

પાસો વક ૨]

રવિવાર તારીખ ૪ થી અક્ટોબર ૧૯૨૫.

[૫, ૨ વ્હું, અંક ૨૭ મ્હા]

અકવાડીમાં પ્રવિષ્ટ થતી વાર્તાઓનાં પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે.
જ્યેંત બ્યક્તિપરંપરી ઉપભવી-કોલેનાં નથી. અ. મો. મ.

તમારું શું જવાબું છે ?

પ્રયોજન શું-હતે કાને, બધિર જેવાં થંવાનું છે ?
હસી બોલો જરા તેમાં, તમારું શું જવાબું છે ?

અલે નથી યોગ્યતા આની, કદી થત આપની પાસે,
દિલારોં થો જરા તેમાં, તમારું શું જવાબું છે ?

લાલા બાળી અને લાઈ, તમારે આંગણે આગ્યા,
ખંબર પુછા જરા તેમાં, તમારું શું જવાબું છે ?

અને પછુ આપની પેટે, રણાથી આ હશ પામ્યા,
ચિચારી હ્યો જરા તેમાં, તમારું શું જવાબું છે ?

પ્રભુ વિષુ-આપવા લેધા, ન લેઈ સહિત કેહાની,
નિર્મિત ખનસો જરા તેમાં, તમારું શું જવાબું છે ?

તમારી ચુકચી "કેશવ," બીજાની હંદગી બગડે,
ક્યા હરશો જરા તેમાં, તમારું શું જવાબું છે ?

સાજકવિ કેશવલાલ શ્યામભટ્ટ.

એક સુંદરીનાં સાદસ કમો

બખનાર-નાં મંજુલાલ ગાપાગશય દેસાઈ

મકરણ પક મું

જગદ્ગુરુની પસંદગી

અમરાવતીમાં થયેલા બુધને ખાલીસ-વર્ષ થઈ ગયા છે.
વર્ષો ન્હાનના આરંભનો સમય હતો. આપણી વાર્તાનું હૃદય હરે
જમત નિષ્પાત પુરાણ કાશી શહેરમાં શરૂ થાય છે.

ક્રિડા ધર્મના વડા જગદ્ગુરુ થોડા દિવસ પહેલાંજ દેવ
થયા છે. હમેશની રીત પ્રમાણે અતિથિ ક્રિયા કરીને તેમને
સમપિય કરવામાં આવ્યા છે; અને નવા જગદ્ગુરુની પસંદગી
કરવા માટે આજે તેમના આજિસના એક ભાગમાં તેમના બધા
શિષ્યા આજે ભેગા થયા છે.

આખા શહેરમાં મોટા રસ્તા, મહેલા, શેરીઓ, ઘરો
અને રસ્તા ઉપરની દુકાનો તથા ચોકમાં માનુસોનાં રાંધે રાંધાં
એકાદ થયેલાં દેખાય છે. ન્હાં ઉભા રહો ત્યાં કે નજર ફેરવો
ત્યાં આપણે મહેર સંખ્યાબંધ પ્રેક્ષકો નજરે પડે છે. બ્રહ્મચરી
દરિદ્ર વ્યાકર્ષ તરફ વળે છે; અને બ્યારે બ્યારે દરવાજા ઉપર
કે વસાય ત્યારે લોભો કોનિધી તાકી રહે છે. પછુ પસંદગીનું
પરીણામ જાહેર કરનાર કેળ મહાન્ને બધે સંપારણ અધિકારી
જહાર નંકો છે ત્યાં અધિગ બનેલા લોકોમાં નિરાશાની
ચળચળાટ શરૂ થાય છે.

હયા બુદ્ધિમાર્ગ દર્શનના જગદ્ગુરુને લગ્ય સ્વપ્ન
કદાચાનું હૃદય તેને મટે ખાન લાયક.

મને મધ્ય જાણમાં હતો; અને આ વેળાએ તે આશ્રમની આંતરિક ગોળી નજીક આવેલી એક શરીમાં હમણાજ જાણે કે બહાર ચાલતી ચાલી આગળ હેલ. તેમ એક આંધે વચની ઉમરનો યુવાન રોજનાંથી રસ્તો કરીને આગળ આવતો હતો; પણ નીક એટલી બધી હતી કે પંખીની સાપામાં મીઠક ફરતો વે પડેો ફરે. તેમ જાણે એક નીચા કાળા, ચંચળ, ધૂરને જોઈને તે તેના તરફ દોડ્યો અને બંને એક બીજાને બેઠેને આશ્રમથી બહાર પાડી ઉઠ્યા.

પેલા ઈશ્વરને બહુજા આનંદથી પેલા પંખીની તરફ જોતાં કહ્યું, “ને હું સુલ ન કરતો હોઉં તો તું મારો પ્રસાદો અને યુવાનીનો કાથી પંખીનો પેલ રામકીશોર ખરો કે?”

“તું તમે મારા મુનિતા દુશાવિયા કુંજાસ અઠી કાંઈમાં કાંઈ?” પેલા વેલે જવાબ આપ્યો.

“હું તેમ છું, ખાનિપૂર્વક,” પેલા જોડ્યો. “પણ આપણે શીડીવાર પેલા એકાદા ઉપર બેઠીએ અને જુની વાતો જાંખી વિવેચન કરીએ. જો જમદયની પદ્મગીતું પરિણામ જાણવાને તમે આજ ઉત્તર દરો તો યોગ્ય વખતમાં હમણા જાણો. અને જો પદ્મક થયેલા જમદયના તમારે દરન કરવાની અસિધાવા દરો તો યોગ્ય વખતે પછી તેમનું સરવસ કરાવવામાં આવશે.”

આ પછી બંને એક એકાદા ઉપર વાતો કરવા બેઠા.

“હું મારું છું કે તમે હજી હમણાજ ચાલ્યા આવ્યા છો.” કુંજાસે પૂછ્યું.

“હું તો અરે પછો તે દરેકા યુવાનીનું કાંઈ કરું છું,” તે વેલે જવાબ આપ્યો. આટલું બોલતાં તેનું મુખ ઉઘાડ થયું હતું અને કહેતાં કહતાં ૨૫૪ મતી હતી. “કેવલ પાતીજ વાં મારાં હું સતત યુવાની કાંઈ કરું છું. અને જાંખી છું અને શોધી કાઢવા મથું છું તે નરિ બે ત્યાં સુધી યુવાની કાંઈ કરીએ.”

“અરેમાર આપણું કાંઈ મળેલ મદતનું હશે,” કુંજાસે જોડ્યો.

“એ મારા કાવનનું જાનિય થયે છે!” વેલે જવાબ આપ્યો.

“અને એકાદા વાદ છે કે,” કુંજાસે જાણ્યું. “અરે આપણે મધ્ય યોગજાણ થયું તારે તમે મુનિતા નામની કાંઈ યુવતીની શોધમાં હતા. તેમજે પાછળથી વીર મદેન્દ્રજાણે પણ બધીને મુખમાં જાણ લીધેલ હતો. તેજ લાગના પરિણામે મદેન્દ્રજાણ ચાલ કર્યો અને વિચાર કરવા લાગ્યો. જરામરે અને વદ છે ત્યાં સુધી તે વાનું આજે પાતીજ વાં જવા આપ્યા. પણ મું તમે હજી તેજ યુવતી મદેન્દ્રજાણે શોધવામાં તે વિવસથી ફાં રંગે છો.”

“હા-તેજ મદેન્દ્રજાણે તપશ્ચર્યા, સાદ યુગને બોલ્યાં તેજ જાણ્યું.”

“હરિ, હરિ! હજી તે એ ઉપરનો તમારો મોહ યશ નથી. તમે જ્યારે યુવાન હતા ત્યારે માફ કરજો તે ચિકારતી હતી, તેજે હવે.”

“આમરી મેં તેણીને જીવંતજા બાળી દેવાની કંચાલી હતી ત્યારથી અને તેણીના ઉપર તિરકાર જાણી છે,” તે હવના ઉઘા ઉપર કહેતો હોય એમ દેખાયું.

“તો પછી તમે તેણીની પાછળ શા મારે પડ્યા કુંજાસે પૂછ્યું.” “હવે તમારી મું કનજા છે?”

“વેર કાંઈપણ જોડો,” હોહ. કાંપીને દરેકે જાણે ભાર યુવતી તે પંખીનીએ જાણે આજે અને રોજા દુશાવિયા તરફ જોડે રહ્યા.

“આ બી ઉપરનો તમારો ચિકાર એટલો બધો ઉઘા અને દરેક માટે છે?” તેની રીતભાત અને વાંચે જરા પણ ખાન ન આપનું કુંજાસે પૂછ્યું.

“અરે મારા કાંઈજ, મને જાણે છે કે મારો એટલો બધો કાંઈજ અને હવે વખરો છે કે તમને તેની પણ આપવી મુશ્કેલ છે,” આજુબાજુ કાંઈ ન ચાલેજે ખાન રાખતો તે પંખીની જોડ્યો.

“વેર બેવા માટે આપની આંધી બધી વિવ ઇન્કા હું

સમજાજે જે તો હું કમુલ કરું છું,” કુંજાસે “કુંજાસે કે ખીજા ધૂરને પસંદ કરીને તે યુવતીએ વખને પણ મુંજાન કહ્યું નથી અને વળી પ્રેમમાં નિરાશા રળા તો દુનિયાના પ્રથમ તમનેજ મળા છે એવું પણ નથી.”

“કહે તે મારી ખરાબ લામણી કે કુંજાસે. જીવે કુંજાસ” તે વેલે જોડ્યો, “પણ મારા મનમાં જરાકેજી સુત કાંઈ નીજા યાવાનું નથી જેની રીતે હું તેણીને

ચિકાર છું તેવાજ રીતે મેં તેણીને પૂછી દેત. એક એકેજી કમવ હતો કે જ્યારે મેં તાજા નખીને તેના ચરણમાં નમાવ્યું હોત. જે બધી ઉપર તે ફરતી હતી તેની રજા મારે ચલાવી દેત. હું પેસદાર હતો અને તેણીને કુંજાસે મખ્યાત હતો અને તેણીને જરૂર મારી દેવી તરીકે

“પણ વેરજાજ, પેતાની જાત મદેન્દ્રજીજ અને કે તેણી જાણી હતી છે,” કુંજાસે જોડ્યો, “કારણ કે આખા રાજ્યમાં તે એવી તો મખ્યાત થઈ ગઈ છે કે પરાક્રમેને કુશી જતાં તે સેકાએ એકરો. હજી પણ નવાજાને વખતે વીર રમણી મદેન્દ્રમાના સાદજાની વાતો પૂર્વકે જોતાના કુંડોમાં કદી જાંખાવે છે અને જ્યાં પ્રેસનનકિરિની અંતેશિનિ હિમા કરવામાં આવી છે ત્યાં તે મદેન્દ્રજાણે એક રમણજ સ્થાં કરાવ્યો છે.”

“પેતાની અને તેણી મખ્યાત થઈ અને કાંઈ પછું સાચું,” વેરજાજ જોડ્યો, “પણ એક નાસી કુદેજી નવી રજાન તરીકે રહેવા કરતાં જે તેણીએ મારા નાંખિયા મદેન્દ્રજીની સી યવાનું પદ્મક કહ્યું” હોત તે

આંતર સંસ્થિતો ધણીય સારી રીતે પડેલી. સંસ્થા અને તેથી વધારે તેઓ ઝગડો હોત.”

... રાજ મહેન્દ્રપાળ અને રાણી સુમનવતી-મુખ્ય પ્રધાન ઠિરસુધિદ અને કેવળ મવરી, અંતરમા અને પ્રધાનસિદી બનેને એક પક્ષના આપણુ એવી અને બાક અને નીક સાધી તેરીકે દણ પક્ષ પાદ કરે છે, કૃષ્ણજી મોદેલા, “અરે, વૈવરોજ તમને યુગ યાત કહું. અમારા પ્રદેશની વધી પ્રજાએ ત્રી સરદાર મહેન્દ્રપાળની અવિચળ છતાં તેમને તાજ પહેરાવેલા. હું ખાલીની કહું છું કે રામના નામને ત્રી એજ લાયક પુરુષ છે. પ્રજા મટે તેજુ છું છું કહું છે તે તમે જાણો છો? મહેનુરા મહાલયમાંથી આપણને કલ્યા હોડી મુખા ત્યાર પછી આપણે એક બીબને મળ્યા નથી. તે આપણી મુખી પડીતો હતી.

“જે પ્રદેશમાં કમલે કમલે અને એવા મળને અનુભવ થયો તેણે મેં તરતજ ત્યામ કર્યો.” પંબળી બેલો; “અને પછી વોડી મહિના રખાવામાં કલ્યા એટલામાં અમરાવતીનું મુખ્ય-મુખ્યનું મંરણ-અને અંદરનાં ત્યાંથી તોફાન દુરા દેશમાં જમાના સમાચાર મને મળ્યા. આથી તેઓની પુક પડવાની અને તિમ કંચા થઈ આવી કારણ કે, તેઓના કચાપરી મિત્રોના નક્કરવાથી તે દલે દર થઈ હતી.”

“તમે જાણો કે અમરાવતીના મુખ્યમાં રાજા અનુરુદ્ધમાન-ને કેદ પડવામાં આવ્યો.” કૃષ્ણજી પોતાનાં રાજા અને તેના પરાક્રમેની વાતો કરતાં આમળ કહ્યું. “પણ તેને પક્ષજ મારુદ્ધાએ મહેનુર ભઈ જાણે ત્યાંનાં રાજા મહાલયમાં રાખામાં આવ્યો. પછી તે જાદારે દેશના દરેક ભાગમાંથી મોટા મોટા રાજસોને યોભાળ્યા અને તેમનામાંથી પ્રજા પસે અમુક માલકોડું મંગળ પસંદ કરાવ્યું. રેકે હોડીને પસંદની માટે સતતજ હક આપવામાં આવ્યો હતો. આ પસંદ થયેલું મંગળ માલકુમાં એક અને પછી તે જાદારે બદલે કહું કે આ મંગળ પ્રજાને કારણાર કરે અને તે પોતે તો તે મંગળ એટલે કે પ્રજાના નોકર તરીકે કામ કરશે. વળી જ્યારે તે મંગળ મોટ પક્ષ અતની વ્યાખત ઉપર વિચાર કરવા બેસે ત્યારે તે પોતે ત્યાં હાજર નહી રહે કારણ કે તેથી કદાચ તેની સદેમાં કોઇ દવાય. મહેન્દ્રપાળે તો મુસલમાની રાજ્યની રાજધાની ઉપર હુમલો લઈ જવાને નિશ્ચય કરી હતો તેપણ આ મંગળે તો તેમની જાણે સલાહ કરવી જેવું કહ્યું. કારણ કે મંગળના મોટા ભાગના યત એવો હતો કે લદાઈ વધારે લંબાવવાથી કદાચ પ્રજામાં પેસા તથા અવાજની તાલુ પુષ્ટી આવી જશે. તેથી આખરે જેવું દલાવવામાં આવ્યું કે અણ મહેનુરને હોડી મુકો અને દરરવે તેની પાસેથી મહેનુર વાદ અમુક સોનાના તિલા લેવા. આ કહ્યુ કરવામાં આવ્યું અને એ કે અંગેજોના મોઢાકાર નંદ કરવામાં આવ્યા. પછી મુસલમાન રાજા તેની રાજધાની તરફ ગયા અને આ મંગળે મહેન્દ્રપાળને રાજમુગટ પહેરાવવાને નિશ્ચય કર્યો. તેજુ એકબી ના પાડી પણ તેના લયકે ધણી હા પડી તેની પાસે તે કહ્યું કરાવ્યું. પછી

યોગ્ય વિધિસર તેને માટી ઉપર બેસાડવામાં આવ્યો અને ત્રી ભગીદાર કિલ્લો સિદને તેણે મુખ્ય પ્રધાન બનાવવામાં આવ્યો. મારા વૈવરોજ, તમે જાણો છો કે, ખાલીસ વર્ષ પહેલાં અમારા પ્રદેશ કેવી કિલ્લિયાં હતો? ત્યાં કુચો ત્યાં ઉસરાજ ભત્રીજાઓ-કુખમાં સડો. કાદીસર અને ખેડુ વર્ગ-અને કલેવરી કાલા ધરાવના અમીર અને ઉપરાયો. દલે જુદું વદ-લાઈ ગયું છે. આખા રાજ્યમાં ઉકે માલકુરથી અમરાવતી સુધીમાં એક પક્ષ. મિખારી નજરે પડતો નથી. અમીર, ઉપરાયો-દલે જુદું વદકાર્ણ ગયું છે. આખા રાજ્યમાં ઉકે માલકુરથી અમરાવતી સુધીમાં એક પક્ષ મિખારી નજરે પડતો નથી. અમીર, ઉપરાયો અને ભગીદારો પસેથી અમીર અગાળાના દરેકા ખુલેલી લેવામાં આવ્યા છે, અને કાદીસર અને ખેડુ વર્ગ સારી રીતે મુખી છે. દરવે માલકુરમાં મુલકાર્ણ મંગળ મળે છે અને તેના પદકિલા ધારા ધોરલોને અમજમાં મુકામાં આવે છે. રાજા પોતે પણ તે મંગળની યોગ્ય ક્રમ્મ અને વિચારની જગ્યાએ આવેલો નથી. મુખ્ય પ્રધાન ઉપર પણ પ્રજાને તેવોજ પ્રેમ છે. લોગમાં તો એવી વતો માટે છે કે એક વખત કોરામલીના લાયમાંથી કુટવા માટે પ્રધાન ઠિરસુધિદે તેમના સસરા પાસે અમુક રકમ પેલાની માંગેલી પણ તેણે પાસીને આપવાની ના કહી. છતાં પણ તે આવા મનમાં પણ લાભા નથી. ઉલટું પ્રધાન ધવા પછી તેમણે તેમના સસરાને માનપૂર્વક પોતાની પસે લેવાની તે છેવટે મંદી નવા ત્યાં સુધી પોતાની સાથે રાખ્યા. તે ભગીદાર પક્ષજ ઉપરા સલાવવા પુરુષ છે અને તેમની ઓ કમનુકારી પણ અમીરી સ્વભાવવાળી મુવતી છે અને તેમનું કુટુંબ દુકામાં પુનરા યોગ્ય છે. રાજા અને રાણીને પણ સમી પ્રમ છે.”

જ્યારે કૃષ્ણજી વિચારાર વધી આજતોના જુલાસા કરતો હતો ત્યારે તે પંબળી તો તેના પોતાના વિચરમાં અચ્છબ હતો. તે ધણીમાં અગાડો-જાગી પેટે વોડીસર આમ તેમ જોડો કથળ ઉપર હાથ ફેરવતો-અને પાછો વિચારમાં પડી જતો.

“નક્કા રેને ચિત્રમ્રમ વણ થયો છે.” કૃષ્ણજી હોમાં કહેતો; પછી મોટીની કહ્યું. “પણ આપણે આ હોડીમાં કા માટે આવ્યા છીએ તે તો હલ એક બીબને કહું નહિ. અને તો બંગાળી કાલા કાદી રીતે આવડે છે અને તેથી અમારા પ્રામના એક પેસારા ઉપરાય અને સાથે તેડી લાગ્યા છે. તે વાડીની લાખા જરૂર. પણ સમજતા નથી. એટલે આપણા ઉપર પ્રેમ રાખે છે, પેસા પણ વાપરતા માટે સાંતી રીતે આવે છે. જ અમરાવતીમાં થયાં આવ્યા છીએ અને યોગ્ય રિતસ પછી પણ ફરિયાદા છીએ.”

“અને હું તો માણે હાઈન અડી ગાવી પડોંગો.” પંબળી બેલો. “એ” તમને મારી દબાવ તો અડીની તોડી કે છેલ્લા ખાલીસ વર્ષમાં જરાપણ નિરંતરે બેસા કે કમ કિલ્લાર મેં કેવળ મહેનુર કહું છે. મહેનુરનામાં જેવો એક પક્ષ

મહેશ મેં બાકી નથી રાખ્યા કે જ્યાં મેં મનોદમાની શોધ ન કરી હોય. તેણી માટેની મારી શોધ બોળ અને તપાસ કરાળા વગરની અને સતત છે. હું એક વખત તેણીને મારા મારા જીવનથી ચર્ચા કરતા હતા. મેં તેજ મુખ્ય તેણીને આજ્ઞા કરી હોત પણ હવે તો મને ચોક્કસ લાગે છે કે તો કોઈ પશુ મારા મારી વેર વિપાકા વતન નહિ થાય તો હું - શનિથી મરી પશુ નહી થઈ.”

“અને આટલો ચાલતો મહેનત કર્યા પશુ તમે તેણીને પતો ન મેળવી શક્યા?” કૃષ્ણદાસે પૂછ્યું.

“ના,” વંદે બધામ બોલ્યો.

“કદાચ તે મરી તો નહીં ગઈ હોય?” તેણે સૂચના કરી

“કદાચ તમ પશુ હોય.” પંખબીએ બોલ્યું.

“પશુ મારા અંતરાત્મા તો શુંએ શુંએ મને વચ્ચેની રહ્યા છે કે તે હજી ચોક્કસ જીવતી છે. કદાચ કોઈ છુપા વેગમાં તેણી પાં કરતી હોય કે કામ કેડેને છુપાઈને રહી હોય પણ એ તે જીવતી રહી તો આજુબાજુ થઈને બેસી રહે એવી નથી. તે એક એવું રતન છે કે છુપાઈને છુપેલ નથી. તેણીનું મગજ સતત કામ કરી રહે છે અને તેણીની મહાકલાઓ ધણી જ ઉચ્ચ છે-પણ તમણા મહેશમાં તેણીને માટે કોઈ પશુ બાજુ સુધી સંભળવામાં આવ્યું નથી?” તેણે વચ્ચે સવાલ પૂછ્યો.

“ના. તેણીના પ્રિયતમની મૃત્યુ માદ જ્યોતી રમ લાઇ પુરુષોવ ધારણ કરી તેણી તે પ્રેશ હોડીને ચર્ચા કરી. આ પછી તેણીને માટે કોઈ પશુ સંભળવામાં આવ્યું નથી. એ કદાચ તેણીને રાજા કે રાણી સાથે કોઈ પશુ પત્ર બધાર ગલાઓ હોય તો તે પશુ છુપી રાખવામાં આવેલો હોવા જોઈએ. એ વાત તો ચોક્કસ છે કે તેણી એકલી જ સાથી ગઈ હતી. કદાચ તેણીને રતન નામે બંને તેણીના નિમગ્નતામાં નોકરો હતા. તેઓએ મુદતોને પડીને સાથે આવવા ધણી આવજી કરી પણ અંખમાં બંધુ જાવતે તેણીએ હાથ જોડી ના પાડી. તે બંને હજી અમારા રાજ્યમાં છે અને નિમગ્નતાથી સેવા બંધવે છે. જમણેને મુખ્ય સેનાપતિ બનાવવામાં આવ્યો છે. પણ હું તમને ખાતર વાન તો કહેવી જાણી મથો. વીર મહેશ પાળે અભ્યાસ શાળાની પૂર્વ તરફનો સમુદ્ર દિનારા ઉપરનો પ્રેશ હતીને સોનને તામે કર્યો છે. રાજા અચ્યુરદેવના તો મરણ પામશે પણ તેનો વારસ નિયમિત રીતે ખંડણી મોકલવા કરે છે.”

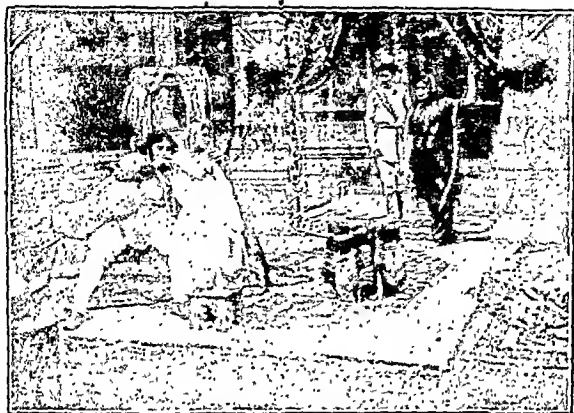
તેણે પાસે તે પંખબી ઉંઘ વિચારમાં ગઈ. મધ્ય ગઈ. એટલામાં મુશ્કેલી મેં બોલ્યું તુ બેઠેલા માણસો વચ્ચે થતી વતનની સંભળત નહીં.

“જોની પત્ર કરી મરી એમ તમે ધારો છો?” એક

મહત્તમને તરિગિરિ: પહેલા પાસે મુશળ પેસો છે અને રૂધં અને અનુભવી છે. બાજવગ પશુ વધારે છે; બારે બીજા પાસે તો વિશ્વવિખ્યાત વિદ્યાર્થી સદ્યથું શિવાય બીજું કોઈ પાસ નથી. તે અધિક વયના છે.”

“સાહેબ હું તો બેગંધી એકે માટે કોઈ પશુ બાજવેલ નથી,” પહેલો બોલ્યો. “હું તો અંધીથી છે અનુભવી” કું ક સિમર તરફથી ચાલ્યો આવ્યું છું. આ બધી બાબત વિષય થોડી ધણી મહિતી આપી શકશે?”

“પુરીથી,” તેણે બધામ કાર્યો. “મહેશ અનંદ મિતિનું વય આશરે ચોરસી વર્ષનું છે. તેમના મિત્રો કહે છે કે તેમનો અનુભવ ઉંઘ અને વિદ્યા છે અને તેથી તેમનામાં અગ્રણ્ય કદાપશુ કારણ છે અને તેથી તેઓ અનુભવી પદ્ધિ માટે લાયક છે. બીજી બાજુએ મહત્તમ મુદરિમિના મિત્રો અને પ્રશંસકો કહે છે કે એકે તેમનું વય નાનું છે તો પણ તેમનામાં એવી છાપા-માનસિક શક્તિ અને ઉચ્ચ ચારિત્ર છે કે દાક્ષિના જમાનામાં બધે એકલે હાથે પહેલો વળવા માટે તેઓએ તે બધા માટે યોગ્ય અર્હિત છે. મહત્તમ મેનિરમિ વય બેતાળીસ કે તેતાળીસથી બાજવેલ વધારે છે; પણ તેમનું મુખ્યમગ્ન ધણું જ સુંદર તથા આકર્ષક છે અને મોટા ઉપર મુદતની અંધી રેખા રેખા બધા છે. તેમને રેખાવ બેકે પુરુષ બેકે છે તો પણ તેમને દાહી કે મુઠક ન હોવાથી તેઓ એકલો જોવા લાગે છે. આકરે વીસ વર્ષ ઉપર તેમની યુવાન વયે તેઓ આ કાશી શહેરમાં આવ્યા. મોરા ધારવા પ્રમાણે પ્રથમ બે વર્ષ તેમણે દુદારમાં રહીને અભ્યાસ કર્યો હતો. અંધી આવીને પણ તેમણે અગ્રણ્ય બની રાખ્યા. તેમનું મગજ અને વિદ્યા આશ્ચર્યચકિત કરી નાળે જોવા છે. કામ પશુ બાજુ એવી નથી જ તેઓ સારી રીતે બોલી ન શકતા હોય. આવો મનુષ્ય એક પ્રથમ એકાંતમાં રહ્યા તો પણ તેણે તરતજ બધાનું ધ્યાન એવું. તે વખતના વડા ધર્મચૂરને તેમની મુલાકાત લીધી. તેણે થોડી વાતચીતમાંજ બધાને ચકિત કરી નાંખ્યા. વળી કદી રીતમાત, ઉદારી સુખાસિતિ અને ઉદાર વર્તનથી દરેકનો પ્રેમ અને માન તેમણે મેળવી દીધા. તેમણે મુશળ પેસા દાન ધર્મમાં વાપરવા માંડ્યા; અને થોડા વખતમાં તો બધાના સહે-રના લોકોને તેમના સુખવાન માના કરી મુશળ. વડા ધર્મચૂરને તેમને ઉચી પદી આપવા માંડી અને ઉપર મોટા મહત્તમ બનાવ્યા. તેમનું અંતર જીવન પણ સર્વોત્તમ છે. તેમની ઉત્તમ પ્રાપ્તિને જરા પણ કામ લાગે જોવા એક પશુ સહે હજી સુધી એમાં બદલ આવ્યો નથી. અને તેથી તમે જોશો કે તેમને

હુનકરેલી નવો દિવસ—૧ માસ '૬' એક દરય.

સફાઈ પીકાવરની નવો દિવસ—૧ માસ '૬' એક દરય.

આંદ્રોડ દામ ટરમીનસ

અહવાદિયાથીજ તેમનું જીવન ચાલુ પવિત્ર અને મનવત્ થયું છે અને તેથી તે દેવને પણ કદ્યેષુ તરીકે માનવા લેખ્યો.

આ વખતે લોકોના દેખામાં કંઈક અલગ થયો અને એક બવાનું સંભાષણ, “પરિણામ બદલે કરવા માટે મદન-ત બહાર આવ્યા.”

તેજ વખતે આશ્રમના ઉંચા જોડલા ઉપરનું કારખેલીને મિક મદન ઉમરામાં ઉભા રહ્યા અને બોલા મથેલા લોકો સમક્ષ પૂછા-મેટી અવાજે કહી સંભળવું કે “વડા ધર્મગુરુ તરીકે મદન મનોરહિરિને પક્ષ કરવામાં આવ્યા છે.”

કાને બદલા કરી ચુકે એવા પ્રસાલીના પોશારથી પ્રભાવે નવા ધર્મગુરુને પંચાથી લીધા અને વિચાર નિદ્રામયી બનેલા વિવ રામશિશોર કૃષ્ણરામ પાસેથી પરિણામ બહુવા બાગ્યે.

મકરણુ ૧૦ મું

ઉપસંહાર

બુદ્ધિ વખતથી એવાં રિવાજ પ્રચલિત હોત કે નવા ધર્મ-ની પક્ષથી થાય કે તરતજ આશ્રમમાંથી એક મોટું સરખસ દીને તેમને કાચી વિધવાપના મંડિરમાં બધ બવા. ત્યાં પ્રવેશ પી અને પછી બધા વિખરાઈ બન.

તે પ્રમાણે સરખસની બંધી તેમનાંએ થઈ રહી. વડા ધર્મ-ને બેસવા માટે ૭ થોડા ભોટેલી એક મોટી મરી આશ્રમની કાજે તેમના રાખરામાં આવી હતી. નાના અધિકારવાળા બ્યાબધ મદનગેથી વિદાયેલાં ધર્મગુરુ ને વખતે બહાર આવ્યા તેમની બંધે બેલાવતા લોકો તેમને નમવા લાગ્યા.

ધર્મગુરુ નમતા બતાવતા તે આડી ઉપર ચડ્યા અંદર ખમણી આડી અને તાંબી મુલામાં બાગ્યા હતા અને માથા પર સોનેરી મુકરાણું છતર ધરી રાખરામાં ચાલું હતું. હી બધા લોકોના કાંત ચઈ મથા; અને તેમના બને ઉપરેક સંભળવા માટે લોકો મુખ વિશાસીને તથા અંબી દીને ભેડ રહ્યા.

પોતાની જગ્યા ઉપરથી ઉભા થાને નવા ધર્મગુરુને તાના બને હાથ ઉંચા કરીને લોકોને આશ્ચર્ય આપ્યા. તેમને તાજ કુરતી-રીતજ સસાંત કે છુલક ન હોત અને તેમાં પણ માંને તે વધારે ધીમે અને ઘરસાદા હોત. તોપણ જ્યારે રપ્પ હોતે મીઠા હતા; અને તેમણે કહેલી પ્રાર્થના હૃદયની બાજબીને લમણી નાખે એવી હતી.

આ પછી વાવવાગવા લાગ્યા-સાધુઓ મગિયાર કરવા બુખા-વો બચવા બાખ્યા-સરખસ ધીમે ધીમે ચાલવા લાગું-લોકોમાં ખુદ રમ રીસાઇ રહ્યા.

નવા ધર્મગુરુ સખમ ઉંચાઈના હતા. તેમનું દરીર સાંધરણુ એક કરવા બાંધાનું અને તેમને બગવા બાંધે જુલો

હોતે. તેમને બહેરા રવાભાવિક રીતેજ રિક્કો-આ બધા દેખાવરી બેરા ઉચરાયેલા અને પ્રતેક મનુષ્યને સુલભ એવા થોડા અભિમાન-વાળા હોત. તેમનું ત્રાક બરા લાંબુ; હેઠ સમીતર અને કાંત મળકતા હતા. તેમના વાળ બાંધા હતા. તેમનું કપાળ બાપ હતું પહેણું, ઉચું, પવિત્રતાથી અમરું-અને પ્રતેક પ્રેક્ષકના હૃદયમાં માન અને ભાવ ઉત્પન્ન કરતું હતું. તેવીજ પ્રખર મુદિ અક્ષિત તેમની આંખોમાં પ્રાકટી હતી અને તેમના બહેરા ઉપર મહત્વા-કક્ષિત રપ્પ થતી હતી.

વડા ધર્મગુરુ મનોરહિરિને આવે કારીરિક દેખાવ હતો. અવારે મોટામાં મોટી સત્તા તેમણે સંપાદન કરી હતી-મનુષ્ય દની મહત્વાદિયાના ઉંચામાં ઉંચા શિખરે તેમને પહેંચા હતી. રામજોના પણ તે રાજ હતા અને અકર્તા રાજજોને ક્રમજ પણ તેમનામાં હાથે કરવાની સત્તા હતી; અને આવી અત્તા મળતી કાંઈક રવાભિમાન તેમનામાં આવે તો તે રોષપણ રીતે અરવાભાવિક ગણાય અડી અને કાચ આ વખતે તેમને તેમની પુરાવસ્થા વાદ બાવતી હોય કે ન્યરે આવી સત્તા માટે તેમનું હાથ પોશર કરતું હતું, તે વખતે તેમને લાગ્યું હતું કે તેમના મને રમ આ પ્રમાણે પુરા પાડે! આડી આત્મા પછી તેમના મુખ ઉપર ઉકારી જવાઇ-કાચ તેમની પુરાનીમાં તેમની મહત્વાદિયાને પોતાના રોષ રેનેલી તેમને મળેલા વિશ્વ્ય એવા પામે તે પહેલાં આ મોડેના ત્યાજ કરી ચડ્યા ગયા હતા. તેમના માનમાં લોકો હપના પોશાર, કરી રહ્યા છે. વાદ વાગી રહ્યા છે, મોડા અધિકારીઓ તેમની અગાડી પગે ચાલી રહ્યા છે તોપણ તેમના મનમાં કાચ એમ હતો કે ને રેનેલી ઉત્કાદમી તે આ રિયતોએ પહેંચવા પડ્યા છે તેની ગેરહાજરીથી બહુજ સુનકાર છે.

તે મહાન સરખસ ધીરે ધીરે આમગ-આમતા પ્રાપ્ત; અને પછી એક શેરી તરફ વળ્યું કે જ્યાં એક જોડલા ઉપર રામશિશોર વેદ, કૃષ્ણાસ તથા બીજા મુખેસો મેડા હતા. પંજળી વેદ પણ આ નવા ધર્મગુરુને એવામાં જોડેલા બધી તરલીન ચઈ મથા હતો કે ધડી પર તે પોતાનું વેર, ઈચ્છા, આકાંક્ષા બધુંજ છુલી મથા.

આડી બરાખર તે જોડલાની સામેજ હતી જોડલામાં કાંઈક અર્થના મધું જોડલામ રામશિશોરના મુખમાંથી ગાછ રહ્યું. તે મુખ પહેણું કરીને, મોડા જેવી અંબો વડે, બજે કે ગડિા ચઈ જવાની તેનામાં હોય એવા અને અસરવાળા તે પુ.પ તરફ બધા પ્રેક્ષક ભેડ રહ્યા.

“એજ તે આ! તેજ આ!” પંજળી બા.પમાં તે કુષ પાડી ઉડાડ્યું અને બજે કે જાન છુલી મથા હોય તેમ આસ રહીન રહીને પાછળ રળી પડ્યા.

“તે શું-કદે કે-તે શું-કદેવા મગિ છે?” આશ્રમ અને અસરવાળી તે વેદ તરફ ભેટી બધા અંદર અંદર મુજા લાગ્યા.

“અર-અર-પરમેશ્વરને ખાનુર! તેજ છે!” કૃષ્ણાસે ઉદ-

મંત્રની હાથ.

અખનાર—૨૧. રીતબંધુ.

પદ્મોની કારકારિ વધતે ને વિદ્યારૂપ ઉલ્લેખ પાસે
 અને રાજ્યક્રિતિમાં થતી હતી, તે ક્રિતિદાશના વર્ણનો સારી પેઠે
 બલ્લે એ પ્રાચીન વર્ષે જોડાઈ બાદશાહનું રાજ્ય રો ન રો
 જોડવામાં તે બીએ કોઈ બંધ કરી બાદશાહે નામશેષ કરી
 ગઈ પરંતુ એકલા દત્તા. વળી જેટલાક વિવેક બાદ તેની પશુ
 પહેલેના જેવી કોઈ કિમતિ કરી રેડું. અર્થાત્ આ બાદશાહોની
 અન્યથામુલક રાજવાસન પદ્ધતિને લીધે આવી રીતના રાજકર્મ-
 નિર્વાહ બનાવેલું કેમકે બનતા હતા.

આ બધા પદ્ધતિ બાદશાહોમાં શીરાશ્રય તથા અન્ય બધેજ
 નથી બાદશાહ યંધ ગયો છે તેજુ થકા વર્ષ સુધી રાજ્ય કરી
 પ્રજાને પ્રેમ અને કાર્તિ સંપાદન કરી હતી. આ બાદશાહ
 બાદે પહેલ વહેણે ગઈએ બેઠો ત્યારે બરા અસિમાની અને
 અસિમાની રત્નચાંદનો દત્તો; પરંતુ એક અવરોધિત બનાવ બન-
 વાને લીધે તેના સ્વભાવમાં રેડ પડી ગયો.

એક દિવસ બાદશાહે ચોતાના સર્વ સરદારની કાચે ચીનના
 બાદશાહે એક પત્ર મોકલવો અને તેનો પ્રત્યુત્તર લઈ બાલ-
 વાઈ તેને કહ્યું. આ પત્રમાં એટલુંજ લખ્યું હતું કે, “અમે
 દિનુરખાનના બાદશાહો પ્રાચીન વર્ષે રાજ્ય કરીએ છીએ એટ
 લેમાં માથાં બંધને છીએ કિંચાં મરી બંધને છીએ અમારે તમે
 પચાસ-પોણેસો વર્ષ સુધી રાજ્ય સુંબ ઉપજો છો, તેડું
 કારણ શું?”

આ પત્ર લઈ તે સરદાર મજલ દર મજલ કાપેલ પોશન
 સરદાર આવી પહોંચ્યા. ત્યાં બંધ તેજુ ચીનના બાદશાહની
 મુલાકાત લીધી અને ચોતાના બાલવાઈ કારણ દર્શાવ્યું. ચીનના
 બાદશાહે દિનુરખાનના બાદશાહનો પત્ર વાંચી ભ્રેષ્ઠ અને સરદ-
 રને કહ્યું કે, આ પ્રજાનો ઉત્તર અમે ચોડા વખતમાં આપીશું.

બાદશાહનો આ પ્રમાણે ઉત્તર કાંકળી સરદારને ચોડા
 વખત પોશનમાં રહેવાની ફરજ પડી. એક મોટા વડાં આડ
 નીચે સરદારે મુકામ કર્યો હતો, અને ચીનના બાદશાહે તંબુડો
 વગેરે દેકે પ્રજાની હાથપડ તેને ખાતી કરી આપી.

આવી રીતે જેટલાક દિવસો પસાર થઈ ગયા; પણ બાદશાહ
 તરફથી ઉત્તર મળવામાં કોઈ મિલ્દો બહાનું નહિ. એક દિવસે
 સરદારે દિનુરખત લાવી પત્રના ઉત્તર માટે બાદશાહને પૂછ્યું અને
 તેજુ બંધ આપ્યો: “આટલી બધી ઉતાવળ થી છે? ચોડા
 વખત અહિં સિદ્ધાંતિ થયો. પછી ઉત્તર આપીશું.”

સરદારે પાછી જેટલાક દિવસની રાહ જોઈ, પરંતુ બાદશાહ
 તરફથી કોઈ પણ ઉત્તર બંધ નહિ. સરદાર અને તેના ચાલુસો
 સરદાર પાછા ફરવાને બેઠા નીચા થયા લાખા આખરે કંટાળે

પુનઃ એક વખત સરદારે બાદશાહની પાસે ઉત્તરની માગણી કરી.

આને બાદશાહ બલેા શરમાઈ દત્તો એટલે તેજુ અંત-
 પોને કહ્યું—“હારી પાસે થી થી આ વાત કહેવામાં તમને
 બરાબર કદમ આવતી નથી? કી છે તમારા નિર્લેખપણાં
 પ્રાચીન તમેને બોધવુંજ પડશે. ભગો, ને વડાં આડ નીચે
 તમારો પ્રમાણ છે, તે કડ સૂચના સિવાય તમેને અહિંથી બચા
 મળશે નહિ.”

બાદશાહનો અવાજ કાંકળી સરદાર અને તેના આજુસો
 આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયા. સરદારમાં પાછા બવાની તેમને દબે
 આશ્ચર્ય રહી નહિ. કારણ કે, તે પ્રચલ વટાસ પૂર્ણ સુવાવચારમાં
 હતું એટલે તેને સુકાશ બતાવેલ મત્ર સો વર્ષ ભોળે તેમ હતું.
 અર્થાત્ મનમાં બાદશાહ તરફ નિરંકાર દર્શાવતા તેઓ પુનઃ
 વટાસ નીચે આવી દિવસો સુભરવા લાગ્યા.

દિવસ પછી દિવસ બવા લાખા દરેજ સરદારમાં સરદાર
 અને તેના આજુસો ઉંડે કે, તરતજ તેમણે છવ તથા પાંચ થઈ
 બવા લાગ્યા. દેકે બહુ ને વટાસને ભોઈ નિશાકા મધી ગાંઠો
 રેલા લાગ્યા અને બંદી સુકાશ બન તેની હાથ પાસે માગણી
 કરવા લાગ્યા. જેની જેની નબર તે વટાસ ઉપર બતી તે તેજુ
 મજલ ઇંદ્રિયા લાગ્યા. આ પ્રમાણે બધાના આત્માનો તકાલુ
 તે પ્રજાને બોધવો પડ્યો. અર્થાત્ દેકેની હાથ અને કહવાની
 રૂઝ સુકવા લાગ્યું.

લગભગ છ મહિને વટાસ સૂકાણે મુકામ મળેડું થઈ
 ગયું. તેના પાંદડાં ગળાને ખરી પડ્યાં. આત્ર સુપીગાળો રહી
 એટલે સરદારે પુનઃ રાજ પાસે ઉત્તરની માગણી કરી. બાદશાહે
 પહેલાં તે પ્રજાની તપાસ કરાવી ભ્રેષ્ઠ, કે તે સુકાશ મધુ છે કે
 નહિ. બાદશાહના મનને અમારે ખતો થાત્યારે તેજુ સરદારને બંધાવ
 જાવતાં કહ્યું—“દબે મને લેખીત ઉત્તર આપવાની બર નથી.
 તમારા મત્રો બંધની હાથથી-આત્માના તકાલુથી-એ છ મહિ-
 નાની બંદર આવું મહાન રૂઝ સુકાશ નામશેષ થઈ બન છે,
 તો પછી ને રાજાનો પ્રજા દબેકા અચ્છાદ અને
 હુદમથી હવરાન સળી દોષ, તે પ્રજાની હાથથી તમને બાદ-
 શાહો પ્રાચીન વર્ષમાંજ મૃત્યુના મુખમાં પડે તેમાં નનાઈ
 જેડું થું છે?”

બાદશાહનો આ પ્રમાણે ઉત્તર કાંકળી સરદાર કિંચડ થઈ
 ગયો. સરદારની કિનકિને માન આપી બાદશાહે ચોતાના હાથ
 શિરાશ્રય તથા બંધ ઉપર પત્ર લખી બતાવ મુકાસો કર્યો, અને
 આખરે બંધાવ્યું કે, પ્રજાને કાંચી રીતે કતોચ આપી રાજ્ય
 કર્યો તો થકાં વર્ષ સુધી રાજ્યપોશન બોધવો.”

આ પત્ર લઈ સરદારે પોશન છોડ્યું, અને જેટલાક મહિ-
 નાએ બાદ તે દિનુરખતમાં આવી પહોંચ્યા. કિનકિન હતા હાથમાં
 આ પત્ર પાતાઈ તેજુ વંચી ભ્રેષ્ઠ, અને ચોતાના પદ્મવાઈ
 અરિચારીપણું કાંચી તે પ્રજાના કદવાલ તરફ વિદેશ દર્શાવ
 આપવા લાગ્યા. મહામા તુરતેલે “બરબ કહ્યું છે કે,

દુશ્મની હાથ મરીગયા. ક્યુ ન ગાળી બન;
 મરે દેર કે આમલે, લોહા લાગે દો દબ.

ઓગષ્ટ માસથી શરૂ થઈ ચુકી છે.

આજેજ આહકં ચાએ

રહસ્યનો ભંડાર । લેદનો ખજાનો ।

બુદ્ધિચાતુર્યનું સિલાનિકેતન ।

વાર્તાના શોખીનો માટે અપૂર્વ શોખના ।

શસ્ત્રમાં શસ્ત્રી સચિત્ર વાર્તામાળા

આ વાર્તામાળાનું દરેક પુસ્તક એક એકથી અધિક રસિક, ચિત્તાર્થક પ્રસિદ્ધ થશે.

રહસ્ય-લહરી

વાર્તામાળા

પોસ્ટલ સાથે વાર્ષિક રૂ. ત્રણના લવાજમમાં
દર વર્ષે ૧૨૦૦ પૃષ્ઠની

પ્રિટ્ટિવ અર્થાત કુપી પૌલિસને લગતી નવલકથાઓ પ્રાલંબ થશે.
દેશ વિદેશ પ્રિટ્ટિવેના વિશેષભક્ષિ, રામકૃષ્ણ બેંક તેના સહકારી
નુગલર પ્રિટ્ટિવ મીઠું સિમ્પે ઉપરાંત હિંદુસ્તાન,
અંગાળા ઇન્ડિયન, એમેરીકા, ફ્રાન્સ વગેરે દેશના
બહુલ પ્રિટ્ટિવો ચોર, બદમાશો, ધાપાડુઓ,
હાસિયાઓ વગેરેની રીતે દર્શાવી શકે છે
તેઓ મિત્ર વાંચતાં આ દારૂ મિઠા બની જશે.

બજારે મહિનાને અંતરે લગભગ બસો પૃષ્ઠની એકેક
પ્રિટ્ટિવ નવલકથા પ્રસિદ્ધ થશે.

આ વાર્તામાળાનું પ્રથમ પુસ્તક રૂ. મગસાલ બદલ ૮૯કેરે
લખેલું

તૈયાર છે] મહાંતરાજનો ચેલો [તૈયાર છે

મનીઓડરથી લવાજમ મોકલનાર માટે ૨-૧૨-૦

વી. પી. થી રૂ. ત્રણ] પોસ્ટલ સાથે.

ગંધુના મંગાવનારે આક આનાની દીકરી બીડવી.

ગેનેજર, 'લુહાણા ગાંધુ' કાર્યાલય, અમદાવાદ નં. ૩૩

નવી વધાઈ! નવી ખખર

છુટક લેનારાઓની સમવહને ખાતર નીચેની
કુંપન લાવનારને

મોજ-મજહનો

બીજ વર્ષનો

ખાસ દીવાળી
અંક

આર આનામાં આપવામાં આવશે પ્રાછળથી છ આના

હમારા પહેલા વર્ષના

અંક માટે

દરેક છાપાઓએ ઉંચો અભિપ્રાય

આપ્યો હતો

આ અંક તેજ અંકનો ફરી માદ આપશે

મોજ-મજહનો આહકોને આ અંક તદ્દન મૂકત મળશે

બીજ વર્ષના ખાસ દીવાળી અંકની

કુંપન

તા. ૪-૧૦ ૨૫

આ કુંપન લાવનારને અંક આર આનામાં મળશે

કુંપન સિવાય છ આના

બહાર આગવાળોએ કુંપન સહાય પામી આનાની દીકરી બીડવી.

મારી પ્રેમ કથા:

અનંત-૨૧ મિસ્ત્રીન.

“મારી પ્રેમકથા બહુ
હારેલાઈ છે, પાંચ વર્ષ
પહેલાં મારી” મા, બહુ
મોટી પડી. ૫૨માં પીછું
પાછું માલુસ ન હોવાથી હું
મોટી, યુગ્મજીમાં પડ્યો.
એક દિવસ વહેને ત્યાંથી
દા. લઈ હરે જાવતા
રસ્તામાં એક બુલ વિધવા
અળા એ મારી સાથું જોઈ
દિવસોથી એથી “આપને
રોગેથી બાઈ રાખવી છે”
જાણી નાંતી વચ્ચે ઉચ્ચાં
મોટીની સાધારણ હાલત
પાલ વિધવા લોકોને ત્યાં
રોગેથી કરવારહે એ બધી
માથે દાવ દાવું. હિંદુ
જાળને અનર્માં મેં સેંકો.
અળા બાપી “ને કુખબારી
દિરે બાપી, ‘બાપ, હું
‘હમણું યુગ્મજીમાં હું’ બરો
પણ મારા જેવા ગરિબને
ત્યાં તમને શું મળશે?”
જા. વાત, અનંતના કુવા
પાસેના એક બાંકે ઉપર
મેંદા એ યુવા વચ્ચે મતી
હતી. જા. બન્ને યુગ્મજીમાં
હતું” નામ પ્રેમરાધને
બાપુ” નામ: ધનભાઈ હતું.
પ્રેમરાધ એ એક સારા કવિ
હતા. મેં ધનભાઈ પાસે
દિસતીને કસારી મુદ્રાવ
દા. પ્રેમરાધના શરીરનો.

પાંચ પાતળો, મહેરો શીકો, દસ બાપો નિરંદેલ તારે
ધનભાઈ કવિને બહુ બહુ, વધુમાં સ્થામ, લલ બહુ
બાપોવાળા હતા.

પ્રેમરાધ એ એક સારા કવિ હતા, એ ઉપરથી જ. એના

લંડનનાં રોજપર

નાચનારી કુલીન બોર્લ બાનુઓ

અનિતા અને સુનીતા

દેશમાં દિસ પહેલાં અનિતા અને સુનીતા નામની
મેં દિલી નર્તકીઓ સુપ્રસિદ્ધ રચિયન નરી મેંમ
પાવસેવા સાથે લંડનના રોજ ઉપર બહેર રીતે નાચ-
વાની બહેર બપર પ્રસિદ્ધ મુઠ હતી અને “ઇમિન
સોશીયલ રિફોર્મ” નેવાં પત્રે તેને અભિનંદન આપ્યું
હતું. તેમની સુનીતા બાળકે થોડા વયપર લંડનમાંના
મખાત સિંધી મી. એકમ હાંસરીને મળી પોતાની
બુધિમાં ઉપરથી એક યુગ્મજી તૈયાર કરવા કમુક કરાવી
લીધું હતું કે નેથી તેની વધારે પ્રસિદ્ધી થાય એવું
અનુમાન કરવામાં આવ્યું છે. આ બન્ને સ્ત્રીને
યુવાર્જના એક શ્રીમંત બોર્લ ખાનસાની પાડવો છે.
અનિતાનું યુગ નામ મરિયમ હોઈ સુનીતાનું માલુપિ.
દા. નામ જામીના છે. તે બન્ને બહેનોના અર્જના
સુપ્રસિદ્ધ ડા. રબજાબાલી વિજામની પુત્રી હોઈ બન્ને
વિવાહિત હોઈરીઓ છે.

(તા. ૨૭-૬-૨૫ વિવિધ-વર્તન)

નેટા:—નેટાના નાનાં દીમાં ચકાવનારાઓ અમને
બલે ગમે તે કદામાં ચાલા હોય પરંતુ નીચી નમરે
જોતાં તે બન્ને કુલીન બાળકો બહેર બહુમાં
ઉતરે એ થોડા નથી લાગતું. મરુક કે અમારી પોલિસી
તો બહેર થી અધમતારી રસ એકના ઉપધારની છે નહિ
કે સારમાં પણ કોઈ લાખલ કરવાના પદ્ધતીની.

અધિપતિ, મોજ-મંજુદ.

દેવું બાલ સેકું નામ ‘કદમી’ રાખ્યું હતું. તે પોતાની પત્નીની
બારે વાગે કરતો તંદરે ‘મારી મહામાયા, એ નામથી કબોલેલો
(આ દેશકે ‘માયા’ એ કદનો સમ જર્માં રહ મરેદો ‘રિધા’
એ અર્થમાં લેતો) એ એના મોટા પુત્રને મોલાવતો તંદરે ‘દયુ’

વિવારોની મહેરો કરવાના યદ્ય કરે. એવે અત્યાર સુધીમાં બધું
પ્રેમથીના લખ્યાં હતાં. તે ચીતમાં તેણે બન્ને પ્રિયાને-હાવ
રમણીને બહેર રીતે, બન્ને અલંકારથી, વિશેષણથી અભેદી
હતી. પ્રત્યેક કવિત માં પ્રત્યેક પ્રિયા તેની પ્રેમ નિરાશા કરવામાં
અન મતની હોય એમ એવું બગ્ગ હાલ વારે વારે ચોકાસી
હતું” હેમ એમ-એની સીવાઈ મથેલી બાતી એના રસપ્ત બધાઈ

આવડું હતું. બન્ને હાલ-
દેલીની કાનમાં અનજ
પ્રતિમા કરી તેણે પોતાના
હારમાં પધરાવતાં પધરાવતાં
હાલને નડું હાંધીબર
જ પનાવી મધુ હતું.
પ્રત્યેક પ્રિયાને આત્મહત્યાની
ધમકી આપવાના કાવો
મખાઈ મરેદો ઉપર તરવરતા
હોય એમ કહજ જેતાં
અમલ બધેએ તેમ હતું.

પ્રેમરાધથી ઉતારા
ધનભાઈ હતા. ધનભાઈ
જન્મ પરીકાઈના પ્રેમપાશમાં
પડ્યા નેહાતા ‘ધન’ એજ
એવું કુલ દિવત હતું.
કહેવાય છે કે એક સાધારણ
રસપાળ હોઈરી સાથે એવું
વિચિત્ર નહીં મધુ, પણ
તેમાં તેને જીસી સાતસો
રચિયા બાપનાં પડે તેમ
હતા એટલે તે વિચિત્રાળ
તોડી બીજ એક કન્યા કે
ને ચીકમતના લાલ્યા નેવી
રાખ, મોટા ઉપર ચીતળ-
તાના યોગાવળણ, દેલીની
રમણી એક આંખ મુખાવેલી
હતી રચિયા એક હમર.
સાથે લાગે આવી એટલે
તરત જ તેણે તેને રસી-
કાર કર્યો. આ સ્ત્રી
ઉપર તેનો બધો જ
પ્રેમ હતો. બન્ને તેણે

એ નામથી બોલાવતો, કોઈસને પાલલી એ નામથી. હરેડાં બોલાવતો. અને ઉવટે પોતાનું નામ બાલી 'દેહકાળ' નામ રાખ્યું હતું.

આ બંને પ્રિયતી આટલી ઝાઝમ બસ છે. હવે આપણે પ્રેમાત્મી પ્રેમકા સમિપ્તોએ.

"કાંઈ હરકત નહીં." તે બાલ વિધવા બોલી. "તમે એ કાંઈ આપશો એને હું જાણી માની જાઉં છું રહીશ."

"મને તેની દયા આવી. ખાવું પીવા સાથે મસતીક સાત રૂપિયાનો ખજાર આપવાનું નહીં કહ્યું. તે બીજા દિવસથી વખતબદ રસોઇ કરવા આવી. બંને વખત, વખતબદ રસોઇ કરી પીસી, યુગો યોગદી કરી તે સાલી બતી. તે ક્યા બતી તેની અંદર ખજાર ન હોતી. કારણ કે તે તેનું દેહાણું આપવાને મનથી મુંઝાતી હતી. મેં પણ તેની આ મુંઝાણ જોઈ વધારે મેહસી કરી નહીં. એ કામ જિવાય કેમની સાથે બોલતી નહીં, મંદાલામાં મારી મા મરી મઈ છતાં તેજે નોકરી કોઠી નહીં. તેના આ વર્તનથી મારા મનમાં તેજે માટે માન ઉત્પન્ન થયું. જેમ જેમ દિવસો જતા ગયા તેમ માન, પ્રેમના રૂપમાં ફેરવાયું. તેને માટે મારા હૃદયમાં પ્રેમાકુર કુટયા. દિવસો દિવસ પ્રેમ વધવા લાગ્યું. એક દિવસ તો જનમ, જનાપકદ, મિતી, આ કામણું છપરે નાખી તેની પાસે પ્રેમની મામણી કરવી અને ભે એ હા પાડે તે તરતજ તેની કામી પુનર્જિવાદ કરવો એવો નિર્ણય કર્યો. એક વખત એણે મારી પાસે સો રૂપિયાના આમાં. આ વખતે મારા ખીજામાં એક કોડી પણ ન હોતી છતાં દર મંદિને દર રૂપિયા બાળ આપવાનું નહીં કરી મારવાડી પાસેથી રૂપિયા લઈ મેં તેને આપ્યા એ ક્યાના રૂપિયા હું. બન્યાર કુપી ભડું હતું.

"એક દિવસ તે દરરોજના વખતે આવી, પણ તે બીજીયો માર્યર મુજતી હતી. બારથી તેના મુખ ઉપર અપૂર્વ સૌન્દર્યની છાયા છંદાય રહી હતી. મેં તેને તેના કામણું, કારણ અનેક કારણો પછી બાળવા દમણું. પણ તેણે મને રાડ ના દોષી, ઉવટે હું 'પ્રેમ' થેલો યુધ્ધ મારી ધણા દિવસની ધારણા તેની પાસે પ્રગટ કરી. તે લગ્નજી નકારાઈ. તેની તે બાવરી મુખ મુદા ભેડ હું વધારે પ્રેમ થેલો બન્યો, તે તેનો હાથ પકડ્યો. પણ મરી જોરથી બહાર તણ પોલીસ તે એક નાટક કંપનીના માણસને ઉમેલા બેસા. મરું મુખ રવન હવામાં ઉડ્યું, મેં ગરજથી એમને પૂછ્યું,

"કોને પૂછો છો?"

પોલીસ એને નાટક કંપનીના માણસને બોલ્યો. બાલ વિધવા દરવાજા આડી છુપાઈ મઝ. હું પાછો જોરથી તાડી બોલ્યો. "કોને પૂછો છો?"

પોલીસને એક માણસ હજારાં હસતાં બોલ્યો. "તમનેજ."

"તમને મા' હું કામ છો."

"તમારા ધરની ઝડતી થેતી છે."

"હું મારા ધરની ઝડતી? કા માટે?"

"તમારા ધરમાં એક ચોર છુપ્યો છે."

"મારા ધરમાં ચોર? હું તમે મારી જલકરી કરો

"મહેરવાન મસ્તો ન કરો, સાચેજ આપના ધરમાં ચોર

"પણ મારા ધરમાં ચોર હોય કેમ? બંને બંધો

હું અને મારી પ્રિયતી સોપણ."

"તમારી તે રસોઇબંને બંધા બહાર બેસાવો."

હવે હું મારા મારા રસપત્રમાં આગો. કોઈથી બાક

રા નેવા રોળા કરી મોઢાં, "હટ: હટ: એ વાતુ બંને

દિંડુ બાલ વિધવાના દુર્ગમવચનો તમે કામદો થેવાં માથો

પણ ખનામી રાખવો કે બનાવેલીના નાથ દરીયા. બાળનો

બચતભરી નાથ નથી મથો." એકાદ નાટકમાં મુખ્ય

કામ કરનાર પણ આરા સુસ્તથી નહીં મોહનો, હોમ.

મારી વાત અંજળા પોલીસની સાથે આપેલો

ખામચ દમવા સાચો. ને બંધમાં બેસ્યો:

"શાબાશ! આવા યુરસથી અમર થેલો છો એવી

મને ખજાર હોત તો મારી નાટક કંપનીમાં." બીમ જોરે

બેઠમાં મુખ નામકનું કામ આપેલું, સોપણ. આપ

નોજબર મવા તેમર મથા છો, એને બહાર મોકલો

તમારી ખાતી રાખી આપું."

આમ અમારી માતમિત આલતી હતી ત્યાં તો

ધરમાં બંધ મારી પ્રિયતમને પાડી બહાર આવી. તે

ધરબર દેખતી હતી.

"આજ તે ચોર, હવાબદર સાહેબ. આ મારી

પંદેશ રસોઈ હો. કોઈક દેખાવમાં બરા ખુશ્કરત

મેં તેને સી ખામો. કામો પછી નેવું ખડું તેમજ એ

એ કહેવત પ્રમાણે મારી નાટક કંપનીમાંથી મોઢાં લઈતો,

રોડ, રકમ મળી લગભગ મંચેસો રૂપિયાને માથ એણે

એના એક બીજા કાચીદારે તદ્દમની કર્યો. બતાં બતાં મારી

કંપનીના બેઠમાં પુન રવાની પણ કોઈક કરી. રાખી

બાકા મળતા છે, પણ લુચ્છાં બને દાખીના વધાર

મારે મારા નાટકો કામવાનું બંધ રાખવું પડ્યું ને જોરે

આખી કંપની કાચી પડી-લાખી થઈ સંપ મઝ."

"હું આ-વાંત સાંજની તાજ થેતી મથો."

રૂંડ માં ફોટો લેવાનો મુખ્ય હેતુ

અરવી અને જસતા દમારે પાસેથી મથાવે.

નામોથી બંધો. સેવનવિજા અનુષાર ફોટો ન પડે તો પેશ

દેશ. એ કસત છે. આનાથી આપ બનવર રહક ફોટો

મુખ અને મુદર મહેલ ઉમારત સીન સ્પેસી બાજ

વમેરની છબી એક સેકંડમાં કાઢ સાધવની પાડી કહે છે

ફોટો લેવાની પણ બદર પાતી નથી કહે બતલો નાથ

નાપરવાની રીતી કેમરા સાથે કુદર મોકલવામાં આવે છે

કેત કેમેરાની રૂ. ૩૮. ખમ નાથ બંધો—

રીતરામ લખપતિરાય એન્ડ ના. અલ્લીપદ સીડી

હિતવચન.

અખનાર-સા. A. M. Vashi.

૧. મોટામ મેળવવા હમ્મનારે ધીરજવાન થવું જોઈએ.
૨. અમારે દુઃખ, દિવના, રોટ, પાતલેથી અલેક કરે છે, ત્યારે અમમતો પ્રેમ ભળીયા તથા વાંકામથી છટકી જાય છે.
૩. સ્ત્રી, પુત્ર, મિત્ર અને મધુ, જ્યાં પૂરું જન્મવું દેહલું લેવા મળ્યાં છે, તેમાં તે દેહલું જાત રહેતે પડે (મરી જાય) તેમાં શોક શાને!
૪. આજા અને ઇન્જા જોઈ જઈ મારના કોષ તથા પાપોળ અને કુખલું મળી રહ્યાં. (પણ, દરેકને હમ્મ આશા હોય છે.)
૫. આપણે આપણા દેશે ઉપર નજર ન કરતાં પારકાનાં તેવા રોષ ટોપ, તો તુરત નિદેશ મંડીએ છીએ એ તદ્દન ગુમાઈ રહેવાય.

૬. દુઃખને વખતે અમારા જ ન જતાં વધારે દુઃખી લોકોએ જે ધીરજ રાખી હોય તે સહિયરી-સંભારવી. અને મુખના વખતે કુશાલ જતાં પહેલાં સુખી છતાં કુખી થઈ જાને રમર-જુમાં ભાવશા.

૭. જોનામાં પ્રશન્નતા નથી, તેજ માણસ કુખી છે.
૮. જે માણસ જુહુજ અંતરેથી અને અપ્રશન્ન છે, તેનામાં છતાં અને શોક એ જે મદા કુશલો પ્રવેશ કરે છે.
૯. જાત નિષ્ઠા, ઉદારતા અને ન્યાય એ સંદેશિની લક્ષણ છે.

૧૦. જ્યાં-મુખી મનની જિજ્ઞાસા ઠેગણે કરી નથી, અને જ્યાં મુખી આજા અને ઇન્જાને પાર આગ્યો નથી, ત્યાં સુખી આજાતમાં રહેવું બદ્ધ દાનિશકર છે.

૧૧. અમારે નકારા માનવી નકારાપણું જવાને, ત્યારે સારા માનવીએ સારાપણું જતાવવું જોઈએ.

૧૨. સુખની શાજરી એ હારિયનાં કુખ તથા સકલની નેશા પોતારે છે, એમ ધરવું. અને તેથી ઉત્કું કુખના દિવસો દેખી નિઃશ્ચય ન થવું. કા જોડે તે આપણી રાહ જોતાં સુખ સમયની આશી કરી આપનારી ભરિય વાણી છે.

૧૩. સુખવેશ પૈશા પાછા મળ્યા શકે છે, હિંદુ સુખવેશ વખતે મૂરોને મળ્યા શકતા નથી.

સુજરાતના સુખદા સેવકનાં પુસ્તકોના લેાટમાંથી ફક્ત રૂપિયા સાતનાં ખનપસંદ પુસ્તક ખરીદનારને

મોજ મજલ

ખાર મહિના સુધા મંદત

આપવામાં આવશે

પુસ્તકોનાં નામ

વેનનં વર્મનો ઇતિહાસ (સચિત્ર)	કિ	શ	૩-૦-૦
આકાશની આત્મકથા	"	"	૧-૮-૦
શિવજીની રસોડી	"	"	૧-૮-૦
દેવદાસ	"	"	૧-૮-૦
સુવર્ણ રાત્રી ૨૬૩૫	"	"	૧-૪-૦
મોજ મજલનો ૧૯૮૧ ની સાલનો દીવાળી બ્લક	"	"	૦-૧૨-૦

બોજનો કાગળ

(સા. દિવાળી કૃત પ્રખ્યાત નાટક)	"	"	૦-૮-૦
શિવદેવ વિજય	"	"	૦-૮-૦
શલ્યન (નકલ જુજ છે)	"	"	૦-૦-૦

૧૩-૮-૦

કુલે સાદા તેર રૂપિયાનાં પુસ્તકોમાંથી

૭ રૂપિયાનાં લેનારને ખાર મંદિના

૬ " " દસ મંદિના

૫ " " બે દ

૪ " " ૭

૩ " " ચાર

૨ " " એ

૧ " " એક

મોજ-મજલ મંદત મોકલવામાં આવશે

આ મંદતનાં બાક દીવાળી સુધીમાં પુસ્તક લેનારને

આપવામાં આવશે. પછી નહિ.

દરેક પુસ્તકનો પારરેજ વી. પી. ખર્ચ લેનારને શીર છે.

કાંઈ પણ પુસ્તક ખસાવ ચકે આપવાને બધાતા નથી,

આટલે વહેંચે તે પહેલાં, આ મંદતનો બાક મેળવનારને

જોઈતું પુસ્તક મંગરી નહિ.

મોજ-મજલ કાર્યાલય

ગીરગામ-પ્રજાદ બી.વી. સુબેદ ૪

તેયાર છે ! તેયાર છે !

રા. હરિહર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણ તથા ગાયન સાથે.

માન શાખા અને રજામાં આ નાટક અદિતીય છે. દિવસરૂપ ભવત
માણ અને અંતરના તારને નંચાવી દે એવાં ગાયનોથી ભરપૂર.
મોજા-મજાનાં વૈચક્યોને દિવાનાની કસાયેલી કલમનો
પરિચય થઈ શકે છે.
આ નાટક જીવન મોહિની—દરેજાનાના પ્રેમ પ્રજ્ઞા તથા
કલિદાસને અનુક્રમી શબ્દાતના આ મસ્ત કવિને રમ્ય છે.
મુદ્દય માત્ર આઠ આના. બહાર ગામના પ્રાકૃત્યો
નવ આનાની પોષ્ટ દીકરી મોકલવી.

મોજા-મજા કાર્યાલય.

ગિરગામ અર્થે રહુમે—સુબાઇ ૪.

વિશ્વાસુ કેમરાઓ

ક્યાંથી

ખરીદશે ?

કોન્ટાનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સમાંથી

ન્યાં

જર્મન બનાવટના મજાશુભ અને ટકાઉ

કેમરાઓ તથા ફોટોગ્રાફીને લગતો

સર્વ સામાન પુરતા જથ્થામાં

મળી શકે છે ?

એ સવાય

ઝાઈસના દુરબીનો મળી શકશે.

૮૦-૨૫૩, હોર્નબી રોડ, કોલ્ડ-સુબાઇ.

“આમફા ફોટો હાઉસ”

કુપી પાલીસ

વાર્ષિક ભવાંચ-૨. ૩) વી. પી. તાલે ૨. ૩-૪-૦

હિંદ બહાર ૨. ૫

મોજા-મોજામજા કાર્યાલય, અટાઉ બીરડી, ગીરગામ સુબાઇ ૪.

બાલતો કાગળ.

ભાષણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.

(મો. હરિહર દિવાના)

મુદ્દય આઠ આના.

આહારમામવાળાઓએ ૮ આનાની દીકરી બીરડી.

૧૪-૫-૪૬ કાર્યાલય, ગીરગામ અર્થે રહુમે, અટાઉ બીરડી-સુબાઇ ૪.

સર્વ જાતનાં સાઈકલો

તથા છુટક સામાન મળવાનું ૪૫ વરસનું જીવન

અને ભરોસાદાર ઠેકાણું

થાણાવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપનાં ૧૮૮૦)

૪૩૧-૪૩૬, કાલિઆદેવી રોડ, સુબાઇ.

(૧૮૭૪ મંભાવવાથી મહન મોકલવવામાં આવશે)

સચિત્ર સ્તવન સમરસોડી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

લેખક:—કાગળ કાલીદાસ બેરડી તમાકુવાળાનાં માળે

૮૪-૮૨ કાંઠાવાડી સુબાઇ.

આવૃત્તિ ૪ થી કિં. આઠ આના.

પ્રાતઃસ્મરણીય દેવોના દર્શન સાથે સ્તવન કરાવતી

ગીતા પહેલ વહેલીય ને સરળ તથા ચિત્રવાળી હોવાથી

મનુ ઉપયોગી થઈ પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નકલો

મલા આવી છે. આવતી દીવાળી ઉપર દસ હજાર નકલ બહાર પાડે.

સચિત્ર સ્તવન સમરસોડી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્

કિ. આઠ આનાં માધવનામમાં જુકસેબર પાસેથી મળશે.

વશીકરણ યંત્ર આ અમલકારીયને કાચે માધી બેની તરફ

આ “ યંત્ર ” મનોકામના છુક મંભાવનારને ટુકડ મલે છે કિ. રૂ. ૧૫.

પ્રાચીન હિંદુ મંત્ર ૪૪ ૫૨૦ કિ. રૂ. રા. સચિત્ર ૧૪ વિલા રૂ. ૧૫.

પોતા-મંજુબતી છુક દીપા, નં. ૧૪ પોષ્ટ-૬૬૫૫ (અટલી)

વેચવાનાં છે—સેન્ડન હેન્ડ આઈલ અને સ્ટીમ એનજીન,

બોઈલર્સ, ૧૫૦ પ્રેશર્સ, ૩૫૦, ૫૫૦ હન વગેરે.

C/O મોલ-૨, ૨૫૬

સીનેમાના સમાચાર

અખબાર:—રા. ચિત્રપટ્ટ.

નવી ફિલ્મ—

પ્રેમનંદિરાસા.

કેદિનર કોનું સામાજિક યોગદાન લેખક:—શ્રી. પેસી કરાણી
વસ્તુ—રાવનદાસ મણિલાલ આરતીવાનો પુત્ર મોહન
મેટલેનો આરંભાત નવતા ધન્ય થાય છે. નજીમાં લક્ષ્મી
રક્ષિણી નામની વિધવા તથા તેની પુત્રી ઇન્દિરા તેની સરવાર
કરે છે. ઇન્દિરા-મોહનનો પ્રેમ સંબંધ બધાર છે. રાવનદાસ
પોતાના પુત્રને પોતાના સાથીદારની પુત્રી 'મંજુલા' સાથે પરણ-
વવું હશે છે. ખરો પ્રેમી ઇન્દિરાના પ્રેમને વચ્ચે મંજુલા
સાથેના બંધની ના પાડે છે, પિતા યુક્તે યથા પોતાના અવિગળને
વચ્ચે રાખી પુત્રને કહાડી મૂકે છે. 'મંજુલા'નારિકા છળપ્રત્ય
કરી મોહન ઉપર ઇન્દિરાને ઝેર આપવાનું તહેમત મૂકે છે.
કેદરની પુત્રી સરોજા ને રક્ષાને માટે છે. તે તેની ભેગમઈ
જોઈ લીધે છે, અને કેદર તથા રક્ષિકાના મનાદાવા ઉદ્ધવા પાડી
મોહનને ખૂન કરવાના આરોપમાંથી બચાવી લે છે.

આશ પેસી કરાણીના આ ખીન્ને પ્રયત્ન છે. રેચના દુરમનમાં
તેઓ કાંઈક નામના કરી ચકા હતા, અને આજ રખાતી હતી
કે, આ ફિલ્મ પણ જારી નીકળશે; પરંતુ વસ્તુને તેને હિન્દુ
સંસ્કારમાં ઘટાવવા બદલ તેમણે બજરી છક્કા ખાધી છે. કારણ
કે આ ફિલ્મની મુજ વસ્તુ અંગ્રેજીમાં છે. અંગ્રેજ ઉપરથી મી.
કમ્પાર્ટમેન્ટ "કોરબી દુનિયાનો" નાટક લખ્યેલ તેઓ કીન્ને અવતાર
સુઝાથી લેતાં છે "કોસી" માં કથા અને આ ચોથો અવતાર
પ્રેમ-મિત્રાકાના સ્વરૂપમાં મી. કરાણીએ કર્યો છે. વસ્તુના ઇતિહાસ
આવેલ દોવાથી મૂળની ખૂબી નષ્ટ થાય એ સ્વાભાવિક છે.
આમણા મત મુજબ મી. કરાણીએ હિન્દુ સંસ્કારને સ્પર્શવા
કર્તા એ વસ્તુ પારસી સમાજને લાજ કરી દેતા, તે કહેવ વધારે યોગ્ય
નીકળત. કારણકે હિન્દુ સમાજ નાટક અને ફિલ્મમાં બતાવવામાં આવે
કે, તેથી આમજ વધારી નથી. રેચના દુરમનમાં ને કલાવિષય
જોવામાં આવતું હતું, તે આખા નથી. અંગ્રેજ આજ રખાતી
છોડે છે, મી. કરાણી આથી નિરાસ નહિ થતા પારસી કુલ ના
ખૂબી નાટકને છોડી કાઢ નવિન રિચારા પ્રયત્ન કરશે, તે
ખચ્ચલ નામ કહાડશે.

સંત જનાબાબ—હિન્દુધર્મના ફિલ્મ કોનું ધાર્મિક ચિત્રપટ્ટ.
અર્ચાતની અંદરના મોરબાણું નામ યેર વેર ચલાય છે.
તેમ મહારાષ્ટ્રમાં જન્મ્યાલાવું નામ આ બાજુ વધુને કંઈક છે.

વિરવાઈ અને નરસિંહ મહેતા પર આપી પદ્મી કંઈકો. બરે
બગવાનની સંકલ્પ-મુજબ આ ફિલ્મ હિન્દુસ્તાનનાં જોડા દાખ-
ખાં પિકચરો પ્રમાણે છે. નવીનતા કંઈ નથી. જન આમજ વધે
છે, તારે બૂલી પ્રાણી કંપનીએ પોતાનું બૂનું નાકું પકડી
રાખ્યું છે! જન સમાજ મચરગી પડવાન મને છે, એવું જોડ
જોજન હોયે આપવાથી આમજ ઉત્પન્ન થાય, એ મુત તેના
જાણકોના ખ્યાનમાં આ ફિલ્મ પછી આવ્યું હતો.
નવી ખચરો—

કેદિનર—મી. દલેની કબેલી "બાલ વિધવા"ની કસ-
આત બાણીતા કોટાચારી મી. ભેલી તથા કુલીન કાન્તા અને
કળા નામમાં મુખ્ય કેરકટરનું કામ કરી પ્રખ્યાત થયેલા મી.
મહેરામજાના કાયરકટરપણા નીચે નવા રુડીયામાં યથ મઠ
છે. સંભળવા પ્રમાણે મી. દલેને આ સામાજિક વસ્તુમાં સંકલ-
રની ખૂબી દર્શાવા પ્રયત્ન કર્યો છે. બે બેનેમાંથી મોટીને
ઉત્તમ કરકર પ્રાપ્ત થતાં કેવું પવિત્ર જીવન ગાળી ખીન્ને
દર્શાવે રૂપ યથ મઠ છે, તે જતાવ્યું છે, બ્યારે નાની બેનેનું
કસરકારને લીધે જીવનનું કેવું પરિવર્તન થાય છે, તે દર્શાવ્યું
છે એકંદર વસ્તુ સામાજિક અને જોડમંદ દેવવું સંભળાય છે.

મિસ પ્રેમાદિની વેલીનકર-કેદિનરની આ નવીન ડગવાયેલી
નટીને "બાલ વિધવા"માં નાની બેને મંગળાનું કામ આપવામાં
આવ્યું છે, બ્યારે મોટી બેનેનું કામ મિસ બચના કરનાર છે.
તે ઉપરાંત એ નવા રુડીયાના કામમાં પણ મુજબની પ્રભુત્વ
બજીરું માણસ રાકવામાં આવ્યું છે, જેમ અમારા ભવતા બેરે
ખચર આપી છે પણ તે જોડકાં થયે બચાવીયું.

કુટુંબ—મી. મહેતા ચોડી આજારેય લઇ પાછા કામ ઉપર
કાન્તર મઠ ચલા છે, બ્યારે મિસ ગુલામ હજુ હજારે કરી આતી
નથી. કળા ચોર ઇરીરીજનમાં બચાવી મી. કાન્તર આઈ રાકા
મી. સગાની બાપ આઈ પુરતી કસપથી તમાર કરી રચા છે.

કેદરની—કળા ચોર પાસ યથ મઠ છે અને મઠ કાલથી
ઇરીરીજનમાં કર યથ મઠ છે, બ્યારે જાંતી સિમંતનીની તૈયારીમાં
આઈ રહી છે.

મહારાષ્ટ્ર—મામા બચર તા. ૧૭ થી મેનેસ્ટીકમાં કર
યશે. તે પહેલાં તેનું પોરકર આખી સંગ્રાહ નચરિયું ખ્યાન
બેચી રહ્યું છે.

શ્રી રામદા—દરીયાનું સુકુત સંભાળી લીધું છે, અને મી.
વેદરકરની કબેલી "બાલવ-પરતલની"ની કસ્યાન કરી
લીધી છે.

છાંડક—ધી પ્રાગોવર કેરો 'ધેજનું પહેલું' મીટરીવ
પિકચર મઠ કાલથી મેનેસ્ટીકમાં કર યથ મઠ છે. તેની ડુકી
વાર્તા મઠ કાલના 'કુચી પોલીસ'માં આપવામાં આવી છે, ને
તરફ નોંધવું; અમે લક્ષ બેચીએ છીએ.

યુક્તોદયે અમરજ—ઉત્તમ અને બચ સેડિંગ, કુદરતી
ચલચોદન સીનરી અને કલાવિષય નટ-નટીએથી તમાર થયેલી
આ ફિલ્મ જોવામાં મઠ કાલથી કર યથ છે. આ અમર પ્રમ-
કથા બચદરના ચોરને પાદ કરાવે એવી છે.

ચર્ચા પત્ર..

Wanted સિરિયાઉરસી Wanted

ચોજ મળેલના તંત્રી-મંત્રી અને જત્રી જોત્ર:-

તમે પંન વિશ્વકુલ હાથરકા મારતર છે. મહારા સાહેબ ! મેં જાણી જાણી, તદન સિરિયાઉરસી, જોડમ કારેખમ થઈને લખેલી નોકરીની આજુલ કમડિ ખુને ખટોલે દેજરી દુધ-લેખની માફક છાપી મારી વિશ્વકુલ આઈની સુક કરી નાખી જેથી મારે કોઈ ધરાકજ ન જાણ્યો: તેથી આજ જોડમ છોઈ પડીને કોઈક કે યાદ રાખે એ મોજ સમજના એડીટર, કું આ મારી સારી સંઝીસ લીટીની નોકરીથી તમને સાધ જનાયું કે જે હવે મારું ધરાક ન જાણ્યું તો હું તમને તમારી જાહેર ખાતરની એક પછેની આપસો નથી જોટરી મારી આજુ મજેલી જરછોના નહીં તરીકે આજ જાહેર ખાતર તદન માત, ગિલકુલ યુવાજખમ, સાવ અજાને આજરે, સારા ભરતીને હીસાએ અને જોખમે રાખ ભરોસે છાપી મારને તો કોઈ દિવસ રાખ ભરોસે મીઠ જાવજા. મું તમે એજ કહેવા માંગો કે મેં જોટરી જોટરી જાગજોની મારી બાપડી સાખીત કરી તેમાંની કોઈ જગ્યા ખાલી નથી ? ખાલી હતી નહીં ? કે ખાલી પડ્યાની નથી ? જવા : દેજો-બધ તીથી ઠોતો જોસીથી તુઠી વગે. મારા મોલી એ કાપરેકટરિને-એ મેનેજરીને-એ જોકટરિને, એ તંત્રી કાઝા કમીઠ સીરિયા આપ-વખીજ કાઝાંથી હોતે, જાતર આવ કરતાં. આપજા બે રૂપીયા જોહા; પછી છે કાંઈ કે હા, જોટરી કમુકત પહેલેથી જાપી દઉક કે આજ દિવસ મુધી જાહેર નામે આપજે એક પલ સિનાપો કમુક નથી જોટલે મગજભાઈના કુવાના ગોઠા પાણીને નામે જાણ્યાં પાણીની લીટીને: રોસો પેદા કરવાને તમારાં ખેડાજાને જરરાકે દહ તપી. પરંતુ ખાતરખીના-ખાતરખેડાના-તમારા કાનખાં (મેમે) દેહ આ વતઃ કમીજ જાહાર ન જાવ નહીં તો વળા ને કંઈ થોડું ઘણું મલેજ છે પણ બધે ઘણ દુઝાળમાં અધિક માફ નથી અને મારે મામ કોડી બાળી જતું પડ્યો.) સમજાવને મારા સાહેબ. તમારા મનમાં રાખજો કે હાલક હીકરે ખાપ રહેવાજના-નારા- સીનાપો રાહટરને નામે મારા બે તલ સીનાપો બહાર પડી ચૂક્યા છે, અને સારા પલ રહેવાયા છે. એ મારું જાટલું કામ કરી આપસો તો આ સિતપરેશર શમદુનેશર કમીના આપડાં, ભાઈડાં, છોઈડાં, ડોઝાં કુવાની સરસ્વતી બનસે.

નોકરીને ઉમેદવાર
સી. ઇ. રાખાં.

"મિસ જોમીલીની અભિનયકળા—"

મોજ-મજલના અધિપતિ જોમ,

સીનેમા જગનમાં કોઈ જોહર આવરી ત્યારની વાત ત્યારે પણ હાલમાં પોતાની અભિનયકળાથી જાતજ વધી જોમીલીને અભિનયન થો-છે. જોર વહની યુગાખ પોતાના મનમોહક મેરોથી ભલે "અમુક વર્ષ" ને આકર્ષી હોય, મોજ જાનમાં કુવાના કે મકાન પોતાના પ્રખ્યાત નામથી ટીટ જોરીકમાં દરેકો દલવી-હોય તેમ થોસ કુવેલામાં પણ હજુ આપજે છે પણ હર જગુએ રાજ રમણીના યુગવાન વસો અને મોલીના અજા-રોનો આજર છોડી સદા વસેમાં સારી જીમિમ લખતી, મારે કટર પણ ન શી મલે તેવું કુરતી અભિનય કરી ખતારી કુટથી કમ કરતી હોય તો જાતાર કટર મીઠ જોમીલી છે, જે ક હજુ તેને ઘણું શીખવાળું છે અને ઇંગ્લીસ સીનેમાની એક્ટ્રેસોના અજાસ કરશે તો આજળ ઉપર ભરીખમાં સારી નામના મેજવરી, એક સીન ખાસાસ થશે હોય અને કેમરા જાપરે (fixed) બધ થશે હોય ત્યારે સારી સારી એક્ટ્રેસો કેમરા કે કાપરેકટર સામે દસી જાય છે તે જગ્યાએ મીઠ જોમીલી પોતાના યુખ ઉપરનો કાવ નથી બદલાવા દેતી એ પોતાના કામમાં કેટલી તલ્લીન છે એ ખતારી આપે છે.

લી. "ચંદ્રકુમાર."

ગેતતા રહેજો !

તમારી સાથે ફરતા-તમારા કુર્કુવમાં જતાં આવતા-અમ કપર લીસથી સારીના ફેશનેજલ ડ્રેસ સજીને ફરતા પણ કાગળની અંદર કાગળથી ભરેલા

શરીક બદમાશ

કેવા હોય છે તેવું આખેહુબ દરથ
સૌરાષ્ટ્ર કાનેમેટોગ્રાફ કું.

હું આ સિત આખેહુબ રજુ કરે છે

ઈશકનો ઉમેદવાર

હું સાથે સાથે ફારસ પણ છે

કોહીનુર સીનેમા

કાલખાદેવી, જોરવડી થીયેટર

શરૂઆત ૩:૫૦-૬:૦૦-૮:૦૦ વાગે

મોજ-મજહેના દિવાળીના ખાસ અંકની

ધર્મધોકાર તૈયારી ચાલી રહી છે

મનમોહ-ચિત્રો-વિદ્યાનોના આકર્ષક શ્રેણી અને
અકમા કુપન છે તે સાચવી સખતો ખાડળથી રમણે

ખોથી ખોચોખોચ ભરપૂર, માટે
પણ મળશે કે નહિ તે સવાલ

જા પત્ર તરીકે વપરાયે મોજ-મજહેના દિવાળી મુલ, ગીરગામ ખડા
તેજ રહેણી પ્રજા કુ

મર્મા મોજ મલક ઝિ-ટીચ પ્રિયમાં લાઈ

અમારું નિવેદન

ગયા વર્ષે અમારા દીવાળી અંક માટે અમે પુષ્કળ જરૂરી ભાગ આપી જે જહેમન ઉઠાવી હતી, તેનો સ્વયંથી દિશાએથી ભાષ્યમાં સામયિક પત્રકારો, ગ્રાહકો અને વાંચકો તરફથી જે સ્પષ્ટકાર થયો હતો તે ઉપરથી અમે અમારા સકળ પરિશ્રમની સાથે-કતા થયેલી સમજાએ હોએ. આમ છતાં મેલવારીના આ જમાનામાં એ અંકની અમે પડતર નેટલી કિંમત રાખેલી હોવા છતાં તે સામાન્ય જનસમાજને કંઈક વધુ પડતી લાગવાથી અમે આ વખતે ખાસ દીવાળી અંકની અંકની કિંમત મટાડી ફક્ત નહિ તો ફક્ત પાંખડીને ન્યારે બનવી સાહિત્ય સામગ્રી ગુજરાતી સાહિત્ય આલય સમક્ષ રજૂ કરી છે.

અમારા લેખકોમાંના આય: સંપળા લેખકોને ગુજરાતી પ્રભુ તેમના નામથી જ જાણી હોવાથી તેમની પ્રતિભાઓથી પ્રભવે તેમની પરિચય કરાવવાનો વ્યર્થ પ્રયાસ અમે કર્યો નથી. વળી મોજ-મળદના લેખકોએ મોજ-મળદને અપનાવેલું હોવાથી તેઓ લેખ લખી ફેરો પડાવી પ્રસિદ્ધિમાં આવવાની, લેક માત્ર ઇચ્છા રાખતા નથી. ગુજરાતના જાણીતા કલાકાર રમણીક અ. મહેતાના નામથી આજે કાણ અભિપ્રાય છે? વિખ્યાત 'ગુજરાતી' સાપ્તાહિકના એ સર્વેશી વ્યવસ્થાપકની આવાણ અને રોહાનીની રૂપરેખ નીચે ગયા વર્ષેના અમારા દીવાળી અંક પ્રસિદ્ધ થયો હતો. આ વર્ષેના આ અંકમાં જે કંઈ સારું, સુંદર અને ચિત્તકર્ષક જણાય તેવું પૃષ્ઠ સમગ્ર માન અમારા એ પાંચ રોહાની ફોલો તથા જુદી જુદી માટે અમે જનસમાજને હોએ. આ અંકમાંના તેમના લેખ પછુ તેમની લલિત કથા વિષયક પ્રીતિનું એક સુંદર પરિણામ છે.

ગુજરાતી રંગમંચના મુખ પ્રવર્તક અને ભાવવારી કાન્યો રચનાર મહત્ત્વ દિવિ દિવાના કે જોએ ઇચ્છે તો એક નાટક લખી લગજ નજી હમર નેટલી રકમ મેળવી શકે તેમ છે તેમજ મોજ-મળદ માટે જુદા જુદા વર્ષમાં તદ્દન નવીન ભાવ-પૂર્ણ ઉગ્ર આલેશો રજૂ કરતા નાટકોના એક આખા અંક એવે ભાવવાથી પ્રેરાઈ લખી આપી છે. હસકેશ્વરે આવાવાની આરવકતા નથી એ ધવાલુસાર તેમજ લખાણ વર્ણિત વિષયક અંક એ લેખનું મૂલ્ય આંકી શકશે.

અમારા બાલ્ય રોહી રા. મળસાલ નાટકો માટે અમારે કંઈ લખવાની જરૂર નથી. મોજ મળદને તેમજ મેલાનું માનવું છે, એટલું જ કહેવું બસ છે.

રા. ચિત્રપટ્ટની ચમકારિક ચાલક આપનારી લેખિકાએ ગુજરાતી સંનિષા કૌપત્યોમાં જે અસ્યાર જણાવી છે તે અમારા

એ વિષયના બહેણા યાન અને એમની પ્રવૃત્તિ કરી ચુકી છે.

આજે અભિપ્રાય, પ્રખર વ્યવહારિક નારાયણ વિસનંદ અને વધેશ્વર સાકર મહિલાલ જે પરિશ્રમ લઈ પોતાના અમૂલ્ય વખતનો અમારે માટે ભાગ આપ્યો છે, એ બસ તેમનો અમે માનીએ છીએ. શ્રીમાન નારાયણ હકરે અમને હરેક મંદ આપવા જે ઉદારતા દર્શાવી છે એ માટે પુરાણ વખતના વહિલ મુરખીનો અમે નેટલી ઉપકાર તેટલો થોડો છે.

આ ઉપરાંત બીજા જે જે લેખકો મિત્રોએ અમારા આંતરિક સહાનુભૂતિ અને રોહાની દર્શાવી લેખો મોકલ્યા છે તે માટે અમે વારંવાર તેમના નામોની ઠરવાની જરૂર ધારતા નથી. એ સર્વ વિદ્વાન રોહાની મળદની ઉનાતિના મુખ્ય અંગજીવ છે એટલું જ બસ ધારી તેમનો સર્વનો અમે ઉપકાર માનીએ છીએ.

અપદળ અને વાંચનળ બિહારી, નીતિ અને નામનો મૂકો મૂકો ઉઠાવી અમે પ્રભવે છેતરવા ઇચ્છતા મોજ-મળદમાં પ્રસિદ્ધ થતા લલિત સાહિત્યનો વાચકને થતો આશાતીત સ્પર્શ એજ અમારું પ્રમાણપત્ર અમે છીએ. જનકલકના અવિશ્રાન્ત પરિશ્રમથી લખાણ બનેલાં અવગણના વખતે આરામ સાથે પિનાદ મેળવી શકે અમારું ઉદ્દેશ છે અને રહેશે.

દીવાળી માટે લખાણ આપેલા ધણુ લેખો રજા લીધે અમે આ અંકમાં પ્રસિદ્ધ કરી શક્યા નથી તે માટે દિલગીર હોએ. હવે પછીના અંકમાં એ લેખોને પુરા અમે અવશ્ય રમાન આપીશું.

છેતરે મોજ-મળદના ગ્રાહકો, વાંચકો, રોહાનીઓ, મિત્રો, પ્રદેશકો, સહુ નેમા નવીન વર્ષે સુખરક અમે વિરમીએ હોએ.

સન્તાવું જો!

મેલાની માંકરીઓમાં મહારે સન્તાવું-સન્તાવું આલસાની મહરીઓમાં મહારે સન્તાવું-સન્તાવું જે પ્રેમની પાંખડીઓમાં મહારે સન્તાવું-સન્તાવું જે રસીલાંની આંખડીઓમાં મહારે સન્તાવું-સન્તાવું આલસાની મહરીઓમાં મહારે સન્તાવું-સન્તાવું જે ગેરની માંકરીઓમાં મહારે સન્તાવું-સન્તાવું જે હતામાસં દસપતરામ દરિએ અમે

?

હવના તારને ઈશી, હવનાં સત્ય હોંઘી
ખરી માનવ જીવી આલેખતો—એ કોણ હોયો ?
નથી કંઈ દલ ભાસતો, ઈશાનો નથી પડતો;
કરે પડ્યા મનુજ અતરતણા—એ કોણ હોયો ?
ન એ રાગાંતણુ મિદુ, ગરજતો કેસરીશા જે;
ભડેને એકલો તોપણ આગ—એ કોણ હોયો ?

પનિયારી.

સોનાં છટાણી, રૂપાં બેઠું સખી
પાણી ચાલી સુકળેરી નાર હો—
પાણીમાં ભરીને પાણી રાખજે સખી.

પાણી વીનાનાં મોતી રાખનાં સખી;
પાણીથી મૂક એનાં લાખ હો—
પાણીમાં ભરીને પાણી રાખજે સખી.

પાણી જલનોરાં મન હો સખી;
પાણી મડું તો જલું પૂર હો—
પાણીમાં ભરીને પાણી રાખજે સખી.

દિવાનો.

સુકૃતધારી કવિ “કલાપી”નાં કાવ્ય “મહાત્મા મૂળદાસ”
ઉપરથી ઉપનતી કારણે

ત્રીચંડી નાટક—

મહાત્મા મૂળદાસ.

લેખક:—સાં વિવાના.

(સર્વ હક સ્વાધીન)

લેખક તરફનો ખુલાસો—

જ્યારે ‘કલાપી’નાં કેકારવંશી મહે ‘મહાત્મા મૂળદાસ’નાં કાવ્ય વાંચ્યું ત્યારે હું ‘પુરસ્કૃત પુસ્તકો લખતો હતો. અને તેજ વખતે ત્યાર પછીના ધાર્મિક એક તરીકે મને તે નાટક લખવાનો વિચાર આવ્યો. પરંતુ તે કાવ્યમાં માત્ર વિષયના ઉપરથી અને આપેલા આત્મભોગ સિવાય બીજા કંઈ પણ નહોતો હતો. તેમ મહાત્મા મૂળદાસ મિત્રો અને લાગેતા વળગતાઓને પૂછ્યું તો તેઓ તારથી પણ વસ્તુ તરફ પસંદગી જાણવા જતાં કેકારવંશી વિશેષ કરી બીના મળી ચકી નહિ. એટલે મેં તે કાવ્યના આત્મા તરફ ખ્યાન રાખી મહાત્મા મનોરાજના ‘મૂળદાસ ઉપો’ કર્યો અને તેના કેટલોક ભાગ લખી કાઢ્યા. મોજ-મેલદના ગયા દીવાળીના અંકમાં તેમાંનોજ એક કરેલો “સંસ્કૃત મરજી” એ નામથી આપ્યો હતો તે મૂળદાસની આત્મા એક મહાત્મા આત્મધનદાસજીના વાંચવામાં આવતાં દેઓમાંએ કૃપા કરી મહાત્મા મૂળદાસજીનાં ભજનો અને ચરિત્ર મોકલી આપ્યાં પરંતુ સ્વયં ન લખાવાનાં હારે જણાવ્યું બોધ્યું કે ચમત્કારની ઉપેક્ષા કરનાર આ કલિયુગના જન્મનામાં એ ચમત્કારવ્ય વસ્તુ કરતાં અને મહાત્મા મનોરાજના મહાત્માજી વધારે વંદનીય લાગ્યા અને તેથી મેં તેજ વસ્તુને કાવ્ય રાખી છે. અર્થાત્ કેકારવંશી આત્મી મરજી વસ્તુ સિવાય બીજા બધી વસ્તુ કલિયુગ છે એમ કહેવું બોધ્યું; પરંતુ તે કલ્પનાથી મહાત્માજીના ઉત્તરવળ ચરિત્રને વધારે ચમત્કારવાનીજ લેખકે તો ક્ષિપ્ત ધરાવી છે; અને તે પણ ચમત્કારિક નહિ પણ સંભવિત-પ્રસંગો દ્વારા. જ્યાં પણ મહાત્માજીના કાંઈ બદલને તેમાં ઉજીવ જણાય તો તે ઉદાર હૃદયથી માફ કરશે એવી અભિલાષા સાથે આ ખુલાસો બધે કરું છું.

દિવાના.

મહાત્મા મૂળદાસ.

અંક પહેલો પ્રવેશ પહેલો

સ્થળ—આવધનિ “મગદાસના ધરનું દીવાનખાતું.”
પાત્રો—શાંતિ, શારદા અને રમા બેઠેલાં દેખાય છે.
શારદા—તમારા ભાણે પલુ બહુજ આપત કયો છે.
શાંતિ—એવે આવે છે કયાં બુદ્ધ છે. પલુ—
શારદા—એ પલુ ને બધું કંઈ નહીં આવે, રમુ તમારી દીકરી છે; હમારે શું? નેત્રો મુધાર તેની આ રસુ.

(રમાને શાંતિના ખોળામાં બેસી છે.)

શાંતિ—ખડે બહેન પલુ ત્યારથી મુધાર શુભ થયો છે ત્યારથી મેં હમારી નાનમાં પલુ આવવું જુનું મકી દીધું છે. હું કયાં બહાર જતી નથી.

શારદા—તે હમારું ધર શું બહારનું ધર છે! હમારે ત્યાં તો ને કરવાનું તે તમારે અને બાઈછમે. બોલને રમુ તું કંઈ બાને કરેલી નથી?

રમા—બા.

શાંતિ—બેટા. (આંખમાં અજગ્રગયાં આવે છે.) (સ્વચ્છ.) આવે ને મુધાર દોન તો તેમાં પલુ લખને લ્હાવે લેતી હોલ. બને સાથે રમનાં, બુદ્ધય નેત્રી નેત્રાં દેખાતું આંદાં પલુ આવે શું? એક સપનું.

રમા—કેમ બા કંઈ બોલનાં નથી?

(લાડ કરતી શાંતિનાં મોઝાં સામે જોઈ રહે છે.)

શાંતિ—કદીય. બન્ધુ: હું તારા કાકાને કદીય હો.

શારદા—નહીં તમારે પલુ આવવું પડશે.

રમા—હા બા તમારે પલુ આવવું પડશે.

શાંતિ—વાર-જેતું.

રમા—(લાડ કરતી) નહીં, નેત્રું બોશું નહીં.

શારદા—આને એક ગીન સંભળાવ તો આવશે.

શાંતિ—હા એ ખડે હો દીકરા

રમા—વચન આવે, તો ખીન માઉં.

(દાઘ ખેંચી પોતાને દાઘે પોતાના દાઘમાં તારાં લેય છે—હસે છે અને પછી ચલા છે)

ગાયન.

બન સદુ પ્રેમે છવે

જગની, જિમ-જિવન બનેત-રેક

જિમ બનેતે જગ જગમૂળે

જિમરીક વાટય બને

પ્રેમવિષ્ણુ અધાર સપત્રો, :
એ જીવન પછુ મેલત —કે

રંગી રંગા પ્રેમમાં, ત્યગી પ્રજ્વલે પ્રેમ,
વર વતનના પ્રેમથી, પતિપ્રેમે સતી હેમ;
—માતા શિશુ પ્રેમે જીવે જેમ સુખ મન હેમ,
મનુષ્ય શુ? જીવ માનવ જીવન પ્રેમ જ પ્રેમ;

(માનવ પૂરે થતાં શાંતિ રમાયું હૃદયમાં 'વાપી
ચૂપી લેય છે—સારદા અને રમા ભય છે.)

શાંતિ—(રોજી રાખેતાં ઝળઝળાયાં ફરી નેત્રોમાં ઉભરાય
છે.) પ્રજ્વલેનાં આપ્યા છે તેનાં અમર રાખે,

હૃદય દૂરી ગયું એક વાર તે સંધાય કહો ક્યાંથી?
ગુંભારી વાજકું ને ગાંધી જીવાય કહો ક્યાંથી?
જીવન જે છે લખાયું લાખ્યામાં તે તો જીવે ક્યાંથી,
સુકાયો જે હૃદય આનંદ તે ઉભરાય કહો ક્યાંથી?

ભાગ્ય! એ ભાગ્ય શુ? માણ્યો કહે છે કર્મનું ફળ હોય
ત્યારે? કાંઈ નહિ—કાંઈ નહીં. કર્મ અને અકર્મ, ધર્મ
અને અધર્મ, સદા કહેવાની વાતો છે.

મરે જુએ સતી વારાગના આનંદમાં મ્હાલે,
સદા લીધેલરી ચરદે પગે, કંટિ બચી ચાલે;
પ્રજ્વલે છે સ્વપ્નેથી સાક્ષ કહે છે, પછુ જીવનમાં તો—
મુખી પાપી ફરે ને સત્યવાદી બીસુઓ ઢાળે.

મૂળદાસ—(છેત્રી બે લીટી સળગી પાછળા કુટનમાંથી
પ્રવેશ કરી.) પ્રજ્વલે અધધા—એજ પાપ. દેવી.—

શાંતિ—પ્રજ્વલે! ક્યા છે? નાથ પ્રજ્વલે નથી. અને જો
હોય તો જેને શૈતાનને નામે ઝાળખવામાં આવે છે તેજ પ્રજ્વલે.
મૂળદાસ—દેવી.

શાંતિ—સ્વામી નથી દેખાતા સસારનાં દરણો? નથી
જેના પાપીઓના દોર?

અધર્મ, ધર્મ કેરા કાળાઓ—એમીને—આએ છે,
જીવે કાલા જીવન ને પાવ; માણસમાં પૂજાએ છે,
જાણે છે આપથી તોપણ ન માને, તો ઉપાવ જ રો?
બીજું છે—શાસ્ત્રમાં, બ્યવહારમાં બીજું જ ચાલે છે.

મૂળદાસ—એજ દષ્ટિની પાંખી ઉપરની આંખ બંધ
કરી, હૃદયની આંખ ખોલી, ચર્મ ચક્ષુ છોડી અંતર ચક્ષુથી
જુઓ, ડાળા પાખાને છોડી મૂળ તપાસો.
શાંતિ—એટલે! ! ?

મૂળદાસ—જ્યાં પ્રજ્વલે છે ગતિ—ત્યાં આપણી ક્યા ગત્ય છે,
ઝાંઝવાતું જળ લાસે દેખાય પછુ ક્યા સ્વયં છે,
દષ્ટિ આ સામી નથી બીજાએ કાંઈ દષ્ટિ છે,
વાયુ ના દેખાય પછુ જે સ્વયં છે તે સ્વયં છે.
દોષ મેલી લાવના દિશ્યા તો કાદી નાખ્યો,
સર્વેના મેલી પ્રજ્વલે, અધધા હૃદયમાં રાખ્યો.

એકલ ગોઠવે પાણી પાંચ છે, નીંદણુને નહીં;
ધોતીવાને કંઈ થઈ જોર જીવમયી મોલનું પાણી
કરતાં પણ વધારે કાલે છે.

શાંતિ—એ તો મ્હારાજ સિખાંતને પ્રુષ્ટ
મૂળદાસ—નહીં દેવી જ્યારે મોલ તેવાર આવે છે
વાદ નાખે છે, ત્યારે તે દાણાના કલ્લેકળુનો
કરે છે: જ્યારે એ કાલેકા કીદણુને નજનના પૂત તમે
ફેડી દેશ છે. દેવી આ ફલના અધર્મોને જોઈ
મોલ સમઠ કરતી વખતે ખરા દાણાનોજ સંમઠ
નીંદણુઓ જીવનના પગતો કચારો:—

પાપી ફલાધને પૂછે—કયમ પાપ ફળ મળ્યું
કહેવું કે વાને બીજા જેવું કે તરત ફળવું
વાવવાની છે. જુની મોસમ, જુની લણ
લણતી વખત વાણું લસણ, ત્યાં આમ નીકળવું
(કાલ બેવેના અપાજ ધાય છે. મૂળદાસનું તે
મેચાય છે. દેમાં મુકેલા પીઝીટીંગ કાડ સાથે
મેચ દાખવ ધાય છે કાડ લઈ

મૂળદાસ—દેવી; આવ અંદર પધારો!

(શાંતિ એક તરફથી ભય છે. ઝોરીસ ભોય તરફ

મૂળદાસ—પુશીથી આવે.

(ઝોરીસ ભોય ભય છે—મોડો વખત રહી રુ.
લઈ પ્રવેશ કરે છે. અને મૂળદાસના ધીરાણ
તેને પુશીથી આપી—નમન કરી

મૂળદાસ—પધારો આને કંઈ આ. શરીરનું
વાદ આંધું?

મુરેન્દ્ર—સહેજ; કંઈ તમારા જેવુંજ કામ નીકળે
મૂળદાસ—અહોભામ ફરમાવો.

મુરેન્દ્ર—કહેવાતું તો બીજું કાંઈજ નથી.
સંભળવું છે કે તમારી પાસે એક કેસ છે.

મૂળદાસ—હરો.

મુરેન્દ્ર—હરો નહીં; છે. તે માટે મારે એ
કરવાની હતી—

મૂળદાસ—કે ?

મુરેન્દ્ર—તે ભયમસિદ્ધ. તદન, નિર્દોષ તરીકે
જન્મે જન્મિએ.

મૂળદાસ—એ નિર્દોષ હોય તો—

—પાપ કેઈ દારે એ કંઈ પાપકેઈ ચર નથી,
—પાપની દષ્ટિએ કંઈ આપણું કે પર નથી,
—પાપ દોષ છે, દઈ જુ' ને દઈસ જીવન સુધી,
—પાપને નામે કરે અપાપ, તેજ્યા નર નથી.
મુરેન્દ્ર—તમે આ કેને જપાજ આપો છો તેવું
લાન છે ?

મગદાસ—હું પણ શુદ્ધિમાં છું. સુવરોજ, મને બરાબર ખ્યાલ છે.

સુરેન્દ્ર—વિચારો કે... તમે તમારા ભવિષ્યના નામની ક્ષતિમાં થાઓ છો.

મગદાસ—પણ સત્યની રક્ષાને નહીં.

રામ બસે હો ભવિષ્યનો પરવા જરી અંતર નથી સહાની જે રક્ષણ છે તો રાજપદનો હર નથી; જગતનો રામ તો છે એ ચોર દીનું આંદણું, અન્યાયનો પોષે બે ઇશ્વર, તો કહીશ ઇશ્વર નથી.

સુરેન્દ્ર—તમારો આજ હકામત છે ?

મગદાસ—આવું નામ હકામત નહીં પણ સત્યના પુત્રી-ઓનો સત્યાગ્રહ છે.

સુરેન્દ્ર—હું ભવિષ્યનો રામ હુકમ કરું છું, કે મારા શુદ્ધિમતો અમલ કરો.

મગદાસ—હું ન્યાયનો પ્રતિનિધિ હુકમ કરું છું કે જે આજ કામ માટે આવ્યા હો તો જે રસ્તો આવ્યા છો તેજ રસ્તો ધરો.

સુરેન્દ્ર—ત્યારે જવાબ ?

મગદાસ—આપો તેજ.

સુરેન્દ્ર—તમે તમારા સ્વાયંને બગાડો છો.

મગદાસ—સ્વર્ગને નહીં.

સુરેન્દ્ર—એક શૈતાનને છોડો છો.

મગદાસ—ભગવાનને નહીં.

સુરેન્દ્ર—લીધાર ધરો.

મગદાસ—એક જરો.

સુરેન્દ્ર—પસ્તાવું, પડરો.

મગદાસ—પાપીને

સુરેન્દ્ર—વાર ત્યારે સલામ

(કોઈમતે કોઈમાં સુરેન્દ્ર આવ્યો જાય છે.)

મગદાસ—(તેના તરફ જોતો, હુખ્ત હાસ્ય કરીને.)

હા... રામ રામ.

દીનું નથી તે સમ જ્યોતિ પાપમાં શુદ્ધ છે,

તેથીજ સમજે છે કે પૈસા પાસ સર્વજી સહેલ છે;

દાસ-માયાનો જુરે તુજ રાજપદના તેજમાં,

સત્યાગ્રહીને હલ્ય, પૈસા હાય કરે મેજ છે.

શાંતિ—(પ્રવેશ કરી.) આનંદ, આનંદ, કહો આનંદના સમાચાર આપું તો મને શું આપશે ?

મગદાસ—હું પોતે-આખોજ આપતો છું. તો જીજ્ઞાસુ બેઠો છે હવે ?

શાંતિ—રહામે જ્યોતિ બેઠો. કાણ છે ?

મગદાસ—કાણ !! સુધાકર !? મદારી જ-વર્ષ ચર્ચા ચમ ચર્ચો પુનઃ

(સુધાકર આવી પગમાં પડે છે. તેને જાતીએ તમારો)

ભાઈ આવ્યો ? આવ્યો વખત ક્યાં હતો ભાઈ ?

સુધાકર—એ બધું હું આપને પછી કહીશ.

મગદાસ—હવે જ્યોતિ ભાઈ વાસ્તે કંઈ નારતો લઈ આવો.

(શાંતિ, ધરતી અંદરના ભાગમાં જાય છે. કાંઈ બેસ વાગે છે. અને તેની સાથે તોફાર પ્રવેશ કરે છે. તેના તરફ જોતાં.)

ઓ, બોય-ફોલદાર સાહેબ આવ્યા છે, અને કાંઈ જરૂરના કામકામ આપને મળવા માગે છે.

મગદાસ—કાણ શોકત ? આગળ યા,

(તોફાર સાથે મગદાસનું જરૂર. સુધાકર ચલારમાં પડે છે.)

સુધાકર—આવી પહોંચ્યા. શીકારી કુતરાઓ, પગલે પગલે તપાસતા; જમીનનું તળાવું સુધતા સુધતા આવી પહોંચ્યા (મગદાસ, શોકત તથા બે સિપાહીઓ સાથે પ્રવેશ કરી.)

મગદાસ—આ રહો તમારા યુનેક્ષર.

શોકત—સ્વાધીન થ્યો.

(સિપાહીઓ સુધાકરને કેદ કરી બેઠી પહેરામી આવતા થાય છે ત્યાં બીજી તરફથી નારતો લેવા ગયેલી શાંતિ પ્રવેશ કરે છે અને આ બતાવ બેઠ યંબી જાય છે. હાથમાંથી નારતાનો સામાન નીચે પડી જાય છે.)

શાંતિ—આ શી ગમ્યા છે ?

મગદાસ—(ગોદે કંઈ પણ જવાબ આપ્યા વીના આકાશ તરફ આંગળી કરે છે.)

શાંતિ—(અધીરતાથી.) પણ છે શું ??? વરસોથી ચુપાવેલો પુત્ર પાછો મળ્યો, તો તેને ફોલદાર પકડી લઈ ગયો. કહો-કહો તેનો યુનોહ શો છે ?

મગદાસ—(આંખમાં ઝળઝળાયાં અને ગળગળા અવાજ સાથે) ખૂ...ન.

શાંતિ—ખૂન !!!

મગદાસ—હા. ખૂન.

શાંતિ—જોહ !

(શાંતિ યુદ્ધિત થાય છે. મગદાસ તેને પડતાં પડતાં ચીતી લેવ છે.)

મગદાસ—આજ છે આનંદ !! સુખ !! જે પર જનમ ફલી મધુ ? જે પડીમાં હાથ આવ્યું; પડીમાં ઉડી મધુ.

શાંતિ—(શુદ્ધિમાં આવતાં.) ફોલદાર ભાણુના કતા કે તે આપણો પુત્ર છે ?

મગદાસ—નહીં.

શાંતિ—તમે તેને કહ્યું ?

મગદાસ—નહીં.

શાંતિ—કહેવામાં અડધણુ શી હતી ?

મગદાસ—ચાપાવીસ તરીકે મને જોય ન લાગ્યું.

શાંતિ—માથ શું એટલો બધો ગ્રિય છે કે પુ

હોતીએ ચપાવશે ?

મગ્ધાસ—મતી—

સપના પુનરીઓને માત્ર સત્યત જ્ઞાન છે,
મિત્ર હો કે શત્રુ હો તેનું ન તેને જ્ઞાન છે,
ન્યાય નિર્મળ જે રહે તો પુનરી પડવા નથી,
એમ નહીં, હો લાખ પુત્રો—ન્યાયપર કરુણાન છે

ઓ, ઓ—ફોનદાર સાહેબ પાછા આપ્યા છે અને જાહેર
જરૂર કામ છે એમ જાણી આપને મગ્ધા મુખે છે
મગ્ધાસ—(કાળજીથી હોય, તેના સ્વરમાં) કાણુ! ?
ફોનદાર! ? જાન્યારે કહી દે, કે સુનાકાત થઈ શકે એમ
નથી—ધરના સ્ત્રી ખીમાર છે

શાંતિ—(અધીરાધી) કાણુ! ? ફોનદાર! ! જા જાં તોને
અદર મોકન હું ખીમાર નથી (નોકર જાય છે શાંતિ, ગુલ્લુ
મડીએ મગ્ધાસના પગમાં પડી—)

જયારો—જયારો પ્રશ્નને ખાતર મહારા પુત્રને જયારો

મગ્ધાસ—ન લોભાવો, દેવી માયા આ પામર પ્રાણીને
ન લોભાવો

(ફોનદાર શોકતઅનીના પ્રવેશ)

ગોળિ—ભાઈ શાંકત

ગૌકત—અદર

મગ્ધાસ—દેવી (શાંતિનું પ્યાન ખેચાતા તેને ધસારેથી
અદર થાવા જાણવતુ શાંત તરફ ફરીને) ફરમાવો ફોનદાર
સાહેબ શું હુમ્મ ફરમાવો છો ?

શાંકત—આપ મને ફરમાવો છો

મગ્ધાસ—જાણવતુ હોય તે ચોક્કસ જાણવો ન્યાય
ક્યોરીના સમય થાય છે—વખત ન શુભાવો

ગૌકત—આને જે છોકરાને તમારા ઘરમાંથી પકડ્યો
છે, તે કહે છે—

મગ્ધાસ—શું મ્હે છે ?

શો ત—કે તમારા પુત્ર છે જે છ સાત વર્ષ થયા ગુમ
થયો હતો

મગ્ધાસ—વાર

શાંકત—શું આ સાચી વાત છે ?

મગ્ધાસ—હું નથી સમજી શકતો કે તે વાતને અને
સુનાહને શો સમજ છે

શાંકત—મદાય એ વાત સાચી હોય

શાંતિ—તો ! ! !

(આશા ભરી નજરે શાંત તરફ જુએ છે)

શાંત—તજવીજ કરામાં આવે કે—

મગ્ધાસ—ચૂપ

શાંતિ—(સુલ્લમડીએ પડી) નહીં, નહીં, સાચ નીર્દય
ન થાન મારો ખોગો લૂની મને જાવી ન જનાવો છોભાવો—
છોભાવો મગ લાવને છો ભા

મગ્ધાસ—(સ્વર્ગત) પ્રશ્ન—પ્રશ્ન—

બળે દિવ આગ પહો મોટે ભુજાવાની મના કરવી,
જ્યારે દુકાડ થતુ, 'ને આપ આસુઆથી ના ભંડવી,
કરીને કા ઉપર ધા મારના મોટા ઉપર દુઆ,
શીરજની પહો કપ હદ છે, ધીરજ તે કયા સુધી ધરવી
હવે રહતુ ને મોટે હારથ, ભૂમિકા આ 'ખોળીની—

હવે હદ થઈ, હવે હદ થઈ, પ્રજા તારી કસોટીની
જાવ—જાવ—દેવી કૃપા કરી અદર જાવ,

કામમાં આપ ન આવો

શાંતિ—અદર જાઉં ! ? શા માટે ? કોને માટે ? જે

ઓ પત્યર હવેના આપ (હવે બનાવી) આ 'અદર જે

કરુ પત્યર હવે જેણે એ પત્યરપર અસર શું ?

છે માત્ર હવે શું તે પુરુષ નીર્દયને ખગડ શું ?

મગ્ધાસ—સત્તની વેદી એવીજ કોર છે માયા—

કીધો હાથેથી ફેંકી પુત્ર, ફાંસી જાળના મુખમાં,

કીધી પડે તો દહી, તને પહો ઠાળના મુખમાં,

જતા જે સત્ત મે છોડ્યું નથી તે સત્ત ની છોક

બને હું પહો પડે જઈ મળ એ વીકાળના મુખમાં

જવન સાચું જે લીધી ટેક સત્તી તે નીમી જુરી,

જ્યો છું સત્તમ ને મોત માઝ સત્તમ થાશે

જાઓ—ફોનદાર સાહેબ જાઓ તમારૂં મત્વ ન્યાયને તેને

ખરી રસ્તો બતાવવાનું છે અપરાધી કાણુ છે ? કોનો સબધ

છે ? તે સાચે ન્યાયને કપ પહો લેવા દેવા નથી બેશક—સુધાકર

મારા પુત્ર છે પરતુ જે તેણે અપરાધ ખોળે હોય તો મે

આજ દિવસ સુધી કાંઈ પહો અપરાધીતર પહો કર્યો નથી અને

આજ પહો તેવી લનામણ કરતો નથી તમને પહો મારી એજ

પ્રાર્થના છે કે તમે આજ દિવસ સુધી ન્યાય મારશે ચાલ્યા છો

તો ભવિષ્યમાં પહો તેને નીલાવળને આ સ્ત્રી પુત્રપ્રેમથી ગાદી

થઈ ગઈ છે તેના બોળે કાન ઉપર ન લાવળને

રો ત—(સ્વગત) ધન્ય છે, ધન્ય છે સસારી મહાત્મા

તમોને ધન્ય છે—

ઉપદેશ દેનારા ખીમને લાખ પેના થાય છે

પહો કસોટીમાં નીમે તે મહાત્મા પ્રેવાય છે

શાંતિ—(અતીત અવસ્થામાં) ગયો, ગયો હાથ તારી

આપી ચાલ્યા ગયો આખોજ કયા હતો ? એ તો અજાણ

વધોની અખાએ છાયા ઉપજાવી—હાથ દેના પો—પડ્યો, છાયા

કયાથી પડ્યા ? ઉડી ગઈ હહ હહ (વીટ હારથ) અદર

જાય કયા ? સત્તાયો છે આધના પાડાની રમત રમતો સત્તાયો

છે ઉભો રહે હમણા શોધી કાઢે છું સુધું—સુધું હમને મોટાને

આરી રમત ન શોમે ભાઈ—કોઈ જુએ તો ગણમાં ગણુ—એ

રહો—આ રહો કેમ પકડી પાડો ને ?

(કોર છે ત્યા ફરીયાર નેરે અચ્છાક પડે છે અને માયુ

કાની જાય છે મગ્ધાસ પાસે જઈ માયુ ઉપર છે

નણુ ડગકા—સત્તી શાંતિના સ્વર્ગવાસ)

મૂળદાસ—જનમે ફોજદાર તમે તમારું કામ કરો.

(મૂળદાસ અશ્રુથી ભરેલાં નેત્રો સાથે શાંતિનાં મુખ તરફ જોઈ રહ્યા છે. શોકત હેમ્તો સીજદા કરી ઉભો છે. ધીમે ધીમે પડો પડે છે.)

અંક પહેલો—મવેશ બીજો

સ્થળ—હરિરામના ઘરની ડાહી, ઓટલા ઉપર બીમારીનો ખાટલો, રહામે સોની સગરી.

પાત્ર—બીમારીને ખાટલે પડેલો હરિરામ અને તેની મર્જાવતી-વીધવા પુત્રી ઉર્મિલા.

હરિરામ—ઉમા...ઉમા. [ઉર્મિલા જવાબ ન આપતાં બીજુલ મુખ રાખી પગ દબાવ્યા કરે છે.] જવાબ ન મળ્યો!! [ઉર્મિલા અશ્રુલપ્ત નયને હરિરામ રહામે જોઈ રહે છે.] શય છે!?...શ. શ. તું શેવા માટે પેદા થયે છે માટે શા...પેદા ભરીને શા. અભાગી છોકરી; દસવું તારા ભાગ્યમાંજ નથી... શા. પશુ નહીં—

છત્રમાં છેદ પાડે પશુ ન કહેવા દે-ન લેવા દે; શીખરીની કૂપા તો એ, રીખાવે પશુ ન શેવા દે.

જાંઘ.કર-રોવું બંધ કર.....મા. મા. પેશું ગીત મા..... કેમ!! રહે! કહ્યું તે ન સંભળાયું? [ઉર્મિલા. આંખો રાખી અને મેચોડારો બંધે “કયું?” એમ પૂછતી દોષ તેમ મુખેજ તેની રહામે જોઈ રહે છે.] શું પૂછ્યું? કયું?...પેશું નીસાળના મેચાવડામાં છોકરીઓએ ગાણું હતું તે. દીંગલા રોગકીટ—દીંગલા દીંગલીતું મા

ઉર્મિલા—એ તો હમણાંજ ગાણું આપું!!?

હરિરામ—ફરીથી મા-ગાતાં ગાતાં ચાલી જાય ત્યાં સુધી મા-મેદારા જેવા દેવાપુટાઓના કાન ફાટી જાય ત્યાં સુધી મા-આ હીન્દુ સમાજ-હીન્દુ સંસાર બળી જળી ખાસ યાજ-તેતું નામ-નીશાન દુનિયાના પટપટરી બૂસાઈ-નાણુદ ચામ ત્યાં સુધી મા.

ચાલ એવા નીકળે કે જાણે કાળા નાગ હો, ગીન નામે અક્ષરે અક્ષરે અંજિ દાગ હો; તુ બળે, હુએ બળું, સંસાર સા સગળી ઉકે, તાનમાં, લપમાં, સરેસરમાં ભરેલી આગ હો.

ઉર્મિલા—ગાય—

હરિરામ—મા...હુ કહું છું કે મા.

ઉર્મિલા—

(ગાયન)

દીંગલા દીંગલીને જેમ વરાવે, વડુ વર બનાવે;

બચ્ચાં રમતાં ખોટાં પરણાવે.

મા-આપો લગન તેમ કરાવે,

ઓહાં ભગાવે;

લગની વીનાં લગન ક્યમ કહાવે!

હાથ તો મેળાળ્યા પછી—

ત્યાં ફિલ્લો મેલાપ ક્યાં છે?

અંજિ પ્રકાશ્યા ધીથી—

હાથ સ્નેહતાપ ક્યાં છે?

દેરા ફેકદના છા ફેરાવે,

દાંગા થકાવે;

ફિલ્લી ચારી, ચોરી ખતલાવે.

દીંગલા દીંગલીને જેમ વરાવે,

વડુ વર બનાવે;

બચ્ચાં રમતાં ખોટાં પરણાવે,

મા-આપો લગન તેમ કરાવે,

ઓહાં ભગાવે;

લગની વીનાં લગન ક્યમ કહાવે!

હરિરામ—દીંગલા દીંગલી...રગતમાં પરણાવે...ચારી—ફિલ્લી ચારી...લગની વીનાં લગન...મા-આપો ઓહાં ભગાવે. ઓહાં...ઓહાં નહીં તો બીજું શું?

“અપે વરે ભવેતે ચારી” ચારીવિવાહતું પ્રથમ લીધું...કાણે? (ઉર્મિલા તરફ જોઈને) રહે! અને તારી માએ. સપ્તપદીના રોકા...પતિપતિની પ્રતિજ્ઞાઓ...કાણુ સમજ્યું?...કાણું કરી? પેલા લીધી અંજિ પ્રકાશનારા ખાઈણે...એમાં તારે શું? ખોટાં...ખોટાં...એ લખજ ખોટાં. હું કશું કહું છું—તારી છુપિ કશું કરે છે—તારો અંતર આત્મા કહે છે કે તું કુમારીકા છે—તું શું કુમારીકા છે. તારાં કરેલાં લગન તેજ સાચાં, આ ખોટાં, પશુ સમાજ—

ઉર્મિલા—ગાયુ જરા શાંતિ.

હરિરામ—વચ્ચે ન બોલ. સમાજ...એ સમાજ એટલે શું? કોઈ સમજવડું નથી. રસ્તો બતાવા સાથે લીધેલા ભોળીપાએ પોતેજ વાટ મારે જન્યા છે. રવાળીછ કહે છે—સમાજ—શાંતિ—હાંડુ ધર્મની અછંક્ય લીત. પશુ આને તે અછંક્ય ક્યાં છે? તેને લાગેલો લૂણી સમાજકામને અભાષિ કાંકરીએ કાંકરીને જોરવતો જાય છે.

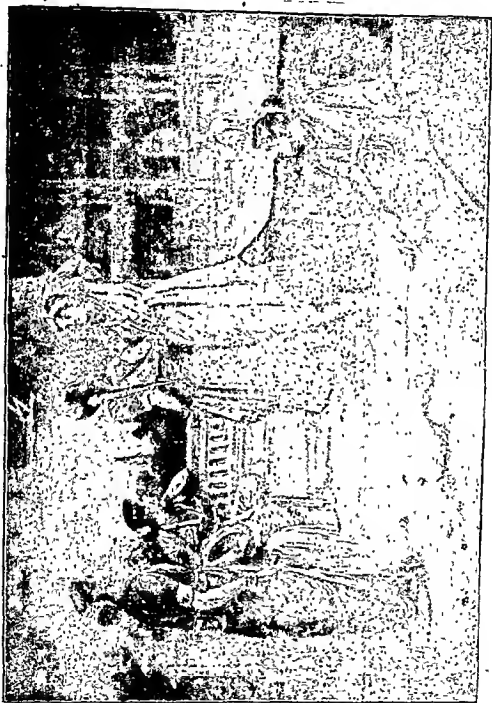
વધારી રનેદ ઉત્પન્ન ભાવના કરવા હમારાની, કરી સફાર એકજ ખેવરાળી સમુદ સામની; તારાં ને ચામપરથી નામ આપી જે સત્તા બાંધી, રહી એ જાતિ શબ્દે ભાવના પુરાણ વાગની.

મોજ-મનહનું નવલવર્ષનું જયોર્જવતારનું પ્રભાતીઉં

જગને પ્રાણીઆ, તથા તે તાણીઆ, સૂર્યેવે જુઓ વાણુ હ્રાણુ.
દંત ધાવન કરી, મ્હા જતી આ કરી, ગરગરાવે વણુ જાય રાણુ—જગ.
હરલી પામરે પાઠ્યાં ગળથરાં, છીરકાટાનું જુઓ થાય હ્રાણુ;
કોણુ આરોગશે, હોંશથી ચાંપશે, આઠ વાંચા જરૂરથી હું જાણુ—જગ.
રેખલે શોકતી ભજ બસાથી ભરી, આ રોખી અહો શી વખાણુ ?
ફાડશે કોણુ યવન ઉઠી સત્વરે, કરી સીંગારેતુ ઉપર આણુ?—જગ.
સાણુ ગોરજના એક નખર તણા, સોપ બેડાસે રહ્યા શા વખાણુ ?
લાઈમ જ્યુસ બોરસે, સાગને પાસે, કોણુ હ્રાણુ કરે તુજ વિનાણુ—જગ.
લોક મ્હા મ્હા કરે, ઠાક આખા કરે, ઠાક ગાતુ ગંડાસર ગાણુ;
બે' બે' માર કરે, હું તે નર ચળવળે, જુઓ પાડી ચુકયો આઠ આણુ—જગ.
દેવને દર્શને ચરણના સ્પર્શને, બે હબેલી જતા સ્મૃત જાણુ;
વારણી ભક્ત આ બારમાં ચાલીયા, પાડે પોપટ મોટું કાણુ—જગ.
ગાય ગોવાળ તે ગોંડરે જમ વરયાં, પાંજરે ઘેના પોપટ નિહાણુ !
સ્વાન અગ્રિજ આ આંગણે બાંધીઆ, કાણુ ઉડાડશે વાણુ હ્રાણુ—જગ.
કૃષ્ણ ઓડિય મુદામા નથી આજ તે, આ જોસદા ન રખડેય ભાણુ.
આજ તો દેશ રંજીતતા મીરડો ને મીસીસો જગજગ નિહાણુ—જગ.
આ નવલવર્ષ હું ફાટતાં ઉઠીયે, રમરજ કાંચન તણુ તે રૂપાણુ,
મોજ ના ચુકવી, નવ મનહ ચુકવી, રાત્ર પ્રભાતી તે ગામ વાણુ—જગ.
જગ ચેતન જ્યાં દેશમુજ હ્રાણીમા, વાય રવાતંચતાનું જ હ્રાણુ !
હા આજસ ત્યજ, દેશ ભક્તિ સજ, મણિ મનોહર મળુ દિવ્ય રાણુ—જગ.
પાદસકર,

Diebstahl des Hais

द्वर्गत्रय-द्वितीय अष्टादश रक्षोभाष्य.

अर्जुन-राज, नि नष्टुराम मुंदरल शुभ

शुद्धरं संशुद्धिभिन्ना जगत् ।

અરજીદારના ભાષાંતરકાર અને નાટ્યકાર.

સ્વર્ગસ્થ' વાપડેલ મ્હ આશાસમ એના

સ્વર્ગ-પુર્વજીભાઈ આશાશિવ એન્ડા

સ્ત્રી આયં સુખોર્ધ નાટક મંડળીના એક ઉત્પાદક અને સ્ત્રી.

મારથી ચાર્વ મુખોધ નાટક મંડળીના એક ઉત્પાદક અને તત્ત્વ

માનવ જીવન વિધાન

અધ્યાય

જીવનવિધાયિની જયોતિ.

અનુવાદક-ડૉ. ઠક્કર નારાયણ વિસનજી, અમદાવાદ.

પ્રથમ ખંડ

વ્યક્તિત્વમાં મનુષ્યના ધર્મ

૧ વિચાર

હે મનુષ્ય, તું પોતાના મનમાં વિચાર કર અને સોચો લે કે તને શા માટે ઉત્પન્ન કરવામાં આવ્યો છે.

તું પોતાની શક્તિઓનું ચિન્તન કરે, પોતાની આવસ્થાઓ તથા પોતાનાં સંબંધોનો વિચાર કરે; કારણ કે, એ વિધેયોના ચિન્તનથી તને પોતાના જીવનનાં કર્તવ્યોનો પત્તો મળે જશે અને તારા જીવન નિર્માણના સમસ્ત માર્ગો તને વ્યવસ્થિત મુકેલા દેખાશે.

જ્યાં સુધી તું પોતાના મનમાં સંપૂર્ણ વિચાર ન કરી લે ત્યાં સુધી કોઈ બોલીશ નહિ અને 'કાષ્ટ કાષ્ટ' કરીશ નહિ. તું જે જગત્ ભરે તે તેના પરિણામોનો વિચાર કરીને જ ભરજે; કારણ કે, વિચાર કરીને બોલવાથી, વિચાર કરીને કાર્ય કરવાથી અને વિચાર કરીને જગત્ ભરવાથી તને અપમાનને સહન કરવાનો, ચંચળથી મજાકને નીચું નમાવવાનો, પશ્ચાત્તાપના પાવકથી દુઃખ થવાનો તેમજ હૃદયમાં શોકને સ્થાન આપવાનો પ્રસંગ કદાપિ પ્રાપ્ત નહિ થાય. મૂર્ખ મનુષ્યો જ પોતાની નિત્યજીવન વચ નથી રાખતા, જે મનમાં આવે છે તે વિચાર વિના જગત નાખે છે અને પોતાના જીવંતની મૂર્ખતાની જગમાં પોતેજ ફસાઈ જાય છે.

જે મનુષ્ય પરિણામોનો વિચાર ક્યાં વિના જ સહજ કાંઈ કાર્ય કરી નાખે છે તે મનુષ્ય એક એવા મનુષ્ય સમાન છે કે જે મનુષ્ય જાનુજ મેળપૂર્વક દોડી વાડપર દૂડીને બીંછ જાળીને ઊંડા ખાણમાં જઈ પડે છે.

આટલા માટે વિચારના ખવોને લક્ષ્યપૂર્વક સાંભળી લ્યો; કારણ કે, વિચારના શબ્દો તે શુદ્ધિમતાના શબ્દો હોવાથી વિચારના

દશાવેલા માર્ગો તેમને નિર્વિધતા તથા સત્યના પ્રદેશમાં પહોંચાડી દેશે.

૨ વિનય

હે મનુષ્ય, તું પોતાની શુદ્ધિનો આટલી સીમા પધારત મર્મ શા કારણથી ધારી રહે છે? પોતાની યોગ્યતાઓનો તું આટલો બધો ધમક રાખે છે તે શા કારણથી વાર?

જો જાની થવાની જ તારી ધમકા હોય, તો સર્વથી પ્રથમ એમ જણી લે કે: "હું આજ છું!" અને અન્ય જાનો સમક્ષ જો મૂર્ખ સિધ્ધ થવાની તારી ધમકા ન હોય, તો પોતાના અભિમાનના પ્રસાદમાં તણાઈને પોતાને મહાશુદ્ધિમાન માની લેવાની મૂર્ખતા કદાપિ કરીશ નહિ.

જેવી રીતે સામાન્ય-સાધારણ-રૂપની રમણીના સાન્નિધ્યે દીપાવનારાં ઘડ પડે છે તેવી જ રીતે શુદ્ધિમતાનું જો કોઈ સર્વથી ઉત્તમ જુઓ હોય તો તે કેવળ વિનયથીજ આચાર જ છે.

જન્યથીજ મનુષ્ય સંભાળી સત્યની શોધાને વધારી દે છે અને તેના શબ્દોનો આત્મસંદેહ તેના પ્રમાણની ક્ષમા આપી દે છે.

વિનયથીજ મનુષ્ય કેવળ પોતાની શુદ્ધિમાં જ સંપૂર્ણ વિશ્વાસ નથી રાખે; કિન્તુ પોતાના મિત્રના પદમર્શનો વિચાર કરે છે અને તેથી થતા લાભને અવશ્ય મેળવતો રહે છે.

જ્યારે વિનયથીજ મનુષ્યની પ્રશંસા કરવામાં આવે છે ત્યારે તેમાં અવજો બહિર ઘડ જાય છે અને તે પોતાની પ્રશંસાને કદાપિ સ્વયં નથી માને. તે અન્તઃકાંક્ષા પધારત પોતાના સદ્ગુણોથી અંતઃકિંવા અનભિત જ રહ્યા કરે છે.

જેવી રીતે અવજુદન-ધૂંધાળા પોગે રમણીના રૂપની શુદ્ધિ થાય છે તેવી જ રીતે વિનયથીજ યશનિકાના પોમે વિનયથીજ મનુષ્યના સદ્ગુણો વિશેષ પરિમાણમાં અક્ષી હોઈ છે.

એથી વિરૂધ્ધ જો તમે દાલિક તથા મિથ્યાભિમાની મનુષ્ય પ્રતિ દષ્ટિપાત કરો, તો એમજ તમારા જોવામાં આવશે કે તે જાનુમુખ વચ્ચે પરિધાન કરે છે, જગતમાં મરડાઈને ચાલે છે, આમ તેમ દષ્ટિપાત કરતો રહે છે અને તેના હૃદયમાં એજ વાસના હોય છે કે 'લોકો મને જુએ અને મારી પ્રશંસા કરે તો સારું.' તે પોતાના મનકને જીવન રાખીને વિચરે છે, અરીબોને ધુણીને દષ્ટિથી નિહાળતો રહે છે, પોતા કરતાં જે દીનતર-જીનતરી પડિતનાં-મનુષ્યો હોય તેમને દોડારે મારે છે અને તેથી તેના કરતાં એક લોકો તેના આ ગર્વજતા મૂર્ખતાને જોઈને તેની ઉપહાસ કરતા રહે છે. તે અન્ય ઉત્તમ મનુષ્યોના ઉપદેશ દિંવા પરામર્શનો તિરસ્કાર કરે છે, કેવળ પોતાની માન્યતાઓજ વિશ્વાસ રાખે છે અને તેથી અવશ્ય થાય ખાઈ જાય છે. તે પોતાના મનમાં પોતાને જાનુજ શુદ્ધિશાળી માન્યા કરે છે અને તેથી તે પોતાની પ્રશંસાના અવજમાં તેમજ સમસ્ત દિવસ પોતાના શુભથી પોતાના શુભોનાં ગીતાં ગાવામાંજ પરમાનંદનો સાક્ષાત્કાર કર્યા કરે છે. તે આત્મવાધા સાંભળીને પોતાના જનમાંજ દુઃખો

* "The Economy of Human Life" નામક એક ઉત્કૃષ્ટ અંગ્રેજી ગ્રંથોના મેં જનરોતી અનુવાદ કરેલો છે અને જે અનુવાદ સત્વર પ્રકટ થવાનો છે તે ગ્રંથોના આ પ્રથમ ખંડ છે અને એ ખંડ આજ ઉપવિભાગમાં વિલક્ષ્ય એલો છે.

સમાજે જ નથી; પરંતુ મિથ્યા પ્રદર્શકો તેને મૂર્ખ. અથવા ઉદ્ધ બનાવીને આખો ને આખો ખાઇ જાય છે.

૩ સમયનો ઉપયોગ

હે મનુષ્ય, જે સમય વીતી મરે છે તે કદાપિ પાછો આવવાનો નથી અને જે સમય આવવાનો છે તે કદાચિત્ તારા માટે ન પહોં આને એ સંભવનીય છે એટલા માટે તારે જે કાંઈ પહોં લાભ લેના હોય તે વર્તમાન કાળ પાસેથી જ લઈ લે, જે કાળનો શોક ન કર અને ભવિષ્ય કાળમાં વિશેષ વિશ્વાસ ન રાખ.

જે ધટિકા અત્યારે ચાલી રહી છે અથવા વર્તમાન છે તે જ તારી પોતાની છે; હવે પછી આવનારી ધટિકા ભવિષ્યના શબ્દમાં છે અને તે ભવિષ્યની ધટિકા તારા માટે શું લાવશે અને શું નહિ, એ તો તું જાણતો જ નથી એટલે તારે જે કાંઈ પહોં કરવાનું હોય તે સ્વપ્ન કરી લે; અર્થાત્ જે કાર્ય પ્રતઃકાલમાં કરી શકાય તેમ હોય તે કાર્યને સાચકાલ પર મુલતથી ન રાખ અને જે કાર્ય આજે કરી શકાય તેમ હોય તે કાર્યને આવતી કાલ પર મુલતથી રાખવાની અને વર્તમાન કાળને નિર્લેખ જવા દેવાની મૂર્ખતા ન કર.

આલસ્ય દરિસતા તથા દુઃખની જનની * હોવાથી ધર્માનુકૂલ પરિશ્રમના યોગે જ મનુષ્યને સુખની પ્રાપ્તિ થઈ શકે છે.

ઉદ્દોગને ભેળેને દરિસતા કુર પશાપન કરી જાય છે અને ભૈશ્ય * તથા સાર્વત્ય પુરુષાધિપરાયણ પુરુષના ઘસાતુદસ બની જાય છે.

ધન-સંપત્તિ, માન-પ્રતિષ્ઠા, યશઃ કીર્તિ તથા રાજકૃપા આદિ કેવળ તેને જ પ્રાપ્ત થાય છે કે જે મનુષ્ય અનુદોગને પોતાના નિકટમાં આવવા નથી દેતો અને આવસરને નિરંતર પોતાનો પદમશત્તુ માનતો રહે છે.

ઉદ્દોગી તથા આલસ્યવીરન મનુષ્ય નિત્ય આલસ્ય મુદ્દતમાં જાતલ થાય છે અને રાતે મોડો સૂઈ જાય છે; તે ચિન્તન વડે મનંતા તથા ક્રિયા વડે સરીરનો વ્યાયામ કરતો રહે છે અને મન તથા સરીર ઉભયને આરોગ્યપ્રાપ્તિ રાખ્યા કરે છે.

આજસ મનુષ્ય પોતે પોતા માટે બાહ્ય હોય છે; તેના સમય મુજબતાથી નથી વીતવો; તે આમ તેમ રખડતો રહે છે અને શું કામ કરવું અને શું નહિ, એ તે જાણતો જ નથી. તેના દિવસો મેથોની કાષ્ઠા પ્રમાણે વીતી જાય છે અને તે પોતાની પાછળ કાંઈ પહોં સ્મારકને રાખી જતો નથી. વ્યાયામ ન કરવાથી તેનું શરીર રોમગ્રસ્ત રહ્યા કરે છે; કાર્ય કરવાની

* “કાલ કરે સો આજ કરે, આજ કરે સો અજામ,
અવસર બીતી જાત હૈ, દેર કરેગો કુખ્ય ર.”

એક હિન્દી કહેવન.

* “આલસ્ય હિ મનુષ્યાણાં નીલસ્તો મહાવિત્.” †

એક સંસ્કૃત હિન્દી.

તેની ઇચ્છા થાય છે, પરંતુ શક્તિ ન હોવાથી તેનથી શક્તિ નથી; તેનું મન અધકારાવૃત્ત રહ્યા કરે છે; તેના કાલ્પલિલ થતો રહે છે; તેના કંદપમાં રાત્રાપ્રાપ્તિની લાલસા છે, પરંતુ ઉદ્યમના અભાવે તેની તે લાલસા પૂર્ણ થઈ નથી; અર્થાત્ બદામનો સ્વાદ લેવાની તેની ઇચ્છા જોય છે, બદામને તોડવાનો પરિશ્રમ કરવાની તેની ઇચ્છા નથી એટલે તેનથી * બદામનો સ્વાદ કદાપિ લઈ શકતો તેના મુલની બવરસા ઉત્તમ પ્રકારની નથી તેના અનુચરો ઉઠાઉ તથા ઉચ્છ્રમ્બ હોય છે અને તે વિનાશની દિશામાંજ આગળને આગળ દોડતો રહે છે. તે પોતાના વિનાશને પોતાનાં નેત્રો વડે જોય છે, કાંતોશી સાંભળે છે, પે મતકને ધૂણવે છે અને એ વિનાશથી બચવા ઇચ્છે છે; તેનામાં ધૈર્યની સર્વથા અભાવ હોવાથી અતે વિનાશ તેને ચારે તરફથી ઘેરી અને અનુભવ તથા અપ્રતિજ્ઞા રમથાન મૂમિમાં લઈ જાય છે.

૪ સ્પર્ધા

જો તારા મનમાં યશની લાલસા હોય અને પોતાની પ્રશ્ન અજલથી તને આનંદ થતો હોય, તો તું પોતે જે ધૈર્યમાંથી છે તે ધૈર્યથી પોતાને જોડો કર અને પોતાના કાંઈ એક ઉચ્ચ ઉદ્દેશને નિર્માણ કરી લે.

જે વટરક્ષની સાખાઓ અત્યારે મનમથામિની થયેલી છે, તે વિશાલવત વટરક્ષ એક સમયમાં પૃથ્વીના ઉદરમાં નેરકમાં એક લલુતમ બીજના સ્વરૂપમાં હતું એ તો તું જાણતો જ હોતો નેહરો.

તું પોતાના બવસાધમાં, પછી તે બવસાધ મરે તે હોય તે પહોં, સીધેસ્યાનીય થયોનો યત્ન કર; ઉન્નતિમાં કાંઈને પહોં પોતાની આગળ ન વધવા દે અને તે સાથે બીજના શુભેને છાંં તથા મત્સરની દૃષ્ટિથી ન બેતો પોતાની શુભિષ્ટને વિકાસ કરતો રહે.

પોતાના પ્રતિસ્પર્ધી દિવા પ્રતિદ્દીને અધર્મપૂલક તથા નિન્દ્ય રીતિઓથી પછાડવાનો યત્ન ન કર, હિન્દુ કેવળ પાશ્વિક ઉપાયો દ્વારા જ પોતાને તેનાથી આગળ વધારતો રહે કે જેની ઉન્નત તથા અગ્રેસર થવાની આ દોડધામમાં યદિ તને સ્વજન પ્રાપ્ત ન થાય, તો પહોં તને યસની પ્રાપ્તિ થવામાં તો કશો અશ્વિ ન જ આવે.

ધૈર્ય સ્પર્ધાના યોગે મનુષ્યનો આત્મા ઉચ્ચ થાય છે; તે કીર્તિમાટે તણવતો રહે છે અને દોડમાં દોડવાર પ્રમાણે સંઘર્ષિત તથા પ્રસન્ન થયા કરે છે. અનેક વિદ્યા તથા આધ્યાત્મિક ધેરાયલો હોવા છતાં પહોં તે તાડના રક્ષ પ્રમાણે વૃધિમંત થાય છે, નોમોડગમાં ગરૂડ પ્રમાણે અત્યંત ઉચ્ચ ઉડાણ કરે છે અને પોતાનાં નેત્રોને સર્વનારાયણના તેજમાં સ્થિર કરી રાખે છે. મહાકુરોના દૃષ્ટાન્તો રાત્રિના સમયમાં સ્વપ્ન સ્વરૂપે તેના સમક્ષ ઉપસ્થિત થાય છે અને સમસ્ત દિલ્લ તેમજ અનુકરણ દસ્તામાં જ તેને આનંદ આપ થતો રહે છે. તે

મોટા મોટા સંકરો કરે છે, તે સંકરોની પૂજાથી તેને આનંદ થાય છે અને તેનું નામ સમસ્ત સંસારમાં વિખ્યાત થઇ જાય છે.

પરંતુ કદાચ મનુષ્યને હલ્લ વિષ તથા દેવથી ભરેલું હોય છે, તેની નિન્દા વિના જ દયાકારની રહે છે અને પોતાના પાત્રોની ઉન્નતિ કિંવા કાર્યસિધ્ધિને જોઈને તેનું મન અત્યંત આરામ થઈ જાય છે. તે પોતાની કાટકીમાં પડેલા પડેલા બચ્ચા કરે છે અને અન્ય જગતના સદૃશ્યો પણ તેને દૃષ્ટિ સમાન દેખાયા કરે છે. વિદ્ય તથા ધુણ તેના હૃદયને કારી કારીને ખાતો રહે છે અને તેને ક્યાંય પળમાં અને માટે પણ વિચારિત નથી મળતી. તેના પોતાના અંતઃકરણમાં પુણ્ય વિષયક પ્રેમનો સર્વથા આભાવ હોવાથી તે પોતાના પાત્રોની પછ પોતાના જેવા પાત્રો જ માનતો રહે છે. જે લોકો ઉન્નતિના માર્ગમાં તેનાથી આગળ વધી જાય છે તે શ્રેષ્ઠની તે પોતે નિન્દા કરતો રહે છે અને અન્ય જગત જેવાંકંઈ પણ કાર્ય કરે છે તે સર્વ કથોતો તે વિચારિત અર્થ જ ક્યાં કરે છે. તે દુરાસય રહીને બેસી રહે છે અને કાંઈ પણ અનિષ્ટનું ચિન્તન કરતો રહે છે; પરંતુ લોકો તેના પતિ ધૂણ ક્યાંકા કરે છે અને તે દેશાળિયા પ્રમાણે પોતાનાં નિર્માણ કરેલાં જગ્યામાં પોતે જ દસાઈને મરી જાય છે.

૫ દુરદર્શિતા

દે મનુષ્ય! આ દુરદર્શિતાની કથાઓને દલચિત રહીને સાંભળી લે; તે કથાઓમાંના ઉપદેશો પ્રતિ લક્ષ આપ અને પોતાના હૃદય ભંડારમાં તેમનો સચ્ચ કરી લે; કારણ કે, એ ઉપદેશોમાંનાં તત્ત્વો સાર્વકાલિક તથા સાર્વદેશિક છે, સર્વ સદૃશ્યો દુરદર્શિતાના જ આગ્રહિત છે અને દુરદર્શિતા જ માનવ જીવનની માર્ગદર્શિકા તથા શ્વામિની છે.

તું પોતાની નિન્દાને વડા રાખ અને પોતાના ઝોળાંને નિવશમાં બંધનથી બાંધી દે કે જેથી તારા પોતાના મુખમાંથી નીકળેલા અયોગ્ય શબ્દો તારી સાંતિને સંહારવાનું કુસાદસ ન કરી શકે.

લક્ષ્યા માણસની મરકરી ન કર; કારણ કે, એ મરકરીનું પરિણામ ક્યાંકાં એવું ન થાય કે તું જેલે પણ લગેલા થઈ જાય. જે મનુષ્ય અન્ય મનુષ્યોની ત્રુટિઓની આનંદથી અર્થાં ક્યાં કરે છે તેના હૃદયમાં પોતાની ત્રુટિઓની અર્થાં શ્રવણથી દુઃખનો ગસસ અધાત થાય એ રાહસ્યિક છે.

બહુ મોલવાનું ક્ષણ અનુભવ હોવાથી જોનારા અવલંબનમાં જ મનુષ્યનું કાયાણુ સમાવડું છે.

બહુ મોલવાથી મનુષ્ય સમાજમાં ઉત્તરના સમાન છે; કારણ કે, તેના પ્રસાપ અથવા બકલાદેને સાંભળતાં સાંભળતાં અન્ય મનુષ્યોનાં શ્રવણો થાકી જાય છે અને તેના શબ્દોની તીવ્ર ધારા વાર્તાવારને નીરસ કરી દે છે.

અદકાર અથવા અભિમાન ન દર્શાવ; કારણ કે, તુમ્હો લોકો નાથો નિરકાર કરશે અને અન્ય મનુષ્યોની ઉપદ્રવ ન કર; કારણ

કે, ઉપદ્રવ ઘણી વાર મહાભય કર પરિણામે જ લઇ આવે છે.

કદુ પરિદ્રાસ મિત્રાનો શતક હોવાથી જે મનુષ્ય પોતાની નિન્દાને નિવશય નથી રાખી રાખતો તે મનુષ્ય અવશ્ય કદઈ તથા સંકટનાં જાળમાં સપાડાઈ જાય છે.

પોતાની પરિસ્થિતિ અનુસાર પોતામાટે યથોચિત ઉપકરણોને ભરે એકત્ર કરતો રહે; પરંતુ પોતાની ચોખ્ખાથી વિશેષ બર્થ ન કર; કારણ કે પૌત્રનાવરયાની મિત્રવ્યથિતા વૃધાવસ્થામાં સુખ આપતીરી થઇ પડે છે, તુણ કિંવા લોભિષ્ટતા પાપકર્મોની જનની છે; પરંતુ મિત્રવ્યથિતા આપણા સદૃશ્યોની રક્ષિકા છે.

તું પોતાના કામ સાથે જ કામ રાખતો રહે અને દેશ તથા ભતિના પ્રકારને પતાવવાના કાર્યનો ભાર અધિકારિવર્ગના શિરપર જ રહેવા દે. તારા મનોરંજનનો પ્રકાર એવો ન હોવો જોઈએ કે જેના માટે તારે ધનનો અત્યંત વ્યય કરવો પડે અને તે મનોરંજનને ખરીદવાનું કંઈ તેના ઉપયોગના યોગે પ્રાપ્ત થનારા આનંદ કરતાં વધી જાય.

કૌશલને જોઈને પોતાનાં વિશેષકૃષ્ણ નેત્રોને બંધ ન કરી લે અને વિપુલતાના દર્શનથી મિત્રવ્યથિતાને ન તપ્પ છે; કારણ કે, જે મનુષ્ય જીવનની અનાવરક વસ્તુઓમાં નિમગ્ન રહે છે તેને એક દિવસ જીવનની આવસ્યક વસ્તુઓના અભાવના કારણે અર્થાં સહાં સારવાં પડે છે.

અન્ય મનુષ્યોના અનુભવથી બુધ્ધિમતાને શીખી લે અને અન્ય મનુષ્યોની ત્રુટિઓના યોગે પોતાના સર્વ દોષોને સ્વરૂપ દર કરી દે.

કાંઈ પણ મનુષ્યમાં, તેની પૂર્ણ પરીક્ષા કરી લેવા વિના કદાપિ વિશ્વાસ ન રાખ તેમજ તેને અવિશ્વાસની દૃષ્ટિથી પણ ન જો; કારણ કે, કાંઈને અગરણુ અવિશ્વાસની દૃષ્ટિથી જોવા એજ મોટામાં મોટી અનુદરશ છે.

પરંતુ બ્યારે કાંઈ એક મનુષ્ય વિશ્વાસપાત્ર સિધ્ધ થઈ જાય એટલે પછી તેને પોતાના હૃદયરૂપ ભંડારમાં સંભાળીને રાખી લે અને તેને એક અપ્રકૃષ્ણ દત્ત માનવો રહે.

અર્થસોલુપ મનુષ્યની કૃપાઓથી દૂર ભાગ; કારણ કે, તે કૃપાઓ તારા માટે જાળરૂપ છે એટલે તે મનુષ્યના અનુદરશી તું કદાપિ ઉઠણુ નથી જ થાતો.

જે વસ્તુ આત્મની કાલે ઉપયોગમાં આવવાની હોય તેનો આજે જ ઉપયોગ ન કર અને ક્યાં દુરદૃષ્ટિ તથા સાર્વજનનાથી થવાનો સંભવ હોય તે કાળને દેવવાચના આધારે ન છોડી દે. જ્યાં પણ તારે એમ તો નજ માનવું કે દુરદર્શિતાના યોગે જાને અવસ્ય સદૃશ્યની પ્રાપ્તિ થશે અને થશે જ; કારણ કે, આજ રાત્રે તું ધરાવું છે તે કાળુ જાણે છે પારે.

મૂર્ખ સદા લાગવીડ નથી હોતો અને બુધ્ધિમાન પુરુષ નિય સ્વચ મનોરથ નથી રવા કરતો; જ્યાં મૂર્ખ અને બુધ્ધિમાન એટલો જેટલો અવસ્ય રવા કરે છે કે મૂર્ખને કદાપિ

પૃથ્વી આનંદ પ્રાપ્ત નથી થતો અને સુધિમાન મનુષ્ય કદાપિ આનંદ દુઃખ-કિંયા શોકકુલ નથી રહેતો.

૬ ધૈર્ય

આ સંસારમાં જન્મ લેનારા પ્રત્યેક મનુષ્યને વિપત્તિ તથા દુઃખાંશ, દરિદ્રતા તથા દુઃખ અને શોક તથા પીડા આદિની ન્યૂન કિંયા અધિક પરિમાણમાં અવશ્ય સાક્ષાત્કાર કરવોજ પડે છે, એટલા માટે, હે મનુષ્ય ! તું પોતાની બાધાવશ્યથીજ પોતાના હૃદયને ધૈર્ય તથા નિર્ભયતાના યોગે દૃઢ કરી લે કે જેથી તું પોતાના ભાગમાં આવેલાં દુઃખોને ધીરતાથી સહન કરી શકે અને દુઃખોથી હૃયમયી ન બન્ય.

મનુષ્યમાં જેવી રીતે હાટ કુષા, પિપાસા, તાપ તથા કષ્ટને સહન કરવા છતાં મુચ્છિત થઇને પૃથ્વી પર પડ્યા પડતો નથી, તેવીજ રીતે મનુષ્યનું ધૈર્ય સર્વ વિપત્તિઓમાં મનુષ્યને આશ્રય આપનાર થઇ પડે છે અને તેને વિપત્તિના આઘાતથી ધરાશાયી થવા નથી દેતો.

શેષ આત્મા લાગ્યતા વિદેશી પરવા નથી રાખતો અને લાગ્યતા પ્રતિકુલતાથી તેના આત્માની મદતામાં લેશમાત્ર પશ્ય ન્યૂનતા નથી થતી. તે પોતાના સુખને લાગ્યતા અનુગ્રહ પર નિર્ભર નથી રાખતો અને તેથીજ લાગ્યતા વક દબિયી તે ભયભીત નથી થતો. તે સમુદ્ર તટના પ્રાણી પ્રમાણે દૃઢ રહ્યા કરે છે અને વિપત્તિરૂપ તરંગોના આઘાતો તેના મૂળને સ્થાન અજ નથી કરી શકતા. તે પાર્વત દુર્ગના મીનાર પ્રમાણે પોતાના મતકને ઉન્નત કરે છે અને લાગ્યતા બાણો તેનાં ચરણોમાં આવીને પડી જાય છે. ભયના સમયમાં તેના હૃદયની ધીરતા તેની આશ્રયદાત્રી થાય છે અને તેના મનની રિચરતા તેને સહાયતા આપતી રહે છે. જેવી રીતે યોધા યુધ્ધમાં જાય છે અને વિજય મેળવીને પાછો ફરે છે તેવી જ રીતે તે શ્રેષ્ઠ આત્મા જનમાં આવતી વિપત્તિઓને પરાજિત કરીને વિજય-શાળી થતો રહે છે. તેની પોતાની પ્રશાંતિ તેની વિપત્તિઓના ભારને હલકા કરી દે છે અને તેના એકાન્ત નિશ્ચય તેનાં દુઃખોને સ્થગી દે છે.

પરંતુ કાતર પુરવના બીર આત્મા તેને બેશય આપતો રહે છે અને કાતર પુરવ તેથી લગ્નિત થતો રહે છે. દરિદ્રતાથી દુઃખી થઇને તે નીચ ફેર્યો કરતો રહે છે અને મૌનપૂર્વક અપમાન સહન કરીને પીડાને નિમગ્નિય આપતો રહે છે. જેવી રીતે વાણુ આઘાતથી કદલી તથા કંપાવમાન થઇ જાય છે તેવીજ રીતે તે દુઃખની હાયા માત્રથીજ કંપી જાડે છે. સંકટના સમયમાં તે વ્યકુલ તથા હતસ્તાન થઇ જાય છે, વિપત્તિની વેળામાં તેનું હૃદય ભેરડી જાય છે અને નિરાશા તેના આત્મને પોતાનાં ચરણો તજે ચઢી નાખે છે.

૭ સતોષ

હે મનુષ્ય ! એ વાતને જુલૈયા નહિ કે આ પૃથ્વી ઉપર

પરમેશ્વરી પવિત્ર શુષ્કિદારા-તારી સ્થિતિ નિશ્ચિત પરમાત્મા તારા હૃદયની વાતાંઓને સારી રીતે જાણે લક્ષ્યઓની નિઃસારતા તેનાથી અચૂત નથી અને તે કંપીનેજ તારી પ્રેરનાંઓને નથી સ્વીકારતો. આમ લેખા પશ્ય સર્વ સુકિત સંગત કામનાઓ તથા ધાર્મિક એવંચે તેની ઉદારતાએ સફળતાની સંભાવનાને પ્રતિષ્ઠિત કરેલી.

તું જેને અનુભવે છે તે વ્યાકુલતા તેમજ જેમના તું વિશાષ કરે છે તે વિપત્તિઓનું મૂળ તારી મૂર્ખતા, અદકાર તથા તારી રજ્ય-ભાવના જ છે, એટલા માટે વિધાનના સંજ્ઞામાં અન્તર્વિલાપ ન કર, પ્રયુક્ત પોતાના સુખ કરી લે અને પોતાના મનમાં કદાપિ એવા આવવા દે કે 'જે મારી પાસે સંપત્તિ, શક્તિ તથા આદિ હોય, તો જ હું સુખી થઈ એવા સંભવ છે; જેમની પાસે એ સર્વ વસ્તુઓ તૈયાર છે તેઓ કેવાં કેટલાં દુઃખોમાં લપટાયલા છે એ તારે નિરંતર સંખ્યાનું છે.

નિર્ધન મનુષ્ય ધનાઢ્ય મનુષ્યોનાં કવેશો તથા આદિને નથી દેખતો; તે શક્તિશાલી પુરોહીનાં કહિનનાઓ વ્યાકુલતાઓને નથી અનુભવતો તેમજ તે એ રહસ્યને નથી જાણતો કે વ્યવસાયીન મનુષ્યનું જીવન કેટલી પર્યાન્ત ભારપ થઇ પડે છે અને તેથીજ તે પોતાની માટે શોકાતુર રહ્યા કરે છે.

કાંઈ પશ્ય મનુષ્યને બાહ્યતઃ સુખી જોઇને તેની ધનાં કર; કારણ કે, તું તેનાં સુખ દુઃખોને જાણતો જ મંથી.

અલ્પમાં સતોષ માનવો એ સર્વથી મહત્તમ શુભ છે અને જે મનુષ્ય પોતાના ધનની શુધ્ધિ કરે છે તે પો ચિંતાઓનેજ શુષ્કિત કરે છે; કારણ કે, 'સંતુષ્ટ મન સુખ ધન ભંડાર છે અને શોક કિંયા દુઃખ નામક' ચોર સંતુષ્ટ મનનામક સુખ ધનભંડાર પર્યાન્ત કદાપિ પહેલીજ નથી.

જે તું લક્ષ્મીનાં પ્રવેશોતોમાં ફેલાઇને ન્યાય, ઉદારતા તથા વિનયને તિલાંજલિ નહિ, સમર્પી દે, તો ઐશ્વર્ય પશ્ય તને કદાપિ દુઃખી કરી શકે તેમ નથી. પરંતુ તરવને તું કેવાં રીખીયા કે વિશુધ્ધ આનંદામૃત આ માનવનું પેય નથી ?

લગાઇ એક વેળવતી ગતિ છે કે જેને નારાયણે જ નિયન કરેલી છે અને સુખ તેનું લક્ષ્ય છે; અર્થાત્ લગાઇ યોગની સમાપ્તિ કર્યા વિના કાંઈથી પશ્ય સુખના પ્રદેશમાં ચઢતું નથી અને ભવાઇની દોહને પૂરી કરીને સુખના પહેલી ગયા પછી મનુષ્યને નિત્યતાના નિકેતનોમાં રા પ્રાપ્તિ થાય છે.

૮ મિતાચાર

આ જીવનમાં તું જે સર્વથી મહાન આનંદને પ્રાપ્ત કરી તેમ છે તે મહાન આનંદ એજ છે કે ભયવાન પાસેથી

શુધિ તથા સ્વાસ્થ્ય મળેલાં હોય. યદિ તને એ સુખે પ્રાપ્ત થયેલાં હોય અને વૃદ્ધાવસ્થા પર્વતે પોતાનાં એ સુખેને અવિચળ રાખવાની તારી ઈચ્છા હોય, તો તું વિવાસક્રિતા પ્રવેશનથી અલિપ્ત રહે અને તેના વિવાહનોથી દૂર ભાગી જા.

વિવાસક્રિતા જે વેળાએ પોતાનાં સ્વાદિષ્ટ બોજનોને તારા સમક્ષ લાવીને ઉપસ્થિત કરે છે, જ્યારે વિવાસક્રિતા મંદિયા દ્વારા કાચપાનથી ચમકતી દેખાય છે, જ્યારે વિવાસક્રિતા પોતાનાં મોહિનીરૂપને તારા સમક્ષ પ્રકટ કરે છે, જ્યારે તે મુઠ્ઠા હાસ્ય સંહિત તારા પ્રતિ કટાક્ષપાત કરે છે અને તને આમોદ પ્રમોદમાં લીન થવાની પ્રેરણા કરવા મંડે છે તે સમય તારા માટે આશંકા તથા ભયનો સમય હોવાથી તે વેળાએ તારી શુધ્ધિને સંપાદન રહેવાની અન્યતઃ આવશ્યકતા છે; કારણ કે, તે વેળાએ જો તું તેના પ્રવેશનોમાં ફસી જાય તો તેના યોગે તારી ઘોર હાનિ થવાને અને સુખની હાતિથી દુઃખની ગહન ગતામાં તારા પાન થઈ જવાને સંપૂર્ણ સંભવ છે. વિવાસક્રિતા જે સુખની આરાધનું દર્શન કરાવે છે તે સુખ ઉન્માદના સ્વરૂપને ધારી લે છે અને વિવાસક્રિતા આનન્દો રેગ તથા મત્સુનાં ઉત્પાદક કારણો બની જાય છે.

વિવાસક્રિતાનાં બોજનોને નિકાળી લે, તેના આશ્રિત અનિશિયોને સ્થાનપૂર્વક જોઈ લે અને તેના મુઠ્ઠા હાસ્ય પ્રવેશનોમાં ફાપલા લોડાતું અવયોગન કરી લે. શું તેઓ હીણ નથી, રેગપ્રસન્ન નથી અને નિસ્તેજ નથી? તેમના આમોદ પ્રમોદ તથા કોલાહલની લઘુ ધટિકાઓ પછી તેમનાં દુઃખો તથા તેમની દીનતાના દીર્ઘતમ દિવસો આવી ગયા છે અને તેમણે તેમની અભિલાષાઓને ઢાંકી તથા બગાડી દીધેલી હોવાથી હવે તેમને વિવાસક્રિતાનાં સ્વાદિષ્ટ બોજનોમાં કોઈ પણ પ્રકારનો રસ મળી શકતો નથી; જેઓ એક સમયમાં વિવાસક્રિતાનાં પરમ હોત હતા તેઓ હવે તેના શિકાર થઈ ગયા છે અને જેઓ તેના ભોક્તા તરીકે પોતાને ઓળખાવતા હતા તેઓ પોતે ભોગ્યાવસ્થા થઈ રહ્યા છે; કારણ કે, જે મનુષ્યો ભયજનના આપેલા દાનને દુરપયોગ કરે છે તે મનુષ્યોની અવસ્થા આવી પૂર્વે ન જાય છે.

પરંતુ ફરી પ્રમદ કોણ છે કે જે અતિશય સુચિત્ત અતિશી પેલા શ્વેતમાં હસિતા પ્રમાણે કોલતી કોલતી ચાલી જાય છે? તેના કંપેશોની લાલિયા યુગળને લલિત કરી રહી છે, તેના ઓપેદામાંથી પ્રાતઃકાલનું માધુર્ય વહન કરી રહ્યું છે, તેનાં નેત્રોમાંથી વિનિત તથા પવિત્ર આનન્દસરી રહે છે અને હાલિક પ્રસન્નતાપૂર્વક તે ગાતી ગાતી ગમન કરી રહી છે. તે પ્રમદાનું રૂગ તામ રસરસના જેવી તન્દુરસ્તી-હ, તે ત્યાપામની પુત્રી છે અને મર્યાદાના ગર્ભમાંથી તેને જન્મ થયેલો છે. તેમના પુત્રે તે ગિરિમાલામાં વસે છે કે જે ગિરિમાલા સાનતોન હોએના ઉત્તરી પ્રદેશમાં વિસ્તરેલી છે. પિતા બ્યાપાન તથા માતા મર્યાદાના તે પુત્રો વીર, ઉદમશીલ તથા તેજસ્વી છે અને તેમની ભગિનીના સર્વ સદ્ગુણો તેમનામાં પ્રત્યક્ષ દેખાયા કરે છે.

ઓજસુ તેમની નાડીઓને કમનું રહે છે, વીર્યનો તેમનાં અધિ-યોમાં અવિચલ નિવાસ રહ્યા કરે છે અને તેમને સમસ્ત દિન-આખી જે કોઈ પણ પ્રમોદ હોય, તો તેમનો પોતાનો પરિશ્રમ જ છે. તેમના પિતાના બ્યાપારો તેમની અભિલાષાઓને ઉત્તેજિત કરતા રહે છે અને તેમની માતાના આહારો તેમને હૃદયપ્રદ રાખ્યા કરે છે. મનોવિકારો સાંધે કુપ્પ કરવું એ તેમનો વિરોધ છે અને દુર્વ્યસનોને પરાજિત કરવાં એ તેમની ઓજસવિના છે. તેમના આનન્દો પરિશિત હોવાથી અવિચલ રહે છે અને તેમનો વિશ્રામ અરૂપ હોવા છતાં ગાઢ તથા અવિકલ હોય છે. તેમનું રક્ત શુદ્ધ છે, તેમનાં મન શાન્ત છે અને તેથી વૈદ્યો તેમનાં મૂળેના માર્ગમાં વિચરતા કદાપિ કોઈના ભેવામાં આવી શકતા નથી.

પરંતુ મનુષ્યના પુત્રોનાં મૂળેમાં નિર્વિધના નથી વસતી તેમજ તેમના આવાસોમાં પરિત્રાણનો નિવાસ પણ ભેવામાં આવી શકતો નથી. બહિર્ભાગમાં તેઓ નવીન નવીન આશંકાઓ વડે વૈરાગ્ય રહ્યા કરે છે અને તેમનાં મૂળેમાં અવસર મળના જ તેમને પોતાના કંદર્ભમાં ફાપલા માટે દીપી રહેલા વિવાસપાત્રો કુણપાને બેઠેલા હોય છે. તેમના આરોમ્ય, બળ, સૌન્દર્ય તથા ઉત્સાહ આદિએ લંપટ પ્રીતિના હૃદયમાં કામનાને ઉત્પન્ન કરી દીધી છે. તે પોતાના લગ્નમંડપમાં કંડાપમાના થઈને તેમના અનુ-રાગ માટે આરાધના કર્યા કરે છે અને પોતાનાં પ્રવેશનોને વિસ્તારતી રહે છે. તેનાં અંગે કામલ તથા લલિત છે, તેનાં વસ્ત્રાશુભો મનોહર તથા ચિત્તાકર્ષક છે, તેનાં મંદીરો નેત્રો-ભરી વિલાસ ટપરી રહ્યા છે અને તેના વદનમય ઉપર પ્રતિ-ભાવ વિરાજેલું છે. તે પોતાની કામલ અંશુલી વડે તેમને સકેન કરી રહી છે, પોતાના રૂપના પ્રદર્શનથી તેમનાં મનોને લોભાવી રહી છે અને પોતાની પ્રિયતા તથા મહુરી વાણીથી તેમને પોતાની માયાલગ્નમાં ફાપલાના પ્રયત્નો કરી રહી છે.

હા! હે મનુષ્ય! તેનાં પ્રવેશનોથી દૂર જણાવ કરી જા અને તેના મનોહરપ્રકર વાર્તાલાપને ન સાંભળ. જો તું તેના વિલાસપૂર્ણ નેત્રકદાકીથી ધાવસ થઈ જઈશ, જો તું તેની મહુરી વાણીને લક્ષ્યપૂર્વક સંભળી લઈશ અને જો તું તેની કામળ સુગન્ધ ઓને તારા ગળામાં નાખવા દઈશ, તો સદાને માટે તું તેને બન્દી થઈ રહીશ; માત્ર એટલું જ નહિ, પણ ત્યાર પછી લગ્ન, રેગ, દરિદ્રતા, ચિન્તા તથા અનુતાપ આદિ આવીને તને ચોરે તરફથી ઘેરી લેશે; ભોગ વિલાસના યોગે હીણ થઈને, વિવાસક્રિતા યોગે ક્ષીને તથા આત્મસ્થના યોગે કામળ થઈ જઈને તારા આપુર્ય અરૂપ થઈ જશે અને તે અરૂપ આપુર્ય પછી કેવળ અરૂપશૂન્ય જ નીની જશે. તારા ચંતાપોની સીમા જ નહિ, રહે અને કોઈ પણ બંધન કદાપિ તારા પ્રતિ દયા નહિ જ દર્શાવે.

પૂર્ણ આનંદ આપે નથી યત્ને અને શુદ્ધિમાન મનુષ્ય કદાપિ સર્વથા દુઃખી કેવા સોકાકુલ નથી રહેતો.

૬ ધૈર્ય

આ સંસારમાં જન્મ લેનારા પ્રત્યેક મનુષ્યને વિપત્તિ તથા દુઃખાંશ, દરિદ્રતા તથા દુઃખ અને શોક તથા પીડા આદિનો નુન કિંવા અધિક પરિભાગ્યમાં અવરખ આકર્ષાતર કરવેજી પડે છે, એટલા માટે, દે મનુષ્ય ! તું પોતાની બાહ્યાવસ્થાથીજ પોતાના હૃદયને ધૈર્ય તથા નિર્ભયતાના ગોચે દૃઢ કરી લે કે જેથી તું ગોનાના ભાગમાં આવેલાં દુઃખોને ધીરતાથી સહન કરી શકે અને દુઃખોથી દયાળી ન જાય.

મનુષ્યમાં જેવી રીતે ઊંટ ધુધા, પિપાસા, તાપ તથા કષ્ટને સહન કરવા જ્યાં મુકિઈત યદને જુની પર પછાડા પડતો નથી, તેવીજ રીતે મનુષ્યનું ધૈર્ય સર્વ વિપત્તિઓમાં મનુષ્યને આગ્રમ આપનાર શબ્દ પડે છે અને તેને વિપત્તિના આધારથી ધરાસાધી યથા નથી દેતો.

કેવળ આત્મા ભાગ્યના વિદેયની પરવા નથી રાખતો અને આત્મની પ્રતિફલનાથી તેના આત્માની મદતામાં લેશમાત્ર પણ નુનપ નથી થતી. તે પોતાના સુખને ભાગ્યના અનુગ્રહ પર નિર્ભર નથી રાખતો અને તેથીજ ભાગ્યની વડ દરિદ્રી તે ભયભીત નથી થતો. તે સત્ય તટના પાયાજી પ્રમાણે દૃઢ રહ્યા કરે છે અને વિપત્તિરૂપ તરંગોના આધારો તેના મૂળને સ્થાન અપ નથી કરી શકતા. તે પાર્વત દુર્ગના મીનાર પ્રમાણે પોતાના મનકને ઉભન કરે છે અને ભાગ્યના બાજો તેનાં ચરણોમાં આવીને પડી જાય છે. ભાગ્ય સમયમાં તેના હૃદયની ધીરતા તેની આશ્રયદાત્રી થાય છે અને તેના મનની રિચરતા તેને સદા મધ આપતી રહે છે. જેવી રીતે ચોપા કુખમાં જાય છે અને વિજય મેળવેલા પાછો ફરે છે તેવી જ રીતે તે કૈષક આત્મા છત્રમાં આવીને વિપત્તિઓને પરાગિત કરીને વિજય-શાળી રહે છે. તેની પોતાની પ્રગટિને તેની વિપત્તિઓના ભારને દલોડા કરી દે છે અને તેના એકાન્ત નિશ્ચય તેમાં દુઃખોને દગારી દે છે.

પરંતુ કાનર પુરાનો બીર આત્મા તેને જુવયાજ આપતો રહે છે અને કાનર પુરા તેની લગિજત યત્ને રહે છે. દરિદ્રતાથી દુઃખી થયેને તે નીચ ફૂલો કરતો રહે છે અને મીનપૂર્વક અપમન સહન કરીને પીડાને નિર્મનજી આપતો રહે છે. જેવી રીતે વાપુસ આધારથી કદી જ્યાં કંપાવમાન થઈ જાય છે તેવીજ રીતે તે દુઃખની ભાગ મારવીજ કરી જાય છે. સંકટના સમયમાં તે વ્યાકુલ તથા દગદગ થઈ જાય છે, વિપત્તિની વેળામાં તેનું દરર મેળી જાય છે અને નિરુદા તેના આત્મને ચેતનાં તને મરતી નાખે છે.

૭ સતોષ

દે મનુષ્ય ! જે વાનાં જુનીશ નાદિ કે આ જુની ઉપર

પરમેશ્વરની પવિત્ર શુધ્ધિકારા-તારી સ્થિતિ નિહી પરમાત્મા તારા હૃદયની વાતાંઓને સારી રીતે લલસાઓની નિસ્સારતા તેનાથી અચાત નથી અને ક્રોનેજ તારી આર્થનાંઓને નથી સ્વીકારતો. આ પછુ સર્વ યુક્તિ સંગત કામનાઓ તથા ધાર્મિક તેની ઉદારતાએ સ્પર્શતાની સંભાવનાને પ્રતિબિંબિત.

તું જોને અનુભવે છે તે વ્યાકુલતા તેમજ તું વિશ્વાસ કરે છે. તે વિપત્તિઓનું મૂળ તારી અદકાર તથા તારી રુચ્છ-ભાવના જ છે, એટલા વિધાનના સંબંધમાં અતર્વિલાપ ન કર, પ્રસુત શુધ્ધ કરી લે અને પોતાના મનમાં કદાપિ એ આવવા દે કે જે મારી પાસે સંપત્તિ, શકિત આદિ હોય, તે જ દુઃ સુખી થાઉં એવા સંભવ જેમની પાસે એ સર્વ વસ્તુઓ તૈયાર છે તેમ કેટલાં દુઃખોમાં લપટાયલા છે એ તારે નિ રાખવાનું છે.

નિર્ધન મનુષ્ય ધનાદય મનુષ્યોનાં કવેશો આદિને નથી દેખતો; તે શકિતશાલી પુરુષોની વ્યાકુલતાઓને નથી અનુભવતો તેમજ તે એ નથી જાણતો કે વ્યવસાયની મનુષ્યનું જીવન પર્વત ભારરૂપ થઈ પડે છે અને તેથીજ તે માટે શોકાતુર રહ્યા કરે છે.

કાંઈ પણ મનુષ્યને બાલ્યતઃ સુખી જોઈને કર; કારણ કે, તું તેનાં ગુણ દુઃખોને જાણતો જ અવધમાં સતોષ માનવો એ સર્વથી મદ છે અને જે મનુષ્ય પોતાના ધનની રૂધિ કરે ચિન્તાઓનેજ રૂધિંગન કરે છે; કારણ કે, ગુપ્ત ધન ભંડાર છે અને શોક કેવા દુઃખ ન સંપૂર્ણ મનનામક સુખ ધનભંડાર પર્વત કદાપિ ને તું લડીનાં પ્રયોજતોમાં પ્રલપ્તને ઉદારતા તથા ચિન્તાને નિર્ધારજિ નહિ. એવું પણ તને કદાપિ દુઃખી કેવી શકે તે તત્ત્વને તું કયાં શીખીય કે વિશુધ્ધ આનંદ માનવનું જેવ તથી ?

ભગાથ એક મેશવતી મતિ છે કે નિશ્ચ કરેલી છે અને સુખ તેનું લક્ષ્ય દોડની સમાપ્તિ કયાં વિના કાંઈથી પણ ચકાત્ર નથી અને ભગવાનની દોડને પૂરી પડેગી ગયા પછી મનુષ્યને નિત્યતાના પ્રાપ્તિ થાય છે.

૮ મિતાચાર

આ જીવમાં તું જે સર્વથી મદ તેમ છે તે મદાન આનંદ એજ છે.

લુપ્તિ તથા સ્વાસ્થ્ય મજબૂત હોય. થાંદે તને એ સુખો પ્રાપ્ત થયેલાં હોય અને તારા અંતઃકરણ પર્વત પોતાનાં એ સુખોને અવિચળ રાખવાની તારી ઈચ્છા હોય, તો તું વિવાસકિતના પ્રયોજનોથી અલિપ્ત રહે અને તેના વિગ્રહોથી દૂર ભાગી જાવ.

વિવાસકિત જે-વેળે પોતાનાં સ્વાર્થિય ભાવનોને તારા સમક્ષ લાવીને ઉપસ્થિત કરે છે, જ્યારે વિવાસકિતની મંદિરા તારા કાલ્યાણમાં અમરની દેખાય છે, જ્યારે વિવાસકિત પોતાના મોહિનીશ્વરને તારા સમક્ષ પ્રકટ કરે છે, જ્યારે તે મુકુ હાસ્ય સદિન તારા પ્રતિ કટાક્ષપાત કરે છે અને તને આગેદ પ્રગટમાં લીન થવાની પ્રેરણા કરવા માંડે છે તે સમય તારા માટે આશંકા તથા ભયનો સમય હોવાથી તે-વેળાએ તારી લુપ્તિને સાવધાન રહેવાની અત્યંત આવશ્યકતા છે; કારણ કે, તે-વેળાએ જ તું તેના પ્રયોજનોમાં ફસી જાય તો તેના ઘેર તારી ધારી દાનિ થયેલા અને સુખની પ્રાપ્તિથી દુઃખની ગહન ગતામાં તારો પાત થઈ જવાનો સંપૂર્ણ સંભવ છે. વિવાસકિત જે સુખની આશાનું દર્શન કરાવે છે તે સુખ ઉન્માદના સ્વરૂપને ધારી લે છે અને વિવાસકિતના આનંદો રોગ તથા મૃત્યુનાં ઉત્પાદક શરણો બની જાય છે.

વિવાસકિતનાં ભોજનોને નિહાળી લે, તેના આમંત્રિત અતિથિઓને આનંદપૂર્વક ભેટ લે અને તેના મુકુ હાસ્યપ્રયોજનોમાં ફસાવવા લોકોનું અવયોજન કરી લે. શું તેઓ ક્ષીણ નથી, રોગગ્રસ્ત નથી અને નિસ્તેજ નથી? તેમના આગેદ પ્રગટ તથા કાલાહનની લઘુ ધટિકાઓ પછી તેમનાં દુઃખો તથા તેમની દીનતાના દીર્ઘતમ દિવસો આવી ગયા છે અને તેમણે તેમની અભિલાષાઓને ટાંકી તથા બગાડી-દીધેલી હોવાથી હવે તેમને વિવાસકિતનાં સ્વાર્થિય ભોજનોમાં ડાહ પછુ પ્રવ્રજનો રમ મળી શકતો નથી; જેઓ એક સમયમાં વિવાસકિતના પરમ ભંકત હતા તેઓ હવે તેના શિકાર થઈ ગયા છે અને જેઓ તેના ભોક્તા તરીકે પોતાને ઝાળખાવતા હતા તેઓ પોતે ઝાળખાવવા થઈ રહ્યા છે; કારણ કે, જે મનુષ્યો ભગવાનના આપેલા દાનનો ઉપરોધાન કરે છે તે મનુષ્યોની અવરજ આવી ફર્જિય થાય છે.

પરંતુ જેવી પ્રમદા કાણ છે કે જે અતિશય સુલલિત અનેથી પેલા સ્વેદમાં ફરિતની પ્રમાણે કાલતી યેલતી ચાલી જાય છે? તેના કપાલોની લાલિમા શુભાને લલિત કરી રહી છે, તેના આંધોમાંથી પ્રાનઃકાલનું માંદુર્થ વહન કરી રહ્યું છે, તેનાં નેત્રોમાંથી વિનિત તથા પવિત આંદન સરી રહ્યો છે અને હાલિક પ્રસન્નાપૂર્વક તે ગાતી માની ગમન કરી રહી છે. તે પ્રમદાનું શબ નામ સ્વરૂપના દેવી તનુફરતી-છે, તે વ્યાવામની પુત્રી છે અને મર્થોદાના ગર્ભમાંથી તેનો જન્મ થયેલો છે. તેમના પુત્રો તે ગિરિમાલામાં વસે છે કે જે ગિરિમાલા સાનતોન હોમિયા ઉત્તરીય પ્રદેશમાં વિસ્તરેલી છે. પિતા વ્યત્યામ તથા માતા મર્થોદાના તે પુત્રો વીર, ઉચમયીક તથા તેજસ્વી છે અને તેમની ભગિનીના સર્વ સદ્ગુણો તેમનામાં પ્રત્યક્ષ દેખાય કરે છે.

ઝાળનું તેમની નાદીઓને કસતું રહે છે, વીંધનાં તેમનાં અરિય-યોમાં અવિચળ નિવાસ રહ્યા કરે છે અને તેમનો સમસ્ત દિન-આખી જો કાંઈ પણ પ્રગેદ હોય, તો તેમનો પોતાનો પરિશ્રમ જ છે. તેમના પિતાના આપારો તેમની અભિલાષાઓને ઉત્તેજિત કરતા રહે છે અને તેમની માતાના આહારો તેમને હૃદયુત રાખ્યા કરે છે. મનોવિકારો સાથે સુધ્ધ કરવું એ તેમનો વિગ્રહ છે-અને દુર્બલોને પરાજિત કરવાં એ તેમની ઝાળરિવા છે. તેમના આનંદો પરિશિત હોવાથી અવિચલ રહે છે અને તેમનો વિશ્રામ અસ્થ હોવા છતાં ગાદ તથા અવિચલ હોય છે. તેમનું રક્ત શુદ્ધ છે, તેમનાં મન યાતન છે અને તેથી વેલો તેમનાં મુદોના માર્ગમાં પિચરના કદાપિ ડાહના નેવામાં આવી શકના નથી. પરંતુ મનુષ્યના પુત્રોમાં મુદોમાં નિવિંધતા નથી વસતી તેમજ તેમના આવાસોમાં પરિત્રાણનો નિવાસ પછુ નેવામાં આવી શકતા નથી. બહિર્ભાગમાં તેઓ નવીન નરીન આસંકાઓ વડે ઘેરયેલા રહ્યા કરે છે અને તેમનાં મુદોમાં અવરજ મળનાં જ તેમને પોતાના જન્માં ફસાવવા માટે ટીપી રહેલા વિશ્વાસનાંડા શુષ્કાને બેઠેલા હોય છે. તેમના આરોગ્ય, બળ, સ્વ-દર્શ તથા ઉત્સાહ આદિએ લંપટ પ્રીતિના હલ્લમાં કામનાને ઉત્પન્ન કરી દીધી છે. તે પોતાના લનામંકરમાં દંડાપમાના થઈને તેમના અનુ-શમ માટે આરાધના કર્યાં કરે છે અને પોતાનાં પ્રયોજનોને વિસ્તારતી રહે છે. તેનાં અંગો કામલ તથા લલિત છે, તેનાં વસ્ત્રાશ્રુણો મનોહર તથા ચિત્તાકર્ષક છે, તેનાં મદીકાં નેત્રો-માંથી વિસાસ ટપકી રહે છે અને તેના વક્ત્રમયજ ઉપર પ્રયો-જન વિરાજેલું છે. તે પોતાની કોમલ અંદોળી વડે તેમને સકન કરી રહી છે, પોતાના રખા પ્રદર્શનથી તેમનાં મનોને લેભાવી રહી છે અને પોતાની પ્રિયતામાં તથા મધુરી વાણીથી તેમને પોતાની માયાજનમાં ફસાવવાના પ્રયત્નો કરી રહી છે.

હા હે મનુષ્ય! તેનાં પ્રયોજનોથી દૂર જવાન કરી જાવ અને તેના મનોલુપ્તકર વાતાંવાપને ન સંભળ. જો તું તેના વિવાસપૂર્ણ નેત્રકટાક્ષથી ધાયલ થઈ જાય, જો તું તેની મધુરી વાણીને બહુપૂર્વક સંભળી લઈશ અને જો તું તેની કોમલ છાત્ર-ઓને તારા ગળામાં નાખવા દઈશ, તો સદાને માટે તું તેનો બંદી થઈ રહીશ; માર એટલું જ નહિ, પણ ત્યાર પછી લગ્ન, રોગ, દરિદ્રતા, ચિન્તા તથા અનુનાષ આદિ આવીને તને ચારે તરફથી ઘેરી લેશે; બોમ વિલાસના યોગે ક્ષીણ થઈને, વિવાસકિતના યોગે જ્ઞાની તથા આસ્થવાના યોગે કોમળ થઈ જઈને તારે આલ્પજ અસ્થ થઈ જશે અને તે આપ આનુષ્ય પછુ કેવળ અપવશમાં જ રીતી જશે. તારા સંતાપોની સીમા જ નહિ રહે અને કાંઈ પણ ભંકિન કદાપિ તારા પ્રાન દયા નહિ જ દહાયે.

વિશેષ ઉપયુક્ત સાહિત્ય તો આ નિત્ય ઉપયોગમાં આવતી કળા ને આવડતે લગતું જ ગણવું જોઈએ ને એની ઉપેક્ષા એટલી પ્રવ્રણતા અધઃપાત જ સમજવી જોઈએ.

અર્થશાસ્ત્ર એ પ્રવ્રણા ઉત્કર્ષનું એક બહુ જ અમત્યનું અંગ છે. અત્યારે યુરોપ જે ઉન્નતિને શિરે ગાળે છે તે અર્થ-શાસ્ત્રના બહોળા જ્ઞાનનો જ પ્રત્યાષ છે. ચક્ષુને લગતો પ્રશ્ન તે દુનિયામાં લગણ પછી બહુજ અગત્યનો પ્રશ્ન થઈ પડે છે, તેની ઉપર અર્થશાસ્ત્રનું 'ઉકે' જ્ઞાન હોય તો જ થાય. એ જ્ઞાનની ત્રૂટીને લીધે હિંદુસ્તાન સૌથી વધારે નુકસાન ખમે છે. વેપાર એ પણ અર્થશાસ્ત્રનું મુખ્ય કાર્ય છે. આમાં આપણે બંધી પ્રવ્રણા કરતાં વિશેષ પાછળ છીએ. જપાન જેની જગતિ એક સૈકાનીએ કહેવાય નહિ તે દુનિયાની મુખેરેલી આગળ પડતી પ્રવ્રણાની દુરાલખમાં ગણાઈ ગયું અને તેણે મોટાં લાંબા અનુ-લયવાળાં રાજ્યોની સાથે હરિકાષ કરવા માંડી ત્યારે અનાદિ સંસ્કૃતિના અભિમાનનું છોડી ધરાવનારા આપણે અત્યારે 'અધેર આફ્રિકા' (દાર્ક કૉન્ટિનન્ટ) ના રહેવાસીઓની સમાન સુત્રામ-અરે મુલામ નહિ તે 'કુલી'ની ગણતરીમાં ગણાઈએ છીએ, એ શું જોણું છે? જે દેશ પોતાના અર્થશાસ્ત્રને આશ્રયે આખી દુનિ-યાનું ધન પોતાની બાજી આંકડી લાવતો હતો તે દેશ 'લવાર વોડે ફોય વેચવા' વિશે આલતી કહેવડને ખરી કરી બતાવે એ શું જોણું આપના કહેવાય? હુડિયામણમાં આપણે કંઈ સમજીએ જ નહિ અને પરદેશીઓના આંકડાએ અને તેમનાં લાલના સિદ્ધિ પાછળ અનાવડને લીધે ભ્રષ્ટા લખીએ એથી તો આંકડા આંક? અર્થશાસ્ત્રને ભુલ્યા ત્યાંથી દીન થયા. વેપારને લગતી માહિતી પણ આપણને ક્યાં છે? અમુક બાળતની માહિતી મેળવવા ધ્વજનારને નેવાની જરૂરી ક્યાં છે?

અર્થશાસ્ત્રમાં મોટું નાતું એમ એ પુસ્તક સેત્રાષ્ટ્રીએ પ્રસિધ્ધ કરેલાં છે અને તે સંબંધી કેટલાક નિર્ણય રૂપ લેખ લખાયા છે પરંતુ બંગાળા ને મરાઠીમાં યયાં છે એનાં મૌલિક પુસ્તકો યયાં નથી. વળી વેપારી બ્રોજળ, વેપારી ઇન્ડિસ અને વેપારી માહિતીને અગતાં પુસ્તકોની તો ત્રૂટી જ છે. આવા પ્રવ્રણા ઉત્કર્ષને માટે બહુજ ઉપયોગી સાહિત્ય પાછળ સુજ્ઞાત જેવા ધનાઢ્ય અને વણાટ મિત્રોના બાહુદયવાળા દેશમાં કંઈ જ થયું નથી એમ સમજે કહેવું પડે છે.

આ સાહિત્યને ધણાંએ તો સાહિત્ય કહેવાની પણ ના માકરે અને માત્ર કવિતા, સુંદર વાર્તાઓ વગેરેને જ સાહિત્ય કહેશે. ભાર્ત્તરિકાએ પણ કાવ્યાદિકને સાહિત્ય કહ્યું છે પણ એ સાહિત્ય તો ઉપલ્પા સાહિત્ય પછી આવે છે. પેટની પૂત્ર થયેલી હોય તો જોનની રાગરાગિણી નીકળે. અત્યુ: તેમ છતાં એમ સ્વીકારી લેણ-એ કે ભાષાશાસ્ત્ર વગર ઉપયુક્ત કંઈ જ અને નહિ. એ દિશામાં સુજ્ઞાતે શું કામ કર્યું છે, તે જોઈએ.

માતૃભાષામાં ભાષાને એક સરખું સર્વ કાંઈ વાંચી સમજી શકે એમ સ્વરૂપ આપવાને વ્યાકરણ અને કોશ (તેનનાં મો. ગંગે સાથે) દાવાં જોઈએ. આમથા

આગેવાનોએ વ્યાકરણ અને તેને અંગજીત શાંખાઓના ઉપયોગ માટે લખ્યું છે તેમ પર્ગાસ વર્ષમાં નવીનોએ કંઈ નવું કરી નથી. રા. બા. કમળાશંકરે મોટું વ્યાકરણ એજ. ભાષાનું બીજું અંગ કાવ્ય; નેમદાસંકરના કાવ્ય સુજ્ઞાતી ભાષામાં નાના મોટા બે ત્રણ કોશ છપાયા છે. યુ. વ. સેત્રાષ્ટ્રી જેણે તેની રચાવના સાથે ઉપરોક્ત કોશને ઉવટનું હજી પાર પડ્યું નથી. કવિઓમાં દલપતરામ અને દત્તી જેઠ ગયા પછી બીજા રા. નરસિંહરાવ અને બેડે ઉભી થયેલી છે અને તેમણે પશ્ચિમના કાવ્ય સાહિત્યના દંત ઉપર સારી સારી કવિતાઓ લખી છે; પરંતુ તેમ રાગરાગ અને વિગાનની સ્વચ્છંદતા એવી રાખી છે; કે લણે એમ થયું છે. લોકોમાં તેમનાં કાવ્યો જાણાં ગંધારા વંચાતાં જણતાં નથી. વાર્તાનું સાહિત્ય અને પુસ્તક ક્રિ તે શોક બધે નિકળ્યાં છે અને નિકળતાં જાય છે. એથી તેમની વાચનશ્રમ અલગત ભાગે છે ને મુઠ મુઠની મતિ સાર તેમ તેમનાં વખાણુ અને નિંદા થયે જાય છે પરંતુ સાહિત્ય-લક્ષિત સાહિત્યમાં તેનું પાચન થઈ પુષ્ટિ મળતી એમ જણાવું નથી.

આખો વિષય નિરાશાને નમુનો છે, એ તો ખરું, જે ખરી રીતે વિચારી જોઈએ તો દશા પણ ખરેખર તેવી જ છતાં નિરાશ થવાનું કારણ નથી. નવીનિતિ પરિપાક હજી તેવા થયો નથી અને ધમડં થયું છે. સુનિવસરીદીમાં કેળવ ન-હોય "એ તો શું લખી જણે?" એવું ધમડંને નિ-ભિમાન શ્રેણ્યમેટોમાં-સારા શ્રેણ્યમેટોમાં થયું છે; પણ તો કૅલીજી કે કેળવણીના નવો લુગ બેઠા પછી શેત્રાઓએ કહ્યું છે અને તે બાદ તમારી પદવી દરોલ બદાર રહેલા નેન-શ્રેણ્યમેટોએ સાહિત્યને માટે ને કહ્યું છે તેમાં કશો સાવ કંગાલ જ છે.

નૃત્ય-નાચ

(એ લેખો કળાના એક અંગ પર દર્શિયાત)

લખનાર-શ્રી. રમણીક અ મહેતા

સંગીતમાં નૃત્યની ભાવના સમાવશી માનવામાં આવે છે. કારણ કે સંગીતની આખ્યા સંગીત વિજ્ઞાનમાં આ પ્રથમે આવી છે:-

ગીતં વાચંચ નૃત્યંચ ત્રયં સંગીતમુચ્યતે ।

સૌંદર્ય બલુચ તેનું નામ મુનિમ્: દયાદયી ને સૌંદર્ય અનુભવા તેનું નામ માલુર્ધ.

નૃત્ય વ્યાસ વૈદ્ય દ્વકષમાં દુનિયાની સર્વ પ્રજામાં દેખા દે છે યુગપતી મુસલ્માનિમાં નૃત્યો પ્રચાર છે, એમ નથી. આફ્રિકાની અસરના વ્યવિમાં પણ દત્તની પૃથા છે. યુગીસાનના નૃત્યની લેક્ષમાં પણ નાચની કળા જોવામાં આવે છે.

દિગ્ગજાનમ આ કળાને ધર્મ: પ્રિકાસ થયેલા દત્તો એનાં ધર્મ પ્રમાણ મળી આવે છે. નાચનૃત્યમજેતા શ્રી મહાદેવ દત્ત અને શ્રી મુખ્યેદ પણ ત્રણમાં નાચ કર્યો દત્તો, છતાં પ્રાચીન કળામાં નૃત્ય કેવળ સ્ત્રીઓને અધીન હતું. હાલ નૃત્ય

બૌદ્ધયુગ સમયના નાચ.

જ્યાં નૃત્યની ભાવનાનું પ્રયક્ત નીચેની વ્યાખ્યાથી સ્પષ્ટ બસાઈ આવે છે.

તાલમાનરસાધ્ય: સવિલાસાન્નવિદ્યો:

દેવરુચ્યા પ્રતીતો યસ્તાલમાનરસાધ્ય: ।

સવિલાસોઙ્ગ વિદ્યોપો નૃત્યમિત્યુચ્યતે મુખ્ય: ॥

ગંયાદુસ્તિષ્ઠે વાયં વાયાદુસ્તિષ્ઠે લય: ।

ન્યતાલસમારબ્ધ તલો મુત્યં પ્રવર્તતે ॥

સંગીત શાસ્ત્ર.

હકમાં કહીએ તો કવચતરંગમાં ને સૌંદર્ય તેનું નામ સંગીત: ગતિભંગમાં ને સૌંદર્ય તેનું નામ નૃત્ય: પ્રાણુથી ને

પ્રથમ શ્રી નયનહિની પાર્વતીએ ને અસ્તિત્વમાં આવતું હતું. પ્રાચીન સમયમાં ઉચ્ચ કળાની સંજોગે એ કળામાં પોતાનું પ્રાવિષ્ઠ ભાવના અવતરી સમગ્ર નૃત્ય ક્ષેત્રમાં દોષ માનવી નહોતી. એ કળા જે કે સંજોગે અધીન હતી ખરી, પરંતુ પ્રકૃષ્ઠ એ કળાથી અગ્રાન નહતો. અર્જુનાદિના નામ નૃત્યાર્થ તરીકે જાણીતો છે. અર્જુને એ કળા ઉપરી પાસેથી મેળવી હતી અને યુધિરાસ વખતે અર્જુન યુદ્ધસદા તરીકે નૃત્ય શિખવના વૈરાટ્યગરને ત્યાં ગંભીર દત્તો. પૈરાદની પુત્રી ઉત્તરાકુમારીને નૃત્યમાં તેણે પ્રવિણ કરી હતી.

નૃત્ય તેના સદા દ્વકષમાં લેણે એ તો મનુષ્યમાં એક સ્વાભાવિક ઘટના છે અને તેથી નૃત્ય દુનિયાના દરેક ભાગમાં

દરિદ્રોચર થાય છે. જ્યોત્સ્ના એક નાનું બાળક ચાલતાં શીખે ત્યાર પહેલાં શી રીતે આનંદ મેળવે છે? તેના અવયવના ડોલનમાં મનુષ્યમાં જ્યારે હર્ષની બેસાબરી લાગણી વ્યાપે છે ત્યારે તે શું કરે છે? તે હર્ષથી નાચવા મારે છે.

ઉપર કહેવામાં આવ્યું છે કે નાચની કળા પ્રાચીન કાળમાં સ્ત્રીઓને અધીન હતી; તેમનું જ એ કળામાં પ્રાધાન્ય હતું. કહ્યું છે કે:—

પાર્શ્વ સ્વાગતવ્યનાધારી નૃત્તે પ્રાયેણ નર્તકી ।

જ્યારે નૃત્ય કરવામાં અપ્રતિષ્ઠા પ્રતિષ્ઠા લાગી ત્યારે એ કળા કતાવતીજીના હાથમાં ગઈ અને અધુના એ કળાને તે વર્ગે જ થોડી ધણી બચાવી રાખી છે. આપણા મુધારકાના દુરાગ્રહને લીધે તે અપસિદ્ધ રહી છે, જે પશુ નૃત્યપ્રાપ્ત થવાની તૈયારીમાં છે. આ કળા જે વર્ગમાં હજી થોડી ધણી રહી છે, તેને જો ચોપાતમાં નહિ આવે તો આ દેશમાંથી નાશુદ થઈ જશે. કેટલાક કલિન નાચ તો નાશ પામ્યા પશુ છે. શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકાર શ્રી સયાજીરાવે આ સંબંધમાં મુબંઈમાં મંગેલી સામાજિક, પરિવહના પ્રમુખ સ્થાનેથી ઉચ્ચારેલા મહત્વવાન શબ્દો દરેક સુધારકે લક્ષમાં લેવા જવા છે.

નૃત્ય એટલે શું?

તેની સામાન્ય વ્યાખ્યા એવી બાંધી શકાય કે

બાવન્યજનક, સ્તોત્રપાદક શરીરનું હલન ચલન કે ડોલન સાથે તાલમધ્ય ગતિમંગી. આપણા પ્રાચીન આચાર્યોએ પુ બેદ કર્યા છે.

૧ નૃત્ય,

૨ નૃત્ય,

૩ નૃત્ય

ખીજનું અનુકરણ કરવું એવું

નામ નાટ્ય:

લખતાવૃદ્ધિ નાચને નૃત્ય અને લયતામ સહિત નાચને નૃત્ય કહે છે. સ્વાયં:—“અવધાનુકૃતિર્નાટ્યમ્” “અન્યદ્વાવાધ્યં નૃત્યમ્” જેમ બે બેદ માનવામાં આવે છે તેમ નાચના પશુ અને નેટી એવા બે બેદ સ્વીકારવામાં આવે છે. આ સિવાય પ્રકાર છે. મુકુમાર જે નૃત્ય તે લાસ્ય અને ઉચ્છત તે તાંડવ.

નૃત્યની સંપત્તિ શી? કરણ અને

અંગદાર એને નૃત્યની સંપત્તિ કહી છે. હસતા પાદાદિ અંગોની સ્તોત્ર લાવક ક્રિયા એને કરણ કહે છે અને હસતા પાદાદિ અંગોની હલિત પ્રદેશમાં જે પ્રાપ્તિ તેને અંગદાર કહે છે.

શિર, બે હાથ,

બે પગ, બે ગાંઠ, વક્ષસ્થળ, કટી, બે રકંઠ, આ સાત અંગ માનવામાં આવે છે. બે હાથ, બે જંઘા, બે ઉર, બે મણિખંધ, વગેરે નવ પ્રયોગ માન્યાં છે. દાંડ, મુ, તારા, કપોથ, નાસિકા, આસ, અધર, હંત, હાડકા, ચિયુક મુખ અને મસ્તક એ ખાર ઉપાંગ કહ્યાં છે.

શિરની ઓગણીસ

પ્રકારની ચોટા દર્શાવી છે:—પુન, વિપુત, આપુન, અપુન, કમિત, આકપિત, ઉદ્વાહિત, પરિવાહિત, અંચિત, નિદયિત, પરાટય, ઉત્તિમ, અધોમુખ, લોહિત, તિર્થજનત,

ઉચત, રકંઠાનત, આર-

કેવલેનું નૃત્ય.

વગની મિકે, પામ્યાંજિનુખ. હાથની અનેક પ્રકારની ચોટા વણી છે.

વતારયજના પાંચ પ્રકાર, પામ્યાંના પશુ પાંચ પ્રકાર તેમજ કલિના પશુ તેટલાજ પ્રકાર કયા છે. પાદના પ્રકાર અનેક છે. રકંઠના પશુ પાંચ અને મીનાના નવ પ્રકાર છે. સ્વાયં:—

મા, નિરુતા, બહિતા, રેચિતા, કુચિતા, એચિતા, વચ્ચ, નના
ને ઉમના.

દહિના અનેક પ્રકાર છે. કાંતા, વાસ્યા, કરણુ, રૈત્રી
જે રસની આદ પ્રકારની દહિ: સ્નિગ્ધા, લઘ્વા, ધીના, કુપ્પા વગેરે
શદ્ધિઓથી ભોળીની દષ્ટિ કરી છે. આ સિવાય ચત્ત્યુ, અલિના,
દિગ્ધા, શકિના વગેરે પ્રકાર છે.

જૂના સ્નાન પ્રકાર:-સદ્બળ, પતિના, ઉત્તિષ્ઠના, રેચિતા, કુચિતા,
લુકી, ચતુરા. કપોતના છ, મુખના છ અને છઠ્ઠાના પશુ છ
હાર પશુ પૈથ એકસો આઠ વૃત્તાનું કરણ છે. બચીય અંગદાર છે.
તિરદિન અંગનું જે સમિવેશ વિશેષ તેને સ્નાન કહે છે. એના
પ્રકારન પ્રકાર છે.

નાચનું એક અંગે ભાગ્યઅંગના, દરનપાદાદિની રસોદ-
કાચક ક્રિયા તે સિખપનાશ્ચર્યોને કથક કહે છે. કથક એ

કથકુ અપભ્રંશ છે.
આવનિશ્ચિને ભાવ શિ-
વનારત્નમાં આ છે.
આપણે ત્યાં કથકના
શબ્દનો પ્રચાર હોય
જાય પણ નથી, પરંતુ,
કેવળમાં તેનો પ્રચાર
છે. તેઓ મુઠ્ઠી ઝોલી
મોવેના ધારણ કરી
પૂજા કરે છે અને ભાવ
જતાવે છે. આ કથ-
કામાં બે રાજીગરના
મોમ મૂકક મચદર ચઈ
મળાં છે કાલકાપ્રસાદ
અર્ચે. જિદા દાનહ.
તેઓ લખીના રહેઠેલી
દના. કાલકાપ્રસાદ તે
મુજ્યુ પામ્યા છે પણ જિદાદાનહ હજ દયાત છે. એમણે એમના
બેવળને ચારી તાલીમ આપી છે. તે એમનું નામ રાજ્યે એવી
આશા છે. લકની જે વલકગાલું પ્રધાન રચયે મનાય છે
ત્યાં દનમદ આદિ પ્રસિદ્ધ કથક ચઈ ગયા છે. જેમ સિવાયમાં
મીડ કામ મધુકે લાગે છે તેમ નામના તેમણમાં પણ
મીડથી લપકારી બનાવાય છે. જે વણી રંજક લાગે છે. જિદાદાનહ
મયનામાં એવા કુશળ છે કે નેપાળના મદારામળના વિનારીજ
સ્તિવાય એમની જોડી નથી. તેઓ કરીરે ચ્યુદ હોવા છતાં કર્ષ
પર પનામાં જોડાઈ એવી રીતે નાચે છે કે એક પનાસ્ટે નદિ. આ
કળમાં તેમણે શ્રીનાથના દિકાવનથી પ્રિયદરશાલક મદારામળને
પ્રતિષ્ઠ કર્યાં દના અને તેઓ પણ તેમની માફક પત્થા મિઠાઈ
તે પર નાચના દના.

નનાનુ લેતી અનન ગાન.
તાલ લય સાથે ભાવ અંગના.

કથકનું કામ ભાવ બનાવવાનું છે. તે ભાવ બે પ્રકારના છે.
એક ખાલ અને બીજો આંતરિક. આનાન સામાન્ય નથી. દાખલ:
તરીકે આપણે એક મિસ્રો લઈએ.

‘કાલુ માલુ છોડા હો સ્થામ’

‘હે સ્થામ! મને યા માટે છોડા છો?’ આ
કરીના ભાવ છે. તેને જુદી જુદી રીતે બનાવવો,
એ કથકો કરી શકે છે. હવે જે એક નાચિકા અરેખર કોષમાં
હોય તે તરછોડા કરી રીતે? અને લાડમાં કહેતી હોય તે
તરછોડા કરી રીતે? સ્થામ પ્રત્યે પ્રેમ હોવા છતાં, અન્યતોના
રાસને લઈને બીકની મારી તરછોડા કરી રીતે? મનમાં
પ્રેમ છતાં બદલના દેખાવને લઈને તરછોડા કરી રીતે?

તરછોડાના આ જુદી
જુદી રીતના બાવ
કથકો જુદી જુદી રીતે
બના કરી બતાવે છે.
એક બીન છે.
બીજો આશય પદ્ધિવાનું
પ્રથમ મિશ્રન છે. ગીત-
નો ભાવ આ પ્રમાણે
છે:-નાચકના મુઠ્ઠીની
કેપ્ડાથી ડરાવે છે.
રોડેથી નાના કહેતી
બાવ છે, આંખોથી લપ-
ટાય છે, બેઝોને પેગમે
દાચ છોડાવે છે. પણ
નાચક એકે જ તે
ધારે ધારે પદ્ધતિ અજી
બાવ છે. આ ભારે
ઉપર વળુઆને પ્રકારે

દરન પાદાદિની ક્રિયાથી, દહિના પ્રકાર વળુઆ તે રીતે ભાવ અ-
નનામાં ચાલ છે. આપણે એક બીજું ઉદાહરણ લઈએ.

સ્થામ જુલે દિગ્ધોડા મધુવનમે

અર્થો બુદ્ધિવાનો ભાવ શરીરના પ્રાવનથી જુદી જુદી રીતે
અનન કરશે. શરીરને રીડું પછી આધુપાધુ બનાવશે, પછી રાષ્ટ્રમું
પ્રેમવશે. ત્રીજ વાર તિર્પક મનિયો શરીરને પ્રાવાવની બળવશે.
ચોથી વખત શરીરને શોળ ધુમારી એવ ભાવ બનાવશે. પછી
એ પ્રાવન પણ દૂન, મળ અને વિવળિતમાં નિપજ્યુ દગે ન
બનાવશે. એવ પ્રમાણે એક બીજે કાર્યોના મિશ્રન વાળે

દિગ્ધોડા ઝાંખના. ઝોર ઝાં મક નચ્છે ગીરારના
દિગ્ધોડા રેખના, ઝોર રેખાર આંધુ અદારના.

અહીં એ સ્મરણમાં રાખવું હોય છે કે પ્રથમ પકિતમાં જે ભાવ છે તે પ્રકૃતિનું મનુષ્ય થીજ પકિતમાં વધુ વેલા ભાવથી વિરૂદ્ધ પ્રકૃતિનું છે. નયના જે દીના, રિનખા આદિ જે પ્રકાર કલા તેની ભાવવ્યંજના વિવિધ રીતે મનોહરરીતે, હૃદયગમ કરી જતાયશે.

આ તો ભાવ વ્યંજના સંબંધી યુગ્મ. હવે તાલગમ્ય નાયના પણ ધણું પ્રકાર છે. લયની સમાનતામાં નાયનું અને સાથે અંગે ગિહ્ય આદિ બતાવવું એ કહિન છે.

તાંત્રિકેની નાયનારીઓ ઘણી મશહર છે, અને તેમાં પશુ મગે પાણીની ભરેલી ગાગર તથા નાયનાનું કામ ખરેખર કળાની પરમ નિગૂળના બનામે છે

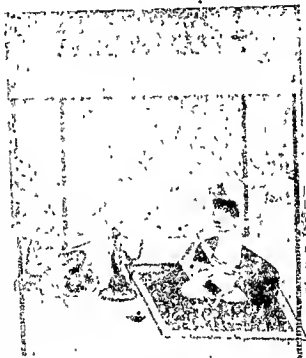
ભરી ગાગરી ભારી દરકાઈ છે.

ભરેલી ગાગર લઈ નાંખિયા
નય છે. જ્યાં તેને છેડે છે
નાયનાં તે એરે ભાવ બતાવે છે.
રયામના છેડાથી તે ગભરાઈ
નય છે અને, અંગના મર્યાદ
સાથે જળીન પર પડકાઈ નય
છે, જમીનપર પડકાય છે ખરી
પશુ નાયરમાનું પાણી ઢળવું
નથી. નાયનામાં તાંત્રિકેના
જેનીજ લખનાની બિજ્યા

મશહર હતી, જે સમયની અમે વાત કરીએ છીએ તે સમયે તેમને ઉત્તર વયની સિમામાં પગ મુક્યા હતા. મુબાહની એક શ્રોમન કળાવતિજીને ત્યાં સર્વ નાયનારીઓનો જલ્લો હતો. સર્વ નાની રવા પછી બિજ્યાનો વારો આવ્યો. બેરેલી મંડળીને તેણે આપા પાછા બેસવા વિનંતી કરી. એ યાદ રાખવું જરૂર છે, જ્યાં નાયનારીઓનોજ હતો. એથી ઘણીકે આજનાં આખું કે આ વિગતનું દિવાળીનામાં કાંઈને જ્યાં આછી પડી

નફિ અને આ છુપીને ઓઝી પડે છે! આમ સર્વ હરંપાં તો ખરાં પણ ન્યારે તેની નૃત્યકળા એક એમાં યોગ્ય કરાયા અને જે કળાવતિજીને, ત્યાં હતા તેણે પશુ મહેરો લઈ તેનાં ઓવારેણાં લીધાં.

આ નિબંધમાં નાયના ખીખાં અંગે ચર્ચાક દરોઝે આપણી આ લલિતકળા દિવસો દિવસ આવચના નાશ પામતી નય છે. જ્યેમ હુમરીસિકાને લીધેં કુપદ

પ્રાચીન ભય

નૃત્યને માટે યતી તૈયારી.

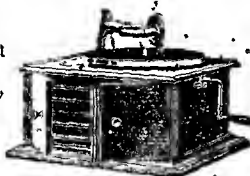
કરે છે તેમનું એ કર્તવ્ય છે કે આ લલિતકળા દેશમાં નાશ ન થાય.

યો નૃત્યાતિ પ્રહણત્મા ભાવૈવૈદુ મુમકિતઃ ।
સ નિર્દહતિ પાપાનિ જન્માંતર શતૈશ્વપિ ॥

ધર્માગતે.

એલોટી ગ્રામોફોનસ.

ભુગળાવાળા તેમજ ભુગા
વગરનાં, કેબીનેટ, પોર્ટેબલ,
દરેક મોડેલનાં.

દેખાવમાં સુંદર, બનાવટમાં
મજબુત, અવાજમાં મધુર
કાંઈ કીમતમાં સસ્તા છે.

તથા

નાની પન્ચાજી બેસી
તેમજ સર્પ શો તેવી
મજબુત
બાબા ગાડી.

પથને બદલે હાથેથી
ચલાવી શકાય તેવી
મજબુત
બાળક ગાડી.

તેમજ

બોલતા, ચાલતા
નાચતા હુદતા
રમકરાં

જ્યાં હવાસતી અને
મીઠી, તરેહ તરેહનાં
દેવતાં સોમાં જન્મ
ચાલી નાની યોગી
શુભળાઓ.

અમારી મારફત, બહુજ સસ્તા કારખાને મળાવી શકાશે.

ટેલીફોન—૨૫૫૮૮
૨૩૫૮૨

સોલ એજન્ટ—

પોસ્ટ—KICO
પોસ્ટ બોક્સ ૭૫૫

કેવળરામ એન્ડ કું.

૧૨ બ્રાહ્મી, એસ્પેનેડ રોડ, કોટ મુંબઈ.

પુના નગરનો ઇતિહાસ-પરિચય:

કામનાર:-શ. પ્રજ્ઞાસ જાદવજી કુંકરે

મહાશ્વેતી રાજ્યની પુના શહેર છેલ્લાં વીસ પચીસ વર્ષમાં સમસ્ત ભારતવર્ષમાં જે પ્રસિધ્ધિ મેળવી છે તે ઉપરથી તેનો ઇતિહાસ અને હમણાંની સ્થિતિ જાણવાની હર-કામને ઇચ્છા થાય એ સંપૂર્ણ સ્વાભાવિક છે. પુના નામ સંસ્કૃત પુણ્યપુર નામનો અપભ્રંશ છે. મુઝા અને મુઝા નામની બે નદીઓના સંગમ સ્થળે એ અમુક કાળે તીર્થસ્થાન હતું તેથીજ તેનું નામ પુણ્યપુર પડ્યું હતું. તીર્થસ્થાન હોવા ઉપરાંત દક્ષિણના વ્યાપાર માર્ગે એ અનુકૂળ સ્થળ હોવાથી જ પ્રાચીન-કાળમાં પણ ત્યાં પહોં માણસોની વસતિ હતી. પુરાતન કાળના ચિત્ત સ્વરૂપ પુના શહેરથી લગભગ એક માઇલને અંતરે બામ્બુડું તથા બે માઇલને અંતરે શ્વેતશિખર નામના બે પર્વતો આવેલા છે તેમાં હિંદુઓએ તૈયાર કરેલી ગુફાઓ નેવામાં આવે છે. બામ્બુડીની ગુફા હોવાનું ઉપાસના સ્થળ હોઇ તે શિવની સાનની કે આશી સદીમાં નિર્માણ થયેલી છે એવું પરિણામ અનુમાન છે.

પ્રાચીનકાળના સુવિખ્યાત બ્રહ્માજી તત્ત્વવિદ્ ટોલેમી (Ptolemy) એ ભારતમાં બે પુનાતાનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. તેનું કહેવું એવું છે કે, એક પુનાતામાં પહોં રંગેરંગી પત્થરો (Jewels) મળી આવે છે. પુનાની નજીક આવેલાં શ્વેતશિખર નામના સ્થળે એવા મણા પત્થરો (Jewels) નેવામાં આવેલાં હોવાથી ટોલેમીએ આ પુનાના વિષયનેજ ઉલ્લેખ કર્યો છે એવું અનુમાન કરી શકાય છે.

પ્રાચીનકાળમાં જે સુવર્ણા હિંદુ રાજવંશો દક્ષિણમાં રાજ્ય કરી ચુક્યા છે તેમની આધીનતામાંજ આ પુના હતું; આમ છતાં તેમની હાકિમીનું કાંઈ ચિહ્ન, શિકારાણ કે તાજડેખ દેખ સંધી પુના અમર તેની આસપાસના બીજાં કાંઈ સ્થળેથી મળી આવેલ નથી.

અઘ્લાદીન ખીલજીએ ઇ. સ. ૧૨૬૦ માં દક્ષિણાત્ય પ્રદેશ છત્રી લીધા હતા. તેના પ્રમાણ સ્વરૂપ એવી લોકચમત્કાર છે કે, પ્રપ્રવેશર અને નાચપણેશર નામનાં હિંદુઓનાં બે મંદિરો અઘ્લાદીનના મુસલમાન સદરાસદાસ મસ્જિદમાં ફેરવાઈ ગયાં હતાં. મુસલમાન ખાલજી વંશના રાજવંશકાળમાં પુના તેમની આધીનતામાં હતું. એ વંશનો ખંડ થયા પછી દક્ષિણના પ્રદેશ ચાર મુસલમાની રાજવંશમાં વિભક્ત થયા હતા અને પુના એ વખતે અદમલગરના નિગમશાહી રાજવંશની આધીનતામાં હતું. એ રાજવંશની રાજધાની અદમલગર હોવાથી પુનાનું નામ એના હકિદાસમાં નેવામાં આવતું નવું.

અદમલગરના નિગમશાહી રાજવંશે ઇ. સ. ૧૫૨૫ થી ઇ. સ. ૧૬૦૬ સુધી રાજ્ય કર્યું હતું. તેણે ચિંતાસનાર રાજ મહોદ્ધ બોંકલે નામના એક મરાઠા સંધારને રાજ ઉપાધિથી સંભાલિત કર્યો હતો, તથા તેને મુના તેમજ મુઝા નામના બે હજ્જાઓની જગીર અર્પણ કરી હતી. એ માસોદ બોંકલેનો પુત્ર શાહજી પુનામાં આવી રહેા હતા તથા શાહજી કેરેવ નામના એક જ્ઞાતિજનો પોતાના કાર્યધ્યક્ષ તરીકે નિયુક્ત કર્યો હતો. એ જ્ઞાતિજ કાર્યધ્યક્ષની દક્ષતાથી પુનાની પહોં ઉન્નતિ સંપાદિ હતી.

અદમલગરના નિગમશાહી રાજવંશનો નાશ થતાં શાહજી બીરખુરના આદિચર્યાહી રાજવંશની આધીનતામાં સૈનિક વિભાગમાં ઉચ્ચપદ ઉપર નિયુક્ત થયા હતા. એ શાહજીના પુત્રને શિવાજી મહારાજના પ્રાતઃમંચરૂપ નામથી સમસ્ત જગત ઓળખે છે. પુના હજ્જામાં આવેલા જુનર નામના સ્થળની નજીક શિવનેરા કિલ્લામાં ઇ. સ. ૧૬૨૭માં શિવાજી મહારાજનો જન્મ થયો હતો. ઉપરાંત શાહજી કેરેવ નામના ખાલજી શિવાજીનું શસ્ત્ર કરવાનું તથા તેમને શિક્ષણ આપવાનું કાર્ય ઉત્તમ પ્રકારે જાનવ્યું હતું. શિવાજી તથા તેમનાં માતૃથી હજ્જાજી મારે પુનામાં રંગમંદિર નામથી એક ઉચ્ચ તથા સુવિસ્તૃત મદાસખ તેણે તૈયાર કરાવ્યો હતો. વળી એ ખાલજી શિવાજીને પુણ્ય વિદ્યાનું શિક્ષણ આપ્યું હતું. ખરી રીતે નેવા જ્યાં તે શિવાજીનો મૈત્રીયાત્વે જેનો શરૂ હતો.

"He taught Shivaji, as a Maratha chief ought, to be a good archer, shot, spearsman, and rider, and, as a Maratha ought, to be ignorant of all clerkship even of the mystery of writing his own name. He taught him the rules of his caste and raised in him a love for old Hindu religious and warlike stories."

શિવાજીને પુનાવસ્થામાંથી શિકાર ખેડવાનો પહેા નાદ સાંભી હતો. તેમો શીર્ષ, લોર્ષ અને અમાયિકાના શુભથી દક્ષિણની માવલા નામની લીરગમિના પહોા પ્રિયપાત થઇ પડ્યા હતા. તેમો મુખ્યત્વે કરીને એ લોકોના સદવાસમાં રહેતા હતા અને શિકાર ખેડતા હતા. તેમો શિકાર પ્રિય હોવાથી જ પુનાની આસપાસનો પ્રદેશ તેમને નખરપંજી નેવો થઇ ગયો હતો. એ સુવર્ણ પ્રદેશ એ વખતે મુસલમાનોના અધિકારમાં હતો. એ સુવર્ણ પ્રદેશના પહોા કિલ્લાઓ એ પ્રકારે સુરક્ષિત નહોતા. એ કિલ્લાઓ પેરી સુદોવાદથી સ્વાધીન કરી શકાય તેમ છે તથા એ સુવર્ણ કિલ્લાઓ સ્વાધીન કર્યા પછી તેમાંથી દાર્દી કાઢવાનું કાર્ય કર્યું હતું હતાં છે એ શિવાજી મહારાજ સારી રીતે જાણતા હતા. ઇ. સ. ૧૬૪૬માં તેમણે તેમજી નામક દુર્ગ ઉપર આક્રમણ કરી તેના ઉપર કબ્જો મેળવ્યો. એ દુર્ગ પુનાથી ૨૦ માઇલને અંતરે એક પહોા ઉપર આવેલો હતો. એ વખતે શિવાજી મહારાજની ઉંમર ૧૨ થી ૧૩

વાની હતી ઇ સ ૧૬૪૭માં તેમણે તોરણાથી ત્રણ માઈન દુર આવેનો રામગઢનો કિલ્લો કબ્જે કર્યો એ સમય પહાડી કિલ્લાઓ કબ્જે કરવામાં તેમણે ઘણી દુરદશિનો પરિચય કરાવ્યો હતો એ સમયથી મુસલમાન ઐતિહાસિક બાહીયાએ લખ્યું છે કે—

"Shivaji was distinguished in his tribe for courage and intelligence. In that country where all the hills rise to the sky and the forests are full of trees and bushes, he had an inaccessible abode. Like other local chiefs, he sat about building forts called *Gadhis*."

ઇ સ ૧૬૪૭માં શિવાજીનો યુગ તેમજ તેમના પિતાનો કાષીખલ દાદાજી દોડદેવ પત્થર પાથ્યો તેણે શિવાજીને પોતાની મૃત્યુ સ્થળા પાસે બોનાવી રવેલને મુસલમાનોના હાથમાંથી રવાણી કરાવે, બાલકુ બોનાતા, ખેડેતા અને હિંદુ મંદિરો ત્રણ કરવાનો ઉપદેશ આપ્યો શિવાજી મહારાજને પોતાના યુરનો મૃત્યુ વખતેનો ઉપદેશ હરેક રીતે પાળ્યો હતો એ સમય ઐતિહાસિક નામના બન્યું છે

ઐરાગાવાહની આસપાસનો મોગરોના અધિકારનો સ્વયં દેશ શિવાજીએ કબ્જે કર્યો એમને ઇ સ ૧૬૬૩ માં મોગર સરદાર સાયસ્તખાએ પુના કબ્જે કર્યું. તેણે પુના આવી શિવાજી મહારાજ તથા તેમના માતૃશ્રી માટે જે રગમહેન તૈયાર કરાવના આપ્યો હતો તેમાં મુકામ કર્યો પોતાના મહેલમાં સંતુ રહે એ શિવાજી મહારાજની સહન કરી શકાય નહિ સાયસ્તખાને સમ કરવાનો તેમણે ૬૬ સંકલ્પ કર્યો એક બીજી અધિકારમયી રાતે તેઓ કેટલાક સર્પાદારસહ પુનાના પોતાના રગમહેલમાં આવ્યા એ મહેલના સમગ્ર છુપા રસ્તાઓથી તેઓ માહિતગાર હતા યુગ માર્ગેથી તેઓ સહેલાઈથી રગમહેલમાં પ્રવેશ કરી શક્યા એ વખતે તેઓ પોતાની સ્થાયે ફક્ત સત્તર માણસોને લઈ આવ્યા હતા એ માણસોએ સાયસ્તખાના ધણું અત્યુરોને ચારી નાખ્યા તથા ધાવલ ક્યાં કેયે તેમણે સાયસ્તખાના ઐરાજમાં પ્રવેશ કર્યો તે પહેલા સાયસ્તખાના માણસોએ જગી હઠી ઘણી ગરમ મચાવી દીધી હતી જે ત્રણ માણસોએ સાયસ્તખાના ઐરાજમાં પ્રવેશ કર્યો હતો તેઓ માર્યા ગયા, પરંતુ તેઓના અને સાયસ્તખાના એક હાથની કેટલીક આગળાઓ કાપી નાખી હતી

શિવાજીએ પુનાથી પનાવન કરી જઈ સિદ્ધગઢ નામના પહાડી કિલ્લામાં આશ્રય લીધો આ વખતે તેમને જો કે પોતાના દાર્બી સહજતા મળી નહિ પરંતુ તે સ્થાયે સાયસ્તખાની દુર્દશાનો પાર રહ્યો નહિ પોતાને હાથે સાયસ્તખાની ધણી શિક્ષા એવી હોવાથી વ્યાભાવિક રીતે શિવાજી મહારાજને આનંદ થયો

આ વખતે મરાઠાઓના મુખ્યસ્થિતિ કેવિ તેમજ બેકત પુનાગમ પુનામાં આવી પોતાની કવિનાઓની આજ્ઞા કરતા

હતા, તથા શેકોને પાર્થિક ક્યાઓ સભાવાદના દુહા દિસે શિવાજી મહારાજ તેમની કવિતા તથા ધર્મકથા યુગમાં આવ્યા પાણું મોગલ સૈન્ય તેમને પકડવાની કરા લાગ્યું, જ્યાં મોગલ સૈન્યના સહજ પરિચય વખા મરાઠાઓએ એવો વિશ્વાસ છે કે, પદરપુરના વિદેશમાં અંતુગદથી મણુ સહાયતાથી શિવાજી મહારાજને મોગલ હાથમાંથી મુક્તિ મેળવી હતી

પછી શિવાજીને બધી તરીકે કેવી રીતે ઐરાજનારમાં લઈ જવામાં આવ્યા હતા તથા સ્થાયી કેવી રીતે તેઓ પુન દક્ષિણમાં આવ્યા હતા એ હકીકતનો ઉત્પન્ન કરવાનું પ્રયોજન નથી ઐરાજગળતની ખાતરી થઈ તથા શિવાજી કાંઈ પણ રીતે તેના પકામાં સપડાય તેમ નથી નિરુપાયે તેણે શિવાજીને રાજની ઉપાધિ આપી પુના શેરુ પરંતુ શિવાજીએ પુનામાં પોતાની રાજધાની કરી તેમણે રામગઢમાં રાજધાની કરી તેથી પુનાના શેલા ઘણું મની ગયા

ઇ સ ૧૬૮૦ માં શિવાજી મહારાજનો રમવાસ તેમના મૃત્યુ પછી તેમનો પુત્ર ચલાજી ઐરાજ સૈન્યદાર પરાજિત થઈ થોડા દિવસ સુધી મોગરોના કદી રહ્યો પછી મોગલ સમ્રાટની આજ્ઞાથી તેના માણનો વધ લાગ્યો પુન થાડું ઘણું વર્ષ સુધી ઐરાજગળતના શિ કેડ પકડાયો હતો ઐરાજગળતના મૃત્યુ પછી તે કેડમાંથી સતારે આવ્યો અને ત્યાંની રાજસભા તેણે રવીકારી

ચલાજી મોગલ સૈન્યદાર પરાજિત થયો એટલે મોગરોના કબ્જામાં ગયું તથા ઇ સ ૧૭૨૦ સુધી તે કબ્જામાં જ રહ્યું ઇ સ ૧૭૨૦ માં દિશીના મોગલ પુના સાફનો સાંપડ્યું.

સતારાના રાજાને પહેલા પેશવા બાવાજી વિશ્વનાથ આવીને રહ્યો એ પુનાના પેશવાઓના મળ પુરૂષ હતો. એ પેશવાઓએ લગભગ ૧૦૦ વર્ષ સુધી પુનામાં રાજ્ય કર્યું તેમ તેમના રાજ્યકાળમાં પુના ધણું ઉન્નત થયું, આમ જતા મુસલમાનોની રાજધાનીઓમાં અને તેમના તાલુકાના નગરોમાં જેવી સીધે મુસોલિલ અદાલિતમાં થઈ હતી તેવી પુનામાં થઈ નહિ તેમ નહિ થવાના એ કારણે કદાચ સમય છે

પહેલું કારણ એ હોયુ જોખમી કે, મરાઠાઓ ચિરકાલ સુધી યુધ્ધમાં રોકાયેલા હતા અને પુના ચારે તરફથી પર્વતદાસ પરિસ્થિતિ હોવાથી રાત્રી તેને સહેલાઈથી કબ્જે કરી એ એવો સહજ હતો આપુ પેશવાઓ બહુતા હોવાથી જ તેમણે પુનાની શેલા વધારવાનો પ્રયત્ન કર્યો નરોત્તો એક ધર્મ પર્ષટકે પેશવાઓની અમલદારીમાં પુનાના વિશ્વનો ઉત્પન્ન કર્યો એવું લખ્યું કહ્યું છે કે,

"Poona is meanly built, not large, and defenceless. In case of invasion the officers retire

Purandhar eighteen miles to the south-east where the Government records are kept and where many of the chief officers usually live. This arrangement greatly adds to the strength of the Peshwa as he is free from the encumbrance of a great Capital."

તેમણે એના નિયમ કર્યો હતો કે, પુના કોઇ સવરસર સ્થાન અથવા પરિવેષિત થયાં તેઓ પોતાને પુનાને હિસ્સીય કરી પસાવત કરી જશે.

શીન્ડે કારણ એ છે કે, મરાઠાઓ વિશ્વાસપૂર્ણ નહોતા. ફ્રેંચ પરિવારજન Anquetil Du Perron ઇ. સ. ૧૭૫૭ માં પુનામાં આવ્યા હતા. તેણે એ સમજી લખ્યું છે કે.

"In it were all the merchandise of Asia and part of the goods of Europe which the English sent from Bombay four or five days distant. The riches were used by the Muslims rather than by the Marathas. The Marathas had few wants."

"There usual food was rice and pulso mixed with butter. If the Marathas were all-powerful, European trade with India would perish. But the softness and luxury of the Moors more than makes up for the bare frugality of the Marathas."

પરંતુ એ વખતે પુનાની વસતિ કંઈ જોણી ન હતી. એક ઇંગ્લિશ પરિવારજન લખ્યું છે કે, ઇ. સ. ૧૮૦૧ માં પુનામાં ૧૪૦,૦૦૦ મરાઠો તથા ૬,૦૦૦૦૦ ઇલાખ માણસો હતાં.

પુનાનો છેલ્લો પેશવા આજીવ્ય હતો. તેના રાજ્યપુત્ર થયા પછી ઇ. સ. ૧૮૧૭ના છેવટના ભાગમાં પુના ઇંગ્લિશના અધિકારમાં આવ્યું. ઇંગ્લિશના અધિકારમાં આવ્યા પછી પુના નગરનું પદ પરિવર્તન થઇ ગયું છે. પુના નગર અને પુના જાવણીમાં ગ્રેજુલેશન વસ્તુઓ ધણી છે. એનું પ્રાકૃતિક સ્વરૂપ બહુ રમણીય છે એ બરાબર જોવું હોય તો પુનાની નજીક આવેલા કોઇ ઉત્તમ સ્થાન ઉપર ચડવું જોઇએ. એનું સ્થાન પાર્વતી પહાડ અને મંદિર છે. એ ટકાજેથી પુના બરાબર જોઇ શકાવું હોવાથી છેલ્લા પેશવા આજીવ્યે પોતાના સેન્યુ ઇંગ્લિશ સાથેનું યુદ્ધ એ સ્થળે જોડીને જોવું હતું. પુના સહેર વિસ્તર હોઇ મુશ્કેલી અને યુદ્ધ નામની બે નદીઓ વહે છે. પાર્વતી પહાડ ઉપર ચડી બે એક વખત પુનાને કુદરતી દેખાત જોવામાં આવે તો તે હાવપટ ઉપર ધણી કાગ સંધી અટકી પડેલા સિવાય રહે નહિ.

એ પહાડ ઉપર ચડવા માટે સીડી કરવામાં આવી છે. તેના ઉપર મધ્યસ્થ સિવનું મંદિર છે તથા તેની ચારે તરફ મંદિર, ગણેશ, પાર્વતી અને વિષ્ણુ નામક ચાર દેવતાનાં મિન્ન મિન્ન મંદિર છે.

પહેલાં પુના શહેરમાં પેશવાઓના ને રાજમહેલ હતો તે અતિથિ જગી ગયો છે. કવળ એક રાજમહેલની દિવાલ

વસાઈનું સ્થિતિમાં બુદ્ધાગની પોતાની સ્થિતિનું મૂલ્ય કરાવે છે.

સિવાઇ મહારાજ અને તેમાં માનુષી માટે ને રાજમહેલ તૈયાર કરાવવામાં આગેા હતો તેના ઉપર પેશવાઓ કરના નહોતા. એ રાજમહેલમાં દસ્તી રાષ્ટ્ર રખાતો હોવાથી તેનું નામ અંબર થયું હતું. દરજી પણ તે એ નામથી જ ઓળખાય છે. તેની દમજાની સ્થિતિ ખરેખર જોવી થઈ ગઇ છે.

પુના નગરમાં જોવા લાયક ધણી મંદિર છે. પહેલાં જે સાલગ્રુ પેશવાઓની રાજધાની હોવાથી જ ત્યાં દિંકુ મંદિરની વિશેષતા છે

પુના શહેરની બહાર ને જોવા લાયક સ્થળો છે તેમાં Bund Garden, અને Empress Garden નામના બે જગીયા, Council Hall, દક્ષિણ કોલેજ, સાંનુન દોરિષ્ટર, વડુડીઆનું મંદિર, યુદ્ધ અને મુદાના પુત્ર તથા ક્રિસ્ટિયોનું St. Mary નામનું દેવળ વિશેષ ઉલ્લેખ યોગ્ય છે.

વર્ણવતુંમાં પુના મુખ્ય પ્રસિદ્ધિની રાજધાની છે. મલેશ-ખિંડ નામનું સ્થળે મુજાપદના ગર્વનરનો જન્મજો આવેલો છે. એ પુનાથી લગભગ ચણ માર માઇલને અંબરે છે.

પુના ધણી સ્વાસ્થ્યકર નગર હોઇ ત્યાંનાં દવાપાણી ઉત્તમ લેખાય છે.

૯૪ આસન ચિત્રોવાળું કોકશાસ્ત્ર

શ્રી પુરોહિતો શ્રી ગુપ્ત બેડ લાલુ ચલવાસ મહાધારણ નીચમ મનચાલું સન્તાન વાંચો છલાજ વંચ, સકુન, સાધુદિક વધીશું, બાજીજી જોડાયા કિ. રા. ૧૧.

અવતો કરામતથી મેરમીતમ, ડોનોટિકમ, બાપા પુરુષ મંચથી રામ અને સાંપ વીજીનું ચિત્ર. મોહિની ત્રિશા સુત પ્રેતાવી સિધિ. ગુપ્ત રહેલું વન. મૂતક આશ્રમ સાથે વાત ચીત કરી કશો કિ. રા. ૧૧ મનોભાના ચિધી કિ. રા. ૧૧.

વન્તો—ગુપ્તવાતી છાપડિયા (ગાજ) દ્વારચર સિદ્ધી.

૩૩ માં ફાટો લેવાનો ગુપ્ત હેન્ડ કેમેરા

જાણી અને જાણતા દુધારે પાસેથી મળાવે. પોતાનાનો નહોતો જાયો. સેનનિવા જનુઆર ફોટો ન પડે તો પેશા પાખ રેય, એ જરૂર છે. આનાથી ખાપ જનનર રાજ ૧૯૪૪ એ પુરુષ અને સુદર મહેલ ઉમારત સીન સોનેરી વાજ જમીયા વચેરીની જમી એક સેકંડમાં ૧૫ સાઇઝની પાલી કોા હો અને ૧૬૦૦ લેવાની પણ જરૂર પાતી નથી ગઈ જનનો તાસ નથી હાવવાની રીતી મેરા તામે કુદટ મોઢલામાં આવે છે કીમન ૧૧૧ મેરામી ર. ૩૮ ખચ નાાં લખો—

રીતમ લખપતિરાય એન્ડ કો. જાણીયા સીડી (મળક)

વીસમી સદીના તપસ્વીજી.

પાત્રે
ગ્રેમની કસોટી.

લખનાર—ડૉ. સીધાકર.

ઉઠાં ગૂઢ ધણા બેઠાં, બેઠવા પામવા પડે
ગ્રેમના પંથમાં પહેલાં, શરીર હોમમાં પડે.

કસોટી.

વિવશમાં વિશ્વવાસીમાં, ન્યાં ન્યાં સ્વયં પ્રધાન છે,
બુધિના શરૂમ બેઠાની સામે ત્યાં ન પિછાન છે.

The Same love that tempts us into sin, if it
be true love, works out its redemption.

Butler Lyten.

ગ્રેમ! અડી અધારનો શબ્દ! કેટલો મીઠો! દૈવી!
સ્વર્ગિય! એજ ટચુકા ન્હાનકડા અધારે કંઈક તપસ્વીઓમાં
તપ રાખમાં રજોળ્યાં કંઈકને સ્વર્ગિય સુખ આપ્યાં! અનંત
સહિતવાન ગ્રેમ! શી કૃષ્ણ! રામ! જેવા પરમ પુરુષો! સતી
સીતા, દ્રૌપદી, જેવી મહારાણીઓ! પ્રતાપ, પશુ સમા
રાજવીઓ! મહાકવિ કાલીદાસ, ભવશ્રીત, માધ, બાણ, બપ્પેવ સમા
ભારતીય અને શેકસ્પીયર, મીલ્ટન, ડાન્ટે, આદિ વિદેશીય
કવિઓ તાહારી ઉપાસના કરતા કરતા-તેનું મહત્વ ગાતા ગાતા
આત્મા ગયા! પણ અખંડ ઉપાસનાના અલૌકિક સાક્ષ્યને પામી
ગયા તેઓ, અને રહમતના હતા એની પવિત્રતા-મર્મ અને વિશાળતા.
આને ગ્રેમ એટલે પશુતા-માયા-પામરતાના દુર્ગંધવાળી
ગરોડ ગણી એ પરમ નાહતી સ્વરૂપ ગ્રેમગંધાનું અપંગન
કરનાર ગ્રેમના નામે પાપમાં જૂલતા પામરો ગ્રેમ ગ્રેમ કરી મરી
કેવા ઉપહાસ પાત્ર બને છે!

વિ. સંપત ૧૯૮૧ ના પ્રુનિત આવણુ માસનોજ એક
પ્રસંગ-એટલે અમારી આજની નવ-લ ક-યા!
વાંચક! ધીરો ચા! આમાં લખ્યાં કાલેનીક નામેપરથી
તેમને શોધવા દોરી જઈશ મા! કવરનો રંગ અંદરના પત્રના
રંગથી જુદા રાખી દીધો છે તેથી ચેતને!

ચાલો ત્યારે આપણી વાર્તાના હાર્દમાં ડૂબીએ!

શુભાલમહાદેવ પંદોહતાં દર્શન તો હલ્લે કદાચ અલબેલી
ગોંદમણી મુખાપૂરિમાં કયાંજ હશે. કદાચ તેને બીને નાકે
આંટરોડ તથા રી. પી. ૨-કચ્છી દ્રુમેની કમાલ નજરેભેદ સદાય
એટલામજાજ એક ખગમ પાંચમ માળાના ચોથે મળ્દે કાતરી-
આમાં એક હાડી ભોળી વણીક બાઈની તિમિરાજીલીત ઓરડીમાં
એક કંગણચામા એક કૃંદાપ, વિશાળનેત્રો, સુંવાળી દાદી, તથા
લાંબામાંવા વધારેજાનનખથી વિભૂષિત દેવજાનના લખ પવિત્ર

મહાન તપસ્વી રાજ (1) પોટયા છે. ક્યાણુ બાઈએ
તપસ્વીને ધર્મના બંધુગણી ઉપકાર દિવિએ પોતાને ખર્ચે મા-
કરવા તેણા છે. દહીંને વિપમ નેવરનો વ્યાધિ છે. તે
લેના નથી.

સારોય દિવસ તેમને જેવા ભાવિક આપુરોપોની બીડ
સ્થળે જાય છે. અને સૌ તેમની શાંતિ ને.
શીદા ધણ વળાણુતા બપ છે.

મનુ અને ભુચકુમાર પોતાની બહેન લાલન સાથે
મહાન તપસ્વીને જેવા-તેનાં આખરનાં વચનાંમુતો ઝીલ્યાં.
આત્યાં ખપર પુછી. તપસ્વીનો લખ ચહેરા, લાંબા
અને મૌન ભેદ લાલન-મનુ મુગ્ધ બનતાં, ચતુર ભુચકુમારે
તો કપટી છે? લલાલાઈ! એક પગે ઉભા રહી તપ
લાંબા નંપવાળો! તેનાથી છેતરાતા નહિ! મને તેનો
છે." એમ જણાવી તેની તમામ વાત કહી. આ બધો વખ
આપણુ પવિત્ર (1) તપસ્વીજી બાવા ત્યાં આનેક લાલનના નિરે
સુકુમાર પવિત્ર મુખ તરફ તાકી જેવાં બોલ્યા- "બાઈ! તે
ક્યાં રહે છે?" ભોળી લાલન બોલી. "ભણ! અમે તો વિશ
પુરનાં છીએ! આ મનુચકુમાર મહારા લાઈ છે! કાલેજ દેસ
જવાનાં છીએ!" વિગેરે વાતોથી સતોપ પામી તપસ્વી શાંત થય
ચતુર ભુચકુમારની વાંતને કાંઈએ દાદ ન આપી.

લાલન એ વિશાકપુરના વિશ્વામસિંહ નામના જગીરદાર
જન્મે કન્યા હતી. તે પોતાની ભગિની શીલેકેને ત્યાં મુજબાઈ બો
આવેલી. ભોળી પણ ગ્રેમની પવિત્રતાની-પ્રભુભક્તિની પથે
કારંતી, તથા સ્વાર્પણી જીવંત પ્રતિમા સમી એ! ન કળી સદી
તપસ્વીના કપટને! કે ન કળી શકી મુખાઈના દંભને!

*

*

*

તપસ્વી સાગ્ર થયા. અને એજ સતોપી બહેન જેણે તે
જીવનદાન આપ્યું તે સૌભાગ્યવતી બાઈને જ ગ્રેમના પાઠ ભણાવ
તેવાર થયા. પણ એ બાઈ પવિત્ર તેને જેવા મલીન પાઠ ભણ
ન ગોઠ્યા. બસ! તે જીવનદાતા માતા સમી સતોપને નિન્દતા
તપસ્વી વિદાય થયો.

પોતાના દંઈ મેશ, મીડી વાણી, તપ ત્યાંનાં બોહાં હેલ
એ ન્યાં ત્યાં પુનતો ને સાચા દંગમાં જાહેર ચર્તા-પ્રાણુ
પામી વિદાય થયો. વાહ! વીસમી સદીના તપસ્વીજી!

ન્યાં ન્યાં ચોકણ પકડાય ત્યાં. ત્યાંની નિન્દા એ તેને
વ્યાપાર. મરતવું બાઈ મસીદે સુવું એ કિયા! ઉચં કાટિન
સાધુઓ સતો-પવિત્ર સ્ત્રીઓ અને સંત સમા સન્નવનેને
પકડે હચોડ આરોપો સુધી ચાલતા થવું એ નિત્ય કર્મ
તપસ્વીજી! એના સોજાતી ચનાર પવિત્રાત્મા-મુક્તિનો હકક
અને પ્રજુનો ભક્ત ગણુતો.

આમ સંકેડે ભોળી ભામાઓને ભરમાવી, કંઈકને અધઃ
પતનમાં જૂઠાડી કયાંકથી જૂતીના માર બાઈ શીમાનું જીવન
પાવન કરવા પધાર્યાં. ને જીવનરતને મીઠે છેડે વિશલપુરમ

આવી પહોંચ્યા. ત્યાં ત્યાં એક દીપકર મુનિ પાસે પવિત્રતા આપી ધોળો નાંખ્યો અને ગપ ચલાવી કે “એક-મહાત્મા તપસી આવ્યા છે. ત્રિકાળજ્ઞાની છે. લગ્નલવની દબાકતો જોણે છે. લોકને ઉપદેશ આપીને પાલવેલ છે.”

બોળી પ્રમદા! હેનરદા! ફાઈ, મહારાજ પછુ ફાઈયા! ધીમે ધીમે લાવનનું ઘર સોપાયું. તે બિચારી તો ઘર બહાર બપો નહીં. પછુ પોતેજ તેનું ઘર દૂંદતા ત્યાં પહોંચ્યા. તે ત્યાં તે નગ્નનારાપછુ સમા એક લાઈ મળ્યા. બાઈ અંદર! શ્રીમાને એ ચાલુ નગ્નનારાપછુને પછુ બોળ્યા! ફાઈ પછુ ઉપાયે લાવન દાખ કરવાનો દંડ નિષ્કામ! તેણે તેને ફાઈયા! કે! “લાલચાઈ! એ જાઈ તારી મેન છે? હાથ હાથ! એ તો મનુકુમ્ભર સાથે પાપમાં પડેલી છે. તેને ઉપદેશવા જ દું આપ્યો છું.”

લાલન આવી. શુભાલવાડી વાળા મહાન તપસીને જોઈ નમન કરી ઉભી. શ્રીમાન મોહા. પાણી પીધું. લાઈ નગ્નનારાપછુ કામે બહાર જતાં થીજીએ પોત પ્રકાશનું અને નરમ થી જેવી માત ઉચ્ચારી. “જાઈ! તને પ્રેમ થું છે તે ખબર છે? ફાઈ દીવસ એ અમૃત આસ્વાદ્યું છે! આવ! હું તને સાચા પ્રેમનાં દર્શન કરાવીશ ચાલતા માટેજ મુખાઈથી આવ્યો છું.”

સડક જની ગયેલી લાલન સિંદહણ પડે મળું ઉઠી મોલી, “લાઈ! મું બંધા છો! પ્રભુ પ્રેમમાં મસ્ત છું. તમારો પ્રેમ તમનેજ મુખારક!” બસ! જોઈ ત્યાં જાવાછોનો દંભ! લાલ નેત્ર કરી બજાયો. છેડરી, ઘું પાપી છે! તારા લાઈ પરના પ્રેમને લીધે-તેના રૂને લીધે-મું માંડે માનની નથી. પછુ ચાલ રાખજો. એને તો દું મું આરી માંરી નાંખીશ. કોમછ! મોળી બીચારી મળેરાઈ પછુ સાચા પ્રભુ પ્રેમની ચોગીની! બરાડી ઉઠી. જા! થાય તે કરી લે. ચાલ્યો જા! પાપી! મારો બાઈ આવશે તો ભારે ખરો. પ્રેમ જોણે છે? મને મું સિખ-પણે! શરીરની ખાખ કરી, મનને મારી નાંખી, મોહ ને કામ વિશોભને સજળાવી દઈ, અંધરીરી મધ આવ જા! પડીજ પ્રેમ સમભવ! પાપાંમા! ચામમાં મુંચવામાં પ્રેમ માનનાર! ફાઈ સિવાજને શોધ. આ સિંદહણ તો પ્રભુને પ્રેમ અર્પી મેડી છે:-

પ્રેમ અક્ષય હવ, અભય હવ, પ્રેમ આરસધીય હવ,
પ્રેમ પોગ વિષોગ તપ સુવોગ ફેલ કમનીય હવ.

ને જાણું ચાલ્યો જા. ને જુસ્સો, લાલસા અને પાપી જતિથી અર્ધા આવ્યો તે કરતાં તેજલાથી અર્ધા લાલથી પ્રભુ મરણે જા! તેનેજ પ્રેમ અર્પણ કર. તો તારો ઉપદેશ ચરો.

લાલ લાલ બનેલી થયરી રહેલી-લાલન હજી તો તેને પવિત્રતાનો ઉપદેશ આપ્યા કરતી હતી. પછુ ચોતા તો ચાલ્યો ગયો હતો. જતાં જતાં તે પવિત્રતામાં રહેવી સમી સમી લાવ-નના લાઈ પર નેર લેવાની પ્રતિતા કરતો ગયો, પછુ મું ખબર કે એ મનુકુમ્ભર! એજ સિંદહણને સગો લાઈ! તેજા જેવા

સમય સો તપસવીઓને પવિત્રતાના પાઠ સિખવવાની તાકાદ વાળો. પછુ બિચારો વિદેશવાસી આ બદમાશના બનાવથી અવાન. તે જાણુ સારે તેનો જગત્ત નહિં મરિ?

નયદ નારાયણ આવનાંજ લાલને સો કહ્યું. તેની આંખો ખુલી. ત્રિકાળ જ્ઞાની ઉપદેશકનો દાનો કરનાર આવો પાપી! અફસોસ! દુનીયામાંથી પવિત્રતા ક્યાં મળ?

લાલપદ* માસની કૃષ્ણ ચતુર્થીની મેષલ રાત્રી! મેલી વિદ્યાવાળા તપસવીએ પોતાની શકિત ફેંટા મન્યુ પર! પછુ પવિત્રતા પ્રયુક્તકોનો મેલી લગવાન. તેને મું થાય! એક શુભાલવાડીમાં લલિતકાંતની રૂમમાં તે નિર્ભય છે.

હજી આ મહાન તપસવી લાલને વર્ષની ફરતી બાળાઓનું સ્તીલ નેખમમાં લાવશે! પ્રભુ બચાવે એવાથી.

નામદાર મુંજાઈ પપામાં છે. તપ આદ્યું છે, મુંજાઈવાસીઓ વીસમી સરિના તપસવીઓની બે ધડી મોળી લીલાથી મેનમે. ફાઈસો તો મુંમાં રાર.

ક્યાંય સાચો પ્રેમ રસ્તામાં છે?

કોનો વાંક?

માયાની બીમારી શા માટે લોગવો છે?
ખામ વાપરી નિરાશ થયેલા માટે

હીમોટીક બામ.
એકલે માયાની બીમારીવાળાનો હમેશોનો સાથી
વખણાયેલો અને જગમહેર ધરમતુ બામ.

ફોમત રીશી એકતા આના આડ,
સગેખમ, સઘીવા, માયાના મરડા અને
આદારીશી માટે અફસીર
તમારા નેજારીને તો ન મળે તો

લખા—
સ્વદેશી ઓઈલ અને પરં ૦ મેં ૦ હું, ૦, મહાદ
બી. બી. સી, આડ. રેલ્વે.

ગુજરાતી નાટકોનો જમાનો.

લખનાર—શ્રી. મો. ક. દેસાઈ

અમારાં પૈઠ ભરવાને લીધે છે લેખ નાટકનો, ઓછા ખર્ચે આપે જની નફા-નાક-નફોનો, નથી કિંમત લેખકની પછી ક્યાંથી રહે નાટકની? બન્યા બે ચોરને ઘર ચોર પડેછો બેટ કાઠકનો—

નિરાશાના નિસાસા નાખેના આદ્યો, ચતુર લેખક સીનેમામાં— સીનેમાપસીસ આ, કરો બે પાસ તો સીનારીયો કરમાં! ભસે-લાવે, હરો ખપેના, પછી તમને કહેશું હોં! ગુમાયો! હા-ગયો! એ તો નકામો છે દુકો મુકો ભેનો!

“દાનન ખગડી, ત્યાં દીનમાન વૃથા.” માલીકની દાન! ખગડી, નોકર સ્વાર થયા, ગણા ચોરાયા, ને બરકત મળી!— ક્યાં છે ઉત્તેજક નાટક મંડળી? ક્યાં છે આલસકોને ઓરીછતલ નાટક મંડળી? ક્યાં છે મોતીરામની ગુજરાતી, ક્યાં છે નવલુ પરીની કંપની? ક્યાં છે બાલીયાળા? ક્યાં છે પાસતી નાટક મંડળી? ક્યાં છે કાખરાઈ બધસ’, ક્યાં છે દાનાભાઈરાણીના? ક્યાં છે અરેશ્વર પટેલ, ને ક્યાં છે રણુડાભાઈ ઉદયરામ?

ગયા છે સાંપ ને સીંચા લીસોશ આ રવા સાથે; જમાનો નાટકી વિલો, કદર છે ક્યાં કહો કામે! બસા બન-કાતરક સાથે દિવાનાથે કુખચું થળ; રહે છે સુંદરી રામે, ગઈ ચેરી ને ગાહર થજ—

એ નાટકકાર ક્યા છે? એ નદીયો ક્યા છે? નાટકના વખાવનાર મિ. ખટાઉ, ખાલીવાલા, રાણીના, નાનો તજક, વાધજીખાઈ ને કાલાભાઈ તો ગયા! રેજની મર્પાઈ માટે આગ્રહી, પાવેલી વિવેકતા માટે ખજરદાર, અને જન સમાજના વિચાર તથા શરમ જળવવામાં શુરા નાટકકારો ક્યાં છે?

અમૃત ગયો, બેસકે રહ્યો, બસ ઉરડુ લાઇનમાં ગુજરાતનું મીઠું વળ્યું, બસ નામનો નિર્ધુલ્યમાં; એ પાપી ઉદર માટે નાથે-ગાયને રંજન કરે, ના દમ કંઠમ નાટક ધરે, બસ નામ ધરેલીજનમાં—

આ ઉપલી ચ્યાંચો ચની ભેરાય છે! બોલાય છે! અને પુણ્યખસ મેળંગે કલમના નમના દેખાય છે. આદ્યોસ! કુદ-ને ભેરા માટે ક્યા છે ભરકરી!— ક્યાં છે નગસીદ ના રવા છે દામીન! અને ક્યા છે ખુને નાટક!

જમાનો જ્યારે સુખનો, ત્યારે આટલું બજાયું! ફેશનના ઉત્તરો, ત્યારે હૃદય સંકુચીત થઈ ચલ્યું! લોકો કહે કે ત્રીકાં ગોરસા દ્યો નથી ભેનો—અમને તો ધરમલ રસદાર પછી સંગીન ભાયા, દરેલ દાવભાવ, દીસમાં ઉડે, તેવા પ્રસંગ ભેધયે છે! તમારાં નખરાં, ચળકના અસભ્ય દાવભાવ, અને તકરૂતાં ગાયનેા હવે નથી ભેલાં! એ પસંદગી કરનાર દરેલ માલીક કે કાપરેક્ટર ક્યાં છે? માથ દાથમાં આચો-પછી અનંપયા ચઢને જોળા ખાય, લાં બરકત ક્યાંથી હોય?—ગરીબ એક્ટર, બિચારા મેયે ચોપડી આખી રાત-નામી કૂદીને દાથ પોકારી રહેલા તેના બાર રૂપડી પગારમાં ઝોંકા ખાય તો આઠ આના દંડ શું એ નાટકકારો કાપદાની સુગાલમાં સપડાવા ચોખ્ય

લખનારના નાટકો તકડાને, પાછળથી “અમારી કને છે” એવો જવાબ આપે, ને બે મહિને તે નાટક સુકે! લેખક તે બીખારી, તેને પહોંચી કેમ વળે? ત્યારે પરિણામ શું આવે કે,

ગરીબની હાથનો પૈસો ચડે દરખાસ કે ચોર; સરત સરો લુગારોમાં લડે ભરખાર પં બેરે—

આ રીતે આવતો જમાનો આદ્યોસ ઉપભવે છે. રંજ-શ્રમિના લેખક તરીકે કોદમંદી પ્રયોગના ફળ અને મેળવ્યું છે, અને લગારે ધંધા કે આદ્યોસનેા ધંડ ભરવાનો નથી, પણ ખરી અંતર નાટકની વાત બહાર મુકવામાં શરમ લાગતી નથી. સીનેમા-નાટકના સજાકાની વાતો વળી ઓરજ છે. તે પછી કંઈ તદન નાટકથી નિરાળી નથી-પણ નાટક આર કલાકોને ને સીનેમા સવા દોઢ-એટલેજ અંપવાદ ને બરકતમાં ફેર સમજવો-આકા કૂતરીનું મોં મુઠેડીયે આટ્યું, એવો નટ નટીનો નાચ ગણાય! આદ્યોસ! જમાનો શું કામ કરી રહ્યો છે! નાણું ક્યા સુધવારને બારેલો લટકે છે!

અધોર પાપ

લખનાર—શ. મિસ્ત્રીન

હાંના એકાદ બહાર ઉભી, એક યુવતી એકાદમાં યતી વાતચિત સાંભળતી હતી.

“બહેન, મા બેવી મમતાથી મારી સેવા કરનાર એ જાણ કોણ છે?”

ચોડીવાર વિચાર કરી યમુના બોલી, “એ જાણે તે હોય, પણ એણે આપણી ઉપર જે ઉપકાર કર્યો છે તેના બદલે આ ભવમાં તો આપણે વાળી શકીએ એમ નથી જા.”

“યમુ! તું કહે છે એ વાત સાચી છે. એણે મને બીજે જન્મ આપ્યો છે.”

“આ જન્મે તો હીક, પણ જન્મે જન્મે એનો ઉપકાર આપણે ફરી શકીએ એમ નથી જા.”

“પણ એ છે કોણ?”

“છે એક દુઃખી બાપ.”

“તેની બધી અર્થ રીધતી છે? તે માને તેટલું દુઃખ હું તેને આપું.”

“બાપ! ધનથી એને સુખ મળે તેમ નથી.”

“ત્યારે એને એવું બીજું કયું દુઃખ છે? યમુ! એ દુર કરવા હું મારો પ્રાણ પાશર.”

યમુનાને બાપના બોલ ઉપર વિશ્વાસ ન બેઠો એટલે એણે પૂછ્યું “મોટાભાઈ! એ ને કહે છે આપવાની પ્રતિજ્ઞા કરે છે?”

“હા, હા, હું પ્રતિજ્ઞા લઈ કહું છું કે, એ ને કહિશે તે એને આપીશ.”

“જેને હો, ખૂબ વિચાર કરી પ્રતિજ્ઞા લેજો.”

“બહેન યમુ! આજ તને મારા બોલવા ઉપર અવિશ્વાસ કેમ આવે છે? અત્યાર સુધી મારા બોલ ઉપર કોઈએ પણ અવિશ્વાસ આપ્યો નથી.” બિજાનામાં કોઈ ભણે બાને મોહન ગમ બોલ્યો.

બિજાના પાસે બેઠેલી મોહનરાયની સ્ત્રી અંબાને આ વાત ચિત્તથી કંટાળે આગ્યો, એટલે જરા કંટાળા ભર્યું શુષ્ક કરી એણે યમુના સામું બેસું. યમુના અંબા ભાબીના શુષ્કને ભાવ પારખી ઉઠી બહાર ગઈ. બહાર દીરાં ઉભી હતી તેણે યમુનાને પૂછ્યું—

“હાં આજ જરા ધધારે આરામ છે નાં?”

યમુના ઉતર આંધે એ પદયાં લે મંગા પોતાના જન્મે દાધ

યમુનાના અંગે વીંટાળી બહાર ભણે બોલે, “યમુ બાઈ તમે રીસાંધને બહાર ચાલ્યાં આવ્યાં કેમ? પણ હું તમને એમ રીસાવા નહીં દઉં. ચોરો અંદર તમને તમારા ભાઈ બોલાર છે.”

અત્યાર સુધીમાં યમુનાનો કોઈ સાંત્વણ ગયો હતો. પણ જરા ભાગી પાસે ભાવ ખાતાં તે બોલી, “હને તો મેં મારો કાન બરાબર આગળ્યો છે. હને પછી આ બોલારમાં હું મારું મોઢું ઉઘાડવાની જ નહીં!”

“લેલેને તમે નહીં ઉઘાડો પણ હું જરૂર ઉઘાડવીશ-બોલ વીશ.” આમ બોલો યમુનાના મોઢામાં અંગાએ પોતાના કાન આંધળી નાખી મોઢું ઉઘાડ્યું તે હસતી હસતી યમુનાનો હાં બેઠી મોહનરાયના બિજાના પાસે લઈ આવી.

દીરાં છેટે ઉભી આ ગ્રેમ ભણે આનંદ બેઠ રહી હતી. તેની આંખમાંથી આંસુઓની ધારા ચાલી. નહું બોળાંને જતાં અટકાવી તે બોલી “મારું કંઈ કામ છે?”

“બેન, તું જરાપણ કાળજી કરીશ માં. હું તારી વાત જરૂર કરીશ.” જતાં જતાં યમુના બોલી.

૨

અધીધી અધીક શત સોંધના જગતમાં બહારી પીનાઆ પછી મોહનરાય પોતાની માડીમાં બેસી, પર તરફ જવાને નીકળ્યો. સમાજમાં સર્વોચ્ચ મણીત સન્માન રહેને કોઈ બેઠ ભય એ બીજી માડીમાં મોઢું ધુપારી માડીવાને જરા યશ પ્રાપ્ત કહેતો હતો.

મારે તરફ શોષા પડી ગયો હતો. શનના દય, અગીઆર વાગ્યા સુધી પ્રવક્તા પ્રકાશને પણ એાપ આપતો એ હતો, અધારે મરણની શાંતિ અનુભવતો હતો. કોઈ કોઈ ધરણે દિવાનો મંદ પ્રકાશ દેખાતો હતો. જે ન સમજાય એનો શબ્દ પત્તી કોઈ કોઈ ધરણેથી કોને અચ્છતો હતો. સમાજનાવત અધારા લતામાંથી મોહનરાયની માડી બેસેને આતી જતી હતી.

એકાએક સામેથી આવતી મોટરની સાથે માડી નેરથી અચ્છત તરતજ ઉઠી વળી. માડીવાને બચવાને ધણેાપ પ્રયત્ન કર્યો. પણ મહિરા, ચેપન, અને સોંધમંદમાં અધ જતેને પેવાને તેમજ માડીમાં બેઠેલા પોતાના માડીકને બચાવવા અસમર્થ નિવડ્યો. ભડકેલા પેવાનો પત્ત રરા ઉપર પડેલા મોહનરાયના માથા ઉપર પડ્યો. મોહનરાય એક કારણી ચીસ પાડી બેઠાપથ થયો. આવી વિકટ પરિસ્થિતિમાં કોણ કોની મુખ્ય લેવ? મેઠાપથ પડેલા મોહનરાયના માથામાંથી પેાધતી પેો લોહી વધી જતું હતું.

ચોડીવાર પછી માડીવાને છેરથી આવતી માડીને અવાજ અંભાએ એટલે પોતાનો સાર બહારી મેરથી બોલ્યો, “જરા માડી અંબાળી લેજો. અંબાના એક માળસ બેસુપ પડેલ છે.”

આ સામેથી આવતી બીજી માડીમાં પોતાના અધેનિમ

સૌંદર્ય અને આખના એકજ ઇશારાથી હજારો લાખોને હચેકમાં નચાવનારી પ્રસિદ્ધ નાયકા હીરાં બેસી હતી. નેશ્વા શ્રીમંતી તેના સુસંસ્કારો ઉપર આવરણ છવાયું હતું પણ તે મૂળમાંથી સુકાયા ન હોતા. મોહનરાયને આવી સ્થિતિમાં રસ્તા ઉપર પડેલા બેઠું તેવું હૃદય બેઠાયું. નિર્ભયેટ કણુ હૃદયમાં ઉભરાઇ આવી. મોહનરાયને મહેરા અત્યારે એકાદ સભ્ય મુદસ્ય જેવા નિર્ણય દેખાતો હતો. હીરાંએ પોતાના ગાડીવાનની મદદથી તેને પોતાની ગાડીમાં લીધી ને તરતજ તણે ગાડીવાનને દર્શાવના તરફ ગાડી ફાંકવાનું કહ્યું.

*

*

*

મોહનરાયને દવાખાનામાં લાવ્યા પછીનો આદેશો દિવસ હતો. આ આદેશ દિવસમાં હીરાંના જીવનમાં બદલો મોટો ફેરફાર થયો હતો. તેના સુસંસ્કારો જળ્યું થયા હતા. તેને પોતાને પોતાના પાપમય જીવનક્રમ ઉપર, એ વિલાસપ્રિય રસસ્થામી ઉપર અંતરથી ધિક્કાર વધુતો હતો. મોહનરાયની મા, બહેન અને પત્ની એમનું પવિત્રપણું, વિનયશીલપણું, અને શુદ્ધ મુદસ્ય ધર્મનું આચરણ, એની સાથે પોતાની ધિક્કારપાત્ર જીવનની ટુનના કરતાં વધારે ધિક્કાર પાત્ર જીવન દેખાઈ. સૌંદર્યના સોદા કરનારની સુધીમાજ તેવું નાનપણથી ચાલણુ પોપણુ થયું હતું મુદસ્યના પવિત્ર ધર્મનું આ તેને પહેલ વહેલુંજ લાન થયું હતું. પત્નીપદ એટલે શું અને તે કેવું હોય છે તેની તેને જાણ પણ કંઈથી હોય? માત્ર પૈસા ઉપરજ પ્રેમ કરનારાના સમાજમાંજ જન્મ લેનાર, નિર્લજ્જતાના મોળામાંજ બેલનાર, અને પાપનાજ આંખમાં મોટી ચનાર હીરાંના હૃદયમાં મોહનરાયની સ્ત્રી, બહેન તથા માતાનાં શુદ્ધ ચારિત્રે બહુ મોટો ખળભાટ મચાવી મુકયો હતો. મોહનરાયનાં પ્રેમાળ પત્ની ન્યારે ન્યારે પોતાના રોગી પતીના માથા ઉપર લગ્નથી યરયર કાંપતો હાથ ફેરવતાં, કે માતા રાતસપ્તપણું કરણ કટાક્ષ ફેંકતાં હીરાંની નજરે ચડતાં, કે, તેની બહેન નિસ્વાઈ પ્રેમથી અને અવિદ્યાંત પરિવ્રમથી તેની સેવા સુધા કરતી ત્યારે હીરાંના મન ઉપર એનો પ્રભાવ પડતો કે, તે પોતાને પણ ભૂલી જતી અને સ્વર્ગીય આનંદમાં તલલીન થઈ જતી. જગમાં-સ્વાઈ સોલુપ જગમાં આવી દેવી વિશ્વતેઓ મળવી અશક્ય છે એમ એની મનોદેવતા એને કહેતી અને એ એથી કાંઈ છુદાજ જગમાં છે એમ સમજતી. આ જગમાં એને સર્વ વસ્તુઓ નવાઈથી સ્નેહી જાણતી આ જગમાં પ્રેમ અને આત્મમહિદાનનાં સુવાસિક અને તેજદાર કુલો હતાં પણ તેને ફરતી કપટની વાડ નહોતી, દિવસને પણ શરમાવે એવા પ્રકાર હતા પણ કાળ રાત્રિને શરમાવે એવા અધકાર નહોતા. પ્રેમનું આ સહય તથા પવિત્રપણું નિહાળી હીરાં કાંઈ જ જીવન એની એ ધીમે ધીમે પોતાના જીવનને ઉન્નતિને દોરવાના વિચારમાં દરી હામ બેવી આ વાત કાંઈ એની નહોતી. એકાદ રાંઝને પોતાના રાંઝને, પોતાના એશ્વર્યને

તિલાંજલી આપતાં મનમાં નેટલો ખળભાટ થાય એટલોજ-એથી વધારે હીરાંના મનમાં ખળભાટ થયો, “એ મારું શું થશે એ વિચાર એને જાત પડે હાકાવા લાગ્યો. મોહનરાયની સ્ત્રીએ અને બહેને હીરાંના મનની આવી સ્થિતિ બેઠું સંપૂર્ણ સહાનુભૂતિ દર્શાવી. “જરા પણ કરીશ માં. તને અમે સર્વ જાતની વ્યવસ્થા કરી આપશું. તને જીજી મરવા વખત નહોં આવે.” આટલુંજ આશ્વાસન હીરાંના મનને બસ હતું. એણે એના વિચારોની અબેદ વાડ બાંધી.

3

હીરાંના મુખ ઉપર હર્ષની રેખાઓ હતી, પણ મનના ઉડાણમાં થોડો અવિશ્વાસ હતો. તેની પાસે નાણાનો નહોતો. છતાં એ દ્રવ્ય અનીતિને રસ્તે મેળવેલું હોવાથી તે તેને વિધથી પણ વધારે ઝેરી લાસતું. સ્વકષ્ટ અને પુરવ માગે મેળવેલા ધન ઉપર પોતાના નિરવાહ કરવાની અપૂર્વ ઇચ્છા રાખતી. તેણે ધણી વખત ગંગાને કહ્યું હતું કે, “તમારા ઘરનાં એમાં લાણું ઉટકવા મને રાખો, તો હું મારા મનને જરૂર મનાવીશ કે “તે” કરેલા પાપનું આ પ્રાયશ્ચિત છે.”

ગંગા અને યમુનાનાં હૃદય આ વાતથી વેધામાં અને કાંઈ પણ બોમે તેને સહાય કરવાના મનથી નિશ્ચય કર્યો. સવારમાં યમુના કુધ લઇ દવાખાને આવી. મોહનરાય કુધ પીતાં બોલ્યો, “બહેન! કહે હું શું કરું? હું તે બીને માટે મને તે કરવા તૈયાર છું.”

યમુના મોહનરાયના પિતાના પાસે જઈ ધીમેથી બોલી, “તે એક નેશ્વા છે.”

મોહનરાય યમુનાનાં બોલો સાંભળી ધીજ થયો. તેના મનમાં અનેક વિચારો ઉભરાવા લાગ્યા. તે ચારે તરફ નજર ફેરવી નેશ્વા લાગ્યો.

યમુના પાછી બોલી, “તે વેશ્વા છે. પણ હવે તેને એ પાપમય જીવનના કંટાળે આવ્યો છે. તેને નિશાળખં, દવાખાનામાં કે કાંઈ આશ્રમમાં થોડાજ પગારથી નોકરી મેળવી આપો તો તે એકલી પોતાનું જીવનના અનંદથી કરશે. મોટા-ભાઈ! તમે આટલું કામ નહોં કરો? એ એક ગરીબ અખળા છે!”

“પણ એ નેશ્વા છે ના?”

“તે રાત-દિ આંખમાંથી સરતાં આંસુએ કરેલા કર્મનું પ્રાયશ્ચિત કરે છે. તમે તેને આશરો આપશો તો તે જન્મભર તમારી જાણી રહેશે.”

“એ મામે એટલા પૈસા આપું તો?”

“તેને સ્વકષ્ટિ દ્રવ્ય બેઠું છે.”

મોહનરાય થોડો વખત વિચાર કરી બોલ્યો. “એ કામ પાર પાડું બહુ કઠણ છે.”

ભાઈ તરફથી આવે ઉત્તર મળશે, એવું યમુના સ્વપ્ને પણ નહોતી જાણતી. “મોટાભાઈ! આટલું કામ તમારે કરવું

૨૪. શ્રી. જહાંગીર ખંઝાવા
જોગીવા નદ અને નાદકાર.

ક્ર.સં. દયાશંકર વસનટ
મુંબઈ યુનિવર્સિટી નાટક મંડળીના સ્થાપક.

શ્રી. મિસ. મરી ફ્રેન્કલિન
ઉદ્ધૃત, સંમૂલભિની હિન્દુસ્તાનની સાથી પહેલપહેલી-નરી.

સ્વ. - મિસ ઝાહુર
હુડો - ગુજરાતી રંગભૂમિની પ્રખ્યાત નટી.

અહિરણીય રંગબીર

સ-શિખર હંસેલ
અ. ગ. પત્રાલય બે. ૧.

જેવન તમને અહીં (દવાખાનામાં) આવ્યા, એવે જ સંમતની અહીં તમારી સંપૂર્ણ બચાવ કરી. એવે ધરીવાર પણ તમને દેશ નથી મુક્યા. એ દિવસના બાઈ-આંસુ બીની આંખે તમારી સેવામાં ઉભે પગે હાજર રહે વધુ ભાવ પ્રદાવી બેઠી.

મોહનરાય આશ્ચર્ય ભર્યા બાને બોલ્યા, “એ અહીં રોજ છે? આ મોરમાં? રસ્તી કેસે છે? વધુ! ના આ કહે છે?”

“હા. એ હમેશ આંખે છે; પોતાના જીવનનું પચાતપ છે.”

મોરે અવાજે મોહનરાય બોલ્યા, “લોકો શું કહેશે? સમાજ ને માટે કેવા વિચાર કરશે? એ હવે અહીં ન આવે, એ છું હમણું જ કહી દે.”

દીર્ઘ ધાન્ય પાસે જ ઉભી હતી. ભાઈ બહેનની બંધી વાત સાંભળી. મોહનરાયના છેલ્લા સંજો એના હૃદયમાં ગરૂં લોકોમાં. પોતાના શરીરને પશુ મદાગદેનને સંભાળ્યું. આંખે શ્રાવણ ભાઈને વર્ણવતી, બહાર ઉમેલી માટીમાં બેસી પોતાને ધરે આવી. અત્યારે એને ચારે તરફ ઘોર અધકારજન દેખાતો હતો. તેને ક્યાં જવું, શું કરવું એ મુશ્કેલી નહોતું. તેમ તેના હાથ પકડી આ અધકારમાંથી બહાર કાઢે એવું કાંઈ હતું પણ નહીં. હમણે ચુવાનેને ઘેસા કરનાર એજ આ હીરાં હતી. પણ આજ એ એવી અસહાય હતી કે તેને પોતાની ઈર્ષિ પર પણ ભારે નહોતો. પાપારથી કેવું સહન છે, પણ તે વીરશ્વ શૂરવીર કેટલું કાણુ? પાપાચરણની ક્ષિપ્ત શ્વ કે તંત્રજ ચારે બાજુથી તેને હમણે જન હાથ દેવા ઉભા રહે છે. પંજુ પુષ્પ માર્ગમાં ઉભા રહેવાને એક પણ દરિયા લાવ ઉભો નથી રહેતો. એકાદા પ્રતિષ્ઠિત માણસ બદમાસ થાય તો સમાજ તેને ગુપચુપ સડી લે છે પણ પતિત માણસ પ્રતિષ્ઠિત બનવા બહાર પડે તો તે સમાજ નથી સડી શકતી.

દીરાં ધરે આવી ખૂબ રડી. મોહનરાયના બોલે એના મનમાં ધર કહ્યું એ પોતાનાજ મનમાં વિચારવા લાગી, “હું વેચવા છું છતાં મેં તેના ઉપર તો ઉપકારજ ક્યાં છે? મેં તેને પ્રાણતાન અપાવ્યું છે. હું તેની પાસે પૈસા નહોતી માગતી, વાંદિ જવેલા નહોતી માગતી, માગ્યું માત્ર એટલુંજ કે, પુષ્પ માર્ગે મને મદદ કરે. એમાં મેં એવું શું કહ્યું? પણ એને પોતાની ઇચ્છા પાસે મારી શી કિમત? સમાજે એને ધર બહાર તો નથી કાઢેલા. હું દવાખાને જતી એ મારા સ્વાર્થ માટે નહોતી જતી. હું નિર્ભર વેચવા છું એ વાત સચ્ચી. પણ મને પણ માતાપમાન હોય.” પાછો વિચારે પથરા ખાંધો. “એવું પણ કહેવું સારું” છે. પ્રતિષ્ઠિત મુદસ્ય છે, સમાજમાં, સુદેશમાં, એના બરોબરનો દોષ નથી. સરકાર દરબારમાં પુનઃ છે. હું હમેશ તેની પાસે જઈ તો જરૂર લોકો તેની નિંદા કરે. અમે તો અમારો

બી આંખે અધ બની અધઃપાત વહેતી લીધો છે. અમારે અમારી પંચનીમાં બેસવાને જગને શા મારે લક્ષ્યારવું જોઈએ? પ્રતિષ્ઠા વધારવા આખું જીવન અહીં નાખવું પડે છે; પણ તેને કાઢીની કિમતનું કરનાં એક પણ પણ નથી લાગતી. એના દિન તરફ જોય એમાં મારે એને શા માટે દોષ દેશ. જોઈએ?”

આમ હીરાંના મનમાં ત્યારે વિચાર ઉતરતા હતા ત્યારે બીજા બાજુ ગંગા, યમુના વગેરે પણ એજ સંવાદ ચાલતો હતો.

“લાલો! તમે માનો કે, ન માનો, પણ મોટાભાઈએ આ દીક કુટુંબ ન કહેવાય, તેમને તેની નીચ હોય પણ પશ્ચાત્તપથી શુધ્ધ થઈ છે.”

“તમે સમજો છો યમુબહેન? તમારા ભાઈની કીર્તિ મામે આમ કેટલી યસરી છે. અહીંના લોકો તો તેમને અપવાદી પુરુષ સમજે છે. એ એક વેચવાને આશરો આપી છૂટામાં મેળવતી? વળી એ વેચવાનો વિચારશો? “કહેવન છે કે, મો ઉદર મારી નિવાડી વનમાંથી ચાલી?”

“વાદ લાવી, આજ એના ઉપકારની ફેર કે?”

“બહેન, આપણે એને પૈસાની એ માગે એટલી મદદ કરીએ પણ કીર્તિને કાંઈ કાળપ લગાડીએ ખરા?”

“એને તમારા પૈસાની પરવા નથી. તમે ધણી-ધણીઆણી એને મદદ નહીં કરો તો હું મારાથી બનતી મદદ જરૂર કરીશ.”

પ્રશ્ન યાપની જેટલી બીતે પોતાને નથી લાગતી તેટલી કીર્તિને લાગે છે. મોહનરાય મુખ ન દેતો. એ પોતે બરાબર સમજતો હતો કે, દીરાંને પૂર્ણ પચાતપ થયો છે. પણ પોતાની કીર્તિના બોગે મદદ કરવા નહોતો ઇચ્છતો. પોતે પોતાના યાપને સમજનારોને એપ આપી સમાજમાં સન્માન મણાવતો. બીજે દિવસે દીરાંને દવાજા સ્થિતિમાં બારણા પાસે ઉમેરી જેમ તરતજ તેણે યમને બોલાવી. શ્વ કાલના બોલો કહી દેવા કહ્યું.

યમ! હતાશ હૈયે દીરાં ધરે આવી. અંસુ સારી દેખું હવે કું કું? તે પોતાના વિચારોમાં વધારે દડ બની. તેને તેના બચસાપ ઉપર પિયાર ન્યૂનો હતો. હરે તેને માવું, બનવનું, ખેલવું, કાંઈપણ અમતું નહોતું. આશા ભર્યા મધુર જીવનની જગ્યાએ, ઘોર નિરાશા અને વેરાચની ડાખા જાણ દહી. રાત દિવસ આંખમાં આંસુ સુકાનાર નહોતાં. ન્હાવું નહીં, વેર અપરંકારે વેરવા નહીં, આસ બનાવવા નહીં, સ્ત્રીએવું અભિમાન સોંધવું, પણ તે સુદર સુગાર સિવાય કેમ ખિલે? દીરાંએ તો સુદરવને ત્યાજ ક્યાં દતો. આમ પંદર દિવસ પીતી મથા.

૪

સખાનો સમય હતો. સોંધવાના બનરમાં પ્રેમનાં પુત્ર ચર્યાં હતાં. બારીએથી તીર જેમ આવના નેન દશાંમિ અભિમાન જુદું હતું. બનરમાંથી જતા કુવાનોની નાનકમાં લાલસા નરતી હતી. બનને વચ્ચે લાલતા આંતરપટ પડેલા હોય; જો આ અંતરપટ પડેલો નહોતો હો સોંધ અને પ્રેમનું

જરૂર મિશ્રન થયું હોત. બાજર ભરમાં અને દરેક ઘરોમાં પ્રકાંધનો વર્ષાદ વરસતો હતો. છતાં દીરાંના ધર અને મનમાં ધોર અંધકાર હતો. પહેલાં તો તેના ધરનો કાઠ-માઠ બજારનાં દરેક ઘરોને શરમાવે એવો હતો. અને તે દિવસની યાદી ચનાં દીરાંના દિવસમાંથી દાઢ ભયાં નિશ્વાસ ધૂટતા હતા. પાપાનું રમરણ પ્રત્યક્ષ પાપ કરતાં વધારે ભયાનક હોય છે ! હવે દીરાંને પોતાનું ધર આવા ધાનું હતું. ધરને અને સરસામાનને બાળી મૂકી કાંઈ બીજાનું ગામગામ આપ્યા જવું એમ એનું મન એને વારે વારે પોકારતું હતું. પણ- ક્યાં જઈ ? ! મને કાંઈ સત્કર્યન માણસ પોતાને બારણે પણ ઉભી રહેવા નહીં દેવ. અત્યાર સુધી એક પણ બોલ કાઢતો સાંખ્યો નથી તો આવું અપમાન મારાથી શે સહન થાય ? ! પાપાચરણ જેટલું સહેલું છે એટલું એ છાટ્યું સહેલું નથી. એકને માટે નિર્વજ્જાની જરૂર છે. પણ બીજા માટે મનમાં અસામાન્ય વિવેકીય જનનું બહુ કંઈ છે.

દીવાનખડમાં કાંઈ આગનું હોય એવો ભાસ દીરાંને થયો એજો હતું એવું તો સામે સુવનાર ઉભો હતો. એ પણ એક વેરમા હતો. તેને તોતાંજ દીરાંનાં નેત્રો આંસુ ભીનાં થયાં. રોગી પોતાના કનેદી કે બાકાને નેહ રહે છે, તેમ દીરાં પણ સુવનારને નેહ ધૂસકે ધૂસકે રચવા લાગી. દીરાંના મેલા લુગડાં અને આજ દીવસોથી ન ઓજોલા વાગો નેહ સુવનારના દિલમાં બીજા બદલાવ ભાવે ભરાવા લાગ્યા. ધણુ વખત સુધી એક બીજા કાંઈ પણ બોલ્યા વગરજ ખેરતી રહી. છેવટે સુવનાર બોલી, “દીરાં, તેં તારા હાથ આવા કાં કરી નાખ્યા ?”

“પ્રત્યુ કપાથી હવે મારી હાથન હમેશ માટે આવી રહે એજ દિલમાં ઈચ્છા છે !”

“તારાં દપડાં લતાં ક્યાં છે ? દરદાગીના ક્યાં છે ?”

“એને નેતાંજ હવે અંગમાં આજ પ્રગટે છે.”

“દીરાં ! તારાં મુખ આપનામાં ને તો ખરી કે, કેવું સુકાઇ ગયું છે ? !”

“ઓમોના ચડેરા ઉપર સૌંદર્ય એ કાંઈ સર્વત્ર નથી !”

“દીરાં, વિચારી જો ! પાછળથી પશ્ચાતાપ ન થાય એ નેજે”

“મને આ પાપી જીવનની મનથી દટાણો આપ્યો છે.”

દીરાં રોવાભયાં ભાવે બોલી.

“તારે હવે તારે નેજાનું જનનું છે ?”

“નેજાનું તો ક્યાંયો યાઉં ? ! પણ ખરી સી થયું છે.”

“સા માટે ?”

“એટલા માટે કે પતિવ્રતા પત્ની, સદાચરણી પ્રમાણ બનેન અને પુ-વવાન પતિનું જીવન એ પ્રત્યક્ષ નેજું છે માટે.”

દીરાંને હાથ પોતાના હાથમાં લઇ સુવનાર બોલી, “તારા મન ઉપર આવી ખોલી અચર કરનાર એવો ક્યા મુ-વવાન પતિ છે ? ! હું પણ આજ ગામમાં વસું છું હો.”

“એનું નામ મોહનરાય ! પછી જ સત્કર્યન પુરવ છે.”

“કાણુ, મોહનરાય ?” આશ્ચર્ય ચિતે દીરાં સાચું નાર બોલી.

“એ આઠી નિમ્ને આવી જવાથી રસ્તામાં પડ્યો હતો.....”

“મધ્ય યોગમાં જેની હવેલીઓ છે તેમ નાં !”

“હા એજ. તારી એની સચે ઝાળખ છે ?”

“તેની ને મારી આજ ધણાં વર્ષોની ઝાળખાણ દીરાંના હૃદયમાં ધ્રાસકો પડ્યો. તે વેશભયાં બોલે

“સુવનાર ! તું સાચું કહે છે ?”

“આજ રાત્રે મારે ઘરે આવ એટલે તને હું પ્રત્યક્ષ

“મારું મન એ માનવાને ના પાડે છે.”

“નજરે નેજે એટલે જરૂર-માનજે.”

૫

રાત્રે બાર વાગ્યા પછી દીરાં સુવનારને ઘરે અત્યારે તેના મુખ ઉપર મલિનતાની છાપ હતી. આખો દીરાં હતો. સુવનારે તેને પોતાની પાસે બેસારી અને ધીમે પાપના પાંડો જણાવવા લાગી. દીરાંનું આન પાંડ નહોતું પણ રસ્તા ઉપર હતું. મોડીવારે બહાર સીટીના આંખો. જેમ વેરમા ધરે સ્વભાવનાં લોપ-ચાપ છે તેમ પણ તરત લોપ થયો. પોતાના મજાના હારને જરાબર સુવનાર બોલી, “દીરાં ! આ પડદાની આડમાં છપાઇ અને ને એ તારા પુલ્કયવાન પતિનો અચકાર !”

પગથાનો ધીમે અવાજ સંભળાવા લાગ્યો. દીરાંને કંઈ આંખો. તે પડદાની આડમાં ધુટ્ટીઓ ટેકવી મેડી આંસુ ભીની આંખે પ્રભુને વિનવવા લાગી કે, “દેવ ! દયા એ ન હોય એવુંજ દેખાડ્યો. નહીં તો મારા ઉપરનો સર્વ વિશ્વાસ ઉડી જશે.”

પણ પ્રભુએ એની પ્રાર્થના ન સ્વીકારી !

એક સત્કર્યન ચુદરસ ધીમે પગલે દીવાનખડમાં આ કસારેલ નટ પ્રમાણે સુવનાર મુજબે કરી ઉભી “સરકાર-તરલીમ.”

દીરાંના સર્વ અંગે લામ ફટકો. “હાયા ! પ્રભો ! આ એજ.” એ મનમાંજ બોલી.

સુવનાર ભયાં અચારી દસાથી બોલી, “સરકાર ! દિવસો થયાં એમાં એક ચીટી પણ લખી નહીં ? ! બાલ્યાગીનો વિચાર આંખો ન હોત તો હું દવાખાને આવત.”

મોહનરાય અપરાધી પ્રમાણે હાથ ભેડી બોલ્યો, “જાવ યહ. આ એક વખત માફ કર.” આમ બોલી જન્મે હાથ પકડી પોતાની તરફ ખેંચી.

પડદાની આડમાં ખેંચેલી દીરાં આ ન નેહ છકી. એ જ બહાર આવી, મોહનરાયની સામે ઉભી રહી.

મોદનરાય આશ્ચર્યમાં ચકિત થઈ યીજી ગયો. દીરાંની આંખોમાંથી અંત્રિ વર્ષતો હતો. તે પોતાના બન્ને હાથ મોદનરાયના ખભા ઉપર મૂકી મોઢક દ્રષ્ટિથી વ્યથામાં બેઠી, “લોકો શું કહેશે? સ્ત્રીઓ માટે માટે કેમ વિચાર કરશે?!” અહીં એ ન આવે એમ એને લાગી રહ્યું.

મોદનરાયના ઉપર આભ તૂટ્યો. દીરાં અપાશ બધે ચાલી ગઈ.

ધરે ઘરે તરતજ પોતાનાં હુલામં બદલ્યાં. અલંકારો અંગે પાત્ર્ય કર્યાં, આવ જોળીયોળી મૂચી, ચહેરા વધારે દીપે એ માટે મુખ ઉપર પાચીર છાંટ્યો, જાને પોતાનું સૌંદર્ય જોવા અરીસા સામે ઉભી.

હવે એ પહેલાંનીજ દીરાં બની! એજ સદાચારને બર વચ્ચે નેચનાર! એજ સજ્જનનાની નેરણુ દીરાં! પાછાં તેનાં વિજયમાં નેચાંચોથી જેરી આણુ છુટ્યા લાગ્યાં. મુખ ઉપર હળા-હળા જોર ચમક્યા લાગ્યું. અરીસામાં પોતાની જાણી વેદ્ય ખગ-ખગાટએ દસવા લાગી.

એ રાત્રે મોદનરાયને એક દિવ્ય મુર્તિ સ્વપ્નમાં દેખાણી. તે મુર્તિએ સફાઈ કર્યું, “પાતકી! તં તારી મા, બહેન અને પત્નીના પવિત્ર પ્રેમને પગલે કમરો, લોકોએ સજ્જન બન્યું તારે ત્યાં મૂકી દીધા પછી તં જોખીયા કરી, ચારે આણુથી તં તારો અપમાત કરી, આચારમાં બગ્ધ થયો. આ દરેક પાપો તં કર્યાં. પણ એક પાપમાં પડેલી આજીના સનમાજમાં તું પડાડ રૂપે આડો પડ્યો અને પાછો એજ નકરું કુડમાં પડેલી દીધી, એ અધાર પાપનો તાપ નને જન્મે જન્મે પ્રજાજાતોજ રહેશે.

ધન્ય, એ લિખારી વીરને—

લખનાર—રા. મોકુળભાઈ દ્વાલતરામ ભટ્ટ.

પાત્ર—ત્રણ લિખારીઓ, એક પાદરી, એક રૂબી દિંદુ

મુદ્રસ્થ, સિપાહી.

સ્થળ—મોરી રસ્તો, સમય, દ્વિતીય પ્રદર.

જ્યેષ્ઠ—મરતા બે નાના લિખારી બાળકો—

દોને ભાઈ દુકડું અમને બૂખ બહુ લાગી;
અમને બૂખ બહુ લાગી,
પગમાંના શકિત રહી કાંઈ અમન પેર લાગી;
અમને બૂખ બહુ લાગી.

સાતા દેવાં મોટા ભાઈ—

રે, રે, ભાઈ રડો નહિને પ્રભુ આપશે કાંઈ;
આપણુ દેવા રંક જતોને ગયાવડો સાંઈ.
હવે તો રડો નહિ ભાઈ,
સદાચરો આ સંસાર પ્રભુએ નિભાવશે તે તો;
સહુની ચિંતા કરે શ્યામગો શોક કરો ખોટો,
ભાઈઓ શોક હવે છોડો.

મોટો—(પોતાના નાના બહુની આ દશા જોઈ) અરેરે! પ્રભુ! એક તો તેં અમને આવી કમલિનન દેખારી અને અમારાં પાપનો લેટકો દંડ પુરતો ન થયો હોય તે માટે તેં અમારી આંખી દશા આણી. અરે, પરમકૃપાળ! મારા ઉપર સંકેતો સંકેતો ભલે આવે પણ આ મારા નાના ભાઈઓને આમ શા સાર રીખાવે છે? મારા અપરાધે અમને શા કાળે દડે છે? હવે તો વિપત્તિની પરાકાષ્ઠાએ પોંચ્યા છીએ. આંખી વિશેષ હવે શું રહ્યું?!! તને પ્રાર્થુએ બ્રહ્મા! આવ અને ઉનાર. (આણુ મોહનામાં તેની આંખે અપારાં આવે છે અને તેથી તે મૂઝાં પામે છે.)

નાના—હાથ, આ શું થયું? જો ભાઈ! જો ભાઈ! કેમ કાંઈ બોલવા નથી. (રડે છે) અરે, ભાઈ, તમારી પાસે નહિ માગીએ; તમે અમને ન આંખી સક્યા એટલે.....

સિપાહી—(ચરતર સાદેજ પધારે છે એટલે રસ્તો સાફ રાખતો) એ, પોરે, નવરા છકડન.

નાના—(રૂબી) હા, ભાઈ, જુઓ છીએ પણ આ.....

સિપાહી—અરે, રૂબી અને તુમચી કાપ સાંજું (દડો ઉમારે છે એટલામાં એક એક ધર્મપ્રચારક આવી પુમે છે)

પાદરી—ક્યાં દવાસદાર સજ્જ, ક્યા દંડ?

સિપાહી—અરે, છપે છકડે બ્રા, એ શોક રસ્તો મેં જસલે સાહે, આનાય મંપંડર સાળ આરેયા તો પડી—

પાદરી—અન્યા, હમ છનડો લે જાતે દે.
(‘વિટોરિયા’ લારે કરી આ ત્રણેને આ પ્રચારક પોતાને
ઘેર ત્રણ નવ છ. મોટો હજી બેસી પધ છે. ઘેર પહોંચી તે તમ્બી
સારવાર કરવા મરે છે, મોટાને ભાન વળે છે અને આ સૌ
નવનવું જીવે છે. મેંત્રા પ્રચારક ખાવાનું આપે છે પણ મોટો
નથી સ્વીકારતો એટલે નાનાઓ પણ તે ખાવાનું લેતા નથી.)

* * *
પાદરી—(નાનાઓને) તુમકા જૂખ લઈને દેય; લો ધમે
ખાઓ; ધમે તુમારા બડા લાઈકા જૂખ નહોં લગી. સૌ ત્રો
નહોં ખાતા હય.

(હજીય નાનાઓ ના પાડે છે)

અરે, તુમ લોગ કેસે હેવાન માલુમ હોતે દો? લિખારી
લોગ કેસે છતના મિજાજ રખતે હો? (મોટાને સમોષી) નહોં
લેતા અમે?

મોટો—પણ, લાઈ, તમે કોણ છો, અમને અર્ધિં શા
મોટે લાગ્યો છો અને અમને આટલી બધી ધમકી શાને
આપો છો?

પાદરી—(સ્વગત) દેખો, અમાર જેસા; મર રહો હય તો
બી પૂંછ રહો હય, (મોટા પ્રત્યે) અરે ધમે રોટિયાં, પાની
ઘીર તુમારી જૂખ-ખાસ મિદાઓ.

મોટો—પણ તમે જ્યાં સુધી તમારું નામ કામ ન કહો
ત્યાં સુધી હું અથવા આ-મારા નાના લાઈઓ જૂએ મરીએ
છીએ તોય કાંઈપણ લાઈશું નહિ.

પાદરી—(સ્વગત) દેખો છો લિખારી લોગ કેસે બેવકુફ
માલુમ હોતે દે; સાંત પાંચ ક્યોં કરતે દે; જો મિલા સો ક્યોં
નહોં ખા લેતે? (લિખારી તરફ) લો, જો એક આટલી હું,
તુમારે જેસે દુઃખી લાઈઓ કા સખ દેને કે લિયે શીસા હું.

મોટો—પણ તમારી જાન કહ છે, તમારો ધર્મ
કયો છે તે મહેરબાની કરીને અમેને કહો.

પાદરી—(નિષ્ફળ યનાં; સ્વગત) Oh, ye, fools!
you do not understand your interests, we try to
uplift you from your submerged stage, while you
take no advantage of the generosity and comfort
that our mission affords to grant you Oh Lord! how
can I convert such idiots. Oh! let me try at
last!

(લિખારી પ્રતિ) અથ, છોડકે લોગ તુમ ધખર રહો,
હમે મકાન તુમારે લિયે દે, હમે કપડે બી તુમ પહેનો, ઘીર વહાં
પર અન્યા તરફ રહો, કશુંકા બચ્ચન કરો.

મોટો—એ કશું તે કોણ?

પાદરી—તુમારા કશું ને બડા; આપના કશર.

મોટો—કશું તે વળી કોણ?

પાદરી—અરે, તું નહોં સમજના, એ તુમારા કીસન;

ઉસે અમારા કશું બડા હે; દેખો ઉસકે વહાં એસે મકાન,
માલુ, રપિયે મિલેગે?

મોટો—(અસમર્થચકિત) શું? મારા કૃષ્ણની તમે નિંદા
કરો છો; (નાનાઓને) ઉઠો લાઈ, ઉઠો, આ તો કોઈક
ધુતારા જેવો લાગે છે. (પાદરીને) લાઈ, આ મીઠમતા અમારા
બપની નથી, અમારે આમાનું કશુંય નથી જોઈતું.

પાદરી—(નાનાને રોટલાથી લલચાવતાં) અરે, અથ,
છોટે છોડકે, લો, તુમ લો, ધમે તુમારા બડા લાઈ પાગલ દે.

નાના—ના, રે, ના. તમે તો અમને વટલાવવા મંગિ
છો; અમે ભલે મરી જઈએ પણ અમારો ધર્મ નહિ છોડીએ.
(મોટાને) એ લાઈ, ખરેખર, આ કોઈ દાખાપોર લાગે છે.

(ત્રણે જણે જણે જીવ બચાવવા ભાગતા હોય તેમ તેઓ
નારી છોટે છે.)

પાદરી—(સ્વગત) ઇસ મહિને મેં મૈન દો તીન આટી.
કા હી ખીસતી બનાયે; લેકિન લો તો મેરા કમતી પ્રોગ્રેસ
(Progress) દે; અગર ઇસ તરફ ચલેગા તો મુઝે ૩૦૦
રપિયે કા પગાર કદાસે મિલેગા, મરો ફિર ઉનરે પિઝાડી નહિ.

(પેલા ત્રણ પાછા એક રસ્તા ઉપર)

નાના—(અતિશય બૂખથી પીડાતા.)

આપો લાઈ હવે રોટલી નહિ તો મારું જશે;
સહેવાયે ના હવે જરીએ, કહો દેમ ધારો!
આપણું કહો તેમ ધારો!

મોટો—

પણ પહે મિયાસ ધરીને ઉભા રહો. આહિ
દયાવાન તે મળી જશે તે ઉમારશે વાઈ!
રંકને ઉમારશે હોઈ!

પેલો પાદરી ફરીને આવી લાગે છે અને આ લિખારી
પીરને ફેસલાવવા પુનઃ યત્ન કરે છે.

પાદરી—અમે છોડકે, ચકે, ક્યોં પર રહે હો!

મોટો—અરે, પાછા તમે અમને પગલવા આગ્યા છો
એક તો અમારા પેટમાં બે દિવસથી કાંઈ અન્ન પડ્યું નથી અ
તેથી અમારામાં દબે ન જેવી શકિત રહી છે. વિના કારણ અમ
સનાયો છો શા માટે? આપની ઉદારતા અમારે કામ આ
એક નથી.

(એટલામાં એક સખી દિંદુ ગૃહસ્થ ત્યાં આવે છે; અ
આ સ્થિતિ લાખી પૂછપરછ કરે છે)

દિંદુ—(પાદરીને) કેમ, સાદેખ, શું છે? આ ત્રણ છોઈ
કોણ છે અને આપ એની સાથે શી વાતો કરો છો?

પાદરી—અરે છ દેખો ધમે જૂએ મરને દે, દુનહો!
રોટી વગેરે દેના હું લેકિન ધમે લોગ ખાને નહોં દે.

દિંદુ—કેમ, લાઈઓ! તમે બુદ્ધે શા કાન્યે મરે છો! ન
લાલા પાદરી સાદેખ ને આપે તે તમે કેમ નથી લેતા!

મોટા-સેઠ સાહેબ, અમે એનો તથા તમારો બન્નેનો ઉપકાર માનીએ છીએ પણ અમે વલ્લભ નથી માયતા અને એ તો એમ કહે છે કે આપણા કૃષ્ણ કરતાં એના ધૃત મોટા. આવી રીતે એ બાઈનો ઇશ્વર અમને ધર્મશ્રાવ કરવાનો હેતુ એમ લાગે છે

હિંદુ-હેં! (પાદરીને) શું તમે વલ્લભવાનો ધર્મ કો હો?

પાદરી-પામી જઈ આ હિંદુ ગૃહસ્થના પ્રગ્ન આગ્રહાન કરી રસ્તે પડે છે પણ પેલા હિંદુ ગૃહસ્થ તેને છોડે એમ નથી એટલે તેઓ મારો વચ્ચે આવી,

હિંદુ-આપ ક્યાં જાઓ છો? આમ તમે તમારા ધર્મનો પ્રચાર કરો છો? આવા ખિચારા ગરીબને ફસાવી તમારા ધર્મને-સપ્રદાયને વિશાળ બનાવવા માંગો છો? ફેસલાવવા પડતીવાળી તમારું શું વળશે? અરે! પણ તમે તમારી આ પ્રભુલિપી ઇસુ ખ્રીસ્તનાં રૂઠાં નાખને કશકિત કરો છો; ક્યાં એની દયા, પ્રેમ અને અંતર નિખાલસતા અને ક્યાં તમારાં નેવામાં વસતાં ડોળ, દમ્બા અને હુલ્લકતા! શું તમે ધર્મ પ્રચારક છો અને આમ ઉત્તરથીડી ચલાવો-છો-ડી-મન્ય છે આ ખિખારી-વીરને કે જેણે પોતાનો ધર્મ સંકટ-સમયે પણ ન છોડ્યોજ. સ્વધર્મમાં મરણ તેમને અધિક બાધ્યું અને બાનમાં રાખ્યો આ પાદરીઓ! કે હિંદુસ્તાન આવા કંઠાળ દેખાતા ધર્મવીરથી અલગ છે અને તેથી તમારા લગીરથ પેળોએ નિષ્ફળ જ નીવડશે. હિંદુસ્તાન ડોહાથી છતાયું નથી અને છતાંયે નહિ; આ બુદ્ધિ અમરપટો મેળવી જ નથી છે અને તેથી તમારું કોઈ પણ વળશે નહિ. હજીયે સમયે અને સમયે મારો ચાલો. દાહિલક સુખનાં પ્રયોજન ગરીબ સન્મુખ ધરી તેમને સંપ્રદાયવાનું છોડી દો.

(આ પાદરી પણ પોતે અણસમજને કારણે ધર્મશ્રાવ થયો હતો, તે પસ્તાવા લાગ્યો અને આ ગૃહસ્થને પગે પડી,

પાદરી-અરે, છુદા, મેં બી ઇસ તરફ ફેસ ગયા થા; અજ ક્યા કરું પેસે ફેર મુઝકો ઇશુ બજા હૈ, કેશુ હોટા દે, એસા પદાયા. અરે, સેકેલ, અજ આપ હમકો બી છોડાઓ.

હિંદુ-ગભરાશો નહિ; જો તમને ખરેખર પસ્તાવા થયો હોય તો પ્રભુએ તમારો ગુન્હો માફ કર્યો છે એમ સમજજો. તમે તમારા જીવ ધર્મમાં પાછા આવી શકશો. સાચાતુસાર પ્રાપ્તિ કરજો, ચાલો મારી સાથે અને જો હિંદનાં અણુપ્રવાં જીજ્ઞાસના વેશમાં જગજગત રતો, ચાલો તમે પણ મારી સાથે; તમારી કુખા તથોને તૃપ્ત કરો.

(જનવનિકા પત્રન)

સર્વત્ર પ્રસ્થાન.

અદ્ભૂત બલિદાન

લખનાર-રા. નમંદારાંકર વલ્લભજી દિવેરી

“મહારાજા, નિઠરાથી આપના લાભની વાત કહેવામાં આમે તેને આપ રાજદ્રોહ સમજે તો હું લાઇલાજ છું. રાજા પ્રગ્નતા સેવક છે, માલેક નથી એવો ધર્મશાસ્ત્રનો મત છે અને મારા ગુરુનો ઉપદેશ છે. મારા પૂર્વજોએ આજ સલાહ આપના પૂર્વજોને આપી છે. આપના પૂર્વ પિતાશ્રીને મેં આજ વાત કહી છે અને તથોને પણ હું તેની તેજ વાત ફરીથી કહું છું. હજી પણ વખત છે, ચેતવાની જરૂર છે, નહિતર...મારી કેટલાં જીલ ઉપાતી નથી, પણ ધર્મને વશ થઇ મારે કહેવું પડે છે-તમે અને તમારું આખું રાજ્ય પાપમાલ થઇ જશે!”

ઉપર પ્રમાણે વૃષ્ટિ વિદુરસિંહે રાજાને સલાહ આપી, પણ તે તેને સ્થાલાલિંક રીતેજ રચી નહિ. રાજા પોતાનું પૂર્વજો ઉત્તરજીવ આરિજ વીસરી ગયો હતો અને તેની અધિગતિ શુદ્ધિગત થતી હતી. તેના નવા મિત્રો તેને પ્રાણ કરનાં પણ અધિક પ્રિય થઇ પડ્યા હતા અને આ મિત્રોએ રાજાને શિકાર અને દારૂનો હદ ઉપરાંત શોષ લગાડ્યો હતો. રાજાગાદી ઉપર આવવી વખતે તેનામાં જે સદ્ગુણો દેખાઇ આવતા હતા તે સર્વ છુપે થયા હતા. રાજાવાતમાં તો તેણે સર્વ સન્નુવર્ગને વશ કર્યા બનાવ્યા હતા. ઉત્તરમાં દિલ્હીમાં રાજગાદી સ્થાપીને તેણે આખા હિંદમાં પ્રસરેલા મુસલમાનોને રણગજીમાં દરાવીને પોતાનું રાજ્ય નિષ્કંટક બનાવ્યું હતું. પણ ત્યારથી તેના જીવનમાં પલટો આવ્યો હતો. યશના શિખર ઉપર જનારાઓને ઘણીવાર લુપ્તિમત થાય છે. પર્વતની ઉંચી ડોચ ઉપર ચડ્યા પછી મસ્તક બ્રમણ કરવા માટે છે તેમ છોડીતા શિખર ઉપર પહોંચેલા જનની લુપ્તિ ભ્રમિત થાય છે. આવી સ્થિતિમાં મહમ્મ લુપ્તિ કોષ્ટકન નરવીરાની રહે છે. રાજા રૂપાલસિંહ એટલો મહમ્મ ન હોતો, સખર લેવચમાં પ્રાપ્ત કરેલા વિજયથી અને રાજલક્ષ્મીની કૃપાથી તેના મનજમાં ગર્વની ખમારી આવી થઇ હતી અને અનેકવિધ વ્યસનોના ભોગ થઇ પડ્યા હતા. રાજદરબારમાં જૂનાં અને વૃદ્ધ માણસો ખપી ગયાં હતાં. માત્ર એકલો વિદુરસિંહ જુદીની રાહ જોતો આપુખ વીરાવતો હતો. રાજ્યમાં અંધાધુધી પ્રવર્તવાથી તેનું ચિત્ત દમેશમાં ઉદિગ રહેતું. તેણે લાગ જોઇ રાજા નરસિંહને બે અક્ષર શિખામણી કહેવા મંથ્યા. પ્રથમ તો રાજા તેને માન આપતો, તેની સલાહ સ્વીકારતો ખરો, પરંતુ ધીમે ધીમે દુષ્ટ મિત્રોની લબેશ્લીથી વિદુરસિંહને માર્ગમંથી દૂર કરવાનો રાજાએ નિશ્ચય કર્યો.

પાદરી—અન્યા, હમ દનકા લે જાતે હે.

('વિદ્યોત્સાહ' લાડે દરી આ ત્રણેને આ પ્રચારક પોતાને ઘેર લઈ જાય છે. મોટા હજી બેચુપ્પ છે. ઘેર પહેલી તે તેમની સારવાર કરવા મટે છે, મોટાને લાન વળે છે અને આ સૌ નવનવું જુએ છે. પેલા પ્રચારક ખાવાનું આપે છે પણ મોટા નથી સ્વીકારતા એટલે નાનાઓ પણ તે ખાવાનું લેતા નથી.)

*

*

*

પાદરી—(નાનાઓને) તુમકા જૂખ લગીં દૈય; લો ધ્યે ખાઓ; ધ્યે તુમારા બાડ લાઈકા જૂખ નહોં લગીં-સો તો નહોં ખાતા હય.

(હજીય નાનાઓ ના પાડે છે)

અરે, તુમ લોગ કેસે હેવાન માલુમ હોતે હો? લિખારી લોગ કેસે દત્તા મિઝાજ રખતે હો? (મોટાને સમોધી) નહોં લેતા અથે?

મોટા—પણ, લાઈ, તમે કોણ છો, અમને અહિં શા માટે લાવ્યા છો અને અમને આટલી બધી ધમકી શાને આપો છો?

પાદરી—(સ્વગત) દેખો, ગમાર જેસા; મર રહો હય તો લી પૂંછ રહો હય, (મોટા પ્રત્યે) અરે ધ્યે રોટિયાં, પાની ચીર તુમારી જૂખ-ખાંસ મિઝાઓ.

મોટા—પણ તમે ત્યાં સુધી તમારું નામ દામ ન કહો ત્યાં સુધી હું અથવા આ-મારા નાના લાઈઓ જુએ મરીએ શીએ તોય કાંઈપણ લઈશું નહિ.

પાદરી—(સ્વગત) દેખો છો લિખારી લોગ કેસે બેવકુફ માલુમ હોતે હે; સાંત પાંચ કથોં કરતે હે; બે મિઝા સો કથોં નહોં ખા લેતે? (લિખારી તરફ) લો, મેં એક આઈની હું, તુમારે જેસે કુખી લાઈઓ કે સુખ દેને કે લિયે શીસ્તા હું.

મોટા—પણ તમારી જાન કઈ છે, તમારો ધર્મ કયો છે તે મહેરબાની કરીને અમોને કહો.

પાદરી—(નિષ્ફળ થતાં; સ્વગત) Oh, ye, fools! you do not understand your interests, we try to uplift you from your submerged stage, while you take no advantage of the generosity and comfort that our mission affords to grant you Oh Lord! how can I convert such idiots. Oh! let me try at last!

(લિખારી પ્રતિ) અય, છોકરે લોગ તુમ ધખર રહો, ઈને મકાન તુમારે લિયે હે, ઈને કપડે બી તુમ પહેને, ચીર લઈ પર અન્યા નરડ રહો. કપડાકા ભરત નરડ.

મોટા—તો કશું તે કોણ?

પાદરી—તુમારા કશું મેં અજા; આપના દરજા.

મોટા—કશું તે વળી કોણ?

પાદરી—અરે, તું નહોં સમજતા, એ તુમારા ધીસન;

ઉસસે અમારા કશું બડા હે; દેખો! ઉસકે વહાં એસે મકાન, માણ, રૂપિયે મિલેગે?

મોટા—(આશ્ચર્યચકિત) શું? મારા કૃષ્ણની તમે નિંદા કરો છો; (નાનાઓને) હોહો લાઈ, હોહો, આ તો કોઈક કુતારા જેવો લાગે છે. (પાદરીને) ભઈ, આ મોક્ષમતા અમારા અપની નથી, અમારે આમાનું કશુંય નથી જોઈવું.

પાદરી—(નાનાને રોટલધી લઈ આવતાં) અરે, અહીં છે રોટલ, લો, તુમ લો, ધ્યે તુમારા બાડ લાઈ પાંચ લે.

નાના—ના, રે, ના. તમે તો અમને વડલાવવા મટે છો; અમે બને મરી જઈએ પણ અમારા ધર્મ નહિ છોડીએ. (મોટાને) જો લાઈ, ખરેખર, આ કોઈ દયાળોર લાગે છે.

(ત્રણે જણે જાણે છવ બચાવવા લાગતા હોય તેમ તેઓ નારી છુટે છે.)

પાદરી—(સ્વગત) ઈસ મહિને મેં મેન હો તીન આંદાઈ કે હી ખીસ્તી બનાયે; લેકિન ચો તો મેરા કમતી પ્રોગ્રેસ (Progress) હે; અગર ઈસ તરફ ચલેગા તો મુજે ૩૦૦ રૂપિયે કે પગાર કદાસે મિલેગા. ચલો ફિર ઉનકે પિછારી નાહું.

*

*

*

(પેલા ત્રણ પાછા એક રસ્તા ઉપર)

નાના—(અતિશય જૂખથી પીડાતા.)

આપો લાઈ હવે રોટલો નહિ-તો માણુ જશો; સહેવાયે ના હવે જરીએ, કહો કેમ થાશે?

આપણું કહો કેમ થાશે?

મોટા—

પ્રજી પરે વિશ્વાસ ધરીને ઉભા રહો. આંહિ દયાવાન કે મળી જશે તો ઉગારશે લાઈ!

રંકને ઉગારશે કોઈ!

પેલો પાદરી ફરીને આવી લાગે છે અને આ લિખારી વીરને ફોસલાવવા પુનઃ યત્ન કરે છે.

પાદરી—અથે છોકરે, અલે, કયોં પર રહે હો!

મોટા—અરે, પાછા તમે અમને પગલવા આમ્યા છો! એક તો અમારા પેટમાં બે દિવસથી કાંઈ અન્ન પડ્યું નથી અને તેથી અમારામાં હવે ન જેવી કાંઈ રહી છે. વિના કાંઈ અમને સમજાવો છો શા માટે? આપની ઉદારતા અમારે કામ આરે એમ નથી.

(એટલામાં એક સખી હિંદુ ગૃહસ્થ ત્યાં આવે છે; અને આ સ્થિતિ જાણી પૂછપરછ કરે છે)

હિંદુ—(પાદરીને) કેમ, સાહેબ, શું છે? આ ત્રણ છોકરા કોણ છે અને આપ એની સાથે શી વાતો કરો છો?

પાદરી—અરે છ હેજો ધ્યે જુએ મરને હે, દનીયા રે રોડી વગેરે હેના હું લેકિન ધ્યે લોગ આને નહોં હે.

હિંદુ—કેમ, લાઈઓ! તમે જુએ શા કાનું મોઝો છો? મેલા પાદરી સાહેબ ને આપે તે તમે કેમ નથી લેના?

મેરો—મેક સાદેજ, અમે એનો તથા તમારો બન્નેનો પકાર માનીએ છીએ પણ અમે વટલવા નથી માગતા અને એ તો એમ કહે છે કે આપણા કૃષ્ણ કર્તા એના કૃષ્ણ મોટા. આવી રીતે એ ભાઈનો ઉચિત્તે અમને પ્રમંભટ કરવાનો રોષ એમ લાગે છે.

હિંદુ—દો! (પાદરીને) શું તમે વટલાવવાનો ધર્મ કરો છો?

પાદરી—પાપી જલ આ હિંદુ શુદ્ધચેતા પ્રગ આગ કાન દરી રસ્તે પડે છે પણ પેલા હિંદુ શુદ્ધચ તેને છોડે એમ નથી એટલે તેઓ માર્ગ વચ્ચે આવી,

હિંદુ—આપ ક્યાં જાઓ છો? આમ તમે તમારા ધર્મનો પ્રચાર કરો છો? આવા બિચારા ગરીબને કૃષ્ણી તમારા ધર્મને-સપ્રદાયને વિદ્યાગ બનાવવા માંગો છો? ફેસલા-તમા પરાવર્તી તમારું શું વજરો? અરે! પણ તમે તમારી આ પ્રભુવિધી ઇશુ ખ્રીસ્તનાં ફાં નામને કમકિત કરો છો; ક્યાં એની દશા, પ્રેમ અને અંતર નિખાલસતા અને ક્યાં તમારાં નેવામાં વસતાં ડોળ, દમામ અને કુલ્લકતા! શું તમે ધર્મ પ્રચારક છો અને આમ છેતરપીંડી ચલાવો-છો? ધન્ય છે આ સિખારી-વીરને કે જેણે પોતાનો ધર્મ સંકટ-સમયે પણ ન છોડ્યોજ. સ્વધર્મમાં મરણ તેમને અધિક લાભ્યું અને ખાનમાં રાખને એ પાદરીઓ! કે હિંદુસ્તાન આવા ક્રોધાગ દેખાતા ધર્મવીરથી અલકૃત છે અને તેથી તમારા ભગીરથ પતોળે નિષ્ફળ નીવડશે. હિંદુસ્તાન ક્રોધથી છતાયું નથી અને છતાં નહિ; આ બુદ્ધિ અમરપદો મેળવી જ-નથી છે અને તેથી તમારું કાંઈ પણ વજરો નહિ. હજી સમજો અને સવને માર્ગ ચાલો, દાષ્ટિક સુખનાં પ્રતોભન ગરીબ સન્મુખ ધરી તેમને સર્વપ્રવાણું છોડી દો.

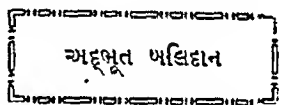
(આ પાદરી પણ પોતે અણુસમજને કારણે ધર્મખટ થયો હતો, તે પસ્તાવા લાગ્યો અને આ શુદ્ધચને પડે પડી,

પાદરી—અરે, પ્રદા, મેં બી ઇસ તરફ ફેસ ગયા થા; અજ ક્યા કરે? પેસે દેકર મુઝકો ઇશુ બગ દે, કેશુ છોટા દે, એક પડાવા. અરે, શોહ, અજ આપ દમકો બી છોડાઓ.

હિંદુ—અમદારો નહિ; ને તમને અરેખર પસ્તાવો થયો તો તો પ્રભુએ તમારો ગુન્દો માફ કર્યો-છે એમ સમજાવે. તમે તમારો મૂળ ધર્મમાં પાછા આવી શકશો. ચાત્રાનુચાર પ્રાચિન કરને, ચાચો મારી સયે અને જો હિંદનાં અણુમૂલાં મીઠાપાના વેશમાં ક્રોધનાં રતો, ચાચો તમે પણ મારી સાથે; તમારી કુમા તથોને તૃપ્ત કરો.

(બળવિકા પતન)

સર્વત્ર પ્રસ્થાન.

લખનાર—શ. નમંદારાંકર વડલચલ દિવેરી

"મદારાજા, નિરંતરથી આપના લાભની વાત કરેવામાં આવે તેને આપ રાજદ્વંદ સમજો તો હું લાલ્લાજા છું. રાજા પ્રગ્નતા સેવક છે, માલેક નથી એવો ધર્મશાસ્ત્રનો મત છે અને મારા ગુરુનો ઉપદેશ છે. મારા પૂર્વજોએ આજ સલાદ આપના પૂર્વજોને આપી છે. આપના પૂર્વ પિતાશ્રીને મેં આજ વાત કરી છે અને તથોને પણ હું તેની તેજ વાત ફરીથી કહું છું. હજી પણ વખત છે, એવવાની જગ છે, નહિતર... મારી ફેટાં છજ ઉપડતી નથી, પણ ધર્મને વધ ધર મારે કહેવું પડે છે-તમે અને તમારું આપું રાજ્ય પાપમાલ ચક જશો!"

ઉપર પ્રમાણે રૂપ વિદુરસિંહે રાજાને સલાદ આપી, પણ તે તેને સ્વાભાવિક રીતેજ અપી નહિ. રાજા પોતાનું પૂર્વતું ઉત્તરજગ આરિય વીસરી ગયો હતો અને તેની અધીશતિ શ્રદ્ધાગન થતી હતી. તેના નવા મિત્રો તેને પ્રાણ કરતાં પણ અધિક પ્રિય થઈ પડ્યા હતા અને આ મિત્રોએ રાજાને સિંહાર અને કારને હદ ઉપરાંત શોષ લગાડ્યો હતો. રાજાથી ઉપર આવવી વખતે તેનામાં જે સત્કૃષ્ણો દેખાઈ આવતા હતા તે સર્વ હુલ્લ થયા હતા. રાજાનામાં તો તેણે સર્વ સત્કૃષ્ણને વશવર્તી બનાવ્યો હતો. ઉત્તરમાં દિલ્હીમાં રાજાથી સ્થાપીને તેણે આખા દિલ્હમાં પ્રસરેલા મુસલમાનોને રણુગ્રમમાં વસાવીને પોતાનું રાજ્ય નિષ્કંટક બનાવ્યું હતું, પણ ત્યારથી તેના જીવનમાં પસોડો આવ્યો હતો. વશતા સિખર ઉપર જતાગએને વણીયાર લુપ્તિગ્રમ થાય છે. પર્વતની ઉંચી ટોચ ઉપર ગરબા પછી મસ્તક બમણુ કરવા માટે છે તેમ કીર્તિના સિખર ઉપર પડોચેલા જ્વની લુપ્તિ ગ્રમિન થાય છે. આવી રિપ્તિમાં મક્કમ લુપ્તિ કોઈકન નરીસીની રહે છે. રાજા નવાસિંહ એટલો મક્કમ ન હોતો, સમર સેવમાં પ્રાપ્ત કરેલા વિગ્તપી અને રાજલક્ષ્મીની કૃપાથી તેના મજાગમાં મર્ગની પ્રમારી આવી ગઈ હતી અને અનેકવિધ બસનોતો બોગ થઈ પડ્યો હતો. રાજદરબારમાં જૂનાં અને ત્રપ્ત માણસો ખપી ગયાં હતાં. માર એટલો વિદુરસિંહ મૂલની રાદ એવો આપણ પીતાવતો હતો. રાજગમાં અપાકૃષ્ણી પ્રતિવાધી તેનું મિત્ર દેવેશાં ઉદ્ભવ રહેવું. તેણે લાગ જોઈ રાજા નવાસિંહને એ આશર સિખામજૂતા કરેલા મંદયા. પ્રપમ તે રાજા તેને માન આપતો, તેની સલાદ સ્વીકારતો અરે, પરંતુ ધીમે ધીમે કુલ મિત્રોની અભેદપૂર્ણી વિદુરસિંહને માર્ગમાંથી દૂર કરવાનો રાજાએ નિયત કર્યો.

તેજ તેની આંખોમાં તરવારની ધાર જેમ ચમકવા લાગ્યું. કર્તવ્યનો ખુલાસો થઇ ગયો. બીજાજ દિવસે નૃપાલસિંહના રાજાનો અગ્નિ સંસ્કાર થયો અને સુવર્ણગતી આજી રાત્રીમાં વર્તી રહી !

* * *

રમરામનાં રાજાના રાજાને ચિતા ઉપર મુકી ચિતા સળગાવવામાં આવી. રાણીએ ત્યાં હાજર થયેલા લોકોની આજ્ઞા માગી. નાગરિકો તેના સતીત્વને ન બળજબતી દોષને તેને વિનવવા લાગ્યા. પણ તેણે સીધો અને ઠુંકો જવાબ આપી દીધો. “ રાજપત્ની અને પ્રજાની માતા એવાં બે કર્તવ્યો મારે બન્ને; વવાનાં હતાં. પ્રજાને રાજાના જીવનમાંથી છોડાવવા માટે મેં જાતેજ મારા પતિને યમસદનમાં મોકલી દીધા ! હવે મારે મારા પત્ની ધર્મ જાળવવો જોઈએ. તે સિવાય પાતિવ્રત્ય સફલ થાય નહિ. તમે આનંદમાં રહો. હવેર કૃપાથી હવે કહી તમારા સુખમાં કોઇ પણ વિધ નહિ આવે ” એટલું કહી રાણીજીએ લડખડ બળતી ચિતામાં આનંદથી પ્રવેશ કર્યો ! !

* * *

[પ્રજા વિપયક કર્તવ્ય અને પત્ની વિપયક કર્તવ્ય ધણીજ કુશળતાથી બજાવનારી આ ચંદારાણી ગુજરાતના ઇતિહાસમાં પ્રસિદ્ધ છે. આજા હિંદના પ્રાચીન કે અર્વાચીન ઇતિહાસમાં તેની જોડી મળતાર નથી. ખાસ કર્તવ્ય અને સાર્વજનિક કર્તવ્યને લક્ષમાં રાખી પરિસ્થિતિને અનુકૂળ થોડા માર્ગ દાખવનારો આ ચંદારાણીનો પ્રસંગ કાણ તેમજ બોધપ્રદ છે.]

સંપૂર્ણ.

આંગણું વાંકું.

છુરાં જનની છુરાકને, ક્યાં! અકાંથી હું આંકું?
ન હોયે નાચવું ત્યારે, કહે છે આંગણું વાંકું !
ગૃહે આવેલ તરશ્યાને, ન પાડું હોય પાણી તો,
ગણવિ શુન્યના ગોળે, લાકું હોયે લાલે રાંકું.—છુરા.
પડેલાં હોય કૂળ પાકાં, છતાં દેવા કુદાનુરને,
મળે નહિ ચીરવા મારે, ચતુરને શોધતાં ચાકું.—છુરા.
ન દેખી હોય બે ચપડી, બીચારા સાધુ બ્રહ્મજીને,
કહે “ નથી હાથ ગુજ નયરા, રહે છે કારણે કાકું ”—છુરા.
વાંજનમાં ભાગ લેવાને, ન જાણું હોય જાલિમને,
કહેતો શેઠલો થાતાં, પડ્યું છે કંઈમાં નાંકું.—છુરા.
અરજ કરનારને “ દ્રશ્ય ” ન દેવાં હોય બે દર્શન,
કરીને બંધ વેશે છે નિરંતર ઘેરવું નાકું.—છુરા.
રાજ્યકવિ. કેશવલાલ રથામજી (અમનગર)

શું? નીચેનાં પુસ્તકો તમારે

લાયબ્રેરીમાં છે કે ?

આહું માસમાં નીચેનાં પુસ્તકો

બહાર પડ્યાં છે.

દિવાળી, કે શાશ્વી ભા. ૧-૨	૮-૮-૦
જુલોનો જોગ (ડીટકીવ વાર્તા)	૪-૦-૦
વિપત્તિનું વાદળ (ડીટકીવ વાર્તા)...	૩-૮-૦
સ્નેહગ્રન્થની સુંદરી ભા. ૧-૨	૩-૮-૦
સંદેહ ઠગ	૪-૮-૦
પંચાસરનો જય રીખરી ભા. ૧-૨	૬-૦-૦
કુલાંબી દારા	૩-૮-૦
વીચીત્ર જગત ભા. ૧-૨	૬-૦-૦
ભયંકર ભેદ	૨-૮-૦
સૈદ્ધંત જ્વાળા ભા. ૧-૨	૩-૮-૦
પાંદલી પુત્રની પડતિ	૪-૮-૦
અદ્યત્ત કુદારો ભ. ૧-૨ (સચિત્ર)	૩-૮-૦
સેનેરી ટોળી ભા. ૧-૨	૪-૮-૦
ગ્રેમની ખુમારી ભા. ૧-૨ (સચિત્ર)	૬-૦-૦

તે સિવાય દરેક જાતનાં ગુજરાતી પુસ્તકો, નવલકથાઓ ધાર્મિક ગ્રંથો વિગેરે દરેક સંસ્થાનાં પુસ્તકો, જુદક તેમજ જન્યાપણે કિંદ્રાયત ભાવે મળશે. અમારા કાયમના માહકો એક પુસ્તકમાં પણ વટાવ આપવામાં આવે છે. એક વખ પધારી આત્રી કરો.

મળવાનું કેકાણું મોહનલાલ પીતાંબરદાર બુકસેલર

કાલબાદેવી રોડ, બદામના ઝાડ સાથે
મુઆઈ નં. ૨

તા. ક:—અમારું નવું સચિત્ર દુકાનેથી મળશે.

મરાઠી રંગભૂમિનાં બે નેત્રકમળ

સંગીત નેત્ર

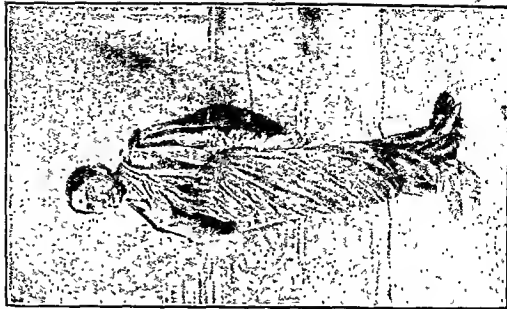
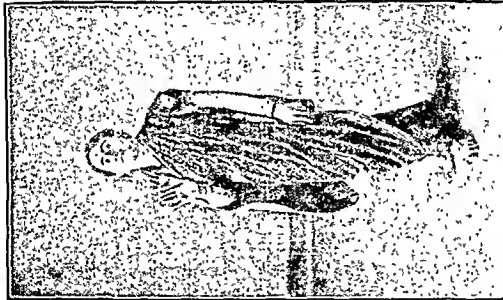
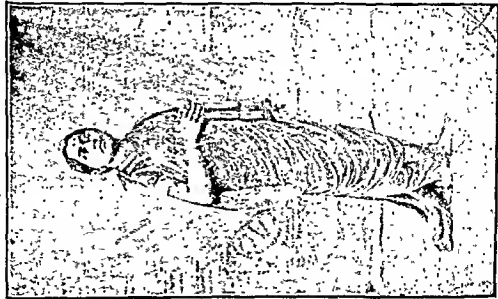
ગદ્ય નેત્ર

નટસત્રાર શ્રી આસ ગન્ધર્વ

નટયર્ શ્રી આંબિકર

મરાઠી રંગબીરો સુપ્રસિદ્ધ નટ
બાલક મનુષ્ય
'૨૧૧૧૨'ની બ્લેક બોર્ડ બિરુદો.

મહારાષ્ટ્રીય રંગભૂમિ

૨. લખનાર—મગનલાલ માલુકલાલ ઝવેરી.

All the world is a stage,
And all men and women merely players.

* * * * *
And one man 'in his time plays many parts,
His acts being seven ages.

—Shakespeare

નાટક એકલે જગત્કર્શન

એને માયાવાદી લોકો ભલે તેને રમે તે ૨૫માં માને, પણ સાધારણ પ્રજા તો ન્યાસુધી પોતાની આંખથી દેખાતા, કાનથી સંભળાતા, હાથથી અડાતા, નાકથી સુંઘાતા, અને શુભોચી કર્પાતા પદાર્થ ખરા માને છે ત્યાંસુધી તે નાટકને પણ જગત્કર્શન તરીકે મિથ્યા નહિ પણ સાત માની 'તે પરથી ધટતો મોષ લેશેજ; અને તેથીજ જગત્ કર્શનના એ ચિત્રને અને મેક્યુ સાઈ ચિત્રરત્ન એ કુશલ નાટ્યકારો અને નટોનું કર્તવ્ય છે. એ કાર્યે કોણુ સાઈ બળવે છે અને કઈક જાણતમાં મહારાષ્ટ્રીય રંગભૂમિ આપણી ગુજરાતી-જીડું કરતો ઉતરતી અને કઈક કઈમાં ચડતી છે, તેની સાધારણ રૂપરેખા ધોરવાનો આજનો પ્રયત્ન છે.

એક નાટક જોવા જતાં પૂર્વે ગુજરાતી પ્રેક્ષક નીચલી ચાર સૂતોની વિચાર કરે છે:—

૧. જાણનાર કંપની કઈ?—તેની સીનસીનરી અને એકરો કયા?

૨. ખેલ કયો?—તેના વિષય કે કયા કઈ?

૩. લેખક કોણ?—અને હલ્લે

૪. થીએટર કયું?—તેની સ્થગવડતા અને ભગ્યતા કેટલી? ન્યારે મહારાષ્ટ્રીય પ્રેક્ષકવર્ગના કમ આ પ્રમાણે ત્રણજ માનવના હોય છે:—

૧. લેખક કોણ?

૨. જાણનાર કંપની કઈ?

૩. ખેલ કયો?

'થીએટર કયું?' એ વાત તો તે ખિચારાઓના પ્રેમપ્રમાણથીજ નથી, કારણ કે અત્યાર લગણુ જે તેમને સાર જોઈ, મેઘરીસ્ટન અને રીપન-એ ત્રણ પાઠોથી અને સુદાં મીથેટરો ક્રિડાં દતાં તેમાંથીયે રીપન જતાં હવે તો માત્ર એજ રહ્યાં છે, મો તેમાંથી એક-સમજ લેવાનું હોય છે; જ્યાં ચાલુ વારે પરી ખેલ કરે-અને બાકીના વારે નહિ.

ચંદ્રી-પવનગીતા સામના

મયથી-પાવલીના દરે થતા હોય છે. મહારાષ્ટ્રીય પ્રજા કોથી વધુ લક્ષ લેખકપર રાખે છે ન્યારે ગુજરાતી પ્રજા આગળ તો લેખક-એક વિશાકરના-વખતથી જ આવતો થયો! ત્યાંસુધી તો નાટક કંપનીઓ એક જુરખાવાળી સીના કરવાયે લેખકને- વધુ શ્રેષ્ઠ રાખવા મથતી.

જાણનાર કંપની કઈ?— એ મહારાષ્ટ્રીઓને ખીજે અને ગુજરાતીઓને પ્રથમ પ્રશ્ન હોય છે. પણ તેમાં ગુજરાતીઓ જેટલું ખ્યાન-સીનસીનરી અને- ફેસ તરફ રાખે છે તેટલુંજ દક્ષિણીઓ ગાયન તરફ રાખે છે, તે ન્યારે સીનસીનરીની ગાય-તમાં તો હવે હવે અને કેટલીક સુખ્ય સુખ્ય મરાઠી કંપનીઓ થોડું ધણું ખ્યાન આપતી થઈ છે ખંરી, છતાં ફેસની બાળતમાં તો, હલ્લેયે, તે 'સાહિત્ય'જના કાગ જેવી

પેશવાઈમાંજ પોલી

છે! બીજે પક્ષે, તેમનું ગાયન સાંભળી જેટલો આનંદ થાય તેટલોજ શોક, જેમ પારસીઓના મંગલ કાર્યોમાં જે દિવસ કાગડા-રાગી ગાનારીઓ આવે છે તેમનાં કણુ-કંકોર ગાયનો સાંભળવાથી થાય છે તેમ, ગુજરાતી એકટરોનાં ગાયન સાંભળીને થાય છે. દા.સરજી સીન જેવું કે પોટાસના ફટકાના અને પીસતોલના બારના જે બપુંકર આવતો આપણી રોજગર થાય છે 'તેવું' એમની રોજગર કશું હોતુંજ નથી! એટલુંજ નહિ, પણ ખુના-મરખી કે મૃત્યુયે ભાગેજ રોજગર થાય છે. બપુંકર રસને આથી તેમણે રોજગર બહુ ધરવા નથી દીધા; તેમજ તેમના ખેલોમાં રાત્ર પણ બહુ ઝોળા આવતા હોવાથી ફેસ-સીનસીનરીનો ભરકો પણ ઝોળા હોય એ સ્વાભાવિક છે. બાકી રહી વાત એકટરોની. એકટરોની બાળતનો સંપૂર્ણ વિચાર કરતાં જણાય છે કે હલ્લેયે ગુજરાતી-જીડું રજોનો ભેગો વિચાર કરતાં પુરુષ પાત્રની એકટરોમાં મહારાષ્ટ્રીય ગુજરાતી-જીડું ઉતરે તેમ નથી; પણ માત્ર ગુજરાતીનોજ વિચાર કરતાં મહારાષ્ટ્ર ચડી જાય, પણ માત્ર ગુજરાતીનોજ વિચાર કરતાં મહારાષ્ટ્ર ચડી જાય, કારણકે હાલકી અને Overacting કરનારા એકટરોનું ભરણું ગુજરાતી-જીડુંમાં વિશેષ છે, ન્યારે ખરી એકટરો કરનાર બદલ થોડા છે. પણ સી એકટરોમાં તો નિઃસંશયજ

મહારાષ્ટ્ર-ચુકરીઓ ચલે

તેવતો મેક-અપ, સ્વરૂપ, સાંધવ, કુદરતી હાવભાવ અને ગળું તેમના બીલને ખરેખર જ શોભાનાર અને રોજગરી બદારનાં પુરપત્તને ધ્રુવાવનાર હોય છે. ન્યારે ગુજરાતી સી-એકટરોનું કંઈ ન જણાઈ આવે તો આખરે ખેલવા જાય ત્યાં પુરપત્ત પ્રકટ થઈ જાય

ઘાવરીમાંથીયે ધોતીયું જણાઈ આવે છે!

આનાં અનેક કારણોમાંનાં સુખ્ય આ છે! ગુજરાતીમાં, સંજીતની સાહાયી કરી કેળવણી નહિ ને ગળાની કાળજી નહિ; અનેક બસનો, બીજાનું સાઈ શીખવાની શક્તિનો અભાવ; અદ્યપણું

અને દવારાંકર જેવા સાદા ગુજરાતી રાગઓની જગ્યા પછી જ્યારે ખાલી રહે, ત્યારે વિશેષની શી આશા રાખવી? પછી મરાઠીમાં તેમ નથી. તેમની મુખ્ય ઇચ્છા ગાવન-રાવજીની, અને તે પછી કંઈવારે તેમની કને અનેક

ગંધર્વ-સવાઈ ગંધર્વો

પડેલા છે. પેંદારકર, માસ્તર કૃષ્ણા, દીનાનાથ, સરનાઈક વિગેરે સંગીત નેતા; અને ચાંદેકર, રાનડે, પોતાનીસ, ઔધકર, ભાટજીવા, સાવકાર આદિ સ્વરૂપ સુંદર નેતા ચોતરફ ખસેલેલા દેખાઈ આવશે. ગંધર્વને જીઓ, અને તમને સીતા યાદ. આવશે; સવાઈગંધર્વને જીઓ અને તમને કુંતી રમરો; રાનડેને જીઓ, અને તમને સુભદ્રાની સ્મૃતિ યશે; કૃષ્ણા મારતરને જીઓ, અને તમને 'હાપન છુરી'ના ફેરો દેખાશે; દીનાનાથને જીઓ, અને તમે પોતાને કૌશલ્યાની સામે ઊભેલા બેરોશ; સરનાઈકને જીઓ, અને તમને માતા પૂતળાંના ભાસ યશે; ચાંદેકરને જીઓ, અને તમને મુંબઈની પરજી સ્ત્રી જેવી નહિ પડે; ભાટ જીવાને જીઓ, અને મહેસરની સ્ત્રીની કદપના કરી શ્યો. પોતાનીસને જીઓ, અને તમારે કાલેજની ચંચલ છોકરીઓ જેવી નહિ પડે; ઔધકરને જીઓ, અને દાંપતીની કદપના કરી શ્યો; સાવકારને જીઓ, અને તમને કોચાકરછીનાં ધર નહિ શોધવાં પડે! પછી આ બધામાં ખાસ પસંદગી તમારે પહેલા અને છેલ્લાને—ગંધર્વ અને રઘુવીર સાવકારનેજ દેવી પડશે; કાંઈક છે,

ગંધર્વ ઝિટકે સીતા અને રઘુવીર એસે શકુંતલા.

ગંધર્વ વિષે કશું લખવાપણું છેજ નહિ, કારણકે ગુજરાતીઓમાંથી પછી બહુજ થોડા તેનાથી અપરિચિત હશે; પરંતુ આજે મુંબઈની રેજીપર 'સંશય કરોહા'માં પ્રજિંમાન ચંદ્ર જેવા ખીલના રઘુવીર સાવકારને બેઠને એમ લાગ્યા વિના રહેતું નથી કે બાસ ગંધર્વથી મનમાં કંઈ પછી

એકાદિગમાં કાંઈપણ મંદારી સ્ત્રી નર કરતાં ચડતો

જો કોઈ એકટર હોય, અને જેને અભિનયમાં સૌથી વધુ માફ આપી શકાયે તે તે આ ઉજરતી પ્રબળો એકટર રઘુવીર સાવકારજ છે. સર્વે એકટરોમાં સુંદર વદન, રૂંદરે વીજળી ભરેલી હોય તેવું સંચલન, અને મને તેવા સાધુને પછી બેઠાવે એવું ધૈર્ય જો કોઈપણ દેહાણે તમને બેવડું હોય તે એક એક રઘુવીર સાવકારમાં! એને બોઈ વિદુર પટેસ પછી મુગ્ધ યજ ગયા હતા, ને ચાંદ અર્ધજી કરતી વખતે એક શબ્દ પછી ઉચ્ચારી રાક્ષા નેહતા, અને જાણે લેક્સરોડીવ કાઉન્સીલનું પ્રયુખપદ તે દિનેજ મળા મળું હોય નહિ, તેમ તેરસીની છેડતી છતાં સુખ બેસી રહ્યા હતા અને મનમાં ને મનમાંજ પોતે મોહિત થાય તેવે દેહાણે પોતાને લાવવા બદલ તેરસીની ઉપકાર માનતા હતા! બાસ ગંધર્વના ચપટા નાકની ખેડ સાવકારના ચેરમાં નથી; કૃષ્ણા કદરૂપાણું તેમાં નથી; દીનાનાથનું દૈન્ય તેમાં વસતું નથી; સરનાઈકની સરજાઈની તેમાં ગરહાજરી નથી; ચાંદેકરની

ચપલતા, રાનડેની મસ્તી, પોતાનીસનું ચાંચલ, ગંધર્વનું મજા, એ બધું જાણે એકટરોને તે સર્વે શુભોની એક અભિનય મુર્તિ

ન બની હોય, તેજા ભાસ આ સાવકારને બેઠને થય વિના રહેતો નથી. જો કદાચ 'રાધા'નું કામ કોઈપણ એકટરને આપવાનું હોય તે આના જેવા બીને એકટર મળે તેમ નથી. તેના અંગે અંગમાંથી વીજળી કળકે છે; રૂંદરેવામાંથી પ્રેમની થીયકારીઓ છૂટે છે; કદ બૂલને હાથે વિધાતાએ. એને સ્ત્રીને બાંહે પુરૂષ બનાવ્યો તેની ચુંચવણ ઉભી થાય છે; પછી મોસ્લી સર્વાંગ-સુંદર કળા નિહાળતાં નિહાળતાં તેના પગ તરફ દષ્ટિઃકરવાઈ જેમ આપણાથી વિધાતાને જાણે અનંતજી આપ દઈ દેવાય છે, યા એક

હિંદુ વિધવાના સ્વરૂપની અને વૈવનની

કદર કરતાં કરતાં તેની નિરર્થકતા પર આવના. જેમ અથ સરી વધ છે, તેમ આ ગોપીના કોઠ પૂરે તેજા કોઠ કૃષ્ણ તેની કંપનીમાં ન દેખાતાં તેની દયાજ આવે છે! તેજે જગત્પીપ્પા ન કરતાં પુનર્જનને સાર દમયંતીની માફક સ્વયંવર સથેવા બેઠએ અને નળનો રોધ કરેવા બેઠએ છે! કુકમાં, જેમ કે બડકરીના લેખો ન વાંચ્યા હોય

તેજે કોઈ કામ નાટકજ વાંચુજ નથી ને અર્થકાર સાચની એળખે કરી નથી તેમ જેજી આ એકટરને જેણી નથી તેજે મરાઠી અભિનયજ જેણી નથી એમ કહીએ તો ચાલે! બીજા તો કીક, પછી

રા. રામરામ મોરારજી ગાંકડેદાસ

જેવા લણાધીરા સ્પોર્ટ્સમેનો પછી એના સ્વયંવરમાં મસ્ત થઈ કરવા પોતાની ગુજરાતી રંજભૂમિને ઊડીને આવી ચડ્યા અને સવિચાર તા. ૪ થી ઑક્ટોબરે 'સંશયકરોહા'માં આધિનરોટની સંગીત ભૂમિકા મરાઠીમાં મુખપાપુર્વક અને સફલ રીતે કરી ગયા, એજ એક એના આકર્ષણને અચૂક પુરાતો છે! કેવા રાગરામભાઈની શુધ્ધ મરાઠી ભાષા ને ઉચ્ચાર, અને ક્યાં ગુજરાતી કેસરીના અધિપતિ અને લોકમાન્ય વિમલકા મરાઠી કેસરીના અચૂક લાઘા જગજગરાવની મરાઠી ભાષા અને તેના ઉચ્ચાર! એ બન્નેની સરખામણી કરીએ તો જમીન-આરમાનનો તાવન જણાઈ આવશે!

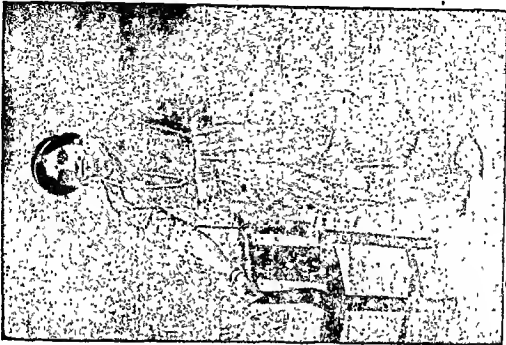
એ કંપનીનો આજો રટાક મજાજીત જોડાયય અને જેમ બાજ ગંધર્વની કંપની સંગીતથી તેમ રંજોધિઃજી અભિનયથી નાટકીય જગમાં જાણીતે પેદા કરવાને સમર્થ થાય એવું દીક રીક કહે છે.

અત્યંત ઉતાવળથી, જેમ તેમ દોરેલી, આ મહારાષ્ટ્રીય રંજભૂમિની રૂપરેખા ગુજરાતી નેતા, લેખકો અને યુવાનોને નાટકજ ભૂમિ તરફ આકર્ષી તેની ઉન્નતિમાં પ્રયત્નશીલ થતા પ્રેરી તેની ઉપયોગિતા સિધ્ધ કરવાને મદદરૂપ થાઓ અને જે ગુજરાતી ઓકડેસ આજે મહારાષ્ટ્રીય નાટક મંડળોએ ખેંચી જાય છે તેને મહારાષ્ટ્રીય પ્રેરકોના બાજ સારે પાણું પોતાની તરફ ખેંચી એવી વાજબી ઇચ્છા દરેક ગુજરાતીની દોષ શકે.

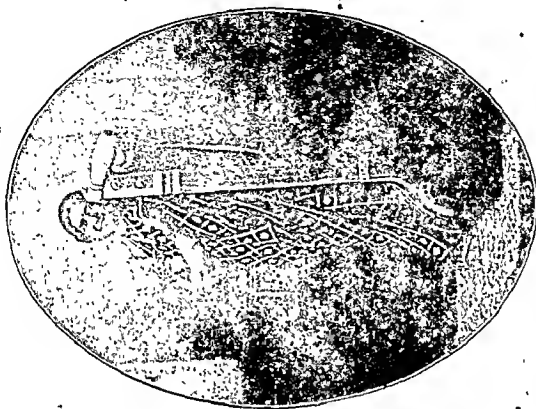
મરાઠી રંગભૂમિ

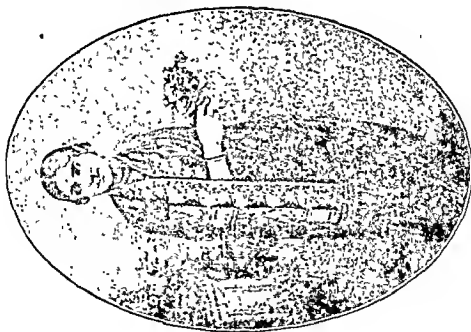
સીમાદા-શ્રીમતી રંગભાઈ

શ્રી. સર નાઇક
મહાગૃહી કાલદા.

કુશલિય અભિનવદુ નર
શ્રી. સુવીર સાયદાર.

શ્રી. અખેના વરુણ
આસ્તર દુર્ગામ.

મરાઠી રંગભૂમિ

હૃદય તરંગો.

લેખક:—શ્રીયુત મુર્મુરો.

અનુવાદક:—રત્ન કેશવલાલ ગોવર્ધનદાસ

(૧)

એ કાણ છે ? આ હું જાણતો નથી; પરંતુ એટલું તો સંમત છું, કે જે એની નજીક જાય છે, તેને શ્રેષ્ઠ પણ્ય આપવા સાદસ કરી સકતું નથી. અને જે પોતાના મનથી એને બંધી જાય છે, એ તો નાજ થઈ જાય છે. મૃત્યુ એનાં સુખ અને આનંદને પદલિત કરી દે છે.

અધારી રાજિમાં ચમકવાવાળો ચંદ્ર એના હૃદયથી ઉત્પન્ન થયો, અને તેજ જાણવા પ્રકાશને ફેંકવાવાળો સૂર્ય એના અધારા વર્ણધારાં નેત્રોથી પ્રકટ થયો. અર્ચિનાં શેષ નામની પેઠે લખાનક છબી એના મ્હોઝાંથી નીકળી, અને વાયુ એના આસને એક નાનો ચમકારો.

લેતા કહે છે, કે એ બહુ લખાનક છે. પરંતુ હું જ્યારે પ્રેમથી એના ચરણો પકડી લઉં છું, અને ઉત્સુક આપોથી, શ્વાસ રોકતાં, એને વારંવાર સુખવામાં મગ્ન બની જઉં છું, ત્યારે એ મારી પીઠ પર દયામય હાથ ફેરવે છે, અને મને ઉદારીને પોતાને ગણે લખાવે છે.

મને એવું પ્રતિત થાય છે કે એ કાલ લખાનક અત્યંત પુરૂષ નહિ, પ્રત્યુત, મારો—આપણો દયાળુ પિતા છે. એની અધારે-અનુકમ્પાઓના ભારથી મારો આત્મા દયાઈ રહે છે. એ સમયે મને એમ જણાય છે, કે જાણે, હું અભોષ બાળક હોઉં.

(૨)

મારા સ્વામિ ! એ મને પાંગલ સમજે છે કારણ કે જ્યારે સંસાર નિદાને આશ્રિત હોય છે, ત્યારે હું જગતો રહું છું. વળી જ્યારે લોકો જગતાં હોય છે, ત્યારે મારાં નેત્રો તદ્દાના ભારથી એકાં ખાતાં હોય છે.

હું જગના પ્યારા પદાર્થોને ભેષવાઈથી તોડીને ફેંકી દઉં છું. અને નાના અભોષ બાળકોની વ્યવ તારા પ્યાનમાં મગ્ન બનીને, અસ્તવ્યસ્ત શબ્દોમાં કંઈક મણુજીવા મંડી જઈ છું.

કાળી રાત્રિનો અધકાર અતિત કાળના પાષાની સ્મૃતિની પેઠે જન્મવશ જાય અને ત્રાસ પ્રસરાવી દે છે. હું નીલીના ઘાટના પથવીમાં પર બેસીને એ મુંદર-ભૂંગિયું સવન કરતો હોઉં છું, કે જે હૈલવંતા મારી આંખોએ ક્યારેય જોઈ નથી એ મીઠા

સ્વરનો-વિચારન કરતો હોઉં છું. એ સ્વર મારા કણોએ આજ સુધી સાંભળ્યો નથી હોતો. હું અધિરો બનું છું.

નવીના તટપર જળમાં મોઝાઈ ભયંકર થતું જાય છે. સદસા એક બાજુથી પ્રકાશ દેખાવે છે, અને તું મારી સામે આવીને ખડો થાય છે.

હું ઉડું છું, ઉડતાં વારનજ ઢળી જઈ યુક્તિત બનું છું.

(૩)

મંદિરનો ઘંટ વાગે છે, અને પુનરણ્ય પોતાનાં પવિત્ર પ્રથનો પાઠ બંધ કરીને આરતીનો યાળ ઉઠાવે છે, અને ધરથી ખંડાર નીકળે છે.

રસ્તામાં એક બીમાર અનાથ બાળક ભૂમિપર પડ્યું, વચખતું હોય છે. એ પુનરણ્યને જુલે છે, અને નિર્જન તે સુકાયેલ જળના સર્વ બળથી બોલાવે છે; પરંતુ પુનરણ્ય એની કાંઈ પરવા કરતી નથી, અને પુનના સમયે મંદિરમાં પહોંચી જવાની ઇચ્છાએ, પોતાની ગતિ વધારે છે.

પરમાત્મા આ જુલે છે, અને બાળકના પીડામય અવાજમાં પોતાનો અવાજ મેળવી પુટે છે ?—

“ચરે ! પુનરણ્ય ! મારી પાસેથી માલી જઈ, મને પુન વાને મોટે તું ક્યાં જઈ રહી છે ?”

અન પાણુથી એક મહિન લગી આવે છે, અને એ તરફતા બાળકને ખ્યારથી બનને હાથોમાં ઉઠાવી લે છે.

જગતપિતા આ જુલે છે, અને બાળકના હૃદમાં પોતાના હૃદયની પ્રસન્નતા પ્રકટ કરે છે.

ઉત્તમ કામ

સરતું દામ

પાંજરાપોળ સામે આવેલી જુની અને જાણીતી

એમ. એન. પડધરીયા

વૉર્શીંગ કંપની

તમારાં કપડાં સાફ ઘોઘ આપી ફાટતાં બચાવે છે.

રોકે જતની જુનામાં જુની રફ થયેલી હાગેરીવન, મેંચેરો, અને જરીની જુની ટોપી નવા પ્રમાણે રીપર કરી આપે છે.

રેશમી જરીનાં કપડાં ગ્રાઉન્ડિંગમાં અને હાઇકલી-નીંગ કરી આપવા એ અમારી સ્પેસીયાલ્ટી છે.

ગુનરાઉ અને રેશમી સાડીઓ તથા ડગલાઓ મનપસંદ રંગી આપવામાં આવે છે.

ખૂલખૂલે શિરાઝ

વખતાર:-શ. મરત દેસી.

આરેક વર્ષ પહેલાંની વાર હતો. એક ચાંદની રાતે એપો-લોમંદર આગળ આવેલા એક ધરાનીની હોટલમાં બેસીને હું કાશી પીતા હતો. બીજા ધરાનીઓ કરતાં શિરાઝથી ટુર્જ આવેલા આ શહેરીઆરતું હોટલ વધારે ગમતું હતું. કારણ કે ત્યાંની કાશી વધારે ગમતી હતી. કાશીની અંદર કાશીગરી હતી. અલછરીયાના છુંદમાંથી બનાવેલી એ મોખખા કાશી બરાબર બનાવવાની કળા ફક્ત ધરાની અને આરમોનેજ આવડે છે. ખાસી હિંદમાર્ગ અને છે તે કાશી નહિ પણ કાશીનું આંધણુ યાને ઉકાશે !

આ હોટલમાં મારે માટે બીજું એક આકર્ષણ એક ફેર સફેદ વાળવાળી અને ગુચ્છાદાર પુંડીવાળી બાનુભની સુંદર બસરાઇ બીલાડી હતી. મનુષ્યોમાં અને છે તેમ 18 વખત પ્રાધુષિઓમાં પણ પ્રથમ પરીચયે પ્રેમ થઇ જાય છે. દેવેન દિવસે તારાવૈતક થતાં બિલાડીએ માફ અને મેં મેલાડીનું છગર છતી લીધું. એ હોટલમાં હું જતો તે તેની 18 કરતાં પણ નિઘમ જેવી આંખવાળી કાળા રંગમ જેવા કાનવાળી અને પપાળતા ગલગલીયાં થાય એવા સુંદર ગ્લેન ફવારાવાળી એવી મીઠી નાચુક શીરીનને રમાડવા જતો. જે દિવસની વાત છે, તે દિવસે પણ મારા નિઘ નિઘમ પ્રમાણે ઉપર જાણી એવા તેમ રાત્રીના આઠ ને નવના શુભારે હોટલમાં દાખલ થનાં બેઠક પર બેસી કાશીને જોરદર આપું તે પહેલાંજ સામેના એક કપાટ પરથી બાનુનું મુખ દેખાયું અને આશ્ચર્યને બેઠાં જેમ માથુક લગ્ય મારી બેઠી પર તેમ બાનુ કુટી મારા બોળામાં આવી પડી ! એ બાઇ સાહેબને રીઝવવા માટે કાશી સાથે બેગા બેગા ફૂંકતાં પણ જોરદર આપવા પડ્યાં. છાતી સરસી ચાંપી હું તેના પાંજ નેડે રમી રહ્યા હતો. તે મને નહીં મારવા પ્રયત્ન કરતી હતી. હું હાથ ઝિગઝાં દેતો. એ બેલ ચાલી રહ્યા હતો, એટલામાં “હાથ ઝિગઝાં” એ ઉઠવારથી હું ચમક્યો ! ઉંચું નેપું. મારી સામે બેઠેલા માથે આંગૂઝાખાન વાળવાળી ટોળી, અપરુરેટ ઇચ્છીય દ્રેષ,

અને મૂળા વારીક હોરા સાથેનું મુખમુસત સુસલીમ મુવકરે એપીટસે મારી બીલી તરફ નેપું રહેલો જોયો.

“બિરાદર ! તમારા બોળામાંની એ ખૂબસૂરત ચીજ મને જરા રમાડવા આપશે ! કારણ કે એ શિરાઝની છે.”

“નહિં હું તો માફ છું કે બસરાની છે”

“નહિં શિરાઝની.”

ખાણીમાં પણ આ વિલાસ, આ ખૂબસૂરતી, આ એસ આરામ, આ વ્રમાપ, આ હસો, આ હાલો, એને શિરાઝનીજ વતની પુરવાર કરે છે. એના પરતું તમારું બાલ હું સમજી શકું છું. પણ મને તો ખાસ એ દેશનો વધારે મુખમુસત હોવાથી વધારે ઉમંગી આવે છે.”

મેં બિલાડી તેના બોળામાં આપી. અમારા એ માટે સીમરેડો મંગાવી. પછી અદ્યત્ત પ્રેમથી બીલીને પપાળી રહેલા એ યુવાને પૂછ્યું:-“તારે તમે શિરાઝ ગયા છો ! કાશીની જીલજીલો, અને ગુલેચમનવાળી એ જ-મશુમિ તમે નજરે નજર નિહાળી છો ?”

“બિરાદર, નિહાળ્યું નથી પણ આવડું છે. મારા જીવનું એ રમા-સ, એ પરાક્રમ, એ સાહસ, કદી હું બની શકીશ નહિ. હમરો હમરો કદુવા હોલો આપણા દિંદી બૂઝી માળાપોને અને આપણા દેશી રીવાજોને, કે બધું પછું મૂકી મારે એમને એમ અદિં નાસી આવવું પડ્યું.”

તમારી વાતમાં કંઈ સમજાતું નથી. રમા-સ શું ? નાસી આવવું કેમ પડ્યું ?”

“હોર ! વધારે કહી શકું તેમ નથી. જોઈશું કે નાનં પૂણી જ પોરાછમાં માળાપે લાકડે માઠકું મોહની દીધેલું !”

“આપ મેમજુ છો ?”

“હાજી, હું ક્યારે અને કયી રીતે શિરાઝ ગયો એ વાત તમને કહી શકું તેમ નથી. હુંકામાં જોઈશું જ મળી રહ્યો કે કોરાબી ઇઠલી અદાભારત લગાઇ વખતે, ધરાનમાં દશિખાન માટે મુંજશી એક સેન ઉપરથી હતું. તેની સાથે જોશ માળાપ,

અને ભૌતીયી છાનામાના પલાયન કરી ગયો હતો જેનાથી આખું ગામ બગર અને જમાન ધરધર એવા મારા રોસાજીએ મારી જાણ કાઢવા આકાશ અને પાતાળ એક કરી નાખ્યું. મામે ગામ તાર કહ્યું. છુપી પોલીસના સિકારી ચારે આખું છોડી મૂક્યા. વર્તમાન પત્રોમાં બહેરબગર આવી કલકત્તા, કર્ણાટી અને કાશ્મીર આવડીઆ ઉપર લગજ લખ્યા, પણ સેવક પંચીમનો પતો મળ્યો નહિ !”

“પણ ત્યારે આપ પાછા કેમ સપડાયા ?”

“અરે ! તમારા કમગખત છાપાવાળાઓનીજ મહેકાણુ ! દુરમનો સાથેની એકાદ અપાઝીમાં આ રહીમની તરવારે જરા પાણી બનાવતાં દીરપોચામાં તેની તારીફ થઈ અને અમારી દુકાનીનાં અક્ષર અને તેના બેચાર સેવક જેવા સેપાહોના ફોટાઓ ધરણ અને અમેરીકાનાં પત્રોમાં છાપાંની સાથે દિલ્લાં પત્રોમાં પણ છાપા અને છુટ્ટાજીને ખબર પડી ગઈ !”

“એ કંઈ અપાઝી ?” મેં પૂછ્યું.

“માફ કરો, એ લશ્કરી વાતો મારાથી બહેર ન થાય. એટલુંજ કે, સૌથી પહેલાં પર્સિયન રાજધાની અમારી દુકાનીએ દુરમનોને શિરાઝી પરીસ માઉશ આપેલા એક ગામડા આગળથી લેઈકત આપી હતી. ફસ હબરના દુરમન કૈન્યની સામે અમે ત્રણ સોની ટોળીએ જબરદસ્ત કામનો કર્યો હતો. અને તમારા બંધાની તરવારે પણ કમીમાં કમતી પચાસ દુરમનોને બોધતા-લાની પનાદમાં પહોંચાડી દીધા હતા.” એમ કહી તેણે ગચ્છાનાં બટન છોડી નાખ્યાં અને તેના લાલ રેશમી વારકાટ પર માર પાંચ સોના રૂપાના ચરિા રેશ બેરંગી રીઅનો સાથે ચોટકા નેપામાં આપ્યા,

“અંદર કેમ રાખો છો ?” મેં પૂછ્યું.

“હવે એ મોઢ નથી રહ્યો. એ પરાક્રમની મહેકાણુનીજ માફ રોમાન્સ અને શિરાઝી રૂપ બહી ગયું. એટલે હવે આ ચરિા પણ કડવા ઘેર નેવા લાગે છે.”

“પણ તમારું રોમાન્સ શું ?”

“એ બહુ કંઈ છું બીરાદર, જરા ધીરા પડ. પહેલાં એ સાંભળી લે કે એ રોમાન્સ એ-મકાક કેવી રીતે ઉઠી ગઈ ! એ પરાક્રમની મહેકાણે છુટ્ટાજીને ખબર પડી કે તેમના સુપ્રત ધરાંમાં બીજાને છે. બંધી લામધુમ કરી નાખી મુંબઈના પર્સિયન કાન્સલને મળી ધરાંનાં બિહીસ કોન્સલ પર લખ્યું. મારા અક્ષરને પણ લખવામાં આવ્યું. રવંદેશ આવવા ત્રણ મહિનાની તાકીદની રજા મળી, અને ત્યાંનાં લગન અને ત્યાંની મકાની વાત બંધી છુપી રાખેલી હોવાથી ત્યાંનું એમનું એમ છોડી પાછું આવવું પડ્યું ! અહિં આવતાં છુટ્ટાએ દેશમાં મોકલી ત્યાં ગોપા દેવી તરીકે રાખ્યો. ત્રણ મહિના વીત્યાં પણ કાસવાલા કર્યા-કમાડર ચોડાશે તો કોઈ માઠાંઈ કરશે, એવો ભય બનાવ્યો, પણ એટલામાં કમગખત લઈજાઈ બધે પડી અને એ દુકાનીજ વીખેરાઈ ગઈ. અચાનક રોસાજીને

સાંભળવાનું એમનું એક બહાનું તે બનું રહેનાં એમને શવ્વ થઈ ગયું, અને નિસાસા નાખતાં હું આ નમારા બુખડી બાસ દેશમાં રહી ગયો !”

“તમે તેવું દીસા લાગે છે મો.” મેં કહ્યું. “દુકાની વીખેરાઈ ગઈ તેથી શું થઈ ગયું ? બીજું કંઈ બહાનું કહાડી વીખેરાને સમજવી પલાયન થઈ ગયું હતું !”

“નહિ, લાઈ નહિ. પોસાજીના અણુ શેને તમે નથી બોલ્યા. આખું કાઠિયાવાડ અને મુંબઈ જેના નામથી મુંબે એ મારાં ગામનાં તાપ તમે જોયા નથી. તેમ પરજોયા હું એને કેમ કહી શકું, કે ધરાંનાં મેં તરું લઈ રહેલું હતું. આ તો તેરી બી ચુપ ચોર મેરી બી ચુપની માફક મુજે મોઢે સદન કરવાનું રહ્યું.”

“કંઈ નહિ હોત, રસોટા ફું બનાવીશ. પણ નાથ રોમાન્સની તો વાત કર ?”

“દીક ત્યારે એજ શરૂ કરું છું. પણ ફેટલાંક કારણોથી નામે ચારે છુટાં આપવાં પડ્યાં ને ખુદ ખાતર એ મારી લઈ છે કે, આ વાત તમે બિનકુલ બહેર નહિ કરતા.”

“કેમ ?”

“રોસા બંજો તો મારો ખીમોજ કરી નામે !”

એ કાળી આંખો !

અમારી લશ્કરી દુકાની મુંબઈના બારામાંથી કપારે ઉપડી, અંદર આખાસ કપારે પડેલો અને ઉંટની વચ્ચેજ સાથે અમારી દુકાની પણ તેની રીતે દેરાન-પરેશાન થતી શિરાઝ પંદમી એ બંધી વાંતો તમારે જાણવાની કંઈ ખાસ જરૂર નથી. દેરાન થતી, રસોટો થાક, મહેનત અને મુશ્કીન એનીજ એ પ્રાદાબુ છે. તમારે તો એટલુંજ જાણવું જસ થયે કે દોઢ મહિનાની બહેમનબરી મંત્રીજ પછી શિરાજના બાગે મહેનતમાં પડેલાં ત્યાંની નાજનીઓનાં યુરે રૂપસાર નિરખનાં અને એ ગાંધીય સહેલીની ચારે બાજુ આંખેનાં ગુલાબનાં યમનેનાં લાપીટ શિરાઝ અને રેવો મુકમલહર ચોર ખયામ વાદ આપ્યો. અને એ સાથે બહેન ને હોપ, તો તે અદીયાંજ છે-શિરાઝનાં છે-એ ગતિ થઈ.

મારા અક્ષર મારી દુકાની, મારી બગામ અને મારા સાથીઓની અમત એનું બધાન તમારી આજણ હું કોઈક બીજા વખત કરીશ પણ અત્યારે તો તમારે માફ રોમાન્સ જાણવું છે, તો એજ વાત હું ઉપાડું છું.

ડુપી નહિ હોવાથી એક જામલે શિરાઝી એ જર બગમમાં હું લગાર મારતો હતો. આસમાનમાં ખોરસો પોતાનાં ચોનેરી કોરજો એ સહે ફરજદરી ઉપર રેડી રહ્યો હતો, અને માણ્યમાં આવેલી અત્તરીયાની દુકાનમાંથી તેના અને સુલાબના અત્તરની મીઠી લહેરી વાતાવચ્ચમાં બેઠેલી રહી હતી. લશ્કરી સેપાહ દોલાધી અને અમારી દુકાનીએ ધરાંની-

એમાં કામ પાડેલી હોવાથી તેમજ અમારા હાસ્યની ખાતાના કામીસરીપેટખાતામાં ધરાની વેપારગેએ અને કાન્દેકદ્યોને ધૂમ મારી ખાવાનું મળતું હોવાથી અમારી દુકાડીનું, અમારા અફસરનું અને ખુદ અમારું ખાતાનું લોકોમાં સારું વર્ણન પડતું. લોકોની સલામો ળીસતા અને કાંડું હસવાના કમરે બાંધેલી તલવારની મુદપર પર હાથ રાખી બંધ કરતા હતા એવામાં રેશમી વસ્ત્રોનો સળવળાટ કાનની નજીક સંભળાયો. મનોહર અતરની ખુશખો આવી અને પગથી સાંકડી હોવાથી અને લટકાઇ એક ધરાની બાનુ ઉઘી કીડીવાળા ફેંચ ખુટમાં ટપટમ કરતી પસાર થઇ. તોજે એરેલો કાળો જુરખો અને એક સુંદર લીરાની વીંટીવાળો રંગેત હાથ એટલુંજ એ વખત દેખાયું. તે અકસ્માત અથડી પડી હતી પણ એ અથડવાથી તે મારા હજારમાં કાંઈક કાંઈક થઇ ગયું હતું. સોંદર છુપાયું છુપાયું નથી. એ ચાલ, જુરખાના અદરશી દેખાતી એ દેહલતા, એ ટટાર મરતક, એ વિરાળ નિર્નય, અને જુરખાને એક છેડેથી હવામાં ફરડી રહેલી ખુલ્લું કાંની એ લટ, એ બધું નીરખનાં નીરખતાં એટલું તે લાગ્યું કે પાસેથી પસાર થનાર કોઇ અદ્ભુત સ્વરૂપવતી સુવતી હોતી નેહએ, મીનીટા સુધી તેને જોતો હું ઉભો રહ્યો. ધરાનમાં કીડીઓ પાછળ પડતું એ ધારની ભરેલું કામ છે એટલે પાછળ પડી શકાય એમ નહોતું. પણ તેનો ચહેરો જોવાને દિલ તલસી રહ્યું હતું

બે કુટકારનો દમ ખેંચ્યો અને મનમાં ખુશનો ઉપકાર માન્યો. કારણ કે, કાળા જુરખાવાળી એ નાજનીન અપાટ બંધ ચાલી જવાને બદલે બગરમાં ખરીદી કરવા આવી હોય, તેમ જાણ્યું (ધરાનમાં બગરમાં ખરીદી કરવા બેસાડીને બધ છે જુરખો માટે એ પચાત નથી હોતી.) બે ચાર વરસેઓ તેણે ખરીદી, બગરમાંથી આ દુકાનેથી પેલી દુકાને તે ફરતી હતી. હું પણ લોકોને વહેમ ન પડે તે રીતે તેની પાછળ પાછળ ફરતો હતો એટલામાં તે એક ગલીમાં વળી. સહજાએ એ ગલી તે વખતે નિર્ગમ હતી. હું કેરું, બોસાડું કે કેમ? બોસાડાયું કે એની છટ કેમ લેવાય કે એમ વિચાર કરતાં કરતાં હું અપાટ બંધ આગળ જતો હતો. તે પણ જતી હતી. અમે લગભગ સાથે થઇ ગયાં. હું તેનાથી બે ચાર કદમજ દુર હતો. પણ એની શુકિતથી ચામનો હતો કે તેને કે લોકોને પણ વહેમ ન પડે કે હું તેની પાછળ પડ્યો હતો

એક કેળાની હાલ !

એટલામાં સંદેહ ફરસાઈ ઉપર એવાની તે લપડી. મેં બે પગમાં આગળ ધરી મારા બંને હાથેથી તેને ળીડી લીધી.

હું મારી ખુસીમાં ટટાર બેઠો થઇ ગયો.

“ખિદાર ધોજો.” રમી કાન આગળ મોકલું લઇ કહ્યું.

“મા તે: હજી સારવાન છે. દોસ્ત, તને રોમા-સંગે અપુલવ

થયો છે? શરીરની નસોમાં ળજાજાટ ચાપ-મગજે અદ્ભુત નસો એડે એનો કાંઈક કરનો સ્પર્શ થયો છે?”

“નહિ, હું વૈરા છું !”

“જોગ તારા ત્યારે! આ દિલ્લગીની વાતમાં તું શું સમજવાનો? એની લહેજતની મીઠાશની ખબર તને ક્યાંથી પડવાની? છતાં શર ક્યું છે, તો કરીશ. વાંદ, તને વિજળીનો આંચકો લાગે છે?”

“હા, એ અનુભવ તો ઘણી વખત થયો છે.”

“તો એવોજ કાંઈક. પણ મોટો અને મધુરો આંચકો-એ નરમ બદન, મારા હાથમાં આવી પડતાં મને લાગ્યો.

બનાવ બેજ પળનો હતો. બધું પચકારમાંજ બન્યું હતું. તેનો જુરખો ઉડી ગયો અને ગુલાબી ચાલવાળો યુવે રૂપસાર વહેરો કાળા વાઘળામાંથી જેમ ચાંદ ચમકે તેવો ચમક્યો. કમર અને નિર્નખના છેક નીચે પહેલોને અંગેઝાની લટ દેખાઇ ગઇ.

ઉપસેડાં રત્નો અને ભરેલું બદન એ બધું જાણ્યું. પણ ત્યાંતે તે તુરંતજ સ્વચ્છ થઇ ગઇ-ચમકી, ટટાર થઇ ગઇ-એકદમ દુર ખસી રહી ઝડપથી. મોંમાં પર જુરખો નાખી દીધો અને બેચેર પળ પછી મારાથી થોડે દુર બે ચળકતી કાળી આંખોજ મને દેખાઇ, દોસ્ત, રહેલુએ મારા બરડા પર ધખેા મારી કહ્યું, “એ આંખો કેવી?”

“કમાન કીડાર !”

“કપાળ તારું. એ આંખો કે જેમાં રોશની હતી. અમાસંની અધારી રત્નિએ કાંઈ તારો ચમકે, તેવી કે હરીણ જેવી.”

“અરે આંખોની વાત પડતી મૂકને રીધી વાત કરની?”

“દોસ્ત, એ આંખોએ તો મને આવાડીયાં અને મહિના સુધ મોડી બનાવેશો હતો. કાળા જુરખામાંથી દેખાયેલી તે કાળી કામજુવારી આંખોને લગાં સમશીર-એ નહિ દેખાતો, પણ કદમાં એવો યુખ્મો મુરેરોટ—

તીર લગો મોલા લગો લગો કીસીક પાવ;

નયન કીસીક મત લગો છસકા નાદિ ઉપાય.

અને વળી કહ્યું છે કે,

પ્રીતમાં પાસ જુલાય કે, અપસા મારાં તીર;

દેહ ક્યેજ મોર ગયા, હાલત ક્યેજે પીર !

તુમારે તેજે અજુકે હજારમેં જન્મ કારી હય. એ લાઇન બોલીને એ કાંઈ લાજ લગકારવા જતો હતો, લાંબા મેં આટલા પીને કહ્યું, “વાદ મીયાં વાદ ! પણ તારી વાન આગળ ચલાવની?”

“તો સાંભળ દોસ્ત ! એ આલ્હાર દલાવની આંખો, થોડીવાર મારા સાધું તાકીને જોઇ રહી. પછી શરીર કાસી જવાનમાં “બહુજ મહેરખાની !” એવા અર્થનું વાક્ય કહ્યું એ પછી સલામ-જ-સલામ એમ કહીને વળીને સરસાટ ચાલી ગઇ.

એ સવાલ, અને એ આંખોને યાદ કરતો બાધા જેવો હું મીનીટા સુધી ત્યાં ઉભો રહ્યો. એટલામાં પગથીયાં પર પેલી કેળાની છામ દેખાઇ ! તેને મેં તુરંતજ ળીડી ઉઘડી લીધી.

હવે આ વાત પુરવાર થઈ ગઈ છે

દેશા ફાલમો અટલે કોહિનૂર અને કોહાનૂર અટલે દેશા ફાલમો

એ કંપની જેવાં પીકચરો બીજાં કોઈ પણ તૈયાર નથી કરી શકતા

નાચેના લાસ્ટમાંથી પસંદ કરો—

તમારા સીનેમાની આવક વધારવા ઇચ્છા હોય તો

કૃષ્ણ સુદામા	સદ્ગુણી મુશીલા	વીર કૃષ્ણલ
વીર બીમસેન	વીસમી સતી	ફાંકડો ફોતુરી
મજામુર વંદ	સતી સોન	ઈંદર સભા
કીરાત અર્જુન	સતી મદાલસા	મોહલી મુંબઈ
મીનાગદેવી	નવી શેઠાણી	રાજનગરની રંભા
શુકદેવ	નરસીંહ મહેતા	દેશના દુરમન
શ્રી બાલકૃષ્ણ	રા'માંડલીક	રાજા હરીશ્વર
કર્મદેવી	કૃષ્ણ કુમારી	સદેવંત સાવળીયા
શકુંતલા	વીર આહીર	મનોરમા
સતી નર્મદા	માતૃ પ્રેમ	રાજ્યોગી
કાળો નાગ	ઘર જમાઈ	કુલીન કાન્તા
ગુંલબકાવતી	શેઠ સગાળશા	મારી ધણીયાણી
સતી સીતા		

બુકીંગ માટે લખો—

કોહીનૂર ફીલમ કંપની દાદર-મુંબઈ

ખહાર ચડી ચુક્યો છે ! દીવાળીનો ખાસ અંક,
નવચેતન અને રંગભૂમિ

ગુજરાતીના માસિક સાહિત્યમાં આશો-અંક આજ દિવસે
કુદી બહાર પડ્યો નથી એ દિવસથી કહીએ છીએ. સવાસો
પાનાવું હરપૂર વાંચન, પોણોસો ચિત્ર, ૧૦ એક રંગી ચિત્રો ને
નિરંગી ચિત્રો એ સૌ આ એક જ અંકમાં છે ! આ અંકથી
અમારું આશુ પુસ્તક શરૂ થાય છે માટે આદર સનારે તુરંત
ખુલું, નહિ તો દીવાળી અંક મળવો મુશ્કેલ છે !

આટલું પેપર પર છાપેલાં ૧૪ કુસંગેજ ચિત્રો
કવર ડીઝાઇન (નિરંગી) શ્રીયુત કુરધર મુખપટ્ટ (નિરંગી)
પનિદ્વારી: શ્રીયુત કુરધર. નર્મદી: (નિરંગી) શ્રીયુત-મધુમ-
ાર. બ્રહ્મતેજને ચરણે રા. રાવલ. ચુકેશી ને આરત્યક:
નિરંગી) રા. પડિત. ચમરસિદ્ધિ કુશરી ઉન્મી કુરી: શ્રીયુત
કુરધર. કવિ શ્રી ન્હાનાલાલ: (રંગ) રા. કનુ દેસાઈ, કુદ-
ત્તમત્ત કવિ: (૨ ચિત્રો) રા. શરમણ. દીવાળી: રા. શર-
મણ. ઇન્દ્રસલાહ: એક દ્રશ્ય: (દિશા-ચિત્ર) મેરીઅન ડેવીસ:
કુર હેટો. મેરી પીકફેડ: (બ્રહ્મ બુદ્ધ પોસાકમાં) રટ્ટી-
આમાં લેવાતો રા. (સીનેમાને લગતું ચિત્ર)

લેખો, કાળો, વાતા, હારવ, સીનેમા વગેરે
શ્રીયુત કુરધરની કળા: રા. રાવલ (૧૪ ચિત્રો સાથે)
વીર પૂજ. રા. દાનિતમાવ પડ્યા. એક જોગીરાજ: રા.
ન્હાનાલાલ કવિ. પઠા પડ્યા: રા. ન્હાનાલાલ કવિ. પૂજની
અને રવળ: રા. કુમરેતુ ચિત્રકાર રા. પડિત. કવિની
પ્રેમાપિ. રા. દેશજી પરમાર. વા-કાઠક: (૮ ચિત્રો સાથે) રા.
શીમનલાલ બહાર. શમસા: રા. દેશવ શેઠ ચિત્રકાર રા. રાવલ.
નરતપ્રીતે:મી ઉત્તમાન "શાનમ" ચિત્રકાર શ્રી મધુમદાર.
'હાથ હાથ' પ્રે બળવંતરાવ દોષાર કેવે કાગળ: (હાસ્ય-
રસ) રા. મોહીયા જોશી ચિત્રકાર રા. કૃષ્ણ. સીનેમા
ફીલ્મનો પહેલવેરા: (૭ ચિત્રો સાથે) રા. કુનેયાલાલ દેસાઈ.
આપણી સોગાંનાં કર્તવ્ય: રા. કૃષ્ણલાલ અવેરી. અંતરનાં
અમી રા. વચ્ચલાલ મહેતા એન્સાઇક્લો પીડીયા રોડી-
ઓકા: (હાસ્ય) રા. મોહનલાલ શેઠ ચિત્રકાર રા. શરમણ.
જાજરને જીજર: રા. આંખથી ઉદેશી ચિત્રકાર શ્રી કુરધર.
શહિનુર ફીલ્મ કંપનનો ફનિદ્વાસ. (૨૩ ચિત્રો સાથે)
રા. ખુશીપર

વાર્ષિક સમાજમ ર. ૧૮૦ દિવસ બહાર ર. ૭૫
આ ખાસ અંકનો છુટક ર. ૧)

લેખો:—ચાંપડી, વિહવાસ હોરી

૧:—નવચેતન' એડીસ ૧૪ અમરતવા સ્ટોટ. કલકત્તા

ખરો "મોજ" મેળવવા લાયક
સાધન

"માયફા"

માયફા ઉપર એક વખત બેસનાર સાયકલની

"મનહ" જાણીશકે છે જગપ્રસિદ્ધ

"માયફા" સાયકલો લાંબા સમય

પછી પાછી આવી છે.

કિંમત ફક્ત રૂ. ૧૨૦ કંમ્પલોટ :

ઈંગ્લેન્ડ સરત્તી સાયકલ

કંમ્પલોટ રૂ. ૬૦

બીજી દરેક જાતની સાયકલો તથા તેનો

છુટક સામાન (એક્સેસરીઝ) મોટા

જથ્થામાં મેળવવાનું ૪૫ વર્ષનું

જીવન અને લોકપ્રિય ટેકાણું.

થાણાવાલા

એન્ડ કું.

(સ્થાપના ૧૮૮૦)

૪૩૨-૪૩૪ કાલખાદેવો રોડ

મુંબઈ

“તારી અકલબ બજે તારી ! કેળાની હાલને ઉત્તરી ?”

આ મેલું સાંભળતાં રહેમુએ પોતાના વેડવા ખાસમાંથી એક ન્હાની લાંબી અસમાની ધરાના આકારની ન્હાની રીંકમની ઘાડી કઢાડી, તે ઉઘાડી અને ત્યાં અખમલ અને રેશમના પડ વચ્ચે એક સમાધને ચમિગાળ ગમેલી પીળાં કેળાની હાલ અને કંઈક રેશમ જેવું હતું.

“હાલ તે સંભળ્યા ! પંચુ આ રેશમ છું ?”

મારી નજર સામે એણે કહ્યું, “ઓ, અરસિક વાંસ ! એ રેશમ નથી, પંચુ મારુકનાં-જુલોની લટ છે !”

પછી આવતી કાલે, એમ કહી રહેમુ ઉભો થઈ ગયો અને જતાં બાથરૂમમાં મને કહ્યું, “ગિરાદર, મારું કરજો પહેલીનું વાર મળવા છતાં મેં તમારી બેઠે બરા ધૂટ્ટી વાત કરી છે.”

“કંઈ નહિ છતર ! તારી વાત સાંભળવાને માટે તારી એ માગ અને હાલ પંચુ ખાખી પડે, તો તેની કાને પરવાદ છે !”

“હીક લારે કાલે આ સયલે આઠ વાગે મળવું એમ નક્કી કરી અને વળત પડ્યા.

(૨)

જલતુ છતર !

બીજે દિવસે બોચાખ આંબે ‘હોરે હું’ પેટા હોટતમાં જઈને બેઠો અને આપણા નેશીઓની રીત પ્રમાણે પોણાએક કલાક રાહ બેવરાવી રહેમુ આવી પહોંચ્યો.

ચાઆતમાં બાનુને રમાડી કાઢીના કપને ઇન્સાફ આવી વગર વિચલે મઠ રાતની ચાર થયેલી રહેમુના રેશમ-સની વાતમાં આમે એકાધ્યું અને નીચે પ્રમાણે તેણે પોતાનું બયાન શરૂ કર્યું :—

“સેત ! આકાને બાળવું પડે છે. બળવું પડે છે.

એ બાનુબવ મને છાંદગીમાં પહેલી વખત ગયો. એ

રેશમી છુરખો અને એ આંખોને લેવા માટે રાત દિવસ હું

તલચવા કરતો હતો. રાતે કે સવારે ઘરમાં કે બજારમાં અને

ખુદ પેરડે પ્રાઉન્ડ ઉપર કપાલ કરતાં પંચુ એ આંખ અને એ

નાબીનીના દીદાર મારી નજર સામે તર્ક કરતા હતા. ઉંધ હડી

મઠ હતી, જૂન મરી ગઈ હતી, અને મારા કામમાં પંચુ હું

એપરવા અને બેઠકાર બન્યો હતો. એ આંખોને લેવાને માટે

ફરજમાંથી જ્યાં પંચુ સમય મળતાં હું શીરાકની બજારમાં હાટક્યા

કરતો ને કાળા છુરખાએ બેઠું તેમની પાછળ પડતો. મગર

અકસાસ ! કે એ આંખો ક્યાંઈ દેખાતી ન હોતી. એ બનાવને

દિવસે વહી ગયા અને દિવસે દિવસે હું લેવાતો ગયો. મારી ટુકડીના

તેરતે મને કોઈ આગર લાગુ પડ્યો હોય, હું મેંક થઈ ગયો

હોઈ એમ ધારતા અને કોઈ પૂછતા હું એવોજ જવાબ આપી

સતો કે, હાન ! એ આંખ !

મારા કમાન્ડરે મને કંઈ ગંભીર માંદગી લાગુ પડી

છે, એમ મારી ટુકડીના સરન્ન પાસે મને મેડકાવી

આપ્યો. સરન્નને બિચારે પોણા કલાક મારી હાતી,

ફેશ્વ, હાલ, આંખ, નાક, કાન વગેરે બેઠું, પંચુ પારખે હું એવું

કાળા ! હાડપીન્દમાં કોઈ હદ હોય તો ખમર પડેને ! આ તો દિવસ હદે હતું અને તેની દવા બુદી હતી ! પંચુ એ પાંદો લાઇયો તો ખતિ. બે પગ મારી આંખ સાંચું બેઠે રહી કેમ, દીકરા ! કોઈ ઇરકનાં તીર લાગ્યાં છે કે ?

ઈરક એસા મેંકે હવ કે કાટ કેલેખ ખાય,

તખીય બિચારા ક્યા કરે, ક્યાં ક્યાં દાર લખાય.

ટુકડીના ટુકડીમાં ડાહરે તો ઉપર મુજબ પરીકા કરી મામ એટલુંજ કાંઈ કે, દીકરા મળત નથી રાખ ! આ હદની દવા મારી પાસે નથી !

શુલે ચમનમાં.

શિરાકની ચારે બાજુ મુલાખા મુંદરે બમીચાઓ જેને કારસીમાં ચમન કહે છે, તે આતી રહેલા છે. નજરે જોવા વગર આ ચમનનો ખ્યાલ આવી શકે તેમ નથી. છતવનો દ્વારો લેતાં, કુદતની મહેરને લીજળતા લેતાં તો ધરાનીઓને આવડે છે. આપણે ત્યાં પંચુ સહિત સૌક્ય છે, દોશન છે, ખૂનમુરતી છે, છતાં પંચુ ચાંદની રાત ખીલી હોય, આંખાવાડીયામાં કોઈક કાચક રહકની હોય, તે વખતે શોહણી પંચગ ઉપર એકલાંજ આગાટમાં કરે, જ્યારે ચલનદાર શોહ ન્હાનકડું પોનીકું પહેરી અથવા મેશાં-મેશાં જેનાં લૂગાં પહેરી એકલાં પર બેસી પોસી જેઠે પાનાં રીચના હોય ! આંધા અરસિક મૂખાંઓને જ્યારે જ્યારે હું બેઠું છું ત્યારે આપણા લેકાની અક્ષર મારે નિઃશ્વાસ નાંખું છું.

શિરાક પર કુદરત કુરખાન છે. ગામ બદાર ચારે બાજુ લીજીલમ ધાસ અને બાગબગ થઈ જાય તેવા બગીચાઓ છે, ત્યાં છતરમાં ઝલુઝલુદી પેદા કરે એવાં લુલમુશી માન કરી રચાં હોય છે. છતાં સીઓમાં મેં એક ખાસ ખારીપન બેઠું. દ્વારો-વચેડાનો તેને તેની દિ-દની બ્હેનપણીઓની મારફ શોખ છે. પંચુ એ શોખ રસિકાનો છે. પોતે મુંદર બની-મુંદર દેખાઈ પોતાના દિવન માવેકને ખુલ કરવાના હેતુકરે સ્વભાવ વિદગામી પંચુ એ વિલાસ પતિની સચેજ. દર સાંજે સંખ્યાબંધ પતિ-પત્નીઓ બગીચામાં ઉતરી પડ્યાં અને કોઈ લીલાહમ ધાસની પક્ષીમાં કે કોઈ જુની નીચે કોઈ લેલના માંડવાની અંદર ચાદર બિલાવે, આસખનામાં તાણ ચમકે ત્યાં સુધી શુલક કરતાં. જળાવિખાન શિરાકે ચત્રખની ખાલીઓ અંદર બેઠાં હતાં. હવ વીજળી તાપે એવા સખીપના સરોહ આ સયલે સંભળાતા. લીસમી સ્કીનર થોપ બગેરીકાના સાહિત સહિતને • ચાંદ કરવારે એમ

ખ્યામના શરોચિનોના મૂળ નમૂના અદિવાળ લગ્નગાતા જેને હાલિને સમરકદ અને જુથાશ આપી દેવાની વાત કહેવી એ ગુનાખી ગાન પરના તન કનચિત્ત કચિત્ત પવનના સપાટો આવતા-જુરખો ઉઠી જતા-ગાશાયેરી-અકગાયેરી લનવાના ગાત પર દેખાઇ જતા હુ પણ દર મહાને આ બગીચાઓમાં રખડતો અને જેમ અધાર થાય, દર દર મહાને મેડીઓમાં દીવા પ્રગટે ને ફૂતરાઓના ભસવાના અવાજ થાય ત્યા સુધી આમતેમ નિસાસા નાખી રખડતો પેની કાળી આંખોનો નિચાર કરતો બેથેલ નરાખ્યા બદલે પડતો

સરતાઓથી માણસની ભાગ કદાચ-ટેશિન છુકમાં બેઠાથી અથવા ટપારીને પૂઝાથી કોઇનું રહેકાણું ખમર પડે, પણ જ્યા નામ જાણ્યા ન હોઇએ-રહેકાણું જાણ્યા ન હોઇએ-ફક્ત મે કાળી આંખોની જ ખીજાન હોય ત્યા ખમર કેમ કદાચી ? મે ધણી વિચાર કરી ધણી દિવસ સિસઝની ગીઓ અને બનરોમાં લગ્નની આખરે બગીચાઓનું શ્રમજુ શર ક્યું હતું

મેને આશા હતી કે એવી ખુશખુશત અને રસિ-નાજનીજ કોઇ કાગે પણ ચમનના બહારમાં દર્શન આપ્યા વિના રહેશે નહિ એ- દિવસે એચિતી જુરખ સમયે ધણી દિવસની મારી મુરાદ ફૂગી એક સવારે પહેડપર નહિ જવાનું હોવાથી બરાખમાં પડી મહેવાને બદલે હુ બગીચાઓમાં ફરતા નીકળી પડ્યો સવારનો સાન-આઈ વાગાનો સમય હતો ગુનામની પાદરીઓ અને પતેા પર દૂરથી થોતી જેવા લાગતા કાઝવા મિઠુડાઓ હજી સફાયા નહોતા સુર્યાના આછા સોનેરી પ્રકારો જાણે બગીચાને સોનેરી રંગી નાખેા હતો ઉપર જુઓમાં પખીડાઓ કવરન કરી રહ્યા હતા આ વખતે પણ કેનાક બેડાઓ આનંદ કરતા નીકળી પડ્યા પણ સાજ કરતા સખ્યા બહુ થોડી હતી એક સુદર લીલા ની પચારી ઉપર અરઝાઈ અંગેજ કનિ રોલીના કુદરતને ॥ હરપરમ કા ગો હુ વાની રહેા હતો, ત્યા એચિતવા પરિ

હસવાના અવાજથી હુ ચમક્યોા કાંઈ ખીતખાટ હતું થમજી બેઠો યદ ગયો મારાથી થોડે દૂર એક કાઝની નીચે એક નેતુ બેઠુ હતું એક આંધેડ ઉમરનો લાગતો પુરૂષ અને એક સ્ત્રી એ બંધો બનાવ એક પગમાજ બન્યો મે જણા ત્યા નોરતે નાસ્તો કરતા હતા મીઠી ચુકતચુ કરી રહ્યા હતા ત્યા તોફાની અનીને (પત્ની) એચિતવા સસરાટો મારી લવાનાં જુરખો ઉઠાડી નાખ્યો નાજનીજ ઉભી થઈ ગઈ હતી કેસકલાપ વિખ વાઇ ગયો હતો શરમ અને હાસ્યમિશ્રિત સાવો મુખપર તરનરી રવા હતા અદેખા પત્ની જાણે હુ સાસનનું સ્વરૂપ ધારણ કરી એ ઇઝની કૌપદીનું વસ્ત્રદરજા મરવાનોજ જાણે કે નિશ્ચ કયો હોય તેમ પેની ઉભી થઇ અને મેઝુ હાથોથી પગડી નાખ્યા છતા જુરખો દનામાં ફેફડી રહ્યા હતા એ પ્રિચિત ધિયનિને છોડી પેનો મને ચમકાનુરો ખીતખાટ ઉલ્લસ ધમને પગ યા બીધાં મે યુ બેઠુ પ એ ગમગમેવી નાજનીજની આંખો-એ કાળી આંખે હતી કે જેની મોઢ દિવસે થયા હ

ક્યાં કરતો હતો એજ કદ-એજ દેહલતા-એજ કેસકલાપ અને જમણુ ગાલપરનો એજ કાગો તપ-દુકમા કેગાની છાલ 'પરથી લપડી પડ્યા જે લનવાને મે બચારી હતી તેજ એ હતી

તારા મેનક

પવતને હુ દુવા દેવા લાગ્યો 'એક પગમાજ બગીચેા એ બનરોમાં જુરખો પાછો એહતા એહતા તેની આંખો મારા પર પડી અમારી નજરો નજર મગી-હુ બેઇ શક્યો-તેના ગાત પર વધારે લાલી આવી શરમાઇ જઇ જુરખો એાદી લઇ તે પેલા મરદ પાસે બેસી ગઇ મરદેમારી તરફ બેઠુ હુ કાઇ જાણતો હોઉ-મે કાઇ બેઠુ ન હોય તેમ મે ખીજા નાણુ મ્હો દેરરી લીધુ

પુષ્પ પ્રહાર

સમય રાખવા પ્રયત્ન મરતો હતો છતા પણ આંખો પેંડી તરફ બેચાયા કરતી હતી ત્યારે વખત ત્યા પડી રહીશ તો મારાથી કદાચ અવહિત દેખાવ થઇ જશે એ ભયથી હુ ત્યાથી ઉઠી બગીચાના બીજા ભાગમાં ચાલી ગયો

'એટલો તુ ખાનદાન ! દીકરા' મે કહ્યુ

"પાડો તુ વચમાં બોલ્યો કે મે તને કેટલા વખત ના પાડી છે કે મારી વારતાને પ્રસાદ આપતો હોય ત્યારે તારે કદા પણ ન કરવું !" રહીને ધીણાંને કહ્યુ અને ઉમેર્યું કે, 'દીકરા ! એ તો ધરાન હતો કોઇની વડુ દીકરીઓ અને મ્હોને તામે આવવા-નજા ઉપર-ફામમા-દેનમા-મેળાવણા કે નાટકમાં તિથંજતાથી બેઇ શકો એ આ હિદમાજ અને ધિનમા બહુ સલાખનું પડે જાન જવાની સેહા"

નિસાસા નાખતો હુ બગીચાને બીજે છેડે સીમાર ફેફડા રહ્યા હતા ત્યા એજ બેઠુ મારી આગળથી પસાર થયું પહેલા તો હુ અજળ થયો, પણ પછી ખમર પડી કે, બગીચાના જે છેડા ઉપર હુ બેઠો હતો, ત્યાથી થોડે દૂરજ ભાગનો દક્ષીણ તરફનો દરવાજો હતો મદ આગળ ચાલેતા હતો કોઇ વાહનને શોધતો હોય તેમ બગીચાની બહાર નીકળી જઇ આમતેમ નજર ફેરવેા અને હાક આરેતો હતો ત્રી પાછળ રહી ગઇ હતી ચુકામના છોડના કાઝામાં તેનો પાવન ભરાઇ ગયો હતો પહેલા તો મને લાગુ કે આપણા આર્થ નાટકોની નાચિકાઓની આક્ર કેતા પચમા કાગિ વાગ્યો હશે, અથવા તો કાઝરની ખીરી દીલી પડી ગઇ હશે-પણ વારનીશ કરેનો કેય બૂદ ને રેસમી પેરીશીયન મોખને નિચારો ન્હાનો નાણુક ગુનામનો કરો શુ અસર મ્હી રહે ? જુઠુંજ વાહત માટે ચારે બાજુ આટા આંધો કરતા હતા, એટલામાં આંખોના પાવન છુટી થતા અને જુઠુંજ જરા રસ્તામાં દૂર દતા ત્યા એ બાજુ બૂઝથી કે જળી બેઠેની મરી લગો-ભયીજ પસાર થઈ ગયાં મે આંખો મારા તરફ કરી-જુરખાની અદરથી બહાર નીકળેલા નાણુક દોચોમાથી મારા તરફ મારક દેકાપુ-મે રમાલમા ક્રીની લીધુ-એ સસરાટ અવી ગઇ

વદન અવી ગયેય પેના બેઠુ તેમાં સવાર થઈ દલિત મનદામથી ચોપ થયા રમાલમા ક્રીની રંગનો મે ફૂગતા હાથે

એને પવિત્ર લાભોથી-અનન્ય નામના હૃદયથી ઉપારીને લેછે. પહેલી રાત્રે શરૂઆત જની કોઈ મુખ્ય નેત્રાના શબ્દ રહ્યું એક સુંદર મહુડું-અનોખા આકર્ષણ મોતીઓ જેના ઉપર હજાર મોટી રંગીની ઝેર, એવું ગુલાબનું મોટું ફલ હતું.

પતો લાગ્યો

પેતાંઓ ગયા પછી, હું તરતજ કુટુંબ મારી રહ્યો થઈ ગયો અને પેલી માલીની પાછળ ફોરવાની દાનપત્રી રસ્તાપર ફોરી ગયો તે મસાર થતી માલીને લેછે રહેા. પાંચેક કલાકે અકસ્મત આવતાં સમયનું છે, પાછળ પડ્યું એ તો મુખાંધ હતી. માલીનો નંબર દેખાઈ ગયો હતો. (પશ્ચિમત સંસારથી ધ્યાનમાં મુખ્ય પાઠન ગેરફાળી જત્યા કેટલીક રેકસીઓએ લીધી છે. ધરપાન, નંદરાન, શિરાગ્રા વગેરે મોટા સુંદરમાં રહેતા અમેરીકન, રશિયન, ફ્રેંચ, અને આરબેનિયન માયેનુઅરો રેકસીઓનો લાભ લે છે, ને સુધેય શીખત ધ્યાનીઓ પણ તેના ઉપયોગ કરે છે. જે કે આનાં પાદનો ફક્ત મોટાં સુંદરમાન મળી આવે છે.)

ખીજે રિસે રેકસીપાળને શોધી, કદાચ તેની રોશની કરી. ફોરે વધુ રિસે સુધી ફોરની કેળવી-રોશને સ્વરી રીને ખરસારી પીપચી તેની મારફતજ જાણી લીધું કે એ આઇ ક્યાં રહે છે.

એ ખારી

એક આલીશાન હવેલીની અંદર એ રમણી રહેતી હતી, એમ મને ખબર પડી એ મહાનમાંથી નીકળતા એક નોકર મારફતે પરને મારીકે કોણ છે, તેનું નામ શું છે? એ ક્યારે બહાર જાય છે, ક્યારે ફોર પાછો આવે છે, વગેરે વિગતો જાણી લીધી. આજે પાછલા પહોરે આર ને પાંચની વચમાં ધરમાં બાઇ રિવાય કાઇ હોયું નહીં એ પણ ખબર પડી. હવે એ ક્લી માં વાતનું રમણ જતી. હરોજ મારને પાંચને યુગારે હું એક બાજુ લશર મારતા. વગેરે તરફ તરત નાખી કપાટાખંચ પસાર થઈ જતો, એ વજુ રિસે ઉપકી એક ખારીમાં એક મોટો દેખાયો. એ ચમકી. અંદર ચાલી ગઈ. ખારી વાતી રીધી. મને માલની નહિ હોય તો? પણ ખારી સંકેત થઈ. મોઝનિદાનો પણ ભય હોય, રિસે તો મારા તરફ ફોરો. નહિ તો શુંકાળ કેમ મારે?

ખીજે રિસે પણ ખારી ઉપડી અને બંધ થઈ ગઈ. મને રહેાન થયાં. આમ આંકે રિસે ચાલ્યું. બરોબર જે સમયે હું ત્યાંથી પસાર થયો, એજ વખતે ખારી ઉપડી. આંખો મળ્યાં તરતજ પાછી બંધ થઈ જતી. નવમે રિસે તે ખારી બંધ કરવા જાય છે, એટલામાં તેના હાથમાંથી કાંઈક ધરેલું નીચે પડી ગયું. એ તેના હાથની સેનાની બંગરી હતી. આપણે તો બંગરી મનાવવા જાણ્યો છીએ, એમાં વાધા શું? એમ ખારી રિદખાડી સમજાવે એટલામાં પછીથી ચડી જતી મેં ખાતરું જમખાતું. જે પર સંખેરી મોં માલિની આપહર નોકરને તે ઉપાડ્યું. ફોર મેં બંગરીની પાન કરી. ને હાથાદાથજ નારી શોધણીને આપીય એમ કહી શોધણીને ખબર આપવા તેને મોકલ્યો. પેજો

ચોર કે તરતજ મને ખીજે વિચાર આવ્યો. જુરખા-વચરખા મોટા સાથેજ મળી રાખ્યા તો રીક એમ ધારી હું પણ પાછળ ગયો, અને દાર ઉપર નોકરને પકડી નાડી કહ્યું કે, કહેવા જતાની જરૂર નથી. હું સંતોષ આપી આવું છું, એમ કહી ને બાજુ ભારી હતી, એ બાજુનાં ઓઝામાં ફાપી ગયો. એ નીચે વળી અમરાયેલી હોય તેમ આમ તેમ કાંઈક શોધ્યા હસતી હતી. ત્યાં "હું સહામ! આપ ને શોધી રહ્યાં છો, તે આ રહ્યું મારા હાથમાં."

પેલી ચમકી ઉભી થઈ ગઈ. મુખથી જુરખો ઓટી લીધું. "આપ અહિં ક્યાંથી?" એટલુંજ બોલી શકી.

"હા, આ વખતે મેં પાછી લેઈ. એ આપનીજ છે, એટલે આપને આપના આવ્યો."

"મોટલાની." બંદુજ મીઠા અવાજે એ બોલી અને એ બે આંખો ઢાલી. બંગરી મેં જાણની વીધાઇ ઉપર મળી રીધી ને તેણે થઈ લીધી. ફોરે શું મોઝનું!

"અથવા, તેં મુખાંધનાં નાટકો નેચાં હોય તો તને આ સલાહ ન થાય. મને ત્યારે-તમે તે વખતે-તમે તેનાં પાંતે શેઠનાં દાક્તાં બેઠક કરી છો છે. તેં સરઆન એમ કેમ ન કરી, "અથ" તારી કાળી આંખોથી માથ કાળાને વીધસાર એ કાલી-નાગન"

"મેં ના પાડી તો પણ હું વચમાં મોઝનો કે?"

"નહિ દોસ્ત! ખાર કર. ફોરે નહિ મોઝનું."

રેમુએ આજળ વાત ચકાવતાં કહ્યું કે, બંગરી આપી રીધી પછી શું મોઝનું મેં મને રમણું નહિ, આખરે મહા પ્રથમે એટલેજ ઉદ્ધાર નીકળ્યો કે, "એ પુખ્તરત બાનુ! નમે મને રીસાનો જનાઓ છે!"

જવાબમાં તે ફોરો. મારી તરફ જોઈ રહી પછી જરા બેટુકન અવાજથી બોલી-"હું સમજું છું-પણ હું પતંગી ઓસર છું. આપને એ મંડપનું ન ડારો. આપ ફોરે જવા મારા ખાવિદ આવશે."

"આનુ! આનુ! હું તમને નથી મૂખી શકતો."

"જૂની જાત. ને અકસ્માત થયો તેને મારે મને પણ કુખ થાય છે. પણ ખાવિદને મેં વહાલરીનો કાલ આપ્યો છે એટલે આપની સાથે એકંતમાં વાત પણ મારાથી ન થાય. મને આજ જૂની જાત. ધ્યાનમાં મારા જેવી પછી મળશે."

"પણ પેનું ફલ?" મારાથી બોલી જતાનું.

"મામાદની જવારમાં થઈ આવેલી ઓઝાની મળતીનું એ પરિણામ હતું પાછળથી હું તેને મોટે ભાગે રિસેથી રહાં હતી."

આ હસીન ઓસરની પેનાના ખાવિદ તરતની પધારી લેઈ હું રમણાઈ ગયો. ત્યારે મોઝની સકોત નહિ. જતા જતાં ઉગરમાં ઉભા રહી, એકાંતે કોઈક વિચાર આજણી મેં કહ્યું-"આનુ તમથી પાછળ બેઠકા મારે હું રિસેથી છું પણ મારી એકજ નાળી માખણી છે, તે પૂરી કરેજ તો આ મુખાંધ છુંગી સૂધી તમે ને એટલું નહિ જુરો."

કચારી અમરેશરી, તોગારી તલવાર;
હથ રાણા રાયરો, દિલ્હીરે દરબાર.

જુના જમાનાનું એક જીવતું ચિત્ર—

જેમાં એક રજપૂત કન્યા પર આદ્યત્તોર દારા-મીર સહાયત્વમાં અને રજપૂત કુમાર-આરાધ પાયા—
તેની મોટી ખટપટ-જખરી જીંજોશ—

અને તે વખતે એક રજપૂત વીરે જે પાનાની કચારી સાડી કાઢાના રથજમાં વા કર્યા અને રથસ તોડ્યો,
જે હજી મુઠી પાણી આપ્યાદ ઉભો છે-શક્તી પુરે છે-જખરો પુરાવો આપે છે તે—

રૉયલ આર્ટ-સ્કુલોમાં તૈયાર થયેલ—

ખનાવનાર-એલેક્ઝાન્ડ્રા ફીલમ કંપનીના ખાલેક
મી. દી. શા જખરોજી ઝવેરીએ ખાસ જાતી રખરખ નીચે તૈયાર કાઢેલી

અ
મ
ર
સિ
હ
ની
ક
ટા
ર
માન

મા
ર
વા
ડ
નું
મો
તી

આ ફીલમમાં પંજાબની પદમણીઓ-કાઠગીરની કામિનીઓ, મહારાષ્ટ્રની
મનિનીઓ-નવી નવી નજરે જોશો

સેટીંગા, ફ્રેસીલ વિગેરે પાછળ લખલુટ ખર્ચ કર્યો છે

ટુંક વખતમાં—સીનેમા મેજેસ્ટીકમાં રજુ થશે

તારીખ માટે તપાસતા રહેશો

“શું ?” તેણે જરા કુતુહલથી પૂછ્યું.

“આપના સુદર જુદાની એક હોઈસી હતી.”

ચોરીવાર એ મારી સામું જોઈ રહી પછી એ કંઈકથી અંદરનાં ઝોટામાં ચાલી ગઈ. બે ત્રણ મિનિટમાંજ પાછી આવી અને એ ઘર મેં તેને જણાવ્યું એ ઘર મારા હાથમાં મૂકી બોલી:—“હવે તમે જાન-જાહદી અદિથી જાન-તમે હવે જાન.”

હું દાદર પર પહોંચ્યો દોઢાણ, ત્યાં એ દોડતી પાછળ આવી, અને બોલી કે, “તમારી નાની વિનંતિ મેં કંપૂર રાખી.” તો મહારી એક નાની વિનંતિ તમે કંપૂર રાખો.”

“શું ?” મેં પૂછ્યું.

“મને સદતર જુદી જાન.”

“એ મારા હાથમાં નથી.” મેં કહ્યું.

“તો આ બાળુથી ન નીકળો એટલું તો કરી રાહો.”

“કેમ ?”

“તમારે નીકળવાને દાખમે મારાથી જારી ઉઘડી જાય છે. લોકોને ખબર પડી જાય છે. કાઠિને ખબર પડી જાય તો મારા હાંમલને કલંક લાગે અને મનથી પણ પતિ તરફ ગેવડા જાનું છું એ ખ્યાલથી મને ખેદ થાય છે. માટે જુદી જાન: મહેરબાની કરી મેં જાન.”

મેં કચવાને દિવે કહ્યું:—“જુદી તો નહિ થઈ. તમારી જાની મારા જીવનમાં ચોટલી નથી ઉખડતી. પણ વચન આપું છું કે, જાનથી આ ઘર આજગથી પસાર નહિ થાઉં.”

બીજે દિવસે મેં ગલી આગળ ફરું ગયો, પણ તેમાં પેડો નહિ. વચન આપું હતું એ પાળવા ખાતરજ, પણ ગલી આગળ ચોક્કસ કુતુહલથી ગયો હતો. ગલીને નાકે એક કાચાખાનામાં મોડો અને ચોરો દુર દેખાતા એક ઘર તરફ નજર માંડી. ઘડીવાળમાં સાચ ત્રણ યથા હતા. મારી નજર ચોરીવાર ઘડીવાળ લટકે ને ચોરીવાર પેડી જારી તરે જતી, બરાબર ચાર ને પાંચ મીનિટ જારી ઉઘડી. ચોરીવાર ઉઘડી રહી. પછી બધ ઘડ ઘડ. પેડીની વાત ખરી કે, “હું જ્યારે એ રસ્તેથી પસાર થઈ જાઉં છું ત્યારે તેનાથી એ જારી ઉઘડી જાય છે.”

એ પછીના બીજે દિવસે જારી ઉઘડી ન હોતી. પેડીને મારા વચન ઉપર વિશ્વાસ આગ્યો હશે, એમ મને લાગ્યું. એ ઘર આજગથી પસાર થવાનું મેં માંડી વાળ્યું હતું જ્યાં સંજય ન હોતો તોડી નાખ્યો. એ ગલીના માલુસ અને મળતો અને તેની મારગત દખેલાં ફરું તેની ખબર મેળવતો. તેની જોડેના પહેલીજ વારના અને લટકે વારના મેળાપ પછી મને એ તાબાની તરફ મારા ઘડું હતું. અને ત્યાર પછી એને મેળવવાની ઇચ્છા કરતાં તે સુખી રહેતો સારું એ ઇચ્છા પ્રયત્ન ઘડ હતી. અને કાલ દિવસ એ માંડી છે, એ ખબર મળતા તો હું દિલથી રહતો જા ખાતરમાં છે, એ ખબર સંભળતાં હું રાહ જાયો. બીજાએ જ્યારે બારમાં જઈ દારની બાટનીએ ઉઘડવા અને તાજ જાન ને

અંખમાં ઝુલવાન રહેતા ત્યારે મારા આંદર-માં સર્વજન એની અંખની પડપૂઠમાંજ સમાઈ જાયો.

માઠા સમાચાર

મહિના બે મહિના આમ થયા હશે. એક દિવસે તેના નોકર રસ્તેને મને ખબર આપી કે, શેઠ જાણ અને ઘરખાતો દેવા ફેર કરવા માટે શિરાગી પંદર વીસ માઇલ દુર આવેલા એક ગામડામાં જવાનાં છે. રસ્તમ પણ સાંજે જવાનો હતો. પણ શેઠ શેઠાણીને ત્યાં મૂકી પંદરેક દિવસમાં શિરાગીમાં ઘર સાથેવા પાછો આવવાનો હતો. પંદરમે દિવસે મળવાનું નક્કી કરી જિનન દલેષે ફરું ચાલી નીકળ્યો. એ પંદર દિવસો અને પંદર તરફ જોડા લાગ્યા. પંદરમે દિવસે ફરું પેલા કાચાખાનામાં ગયો, પણ રસ્તમ આવેલો લાગ્યો નહિ.

સોજમે દિવસ થયો. સબરમે થયો. મહિને પસાર થયો ને મારી ચિંતા વધવા લાગી. શું થયું હશે? એ લોકોને માર્ગમાં અકસ્માત તો નહીં નહિ હોય? બધા સારી પેડે તો હશેને? સવા મહિને થયો હશે ત્યાં એક સવારે પહેમર્થી પાછો ફરી જરાકમાં જઈ છું ત્યાં રસ્તમ મજરાએ મજરાએ અને રાત્રી જેના મારી રાહ જોતો ઉભો હતો. “નામવર, બહુ માઠા સમાચાર !”

“હે ?” મારા સાદ હારી ગયો.

—“જે ગામડામાં અને રહેતા હતા, તે નરી (ધરાની અને તુરખની મિથળનું) તામ્રવાળાઓએ દરોડા પાડ્યો અને તેનો સરદાર સાલ્વાદ શોને મારી નાખી શીરી નાખીને ઉઘાડી ગયો. એ ગામડામાં બીજાં પણ કુટુંબો રહેતાં હતાં. એ બધાને લઈ પુરૂષ વર્ગને મારી નાખી લંદારાએ જીવાન હાકરીએ અને સ્ત્રીઓને ઉઘારી મેલો.”

આ ખબર સાંભળી ફરું હાડાહાડ કુણ ઉઠ્યો. સમશેર પર હાથ પડ્યો. જસ યાસ રસ્તમ, રસ્તો જાવાય. ફરું તેની પાછળ પડું છું, આઠાસ પાતાળે એક કરીસ પણ શીરીને પાછા મેળવીયા.

આજુબાજુ એકઠા ઘડ મેલો શેરતોએ આ ખબર સાંભળી હતી. એ મને દિવાસે દેવા લાગ્યા, પણ મને ઉરકેરા-જેસો જોઈ તેઓએ ચેતવણી આપી કે, હાકરમાંથી એમને એમ વગર રંગએ ન નીકળી રાહાય.

શું કરું? ને વખત જતો હતો તે મલો મીમની હતો. કેપ્ટન એ માર દિવસની રંગ આપે તો પણ ફરું જઈ આવું. શું બંદાનું કઠાડી રંગ લેવી? વળી દુકડીમાં જોખમદાર અમલદાર જન્યો હતો. રિસલદાર જન્યો હતો. રંગ મેં કે ન મેલો, ચોરીવાર મુંઝવાઈ આખરે કેપ્ટન આગળ જઈ દિવસ ખોરી બધી વાત કહી રંગ માગવાનો મેં કસદ લીધો. એ મર્દ હશે-એ પણ કોઈ વખત આરાક જન્યો હશે, તો જરૂર રંગ આપશે. રસ્તમને સાથે લઈ શેરતોએ સમજાવ્યા જ્યાં પણ ફરું કેપ્ટનના કોર્ટમાં તરફ ખસી ગયો. કેપ્ટન સુધીયનના રૂમ આંગળ તો પહોંચ્યો, પણ એકદમ અંદર જવાની વિનંતિ ચાલી

નહિ. એટલામાં અંદર કોઇ બીજું માણસ એમના સાથે વાત કરતું હોય, તેમ લાગતું. એ બહુથી પલટનવાળો મેજર બિલ્લી હતો અને કંઈક બહુજ અગત્યના મુદ્દાની વાત કરતો હોય તેમ કેપ્ટન સુલીવાનના કાનપર પડી વાત કરતો હતો.

“કોઇ નરી લૂટારા સરદારનું” એ મથક છે. ત્યાં પહોંચાની યુદ્ધમાં જરમનને પુષ્કળ દારૂગોળો અને લશ્કરી અસ્ત્રાણ્ય મેળો કર્યા છે. જરમન નસુઓએ હવે ધરાનના તાપકલાણા લૂટારાઓને હાથમાં લેવા માંડ્યા છે. તે વિશે તેહરાનથી સર પરતી સાંકડસનો મારા પર કાળજી છે, તેમાં આ ખબર છે. બીજા એક બે લૂટારાઓને તો સર પરતીએ કુનેહથી પોતાના પક્ષમાં લઇ લીધા છે. આ નરી સરદાર મથક નથી આપતો. આઈક દિવસ પહેલાંજ તેણે અહિંથી પંદર માઇલ દુર આવેલા એક ગામમાં ઉપર દરોડો પાડ્યો હતો. એ લૂટારાના મથકનો એમિતો કંપને મેળવાય તેજ એ માથ આપણા હાથમાં આવે. કે સાંભળ્યું છે કે, તાપકલાણા તરફની એક ટુકડી સિરાક ઉપર એ ચાર દિવસમાંજ ધસારો લાવશે-એ ટુકડી આપ્યા પહેલાંજ આપણે કામ કરવાનું છે. પણ બહુજ સુપ્રસીદી અને સિક્કતથી.”

“આપણે આપણી બેઉ ટુકડીઓ લઇ ધસારો કરીએ,” કેપ્ટન સુલીવાને કહ્યું.

“નહિ, તો આપણી બાજુ કળાઇ નય અને ત્યાંથી તે લોડા અસ્ત્રાણ્ય ઉઠાવી લે: સુનંદા બસે ત્રણસો માણસોની ટુકડી એમિતો લૂટારાના મથકપર બઈ ઊપે આવે તોજ કામ થાય એમ છે. પણ જનાર માણસ બહુજ બહુદુર ભેળવે. કારણ કે, પ્રેરણા પહોંચી છે અને દુરમનોનું એક સૈન્ય આપણે તરફ નીકળ્યું ગયું છે એમ મેં ખબર સાંભળ્યા છે. સૈન્ય આવી પહેલે એ પહેલાંજ આ કામ કરવાનું છે.”

“પ્રહાસને મને મદદ કરી.” હું મનમાં બોલ્યો. અને હિમતથી અંદર ધસી ગયો અને સેટ્યુટ કરી સાહેબને કહ્યું, “એઅલ્લી માથ! પણ બટો એ કામ કરવા તૈયાર છે.”

“શું ત્યારે તમે બંધી વાત સાંભળ્યા?”

“હજાર! આપની પાસે હું બીજા એક કામ માટે આવ્યો હતો. ત્યાં થોડાક ચાન્દો કાને પડી ગયા. એ કસર હોય તો હું મારી ચાલું છું. પણ આવી નવતનું કંઈક કરી જતાવવાની તક હું ધણ વખતથી શોધતો હતો તો તે પ્રહાસને મને આપી તો તેનો લાભ મને લેવા દેશો.”

“સાબાસ રિસાલદાર! મને તારા જેવાજ હિમતવાન માણસની જરૂર છે.” મારા કેપ્ટને જય મંગર ઘડાં કહ્યું.

પૃથ્વી એ બે જણાએ મને પાસે બેસાડી ક્યાં જવું, કેવી રીતે જવું, શું કરવું, માણસો કેટલાં લઇ જવાં, હથિયારો કેટલાં લઈ જવાં, એ બધું નક્કારની મદદથી મને સવિસ્તર સમજાવ્યું.

બહુથી અને મારી ટુકડીમાંથી લગભગ બસો જેટલાં સુનંદાં માણસો સુટી કહાડી રસ્તેમને પણ સાથે લઇ એજ રોતે લૂટારાની ભાજી કહાડ્યા હું નીકળી પડ્યો. રસ્તમ અમને ધણે

મદદપ થઇ પડ્યો. કારણ કે, એ બધા રસ્તો બહુલો હતો. રાતના બાર વાગે માઢ અધકાર થતાં અમે પગપાળાજ કુચ શરૂ કરેલી. એ પહોંચી મુલક્રમાં અમારા થોડા કદાચ કામ ન આવે એ લયથી સાથે ન લીધેલા. સવારે પહોંચતાં એક ટેકાણે વાસો કરી અપ્રાધાએ કલાકમાં ઉપડવાનો વિચાર કરીએ છીએ ત્યાં દુરથી ધણ ઊંડતી દેખાઇ. અમે દુરથીનથી નેનાં જાણ્યું કે, મેજર બિલ્લી જે લશ્કરનો ભય રાખના હતા એજ લશ્કર કાં તો આવી પહેંચ્યું. આ નસી આવ્ય. એક બાજુ શીરીનોના વિચાર, બીજા બાજુ સેપ્કિનું કામ પાર પાડવાની તૈયારી. ચારે બાજુ મેં નજર કરી ભેઈ. જ્યાં મેં વાસો કર્યો હતો તે ઘીચ ઝાડીવાળો પ્રેરણ હતો. બધાએને નજીક બોલાવી મેં ટુકડીમાં ગામસો સમજાવી દીધો. “આપણા કરતાં ચાર-પાંચ ગણું લશ્કર ધસી આવે છે. દરેક જન જતાં સુધી લડવાનું છે. દીવા પડ્યા તો હિ-દુસ્તાનું નાક જરી. ખબર ન પડે તેમ કારતુસો હોય ત્યાં સુધી ગોળીખાર ચલાવએ. પછી અલ્લાનું નામ લઇ રમશેરો હાથમાં લઈ ધસારો કરએ. બીવાની જરૂર નથી. અમે તેવું તો પણ આવતું લશ્કર લૂટાર તાપકલાણાએનું દરે. તમે મક્કમ રહેશો, તો દુસ્મનને જરૂર સિક્કત આપશો.”

પાએક કલાકમાંતો અમે ચારે બાજુની ઝાડીમાં છુપાઈ રહ્યા અને દુરમનને આવવાની વાટ ભેટા બેઠા. લશ્કર પાસે આવતું અમું એટલે ટુકડીને મેં પસાર થવા દીધો. એ લોક બેઠેકરા થોડાપર ધસ્યા આવતા હતા. એમિતો ચારે બાજુયેથી ઝાડીમાંથી ગોળીએસો વરસાદ વરસ્યો. દુરમનને તૈયાર થવાનો વખત મને તે પહેલાં તો નળીયેરીપરથી જેમ નાળયેરો, તાડ પરથી જેમ તાડણાં દુટે તેમ થોડા પરથી સ્વારો મજબબ લાગ્યા. પાળજ આવતી એક ટુકડી આગળ ધસી આવી. એણે ગોળીખાર શરૂ કર્યો. એક બે બાર થયા. એક પળમાંજ હું પામી ગયો કે તેમની પાસે કાર-ગેસો એકઠી હતી. ફરી તેમારી થાય એ પહેલાંજ તક સાંધી લેવી એમ ધારી મેં સીટી મારી એટલે અમારાં માણસો ચારે બાજુથી દુરમન પર દુટી પડ્યા. એ સૈન્ય અમારી સંખ્યા કરતાં ચાર ગણું મોટું હતું. પણ અમારા એમિતો ધસારાથી ને પહેલીજ ઝપાકાપીમાં તેમના સરદાર ખપી જવાથી દુરમન સૈન્યમાં લંચાણ પડ્યું અને વર રીમીર નાહું. કેટલાક માણસોને હાથ આવેલો અસ્ત્રાણ્ય પાછો સિરાક મોકલવાનો હુકમ કરી બાકીના સિપાહીઓ સાથે દુરમનનાજ પડેલા થોડા પર સ્વાર થઇ લૂટારાના મથક તરફ મેં ચાલુ ચક્રકું. સિરાકથી પચ્ચીસ માઇલ દુર એક ન્હાનકડા પહાડમાં એ મથક આવેલું. એક મથરતે એમિતો અમે જાણે મર્યાં અને એ ન્હાની ટેકડીને ચારે બાજુથી અમે ઘેરી લીધી પણ ખબર પડી કે તેના મથકના સરદાર ચાલ્યાજ અમારા આવવાની અગાઉ વંચે માંપી ગયો હતો. યુદ્ધ મેં બોધવામાં તમાસ કરી પણ મેજર બિલ્લીએ કહેલા લશ્કરી અસ્ત્રાણ્યનો કાંઈ પણ પતો મળ્યો નહિ. શાદ્યાજ અને તેમાં માણસો ક્યાં ક્યાં હશે? તે હું વિચાર કરવા લાગ્યો. ત્યાં રસ્તેમે મારી આવજ

આની કથુરું:—“અદિયી પાંચ માઇલ દુર આવેલાં એક નાનાં ગામમાં શાકનાદ ગયો હોય એમ મને વહેમ છે. પણ મું દોડાએ માણસોની દુકડી તેની પાછળ પડશે, તો અપરાધ હોયો પામી જશે. તેના છુપા ભયસી હમેશાં ક્યાં કરે છે અને ક્યાં કરનાં વધારે માણસોની દુકડી નજરે પડનાંજ તેની ખજાર તેને પડી જાય છે.

મકરાને

એ મપરાતે હું રસ્તમ અને દસેક માણસ પચણાળજ રસ્તમની પાછળ પાછળ તેણે જણાવેલા ગામમાં તરફ ગયા. ગામમાં પેસતાંજ એ ચાર કુતરાઓને ચુપકી સંખ્યા દાર કરી નાખવા પડ્યા, ગામમાં આવારે પચાસેક ઘરો હશે. તેમાંથી સાદબાદ શેમાં દરોડે એ શેષેક કદાચતું સુરિકલ હતું. જ્યાં ૭ ઘરમાં વેધારે માણસો દરોડે ત્યાં એ લૂંટારા સરદારના ધમો દરોડે એમ માની લઇ અને દરેક ઘર આગળથી ધીમે ધીમે વચારે ઘવા અને અંદર ફેરવાં માણસો દરોડે, શું થાય છે! એ માટે કાને માંડી સંભળતા. ગામને છેડાં પહોંચ્યા ત્યાં દૂર એક મેનરમાં આવેલા એક મકાનમાં રીવા સળગતું જોયા. એ પૂંદરાતું મથક દરોડે કે બીજા કોઇનું? એ હજી વિચાર કરીએ ત્રીએ ત્યાં કોઇ સ્ત્રીની સ્ત્રી સંભળાઇ. હા, એજ મથક, મારી શીરીન ત્યાંજ હોવી જોઇએ એમ મારા રિતે સાચી પરી. અને જનુની ચિતાઓની આદ્યે અને છુપાતા-લપાતા પણ કપાલાખે એ મકાનની નજીક પહોંચી ગયા. રસ્તમને પહેલે માળની એક બારીમાંથી પેચવાતો અને દુકમ ક્યો. બીજાઓને આજી આજી મોકલી દીધા ને સીરી માડે તો ધસી આવતું એમ આજા ફરી. મકાનના ઊપરા ઉપર હું ચડી ગયેા. કમરે બિરાબર રિંતોસ્વર મોકલી ખંજર હાથમાં લઇ બહુજ સંભળાથી બિલાઇની માફક હું ઊપરાની ટોચ ઉપર પહોંચ્યો અને એ ઊપરા નીચેના દોલમાંથી ગીસ આવી હતી, એમ મને વહેમ હતો. એક નળણું ધીમેથી ખસી મેં અંદર નજર કરી તો મારી કટપના ખરી પડી. ત્યાં શીરીન એક બાજુ ઉભેલી અને તેની સામે જ શીટ ઉભો બીકામણા ઝેરોને, હાથમાં ચાપક કાચે એક કદાપર તાકસ ઉભેલો. પેલી તેનાથી દુર ખસતી હતી. પેલા પાસે જતો હતો. એક મોડા ટોલીયાની આજુબાજુ ફેર દુડીની રમ રમાતી હતી. ઉપર ઊપરા પર પડે પડી મથેલા દોવાથી અંદરની વાનગીન સાફ સ્પષ્ટ હતી. પેલાએ કહ્યું:— “અય તુમખી બોરડા! માડું કથુરું માન. તાને યાદને મારી મરજી પ્રમાણે કરીશ તો સાદની બેજમ જેવી હલેર કરાવીશ. નહિતર તેકરાનના બખરમાં ગુલામી તરીકે વેચાડું પડશે.” “શબનામ ચૂપ.” શિરીને રાડ પાડી. “મરજી દોહ” તો આજ મરૂ-પણ તારા જેવા નીચ હેવાનને તો હું પાસે પણ નહિ આવવા દઉં.” “તો લે આ” એમ કહી પેવાએ ચાપક ફટકાવ્યો અને ફરી પાછી વાવાવરમાં સ્ત્રીસ ગાજી રહી.

એ પુરવ ભુરાયા મોખા જેવા બન્યો હતો. ચાણક ફેર, દઇ ટોલીયા પરી જીવન મારી તે શીરીન તરફ ફરી પડ્યો અને જેનો ધસી તેને માથમાં પકડવા જાય છે, તેનીજ પેલીએ બેસતી જાતીમાં લાત મારી. લૂંટારો જીવેરંત ધઇ ચતોપાદ પડ્યો. એ તરજજ ઉભો થયો, પેલી તરફ ધસ્યો. પેલીએ એક તમાચો મોકલી કહાડ્યો. એની પરવા ક્યાં વગર તે વિલાળ વચ્ચે માફક તેને વળગ્યો. તેને ચોટલામાંથી પકડી નીચે પાડી નાખી જાની ઉપર ચડી બેઠો. લૂંટારાં મીરી નાંખ્યાં. પેલીની છેડની સ્ત્રીસ પડી ત્યાં તો ઉપરથી હું અને મારી આવગળના પડદા પાછળથી રસ્તમ ધસી આવી શીકારી. કુતરાની માફક જ પેલા નીચેને વળગી પડ્યા. એ જખરસ્ત અંગરાજો આવતી હતો. પાછલા હાથની એકજ લપડાકથી તેણે રસ્તમને ગુલાંટ ખવાડી દીધી. મેં મારૂં ખંજર તેની જાતીમાં મોંઘી દીધું, અને કમરમાંથી રિંતોસ્વર કદાચ તે પહેલાં તો તે મને મોકલી માફક વળગ્યો. અમારી બાચંબાથ શરૂ થઇ, ક્યાં એ જખરસ્ત અંચ અને સવાસો રત્નતું ક્યાં મારૂં જતન! જી સોડાઇની એ લાગી હતી. લોલી લુહાણ થવા જ્યાં એ બારી કળપી યાત્રો હતો. તેનો મજબૂત પળે મારા મગાની આજુબાજુ હતો. મથુ ધીમે ધીમે દખાતું હતું. આખે ખ્વાર નીકળે આવતી દીધી અધાર અધાર મથુ મથુ એટલામાં ફરિયાં કપાલાખે મરજીપેલી બેજાકળી બની મથેલી શીરીન વાણસની માફક આગળ ધસી આવી અને મારા પદામાંથી રિંતોસ્વર મેચો લઇ લૂંટારાને મેળાઓથી લીધી નાખ્યો. રીંતોસ્વરના બાર સાંભળી મારા સિપાવીએ અંદર દોડી આવ્યા. ટોલીયા પરી ચાદર લઇ શીરીનને મેં મોકાડી દીધી. અંદો શોલવામાં માલ નથી જરૂરી માલો. મને તેકરાન ઉપાડી જતા એનાં માણસો આવવામાં છે. લૂંટારાને એમનો એમ પડતો મથો અને જદાર નીકળી આવ્યા અને શીરીને બતાવેલા મોડાઓ પર શાદનાદના ખજ મથક તરફ શેષ મારી મૂક્યા.

મને મેન ન પડ્યું. શીરીનને રસ્તમ અને બીજા મે જમુ સિપાવીઓના કબજામાં સોંપી, મારો બાકીનાં માણસોને જાહેર એકા કરી હું એ ગામમાં તરફ પાછો ધસી ગયો. લૂંટારાના પચાસેક માણસો આવી પહોંચ્યા હતા. તેમની નેરે આખી તાત સખત એટલી કપાકળી થયા પછી એ મકાન અમારા હાથમાં એડેએક માણસ બની ગયા પછી એ મકાન અમારા હાથમાં આવ્યું અને ત્યાં તપાસ કરનાં તેનાં મોંપરામાંથી કાંઈ બિલ્લીએ ફરેલો ફાડેલો અને અસનાબ જેમનો તેમ મળી આવ્યો.

“દીકરા! આ તો એક કાંકરે એ પડી!”

“હા કલેન! ખુદ પાપેથી હોય તો.”

વરસની રાત

કહેવાને જરૂર નથી કે, જરૂરમ ફાડેલો લૂંટારો શાદનાદ પાસેથી મેળવવા માટે અને સાળપરી મળી. ટીરપેચોમાં મારી તારીક થઇ.

શીરીન શિરાજ આવી. ધામધૂમથી અમારાં લગ્ન થયાં. સહાદીની મિલ્લતમાં કેપતેન મુલીવાન અને જેનર મિલેની પણ પધાર્યા હતા. શેઠી રાત સુધી ખાન-પાન અને નાચ-ચૂલતાન થયાં હતાં. જે ઘર આજેથી હું હમેશાં પસાર થતો એ શીરીનનું ઘર પહેલુએથી ગાજ-વાજ રહ્યું હતું. મોડી રાતે સુવળા વિખરાયા પછી જે દિવાનખાનામાં હું પહેલ વહેલે શીરીનને બગીચા આપવા મળ્યો હતો અને જેને એ વખતે સ્વયંમંદિરમાં ફેરવી નાખવામાં આવ્યું હતું, ત્યાં ધક્કા છુરે ઘણાં થયાં. એ વખતે પાસેજ ઉભી હતી. આરોમાંથી ચંદનીના આંધો પ્રકાશ અને હુમરોમાં બળતી સંખ્યાબંધ ચીલુબત્તિઓના મિશ્ર પ્રકાશમાં એ અત્યંત રોલતી હતી. જરીયન છુરખાની એજ કાળી આંખો-મારી સામે ભેંસ રહી હતી. હું નટક ગયો. તે જરા દુર હતી. તેના હાથને મેં પકડી લીધો. ધીમે ખસેયો. તે અરખાઇ મધ. નીચી નજર ઢળી મધ. મને કાંધક નેનો વુકકા સૂઝ્યો. હું પાછો બે ચાર ડગલાં દુર હતી ગયો. તેણે અજાણપીથી ઉચું બોલ્યું. મેં ઝુકી સ્વામ્ય કરી કહ્યું—“દીક જાતુ હવે હું જઈશ. આ મહી આજેથી પસાર થવાની પણ તમે મને મના કરી છે તો તમારી આજીવ ઉભો તો હું ક્યાંથી રહી સકું? જાન-વચન આપું છું કે હું તમને જુદી જઈશ.”

“હા. ખુશીથી સીધાવો. તમે મારી આજીવ વડાસરીથી ચાલન કહ્યું હતું. તે માટે હું ખુશી છું.” મેં ખરેખર જવાનો રોંગ કર્યો. બારણું સુધી હું ગયો અને બારણું ઉઘાડવા જતો હતો ત્યાં તેણે કહ્યું—“મારે તમને એક વસ્તુ આપવાની છે.”

“શા માટે?”

“પેલા દુષ્ટ હંદારાના પંખમાંથી મને બચાવવા માટે પણ એ વસ્તુ તમે સાચવશોને!”

“અરે! દિલ સાથે જડી દર્શા.”

“ત્યારે હો—”

એમ કહી એ પાસે આવી અને અમારાં બન્નેનાં દિલ એક બીજાને ભેટી ભેટીથી ચંપાયા!

અહિં રહેમુએ સીગરેટ ફેંકી દીધી અને ઉભો થઇ ગયો.

“આલ દીકરા, મારી દૂત જરો. હું જઈ છું.”

“પણ પછી?”

“પછી પડશે નાખ. દૂપસીન નાખ.”

“પણ તું અહિં પાછો કેમ ખંડો?”

“એ ધાંખરાનાં કાવતરાં દુ કેમાં જ લે તને કહી દઉં. જંદાના ચરાકમના ખખર વર્તમાન્યત્ર મારફત આજ દસ મહિને ડોસાહને સુખાઈમાં પડ્યા. એમણે મને પાછા બેલાવવાની તૈયારી કરવા માંડી. દહોઈ વરસ તો નવી માશુક ભેટે બારે આનંદમાં નીકળી ગયું. એક દિવસ સવારે કેપ્ટન સાહેબે એમિલિએ ડોસાઈ કહ્યું

કે, તમે મુંબઈ જઈ આવો, તમારા બાપ બહુ બીમાર છે. મુંબઈ આવો અને પછી શું થયું તે હું તને આમળ જણાવી ગયો છું.”

“પણ પેલીનું શું?”

“એજ મને દુઃખ થાય છે.” ઉઠા. નિઃશ્વાસ તાપી રહીને કહ્યું. એજજ આશા છે. મારા એક વિશ્વાસ નોકરને મેં શિરાજ મોકલ્યો છે. મહિનો મધ્ય ગયો છે. પેલીની ખીલકતની બધી વ્યવસ્થા કરી તેને મુંબઈ તેડી આવવાનું મેં કહ્યું છે. છેલ્લો કાળજી તેનો આઠ દિવસ પહેલાં હતો તેમાં મારી પાછળ એ બિચારી ઝુરી ઝુરીને દુબળી પડી ગયેલી અને ખાતી પણ ન હોતી એમ લખેલું. શીરાજમાં ઉપડી રોક એવી હાલતમાં હોય તો તેઓ એકદમ મહિનામાં આવી પહોંચે. મેં એને માટે એક બંગલો તૈયાર રાખ્યો છે. એકદમ મહિના પછી મુને ડોસ્ટ તું અહિં મળજે. આવી હશે, તો તને જરૂર હું શુભ સમાચાર આપીશ. ને દીકરા, એના હાથની કાસી પણ પીવરાવીશ. અને નદિ આવી હોય તો આ આપણો છેલ્લો મેળાપ. આ મહાદેવ રોમાન્સની વાત તારા છગમંજ દાદી ફેરે.”

“એટલે?”

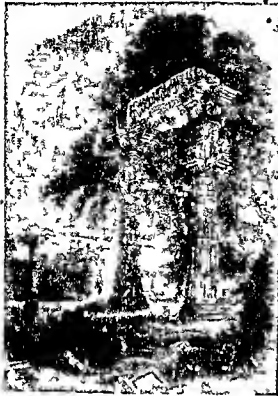
“શીરીન ન મળે તો છવતર નકામું.” એમ કહી ચાલતી વિક્ટોરીયામાં સીમ કુદી પડ્યો. વિક્ટોરિયા સ્થગ્યાત ચર્ચાએ, તરફ હંકારી મળ.

વાંચકો! ખુશ ખખર. એક મહિના પછી રહીમને ફેરો-રામાં હું મળ્યો ત્યારે એ વરરાખ જેલો વરણાગી બનીને આવ્યો હતો. રોજ મોડો આવતારો તે મારી પહેલુને આવી-મારી વાટ ભેંસ બેરોલો. મને ભેતાં મને વળગી પડી તેણે કહ્યું—“ડોસ્ટ! ફોલ આવી પહોંચી છે. વાંટ જોતી હતી. મારે જલદી જવું જોઈએ.”

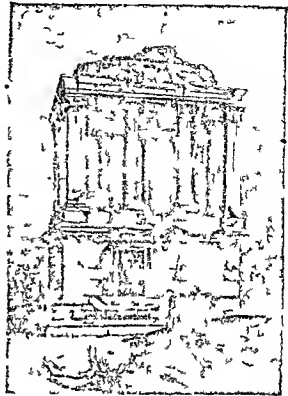
“પણ ક્યાં?”

“બંગલો વાંદરામાં મસીદની પાછળ છે. બે ચાર દહાડા પછી પાછો મળજે-ડોસાને સમજાવી બધી વાત કરવાની છે. એક મુરબ્બીએ મદદ કરવા હા પાડી છે. અંધું પતી ગયા પછી તને ઘેર લેઈ જઈશ.”

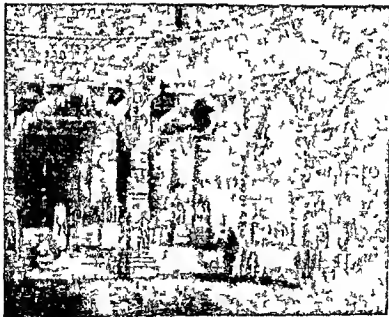

ચંદ્રાવતીમાં તેરમા સેકામાં જૈન મંદિરના રથબો

મનાસામાં એ રોયને બાંધેલી કવર

આબુલ ઉપર વિમળશાળા દરે

સહરીના મહિન્દો અહરનો રખા

પરિવ યજુજભટ્ટો નગર

હડીસગ શેત્રું હરે—અમદાવાદ

અજરડા ખાસેતુ જેન દરિયાસે

જેનો અને શિલ્પકલા

લખનાર-ડૉ. અંકુમારે.

ભારત જુનિનો ધોરવવત્તા પ્રતિદાસ સામ્રાટ રાખનાનું બાળપણ માન જેનોને અપાય છે. કારણ કે જેન મુનિરાએએ જાણેલા અપૂર્વ પ્રથો અને રાસાઓ તેમજ જેન ધર્મોવશથી રાત્રીઓએ અને પોતાને મળેલી સંપત્તિના સદુપયોગ કરી જેન શ્રીમતીએ બંધાવેલા સુંદર અને જાન્ય દેરાસરોએ આપણા જ્ઞાનકાળના પ્રતિદાસ ઉપર પ્રકાશ પાડવામાં અપૂર્વ મદદ કરી છે.

સંનુજન-ગીરનાર-આણુછ કે ચમારડી ઉપર તેમજ ચાંપાનેર અથવા મોદેરામાં બંધાવેલા દેરાસરોનું જ્ઞાત એ પણ તે તે કાળનો પ્રતિદાસજ છે. પોતાનું સામ્રાજ્ય સ્થાપનાર મહાન સામ્રાટોની મદદથી અથવા તે સહાનુજીતિથી તેમના જેન મંત્રીશ્રીએ બંધાવેલા આ દેરાસરોએ પવિત્ર પર્વોના સિપરો ઉપર ધર્મને સદા વિજયવત્તા ફરજપતો રાખ્યો છે, આરે સત્તા તે તેની ટોચમાં દશાધને નામોનિશાન વચરાની સંતાપ મળ છે.

આ દેરાસરોના બાંધકામની વિગતવાર-એટલે કે તેની અંદરના કુંબો-સ્થંભો-કમાનો-ધુમટો-લીપરો વિગેરેની નક્કી-કોનર કામ કે શિલ્પકળા ઉપર વિવેચન કરવું એ લે આ વિષયમાં કોઇ કુશળ અને પ્રીતીય થયેલ હોય તેનું કામ છે. જેન દેરાસરોનું કદ કે ઉચાઇ ખાસ ખ્યાન નથી ખેંચતા, પણ પછી સૈની લોકોની કાતીગરીની જેટલી સંસ્કૃત કુશળતા અંદરના નક્કી કામમાં વાપરવામાં આવી છે. દેરાસરમાં ભવવાનની મુર્તિને એસવાના ગંભીરની આગળ સજા મંડપ હોય છે, અને તેના ઉપર અપ્પકાણુ ધુમટ હોય છે, અને કેટલીક જગ્યાએ આસપાસ સ્થંભ પકિત ઉપર વિશેષ ધુમટો પણ હોય છે. આરકષણુના ધુમટો અને સ્થંભો ઉપરની કાસ્ટી એવી બારીકાપી કરેલી હોય છે કે તે મોજુમાં બીજામાં ઉનારી હોય નહિ એવો ભાસ કરાવે છે. જાનુજ વખણાતી અતિ અદ્ભુત પદ્ધતિની ગાંધીક છામરનો કોઇ પણ સજુણને આની શોભાની સાથે મુકાવેલા કરી રહેતો નથી. એટલું તો માત્રસ કે જેનોએ પોતાના દેરાસરોમાં બાંધકામની જે સંઘી દાખલ કરેલી છે-તેની અંદર ચોદ્યા પર્વતમાં ચોગમાં મુસલમાનોના રાત્રીમાં સહેજ થોડો ફેરફાર થયા સિવાય ખાસ જાનુજા નોમ કાંઈ વિશેષ સુધારો વધારો થયો નથી.

નાનુકે અને બારીક કોનર કામ અને નક્કીથી અવકૃત થયેલા કાઝા સ્થંભોવાળા (જુઓ અંદાવલીના મંદિરના સ્થંભોનું

ચિત્ર) મોટા હોયનું મુસલમાનોએ પોતાની મસજીદો અને મકબરાઓ બાંધવામાં અનુકરણ કર્યું છે. એટલું જ નહિ પણ કેટલીક જગ્યાએ તો એમને એમ દિકું કે જેન મંદિરો પાડીને ઉપાડી લાવેલા સ્થંભો ઉભા કરી દીધા છે જેના ઉપર આજ દિવસ સુધી ફોતરેલી મુર્તિઓ જેમની તેમ આજાદ છે.

મુસલમાનોના આજ્ઞા પછી જેન સૈનીમાં કેટલુંક મિશ્રણ પણ થયું છે. તેમજ મુસલમાનોએ પોતા મારે પોતાને અનુકૂળ સ્વરૂપ આંહવા યોગ્યક ધટતા ફેરફારો પણ કર્યા છે. મંદિરોના શિખરોને જાદને તેઓએ મિનારા દાખલ કર્યા અને અંદરના બાંધકામમાં અણીદાર કમાનોની નવી પ્રથા દાખલ કરી, જેથી તેઓ સ્થંભો વચ્ચેનું અંતર-(કે જેને નોનોના દેરાસરમાં વધારેમાં વધારે ૧૦ ફીટ જેટલું જ છે કારણ કે કમાનો બાંધી ધુમટને ટેકા આપવાની પ્રથા ન હોતી)—વધારી લઇયા છે, તેમજ દિકું અથવા જેનોને મુર્તિની પૂર્વ કરવાની દોવાધી—અને મુસલમાનો ને સમુદાયમાં મળી બંદગી કરવાની દોવાધી—ને તે દિશાઓને અનુકૂળ ફેરફાર કર્યા

જેન પદ્ધતિમાં ખાસ અનુકરણીય બાંધકામ ધુમટનું છે. દર સ્થંભ ઉપર લાંબી લીલાઓ પાધરી ચોખંડ જેડી લીધા પછી અપ્પકારનો ધુમટ બાંધવાની કળાનું મુસલમાન-રામન-દેરે અનુકરણ કર્યું છે. આદિયા આવી ગયેલા ઠાઈ રોમન કારીબર મલાસામાં બાંધેલી એક કમરના સ્થંભોમાં આ સૈનીનું ચોક્કસ અનુકરણ દેખાય છે. (જુઓ મહાસામાં બાંધેલી એક કમરનું ચિત્ર).

ગુજરાતમાં બાંધેલાં જે વિદારો અને મોટા બાંધ્યા હતાં તેમાંના હાલ એક પણ અસ્તિત્વમાં નથી તેથી ધુમટ કામનું અનુકરણ થયેલું કે નહિ એ કહી શકાય નહિ, આરે મુશ્કેલીમાં બુધ્ધની જે મુર્તિઓ છે, ત્યાં આપું બાંધકામ કરવાની જરૂર નહોતી. કુષ્ધ અને જેન ધર્મ જુદા હતા તે મુર્તિ રચાપત્તી આ ન્યારી પ્રથા પણ એક પ્રમાણ છે.

આ ધુમટ તેમજ તેની આસપાસ ચારે તરફથી દવા અને પ્રકાશ મુશ્મતાથી આજુવા માટે જે સૈની ચોનવેલી છે, (જુઓ આણુછ ઉપર વિમલરાના દેરાસરનું ચિત્ર) તેના જેવી કરામન દળ સુધી બીજે ક્યાંય દેવામાં નથી આવી અને ચોતરફથી આંખને આકર્ષક લાગે એવું આના જેવું સુંદર સ્વરૂપ-હજી ક્યાંઈ નજરે નથી ચડ્યું (જુઓ અજંટો પાસેના જેન દેરાસરનું ચિત્ર) આણુછ ઉપરનું વિમલરાનું દેરેક ઇ. સ. ૧૦૩૨ થી પૂર્વ રચાયું. આપું દેરેક સહે આરકષણુ બાંધેલું છે અને દિકું-પદ્ધતિમાં જેન બાંધકામની સૈનીના પ્રથમ દરજ્જાના નમુના તરીકે ગણાય છે.

અજંટો પાસેના જેન મંદિરના સ્થંભોનું જે ચિત્ર આપું છે તે તેમજ સિકામાં બંધાયેલું. હાલ તે તે નાસ પામ્યું છે અને ફક્ત સ્થંભોજ ઉભા છે. આવાં કેટલાંય સુંદર બાંધકામોના નાસ કરી અદમદશાદે અદમદવાદની મળેલો બાંધી. તેમાં કણુ પતી

અને અણુદિવસ પુર નજીક હોવાથી ત્યાંનાં મંદિરોનો નાશ થયો. પશુ દુરના આણુછ-શત્રુજય-ગિરનાર-ઉપરનાં મંદિરો બચી ગયાં. જાનનગરમાં રાપરીશા અને તેજપીશાએ બધાનેલાં દેરાસરોનું બાંધકામ પશુ ધકુ વખણાય છે.

સૌથી પ્રાચીન દેરાસરોના મધ્યક તરીકે શત્રુજયનું અને અચાંચીન સમાચમાં બધાયેનું અમ્લાવાદના હડીસંગ શેઠના દેરાસરનું ચોડું વર્ણન આપી લેખ પુરો કરીશું.

પાંચમાં સૈકામાં મહારાજા શીશાદિયે જૈન ધર્મે અગ્રી-કાર ક્યોં સ્વાસ્થી જૈનોનો પ્રભાવ વધતો ચાલ્યો. શત્રુજય ઉપરનાં દેરાસરોનો શિશાદિયે છજોધાર ક્યોં અને સુંદરતામાં પશુ વધારો ક્યોં. શત્રુજય મહાન પવિત્ર તીર્થસ્થળ ગણાય છે. કારણકે પ્રથમ તીર્થકર થી આદિનાથ સ્વામીએ આ પર્વત ઉપર તપશ્ચ્યા કરી હતી. ત્યારથી તે મુમુક્ષુઓનું મહામંદિર ગણાય છે. અહિંયાં કેટલા તપસ્વીઓ અને રાજર્ષિઓએ મહાન તપ આદરી પોતાના પાપ કર્મોનો ક્ષય કરી મુક્તિ મેળવી છે.

શત્રુજય પર્વત દરીયાની સપાટીથી ૧૯૭૭ ફીટ ઉંચો છે. પાલીતાણુ શહેરમાં થઈ પર્વતની ટલાડી પાસે આવતાં બંને બાજુએ વાના ઝાડની હારો છે અને તેની ધરાઓથી સ્વર્ગનો તાપ લાગતો નથી. પર્વતના સ્કંધ ઉપર ચડતાં બે ત્રણ માંધણ સુધી તો જરા થયે ભાગે તેનો રસ્તો છે. પશુ વિસામો લેવાની ધણી જગ્યાઓ તેમજ પાણીનાં તળાવ તથા કુવાઓ આવે છે. આ કુંડર બે શિખરોનો બનેલો છે પશુ વચોની ખીણ પછી ખરી પુરામેલી છે, અને દેવાલય અગારામી તથા વાડીઓથી વ્યાપ્ત ગઈ છે. બધાંબની આસપાસ ફરતા કોટ છે. દક્ષિણ શિખર ઉપર કુમારપાળ અને વિમલસાહનના બધારેલા દેરાસર છે. વારંવાર છજોધાર યતો હોવાથી આજુબાજુનાં હાલમાં મધારેલાં દેરાસરોમાંથી અસંખ્યને બુદ્ધ પાડવાનું કામ મુશ્કેલ થઈ પડે છે.

દેરાસરના ગંભારમાં આરસપાણુમાંથી પ્રાતરેલી, ઉદાસીન શક્તિ ધારણ કરેલી, પરમ શાંતિ વર્ણવતી શ્રી તીર્થકરેલી સ્ત્રી સમક્ષ રૂપેરી દિવિયોના આજા પ્રકાશમાં, અગરખતીથી સુગંધિત થયેલ હવામાં ચક્રચક્રિત ફરતખંડી ઉપર ભાવિક સ્ત્રીઓ એક સ્વરે મંદુર સ્તવન ગાતી હોય છે અથવા તો વિવિધ અલંકારો અને શૃંગારોથી સન્નિજત સુંદરીઓ મંદમંદ ગતિએ ધીમે ધીમે પ્રદક્ષિણ ફરતી હોય છે, એ વખતના દેખાવથી શત્રુજય ખરેખર અદ્ભુત ક્યામનાં એક કલ્પિત કુંડરનાં જેનો જણાય છે કે જ્યાંના રહેવાસીઓ જાણે એકાએક આરસની પ્રતિમાઓ બની ગયેલા હોય, અને અપ્સરાઓ આવીને હરહમેશ તેમનું વિધિ-પૂર્વક પૂજન અર્ચન કરી સુવર કંઠેથી મંદુર સ્તવનો ગાઓ સ્વર્ગપુરિના ભાસ કરાવે છે.

શત્રુજય-આણુછ નિગેરે પવિત્ર તીર્થસ્થળમાં લાખો રૂપીઆ અર્ચનોદાર શ્રોમંત જૈન શેઠીઆઓના ઘણા દાખલા છે. પશુ આજુ કાળમાં પોતાનીજ જન્મજૂમિયાં લાખો રૂપીઆ

ખરચી પ્રાચીન પદ્ધતિ અનુસાર એક સુંદર ભવ્ય દેરાસર નો કોષ્ટએ બધાણું હોય તો પહેલ વહેતું અમદાવાદના શેઠ હરી-સીંગ ફેરેરીસને તેમની બહારની વાડીમાં બધાણું છે. ઈ. સ. ૧૮૪૧ માં ધર્મનાથ સ્વામીના આ દેરાસરનું બાંધકામ પ્રેમ-ચંદ નામના એક હુશીયાર સલાહની દેખરેખ નીચે પુરું થયું. અગ્રીઆરમાં સૈકામાં આણુછ ઉપરના દેરાસરમાં પોતાના પૂર્વજ શિવપ્રકારીએ કરેલા સુંદર કામનું આપાદ અનુકરણ કરીને એવી સરસ કારીગરી કરી બતાવી છે કે આવજની કળા હજી જુસાઈ નથી એવું આપણને લાન થાય છે. અંતર્ગત કાળની અંદર કંઈક ફેરફારો થઈ ગયા છતાં આ દેરાસરની બાંધણી અમાલિના કોષ્ટપણુ દેહોનાં જેવીજ છે. જોકે આ વિષયના ખાસ અભ્યાસકરોને એવો એકિપ્રાય છે કે અગાઉના જેવી ભવ્યતા છે પશુ તેની કામગીરી અને સુંદરતાની ચોખવટમાં સ્હેજ ઉતરતી છે.

જુબી પાલીસ

વાષિકે જવાજમ-૨. ૩) વી. પી. જાવે ૨. ૬-૪-૦

દિંદ નંબર ૨. ૫

રખો-રેજીસ્ટ્રાર કાર્યાલય, ખટાઈ બીરોડા, મીરમામ મુંબઈ ૪

વિશ્વામુ કેમરાઓ

ક્યાંથી

ખરીદશો ?

કેન્ટોનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સમાંથી

અ્યાં

જર્મન બનાવટના મજાલુત અને રફાઈ

મેસાઓ તથા દેરામાફીને લગતો

સર્વ સામાન પુરતો જ્યાંમાં

મળી રાહે છે !

એ સિવાય

ઝાઈસના દુરબીનો મળી શકશે.

૬૦-૨૫૩, હોનબી રોડ, કેદ-સુખ.

“આમ્મા ફોટો ફાઈલ્સ”

આનંદ લાલેરીઓ.

જાનના-શાંતી દેવાશંકર મહાદેવ દેવચાલાચારી

દાંભીક શરૂનાં લક્ષણ.

મૂર્ધાનંદ પરમદુલ્લે વેલેલે મૂર્ધર્મિણી ॥

તથાગતે શુભવત્ સદશ્વ દુષ્ટકર્મામિલત્વમ્ ॥

દર્મ નિવ્ય, સમલ સવચ દાહશાંતિવચનમ્ ॥

માયાકોટિ દિગુણસાદિતે દુર્ગુરુતે ત્વગ્ગામિ ॥ ૧ ॥

આશ્વ વચનના બેસના બાધ જેવાને આનંદ આપનાય, અર્ધત દુઃખવચ્ચ ક્રેસ સ્થાતાત્ મદ મુર્તિ એવા, તત્ત્વ વધારે સ્ત્રી અને તુના ક્ષત્ર જેવા એટલે ઉપરથી સારા રાજાના પશુ અંદર ખાનેથી થયું અધન અને દર્મશાં દુષ્ટ કર્મમાં લક્ષ-ખાન સામેનું છે એવા, ઉપરથી દર્મશાં દર્મ રાખી પર્મની ખાન રાજાનાય યના મકારના મધથી ભરેલા વિષય વાહનામાં જેનું મન દર્મશાં મેલેનું રહે છે, કાળા અંધારને કાઢીને માનના અનાનાય રાજ, ભુધિના મદ એવા મેલેએને જાનના, માનાના ક્ષીય રાજત્વ તામસ મે શુભેથી ભરેલા, ઉપરથી રાજધાનુ પંડીના પૂંછા જેવા ને અંદરથી લુચ્ચાઇ ને મોટાઇ કરનાય એવા દુષ્ટ શરૂએને દુ ઊંડેથી નથી છપાવે સંસાર સમુદ્રમાં તણ દડે થું.

દુઃખી શરૂપાદ્યમ

ગોમ્તઃ શિશવઃ સવારિ સદને વેકાવનં વાગિયં

રાયત્ દેશવતી ચ કરમશનં ધૂમેન પૂર્ણ શુદ્ધમ્ ॥

માયો નિન્દુરમાર્ષિણો પ્રમુર્ષિય ક્રોધેન પૂર્ણઃ સદ્ ॥

આનંદ સતતલવરિણા દિ સતતં ધિગ્ ધિગ્ શુદ્ધરુપાધમમ્ ॥ ૧ ॥

જેના પર્મમાં છેકાર્યોમાં ખાંડે ખાંડે કરી અનવનાં દોષ, પર્મમાં મોનરૂ પાળીભર્મ દોષ, ભીતે માંકોનાં અને લાજ સીતાનાં મિત્રો દેખાનાં દોષ, આંજીઆમાં કાદવ અને ચાંચ મન્દર જનુજનુના મધુરખની કરના દોષ, પધારીમાં ચાંચ માંકોનું સૈવ રામીમાં પુષ્પ કરવા તૈવર રહેલું દોષ, બટાઇ ગયેનું પર્મજીમાં ભાએ ન પાળી પામનું મેનુધાનુ આંજી પાંચેનું દોષ, ન્યાં કરના પાંચમ મેકાપક વિષય આંજી આંજી રાજના લેતી દોષ ને કપારકચુકું લુખું કરેલા આધમાં માસતી દોષ, પર્મમાં પુંચાપથી ધોલે વીસે પર્મુ સામેનું દોષ, તાવડી તબ્રકા લેતી દોષ, દર્મશાં તોખી ગમતી એક કહેવાં દસ કોર વેનુ-સંભળાવનારી છબી કરતી પતિદય આ દોષ, પર્મથી પશુ ધોતી લઇ કાપથી પર્મપર્મ કરતા દોષ, મેખાનાં ટાડા પાળીથી ન્યાં સ્વાન યનાં દોષ એવા શુદ્ધ-અને ધીકાર દો

“ શુભીકા અને ગરુક (લેશી) ની સમાનતા ”
યુગિકા ગણસે સમાન ધર્મો નિર્ણયનાં નિર્ણયનાં તુમે ॥
જેન માનસ મોદ કારીની વિધિના વિતરણ વિભિન્નિ ॥ ૧ ॥
“ શુભીકા (રેપા) અને ગરુક (લેશી) જેનુ એક સરના

ધેષા છે. શરૂનું ને મેડે તથા પંચાંગો બનાવે છે. નેમી તીથી વાર નમન પોય કચ્છનું બેનું પંચાંગ બનાવે છે, તારે જેવી અખંડ કાળાઅતી બાળા પશુ પંચાંગ બનાવી નેમીની રો માણેને મીમાં મધુનું વચનથી, મેડ ઉપાતી પંચા નીચેતીને કાદી મો છે.

શ્રી પુરુષોત્તમ સંસારી આગા

પીટયા તુમને પરમીને મું પામી દું સખ. આપા પૂર પેટ નવીગયનું મું અંધથી જમ. કાધે ચુકો દેમોય દેરે મુકા દાર. ને રવપે નવી સાંપડીએ એજે ગયા અનનાર.

આવી રીતે રાજ પરમીને કરનાં વેનુ કરી પેનાના સ્વામીને ફલતી-એક કાપ કરના આંજી પેનાના કાળીથી રીસાદને અંધેરે સ્થોઇ કરી તદ્દિ બીયારો કાળી જવારથી જૂઓ તરસો વેરે આંજી ત્યાં કરનાને તોખેરે યદાવેથી જેધને પશુ ને વાકે કિં ન જોયે પાપિણી કાધે વાંમીવદીયઃ વિતા ॥

રહે અલપસિ કિં નવેચ જનની રથદા ત્વદીયા સ્વસા ॥
નિગંજી ત્વરિતે મુદ્દામદિરિતો જેડે ત્વદીય મુદ્દ
દા દા નાપ મમાપ દેદિ મરણ વાસ્તવ માપોદય ॥ ૪ ॥

પુરુષ-અરે શંક, કલ્પ સ્થોઇ કેમ નવી કરી તારે શંક જુઓ આંજી પશુ પર્મમાં તો રાજની દેખાજ કરીને મેલે છે. તો તારા મનમાં તું સમજે છે મું ?

શ્રી-દે ? મું અને પાળી કરી ? તુ પાળી ને તારો આપ પાળી અને વધારે પોવાવ મા.

પુરુષ-એ રાંડની ! તારો તે દી કેમ કરી મળે છે. ને જનુ લયારો ફતરીની પોં કરે છે.

શ્રી- નો મેડું અંજીએને મેલ. શંક ગડ ને પાને કરી રંવા છે ? શંક તો તારી મા અને મેન છે અખંજી ? અને મદ જમન મા.

પુરુષ-અરે શંક તું મારા પર્મમાંથી નીકળ નાકે મારે કામજ નથી !

શ્રી-આપ માય રેષા આ જાળી બીક તે તું કોને જાતરે છે ? આ પાર કોઈ તારા જાપનું નવી સમજી ? દ તને પરમુષ મોદની આવી. તું અને તારી મરને પરમુષ આંજી દોષ મરે નીજ પીટયા આપ પર્મમાંથી જન. (ઉંડે બીયારો કાળી આ છાની કાળી કંડાળી પ્રમુની ગયેના કરે છે.)

પુરુષ-તે નાચ-દે પ્રમુ. દને તો આજેન અને મેન આપ તે સાર આ રાજનું દુખ દરે જતાનું નથી તો ફપ કરી તારી પાસે મને તેરી લે.

શ્રી-તું કાધ મરતો દોષ તો આજ દમનુષ મરતો ને આપ રાખેલા પર્મમાં તો નવીન ઉપર ? તું ઉંડે મને મું સખ આપનાનો દનો.

મવાવો માન માતલિ પરમાતલિ પ્રાવળા ॥

વિષોદે વાંદ માતલિ સાંદમાતલિ માદ્રવા ॥ ૫ ॥
મધમાં ગાખીએનું દેરો વધે છે, મધમાં પર્મમાં અખંજી મેન-મન રપ છે. વિવદમાં કરાજા રીમે દેવામાં આંજી કરી કરી હરે છે. અંજીમાં લીનું પર્મ કરી ખૂંડીએ. કારીને કુચારે વધે છે.

આવે છે—સીનેમા તથા તારીખ તપાસતાં રહેજો.

મુંબઈના સાક્ષર વર્ગમાં પ્રશંસા પામેલી—હાઈ ક્લાસ લેડિઓમાં વખણાયેલી.

મજાની સાક્ષર એવોર્ડ મીં કનૈયાલાલ મુનશીની માનીતી મોવિઝ ઉપરથી ઉપજાવેલી.

મહાન ફિલ્મ—

જેમાં—વડોદરા રાજ્યના બરકર—દ્વાવી—વોડા તથા મહેવેના મદન સીનગીનરીની મદદ તથા સામીતા પત્રી
મીસ જુમેદા, મીસ સુશીલા મીસ ફાતમાના

ઉત્તમ અભિનયથી શણગારેલા ફિલ્મ

પૃથ્વી વલ્લભ

દાયરેક્ટર—મીં મણીલાલ કે. જોશી.

કોટોચાફર—મીં વી. બી. જોશી

ખનાવનાર—અશોક પોકર્યસ

જુડીંગ મારે લખો—કોહાનૂર હાથરાજી સરવીસ, દાદર મુંબઈ

શ્રી મંજુવતી સંભારામ મહારાજ જી. સી. આઈ. ઈ. કોલ્હાપુર સરકારના
ઉદાર આશ્રય નીચે તૈયાર થયેલું ચિત્રપટ

સ્વધર્મે નિર્ધન શ્રેયઃ પરધર્મે ભયાનકઃ” એ રાજયોગી શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનનાં વિશ્વવિખ્યા
ગીતા વાક્યની સાથેકતા કલિયુગમાં કયા કાંત્રિય રાજ્યે કરી
મુંબાઈમાં એકે અવાજે વંખણાયેલ ચંદ્રાવ મોરેની ફિલ્મ તૈયાર કરનાર

યુનાઈટેડ પાકચર સીન્ડિકેટ

મહાન જહમત અને જરતા ભોગે તૈયાર કરેલ

શ્રીયુત સર પોતદાર કૃત

છત્રપતી સંભાળ

એ નામની ઐતિહાસિક ફિલ્મ જુઓ, એટલે ખાતી થશે

આ ચિત્રપટ સીનેમા મેજેસ્ટીકમાં થોડા વખતમાંજ

બનાવવામાં આવનાર છે

ગુજરાતી રંગભૂમિ

લખનાર:—રા. ગુપ્તાદત્ત.

• ગુપ્તાદત્તની શ્રમ વિદ્યાના બળથી હું 'પાર' છું કે 'મેળ' મળાદના તંત્રી સાહેબે આ વખતે આ વિષયના લેખ માટે બીજા કોઇ આદ્ય મોડા મોડા પહેળા લેખક તરફની આરાધના સંપેદી તેથી મને જણાવેલું કે આઇ ગુપ્તાદત્ત તને તો હું બાર મહિનાનાં બાવન અઠવાડીયાં (શિશુની સ્વિસ્ટમ પ્રમાણે તેમાં પણ આવાક અધિપતિ ધૂળી પોલીસનાં અઠવાડીયાં તો મંદિર કરી લખ છે) તરફી આપું છું માટે જો આ વખતે દિવાળીના અંકમાંથી તને "રામ રાધના મોડા ખાંડ ખાઇ, પાણી પી, ઘડો મૂકે છે" આપણે પણ માનું કે આશ આઇ "પણે સિવે સોમવતી અમાસ અને શુક્રવાર" તો તહેવાર આવ્યો છે તો જરા દિવાળીનો આનંદ લેશું પણ એટલામાં તો છેલ્લી ધડીએ ઢુકમ મૂકે છે કે રંગભૂમિ પર નાચો, તેથી જેમ કેટલાક ભાષણ કર્યાં છે કે છે "ખેન છેક છેલ્લી ધડીએ કહેવામાં આવ્યાથી હું આ વિષયનો અભાસ કરી તૈયાર થઇ શક્યો નથી" તેમ હું પણ પહેલેથી જ જણાવી હતું કે: "પોડું લખ્યું જણું કરી વાંચ્યો" મયા દિવાળી અંકમાંનાં "ગુજરાતી રંગભૂમિ" શિર્ષક લેખમાં મેં માત્ર શુક્ર રંગભૂમિની ઉત્પત્તિની લાઇ વર્તમાન સમય સુધીની નાટક મંચાણનું દૂકામાં વર્ણન આપ્યું હતું અને તેને અંગે બીજી વાતો દૂકામાં જણાવી હતી તો આ વખતે હું ગુજરાતી કંપનીના નાટકકારોનો દૂકા ઉત્પત્તિ આપીશ.

દિવાળી બહાદુર રણછોડભાઇ ઉદેસા વિ. ને બાબ મુકત્તાં જ્યારથી નાટક કંપનીઓએ ધધાદારીનું રૂપ પકડ્યું ત્યારથી પોતાની ભાત પાડનારો અને પ્રખ્યાત નવર પોતા તરફ ખેંચી પ્રખ્યાત ચકિત કરનારો પહેલો નાટકકાર કોઇ બહાદુર આવ્યો હોય તો તે રવ. વાઇજ આસારામ જોડા. વરતુરકેલનાં અને પાતરાવન એ તો વાઇજના આપનાં, એટલું જ નહિ પણ ભાંડેલી ડાહ્યાભાઇ ધોળશાહએ બહાર પડી પોતાની નવી ભાત પાડી ત્યાં સુધી દરેક કંપની પોતાના લેખકોને વાઇજભાઇનું અનુકરણ કરવાનું જ કહે અને લેખકો પણ તેનું અનુકરણ એટલે નાટકનો છેડા એમ માનના. હા, એજ જમાનામાં એક બીજા લેખકે પોતાની બીજી ભાત પાડી હતી પરંતુ તે પરત્વેતાની બેડીમાં જકડાએલો હોઇ તેનો મહેરો કેદમાનાની દિવાલની આડમાં ધૂપાયેલો હતો જે દિવાલ તોડી બહાર પડ્યાં કૃષ્ણ ચરિત્ર અને દેવક્યા રૂપે દેખાયો તે લેખક મળશકેર હરિનંદ કે જેણે પોતાની યુવ-લુણપણુની તથા રિયાસીરીકપણુની બુદ્ધિ જ આ પાડી હતી. અને આજ સુધી જોશું તો વિળપશકેર કાળીદાસ, મદાવણીશકેર. વિલાકેર, જનમ વિ- તેની નિશાળનાજ આજળ

પ્રધેશ નિશાળીયાઓ છે. જેમ વાઇજભાઇની સંકલના, મળ-શકેરભાઇનું તાદરપપણું, તેમજ ડાહ્યાભાઇનો જન રવભાઇ ઉપરનો કાણુ, એ નવું બ્યક્તિત્વ બધું. જે કે ડાહ્યાભાઇમાં વાઇજભાઇનું પાત્રલેખન નહીં દેખાય, મળશકેરનું સહિત નહીં કેમપણ, પરંતુ હીરાની પારખ અને હેમમાં કવેલી જગદેનું અવેરીપણું એ તો અવેરી ડાહ્યાભાઇનું જ. જન સાધારણને ધરે ધરે ગતાં ગમ્મો એ તો ડાહ્યાભાઇનાં જ. જે કે મળશકેર ભાઇનાં પણ કેટલાંક ગમ્મો ગવાતાં પણ તે દરેક ગાઇ ન શકે. સાદા સીધા રામ એ વળી ડાહ્યાભાઇની વિશેષ વિશિષ્ટતા અને એ સ્ટાઇલની જ નંદમ કરવામાં ત્યારપછી કોઇ નીકળ્યા હોય તો તે કવિ ચિત્રકાર દ્વલચંદભાઇ અને કવિ ન્દનાનાચનાં કાચની ભાવના તથા ડાહ્યાભાઇની રામ પસંદગીની વિશિષ્ટતા એ બન્નેને સંખ્યાએ મળે તો તે બદલાઇ નહુનાય.

આવી રીતે ડાહ્યાભાઇના અવસાન સુધી ગુજરાતી રંગભૂમિ ઉપર આ ત્રણ ભાત દેખાતી, વાઇજભાઇની રકૂતનું કામ કવિ કુર્બલ શ્યામજી કુવ વિગેરે રાશીયાં માડાં માફક નીલાવનાં. મળ શકેરભાઇ તો વાડામાં પૂરાએલાજ પડ્યા હતા ત્યાં ડાહ્યાભાઇને અવસાન થતાં તેમની રકૂલ સંભાળે એવો માનરંગ મોતાંવા લાગ્યો અને ધીમાં મરાવા લાગ્યાં. પરંતુ ડાહ્યાભાઇને કોઇ પણ પૂરે સમજેલો ન હોવાથી તેની ધીમ્મટર ઉપર ઉડું રંગભૂમિની અંધ ધીમે ધીમે થક લાગી, ત્યારથી ગુજરાતી રંગભૂમિ ઉડું તેને અંતર, રજુપોતોની સુરવાલ અંગરખાને બદલે દીક્ષીરા કછપી થત અને દીક્ષીવીયન કટ પહેરવા મંડ્યા. સાથે પાત્રો ફેરશારવા થત કરવા લાગ્યાં. જે કે તેમાં પણ દરજી કાઢી ભાન પાડે એવે લેખક તો નજ થઇ શકે. કવિ છોટાલાલે દોષદામાં તેની બરા બર નકલ કરવાની કોશીસ કરી, પરંતુ ઉડું ભાવા અને ઉડું હોવાના નિયમથી અજાણ હોવાથી બરાબર ભાત ન પાડી શક્યા તેઓએ તે રસ્તો સાફ કરવાનું કામ કયું એમ તો કહેવાયજ ખૂબ

ત્યારપછી એજ જનની કોશીસ રા. દિવાના, મળચંદ મેમ અને ગોવિંદ મોતી નાયક એ ત્રણની ભાગીદારીવાળી નાય નાટક મંડળીમાં ફકરૂ નારાયણ વીસનજના 'માલવકેતુના અભિ' પછી કરવામાં આવી પણ તે ભાગવાના અમલના કોકાંગાં અં વીરરાની રૂતી ગરમીમાંજ કરમઇ ગઇ. ગુજરે રંગભૂમિના પાટ પર મુખ્યત્વે તે તે મોડું પણ જોઇ ન શકે.

જે નરી જનની કોશીસ દેશી કંપનીની દોપડીથી રા રખે તે દેશીમાંથી જુદા પોડા દેશીના રસદે "આખં નીલિદંક" નામ સાથે ચાલુ રાખેલી અને બંધે આ ત્રણે ભાતથી જુદી ભાત. રા. દિવાનાના "મોલતો કાગળ" સાથે જ શર થઇ અ વાઇજભાઇ, ગેઇડીભાઇ, ડાહ્યાભાઇમાંથી સાથે જ દિવા-સાનીની ચોપી ભાતે ગુજરાતની રંગભૂમિ ઉપર પોતાનો પગલ જમાવ્યો કે જે રા. હાલ ઉપર જ ત્યાર પછીના લગભગ દરે લેખકો શું પાગલ કે શું રસદા કે શું અમૂલીય કે શું વેરાની એજ પ્રાસની પડાપડી એ કાફિયાની કાકીકી સાથે આ

દિવસ સુધી રંગબ્રૂમિ ધમધમતી રંગા છે અને હવે પછી કોઇ ખીન્ને નવો લાન પાડનાર ઉભો થાય ત્યાં સુધી તોલની છેલ્લી બાન એજન્ટ.

જો મથા વર્ણનું સરવાળું તપાસીશું તો જણાશે કે જરૂર રંગબ્રૂમિ હવે કંઈ નવો ફેરફાર માગે છે. પ્રગતી રહામે જે કંઈ છે તેથી પ્રગતને ઉચ્ચતરીકે હોય તેમ જણાય છે. એના દિદાદરજુમાં શું આ પ્રમાણ પૂરતાં નથી કે આર્થ નાટકમંડળી ઉભી. મર્ફ કે ભેડી-યુ પારસી ઈપરિવય જનની કે ત્રણ પાળી-હુનિવસંલ મોતીથી ચમકી કે તુરાનની ચપડીમાં ચોળાઇ ગઇ-મુંબઇ શુદ્ધતાની હત્ય તો દુખાશના દરવાજામાં પેડી ત્યાં માંસપા પોટલોં બાંધી વડોદરાની વાટે પડી.

આ બધું શું બનાવે છે? શું એમાં એ જાતનું સુચન નથી કે રંગબ્રૂમિમાં કોઈક જાતનો ફેરફાર મનાવી જરૂર છે?

ઉપર બનાવેલા ચાર ભાત પાડનારાઓમાંના હત્ય બે હવે છે. જ્યાં રંગબ્રૂમિ નિરંતર કેમ? આ બાબતનો કોઈક ખાસ અભ્યાસ ક્યાં છે? માનીતો કે દિવાના તે પૂણે સંતાળને બેસી મથા છે પરંતુ જૂઠાંકરભાઈ તો હાલ મેદાનમાં છે અને તેનો એક આદનારો વર્ગ સુધી મોજુદ છે, સારે આમાં શું રહસ્ય હોયું જોઈએ?

બાલા પાઠક! જો રહસ્ય વળી કોઈ ખીછ વખતે ઉઠીશું કારણ કે તું જાણે છે અને મેં શરૂઆતમાં જણાવ્યું છે તેમ આ તો મારે અનરવાધારી લખીનગ કરવું પડ્યું છે. પણ હું વચન આપું છું કે એનો બદલો જરૂર ખીછ વખતે વ્જાર સાથે વાળી આપીશ. હમણાં તો તું પણ ખદારી સાથે મળી પ્રમૂતી પ્રાર્થના કર કે પ્રમૂ હમણી શુદ્ધતાની રંગબ્રૂમિનું કપાણ કરે અને તેને નાશને પથ જતી બચાવે.

ચોપડી-ચોપડીયાં-અને મારિયા મ ડ

સસ્ના અને સારામાં-સારા

હાફ ટોન

દુ કલર

શા કલર

બોલોકસ ચમો બનાવી આપીએ છીએ

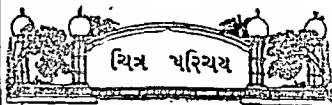
લાય મધ્યમસરના

એક વખત કામ પાડી આવી કરો

મજા:-

ફાઇન આર્ટ પ્રોસેસ વર્કસ

૧૩, રોમરીન્ડ લેડ મુંબઈ

આ અમારા દીવાળીનો ખાસ અંકના મુખપૃષ્ઠ ઉપરનું “લુપ્ત વર્ણપ”નું અગ્રંથ રાઈઝિંગ ચિત્ર બાઈ દરિયામાં પી. ત્રિવેદીની મુદ્રણ કલાથી ચીતરાયેલું હોઈ તેમાં હમણે વર્ણ પૂર્વે લુપ્ત પ્રત્યેની પૂન્ય ભાવનાઓ આત્મચાન જણાઈ આવે છે. બાઈત્રિવેદી મુંબઈ સર ને. ને. આર્ટ રકુમની એક્સપરિયન્સ પાર-ડીમાં અગ્રંથ રાઈઝિંગ રોપ્સ આટ જાઈ આવ્યા છે ને ઉપ-રના ચિત્રમાં આઉટ ઇલુ મેમ્બરી અગ્રંથ રાઈઝિંગ મુદ્રણી છે. તે બાઈએ મુંબઈ સર ને. ને. આર્ટ રકુમની અપાની મવનમેન્ટ ડીપોમાં પેન્ટીંગની પરીક્ષામાં પાસ મ્હ મેડલ મેળ-વેલે છે. આ ડીપોન્ટ ડીપોમાં પેન્ટીંગની પરીક્ષા પાસ કર-નાર આપણા શુદ્ધતાની બાઈઓમાં બાઈ ત્રિવેદીનો પહેલો નંબર આવેલો છે.

મદારાગવિરાજ જમ સાહેબના ખાસ ફોટોગ્રાફર મેસર્સ જોશી એન્ડ વાશ તરફથી “પતિચારીનું” ચિત્ર તેમજ બીજાં જે જે ચિત્રો કાઢિયાવાડના ઇતિહાસને સળતાં તથા બીજાં ભાવવાદક પીકચરો મળ્યાં છે, તેને માટે તેઓનો ઉપકાર માનીએ છીએ.

દીપેત્સવી અંકનું ચિત્ર રા. તનમુખે ૨૬ મેડેનતે બનાવ્યું છે જે રાઈઝિંગ પર મુકવાનું હતું પરંતુ અવકાશના અભાવે મુદ્રા શક્ય નથી. બાઈ તનમુખની પીઠી દિવસે દિવસે મુદ્રતી જનમ છે, અને અવારનવાર મોજ-મગ્નહને માફ કરે છે, તે માટે અમે તેમને આભાર માનીએ છીએ.

મદારાખૂય રંગબ્રૂમિ-અને તેમાં ચિત્રો પૂર્ણ પાડી અંકને દીવાળીનું માન અમારા સદયોગી બધું “મોજ” પવના તંત્રી રા. અનંત દરી મદે, તથા “કરમલુક”ના અધિપતિ રા. નરદર રામચંદ જોશીને ધટે છે. પત્રકાર તરીકે ઉદાર દિલ રાખી તેમણે જે મદદ કરી છે, તે માટે અમે અંતઃકરણ પૂર્વક તેમનો આભાર માનીએ છીએ.

મિત્ર મેરી ફેન્ટન-ફિન્ડસમાનની કાથી પહેલ વહેલી નદી-કે જેના નામ અને કામથી આજકાલના નાટકકારો તેમજ અરિ મદિનચાર પણ નથી-તેવી નદીનો ફોટોગ્રાફ પોતાના જૂના સંપ્રદાયવાદથી દોષી આપી રા. રંગવાડકરે નાટ્યકળા પરનો પોતાનો પ્રેમ અને ગુણી જનની કરર પુરવાર કરી આપી છે.

સીનેમાવાળાઓ તમારે સોનાની નદી

તમારે ત્યાં બેવરાવવી છે ? ?

તો

આ વાતપર ધ્યાન આપો અને તમારે માટે આ સ્ટોક તૈયાર છે

તેનો તાબડોળ ઉપયોગ કરો-

૧ સુવર્ણ—અકબરના વખતનો એક રસિક કિસ્સો.

૨ દેવદાસી—દેવસ્થાનોનાં ભોખાળાં ઉઘાડનાર.

૩ ખાનદાની ખવીસ—

નામ પ્રમાણે ચાકુ
જમાનનો
ચિતાર
આપનાર.

૪ કાળો ચોર—

બાણીતા લેખક

૫ સતિ સિમંતિની—

મી. દવેની કલમની
પ્રસાદી.

ખનાવનાર—લક્ષ્મી પીકચર્સ

સો ફેસ
ચોપાટા મુંબઈ.

મોતી હંમેશાં સાગરમાં પાકે છે

પણ આ તો મારવાડમાં પાકેલું છે મને તે કાંઈ અજબ કૃતિ કરી બતાવશે જે બેવા

જરૂર આવે—જરૂર પધારે

ખાસ દીવાળીના તહેવારો આટે. મોટે ખર્ચે તૈયાર કરેલા ફાલમ.

અમરસિંહની કટાર યાને મારવાડનું મોતી

જેમાં પંજાબની કાશ્મીરની—અને યુરોપીઅન પરીઓનું પ્રદર્શન—મોગલ
શહેનશાહનની બહેનશાહી બતાવનાર સીનો વિગેરે—વિગેરે

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગારગામ

આવે છે—મહારાષ્ટ્ર ફીલ્મ કંપનીની નવી ફીલ્મ—આવે છે—

માયા બજાર યાને વત્સલા હરણ

અલેક્ઝાન્ડ્રા સીનેમા બેક્કાસીસ રોડ—ભાયખલા

યુનીવર્સલની ગ્રેસવર સીરીયલના છેલ્લા ભાગો—હેલ્થો હકનો—હેવટ—

દરીયાઈ દોલત

જરૂર બેવા બેવી ચીજ છે.

સીનેમાવાળાઓને સદાય દીવાળી કરવી હોય તો જરૂર ખાત્રીથી—

સીનેમાને લગતો તમામ સામાન જોવો કે—

મશીનો—ઈનજીન ડાયનામો

સ્ક્રૂઝ—સામેન્ટ વિગેરે

તમામ નાનો મોટો જણસો સ્પેર પાર્ટ્સ જરૂર જરૂર જરૂર

ખાત્રીવાળા ટેકાણેથીજ ખરીદવા

અને તે તો ફક્ત એકજ

પટેલ પ્રધર્મ કાલખાદેવી રોડ જરમહાલ

ખાસ કરીને—

દેશો તથા પરદેશી સારામાં સારી ફીલ્મો

પણ તેમને ત્યાંથી મેળવવા ધ્યાનમાં લેવું

કારણ

સાર, મેજેસ્ટીક-ઈન્ડિયન પીકચર્સ પ્રોપાયરેશન—ગ્રુનાઈટ પીકચર્સ—રોયલ આર્ટ સ્ટુડીઓ-વિગેરે
બનાવનારાઓની દેશી ફીલ્મોના તે સોલ ડીસ્ટ્રીબ્યુટર્સ છે. અને સારામાં સારા પરદેશી
ગ્રામોફોન પણ તેઓજ સપ્લાય કરી શકે તેમ છે—

હાજુ નોંધી લેજો—

પરૂપ જરમહાલ કાલખાદેવી મુંબાઈ ૨

ટેલીગ્રાફીક એડ્રેસ—Cinepatel

જસમા યોરણ અને જયસિંહ સૌલંકી

(વીસમી સદીમાં મુખાઈ શહેરમાં.)

(લેખક:—મુસાફર બી. એ.)

આપ તમારા સેવકને જ્યારે બાદી મીડી યથોપદેશીક સોલાવડીની, ફેડી પેલી સ્પીરિટ્યુઅલ વિદ્યાનો શોખ છે અને તેપરથી તમારા કમતરીન સેવકને કંઈક આવરણથી ખરે. (હવે પારસી શુજરાતી હોડીને હિંદુ-શુજરાતી લસીમરની? અ. મો. મ. વાદ્ય શેઠ અધિપતિ પન તમારા હિંદુઓ પેલી જગ્યાં તો કહેવાતી હોયો હિંદુ શુજરાતી લખે છે તેથી તો તોખા-પન કંઈ તદ્દિ હું તમારા કુકમ અલુસાર હિંદુ-શુજરાતીમાં ફેરવા-લેખક)

હત્યારે-વૈયક ઇગર અને કંઈક આધ્યાત્મિક વિદ્યાનો શોખ છે તેની તોષિ લેને.

મારી પ્રોસમાં એક ચરમાધારી-નિર્બલ ચરિત્ર વિદ્વાન, અને તેથી હવેરાન પચેરાન, ગ્રેન્યુએ: રહે છે જેને થાંડિ પડિમાં પ્રેમમાં પડી જવાનો શોખ છે એમ સૌ કામ થાને છે, નળ પર ઉલ્કા લક્ષ્મી કાઈ બાઈ જયા હસિને મોલાયે કે માગમાં કાઈ બાઈ તેના નમળા ચરિત્ર સાચું જેઈ પોતાથી પછુ નપાવટ છે એમ ધારી મંચકાષ કે માતિ મોજન પ્રસંગે કાઈ માતિ સ્વી રંગેને ચરેપ્રેમ લપસી પડે એ બીકથી ચકિત નપના થઈ જેઈ રહે, કે કાલ શ્રીમત બાઈ પડોશમાંથી કામ ચીધતાં હસિને, કહે કે "નેને વાવમાં રોકાતા" કે છેલ્લે અને છેલ્લે કાઈ સાહેબની મદમ આ હિંદિઓ કમારે અમાસ હાથમાંથી સત્તા લેશે તે વિચારથી જયા નગર ફેડે, તે મજુર માસ પડોશી શ્રીમત દીલગી-રરામ હસતારામ હસદુસ જર સમને કે નળપરથી ઉલ્કા લક્ષ્મી બાઈ કે કામવાળી સચકત બાઈ કે માંતમંદી મીઠીઆલી ધનકુખાઈ કે મજુરવાંતી શ્રીમત પડોશી કે બધાઈવંતા યુરોપીવન બાનુ તેની સચે પ્રેમમાં પડી છે. તે પરથી મી. હાલદુસ લેખ નીચા વાંકાકીક-લાંબા-પહેળા અને મોડા ચર્ધ મનમાં મલકાય કે "હું પછુ કંઈક છું" વળી તે ઉપરાંત તેઓ હવેપર હાથ મુકી કંઈક બચડે બી ખસ અને તેમના સચા મિત્રો, સ્તેહીઓ વગેરે સૌ તરફથી કહેવામાં આવેલું કે એ લખ આ તે કોણ હશે, તે તમારે તપાસ કરી છું પંચકાં લેવાં તે જીજીવનુ હું તેથી ધણીતાર તેમની સચે જતો અને તેમને નંતે-અવેલકતો-નીવળનો-તમા તે ઉપરથી માતાં અનુમાન ખેચતો એક દિવસ મને મનોવાંછિત મળ્યું.

કહેતાં મૂલી મેળો 'હું' કે તેઓ સાહિત્યના શોખીન હતા અને કહેત્ય સાહિત્ય તથા તે ઉપરથી લખાતા કાલ્પનિક હૃદયગમ-ઉચ્ચ લાવપૂર્ણ-ઉર્વર્ગામી વગેરે સંવર્ધિ વાંચતા, દર્શત તરીકે જેમને શુજરાતના એકાદ, બે-જાણીતા સાહસરોએ લખેલો સંવાદ "જરમા તથા જયસિંહ" નો બહુ પસંદ હતો. તેથી તેમણે ખાસ અભ્યાસ કર્યો હતો અને વળી કંઈક તેમના સાહસ મિત્રે જાંને અણુકપાપત્રો વચાઓ હશે ત્યારથી તો તેમણે હદ મુકી હતી. મને કંઈ અભીંસ પછું નહોતી અને કંઈ સમજણ પછું ન હોતી પછુ એક દિવસ ઉપર કહ્યું તેમ બધા પડોશી પુડી ગયા.

એક દિવસ રવિવારે જોજમાં જમીને ગાયધારીનાં નાકા ઉપર પાનવાળાની કુકને હું પાન ખાવાના છરાદ બગર ઉભો હતો, ત્યાં મજુર મદાદમ મી. હાલદુસ પાન ખાવાના છરાંલથી આવ્યા-મને પાન આપી દમ્પ પોતે તો પેતાનુ એવલમામણુ ડાચું ઉધારે છે એટલામાં છેડેથી કાઈ લીંમડી કે મહુવા કે પોરમંદર કે સોરહી ગામડીવળુ શાકવાળાને તેમણે જોઈ અને નાટકના તખ્તાપર કાષ વ્યારક કેમ આડુકની પછવાડે લાંબા હાથ કરી ડાચું વકતરી જોઈ રહે મે તેમ માસ સાચી મી. હાલદુસ તેની સાથે જોઈ રહ્યા અને પછી મોલ્યા—

"ઓ મારી જરમા-મારી અધિના ચરમા-મારી નજ નથી તું દુર ખસ માં" શાકવાળી તો જોઈ રહી-હું ચારથે કે લાઈના બેગમાં તરેલ પડેલી છે અને તેથી શાકવાળાને કહ્યું કે "બાઈ સામેની યોરડીમાંજ હું કુકુન સચે રહું છું" મુકરચીની મળે છે તું ચાલ મારા મિત્રના હાંતો આને હું તારા મારફત ઉપાધ ગોલાધ માર્યું છું" મારી રમી હાલર રહેશે અને તું તેમાં મને મલ્લ રૂપ યા—"હુંમાં અમે મારી યોરડીએ આવ્યાં અને મારી રમી મારા મિત્રના, માળાપ-એક લેખક મિત્ર. મારા મિત્ર પોતે શાકવાળી અને હું પોતે એટલાં જીજુ ત્યાં હાલર રહ્યાં-મારા મિત્ર તો ચસકાવ જતા હતા.

"ઓ જરમા-રડીવાળી-તુજ અંધુલી કરીવાળી, તું છે મુજ નમળાળી, માં રેજ મુને દળી."

મને વિચર મુજી અને મેં બંને જીજુને મેરેરીક "પાસી" માજીન-દીધાં અને તેઓના મનમાં મેં નાખવાની કામીય કાપી તો તેમાં હું સફળતા પામ્યો અને મને માલમ પડ્યું ને નીચે મુજબ છે;—

"જોણે જરમાં-તું અદિ" શાકવાળાને વેરો-અને હું જયસિંહ સૌલંકી શુજરાતના નાથ ચામળાજી માત્ર મુંબઈ હું નવસહિતના એક ગ્રેન્યુએટ તે દિવસ પછી આપણે ધણીતાર મળ્યાં. એલ મારી હૃદય ફેરી-હવે તું શું કહે છે? તું એક શાકવાળી છે હું મુંબઈ મુંબઈસહિતના ગ્રેન્યુએટ છું. મને આગળ વધવાની હોંસ છે. મારી લેખજી, તારીજ બાબતે ઉપર આડું અવળું હાંડવાની બહુજ મરજ છે મોહ-છમરની ફુંકી-દીલના આસામ-દેવાની ટાકક, કહે, મારી જરમા—

દોષવાળા આખ દેખે. તેજ તે કાધી સનમ।
પોતે આત્મા અવિકારી તે પ્રકૃતિના સંયોગથી વિકાર.

ઉદ્ભવ્યા અને સ્વભાવની વિરુદ્ધિ થઈ અને ખડું બોલાયું,
હીરો તુમને તે દિવસથી હું ભૂંચો છું વિવેક હું
આમળ ઉતારમાં કહું કે,

તું નદી છે શાખા મેલાનારા ઉભા ઉત્તર ઉપર જોતા
ઉત્તરમાં કબીરુદ્ધવને સ્વભાવનું જ્ઞાન થવાથી તેને સર્વત્ર
સ્વરૂપ દેખાય છે તેથી

જેમ તું ધીમી ગૂરે ઉભા ઉત્તર દેખા ઉપર
પણ દિવાના તો કહેજું એક તેજ અનેક હું.

આ કવિતાના મર્મ મર્મમાં સુસુષ્ણ રોગ્ય ઉત્તર આપે છે
“હું” અને “તું” ને પૃષ્ઠી જો એક કે એ અનેક છે.
એક વાત અનેકમાં. એ કઈ તરેહનો રેક છે?

હું અને તેનું જ્ઞાન એકોઈસુરુચામ્. થતાં છતાં પણ “તું”
શાખા તો અવશિષ્ટ છે તેથી પ્રથમ સદજ છે “હું” અનેક
છે” તો તું અનેક કે એક? વાર્તાવિક “હું” અને “તું”
તે “હૈમવતી” હું તે છે અર્થાત્ ઉભય એક છે અનેક
છે તેથી એકના બહુ સ્વરૂપ તો “તું” નાં પણ બહુ
સ્વરૂપ જોય કારણ કે “હું” અને “તું” એક અનેક
છે” તેથી આ અનેક ભાવમાં “તું” પણનો એક એ રેક
કમાનો? મારેજ

જ્ઞાન ભૂંચે જ્ઞાન ભૂંચે તેમાં અંતરબી-

માણુકના તેજમાં-પ્રકાશમાં અંતરબી જતાં તુ રત સ્વરૂપનું
જ્ઞાન થતાં છતાં માણુકની અભેદતાની રિયલિટી ભૂંચે તેથી
ઈકની મક્તબ મહી ભૂંચે વચન એ છેક છે.

વળી આશ્ચર્ય એ શબ્દઆર સ્વરૂપનું જ્ઞાન થતાં
કાંદ્યા છે.

શબ્દ તદારો ભાવ તદારો કેમ જુલું છેક હું?

ન્યારે શબ્દ-વાક્ય તેની ચેતનાનો હેતુ-ભવ જોતો છે
તેજ તેના પ્રાપ્ત છે તો જો ભાવ છે એજ સ્વરૂપનું જોય
તો પછી શબ્દ અર્થાત્ મામાં મિથ્યા છે. તે ભવમાં છતાં
પણ શબ્દ તદારો ભાવ તદારો એ બેદભાવ જીવ્ય એટલી
અપૂર્ણતા છે. તેથી હું એક તેજ અનેક હું, ત્યાં અપૂર્ણતા
દેખાવી તેથી.

જાવને સખે જુદા કહે તુંજે તે ભૂંચી ન જ
જાવમાં ભૂંચી તરીના તો પછી સદુ એક છે.

આ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થતાં પછી “તું” એનું અસ્તિત્વ
નષ્ટ થાય. આમ જાવમાં જુદાં સનમની શીખ પૂજી શય
તેમ થતાં અંતઃચક્ષુની દષ્ટિ રૂપી જોળી.

દેહી જોળી, શૂઝ કમી, દે સારાની અલ-વિદા,
એમ એ દષ્ટિ એક નષ્ટ થતાં.

દેખશે ત્યારે સદુ જાણ તજી અતિરેક છે.

ચારણ મીથ્યા ભમખા તજી

પ્રેમ હોયે શીખવે શીખી લે “સુશ્ણુલ” પાસડું
સો પર શીદા, કોંઈ નદી; પણ જગત કહેશે નેક છે.

આ રિયલિટીના અનુભવ પશ્ચાત્ કવિને જાણવાનું પ્રાપ્ત
થતું “હું” અને “તું” એક જ દેઢ માને છે પરંતુ
એ એકપણે અનુભવ ન થવાથી રોકારે છે

કરીને વચ્ચે મળવામાં રક્ષક રાતે!
ઉભો દરવાનશી. ને બાદજુનો પટ રાતે!

આમળ વધુ વધુ છે જે તરીકાની અવરથમાં સચિ-
દાનંદ સ્વરૂપની સંપૂર્ણ અંખી થયા છતાં પણ વચ્ચે
સદમભેદ રહે છે. જે ભેદને પરીણમે એ અંખીનો
અનુભવ થયતો નથી. તેથી “હું” અને “તું” કેવળ
જ્ઞાન થાય છે અને અને કવિ તેની તે ભેદની સમીપ
ઉભો છે અને બોલે છે,

કહી “હું” “તું” નથી જુદા પ્રાધીયી બાવ પરે
જોલાથી ઘેરને આ રોઢિયા કપટ રાતે!

આવી રિયલિટી પ્રથમ થતાં માણુકનું જ્ઞાન પશુજ
સંપ્રેષ છે તેમજ તે જ્ઞાન થતાં તે રાસનીયીન અંતરનાં
અર્થાત્ અસત્તોમાં ઉચ્ચાતિર્ગમય છે. સત્ય ભૈષ્ણિકમાં તદુપ
થવામાં જુદી પરમ આવરથકતા છે.

+ + + +

આમળ આપકાં કાળો અને તેનાં વિવેચન ઉપરથી
એટલું તો અવરથ જુદો રા. નારસિંહરાવ જાઈની
માન્યતા પ્રમાણે જુદાં રાતી વાણમાં સુરીવાદનું પ્રતિષ્ઠાન
કરતાં કાળો પ્રકટ થતાં છે તે આજ્ઞાન સુરીવાદ છે કે
થવાતમ સુરીવાદનો છે, તે વાચક પોતેજ સમજી શકે.
દિવાનાની કાળોમાંના ઉપર લખેલા નયુના છે તેથી
સિદ્ધ થાય છે કે સુરીવાદ પ્રતિષ્ઠાદિ કાળોમાં સર્વ
લખણો તેમાં સંપૂર્ણ છે એટલુંજ નહીં કિંતુ સુરીવાદની
કમચઃ ઉત્તર રિયલિટીમાંના ઉદ્ગાર રા. દિવાનામાં પણ
તેજ કમાનુસાર પ્રાપ્ત થાય છે. એટલુંજ નહીં
કિંતુ સુરિવાદ એ હસિલામ મતનું અંગ દેખાવી તે દ્વારા
તે મતની થોડી ધણી અસર સુરીવાદ પ્રતિષ્ઠાદિ
કાળોમાં પ્રાપ્ત થાય તે ન થતાં રા. દિવાનાના કાળોમાં
શબ્દની પરિવર્તને શુદ્ધિવાદ પ્રાપ્ત થાય છે. અર્થાત્
માણુક એટલે મોદનની પ્રાપ્તિની અસહિત મારે જે
પ્રત્યક્ષ શકતકવિ મીરાંનાથ અને રસિક કવિ દવારામાં
થયા છે તે આનંદ વનમાનમાં આપણને રા. દિવાનાનાં
કાળમાં પ્રાપ્ત થાય છે. ઉપર જે ઉતારાઓ આપવામાં
આવ્યા છે તે તો ઉદાહરણ છે. સમસ્ત સમુદ્ધ તે
એટલે છે.

આપણે રા. દિવાનાનાં કાળોમાંના સુરીવાદ કિમત
નવુનો. હવે તદુપરાંત અન્ય વિવેચન પ્રતિનાં તેના કાળો-
દ્વારા નવુની આ લંબાએલ સેખ પૂજી કરીયું. રા.
દિવાનાનાં કાર્ણપણ કાળને વાંચતાં તેમાં પ્રમુતિ વધુ ન

અને તેથી કવિ હ્રદય પર ચતુર પરિણામ નથી દેખાય
કિંતુ હવે મ મચન થતી નીકળતા ઉદ્ગમજ મથી છે અને
ઉદ્ગાર સદને સુનન નથી અને તેથીજ તેઓ આ કાવ્યો
કે વધુ નોતરેક કાવ્યો વખી શકયા નથી પરંતુ તેમણે જે
લખ્યું છે તેમાં હવેનાની ઉભા ઉદ્ગમજ અને નિરીત લાપ
સાથે નવીનતાજ દેખાય છે તેમજ એક મન્ય લેખકે-
દેશની માગી

જો જાતા દેશની માગી

સુવર્ણ રેણુથી અલંકૃત મળે મન ભાવે

ત્યારે જોને નંદિ દેષ આવે (મહારા દેશની)

આત્મકામન સુવર્ણ કરતા કવિ ખોલે છે

જોઈએ ને રેણુ યોગે દશકી,

દગી હેતે અંગે લગી

જો રાજા નિયમક્ષત્રી આરે મન ભાવે (મહારાજ)

રજદેશની નિયમક્ષત્રી નિદાજતા તેના ઉપધાર ને મા
વાયા, કમ ને હે મેવા તમાર ચતુર પ્રમોદીય ધર્મ મન્ય છે
અને તેથી લાગદિશા આપરજ છે જાવે દેશ નો કલિહાસ તેના
મેક્ષના અપલ માટે આથી ત્યાગ દિશા ની સાક્ષી પુરે છે-

મેળી અમર દિશા લીધી

અમે અમર મેળવી લીધી

તું એક બુવાબી અગેહન પાછો પેગાવે (મહારાજ દેશ)

આવી પ્રકારનો અગેહ પાછો જણુચારા પ્રથમી કરણ
આવશ્યક માની,

આસ મેજ પામે આગી

આજ પપાજને આગી

પ્રસુ મળે તારી ને કમ લેહ લાગવે (મહારાજ)

દરેક લોકત કવિને થી કૃષ્ણને યાદ કર્યો છે, અરે
સુરીવાદના એક પ્રણેતા ઉત્તમજ એક જીલીયા મેલાન રમ
અને નહર નેવા ત્રિધર્મિયો રમી કૃષ્ણના બસીના નાદગા
મુગ્ધ થયા તો પછી આ આવી કૃષ્ણ અને તે પછી પ્રેમ બલિતમા
મરત કવિને તેનું વિસ્મરણ દેશ સાધ્ય તેણે પછી મીઠુ
સાથે જે લખ્યું કૃષ્ણના વેણાદ બંધ થોડે તે મળવા કવિ
હ્રદય ઉત્સુક તેથી,

મહારાજ તારી બસી કરીને બલવ

અને બારતવાસી જે આપારે રસલીયુ ઉતરેની સુતમાં
મયા છે તેને,

રસલીયુ હ્રદય સરત સુરંગમા રમતી રેન રેલાવ (મહારાજ દેશ)

થી કૃષ્ણ ગીતા માર્ગ બરતેને દેશ મેલે ચમ વેરા
કવિ હ્રદય માતૃશ્રમિના કલ્યાણ માટેની દિશા પામેલ

તેથી ગીતા શ્રવણ એવું કોઈપણ દશક માને
વને તેથી પુણી ગીતા જેનું કમચિંગ સાચું તેના મનના પેસે
માયે

ગીત ના માત્ર કલ્પ ગીત અગી ન સંજાવ
કે નથી જેમ હ્રદય ગાળી છે મસલી (તે) કવિ બનીવ
જીવવા એક એક જીવવા હું તું હું હું મિય સાવ
કમ્પા પૂરવર મેહનમાં તનગમ મવાની તે દેશ પુરે તેથી,
રમિતને તનગમ કરનારી વૈદી મન વાળુલ (કલુકાં)

કૃષ્ણ ચરનો વેણુ નોડી
જેણે મને, આ મને એ તુજ નાદુર્ગ એન જમાવ
જેન મેતન નામે એકત્વે નમ અનુમ પતાવ (કલુકાં)

બની સુધી મગ રહેતન બાકી, બસી નદ નહોવ
પગળે-પગળે નહોવ નહોવ, તે જીવનનો કલાવ

દિવાળી જે કલ્પિલે તેના નવીનતા અને લાપ અર્નેર
જ હોય છે અત્યાર સુધીમાં આપણા શુભર શાદિતમાં જે
શોક કા થો લખાયા છે તે સારે શોક સ્થાત્ રૂઢન સ્વરોજ
છે બમાર રા દિવાળી તો મુઠને દેશ માને છે-ઉત્ક્રાંતિ
માને છે તેથી ર ન સ્વર નજ નીકળે તેનું એકજ ઉદાર્જન
લોકમાન્ય તિલકના અવસાનથી બારતને શુ પુકશાન થયું છે
તે તપોસવાળા આ સ્થત નથી પણ તેમના માટે શુભરાત્રી,
કે તેમની માતૃશ્રામા મ કીમાં પણ ફેદન સ્વર થઈ શીર્યા
છે પગ પીતાદાશક ઉદ્ગાર નિ દિવાળી ઉત્તમારે

તિલકનું તપણુ-

ત્યારે હામતણી હુ કું ની બસી બતાવ,

હું એણણુ પછી પછી તે કયા બીતરી બતાવ

લાયા મ ન તપ્તે છે રગ પુરનાને-

તો પછી હવેની પીછી બાંધી ની બતાવ

રડનાર લાપ છે પછી કહેનાર કાજ એ

કઈ તે દરી બતાવું મહા હું કરી બતાવ

એ હાથ હાથ કહેવું અપમા છે એ ત્યાર

કઈ તે કરી બતાવું કઈ કરી બતાવું

એજ શ્રાદ તર ને રમણ સ્તવા તારા

ત્યારે સપ્તેલ છુરીએ માથું પરી મેતાવ

ને યજ આપી તે ભેજે બતી ને દેશ

સ્થાપે, પ્રત તે શક્તિ હું એ ચરી, બતાવું

વિવિધ વિદ્યા પરના લાટનાં ઉદારજીવીય નાથી
મમ હું કે જોરે કેમ શાદિયાં રા વિગનું કમ
રમન છે તેગનું એ શાદિયાં પછી પેલ શાદિયાં
પાણેનું ઉત્તમ શાદિયાં છે, પછી તેની અર્પણ આ
સ્થગ નથી

કારતક શુક્ર ૧] સરિવાર તારીખ ૧૮ મી અક્ટોબર ૧૯૨૫. [મુ. ૨૯૦. અંક ૨૬ મો

આ અઠવાડીકમાં પ્રસિદ્ધ થતી વાર્તાઓના પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે. કેવળ અર્થત બાદિતપરથી ઉપભવી કાર્તો નથી. અ. મો. મ.

મૂઝન.

કામબાણ વાચ્યાં હોય તે બણે
 ઓલ્યા યોડાણા સ્વયં શુ' પીછાને—હો કામ.
 જહાંગીરને વાચ્યાં, શેરઅફઘાનને વાચ્યાં,
 બેઠે તુરજહાંનને ખેંચતાં પરાણે,
 તુરજહાંનની આગમાંથી અફઘન દોમાય,
 ત્યારે તુરજહાંન સલીમ મેજ માણે—હો કામ
 ગયા તે તો ગયા અને જાવા હયા ભાણ,
 હવે બેસે કોણુ યુવાની મોડાણે
 આંખોની સામે લાગી આગ એજ લુગો,
 અને રોખો દુઘા હોમને ઠેકાણે—હો કામ
 હવા શેર કરતાં હરીસીંહને વાચ્યાં,
 ગોરી ગોરી ભેડને રોજા તાણે
 હોલો તો શિકારી લોધ વાટ ત્યાં ફસાયો કે
 હુડાયો લખ્યો ચેકને લખાણે—હો કામ.
 હંદારવાલો પેલો વડાજ ગવાણે,
 મમતાજ નાયકાણીના નેન બાણે,
 સુખકમાં બેઠે બાંણુ બાવલાને વાચ્યાં
 એતો ચરી ગયો ગોળીને નીશાને—હો કામ
 બળ છે એવી કે ભાઈ
 બચે નહીં કાંઈ ઉપરશથી છાપામાં છપાણે
 એક બે બચાવે માંડે વાલોજ તો બચીએ
 એકું હાસણુ ભગત ઉર આણે—હો કામ.
 હોડણુ ભગત.

ભખનાર-રા. પ્રમોદચંદ્ર ત્ર્યંબકલાલ મહેતા.

અશંકારોની નિંદા કરવતો તારો કાંઈ ઉદ્દેશ નથી. હું
 અશંકારોનું કુખ સહન કરી શકું છું. પરંતુ મોહમયી જલના
 ઝોના નિર્દેશ વાત્સલ્યો સહન થઈ શકતાં નથી. તો પણ
 એટલું તો અવરજ કહીશ કે તુજાને સંતુષ્ટ કરવા, નેટલાને ત્યાજ
 કરવામાં આવે છે તેટલાનેજ સંતુષ્ટ કરવામાં આવે તો મહાન
 પાત્રી પ્રાપ્તિ અસન માનવ.
 અર્થાત્ પૂર્વે તો રૂપરીજ સહિતને આશાઓના
 સજ્જતરથી રૂપવતી મણેલી મહેં ભેઈ નથી, છતાં પણ હું એટલું
 માની જઈ છું કે રૂપને માટે અસંકાર ના આશાઓની ભર કે-
 નેવી રીતે થરને માટે દીપકની ભર છે. વિંતુ કારીરિક શોભને
 માટે હું મહારા મને એટલું મનિન, વિત્તને એટલું અર્થાત અને
 આત્માને એટલો કલ્પિત જનતું છું તેટલું મને કદી માન રહેતું
 નથી. દીપકની અશિતિમાં અગ્નિ અંતરજ ભવ છે.
 એ સમજ-કમજ-કમજ, કેટલી છાયા, કેટલો દેવ, કેટલી
 પ્રતિરૂપી, કેટલી દુરાશા અને કેટલી દુષ્ક્રિયાનું કારણ છે, કેવળ
 તેની કલ્પનાથીજ કારીરનાં કિંવાદો ઉભાં થાય છે. એને અસંકાર
 ના બદલ નહિ પણ કાંઈક રહેતું ઉચિત છે. નહિ તો એવું
 ક્યારે થઈ શકે છે કે તેમ નવવયુ પતિને ઘેર આપાને
 ચાર દિવસ પણ ન થયા હોય અને, પોતાના સ્વામીને કહે કે
 “મહારા વિતાએ તમારા પાંચવે બાપી મને કુમારો દોષી દીધો.”
 સીતળા બાજ પોતાના મામના વાહુદારના કુંવર કુરેર

સિંહની નવવધને મળવા મ્હ ઢતી. તેની પાસે જતાં બેઠેલજ
તે દીગમ્હ યથ મ્હ. વધના રૂપ લાવવપર પર નહિ પરંતુ તેના-
આશુચોના અમમ્હાટ ઉપર તે જોડીએ જોઈ રહી અને બ્યારે
તે પાછી ઘેર બ્યારી ત્યારે તે અનેક ચિંતોજોમાં નિમગ્ન યથ
મ્હ. અંતમાં બ્યારે તેનો પતિ ઘેર આવ્યો કે તુરત તેની ઉપર
અસ્વતીનો વરસાદ વરસાવવા માંડ્યો અને દિવસમાં કરેલો સર્વ
રોષ પુર્વોક્ત કળેશ વડે બ્હાર પાડ્યો.

શીતળાના પતિનું નામ વિમલચંદ્ર હતું. તેના પૂર્વજો કાઈ
જમીનામાં ઇલાકેદાર હતા. આ ગામ પર પશુ તેનો પૂરપૂરો અધિ-
કાર હતો. પરંતુ હવે તેની દશા અરાળ યથ મ્હ છે. સુરેશ્ચિ-
હના પિતા જમીનદારી કાર્યમાં કામેલ હતા. વિમલચંદ્રનો બધો
ધંધો કાઠને કાઠ મ્હારે જોના હાથમાં બ્યારી મ્હો, વિમલની
પાસે સવારી માટે જો કંટક, પશુ રહ્યું નહિ, દિવસમાં બે કંટક
જોજન પશુ મળતું મ્હરેલ હતું. ત્યાં સુરેશ્ચની પાસે હાથી,
મોટર અને કેટલાય યોગ્ય હતા. પચિસ-સત્તર બ્હારનાં માણસો
કેમકે પશુ પાચમાં રહેતા. બાટથી વિમલતા હોવા છતાં પશુ
અંતેમાં કાપચારી હરેશ જેટલોજ હતો. ક્યારે કે નરસા
કાણે પરસ્પર આવતા જતા. સુરેશ વિદ્યા પ્રેમી હતો, હિન્દુસ્તા-
નમાં ઉચી જ્ઞાતનું શિક્ષણ સમાપ્ત કરી તે યુરોપ ગયો અને
સર્વ જોડોની રાંધણીથી વિપરિત, ત્યાંથી આવ્યું-સંપત્તિનો
પરમ મહત્ત જની પાછો ફર્યો. ત્યાંના બડ-વાદ ફિનિશ-બોમ-
શિપ્પા અને અમાધ્યમિક મતધતાએ તેની બાળિ ઉધારી નાખી
હતી. પ્રથમ તે અધ્યયનમાં પશુ દમ્હાણુ હોવા છતાં પશુ જન
કરવાને રાજુ ન્હોતો. બાળાના પૂર્વ પરિચય વિના અનુચ મંત્ર
સિંધી સકતા નહિ. પરંતુ યુરોપની યુક્તકરી કરી આવ્યા બાદ
તેનાના વિવાહિક વિચારોમાં ધણું તફાવત ચયો હતો. તેણે પહે-
લની કન્યા સાથે, આચાર વિચાર જનરમા રીત, જન મીડું.
જેજ સોશાયલતા વધુને જોવાને બ્યાજ શીતળા પોતાની સાથે
સાથે સુરેશને ઘેર મ્હ હતી. તેણીનાં આજ્ઞાચોનાં છતાં જોઈને
જો ધણી અજનમ યથ હતી. વિમલે કુખી યતાં કહ્યું-“તો
માત પિતાને કહેવું હતું કે જોયી તે સુરેશની સાથે ત્હારું જન
કરત. તે તને સુખચી મહાવતે.”

શીતળા-“તારે માળ શા માટે કારિ છે?”

વિમલ-“માળ નથી કારિતો, વાત કરું છું. ત્હારા જોયી
સુરેશનું જન નાહક તેમજ મ્હારી સાથે કહ્યું.”

શીતળા-“જાજ તે જરી આવતી નથી, અને ઉમટા
ચડી બ્હો છે.”

વિમલ-“જાજ મ્હારે વજ નથી, જોઈનું મરજી પશુ
નથી કે જોયી કાઈ મ્હોલી નોકરી કરી રૂપિયા કમાઈ.”

શીતળા-“જોયું કેમ નથી કહેતા કે પ્રેમજ નથી. પ્રેમ
દોષ તો કંચનનો વરસાદ વરસે.”

વિમલ-“તને કંચનનો પ્રેમ ધણો છે.”

શીતળા-“જાજને દોષ છે તો મ્હને પશુ છે.”

વિમલ-“પોતાને તું અભાગિણી સમજે છે?”

શીતળા-“જુજ, સમજવાનું થું નહિ તો શું જીજનું
કરેજી જોઈ જોયી રહેવું પડતું હશે કે?”

વિમલ-“ધરેજી લાવી આવું તો તું પોતાને કાજ-
વાન સમજીશ?”

શીતળા-(બીકાઈ જીજને) “તમે તો આ પ્રમણે દરેક
પુખ્યા કરો છો.”

વિમલ-“નહિ, સાચું કહ્યું છું. લાવી આપીશ. પરંતુ
યોગ્ય રિવાજ અનુર યથ પડશે.”

(૨).

સમર્થ યુરોપ ધારે તો માણુ પશુ લાઇ લે છે. કામચંદ્રીજ
યુરોપ પોતાની જાત પર પશુ કંટક લાવી મ્હો છે. વિમલચંદ્રે
ધરમાંથી નીકળી જવાનો નિશ્ચય કર્યો. પ્રતિજ્ઞા કરી કે પોતાની
પતિને ધરેજીથી દાંડી રેડી બ્યાર તો તેધવ-શોકમાં કુણા
રેડી. અજાણ્યો પહેરો બ્યાર તો શીકુર માટે પશુ વજમાં મારશે.
આમ ચિંતામાં ને ચિંતામાં બાળિ રિવજ મ્હો. શીતળાને
પ્રેમથી સંતુષ્ટ કરવા વિમલ યજ્ઞતો હતો. બાળે અનુલવ થયો
કે જીવું હાલ પ્રેમ પાસથી બધાનું નથી, પરંતુ સુવર્ણ
પાસથી તે બધાનું છે.

પહેર રાત મ્હ હશે તે વખતે ઘેરથી ચાલી નીકળી
પાછું ફરી પશુ જોયું નહિ. રાતની જાગત વેરામમાં આજે
મોહનો અંદકાર હોય, પરંતુ નિરાશામયી જનમેશો વેરામ
અજળ હોય છે. મહાસમાં બહોં તરોની વસ્તુજો જોવાથી મ્હ
નિમલિત યથ થો છે, પરંતુ અધારમાં જ્યાં લીખ (મતયા
વાળી) થી જન વર પશુ નથી ખસી સકતું ત્યાં બીજ
કાઈથી તે શું કાલસ યથ થો.

વિમલની પાસે વિવાધન ન્હોતું. કળા કેસલમ પશુ
ન્હોતું. તેને તો કેવળ પોતાના સખત પરિશ્રમ અને જ્ઞાત
તાબોના આધાર હતા. તે પહેલાં કમકેતે ગયો. ત્યાં કેટલાક
રિવજ જોઈ મોટી નોકરી કરી. કાલજળવામાં આવ્યું કે રંચનમાં
અનુરી સારી મજે છે, તેથી તે રંચન ગયો. અને અંત પર
માલ ઉતારવા યથાવાત કામ કરવા લાગ્યો.

આવા પીવામાં અજનમ, અજાત મજુરી, અને હવા પાછી
માફક ન આવવાથી તે બિમાર યથ ગયો. શરીર કુખનું યથ
મ્હું. મુખની કાંતિમાં ફેરફાર પશુ ધણો થયો. તેનાથી વધુ મ્હ-
નતી મજુર બંદર ઉપર બીજો કાઈ ન્હોતો. બીજા યથા મજુર
તો મજુર હતા પરંતુ આ તો તપસ્વી પશુ હતો. મનમાં ને
કાંઈ નિશ્ચય કર્યો હતો તે નિશ્ચય જર લાવવો જોજ જાનો તો
જનનનો જોજ માત ઉડેલ હતો.

તેણે પોતાને ઘેર પોતાના સમાચાર પશુ ન મોહવા. તેણે
મનમાં વિચાર કર્યો, મરમાં કાણુ મ્હારું દિવેનુજ છે? ધરેજીની
સાથે કાણુ મ્હારો બાર પુછે છે? તેની જીવિષ્ઠિ આ રહ્યો સમ-

જવાને પશુ અમમમ' હતી કે આજીણોની બાલસા વડે પશુ મધુમદુ પાલન થઈ શકે છે. બીજી સર્વે મહુરો પ્રાતઃકાળમાં વિદ્યાર્થ પાઠ ભજવેલ કરતા. આખો દિવસ ગાંધી પીતા, અને અપકાલ મેળે તો ભંજનની સહેલ કરતા. કેટલાકને તો સરાખ-નોજ શોખ હતો. તે પેલાની જગ્યાએ રૂપીઆ કમાતા તો પેલાની જગ્યાએ રૂપીઆ ખર્ચી પશુ નાખતા હતા. કેટલાકના સૂરી ઉપર કપડાં પશુ પૂરાં નહોતાં. પરંતુ વિમલ એ ચાર મહુરોની એક ટુકડીમાં હતો કે જે સમયથી રહેતા હતા, જેમના અવનનો ઉદ્દેશ ફક્ત ખાદ્ય પી મરી જવાનો નહોતો પરંતુ કંઈ કાર્ય કરી મરી જવાનો હતો. થોડા દિવસમાં વિમલની પાસે થોડી મૂડી ત્રણ, જેમ મૂડી વધતી ત્રણ તેમ બીજા મહુરો ઉપર પોતાનો રવાખ પશુ વધતો ગયો. સર્વે એટલું તો ભજવતા હતા કે વિમલ અત્યંત ઘણ કુળવાન હોતો છે. સર્વે તેને હાકોર કહીને જ ભાલત-વતા. સર્વેમ અને આચાર સન્માન-શિષ્યનો મત છે. વિમલ મહુરોનો નેતા ગયો.

વિમલને રંચનમાં કામ કરતો આજ કાલ ત્રણ વર્ષ પૂર્વે ગયો હતો. અંજા થઈ ગઈ હતી. તે કેટલાક મહુરોની સાથે અમુક કિનારે ખેતી વાત કરી રહ્યો હતો.

એક મહુર કહ્યું—અંગેની સર્વે કીઆ નિહુર હોય છે. ગિચારો હાથર દસ વર્ષથી એક બર્ષા કીની સાથે રહેતો હતો. કોઈ પોતાની ખર્ણીત કી સાથે પશુ તેના નેટલો પ્રેમ નહિ કરતો હોય. તેણીની ઉપર લેતો એટલો તો વિશાલ હતો કે જે કંઈ ચોતે કમાતો તે પૈલી કીના કાલમાં આપી દેતો. ત્રણ માગકો હતો. કાલ રાત કુછી તો બંને આનંદમાં ભરી પરવારી સુઈ રહ્યાં. ન કંઈ અગે, ન બહાઈ, ન વાત ન ચીત, રાતે કી કાલુ ભજુ ક્યારે ઉઠી, અને કાલુ ભજુ ક્યાં ચાલી ગઈ. ગિચારો હાથર મેઠો ખેડી રહ્યો છે. નકાનાં માગકોની સુરેકી રહેતામાં મેઠો છે. તેમાં વળી એક તો છ માલકું છે. કેરી તરીતે અવશે. પ્રથમ ભજુ!

વિમલસિંહે અંગેર સ્વરે કહ્યું—“ધરેલું જાતી આપાતાં કે નહિ?”

મહુર—“પૈશા-ટકા તો કીની પાસે હતા. ધરેલું લાવી હોત તો યાજુ દાખ પાંચું હતું?”

બીજા મહુરે કહ્યું—“ધરેલું તો લઈ લઈ, બપોરે તે કોઈ ટેકાણે જતી ત્યારે તેનાં ધરેલુંનાં છબ્બ છબ્બ અગ્રાજી તરત તે જોગખાઈ આવતી.”

વિમલ—“બપોરે ધરેલું હોવા છતાં પંજુ તેણીને નિહુરતા ખતાવી તો પછી એજ કહેવું પડશે કે એ ભાલજ હરાયો હોય છે.”

એટલામાં એક પુરુષ વિમલસિંહ પાસે આવી બોલ્યો, “હાકોર! દમલું અને એક સિપાઈ મળ્યા હતા. તે આજુ નામ કામ અને પાપડું નામ પુઠવો હતો. કોઈ પાણુ સુરેકસિંહ કરીને છે?”

વિમલે કંઠાકલ કહ્યું—“હા, છે. મારા મામલો ધલાકોદાર અને મદારા લાઈ છે.”

પુરુષ—“તેમણે કોઈ પત્રમાં જાહેર બખર છપાવી છે. કે જે વિમલસિંહનો પતો મેળવી આપશે તેને રૂ. ૧૦૦૦) પ્રેમીય આપવામાં આવશે.”

વિમલ—“તો શું ત્વમે સર્વ વાત કહી છે?”

પુરુષ—“હાકોર, શું હું કંઈ મમાર છું? હું સમજી ગયો કે કંઈ લાગમાં કાણ છે; નહિ તો કોઈ બાટમા રૂપીઆ ખરચ ન કરે. એ કહ્યું છે કે ભવેના અમદારા નેતાનું નામ જીવનરાજ પડે છે. લેમના પિતાનું નામ શંકરાજ છે. અને ધર કીસી હરામાં છે. ત્યારે તેણે કુહુડું—“અહીં તે કેટલા વખતથી રહે છે?” એ કહ્યું કે આચાર દસ વર્ષથી. ત્યાર પછી કંઈ વિચાર કરતો કરતો તે સિપાઈ ચાલ્યા ગયા. સુરેકસિંહની સાથે શું ત્વમારે કંઈ બતાવતો છે?”

વિમલ—“બતાવતો તો નહોતો પરંતુ કોણ ભજુ લેતી નજર જાણી પશુ હેમ અને મદારી ઉપર કંદો કરાવી મારી જીન સ્વદતે કરી લેવા છારો રાખતો હોય. ત્વમે કી કહ્યું કે સિપાઈ અને કુહુડું ખતાવતો.”

પુરુષ—“ત્વમે કહેતો હતો કે ભે પ્રેમ સત્ય વાત કહે તો ૫૦) રૂ. ત્વમે પશુ આપાવીશ. મેં વિચાર કયો. ચોતે તો હાકાર રૂપીઆની શેલી ભેરી, અને ત્વમે કહ્યું રૂ. ૫૦) આપવાનું કહે છે. તેથી કહેવું નહિ.”

એક મહુર—“પરંતુ ભે રૂ. ૨૦૦) આપવાનું કહ્યું હોત તો પ્રેમી સર્વે નિતા કહેતોને પીકાર છે તારી લાલમને!”

પુરુષ—“(ભજન પામીને) ૨૦૦) નહીં, બે હાકાર આપતે તો પશુ ખતાવત નહીં. મને એવો ગિચારાવાતી ન રહેમને. ભે એમ હોય તો પરીક્ષા કરો.” મહુરમાં આ વાત-વિવાદ ચાલુજ રહ્યો. વિમલ પોતાની કોટીમાં આવી સુઈ ગયો. તે વિચાર કરવા માગ્યો—

હવે શું કરું? નવી સુરેક જેવાનીજ નજર જગડી ત્યાં કાનો બેસીસ કહી નહિ, હવે ઘેર ગયા વિના પતો નથી. થોડા દિવસમાં સ્વચ્છે પાછો ન કરું તો કંઈપ્ર કંઈ થઈ જશે. બે સાલ વધુ રહ્યો હોત તો પ્રા રૂ. ૫૦૦) મદારી પાસે યજુ ભવ. કીનગની કમજ પુરી પડત. હાલમાં તો સર્વ મળી રૂ. ૩૦૦૦) થયા છે. એટલામાં તે ચી રીતે કમજ પૂર્ણ થયો! ખેર, હાલમાં તો ભાઈ, છ માસ પછી ફરી પાછો જાતી ખારીશ. ધરમાં ૧૫ કીવસથી વધુ નહિ રહું. ત્યાં કોણ ભુવે છે કે ભડે કે રહું, મરું કે જીવું, ત્યાં તો ધરેલુંનો પ્રેમ છે.

આમ તરેક તરેકના વિચાર કરતાં તે બીજે દિવસે રંચ-નથી ચાલી નીકળ્યો.

(૩)

કુનીઆ કહે છે કે યજુની પાસે રંચનો રંચ કીલખ નથી.

નીતિશાસ્ત્રેતાઓનાં પશુ તેમજ કહેવું છે. પરંતુ વાસ્તવિક રીતે જોતાં આ પ્રશ્ન ઘણો ગંભીર છે.

કુન્નર સુરેશ્વિંદની નવવધ મંજળા કુમ્ભારી શ્રદ્ધ કાર્યમાં નિયુક્ત, પતિના ઇચ્છારા મનથી પ્રાણ આપવા વાળો, અત્યંત વિચારશીલ, નિષ્ઠ વાણીવાળો, અને ધર્મજીવી હતો. પરંતુ સૌધર્મિકતાને દેવાથી પતિની આજિંદા કાંટા સમાન બનવા લાગી હતી. સુરેશ્વિંદ વાત કરતાં પશુ તેની સાથે ચીડાઈ જતો. પરંતુ ધરી કાર્યમાં પશ્ચાતાપને તાણે યથા તેની ક્ષમા માંગતો. કિંતુ ખીજે દિવસે પાણું એવું એ. પરંતુ વિપત્તિ એ હતી કે બીજી સ્ત્રીઓની જેમ તેનાં આશરણમાં કંઈ ફેર નહોતો પડ્યો. સુરેશ્વિંદ દંપતિ જીવનમાં આનંદ, સુખ, શાંતિ, વિશ્વાસ અને સર્વ ઐદિક અને પરમાર્થિક ઉદ્દેશ પુરા પાડવા માહતો હતો. દંપતિ સખથી વિચિત્ર યાત્રાથી તેને પોતાનું સમસ્ત જીવન નીરસ, અને સ્વાદહીન લાગતું હતું. ક્યાં એ થયું કે મંજળાનો વિશ્વસ પોતે પોષાઈ, મંજળા મન ઇચ્છિત કાર્ય કરતાં કરતી કે સ્વાધી નારાજ થશે. સ્વાધીને છુટ્ટ કરવા માટે પોતાની ભૂલો છુપાવતી, બદલાઈ કાઢતી, ધુનું મેલતી, નોકરોનો અપરાધ બતાવી આદરસર કરવા માંડતી, પતિને પુત્ર રાખવા માટે નિત્ય નવાં આયુષ્ય ધારણ કરતી; પરંતુ પતિ તો તેના તરફ બક્ષા ન આપતા. પતિના એક નિષ્ઠ વચનને માટે તેનું મન તલપી રહ્યું હતું. લાવણ્યવિહીન સ્ત્રી એક કિશ્ક્રુ નથી કે જે કુમ્ભાર કોટાથી સંગ્રહ યથા અપ. તે તો પતિનો અપરાધ, અપરાધ પ્રેમ માટે છે. તે માટે આસપાસ પ્રયત્ન અને કાર્યો તે કરે છે. મંજળા આ સર્વ પ્રયત્નોમાં નિષ્ફળ નીવડી. તોપણ તેની સેવામાં સદા તત્પર રહેતી.

ધીરે ધીરે પતિ પત્ની મંજળાની અપા ઇચ્છા લાગી. મંજળાએ વિચાર્યું કે આવા કુર, હવથન, કલ્પનાદીન અત્યંત સાથે હું થી રીતે બવહાર ચલાવીશ. જે પુરુષ કેવળ રૂપને માન કે તે પ્રેમશક્તિને માન નથી. એ વિચારે તેની સ્થિતિ ખરાબ બની.

પરંતુ મંજળાને કેવળ પોતાની રૂપીનતા માટે ચિંતા નહોતી. શીતળાનું અનુપમ રૂપ લાલિત્ય પણ તેની કામનાઓમાં આજુબ કરતું હતું. વધે તેજ તેની આસા લતાઓપર પડતા હીમ સમાન હતું. મંજળા સુદરી નહોતી એ વાત ચોક્કસ, પરંતુ પતિને માટે પ્રજા આપવાવાળા હતી. જે, પોતાને માટે છે તેનાથી વિમુખ થઈ કમળું નથી. પ્રેમની સકિત અપાર છે. પરંતુ શીતળાની મૃતિ સુરેશ્વર હવથદારપર બેસી મંજળાને અંદર બવા નહોતી હતી. સુરેશ્વર આ મૃતિને દૂર કરવા પ્રયત્નો કરતો હતો, બળદારથી કાઢી માવા પ્રયત્ન કરતો હતો. પરંતુ સૌધર્મ્ય અધિપતિપણ ધનના અધિપતિપણ કરતાં વધુ હોય છે. જે દિવસે શીતળા મંજળાનું મુખ ભેળા બની હતી તેજ દિવસે સુરેશ્વર હવથમાં તેની છાત્રી ગોતરાઈ અઈ હતી.

સુરેશ્વર જોતાંમાં બેસી શીતળા અને મંજળાની સરખામણી

કરતો હતો. તે બેમાં શું અંતર છે? એક કેમ મનને-બેબે છે, બીજી કેમ તેને ખસેડી મૂકે છે? પરંતુ જોના-મનનું આ બેબેબી કેવળ એક મિત્રકાર અપાર કવિનું સ્મારણ ન હતું. એ પવિત્ર બીજી લાક્ષણિકતાથી રહિત હતો. એ મૃતિ કેવળ તેના જોડાઈ જવાની આવ સાગ્રી હતી, હવે તે પોતાના મનને ધણું સમજાવતો કે હવે હું મંજળાને પુત્ર રાખીશ. તેને પ્રભુએ મુક, રતા વણી નથી તેમાં તેનો શો વાક? પરંતુ તેના આ સર્વ પ્રયાસ મંજળાની અનુપમ જતાં બેબેબી વિજળ થતાં હતા. તે ધણી સુદમ હૃદયથી મંજળાના મનના વદલાતા ભાવો-જોતો હતો. પરંતુ ભયરે મંજળાએ વાત વાતમાં જીન જોડાયના કરવી શરૂ કરી ત્યારે તેની તરફ જે કંઈ પ્રેમ હતો તે પણ નષ્ટ થઈ ગયો. બેબેબી ધર્મમાં આપવા બવાનું પણ બધું કમું.

એક દિવસ સંધ્યા સમયે ધણી ગરમી હતી, પંખાના કૃત્રિમ વરનથી વધુ આગ બળતી હતી. કાંઈ સહેલ કરવા બગીચામાં પણ જતાં નહોતું. પરસેવાને લીધે કારીની સર્વ સ્થિતિ નષ્ટ થઈ જતી હતી લોહો ભરાઈ હતાં તેને ત્યાં કુદા માથે પડ્યાં હતાં. આવા અત્યંત તાપથી મુદંગનો અને લોહનો સ્પર્શ કંઈ યથા કરો. કાષારણ વાતનીતરખાં પણ લોહો શરસે યથા જતાં હતા. સાધારણ અધર્મથી વનના વક્ષ બળી ઉડતાં હતાં. સુરેશ્વરેકાર માર પ્રભાં બાધો પાછો ફરતો હતો. વળી પાછો હાંસી બેસી જતો. નેહરો ઉપર કોય કરતો કે કેમ જલદી છટ-કાવ નથી કરતા. કદશા તેણે અંદરથી માનને આજા સંકિ-ભા. મધુર ગાન કાનેને અભિય થઈ પડ્યું. તે મોહિત, અને કોય કદ મોહાઈ શું બહાં ગરમીને લીધે સ્મ, નીકળી જાય છે ત્યારે ત્યાં જાવને માન માયાનું કુમળું છે. લોહ નાદક કહે છે કે સ્ત્રીઓના જીવનને આધાર પ્રેમ છે. એમના જીવનને આધાર સમસ્ત પ્રાણીઓની જેમ, જોખન, નિંદા, રાજરંજ, અને આગેદ પ્રોદ ઉપર છે. એક કાંકાં તો કાંકાળું. એ ગીત કાંઈ દિવસ પણ બધ થશે કે નહિ. નમાખી સાદ બેચી બેચી ગયું બેચાડે છે.

અતંમાં ન રહેવાનું ત્યારે જાનનાનામાં બાવી બોલ્યો—
“આ શું તમા લોહોને અચારી કુમળું છે. શું આ માવા બળ-વળો સમય છે? બહાર બેસવું પણ મુશ્કેલ છે.” જેમ ગરબ મમણી રહેવાં બાળકો પાસે માતર અઈ પહેલે અને કાંત યથા ભવ તેમ સુરેશ્વર જતાં બેબેબી બીજીક સ્થિતિ પશ્ચરી મઈ.

મંજળા દુરત ઉભી થઈ અને સામેના જોરમાં ચાલી ગઈ. પતિને જોવાની ધીમે સ્વરે હસતાં હસતાં કહ્યું—“કેમ, આને બાળકો વધી શરસો કરો હો?”

“હા વળે માન સંકિતવા કનકતો નથી.”

“હવે મંજળાને છે પણ કોણ? શું બહાર કાન ઉપર પણ તમારો અધિકાર છે?”

“નમાખી ગરબ—”

“તેની અત્યંત?”

મી શારદા દિવસ કુ. ની નવી આવનારી દિવસ 'આશ્વિન મહત્તાની' નું આ દરમ.

૧૯ મી અક્ટોબર

પ્રભુ ખચાવે તોજ ખચીએ—

આકૃતના વરસાદ વરસે ત્યારે તેના શિવાય કોનો આશ્રય ખરો કહેવાય—

તો તેજ પ્રભુએ ખચાવ્યા—

આખો દુનોયાને તારા—ઉગારો

તે ભુવે

હિંદુસ્તાન સીનેમા ફોલમ કંપનોની ધાર્મિક ફોલમ

ગોવર્ધન ધારી

જેમાં

શ્રી કૃષ્ણ પરમાત્માએ ગોવર્ધન જેવા મોટા પર્વતને ટચલી આંગલીપર કેમ તોડ્યો

અને બધાને કેમ ઉગાર્યા તે તાદ્દશ દશ્ય

હિંદુસ્તાન સીનેમા

ગ્રાંટરોડ દ્વામ દરમીનસ

ખાસ નવા વર્ષના શુભ દિવસે આવી ચુટી કોદેલી ફોલમ તમારાજ માટે રાખી છે.

ભાવ તથા વખત હમેશ મુજબ

“હું મારા ઘરમાં એવો ડોહાદહ મચાવવા નહિ દઉં!”
 “તો મારા ઘર ક્યાં બીજું છે?”
 “સુરેશ્વરે આ પ્રશ્નો ઉપર ન આપતાં બોલ્યો—“એ સવાને કહી દો” હાની બીજું કંઈ વખત આવે.”

મંજલા:—“એટલા માટે કે તમને એમનું અને આવવું કીક નથી આવતું?”

“હા એટલા માટે!”

“અને ને કીક આવે તેમ તમને ન મમે. તમારે ત્યાં મિત્ર આવે છે, દુધા મરેડીનો આવ્યા અંદર આવે છે. કું કહી નથી કહેતી કે આ મોહન આવવું વધે કરો. તમે મારા કામમાં કાં મારે અડચણ કરો છો?”

સુરેશ વધુ યારે એ બોલ્યા:—“એટલા માટે કે હું ઘરનો માલિક છું.”

મંજલા:—“તમે બહારના રવાળી છે; અહીં મારો અધિકાર છે.”

સુરેશ:—“કેમ, ત્યાંથી વાજક કરે છે? અને ચીસાવવાથી કહેને શું મળે?”

મંજલા ટેલીફોનર યુગ-આપ ઉભી રહી તે પતિના મનના કાવોની ધીમમાં કરતી હતી. પછી મોલી—“કીક છે, હરે આ રમાં મારો બીજાક અધિકાર નથી તો હું નહીં રહું. આજ મી કું જમના હતી. આજ તમે તે બમ દૂર કરી છે. મારો શા ઘર ઉપર અધિકાર કરી પશુ નહોતો. ને અગિય પતિના તમ ઉપર અધિકાર નથી તેનો પતિની સંપત્તિ ઉપર પશુ અધિકાર નથી હોય કારણે.”

સુરેશે બબ્બ પાછો કહ્યું—વાતને વધુ શું સુરે છે, મારી ત્યાં મતલબ નથી. કહેનું કંઈ રહ્યું નહ.”

મંજલા:—“પ્રણવા મુખથી જાનાયકે મનની વાત લાભાઈ જાય છે, સાવધાનતાથી હું મારા કાવોને છુપાવું છું.”

સુરેશને પોતાની અજાણતાને લીધે દુઃખ તો થયું, અને ત્યાં એકદમ તે ઝોરમાંની બહાર ચાલી આવ્યો.

પ્રાતઃકાળમાં ઠંડી અને મંદમંદ પવનની બહારીઆ આવતી હતી. સુરેશ તો નિદ્રાસ્થામાં સ્વપ્ન અનુભવી રહ્યો. કવો બાજુ મંજલા પોતાની આમળ મધ ચાલી જાય છે. પોતે ચોક્કસ એવું તો દાર પાસે મંજલા જન્મુજ ઉભી છે. નોઝડીએ તમા નોઝડે આસપાસ ઉભા રહ્યા છે. અવની આંખમાં અંધિ છે અને જર્નીનું મુખ ઉદાસ છે.

સુરેશ સમજાયે મંજલાને મધ કાલની વાતથી એવું બાજુ દેશે. પરંતુ તેણે ઉઠીને કંઈ પુછવાની, મનાવવાની જવર તે અમલાવવાની કંઈ કાંઈય ન કરી. એ મારાં અપમાન કરે છે. મારાં મરતક નીચું નમાવી રહી છે. આં બધું હોય ત્યાં જાય. મારે તે વખત માટે કંઈ ચિંતા કરવાની જરૂર નથી. કુંજા ક્યાં વિના તે ચાલી જાય છે તેનો અર્થ એવું કે હું તેની કાપે કંઈપણ અતનો કાંઈય ધરાવતો નથી. તો પછી

મારે શોધવાનું પ્રયોજન શું?

સુરેશ તો ત્યાં ત્યાં પડી રહ્યો. અને મંજલા તો ચાલી ગઈ. મોહન ફેરવી લેતી ત્યારે પશુ તેણે જોવાની તરફ ન જોયી.

(૪)

મંજલા પડે ચાલી રહી હતી. એક મોટા તાબુકારની બી માટે આ વાત કંઈ નહોતી સ્મૃતી નથી. તેને કંઈ પશુ કહેવાની કોઈની કિમત ચાલતી નહોતી. અર્થે ધરણે તેને નેહને આમળાં કરિત થતા. અગિય દાર પાસે ઉભી રહી કશું-કેટલાકથી નેહ રહી હતી. અને આંખના ધારે કહેતી હતી—“હા નિર્ધન પ્રણવા એક પાલખી પશુ તમે ન રળો.”

આ મામળાથી નીકળી ચીતળા ને મામળાં રહેતી હતી ત્યાં મધ. ચીતળા મંજલાનું નામ સાંભળતાં બહાર આવી અને મોલી: “બેન, જરા આવી આમળાંતો રજા!”

મંજલાએ અંદર આવી એવું તો મજાની કાંતો. મોટરી થય નથી પડી હતી, છપરા ઉપર પૂરાં નળાં ન હોતાં. એક સુરેશ આટલા ઉપર એક ડોસી સુધે રહી હતી. ફિરતાનાં મિત્ર માણસ પડતાં હતાં.

ચીતળાએ પુછ્યું:—“આમ કાથી?”

મંજલા:—“નેમ કામમાં લખ્યું હોય તેમ માય.”

ચીતળા:—“કુંવરજીએ કંઈ કહ્યું કાથું?”

મંજલા:—“મોટરી કંઈ ન કહે પરંતુ મનની વાત કહી નથી રહેતી.”

ચીતળા:—“જરે, તો શું અહીં કહી વાત આવી મધ?”

દુઃખની અંતિમ દશા કંઠાયલીન થાય છે. મંજલાએ કહ્યું:—“કુંજા હોત તો હજુ પશુ પડી રહત. એ ધરમાં જનના દુકે દુકા મધ જાય છે. પશુ આ પ્રેમ નહિ. આદર નહિ ત્યાં કું નથી રહી શકતી.”

ચીતળા:—“તો ક્યાં જશે?”

મંજલા:—“કુંજાના દરવાજામાં. પછીક કે તમે મને સંસ્કરતા કેમ ન આપી? વધેન, અગિયે રૂપીતા કિવાય બીજું વધારે કંઈ દુકાળી હોતું નથી. પિકાનિટીએ કુંજાના વિનાની હોય છે. રૂપી પ્રેમ મળે છે અને પ્રેમથી દુકાળ કાંઈ વરતુ નથી.” એવું કહી મંજલા ઉભી થઈ. ચીતળાએ તેને રોકી નહિ. વિમલું કે હું રોકીને શું કરીશ કે હું અવાતીક? આજ તો સુરેશ અજાણવાની કંઈ આજ નથી.

મંજલાના મના વાત તે મહાવિતર સુધી વિચાર કરતી મેડી—“હું કેવી અવાધિલું છું, ને પ્રેમની ખાતર આ વિચારી જનને ત્યાં રહવા મેડી છે તેમ પ્રેમને મેં પગથી ઠોકર મારી. શું થયેલાંની કૈને જાણે હતી? શું એ અર્થે ભાં અંધાર કૈને સુધી રાખી કહે? એ સવને એણે પગથી ઠોકર મારી. ત્યારે મેં આજાણેને માટે મારાં અર્થે યમાવી દીધું. હા! કોણ જણે એ (વિચારિત) ક્યાં હતી? થી ક્યાં હતી!

જુબી પાલીસ

વાર્ષિક જવાબમ-રૂ. ૩) વી. પી. સાથે રૂ. ૪-૪-૦.

દિંદ જહાર રૂ. ૫

જમો-મોજમજહ કાર્યાલય, ખટાઉ ખીદીગિ, ગીરગમમુખઈ ૪

માલતો કાગળ.

આપણું તથા માયન સાથે સંપર્ક નાટક.

(મે-હરિદ્ધર વિવાહ)

મુદત આઠ આના.

આહારગમવાળાઓએ ૯ આનાની દીકરી બીડવી.

મેન્-મજહ કાર્યાલય, ગીરગમ મન્ સાથે, ખટાઉ ખીદીગિ-મુખઈ.

સવ જાતનો સાઈકલો

તથા છુટક સામાન મજવાનું ૪૫ વરસનું બુનું
અને ભરોસાદાર ટેકાણું

ચાણાવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપના ૧૮૮૦)

૪૩૧-૪૩૬, કાલમદિની રોડ, મુંબઈ.

(ટેલેગ્રાફ મંજાવવાથી મૂત મોકલવાવામાં આવશે)

સચિત સ્તવન સમરસોધી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

લેખક:-કાનઈ કાલીદાસ ભેરી તમાકુવાળાનો માગો

૮૪-૯૨ કાંદાવાડી મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૪ થી કિં, આઠ આના,

પ્રાતઃસમરથીય દેવોના હોને સાથે સ્તવન કરાવતી આ
ગીતા પહેલ વહેલીજ ને સરળ તથા ચિત્રવાળા દોવાથી લેખકોને
જદુ ઉપયોગી થઈ પડી છે અને લેખી પાંચ હજાર નકલો ખજાજ
થવા આવી છે. આવની દીવાળી ઉપર દસ હજાર નકલ જહાર પડશે.

સચિત સ્તવન સમરસોધી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્

કિ. આઠ આના માયવગામમાં પ્રસિદ્ધ પાસેથી મળશે.

વરીકરણ ચન્ આ ચમત્કારીયન હાથે જાપી ભેરી તરફ નેત્ર
મેલવશે તે તમને મળીનુંસાર કામ કરશે.

આ "ચન્" મનોહારના છુદ મંજાવનારને કુહટ મલે છે કિ. રૂ. ૧૧.

પ્રાચીન હંદુજન ૫૪ ૫૪૦ કિ. રૂ. ૧૧. સચિત ૧૪ વિલા રૂ. ૧૧.

પતો-અજબસી છુક દીધો, નં. ૧૪ ચોળે-હજન (અલ્લી)

વેચવાનાં છે-મેન્-દે-૩ ચોળલ અને રૂઝીમ જોનજન,

ગોલ્ડર્સ, ૧૫૦ પ્રેસર્સ, ૩૫૧, ૫૫૯ન વગેરે.

જમો:-N. C/o મેન્-મન્દ

૮૪. આસન ચિત્રોવાળું કોંકશાન્

આ પ્રકારનાં ચિત્રો અત્યંત લોકપ્રિય હતાં અને મલેખોને
નીચમ મન્યાંકુ સન્તાન વાંકોનો ઉપયોગ મન, મન, સાધુ
વશીકરણ, આજીવન ચોખવા કિ. રૂ. ૧૧.અવતો કરામતી મેરમરીકમ, દિપોટિકમ, કાપા પ્ર
મંચલી મેન્ અને સાંપ વીજીવું વિષ. ચોદની વિ
સુત પ્રેતોની સિપિ. ગ્રન્થ રહેલું મન. મુતક આત્મા સાથે ચ
મીત કરી મકશી કિ. રૂ. ૧૧ મનોહારના સિધી કિ. રૂ. ૧૧

૫-તો-ગુજરાતી છુકદિધો (મેન્) હાથરસ ચિદ

૩ ૩ માં ફાટો લેવાનો અુપ્ત હેન્ડ કેમે

અરસી અને સરતા હમરે પાસેથી મંગાવો. ધિશાળે
નકલોથી બચો. સેવનવિલા અુપ્તકાર ફાટો ન પડે તો પેસ પા
દેખું, જે હરત છે. આનાથી આપ જાનવર રમક ફરિશ ૧
પુરુષ અને સુદર મહેલ હમરત સીન સીનેરી વામ મળે
વગેરેની છબી એક સેકન્ડમાં કાઢ સાધકની પાડી ફોટો છે. અ
ફરિશ લેવાની પશુ જરૂર પડતી નથી ફોટો જાતનો વામ ન
વાપરવાની રીતી કેમેરા સાથે કુહટ મોકલવામાં આવે છે કિ
ફોટ કેમેરાની રૂ. ૩ ૬. મજ ના લખો—

રીતરામ લખપતિરાય એન્ડ કો. અલીમટ સીડી (મલ)

વિશ્વાસુ કેમેરાઓ

ક્યાંથી

ખરીદશો ?

કોન્ટોનેન્ટલ ફાટો સ્ટોર્સમાંથી

ન્યાં

જર્મન બનાવટના મજાજુત અને ટકાઉ

કેમેરાઓ તથા ફોટોગ્રાફીને લગતો

સર્વ સામાન પુરતા બધામાં

મળી શકે છે ?

એ સિવાય

ઑઈસના દુરબીનો મળો શકશે.

ટેન્-૨૫૩, હોનબી રોડ, કોટ-મુંબઈ.

"આમુ દોટો હાઉસ"

પોતાની સાથેજાને કેટલીયંવાર તેણીએ ધીકારી હતી. મંગળાની દેશા જોઈને આજ આજાણે ઉપર તેણીને ધીકાર ઉપજાવે..

વિમલને ઘર છોડે આજ એ વર્ષે ઘણે ગયા છે. સિતળાના મનમાં હવે જાત જાતની કંઠાઓ ઉભી થવા માંડી, આંદો પહોર તેણીના ચિત્તમાં ગાંઠાને અને પોતાની આજ અજાણા કરતી હતી. એ જીવાના નદાના મોઢા જમીનનારાનાં કાંઈ કાંઈ, અને કંઈકથી કસાય છે. વિમલની પેલી બચ્ચી મળે. બેડુતોએ જાત પછુ ન આપી. કાઠીઓએ કંઈ ધ્યાનમાં ન લીધું. પ્રથમ વર્ષે તે સિતળાએ મહાજન પાસેથી ઉછીના રૂપિયા બધ પોતાનું કારણ પોષણ કર્યું. બીજે વર્ષે પછુ તેવુંજ રહ્યું. હવે મહાજને કંઈ રૂપિયા ઉછીના ન આપ્યા. બીજા વર્ષમાં મહા દુઃખ આવી પડ્યું. રૂઢી કાસ, નદાનો દિવર, નજીક, અને પોતે જેમ આર બજાર ખર્ચે હતું. નાત જાતનો વહેવાર પછુ કરવા પડતો. વળી દુઃખમાં બીજાં જેક દુઃખ વધુ આવી પડ્યું કે પોતાના પિયરમાં જોજારી થઈ હતી. રિતા અને મહેડા કાઠ રહેતાં ફસાયા હતા. બે નદાના વાણ, જેક બેઠેન, જેક માતા, જેમ આર બજાર પોષણ કરવાનું કામ પછુ માથે આવી પડ્યું. આજ સુધી તે ગાંડી સુરોલીથી પછુ ચાલતી હતી; પરંતુ હવે તે જમીનમાં પેસી ગઈ.

પ્રાતઃકાળમાંથીજ કબજો આરંભ થતો. સવે જેક બીજા આંધે થતી મરતા. કાંઈ વખત તે જનના આસરથી બોજનનું પછુ નહોતું બનતું. કાંઈ વખત બોજન થતું તે બહાનું લીધે જમતી વખતે પછુ કંઈ જાનકં ન મળતો, કોઈક બીજાનાં પોતમાંથી સુપાકથી જઈ જે કંઈ પાવાની વીજ મળે તે ખાતા. રૂઢી સીંગા પારકે ઘેર જઈ પોતાના દુઃખ ઉપર ચોતી, પુરવની જોરજારીમાં સીંગા પિંદરવાળા જેમ માંહે તેમ કરે છે. આ સંગ્રામમાં ધણીખરી વખત વિજય-પતાકા પિયરવાળાના હાથમાં રહે છે. કદી ધરમાં જનાજ આવે તે તે જો કોણ? સીંગાની આ કહેતી “હું” માર દિવસ માટે આવી છું” તેા હું થઈ મારું?” આસ કહેતી કે ખાતી વખતે તેા બંધે પિલાડીની માંકે ખાવાજ કરે છે, અને દળતાં શું કામ છે? હેન્ટે સીંગા જેકથીને દળતું પડતું. બોજન જમવે મહાભારત યુધ્ધ મથાતું. પાડોશમાંથી સવે ગરમગરમ કાંઈથી કોડી આવતા. સીતળા કદી માના પગે પડતી કાંઈ વખત આસુને. પગે પડતી. પરંતુ જાને તેણીને આડી નાખતા. આ કહેતી, અને તે જ બહાં બોલાવી મહાં પાણી ઉતારી નાખ્યું. સાસુ કહેતી, મહારી છાતીમાં હજાર જાતની ચિંતાઓ જરી અને હવે મહેડી મહેડી વાતો કરે છે. આવા ઘેર વિવાદમાં સીતળા પોતાનો વિરહ શોક પછુ જૂરી ગઈ. બધી જમન-મગ કંઈકે આ વિરોધાનિમાં ચાંત થઈ ગઈ. બધા, હવે તેા જેમ ચિંતા હતી કે આ દશામાંથી છુટકારો થી રહેવાનું? આ અને સાંધુનો તેા “મમરાજના સિવાય કંઈ પછુ જગ્યાએ વિસાગો નહોતો. પરંતુ મમરાજ હેમના જન-માનને માટે વધુ ઉત્સાહ નહોતો.

જણતા. સેકેડા ઉપાય શોધતી ચારે તરફ નજર દોઢાવતી કે કંઈ સરજતું રચાને મળે છે? પરંતુ વેાહ પછુ કોણે નજર ન પડેવતી.

જેક દિવસ એ વારણ આજગ વિરાજામાં ઉભી હતી. સુધીગતમાં ચિત્તની ઉત્સાહનતામાં તે ઉભી હતી તેવામાં તેણીએ સુરેશ્ચંદને ઘેરા ઉપર જરા જોયા. તેણીની આંખો તેની તરફ ફરી. જાનેની નજર-મગા. તે જેકદમ પાછી જતી રહી અને જાણ્યા બધ ક્યાં. સીતળાને ખેડ થયો કે સુરેશ પોતાને જોઈ લીધો. માથા ઉપરની કાઠી ફાટી મઈ હતી, ચારે તરફ યીગમાં મારેલાં દનાં. કોણ જાણે સુરેશ્ચંદ સીતળા વિષે શું વિચાર કરશે!

કુંવર સાહેબને જામવાળાઓ તરફથી વિમલસિંહના પરિવારનાં કોટાની ખતર મળી હતી. તે સુપાકણે તેમને કંઈ કહાય કરવા ચાલતો હતો. પરંતુ સીતળાને જોનાં બેઠેન કંઠાને પામી તે જેક થડી પછુ દાર પાસે ઉત્તાર રહી કંઈક નહિ. મંગળાના મુઠલાએને તણ માંક થયા પછી આજ તે પહેલીવાર ધરની બહાર નીકળ્યા. હતો. કરમને લીધે બહાર જોતું પછુ તેણે કોડી લીધું હતું.

જેમાં તેા કંઈક નહિ કે કુંવર સાહેબ મનમાં સીતળા ના રૂપ-રચનું આસ્વાદન કરતાં દનાં. મંગળાના મથા માંક તેના હાથમાં જેક વિચિત્ર દુઃખાનમાં રચાને લીધું હતું. શું કોણ ઉપાય જોવો નથી કે જેથી આ સુદરી મહારી થઈ કંઈ વિમલને ધણુ વખતથી કંઈ પોતાનું નથી. સંજલ છે કે તે આ કુનીચા કોડી માંકથી પછુ મથો હોય. કિંતુ આ દુઃખાનમાં વિમારથી તે યુગાંતો હતો. સીંગાની વિપત્તિ વિષે વાત કાંઈક મહાક કરવા વિમાર થયો. પરંતુ ડરતો હતો. કોણ જાણે વાસના મહારા વિચાર અને રિવેક જર બા કરવા ચાલતી હતી. જાંતમાં કાલસા કપટ-લીલા રહેને જૂલવામાં પાડી મઢ. તે સીતળાને ઘેર તેના હાથ-હવાલ પુછવા ગયો. મનમાં વિચાર ક્યો-આ કેટલો બધો જનનામ છે કે જેક જનજા ખાવા કંઈકમાં છે, અને હું જેની તપાસ પછુ ન કરું? પરંતુ ત્યાંથી પાછો ફર્યો તે વખતે સુપિં અને રિવેકની દોરી ટુટી ગઈ હતી અને ડાઘા મોઢાન જવાર સામરમાં ફુપરજો આવી હતી. આહા! શું મનોદર જમી. શું જનપમ સૌભવં!

જેક પગમાં ઉત્તમત પનેલો સુરેશ્ચંદ પગપદા માર્યો. આ પ્રાણ અને સરીર તંદને મોટ કરે છું. ફુનિમા હજી, હજારા દો. મહા પાપ છે, કાલે રહ્યું. કંઈ ચિંતા નહિ. જે સર્વજન જાનકં તેા હજીજ. જે મહારાથી દર નહિં જમ. આ હાથને જાડી-માંથી કાઢી તેના ચરણમાં ધરીક. વિમલ? ચરી નથો. નહિં મથો હોય તેા હવે મરશે. પાપ શું છે? જે કાંઈની સી કાણે પ્રેમ કરવો એ પાપ હોય તેા પાપ દેવતાઓએ પછુ મરું છે, વિષ્ણુ અને ઉદની ક્યામાં આવતું જે રહેથી વાત નથી. હમજ કોટણ દોમગ, કેટલું પ્રયત્ન, કેટલું ઘમિલ છે પરંતુ મરિયારી છે. શું તેના અધેરા—

જાન્યુઆરી તે યાદી ઉઠે. જાને કંઈ સુરેશી વાન ચાદ

જાતના ચુનંદા લેખકનાં પુસ્તકોના લેખકોમાંથી ફક્ત રૂપિયા
સાતનાં મનપસંદ પુસ્તક ખરીદનારને

મોજ મળહ

બાર મહિના સુધા મફત

આપવામાં આવશે

પુસ્તકોનાં નામ

વૈષ્ણવ ધર્મનો ઇતિહાસ (સચિત્ર)	કિ. શા.	૩-૦-૦૦
આજનાં આત્મકથા	" "	૧-૮-૦૦
શિવજીની કસોટી	" "	૧-૮-૦૦
દેવદાસ	" "	૧-૮-૦૦
ચુનકર્ણ રાની રહસ્ય	" "	૧-૪-૦૦
મોજ મળહનો ૧૯૮૧ ની જાણનો		
દીવાળી બંધે	" "	૦-૧૨-૦૦
મોજનો કાચળ		
(૧૬ દિવાળી ફૂલ મળ્યાના નાટક)	" "	૦-૮-૦૦
સોદર વિશ્વ (" "	" "	૦-૮-૦૦
ચુલ્લમન (નકલ જુજ છે)	" "	૩-૦-૦૦
		૧૩-૮-૦૦

કુલે સાથ તેર રૂપિયાનાં પુસ્તકોમાંથી

૭ રૂપિયાનાં લેનારને	બાર મહિના
૬ " "	દશ મહિના
૫ " "	આઠ
૪ " "	છ
૩ " "	ચાર
૨ " "	ત્રણ
૧ " "	એક

મોજ-મળહ મફત મોકલવામાં આવશે

જા શેજનાનો જાણ દીવાળી સુધીમાં પુસ્તકો લેનારને
આપવામાં આવશે. પછી નહિ.

ફરેક પુસ્તકોના પોસ્ટેજ વી. પી. અર્થે લેનારને રીટર છે.
૧૦૪ પખ પુસ્તક ખજાણા થયે આપવાને બંધાતા નથી,
માટે વહેરો તે પહેલે, જા શેજનાનો જાણ મેળવનારને
મેલ્ડ પુસ્તક મળશે નહિ.

મોજ-મળહ કાર્યાલય

ગીરંગામ ખાતે બી.ઈ.ઈ. મુખક ૪

ઓગસ્ટ માસથી રાજ મધ્ય સુધી છે.

આજેજ આઠકે થાઓ

રહસ્યનો લંડાર ! બેદનો ખૂબનો !

બુદ્ધિચાતુર્યું લિલ્લાનિકેતન ! ! !

વાર્તાના શાખીનો માટે અપૂર્વ યોજના !

સસ્તામાં સસ્તી સચિત્ર વાર્તામાળા

આ વાર્તામાળાનું ફરેક પુસ્તક એક એકથી અધિક રસિક,
ચિંતાકર્મક પ્રસિદ્ધ થશે.

રહસ્ય-લહરી

વાર્તામાળા

પોસ્ટેજ સાથે વાર્ષિક રૂ. ત્રણના લવાજમમાં
દર વર્ષે ૧૨૦૦ પૃષ્ઠની

મિટ્ટિવ અર્થે જુધી પોસિમને લગતી નવલકથાઓ પ્રાચીન થશે.
રથી વિરથી મિટ્ટિવેના કિરોમિ, ફોર્મટ પસંદ તેના સહકારી
સુચવર મિટ્ટિવ મીંડિય ઉપરાંત મિટ્ટિવેના,
બંગાળા ઇન્ડિય, અમેરિકા, ફ્રાન્સ વગેરે રજોનો
બાદોલ મિટ્ટિવે ચોર, બદમાશ, લાલપાણી,
ફોર્મિયાઓ વગેરેને રેવી રીતે દર્શાવી રહે છે
તેનો સિતાર વાર્તામાં આકાર નિર્ધારી બની શકે.

અપેરે મહિનાને અંતરે લગભગ બસો પૃષ્ઠની એકેક
મિટ્ટિવ નવલકથા પ્રસિદ્ધ થશે.

આ વાર્તામાળાનું પ્રથમ પુસ્તક રૂ. મળવાલે જાવજી કકકરે
બંધેલું

તૈયાર છે] મહંતરાજનો ચેલો [તૈયાર છે

મનીઓર્ડરથી લવાજમ મોકલનાર માટે રૂ. ૨-૧૨-૦

વી. પી. થી રૂ. ત્રણ. પોસ્ટેજ સાથે.

નમુનો મંગાવનારે આઠ આનાની કીટી બીડવી.

મેનેજર, 'લુહાણા બંધુ' કાર્યાલય, અમદાવાદ નં. ૩૩

જાવી નહીં; મનુષ્ય ભુધિમાં જન્મગત એક જગત ભુદિ. તેજ છે. જેમ રણયેનમાં દિગ્મત હારી નહાસી જવાવાળા સેનિકેને કાઠ યુદ્ધ સ્થાનમાં જતાહેતું જાનરે જવાથી લે છે, તેમ આ જગત ભુધિએ સુરેકને ચેતવેલા આનીથી તેની આંખો ભાગ્ય ગઈ. તે કદલીક મીનીક સુધી એક કદીની જેમ કુબુધ બની ઉભો રહ્યો. ફરી વિભવ-ખનિથી બોલી ઉઠ્યો—“કહું” સરળ છે. આ વિધરને મારવાને અન્ન-જાતની બર નથી. એક મીમઝી (સુડી) ભરીક એટલે બેઠો પાર. શીતળાને એક વખત “બેન” કહેવાથી આ જવ વિધર કાપાય છે. શીતળા! બેન! હું તારો ભાઈ છું!”

એ બધીએ તેણે શીતળાને એક પત્ર લખ્યું—“બેન, હવેને જાણું છું” કહ્યું પડે છે; પરંતુ મને તેની અખર પણ ન આપી. હું કાઠ પારકો નથી—તેમ કુરમન પણ નથી. મને એવું કુરમ જાણે છે. એરે, ઈશ્વરની ઈચ્છા હશે તો હવે હવે વધુ કોટ નહિ પડે.” આ પત્રની જાણે તેણે અન્ન અને રૂપીઆ શેકાવા. શીતળાએ ઉત્તર આપ્યો—“ભાઈ! કામા કરો. બની સુધી સુધીક ત્યાં સુધી હજારા ગુણ વાળેક, તમે મહારી કુળતી નાહા ઉઠારી.”

(૫)

કેટલાક મહીના થઈ ગયા. સંજ્ઞાને અખર હતો. શીતળા પોતાની મેનાને મારો મરાવતી હતી. તે મેના સુરેક નેવાવથી રેણીને મટે લાગ્યો હતો. એટલામાં સુરેક આવી અનિશ્ચયમાં બેઠો.

શીતળાએ પુછ્યું—“કાથી જાણ્યા ભાઈ?”
સુરેક—“એક ટેકાણે બરા મર્યો હતો. કંઈ પતો મળતો નથી. રૂપીઆ પહેલાં પતો મેળ્યો હતો. પરંતુ પછી માહુમ પડ્યું કે એ તો કાઠ બીએ પુર્ય છે. શું કરું? ઈનમ વધારું?”

શીતળા—“તમારી પાસે રૂપીઆ થઈ છે. તે શું કુંડી મારશે? તેમની ઈચ્છા હશે તો બંદીત આપશે.”

સુરેક—“એ વાત પુછું. કહેશે? શી જાગત માટે તે હજારો ઉપર કોંઈ થયા હતા?”

શીતળા—“કંઈ નહિ, મેં એટલું જ કહ્યું હતું કે મને ધરણી કરાવી આપો. હવેમણે કહ્યું કે મહારી પાસે પૈસા કર્યા છે? મેં કહ્યું (જાળ પામતાં) તો જગ કા માટે કહ્યું! જગ, આટલી જ વાતમાં તરફર થઈ ગઈ.”

એટલામાં શીતળાની સાસુ આવી પહોંચી. સુરેક શીતળાની માને અને ભાઈએને તેમને ઘેર પહોંચાવી દીધા હતા એટલે હવે કાંતિ હતી. સાસુએ વડુની વાત જાણી લીધી હતી. કંઈક સ્વરે તે બોલી—“મેટા, હારાથી શું છાડું રાખવું. આ મહારાથી ભેટાં તો ગુંસાવના ફૂલ સમાઈ છે પરંતુ અંદર જઈ કાંટા છે. વિમલ નિચારો, જોના માટે પ્રાણ પાયરવે. પરંતુ એતે તો કંઈ દિશાખાજ નહિ. અતે દેસમાંથી પરદેશ જોડાવેલા. અરે! તેથી પણ સંદુષ્ટ ન થતાં હોવા છવ લીધો.”

શીતળાએ રાખક કહ્યું—“શું એ એકલા જન કમાવા પરદેશ મથા છે? દેશ-નિદેશ બધું એ તો પુરોગાઉ જામ છે.”
સુરેક—“પુરાપમાં તો મન-સોજાનાં શિવાય એ પુરપમાં જનક પણ નથી થતો. એ ધરણીએ પુરાપમાં જનક લીધો હોત તો દીસ જવાહીર....”

“શીતળા, હવે તું ઈશ્વરને જેમજ કહેને કે એ સુરતા અરે! છે તો જનક પણ પુરાપમાં આપાને!”

શીતળાએ દીલગીર થતાં કહ્યું—“જેના ભાગ્યમાં ભણ્યું છે તેને તો અહીં મેં પણ આશુવેળી મેટ નથી. મહારા જેવી સરેન આંખોની કરમ થોડા થોડા તો કુંડી ગયા છે.”

સુરેકએ બાણ્ય કે શીતળાની સુખકાંતિ ઉદાસ થઈ ગઈ છે. પતિ વિશ્વાસમાં પણ ધરણીને માટે આટલી બધી લાક્ષણ છે! તેથી હવે કહ્યું—“હીક, તમને ધરણી કરાવી આપીક.”

એ વાક્ય કંઈ અપમાનસૂચક સ્વરમાં કરેવાયું હતું. પરંતુ શીતળાની આંખો આનંદપ્રસન્નતાથી હલાહલ થઈ ગઈ, કંઈ ગદગદિત થઈ ગયો. તેના હૃદયનેજો આજળ મંચળાની રતનગિત આશુવેળી મિત્ર બહુ થઈ. તેને કૃતગતીપૂર્વક કાંટાથી સુરેકની તરફ ભેળ્યું. મોરેથી કાંઈ ન બોલી પરંતુ તેવું પ્રતીક અંગે કહી રહ્યું હતું કે—“હું આપની જ છું.”

(૬)

કેવળને આજ તરની ઘણીએ પર ભેસતાં શીતળા નિર્મળ જનમાં કીડા કરી બીનનું મુત્ર પાશોની સાથે લીલાંકમ મેલેટમાં હોડતાં મુત્રજાને પણ, એટલેજો આનંદ મળેલાનાં અશ્વેણી પારણ કરતાં શીતળાને યાપ છે, તેટલેજો ભાગ્યે થતો હશે. તેના પટા બીન પર પડતા નહિ. એ આકાશમાં વિચરતી બહુજ છે. એ આખો રિવસ ઈશ્વરની કામિ ઉભી રહે છે. કદી વાળ તે દીક કાંઈ કરતી તો કદી સુરેકે આંખોની. વાંદળાં ફાટી ગયાં છે અને શીતળા રતનગિત ચાંદની નીકળી છે. તે ધરણી તણખડું સરણ પછુ ઉઠાવતી નથી. તેણીના સ્વભાવમાં એક વિચિત્ર ગવનો જમાર થયો છે.

પરંતુ મુશર શું છે? સુતેલી કામ વાસનાને જમત કરવાનો ઘેર નાહ. ઉડીપનો મંત્ર! બપોરે શીતળા નખ-જિખ સુધી સજ્જાગી મેસે છે ત્યારે તેને એક પ્રમળ ઈંજા થાય છે કે પોતાને કાંઈ કમરે ભૂજે? તે પારણા આજળ આવી ઉભી રહે છે. મામની આંખોની પ્રસન્નતાથી તેને કતોપ થતો નથી. મામના પુરોગેને એ મુશર રસ તિલીન સમને છે. એટલા માટે સુરેકસિદ્ધને બોલાવે છે. પદેસા રિવસમાં એકવાર તે આવી બેતો. હવે શીતળાનો જન્મત આગ્રહ હોવા છતાં પણ નથી આવેતો.

પહેરે રાત્રિ વિતી હતી. ધરમાં દીવા ઢોળવાઈ ગયા હતા. શીતળાના ધરમાં દીવા પ્રકાશી રહ્યો હતો. તેણે કુંવર સાહેબના જગીયાની વેળાની કુલ ગંજાઓ હતી. તેની માથા ગુંધી રહી

તાવ વધતો ગયો. મુરેશો ડાકટર બોલાવ્યો. પરંતુ મૃત્યુ દેવે કોઈનું ન માન્યું; કારણ કે તેનું હૃદય પાપાશૂન્ય છે. નિર્દોષ છે. કાષ્ઠની પ્રાર્થના તે નથી સાંભળતો. સર્વે પક્ષી તે પોતાનું હૃદય આપે કે આસુઓની નદી વહેવાયે; પરંતુ તેને દયા નથી આવતી. વસેલાં ધરને બેઠાન બેઠાન કરવાં, અને લીલીછમ બેઠીને સુઘાંવી દેવી એવું કામ છે. છતાં તેની નિર્દયતા કેટલી વિનોદમય છે! તે હંમેશ નવાં રૂપ ધારણ કરે છે, કદી ટાંચિની બની ન્યાય છે તો કદી પુણ્યભાગ્યા બને છે. કદી શિવે તો કદી શિયાળ બની ન્યાય છે. કદી અમિયા રૂપમાં દેખાવ આપે છે તો કદી જગનાં રૂપમાં આપે છે.

ત્રીજે દિવસે પાછલી રાત્રે વિમલની માનસિક પીડા અને હૃદય-તાપથી અત અભાગ્યો. ચોર રિક્તે કદી ચોરી ન કરે. યમના દૂત મધ્યે અર્ધ રાત્રે જ સર્વની નજર સુઘાંવી આવે છે અને ગ્રાહ્ય રત્ન ચોરી નાં છે. આશ્ચર્યનાં તારસિયા સંતાવા માંડતા દત્તા. વૃક્ષ અપુલ્ક સ્થિર હતો. પરંતુ શોકમગ્ન મસ્તક તો નમેલાં હતાં. રાત શોષનું બાક સ્વરૂપ છે. રાત મૃત્યુનું ક્રીમ ક્ષેત્ર છે. એજ સમયે વિમલના ધરમાંની કશું નાદ અંશગણ્યો પાસે બેઠેલાં સર્વ કાષ્ઠ રેશ કાળી ઉઠવા. મૃત્યુદેવના દૂત ગ્રાહ્ય જઈ ગયાના ગયા.

શીતલા એ નાદ અંશગણ અપાઈ ઉઠી, અને અશ્વરણેથી પરચુ કથપા તરફ ચાલી. તેણે મુતરેક પર નજર નાંખી અને ભરપીત ચર્મ એક પળનું પાછળ પડી. તેને હવે બરાબર ભણ્યું. વિમલ શિવે તેની તરફ અત્યંત તીવ્ર દ્રષ્ટિથી નેષ રહ્યા છે. શુભાર્થ ગમેજા દીપકની ભજવેર બ્યેતિ દેખાઈ અર્ધ. તે તો કાચને લીધે ત્યાં ન રહી શકે. કારણથી નીકળતી હતી તે વખતે મુરેશનિંદા ગયો તે વખતે તેને કહ્યું: “મને અહીં બીજાં જાણે છે.”

(૩)

બજારે કોઇ મુસાફરને અજાતો ચાલતો માણસ પડે છે કે જે રસ્તો કુશળે હું ત્યારે તે કિયે રસ્તે બાવવાને માટે થયેલો ઉપાયગો યાદે છે-નુંગાંય છે-ને હું કંઈ જાણવા ન રહી શકેશ! મુરેશ પશુ હવે કાલિત મારાં પર આવવાને આગુળ્લાકુળ ચર્મ રહેતા છે. મંજગાની રોડમધ્યે સેવા હવે ત્રાદ આવવા લાગી. હૃદયમાં વારતવિક્ષે સોદર્શીપાસનાં ભાવ ઉદય પાગેલો!

જેનામાં કેટલો પ્રેમ, કેટલો ત્યાગ, કેટલી હામ હતો! એની અગ્રુહ પતિસંકિત યાદ કરતાં કેટલીધવાર તેની અપિયાં જાંઘ આવતી. આહ! જે-ધોર બાનાયાર કયો! હું અર્ધજીવ બજાર પડ્યો રહેતા. અને મ્હારી આગળ યજ્ઞને બકામે ધરતી બહાર નીકળી ગઈ! મંજગાએ જતાં જતાં જે વાતો શીતળાને કહી હતી તે સર્વ મુરેશ અણુએ હવેલ. પરંતુ તેની વાલે પરિશ્રાદ્ધ નેહોતો બેજોતો. મંજગા કાંત મુશ્કિલી હતી. તેનામાં સૂપનાં ચુલ્ક દેતો. તે વિદેય નેહાતી કરી શકતી. એનું મન કહેવું હતું કે છતી છું અને સુખમાં છું. તેના પિયરવળાને કેટલાય કાળગ લખ્યા પરંતુ ત્યાં કંઈ વાક્યો શિવાય શું નહોતું હતું? અંતમાં મુરેશો લખ્યું, “હવે, એ રત્નની ખાતુમાં જતે જઈ” છું. ક્યાં

તો રત્ન હજીજ આવીશ ક્યાં તો ચોખાં હુવો! મારી કુખી મરીશ.”

જે પત્રનો ઉત્તર આણ્યો:—“સારી વાત છે, નજી; પરંતુ અહીં યજ્ઞને જાણે. અહીંથી પશુ કાષ્ઠ તપારી કાચે આવશે.”

સરેશનિંદાને આ કથામાં આશ્ચર્ય જણાવી હતી તેજ દિવસે પ્રથાન કહ્યું કાષ્ઠને કાચે ન લીધું કાષ્ઠને કોષ્ટકે એવું પ્રેમમય સ્વામ્યત. ન કહ્યું. સર્વેનાં મ્હોંમાં ચરેલાં દર્શા. અશ્વરણને તો પતિ-ધર્મ ઉપર એક લીધુ લાગ્યું કહ્યું.

રાત્રે વાણ કરવા બેઠો ત્યારે નંદાની જાળા. પાસે આવી બેઠી અને મસરીઓ કરતાં બોલી:—“સુરેશનિંદા! જે કાષ્ઠ સુંદરી પોતાના રૂપ-વીન પતિને કોડી દે, એનું અપમાન કરે, તો આપ એને શું કહેશો?”

સુરેશ (અંબીર સ્વરથી)—“કુટિલા!”

જાળા—“અને એવો પુરુષ પોતાની રૂપ-વીન અતિ ત્યાગ કરે તો?”

સુરેશ—“પણ?”

જાળા—“અને જે પુરુષ વિદ્વાન હોય તો?”

સુરેશ—“પિશાચ!”

જાળા—(હસીને)—“તો હું નાસી જઈશ. મને આપનો ડર લાગે છે.”

સુરેશ—“પિશાચોનાં પ્રાપ્તિત પશુ સરીકારાન છે.”

જાળા—“સરત એજ છે કે પ્રાપ્તિત કાચુ કોણુ નેહજી.”

સુરેશ—“એ તો અંતરમાશા ભણી ન્યાય છે.”

જાળા—“કાચુ” હશે તો તેનું રૂપ નક્કી મળશે. પરંતુ મ્હારા બેઠાને લઈ વળો ત્યારે આ તરફ યજ્ઞને જાણે.”

સુરેશની આશાનોકા ફરી અમમવા માંડી. અશ્વરણાં તે બોલ્યો—“પ્રથા, અશ્વરણી ખાતર મને, દયા કરો! હું યજ્ઞજા કુખી છું. જાના વર્ષમાં મ્હારો એક દિવસ એવો ગયો એરો કે હું રોષા વિના સૂતો છું.”

પ્રથા કાલિત બોલી—“પરંતુ યજ્ઞજા શી જાઈ છું, આરામ લેતા.”

એક લાલમાં મંજગાની માતા આવીને બેઠી. અને બોલી—“બેટા, તમે તો થયુંજ ભરવા મર્યા છે. દેશ વિરેક પશુ ફરી અભ્યા છે; સુંદર બનવાની કેષ દવા ન લેવામાં આવી?”

સુરેશ વિમયવરે કહ્યું—“માતાજી, હવે પ્રશુની ખાતર વધુ ન કરાવે.”

માતા—તમે તો મ્હારી બાલો પ્રચીનો પ્રાણ લીધો. શું હું તમને બચત કરવામાંથી પશુ ગઈ? હું તો એવા યજ્ઞને અંશગણીક કે તમે મને પશુ ચાર કરો? સમુદા કથા સોશ રાજ હોય. પરંતુ નહીં! તમે મ્હારા મ્હોમાત્ર દેશ તપને કુખી ન કરે, જાવ આરામ કરો.”

સુરેશ આશાને લાગતી દશમાં જોતાં ખાતો હતો. તેમાં જોડાએ બારણા આગળ કોષ્ટકે ધીરેથી કહ્યું—“જતી કેમ નથી, બલકે છે તો ખરા! કાષ્ઠને બજાર આણ્યો.” સરમ બાવે છે.”

સુરેશ અવાજ બોળણ્યા તુલિતે પાછી મર્યા. એક લાલમાં મંજગા તેની સન્નિધ આવી અને મસતક નિધિ નમાવી ઉભી રહી. રૂપ એજ હતું પરંતુ દ્રષ્ટિ અન્ય હતી. (અંખુ)

સાભાર સ્વોકાર.

“ગુજરાતી” નો ૧૯૨૫ નો દીવાળી પંચમે અંગે અમેને અભિપ્રાયો મળ્યા છે. ઉપરનું ટાપટલ જાણીતા કળાકાર રા. દીનાર ધારવળકરની જાણીતી પીછીથી દેરાએલું છે, જાણના બોલામાં પણ કાષ્ટ શેઠ અને એક આદિવાસી જુઓથી મિત્ર હોતો આંખે વળેલો તેવું છે. ગુજરાતીની સુંદર છપાઈએ એની સુંદરતામાં એક વધારો થયો છે. બીજાં ચિત્રો ઐતિહાસિક છે અને મોગલ જમાનાની અંદોજલાલી અને હાલ સિદ્ધાંતો તે વખતનો કુન્નર આગાદ જતાવી આપે છે.

હતિહાસ, તથા ઐતિહાસિક ચર્ચાના લેખો ખાસ મનન કરી વાંચવા જેવા છે. ધણદેવને જેવાં કાંચે અને ચાલુ જમાનાની “જૂતાણીની કાખી” જેવી મઝેલા સુંદર છે. બાંધનું કામ “આ ગુજરાત! આ ગુજરાત! ની બીજી આશિષ છે પણ રા. અખરદારની કલમની જે કમક છે તે આમાં અમેને જણાવી નથી.

તત્કાલના અને પર્ચના લેખો વેદાંતમાં રજૂ લેનારા માટે ધણજ ઉત્તમ છે. પ્રાચીન શાષ્ટ્રજ્ઞાના લેખો વચિરાથી કેટલુંક જુનું જાણવું આપણને મળી શકે છે. આ ઉપરાંત વિગ્ન સાહિત્ય, અને હાસ્ય રચના લેખો સારા છે. વાત! સાહિત્ય કી છે. “વાલીથો મેર” આ વાત! કાચે કેટલોક વિષય પર મેળે કામક થયો છે અને વાલીયાની યાતિ લેખક જાણતા હોવા છતાં, સુધરેલ કાચા વાપરી જુની કાઠીઆવાડી વાતને મારી અચરકી સારી મજાવવી એનો અર્થ શું! ‘વાલીથો મેર’ની માત્ર ને રાં મેલણી જેવાં લખી હોલ તો એની મજા એક દીપી નીકળત.

નવચેતન—દીવાળીના ખાસ અંગે. પ્ર: ૮ અંગે: ૧ અંગે: ૨૦૨૫ નો અમેને અભિપ્રાય માટે મળ્યો છે. કવર ઉપરનું ચિત્ર આ વખતે ફેરવેલું છે. રા. કુરશની જાણીતી પીછીથી નીચાએલું “પનીહારી”નું ચિત્ર વણજ કાર છે. લેખોની અંદર પણ રા. રાલજ આપેલા શ્રી. કુરશરનો પરિચય વાંચવા કામક છે. આ ઉપરાંત બીજા લેખો, રાં ધમકેટુની નહાની વાત! ગુજરાતના જાણીતા કવિ ન્હાનાલાલની કાવ્યવાદી કવિતા અરેખર જાનંદ આપનાર છે. રાં એલીઆ-એલીના મેરે કાવ્ય જુની વાતને આધારે લખાએલો છે છતાં લખાના પ્રભાવથી વાંચનરને જાનંદ આપે છે. રાં કુરશરની કલમથી લખાએલો “સીનેમની શીલમનો પહેરવેજ” આ નામનો લેખ વાંચવાની અમે દરેક હાલિ શીલમ કંપનીના માલિકને કલામજુ કરીએ છીએ. એકંદર દીવાળીના પ્રશ્નને જાનંદ આપનાર સાહિત્ય છે.

ચાંદની—આ માસિકનો પહેલો અંગે અમેને મજા છે હાની વાતોએનો ખેડ પૂરી પાડવા જાણેલું આ માસિક વાત! વાંચનારોએ માટે સારું છે. વાતોએનો ચુંટણી પણ સારી કર-

વામાં આવી છે. માસિકનો દેખાવ અને કદ સાધારણ હોય તે સુંદર કરવા અમારી કલામજુ છે. તે વધારાનું એક અંગે પાંચધુની. સુખધથી પ્રગટ થયું છે.

રસક-રંગન—આ અમદાવાદથી પ્રગટ થતા અંદાવીકનો જમાનાની આસ અંગે અમેને અભિપ્રાય અર્થ મળ્યો છે. તેવું કવર જેવું એનાં અંધારે જાનંદ લાગે છે તંદર આપેલા શીશીઆલો અને રામના કુંક છવરો વાંચવા જેવા છે. રાં કુંક રો “નારી”નો લેખ અને રાં કુંકલના લેખ ખાસ વાંચવા જેવા છે. કવિતા, સંવતો, અને અપ્રસિધ્ધ નાટોના કેટલાક પ્રવેશો આપ્યા છે. આદરને વિના મારે આપવામાં આ અંદાવીકના કામ વાંદોએ જે સાદમ થયું છે, તેને માટે અમે તેમની ફેલેક કંડીએ છીએ.

શ્રી કુન્ડી દશા ઓશવાળા પ્રેસનું કેલેન્ડર—ની કલમ પીકચર્ચ ૦-૧૦-૦ એક કલરના ૦-૮-૦ છે. ખાસ માણી. ખામધુની શેઠ કુંવાર. આ કેલેન્ડર સુંદર હોવા ઉપરાંત તીથી વાર, માસ, તારીખ વગેરે દરેક કામને લગનાં વિવેકો દર્શાવ્યાં છે. દરેક વેપારી એથીએ અને કુદરતમાં રાખવા કામક છે. શ્રી કલરની છપાઈ સુંદર છે.

આ પ્રશ્નનો જવાબ

?

આપશો?

- ૧ સાત તોડાના કાગળનું પારેજ કેલું?
- ૨ શેર વજનના હાગીનાનું પારેજ અર્થ?
- ૩ રામાનો આર ક્ષીઆનું લેખ ૨૦ દહાડાનો પગાર?
- ૪ પાંચ ક્ષીઆનું પાંચ આના તેરીએ ૨૦ દહાડાનું વ્યાજ?
- ૫ આ લોનનું વ્યાજ અને ક્યારે મળશે?
- ૬ સાકર ખરીદતાં કીયો તોલ નકાકાર થશે?
- ૭ ફેલેવે મુકરમાતમાં ફેલેવાળાની જુએદારી શી?
- ૮ પગારની ફરિયાદ માટે કેલેલા દહાડા મુદત?
- ૯ સોના વજનરને તેનાં તોલ શા?
- ૧૦ રૂનો વેપાર, કેવી રીતે થાય તે?
- ૧૧ સુવર કંઈ મીલોનું અર્થ છે?
- ૧૨ શા નામે ખાજખાજ છે,

આ સર્વે તેમજ તમારા સારા દિવસો મુહુર્તો, લાભ, વગેરે જેવા જોયોતિને લક્ષી કરવું હકીકત જાણવા માટે

“ગુજરાતી” પત્રનું પંચામ મંગાવો.

કી. ૦-૩-૦ પારેજ સાથે ૦-૪-૬

લખો—મોજ મળક કાર્યાલય,

ખજાવ બીહાંગ-નીરગમ, મુખ્ય ૪.

નોંધાવર.

ભગવાન—૨. મિસ્ત્રીન.

ક્રીતા ધણુ માર ઉપાડી ઉતર્યા ઉભી રહી રસ્તા તરફ ભેટી હતી. સાંજ પડી મધ્ય હતી. આકાશ વરઘોથી ઘેરાયેલું હતું. થોડીઓમાં બે ચાર ગાયો ને વાઘડાં વાગેળતાં ઉભાં હતાં. એક બાઈ-બાકાતિ ભારો ઉપાડી ચાલી જાયતી હતી. ક્રીતાએ પોતાની નજર ખીણ તરફ વળાડી. રસ્તા ઉપર શાવ સોયો પડી ગયો હતો. છતાં ક્રીતા આંખો બેંચી છેડે સુધી ભેટી ઉભી હતી. એ અત્યારે કોના આવવાની રાહ ભેટી હતી? એનો ધણી—ના; એનો ધણી નથી. એ સમયા છતાં વિધવા છે. જેવું એને હેતરી, જીવન-સર મધુ, એ શું એનો પતિ? ક્રીતાએ પ્રતિજ્ઞા કરી કે એ પોતે, પોતાના પતિનું મુખ નહીં ભેંક, એ સમયા છતાં વિધવા જેમજ રહેશે.

એના જીવનમાં પણ એવા દિવસો હતા કે, આજની જેમ, પતિ ધર ન આવ્યા હોય તો અધિર અને મોડી રાત સુધી રાહ ભેટી બારણામાં ઉભી રહેતી. ને બ્યારે પતિ દેવ આવતા ત્યારે બહુ મમતાથી એનો સ્વાગત કરતી. આજ એજ ક્રીતા પતિ પ્રેમથી વખતી છે. કારણ કે પતિએ કોઈ ખીણની સયે કમન કર્યાં છે? હા એમજ છે. છતાં વખત આવે પતિ ઉતર પોતાનો પ્રાણ નોંધાવર કરવા ક્રીતા તેવાર છે.

બારણાં વચ્ચે ઉભેલી ક્રીતાની નજર દૂરથી ઉનાળાં પડે આવતા એક માણસ ઉપર પડી. માણસ હજુ છેડે હતો તોપણ ક્રીતાની આંખો તેને ઝોળખી લીધી, એક પળ એના મુખ ઉપર આવી પચરામ રહી. પણ પાછી તરતજ પળાય હરમ મધ. એવું હંમ ભરેલી ધાધવા બાધું. એણે તરતજ ધરમાં જવા ઈચ્છું છતાં એનાં પગ ન ઉપડ્યા. અધરની પ્રતિજ્ઞા જેમ એ ગુપ્તગુપ્ત ઉભી રહી.

એ માણસ પાસે આવ્યો. એના પગ લયકતા હતાં. મુખ ઉપર નિરાશા હતી. એણે પહેલાં તો ક્રીતાને ઢીકી નહીં. પણ બ્યારે ક્રીતા ઉપર એની નજર પડી ત્યારે એ ચાર દરબાં પાછળ ઉઠી બેઠો, “કાણુ ક્રીતા? હા, આ તારાં ધર છે. હું ઉતાવળમાં બૂલી ગયા.” આમ થોલી એ પાછો વળ્યો. એ ચાર પગલાં ચાલી ઉભો રહ્યો. વળા ચાલ્યો. વળા પાછો વળા ક્રીતા પાસે આવી બેઠો, “ક્રીતા, કોઈ બાઈ તને ખેંચે કે હું ક્યાં ગયાં તો હું ક્યાં ન હોતી.”

“ક્યાં?”
“જો, હું તારો પતિ છું—તું મારા પ્રાણની રક્ષા નહીં કરે?”
“વત શું છે એ સમજવીને કહે તો ખબર પડે ના?”

“તારા પિતા ધરમાં છે?”
“ના, એ બહાર ગામ ગયા. છે.”
“ક્રીતા, મારે ખાતર તારા નસિમે કુખ્યજ આવ્યું. તું મારી સાથે રહી ત્યાં સુધી તારે કામને એક ધડી પણ સુખ ન આવ્યું. હું આજ તારી પાસે એક બીખ માટું છું. બાપીકા?”
“બીખ ચાની?”

“હું બ્યારે યુનેહવાર છું. મને પચડવા પોલિસ મારી પાછળ ફરે છે. અને એક રાત બહાં કુપોપી રાખ. ક્યારે રહેવાં ઉઠી ચાલ્યો બપોર.”

ક્રીતા પણ બેલે પતિ સામું ભેંકે ઉભી રહી.
ક્રીતાને ગુપ્તગુપ્ત ઉભેલી ભેંક મળ્યો સાદે એનો પતિ બેઠો.
“ક્રીતા મને બચાવ. આજની રાત મને બહાં કુપાવ. બહાં મને રોધવા કોઈ નહીં આવે. કારણ કે, તારા પિતા મારાથી નરજ છે.”

“હીક. અંદર ચાલો.”
એ ધંમે પગે ક્રીતાની પાછળ ધરમાં ગયો, અત્યારે ટાંધી અને બીંધી એ કુખતો હતો. ક્રીતાએ તરતજ સગડી સગાવી તેની સાથે મુઠી, એ ધંમી બાંધે તાપવા લાગ્યા.

ક્રીતા રોધણીમાં બપોર રસોઈ કરવા લાગી. થોડીજ વારમાં રસોઈ તેવાર કરી પતિને લઈ બાપી રોધણી પાસે બેઠાં, બહુ કાવધી ક્રીતાએ પતિની યાળામાં જે બે, પણ વસ્તુઓ રાંધી હતી તે એણે પીરસી. પતિ બેચાર કોળાળા કરી બેઠો, “તું બહુ કાલી રસોઈ રાંધી બાવે છે. આ તને હું રકં મનવરા નથી કહેતો.”

ક્રીતા ધીધું હતી.
થોડીજ વારમાં એ બન્ને બહુ પ્રેમથી વાતો કરવા લાગ્યાં. વર્તમાન રિયલિને શાવ તિસ્કરીત ગયાં.

બહુ થોડી રાતે ક્રીતાને પતિ ઉઠી ગયા. આજ ક્રીતાને રોમે કરતાં ઉંધ ન આવ્યા. એની નજર પતિના ખીંડીએ ટાંચી કોટ ઉપર પડી. કોટનું એક બટન ઘડી મધુ હતું. એક બે, કોટબંધી બરા તરા દારૂનો પુણુ હતો. ક્રીતા ઉઠી સોપા-દોરો લઈ કોટ સંધવા બેઠી.

કોટ પોલિસ ચાકામાં બેના દોરો વાગ્યા એ ક્રીતાએ સાંભળ્યા. અત્યારે એની છાતીમાં બહુ કુખ્યજ હતું. આવો કુખ્યજો એને બેચાર ચાર ચાર દિવસ રહેતો. કોટ બંધી બરા આવે પાછો પડી.

ચાકામાં ચારના કંઠો વાગ્યા તે તરતજ એ બેચારજ ઉઠી. એણે તરતજ પોતાના પતિને ઉઠાડ્યો. કાતણ કરી રાનનું દોઢા રાખેલું કિરામણુ ચીરાવી એ નાકવાની તૈયારી કરવા લાગ્યા.

બન્ને બહાં ધરને પાછલે વારલેથી લંદાર નિરજ્યાં. હજુ બંધાર ધણું હતું. એ બન્ને ગામ બહાર ગયાં. ગામને પાદર

હુધિ અને સારી મેનેજમેન્ટનાં કુશળતા સાથે તેમનું કુંસં દરજી સેવા સાત વખતો બાદ રિફરમેન્ટ બંધ મેળાવડા વિસર્જન થશે હતો.

કૃષ્ણ—મી. અમદાની બાપ કમાલ પછી મી. મહેતા એક તદ્દન નવીન—મી. દવેની બનાવેલી વસ્તુની સંસ્કાર કરશે.

રોયલ—મી. અરદેસર ધરાની દેવગઢ ખારીયા બધાં બે ત્રણ દિવસના આઉટદોર સીન બંધ આવ્યા છે. અને આજ રમવા છે. કે જે વખતમાં ત્રણ ચાર દિવસ ઉપરી ઉપરી મદાર થશે. મદારાદૂ—મામા બબર મેનેજરીમાં દેખા દીધા છે. નવીનમાં મી. બાણરાવ શિવાજીની શરૂઆતની હાંસીનો વર્તીત હાથમાં લેવા છતાં રાખે છે.

અશોક—પૃથ્વી વલ્લભની નવી ડાપી તૈયાર થઈ ગઈ છે. જોશ સીનેમામાં બતાવવાની તૃપ્તિ જ ચાલી રહી છે.

ઉડતી બબર—સાંભળતા પ્રમાણે કોહિનૂર દિવસ કુ. બાણીયા લેખક મી. દવેની સાથે એક વધુનું વાંતાઓ માટે એમીમેન્ટ કરનાર છે. મી. દવે કોહિનૂરને વીસ વાંતાઓ એક વર્ષમાં પૂરી પાડે અને તેના બદલામાં કોહિનૂર કુની તેમને એક બાદશાહી રકમ આપવા તૈયાર થઈ છે. ખરો આકાશ આવ્યો નથી, પણ સાંભળવા પ્રમાણે ૩૦,૦૦૦ નીસ હાથરની રકમ નાંકી થવાની સંભવ છે. મી. દવેને આવી બાદશાહી રકમ મેળવવા માટે જ્યો નસીબદાર સમગ્ર ધન્યવાદ આપીએ છીએ અને કોહિનૂર દિવસ કુ. પ્રભને રીઝવવાને જે સાફસ કરી-મેટી રહેશે ખરચા-ચારા જુદાઓએ રાખી-સારી વસ્તુઓ માટે બાદશાહી રકમનો લેખ આપી જે બહેમત ઉઠાવે છે તેને માટે મી. હારકાદાને જ્યો ધન્યવાદ આપીએ છીએ અને તેમના આ સાફસમાં, સફલતા પ્રાપ્ત થાય એમ ઇચ્છીએ છીએ. આવી મેટી રકમ સિનેમાના ઉદ્યોગમાં અપમાનો દાખલો દિવસ જા પહેલ વહેશે છે.

લક્ષ્મી અને કૃષ્ણ સીનમાં—અમદા બહુવા મુજબ આજ દીન સુધી બધી પિકઅપનાં સિનેમા કૃષ્ણ સિનેમાને મળતાં હતાં, કાલે ચોર ઉપરીવસમાં બવાથી કૃષ્ણ સિનેમાના માલિકને જોઈ લાગ્યું છે. સાંભળવા પ્રમાણે તેમાં કોઈનો દોષ નથી. સમગ્ર સંપત્તિ વધેલા એમીમેન્ટની રહેલા પીકઅર ઉપરીવસમાં ગયું છે. દવે સંતી સિમિતિની કૃષ્ણમાં આવવું જોઈએ. જોઈએ છીએ ક્યાં જમ છે.

કોહિનૂર—વીરજી કામદાર પાંચ થઈ ગઈ છે. જાણ લેખવા ધમધમીયાર ચાલુ છે. નવા આદમીએ લખત થવાથી કેટલાક નવા આદમીએ અમદા છે.

જરમન રિવોલ્વર

જરમન મુજબ નં યામ લે પૈસા પાછા મોકલવામાં આવશે. આ પીસોલની લાલચને લેવાની બંધરત નથી. એક વખતમાં ૧૦૦ ફારસો મસલો યુદ્ધ જેમ જેમ પૈસા દબાવશે તેમ તેમ ખરોખર ૧૦૦ ફારસ થશે. ૧૦૦ ફારસોના મસલો મહત્ત્વ.

દી. દ. ખ. સાથે રા. ૩ ત્રણ

પત્રો-મિત્ર કંપની (મોજ) વોલ્ટ ફરમાન પ્રાંત અમદા.

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બાળો બાઈ છે!

ત્યારે

નવુકસાઓ, ચોપડી, ચોપાનીયા, વગેરેને માટે નવાં સિનેમા બોલક બનાવી અર્થમાં ઉતારવાનું શા માટે પસંદ કરે છે? એક વખત અમારી મુલાકાત દી. મુજરાતના નાથીયા મિત્રકારોની પીકીથી ચિતરાચેત્ર ઉપરોત્તમ સિનેમા બોલક અમારી પાસે તૈયાર છે. ધણાજ સરતા હરે આપીયું. એક વખત નમુનાઓ જોઈ પાંચ કરો.

લખો અમદા મજા-મેનેજર-મોજ-મળહ મુખાઈ ૪.

મોજ-મળહ પ્રોસેસ એજન્સી

સાર્તા, નાટક, અને સિનેમાને લગતા તેમજ મજીક, ચોપડીઓ, ચોપાનીયાં અને વેપારીઓની બહેર ખબરના

હાફટોન

કે કસર

શી કસર

અને લાઈન બોલક જ્યો સરતા અને સારા બનાવી આપીએ છીએ. એક વખત કામ પાડી ખાની કરો.

લખો—વ્યવસ્થાપક મોજ-મળહ

શું મોહીનીનું કોઈ ખાસ સ્થાન છે ?

એટલે કે તમે કહી શકો છો કે તે મહેલોમાંજ હોય છે અને યુંપડીઓમાં હોતી નથી અથવા શહેરોમાં હોય છે અને જંગલમાં મળતી નથી ? કંઈ એવી વાત તો નથી મહેરબાન ! ખાતરી નહિ હોય તો અમારી સીરિયસ

શાહે જંગલ એટલે વનરાજ

જે આ અકવાહોઆથી શરૂઆતના નવ મળવર ભાગો સાથે ચાલુ થઈ છે તે બેઈ જવાની મહેરબાની કરશે.

જ્યાં એકમો લીકન અને તેની પ્રીય લુધસ લોટનના કામો બેઈ તમોને મોજ મળકમાં ઉતરવું પડશે.

વિકાળ પ્રાણીઓ ! આકર્ષક સોનેરી

બડાદુરીભર્યા પ્રયોગો. પ્રેમના બનાવો. અદ્દેખાઓના કૌતકો.

એટલા તો સંખ્યાબંધ જોવા લાયક દેખાવો કે.

તમે ગણીએ ન શકો.

બેમતા સાલમાં કંઈ નહું બેઈ તમારા મગજને તરો ત ત દાખલ કરો.

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ટ ગૃહ

રોજ ચાર ખેલ ! રોજ ચાર ખેલ ! રોજ

વખત પાઠ, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૧ રવિ ખાસ ખેલ

ભાગ ૩૧ ૨ ૨ બા, બા બ બ, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૧

એક વર્ષથી પણ લાંબા ગાળા પછી

લોકોમાં અસાધારણ ધમાલ મચાવનારો-લાગઠ ત્રણ ત્રણ અઠવાડીયાં
ચાલો ટાકોટો બંધ થયેલા છતાં કેટલાક તો જતાં
રહો ગયલા-તે જાણીતી

સરસ્વતિ ફીલમ કંપનીની ફીલમ

સતિ સરદારબા

જેમાં જાણીતા એક્ટર અને એક્ટ્રીસીઝનું મુંદર કામ, મીઠા મવાલી મોહન-લાલાજી
બેગમ ફાતમા મીસ-જુબેદા મીસ મુલતાના-વિગેરે વિગેરે.

જોઈ લ્યો ધરાઈ ધરાઈને જોઈ લ્યો

મીસ મુલતાના કે જેનાં વિદાયતમાં વખાણ થયાં છે-જેને ઇન્ડિયન
મેરી પીકક્ષની ઉપમાદી દીધો છે.

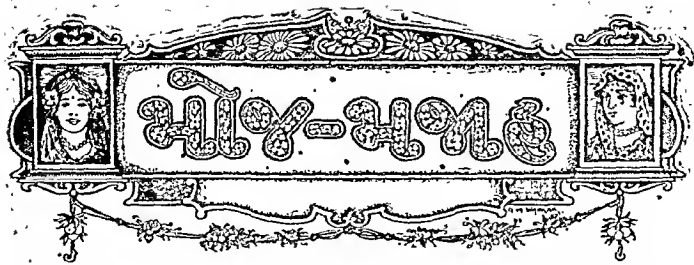
હજાર ઘોડેસ્વારનું ખર્ચ લશ્કર

જે હજી કોઈપણ દેશી ફીલમમાં જતાવ્યું નથી અને જતાવશે કે નહીં તે પણ શંકા છે.—

શનિવાર તારીખ ૩૧ મીથી શરૂ છે.

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગારગામ

નખત દરરોજ ૫-૭-૮-૧૧ શનિ સ્ત્રી તહેવાર ૩-૫-૭-૮-૧૧

કાર્તિક વદ ૧]

રવિવાર તારીખ ૧લી નવેમ્બર ૧૯૨૫.

[પૃ. ૨૯૭. અંક ૩૦ મે]

આ અઠવાડિયામાં પ્રસિદ્ધ થતી વાર્તાઓનાં પાત્રો કલ્પિતજ દેવ છે. કાંઈ જીવંત વ્યક્તિપરથી ઉપજતી કારેલી નથી. અ. મો. મ.

અકિતરસ.

ગોરલી મધુરી હરતે ધરીને
કાનુડે કીધો સુરનાદ
મજની ગોપી હો મળી ત્યાં
નીરખવા વિશુદ્ધ નાથ.

શામળો સોહામણો લાગે વીરસો
ધનધન નાયતો રેતાં તાલ
પાદ, કમલવત્ શોભી રહ્યા છે
સહુ પ્રણમે છે શ્રીગોપાલ.

અગનાદ કે સુરનાદ કે
ગાનનાદમાં થઈ ગુલાન
ગોપી મજની મધુરી જંસરી
સુણીને થઈ મધ મરેતાન.

રદ્દસાન ત્યાં જલી જવાયું
આતમ સાનમાં લીન થઈ
નીરખ્યું અનુપમ અલરૂપ, તે
કપરી કાનુકાની માંહી.

મેલેયરો ના પામે યોગથી
નીરખવા એ તેજ નિરાધાર

લખ્યું થયું તે ગોપીજનને
લોપ લીલા એ અપરપાર

આનંદે રોમાંચિત થકને
ડાસે ત્યાં ગોપિકા સંગ
કુપ્પલતા જ્યમ વાયુ રપશે
મરડે સહુ પોતાના અંગ.

સત્ ચિત્તો વાદ વરાવી
તરરથરે રહી ભગવાન
શુદ્ધ યત્નતા હરી લહને
અર્ચા શુદ્ધ આનંદ પ્રકાશ

જાની જનોને અગમ્ય એવું
યોગી જેવું કરે ધ્યાન
યાગી યજ્ઞે અર્પી આહુતિ
સામવેદે મારે માન

પ્રાપ્ત થયું તે તત્ત્વ અનુપમ
અનંત, સનાતનરૂપ, અધાર
ત્રેમ-ભક્તિથી ગોપીજનને,
રણક્રોડે ઉજો વીણનાર

સુમનિ તમ હરશે કારી
પર રિપ્તો ધ્રુવ કરી
કૃષ્ણ કહે, હો, કૃષ્ણ ભગ્નથી
વરા કરી ર્યો શ્રી ભગવાન

કૃપ્યુલાન.

“એણું” નામ શા માટે લખાયું? સાચને શી અર્થ છે? રહેને ક્યાં રાખીને રહે છે?”, બાણી કુટે એમ તમામજાનિ રાત્રમણિને કહ્યું.

“એણો, તમારું નામ શું?” નરમહમ્મદે એક ન્હાની કાપરી તથા પેન્સીલ કાઢી પૂછ્યું.

“મ્હારું નામ મનોરમા છે.”

“ક્યાં રહે છે?”

“મન મોખાળની હવેલી પાસે. ધાંચીની પોળ સહમે.

“તમે પરણેલા છે કે?”

“ના, હું વિધવા છું.”

“તમારું બીજું કંઈ સચું વહાલું તમારી સાથે રહે છે?”

“ના, મ્હારા બાવીસેક વર્ષનો દીકરો છે; તે વરીતની સમારતી રહે છે.”

“તેનું નામ?”

“કાશીનાથ.”

“તેના બાપનું નામ?”

“મ્હારાથી નહિ કદી સકાય. તમે કિંદુ હેત તો સમજી શકો કે, મસાલવાળી કિંદુ સખવા કે વિધવા ધણીના નામનો ઉચ્ચાર કરી શકતી નથી. જરૂર હોય તો મ્હારા દીકરા પાસે આવી પૂછી જાઓ.”

“ઠીક છે.” આ તેજસ્વિની રમણી પાસે લાચાર બની નરમહમ્મદે કહ્યું.

“તારે હું પણ જાઉં છું. કાલ પડે તો પુછીથી આવજો.” કદી તરતજ સમજાવિ અપધી નીચે ઉતરી. નરમહમ્મદ પણ વીઠે. મોટે મોઢા ઉપર ચાંચે.

(અપભ્રંશ)

સચિત્ર સ્તવન સમરસોધી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

લેખક:—કાનજી કાશીદાસ બેશી તમાકુવાળાનો માગો

૮૪-૮૨ કાંઠાવાડી મુબમ્બ.

આવૃત્તિ ૪ થી કિં. આઠ આના,

પ્રતારમર સૂમિ રૌના દર્શન સામે સ્તવન કરાવતી આ ગીતા પહેલ વહેલીજ ને સરળ તથા મિત્રાવાળી હોવાથી મોટાને નહીં ઉપયોગી થઈ પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નકલો બહાલ થતા આવી છે. આવતી દીવાળી ઉપર દસ હજાર નકલ વહાર પડશે. સાચવ સ્તવન સમરસોધી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પટ્ટ

કિ. આઠ આના માધવનામમાં પ્રાસિદ્ધ પાસેથી મળશે.

પ્રવાનાં છે—સેકન્ડ હેન્ડ ઓઇલ અને સ્ટીમ એનજીન,

બે.પી. ૧૫૦ પ્રેસ ૧૫૦, ૧૫૦ અને ૧૫૦.

શું મારી મધુરી ગઈ!

લખનાર:—વૈવકુનિ દુર્લભ સયામ કુવ.

મધુરી એક સુખી કુટુંબમાં બન્ની હતી અને ઉછરી હતી. તેણી તેણીના માતાપત્ની એક લાકડવાઈ પુત્રી હતી. હજી મધુરીનો જન્મ નહોતો થયો તે પહેલાં મધુરીના બાપે બાપાચાર ધંધામાં ફેટલુંકે ધન સુમન્યું હતું; પણ મધુરીના જન્મ પછી તેનો વિચાર પાડો અતેજ થયો હતો. આ સમયથી મધુરીના બાપે મધુરીનું હુલામણું નામ કુમકુમ પાડ્યું હતું. કુમકુમ એટલે કંકે. નિસ્તા રીને કહેતા જાહેર તો કુમકુમનાં પગલાંવાળી જેવો તેનો અર્થ માનવામાં આવતો હતો. અગાઉ કહેવાતા કુળ ઉપર મોઢી પાવાને રહેલું વિશેષ હતો. હજી પણ અગાઉ વર્ષમાં આ રહેલો હતો. આ પ્રધાને અતુલકરી મધુરીનું જનપણ કહેવાતા કુળમાં જ રવામાં આવ્યું હતું. મધુરીનું લાકડું આપણે જાણીએ; પણ અંદરથી આવી જામ હતું. નેજા પોતાના કુળનું અધિવાસન રાખે છે તેજા પોતાના પુત્રોને. ભાગ્યેજ લાકડાની મધુરી તેમજ રહે છે. મધુરીનો વર નિશાળે ભણવા જતો ખરો, પણ તેનું ભણવામાં મન લાગતું નહિ. ટપક રાંછીમાં રમતું અને રમતું, એ તેનો પેશો હતો. બેઉ વહેવારમાં એકજ આમાં રહેનારું એટલે મધુરીને ટાણે ટપક સાથે જતું પાવું.

મધુરી પ્રથમથીજ અત્યંત સરખાળ હતી. તેણીની અધિવાસન મારકણી હતી પણ તેણી કાળની સામે મોટી મહિને જોતી નહોતી. તેણીનાં નેજા નીચાંજ ટોળાં રહેતાં. તેણી સોઠામણી હતી. અર્ધાં દર્શીય હતી અને બધાં દસ સળે ભોલવાના હોય ત્યાં પાંચજ સળે ઉચારતી. મધુરીની સાસુ પ્રથમથીજ જતા મોલી હતી. તેણીને પોતાના ધણી પતિ ઉપર કાણ મેળવ્યો હતો. થરડું દરેક આજુબ તેણીનાંથી થરથરતું. કહેત મધુરીનો વર રતનલાલ તેણીને કસામાં લેખવતોજ નહિ. મધુરી કોઠવાર સાસરે બાંધી હોય ત્યારે પણ તેણીની લાજરીમાં મધુરીની સાસુ રતનલાલને ટોંકતી. ને ઉછરો ટપક ચઈ ગયો તેને પછી ટોંકણી પણ થી બચાર કરે? પંચર ઉપર પાણી. નામ તો રતનલાલ હતું પણ હતો પંચરલાલ! ને હોજાર નહારા હોજારોની સોયતમાં બચ-પછીથી રહેતો હોય તે મહેલપણે થો સુધરે? રતનલાલ જેમ જેમ મહેલો થતો ગયો તેમ તેમ વધારેને વધારે ટપક થતો ગયો. તે ટોણીયાઓની જોડે નદી કિનારે જતા. આ સૌ ટોણીયા નદી કિનારે એક કિલ્લો પેરી હતો તેના ઝોટલા ઉપર મેળતા અને લામ અને ત્યારે જતી આવતી કોઠા કોઠા યુવાન બાળાની મરાડી પણ કરતા. રતનલાલ પોતાના પુત્ર બાપના અંકુશમાંથી પણ નિષ્ઠા ગયો હતો. નિશાળો માસ્તર ભારીજો હતો. રતનલાલ માસ્તરને દરરોજ એ ચાર આના આવેતો અને પોતાની લાજરી

પુરાવો. રતનલાલને બે કે આપણે સમાર તો નજ હશે. તે સમાર નહોતો; પણ સ્વચ્છ હોતો. નવાન પશુથીજ શાકમાં ઉછેરેલો તેથી તેને નિરંકુશ રહેવાની ટેવ પડેલી. આ ટેવ કુદરતે લીધે વધતીજ આવી તેનો પત્ર ધરમાં તો આવેજ ટકતો. રતનલાલને આપ તો પોતાનો અવધાર કેમ નિભાવે? તેનીજ ચિંતામાં રહેતો હતો. 'રતનલાલની માતાને રતનલાલ-બાબુના બપ છે કે શું કંઈ છે તેની પરવા નહોતી. તેણી તો પોતાના કાકા સ્વભાવને લીધે જેમ પોતાના ધરના સુખમાં માણસો ઉપર હુકમ ચલાવતી તેવો હુકમ પોતાના પુત્ર રતનલાલ ઉપર ચલાવવાની પણ પેરવી કરતી. ભારે મધુરી શાકરે આવી હોય ત્યારે તે પોતાની આ મુશ્કેલીને ભેડવું જોર આપતી. તેણીને 'આવતી વહુ અને મેલતા રાત્રીની રહેવત સ્વ જેનીજ જવાબ હતી. તો બે કે મધુરી હજી પાણી નહોતી તો પણ આ રહેવતને અનુસરતો સ્વભાવ તેણી વહુની હાજરીમાં પણ દેખાડવા વગર રહેતી નહિ. આ ઉપરથી કેહજો એમ સમજવાનું નથી કે મધુરીની શાક મધુરી ઉપર પણ આવેલો હુકમ ચલાવતી. તેણી તો ઉંચડી મધુરી તરફ વલણ બતાવતી. તેણી એટલું તો સમજતી હતી કે કુંવારે માંસે દેન મીન રાખવાનોજ શુભ સાર.

(૨)

મધુરી જેટલી બહાર સૌંદર્યવતી હતી તેટલીજ તેણી શાક-વામાં પણ હતી. કેલ્ક બહેન પૂરેના સંસ્કાર એવો દોષ કે તેણીનું અમીર એવું દોષ; પણ તેણી જેટલું વાંચતી તેટલું લગ-ભાવ તેણીને માદજ રહી જતું. સરશ તો તેણી તરતમાંજ સમજી જાતી; પરન્તુ દેશીક શું-વલ્લુવામાં સતતજ પણ તે ભંતેજ હોયી શકતી. તેણી કોઈપણવાર સુખ્ય મહેતીઓને પૂછવા જતી સુખ્ય મહેતીઓને તેણીના ઉપર પ્રેમ હતો; કારણ કે તેણી આખી કન્યાશાળામાં માલિકામાં ચાલક હોયતી હતી. મધુરીની આ કોઈ કોઈવાર મહેતીઓને ભણતી એટલે મહેતીજ પણ મધુરીની નિશ્ચે કાળજી રાખતી. મધુરીમાં સદનયીશતાનો શુભ પણ કારો હતો. એટલુંજ નહિ પરન્તુ તેણીનું મન મીઠું હતું. તેણી ભારે કોઈ કવિતા કે કોઈ સંગીત ગાવા માંડતી ત્યારે શ્રીકળનારને એમાંથી કોઈ અવનવી મીઠાશ આવતી. તેણી જરમળ હતી પણ તેણીનામાં નીચું ભેવાની ટેવ હોવાથી ખાતી વખતે જરમ મળુ બજાતી નહિ. આભાર તેણી પાંચમાં ધોત્તરમાં હતી અને ઉપરતે તેણીને અંગ્રેજી ભણવાની સજ્જાત કરી હતી. ધરમાં તો તેણીને ધડીવાર પણ ગમતું નહિ. નિયાળજ તેણીનું વહાલામાં વહાલું સ્થાન હતું. ભારે ક્ષમા આપવાનો મેલાવડો હોય ત્યારે મધુરીનું છનામ પડેલુંજ હોય. જેટલો વખત તેણી ધરમાં હોય તેટલો વખત પણ ચોપડીમાં મહેલું બાંધીને પોતાનો પાક વેંચાર કરતી હોય. તેણીની મા કોઈવાર મધુરીને ધર કામના બાંધતી પણ મધુરી તે મળુ ભાવે પરજોજ કરતી.

(૩)

મધુરી બે કે મધુરીના મા આપને બાંધતી કાઠી નેવીજ

હતી, પણ પશુનું ધન એટલે તેણીને પરજાળવા વગર છૂટો ન હોતો. મધુરી હવે ઉંમર લાંબક થઈ હતી અને કુલીન ધર ભેડીને આપેથી હોવાથી વેદવાર્ધજોની વચ્ચે કશી તકરાર ન હોતી. ધરનોજ અવધાર પાસે આવેલો અણીને બંને પાસે તેમણીમાં હતી. મધુરીની નજીક પણ બહાર ગમતી પોતાના બાલ અમ્યાં કામને પોતાના મા આપને ઘેર જાવી પડેલી હતી. મધુરી જેવું મધુરું પ્રુપ હરે વધારે ને વધારે ખીલતું જતું હતું. તેણીનામાં અંચલતા વધી હતી. તેણી હવે કોઈની મદદ વગર કાલ અમકો શીખી ગઈ હતી. તેણીને પોતાના પત્રનો જાંઘરીનો અમકારો હવે અમતો. તેણીનામાં હાથે પત્રે મેંડી ભગવાનો શોખ પણ તાળે યથ આવેલો હતો. તેણી પરજાળતી છે એવો રજકો તેણીને કાને ક્યારનો પડેલો ગયો હતો, જાકી તેણીના સાકવાનો સરોહ તેણીનામાં હવે તરજૂતા આવે છે એવો ભાલ પ્રકટ કરતો. તેણીના ભેલવાની છતાં પણ દમમાં નૂતન ફેરાર થયો હતો. તેણીની જરમ પણ હવે ધીમે ધીમે તુટવા માંડી હતી. તેણી રસ્તા ઉપર પણ હવે ભેંસમણે ન હોતી ચાલતી. તેણી હવે કાંઈક ઉંચું ભેડીને ચાલતી હતી. તેણી કમમાં જવું વાંતે અજરદાર બનતી જતી હતી. પ્રથમ કરતાં પણ તેણીનામાં પડેલવા મોટવાની બલકા વધી હતી. હવે તેણીની મા તેણીને કન્યાશાળામાં ભવા ન દેતી. તોપણ જેને લાંબા વખતની આદત પડી હોય તે કેમ જમ? ભાગ ભેડીને તેણી કન્યાશાળા તરફ પણ કોઈવાર નિજાની જતી.

(૪)

મધુરી પરણીને શાકરે આપી. નવી વહુના નવ દહાડા. શાક સતરમાં વહુને સુખી આપતી. નજીક પણ નવ દહાડા મીઠું મીઠું ભેલી. કેટલીક આપણા બાપદાદાની રહેવતો વેદવાર્ધ જેનીજ છે. ભડી વળી નવ ઉપરનો એ દહાડો વધારે શાન્તિમાં વીરેલો. અગ્રિયારે દહાડે નજીક પોતાના નહાનાં બાળકને દિવ્યોજવાનું કામ સોંપી. આ દાઢ વર્ગના બાળકને માતાનો પરિચય એટલે મધુરી તો બહેન તુવુંજ માણસ. તેણીના દિવ્યોજવાથી હોશરો ઉઠે નહિ અને મધુરીની શામે ટકર ટકર ભેલો ભેલો શાશ કેરે.

"કેમ ભાણી! હજી તમારી માએ દિવ્યોજવાનું કામ પણ બાળ્યર નથી શીખવ્યું? બામ શું દિવ્યોજવાનું હતો? મા! ભે તો ખરી! ભાણીનો છવ ક્યાં ને આ મેળી ક્યાં?" મંગલાચરણ યથ ગયું. કાસુહ ભેલનાં તો નહિ; પણ સુને મેંડેડે અંદરના ભાગમાં ચાલ્યા ગયા. મધુરી અજરદાર ગઈ પણ ફરિયાદ કરવા ક્યાં જાય? નહું દગાએ દેતી હાથમાં લીધી. હોશરો પણ તરતજ ચૂપ થઈ ગયા.

"ભુલો! બામ દિવ્યોજવા! જમજ પડી?" મધુરી આવો તરતનો ચમત્કાર ભેડ અજબ થઈ. તે બાળકની બાળ ઉંડું કારણ શી રીતે ભણે! અંદરથી અવાજ આવ્યો.

અને કહેલું છે કે આચરિયાનું ગમે તેવું સાલ હેય પણ તે મારી દોઢીએ કહેલું નહિ. મધુરીની માતા બાબુ કાલિયાને ઉઠા નિશાચા ઉપર નિશાચા નાંખતી. મધુરીનો બાપ તો મનમાં જ સમજી ગયો હતો. તે જાણતો હતો કે ખનવા કાળ જેવું બની ગયું છે.

“બા! હવે હું મરી જો મરી છું હો! મારે માટે તો તે ઉતાવળ કરી પણ હવે મારી વહાલી વહેન સરલા માટે જોવી ઉતાવળ નહિ કરતી હો! ને કરે તે વિચારીનેજ કરને. વર ધર જોડેનેજ બાપને; નહિવર કુંવારી રાખને.” મધુરી માત્ર બાટજીજી બોલી ચકી. તેણી હજી ચેતનામાં હતી. ત્યાં અખર આત્મા કે રતનલાલ કોઈ વાચકીને લઈ નાતી ગયો છે!

“હું બા! મારા જો અપા! હું-પણ-જાઉં છું દો! બા!” મધુરીનો જીવ તેણીનાં બોળાંઆપથી ઉઠી ગયો!

“યું મતી મધુરી મઈ?”

મધુરીની મા પૃથ્વી ઉપર ઢળી પડી.

ક'પણ.

આ પ્રશ્નનો જવાબ

?

આપશો?

૧ સાત તોડાના કાગળનું પોસ્ટેજ કેટલું?
૨ શેર વજનના દુધીનાતું પાસેલ ખર્ચ?
૩ રાખાનો બારે રૂપીઆ લેખે ૨૦ દહાસોનો પગાર?
૪ ૫૦૦ રૂપીઆનું પાંચ આના તેરીએ ૨૦ દહાસાનું વ્યાજ?

૫ આ સોનનું વ્યાજ અને કપારે મળશે?
૬ સાકર ખરીદતાં કીચો તોલ નફાકારક થયો?
૭ રેલ્વે આકરમાતમાં રેલ્વેનાગામી જુમ્મેદારી રી?
૮ પગારની ફરિયાદ માટે ફેરલા દહાસા મુક્ત?
૯ સોના બજારને તેનાં તોલ શા?
૧૦ રૂનો વેપાર, કેવી રીત થાય તે?
૧૧ મુગર કદ મીસોનું ખર્ચ છે?
૧૨ શા નામે આગખાય છે,

આ સવ તેજ તમારા સારા રિતો મુકુતો, લાભ, વજેર એના નેરિપરેલવની સર્વ દરિયા જાણવા માટે

“મુજરાતી” પત્રનું પંચાગ મંગાવો.

પી. ૮-૩-૦ પોસ્ટેજ સાથે ૮-૪-૬

લખો—મોજ મનહ કાર્યાલય,

ખાતન ટી. ૮/૧/૧૯૨૨

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બાળો ભાઈ છે!

ત્યારે

• નવંભક્રમજો, ચોપડી, ચોપાનીયા, વજેરને માટે નવાં ચિત્રોના બ્લોક બનાવી ખર્ચમાં ઉતારવાનું આ માટે પશ્ચાદ કરો છે! એક વખત આમરી મુલાકાત લેશો. મુજરાતના નામીયા ચિત્રકારોની પોષ્ટીથી ચિત્રારાજેન. ઉત્તમોત્તમ ચિત્રોના બ્લોક આમરી પાસે તેવા છે. ‘ધક્કાજી’ સરતા દરે આપીશું. એક વખત ન્યુનાએ જોઈ પાશ કરો.

લખો અથવા મળે—મેનેજર-મોજ-મનહ મુંબઈ ૪.

મોજ-મનહ પ્રોસેસ એજન્સી

વાર્તા, નાટક, અને સિનેમાને લગતા તેજજ ચિત્રો, ચોપડીઓ, ચોપાનીયા અને વેપારીઓની બહેર ખખરના હાફેરાન

હું કસર

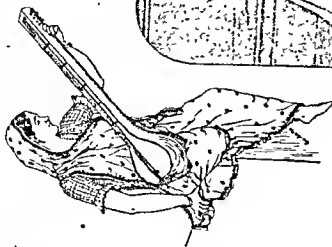
મી કસર

અને બાકન બ્લોક અમે સરતા અને બારા બનાવી આપીએ છીએ. એક વખત હાથ પાડી ખાતો કરો.

લખો—વ્યવસ્થાપક મોજ-મનહ

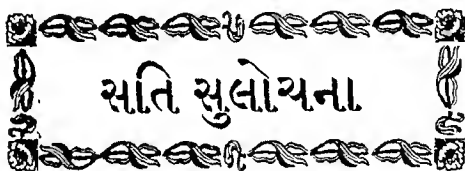

સેની સિમલિ
લાક્ષી વિદ્યમ્ની નવી વિદ્યમ્ની આ દાય

ખાસ ચુંટી કાઢેલો પ્રોગ્રામ

હિંદુસ્તાન સીનેમા ફીલમ કંપનીની સારામાં
સારી અસાધારણ સરસ ફીલમ

દરેક કુટુંબે ખાસ જોવા લાયક છે માટે જરૂર જીવો

હિંદુસ્તાન સીનેમા

ગ્રાંટ રોડ ટ્રાંમ ટર્મીનસ

વખત તથા બાવ હંમેશના નિયમ પ્રમાણે

કંઈકે નવું !

કુતરા-માટેનો કાપડો

વિલાસતરંગી આપણા હિન્દુસ્તાન માટે કુતરાઓને ધણ કરવા દેવામાં આવતા નથી. દરેક ન ધણીવાતા કુતરાને પોલીસ પકડીને ખાજાપોખામાં મોકલી આપે છે, અથવા તેા મારી નાંખે છે.

દરેક કુતરા પાળનારને પોલીસકર્મી બનવાર માટે લાઈસન્સ લેવું પડે છે. જેની શી લગભગ રૂ. ૫) જેટલી હોય છે. આ લાઈસન્સ બનારે પણ કોઈ પોલીસને માફસ અથવા આપણરી જાતાંથી માફસ જેવા માને ત્યારે વતલાવવું પડે છે. લાઈસન્સ મતલાવવાની આલાકાની કરનારને અથવા તેા વગર લાઈસન્સે કુતરા પાળનારને અથવા એક લાઈસન્સમાં બે કુતરા રાખનારને રૂ. ૫૦) સુધી દંડ કરવામાં આવે છે. દરેક માફસ પોતાના બંધી કુતરાને પોતાના ઘરમાં તથા વાડીમાં ચોરો કાપે રહી જાય છે. પણ જો કોઈ વિરોધ માફસને એ કુતરા કરે તેા તેમાં કાપડો કાંઈ માલ છે. જો તે માફસ પાસે પીરતોય હોય, તેા કુતરાને મારી નાખવાની, તેને કાપડું કાપા છે. પરંતુ તેણે કોઈમાં કાપીત કરવું જોઈએ કે કુતરાને તેની ઉપર બેરબર હુમલો કરી દેતો, અને તેની પાસે પીરતોય વાપરાવવું લાઈસન્સ છે.

રહે ફરતી કોઈ પણ કુતરાને પછી કાલે તે બંધી અથવા કરૂં તરીકે જાણીતો હોય, તેા પણ મારી નાખવાનો કોઈ પણ માફસને હક્ક નથી. અને કોઈ કુતરાને મારપીટ કરનાર કાપે કુતરાને ધણી હેરેટમાંથી ફરપી મારી કો છે. જો કોઈને કુતરા તમને કરૂં તેા તરીકે કાપડપરક તે કુતરાના માલીક પાસેથી જાણે મારી કો પણ તમારે પડેલાં પુરવાર કરવું જોઈએ કે સબકુર કુતરા કાપડાં બીજાને કરાશે હવે, અને એ કાપડત તેના માલીકે જાણે હવે તેમ પડેલાં યુવકો માફ કરશે એ માધારા રીત છે તેમ પડેલી વખતે કરવું એ કુતરાઓનો પણ "બંધી" એક હક છે.

કોઈ પણ કુતરા જો-લોકોને પીડા કરતો માલમ પડે અને એ ધણી તેને વગર વધારામાં રાખતો ન હોય તેા તેના કુતરાને મારી નાખવાની કોઈની સત્તા છે. અને તેના બાજુ મારી તેના માલીકને હક્ક રીકા સીવન બીજું કંઈ પણ મળવું નથી. કાપડે કાપડો કરે છે કે પોતાને કુતરા જો કરૂં હોય તેા કોઈ ધણીએ તેને દમક માટે પૂરી રાખતો જોઈએ વાંતો જાતી નાખતો જોઈએ.

વિલાસતરંગી મોઢાં બેતરંગી વાઢ ઉપર નોટીય અવધમાં

આવે છે કે- "કાપડ વગા કુતરાઓને વાંધી નાખવામાં આવશે." પણ કાપડો બેતરંગી માલીકને આ સત્તા આપતો નથી. તે કુતરાને પકડી કો છે. અને જો પુરવાર કરે કે કુતરાના માલીકે તેને જાણી મુકતે પોતાના બેતરંગી આવવા લીધો છે, તેા કુતરાના માલીક પાસેથી મુકતાની બદલો મેળવી કો છે.

"કુતરા"

મારાકે ધવાની લાવડાન

મીનાં મેવરને એક એકાઈ વિધાએ જામ ધણી રોપી આપવાનું કાપિલું અને તેથી તણુ ઉમેરવારો બહાર આવ્યા હતા એક તેા રાઈન દોલમાં બંધે હાવર થશે હવે તેણે વિધાવને તાં રાઈન જેવી ધારેલી પણ તેમાં તે મિષ્ટળ બેશે હવે. બે ઉમેરવારોએ કામગીરી લખ્યા હતા. એકે લખ્યું હતું કે "કુ" તે ઓને કાવડો આજામી છું. તેને કાપે રાખતાં આવડે છે તેા આવતાં હું કુશિવાર છું. તેની પાસે ચોરી મુડી છે, તેા મારી પાસે બિલકુલ નથી, તેને રહેવા ધર છે તેા મારે કાંઈ નથી. એટલે જમે જાને મારી રીતે રહી કાપીલું. રેટલાં વડે મવાં મેં કામ ધણી કોડી લીધો છે એટલે હું મારી બેરીને ધર કામમાં ખાદ રહીશ. વળા મને જાણીતો કામ છે અને જાણીતો જાણકાર પણ છું."

ફીમ રસાર વ્યને તેની માયુક

રૂઝાં વેલે-લીને (જાણીતો સીમા જુદર) અને મોજ વીરીરે હાનટ (નાચા રમવા) જાને વચ્ચેના પ્રેમમાં ધધાને લીધે મુરોડી લેની થઈ હતી. તણુ વડે મુધી ધા કંધાર ભોજ-આ પછી હવે તેણે પૂરાં પાવતી અણી ઉપર આવ્યા છે. મોસીક વેલે-લીને કામમાં નુસાઈમાં છે અને પુરાં ઉપરી જવાની તૈયારી કરે છે. તે જાને તેના ધણી જાણે છે કે રવ-લાવની વિરધવાથી તેમની વચ્ચે મારી જાતી નથી. મોસીક વેલે-લીને જાણે છે કે શીલમના ધધામાં તેણે એકાંત તેા રેતા-રેતાં રહે છે કે ધર કામને વિચાર કરવો. તેમને અવાજ રહેતો નથી. મોસીક વેલે-લીને જાણે છે કે મારાથી ધધામાં મેસી મારા ધધાને માટે સર્વ તૈયારી કરી રહી જોઈ મેસી કાવ નહિ. મારા ધધાને રૂદ જાવતો જાવતો જોવવાનો ધણી રોપ છે, પણ જાણીતી હું રવનપણે વિધાવે તૈયાર કરવામાં રોપાઈ રહું છું તાપી મારાથી તેમ જાણીતો નથી.

લગ્ન ખંડાં, પણુ પડેલાં કાપાં અને પછી પાડાં !

રૂઝામાં જામ કંધાં તાજેતરમાં એક નવો કાપડો જામમાં મુકાશે છે. આ કાપડા પ્રમાણે જો કોઈ બે પ્રેમ

ધમાલ અને ધમચકરી ચાલુ ?

આજે ત્રણ અડવાડીઆથી ચાલુ થયેલી અમારી સીરીયલ

શાહે જંગલ ઉરફે વનરાજ

ઉપર લોકોનો દરોડો ચાલુ છે. જેમાં પહેલાથી છેવટ સુધી

ટારઝન--જેન પોરટર--રોકોફ--ગરનેટ

નાં કામો ભેદને તમે ખચિતજ અજબ થઇ જશો

જેન પોરટરનું બહાર લીલાઉં !!

રોકોફ અને ગરનેટના હિસાબે અને ભેખમે ખીચારી જેન પોરટરનું લીલાઉં કરી
બદમાશો તેણીને વચવા ચાલ્યા છે.

બેહુદ સેન્સેશનલ સીરીયલ

સાપ્તિક પ્રકાશને સરવીફીટ આપી છે કે આ એક બેહુદ દિલને યુગવતાર વીઝલ પ્રાણીઆથી
ભરપૂર સીરીયલ છે, જરૂર આવીને ભેધ ભાંગે

સાથે ધ્રુમ હસાવનારી એક ભાગની કોમ્પોડી

વખત પા, ૭, ૮, ૧૦, ૧૧ રાત્રી રવિ ખાસ બેલ ૩૦ ફલાફે

ભાગ ૩૧, ૨, ૩, ૪, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૧ સાથે

ગ્લોબી સીનેમા સેન્સેશનલ રોડ

મોજ-મજહુ ઇનામમાળા નં. ૧

રૂપિયા પચ્ચીસનાં બાર ઇનામો

મોજ-મજહુના વાંચકો સિનેમા અને નાટક વિષે જે રસ લે છે, તેને ખાનગી તથા
ધર્મોચ્ચારમાં શૈક્ષણિક-પ્રબળ શું મળે છે, તેની પરીક્ષા થાય એવા ઉદ્દેશથી આ
ઇનામમાળાની યોજના બહાર પાડવામાં આવી છે. આશા છે કે,
શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ આનો સંપૂર્ણ લાભ લેશે.

નીચે જણાવેલી કુપનમાં અત્યાર સુધીમાં બહાર પડેલી સારામાં સારી

દસ દેશી ફિલ્મોનાં નામ :

લખી મોકલનારોમાં રૂ. પચ્ચીસનાં બાર ઇનામો વહેંચી આપવામાં આવશે.
ઇનામોની વાગત-રૂ. ૧૦, ૫, ૩, ૨, ૧, નાં એક એક મળી કુલ પાંચ-
બાર આનાનાં બે- અને આઠ આનાનાં પાંચ મળી કુલ બાર
ઇનામો આપવામાં આવશે.

આ બધાં ઇનામોના રોકડા રૂપિયા નહિ
આપતાં તેટલી કીંમતનાં અમારી પાસેનાં
પુસ્તકો આપવામાં આવશે.

પુસ્તકો મોકલવાનો ખર્ચ ઇનામ
મેળવનારને સીર છે.

આ ઇનામની હરીફાઈનું પરિણામ તથા
દરેક ફિલ્મને કેટલાં મત મળ્યાં તે તા.
૨૯-૧૧-૨૫ નાં અંકમાં જાહેર કરવામાં
આવશે.

સૂચના-કુપન પોસ્ટ કાર્ડ પર ચોટાટી
મોકલવાથી બે પૈસાની ટિકીટમાં આવશે.

મોજ-મજહુ ઇનામમાળાની કુપન

તા. ૧-૧૨-૨૫

સારામાં સારી દસ દેશી ફિલ્મોનાં નામ

૧	૨	૩
૪	૫	૬
૭	૮	૯
૧૦		

લી.

૩.

પા.

“કરણી તેવી પાર ઉતરણી”

આ કહેવત જરાપણ ખોટી નથી-અક્ષરે અક્ષર સાચા છે
રાજકુમાર માલીરાવ-વ્યસની-લંપટ-નીચ સોખતમાં બાલણ કે રણપુત રૂપવતી
કન્યાઓ પર અત્યાચાર કરે-બાળાઓને આપઘાત કરવા વખત
આવે-તો તેના પરિણામ.

માલીરાવ પણ વિણ મોતે મરે

વિશ્વામ્-જેનાપર તમામ રાજ્યનો ભાર-તેવો દિવાન પોતાની સત્તા જમાવવા
એક અબળા-રાણી-ને ફસાવવા પ્રયત્ન કરે-દુશ્મનને જઈ મળે-

પણ આખરે હાથ ઘસ્ટો રહે

વેગેરે આબાદ શીક્ષણ આપનારા દંપત્ય સુધે

સાદે સ્ટુડાઓનું અનુપમ ઐતિહાસિક ચિત્ર

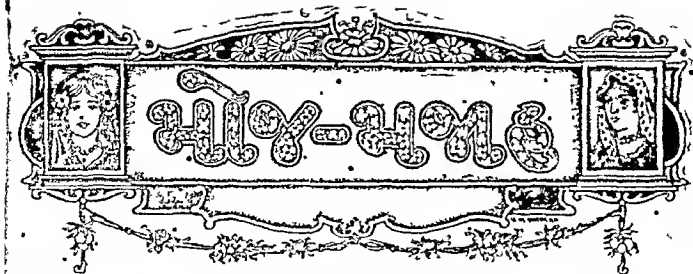
ની રાણી-

દેવી અહલ્યાબાઈ

નોવાર તારીખ ૭ માં નવેમ્બરથી શરૂ છે.

પીકચરે અસાધારણ સરસ લેનાયકું છે તે જોશો-જરૂર જોશો.

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગોરગામ

[૧૬ વદ ૮]

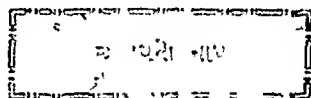
રવિવાર તારીખ ૮ મી નવેમ્બર ૧૯૦૫

[૫૨ નં. અંક ૩૧ નો]

અ અવાગીઝો પ્રેમિય યતી વાતોઝોના પત્રો કલ્પિતજ દાખલ
કેમ જ્યોતે અભિવરમી લેખની મહેલો નથી આ મો મ

કાવ્યમાય મોજ-મુજ

સંપાદક—ગ. મન્નગામ.

મુસા બ્યુ કા. બીચ કીમત તુ હાર જાન,
બાયસ બિહાર જાન કલસ બરે નીરકો,
સરખ હસ જાન મિય રમ રમ ફેલ જાન,
કુતો કાટ જાન ગેલ અલગ મરીબર;
અયગોહી મુરલીર બીજી હા માર જાન
કથુના મિસાન પર બ્યાકુલ મરીરકો;
એસોહી યુગલ ખોર નાહક બીશનો કાજ;
દેતહ, મિગાર ના હર હે રકુબીર કો.
કવી—મુરલીધર.

* * *
લેસો ગયે વિગય લાડી, નિકસત હે સઅકાર,
રેસો મહિમા પવનથી, આપ ઓર કા ઓર.
કવી—વૃંદ.

* * *
રહિમન પારસ પરસ કે, મિદિ ગયો લોહ વિહાર
યદુતિનો બોલે ના ગર્થ, બાકિ કાર અરમાર
રહીમ.

* * *
રહિમન કઅતુ બરેનકે, નાહિ ગયે કો લેગ
આર ધરે અરમારકો, તડ કહાવન ગે.
રહીમ.

કરવાનું કાલક હું કરી ચક્રો નહિ-મ્હારું હૃદય કંપના લાગ્યું.
 એ માર્ગે મ્હારી રચિતિ એક કહ્યું, "તમે બહીમો છો કા
 અટો? વધારા તારમાં કાંઈ ખરાબ ખબર હતી નથી; પણ
 તારમાં સારી ખબર પણ હોય છે."

તેના આ વચન સાંભળી મ્હારા હૃદયમાં ઢિગમત આવી.
 મ્હેં ઝાપ્પી કરવ કાઢી નાખી તાર બોલ્યો; પરંતુ એમાંની સ્વચ્છ
 દર્શકત હું વધી ગયો નહિ. ને થોડાં કષ્ટો મ્હારા વચનમાં
 આવ્યા તેથી મ્હારું બેલું ભરી ગયું. મ્હારી આંખોએ હું અધકાર
 ભેલા લાગ્યો. વિશેષ સમય સધી ત્યાં ઉભો રહી ચક્રો નહિ-એ
 રચણે બેસી પડ્યો. મ્હારું હૃદય સુકાઈ ગયું હતું. બેલું કે મ્હારામાં
 મૌલવાની સક્રિય પણ ન હતી. તારમાં લખ્યું હતું કે,
 "દીનાનાથ ને વચંત રોગ થયો છે..." મ્હેં કેવળ એટલું જ વાંચ્યું
 હતું. બીજું ને કાંઈ લખ્યું હતું તે વાંચવાની કેશિત મ્હારા
 હૃદય તેમજ મનમાં રહી ન હતી. આ આખાત વખાત કરતાં પણ
 વિશેષ ભંભંરે હતો. પૃથ્વી બેલું કે મ્હારી દૃષ્ટિ "સમક્ષ" દરવા
 લાગી; મ્હારું ચંદ્રીર જવજન બની ગયું. પર નીચીની બની
 બેલું કે જરી ભત્તી હોય એવો મ્હને ભાસ થવા લાગ્યો. એ
 વખતે મ્હારા હૃદયમાં ને બાવનો ઉઘડ મુક્યો હતો તેવું વર્ણન
 હું કરી ચક્રો નથી. એ વખતે મ્હારી જુદીકો લોપ થયો
 હોય એમજ મ્હને લાગ્યું.

મ્હારી એવી રચિતિ એક દૈનિકમળના પિયોને પ્રકૃત સ્વરે
 પૂછ્યું, "કાણ? ખરાબ-કર્મીઓ કે કે?"

આ કહ્યું બોલિતપણું સમજો કાંઈના મ્હારી વાચકરિત
 પુનઃ પાછી આવી, મ્હેં જોયું, "કાણ? કાણ? કાણ? કાણ? કાણ?
 છે. મ્હારા ન્હાના કાંઈને માતા નીકળ્યા છે."

પિયોને કહ્યું, "બહીમો નહિ. આ શીતળાનું સ્મરણ કરો.
 માન કુપાથી કુપાથી દુઃખ દૂર થઈ જશે. મ્હારા ન્હાના કાણ
 ને માતાની કુપા થઈ હતી. અમે મરીય
 માણસ, તેથી વેલ કાંઈને મેલાની સ્કર્ના નહોતી. હું-એ
 મ્હારું કુટુંબ રાત રિત્તક શીતળા માલું એકાન્ત ચિતે સ્મરણ
 કરી કરતી હતી. માની કુપાથી સમગ્ર સારું થાય છે! મ્હારા
 ન્હાના કાંઈને માની કુપાથી જ આરામ થઈ જશે."

મ્હેં પિયોના સુખ તરફ બેલું કહ્યું, "દીનાનાથ, આ
 સંજારમાં મ્હારું જીવન છે. અરે! સુખમાં એને રહેલું
 વધું કુખ પામું હશે એ કોણ બેલું છે! ત્યાં કોણ તેની
 સંજાણ લેવું હશે!"

આમ કહી ખીજામાંથી પાછો મ્હાર કાઢી હું તેને એક
 પાવલી આપવા લાગ્યો જેટલે તેણે કહ્યું, "મ્હને કાંઈ બેલું
 નથી. આપના ઉપર સંકટ આવી પડ્યું છે. ન્હાનામાંથી
 આરામ થતાં આપ તેમને લઈ ઘેર આવશે જેટલે એક વખત
 હું ઘેર આવી પ્રસાદ લઈ જઈશ. આપ લેક માત્ર કાચ રાખશો
 નહિ. આ શીતળાનું સ્મરણ કરો. હે મા શીતળા! દીવસાળને
 આરામ કરો મ્હારી મા."

એ પ્રાચીનામાં-કેટલી બધી સમવેલના હતી! ખીજાને
 ખાતરી રીતે પ્રાચીના કરનાર માણસ મ્હેં બેલું નહોતું.
 પ્રાચીના વળ આવ્યું. મ્હેં પણ કહ્યું, "હે મા શીતળા!
 દીવસે સામે રહે હું પોશાપમારથી તમારી પૂજ કરીશ."

પૃથ્વી એ વધુ પિયોન તરફ બેલું મ્હેં કહ્યું, "તમે
 પણ મ્હારા દિવસે આરામ થય એ માટે માને, પ્રાચી
 કરો. તમારી પ્રાચીના મા કવચ્ચ કાંઈજ નથી."

પિયોને કહ્યું, "જવજન પ્રાચીના કરીશ. રાત
 કરીશ. કાણ થી વધુ છે એ હું સારી રીતે બેલું છું."

કવચા હોય લીમકા, શીતળા હોય જાંબ,
 અમેજણા હોય બંધવા, તોય પોતાની બંધાવે.

મ્હારા ન્હાનાકાંઈ રચિતને હું કેટલો બધો રહાઈ છું
 મ્હારું મન બેલું છે. મ્હારી સ્ત્રી તો રચિતને બેલું
 વેલી બની ભય છે. આપ કાંઈ પણ પ્રકારનો કાંઈ
 નહિ. હું વધુ માણસ કહું છું કે, આપના કાંઈને આરામ
 થઈ જશે."

આ શું કાવિય વાણી હતી! મ્હારા મનમાં એવો વિચાર
 ઉપજ્યો કે, જમવાનું પોતે એ વધુનું રૂપ ધારણ કરી આપ
 સંકટના સમયમાં મ્હને આપાસન આપે છે! હું ભરિતપણ
 દરિયા એ વધુ પિયોના સુખ તરફ બેલું રહ્યો. હું બહુ
 કંતાન છું, સંક્ષિપ્ત ઉચ્ચ કુળોપનન છું તથા એ એક કાંઈ
 રજુ પિયોન છે એ વાત હું તદન બૂધી ગયો. અંતરના ખાતે
 મ્હેં તેને દટ બાંધી મૂક્યું. પૃથ્વી કહ્યું, "કાણ? તમારું
 વાણી ખરી દરો. મ્હારું મન કહે છે કે, મ્હારા કાંઈને આરામ
 થઈ જશે."

હું વિશેષ કાંઈ મેલી કયો નહિ. પિયોને કહ્યું, "મ્હે
 યમ! ધીમે ધીમે આપ પર તરફ બેજો. હું સહેરમાં બેલું છું.

મ્હેં કહ્યું, "ના-ના, એમ ન બને. આવી તાપ થશે
 હોવા ખાતી સુખના તરફ તમે સહેરમાં બેજો એ કાંઈ નથી
 મ્હારે ઘેર આસો. મ્હારે પણ રહાઈની દુર્દશમાં સુખાઈ જ
 માટે સહેરમાં આવવું પડશે. એ વખતે તમે પણ મ્હારી કા
 સહેરમાં આવજો."

પિયોને કહ્યું, "મહાકવિ! હું એક નોકર માણસ
 હમણાં ન બેલું તો મ્હારું કામ કાણ કરે? કાલેજ મ્હારી ઉપર
 ઝરસે કાચ-મ્હારા ધારવા પ્રસાદે આપ રહાઈશ કાચ ન
 વાચાની ગાદીમાં સુખાઈ જશે એ વખતે હું, રચેજન ઉપ
 આપને મળીશ. તોય તમારો આલવાની મ્હને ટેવ છે. આ
 પર તરફ બેજો." આમ કહી એ વધુ મ્હારી ચરજુજન કે
 અમેસર થયો. મ્હેં તેના બંને હાથ પકડી લઈ કહ્યું, "શ
 માત્ર સિદ્ધપ કે. ચરજુજન લેવાની કાંઈ બરર નથી. આ
 આપણે લેશીશ."

આમ કહી મ્હેં તેને બાંધી મૂક્યું. પૃથ્વી મ્હેં તેને કહ્યું
 "હું તમારું નામ પૂછું તો તદન બૂધી ગયો; શું નામ છે!

તમારી સાથે જરૂર આવેલું. હું ન જાણું તો. કાળીની સારવાર કાણુ કરે? જરૂર! એ ખીચારા જાવા દુઃખના વખતમાં કાળી-કાળી? હા કાળા મર્યાદા હશે. હો, તમે જેક કામ કરો. કાળાંજાને મળે. તે ધરની સંભાળ રાખશે. જાને એક ટિપ્પીટ નહીં ન ગૂંપાવશે. રસોડા તૈયાર છે. કાળાંજા પાસે જઇ જાવી, ત્યાં જઈ ને કાલે તે બે કાળાંજા ખાઈ લેશે. ત્યાં સુધીમાં હું બધી તૈયારી કરું છું.”

મહેઠું, “એ તો બધું ઠીક, પરંતુ મહારા કામમાં પેલા નથી તેવું શું?”

સુધાએ કહ્યું, “તમે પેલાની ચિંતા કરશો નહિ. હું પેલાની સજવક કરું છું.”

મહેઠું, “સુધા! તને પેલા ક્યાંથી મળશે?”

સુધાએ કહ્યું, “હું” મને તે રીતે મેળવીશ. તમે કાળાંજાને સાથે લેતા આવજો, વળી જેક કમ્પાઉન્ડ કારે કરતા આવજો. આમાં તાપમાં થોડાં જોળખીતારે શરમાવવાની જરૂર નથી. વિશ્વલ કરશે નહિ. ત્રણ માર્ક જવાનું હોવાથી વેળાધર રોડને જઈને મેલવું સાંઈ.”

ખીલું હું શું કહું? સુધા જોડણી વેર રહે એ બજારમાં; કેમકે દીવ ઉપર તેના યુવ કુરતો, પથુ વિશેષ પ્રેમ હતો. ટુંટી ઉમર બ્યારે દસ વર્ષની હતી, ત્યારે ત્રણ ત્રણ રિવજને તંદે માતા પિતા મુલ પામ્યા હતાં. એ વખતે મહારી હમિરિયા સુધારી ઉમર પૂરે વર્ષની હતી. માતાનું મુલ હું તે રિવજની દીવને રહેવા પેલાના જોળખાં લીધે હતો. તુ પથુ તેની કાળી-સિંચી ખીલ કોમને જોળખતો નહિ. મહારી સ્ત્રીને ધુણ કાળ સુધી સંતાન યહુ ન હેવું. દીવને જ તેણે પેલા દીકરાની મોઢે ઉછરી મોટો કર્યો હતો. એ દીવ સંભાળમાં બીમાર પડ્યો હતો એટલે પછી સુધા કેવી રીતે વેર લીધે એ નહિ ગૂંપાવતાં હું કાળાંજાને વેર રજા તેને સાથે લઈને એક જોડા કારો કર્યાં. પછી નેટલા વિશ્વ સુધી જમે વેર ન જાવીએ તેવા દિવસ સુધી ધરની સંભાળ રાખવાનું કામ કાળાંજાને સોંપવામાં આવ્યું. કેવળ દેવવાનું જ ખાઈ લીધું. મહારી સ્ત્રીએ બનના એક દાણો પથુ યુવમાં મૂક્યા નહિ. મહેઠું તેને ધણું કહ્યું, પરંતુ બાહ્યને બેગા કિયામ મહારે બી કાંઈ ઉતરશે નહિ. એમજ તેણે કહ્યું.

રોડને જઈને બેથું તો રામજી ત્યાં રાહ બેતો હતો. બસને બેઠ તેણે કહ્યું, “આપ આવ્યા કે? બેઠન પથુ આવ્યા હોને?” જામ કહી નહીં પાણીની જોરડી હતી ત્યાં તે બસને ચડી ગયા. પછી તેણે કહ્યું, “આજ પરવારી આવ્યા હોને? કોઈ માટે દુધ લીધું છેને?”

રામજીની આ પ્રશ્નવિધિ મહારા માણમાં ને ભાવના ઉદય થયો તે કાણુ સમજાદારા હું વચું કરી શકું તેમ નથી. મહેઠું કહ્યું, “રામજી, કાણુ બજારે મહે થોડું ખાણું છે; પરંતુ તમારા બેઠને કાંઈ ખાણું નથી. કોઈ માટે દુધની કાંઈ જરૂર નથી. તે ખાંડકુટ ખાશે, કાળી જમે પથુ તમારી માંકે ગરીબ છીએ. રોજ

અમ્બેર દુધ કોઈ માટે લઈએ છીએ તે એ રહીશ સંધર પીએ છે. તમારી બેઠને પોતાની બંગડીઓ ઉપર પચાસ રૂપિયા લાવી છે. એ-રકમ લઈ જાયે મુંબાઈ જઈએ છીએ.”

મહારા આ વચન કાંઈથી રામજી સ્તબ્ધ નહીં ગયો. તેની બાને અંધિયામાં અશુભિંદુ તરી આવેલાં મહારી નજેરે પડ્યાં. તેણે જમણાં કામથી આંધો લુંછી નાખી. વિશ્વ સંસારમાં દરિદ્રનું દુઃખ દરિદ્રજ સમજી શકે છે. આટલી બધી સદાનુભૂતિ આ જીવનમાં ધણી થોડાં માણસો પાસેથી મળે મળા હતી. યોડો વખત યુવ રવા પછી રામજીએ કહ્યું, “હજી ગાડીને આવ્યા કલાકની વાર છે. આપ આ જોરડીમાં બેસો. કાંઈ પુછે તો મહાર નામ લેજો. દમણું હું કામે બંધ છું. પાંચેક કલાકમાં પાછો આવી દિગ્રી વજેરે લાવી આપી હું તમને ગાડીમાં બેસાડી બંધક.”

જામ કહી રામજી આવ્યા ગયા. તેના કહેવા પ્રમાણે પા કલાક પછી તે પાછો આવ્યો. તેના જેક કામમાં જેક પોટલી અને ખીલ કામમાં જેક લોટા હતો એ બેઠ મહેઠું તેને પ્રૂથ્યું, “રામજીભાઈ! તમે પથુ મહાર મામ બંધો છો કે શું?”

“ના” જામ કહી પોટલી તથા લોટા નીચે મૂકી તે બોલ્યો, “એ રોડકની નહીં જ રહીએ છીએ. મોટાભાઈ હું” આપના કરતાં પથુ વિશેષ ગરીબ છું. આપની કું કાંઈ લેવા કરી શકે નથી. કોઈ માટે હું આ લઈ આવ્યો છું.” જામ કહી તેણે પોટલી છોડી તેમાંથી પાંચ સાત પોથ રૂડી બને રામજી મહાર કાઢ્યાં. લોટામાં જનકામ જેક રોડ દુધ હતું.

મહેઠું, “રામજીભાઈ! આ તમે શું કહ્યું? આટલા બધા પૈસા આ માટે ખરચ્યા?”

રામજીએ કહ્યું, “ભાઈ! પૈસા ક્યાંથી કાળે ખરચી શકું? આ ને કાંઈ લાગ્યો છું તે ધરમાં તૈયાર હતું. આપની કૃપાથી વેર બે ગાંધો છે. આ એવું જ દુધ છે. કેરીઓ પથુ ધરમાં તૈયાર હતી. જાને મોઢે સદ્ગામ્ય હોવાથી એ આપના ઉપયોગમાં આવે છે. (સુધા તરફ બેઠને) બેઠન! તમે શુખ્યાં હોવાથી બે થોડું દુધ પીશો તો મને ધરમ સતેવ થશે. દુધ કરી લેવા માટે લોટા છે કે? ન હોય તો આ લોટા લઈ બેઠો. બેઠન! કોઈને પથુ દુધ પાચે. વધે એટલું સાથે લઈ જાઓ. ગાડી આવવાને હવે વાર નથી. હવે દિગ્રી લાઈ આવવી નેહજે.”

મહેઠું, “તમારી આ કૃપા વરુજો હું સાથે ગાડી લઈ છું.” વિશેષ કાંઈ હું બોલી શકે નહિ. કુલ્યાયી મહાર હવે લાગાં આવ્યું હતું. રામજીનું હૃદય ધ્રુવે ડેવું ક્યામ બનવું હતું? પછી હું પોતે જ દિગ્રી લઈ આવ્યો. પછી રામજી બેઠને એક પેટામાં ઉપર ગયા, ગાડી આવી પોચી. અને ગાડીમાં બેઠાં જોડે રામજીને મળે પ્રજામ કર્યાં તથા સુધા તરફ બેઠ તેણે કહ્યું, “બેઠન! કામ રાખશે નહિ. આપ મુંબાઈની દલા બાહને લઈ રહે આવો. એટલે આગાઉ મને ખબર આવ્યો. રેલિમક વિગત રામજીના નામથી પત્ર લખશે જેટલે મને ખબરવર મળી જશે.”

મહેઠું, “રામજીભાઈ! અમે ત્યાં બધું પહેંચીને તમને ભાઈની ખબર લખી બહુલીશું.” (આ વાત આવતા અંકમાં પૂરી થશે.)

ધૈનનનો ઉ-માદ

ધુવાવરયાના ઉ-માદ વખતે સ્ત્રી પોતાનાં બાવિ બાળ્યને માટે કેટલી બેદરકાર રહે છે, એ આ ચિત્રમાં દર્શાવ્યું છે.

ચિત્રકાર મી. મેનસેલ

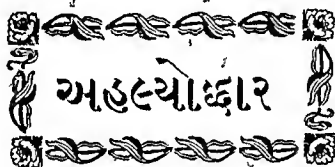
બૈરીની જાત બિચારી ભોળી તે ભોળી!

પુરુષોજ આઝે ભાગે કાવત્રાં કરે છે. ઈંદ્ર જેવા

પણુ આવાં કામ કરે તે જીવે .

અહ્યાપર આગક પડેલા ઘરે રૂપિ ગૌતમનુ સ્વરૂપ લઈ તેને, ઉતરી-અહ્યાને
શાપ-અને પાછળથી તેનો, ઉધાર

હિંદુસ્તાન સીનેમા ફીલ્મ કંપનીની ધાર્મિક વસ્તુ

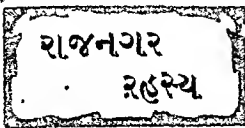
શનીવાર તારીખ ૭ મીથી શરૂ.

જેમાં આદિદેવ બરાબર બેઠ લેશે-જરૂર જીવે ધાર્મિક ફીલ્મો ખતાવવાનો કૃતિશે
રાખનાર, કુટુંબોની થોડે ખર્ચે સગવડ જાળવનાર

હિંદુસ્તાન સીનેમા

ગ્રાંટ રોડ ટ્રામ ટરમીનસ

વખત તથા ભાવિ હંમેશના નિયમ પ્રમાણે

જનનાર — રા. ગુપ્તદત્ત

(૫મા અંકથી ચાલુ)

(૨૦)

ધર્મભંગના મુખ્ય નગર બંદનમાં બંધ રંધા, મદનચંદ અને હનિદાસે એક કેમ્પાઇર હોટેલ નામની બાદશાહી હોટેલમાં સુકામ કર્યા હતા. ભારતીય પ્રભ અને પશ્ચાત્ય પ્રભના જીવન ક્રમમાં આજમાન ભૂમીન જેટલું પરિવર્તન ભોવામાં આવે છે. પાશ્ચાત્ય પ્રભ ભારતીય પ્રભની મરફ શકસંસારના બધેનો વધરવા કરતાં જીવન સ્વતંત્રતામાં પચાર કરવાનું વિશેષ પક્ષ કરે છે. લાલકાલા ધનવાન ગૃહસ્થો આખી ઉમર કુવરામાં અપી હોટેલમાં ખાવાપીવાનું રાખી મરજ થતાં જુદે જુદે સ્થળે બધ પોતાના હવસની તરિત કરી આવે છે એ હોટેલને જ હમેશાં માટે તેઓ પોતાનું ઘર બનાવે સમજે છે. વળી પાશ્ચાત્ય દેશના નગરમાં હોટેલોની અંદર નોકર ચાકરોનું કામ ગુપ્તચરે કરીને સ્ત્રીઓ જીવનથી હોવાથી તથા પૈસા એજ પરમેશ્વર એનું એ સ્ત્રીઓનું સુખ હોવાથી મોટાથી છંદોથી લેખનનારા રંગીલા પુરોષ પૈસાની નેરણી કાઢી ખુનસુત વગલુવાન સ્ત્રીને સહેજાઈથી આપી રહે છે. તે ઉપરાંત હોટેલમાં, દરજીની દુકાનોમાં, ટેલિગ્રાફ ઓફિસોમાં, હોરથી દોશમાં, નાટકોમાં અને બીજાં જુદાં જુદાં સ્થળોએ નોકરી કરતી નારીઓ હમેશાં અનેકવિધ પુરોષોના પરિચયમાં આવતી હોવાથી તેમની સ્ત્રી સ્વભાવ સુલભ લગભગીલતા દર મધ મરફી હોય છે તથા તેમના કામ પરિદાહ અને વાગાળતાથી તેઓ કામકામ પુરોષને દર્દીબદ કરી નાખે છે. પાશ્ચાત્ય કુવારાં સ્ત્રી પુરોષોની વાત બાલુએ રાખીએ અને સંકારી એપુરોષોના જીવન કુશ્વ ભોવા બધેએ તો બાલુક બલ્ક કમ્પક માણસે બાદ કરતાં તેમનો જીવન ક્ષલ પશુ મજી આશ્ચર્ય બનક ભોવામાં આવે છે. પુરુષ અને સ્ત્રી જુદા જુદા સ્થળે નોકરી કરતાં હોય છે, રહવાયે નોકરી ઉપર બધ બપોરનું ભોજન તેઓ નહક આવેલી મમે તે હોટેલમાં કરી લે છે. નોકરીના વખત પૂરો થતાં કાઠ કાઠ દિવસે ધણીધણીઆથી રહાને બાલુક મેકસ સ્થળે સાથે જમે છે અને કાઠ કાઠ દિવસે બાલુક સ્થળે સાધ્ય નિર્મનજી હોવાનું નિમિત્ત દર્શી મરજ કાચે તો મરી ખાય છે. તેમનો જીવનક્રમ જોયેલા બધે મરજાળ હોય છે કે, કામળ પ્રકૃતિની નારીઓને પણ પરિચયથીત પુરુષ

બલિતા જેવી બદેમત ઉઠાવી પૈસા કમાવા પડે છે. પાશ્ચાત્ય ધનવાનોજ કેવળ બાદશાહી ખરચો ઉઠાવી આજિ માન અદ્યોગિકોમાં પોતાના કુટુંબ પરિવાર અને દામ્પત્તીઓ કહિત રહે છે. દિવસમાં પાંચ ક વખત તેમને સમ્પત્તિને કારણે કપડાં બદલવા પડે છે. તેમનાં ચારિત્ર્ય પશુ વળુ વખાણી સકામ ભોવાં હોતાં નથી. સ્ત્રી પુરુષ હમેશાં સહિષ્ણુ સિતે એક બીજાની છિન્નો ભોવામાં મરજીત હોય છે તથા એક બીજાના સ્વચ્છથી વર્તનનું કાંઈ પ્રમાણ મળી આવતાં તેમનાં દિલ ઉચા થાય છે અને ત્યાંના કાપદાની રમે તેઓ બદલતે મરી એક બીજાથી મુશાકા મેળવી સકે છે *

એમ્પાઇર હોટેલનું ચકન મુખાઈના, તાજમટેલ હોટેલથી પશુ મરી બધ એનું હતું. રસાએ એ હોટેલમાં બે સમયનુંક સાથે એકાગ્રણું એક મેકકખાનું બાદશાહીમાંના વીજ પાટિડથી બાદે લીધું હતું. બંદનની આયોદ્યાથી રહા અને હિંદિરાનું સાંદીરિક સૌદમ્ વિશેષ આર્થિક બળેનું લાગતું હતું. મદનચંદ દરરોજ અખાશને તેમની બાનેની સાથે બડાની ટેલીમાં મેસી કરવા નીકળી પડતો હતો તથા મજબિનીને પૈસે પરમાનંદ બનુકવતો હતો હવે રંધા, મદનચંદ અને ઈરિરાના બાલુક રમકક પની મધ હતી એ બને સ્વાર્થી સ્વતાતોની દરેક છપ્પાને તેણે સ્ત્રીઓથી પડતી હતી. રંધા, ઈરિરા અને મદનચંદ ત્રણેએ બચેલ લાગણી ધન હોવાથી તેમને બંદન નિવારમાં વિશેષ અવગ મેસી પડતી નહોતી. હોટેલમાં તેમણે ત્રણેએ પેતાના ખરા નામ હામ નહિ બખાવતાં ખોટાં નામ હામ લખ્યાં હતાં તથા રંધા અને ઈરિરાએ મુખાઈથી વિદાય મરી વખતેજ પારસી દેશનો પોવા ધોરણ કર્યા હતા. મદનચંદ હમેશાં આંધવેશમાં સુકનિવત રહેતા હતા. હોટેલમાં રંધાની જોગબાણ તેણે પોતાની પરિચતા સ્ત્રી તરફ આપી હતી અને ઈરિરા રંધાની કાપેનીમન લેડી તરીકે જોગબાવતી હતી. હોટેલમાં તેઓ ત્રણે બધાં એકાંતમાં હોય ત્યારે ગુચરાતમાં વાત કરતાં હતાં. મદનચંદ અને રંધા જન ગયા પછી જુદાં જુદાં માણુમેર સાથે પતિપત્ની તરીકે પતિવિત થયેલાં હેધ કાઠ કાઠ બનતે તેમને જોવા માણુક તરફથી કમનમાં અમર તો પોતાને જમવે આદાર વિદારનું આમ ત્રણ સદાં મળતું હતું. પાશ્ચાત્ય લેડીને પોતાની જોરી મામકીનું થતું આનિમાન હોવાં છતાં શ્રીમંત સ્વામ વર્ણનાં માણુસે તરફ તેઓ શ્રદાની નજરથી જુએ છે. એ અદાનું કારણ શ્રીમંતાઈ છે જેરી મામકીની પ્રભ પોતાના સ્ત્રીમ દેશવાસીએ તરફ પણ નિરસકારની નજરથી જુમે છે. મરીઓને તેઓ માણુક બળતો ગ્રન્દો સમજે છે. ઇળ પ્રમ્પતો રમે, માન ઇજ્યતને વેચો, રૂપના બાળમરમાં પોતાની

* પાશ્ચાત્ય નર નરીઓની છંદોદીતા સચા દુક હેવાયે બજુવા માટે 'મેકા-ગેવલ્ટ' કંપ્લેસ 'તરફથી દર દિનવારે પ્રકિલ રતા બાદશાહિક 'પુરુષી પોર્ટી મમાં નખાને દરબાર' મરજા નમે પ્રકિલ રત કહેલ રેકે નાં કાપડો વગેરે

જાત વેચે પછી કાઈ રીતે પૈસા મેળવે; પૈસા જ મનુષ્યની સાંભા છે એમ જ તેમની ધારણા હોય એમ કહે છે. નોં કે લક્ષ્મીપુત્ર એ પ્રજામાં કેટલાક ઉદારચિત્તા, સહુતા તરફ સમ-લાવથી નોંનારા માણસો પશુ છે; છતાં એમની સંખ્યા ઘણી ઓછી છે.

રહાબના ચારેક વાગ્યા હતા. રંબા નહેરુની આસપાસ આવેલા ચિત્તરંજ કેશનમાં ફરવા ગયે હતા. ઉદિરા એકાદશનામાં એક આરામ પુરસ્તીમાં બાંધી પડી પડી 'દરબર' રાત્રિ-રહસ્ય નામની બંગ્લેશ ચોપડી વાંચતી હતી. તેની બાજુએ આગમાં એક પ્રકારની વિદ્યારવજ્જતા સાથે દેખાતી હતી. તેના ઉત્તર હૃદય દેશ બાહ્યમાં અને વાસનાનું રક્ષણ દોષ તેના અંતરમાં જેવાં તુચ્છ દુષ્ટાન સાક્ષાત્ હતાં એ તે કાંઈ મર્મજન કહી શકે તેમ હતું. કાંઈ કાંઈ તીવ્ર થતી કાળા-ભરેલા તેના ચિત્તની વિહંગતાને પરિચય કરાવતી હતી. બન્ને પુણ્ય સ્તરો ઉપરના અગાધ સંધીના ભાગ હેતુ 'સ' ઉપાદેશ રાખવામાં આવેલા હોય એમ લાગતું હતું તથા એ રથને એક સુવર્ણકાર નેવામાં આવેલો હતો.

આરામ પુરસ્તીની નજીક એક રાઉન્ડ ટેબલ પરેણું દોષ । રહાબની બાજુએ એક ફોર્મિંગ ચેર ઉપર મનનંદ્ર સ્થિત થઈ ચિંતાનુર ચિંતે બેઠો હતો. તેના કપડામાંથી સુરશિન રૂની તીવ્ર સુવાસ આવતી હતી. માથા ઉપરના વાળ તેણે પરિચિત રીતે ઝોળ્યા હતા.

ઉદિરાને વાંચના કદીમાં લીન બની ગયેલી નોંધ મનનંદ્રે કહ્યું, "ઉદિરા! આજે હું તારી સાથે કેટલીક અત્યંત મહત્વની વાતચિત કરવા મુન્દુ છું."

ઉદિરાએ તરત જ કાપડમાંથી ચોપડી ટેબલ ઉપર મૂકી દઈ મનનંદ્રને કહ્યું, "તમે સાચે નેમના અધ્યાન કરતાં કહ્યું, "તમારે જે વાત કહેવી હોય તે બેઠાસક કહો."

"પરંતુ એ વાત તારી જીવનના નેમને પશુ ધુણી રાખવી પડશે. હું કાંઈ રીતે બચું છું કે, તારી મદદથી આજે તારી આવા કાળેસ થયો છે. તારા જે ઉપકારો બની સકેલા બધા વાળવા હું સુકો નથી; છતાં કારણથી હમમેશને માટે આપણે બન્ને બધા સુખ ચેનમાં રહી શકીએ એવી વ્યવસ્થા કરવા હું અત્યંત ઉત્સુક છું." મનનંદ્રે પોતાની ચૂંત વાતોના રજા કરતાં પૂર્વે ઉદિરાને બચાવે એવી ભૂમિકા રજુ કરી.

"મનનંદ્ર! આ સંસારમાં કાંઈ પશુ મહત્ત્વ સ્વાર્થ સિવાય એકે કાંઈ કરવું નથી. નિષ્કામ કાવધી કમ કરનાર માણસ આ કલિકાળમાં કાળે જ નેવામાં બાંધે તેમ છે. હું બહુતી હતી કે, રંબા દેવીના હૃદયના હું તમને બધીસર નવાઈ સ્પર્શીશ તો તેથી મને પશુ કારો લાગ થશે. તારી જે વ્યથા ધણી ગશે કાળ થઈ જશે. તમારી મદદથી હું બાજુ દરેક મારે-સુખી છું. તમારી પ્રથમની પરિચિત્ત પરિવર્તન થવા

છતાં તમે તારા જેવી એક સામાન્ય સ્ત્રી તરફ ફરવું રંબા છે એ મારે માટે અત્યંત અતોષ પામવા જેવી વાત છે. હું આપણા કાલી સુખ સ્વાતંત્ર્ય માટે તમે શી વ્યવસ્થા કરવા ધારે છે એ મને બધાવશો કે ?" ઉદિરાએ મનનંદ્રના કમને સમર્થક ઉત્તર ઉતાર આપતાં કહ્યું.

"મિત્રતા! ને તું મારે પૂછે તો હવે શેઠાણી ઉપરથી મારે વિષ ઉઠી મુકે છે. તારા રૂપ સૌંદર્યના હું પ્રથમ વિષાક છે. જેવળ તારી બાજુએ તારા સ્વાર્થ સાધી લેવાનું ઉદ્દેશ્ય જ તારે નિરૂપાયે રંબાદેવીના બનોછતર આજે તરિકા ફૂનિય ભૂમિકા આજ સુધી બાજુથી પડી છે. હવે આપણે બન્ને બધાએ રંબાને પુરેપુરી સુસ્તી બધ તેને. છાંદી દેવી નેમને કમળ તે દરેક રીતે આપણા કળ્યાણને કે તેથી આપણે ધારીએ તે કરી શકીએ તેમ છીએ." મનનંદ્રે કહ્યું.

"તમે શું કરવા દેશો છો એ હું હજી અમલ સકતી નથી." સાચું દરિયા મનનંદ્રના સુખ તરફ નોંધ ઉદિરાએ કહ્યું.

"ને કાલિય. દરિયામાં શેઠની ચિલકમાંથી મેં જુદી જુદી કંપનીઓના ને શેરો ખરીદ્યા છે તેમાંના કેટલાક શેરો તારા નામ ઉપર છે. તે ઉપરાંત કાંઈકાંના રસ્તા ઉપર આવેલા એક બંગ્લો શેઠની જ ચિલકમાંથી મેં તારે નામે ખરીદ્યા છે. રંબા તારી કમળ જેવી છે કે થવા સમયે રંબાદેવીને ને સંતાન થાય તેને ઉછેરવાનું કાંઈ તારે જ ઉપાડી લેવું. એમ કરવાથી હું અને તું મુક્ત વાત ખુલી કરવાનો વારંવાર કામ દરેકની રંબા પસંદગી પુરુષ રામ પામી કહીશું. એ સંતાને તું તારા સંતાન તરીકે એળખાવીશ તો, પશુ કાંઈ દરકત નથી; કેમકે તારા જીવનના જીવનથી આજ રાજનવર બને તારા એળખાતાં માણસો બનજી છે. તારા આ વિચાર તને ગમે છે કે ?" મનનંદ્રે તીક્ષ્ણ દરિયા ઉદિરાના સુખ તરફ નોંધ મૂક્યું.

યોડા અમલ સુધી વિચારમગ્ન રંબા પછી ઉદિરાએ કહ્યું, "તમારો વિચાર ઉત્તમ છે. તમારી કલાક પ્રમાણે જ હું મનેકાં વર્તીશ; પરંતુ એકલા પૈસાથી મને સંતોષ મળી શકે તેમ નથી. ખરી રીતે સુખ તો હું જેવળ તમારા પ્રેમામૃતની ખસી છું એવન પર્વત તમારો તારા તરફના પ્રેમ કાયમ રહેશે નોંધે."

મનનંદ્રે ખુસ્તી ઉપરથી ઉદી ઉદિરા પાસે બધ તેને અપરોક્ષ ઉપર સુખન કરી કહ્યું, "તું તારા હૃદયની આરાધ્ય દેવી છે. આ જીવનમાં હું તને જીવી શકું તેમ નથી."

એવામાં તારાથી કાંઈનાં પમલિતો આવ્યા જાણવામાં આવતાં મનનંદ્રે ઉદિરા પાસેથી ખસી ગયા તથા શેઠા સમય પછી રંબાએ એ એકાદશનામાં પ્રવેશ કર્યો.

(અપૂર્વ.)

ધનનાર-રા. મિસ્ત્રીન.

જીવનને હેતુ બહુવેળાં એ વધુ કહેવું છે. વિધાતાએ બજ-તમા અસ્થિરતાને સ્થાન કાં બાંધ્યું હશે? વિજ્ઞાના અધિકારાની જેમ જીવન ધરીબર ઝળકી, પાછું અધિકારમય કાં ધકે બધું હશે? આંકાક, પાતાળ અનેક કામથી સ્થિર છે. પણ એ બે વચ્ચે માણુજી અસ્થિર છે. એને થોડી વધુ સહિત નથી. એ જીવન પ્રવાહમાં તણાવોત્ત બળ છે. કાંતે ખચર કે એ ક્યાં બેઠાં હશે.

જાનિને વખત હતો. હું નિકાળની પાછળ ઓઝારાએ બધાં રમતા હતા ત્યાં એક જાણુ બેઠો હતો. ઓઝારાએ રમતો રમી થઈ શક્યો જ્યાં, ધીમે ધીમે અધારમાં વધવા લાગ્યું. હું એ અધારમાં બેસી મારા જીવનની અનેક વાતો ઉપર વિચાર કરતો હતો. બાળપણની અનેક વાતો આકાશના તારાની જેમ મારા હૃદય આકાશમાં એક પછી એક તરવરવા લાગી. મારી એ આશા-એ સુખ સ્વપ્ના ક્યાં બોલાઈ ચકા? જીવનના પ્રભાતમાં મેં ને બોલિની કાંતે ક્યાં એ અત્યારે અધારમાં ક્યાંક પહોંચી ગઈ.

પણ એ જીવું એજ, જામ પણ એજ, નહીં પણ એજ, નિકાળ પણ એજ, માત્ર કુંજ બદલાઈ ગયો. હવે એ બાતો નથી, એ આશા નથી. ને મેં અવગણ્યું એજ અત્યારે રમુતિમાં છે.

અધાર વધારે થયું એટલે ઉડી હું ધર તરફ ચાલ્યો. રસ્તામાં પડિન દેવદત્ત ધર બાંધ્યું. બાકી અધિ બેઠું તો પડિત લંબવામાં તલ્લીન હતા. આજળ ચાલ્યા તો ભાવુક-રના ધરમાંથી ગતાને બજાજ આબો. હું ધરના ક્યાં પાસે ઉભો. રહી સાંજના લાગ્યો. કેટલા મૃત્યુ-કહું કાંતે હું મનની વાત રૂપથી બજાજ વધ્યો તો બીજા ધરમાંથી રમતાને બજાજ આબો. વળી કોઈ કહ્યું હોય એજ પણ બહુ. રૂંત અને હાસ્યને મેળાપ બેઠું હું મારા મનમાં વિચારવા લાગ્યો. “આજ સંધ્યા, એક હયાકારો, અને બીજી તરફ હાસ્ય, એક તરફ વિચાર ને એક તરફ સ્વચાત.” પછી—

પછી વિચારવનો વખત ન બળ્યો. ઇંદના “મારતર” કહ્યોથી મારી ને ભાવના હતી તે લોભી બહો થઈ ગઈ. ઇંદનો રેડી ધરમાં પગ મૂક્યો ત્યાં કુસમે કહ્યું, “ધરમાં ક્યાં બધું છે? બજાજ મારી દીન-દાન વિવાહ છે. માટે ત્યાં ચાલો.” કુસમના બોલને ઉચાંપી ન ચકાશ. હું જેની સાથે ગયો.

મેં ધરમાં બધું બેઠું તો કુસમે પોતાની દીન-દાન વિવાહની મેડી ધામ-ધુમ કરી હતી. બાંધ્યા વચ્ચેવચ એક મહિલા બાંધી હતો. એને અનેક ભંતની કૂસમી સજ્જાઓ હતો. થોડીની ઓઝારાએ પીત નાચ નોતડી હતી. ઓઝારાએ એતા હું મારા મનમાં બે થયો—

“નેહડે નાનાં વાળ, કુંમલી જોડી ફૂટાં,
વેરાઈ ઉઠતા - વાળ, પાંચમરિ પૂજતા;
નેહુ દર્ના નિરોધ, કપળાં નોતાર કાળમ,
હેડે નોતારી હોશ, હજીજમા ઝાના માના

(સ્વં કલિગીર.)

તને કુસમે આરે રમ્યે બેજાજો. મારા બેજા પછી વિવાહનો વિધી ચકા થયો. વર-વધૂનો મહિલામાં પ્રવેશ ચર્ચા મેં કુસમેને કહ્યું. “કુસમ, તે પછું તો કી કહું પણ એક વાત શબ્દી ગઈ.” એણે આમલથી મને પૂછ્યું. “એ શું?” મેં કહ્યું “ગેર તો નહીં, ગેર વિના વિવાહ-વિધી કોણ કરાવશે?” કુસમે પોતાની શૂભ તો કુસમી પણ આરે ગળે પડી એ બેલી, “ત્યારે તો એ વિધી તમેજ ઉઠાશે.” મેં એને બહુને હમજાવી કે એ હામ આરાધ-વાણીમાથી ન ધાય જ્યાં એણે જેની વાત બની ન કરી ને મારે વિવાહનો વિધી કરવો પડ્યો. વિધી પૂરા ક્યાં પછી કુસમ તર-વધૂને ધરમાં લઈ જતા લાગી એટલે હું બોલ્યો, “આ શું કરે છે? ગેરની દિલ્લિયા દીપા વગરજ વર-વધૂને ધરમાં લઈ બળ છે?” “હમજા તો મને લઈ જવા લો, આલવી કાલે હું એક રમત શુંથી, તમને આપીશ.” બીજે દિવસે કુસમે શબ્દી લાતેવાજો રમત મને લખાડો. એ રમત મેં મારી પેટીમાં મૂકી રાખ્યા.

આ વાતને આજ અત્યાર વર્ષે ચર્ચા મેં જીવનને એ વચ-રમાં હતો કે અત્યારે માણુ પોતાની મિત્રા મિત્રીની મિત્રા મિત્રીનાં જીવન મળે છે. હવે મને મારા પરિવારનીજ મિત્રા મિત્રી છે એક ઠાણથી બીજે ઠાણે ભતાં અને પોતાને ઠાણે-તેનાં વળી મારી વાલી બીજા માનની નિકાળજ. સંજ. આ મારા મારા સામથી રમત ચાકે દૂર હતું. ત્યાં એક મારો સ્નેહી રહેતો હતો. હમજાં તો મારે એકાએક બધું એવો વિચાર કરી એક નોતરને સાથે લઈ ને જામ મારી વાલી થઈ હતી ત્યાં ગયો. મારો મિત્ર મને સામે તેવા બાળ્યો હતો. અગો બને મિત્રા નોતરને સામાન સોંપી ધર તરફ ચાલ્યા.

સાંજ પડી હતી નિકાળના ઓઝારાએ, રમી-કુડી ધર તરફ જતા હતા. હું પણ આજીજ વર્ષનો જીવનર લઈ મારા સ્નેહીની સાથે મારો જતા હતો. ત્યારે અગો ધરે આજા ત્યારે બહુજ અધારે થયું હતું. થોડીવાર માત્ર આવ્યા, ધરની વાતર જોડાયા ઉપર મારે જાનને બો. પછી બજારે મારે ધરમાં ગયા તો ત્યાં મેં નાની નાની ઓઝારાએ નેગી ધરની એક પૂજાથી સજ્જા” કે, આજ દીન-દાન લગ્ય છે. અને મારી

નવર શામે, અદાર વર્ષ પહેલાં જિવ દેખાયું. વધુજે બરાબર હવે; પણ એ જોયોજ હતો કે, કુટુંબને ઠગણે બલારે જેની દીકરી પ્રજા પોતાની દાંત્રીના લગ્ન કરતી હતી. હું જમવા ન બેઠો પણ પ્રજાની દીકરીના વિધીપૂર્વક લગ્ન કરવા બેઠો. લગ્ન શરૂ આટલી મેં વર-નહુને આરીવાદ આપ્યો. પ્રજાએ મને પોતે મુદ્દેએ જેક રમાલ આપ્યો, મેં અદાર વર્ષથી જામવી રાખેલો રમાલ મારી પેટીમાંથી કાઢ્યો. હુત અને વર્તમાનને જોઈ તોતણે બાપની દયાથી મેં હવે બેધું તો આશાકર્મ બીબનો બાહો ચંદ્રમા ધીમું ધીમું હસતો હતો.

આ પ્રશ્નનો જવાબ

?

આપશો?

- ૧ સાત તોડાના કાગળનું પોસ્ટજ કેટલું?
- ૨ શેર વજનના ફાળીઆ પાસેલ ખર્ચ?
- ૩ રામોનો બાર રૂપીઆ લેખે ૨૦ દહાણો પગા?
- ૪ ૫૦૦ રૂપીઆનું પાંચ આના તેરીબે ૨૦ દહાણનું વ્યાજ?

- ૫ આ લોનનું વ્યાજ મને ક્યારે મળશે?
- ૬ સાકર ખરીદતાં કાંચે તોલ નફાકાર થશે?
- ૭ દેલ્લે અકસ્માતમા દેલ્લેવાળાની બુધ્ધેદારી શી?
- ૮ પગારની ફરિયાદ માટે કેટલા દહાણ મુલત?
- ૯ સોના બજારને તેનાં તોલ શા?
- ૧૦ રૂનો પૈસા, કેવી રીતે થાય તે?
- ૧૧ સુતર ક્ષ મિસાનું ખર્ચ છે?
- ૧૨ શા નામે આગળખાય છે,

આ સવ તેમજ તમારા સારા વિચારો મુદ્દો, લાભ, વજેર બેવા ભવિષ્યને લગતી સર્વ હકીકત જલ્લવા માટે

“શુચરાતી” પત્રનું પંચાગ મંગલો.

કી. ૦-૩૦ પોસ્ટજ સાથે ૦-૪-૬

લખો—મોજ. મજાહ કાર્યાલય,

અથવા બીહીંગ-ગીરગામ, મુબઇ ૪.

બાલતો કાગળ.

બાપજી તથા માયન સાથે સંપૂર્ણ નાહક.

(યે: દરિદ્ર દિવાના)

મુબઇ આગળ આના.

બાદશામવાળાઓએ ૯ આનાની દીકરી બીહી.

મે. ૪. મજાહ કાર્યાલય, ગીરગામ અર્થ સાથે, અટલ બીહીંગ-મુબઇ

૮૪ આસનં ચિત્રોવાળું કોકશાસ

મી પુરેલાં કરે ચુલ નેલ લક્ષ્ય અલંકાર મળેપાત્ર નીચમ મનમાહું જનતાન વાંકોનાં હવાજ મંત્ર, મંત્ર, સામુદ્રી વશીકરું, બાહ્યજી બોપધા કિ. શ. ૧૧.

અવતો હરામતથી મેરમરીતમ, કિપોટિતમ, કાવા પુત્ર મંત્રથી રાજ અને સંપ વશીકરું વિવ. મોહિની વિજી હુત પ્રેતોની સંપિષ, હુત રહેલું મન મૂતક આત્મા સાથે વાત ચીત કરી અશરી કિ. શ. ૧૧ મોહામના ચિધી કિ. શ. ૧૧.

૫-તો—શુચરાતી બુહિષા (મોજ) હાથરસ ચિધી.

૩ માં ફોટો લેવાનો અપ્ત હેન્ડ કેમેરા

જસલી અને સસ્તા હમારે પાસેથી મંગાવો. ફોટોગ્રાફોની નકલોથી બચો. સેવનવિધા અનુસાર ફોટો ન પડે તો પંસા પાછા રેશું, જે સરત છે. આનાથી બાપ બનવર રમણ હિંત. મી પુરણ અને સ્ટેડ મહેલ હમારત સીન સીનેરી બાજ બગીચા વચેરની છબી જેક સેફમાં કાઢે સાઈકલી પાડી કોઈ છે અને ફોટા લેવાની પશુબર પાતી નથી કાઈ જાતનો તાજ નથી વાપરવાની રીતી કેમેરા સાથે ક્રાટ મોહનવામાં આરે કે કીમન ક્રાટ કેમરાની ૨. ૩ ટ. ખમ ના લખો—

રીતરામ લખપતિરાય એન્ડ કો. અલીપટ સીટી (મજાહ)

વિશ્વાસુ કેમેરાઓ

ક્યાંથી.

ખરીદશો?

કોન્ટાનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સમાંથી

જ્યાં

જર્મન બનાવટના મજાસુત અને રકાડ કેમેરાઓ તથા ફોટોગ્રાફીને લગતો સર્વ સામાન પુરતા બધામાં મળી શકે છે?

એ સિવાય

ઝાઈસનાં દુરબીનો મળી શકશે.

૬૦-૨૫૩, હોર્નબી રોડ, ફોટ—મુબઇ.

“આગ્રહ ફોટો હાઉસ”

લેખક—રા. શુભાંકર ધી. એ.

નિઝાનાય સર્મા આદર્શ શુદ્ધર હતા. એક પતિવ્રતા તેમનું જીવન રૂપ હતું. ઘેર સેવા હતી. મહત્વરૂપના રોગો દરમિયાન આવતા. તેમના અને તેમના પત્ની સેવાયેલા દીકારાઓ, રૂપ રૂપના અવતાર અને તેઓના અખાત સમા નિઝાનાય ન્યારે દીકારાઓ વધુ વિજિતા ત્યારે મહત્વરૂપના તેમનું તેજ જોઈ મરિત થતા. જોકાએ અને સદાયે તેમના જીવન સૂચી હતી. તેમના જેવા અન્ય નેવા કરતા ધાણણીની નિંદા થતી. તેમનાં કામ તેનાં હો. નિઝાનાયને તેમ નહોતું. ધાણણી કામમાં જનુક, સ્વધર્મ-નિષ્ઠ પ્રત્યક્ષ અનેક શુભો તેમનામાં હતા.

એક દિવસ તે નવેરના આરામમાં હતા. ઉઘાપનના દસ-ને થોડી વાર હતી. પરિવારો તેની મોડવણમાં હતા. પોતે સેવામાં જવાનો વિચાર કરતા હતા એટલામાં એક બાઇ તેમના ઝોરમાં આવી. સ્વધર્મવાદ, સચકત કુશીન લાગતી ૨૦-૨૫ વર્ષની તે બાઇને જોઈ નિઝાનાય સર્માવા. અચર્યો પાર રહી નહિ. કારણ કે તેમને ત્યાં કોઈ બાવી રીતે આવે તે રીવાજ નહોતો. નિઝાનાય પોતાની પતિને જોલાવવા ઉઘા નવા પરંતુ તે સ્ત્રીએ તેને અટકાવ્યા અને કહ્યું "તમારા પતિને જોલાવવાની રૂ નથી. હું તેમને અથમ મુળેજી અને અનુકું છું."

"તમને મારી શું બર છે?" નિઝાનાયે બ્રમ કર્યો.

"પરાંતર ભૂમિ કલાં જો સંકળો તો કહું, અને કાલ-ને તત્કાળ વિચાર પર આવી જવાય આપો જે ખીજી સવં નહિતર ખીજી વખત આવીશ. પણ વિચાર કરવાના બહાના વખત કહેવાની કોશીસ કરશે નહિ. જો તેમ હશે તો હું તવવાજ માંવતી નથી તેમ જાણે જોલાવા પણ ઇચ્છતી નથી."

નિઝાનાય શેતરૂંજના શોખીન હતા. શુદ્ધ કહેવા શુદ્ધ રંગ રમનાર તરિકે તેમની સિદ્ધિહતા. એ હતી કે તે વિચાર ત્યાં જોલાવા નહિ. પ્રતિરૂપમાં મોરારે ચાલે કે તે હમણે તર-જ આજતા. આ સ્વભાવ તેમનો અવધારમાં દડ થયો હતો. મહો કહ્યું "તમે કહ્યું તેમ થશે. જોલો."

બાઈએ પાત કહેવા માંડી.

(૨)

"હું આજ કહેરની નાંદાવાડીમાં રહેતી રેના. બાઇ રવાની પુત્રી છું. મર નામ હવેલી છે. મારી માએ મને

બાઈની ગુણી પ્રાપ્તિના તમા અર્વાચિન કરમુલિના સન થાયે. અન્ય દેશ દાંત દુરી કામણે કાર્મિક અવગળાને અભ્યાસ કરાવી તેના ઉપર સ્વતંત્ર વિચાર બાધવાની લખકાત સુધી મને પેળી છે. મેં જેવું જાણે કહેલમાં ઉપર આદર્શ સુધી અભ્યાસ કર્યો છે. માતાની દરજા અને પોતાના મધમાં નાંખવાની હતી; પરંતુ મારી તે બાધમાં વિરોધતાને લઈ તેણે મને રખાત થવાની પણ સજા આપી. મેં તેમ જવા પહેલાં વિચાર્યું કે કલ્યાણી કોશીએ કોઈ રંગે તો હું તેની સદચારિણી થાઉં. પરંતુ હમણાં સુધીમાં જોયેલા-પ્રજાએમાં આવી અચલામી કોઈ તેવો મને મળ્યો નથી. જે કદાચ મળ્યા તે બીજ મળ્યા. જે મારા મત અવગળા અને નિર મળ્યા તેઓ નિધન મળ્યા. ત્યારે મારી મા પણ હવે કુકાય છે. તેના સંસ્કાર જુદા છે. એ તો માંડ સમજી છે, અણવાત તમાથી હું અણવાત મળું છું. પણ હવે તે પરવા છે. ત્યારે મેં વિચાર કર્યો કે કોઈ શુદ્ધરને પરજી. ખીજી પત્ની તરીકે પરજી. ધણને પુણ્ય. ધણી જોલાવા પણ રૂપ સહો વધારવાના કામન તરિકે, મધારકા તમા સરકાર મારી માતા જેવીઓને સહો સમાજ તથા દેશમાંથી દૂર કરવા હવે છે પરંતુ મારા કહેરનારા ક્યાં છે? મધારકા તમા સરકારથી નિભાવતા અમારા શુભામ છે કારણ કે તે બધા ઉચિતસીમુષ છે. તમારા જેવા ધર્મભાગીને પુણ્ય. જેઓ રૂપ સહો વધારવાની તો મોલો જેવા છે પણ નકાર અને નિતાકા. કારણે હું તમને પુણ્ય કહું—

કે હું હજી સુધી અસત્યોતિન છું. પુણ્ય તપાસ કરો. શુધ્ધ મનવાળી છું. મારા અવધર્મ આંતરનારોમાંથી આની કરો. સિદ્ધિન હું ઉપધાર માવ એમ કહ્યું છું. તમને આદતી નથી. તમારા ઉપા મોડી નથી. પરજીથી તો આદવાતી કોશીસ કરીશ. કારણ ચદ્યસ તો તમને સ્વધર્મમાં લઈ જઈશ અને નિજી વધક-તો નિમકદરામ નહિ નીવડું. પણ તમારા મુત્તા પછી હિંદુ વિધવા ચદ્યસ અને તે પછી જો હિંદા ચરી, પરજીવાતું રવાન તથા પાત મજરી, તો પરજીક ત્યારે તમારું નામ મને કામ લાગશે. આતારે દસી થઈ રહીશ. તમારી પતિની બેરન ચદ્યસ. આવા વિચાર કું પરાડું છું. તો સમાજમાં ઉચ્ચ રવાન જોલાવતા આદર્શ શુદ્ધર મળતા, હિંદુ ધર્મના સ્વભાવ તમે, તમારા જેવા બધા સર્વરવાના મોગે મને-અમારની સેતું થવા ઇચ્છતી માંડીને-પરજીથી? તમારી પતિ રૂપ આપશે? અડ જોલાવાની મને ટેવ નથી. જોલાજી કહે તમે વધુ સમજશે તો હું માંડતી નથી. કહે આદર્શ શુદ્ધર નિઝાનાય સર્મા-જોલાવે-તમે મને પર-જીથી? કદાચ કરશે-નકરશેના હમણે જીવવાથી મારો ઉપધાર કરશે?"

* નિઝાનાય દિગ્મદ થઈ સંકળી રવા દત્ત.

(૩)

નિઝાનાયે કું વિચાર ફોર? સનાતન ધર્મ, તેની રમનિજો,

શ્રુતિઓના વચન સાદે કર્યાં, ઋષિ મુનિઓના દર્શનો કેમ આપે આગળ આવ્યાં, હમણાની સ્થિતિ, અભિપ્રયની ભયંકરતા-ભુત-નુત સમાજ-નિદા-નિર્વાહ-સંકળિતની બાલકા-આ વેલ પરલોકે ઇત્યાદિનો કેમ વિચાર કર્યો-વાદ, પ્રતિવાદ કરી મનને કેમ ચોક્કસ નિર્ણય પર આવ્યું તે ઉપર લંબાણ કરી વાંચકને અભ-ભવના શ્રી ૨૨૦ ગોવર્ધનરામભાઈની પીરજ આપ લેખક બાઈઓની પંચિનાઈ, શ્રી ૦ નારાયણજી ઠંકરનગી સંસ્કૃતમય આવડત-શ્રી મુનશીની હુકી-મુદાશરની સ્વેદ શૈલી-માર્યા નથી તેથી વાંચકને પેલા પાસે બીજાં રહે તેમ આપ આવળા-એવા તેવા-ભાવા પહેળા અને ચોલા પાંખન પાટલાથી દુર રાખી એટલું જ કહી પછર કે શીલિત નિઃશ્વાસ ચર્મા-દશ ચીનીટ ખેતી રહ્યા દૈશ ચીનીટ પછી બોલ્યા, “મારી પતિને પુછી આવું” પરંતુ એટલામાં તે તેમની પતિ અંદર આવ્યો અને બોલ્યા:—

“ઉર્વશી બહેને અંદર દાખલ થતાં પહેલાંજ મને બધી વાત કરી છે. તમારી અધાંશવા તરીકે-બાદકે દિંદુ પતિ થવા માટે તમારો વિચાર તે મારો વિચાર. નથી હું વલિભાત કરવા માંગતી આ બહેનની. કે નથી હું વિરૂધ્ધ પડવા માંગતી આ કહેવાતા ભયભીત પગલાં સામે. માટે તેને જવાબ આપી દશે.”

નીશાનાથ ઉભા થયા, બહાર જવા સાર. ઉર્વશી તથા નીશાનાથની પતિ ભેદ રહ્યાં તેમનાં તરફ તેમના જવાબ સાર. નીશાનાથ બોલ્યા, “શરતેન્દ્ર અગ્નિ સુષ” અને અમાજ સાનિધીએ સતપદ્મીના અર્થ સાથે થશે. મારા “આદર્શ સ્વામી” કહેતી નીશાનાથની પતિ બધું જાણ થઈ ગઈ. નીશાનાથના પ્રસારના પાકમાં અને “મારી પ્રભુ-મારી દેવી જેવી બહેન” કહેતી ઉર્વશી પરી બધ તે બંનેના પત્રમાં. આસ ત્રણેની આપમથિ વહેતાં હતી અમારી સુદક્ષ દષ્ટિ કહે છે કે પ્રપરશિત ત્રણે ઉપર અદરપ રહેલાં દેવો તરફથી “પત્ન અને સાધુ-સાધુ”ના ઉદ્વેગને અમારા દિવ્ય કાળેજી સહિષ્ણુ. પ્રત્યેન ઋષિમુનિઓથી માંડીને અવાચિન સ્વર્ગવાસી સ્વર્ગ દિંદના યુગ્મમાંથી.

જમાને આ વાત કેમ સહિષ્ણુ હતી તે વાંચક હું અમને છે અને નિશાનાથનું આ પત્રનું ‘તુલુ’ હવું તે વળી તને બીજાવાર મળીશ તો જરૂર કહીશ.

વશીકરણ ચંત્ર આ ચંત્રમાં વશીકરણ દ્વારા બધી જેની તરફ નજર મેલવશી તે તમારું ઇચ્છાનુસાર કામ કરશે. આ “ચંત્ર” મનોકામના સુક મંગલવારને દુકટ મેલે છે કિ. રા. ૧૧. પ્રત્યેન દૈશબ ૫૪ ૫૪૦ કિ. રા. ૨૧. સચિત ૧૪ વિલા રા. ૧૧. પતો-પ્રજાપતી. યુક ડીપા, નં. ૧૪ પેલ-હસન (મદદથી) -

સચિત સતવન સમરલોહી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

લેખક:—કાનજી કાલીદાસ બેશી તસાકવાળાનો અમે ૮૪-૯૨ કાંદાવારી મુબ. ૮

આવૃત્તિ ૪ થી કિ. આઠ આના, પ્રાતરમરચીવ દેવાના દર્શન સાથે સતવન કરાવતી ગીતા પહેલ વહેલીજ ને સરળ તથા ચિત્રાવાળી દોવાર્ધી બોલે નહુ ઉપયોગી બધ પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નકલો પલ પવા આવી છે. આવતી દોવાર્ધી ઉપર દશ હજાર નકલ બહાર પાડવા માંડવા સતવન સમરલોહી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્

કિ. આઠ આના માંધવમાત્રમાં બુક્સેર પાસેથી મળે.

વેચવાનાં છે—સેક-૧ દે-૩ આંધલ અને રૂઝીમ એનજ બોલાર, ૧૫૦ પ્રેક્ષ, ૩૫૦, ૫૫૦ અને ૭૫૦. બોલો:—N. C/o મોલ-મળ

જરમન રિવોલ્વર બધા મુજબ ન સાપ તો પે પાછા મોકલવામાં આવશે. પીસોત્રની સાપસ-જા લેવાની જરૂર નથી. એક વખતમાં ૨૦ ફાયરનો મશાલો છુટી જેમ જેમ થોડો દવાવશે તેમ તે મરોબર ૧૦૦ ફાયર થશે. ૧૦૦ ફાયરનો મશાલો માર્ક ૪૦. ટ. ખ. સાથે રા. ૩ તજી પતો-મિત્ર કંપની (મોજ) મેલ્ડ હામન પ્રાંત, અમીમ

સંવ જાતનો સાઈકલો

તથા છુટક સામાન મંજવાનું ૪૫ વસ્તુનું બું અને ભરોસાદાર ઠેકાણું

ચાણાવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપનાં ૧૮૮૦)

૪૩૨-૪૩૪, કાલભાઈવી રોડ, મુબ. ૪
(ટેલેગ્રાફ મંજાવવાથી માર્ક મેલવાવવામાં આવશે)

છુપી પાલીસ

વાયિકે લવાજમ-૨. ૭) વી. પી. સાથે ર. ૨૪-૦૦
૧ દિંદ બહાર ર. ૫

બોલો—મોજમાત્ર કાપાલિય, ખટાડી બીલોડિંગ, ગીરજામુબાઈ

મની અરુચિ એ અભિપ્રાયમાં સ્પષ્ટતાથી વ્યક્ત થાય છે. તપત્ત અને શિષ્યનાં ચિત્તો વખાણવાનું કામ છુટ્તિને બાજુએ ખી દૃષ્ટિથી પણ યદ્ય શક્ય ખરું. શિષ્ટપુત્રોમાં ખપતાં સારાપદ્મ' ન જેવાના સમાલોચક પૃથુ 'શુજરાતી'ના ખાસ અંકના હતાપણુ લેખોનું વિસ્મય કરી કેવળ પ્રશિક્ષકતાના ધર્મને શ યદ્ય રામચુરાની વિવિધતા તરફ અશુભિ નિર્દેશ કરે એ શું સ્વે છે? જે સમાલોચક આ કાળને સાહિત્ય તથા કળાની યનકણ સમજે છે તેજ સમાલોચક કહી 'દૃષ્ટિથી સાહિત્યનું યન કહ્યું' છે એ તો ઉપર દર્શાવેલા તેમને મળેલા કાળ ઉપ- ની સદુ કાઈ કહી શકે તેમ છે.

નવયુગ

'સારાપદ્મ' જેવા વિચારો ધરાવનાર 'નવયુગ'ને સમાલો- ક ધણું વખાણ્યું છે; પરંતુ એ વખાણમાં અદોષ' અદોષ- તો સ્પષ્ટ લાસ થાય છે. હરેક રીતે દીકરાના લગનનાં ગીત વા પછી માડી જેમ મીઠી શીખામણ આપે તેમ ઉપદેશ. ખપતાં સમાલોચક લખે છે કે, 'અપાયેલ છે એ વાર્તાઓ તાં સારી, કલાયુક્ત છે તે શબ્દ લાવના હરી એકાદ એ નવિ- ઓથી આ દીપોત્સવી અંક સપૂર્ણ બની રાક્યો હોત.' અર્થાત્ જરાતીનાં સંગીત લેખોને વાંચતા કંઠાળી ગયેલા સમાલોચકે તાંએ વાંચવાના સૌખ્યની નવયુગની વાર્તાઓ વાંચી આ અભિ- પ્ર દર્શાવ્યો હોય એમ અમે માનીએ છીએ.

૨૨ થાર ફરતા મસ્ત ફરીર અને ન્યોતિહીન નગીરદાર

ત્રીજે આંકે શુબાઇ સમાચારની સમાલોચનામાં સમાલોચક ખપતે ચિત્તોની પ્રશંસા કહ્યું પછી એ પડી મોજમાં ધાધરાનું મસાણુ ઘાલી ઘેંટેલા પેલા મસ્ત ફરીર અને નગીરદારને તમાચો પાવવાની શુરુઆત કરી છે. એ બન્ને લેખકાનાં લખાણોની સમાલોચના કરતી, એ અમારું આ સ્વયે કામ નહિ હોવાથી અમે કહ્યું 'લખ્યું', પ્રશંસિકે ધારીએ છીએ કે, સ્વદેશની વાર્તાઓ ચલાનાં મોહ નહિ છોડી રાકનાર સમાલોચક મુસ્તી ઉડી જતાં પૂર્ણ રુટિથી મસ્ત ફરીર અને નગીરદારના લેખ વાંચ્યા છે. સમાલોચક લખે છે કે, ".....એ બન્ને લેખકાના લેખોમાંથી વ અને હોર લાગેજ મળે. નામેનાં મોહ પત્રકારો હોડતા વ તો સાહિત્યનો ઉધ્ધાર વહેલો થાય ખરો." પ્રમુખમિત્રના કિપતિ બાંધી રહી ગયા હતા તેમને મટે સમાલોચક ગોળ ન લખે છે કે, "રાં ઉજરગરાય મટે કંઈક એવુંજ લાગે. Jack of all and master of none રા. ઉજરગરાય મટે પાયલા આ અભિપ્રાયને બાજુએ રાખી વિચાર કરીએ તો જ અભિપ્રાય આગાદ સમાલોચકને લાગુ પડે છે.

સાં નરસિંહરાય નાચ્યા દરિ નથી!

આગળ વધતાં 'સ્વદેશ'ના ખાસ અંકની ઉપલક પ્રશંસા ! સમાલોચક 'શુજરાતી'ના અંકના સમાલોચના કરતાં મન્ય અને કવિવર શીં નરસિંહરાયના એક કાવ્ય સંબંધી

લખે છે કે, 'અમુક પકિતઓમાં આ શાસ્ત્રીય કવિ કોટસના લાવ અને શબ્દો ઉતારવાની લાલસાથી દૂર રહ્યા હોત' તો કદાચ આ કાવ્ય તેમને સાચા કવિ કહેવડાવત.' અર્થાત્ સમાલોચકની નજરે વયોવૃદ્ધ કવિવર નરસિંહરાવ સાચા કવિ નથી! તે સાથે સાચા કવિનાં લક્ષણો દર્શાવ્યાં હોત તો સાં નરસિંહરાવને પોતાની આ ઉતારાવરમાં સાચા કવિ યદ્ય 'સારાપદ્મ'માં પ્રશંસા આપત કરવાનો કદાચ માર્ગ સ્પષ્ટ. રાં વર્માની 'અદિસા'ની વાર્તાને સમાલોચકે પ્રથમ સ્થાન (વાર્તાઓમાં) આપ્યું છે; અર્થાત્ તેમણે આ ખાસ અંકમાં પશુ કેવળ કવિતાઓ અને વાર્તાઓ વાંચી ન્યોતિહીન થતા નગીરદારના લેખ મટે લખ્યું છે કે, 'નગીરદારનો હારપરસ એટલે કંઈશના, અસમજના અને લગલગ જગીપણું.' નગીરદાર પછી પાછા મસ્ત ફરીર સમા- લોચકના વાંદેપ્રદારોનો ગોળ યદ્ય પડી એવી ઉપમા મેળવે છે કે, 'મસ્ત ફરીર તો હારપરમાં, કટાક્ષમાં, મર્મમાં, માખખામાં- જેમાં કહો તેમાં યોગસરતાજ નબ છે. એટલે એમને 'તમાચો' તમાચા જેવોજ અણગમતો લાગે છે! ધાધરાનું ધમસાણુ દીવાળી દાંડણે પ્રસિધ્ધ કરી રાં મસ્ત ફરીર 'તમાચો' પાછ બેઠા છે; પરંતુ અનળખીની વાત એ છે કે, ખીજા ઉત્તમ લેખોનો ઉલ્લેખ કરવાની વાત બાજુએ રાખી સમાલોચક ન્યાં ન્યાં મસ્ત ફરીર અને નગીરદાર જેવામાં આપ્યા હ્યાં હ્યાં તેમને તમાચો લગાવવા બૂઝ્યા નથી. રા. સુનિકમાર. 'સારાપદ્મ' પત્રના 'નવા ફાલ'ના અવલોકન કર્યાં હોઇ 'સારાપદ્મ'ના આ કેતુ નામધારી સમાલોચકે તેમની વાર્તા કાઇ પણ રીતે સદકારના સંબંધને અગ્રે વખાણવીજ નેહએ તથા તેઓ પોતાનું એ કર્તવ્ય બળવવા બૂઝ્યા નથી, એ ખરેખર એમને તેમજ 'સારાપદ્મ'ને મટે સતોપની વાત છે.

સમાલોચકનો લોહી રાષયુરા તરફની વિવિધતાનો મોહ અને એમના રાસપ્રયોની માયા 'શારદા'ની સમાલોચનામાં સાફ દેખાઇ આવે છે. 'શારદા', 'નવયેતન', 'શુજરાતી' જેવાં માસિકા પ્રતે રહેને પશુ પક્ષપાત છે; પરંતુ અમુક પક્ષપાતને વશ યદ્ય કેવળ એકજ અસ્ત્રે બધાને મુક્યા ગેસતું એ દીર્ઘદૃષ્ટિની હીનતા છે.

શુજરાતી સાહિત્યમાં સીનેમા સંબંધીની વિશેષ માહિતી કોણે પ્રસિધ્ધ કરવા માંડી છે?

'નવયેતન' મટે સમાલોચક લખે છે કે, "એને સીનેમાની યેવજા લાગી છે." આ વાર્તા કર્યાં સંધી સત્ય છે તે તો શ્રી- આપસી બળે! બાપુ ખરી રીતે જેવા જતાં શુજરાતીમાં સીનેમા સંબંધી અને તેમાં પશુ દેશી વિદ્યપેટા સંબંધી જન સમાજને માહિતી આપવાની શુજના કરવાનું માન તો 'ગોજ-મગદ'ના માંડી ગયું છે. એના સીનેમા સંબંધીનાં લખાણોએ દેશી સીનેમા સ્થિતિમાં કેવો પ્રામાણિક ખગલગાદ હાડ્યો છે, તેનું જ્ઞાન રા. કેતુને હોય એમ લાગતું નથી. સીનેમા સંબંધીનું લખાણ દર અઢવાડીએ પ્રસિધ્ધ કરવા ઉપરાંત પોતાના વર્તના પ્રથમ અંકે તરીકે 'ગોજ-મગદ'ના તંત્રી કેવળ સીનેમા

સંખ્યાની જાણ આસ આંક પ્રસિધ્ધ કરે છે. બે કે, હજ તેમણે
૧૧ વેળી સોનેમા તરફ વિશેષ ધ્યાન આપ્યું નથી; પરંતુ જેથી
સોનેમા જેવા દિવસે દિવસે બહોળા ફેલાવા પામતા ધધાનો
અનુદય થાય એ હેતુથી જ તેમના ચિત્તપટ નામ ધારી લેખક
જેથી ફિલ્મો અને સોનેમા કંપનીઓ સંખ્યાની લખાણ પ્રસિધ્ધ
કરવાની આવશ્યકતા સ્વીકારી હશે.

મેળ-મળનું અને બે થી મેળ

પામધુની અને લોહી બળરને લાયક સાહિત્ય પીરસવાનો
માન લેરેલો ઇલકાળ 'નિર્દોષ અને નીતિ ધર્મ'નું સાહિત્ય પ્રકટ
કરવાનો મુખપૃષ્ઠ ઉપર મુદ્રાવેષ પ્રસિધ્ધ કરનાર, પ્રતિષ્ઠા
ભંગના લાયકી ધર્મીજ માલને અધવચ્ચ ઉઘાવી દેનાર 'બે થી
મેળ'ને પશુ સમાલોચક તરફથી મળી ચુક્યો છે. 'નવચેતન'માંથી
'બે થી મેળ' કરેલી તરફથી સમાલોચક દર્શાવી આપી છે અને
'બે થી મેળ'માં લખાણો કરતાં મેળ-મળદર્શનાં લખાણો તેમને
વિશેષ રીતે લાગ્યા છે એ મેળ-મળને પોતાનું મહાલાભ્ય સમ-
જવાતું છે! એકંદરે કવિતા અને વાર્તા સાહિત્ય વાંચવાની
મગ્ન લાલસાને લીધેજ પામધુની અને લોહી બળરના અબુજમના
લગામાં સમાલોચકને ભટકવું પડ્યું હતું! સિદ્ધ કહેવડાવતા
આવા સમાલોચકો લોહી બળરના લીલા વાવડાને જોઈ લાછી
ઉંડતા નથી; પરંતુ અસિદ્ધ બની જવાની આશંકથી લીલા
વાંચકને ફાટી તોડી લાઈને કિલ્લપ કરી આગળ વધી શકે છે
એ ખરેખર નવાઈ જેવું છે.

ઉપસંહાર

ઉપર એ સમાલોચક લખે છે કે, 'આ સિવાય આજી
રતાં સેના માત્ર સ્વીકાર લખીને સતોષ થાતું છું. લાંબી સમા-
લોચનાની તેમને ઇતિહાસી હશે, પણ એમણે અમાઉથી કરેલી
અહેસાતો એ એમની સમાલોચના છે એવું આશાસન તેઓ
પ્રુથીથી નહિ સ્વીકારી લે?' આ વાક્યોના ઉત્તરમાં લખતું
જોઈએ કે, જે પત્રકારો અને લેખકો આવા 'સજ્જે મેરે લગતાં
દબ' એવું લખકર તાન ધરાવનાર સમાલોચકની આંધળી સમા-
લોચનામાંથી ખચી ગયા છે તેઓ પોતાના અજ્ઞાપ માટે જરૂર
આશાસન સ્વીકારી લેશે. અહેસાતોને જ ન્યારે સમાલોચના
તરીકે સમાલોચક જોળખાવી છે ત્યારે પછી તેમણે નિર્જાળ
શરીરે શા માટે આટલી તકલીફ ઉઘાવી હશે એ સમજી શકાઈ
નથી. ગમે તેમ હો, પરંતુ એટલું તો સત્ય છે કે, ચોવીસ
કલાક જેટલા ટૂંકે વખતમાં જેવી સમાલોચના થવાની આજ્ઞા
રખી શકાય તેવી સમાલોચના સમાલોચક તરફથી ચઇ છે.
ધર્માર્થ કામ કરનારા પ્રજાસા કે નિંદાની પરવાહ રાખ્યા સિવાય
પોતાના અધ્યે તરફ આગળ વધે છે અને એજ ખરા કર્મકર્તાને
કહે છે.

બહાર પડી ચુક્યો છે! નવેમ્બરનો આકર્ષક ચક્ર

નવચેતન અને રંગભૂમિ

(આ અંકમાં પાનાં ૬૨-ચિત્રો ૩૫-ચિત્રો ચિત્ર ૨)

આરંભ પરનાં કુલપેન્સિવિત્રો

કવર ડીઝાઇન: (ચિત્ર ૧) શ્રીયુત કુરુષર અબુજાનું
દેવ મન્દિર: (કલામ ચિત્ર ૧) ચિત્ર ૨. રાવલ જેથી
કુગન: (ફોટો) વિજયવતીના આવાસમાં શ્રીયુત કુરુષર
વાંચકને ને આદર્શ રટુઅર્થ: (ફોટો)

લેખો, કાવ્યો, વાર્તા,

હાસ્ય સિનેમા વિગેરે

કુલપલનના પ્રાણ: રા. દેવજી પરમાર, કવિની
ઉપાધિ રા. ચક્રાકર પંથિ, જ્ઞાનધર્મ તીર: રા. પ્રલ્લ
ચિત્રકાર રા. તનુજા. શ્રીસની નાટ્યકલા: રા. ચંદ્રાનંદ
સુતરીયા. બાળ ડેળવણી વિષે કહે: (અચિત્ર) રા. 'એ.
પી.' કોકની પહેલ: (નાટક) રા. પ્રેમાર્થ જોડીકર.
દેવી! પંથો! રા. વલ્લભજી મહેતા. જેથી કુગન: (ખાદ
પેપર પર અને ચિત્રો કાળે) રા. કૃતિનાલ દેસાઈ.
વાંચક: (અચિત્ર) રા. ચીમનાથજી ઉકાત. હિન્દ નજી
અને જીવ: રા. નરેન્દ્ર અબુજાનું દેવ મન્દિર: રા. ર.
મ. રા. મારીયા: (હાસ્યથી ભરપૂર) રા. કિશોર
વર્મા. ચિત્રકાર રા. શરમાળ. ચિત્રપટ: રા. રસાન્ત-ચિત્રકાર
રા. ચીત્રી. પાપીની દર્શા: રા. હરિપ્રસાદ દેસાઈ. ચિત્રકાર
રા. રાવલ. જીવરને અબુજાને: રા. ચાંપથી ઉરશી. ચિત્રકાર
શ્રીયુત કુરુષર. તમારા હૃદયના ધંધાકાર: (અચિત્ર)
રા. ચાંપથી ઉરશી.

વાર્ષિક લેખાજ્ઞ ૨. ૧૦ હિન્દ બહાર ૨. ૧૦ હિન્દ ૨. ૧૦

લેખો: ચાંપથી, ચિ. ઉરશી

અધિપતિ અને માત્ર: 'નવચેતન અને રંગભૂમિ'

સીનેસાના સમાચાર

અખનાર—૨. ચિત્રપટ.

નવી ફિલ્મો—

બાળ વિદ્યવા—ક્રિસ્ટિયન ફિલ્મ કું. નું જ્ઞાન ભગવત સામાજિક ચિત્રપટ. કાયદેકદર મી. ખહેરામચક. ફેરોમારર મી. વી. બી. ભેલી.

વરતુ—સાંભળવા મુજબ ઘણા લાંબા કાળથી મી. દેવે બાલી એક સામાજિક વરતુ અખવા વિચાર કરતા હતા; પરંતુ અંદર અમુક વરતુઓ લાવવાની હોવાથી અને તે મી. સેનસેનની વિરુદ્ધ હોવાથી લાવી કાઢ્યા નહોતા; પણ હાલનું વાતાવરણ બેધ મી. દેવેને યુનઃ અખવાની ઈચ્છા કરી છે અને અંદરથી સામાજિક ક્રમા બનાવવા બતા-અમોને દિલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, પ્રભાત સેનસેનન ચમ એવું, બરા પણ ખાન રાખવામાં આપ્યું નથી. પરંતુ એક વર્તમાન બનાવનું હથકું આપી સાંસારિક સવાશેથી ઠીક કરેલી દેખામ છે.

ફેરોમારી-નારિયર ફિલ્મ કું. માં કુલજ ફેરોમારેને સ્ટાફ હોવા છતાં દીન પ્રિદીન ફેરોમારી સુધરવાને ખદેવે કેમ નખળી પડતી ન્ય છે. તે એક ગંભીર અવસે છે. મી. મલેક આ બાબતમાં તંબાક કરતા નથી; મી. ભેલીને જા બાળી ના ફેરોમારની ફેરોમારી બાલી નખળી નીકળે તે અમો માની શકતા નથી. ત્યારે વાંક કોનો ?

કાં તો લેગેરેટરીની બેરકટી હિંવા બીજું કાંઈ કારણ હેવું બેઈએ. આ બાબતમાં ચતા ત્રાસાન માટે અમો સાથેને ચેતાલીએ છીએ કે આમાં ખાસ બતી. દેખરેખ રાખવાની જરૂર છે.

એક્ટીંગ—મી. ખહેરામચક નવા કાયદેકદર યથા હોવાથી કમીઈ આમી બેવામાં આવે છે, મિશ વેલીનર તથા કેટલાક બીજા પત્રેનું કામ નખળું બેવામાં આવે છે. મી. અર્ધેલે પણ આ ફિલ્મમાં બેઈએ તેવું કામ કરી દેખાવું નથી. મિસ ભમનાના ચર્યાતના સતિમાં મેમાં મી. દેવેની અગ્રી રપ-કાંતી ખસ 'હાલના' સારેલી છે, તેમાં મેલા દેખવા આવે

દેખાતા નથી. એકંદરે બીજે કે ચાં કલાક સ્ટાફનો ઉપયોગ કરી હોય એવું જણાઈ આવે છે. એ કે, અમોને રા-રિવા દરેક માન છે, છતાં માત્ર મેલું બતાવી આમાં આ માટે દેખાઈ જોનાની બની કાંતિને દિલગીરી. અંખપની. માફક અંખ લગોડતા હશે ? બાકી નાની મંજલા-મિસ. કાંદમલી-પ્રારા જીવાય તો ભવિષ્યમાં એક સારી નવી યવાની આકા. આપે. ધારવા મુજબ 'મંજળ' ના નામે સેનસેનન કરવા છે. જેવી આવા રાખવામાં આવી હતી, તેવી કાળ નીવડી નથી.

સતી ચિત્રતિની—લક્ષ્મી પિકચર્સનું. કહેવાનું ધામિં ચિત્રપટ, લેખક-મી. દેવે, કાયદેકદર મી. ભેલી ફેરોમાર એસસ દાખે, દેવારે, ભેલી અર્ને પાંડુ.

વરતુ—ધામિંક હોય સોમ પ્રેક્ષનું—અને સંકરની લકિન પ્રકાશન વખતનું છે. પરંતુ કહેવાને દિલગીરી છીએ કે, અ-વરતુ જોયું, લઈ તેમાં અમેરીકન ક્રમા તથા સીરીયલો નંચીસ તથા રટનસ લઈ મી. દેવેને તે વરતુ ઉત્ત કરવા બતા-રહે, અગ્રી, હોય સમજાવું નથી. દાખલા તરીકે મુર લેગોને મી. દેવેને બતાવ્યા છે, તેઓની દસ્તી તે વખ દિન-કુચાનમાં હતી ? મુર લેગો, અમે ધરજામી છે. તેઓ દિનુ સ્થનમાં અનાય તરીકે ક્યારે દાખલ થયે; તે તેઓ અખબારી કે અમેરીકન રેઠ ઇન્ડીયનની કોપી કરવા બતાવે ઇન્ડીયન ખલે મુર લેગોને કોઈની કોપી છે.

ફેરોમારી—ચાર ચાર ફેરોમારોએ ટેન્સ દેવેલા છે.

નેઈએ છાએ એક્ટ્રેસો--

અનુલસી તેમજ બીન અનુલસી સારી-
દેખાવડી-કામ કરવા ઉત્સાહ ધરાવનારીને
સારો લાભ મળેશે.

મગે લક્ષ્મી પાંકચર્સ દસમત મહાલ
ચોપાટી.

ફેરોમારી બધીજ સુદર છે અને કેટલાક ખોસો તો પડી બેવા કાપક છે. કેટલા આપેલા પોલ માટે મી. ભેલીને અમો મુનારકાઈ બાપીએ છીએ.

એક્ટીંગ—મિશ બુપેર અને મિશ પ્રતલીનું કામ સાર છે, બ્યારે મી. તકરે, અં-મનેથરનું કામ મેલું મલક પડે તે. અંગ્રેજ એક્ટ્રેસ મિશ

ધરનનું કામ આ લાઇનમાં પ્રથમ હોવાથી ઠીક છે, પરંતુ તેને નાચ ભેતા ચંદ્રાના-તની અથવ કન્યા કે સિમ્પતિનીમાંની નામ કન્યા-એક અથવાનું દિવા મચ્છમાં 'રહેલી અમથનું' રાજ હોવાથી કોપી કું કોપી જણાઈ આવે છે. આવા નાચો ન મુકામ તે વધારે જાર.

કેળવતો લોકમન-ગોપ એક સિનેસાના ફિલ્મ માલતી રોમ તે દિલગીરી માટે તેજ સિનેસાને લખતી બ્યારેથી તારથી ફિલ્મ કરી ગઈ છે-સારી નાપી ઇ-પ્રારાજ કરી નાપી ઇ-આવી રીતે લોકમન કેળવી-પથને ઉત્તરી પામવાના દાવામાં એ અમલો થતા બેવામાં આવે છે, તેવું કાંઈકુ ગોપ અખબારી ?

ભાવનાના ભાષ્યકારા—અજ્ઞાત જ્ઞાને જોઈએ છીએ ત્યાં રહીશામાં—હિનેમામાં—લેખકોમાં દરેક રથએ ભાવના સતી કે—હીક છે—તેનું ખૂન કરવામાં આવ્યું છે—મારી, નાખી આવ્યા ઉદ્ધારો સંભળાવ છે. તો તે ભાવના થી ગીત છે? સંભળવા પ્રયાસે કામરેકરે પાસે મેટાં લાવણે થાય છે. બાલકમણ કામરેકરેને ભાવના વિષે ખસ પાડે આવવામાં આવે છે. આ તે ભાવના જેવી કંઈ મેરી વસ્તુ છે જેને મુઠે પ્રિતેમાના પેટં લેખકોના મોઢામાંથી પણ ભાવના શરી ઉતરે છે એવા મળેલો અગ્રજ સંભળવામાં આવે આવા લેખકો જેમને જોઈએ હિંમ લેવા મેસે છે તો ત્યાં તેમની ભાવનાનાં હાલો ખૂન થયેલાં તેમની દૃષ્ટિએ પડે છે અને મોઢામાંથી “ મો ધુલો! મારા ડાલા! ” એવા ઉદ્ધારો નીકળી પડે છે. તે વખતેનાં કામરેકરેને મળેલું જુલુબ મરમ પડી જાય છે. છતાં અખેને જાણે કાલજી જોઈએ—આ મોટીની યુ જતાયે છે?

લંલાગી—કામરેકરે અને કામરેકરેના—મારામાં કુલપ કરાવી એક ખીલને દરેક પાલવની કેશીક ચાલુ થઈ ગઈ છે મારે મેળતા રહેલો—સ્વાર્થજિને યું કાલ મળશે, તે તો ઉતર જાયે ખાલી મલેકોની ખાલી નિષિતજ છે.

મહુદાન સરન—શ્રી કારણ હિંમ કાં. અને રોયજ ખાટું રહીશે. અમુક કાલેનાર સરના મેલનમાં ઉતર્યા છે. જોઈએ છીએ કોણ પીન—ધેર જાય છે.

નવીન ખખરો—ધુનાછોડે પીકાર શિન્દીકવાળાઓએ મોટું, સાડી આવી ખમ્મીને રહીશે કાલે લઈ લેશે. છે, અને મીં સારેપાસની કારણની નીચે હિંમો કામરે.

કુલુ—રાખ વિક્રમ અને લેનળી કામરે દેશમાં રચી રિયેની ‘સ્વપ્ન મુકરી’ તૈયાર થઈ ગઈ છે જ્યારે સેમનથને ચોરા થોડા વખતમાં કર મશે.

કેટલીકર—વીરભાળા અને લક્ષ્મી કાલી પૂર જોઈશે પાલી વણ છે. મી. બહેરામશાહ માટે નવીન રેડી તૈયાર થાય છે. અખેએ કાવિય સાખું હતું તેમ બાપ કમાઈની નાની નડી મિશ્ર ગોદર અને મિશ્ર પુતળીના કામે પ્રિતેમાના માલેકોનાં ‘કાન જેનું’ છે અને લંલાની કાલી તથા થોપલા વર માટે તે રહીશે જોઈએ જાય છે.

મેરેકરીકાં પોસ્ટર—માથા બલરતા પોસ્ટર ને ખ્યાન જેનું હતું તેની જગ્યાએ જોતામાં અવડું ‘ગેક બંગલ’નું રોયજ ખાટું રહીમેનું પોસ્ટર વધારે ખ્યાન જેની રહ્યું છે. આવું પોસ્ટર દેશી શીલમ કંપનીમાં તો આ પેલ વેલેજ રોયજ છે. ખરેખર, આ પોસ્ટર જોનાં તે રોયજ ખાટું રહીમે કાંઈક કામ કરીવતાવરી જેમ કારી રાખે છે.

લક્ષ્મી—મી. લેવી લખેલી ‘વીરભાળા વડું’ મી. જોઈ પડી ના છે નીજ પડુ એક ની વડુ આજકાલમાં કર મશે. રોયજ—કારણ નિષેધ ના. નવવજુ કર સિવજમાં પૂરી કરી છે. અને કાલેના પ્રયાસે બજારનાર સરનાની રહુ કરતા

વાળા પૂરી કરે તે પહેલાં પૂરી કરી બતાવવાની નેમ સંભળાય છે. આવી દરીશા કોને લાભકારક નીવડશે?

સારદા—મોદાપુર ખર્ચ. સારી મદદ મળી જણાય છે. અને પૂર જોઈશે બાજરાવ મરતાની તેમજ રા. નવવજુ બહાર પાડે. સંભળવા મુજબ સિનેમાં મેમેરિકામાં આ રિપો. રહુ મશે, કંપની કોલકાપૂરીથી મુબાઈ આવી ગઈ છે.

સેન્સર—જાણીના સેન્સર મી. કિવાલર ને લાંબા વખતથી રજા ઉપર હતા, તેઓ તમા મંજળવારે પોતાની મુશી પર હાથર થઈ ગયા છે.

શ્રી લક્ષ્મી—શ્રી કદમી-પિચાઈના બાળીદારો મેલઈ રામદાસ અને જાનકાલ વચ્ચે ને મનકેર માલની હવે, તેને મજા મંજળવારે નીકાલ થઈ ગયા છે અને મી. રામદાસ દારકા દસે પોતાની સાળીદારી રાજગુણીથી, છાંટી લાંબી છે. જ્યારે બકમી પીચાઈના હવે એકલાં માલેકો તરીકે જમતાવાળા મી. જાનકાલ જેન્ડ કાં. રહેશે.

હડલી ખખર—કારણ વિ. કામર. રા. નવવજુ વિષેની સમાધાની થઈ ગઈ છે.

મુબાઈની મોટીની—સરસ્વતી વિ. દેશવાકર, બરેકીક તરણેર મુકારે હિંમ જોઈ ગયા છે.

ચર્ચાપત્ર

વાણીયા મુછ નીચી, તો—

“ માજ-મજાદુના ગવિપતિ. જોગ, ”

કુલુ છે કે—સીનેમા લાઈનમાં, કેટલીક ખાખોમાં તો વાળ વિષવાના મેંખ કર્યા દરી, પવ મો શીલમમાં ને વસ્તુ ખીતા-રવામાં બની છે તે મુગ મુલ્તામાં દશાશીમાં અને વીજશ્રીકળા વાણીયા કામમાં આવા બતાવ અને છે જેમ મુજબવની મત-બન છે. આ બેક કોપો તો મારા ખ્યાનમાં છે તેમ મુખી કમે મને કડીવાલામાં વસે છે. કાલિવાલમાં વરતા વીજ. સંમળે તથા દશાશીમાં આવા જેનકાં કે કામ સામાં કરવાનો રીવાજ અલંકરિત છે. જ્યારે કોપ વનડું હેવ તો તે કાંઈ લેકરે મરો. લેવા આજના મુજા જેવું ક્યાત દુષ ન કરેવાય. માટે લેનક મહાકરને સર્વત્ર મળેલાં લાંબા આમાં ગરજને બાળા છે વધારામાં બીજ કાંઈ કામમાં આવા સાધરણ બતાવે દરી તે અજાણામાં લાવવા કીક વાણીયામાં જોડું. લેવામાં આવ્યું છે કારણ “ મીમારા વાણીયા કાંઈ ખૂંજ નીચી તો સડી મત વાર નીચી ” નેરી ખારી બીજ કામમાં ગમે. લી. કાલિવાલાની.

લેખકો અને ચર્ચાપત્રીઓને જવાબે રા. નીયાઈ—ખાખો લેખ મળે. રમણ સંજોગને લેખ મુલતી.

રા. સાધાશ્રી—ખાખા ચર્ચાપત્ર મળું. કપરનોજ બવાજ—તમાવા લેખમાં મુજા અંગાના પ્રાણા અને અધિપતિને રમણ મળી જાય.

રા. મનકેર—વરેજાકાં—રમણ પ્રકરને લેખ મુલતી.

મોજ-મજહ ઇનામમાળા નં. ૧

રૂપિયા પચ્ચીસનાં ખાર ઇનામો

મોજ-મજહના વાંચકો સિનેમા અને નાટક વિષે જે રસ લે છે, તેને માન આપી તે ધધાઓમાં શૈક્ષીન પ્રબલ શુ માગે છે, તેની પરીક્ષા થાય એવા ઉદ્દેશથી આ ઇનામમાળાની યોજના બહાર પાડવામાં આવી છે. આશા છે કે, શૈક્ષીન સંસ્થાઓ આનો સંપૂર્ણ લાભ લેશે.

નીચે જણાવેલી કુપનમાં અત્યાર સુધીમાં બહાર પડેલી સારામાં સારી

દસ દેશી ફિલ્મોનાં નામ

લખી મોકલનારાઓમાં રૂ. પચ્ચીસનાં ખાર ઇનામો વહેંચી આપવામાં આવશે.

ઇનામોની વોગત-રૂ. ૧૦, ૫, ૩, ૨, ૧, નાં એક એક મળી કુલે પાંચ-

ખાર આનાનાં બે- ચાર આઠ આનાનાં પાંચ મળી કુલે ખાર ઇનામો આપવામાં આવશે.

આ બધાં ઇનામોના રોકડા રૂપિયા નહિ આપતાં તેટલી કૌંમતનાં અમૂલ્ય પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે. પુસ્તકો મોકલનારો જર્જર ઇનામ મેળવનારને શીર છે.

આ ઇનામની હરીફાઈનું પરિણામ તથા દરેક ફિલ્મને કેટલાં મત મળ્યાં તે તા. ૨૯-૧૧-૩૫ ના અંકમાં બહાર કરવામાં આવશે.

સૂચના-કુપન પોસ્ટ કાર્ડ પર ચોટાટી મોકલવાથી બે પૈસાની ટીકાટમાં આવશે.

મોજ-મજહ ઇનામમાળાની કુપન

તા ૧-૧૨-૨૫

સારામાં સારી દસ દેશી ફિલ્મોનાં નામ

૧	૨	૩
૪	૫	૬
૭	૮	૯
૧૦		

લી

૧૦

૧૦

१. ७७ अंक ३२ भा. १५-२१-२५

२. १ आने लहार गाँव ११ आने

वारिक लवण ३. ७७

भदर गाँव ३. सवाथर

भोज-भजन

आङ्गीकृत औरत

વિરોધિયામાંથી કરજામાન ઉનારવા જાએ. હું વિવંચ નહિ કરતાં ઉપર ચાલ્યો. દીનલાલ ને જોરડીમાં દત્તો એ જોરડીમાં પ્રવેશ કરતાં તે જગ્યાન સ્થિતિમાં ચિહ્નમાંથી થઈ રહેલો નજરે પડ્યો. તેની પાસે એ યુવો મેડોના હતો. અને જોઈ તેમણેના જો કહ્યું, "મેડોના જાણી દમજા આપ કાંઈ જોઈશો નહિ. દીનલાલ ઉઘે છે."

હું દીનની કાંઈ પાસે મેડો. એક ચિનીટ પછી મારી એજે પણ એ જોરડીમાં પ્રવેશ થયો. એ વખતે કરજાવા જેવી તેની રિયનિ ન હતી. તે જોઈદમ ચિહ્નના નજર પડી ગાતી. "ઓ દીનલાલર!" જોઈ રડી પડી.

દીનના જાખા હરીર ઉપર વજન-રોગ જાતબન થયો હતો. જાખો પણ ઉપાડી રજાવ તેમ ન હોયું. તે જગ્યાન થયેલો ન હોયો; કેવળ જામાન તંદ્રામાં પડ્યો હતો. મારી સ્ત્રીય કંઈવર ચાલુજી તેલે કહ્યું, "હું!"

મારી સ્ત્રીય કહ્યું, "દીનભઈ! હું જાતી પડેથી છું!"

દીનને અનિદ્રીય સ્પરે કહ્યું, "કાલી કે! જાણી કાંઈ થયું!"

એ યુવક મંડળનો બહોવન અતિ મુંદર હતો. તેમની જાગ બવરથ પ્રવંચનીય હતી. દીન કામે દસ વિદ્યાર્થીઓ હતા. તેઓમાંથી કાંઈ ઉપાજીની રખેલો દોવા છતાં ઘેર ગયો નહોતો. એ વિદ્યાર્થીઓ જા વખતે મેડિયમ પ્રવેશી પરીક્ષામાં પહોંચ થયા હતા. પાંચ વિદ્યાર્થીઓએ બી. એ. બી. એચ. સી. ની પરીક્ષા દીનની કામેજ આપી હતી. બીજા ત્રણ વિદ્યાર્થીઓએ અપ. એ. ની પરીક્ષા આપી હતી. ત્રીજા વિદ્યાર્થીઓની પરીક્ષા થઈ ગઈ હતી. એ ને વિદ્યાર્થીઓએ રજામાં-અર્થાત્ ઘેર ચાલ્યા જવાની તૈયારી પણ કરી હતી. એવામાં દીન બીજાર યવંચી એ દસ વિદ્યાર્થીઓમાં એક "પણ ઘેર ગયો નહોતો. જ્યાંમુખી દીનને આરામ ન થાય ત્યાં સુધી તેઓ ઘેર જવાના નહોતા. પણ એ વિદ્યાર્થીઓ સેવા કામ પેલા અવસુત હતો! રાત વિવજના વારા વાખી ક્યાકમે તેઓ દીનની સેવા કરતા હતા. ને જોયજન રોગ્યું નમ સંકળી પરમ આત્મીય માણસો રોગીથી દૂર રહે તેમ હતાં એજ રોગમાં તેઓ જનુહિત કાવધી-નિર્માણ રીતે દીનની જાગવર કરતા હતા. દવા દાર માટે તેઓ જઈ છૂટે કામે પૈશા અરચતા હતા. એ વખતે જોઈ સંકળી હું રોગ્યું જની ગયો. તરીજ જાગકને મટે જા કોવો વતન હતો! એના ઉપર કંઈક જાતી પડ્યો-યોતને પણ એ સ્પર્શજન ન થયું પડ્યો એ જમની કલ્પના એક પણ વિદ્યાર્થીના અંતમાં સ્થાન મેળવી શકી નહોતી. દીન મારી નહોતો જાઇ હતો એમનો સંજેભાઈ હતો! ધન્ય છે એ યુવોની રિજા દીક્ષાને વા કુવંચ જ જરમાયેશ કારતવા મુખરો હો! કયા સમજી

અહીં મેસી રહેવાની જરૂર નથી. જાણી, તમે જોરડીની અંદર ચિહ્નમાંથી પડી પડી ચિહ્નમાં તમે પણ કાંઈ પોઈ થીકી પાસે જાએ. વજ છે કે જાણી જાણું?"

બીજો એક વિદ્યાર્થી કે જે જા વખતે પાસ થયો હતો તેણે કહ્યું, "અનંતાજી! અજાણ રખલાજીની ક્યુડી બરબાઈ છે. તમે પણ દૂર નહિ. કાલી તથા કીકોને અંકગણવં કામ જાવે છે! તમે જાને જરી રીતે 'પ્રિયજી' જુઓ, કીકી માટે થોડાં રમકડાં આપવેજ જ નથી કલ્પી અવરથા કરી છે ને! અજો, જમને જા કાંઈ જાણી નાખે! અનંતાજી! મેડોનામાં માટે ઘેતીઈ, પહેલું વજેરે કીકી વર થાક જાણું. રાતે નવ વાગે ડાહર કોઈને લવાની છે. દરિયાજને અહીં મેસવા થો. હું કાઢેજ પસે જાઈ છું."

આ માણસો હતા કે રેવાના! અર્થ તથા કાંઈક નહોતું જાણ જાણના રેખાં જુડી જુડી ચાલિના હોવા છતાં તથા રિવત એ હોવા છતાં તેમને જાણું સંધ, પડપડ પ્રેમ સેવાકાવ વજેરે જોઈ હું અંકિત જની રહે. વિદ્યાર્થીઓ રાતિ-રોગમાં મુખવાન જની મે પડી વધા દમજોમાં કાઢે છે જેવું ને રેવાના જોઈ સંકળવામાં આપું છું તે આ રખે તે જોઈ રખે પણ રીતે અને દીનની જોરડીમાં મેલા. તેઓ અને કાંઈ રામ પણ કરવા દેતા નહિ. વખન રોગીની જોરડીમાં જઈ કાઢેલો હતો એ જોરડીમાં જતી તથા દીન પસે મેજી. તે રોગી, હરીર કાચ ફેરવવી પણ તે જોર નીકળતી ત્યારે યુવોના અત્યાચારને રીકારી જોઈ જોરડીમાં જઈ જાણી સ્થાન મી હતી. એ પછી જ તે કીકીને કામમાં જઈ મુખવાજ જાખા પછી માખાને કાંઈક થઈ તેને માટે રમકડાં, ખાવાનું, ટોપી, અજાઈ હતું. હું વધુ નિયંધ કરતો હોવા છતાં લદ્દ જાખતા નહિ. એ વિદ્યાર્થીઓ કામ મુખજે પણ તેમની કામે પાતવિન કરવા જેવું નકામું અન્ય નહિ કરવાનું વિદ્યાર્થીઓ તેઓ અન્યર કોઈનું સંકળના નહિ

આપ :
પુરત :
મેળવ :
દરેક :
રોગ :
આવં :
સુ :
મોહક :
જા પડ :

એટલે રેવરેન્ડ આરંભ થયા પછી ચેરમે દિવસે દીનુ ઉઠી બેઠો. બધો જોવા રોળીને આટલો બેઠો આરામ થતો નથી; પરંતુ એ જાણી જાણીને—એ દંત્ર ચર્ચાઈતા વિષય હાથથી દીનુના રોમને દૂર કરતા હતા: કોઈના ને કોઈ લાવવાનું કહેતા એ કથળી રહ્યાં. અરબની પરવાર ક્યાં ચિવાય તેઓ બધાં આવતા હતા.

મુઝાબ પટેલના પછી બીજા દિવસે મહેં રામજીને પત્ર લખ્યો હતો. દીનુને કાચે લઈ હું ચેર કમારે પછો ફરીજ એજ યાન પોતાના દરેક પત્રમાં રામજીએ પછી હતી. રામજીના જાત્યાર કુળીમાં ત્રણેક પત્ર આવ્યા હતાં હથેરે મદારા જેવા દિન્દિ માલસ માટે આવ્યો બધો રસેક, જાનુઆર અને આગ્રહ આવતી બધી અંતિમતાના હલેખમાં એમનાં કરી કાપેલાં હતાં એમ હું હવેજ જાણી શકાયો. વિષય વિષય પછી એક શુક્રવારે દીનુએ જાનુઆર લખ્યું. બીજો દિવસે કમિયારે વિવાધાંજીએ કહ્યું કે, તે દિવસે આપ, એ, આપ. એજ. સી. બી. એ, અને બી. એજ સી. પરીક્ષાનાં પરીક્ષામ કાચેજે પહાર પાસે. જયજા વિવાધાંજી મહારી અને પૂજના લખ્યાં, “લાલી, કહેા નેહંજી, અને દર જગ જગ ચપ્પાં કે નહિ ?”

મહારી સીએ કમિયારપણી ઉચ્ચારી, “તમે બધા પાસ મેલો, એક પછે વિવાધાંજી ન પાસ નહિ યાવ. એ તમે જ પાસ માંજો તો ધર્મ કમિયાર છે એમજ હું જમજી. હું ખાતો પૂર્વેક કહું છું કે, તમે બધા પાસ થશો.”

સુધળા વિવાધાંજી એક વાંચે મેલી ઉઠ્યા, “લાલી, નો એમ થય તો જામે બધા તમારા હાથની—”

સુધા વચ્ચેજ મેલી ઉઠી, “આને તમારી હજી પ્રમણે હું મદારે હવે રસે હું બનાવી તમને સહુને જવાબી.”

મહારી સીની કમિયારપણી કાળી ફરી. જાનુઆરના બધા વિવાધાંજી પાસ થયા હતા. દીનુ એ વિવરમાં જાનુઆરનાં પ્રથમ આવ્યો હતો. વિવાધાંજી બધારે એ શુભ સમાચાર લઈ જાનાં થયમાં આવ્યા ત્યારે જાણે કે જાનંદ જાનંદ થઈ રહ્યો. તેમના જાનંદને જુલમ બીચરી કીડીને સહન કરેલા પડ્યાં. વિવરમાં જા. કારકુનીની અંતિ અંતિત બની મથા હતા, એ તે સમજી કહતી જ હોતી; હતાં સધળા વિવાધાંજીના જાનંદને ઉપજાયા કોઠ વર્ગની કીડીનું કેદ ફરી વહેવા લાગ્યા. એ કેડું. જાપૂર્વ-દરવ હતાં એ રત્ને જાનાથપ્રમાં મહાલોજનની અવરધા થઈ. રસોયાને કાચેલા કાર કાંચેને પ્રેમ-નતાથી ઉઠાવી લાધો. તેણે પેતેજ કથળા રસેઈ બનાવી તથા કીડી ચોરે દૂર મેલી રવી મેલાઈના એક બચ્ચાને રમાધવા લાગી.

હવે આમરે ઘેર બપોરું હતું. કોઠેરે દીનુને ઘેર તેડી બનાવી જા આવી હતી. બધા વિવાધાંજીએ પણ આમરી સાચે અમારા હો જાવવાનું કહ્યું. હેવરે એમજ નામી થયું. એકતરફાં મહારી કોએ કહ્યું, “જા બધા લાહજોના આવજો ઘેર આવે છે, તે મહારી ઉત્તમ વાત છે. એમને જાપણે ત્યાં દરજત ન પડે એટલા માટે નેહંની વાનુજો જાડીથી ખરીદી હશે. મદારી પાસે

આળસેક રૂપિયા છે તેમાંથી દીનુમાથને પછી નેહંની વસ્તુઓ લઈ આવે.”

જાનુઆર આ વખતેજ એક વિવાધાંજી મદારથી મેલી ઉઠ્યો, “લાલી, એવું નહાયું” અરય કરસો તો અમારામાંથી કોઈ તમારી સાચે આવશે નહિ. હું તમારી વાત કહુંને કહી રહું છું.” મહારી એ મેલી ઉઠી, “ઓ સખા! લાહી! મહારી વાત સંભળ. મરજા ન કરી.”

અમને અંદર આવી કહ્યું, “તમે એક પછે પેસો નહિ અરયવાનું કમ્પ કરો તેજ જામે તમારે ત્યાં આવીયું. તમારી પેટની કુચી આવે. હું એમાંના રૂપિયા કાઢી લઈ મહારી પાસે રાખું. કુચી નહિ આવે કે ?”

અમને જાનુઆરનીયી કુચી લઈ કુધાની પેટી ઉઘારી. એમાં એક રૂબાઈમાં ચાલિક રૂપિયા અને ચોઠા પેસા હતા. અમને બધા પેસા મળીને કહ્યું, “લાલી, બધા મળીને ચાલિક રૂપિયા સાથ તેર આના છે. તે તમારા મદારા પાસે ફૂં જમા રાખું છું. મદારાભાઈ! તમે માફી હો !”

જામ કહી અમને રૂપિયા લઈ માફા થયા. જાતી વખતે તે કહેતા થયા કે, “હવે તમે સહુ સ્ટેશને જાઓ. ત્યાં આપણે બધાં મળીયું.”

પથા સમયે રેલ્વેને જઈ નેહું તો ત્રણ ચાર હતાના મદારા કંડીયા અને એક નવી રહેલ દંત્ર લઈ ત્રણ વિવાધાંજી ત્યાં ઉઠા હતા અમને નેતાની સાથેજ તેમણે કહ્યું, “રિપોટ ખરી-રોય નહિ. જામે રિપોટ લઈ લીધી છે.”

રૂપા પાસે જઈને નેહું તો મધ્યમે વર્ગનું એક ખાનું તેમણે વિચાર્યું હતું હતું. જામે બધાં મળીને તેર માણસે હતા. સરખામાં ત્રણ પુરુષ હતા. એક કારેલા કાપળાને નેહ મહે પૂરુષ. “દરિયાલ! આનાં છું છે !”

દરિયાલે ચંચિર લાવતી કહ્યું, “મદાર કાઈ જામાં કાચે-જાતી કથળા ચોપડીએ છે. પાસ તો થઈ ગયા છું. હવે એ કથળા સરસલીને તાપીમાં પધરાવી કથળા.”

કોઠાના સ્ટેશને મારી તેમજ હતી. તેમાં બધા સમયે સહુ મેલી થયાં. મારી સાત બઈ પડેલી. રામજીની વત સધળા વિવાધાંજીના જાણીમાં કમારનીય આવી હતી. અમે કાપડી પેટરૂંકાં ઉપર ઉતરી પડ્યાં. રામજીને કાપડી મહારી પાસે આવી પૂજણ, “લાલી! નાનાલાલ ક્યાં છે ?” તેમને ઉપકીને નીચે ઉતારી.”

હેવરે સમજીએજ કાળી લાવવાનાંથી દીનુને ઉચ્ચ મહારી-માંથી નીચે ઉતારી. પછી તેણે કહ્યું, “મદારાભાઈ! જુઓ, હું કહેતોજ હવેને કે હાનામાંજાને કમારમ વડું જશે. જાનાનાજ બ. જાણુડ વાંચ મળું નથી, વજીરવડું ફરે છે.” મહે રામજીને એકાદિયતી આમિયન કરી કહ્યું, “જાડી

તમારા જેવા વચ્ચેના અમારા જેવા ધાત્રીઓ કરતા ઉચ્ચ છે.”

રામજીએ કહ્યું, “દેવતા !. એવું જોવી આ અધમને પાપમાં ૧ નીખા.”

આમ કહી તેણે મ્હારી ચરજીરજ લીધી પછી મ્હાર બધને જામે પાંચ ઘોડા ગાદીઓ લાડે કરી. રામજીએ કહ્યું, “આને મ્હે રખી તીધી છે. હું પણ આપની સાથે જાતીશ આપણા રસ્તો મ્હારા ધર આગળથી જ છે. ત્યાંથી થોડો સરસામાન સાથે લેવાનો છે.”

મ્હે પૂછ્યું, “શું સાથે લેવું છે ?”

ગમજીએ સરળ પરંતુ હર્ષથી ઉભરાતા હૃદયે કહ્યું, “શું બાળી બધા કાપડો આપનાર છે બાળી અધમજી કેરીઓ લઈ પાછી છે. તે ઉપરાંત અધમજી જેટલું દર્દી કરી રાખ્યું છે. બધા કાપડોને રજ પુરી તથા શીખર પુરી બનાવીશ.”

મ્હે કહ્યું, “બાપ ! એવું ખરચ કરવાની શી રીત હતી ?”

રામજીએ કહ્યું, “એમાં શું ચર્ચ ચડ્યું ? હવે વિલંબ કરો.”

મ્હે રામજીને ગાદીમાં બેસવા કહ્યું, પરંતુ તે નજા બેઠા. કના ધર આગળથી તેણે દર્દીની ગેરસી અને કેરીઓ પોઠકું ગાદીમાં મૂકી દીધું. રામજીએ મ્હારું કહેવું માન્ય નહિ તેથી હું તજી તેની સાથે ગાદી ધર તરફ જવા લાગ્યો તથા તાપી નદી કાંઠાથી બધા પછી અંતરના આનંદથી, કાવના આદેશથી તેણે મ્હને કહ્યું, “મ્હેટાકાપ ! મ્હે તે વિવરો કહ્યું હતું કે, ઉપરજ ત્યાં હતો છે. એ અનાથનો નાથ છે.”

મ્હે કહ્યું, “અરુ છે.” રામજીની ઉપશમકિત બેઠ કાંઈ હૃદય કારાઈ આવ્યું હતું.

રસ્તે જતા જતા મોઝાએક રામજી મધુર કંઠે ગાવા લગ્યા કે,

“વૈષ્ણવજન તો તેને કહીએ, ને પીડ પરાઈ બજોરે.”

(મધુર.)

બાલતો કાગળ.

છાપણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાહક.

(યે: હરિહર દિવાના)

મુખ્ય આઠ આના.

જાહાજીસવાળાઓએ હ આનાની ટીકીટ બીડવી.

હિંદુ વિશ્વાંતિ ગૃહોને

સુધકતા અને ચોખખાપોણું

કાણે શોખંબું ?

ગોખલેએ

તેનાજ જૂના મેનેજરે

ગોખલેના સમર્ણાર્થે કાઢેલાં

ન્યુ વિશ્વાંતિ ગૃહની

એક વખત મુલાકાત હતો

અને

તમને તેના બરાબર પ્રતીતિ થશે.

ઠ-ગોખલે

હોટેલની સામે

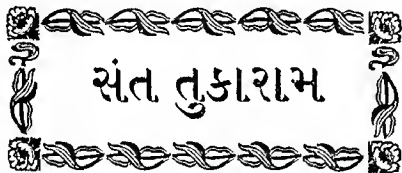
પોસ્ટાલ ઓફિસ

ઘેર ઘેર પુજતાં મહાત્મા

કે જેને દારૂ નિપેદ-ધરગંતુ હુન્નર રેડીયા-સેવાભાવ માટે અથાગ પરિશ્રમ લીધો
છે-જેના હૃદયમાંથી ઝરતી ધૃત્વર પ્રાર્થનાની કવિતાઓનું દિવ્ય પુસ્તક બીન
હરીફ છે તે સંત પુરૂષની જીવન કથાનું

હિંદુસ્તાન ફીલ્મ કંપનીનું ઉત્તમ ચિત્રપટ

કે જેને ફેસાવવા આવેલી વેશ્યાને પણ બોધ આપી ધૃત્વગની ભક્તિમાં
લીન બનાવી-તે મહાત્માની જીવનકથા

શરૂ છે શનીવાર તારીખ ૧૪ મીથી

હિંદુસ્તાન સીનેમા

ગ્રાંટ રોડ ટ્રામ ટરમીનસ

વખત તથા ભાવ હંમેશના નિયમ પ્રમાણે

હું હજી કુંવારી છઉં.

ને વાત મારે ન કહેવી એમને એજ વાત મારે જાણ કહેવી પડે છે. મારે મારા પ્રિયરક્તોના માથા ઉપરવટ થઈને કહેવું પડે છે. પણ શું કહું? જ્યાં સુધી હૈયામાં સમથું ત્યાં સુધી તો સમથું. પણ હવે હૈયા જેટલું નથી ઉતરવું. કહા વિના નથી રહેવાનું. તારેજ હું જીવું છઉં.

પ્રાંચનારે! તું મારા માથેના હો કે પરમાથેના, મારી માથેના હો કે અન્ય માથેના પણ મને હોય મારું દેવો. દેવ કોને જો તું તારા જીવને પુછી તેનો તોજ કાઢે.

હું અને મારી માતા મારા મામાના ઘરે રહીએ છીએ. મારા મામાનું ઘર દહેલીની ઢાળે છે. હું જ્યારે ઉઠી પરના મોઢા ઉપર બેસી હાલતું કરતી હોઉં ત્યારે મને એક દરજન કરવા આવેલાં બધરજી એક બીમમાં વાતો કરતા કે 'ખાઈ, આ કો કુંવારી છે. માની આંખ નહીં ઉપડતી હોય? કોને તો શું કોઈ ઉપશબ્દો જમાવ જોડવા છે, કે આ નાવડિયાં દારૂને કપાઈ દેતી નથી.

વળી મામ ગરિ મીઠી લાવે (કુવાનું નામ છે) હું 'પાણી કરવા બહાર' ત્યારે પણ મામની બાઈએ મને પૂછતી કે, "હાં બેન, તારું વેશવાળ કપડું કહું?" હું ઘરમાં નીચું જોડ બસી.

મામનાં, પરમામનાં, બહાએ મારાં મારે માટે મારી મા પાસે આવતાં પણ મારી મા બધાંને તાજ પાડતી. મારા મામા કે, મારા નાના પણ કોઈ મુરતીએ શીખી લાવે તો તેમાં કાંઈને મારું હોય કાઢી મારી મા મારા વેશવાળની વાતને કહી નાખતી.

મામ માર વર્ષથી મારા વેશવાળની વાતો ચરચાષ છે, પણ હજી સુધી મારી માએ મારે માટે વર નથી શોધ્યો.

મુંબઈમાં મારા મામાએ ધીકતો ધધો માલે છે, એટલે જો તો સધારે વખત ત્યાંજ રહે. નાના, પણ બે માર મામ રહી પાછા મુંબઈ જતા. ઘરમાં અમે મા, દીકરી એકાંજ રહેતાં.

ખેરે પછી પરવારી મુખીઆણની વહુ મારે ત્યાં બેસવા આવતી. કોઈ કોઈ દિવસ મુખીઆણ પણ આવવા. અમને બેઠવી ભર, બંજણ પણ જો બહારમાંથી લઈ આવવા. સાક વિશેરે તો મારી માજ બસને લઈ આવતી. કોઈ વખત મુખીઆણ કમમાં હોય કે, મહાજાનની પેટીએ મથા હેમ તો એનો દિરે જે વખત લીધ, બીજા વખતે છે, એ અમને બેઠવી બહારે લાઈ આવતો.

ખેરે બેરો મા દીકરી જતી, પરવારી બેકાં હોઈએ કે,

દાણા વિશેરે આકર્તા હોઈએ ત્યારે જો હોકારો અમારી પાસે આવતી બેઠવે, કોઈ દિવસ મારી માને કાજળ લખાવે. હોય તો તે એની પાસે લખાવતી. આમ મુખીઆણના દીકરાની આવ આવ મારે ત્યાં વધવા લાગી.

એક દિવસ ખેરે મારી મા, મામમાં અમારો માથેનાં ઘરશું ચરેશું ત્યાં અમે મથાં દતી. હું ચોખા વીજતી બદારની. પરસળમાં બેસી દતી ત્યાં મુખીઆણના હોકારો આવ્યા તો પૂછ્યું કે 'હાં, આ, નથી?' એ કહ્યું, 'જો તો કાણે અર્થ છે.'

"હીક, ત્યારે હું બહાર છું."

"હાં, બેનની, રાજાએ તો અમારાએ મથા મથા છે. હવે ત્યારે શું કામ છે?"

"મારે કાજળ લખવો છે."

"ત્યારે કોની ઉપર કાજળ લખવો છે?"

"એ અમારે કાજળ લખવાને કોઈ ઠેકાણું નહિ હોય."

"હવે એમ શું કરતો દસી. કહે તો ખરો કે, કાને, હવે કોણે કાજળ લખે છે?"

"તું કોણને વાત ન કહે તો કહું."

"મારી અમ, હું કોણને વાત નહીં કહું."

"એની રેહી.....તારી પછળના ધરમાં રહે છે નાં? એણે મને જો. દિવસ પાછળને કહે હું પછી બનેનાં દતો ત્યાં મારી એક કાજળ આપી તો મુપચુપ મારી મથા."

"એ કાજળમાં શું લખ્યું દત?"

"ના, જો તો હું નહીં કહું."

"ત્યારે મામ તરે એને કાજળ લખવો છે. એમજ નાં?"

"હાં એકે મને, અમણે કોણે બળવાનું લખ્યું છે. પણ ત્યાં હું બહાર કહું તેમ નથી એટલે મારે કોઈ બીજા રજો મળે એમ લખી બહારવું છે."

"કે રજો તું એને બોલાવવાનો છે?"

"એ બહુ તારે લાગી શું કરવું છે?"

"મારે કરવું શું હોય? એ તો હું....." આટલું

બોલી ત્યાં તો મારી મા આવી એટલે વાત બધવમ રહી.

x x x

વાત કરી મુખીઆણને 'દોશ' ગયો. પણ એની વાતે મારા હૃદયમાં કાંઈ પડ્યું. એ ઘર' દિવસો દિવસ વધવા લાગ્યું. એક દિવસે ખેરે મારી મા સતી દતી એટલે હું બેઠીએ. ચડી કાજળ લખવા બેઠી. કાજળમાં શું લખ્યું, કેમ લખ્યું. એ બધું જો હું સમજતી દતી એટલે તરતજ મેં કાજળ લખી કાઢ્યો. કાજળમાં મેં શું લખ્યું જો તો હું નહીં લખ્યું. પણ કાજળ લખી તેની બહારવટ થકી કરી મેં મારી એળીના ખીસામાં ચૂક્યો.

કાને અમરું કયાવનનાં ઘરનાં કરવા દહેલીમાં મથાં ત્યારે મુખીઆણના હોકારો બદાર ચોખાં ઉઠેનાં દતો. એને મે

રાતના ચુનંદા લેખકનાં પુસ્તકોના લેખકોમાંથી ફક્ત રૂપિયા
સાતનાં મનપસંદ પુસ્તક ખરીદનારને

મોજ મળહ

બાર મહિના સુધા મફત
આપવામાં આવશે

પુસ્તકોનાં નામ

વેનન ધમનો ઇતિહાસ (કવિત્ર) કિ. રા. ૩-૦-૦	
આકાશની-આત્મકથા " " ૧-૮-૦	
શિવળી કસોટી " " ૧-૮-૦	
દેવનાથ " " ૧-૮-૦	
સુવર્ણ રાત્રી ૨૬૨૫ " " ૧-૪-૦	
મોજ મળહનો ૧૯૮૧ ની જાલનો દીવાળી બાંક " " ૦-૧૨-૦	
મોજનો કાગળ (૨૧ દિવાના કૃત પ્રખ્યાત નાટક) " " ૦-૮-૦	
સૈદ્ધ વિજય (") " " ૦-૮-૦	
મુશવદન (નકલ જુલ છે) " " ૩-૦-૦	

૧૩-૮-૦

કુલે સાદ તેર રૂપિયાનાં પુસ્તકોમાંથી

૭ રૂપિયાનાં લેનારને બાર મહિના	
૬ " " " ૬ મહિના	
૫ " " " આઠ	
૪ " " " ૭	
૩ " " " ચાર	
૨ " " " બે	
૧ " " " એક	

જા-મળહ મફત મોકલવામાં આવશે

ક પુસ્તકનો પોસ્ટેજ-વી. પી. ખર્ચ લેનારને શીર છે.
રાષ્ટ્ર પક્ષ પુસ્તક ખાસ કરી આપવાને બંધાતા નથી,
માટે વહેલો તે પરેસો, આ મોજનાનો નામ મેળવનારને
મેટું પુસ્તક મળશે નહિ.

(પરેસો ખાતે પોસ્ટેજ માટે રૂ. ૧૦ના પુસ્તકો
લેનારને બાર મહિના મફત)

મોજ-મળહ કાર્યાલય

ગી.ગો.મ. મોજ મળહ મુખ્ય ૪

શરૂ થઈ ચુકી છે. આજેજ આહક થાઓ
રહસ્યનો ભંડાર ! બેઠનો ખળનો !

વાર્તાના શોખીનો માટે અપૂર્વ યોજના !
જુસ્તામાં જુસ્તી સચિત્ર વાર્તામાળા

રહસ્ય-લહરી
વાર્તામાળા

પોસ્ટેજ સાથે વાર્ષિક રૂ. ત્રણના લવાજમમાં
દર વર્ષે ૧૨૦૦ પૃષ્ઠની

મિત્રદિવ અર્થાત્ કુપી પોલિથેન લગતી નવજગ્યાઓ પ્રસિદ્ધ થશે
દેશી વિદેશી મિત્રદિવોના વિશિષ્ટતા, રાખડાં બેસક તેનાં જલારી
સુચરૂપ મિત્રદિવ મીઠા સ્વિમથ ઉપરાંત ફિફ્ટેસ્ટાન,
બંગાળા ઇંગ્લેન્ડ, અમેરિકા, ફ્રાન્સ વગેરે દેશોના
બાહ્ય મિત્રદિવો ચોર, બદમાશો, ધામધામો,
હસીઆઓ વગેરેને રૂપી રીતે દર્શાવી શકે છે
તેનો ચિતાર રાંચના આકાર નિદા બની જશે.

જાએ મહિનાને અગરે લગભગ બેસો પૃષ્ઠની એકેક
રસિક મિત્રદિવ તવલકથા પ્રસિદ્ધ થશે,

વાર્તામાળાનું દ્વિતિય પુસ્તક રૂ. ત્રણલાલ જા. રૂકરે લખેલું
છપાય છે. છપાય છે.

તરુકર તનયા યાને ચોરની છોકરી

મનીઓડરથી લવાજમ મોકલનાર માટે ૨-૧૨-૦
વી. પી. થી રૂ. ત્રણ. પોસ્ટેજ સાથે.

નમુનો મંગાવનારે બ્યાઠ આનાની ટીકીટ બીડવી.
દરે સ્થળે જોડા જોડા છે. કરતો માટે પૂછવો.

મોજ-મળહ 'લુહાણા બંધુ' કાર્યાલય, અમદાવાદ નં. ૩૩

લખનાર:—રા. ગુપ્તદાસ

(મયા અંકથી ચાલુ)

(૨૧)

પણ વખતથી એમ પાર્વતીશંકરનું વિસ્મરણ કરેલું હોઈ હવે પતિના સંબંધી કેટલીક માસિકિક હકીકત અને લખતી ઉચિત અંશુલ છે.

સ્વતંત્ર ધંધો શરૂ કરવા છતાં કાળ પ્રભાવને લીધે એમાં બેનફી સંભળતા નહિ મળવાથી પાર્વતીશંકરે સો રૂપિયાના સિક્કા પચાસથી એક મિલ માલિકના સેક્રેટરી તરીકેની નોકરી ધી-હતી. પાર્વતીશંકરની પત્ની રેણુકાના પિયરમાં હવે કોઈ યાત્રા નહિ હોવાથી તે પોતાની સૌદ વર્ષની એક વિધવા લગિની થી અમદાવાદમાં પતિના આશ્રયમાં રહેતી હતી. પાર્વતીશંકર આત્મ શિક્ષણ પ્રાપ્તિ હોવા છતાં તેને કેવળ વાંચન સિવાય બીજું કોઈ પણ પ્રકારનું અભ્યાસ નહોતું. તેને શુભરાતી નાટક રસીમાં ગોવા જવાનો શોખ નહોતો. ઈંગ્લેન્ડ તેમજ શુભરાતી સ્ત્રીઓ ભરેલાં તથા ચાર કબાટો નેતાં પાર્વતીશંકરની ચિન્તિત્રિયાનો ૨૫૨૬ પરિચય થતો હતો. શુભરાતી અને ઈંગ્લેન્ડ બાપમાં પ્રસિદ્ધ સ્તાં ધણાં માસિક પત્રો અને વર્તમાન પત્રોને તે ગ્રાહક હતો. આમ હોવાથી પાર્વતીશંકરનું બેઠકખાનું મે આડોશી પાડોશીઓનું વાંચનગૃહ થઈ પડ્યું હતું. રહવારંધી મારી અગીઆર વાગ્યા સુધી એ ચાર પાડોશીઓ એ બેઠકખાનામાં બેસી વર્તમાનપત્રો વાંચતા હતા. પછી પાર્વતીશંકર જાન તેમજ આહાર કરી એફિસે જતો એટલે તેનું ઘર પણ જાન લાવ ધારણ કરતું હતું. રેણુકા ગુણિયક હોવા છતાં બેઠકની નહોતી એ બદલ પાર્વતીશંકરને વારંવાર ધણું કષ્ટ પડતું હતું. રેણુકાને લખતાં વાંચતાં શીખવવાનો તેણે ધણે પ્રયત્ન કર્યો; પરંતુ રેણુકા ગૃહ કાર્યમાં જ શુશાંક રહેતી હોવાથી તેનો પ્રયત્ન સફળ થયો નહિ. વળી લખતાં વાંચતાં આવડતું નહિ પાંચથી રેણુકાનું કોઈ કામ અટકી પડ્યું નહોતું. તે દુષ્કાળાગો દેસાજ ચોખ્ખો રાખતી હતી, ધંધોના દિસાંખમાં ચેટાગો મેક એ વખત તેણે પકડેલા હોવાથી હવે તે ફરીથી ચેટાગો ત્રવાની હિમ્મત કરતો નહિ. ભરત શુંચળના કામમાં રેણુકા ધણી પાસાક હતી. તે રસોઈ પણ ધણી ઉત્તમ બનાવતી હતી. આજુ ઘર તે સ્વચ્છ રાખતી હતી. તેણે યાત્રાપૂર્વક પોતાની ન્હાની વિધવા બેનને પણ સફળ ગૃહ કાર્યમાં દોડાવ્યાર બતાવી હતી.

રેણુકાની અજ્ઞાનતા સંબંધી પાર્વતીશંકરે એ કોઈ વખતે કીકા કરતો તે તે કહેલી કે, 'હું અમાની છું' તેથી તમારા ધરનું કોઈ કામ અટકી રહે છે કે? મ્હારે ક્યાં સંચિત્તી નાવડું, એની બીસેટ કે બીજી એની સીએની માફક ધર સંસાર હોડી સ્વદેશ સેવાનાં બાણો કરવા દેશ વિદેશમાં જતું પડે તેમ છે? મ્હારે ક્યાં થીમતી લીજીવતી, વિદ્યાગવરી કે બીજી સીએની માફક સાક્ષર મંડળમાં ઉભાં થઈ શુભરાતી સાહિત્યના ઉપધારના પોષક કરવા છે? સી જાતને ધર કામ આવડતું એટલે બસ છે. આ વાક્યોના ઉત્તરમાં કોઈ નહિ બોલતાં પાર્વતીશંકર સુષ રહેતો; પરંતુ તેથી તેના અંતરને ખેદ દૂર થતો નહિ. રાત્રે વાંચતાં વાંચતાં કોઈ ઉત્તમ પ્રસંગ જન્મે પડતાં તેનું રહસ્ય કોઈને સમજાવવાની તીવ્ર ઇચ્છા તેના અંતરમાં ઉપજતી હતી; પરંતુ એ ઇચ્છા તેને પોતાના મનમાં જ દબાવી દેતી પડતી હતી.

આમ કોઈ રેણુકાની ન્હાની બ્હેન રમાની રિયતે ઉચીજ હતી. તેણે ન્હાનપણમાં મા બાપના આશ્રયમાં રહી કન્યાશાળામાં જઈ લખવા વાંચવાનું જ્ઞાન મેળવ્યું હતું. પછી ધીમે ધીમે તેને વાંચવાનો ધણો નાદ લાગ્યો હતો. વિધવા થયા પછી અચુક કાળ સુધી તેણે પોતાના એ નાદ ઉપર અંકુશ રાખ્યો હતો; પરંતુ ભગિની પતિના આશ્રયમાં આવી ત્યાં વાંચનપ્રીતિ પૂર્ણ કરવાનાં સ્વર્ગાસાધનો મેળવ્યાં આવતાં તે પોતાનો ધણો ખરો વખત વાંચવામાં જ પસાર કરતી હતી. કોઈ પણ પુસ્તક હાથમાં આવતાં તે સુષ પુઠાવી ઉપસંહાર સુધી વાંચી જતી હતી. ભગિનીના વિશેષ પ્રેમને કારણે રમા સફળ ઉપદેશક બની હતી. મે તેવી નવચંપાઓ અને નાટકોનાં પુસ્તકો વાંચવા એ નવ યુવતી વિધવા માટે દિતારક નથી એ સત્ત્વ અજ્ઞાનતાને લીધે રેણુકાના ક્યાંમાં આજુ નહિ.

સુષ કિંવા દુઃખના દિક્ષા ચિરંકાળ કાલમ રહેતા નથી. ઉદાસતાના ક્રમ પ્રમાણે સુષ અને દુઃખના દિવસોના પણ ક્રમ હોય છે. કુદૈવોગેથી પાર્વતીશંકરના સુખના દિવસો પણ વીતી ગયા તથા તેને સમિતવનું દર લાગુ પડ્યું તે કામમાં દોડાવ્યારે હોવાથી મીઠમાંથી શેઠ તરફથી ચડતા પગારે તેણે જ માસની રત્ન માગી. શેઠ એક એ વખત તેની તળિયત ગોવા તેને ઘેર સુધાં આવ્યા; પરંતુ પાર્વતીશંકરની તળિયત સત્વર સુધેરે એવાં ચિદ્ન દેખાયાં નહિ, છેવટે શેઠે તેની જગ્યાએ બીજા માણસને રાખ્યો. પાર્વતીશંકરનાં દવાદારમાં સુકળ પેસા ખરચાવા લાગ્યા. બીજાની વસ્ત્ર દોડ સુધી લંબાવાથી તેની પાસે ને કોઈ બે પંસા- નો જીવ હતો તે ઉડી ગયો; છતાં તેને આરામ થયો નહિ. હજી, શેઠકરી તથા રેણી વેદકના સળગા ઉપાય થયા થઈ પડ્યા. મંત્ર તંત્ર અને ધુપ ધાગાનું પણ કોઈ સુકળ દેખાઈ નહિ. અતે એક દિવસે આ ભયસંસારમાં રેણુકાને રખાતી મૂકી પાર્વતી- શંકરે આ માથાથી મૃત્યુ લેકોનો ત્યાગ કર્યો. રેણુકા અને રમાનો દુઃખનો પાર રહ્યો નહિ. દૈવ કોપથી પિયરમાં પણ તેમનું કોઈ અંગત સ્વચ્છ રહ્યું નહોતું. પતિના મૃત્યુ પછી નવપણી વિધવા બ્હેનને લઈ ક્યાં જતું એ ગંભીર પ્રશ્નનો તે કોઈ નિર્ણય નહોતો.

શરૂ નહિ. આ પ્રસંગે નવલસા નાણાવટી પરદુઃખલંબન રૂપે તેની પાસે ઉપરખીત થયો. પ્રથમથીજ નવલસાનો પાર્વતીશંકરને ત્યાં અવરજવર હતો તથા પાર્વતીશંકર નવલસાની ચારિત્ર્ય જોઈથી આજ્ઞાત હતો. નવલસા રેલુકાને બહેન કહી બોલાવતો હતો. આવા દુઃખદ પ્રસંગે નવલસાને પોતાની નજીક આવેલો જોઈ રેલુકાને ધીરજ આપી; છતાં પોતાની ભાવી સ્થિતિનો વિચાર આવતાં તેનાથી રડી દેવાયું. તેને રૂદન કરતી જોઈ નવલસાએ નજીક બેસીને કહ્યું, “બહેન! હવે વિલાપ કરવાથી શું વળે તેમ છે. ધીરજ રાખો આગળ આપણું કંઈ ચાલતું નથી. ધીરજ રાખો.”

“ભાઈ! ભવિષ્યનો વિચાર આવતાં મહારો આત્મા કપી ઉઠે છે. હવે અમારું બને બહેનનું શું થશે?” અત્યંત કંટાળા-જનક કંઈ અને સમજ નયને રેલુકાએ કહ્યું.

“જગતમાં જેનું કોઈ નથી તેનો ધમર છે, તમે એ ધમર ઉપર ભરોસો રાખો.” નવલસા બોલ્યો.

“પણ શોઝ વખત પછી મને સુવાસ આપવાની છે.” કંટાળા તથા લગ્નમિશ્રિત કંઈ રેલુકાએ કહ્યું.

“જોમાં અગ્રયણ જેનું શું છે? એકાદ બાઈ રાજાને એટલે કામ પતી જરી!”

“કદમાં પુરૂષ માણસ હોય એની વાત જુદી છે. પગારદાર બાઈ માણસથી શું થઈ શકે તેમ છે? ઘરમાં જોઈતી ચીજો કે દવાદાર લાવવાનું તેનાથી બની શકે ખરું? કે? વળી હવે અર્થ કરતાં પહેલાં બહુ વિચાર કરવો પડે તેમ છે.”

“એ એક અગ્રયણ ખરી!” વિચારમાં પડી જઈ નવલસાએ કહ્યું. રેલુકાને મુખે “મહેન તમારા ઘેરમાં આશ્રય આપો” એમ કહેવાવવાની તેની ઇચ્છા હતી ત્યારે નવલસા પોતે આશ્રય આપવાની વાત અધમ કહી એવી રેલુકાની ઇચ્છા હતી.

“તમારા પિયરમાં કોઈ નજીકનું સગું નથી કે?” નવલસાએ

૩
૨
૧

“
”
”
”

“વે આવેલી જોતીઆઈની હોરખીટલમાં ગમાં આવે છે, પરંતુ તમે ત્યાં નથી બેસી શકો છો.”

-મળહ મહત મોકલવામાં

સ્તકનો પારદેજ વી. પી. અર્થ સેનાને રહીર છે. પણ પ્રસ્તક ખજાજ થયે આપવાને બધાતા નથી, પહેલો તે પહેલો, આ જોજાનો કાલ મેળવનારને મેટર પ્રસ્તક મળશે નહિ. હેરા ખાતે પારદેજ આર રા. રોગના પ્રસ્તકે સેનાને આર મહિના મહત)

મોજ-મળહ કાર્યાલય

ગીઝામ મોજાઈ મી. રી. મી. મુખમ ૪

“ત્યારે તમારા મેંજલામાં અમે બને એટલી જગ્યા અમને મળશે કે?”

“શાં માટે ન અમે? હું તમને વિશેષ માહું છું. આમ છતાં આજકાલના બહેનને એકંતમાં બેઠેલાં જોઈ તેમની નિંદા કરી તમે શહેરમાં મહારો જે બંધો છે તેમાં જોવા આવેલા મહારો એક નવા બંધોવા મઝાનમાં જોઈ છે. તમારી સુવાસ પ્રસંગે તમને કોઈ પણ ન મેહવી પડે એ સંબંધીના સપજો બધામત હું લશાએ પોતાનો રુપેત સંકેત સજી કરવાના હોયો

“તમારા આ ઉપકાર બદલ હું હમેશાં રહીશ. ધમર તમારું કંટાણુ કરશે.” કાલકાલી રેલુકાની આંખોમાં પાણી ભરાઈ આવ્યું હતું.

“આવતી કાલેજ હું એ સંબંધીની સપજ આપીશ.” આમ કહી નવલસા તે દિવસે વિદાય થયો.

આ પ્રશ્નનો જવાબ

આપશો?

- ૧ સાત તોડાના કાગળનું પારદેજ મેહ?
- ૨ શેર વજનના કાગળનાં પાંચ ખર્ચ?
- ૩ રામાનો બાર રૂપીઆ લેખે ૨૦
- ૪ ૫૦૦ રૂપીઆનું પાંચ આના તેજી કોનું વ્યાજ?

- ૫ આ સેનાનું વ્યાજ મને કયારે મળે?
- ૬ સાકર ખરીદતાં કીચો તોલ નહિયા
- ૭ રેલ્વે અકસ્માતમા રેલ્વેવાળાની
- ૮ પગારની ફરિયાદ આર ફેલો
- ૯ સેના બજારને તેનાં તોલ શા?

મનીઓડરથી લવાજમ રૂનો લેપાર, કેવી રીતે થાય તે? ૧૨ કંઈ મીસેનું બધે છે?

વી. પી. શી રૂ. ત્રણ. રૂમે ખાજખાજ છે,

નકુનો સંભાવનારે આઠ આનાની ૧ સર્વે હકીકત નહિવાં આર

રેલ સ્થળે જોજા જોઈએ છે, શરતો ૧ પતનું પચામ

પારદેજ સાથે બન્ને

વાંચકોની વાતચીત

પ્રશ્ન-૧ નો ઉત્તર

દુશ્મનીના શુભ

૧ સોશાલ જખંડ રહે તેવી દુશ્મની વચ્ચે જીવે
પુનઃ કરે છે.

૨ દુશ્મની વચ્ચે ધરમાં રાખવાથી શુભ વાણી મળે છે.

૩ દુશ્મની વચ્ચેના સામે જવારમાં એ પડી એજવાથી
રહેત શુભ માન છે.

૪ દુશ્મની ઉપર તીક્ષ્ણ તથા અગ્નિ દીપક છે

૫ ઉદી, વાણ, શ્વાસ, ખાંસી, કૂમી; તાવ, બાંધી,
મનબાધા વિપજાવે, એ સર્વ રાખેને દુશ્મની વચ્ચે મટાડે છે.

૬ દુશ્મની પત્ની ત્યા. એક તેલો દુશ્મની અને ૨૦
તેલો પાણી તેને ઉઠાળી મોઢા ભાગ જેટલું નાકી રહે ત્યારે
પેશ જુગું તેવી તાવ, અગ્નિ, સુસ્તી, વાણ, દાઢ, પિત્ત, એ
ગોળી નિરુદ્ધિ થાય છે, અને હરીર નિરોગી રહે છે.

દુશ્મનીમાં અનેક શુભ છે તેવી દુશ્મનીને ઘેરઘેર રાખવામાં
આવે છે.

લી. જેઠાનંદ નરસિંહદાસ રાખાં.

જિવ દેહાળાદ.

પ્રશ્ન ૨—આજમાંથી બાંધુ વધે છે તે પાણી ક્યાંથી જાણે
છે? અને તેમાંથી શુભતા કે દુશ્મતા તે કાઈ અનુભવશે?

લી. જેઠાનંદ નરસિંહદાસ રાખાં.

અગ્નિ રતવન સુમરણીયી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

ચેખક:—કાનજી કાલીદાસ બેશી તથાકુવાળાનો મળો

૮૪-૯૨ કાંદવાડી મુખજ.

આવૃત્તિ ૪ થી કિં. આઠ આના,

પ્રાતઃસ્મરણીય દેવોના દર્શન થાયે સતવન કરાવતી આ
ગીતા પહેલ વહેલીજ ને સરળ તથા ચિત્તવાળી દેવાથી લેતોને
નહી ઉપયોગી થઈ પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નકલો ખાસ
વળા આવી છે. આવતી દીવાળી ઉપર દસ હજાર નકલ બહાર પાડી
આચર સ્ત ન રામચંદ્રીયી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્મ

૮૪ આસન ચિત્રોવાણું કોકયાજી

મી. પુરવેલાં મનુષ્ય એક બેઠક બેઠક મળેવામાં
નિયમ મનુષ્યો જનના વાંચનો ઉપાલોચન, કાન, સંકુલ
વશીકરણ, માણસો બોલવા કિ. શ. શા.

અવતી કરામતથી મેરમીત્ય, કિષ્કિંદ્રિય, અપા કુ
મંત્રથી રાખ અને સંપ વીજીનું વિવ. મોદિની વિવ
સુત પ્રેતોની સિધ્ધિ. શ્રુત રહેલું ધન. મુલક આત્મા કાચે વા
ચીત કરી કાઢે કિ. શ. શા મનોભાવના સિધ્ધિ કિ. શ. શા.

૫-૧૦—શુભરાતી શુકલિષ્ઠિ (મોજ) હાથરજ સિદ્ધિ

૨૩ માં ફોટો લેવાનો શુભ હેન્ડ કેમેરા

અસલી અને અસલી હાથે પાસેથી મંગાવે. પીલાએને
નકલોથી બચે. સેખનવિવા અંતરાર ફોટો ન પડે તો પેસી પાક
રેલું, એ કરત છે. આનાથી બાપ બનવર રમજ રહેલું એ
પુરુષ અને સુદર્ મહેલ હાથરતે સીન સૈનેરી બાપ નવીએ
વહેરેની છબી એક સેકેમાં ફોટો સોલમ્બી પાડી કોડા છે અને
ફોટો લેવાની પક્ષ બજાર પાટી નથી કાઈ બાંધેના તાક નથી
વાપરવાની રીતી કેમેરા કાચે કુદત માલવવામાં આવે છે કીમત
ફેલ કેમરાની રૂ. ૩૮. અચ ના બચે—

રીતરામ લખપતિરાય એન્ડ કો. બલીમદ સીટી (મખા)

વિશ્વાસુ કેમેરાઓ

કયાંથી

ખરીદશો?

કેન્ટોનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સમાંથી

બ્યાં

જર્મન બનાવટના મજબુત અને ટકાઉ

કેમેરાઓ તથા ફોટોગ્રાફીને લગતો

સર્વ સામાન પુરતો અધ્યાત્મમાં

મળી જાકે છે?

એ સિવાય

આઈસના દુરખાનો મળો શકશે.

૮૦-૨૫૩, હોર્નબી રોડ, દાદ—મુખજ.

“આગ્રહ ફોટો દાદર”

સીનેમાના

સમાચાર

અખબાર:-૨. ચિત્રપટ્ટ.

વાતાવરણ-ઈંગ્લીશ દિવસો કર થઈ ગયા છે, અને તે માં પવન મોજુ બહુ પ્રેક્ષકોની ખીસને પથુ લાગે છે. તે કાર્ડ નંબર પામવા નેતુ નથી. તથા અલ્લાહીયામાં બે મા નવી જાવી હતી. એક સીટુએ ચિત્રેમામાં કુખુ દિવસ ની "સ્વપ્ન સુંદરી" ન્યારે બીજુ મેનેસ્ટીકમાં રેલબ આટ' રીવાની "અલ્લાહગાર્ડ" અલ્લાહગાર્ડની એવિદાક્ષિક વચ્ચે ની હમે રજુ કરવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે, ન્યારે ન સુંદરીમાં પણ નામાં તથા ઝુલુએ ન્યારે વધુ સ્વપ્નમય ત્રી કલ્પનામાં અત્ર ન્યારે નેમ ઉકાલુ મરાય તેમ મારવામાં આ છે પરંતુ ધારવા મુજબ કળતા બનેમાં પ્રાપ્ત થઈ એમ અલ્લાહ નહીં. દરેગ સાધારણ હતો.

તફરેલી-પાઝલ-પાઝલ તફરેલી પાઝલ તેજ દેખ અલ્લાહ છે. બે રિંગોની આનવી વાતચિતનું રિવા કરવા મેનેસ્ટીક કુખ બીજા અલ્લાહીએ રંગીન પર નેતો "દમ માશા યીયા માશી ચોરી" આ ઉદગાર સંભળાવા કરે છે, રે રેકેટ રમ્બે તે તફરેલી પાઝલ એટલી હલકી પડતી છે મરુ છે અને કુખતા ઉપર કળક સરી રંગો છે કે કુખ કરે. આવા તફરેલીના નીતિ કુખને કષ દિકા તફરેલી કોઈ કાવિય નજીમાં છે.

કોલિંગ-પીરગળા સંપૂર્ણ થઈ ગઈ છે અને ગઈ કાલથી રીપરમાં દેખાવ દીધા છે. અપરે કંઠાની કાડી અને પોષાન મા મેળ મેળવી આવવા પ્રયત્નો ચાલી રહ્યા છે.

લક્ષ્મી-મી. ભેલી અલ્લાહીને સમયે કાજર થઈ સહતા ચિત્રમા વધુની તૈયારીઓ ચાલી રહી છે. નવા એક્ટર-દેશની ભૂમિતી કરી કપોની જારા પાયા ઉપર ચકાની કોલિંગ રહી છે. એક વખતના પ્રેક્ષકોના ભળીતા અને માનીતા-નટ-પોસ્ટર અને માંકે અને ફિન્ડુસ્તાનના કુલ્લેટોની પદિ ધરાવ-ર મી. વલ્લભ કેલવ નામક પથુ એકાઈ ગયા છે. અલ્લાહી નટને મેળવવા માટે અમે કપોનીને મુજારકાવાઈ પીએ છીએ, અને કપોનીએ છીએ કે, મી. વલ્લભ કેલવ મા પોતાની ભૂમિતિને માદ કરી નાટકની પ્રાક સિનેમામાં કાંઈક નામના કરી જતવશે.

રોષલ-મિત્ર ભુખેશ અને મેમર દાનના રેલબ આટ' રીવામાં બેકાઈ ગયેલ છે. નવા ચિત્રર અલ્લાહીની અને કાંઈક નામના કરી જતવશે.

રહાસી તો સારા મેડવામાં હવે ખાસતર પીક પિકચરો વધારે આવશે.

કુખુ-ચિત્રેમા આપનામાં કાંઈક કાંતિ કરી નવીન થઈકે કરવાના પ્રયત્નો ચવાની વાતો અંભાણ છે.

શ્રી રાણદા-પાઝલના મસ્તાની પૂર્ણ થઈ છે. એકે અલ્લાહીયા પાદ રજુ થયે; પરંતુ કારણ દેવીની પ્રતિષ્ઠા કરા રેવ મરિમાં કરવી એ નિમિત્ત નહિ થયેલું દેવામાં કાંઈકેમાં ફરીકાર ચાલી રહી છે. મી. પેદારકર-પાઝલના મસ્તાનીના કાપરેક્ટર-કપોની કુદા થયા છે.

હરબીનમાંથી-

આગળ વધે છે કે...? દિવસે દિવસે આ દેશી ફ-નર વધે છે કે કેમ તે તો અમલુ દમભુખાઈ રહીનપર આવતા ચિત્રો-મોટી મોટી અખાતી બેક્ટર-અલ્લાહીયામાં-આપે આપ કરી આવે છે. ચિત્રેમાં ચીમેટમાં અવારનવાર અર્ધ મેકનાર અમલ પાછળ બરા નબર ફેરી બરા તકલીફ લે તે પોતે પથુ નજરો નબર-કાને કાંઈકેને નહિ-તેનો પ્રમાણ અલિત પ્રત્યક્ષ પુરાવા નેક સકરો.

બીકસ ઓફિસ-ની મરમી પર એકની એક શીલમ ઝાઝા અલ્લાહીયા અલ્લાહીયા ને નેમ હતું તે નવજી પથુ નવ છે અને હવે આમાં દિવસોની મુખનીપર આવવું નવ છે. અને કાર્ડ કાર્ડ તે "નામ રાખવા" ખાસતર પથુ પથુ સંભળવાના પ્રયોગો પથુ માંડુ છે.

કોલિંગ-પીરગળા-તેમને ફાઈ ચીટંગમાં આવી પડે છે તે તો તેમનું અને પોતું કરી અલ્લાહીયા પરમામાં મન બહુ છે. કોલિંગ થરી-અન વખા. માંકેસોતું રંગો વધુ, કાર્ડ કાર્ડ તે આગળ પાછળના વધેલો પથુ કુલોલીયામાં થયા નેમાં તેમની રિયલિટો ખરો ખ્યાલ તો તેમની અખાપર મેસે તેને આવી રા.

એક્ટર-એક્ટરી-જી-જીના નેમ દિવસે દિવસે દાનના ઉતરના વોમાં નેમાં ચવા લાખા તેમ નવામાં કાર્ડ અ-બકારો તો પથુ પથુ ખરા કાપરું (૦)-દેખાતો નથી. નવા નવા રહાઈ સીનેમા આકર્ષમાં અગત્ય બહાર આવતા નવ છે પથુ તેમને કાંતિ પુરવ લાકટ મળવું નથી અલ્લાહીયા તે એક્ટરી દુરબીન અલ્લાહીયા છે. માશી તો ચીધરે વીંચામાં તતન ખરા પરીક્ષા પસે બતાવે ખરાખર આપ અલ્લાહીયા અલ્લાહીયા નીકે છે તારે જીના નેક્ટર રહે છે.

કોલિંગ-પીરગળા-તેમને ફાઈ ચીટંગમાં આવી પડે છે તે તો તેમનું અને પોતું કરી અલ્લાહીયા પરમામાં મન બહુ છે. કોલિંગ થરી-અન વખા. માંકેસોતું રંગો વધુ, કાર્ડ કાર્ડ તે આગળ પાછળના વધેલો પથુ કુલોલીયામાં થયા નેમાં તેમની રિયલિટો ખરો ખ્યાલ તો તેમની અખાપર મેસે તેને આવી રા.

નવું નવું ક્યારે કરી જતાવે? આમાં દોષ કોના ઉપર મૂકવો? જ્યાં પણ ક્યાંક ક્યાંક સુધારો થતો દેખાવ છે ખરો.

હાથરેકરસ—“એ હુકાર અને એ લેહું”ના કમ પ્રમાણે જ્યાં જ્યાં નેની નેની ને શેરી અને પધતિ છે તે ચંદુજી નવામાં તો ફક્ત જગાડ તરફ વધારે વલણ અને સુધારાથી વેપળા જવાને પ્રયાસ. પણ હરે શું? કોરજકે તેઓના કામમાં પણ ઉપકારી શકે એવી હોય છે! ઉપર દરેકના બતાવનારાએ ઉભારા પડતા દોષ ત્યાં તેઓ શું કરે? નથી તેમની આંખોએ કંઈ તે જાણી શકે મુશ્કેલી.

સીનારોયો રાધકસ—મહે દેખાણે પેલીની વળવાની લાંબમાં અને ને નીજ પક્ષથી પામી છે એમ બીજાના કહેવાથી બેનાર બીજાના નવું શું લાવે? અને લાવે તે પણ શું લાવે તે તો કમજી લેવાનું છે. તેમજ સીનારોયો પક્ષથી રેતારા પેતે પણ ફેટલા કુથીયાર દેખ છે તે તો કયા કળેમાં શોધવા? બીજો સીનારોયો લખવા જેટલો દાદમ પુગે ન થાય ત્યાં તો પેલો તૈયાર થાય અને રફીનપર આવી જાય અને...જાય, ત્યાં બીજો તૈયાર નેજાએ તો તેની ઉતાવળથી. કાલવાની ખટપટમાં કેવા પક્ષદ થાય અને તેનું શું પરિણામ આવે તે ક્યાં છે? નોવા જુનું પડે તેમ છે! દરેક કામ દરેક મનથી જ્યાં સુધી-આ બાબતે કે જે ખરી મુદાની વસ્તુ છે તેના માટે-નહિ થાય ત્યાં સુધી જ્યાં ફાટક ફાટક છે.

જાહેર-ખુબરો—એ તો “નાવ આદમના કાળથી ચાલુ આવે છે” કે કાલે તે મીજમાં દમ ન હોય પણ “અમાર પોતાનું” તો અમે જાણી છું શો કોઈ? જાન બેચમાં કમજી શા માટે રાખીએ? આજે તો “દમ દોલ અને માંદે પોલ”નો તો જમાનો છે, પણ પરિણામ પણ તેનું જ તેઓને ભેગવું પડે છે અને અર્થેલા પૈસા મમે પડે કોને? વેર આ પાનમાં પણ સુધારો થાય તો પેલો લગ્ન તો તેમનો જ છે. પણ સમજશે કોણ?

સીનેમાના માલિકો—તે તો બીજાના પક્ષીને જેમ જાને તેમ રાજી રાખવા અને અર્થેલા પૈસા ઉઠી નીકળે તેજ કરવા એક પડે ઉભા છે. અપવાદ સિવાય તેઓ પરવડ પડેલા છે કારણ કે જે નીજ તૈયાર થઈ આવે તે દેખાને બતાવવાની. તૈયાર થાવેથી ચીજમાં શું કમજી ક્યાં હોય તે તો-પક્ષીની નાડ પારખનાર-ત્રેપ્સર જાણે અને તેની મીમે માટે જગાઉથી માલિકો (સીનેમાના) ને અપદ્વાર સમજવી પણ લેવાય, પણ જગીરના શાપમાંથી ગળાવવા તેઓની (સીનેમા માલિકની) દયા કેણું ખરી?

સાબાર સ્વીકાર

નવચેતન—તંત્રી ચાંપશી વિરુદ્ધક ઉદ્દેશી રજા અમર સ્વીકાર કલાતો. વાર્ષિક લગ્નમ રા. ૬-૬-૦૦ ઉપરોક્ત માલિક દીવળીએ ખાસ બંધક અને સમાલોચનાર્યે સ્વયં છે. રાવળનો ઓળખુર અને તેમની કળાવળી લેખ અને ચિત્ર વાનકાઈવાળી લેખ દરેક ચિત્રકારને વાંચી મનન કરવાજેવા રા. ૬-૬-૦૦ અનમનો કાપાંતર કરેલા એક નવચેતન—કોષાં લેખેલા લેખ વાંચવા લાયક મહાન. રા. ૬-૬-૦૦ એવા એકીની. વ. “કોરા કમળ” કાલીઆપકમાં ડોસીઆના ને દામથી કમળા એક વાતાંત્રી રૂપાંતર છે. “એ-સાધાલોપીની” રા. ૬-૬-૦૦ કમળા ઉપરની છે. કપી બી નાનાવાળી રા. ૬-૬-૦૦ અંતની શોભામાં કોર વધારો કરે છે. કલાતો જેવા પ્રેક્ષકો અનુસારી કાપાંત્ર આનું સર્વોત્તમ સુદર માલિક કલાતો માટે જ લાઈ થી ઉદ્દેશીને અપવાદ આપીએ છીએ.

ટુકડી—તંત્રી મહાનારમણ વિરુદ્ધકાલ કાલ વાર્ષિક લગ્નમ રા. ૩-૩-૦૦ આ પાલિકા પત્રનો રાવળી બંધક અને સમાલોચનાર્યે સ્વયં છે. રા. ૬-૬-૦૦ કવિતા વિભાગમાં રા. ૬-૬-૦૦ ગાલકરિ, મસ્તાન વિચેરે કવિતાઓ કારી મહાન. નાની વાંચાંચામાં રા. ૬-૬-૦૦ ગાલકરિ વાર્ષિક ઉત્તમ પ્રતિની છે. વા. ૬-૬-૦૦ કારજની વાર્ષિક દિલી ઉ રથી લેવામાં આવી છે. રા. ૬-૬-૦૦ એલીના નેથીની વાર્ષિક મેધ છે “શાયે” અપ્રાદ માને હંસા દેવન “ડું” નાટક નીરજ જાણી એકંદર જણ રૂપિયામાં પોતાના અકોને આવો ફળદાર અ મહત આપવા માટે તંત્રીની ફતેહ ફતેહીએ છીએ.

સ્વદેશ—તંત્રી બી. એન. મલીશી ઉપરોક્ત મહાનાર દીવળી અંતરું દાહટલ કમલ દેવની બુગાળ અને દત્તિકા માન દરેક છે. રા. ૬-૬-૦૦ પરિમલની એકંદર દત્તિકા લાવવાની અને નવચેતનમાં નવું તત્ત્વ નજરે પડે છે.

કમળા દરત લીખીત દત્તિકાસ અને શેર લુલકાંચનાર ચરણ દત્તિકામાં વધારે અપવાળું પાડે છે. કમળા રા. ૬-૬-૦૦ અને “આપને રમ” આ બે લેખ પુરાતત્ત્વની દરિએ સા અપી રા. ૬-૬-૦૦ લગ્ન કયામાં જમાદાર ફતેહમાદની કમ મેધ લેવાલાયક મહી રા. ૬-૬-૦૦ જતરી જલકુલીની રા. ૬-૬-૦૦ કાલીઆપકમાં ચાલતી કયાથી કંઈક મુદા રૂપી જાણેથી એકંદર એ બે દત્તિકામાં કંઈ સત્ત્વ તે અતારે કાલી અ લેખવાની રૂ. ૬-૬-૦૦ ફતેહમાં જાણે દત્તિકા રા. ૬-૬-૦૦

શ્રી આચાર્ય પ્રકાશ—તંત્રી તથા પ્રકાશક, વડોદરા વિના-
મકાન સમાચાર દેવલાલીકર, વારિકે કરાજમ રૂ. ૩) કુલ
કલન-કલેશ. ઉક્ત માસિકના અત્યાર સુધીમાં દસ વર્ષે બહાર
પડી ગયા છે. આ માસિક મુમુક્ષુઓને મટે આપવા છે. મહા-
કાળના નિરતેજ યદી ભવાથી સુખવાનને એક આખાતમનથી
કાને કાનને ઉઘમ કુલમાં બધા બહાર માસિકની ખેટ હતી, તે
રા. દેવલાલીકર પછી પાડી છે. ને અગિનદનીય છે, પરંતુ
વિશેષ અગિનદનીય તો એટલા માટે છે કે, તેમની પોતાની
માનુષ્યા મરતો દેવા છતાં સુખતાની કાપામાં માસિક કદાચી
ગાનપિયામુઓની ને તૃપ્તિ કરે છે, તે અવકાશનીય છે માસિક-
કના લેખો અંબીર, ઉઘમ કાંઈના અને મન કરવા નેવા છે.
અમે આજ રાખીએ છીએ તેમના આ પ્રગલ્ભે સુખતાની વાંચક
વર્ષે વધારી લઈ રા. દેવલાલીકર તથા તેમના સુરેન્દ્ર રા.
નિર્મલદાસે કાલદાસ દેવલાળા પ્રગલ્ભે કુળીશુત થવા સહાય
કર્તા થઈ પડશે. દરેક વર્ષે કલકાસને આ માસિક અરીદવાનો
અમે આજ કલામજ કરીએ છીએ.

ચર્ચાપત્ર

કેમ સીટ આપું કે ?—નાટકોમાં ચાલતી પોલ

“ગોળ-મગલ” ના તંત્રી સાહેબને ભેગ,

જત આને દીલનાં ખળા યોડુંકે આપ પીતી, લખવાને
અપ્રમ આવી ગયો છે ને કીમતી બદાવ તો કૃપા કરી ભર
હાથી ચારણો એવી આજા છે.

સુખદર્શી હવે સુખતાની નાટક કંપનીએ સ્વર્ણ ગંધીજી
રહી. બાકીની ક્યાં મઈ તે પ્રકાશને પલ્લુ લેલો કહે છે કે
પરી કાંઈ પડી. લાગવાના કારણે પલ્લુ પ્રકાશને પલ્લુ અને
તો બહાવ છે કે નવે બહાવ છે તે પલ્લુ કદાચ એક કારણ
દીપ તો બરા માલોઃ મેલો છે કે ?

બુલેશ ભાઈ કું તો બહાર આમ રહેનારો એવો સુખદર્શી
અનુદા નેવેજ છતાં નીતીમ ભેગે દાલ મુગાઈ બહાવ કાપ
પડી મડું. સ્વીચરે ભયેરે ઉતર્યો. દેશવરમાં નટક ન દોષથી
નટક નેવાયું મન મડું અને મમુક યીએટના મમુક. ખેતમાં
બંવા મટે ત્રામમાં ખેડે. ખેતર પસે ઉડ્યો અને ભેડું તો
એક લાકડ ચાર રોકડ કલકાસની ટીપીટા ત્રણ રૂપીએ
વેચ્યા હતા. સ્વર્ણ સેકંડના દર વારનિક મગલ છે. મુ
ગોશીમના ટીપટ અજાક યરેથી ને કાઈ કમળી કંદા દના
મેં ટીપટ ગોશીમમાં બધ મુગન પળીકા નેવા રા. રૂ. ૩ આપી
કરેટની ટીપટ લાંબી અને ગેટ પાસે ગઈ, ત્યાં એક ભાલ
(કેરકર) મારા કંપનીની ટીપટ લેતાં ગેલ્યા “કેમ રોક
વગ્યા આપું કે ?” મે કહ્યું, ત્યારે ઉભા રાખ્યો કે

કેરકરે બતાવ વાલેશ—“ના, આજ બાના બાપો તે
કારી ચેર આપું. મને અમમની ઉપકુ છે ત્યારે રા. રૂ. ૧-૧-
નમાલી ચેરના કે ? મે કહ્યું, “ના કાઈ હવે બંધ થયું મડું”
તે કાંઈએ અને કેકે ઉભી. કાંઈના ઉભી. પુરથી આપી.
કુદરત-રિતે મેં રટા કર્યો નહિ કારણ કે પરદેશી માણસ કાપાસી
અમલવા પલ્લુ મદેશન તો નાટક તો મારા કાવ ઉપર અભુ-
મરદીમાં બહાવ ગયા અને કાંઈ નેવા પલ્લુ ન મળ્યું ત્યારથી
એમજ યદી મડું કે સોગત લેવા ભેગે છે નાટકમાં ભવા કરતાં
સીનેમા મારા કે ત્યાં ટીપટ ઉપરાંત (લાય) ભવા માટે તો
હી પૈશા ન આપવા પડે.

ત્યાર બદલીને દોરસેજ મારા એક મોત્રે કહ્યું કે ગદિ
તો એકજ ચલે છે.

કેમ નાટક કંપનીના માલેકે બરા કેરકર ઉપર નવર
રાખી બેનારોને “કેમ સીટ આપું કે ?” “કારી પુરથી આપું
કે ?” વગેરે મુરેશીપત્રી ગવારો કે ?

ભવા રૂ. ૬ કલકાસના આમ પોલ છે, ત્યારે બીજા પીટ
વાલની શુ ઇચા હતી ?

પ્રકાશના કલકાસે કલકાસ કરે અને રોડને મડું કુપી,
આપે કે કરી સીટ લેવા કા પાડે નહિતર કેરકરની કમાણી
કદાચ મારી બરી.

તા. ૧-૧-૨૫

લાલુર

લી. “૮૨૨૨”

પત્રોનો સારાંશ

ગી. દારામજી ધનટરણા—એક પત્રદારા કરોપીથી કમ્પી
બહાર છે કે, અમારા ગળ તા. ૧-૧-૨૫ના અંકમાં બહાવ્યા
સુખદર્શી આનંદનિક નટક સપાળ તેમણે વેચાતી લંવાનો
આશુમાં કાંઈ વજુદ નથી ગાવ તેઓથી તેના મેનેજર છે. મલેકે
તો મી. નરુભાઈ કલકાસ સદાજ છે.

ગી. મનહર વરનેશ્વરના—પ્રભાવે છે કે, મિત્રોથી
સવળ અપારાધ નવો; પરંતુ તેમના એક રહેલી કલકાસ મેં વે છે
અને તેમના લખેલો પેલ વગર પાનાર છે.

કુપી પાલોડી

વારિકે બતાવ્ય-ર. ૨) રો. ૫) રૂ. ૩. ૩-૧-૨૫

રિડે ૧૯૨૫ ૨ ૫

વગે—માલકાસ, કાપાંદા, અદ બહાવ ચેર તા. ૧-૧-૨૫

મોજ-મળહ ઇનામમાળા નં. ૧.

રૂપિયા પચ્ચીસનાં બાર ઇનામો

‘મોજ-મળહના વાંચકો સિનેમા અને નાટક વિષે જે રસ લે છે, તેને માન આપી તે ધંધાઓમાં શૌકીન પ્રજા શું માગે છે, તેની પરીક્ષા થાય એવા ઉદ્દેશથી આ ઇનામમાળાની યોજના બહાર પાડવામાં આવી છે. આશા છે કે, શૌકીન સજ્જનો આનો સંપૂર્ણ લાભ લેશે.

નાચે જણાવેલી કુંપનમાં અત્યાર સૂધીમાં બહાર પડેલી સારામાં સારી

દસ દેશી ફિલ્મોનાં નામ

લખી મોકલનારાઓમાં રૂ. પચ્ચીસનાં બાર ઇનામો વહેંચી આપવામાં આવશે.

કુંપન સિવાય ઇનામની હરીફાઈમાં નામ દાખલ થઈ શકશે નહિ.

ઈનામોની વાગત-રૂ. ૧૦, ૫, ૩, ૨, ૧, નાં એક એક મળી કુલ પાંચ-

બાર આનાનાં બે- અને આઠ આનાનાં પાંચ મળી કુલ બાર

ઇનામો આપવામાં આવશે.

આ બધાં ઇનામોના રોકડા રૂપિયા નહિ આપતાં તેટલી રૂંમતનાં અમારી પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે.

પુસ્તકો મોકલવાનો અર્થ ઇનામ મેળવનારને શીર છે.

આ ઇનામની હરીફાઈનું પરિણામ તથા દરેક ફિલ્મને કેટલાં મત્ત મળ્યાં તે તા. ૨૯-૧૧-૨૫ ના અંકમાં જાહેર કરવામાં આવશે.

સૂચના-કુંપન પોસ્ટ કાર્ડ પર ચોટાટાડી

મોકલવાથી બે પૈસાની ટીકીટમાં આવશે.

મોજ-મળહ ઇનામમાળાની કુંપન

તા ૧૫-૧૧-૨૫

સારામાં સારી દસ દેશી ફિલ્મોનાં નામ

૧	૨	૩
૪	૫	૬
૭	૮	૯
૧૦		

લી _____

રૂ.

પા. _____ મુ.

કભી ખંજર, કભી ખરછી, કભી રામશીર હોતી હય!

તેં વળી કોણ? તે સી જતી! દરેક સી કે? તોખા કરો, તોખા!

આ પેલા બહાદુર ઇથ રોલાન્ડ માટે કહેવામાં
અને હિન્મતવાન આન્યું છે.

જેણી પાથે કુંપનીની ડર ભાગની જખરદસ્ત અંબવર સીરિયલ-નણ અડવાડીઆમાં ખતમ થશે

ઇન્તે કામે પિદર

મરહોને ખુણે બેસાડે એવાં કામો કરી દેખાડે છે. આ હકતે ૧૧ ભાગ

પંખાનો ભેદ!!! કૂંચીઓનો ભરમ

તમે ત્યારેજ જાણશો, જ્યારે આ દુઆ તમે પહેલાથી છેવટ સુધી આવીને અમારા
સ્ક્રીન ઉપર બેઠ જશો, તેની અગાઉ તો નહીજ!

ઇન્તેકામે પિદર પિતાનો કાનો તે કેમ લેવાય?
એરકે ઇથને જાણો!

ગુજરાતી સાથે ઉરદુ સાગની ચોપડી પણ અમે છપાવી છે!

ગ્લોબી સીનેમા સેન્ટરલ્સ રોડ

વખત પામ, ૭, ૮, ૧૦, ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૬, ૧૭, ૧૮, ૧૯, ૨૦, ૨૧, ૨૨, ૨૩, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૩૨, ૩૩, ૩૪, ૩૫, ૩૬, ૩૭, ૩૮, ૩૯, ૪૦, ૪૧, ૪૨, ૪૩, ૪૪, ૪૫, ૪૬, ૪૭, ૪૮, ૪૯, ૫૦, ૫૧, ૫૨, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬, ૫૭, ૫૮, ૫૯, ૬૦, ૬૧, ૬૨, ૬૩, ૬૪, ૬૫, ૬૬, ૬૭, ૬૮, ૬૯, ૭૦, ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪, ૭૫, ૭૬, ૭૭, ૭૮, ૭૯, ૮૦, ૮૧, ૮૨, ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭, ૮૮, ૮૯, ૯૦, ૯૧, ૯૨, ૯૩, ૯૪, ૯૫, ૯૬, ૯૭, ૯૮, ૯૯, ૧૦૦

ઉડતી સુલેમાની શેત્રંજના

વખાણુ તો હવે તમે સાંભળ્યા હશે. દેશી ફીલમમાં આવા સીન આખાદ રીતે
ઉતારનાર આ પહેલીજ ફીલમ છે.

પ્રેક્ષકોની અસાધારણુ પસંદગી પામેલ

લોકોનો ચાલુ હરેલે રહેવાથી બીજું વીક ચાલુ છે, બોલતું હાડપીંજર-અદશ્ય તાવીજ-
આગાહી કરતો કાચનો ગોળો-વિગેરે દેખાવો અદ્ભુત રીતે લેવાયા છે.

રોયલ આર્ટ સ્ટુડીઓનું-સુપર પ્રોડક્શન

કામરૂ દેશની કામીની

અને

ગૌડખંડાલ

રૂથી ચીત્રોમાં બીન હરીફ મણાઈ ચુક્યું છે. આ ફીલમ પાછળ પૈસા અને મહેનત
ખરચવામાં કમાલ કાઢી છે

શનો--રવો તહેવારે ત્રણ વાગાથો શરૂ

દરોજના ચાર ખેલ પાંચ વાગાથો શરૂ

—કેટલાક તો ફરા ફરા જઈ ગયા છે—

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ દ્વામ ટરમીસ

રહસ્યમયી અદ્ભુત ઊંટકંટીવ વાર્તાઓના શૌહીન

લાખો વાંચકોનું માનીતું પત્ર

છુપી પોલીસ

દર બુધવારે મફત વાંચવું હોય તો નીચે જણાવેલાં પુસ્તકોમાંથી તમોને
ગમે તેટલાં પુસ્તકો મંગાવો—જેટલા રૂપિયાનાં પુસ્તકો થશે એટલા

મહિના છુપી પોલીસ મફત મોકલવામાં આવશે.

મંળાઈનું રાત્રિરહસ્ય

મોજાલી સુખાઈના ભેદભરમયી ભરપુર.
અદ્ભુત ઘટનાયુક્ત વાર્તા
કિંમત રૂા. ૧-૪-૦

આશકની આત્મકથા

અદ્ભુત, રોમાંચકર પ્રેમકથા
જેમાં એક પ્રેમીએ પોતાની બાપી હૃદયગીતો પ્રણવ
રૂપીત વણીને છે.
કિં. રૂા. ૧-૮-૦

વૈશ્વ ધર્મનો ઇતિહાસ

દરેક વૈષ્ણવ બાલ્યે અભ્યાસ કરવા લાયક—ચાર
થિત્રો સાથે.
કિં. રૂા. ૩-૦-૦

બોલતો કાગળ

ભાષણ તથા ગાયન સાથે સંપુર્ણ નાટક.
(લે;-હરિહર દિવાતા)
મૂલ્ય આઠ આના

રા. હરિહર (દિવાતા) કૃત નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણ તથા ગાયન સાથે

આ નાટક શુવનમોદિની-તુરગદાના પ્રેમ પ્રસંગો તથા પ્રતિદાસને
અનુભવી ગુજરાતના મરત કવિએ રચ્યું છે.

મૂલ્ય ચાર આઠ આના.

દેવદાસ

સ્ટી, પુરૂષ આશ્રાસ વૃદ્ધ દરેકને ઉપયોગી
સાહિત્ય નવલકથા

કદાચ જાણી ત્યા વાર્તા જાણનાં વિધેર વચ્ચાવ છે.
એ જ તેની ઉત્તમતાની સાખીની પૂરી પાડે છે
ચાર થિત્રો સાથે કિં. રૂા. ૧-૮-૦

રાજનગર રહસ્ય

લખનાર-શ. ગુપ્તદત્ત

ગુજરાતના પાટનગર ગણાતા અમદાવાદ ઉર્દે રાજનગરના પ્રખ્ત મેદો, શ્રીમતોની વિલાસ લીલાઓ, સુરેલ જગલી જેવી ખાતી નહીં ઉર્દે કુટખીઓની કારસ્તાન, દર્વેસમાં દીવાની બનેલી એક શેઠાણીના અવનનો કચ્છારસિક આબેદુલ ચિતાર, દેખી વર્મગ્રસ્થોને ત્યાના અનાચારના અખાશ વગેરેથી માલિનગાર પુરું હોય તો

આજને આજ આ પુસ્તક મંગલો

કિંમત બાર આના પો. જુદું.

યમરાજનો દરબાર

જગતના છાળ પ્રપંચોથી આદતમાં આવી પડેલા માનવીઓની આત્મહત્યાનું રહસ્ય સમજાવતી નવલકથા એક વખત વાંચ્યા પછી પાતી મુકવી ગમશે નહિ એવી તેમાં એક પછી એક જુગનીઓ આવેલી છે

કિં. રૂ. ૧-૮-૦

શિયળની કસોટી

યાને

બેવકા દુનિયા

દુઆખાજ દોસ્ત તથા પતિવ્રતા સતિની કસોટીનો આબેદુલ ચિતાર

કિં. રૂ. ૧-૮-૦

મુંબઈમાં બનેલો ભયંકર ઈનામ એકજ રાતમાં બે ખૂન!!

આ ખુનામરકીનો ભેદ જાણવો હોય તો

ઇશ્કનો અંજામ

અથવા

ધ્યાનનું પરિણામ.

નામની રસિક દીરકડીવ નવલકથા વાંચો. એકજ રાતે મુંબઈન એક રાવ બદાદુરનું અને દ્રેચપુત્ર પર આવેલા નેરવાવાસામ વિમળા નામની સ્ત્રીનું કેવું બેદબરી રીતે ખૂન થાય છે, તથ ખૂની શોધવા જતા બનેલા બનાવોમાંથી કેવી કાપાનક બેદખુશ પરા બહાર આવે છે, એ વાંચી છેવટ સુધી તમે પણ નહિ કાળી કોઠા કે ખૂની કાણ છે? પ્રકરણે પ્રકરણે રહસ્ય અને ભેદનો ખજાનો કાઢેલો છે ૫૪૪ રૂબ છતાં

કિંમત રૂ. ૧-૦-૦ પો. જુદું.

શરીયત શરૂનશાહના જતાનખાનાની પોશ માફને મોટા પાપ કરો-પાપ કરો નો પાકાર કરના

ધર્મ ગુરુનું અરિત જાણુવું હોય તો વાંચો

દુરાત્માનો દોરદમામ

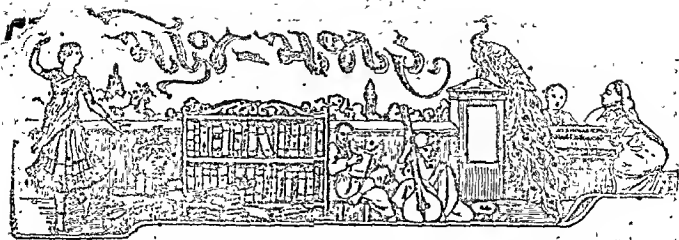
કિંવા

રાસ્કલ રાસપુટીન

રસિયાના આ અદ્ભુત નરનું અવન વાચતા તમેને ખરું થશે કે, સુપરેસ્ટા રોશોયા પણ મરતે નામે કેવા અનાચારો થાય છે. રામ, મદારામ, મદારાણીએ વધારે છું પણ ખુદ મલકામાં મદારાણી ગરીબાએ પેતાના અવનમાં કેવો કામ ભજવ્યો છે, તેનો આબેદુલ ચિતાર આ પુસ્તકમાં આપવામાં આવ્યો છે

ચાર ચિત્રો-૫૪ ૧૧૨

છતાં કિંમત છ આના

માગસર સુક ૭]

રવિવાર તારીખ રર સી નવેમ્બર ૧૯૨૫

[પુ. ૨ જી. અંક ૩૩

આ બાંધવાની કામ પ્રક્રિયા થતા વાત જોનાર પાંચો દરિયા તરફ
કાંઈ જવત બહિષ્કારથી ઊપજવી કારણ નથી. અ. મો. મ.

સોરઠા.

હથેરની કૃપા તે કૃપા.

હથેરની કૃપા, બાંધવતને સાંપડે.
કૃપા કરે તપા, તે કાષ્ટિક સુખની સમજ

મતલબીયા કેવા ?

મીઠી મીઠી વાત, મતલબીયા કરશે બહુ,
લાલચની જે બાત, દુર કરીને ચાલવું.

પુણ્યમાં સુખ છે

ગળે આવી સુખ, પુણ્યમાં કૃપા જાણવું
થશે બચારે દુઃખ, પાપ થયું જાણી નહી.

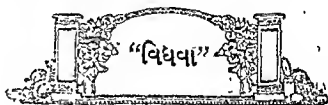
સ્વર્ગ ક્યારે પામે ?

સુત દાસ પરિવાર, માંહે મન નહિ રાખવું,
પ્રભુ લાજન નિરધાર, તોજ સ્વર્ગ પામવું,

ગુપ્ત શું કરવું ?

જપ તપ ને ભોગ, ગુપ્ત પણ કરવાં સહી
વળી નવ નવા ભોગ, મર્યાદામાં માલવા.

કાનજી કાલીદાસ જેખી

લેખક ૧

લેખક—પ્રમોદચંદ્ર અમલદાસ મહેતા

(૨)

જનત મને વિધવાં કહે છે. શાબ્દ કે મદારો પતિ મરી
જાય છે. 'પતિ' કહે છે છું તે મને પોઈ કમજબૂત નથી. કોઈ કહે
છે કે સૌમાન્ય વિદ્વાન કહે છે નેન થીઓ હી શામવતી કહેવાય તે
પ્રથમ, મા તો અંગે કામ વિધાતા, જેને લેધે ઓ મર જો નમની
નારી જાતિ વ્યક્તિ કલપમાં ટપકી થાને કૂરે થા તો કહ્યું
જેટલો ચાલેો કરે તે, કરેમાં કોણુ કરી કરે તે, પ્રવિતક પર
કેમ કલાપ રાખી શકે તે, અને બાત સાંતનાં વચ્ચે, ધરેશું
પરેરી કો તે, પતિ ન હોતાં જોઈ વ્યક્તિત્વ 'કેરો કે નાક ચામ
છે કોણુજ છું' કહ્યું કરું, જગતમાં ઓ નિમિત્તજ લેખાય છે.
જનતમાં પતિ કહે છે અંગે માલીક જગર તો, જો જેની યુવામ
કહેતે એક લોભ વસ્તુ.

આ બધું છું પાછળથી જાણવા પામી. પુરોગતી સ્વાર્થ
મમતા મને પાછળથી જાણાઈ. અને તે કણીજ મોડી.

* * *
કું જોરેલો રાખું છું, વેણી ખાંડું છું, યંચું છું, મદારો
કેમ યુરેલું રહેને છે. વેણી સહને ખાંડું છું તો મદારો કાઢી
વરે છે. કું કહેલો પદેરું છું પણ કાઢી કહે કે તે તો ફક્ત
શોભાના. મદારો કાઢેલો પુરવાં મારેજ. કાઢી નહિં પણ ચારો
લોક જોમ કહે છે. કું કાળાં વચ્ચે મદારી નથી. મને તે
જમતાજ નથી. કું તરેલ તરેના સૂરી કિત વચ્ચે પદેરું છું, મને

તેજ પશ્ચિમ છે. ચારસો કે દીપકા મ્હારી કાઠી મ્હને કરવા દેતાવ નથી. તે બીકે ધરમાં કંકુર જાણતા નથી. કાંઈ પુછશે કે શું હું નાંદાન છું? મ્હારી કાઠી તેમજ કહે છે. મ્હારી કાઠી જેમના જેવાં વેપ રાખવા કોઈ વાર મ્હને રહમળવે છે. મ્હારી કાઠી કાળા જાસો, કાળી ચોળા, બંતિ જેવું માયું, જોરશિખા જેવું, કપાળ, અડવા કાચ તે પગો જે અતઃકેતિભાજ વિચિત્ર રહે છે. ભોક્ષા તો કાલાને કાદાં કહે છે મ્હને તો કાંઈ વિચિત્ર ને તરંગી લાગે છે. અસ્તુ.

મ્હારી વય વર્ષ ૧૫ની છે. મ્હારી સખી કાંતા મ્હારાથી બે મહિના ન્હાની છે પણ તેને મ્હારી કાઠીને કળાખાના લોકો કરેલ ને સુધીલ કહે છે. એને જો બાળક પણ છે, કે જેને ધણીવાર મ્હારી ભોડે જરાખાવવામાં આવે છે.

(૨)

મ્હારી સખી કાંતાનો સાઈ રશિક વારંવાર એને મળવા આવે છે. બપોર ૨૦ વ્યતો છે. દડ પાલિતો, ઘેર વર્ણનો તે બાળ બળે છે. એના દેખાવમાં સમક છે, મોઢ છે, ડ્રેપ છે ને આનંદ છે. રસવાર હજમુખો છે એટલે હું પણ એની ભોડે ચાતા હોય કે ન હોય છતાં વારો કરતી બેસું છું. કાંતાના ધરમાં કાંતા તેનો પતિ ને એક બાળક ત્રિચાઈ કાઠી નથી. વખત જતાં મ્હારો ને રશિકનો છવ મળે. એમના માવવાનો બ્યાપાર વધે.

મ્હને હવે રશિક વિના ચૈન પડ્યું નથી. એના આવવાની રોજ રાંદ ભેડું છું ને રશિક બે પહેરાં બે કે ત્રણ દિવસે આવતો તે હવે રોજ આવે છે એ પણ કહે છે કે મ્હને મમતું નથી. આ વાકારમાં તે વખતે બરા અર્થ હું ન રહમજ. એને ધણીવાર હાંમેં બેસી છુટતો. ચતા કાંઈ રિખે મ્હને એની પાસે બેસવા બેલાવતી પણ હું ન માનતી, વખત જતાં મ્હને માલમ પડ્યું કે રશિકની તાતોમાં નવીનતા છે. કાંઈ જેવાકુમ યુવ ભાવ છે, કાંઈ હરમના ઉદ્ધાર છે, કાંઈ મધુરતા છે, કાંઈ રમેક છે. હું બહુમણી, બેળા બાળા આ ન રહમજ કરી. મ્હને તે આ સા કોલ! આ રેવો અગુજન! આવે હું ચાચારુ રહમજવા બતી પરવું તે કરતાં કાંઈ વધુ માલમ પડ્યું પરવું શી વિરોધતા છે તે કાંઈ માલમ પડતી નહિ.

કોઈવાર વાતો કરતાં જો (રશિક) કાંઈ વિચારમાં મગ્ન થઈ ભય છે, મ્હારી રહાયું ભુલે છે, નિસાસો નાંખે છે, કાંઈવાર એના નેત્રમાં અશ્રુનો પણ આરિલ વેં થાય છે હું એમ રહમજું છું કે એને કાંઈ દુઃખ હશે. એના માતા પિતાથી કાંઈ બેઠું લાગ્યું હશે. હું એને બહુ પુછતી પણ એ કાંઈ ન બોલતો. હું બહુ કાલાકાલા કરતી તારે કહેતી. "તારે ભણીને શું કમ છે! તું રહમજતી નથી તેજ સારું છે. દુનીયા તારાથી વિરુદ્ધ હોય તેજ ધ્રુવતા ભેજ છે. તારી આનંદના અસિનંદવા ભેજ છે, તું એમજ રહે એમ હું ધ્રુવું છું." પણ હું ચેનાથી બાળક છું! જે મ્હને રહમજ પડતી નથી. કાંતાને હું એકલા

બેઠાં હોયજે તારે હું કહેતી કે તારાં સાઈ આમ કહે છે. મ્હું શું? તે કાંઈ કહેતી નથી પણ કાંઈ બીજું વાતો કરે. હવે કાંતા રશિક આવે ને મ્હારો હોય છે તે પણ પડ્યું મુકીને અંદર આવે છે. એ ચાંપી આવે છે તે રહમજતું નથી. એને સાઈ પર અવિશાસ થશે! તે રોનો!

કાંતા આવે છે એટલે રશિકની વાતો રસ વંચરની છે. મોડું બોલે છે ને થોડી વારમાં ચાલે ભય છે.

*

(૩)

છ મહિના બાદ

મ્હારા રસવાવમાં હવે મ્હને કાંઈ ફેરફાર માલમ પડે છે મ્હારા સરીરમાં ચંચળતા વધી છે. મ્હને ચેન પડ્યું નથી સરીરમાં કંકુરજાદ થાય છે. મ્હારા નેત્રોમાં કાંઈક અવનું તોફાન માલમ પડે છે. સરીરમાં દીવસે દીવસે તનનવાદ વધે છે. રશિકની વાતોમાં હવે કાંઈ અનરો રસ ને રંજ મ્હને ચાલ પડે છે. તેની વાતો સંભળવાની, તેનું મુખ જોવાની તાતોને થાય છે. તે કાંઈ દિવસ નથી આવતો તો મ્હને ચેન પડ્યું નથી હું એની મ્હનેને મુકું છું. એની ખબર જાતેર પુછાવું છું કાંઈવાર એને પિતર પણ જુવું છું. વેંધું કંકાવજીતિ એના ભા તરફ બતાવતાં કાંતા કાંઈ તીવ્ર દુષ્ટિથી મ્હારા તરફ ભુલે કે એમાં વેંધ મ્હને માલમ પડે છે. રશિક ભોડે બેસવા ઉઠવાન મન થય છે. ભૂલેશુકે હવે એના અંખને મ્હારું અંખ આડ મ્હારા સરીરમાં કંકુરજાદ થાય છે. કાંઈવાર નિસાસો નાખે એ કહે છે કે "તું બલકાઈ મધુ પણ હવે વધુ તારાથી નહિ બલકાવામ" એનો અર્થ ખાસ મ્હારા આનંદમાં ન આવે એનો ભેદ મ્હારાથી ન રહમજો હું બાલ કરી એને પુછું છું પરવું એ બચાવ નથી આવે.

બીજા ત્રણ મહિના બાદ

વિધવા એટલે શું? તે હું વરાખર રહમજવા પામી છું. વિધવા એટલે દુનીયાનાં સપજા સુખોં દુર રહેવા સરનેલી, જગતની નુજે ભપમુખીઆના મુકાઈ જગનિપતા-સલા-એ બૂરી સરનેલી પાવતી. જગતે ભણવાને અધિકાર નહિ તે યુરોની ભોડે કાંઈપણ કંજક રાખતી-બોલવાલતા-ઉંઠા-જગતેલો ભવ-નિરાસ-હોય તેવી બી, કિં સંસારમાં વિધવાએ પોતાની કંજક પોતામાં સમાવી દેવી છે. પરવેલીએના અસિલવા તે અધિકારો, મુખ ને રમેક રવાઈ પતિ રમેક, ને પત્ની કાંઈ વિ. ભણવાનો બીલકુલ અધિકાર નથી.

+

+

x

મ્હારી નજરે રશિક હવે ખડો થાય છે. છવનની રે પહે-ઉઠનાં, બેસતી, ચાંતે-રહેને મ્હારી નજરને નજાવ દેવું છે. રવે તિદ્રાપાં મ્હારી રહમજે આવી પડે છે, મ્હાર

અખતાર—૨૧ દેહશકર ગોવિંદજી

“અથ, કેઈ નહિ કેમ? સ્વર્ગી રાતે મારા બગીચામાં કેમ
જાઓ. ઓ! તું જાણે છે?”

“आपुः”

“તું જાણી છે, જાણી” તેવે કહ્યું.

“હા, કારણ.”

“આપણાં જે સંબંધ વાનુ છે એને તને ખ્યાલ છે? અને પેલાને કોણના કર્મ ઉપરનાં હું કાણનો કંઈ કંઈ એવું તને લાગે છે?”

“કારણ, તમે એ બધા વિચાર કરો. પછી જાણી શકતા હોશો?”

“આશી કામને માન આપવાનો કવાલ છે. સુધરેલા ને જાંઘલી-ભાસા ને ઘણા વચ્ચેના તારાત જો. અને કાણનો કાંઈ કરતાં જાણવાની તું ના પાડે છે; પણ હું તને ઘણાં ઘણાં ખાતર પાડી કાણનો કાંઈ કરતાં જાણાવીશ.”

“શાનુ જાણવાયો?” ધમકી કરી આવ્યા-ચેરે પૂછ્યું.

“હું.” “એમ, ભે તારો.” એમ કહી ચેરે જવાબનું થયું પછી. ધમાકાકારી પુત્ર સાલી પડીને ચેરે ઉપર થોડાં ધડીમાં જવાબ ઉપર એમ જાણું હતું. પણ જાણે જાણવામાં તલીમ લેવાનો જવાબ હતો. એ કાંઈ છતાં કરી પાસે પોતું રોકું એવું લીધું ને ચેરના ચીર પર મથા ચેરની દીપા ને પછી ચેરને જાણીને બાંધે.

રોડે ચાલે પેલીજ બાળી ચેરને લઈ મથા એ કામકામો મનેલા બાળી ઉપર જવાબને વિચાર કરવા થઈશ.

“શી કું” ને કે જે જાણીમાં જ હોય” પેલીજ પર કપેલા કામકામો કુશા કરતાં જવાબ જવાબે “નહિ તે કાંઈ ખબર થાય પડી જત.”

, સચિત્ર સતત-જામરડો.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

ભેષઃ—કાનંદ કાલીદાસ કોશી તમાકુવાળાને ખબર

૮૪-૮૨ કાલાવારી મુખ્ય.

આવૃત્તિ ૪ થી ૬. આજ આના.

પ્રત્યક્ષરકુંજ દેશના જાને કારે સતત કાણની જાળી ગીતા પહેલ પહેલ ને સરળ તથા ચિત્તાવરણ દેવાથી રોડોને નહ ઉપરથી થઈ પડી છે અને તેની પાંચ દબાર નાંચે જવાબ થઈ જાતી છે. આવી રીતથી ઉપર દસ દબાર નાંચે નહર પાડે

જાણ-સતત-જામરડો

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પટ

વિ. આજ આના પાંચવાળાં મુસેબર પાંચેથી મળે.

રાજનગર રહસ્ય

કથાકાર—ર. ગુપ્તા

(૧૨૧ અંકથી શરૂ)

(૨૨)

જે વખતની આ વાન લખવામાં આવે છે તે વખતે કાંઈ રીતના નહાં આવેલા મહિષાસુરની દાસી દાસી નેની ને દેતી. એક મેનર નેલાં અંતરે જાણે તમ તમ એક-કીએ આવેલી દોષ એ એકાદીએમાં થઈ ગયી મળ્યાનો નિવાસ દેતો. મહિષાસુરની રક્ષાવાળો એ વખતે આરંભ દેતાથી જાણે તમ કાલી મળી દતી. નવજાએ પેલી જાણે જાણે કરી ત્યાં મેલાં પાટનું એક માન મળેલું હતું. આજવાળાં એક માન નહિ દેવાથી એ રક્ષા તાન નિર્ભરતા દતી. થાડા વખત પછે રાજનગરમાં વજો મળેલા સુધી જાણે એમ આવે તારાજ નવજા પેલાના એ માનમાં જાણે રહે દેતો, અને તેથી નેનીની શુદ્ધતાથી એ વખતની એ માનમાં રાજવામાં આવી દતી. માનની રક્ષાએ એક રૂતો દેતો તેનાં પાંચી પેલા અને નવા પેલાના કામમાં આવું હતું.

મીલેજ રિવેસ પાટનું જાણું કરીને તાપી રેવડા રમાને સાથે લઈ નવજાના એ માનમાં જાણે રહે. એકાદીએ વજો જે સામાન રેવડાને નિર્ધારણી જાણે તે તેજે પાંચીના બાંધે વેચી જાણે દેતો.

મહિષાસુર રેવડાના રિવેસ નિર્ધારણ પછર થતા સામા. નવજાએ એક ગયી થતી જાણે જાણે રેવડા આવવાના રક્ષા પર કામ કરે રેવડા દતી. તે રક્ષા મળે જાણે પર કામ કરી જાણે દતી. વજો વજો નવજા પાંચ રેવડા પાંચે જાણે દેતો તથા તેના મુખ કુળની વજો સંકળે મળેલા રક્ષાએ દેતો. આજ. જાણે પેલાના મળેલા રૂપ દેતો પર પાંચ તે મળે જાણે જાણે વજો દેતો.

થાડા પ્રકારે રેવડાએ એક કાળે જાણે જાણે. જાણે ઉપી નવજાએ એક મિયતવાળે પેલા દેતી રેવડાને પ્રકારની રિવેસ પેલા રેવડા પાંચે નહિ.

આજ પેલા મુજબમાંથી રેવડા થી એકાદી એક રિવેસ નવજા કાળે તેને ત્યાં પ્રકારે જાણે જાણે.

“નવજા પતિ આજ છે જાણે દતી એક કું પાંચે ન દેતો. દેતો નવજા પ્રકારની રક્ષા એકાદી કરી થતા નથી

તેમ ધણી ખેડની વાત છે મહેં તો એમ ધણું હતું કે, તેમની પાસે પાંચ પૈસાનો છપ હશે.” નવલસાએ કહ્યું.

“અમારી પાસે જે કાંઈ હતું તે એમના મંદવાડમાં ખર-ચાઈ ગયું છે, મહારી પાસે હંજરેક રૂપિયાની કિંમતના દાગીના સિવાય બીજું કંઈ નથી.” રેલુકાએ પોતાની ખરી રીતી દર્શાવી.

“ભૂએ, તમારું શુજરાન ચાલી શકે એવી કાંઈ કામગીરી વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ. જે ધરણીની વાત તમે કરી છે તે હવે તમે આવી વૈધવ્યની સ્થિતિમાં પડેલી શકો તેમ નથી તેથી અમુક જે ત્રણ ઉપયોગી ચીજો રાખી બીજી વસ્તુઓ વેચી દેવા તમે સારું ચર્ચા હો તો જે રકમ ઉપજે તેમાંથી તમને દર વર્ષે ખરચ નેટલી રકમ મળ્યા કરે અને મળ રકમ કામમ રહે એવી ગોઠવણ કરવાની મહારી ધમ્મણ છે. આજ કાલ રોર બજાર ધડું તેજ છે. તેથી તમારા દાગીનાઓની જે સાતસો આઠસો રૂપિયાની રકમ આપે તેમાં હું મદદ તરીકે બીજી એટલીજ રકમ ઉમેરી બગલામ પંદરસો રૂપિયાના તમાગ નામ ઉપર રોર ખરીદવા ધમ્મું છું. રોરબજારની તેજીનો વિચાર કરતાં તમને દર વર્ષે પાંચે રૂપિયા નેટલી વ્યાજની રકમ મળવાનો સંભવ છે.” રેલુકાને દરેક રીતે કમળમાં રાખવાના હેતુથી નવલસાએ કહ્યું. તે બજારો દત્તો કે, તેનો કુદ્દ હેતુ બજારમાં આવતાં રેલુકા તેને છોડી જઈ અમુક વખત સુધી પોતાનું શુજરાન ચલાવી શકે તેમ છે એથી રેલુકાના દરદાગીના હાથમાં આવતાં તે દમ્મણમાં ધિજાથી કે અનિરૂપથી પોતાના કમળમાં સહેરી એમ ધારી નવલસાએ આવી રીતે પ્રવચનો પાસા ફેંકે.

રેલુકા નવલસાનો કુદ્દ ઉઠેરા સમજી શકી નહિ, સરળ ભાવથી તેણે કહ્યું, “મોટાલાલ! હું જાણ છું કે તમે મહારા પરમ મુખેન્દ્રક છો. દેવતાની કૃપાથીજ હું તમારા જેવા દેવચરિત્ર બાઈ મેળવી શકી છું. તમે જે કાંઈ કરશો તેમા મહાર દિનજ સમાયતું દરો એમ હું હારું છું.” આમ કહિ દ્વંકે ધિજાથી એક બે રોજના ઉપયોગના દાગીના રાખી બીજા દાગીના રેલુકાએ નવલસાના હાથમાં આપ્યા તથા તેણે કહ્યું, “જે ધરવાખરો વેચી નાખવામાં આવે છે તેની અડીસો રૂપિયા નેટલી રકમ આવેલી હોઈ તે પછી હું તમને આપું છું. એ રકમની નમને ઠીક લાગે એવી વ્યવસ્થા કરાવે. દ્વંકની એક ખુણામાં પડેલી અડીસો રૂપિયાની રકમ પછી રેલુકાએ નવલસાને આપી દેતાં કહ્યું.

ઘોડા સમય સુધી વિચાર મગ્નરહ્યા પછી કહ્યું, “હવે એક વિષયમાં હું તમારો વિચાર જાણવા ધમ્મું છું. તમારે અને રમાને ભવિષ્યમાં પરાધીન છંદગી ન ગુજારવી પડે એવી મહારી ધમ્મણ છે. કર્તવ્ય કર્મ બજાવતી વખતે માણસે પ્રોટી લોક લગ્નને બાલુએ રાખી જોઈએ રમા શુજરાતી પાંચ છ મોપડી બજેલી છે. હજી દેવી ઉમ્મર પછી ન્હાતી છે. ને એવી ચાકાક છે કે, ને હજી તેને ત્રણ ચાર વર્ષે બજાવવામાં આવશે તો સરેનાઈથી કિલેષ દેવનાં કાલેજના ઉત્તરપદમાં પસગ

ચાઈ ચકરો અને પછી કોઈ કન્યાશાળામાં મહિને સીતેરેથી એકી રૂપિયા સુધીના પગારની નાકરી મેળવી ચકરો.”

આ વાત સાંભળી રેલુકા પાંચેક મિનિટ સુધી વિચારમગ્ન રહી. પછી તેણે કહ્યું, “તમે કહો છો એ વાત ખરી છે; પરંતુ તેના જેવી અત્યંત ન્હાની બહેનને હું એટલી બધી સ્વતંત્ર બનાવવાનું પસંદ કરતી નથી. જીના સર્જન મુખનો સમાવેશ તેના પતિમાં ચરેલા છે. હવે જ્યારે દેવે મહારા અને રમાના એ સુખને ચિરકાળ માટે દરી લીધું છે, ત્યારે પછી જે બુદ્ધિવાન વ્યાજનીનો રોટલો મળે તે ખાઈ, ધ્યવર સમરણમાં આપુલના અવશિષ્ટ કિલેસા પસાર કરવાનું મને ઉત્તમ લાગે છે.”

“અહીં તમારી જૂન યાવ છે. જી હોય અગર ગુણ હોય તેણે પોતાના પગ ઉપર ઉઠા રહેતાં શીખતું જોઈએ. રમા ન્હાની ઉમ્મરની છે એ ખરું છે; પરંતુ વિશેષ જ્ઞાન મળતાં તે ભવિષ્યમાં વૈધવ્યનું દાણ ફાળુ મળી નહીં મુખમાં પોતાનો કાળ પગાર કરી શકે તેમ છે. કાલેજની બોર્ડિંગમાં રહેતી છોકરીઓ સાથે તે રહી અભ્યાસ કરી શકે એવી ગોઠવણ કરવાને મહારી વિચાર છે.” નવલસાએ કહ્યું.

“પરંતુ તેના અભ્યાસનું ખર્ચ ઉઠાવી શકાય એવી મહારી સ્થિતિ ક્યાં છે?” રેલુકાએ અચચક દર્શાવી.

“એ માટે તમારે ચિંતા કરવાની જરૂર નથી.” તમે મને બાઈ ગયેલા છે તો આવા આદતના પ્રસંગે મહારાથી બનતી દરેક મદદ મહારે તમને કરવી એ મહારી ફરજ છે. રમાને ભણાવવાનું જે ખરચ થશે એ સપાટું હું વેદી લઈશ” નવલસાએ કૃત્રિમ ઉદારતા દર્શાવતાં કહ્યું.

આ વખતે રમા મહારાથી ધરમાં આવી તથા વિશેષ અભ્યાસ કરવાની તેની ધમ્મણ છે કે જેમ એ સંબંધી પૂછતાં તેણે સમતિ દર્શાવી. લાવી મુખની કલ્પના ઉપજતાં હાથકાળ માટે તેનું મુખ લાલચોળ બની ગયું, મનમાં ને મનમાં તે નવલસાને ધન્યવાદ આપવા લાગી; પરંતુ ભવિષ્યનો ભવંકર બેદ જે તે જાણતી હોત તો નવલસા જેવા વિષમંપદ, નર પશુથી દૂર રહેવાનું પસંદ કરત. વિધાતાના વિધાને અગાઉથી કાણ કળી શકે છે? રેલુકા અને રમા ભવિષ્યમાં યનાર પોતાની ભવંકર કુદેશથી અત્યંત હોવાથીજ તેઓ બંને નવલસાની પ્રત્યક્ષ જાળમાં સિંકાર થઈ પડી.

અપૂર્ણ

બાહ્યો કાંડળ.

બાપજી તથા માયન સાથે સંપર્ક નહતો.

(દે: હરિહર દિવાના)

મુક્ય આદ્ય આત્મા.

આદ્યારાખવાળાઓએ ૬ આત્માની કીટી બીટી. જે અન્યથા કાવિયમ, ગીતરમ અને કાવિ, બદાઈ બીટી-કાવિ-મુખ

જ્ઞાતના મુનંદા લેખકનાં પુસ્તકોના લોટમાંથી ફક્ત રૂપિયા
સાતનાં મનપસંદ પુસ્તક ખરીદનારને

મોજ મળહ

બાર મહિના સુધી મફત

આપવામાં આવશે

પુસ્તકોનાં નામ

વેનરે મમ્મો ઉત્તિહાસ (અભિવ.)	કિ.	શ.	૩-૦-૦
આશ્વની આશ્વકથા	"	"	૧-૮-૦
કિમળની કસોટી	"	"	૧-૮-૦
દેવદાસ	"	"	૧-૮-૦
મુંબઈ રાત્રી ૧૯૨૫	"	"	૧-૪-૦
મોજ મળહનો ૧૯૮૧ ની જાણનો	"	"	-
દીવાળી બંધ	"	"	૭-૧૨-૦
મોક્ષો કમળ	"	"	-
(૨૧ દિવાળી ફૂલ પ્રખ્યાત નાટક)	"	"	૪-૮-૦
સૌદમ્ય વિભવ (" ")	"	"	૪-૮-૦
મુલમલન (નકલ જુઓ છે)	"	"	૩-૦-૦
			૧૩-૮-૦

કુલે સાથે તેર રૂપિયાનાં પુસ્તકોમાંથી

૭ રૂપિયાનાં લેનારને	બાર મહિના
૧ " "	૬ મહિના
૫ " "	૪ મહિના
૪ " "	૩ મહિના
૩ " "	૨ મહિના
૨ " "	૧ મહિના
૧ " "	૦ મહિના

મોજ-મળહ મફત મોકલવામાં આવશે

ફક્ત પુસ્તકોના પોસ્ટેજ વી. પી. ખર્ચ લેનારને શીર છે.

ગાંધી પદ્ય પુસ્તક બધે આપવાને બધાના નથી,
માટે વહેલો તે પહેલો, આ જાણનાનો લાભ મેળવનારને
બેટન પુસ્તક મળશે નહિ

(પરોગ ખાતે પોસ્ટેજ માટે રૂ. ૧૦૦ના પુસ્તકો
લેનારને બાર મહિના મફત)

મોજ-મળહ કાર્યાલય

ગીરગામ ખરાડે બી.ઈ.મી. મુબ. ૪

શરૂ થઈ ચુકી છે. આજેજ આહક થાઓ

રહસ્યનો ભંડાર !- લેદનો ખબરો .

વાર્તાના શોખીનો માટે અપૂર્વ મોજનાં !

• જસ્ટમાં સસ્તી સચિત વાર્તામાળા.

રહસ્ય-લહરી

વાર્તામાળા

પોસ્ટેજ સાથે વાર્ષિક રૂ. નણુના લવાજમમાં
૬૨ વર્ષે ૧૨૦૦ પૃષ્ઠની

રિટરિવ અર્થાત્ કુપી પેલિસને લગતી નવલકથાઓ પ્રસિદ્ધ થશે
થશે વિદેશી રિટરિવેના શિરામણિ, ફામટ/હોક તેના અકાસી
મુચ્છતર રિટરિવ મીઠા સિમ્પ ઉપરાંત હિંદુસ્તાન,
બંગાળી ઇન્ડિયન, અમેરીકા, ફ્રાન્સ વગેરે દેશોના
ખાદ્યક રિટરિવો ચેર, બદમાશો, માધ્યામિકો,
ફાસીઓ વગેરેને કેવી રીતે દેવાની શકે છે
તેનો ચિતાર વાર્તાઓના દ્વારા નિરા સુધી જશે.

જાહેર મહિનાને અતરે લગભગ ૭૫૦૦ પૃષ્ઠની

વૈજ્ઞાનિક રિટરિવ નવલકથા પ્રસિદ્ધ થશે.

વાર્તામાળાનું દ્વિતિય પુસ્તક રા. મજલાલ બા. કંકરે બખેશ
છપાય છે

તસ્કર-તનયા અને ચોરની છોકરી

મનીઓઈરથી લવાજમ મોકલનાર માટે ૨-૧૨-૦

વી. પી. થી રૂ. નણુ, પોસ્ટેજ સાથે.

નમુનો મંગાવનારે આઠ આનાની દીપદી બીડવી.

૨૨૨ રથજે જાજરા જોડો છે ફરતો મટે પૂછવો

મેનેજર, 'લુહાણા બંધુ' કાર્યાલય, અમદાવાદ ન. ૩૩

જેન્ટલમેન સ્તોત્રની પૂર્તિ

લેખક-શાસ્ત્રી સ્વામીશંકર મેઘજી દેસવાણકર.

રસીસે થયે અગ્નિત બેઠાગાન્યનિ કુવતે
વીનં સેસ શબ્દો આદેણુ (સંપૂર્ણ) જેન્ટલમેનના લખનિહિ ૧

લેખકની શરતમાં જેઓ લખ છે, જેઓ પશુ વધુ કરે
છે, અને જેઓ વીનં લેજી-અપના ઉચ્ચારે કરે છે. તેઓ
સંપૂર્ણ જેન્ટલમેન કહેવાય છે.

વેશ્યાનાં નાદ લુપ્તી યો વૃષ પત્નીવતં લુપ્ત
કદા વાગર (માત્ર) ધનિકો જેન્ટલમેન: સઃ ઉચ્યતે ૨

નયનાંજીના નાદાં (અપના) લુપ્ત. વળી. ત્યાં
જવાબી મહારાજાએ સમજે છે. અને પત્ની વતને ફાળ
સમજે છે. અને જેઓ કદા વાગરથીજ માત્ર ધનના ધરાની
આશા રાખે છે. આ કરે શ્રી-કદા-અપની-નીજવતની અપ-
પત્ની થવાની (શેઠના અગ્નિવર પરસેવાના રેલા લેતાં વગર)
સોદરીથીયે રહેલો લેવાની ફાળ આશા રાખનાર અથવા વિવં-
ચોના રેલા ઉપર તોજક ધિન્ના કરનાર માત્ર કદા ઉપર અને
કદાની રેલો માત્રની શ્રીકદા ઉપર મેળ-મળ કરનારા
વધા જેન્ટલમેનો કહેવાય છે.

ધર્મ સ્વાધર્મ (કુશળ) સંગિત દ્વિપાત્રેણ મહાપા:
સચ્ચ કુંજાપદે (સંપૂર્ણ) જેન્ટલમેન નામના તુ સાયતે ૩

જેઓ ધર્મ પાનમાં આનંદમાં (કુશળ) છે, અને
મંદર ખીલેથી તો સોનાના પાત્રમાં કરે નં. ૧ એકરૂ પાંચે
કે. તેઓ કુંજાપદે નમરીમાં (સંપૂર્ણ) જેન્ટલમેન) ત્રાપથી
રોજખાઈ છે. આવાઓનો કંઈ ટોરો નથી.

વાર્તાયો વડતે રાજવાન આંસલ જાણા વિચિચિતાનુ
જાત્યા નં. ફાળવતે ધરજી જેન્ટલમેન: સુપે સ્થપ ૪

રેક વાત ચિત્તા કરતાં કરતાં દ્વિલક ચંદોવાળો
જાણ (દે અજરાતી) બોલવામાં પડીતાઈ અને વંદેથી પડું
નતાવતા, આરામ જેર ઉપર લાંબા યદ મીઠના બજવાની
માફક મેઠાથી ચીરક સીજના કુંવારા શક્તા અને હાંદુ
હોવાં છતાં વિરથી સ્વજિ પાસે દોલાથી પેતે જાવે કદાવત્યા
છે તે પશુ જાણખવાડું સુરકેય કદ પડે છે. તેઓ મેઠા જેન્ટ-
લમેન કહેવાય છે.

શાન સુકતો કદો ચરચ સ્ત્રી વેધો. રમયુ વચિત:
જવહરતેન દ્વાર કદા જેન્ટલમેન: સઃ ઉચ્યતે ૫
જેના એક હાથમાં કુતરાની રેલી રહેલી છે. અર્થાત્ રૂવા
દરવાજા જેના રાંધી તરીકે કદા દોષ છે. અને જેઓ કુતરો

ચિત્ત કરી મહેલે બેસાવી. આના જેવા દેખાય છે. અથવા તો
નાટકના એક્ટરો કે નાટ કલાવા જેવા દેખાય છે. અને પોતાના
હાથે જેઓ કંઈક કરનારા છે ને. પાંચી મહેલ વાળા હોય. તે
જેન્ટલમેન કહેવાય છે.

કીમોનં સરસો યોદે દરચતે વસ વેપત:
હિન્દુ આચારો પ્રેરે જેન્ટલમેન: સઃ ઉચ્યતે ૬

જેઓ પૂર રોજાન નેકાશન-કાલર-લેટ-પાટણુ સિરે
(હિન્દુ જાતીના વસો પહેર્યા ન હોવાથી) ઉપરના વેશથી
શીરજી-અનજા જેવા દેખાતા હોય જેની જાખા (ચોટી) દેર
કટીમાં કપાલ લગત ઉપર હિન્દુ પશુને દાંધી દેતી. ઉગી
નકળી દોષ જેઓ ઇરાનીના દોટકમાં બધ તમે તેવા કારે જે-
વા નહીં પણ મેરઠા દીપતા હોય. હિન્દુઓ કહેવાતા જેઓ
કરખાતા હોય. અને હિન્દુ આચાર વીચારોથી બદલ ધર્મ
પાન જાખા પૂળને દંબક ધર્મના જ્ઞાતા હોય જેઓ હાંદુઓ
સાથે દરવા દરવામાં પશુ હજારો સમજતા હોય જેઓની તર-
કાણી-મંજપાન-આયમનીથી ધરી કંપ્યા પૂળ. દોટલોમાં કપ-
રકાની-અમયાથી પાણીને વડે માલ બાંધાથી ચીકાકે, જતી
દોષ જેઓ જાખા રેરેચ જેન્ટલમેનો કહેવાય છે.

હુગીંગ ગાઈતુ વિહારી યઃ કદો પત્ની કરસતયા
રેવે હોટકામી ચ જેન્ટલમેન: મત્રસ્થે ૭

જેઓ હાંપક મોટરમાં બેસી, બહીરીના હાથ બુજમાં
લાથી ઉઠારે માથે હાંપક માથેન દરવા જતા હોય ત્યાંથી ફરી
પરનારા રેવે હોટકામી સુખાતે કદ વટવરતા હાથની વિરથી-
અઘાલ-અપેન ચીને ખાતા પીતા હોય. ત્યાંથી ફરી બીલીવાડું
સેલુન અથવા કદમાં અથવા રેન્કમાં જતા હોય. તેઓ જાખા
મેઠા જેન્ટલમેનો કહેવાય છે.

જેન્ટલ મેન્ટક વધુ ધર્મનારા કર મયા
યાદશ દરવતે લોકે તાદશ દિમિત. ખલુ ૮

વધુ ધર્મથી બદલ થયા અને વધુ ધર્મના કુશળતા
કીતને માટે કાલના માથે રહેલા વધુ ધર્મના નાક કરનાર
આચર વિચારોના દિગ્ગજ કરાવણુ આ જેન્ટલમેનો સ્તોત્ર
આ કુનીયામાં અને જેનું જોવામાં આવ્યું તેવું મં. ૧ થી
માડું છે. માટે જાણીએ અને દોરો ન દીધતામાં અને કોઈ
દોષ કે માલ ન દેતા જે તો એમજ આવે કારણ ને.

યથા દશરતયા વેશો યથા રાજ તથા પ્રજ
જાણીએ તેમાં તમારો દેવ નથી. જેની નોકરી કરવી તેવો
વેશ. જેવા રાજ તેવી પ્રજ. તેમ નહીં રાખશો તો તમોને નોકર
ફેટરીમાં મગરીયું મગરી. પશુ જે હાંદુ પશુનું અભિમાન
રાખતા હો તો વિનાયવી અધારજી ન કરો કું. તમોને પશું છું
કે વિરથીજો પોતાના દેશ-વેશનું અભિમાન જેનું રાખે છે તેનું
રાજો તો શું કરતે આવે છે જાણી તો ખુબી લીક છે.

મોજ-મજહૂ ઇનામમાળા નં. ૧

રૂપિયા પચ્ચીસનાં બાર ઇનામો

મોજ-મજહૂના વાંચકો સિનેમા અને નાટક વિષે જે રસ લે છે, તેને માન આપી તે ધધાઓમાં શૌકીન પ્રજા શું માગે છે, તેની પરીક્ષા થાય એવા ઉદ્દેશથી આ ઇનામમાળાની યોજના બહાર પાડવામાં આવી છે. આશા છે કે, શૌકીન સજ્જનો આનો સંપૂર્ણ લાભ લેશે.

નીચે જણાવેલી કુંપનમાં અત્યાર સુધીમાં બહાર પડેલી સારામાં સારી

દસ દેશી ફિલ્મોનાં નામ

લખી મોકલનારાઓમાં રૂ. પચ્ચીસનાં બાર ઇનામો વહેંચી આપવામાં આવશે.

કુંપન સિવાય ઇનામની હરીફાઈમાં નામ દાખલ થઈ શકશે નહિ.

ઇનામોની વોગત—રૂ. ૧૦, ૫, ૩, ૨, ૧, નાં એક એક મળી કુલે પાંચ—

બાર આનાનાં બે— અને આઠ આનાનાં પાંચ મળી કુલે બાર ઇનામો આપવામાં આવશે.

આ બધાં ઇનામોના રોકડા રૂપિયા નહિ આપતાં તેટલી કીંમતનાં અમારી પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે.

પુસ્તકો મોકલવાનો ખર્ચ ઇનામ મેળવનારને શીર છે.

આ ઇનામની હરીફાઈનું પરિણામ તથા દરેક ફિલ્મને કેટલાં મત મળ્યાં તે તા. ૨૯-૧૧-૨૫ ના અંકમાં જાહેર કરવામાં આવશે.

સૂચના—કુંપન પોસ્ટ કાડ પર ચોટાટી મોકલવાથી બે પૈસાની ટીકીટમાં આવશે.

મોજ-મજહૂ ઇનામમાળાની કુંપન

તા. ૨૨-૧૧-૨૫

સારામાં સારી દસ દેશી ફિલ્મોનાં નામ

૧	૨	૩
૪	૫	૬
૭	૮	૯
૧૦		

લી

૧.

થા.

માં.

ખરા મૂખ કોણ !

જે નાદશાહ દરબાર હતી બેઠા હતા, જે વખતે
ખદારશામી જેક સોદાગર આગળ જાને પોતાની પાસે
કિમ્મત પાણીદાર લાવ્યા છે, જેમ બહુબુદ્ધ નાદશાહે જોયું. શારા
લોડા તેની પાસેથી ખરીદ્યા અને ખૂંચ થઈ જેક લાખ રૂપિયા
આપતાં કહ્યું:—“આવા બીજા શારા લોડા હોય તે બધ
આવજો.” સોદાગર હા કરી કુર્નિસ જાણી ચાલ્યો ગયો. પછી
બીજા રિસે નાદશાહે પોતાના વજરને બોલાવી પોતાના મુઠક
મહિમા મૂખ બોલોના નામની નેલણી કરવાડું કહ્યું. નાદશાહના
કુલમ, વજરે મૂખ લેણીની નેલ કરવા માંડી, તેમાં જમ
જાગે તેણે નાદશાહનું નામ મૂક્યું. તે જોઈ નાદશાહે આશ્ચર્ય
જનિત થઈ પૂછતાં “વજરે જવાબ આપો:—” પૂતાવંદો
પેલા વેપારીના નામ-જામ-કામની જાણનેખજર નથી, છતાં જેક
લાખ રૂપિયાની રકમ આપે તેને જહાજ કરી હવે તે વેપારી
પાંછો મોકલું જતાવરો!”

નાદશાહે કહ્યું:—“પણ તે પાંછો જાને તો!”
“તમારું નામ કહાડી, તેડું મૂકાઈ.”

ધોરીજ નકલો બાજી છે. માટે વહેલો તે પહેલો
આ પત્રના વાંચકાને ખાસ અડધી કિમ્મતે
મુદ્રિત ચિત્રાથી મુશોભિત, રસસાગરથી ઉછળતી
અત્યંત લોકપ્રિય નવલકથા

પ્રમાદધનની પ્રભુતા

અથવા

સરસ્વતીચંદ્રનો ઉપસંહાર.

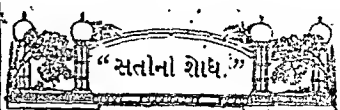
બીજી આવૃત્તિ પાકું રોતેરી પુકું, ગ્લેજ કાગળ, મુદ્રાદી
સાઇઝ ૪૦૦ ૧૧૬૦ રસિક, બેલક વાંચન
આ નવલકથાની કિમ્મત રૂ. ૪-૮-૦ હોવા છતાં

૭૪-મજાહની ઓફિસમાંથી રૂ. ૨-૪-૦

૧ કિમ્મતે મળશે. ખદારશામ માટે પોષ્ટેજ ભુદું.

મોજ-મજલ કાર્યોલિય

ગોસ્વામી ચર્ચ સામે ખદાર બીલીમ મુજલ નં. ૪

લેખક રમણલાલ ડી. ચાંપાનેરીયા.

ખરાબર જાણના સાત કલાક પચ મીનીટ કાર્ટ ટૂન
ગોલાખાથી ઉપડી. મારા કંબખાઈ હું કોલાખાથી જેકરોજ
બેઠો. જેન વખતજર મંદિરેજ આવી પહેલો મારા કંબખાની
ચાવી ઉપાડી તબુ ચાર કદચરકે મારા કંબખામાં મુસી ગયા.
રેક બજે પોતપોતાની જગ્યા ખરાબર જાણી લીધી. રવિવારને
દિવસ હતા જેટલે જેનમાં વખત પકાર કરવાને માટે ફરીયા
પસેધી પેડું બહેલો પ્રચાર પામેલું લીધા રંજરાણું “મેજ
મજલ”નું કાપું જઈ લીધું હતું. કોલાખાથી મંદિરેજ મુસી તો
તેના પાનાં વાંચ્યાં. પછી મંદિરેજથી તો કંબખામાં લોખાટ ઘર
ગયો. જેટલે વાંચવામાં મિન ન લાગ્યું કાપું પાણુ પર મુસી
પેલા મુદરકોની વાતો જાણવા તરફ મિત પ્રેરણું.

મંદિરેજથી જેન ઉપડી. પેલા મુદરકોમાં જેક મહોદય
વજીલ સાહેબ હતા, જેક કાર્ટર હતા અને બીજા જે વેપારી
વેર્જના હતા. વજીલ સાહેબ જાણીની મોખરેજ બેઠા હતા અને
તેમની સામે કાર્ટર સાહેબ બેઠેલા હતા. મારી પાસે પોલું
“મેજ મજલ”નું કાપું જેક વજીલ સાહેબે લાવ્યું. વાંચો કરી
કહ્યું, “મી. જરા...મેં તરતજ મેજ મજલ”નો જઈ વજીલ
સાહેબને આપ્યો. રમણલાલ ચર્ચમાં ચર્ચાથી આંખમેમ પાનાં
ફેરવા લાગ્યો; જેટલામાં જાણેની સીટ પરથી કાર્ટર સાહેબ
બોલ્યા—“મી. કાનીકાલ, આ કાપું હમલું નથી તો વચાવું
જામન પડે છે. રવિવારે તો નાન.મેટા ધજાખરાના કાપમાં આ
લીલા રંજડું ફારીશું મામન પચાવું.” જેટલું જાણી
વજીલ સાહેબ કાનીકાલે “મેજ મજલ”માંથી નમર ખદાર
કાદી કાર્ટર પ્રતે બોલ્યા—“ખરી વાત છે, કુંક સમયમાં આ
પત્ર લખો જારા ફાલો પાણું છે. જેજ જેની પ્રમતિ લિખ
કરી આપે છે.” જેટલું મોઢી વજીલ સાહેબે મને ‘મેજ મજલ’
પાણું આપું અને આપતાં આપતાં Thankyou કહ્યો
રવિ પચ કહ્યું.

વખત બની વાર નથી જાણી. લેખક જેનની આજે આ
જેનમાં કંઈજા નથી જાણતો. જેત જેનમાં પાદપર રેકન
આપું. સમજાજોમે નીચે ઉતરી રીજોમેટ લીધી. આપણે પદ
જવારના આ પીડને નીલેજા જેટલે પાસેર મરમાજરક દુષ અને
તામે મોજે ઉગારી કંબખામાં બેઠા જેન ઉડકી વજીલ કાર્ટરે
વાત ઉપાડી. કાર્ટર પ્રતે બોલ્યા—“મી. રિવેડે આ દુનિયામાં
જરી સી રોજન નથી, રોજ યક નથી, જેનદિ જેને ધાની જુ

દરમિયાન નાઈટસને લગતી જીન-પરીક્ષાની વાતોની જોડી
હોવા છતાં ચારી લેવાઈ છે અને રસ જળવી રાખે છે. યીજ
જોડી પચવાની નકલ આપાદ ઉતારી છે. સુલેમાનની સારંગ
માફે જ્યાં પશુ આકાશમાં સિનેા બતાવી. ઉડીને પશુ
કામ કરવામાં હોજિયાર છે એ બતાવી આપ્યું છે. આ ઉપરાંત
સિનેા બે જરા કમપથી લેવામાં આપ્યા હોત તો વધારે ચારી
અસર કરત. વળી કમલાસ ફેરળેજની ખીજ નકલ-માધીમારને
પશુ અચ્છેા સિતરો છે. તાપીજ મદોકમાં નાખતાં યુગ થઈ
જવું-વજેરે સિનેા પ્રેક્ષકોનાં દિલને ઉઠાળી દે છે; પરંતુ દેશી
દિલોમાં એક ખાલ ખાગી જે ભેરામાં આવે છે કે, રંગ પર
ચડેલા સિનેા ઉતારોતર એવી રંગ પર કમ જવા જોઈએ કે,
જેથી પ્રેક્ષકોના દિલ ઉઠળી બહાર પડે. માછીમારની ફેરફારને
જરા વધારે લખાવી સાદસ કમ કરાવ્યા હોત તો દિલ કાંઈક
ગોરજ રંગ લેત.

અભિનય—મી. એલીઝર-ભદુર-પારસી કુના બુન
ખેલાડી-મેકઅપ તથા કામમાં એકા છે. હમીદ-મિશ જિલુએ કાં
કામ કયું છે. પોતાના કનુઓને જોળામાં ભેલી વખતના તેના
કસોઠા અપમાં આશ્ચર્યકત ચમકારાથી હેરી-ખૂની બતાવવામાં
આવી હોત તો તેની ફેરફાર વધારે ખીલી નીકળત. સાદખડી-
મિશ કામમાં કામ જેવું જોઈએ તેવું દીધી નીજાવું નથી. તે
તે સિવાય ખીલી પાંત્રી કીક કામ કરે છે, માછીમારનું કામ
વખાજીને પાત છે.

ફેરોગ્રાફી—ઉપરતા નવજવાન મી. ધરાનીને યુગરક
બાદી થતે છે. અભિનયમાં જારા ફેરોગ્રાફર ચવાની આકા
આપે છે.

એકંદરે રોયલ આર્ટ રુડીયાનાં અત્યાર સુધીમાં આવેલાં
પિચરોમાં આ કારનાં કાર પિચર કહી કમળ. દરેકો કારો.

નવી ખખરો—

ફોઈનિયર—મી. જેની અબેલી સિનેમાની રાણીનું
સુકું મી. લાવનાં બને મી. ભેળીના હાથે કમ કયું છે,
જ્યારે લંકાની લાદી અને ઘે પડેના વર બાવતા સનીવારથી
કમ્પીરીયલમાં દેખાવ રહો.

કુંજુ—કમલતાનાં વાળ વાળી રજા છે. હાલમાં વતી
દિલોની સુંદરણી પર્થી ગેટલીએ જેમ નાટકી દુનિવામાં
ચોવાનો જુદોમ મર્મ મદજ કરી અસુક પ્રેક્ષક વખ ખાધી
લીધો હતો, એવો અખતરો તો કરવામાં આવતો નથી.

લુકમી—મી. જેની લખેલી વિમળા વદ્દુ કામ ધમ-
ધેકાર ચાલી રહ્યું છે અને પંચકની તેપૂરીઓ યાદ છે.
અહીંના પિચરો દરેકી કમ્પીરીયલમાં ચાલશે એમ સંજળાય
છે. મિશ બુનેદની જગા મિશ કમલાસ પૂરે તો અધેા પારીએ
મીએ કે, જરા ચોલાતી ને ખામી હતી તે પુરાઈ જમ.

ફેરફાર—ફેરફારો સુધો ચાલતે જાયતે આવી રહ્યા છે

જોઈએ છીએ કે શેઠના કાળાએ કેવો વાધ માર્યો છે.

સૌરાષ્ટ્ર—લીખીટની જોળા મળ્યા પછી સુધુતિ
રિસેા કહાયા કરે છે, જ્યારે ચરખો ચાને, અન્ય અંગળા
કલાતની રજા વિષેટમાં પ્રેક્ષકોના ખીલી ખાલી કર
ચાંચાં છે.

શારદા—ગાજીરાવ મસ્તાની બને સૌરાષ્ટ્ર વીર તેવાર
નવી ત્રીજ દિલમની કમલાત કરી દીધી છે. શારદાનું જે
રિક્કર કુંજુ સિનેમામાં અને એક મેનેજરીકમાં ચાલશે એ
સંજળાય છે. જ્યારે ખીજે ઠેકલૂંથી પશુ મચળીએ ચવા
કરે છે. કાંજળાને લક્ષાં ચરના પેશાગ જેવી રિયટિ ન ચા
ચુતાકીટ—કહેવામાં આવે છે કે તા. ૨૮ જાંસ
આવના બાદ કું. ખાધી ઉપરી જશે.

દિલમનો ઉલોખ જમનીમાં દિન પ્રતિદિન ઉનસિએ મક
જમ છે. પૂરી પડના જુદા જુદા રોળાનાં નટ-નટીએ, તો
દિલોમાં કામ કરે છે, તેમાં વિશેષે ફીટી. કામેલ માયા
માજરી યુગ, એખીલ જેનીમિશ, લી. ખારી, વજેરે ઉલેખ કર
ચાવું છે.

સર જેમ્સ બેરીના વિખ્યાત નાટક 'પિટર પેન'ની ફિ
ઉતારવામાં આવી છે. આ દિલમમાં યુજ્ય નવિજાલ કામ મિ
બેરી બેરકને કયું છે. પિટર પેન નાટક-દિલમમાં ઉતર્માં પછે
વિલાસતની રંગમિશ ઉપર થથી વાર લખવામાં હતો અને આ
પકંદળી પાંચેા હતો.

જન પ્રક્રિયે ઠોલાખાજ જેક કમ્પરી સિનેમાના ધણા
કામલ ચલેલ છે, હાલમાં 'ફાઈટ એન્ડ વીન' નામની દિલમ
તેલુ યુજ્ય કામ કયું છે.

સુખશિખ સિનેમાં નવી મિસ 'રાજમરી પેરી'એ ખા
સુધીમાં પાંચેા દિલોમાં કામ કયું છે. કોથી છેલ્લી અમિ
તેલુ 'લોમ લીવ ધા કીપ'માં લખવી છે, હાલમાં તેનો નિર્દ
લેવાનો વિચાર છે. બે ચાર દિલોમાં યુજ્ય કામ કરી રહ્યા
અને અકાઈ જતીક નટીઓએ મિસ 'રાજમરી'નું જી
વિચારવા જેવું છે.

હાલરક અભિનેતાઓમાં સર્વ જેક કાજ એ વિષે વિલ
વતમાં મતો માવવામાં આવ્યાં હતાં, તેમાં માલતી પડેલે
દોહાં દોહાંકોની ખીલે, વરદર કીટનનો ત્રીએ, પંજ વેરેટને
ચોધો અને મેકલકીટારનો પાંચેા નવર લાગ્યો હતો. જ્યાં
બાંદીની દિલ કું. એક પશુ ઉતર્ દેસેદીન ઉપખાં
સજી નથી એ કમલ સંજુ છે.

નોટીસ

From.

મિસ કરવત

છા. લે. બી. વકીલ વ્યંગ કાંટ

વસંતકની વારી સામે આવેલા વિદ્યુતકના

વરંશમાં-ગણનાની હેલીએ.

To,

એડિટર "મોજ-મજલ"

અમ અક્ષતની પાછળ હાથપમ મોડેને વળગેલા તંત્રી મંત્રી અને બંને, અને મારા કુળ ચિત્રપટ્ટેશ્વર ગુપ્તદેવેશ્વર ચર્મા કે જેને છાતના આળસુએ સી. ઇ. સર્મોના દુઃખ નામથી ઝાળાયે છે. તેના તરફથી એવુંપે એવુંપું એક મગની બે ફાટ જેવું સાફ સાર જણાવી દેવાની રત્ન આપવામાં આવી છે કે, તમે તમારી એડીટરી માથેથી તેના તરફથી તમારા* છાપામાં આપવામાં આવેલી જાહેર ખબર Wanted ને લેખના રૂપમાં છાપી મારી આપાની શું કરી ને તુલકન કહું છે; તે માટે પૂરેપૂરા બે ત્રજ ને સાત વાંચા એટલે કે સોળ આપના ને એક પાછેરી નેટલા જવાબદાર ગણવામાં આવે છે. એટલુંજ નહિ, પણ કિતેમા લાઈસન્સ જેને માથે બધ બેસતી ટોપી બેસી મજલે પ તેઓ તરફના સ્વસ્તીવાન હિંદુ* કરતવતીના વર્ણવથી અર્થાત્ર કે જેને તમે સહિત કક્ષાવિદિનો ગણના ગંદા નામથી ઝાળ્યો છે, તેના વરસાદથી મારા કુળનાં કરીતમાં ગોળા પડી તેઓના કુદાટથી ને તેઓને ફોલ્લા ઉઠા છે, તેમજ તેમની "કામ ચઢકિ પનિના" મેણા ટોચાથી સેલનું દહીં થઈ જાય સાચી રહેલી અક્ષતને મારવાડીને ત્યાં યુદ્ધ અમારી શી ભરી મિલકત કુલ મારી થયું પડ્યું છે એ માટેના પણ જવાબદાર તમેજ છો.

(૧) - તમે તેમજ જાહેર ખબરને લેખના રૂપમાં છાપી તેઓની આઈતી નોંધીના લોગે મહત્તની વાદ વાદ ખાલી ગયા છે.

(૨) - તમારી બાબના જવાબને દક્ષતામજ જીજ્ઞા લેખ તરીકે છાપી મારી તેની વાતને પોંચ વીનજ અખર ઉઘાડી છે.

(૩) - જ્યારે તેણે સીરીયલિસમાં જવાબ લખ્યો, ત્યારે તમે વ્યંજનમાં ને નોંધથી છટકી જવાની બહાના સાથે લેખના રૂપમાં ફેરવી નાખ્યો છે.

ઉપર જણાવેલા કુદા પછી જેની પાસેથી નોંધી લેવાની તેને ખરાબ લખાડી મોરા કુળની લાગતી નોંધી લોહાની તે થયેલી અધિક તુલકાની માટે-તેઓ તરફના ગળાથી પડેલા ગોળા અને ફાટાટથી ચપેલા ફેલને લીધે-સારીરિક તુલકાની

માટે-કામ ચઢકિ-પનિના મેણા ટોચાથી બે લંબું-દહીં થઈ જતી આનંદિક તુલકાની માટે અને છેલ્લી કક્ષાનાલુપ થતાં મારા કુળને તેની કામચલાકિ પનિને તમારે નાણું આપી ફાલેને બંધ કરવે પડેલા તે ધાર્મિક તુલકાની- માટે-જેલણ ફાટાં તરફથી પીનજ ફોટી ૧૪૭૭ થી કક્ષમ પ્રમાણે તમને કા માટે જવાબદાર ન ગણવામાં આવે તેનું કારણ બતાવવા સોમવતી અમાસ ને શુક્રવારના દિવસે હાજર થવાનું તમારા પર ફરમાન કાલમાં આવે છે. તો તમારે લેખના બદલામાં-કાપેલા કક્ષાના સીધાવેલા ફાટ સાથે-દિવા ઝોલારને તેના નામે લેખ મા કવિતા લખી આપી તમારા છાપામાં છાપી મોટાલા બનાવીને પણ ફાટ ફોનાં જાવના રૂપિયા સાથે-હાજર થવું નહિ તો તમારી પાછળ વારંટ કાઢીને પણ ફાટમાં હાજર કરવા પડશે.

સાહેબ હું છું,

ચિત્રપટ્ટેશ્વર ગુપ્તદેવેશ્વર ચર્માવતી,

મિસ કરવત

છા. લે. બી.

વકીલ વ્યંગ કાંટ

સરવા:-હોલિજ મંદીર

અમારી ઇનામમાળા

છેલ્લા તક! છેલ્લા તક!

બુધવાર તા. ૨૫-૧૧-૨૫ સુધીમાં જે કુંપને

આવશે, તેનેજ ઇનામની હરીફાઈમાં

દાખલ કરવામાં આવશે.

આવતો ચાંકમાં પરિણામ જાહેર

કરવામાં આવશે.

“ફિલ્મ પ્લોટ અને મેડિકલ ખાખતોનું અજ્ઞાન.”

લેખક—રા. રથામ. મેડિકલ સ્ટુડન્ટ

કોઈકર કંપનીની વતીથી “પ્રેમ નિરાશા” નામની ફિલ્મ વિષે જે જાહેર જાણુ છે. ફિલ્મ પ્લોટ જાણતાં ભણે ભણે કેટલીક હસવા જેવી ઘણી ચર્ચા જાય છે. પણ તેથી ફિલ્મની વસ્તુ જાણવા ન જાણવાતાં પ્લોટ ખમડી જાય છે એ લેખકના ખ્યાનમાં આવતું નથી.

‘પ્રેમ નિરાશા’ એ ફિલ્મ કાઈ પેલું કસ્ટોમીઝી બનેલી છે, ફિલ્મના ચુક્રોપયુગ વિવેચન કરતાં બહાર બીજો લેખ લખવો પડે માટે અહિં હું મેડિકલ બોધ-ટીપીય તરફ વિવેચન કરીશ.

આ વિવેચન કરતાં ફિલ્મનું વધુ સ્પષ્ટ બહિં કરવું પડે તો તે અપરિહાર છે. મોહનલાલ એ આ ફિલ્મનો નાયક છે અને તે પિતાની ઇચ્છા વિરુદ્ધ ઇન્દિરા નામની એક સ્ત્રીના છોડી સાથે લગ્ન કરે છે. મંજુલાની સાથે લગ્ન કરવાનો તેના પિતાનો આજ્ઞા હતો. મંજુલા પહેલાં તો મોહનને આજ્ઞા છે પણ પાછળથી એ આર વેરના રૂપમાં ફેરવાઈ જાય છે.

રશ્મિ એ ઉપનાયક છે અને તે પહેલાં તો ડૉ. કાન્તિલાલની પુત્રી સાથે ખારમાં પડેલા હોય છે, પણ મોહનને તેના પિતા વારજામાંથી બાદ કરી રસિયને પોતાનો વારજા હરાવે છે. મંજુલાને તે તેના વારજા માટે આજ્ઞાવાનો દોષ કરે છે, તે ઇન્દિરા પાસે તેના પતિ મોહન સાટે કાન દૂધા મોહનને મંજુલાને તેના પિતા ધરમાં પાછો લે તે માટે મજબૂતી જાય છે ત્યાં લાવે છે. અને ઇન્દિરા મૈત્રમજુતીથી મંદી પડે છે.

મંજુલાના કહેવા ઉપરથી ઇન્દિરાનું ખુન કરી તેના આરોપ મોહન ઉપર દેખી પામવાની વાત ડૉ. કાન્તિલાલની મદદથી રચે છે.

આપણા પ્રસન્ન લેખ માટે આટલું વસ્તુ સ્પષ્ટ ચાલ્યું. ડૉ. કાન્તિલાલની ઇન્દિરા એ દલી છે. રશ્મિ કાન્તિલાલને કાચી આપી ઇન્દિરાને ‘ઝેર’ આપી દેતો આરોપ મોહન ઉપર દેખી પામવાનું નક્કી કરે છે. ‘ઝેર’ એ ભણે કેવા કવન સામાન્ય ‘પેટ-ટ’ દવા હોય કે ખાટલી સુંઘી ભેઈ અને ખીસાં તપાસી પરીક્ષા નેહ ‘ઝેર’ છે એમ જાણે ત્યાં પુરવાર થઈ જાય. પ્લોટની સંજ્ઞાના જાળવવા માટે લેખકે અહિં નેહથી વેટલી સાવ-રેતી વાપરી નથી.

ઝેર આપવું એમ નક્કી થયા પાદ ‘કુનીટી’ જાળવવા માટે તે એવું ઝેર ભેઈએ કે તે રહેલાઈથી અપામ કો. પછી તે જાણે થત કે દ્રમ રૂપમાં દોષ પછી તે એટલું બધું માલીલ ન ભેઈએ કે તાત્કાલિક યોગ્ય વખતમાં મરણ આવે. બીજી રીઝાઈરી ગદ્દ આવી પેશન્ટ બની જાય છે એમ જાણવા તો હવે ઝેર નેહકે, અને તે કોઈપણ ડૉક્ટર સુધી જાયવા આપી

જોળખી કરી કો એવું ભેઈએ. આ કવન વસ્તુનો મેજ કાપ માટે કાઢ કરાણીએ ને ‘ઝેર’ જેવા અર્થથી નહીં પણ કે તે ખરેખર અર્થથી છે.

મેડીરીના મેડીકામાં ને દવામાં ‘બહેર’ નામ જોળખાય છે તેમાંની નવેમીની ખાસ બરરી છે. પારો-તેની સ્ત્રીવંશ, સોમલ, અરીજી; કાઇડોસ્ટીસીઝ, એસીડ, કલ્ક્યુલે એસીડ, ફાઇબ્રસ અને તેની બનાવટો. કાઇડોસ્ટીસીઝ એસ અથવા નેને ‘કચી પામવાનું તેલ’ કહેવામાં આવે છે તે બા કરતાં ભણે ‘ઝેર’ છે. તેવું એક જ રીપુ પાટલી નીચે થા પહેલાં મૃત્યુ આવે છે. માટે તે આ પ્લોટ માટે નંકામ. તે વાક ઉપરથી તો તે પ્રયે તે જોળખી કહેા. અરીજીની બના કોઈન અથવા કલ્ક્યુરી એસીડ-ગલ્ડનો તેજાવ, એ આ પ્લોટ માટે ઉત્તમ.

ઇન્દિરાને આપી આવે છે માટે ડૉ. કાન્તિલાલને જોળા વામાં આવે છે તે આવી પાટલી સુધી, બરા આખી ‘ઝેર’ એમ એકમ કહી આવે છે. અને તેવા બાદમાં ડૉક્ટરને એમ ‘ઝેર’ છે એમ આખીત કરવું તે બરા મુશ્કેલ પડે. અહિં ડૉ. અથવા મધકોનો તેજાવ છે એમ જાણવું હતે તો ને હવ જેવા ‘સીન’ થાય છે તે ટળત. પાછળથી મોહનના ખીસાં તા થતાં બંદારી “ઝેરની પડિગથા થયે છે” પડિગથા ભેઈને ‘ઝેર’ છે એમ બહેર કરનાર ડૉક્ટર તો સ્વપ્નમાં જ શોભે. અ અહિં ‘ડોઝન’ જાણવું હતે તો બરા સીનની પુનીટી જાણવા કારણ કોઈને એ ટેરમાં બરા આજ્ઞા અને. જાણમાં બહેર આ જાય તેવું છે. અથવા તો તેજાવની નહાની પાટલી જાણે હત તો વાક ઉપરથી મધક છે એમ કહી દેવાય.

લેખ જાણે હોય એમ જાણે છે માટે જરૂર. ભવિષ્ય લેખકો મેડિકલ ખાખતોમાં માણું મારતાં પહેલાં જાણીતા મ રિસ્કા લખે એવું ઇચ્છું છું.

તૈયાર છે. સુંદર ચિત્રોથી સુશોભિત

સુવાન સી પુરવાને સંસારીલાનું સ્વરૂપ સમજાવનાર અપૂર્વ પુસ્તક.

અસલા સચિત્ર કોલકશાસ્ત્ર

આ વિવરનાં આજ સુધીમાં પ્રસિદ્ધ થયેલાં સુવર્ણ પુસ્તકોમાં આ પુસ્તક સર્વોચ્ચ હોઈ જાય છે સાંસારિક રોગો અને તેના ઉપાય, ચેપી રોગો અને તેનાં વા ચતુષ્ ભોજનથી વારણ, ડૉક્ટરી અને વંદોને સેકેડો રૂપિત અવધાની કહેવામાં હો તો આ પુસ્તક તમને એક સાચ સજ્જાદગારની ગરજ સારી.

દિશ્મન ર. ૧-૮-૦ પોષ્ટર સાથે રૂ. ૧-૧૨-૦

લુહાણ-બહુ રાખાવ-અમદાવાદ

અમે જણાવવાને બેહદ ખુશ છીએ કે

પાથેનો ગંગાવર
સારીચલ

છંતકામે પિદર

પ્રેક્ષકોને
પસંદ પડી છે.

અને એકજ અવાજે શોખાન પ્રજાએ; તેના વખાણ કયા છે!

આ અઠવાડોઆમાં
સારિયલના

૧૦ ભાગ વધુ

દેખાડવામાં
આવશે.

આ સીરીયલનો ખરો રાણગાર તો, સુંદર

મિસ રૂથ રોલાન્ડ

છે. જેણીના સાહસો મરદાને પણ અભયબામાં નાખે છે

રૂથનો આરાક! વફાદાર ચાકર

આ બન્ને રૂથના સાહસોમાં તેની યોડી સહાયતા કરતા નથી!

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ડર્સ્ટ રોડ

વખત પાા, ૭, ટાા, ૧ના રાત્રી રવિ ડાા વાગે ખાસ વધારાનો ખેડ

જાવ રા. ર. ૧, ટાા, ટાા, ટાા જેજ રેક્ષ સાથે

ચાલુ છે.

ચાલુ છે.

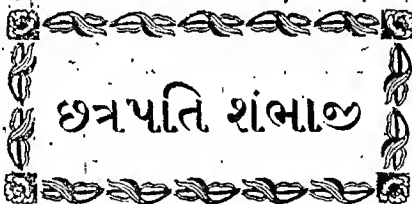
શનીવાર તા. ૨૬ મીથી

ચનાઈટોડ પીકઅર્સ સાંડીકેટનું ઐતીહાસીક ચીત્ર

“ચંદ્રસય મિરે”નો ખ્યાતિ પામેલા—સ્કાફનો એકટીંગ

અને મોં સરપોતદારની હાથરકેટીંગ નોંધે તૈયાર

ચચેલ મહાન ઐતીહાસીક ચીત્ર

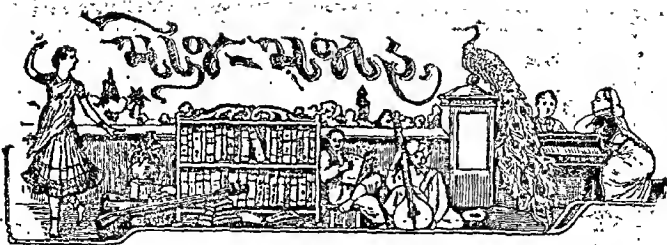

આ પીકઅર્સ પાછળ કદપનો અખુટ ખજનો ખાલી કરો ઇતિહાસને

રસપુર્વક રજુ કરવામાં આવેલ છે. એક વખત જોઈ

લેવાનો અત્યારથી જ નિશ્ચય કરો રાખો.

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ રામ ટ્રસ્ટીસ

મામસર સુદ ૧૪]

રવિવાર તારીખ ૨૮ મી નવેમ્બર ૧૯૨૫.

[પુ. ૧ છં. અંક ૩૬

આ જગવાદીઓ પ્રતિષ્ઠિત થતા વાતોમાંના પાત્રો કવિપત્ર હોય છે. પ્રતિષ્ઠિત જીવંત અસ્તિત્વમાંથી ઉપજતી કાદોમાં નથી. અ. મો. મ.

“અંકબરો મલીક!”

(દેવળી આ પ્રકારના મહાત્મી જેટલાં જોડાંમાં પ્રગટ થશે તે “આજરો મલીક”નાં નામેજી અમદ થશે. “આજરો” આ જોડાંમાં સર્વત્રેષ્ઠ કવિ આજરો દુસેન “આજર” મહુમ્મદો રજા મેદાની બાબો છે, અને તેમના શેરોમાં પણ કવિ કવિ અનુવાદ વાંચાવામાં ઉપયુક્ત કરવામાં બાબો છે. બીજું એક દર “આજર” જેવા આજરો રજા કવિ પોતાના કવિત્વના નામ “આજરો છંદ” નામે તે કવિ દુસેનની સી કવિત્વ તેમને રજા કવિ, તેમના સાવની મોરી રજા, તેમના શેરોના અનુવાદ પ્રવિષ્ટ રજા અને તેમના આજર નામ અનુવાદીઓમાં જણાત રાખી “મલીક”):

ફીલો છે શેખ સાહેબ મીસની બાંધી બહા ઉપર!
કરે છે એક મરહુમમાં તે દેવળીની સદા ઉપર!
મરે છે જેણે જેવા મીસની ઉડતી જવાની પર?
ફીલો છે માત્ર પર મુલ્કો અને પડિતા બહા ઉપર!

* * *

મુઠાવી-માથું, દાદી મુલ્કો સાહેબ રાખે છે નીચે,
મુઠાવી દાદી, પડિતા દાદી રાખે છે માથા ઉપર;

* દેવળી કદાચી મતલબ છે દેવળી કદાચી કદાચી “મલીક”

કહો એ બન્નેમાં મેરિનાં બાવો પ્રગટી રીતે?
છ પડિતા અને મુલ્કો જુદા નીચે જુદા ઉપર.

+ + +

જુલો કુચાએ ઉપમા અતુપમ આન આપું છું,
મદી બેઠા છે. તપાની* બિચારો રૂશીઆ ઉપર.
તોડીને લગતો સર્વે વહાવો રીધી છે હીરતી,
ભરોસો છે અચાને તો મલીક સાહેબ જુદા ઉપર.

+ + +

આવ્યો છું ઈશક મીસનાં લગતી લગતમાં!
બંદુક કુપાવી રાખું છું તિરાહિત કુપામાં!
આપું તમામ મોતી મથું જેલ રાતમાં!
રાશીય છે હવે તે કાચન કરતાં ખાટમાં!
જુલો માટે છે થયા જુલો આદમ બહીરતથી,
માટેથી નીકળ્યાં અને બીરુદની આટમાં.
કાતન અને કાનાના મથા કિવસો વહિ,
લીડરના લેકચર હવે જુલો છે હાટમાં.
મેથામાં મીસ તણા નથી સ્થામ. તીલ “મલીક”
હીરતોની દેવળી છે લગતની વાટમાં.

“મલીક”

* જવાનીમાં રજા કવિ-ઉપમા છે પરંતુ તે જેથી બાના રજાથી તેમને મળ્યા ઉપર કામ થયું. કરવાવામાં આવ્યા છે “મલીક”

આખા તેમ જુનું નથી કારણ કે જેને આટલું આદર
મેળીને આપ્યો હતું તેનો તો સદાને માટે વિશાળ થવાનો છે તે
પછી શા માટે અર્ચના કરી આગળથી વીરની માફક ન જુનું
દુર્ત જ તેલું કુવરપાઈની ઉલ્લી રમ, લીધી અને એકદમ ઝોર
ડાવું કર ઉપાધ્ય. બહાર ટાંપી રહેલા ચર્ચે જુનું તેણે ઉપર
તુટી પડ્યા પછી લાખજુસી ચુરુ બહારે બેઠો તેણે દાલ પર
અર્ચે ધા-ઝીલી લીધા અને પછી તરવાર ફેરવી, એ ત્રણ જુનુંને
ધાવલ કરી તે એકદમ માળ ઉપરથી નીચે ઉતર્યો અને
ચાલ્યો ગયો.

લાખજુસીને એમ જણીશું પડ્યા ગયેલા જોઇને કુવર-
પાઈને પિતા, તેણે બાઈ ભરે તેની પૂઠ પકડવા તૈયાર થવા
જોયો દેખાવ જોઇને કુવરપાઈ એ માળ ઉપરથી ધામે ધામે
નીચે ઉતરી હતી તેણે કહ્યું:—

“દાદા મ કર દાખડો, વિરા મ કર વહાર.”

“જે નર ન મુજો થર બાંધેલે તે નહીં થરે ઝાંપાની બહાર.”

(અર્થ: હો દાદા! તું ચૂંસે ન થા, અને હો બાઈ, તું એક-
દમ બહાર ન ચડી જ કારણ કે જે પુણે તમારાં ધરને બાંધેલે
ન મુજો તે ગામના ઝાંપાની બહાર મરવાનો નથી.)

કુવરપાઈનું કહેવું ન મુજબારતાં તેણે બાપ અને તેણે
બાઈ અને લાખજુસીની પૂઠે પડ્યા અને
લાખજુસીએ અર્ચે થોડો બાંધ્યો હતો ત્યાં તેણે વચ્ચે ઝાંપાંથી
ચડી લાખજુસી થોડા ઉપર બેઠો બેઠો લડતો હતો એ એક
આજુબને ધાવલ કરી તેણે થોડો મારી મૂક્યો.

થોડા થોડા-થોડા બાંધ્યાં એણે કુવરપાઈ મરણ પામી
હતી. અર્ચે બાંધતો દિલગીર થતા, તેણે તે એમજ ચારવા
લાખા કુવરપાઈએ પોતાને હાથેલ પેટમાં કઠાર મારી જીવનનો
અન્ત આણ્યો.

કુવરપાઈને માથેથી થોડે દૂરની રમકાનમાં ચિતા ખાંડી
ખાંડી સંસ્કાર કરવામાં આપ્યો.

(૩)

લાખજુસી પોતાને ઘેર ગયો પછી તેને એવું પડ્યું નહીં
તેના મનમાં એમ થતા હરવું હતું કે કુવરપાઈ મરણ પામી
હશે કે જીવતી હશે? અચર તેના માથે તો તેને નહીં મારી
નાખી હોમ! એવા અનેક તર્ક વિતર્ક કરતાં રહે પોતાના
ચોક્કસ જન કર્યું અને તેમાં ઉપર સ્વાર થઈ તે કુવરપાઈને
ઘેર જવા નીકળ્યો. કુવરપાઈને ગામે તેજ ગામનાં રમકાનમાંથી
જીવનું હતું. અચર રમકાનમાં લાખજુસી આગે ત્યારે દુરથી
રહે કુવરપાઈની જીવંતી ચિતા જોઈ, જાણુ બાણુ રમકાન
માત્રીએ બેઠા હતાં. એ થોડું થય પછીનું હશે જોને માટે
લાખજુસી વિચાર કરવા લાગ્યો પાંડુ તે દુરથી રમકાન
માત્રીએને જોળીને શક્ય નહીં ત્યાં પાસેનું દેવલાક ગોવા-
ળીના ગામે ચારતા હતા તેને લાખજુસીને પૂછ્યું:—

“સોનાવરણી એક બળે, રૂપા વરણી બુંદ.”

“કહેને રણ ગોવાળીના, કહે ઘેર માંડું મુડું.”

(અર્થ: સોનાના પ્રકાર જેવી ચિત્તા બળે છે અને
જેવા ઉબળ પડ્યો તેવો મુડામાં જેમથી નીકળે છે;
ગોવાળીના જે કયા લાગવાનું થયું માણુ મરણ પામ્યું
લાખજુસીનું થયન સોલગાને ગોવાળીનામાં એક કાં

“સોના જેવી એ, રૂપા જેવા બુંદ;—

“જે ઘેર લાખજુસી માણુતો, એ માંડું મુડું.”

(અર્થ: સોના જેવી તે ચિત્તા બળે છે અને જેમથી
જેવા મુડામાં નીકળે છે. તેમાં જાં એવું કાં નહીં
જેની-આથે લાખજુસી પ્રેમાનું કરતાં તેના ધરનું એ મા
(કુવરપાઈ) મરણ પામ્યું છે.)

ગોવાળીની પૂઠે સોલગાને લાખજુસી એકદમ
ઉપરથી નીચે ઉતરી પાચો અને આવેલમુકત સ્વરે ગોધે.

“લીલી ધરનાં લાકડ મંજાવું, પહોળા કરાવું એક;

“લાજ લોકની પરદરી, વળાએ આથે બે.”

(અર્થ: લીલી (ધર) અંગનાં લાકડાં મંજાવું
તેની મોટી પહોળા ચિત્તા કરાવી લોકની બાંધને ત્યાંથી એ
ચિત્તામાં આપણે એ સાથે જળાએ.)

પુનઃ તે ઘેર ઉપર બેસી અંગનાં ચાલ્યા ગયો
થોડા અમયમાં થોડા ઉપર બાંધીને દેવલાક કાપે તે લાખા
નાં કુવરપાઈ બળતી હતી ત્યાં આપ્યો. અર્ચે લાકડાં
ચિત્તામાં નાખ્યાં અને પછી એકદમ ઉપર રમણુ
ચિત્તામાં પડ્યો.

ચિત્તાથી થોડી દુર કુવરપાઈને જાળવા આવેલા માલ
ઉપરનો અર્ચે પ્રકાર નિકાળી રહ્યા હતા. પ્રથમ તો તેણે
અર્ચુ કે કાષ-ચિત્તામાં લાકડાં નાખ્યું હશે. પછી અચર લા
જુસી બંધર પડ્યો, ત્યારે તેણે એકદમ ચિત્તા પાસે થોડી જ
લાખજુસીને બહાર કાઢી બચાવવાનો તેણે એ વિચાર.
પછી ધન્યવતી ચિત્તામાં લાખજુસી એટલો બધો ઠાકી ગયો
કે તેણે પ્રજુ બની શકે તેમ ન હોતું.

કુવરપાઈને જાળવા આવનાર અર્ચે લાખજુસીનાં કુપ
હતા, પછી લાખજુસીને એક પ્રેમને ખાતર વળા મળે
તેને માટે ધન્યવદના કરેલા તેણેનાં મુખમાંથી નીકળ્યા ચિત્તા
રહ્યા નહીં.

કુવરપાઈના પિતા તથા તેના બાઈને લાખજુસીનાં જ
મરવાના અમામાર અમા ત્યારે તેણેનાં બાંધમાં જાણુ ભા
આપ્યાં અને તેણેનાં પુણ પશ્ચાત્તપ થવા લાગ્યો. કુવરપાઈ
પિતાએ તેના પુત્રને કહ્યું, “જો હું આપું પ્રથમથી જ
હોત તે કુવરપાઈને લાખજુસી શબે પરજીવી તેનેશુખી કરતાં
પછી હવે એ બધું રંગમાં પછીનું કાપણુ હતું.” સમગ્ર

અરબેદાલ સવરામલાલ રસા

રાજનગર ૨૬૨૫

અનવાદ:-રા. શુભદ્રા

(ગવા અંકથી ચાલુ)

(૨૩)

હાલના એક સુવિખ્યાત પ્રસિદ્ધિદર્શક રંગા પ્રસવદેના સદન કરતી એક મથકમાં સતી હતી. લેડી ડોક્ટરના મન પ્રમાણે કલારિકમાં તેને પ્રસવ થવાનો સંભવ હતો. પ્રસવિત્રીની બે પરિચારિકાઓ રંગા પાસે હાજર હતી. ઇન્દિરા પણ રંગાના પક્ષે નજરે બેસી હતી. મદનચંદ્રે આદિસ રમ્યાં. પોતાના કુકર્મનું કેડું ફળ આવે છે એ જાણવાના હેતુથી અધીર થિતે બેસી હતો.

માંપતી સારવાર થતી હોવાથી રંગાને વિશેષ સમય સુધી પ્રસવ વેદના શેઠી પડી નહિ દેવાકે પછી તેણે એક પુત્રને જન્મ આપ્યો. વિના વિલંબે એ ખજર આદિસમાં બેઠેલા મદનચંદ્રેને ઇન્દિરા જાતે જઈ પહોંચાડી આવી. એ બેજાર જાણી. મદનચંદ્રે એક સાથે હાં અને વિવાદના મિત્ર બાવ બનુભવ્યો. ઇન્દિરા ત્રામાં મથકતી હતી; છતાં તેણે પોતાની પ્રમાણી કામમાં સમ્પ્રવાનું ઉચિત ધાડું હતું. પુત્રનો પ્રસવ થયેથી જાણવામાં આવ્યા છતાં રંગાના મુખ ઉપર વિશેષ પ્રસન્નતા જણાતી નહોતી. આ પ્રસંગે તેના અંતરમાં અનેક પ્રકારની ચિંતા ઉત્પન્ન થઈ હતી. પોતાને પુત્રે જન્મ પામેલા છોકરાનો યોગ દિવસમાં જ ચિરકાળ માટે પોતાને ત્યાં કરવો પડશે, એ હતભાગી બાળક મોટા થતા છતાં પોતાના બાળકને જોળણી સહશે નહિ, એ વિચાર તેના અંતરને ડુબી કરતા હતા. ગમે એવા પાપી માણસના અંતરમાં પણ પોતાનાં સતાનો માટે હમ્મરે માયા મુકેલી હોય છે. કુકર્મ કરતી વખતે બલિયનો વિચાર એવા માણસને વિશેષ ડુબી કરતો હતો. પદ્મ પોતાના કુકર્મનું ફળ-એક નિર્દોષ સિત્તુ-પોતાના જ હોવાથી જીવન પર્વત ડુબી થશે, સમાજમાં અપમાનિત થશે એવું જાણવામાં આવે છે ત્યારે પાપી માણસને અંતરાત્મા પણ કપી ઉડે છે.

ઇન્દિરા પ્રસવિત્રીમાં રંગાની સારવાર કરવા રોકાઈ. મદનચંદ્રે દરરોજ બે વખત ખમર બેસી આવવાનું કહી હરિ-લમાં ચાલ્યો ગયો.

હવે રંગા પ્રસવિત્રીમાંથી ઇન્દિરા સાથે પાછી ફરે તે

પૂર્વે અર્થાત વચ્ચેના એક અંદાજમાં મદનચંદ્રે હારેલમાં રહી જાણી જોઈ પોતાની પાપમાલી કેવી રીતે કરી તે જાણવાનાની વચ્ચે છે.

મદનચંદ્રે દરરોજ રંગાના હાલના "હાઈ પાક" નામક બગીચામાં ફરવા જતો હતો. હાલનાં જે વીસ પચીસ બગીચાઓ છે તેમાં આ "હાઈ પાક" સુખ્ય છે. હાલના બગીચાઓની લંબાઈ પહોળાઈનો વિચાર કરતાં તેના માનને નબર છે. ૧૨૦૦ વીધી જેટલી જમીનમાં એ બગીચો આવેલો છે. રામન આશ્રામ દેવીએ એ બગીચાની રચના કરેલી હોવા છતાં તેની વિશેષ ઉન્નતિ ઇ. સ. ૧૮૮૦ માં થઈ છે. એ બગીચાને નવ દારું છે. ઉત્તર પૂર્વ તરફની ફરવાને બીજા દરવાજાઓ કરતાં વિશેષ સુંદર છે. બેચાળ રાત્રીએ લગભગ સાંપ પાકે જેટલી રમખ ખમરી એ દરવાજા તૈયાર કરાવ્યો છે. એ બગીચામાં સાંપના જેવી વાંછીયુંદી એક કુવિમ નહી છે. ફેટલાંક રથોએ બેસી મણસો વાં ઉપરનાં જરાંદરું વડા ભેવામાં આવે છે. બગીચામાં ફેટલાંક દેશ પ્રસિદ્ધ સ્વર્ગવાસી માણસોનાં પુતળાં છે.

મદનચંદ્રે મણી વખત સપ્તાકાળ થતાં પૂર્વે એ બગીચામાં જઈ યોગ વખત સુધી દરી દરી ઉવરે એક ચોક્કસ રથને બેસી વિશ્રાંતિ લેતો હતો. તે જે જે વાં ઉપર બેસતો તેવાથી ત્યાર દાયને અંતરે આવેલી એક જીલ્લ મેચ ઉપર એકીસ વર્ષની ઉંમરની નવયુવતી એક પ્રાદાં બીની સાથે બેસતી હતી. બે મણ વખત એ નવયુવતી નબરે પાયા પછી મદનચંદ્રે આમલકાન બની ગયો હતો; પરંતુ પ્રયોજન ઉપરિચિત થતા સિવાય એક વિરેદી સુવતી સાથે વાત કરવી એ તેને રીકે લાગતું ન હોતું. એવામાં એક દિવસ એ નવયુવતી અને પ્રાદાં સાથે વાતચિત કરવાનો પ્રસંગ મળી આવ્યો.

એ દિવસે બગીચામાં વિશ્રાંતિ લેતા પછી પ્રાદાં અને નવયુવતી બેચ ઉપરથી ઉઠી વિલાસ થયાં લાગ્યાં. પ્રાદાં આજળ માલતી હતી અને સુવતી તેની પાછળ જતી હતી. એવામાં નવયુવતીને રેલમાં રૂપાલ પડી ગયો. એ પ્રકાર જાણવામાં આવતાં મદનચંદ્રે ઉઠી ઉભા થઈ રૂપાલ પડેલા દેતો તે રથને જઈ રૂપાલ ઉચ્ચેલા લઈ ઝડપથી નવયુવતી નજીક જઈ અગ્રેણમાં હજી, "સુંદરિ! મને ક્ષમા આપજો. આપેના રૂપાલ પડી ગયેલો હોય તે મારા ભેલામાં આપવાથી કું લઈ આવ્યો છું." આમ કહી એ રૂપાલ મદનચંદ્રે નવયુવતીના હાથમાં આપ્યો. નવયુવતીએ તેનો આભાર માન્યો.

આ પ્રકાર તરફ પ્રાદાંનું લક્ષ્ય એવાવાથી તેણે મદનચંદ્રે નજીક ઉપરિચિત થઈ કહ્યું, "આંખ બારતવાસી હો એમ લાગે છે!"

"જાનુ! આંખની કારણ ખરી છે. કું દિલ્લસાલના એક મોટા રામનના પ્રાદાંને મોટા રીકે છે." મદનચંદ્રે તદન ખોડી વાંત કરી.

" મહારી આ કન્યા એલિસનો જન્મ પણ મુંબાઈમાં થયેલો છે. એના સ્વર્ગસ્થ પિતા મિ. વોલ્ટન મુંબાઈમાં લંડનની ખાતામાં નોકર હતા. હું દિલ્લિસ્તાનમાં દસ વર્ષ સધી રહી છું." મિસિસ વોલ્ટનને કહ્યું.

" આપની આ વાત સાંભળી હું આનંદિત તેમજ દુઃખિત થાઉં છું; આપને મહારા દેશનો અનુભવ છે એ જાણી મને આનંદ થાય છે તથા આપની વૈધવ્ય સ્થિતિ માટે દુઃખ થાય છે." મદનચંદ્રે પ્રેમપ્રભ મન પીમળાવવાના હેતુથી કહ્યું.

આપની લાગણી માટે હું આભારી છું. જો આપને અસમ્યક્ ન હોય તો અમારી સાથે ચાલો. મહા પૌષા પછી આપને ખોટી નહિ કરવામાં આવે. મહારી એલિસને દિલ્લિસ્તાનની વાતો સાંભળવી ખુબ ગમે છે." સરળ ભાવથી મિસિસ વોલ્ટનને નિમંત્રણ કર્યું.

" ભણે, ચાલો." અત્યંત પ્રસન્નતાથી મદનચંદ્રે નિમંત્રણ સ્વીકૃત્યું.

ખીચીયાની વહાર નીકળી તેમજ એક રેલ્લી ભાડે લીધી તથા લડના જે મંદિરપાસા અમલવી માણસી રહેતાં હતા તે મંદિરપાસા તેઓ ગયાં. મિસિસ વોલ્ટન અને મિસ વોલ્ટન સાથે મદનચંદ્રે તેમના ન્હાના પરંતુ સુસજ્જિત ચાર પ્રવેશ કર્યો.

હવે આપણે મિસિસ વોલ્ટન અને મિસ વોલ્ટનના જીવન ક્રમને કાંઈક અંશે જાણી લેવાની જરૂર છે.

મિસિસ વોલ્ટન બરીન મુંબાઈની હોટરી હતી તથા તેની આતર વર્ષની ઉંમરે તે મિ. વોલ્ટન નામના સાધારણ સ્થિતિના યુવક સાથે પરણી હતી. મિ. વોલ્ટનનું વર્તન તેની યુવાવસ્થાના અપરંપકારથી જ થયું, સ્નેહાભારી હતું. સત્તિ દિવસ તે યુવાનના નસામાં ચક્રચુર રહેતો હતો. મિસિસ વોલ્ટન લગ્ન થતાં પૂર્વે એક હોટલમાં નોકરી કરતી હતી તથા તેનું વર્તન પણ વખાણવા લાયક તો નહોતું. આમ હોવાથીજ તેણે વોલ્ટનની પત્ની થવાનું પસંદ કર્યું હતું. પોતાની પત્નીસ વર્ષની લંડનની નોકરીમાં જોડાઈ વોલ્ટન પત્ની સાથે મુંબાઈ આવ્યા હતા. મુંબાઈમાં તેને બેઠા રૂપિયાનો અસિક પગાર મળતો હોવા છતાં પગારની બધી રકમ તે એકલગણ ભોગવવામાં લેવાતી હતા. મિસિસ વોલ્ટનને મુંબાઈ આવ્યા પછી બે વર્ષે એલિસને જન્મ આપ્યો હતો. મિસિસ વોલ્ટન અત્યંત કષ્ટ વેડી કટાણી ગઈ હતી. સાંસારિક ખર્ચ ચલાવવા જેટલી રકમ પણ તેને પતિ પાસેથી મળતી નહોતી. વળી પ્રથમથીજ તેનું ચરિત્ર કલુષિત હતું. આમ હોવાથી મિસિસ વોલ્ટન આઠે આઠે સ્ત્રીકારી પોતાની આટલિકા ચલાવતી હતી.

મિસર વોલ્ટન દિવસે દિવસે વિશેષ સ્વચ્છંદી થતો હતો. ધરતી કે કુટુંબ પરિવારની તેને ચિંતા નહોતી. તેના નસાનું પ્રમાણ દિવસે દિવસે વધતું ગયું તથા પોતાની એકત્રીસ વર્ષની ભર જુવાન ઉંમરે લીધેલા દર્દથી તે અકાળ મૃત્યુ પામ્યો. એ વખતે એલિસની ઉંમર ચાર વર્ષની હતી પતિના મૃત્યુ પછી

મિસિસ વોલ્ટન પાછી મુંબાઈ છોડી સ્વદેશ ચાલી ગઈ. તે ધન વૃણથી હોવાથી અને લગ્ન જેવા શહેરમાં રૂપની કિંમત કરત વધુ એવીજો હોવાથી તેને અન કષ્ટ તથા વજ્ર કષ્ટ વેડે પડ્યું નહિ. એલિસની ઉંમર મહોટી થયા પછી તે દોહરી કમાઈથી પોતાની આટલિકા ચલાવવાની અભિલાષા રાખ હતી. બે વર્ષથી એલિસ એક મહોટી કંપનીમાં ટાઇપીસ્ટ નોકરી કરતી હતી. સંખ્યાક્રમે હાઇફ પાર્કમાં જઈ શિકાર શોખાને માતા પ્રતીને ઘણા વખતથી વ્યવસાય હતો. મદનચંદ્રે મુખે તે એક રાત્રીના પ્રાથવેટ મેજેસ્ટરી છે એવું જાણી તે પોતાની જાળમાં રૂઆવી નીચાવી નાખવાનો નિશ્ચય કરીને મિસિસ વોલ્ટનને તેને નિમંત્રણ કર્યું હતું. વાતો પ્રવહમાં આગ વધવા માટે આટલો દૂક પરિચય બસ યથ પૂરે તેમ છે.

જે મકાનમાં મદનચંદ્રે મિસિસ અને મિસ વોલ્ટન સાં પ્રવેશ કર્યો તે સામાન્ય વર્ણનું હતું. એ શુદ્ધી સાજસજા ઉપરથી તે સાધારણ સ્થિતિનાં માણસોનું નિવાસસ્થાન હો એમ લાગતું હતું. એકખાનામાં એક રાઉડ ટેબલ, મધ્યમાં પુરસીઓ, એક ટ્રાય અને એક પુણામાં એક પિયાનો હતો. દિવાલ ઉપર શિષ્ટ માણસોને આપેા મંત્રી દેવી પડે એવ શૃંગારિક ચિત્રો ટાંગવામાં આવેલાં હતાં, છતાં એ ચિત્રોમાં પા દેખાને સ્થાન તો હતુંજ.

એકખાનામાં જઈ બેઠા પછી મિસિસ વોલ્ટનને મદનચંદ્રે જોઈ ન શકે એવી સાવધાનતાથી પુત્રીને અર્ધ સ્થંક સંકેત કર્યો પછી તેણે મદનચંદ્રે તરફ જોઈ કાવકું હાથ્ય કરી કહ્યું "અમારા નામ આપના જાણવામાં આવ્યાં છે; હવે આપના નામ જાણી અમને આનંદિત કરો કે?"

" ધણીજ પ્રુથીથી મહાર નામ રતિપતિરામ રમ્યાં છે આપ મને 'રમ્યા'ના દૂક નામથી બોલાવી શકશો. મદનચંદ્રે બનવરી નામ કહ્યું.

" આપ શા હેતુથી લગ્ન પધાર્યાં છો?" મિલિર થો સને પૂછ્યું.

" અમારા રાજ સાહેબે અહીંની એક વિખ્યાન એવી કંપનીમાં અલકારે બનાવવાનું જોખમ ભરેલું કામ ભેગવ્યું અને માફતો છે. અલકારો તૈયાર થતા એક મહિના જેટલો વખત લાગે તેમ છે. આ સુધી મહાર અત્રે રોકાવાનું છે. વળી રેલ સેક્ટરીને મળી અમારા રાજ્ય સંનધી કેટલીક અગત્યની વાત ચિત્ર પણ કરવાની છે." પંદરેક દિવસથી અત્રે આવેલો હોવા છતાં હજુ જુ રેલ સેક્ટરીને મળી શક્યો નથી, કેમકે હમણું તેઓ રાજ્યીય કામ પ્રસંગે અમેરિકા ગયા છે." મદનચંદ્રે હસતા જુલો ઉતાર આપ્યો.

" આપના જેવા એક મહાપુરુષનું અમારા ગરીબ ધરમાં આવમન થયેલું હોવાથી અમે અમને. પોતાને ધણું ભાગ્યશાળી સમજીએ છીએ. મદારામ! અમારી સ્થિતિ સાધારણ છે, આપનો વ્યોચિત્ર સ્માર કરવા જતા કંઈ તુની ચાપતો હાથ આપને"

મિસિસ વૉટ્સને કહ્યું.

“આપ સદૃશ પથ સંકેત રાખશે નહિ. ત્રિભાવતાનાં શુકલવર્ણનાં માણસો ભારતવાસીઓ તરફ માન તેમજ આપણી દષ્ટિથી હજારો જીવો છે એ નિયમમાં આપ અપવાદ રૂપ લેવાથી મને સતોષ થાય છે. ગરીબ તેમજ તરબેર સુનતે એકજ પ્રત્યક્ષ ઉત્પન્ન થયાં છે. સંકુચિત ખર્ચનાં માણસોજ નેદ્યુધિ રાખે છે. ખરી રીતે જોવા જતાં સમગ્ર માનવ જાતિ એ મહાપ્રત્યુત્થા એક જૂદા પરિવાર છે.” મદનચંદ્રે કહ્યું.

“આપ એલિસ સાથે બે ધડી વાતચિત કરો હું નાખતા તેમજ મ્હાનો બદખત કરીને આવું છું. બે બોજન લેવા રોકાશો તો અમને ધણી આનંદ થશે.” મિસિસ વૉટ્સને સિદ્ધારને વિશેષ કાળ સુધી રોકી રાખવાના હેતુથી કહ્યું.

“પ્રથમ પરિચયેજ આપે મ્હારા તરફ જે માયા દર્શાવી છે તેનો ઉપકાર કયા સ્વપ્નામાં દર્શાવેલો એ મ્હને સ્પષ્ટ નથી. આપની ઇચ્છાએ અચીકાર કરી હું આપને કુખિત કરવા ભૂલ્યો નથી.” મદનચંદ્રે સંમતિ દર્શાવી.

પુત્ર પુત્રીને વ્યથાસર સકેત કરી મિસિસ વૉટ્સને એ બેઠકખાનામાંથી ચાલી ગઈ. જતી વખતે મદનચંદ્રે દરોચેથી સંમતિ બદલ તે તેને ધન્યવાદ આપવાનું બૂરી નહિ.

એ બેઠકખાનામાં એલિસ અને મદનચંદ્રે એકલાં પડ્યાં. એલિસ મદનચંદ્રે સાથે વાત કરતાં ઠરભારી હતી. તેનો લજ્જાભાવ જાણીતાં આપનાં મદનચંદ્રે કહ્યું. “મિસ વૉટ્સને! મ્હારી લજ્જા રાખવાની જરૂર નથી. આજથી તમે મ્હને તમારા ઘરના માણસ જેવો જાણીને.”

“આપની આવી સહૃદયતા મારે ધન્યવાદ આપું છું.” લજ્જાવતી એલિસે દૂક ઉત્તર આપી.

“મ્હારા પિપાના પડેલા હોઠ તમને સંગીનના ધણે યોગ્ય હોય એમ લાગે છે. કૃપા કરી મ્હને એકાદ ગાન સભાળાવશો કે ?” વિવૃત્ત દષ્ટિથી એલિસના રૂપમંદિરાનું પાન કરતાં મદનચંદ્રે કહ્યું.

“પરંતુ આપે પથ મ્હને એકાદ ગાન સંભળાવવું પડશે. મ્હારી આ સરત કમ્પૂર છે.” રિમત મુખે એલિસે કહ્યું.

“તમારી હરકે ઇચ્છા પૂર્ણ કરવા હું તૈયાર છું.” મદનચંદ્રે કહ્યું.

લિના વિવેચે રૂપમંદરી એલિસ પિપાના પાસે ગઈ તથા તે કવિવર શેલીનું નિમ્ન લિખિત ગાન અત્યંત મધુર કંઠે ગાવા લાગી.

“The fountains mingle with the river
And the rivers with the ocean,
The winds of heaven mix for ever
With a sweet emotion.
Nothing in the world is single,
All things by a law divine

In one another's being mingle!

Why not I with thine?”

અંગ્રેજ ભાષાથી અનલિત પાઠક પાઠિકાઓ આ ગાન આરામ સમજ શકે એ હેતુથી અમે તેનો શુદ્ધ અનુવાદ અ રજૂ કરીએ છીએ.

“અહ્યાં ભણે. નદીમાં જઈ, નદીઓ તથા સમુદ્રમાં સમીરે” લગતાં રચનાના, કેં મીઠી ઉમિંચી રદા ના એકાદું કે સુષ્ટિમાં, સ્વર્ગિય કે કાનગી સે એક ધીજમાં ભણે-તો કેમ હું તુંમાં નહીં ગિરિઓ સુમે ઉચું વ્યોમ જો! મોઝા પરેપર ભેટતાં માટી મળે ના પુષ્પને, એ જીવને તરછાડતાં સુધરે ભેટે ભૂમિ, અન્દ્રપ્રેક્ષા ઉદયિ હુમે શા કામનાં આ સુખને? સેા એ મ્હને : હું ના સુખે?”

રમણીય કડોઆરિત એ ગીતનું પ્રત્યેક તાન જાણે વાણ તરંગ સાથે નૃત્ય કરવા લાગ્યું. ગીત સાંભળી મદનચંદ્રે એલિસની સંગીત કુશળતાની અવિશય, પ્રશંસા કરી. પછ એલિસના આપ્રદર્શી તેણે કવિ જન-સંચિત ‘My love is like a red-red rose’ નામક વિખ્યાત ગાન ગાયું. અંતે અંતે એ ગાનનો કેવળ શુદ્ધ અનુવાદ પ્રસિધ્ધ કરીએ છીએ.

પ્રાણાલિક પ્રિયતમા, જાણે શુભાળ પુષ્પ, નવીન વસન્તે વિકસિત;

મ્હારી છે એ પ્રાણપ્રિયા—પરજ રાગણી જેવી, સુધા સ્વરે તાન લાયે ગીત.

અપૂર્વ હું સુધરી છે, મ્હારી એ પ્રિયસી બાણ, પ્રેમ મ્હારો પ્રેમો ગણી.

સકળ સિંહુનું જળ, જ્યાં સુધી સુધારો નહિ, દોષ તાપે મળે ના ગિરિ;

ત્યાં સુધી પ્રભુ પડારો, સર્વ રંદેશ રિધર સેકેડા જન્માંતર કરી.

વિદાય હું આપ દેવે, જાણી માત્ર થોડા દન, અતરને દા કરીને;

સહસ્ર યોજનપથ દૂર હું જે ચાલે જાશ તોય પથ આવીશ કરીને.”

એક બીજાએ ગાયેલાં આવાં પ્રેમ સંગીતથી લજ્જા અનેક અંશે એકાદી ઘટ ગઈ. તેઓ પાનાં ટેળવા પડેલી ખુશીઓ ઉપર જઈ બેઠાં. મદનચંદ્રના અતરમાં રોપાન ઉપલબ્ધો હતો, એલિસના રૂપમંદિરાનું પાન કરી તે પ્રત્યેક ર વિશેષ વિભોર બની જતો હતો. તેણે મુદ્ધવરે પૂછ્યું, “મિ વૉટ્સને! તમારું લગ્ન થયું છે કે ?”

* રા = અંદરકર નર્મદા સંકરે રૂપ અનુવાદ.

૧ રા = મળવાલુ જાણે રૂપ અનુવાદ.

“ના” લગભગી લાલચોળ બની જઈ સહે બળવીએ ઉતર આપે.

“કાણ બાગસાળી સુવકને તમે તમારા પતિ તરીકે પચદ ક્યો છે કે ?” મંદનચંદ્રે પૂછ્યું.

આવા પ્રશ્નો પૂછ્યા એ સભ્યતાથી વિરૂધ્ધ છે પરંતુ મિસિસ વોલ્ડસનનો હેતુ એલિસ બજારી હોવાથી સભ્યતા તરફ દુર્લ્લેખ કરી મંદનચંદ્રના આવા, અસંખ્ય પ્રશ્નોના ઉત્તરો તે આપના લાગી, તેણે કહ્યું, “ના”.

‘તમને હિંદુસ્તાનમાં રહેવું ગમે છે કે ?’

“હા”

“હિંદી લોક તરફ તમે કયો દષ્ટિથી જુઓ છો કે તેમને મટે તમારો કેનેર મનુ છે ?”

‘હાની ઉમ્મરે જુઓ, હિંદુસ્તાનથી, અહીં આવેલી હોવાથી મને એ સમજીનો વિશેષ અનુભવ નથી પરંતુ મારા માણથી હિંદુસ્તાન તો મને હિંદુઓના વારનાર ધણા વધારા દર છે.’

‘જરાબર આ વખતે મિસિસ વોલ્ડસન નાસ્તા તૈયાર નાનો દોઢગરત કરી મેકેકાનાથી આવી તેના મેકેકાનાથી આંખમાં પડી મનચંદ્રે વાતચિતનો વિષય બદલી નાખ્યો કેવીએ આંધી અવગી વાતચિતમાં સુએ નાના તોમજ હાને યસાર આપી દીધી પડી મિસિસ વોલ્ડસને, મંદનચંદ્ર તરફ, જોઈ કહ્યું, ‘આપને નાટક જોવાનો શોખ છે, કે ?’

હા, હા મને એક સ્થિતિમાં જોવાનું મનુ છે. ત્યારે અહીં આપનું પડકાર, હૈદરાબાદી આને અપનાવે કિ નવમનો ભણુ થયો છે, પરંતુ આપ મુજબનો તલિસ આપની ઇચ્છા હશે તો, આપ અહીંથી નાટક જોવા જઈ શકો છો મારો એલિસને પણ નાટક જોવાનો ધણો શોખ છે. આ વખતે એલિસે કહ્યું, ‘આને ગેઈની ધીએડમાં એક નવ નાટક એલિસને તમારું છે. મને માલમનુ, છે કે, એ નાટક ધાબ ઉતરે છે.’

‘જો તમે મારી સાથે આવતા હો તો આપણે આને એ નવીન નાટક જોવા જઈએ જતા જતા કોઈ સારી દોલતમાં આપણે જોવાની લાલચ નાટક પૂર્ણ થશે, તમને, અહીં મળી જઈએ તમે સાથે જુઓ તો મને વિશેષ આનંદ મળશે’ મન ચંદ્રે એલિસ તરફ જોઈ કહ્યું.

‘માતાની રજા હોય તો મને આપના સાથે આવવામાં માંડ હરમત નથી’ એલિસે લાલચીત લાલચી કહ્યું.

મિસિસ વોલ્ડસને એટલ જ જોઈતું હતું તેણે તરત જ નંગતિ દેવાથી મંદનચંદ્રે મિસિસ વોલ્ડસનો ઉપકાર મળ્યો અને ટેબિલેનથી ઇંગ્લી ધીએડની એ નાસ ગિરર થાવી મિસિસ વોલ્ડસના કહેવાથી એલિસ ઘરમાં જઈ સુર મોટાક પડેલી આની મંદનચંદ્ર એલિસની સાથે નવાર મોંઘા પડે.

તેયાર છે!

તેયાર છે!

રા. હરિહર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણ તથા ગાયન સાથે.

માવ ભાષા અને રસમાં આ નાટક અદિતીય છે દિલચસ્પ બધા માટે અને અંતરના તારને નચાવી દે એવા ગાયનોથી ભરપૂર મોજ-મજાહના વાંચકોને દિવાનાની કસાયેલી કલમનો પરિચય થઈ શકે છે.

આ નાટક જીવન મોહિની-રસજ્ઞાનના પ્રેમ પ્રકાશ તથા ઇતિહાસને અનુભવી શુભચિંતાના આ મસ્ત કવિને રમ્ય છે.

મૂલ્ય માત્ર આઠ આના પહાર ગામના પ્રાહરોએ નવ આનાની પાંચ દીપ્તિયા મોકલવી.

“મોજ-મજાહ કાર્યાલય.”

ગિરગામ ચંચ રહેામે-સુ અહ

ચાપીજ નમ્નો બાકી છે. મારે વહેણ તે પહેલો.

આ પત્રના વાચકોને ખાસ અડધી કિંમતે સુદ, ચિત્રોથી સુશોભિત, રસસાગરથી ઉછળતી અત્યંત લોકપ્રિય નવવકથા.

પ્રમોદધનની પ્રભુતા

અથવા

સરસ્વતીચંદ્રનો ઉપસંહાર.

બીજી અદિતી પાકુ સેનેરી પુકુ, ગ્રેજ કાગળ મહાદી સાથે કે ૪૦૦ જેટલું રસિક, ચોરસ વાચન

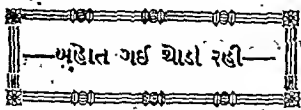
આ નવલકથાની કિંમત રૂ. ૪-૮ • હોવા છતાં

મોજ-મજાહની એફિસમાંથી રૂ. ૨-૪-૦

ની કિંમતે મળશે. પહારગામ મારે પોષ્ટલ બુકુ.

મોજ-મજાહ કાર્યાલય

ગિરગામ ચંચ સાથે ખાતા બોલીંગ મુ મધ ન. ૪

અખનાર—૨૧. અંદુલાલ છેડાલાલ મહેતા.

વિજયનગરના પૂર્વ રાજા વિજયસિંહે પરિવારમાં બે પુત્રો અને એક પુત્રી હતી. પાટલી કુમાર અભયસિંહ વ્યાસ વચ્ચેના ધર્મ દુરધર પડિતોના જલ્પાસમાં ઉછરેલા હતા. પૂર્વ કાવના અંતરીયી અને આ ભવે વ્યાસવચ્ચી ધર્મગુરુએ આપેલ શિક્ષણના પ્રભાવે, આદિત્ય ગ્રેમી અભયસિંહની ધાર્મિક કાવચીએના અંકુર પ્રકારે ફૂલી રહ્યા હતા. સત્યમિત્ર, નીતિરીયુષ અભયસિંહ ઇન્દિયનનમાં જોઈ હતા. અને તેની આખીતીમાં અવિવાહીત કાચુવાનીએ રાખપાટ અને સંકાર વહેવારની અંજળ છોડી સંન્યસ્ત ગદ્યક ક્યું હતું. કંઈ દૂર દૂર દિશાજની તળેટીએ અર્ધ યોગ સિધ્ધિ પ્રાપ્ત કરી હતી.

કેટલાકે વધે વાદ પોતે મેળવેલ જ્ઞાનને કાલ સારી જનતાને આપવા, જની કાંઈ તેટલેય પ્રેરપ્રકાર કરી યોગ સિદ્ધિ આજી કરવા, તે કેશમાં પર્યટન કરવા નીકળી પડ્યા.

ફરતી ફરતી, સુભાગે રોડે કે કમ કાચે-પોતાનાજ પિતાના કહેવામાં આવી પડ્યા. અનુભૂષિ ૧૧ કલાક જનની અનુભૂષિ તરફ થયે વધે પડ્યા અમતા રોતે દર્બની ઉમિરો નહીં ઉઠળી હોય કે ૧૫ આપણા અભયસિંહે દર્બરોજ અગલ હતા.

એવ કહેર, એવ રસ્તાએ, એવ વસ્તી. ૧૫ પંદર વર્ષના મળ મડે કેટલું બહુ પરિવનન ૧૧ માર્ક અને ચોપાગારીને ખદમે મોટરધોરી અને મોટરો રોડારેડ કરી રહ્યા હતા. રૂબ, રૂં, વિભળી, રેલીફેલ વિગેરે દોઢ ખાત્રા સુધારાએએ ચહેરે લેરી લીધું હતું ૧૧ હાટપુટ કાલિપ્રિય વેપારી વાણીઆએની અગાએ આઈકાચલા ધાધલીના કોટીઆએની રોડારોડ કરી રહ્યા હતા ૧૧

પિતા પાસે છતા મંદ પચાગલકેળિયા રોડારોડમાં અગાવા કરતી અજણા: અઈ ધમકાણામાં વાક કરેલા સિતકર લાગ્યો.

રસ્તે ચાલતાં એક જારીમાં, યુવાવસ્થાને અંગે ઉગેલી વિકાસી ઘડના પર નુકર પડી. દબે દબે મળતાં...અઈ યુરુ. ચદિકા, અચુકત કુટુંબે તરોડોરેલી એક બાલુ વાળવિધવા, ઉદર નિર્વાહના અન સાધનના અભાવે, માનારી જની હતી ૧૧ ફકત જ્ઞાનરીત. હજુ સુધી તેનું ધલ્લવન અગક હતું. અને આખી છંધી અખરીત રોખવાનું તેનામાં અંતરેન હતું. અન ધાર્મિક પવતિઓમાં તેની એકે એવી પ્રતિયા હતી કે પ્રતિદિન એક સંત શાપુ અગાધા પછીજ પોતે અમરુ. કંઠએક કિવસો સુધાન અપુ નહીં મળતાં તેણે ઉપવાસ ૧૫ કરેલા.

નિવનિયમ અનુભવ જાને ૧૫ તે અનુભવ અગીર્ષા

ઉભી હતી ત્યાં તેની નજર અભયસિંહ (અભયસિંહ) ઉપર પડી. તેના અખંડ ઘલ્લવન અને તપોવળતા તેજમાં અનુભવ અઈ, કાસીને તેને યોગાવવા મોઢી. અભયસિંહને આદ્ય અનુભવ હતું. તે દુરત ઉપર આગ્યો.

અદિકાએ આનુકૂળ નમન કરી યોગાધ્યા. પછી સ્નાનાદિ કરાવી, બાલુ પાસે બનાવેલ રાખવંધી રોડાએના યજ્ઞ તેને માટે પ્રીરસાવ્યો, અને પોતે હાથયુક્ત મીઠી વાતો કરતી સામે બેસી આગદથી ધુપ બોજન કરાવ્યું.

અભયસિંહ, આવો રાખવંધી કાંઠ, આવી સુંદર રસોઇ અને તે આગદથી અમાનનાર કાવચકથી લજનાને બેઠ કાન બુઝ્યા. તેણે તે માની લીધું કે આ યુગર વિષય વાજનાની અગીલાવિ છે અને તે માટેજ તે મારો આદ્યો અગર કરે છે. અને મારો ૧૫ યુગાચ (૧) કે હુંબ નમરે અગ્યા.

અદિકા તેના કાચની કાવના અણી મઠ ૧૫ તે અગ્ય હતી. કાણના વેકમાં ૧૨૦૫ કરતાનોની કાચે તેને કામ પડેલું ૧૫ પોતાના કલિતના પ્રતારે તે અપાર સુધી અપીચ સિત રહેલી.

બોજન અમાત ઘણે અભયસિંહને વિવિધ અમારોડા અલ-કેત એક કચનચક સેવિષમાં આગ્યું. અને કંઈ હુકમ હોય તે કરમાવી સિરતે અમારમ લેવાનું સુચવવા અદિકા આવી ઉભી; હુકમ બીજો યુ હોય કે અદિકાતે માવણી ૧૧

અદિકા અગ્ય હતી. ૧૫ બળે ન કાચે તે લાકડી કળે કાચવા, તેને રાત્રિય વચન આપી હાથ તાલી. આખી જતી રહી. તેને ઈશ્વરપર અંકુર કરાસો હતો કે તે બનાવેના નાથ હરેક અગરે તેની લજ્જા રાખશે.

રાત્રિ બોજનથી પરવારી અદિકા તદ્દની વાતો કરતા બેઠા હતા, અભયસિંહ ઘણે અધીરો થતો હતો કે કપારે વખત યામ અને જગદી પોતાની મનઃક્રમના પરી ૧૫ યામ. અગરે અદિકા અણી સુગીરે વખત વીતાવતી હતી.

એકાએક રાખરો આવી રાખઆયા અગાળતી કે વૃધ રાખહુ મન ઉદેખમાં હોય તેના રજનએ ઉસ્તાદને કાચે કાઈ રાખ અદેલ પર યોલાવે છે.

અદિકાએ અભયસિંહને દિલશીરી સાથે રાખ આગ્યું ૧૧ અશિષ અગાગ્યું અને તેને યોગલા છોડી જતું પડે છે તે માટે કામા માઠી. બે ત્રણ કલાકમાં પછા આવવાનું વચન આપી સાચ તથા ઉસ્તાદ વિગેરેને કાચે કાદ રાખઅદેલ પ્રતિ પ્રમાણ હતું.

વૃધ રાજા વિજયસિંહની કિલિષ ઇન્દિયોએ પોતાના ફરતે અખવાવાનું હોયનું હતું. તેને નિયમકર અખ કે નિશ્રા ન હતી. વધારામાં એ અને વડીલ પૂતના વિગેરેને તેના મનને ઉદ્ધન બનાવ્યું હતું. અગરે અગરે મન વિચાર વચનમાં અદવાનું નિશ્રા દેવીના આગમનમાં અલેલ કરે તમારે તે, અદિકાએ યોલાવી બે માથેના કાલિયા રહત મેળવતો અને તે વચલ અદિકાને નેન નમન

તે ક્યારે બોલાવતો અને કેટલું બેઠો તેનો કંઈ નિષ્પત્તિ નહોતો. કોઈ ભવત મધ્ય રાત્રિએ એ કે ચાર વાગે બોલાવતો. કોઈ વખત આખી રાત્રિ સમિતિમાં બેસી રહેતો.

આને પણ ગાનન ચાલી રહ્યું છે. રાત્રિ સમિતિમાં નેરાશ વદને સાથું ભેડી બેસી રહેતા છે. લઘુ યુગ તથા યુવતી જે એક ક્રિતે સમિતિમાં બેઠા છે. ચંદ્રિકા મધુર કંઠે સમિતિ ભવના રાત્રિ રાત્રી કહી રહી છે. ઉસ્તાદશ તાન પદમાં અને માલતી આપતા કિતાર પર આંગળીમાં નમતી રહ્યા છે. ભવની નંદીમાં પર તાનનો ટીકો મારતા સ્ત્રીના સમિતિમાં બેઠા આંખો મારે છે કે જાણી કીરીટીયા થયા હોય.

ચંદ્રિકાએ કલાક એ કલાક કરતાં વાર વાળા સુધી ફેરવી રહીને માયું. પોતાની બની કાઢી બધી કળાઓ વાપરી નાખી પણ રાત્રીની મુખમુકામાં કંઈ ફેરફાર ન થયો. ન તો તેને નિંદા માવવાની કંઈ નિઝાની દેખાડ કે નહીં તેની મગમગીતી પ્રજ્વાલીમાં રેવાઈ. જોઈ ભવ મિતે તે સમિતિની દીશાપર ભેટો બેસી રહ્યો.

કુમાર અને કુમારીમાં પણ રિતઝળના દિવસીના ચરમી તાક ભેટો બેસી રહ્યા. દરેકને તો એક એ ગાનનો સમિતિ પોતાના અપનચુદોમાં ગાવાના જતા પણ આને તો કંઈ ખાસ કારણ હોય તેમ બાહ્ય ક્રિતે બેસી રહ્યા. તેમને પણ ગાનનમાં રંગ નહોતો. ચંદ્રિકા ગમે તેટલી કુશળતાથી આલાપ આપે પણ આને તેને 'વાહવાહ' નેટ્યો શબ્દ ઉપચારી કેઈ પ્રેરણાક્રમ આપે તેમ નહોતું.

આખરે ચંદ્રિકા કંટાળી. જ્યાંય પરીશ્રમથી પ્રત્યેક જગ્યાએ જ્યાં જ્યાં સ્થિતિ થઈ ચૂકી. કંઠમાં કિલિગતા બની. વળી મિઠાનપર સંન્યાસીને એક એ કલાકમાં પાછા આવવા વચન આપેલું તેને વહેતે જઈ તો બાર—એક—બે વગરા, અને હજી ક્યારે રાત્રિ મળશે તે નક્કી નહીં.

જઈ સંન્યાસી રાહ ભેડી રહ્યા છે. એક એ કલાકને નાલે મધ્ય રાત્રિ વીતવા આખી છતાં ચંદ્રિકા હજી પાછી ન આવી એટલે પોતાની અધીરાઈની સાથે રાત્રિચોરોને મારે સંજ્ઞા ઉત્પન્ન થયા. રાત્રિ મહેલનું રાત્રિચરમ નિઠાણવાની ઈચ્છા થતાં તે દુરત બહાર નીકળ્યા. રાત્રિમહેલના કુખા રસ્તાઓથી સંપૂર્ણ અધીરતાપ હોવાથી નિર્વિધિને આ માનતાના આવી રહ્યું હતું તે રૂઝની મારી બહાર ડોહાઈ કરી ઉભો રહ્યો.

મધ્યરાત્રિના શાંત વાતાવરણમાં ગાનની મીઠાવટ ભગી છે ત્યાં એકાએક ચંદ્રિકાની નજર બહાર બારીમાંથી ડોહાઈ રના સંન્યાસી પર પડી. યાં સુધી.

ગાનની શરમીલાવટમાં આખા સ્ત્રીમાં રોમાંચ સાથે એક કંપની છુટી—પારી સાથે આભાપનો તાલ સુધી. દુરતમાં આખા ફેરવી બહી ઉસ્તાદ આપે ભેળું. ઉસ્તાદે કરડી નજરે જણા કરી. દુરત આત્મચરણ કરી તાલ મેળવી લીધો.

ઉસ્તાદને આખી રાત્રિની મહેનત થોડા વખત માટે બગાડ બની. જનક. ચંદ્રિકાને સમરમાં સમભવવાનું ઉચિત થારી

ગાનની એક તરજને છેડે પોતાના બુદ્ધિ બવાને એક વખત ઉપાડી લીધી.

જેટલો મધ્ય થોડી રહી, વા—મેં પરિશ્રમી ભવ; મનાઈ સો મનને રંગો, નહીં તો ફરી મસ્તાક.

આની આ વખત ઉસ્તાદના પદમાં સાથે ફેરવી ફેરવી એકાએક અદ્યપર વારા ફરતી ક્યારે ઈ વજી ચાર વખત માઈ. વખતે ભુલુપ અચાર કરી. એકાએક રાત્રિ વિશ્વચંદ્રીની બધી મગમગીતી કહી મઈ. પ્રજ્વાલીથી 'વાહ વાહ' પોકારી ઉઠ્યા. અને જલ્દીમાં કંઠમાંથી મુદ્ધવાન મોતીની માળા કાઢી ઉસ્તાદના ચરણે પરી.

રાત્રિ કંઈ પ્રવાસો કરે તે પહેલાં બહાર ઉભેલ સંન્યાસી દુરત અંદર દોડી આવી ઉસ્તાદના ચરણોમાં ઢળા પડ્યા.

મધ્ય ભગવતીમાં ચરમક ચરમ કે આ સંન્યાસી રેલુ? જાણે મધ્ય રાત્રે જઈ મહેનતમાં આવવા થી રીતે પામ્યા. અને વળી આવા વખતે રંગમાં રંગ પામવાનું—શું કારણ? કંઈ રીતનો તો નહીં હોય? રાત્રિ બરે તેને કંઈ ક્યારે કિશ્કા કરશે?

રાત્રિ કંઈ પણ સવાલ પૂછ તે પહેલાં જાણનારે બોલી ઉઠ્યા "પિતાશ માદ કરો! વરસો પહેલાં આપનો પ્રથમ મુજ અભવલિંક સંન્યાસી વધ થોજ સિધિ કરવા માલ્યો મથો છે. તેજ અભવલિંકને આત્મ સંવમના ઉચ્ચ સિખરેથી અધીરમિતિની ઉડી મતામાં પડી જતાં આ ઉસ્તાદશી એક વખતે બચાવ્યો છે!" કહી પોતાનો ચર્ચ દર્શતો કહી સંજ્ઞાક્રમી.

રાત્રિએ રોતેજ આ વખતનું અભિષેક મગમગીતીમાં ફેરવી જઈ, રહી રહી જઈ રહી રહી મધ્ય રાત્રિમાં કરી સાચકમ કરવા નિષ્પત્તિ કર્યો હતો. તેમાં વિચેળી પ્રયત્ન મીઠા, અને તેના અધ્યપતનનો અટકાવ ભણી ઉસ્તાદ પર વધારે પ્રુષ્ટી થયા અને તેને આ વખત-ગાવાનું કારણ પુછ્યું.

કારણમાં ઉસ્તાદે જણાવ્યું કે તે વખતે મેં ચંદ્રિકાને જનુકાએને માઈ હતી. તેણે અને અમે બધાએ આપનું દિવ. પહેલાંવવા પાંચ કલાક સુધી જ્યાંય પરિશ્રમ ઉઠાવ્યો, બની રોકે તેટલી બધી કળાઓ વાપરી છતાં આપની મગમગીતી એકાએક નહીં થતી ભેડ ચંદ્રિકા રહે જ કંટાળી તેમાં આ મહાત્માને ભેડ તાલ સુધી. એટલે મારે તેને વખતકારા એમ જણાવ્યું પામ્યું કે થડી મે થડી મારે આખી રાત્રિની મહેનત પર પાછી ન ફેરવ. રાત્રિ જલ્દ વખ સુધી બેઠા છે અને હવે બહુ તો મ અધીર કલાકમાં ઉઠા નેપ્રે. તો આન નહીં સુકતી મનની જે કંઈ અસિધાસાએ હોય તે મનાઈ રહેલા દે નહીંતર ભે જરા પણ સુધી તો રાત્રિ જાણ કામને માટે ને કંઈ કળાજ આપવાના હશે તે અમાલીક અને વધારામાં મહાસમ યસે થશે તો નેપ્રેશીથી રૂપકદ મગમગીતી નાકક પરવાનું પામી આ પ્રવાસો સાંભળી રાત્રિ વધારે પ્રુષ્ટી થયા અને કંઈ વધારે છનામ આપવાની વાત ઉચ્ચારે ત્યાં. હજી કુમાર વચ્ચે આવી એકદમ ઉસ્તાદને ચરણે નખી પડ્યા.

બધા આ જોઈ વધારે આશ્ચર્યમાં પડી ગયા. સામ્રાજ્યે કુમારને ઉભો કરી આમ કરવાનું કહ્યું. પુત્રનું તેના જવાબમાં કુમારે કહ્યું. “પિતાજી ! આ ઉત્તાડણીને જેટલો ઉપહાર મળે તેટલો જોઈ છે. તેણે આજ મને જે અધાર આપ્યો છે તે જ નહીં નહીં અધિકારી થતો જ્યાંથી છે !”

“તે શી રીતે !”

“મારે કિયો પિતાજી ! મારા વંદીય પુત્રને તો અન્યતઃ આજે જ રાત્રી સમયે આપ કહી પોતાની જાણીતી સાથે કહ્યું છે. પણ હું તરત જુદાજ પાતાવરણમાં ઉઠીને હું હજી વળીના ખુશામતિયા પાથરોની સોજતમાં હોતો, હું રોકે કુટેવોના શુભામ બન્યો છું ! અને તે તે કુટેવોને પોષાવતો આપના તરફથી મળતું વેતન મળ્યું જોઈ પાતું. વધારે વેતન જોઈએ અને તે આપના કૃપા સીધા ન રહે.”

વળે મારી કુટેવોની આપને ખજાર પડે તો આપ મને સહીના છૂટા કામમાં ઉઠાડી. સુધા. આવા બધા કારણોથી હું આપના શીખ અવસાનની રાહ જોતો હતો પણ જેમ જેમ હું અધીરો થતો તેમ તેમ આપનું આપણ બંધાવું. આવા અન્યેયોમાં નીચ મિત્રો તરફથી આપનું ખૂન કરવાની અને લીધે કારી અજાદ મળી ! અને જોઈ ! પિતા ! શતાના લોકો તેને પ્રોત્સાહન આપ્યું !

તે મુજબ, આને રાત્રિના આપના નિદ્રાધીન થાઓ તે વખતે આપનું ખૂન કરવાના આશયથીજ હું જાહી રાહ જોતો જોડો હતો. અને આટલા મોડે સુધી આપને નિદ્રા નહીં આવવાથી હું જાહી અધીરો થતો હતો ત્યાં આ ઉત્તાડણીએ બચત માઈ અને તેથી હું સંપૂર્ણ શુદ્ધિમાં આપને કે આપ હવે જાણો તેહનું યોગ્ય જીવનના હોર તો પછી આટલા વરસ સહુની પકડી તેમ જોઈ જે વરસ વધારે, વળી પિતૃ હત્યા રાષ્ટ્રી જાહી કરતી કળા ટીલી લઈ જોડો નામના જાહી તેના કરતાં સત્વ હાથે આપને કહી આપના હાથે રત્ન-અંશ બનું તે વધારે ઉચિત લાગણી આ બીના આપને કહી છે માટે મુજબ શિક્ષા કરમાવે !”

આમ કહી કુમારે માથું ઝુકાવ્યું.

સામ્રાજ્યે તેને ઉભો કરી જાતી કરસો ચાપા અને માઈ કરતા કહ્યું. “કંઈ શીર નહીં, તું પેતેજ તારી જાહેને સમજાવે પશ્ચાત્તપ કરતાં મારી માથે છે જોડે તું ક્ષમાને પાત્રજ છે, વળી આજથી આ રાત્રિ અને અને સવા તારી છે. હું આ ઉત્તાડના સુરામથીજ આપની કાલથી વાતપ્રસય થવાનો છું. માટે નીતિથી રાજ્ય સલાહી પ્રાપ્તને પ્રેમથી સંભાળજો.” કહી તેને બાલુમાં બેસાડ્યો.

તે જોડે કે દરવજ, કુમારની અત્યાર સુધી આ બધી તાલ-અનુસૂચ બેસી-બેસી રહી હતી, તે જોડી થઈ અને પોતાના સારીરપરના ભર જાહીર કંઈ ઉત્તાડણીના ચરણોમાં થઈ રહી જોડે નમી પડી !

આ વળી નવું નિર્ણય જોઈ સો વધારે અનુભવ થયા. ઉત્તાડે તેને તેમ કરતાં જાહીની જોડે તે પોતાનો જાહી જાહીવા કાગી.

“પિતાજી ! અત્યંત વાતપ્રસય પ્રેમને વસ. થઈ આપ અત્યાર સુધી મારા વિવાહનો ખંદિખરત કરતા ન હતો. મને પાણીની સાસરે વળાવો. તો મારા મત ચાલુથી નિયોજ આપને વધારે કાચે તેવાનાવિષ છે. પરંતુ તેની સાથે મારી ઉમતી સુવાનીતો આપે વિચાર કરવો જોઈએ હતો. વધાજાયે કુદરતે કુદરતનું કામ કયું. હાથે હાથેનો સાસી શોધી કાઢ્યો અને હું અત્યાર પુત્ર રામમલ કાચે પાથરમાં પડી. અત્યાર પુત્ર કાચે મારા બનને આપ દરગીહ અનુમોદન ન આપો જો સ્પષ્ટ હતું છતાં હું જાન બૂરી અને અધોમતિનું બીજ વવાયું બીજ રક્ષકે રેવવાની તેજરી થતાં જોડો બેડે ચેત્તા અને મજી કહે તેહનું જરવાહીર લાઈ કરી નહીં જવા સંજોટ કરી.

મોત મુજબ નહીં જવા માટે આને રાત્રિજ હું આપના નિદ્રાધીન થવાની રાહ જોતી અહીં બેસી હતી. પરંતુ જેમ જેમ હું અધીરો થતો હતો તેમ તેમ આપને નિદ્રાના ઘોઈ અંધ દેખાતાં ન હતો. તેવામાં આ ઉત્તાડણીએ બચત માઈ.

મોટાત્ર મજ થોડી રહી, વાન-મેં મરિયતી ભયઃ મત્રી સો મનમેં રમે, નહીં તો ફીર પરત્યા.

હવે હું સમજું છું કે મેં કિતાવજા થઈ કંઈ પપજું જાહી હોત તો આપને અને મને બેઠેને નામોથી કાજન અને કુદરતે ને નિર્માણ કયું છે તે તો બંધા વિના ન રહે. હું અત્યાર મોડેજાહી માટે મને યોગ્ય શિક્ષા કરમાવે.”

વિશ્વમંદિર આ કાલથી મળાયે થઈ ગયો અને પુત્રને જાતી કરસી ચાપી કહે. “હવે મનુષ્યનાં જાહી જાહેને પાત્ર છે. વળી આ આજતામાં તારા કરતાં હું વિશેષ રોષને પાત્ર છું. કારણ કે તારી સુવાવરમાં તરફ બીજકુલ લઈ નહીં આપતાં તારા વિવાહ માટે અત્યાર સુધી કંઈ ખંદિખરત ન કરી તેહ આ પરિણામ છે. માટે ચાંત માં યોગ્ય વિશ્વમંદિર રામમલ કાચે તારા બન થશે.”

આમ કહી ઉત્તાડને યોગ્ય પારીવેલ આપી વિદાય કરી. બીજે વિશે નાના પુત્રને રાજ્ય સોંપી કુમારની વિવાહનો યોગ્ય બંધોખરત કરી, વિશ્વમંદિર વાતપ્રસય થઈ અસાધ્ય નહીં કાચે લઈ ચાહી નીકળ્યો.

જે સુરામને કહેલો પ્રાપ્ત ! જોડો કાચે પાંચ બજ સુધી થયા !

સંપૂર્ણ

સે મોહનના વિચાર કયો છે, અને તેથી જુલું તે એક જ પ-
ર ભાગમળ કરે છે. આપણે માન્ય પહેલાં જરા મરી
વળતરીની સલાહ લેવો જ નહીં તો તારી જલાહ કાઢી કીમ-
ની પશુ રહેવાની નથી.

હવાસીઆની કીલસો.

છપ્પીરિયત્ત:—તીરખાણાનું બીજી બાકાતીયું પૂરું મધુ ગઈ
બધી લક્ષી પીયગઈની પીયગાવડુ કર મધ કેમ કાઢેમો
જાલેયરી. માટે ચાલો લાગ્યો કે પુ?

ચેનેરડીકા:—પંદર પંદર બાકાતિયા ચાલેલી રિતમ “મી
પ મળદા”ની નકલ જોઈ બંજાબ બીજી બાકાતીયું લઈ
કવારે જાત મના. ચંદરાવ મોદેના ચપકાટ પછી યુગાઈટ
કચ્છ સી-ડીકેટ નવી બેટ જનપતિ સંભાળ બંધ મધ કાંબધી
જુ મઈ છે.

દુઆશ:—“ભાઈ કંઈ કહે” તો કે:—“તેનું” તે “ખરેખર
હેવત બેડી નથી કે “મધુની વીનાનાં દોર ચૂના.”

સોનમ:—બોલી દરિયાઈને દર મધી બપોરે બીજી બધી
જિરો દેલી શીમ્બો પાછળ પડી છે ત્યારે આ ભાઈ અગ્રેજ
રિયલો પર સીરિયલો લાવતો બેનારા વજન પેતા તરફ
રિયલો રહ્યો છે. તેનો પુત્રનેકમે વિરમો બીજો હરો મુકવારે
જો યદ સીવારમો જીને હરો ચાલ્યો છે. જિરોમાં તો
જી બાપજીથી પાંચેની નવી સીરિયલ માટે નકામી પશુ કરી
કુપાઈ બહુવે છે. જિરોમાં તો હરોપ કે સીરિયલ ચૂરી પમક
રિવાની સકિત તે ભાઈમાં જમનની છે. બે બે કમક વખાણ
સંકળીને બહેકતા. માથે બરફ રાખી “કરતા હોય સોજીજને,
મેર ન કીજે કમ, (નહિતો) માથું રહી જાય ચેવાજમાં, ને
કો રહી જાય પત.”

નાટકના સમાચાર

થોડા વખતની વિશ્રાંતિ લઈ કુચાકીજિરમાં હુપજી મારી
બોલી બાઈ નાટક મંડળી બમલાવાઈ ફરી ફરી નીબેલી
કંઠગાય છે.

મુખાબતી હવા માફક ન બાવવાથી પારથી ઈમ્પીરિયલ
સુરત હવા ફેર કરવા મઈ છે.

આય નૈતિક કરાવિતો કહી મધી થોડાક વખતમાં વણદરને
વડે દેખા દેશે એમ સંકળાય છે વળા ત્યાંથી નવા બેક બે.
કાંદીમુખમાં દેખાવ દેશે એમ પશુ આ અમર બાપનાર બહુવે છે.

શી આય મુખે નાટક મંડળી મુખમંડુ રચાથી
પશુ મધી બમલાવાની ઉડતી તપાસ લેવા જાય છે એમ
અહરે અવરો કહે છે.

જો નાટક મંડળી વીરપૂજન કરી હવે સમાજસેવાનો
કુડો ઉઠાવવા લાગી છે.

સાહિત્ય પરિષદના સમાચાર-ઉપરાંત પરિષદની ઓમિની
ચલા “યુગવાતી હીંદુ ઓ મંડળ”ના હેલમાં સાં. તાપીબેઈ
શીવ ર નેતીવાળાના પ્રમુખપણે તા. ૨૭ મીએ બરાઈદતી—

ચર્ચાપત્ર

વિદેશી ફિલ્મો.

વિદેશી ફિલ્મોની અપૂર્વ ફલેહ, અને તેઓની ઉત્તમતાનાં
ધૂધાં કારણેમાંનું એક તો એ છે કે જે કંપનીઓ પુષ્કળ રકમ
ખર્ચી કલાતી રિષિતમાં હોય છે. તેમની પાસે પુષ્કળ મુદ્દી
વિષુદ્ધ કામનો, અને મારા લેખકો હોય છે. અનેક પ્રકારે
તેમને ચરકારની મદદ પશુ મળે છે. તેમની ફિલ્મો એક
વાર તૈયાર થયા પછી પુરતીના ધૂધાં બાજેમાં રહીન માંપ છે,
અને તેથી ફિલ્મ ઉતારતી વેળાએ યથેચ અનહર ખમનો પશુ
મળેલો મળી જાય છે. જે પ્રમાણે પેસાની છુટ, જે વિદેશી
કંપનીઓની ઉત્તમતાનું મુખ્ય કારણ છે.

આ ઉપરાંત, પારદેશીઓની સાહસિક દૃષ્ટિ, તેમની
મહત્વાકાંક્ષા, તથા ઉત્તરોત્તર સરસ સિંગે તૈયાર કરવાની તેમની
ઉત્કંઠા, આ સર્વ પશુ તેમનાં સિંગેને એક એકથી અધિક સરસ
બનાવે છે.

તેમની સાહસિક દૃષ્ટિ, તથા આબેદુલ દેખાવોની મૃદુતિ
લેવાની તેમની ઉત્કંઠા નીચે નહોતો લેખ બપોરો છે. તેથી
કેટલીક વિષયો બહુવાળેથી છે.

“રોપ્પ” મુખ નામની ફિલ્મમાં એક ધરમાં આગ લાગવાનો
સીન આવે છે. પ્રેક્ષકોને આબેદુલ ચિતાર-સીન-આપવા માટે,
કંપનીએ પાંચ માણનું એક મકાન ખાખ ખરીદ ક્યું, અને ત્યાર
પછી તેને આગ લગાડવામાં આવી, અને તેની ફિલ્મ ઉતારવામાં
આવી. એવજવજસ્ત મકાન ધડીવારમાં બળીને રાખ મઈ મડ,
અને સીનેમાં પ્રેક્ષકોની દષ્ટિ સમક્ષ એ સીન માત્ર વજુ કે
માર મિનિટ રહ્યો!!

આબેદુલ વાતાવરણ અને કયોગો ઉપરિષ્ઠ કરવા માટે
“રોપ્પ” મુખની ફિલ્મો, “હેન્ડમેક”માંનું તોટી રૂમ ક્યેરેક,
“યુલીસ વાઇલ”માં મોનીકામાંનું. દેખિને, અને “થીફ” એક
બમલાઈનાં બાલુત પ્રકારો અને અત્યંત રમણીય રચના-એ
દર્શકો પૂરતા છે.

“બગરોટ” નામની ફિલ્મમાં એક દૈનને નદીમાં પડી
જઈ કુમી બળવાનો સીન દેખાડવાનો હલો. તેને માટે એક ખાખ
દૈન ખરીદવામાં આવી, નદી લાગીના બાવવામાં આવી, અને એક
નદિપર એક પૂલ જેને માટે ઇજનેરોએ ખાતી બાપી હતી કે દૈનને
બાર બાવતાં તે પૂલ બરેર ટુટી પડ્યો—બધિવામાં અબો.
ત્યાર પછી દૈન ગતિમા મુકાઈ, અને પૂલ બાવતાં પહેલાં કાઇવર
પેનાની ડાઉલી બમલાવા બનીનપર કુડી પડ્યો, બાપી દૈન
જેની પૂર પર આવી, એક હાલુમાં તે બોલી પૂલ ટુટી પડ્યો.
અને તે છે જિન, હપ્પા, સવ એક પગમાં નદીના પાણીમાં
અંતર્ધાન લઇ મયા—જને પ્રેક્ષકોની દષ્ટિ સમક્ષ તો આ સીન
માત્ર બે કે ત્રણ મિનિટ રહ્યો!!

“બોન” થી બેન્કમાં બોન વાગ્યા” નામની એક ફિલ્મમાં એક સ્થળે, નહિતા “કેમ્” દૂધી બપોળી, એક બાપુ” કહેઈ તબાઈ બપ છે. એવો સીન જતાવવામાં આવે છે. બાપુ ત ખુશિય એવા આ હીનીની આબેદુલ્ય પ્રતિકૃતિ લેવા માટે નીચે પ્રમાણેની એક પ્રવચા સાહસિક વૈજ્ઞાનિક કરવામાં આવી “બેન્ક-સેટ” અખાતમાં બપારે જોઈ હોય છે, ત્યારે પાણી થકી દૂર ચાલ્યું બપ છે. બપારે ભારતી આવે છે, ત્યારે યુગ્મ એ વિશાળ પ્રદેશ પર અર્ધ દેશો પાણી ફરી વળે છે. શીશ્મ બહાર પાડનાર રુઝાઈ બેન્કોટને આ સ્થળ પસંદ થયું.

તેણે લોહાનાં પેશા પર ફરી ફરી કહે તેનાં, યુગ્મના ધરો, દેશો, રોકડા, હાંસિપટલો વગેરે આબેદુલ્ય જનાવનાં એક ફિલ્મ બપારે જોઈ બાપો, ત્યારે બાપુ ત બપોળી બાપુ” કહેઈ પ્રથમ ફિલ્મીન પર કચેશ રીહાઈ પ્રમાણે એકી દેશમાં જાણ્યું. સરેરાશ કંઈ એકી લગભગ ૬૦૦ શીશ્મો પછુ પછુ લાંબીની તેના પરથી ફેટ્યું ફરી તેનું જનુમાન ચર્ચ થયું. ત્યારપછી તે ધરો, બપોળો, વગેરેમાં એકદો જોડવાઈ અપા, અને દૂર બંધી બપોળ પર ઉભેલા કેમેરામેનોએ ભારતી, અને બહારમાં પડેલાં કહેલા ને રાંતો લેવા બેઠ્યો તે બાપુ ત ત્રણથી લઈ લીધા, અને પછી બહારમાં પછીના સીન લેવા તૈયાર થઈ ગયા.

જેટલામાં પૂર વેચથી ભારતી બાપી. હમુદતા એ બજા પ્રવાહ બાપજ એ “ગુડો રજાસારિક રીતે” તૂટી પડ્યાં ધરતી બંધર જોડવાઈ રહેલા જોડેરોએ, બાપો પોતાની જાણી બપોળ વાગનારા ભાષ કરતા હોય તેમ પાણીમાં બપુના ચારવા મહિષા. એક જોઈ બાપુ ત બપોળી હેમને બપોળવાનું કામ કરવા લાગી, અને કિનારા પર દૂર બહાર પર ઉભેલા જામખં બેમેરામેન બાપુ ત ત્રણથી તે સીની કોટોઆરી લેવા માંડ્યા કારણુ એ સીન ફરીથી ઉપરિષ્ઠ થઈ થયે તે બપુ ત્રણ થઈ. બાપે ખઈ સાહમ, અને બપી લીધવાની આ જોશ સીન લેતા કંપનીને શ. ૭૫૦૦૦ અર્થ થયા હતા.

“કુટેન બકડ” નામની શીશ્મમાં સત્તારમાં સેકાની જાન-જોઈ “જેલીકમેય” હમુદતા સીન આવે છે. આ રજા લેવા માટે કંપનીના બાલિક સ્ત્રીઓ, જનહદ અર્થ લેણી. સત્તરમાં સેકામાં હુણેલી “જેલીકમેય” તાહશ સીમર તૈયાર કચી અને હમુદમાં ઉગારી. ત્યાર પછી તેમણે એક “કાળને મહટ” કંપનીના માલિક સાથે, સીમરમાં “કાળને મહટ” મૂકી તેને તેડાવી નાખવાની જોડવાઈ હતી. “કાળને મહટ” કંપનીએ, પોતાની કંપનીની પ્રતિષ્ઠિ વધારવા ૪૫૦૦૦ રતમ “કાળ” માહટ” સીમરમાં મૂકેલા. પછી દૂર એક બહાર પર કેમેરામેન જોડવાયા વીજળીના તારથી સીમરમાં રાખેલાં “કાળને મહટ” ત્રી વીજળીના પ્રવાહ જોડવામાં આવેલા, અને એક સેકન્ડના દરવાજા વચ્ચે, તે પ્રવચા સીમરના લાખે કાઢા થઈ ગયા, અને બાપુ ત વેગવંત કેમેરાનો મહત્તી કેમેરામેનોએ તે સીનો લીધા” એ ફિલ્મને.

પૂર્વ અર્થ, બીજા કાપથી ખર્ચો બાદ કરતાં પછુ ર. ૧૫ લાખથી વધુ હતા.

બાપા હાથિતા ધણી બાપી સમય. તે જતાવે છે કે પાશ્વત્ય લેણી, ફેટી ચીર, ખત, દીર્ઘ દષ્ટિ અને હરિશ્ચંદ્રી-દષ્ટિથી પોતાનું કામ કરી રહ્યા છે.

આ પ્રમાણે જનુમાન સીનો લેવા માટે બેઠેલા જનહદ અર્થ નામો બતાવે તથી એ શીશ્મો, હુણેલાં અર્થ દેશો, જાપેશિયા કેનેશ, બેરુદેલીઆ વગેરે સ્થળે ફરી, ફિલ્મના નેના દર દેશમાં પછુ બાપી, યુગ્મના પેશા પાછી ફિલ્મ કંપનીના માલે-ભાઈ અર્થનાં લરે છે-ચાહુસે શી. પ્રતિવચાન (સાહસમાં જ વધેલી રહેલી છે.)

દેશી ફિલ્મ કંપનીએ પાશ્વત્ય ફિલ્મ કંપનીનાં મલેથી થકું લીધવાનું છે. પરદેશીઓની સાહસ વૃત્તિ, ખત, ચીર, દીર્ઘ દષ્ટિ, અને પ્રમાણિક હરિશ્ચંદ્ર, તમા ઉદાર દષ્ટિ અને ઉત્તરેની ઉત્સાહતા આ અર્થ થકો અનુરણીય છે. આ તરવેને પોતાનું આપીને દેશી કંપનીઓમાં કામ થવા મહિ, તે શ્રીતો પ્રથમ એવું જાની રહે.

બપરિન્દ લલ્લુભાઈ હુમુદતાર બી. જો. બપોળ:-

જોઈલો ગારતર:- તમારું વર્ણવન “બેરમારી કોની?” મળ્યું જગાની તંત્રાકને લીધે મૂલતરી.

મોજ મજાહનું ઈનામ કોને મળ્યું?

છેલ્લામાં છેલ્લી તારીખ હુમુદી જગાઓ મળતા રહ્યાથી હમે આ વખતે ઈનામ જાહેર કરી શક્યા તથી માં હમારાં ઈનામનું પરિણામ વાંચવા

મોજ-મજાહનો
આવેતો અંત જુઓ

સર્વ જાતનો સાઈકલો

તથા છુટક સામાન મળવાનું ૪૫ વરસનું જીવ અને ભરોસાદાર ઠેકાણું

ચાણાવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપના ૧૮૮૦)

૪૩૩-૪૩૪, કાલબાદવી રોડ, મુંબઈ.

(ટેલિગ્રાફ મળવાથી મૂત મોહલાવવામાં આવશે)

જરમન રિવોલ્વર જરમન સુબ્બુ ન થાય તે પછી પાછા મોકલવામાં આવશે આ પીસ્તોલની લાયસન્સ લેવાની જરૂરત નથી એક વખતમાં ૧૦૦ ફાયરનો મશીનો મુખ્ય જેમ જેમ યોરો દબાવશે તેમ તે બરોબર ૧૦૦ ફાયર થશે ૬૦૦ ફાયરનો મશીનો મૂત કોઈ એ સાચે શે વેચાય પતો-મિત્ર કંપની (મોજ) પોસ્ટ દયાવન પ્રતિ અંદાજે ૧૮

વેચવાનાં છે રેન્ડ એપલ અને રૂઢીમ જેનલન બ્રાન્ડલ, ૧૧૦ ફેડર્સ, ૩ મી, ૧૧૯ જન વર્ગેર બોર્ડો - N. C/o મોજ-મળહ સચિત્ર રતવન સમરલોધી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

બેખ - કાનજી કાલીદાસ જોશી તમાકુવાળાનો માર્ગો ૮૪-૯૨ કાંઠાવાડી મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૪ થી કિ. આઠ આના,

પ્રાત સ્મરણીય દેવાના દર્શન કરે - રતવન કરાવતી આ ગીતા પહેલ વહેલીજ ને સરળ તથા ચિત્રાવાળા દેવાથી લોખને જલુ ઉપયોગી થઈ પડી છે અને તેથી પૌંચ બજાર નક્કો ખાનાજ કવા આવી છે આવતી રીવળા ઉપર દસ બજાર નક્ક બહાર પડશે સાચય રતવન સમરલોધી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્ધતિ

કિં જાહે આના માવવખાજમો ખુસી ૨૨ પસેથી મળશે

નશોકરણ ચંત્ર આ એક રીયલ નાથે બિંધ જેન તરફ નજર મેલવશે તે તમમ દમજાનુસાર કવ કરશે આ "યત્ર" મનોકામના શુક મળવાનાર ૧૨૮ મલે કે કિ ૩૧ ૧૧૧ પ્રાચીન હિન્દુ-૧૪ ૫૪૦ કિ ૩૦ ૨૦૦ ચિવજી વિદ્યાશ ૩૧ પતે - ૧૯૦૫૨૨૨ી છુટક દીપા મે ૧૬ પોસ્ટ-દકચન (મદની)

ટુંકે મુદતમાં બહાર પડશે (મી મોહનલાલ યુવાનની)

શ્રી આર્યોદય નાટ્ય સંસ્થાનો નવો ખેલ

સુનદા એક્ટરો તથા એક્ટ્રેસોના એકત્રીકર્ણથી-નવીન સીનેરી-ઉત્તમ પોપોક સહીત ધણીજ ટુંકે મુદતમાં બહાર ૫ ઉમેદવાર એક્ટરો તથા એક્ટ્રેસે મળે

ગોળ પીઠા કુધર મેનશન નં. ૧ બીજી માળે દાઈમ સવારના ૯ થી ૧૧

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મીસ્ટરોજ એફ ધી કોર્ટ એફ લંડન

ઈંગ્લેન્ડના સતરમી સદીના રાજ પ્રીન્સ એફ વે સ બ અર્થોર તથા ઉમરાવ જાદીઓના ચિત્રચિત્રિત મોપાળા ૫ પ્રાય ચિત્રો સાથે દરેક ભાગના ૧૪ આના આ ભ લાનનારને ૧૦ આના

મોજ-મળહ કાર્યાલય મુખ્યાલ ૪

તૈયાર છે. સુંદર ચિત્રોથી સુશોભિત

યુવાન સ્ત્રી પુરુષોને સમારલીલાનુ રહસ્ય સમજાવતાં અપૂર્વ પુસ્તક

અસલી સચિત્ર કોલેક્શન્સ

આ વિષયનાં આજ સુધીમાં પ્રકાશિત થયેલાં કમ પુસ્તકમાં આ પુસ્તક કવોતમ રોષ કરતું ૧ કાર્નલિક રેજો અને તેના હપામ, એથી રેજો અને તેની ક જયુ ચોલધેથી લા પુર ડાહટરો અને વંદોને સેક્રો ફિલ ખવડાવી કટાલ્યા હો-તો-આ પુસ્તક તમને એક શ્રાન સલાહકારની શરજ આ-શે

કિંમત રૂ ૧-૮-૦ પોષ્ટેલ સાથે રૂ ૧-૧૨-૦

લદાણા-બુ હુ કાર્નલ-અમદાવાદ

મૌજ કહો કે મેજ બધું સરખું છે

તમારે પણ મૌજ અથવા મેજ હ કરવી હોય તો બંને પધારો
જરૂર જીવો પાથેના ગંજવર ૩૧ બાગનો સોરીયલ

ઇનેતકામે પિદર

યાને

બાપનો કીનો

છેલ્લું અકવાડયું છેલ્લા ૧૦ બાગ .

કુંથના લગનના જખરો ધમાલ તમારે લગનમાં જરૂરજ પધારવું
પડશે રૂથ રેલાંડનું આખેરો કામ જરૂર જીવો

વખત પામ, ૭, ૮, ૧૦, ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૬, ૧૭, ૧૮, ૧૯, ૨૦, ૨૧, ૨૨, ૨૩, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૩૨, ૩૩, ૩૪, ૩૫, ૩૬, ૩૭, ૩૮, ૩૯, ૪૦, ૪૧, ૪૨, ૪૩, ૪૪, ૪૫, ૪૬, ૪૭, ૪૮, ૪૯, ૫૦, ૫૧, ૫૨, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬, ૫૭, ૫૮, ૫૯, ૬૦, ૬૧, ૬૨, ૬૩, ૬૪, ૬૫, ૬૬, ૬૭, ૬૮, ૬૯, ૭૦, ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪, ૭૫, ૭૬, ૭૭, ૭૮, ૭૯, ૮૦, ૮૧, ૮૨, ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭, ૮૮, ૮૯, ૯૦, ૯૧, ૯૨, ૯૩, ૯૪, ૯૫, ૯૬, ૯૭, ૯૮, ૯૯, ૧૦૦

બાવ રૂ. ૨, ૧, ૦૦, ૦૦, ૦૦ ૦૦ ૦૦ ૦૦ ૦૦

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ડર્સ્ટ રાડ

આવે છે. પાથેના તદન નવો જંગી સોરીયલ

હવે થોભવાની જરૂર નથી

આવતા રાનીવારે રજુ થશે.

પ્રત દિવસ થોઈ સાથે રમતારા વીરની પ્રેમ પેલછાનો-પેલ્લો પાંતુ

ચુધ્ધના 'રાત્રીમાં હજારોને ખર્ચે લાધેલાં સોનો ખતાવી

શારદા કીન્મ કું.નો સુંદર કીન્મ

બાહરાવ મસ્તાની

બુન્દેલખંડની લાજ ગખવા આવેલ બાહરાવ અદ્ભુત પરાક્રમ કરી આખું મસ્તાની

સાથે પ્રેમમાં પડ્યો અને 'તે સમીય' બાલાએ પોતાની થોજ્યતા પુરવાર કરી

તે ભેતાં તમે આક્રીત પોદારનો સુદર અભિનય-કાકડા નાચ-લડકરના

અદ્ભુત સીનો ગૌર્ય અને ગુંગારથી ઉભરાતા પ્રસંગો

તમને કરા કરા જોવા મન થશે

આવતા રાનીવારે મેજેસ્ટીક સીનેમામાં રજુ થશે

પ્ર. ૧૭. અંક ૩૧ તા. ૬-૧૨-૨૫
છુટક ૧ આનંદ-વજ્રાદિ ગીતરૂપ આનંદ

વાપિદે દિવાલમરુ વ્યાર
ગદ્યાર ગીતરૂપ ૧. શ્રવાણ

મીઝ-મીઝ

રમા

મોઢે રાખ ચોપડી સ્વેજ પર આવનારાઓ!

કે નવું જાણુ

હાય તો

પેરિસનો ફિનિક્સ સ્ટુડીઓ

જરાઆવીને

જોઈ જાઓ

આ અઠવાડિયે અમારા સ્કીનપર ચાલુ થયેલો

ટ ભાગનો ઉર્દુ ફામા વફા પરસ્ત જોઈને તમે ખુશ થશો.

માદન થાયેટર્સ લી. ની ખાસ ફરમાસથી.

સંકેટમાં સપહાયેલો તાબિયતિઅન રાજવંશો

પેરિસના

સુદર દેખાવો.

વફાકોરીનું

ઈનામ

જફાદારીનું

અજામ.

અકેકથી અકેક

સરસ કામ

મોજાલીઅ શહેર

ના બબ્બદેખાવો

The LION OF MOGOLIA

તીબેટના

રોબાયમાન

મહેવ !

પેરિસના નાચના

જલસાઓ !

ફાન્સના

મોજ રોખના

મુખ્ય ધામો

દરેક સીન

જેવા લાયક છે!

હીંદી રીત

રીવાજો;

હીંદી ફીલમ

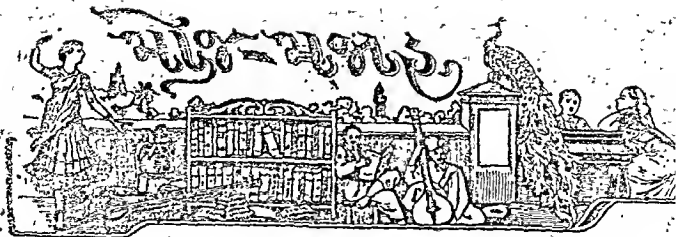
હાં. નીને, જેવા

જેવુ

વખત
પા. ૭, ટા. ૧૦
શની રવિ
૩૧ વાગે

ગ્લોબ્લ સીનેમા

સેન્ટ્રલ સ્ટેડિયમ રોડ રૂ. ૧ ૦૧૧ ૮૧
૦૧ ૦૧૧ ૮૧
૨૬ સાથે

માગસર મુદ ૧૪]

રવિવાર તારીખ ૨૮ મી નવેમ્બર ૧૯૨૫

[૫. ૨ છ. અંક

જા આવાપીકાં પ્રસિધ્ધ યતી વાર્તાઓનાં પાત્રો કલિપત્ત્વ દેખ છે. કોઈ જીવંત અસ્તિત્વરથી ઉપજતી કાઠેનાં નથી. અ. મો. મ.

પહેલી રાત?

(ગઝલ)

પહેલીજ રાતે સનમ રારમાઠને બેઠા.
હું ગયો પાસતો રિસાઇ ને બેઠા.
ઘડી પછી પૂછ્યું બોલો કંઈ દિલખર,
જવાબના બદલે તેઓ નીચું જોડને બેઠા.
હાં સામે નથી જોતા ખડા થયા કે શું!
નયનો છે નીચા અવર કશમાડ ને બેઠા.
આસ્તે આસ્તે ધુંધટ પટ બોલ્યો વ્યા,
દાસ્તનાં બંદલે લગાડને બેઠા.
વારન લગાડો માની જાઓ આ દિલખર
હવે તો નિશાદવી પછુ કરમાડને બેઠા.
રજકમાં અરજોલય થઇ જાશે,
અદિ દુશનો 'મુઝ' દરખાડને બેઠા.

ઉમર અ. ફરીમ મુન્દા

લખાએલું ને કપાળે છે.

સવ્ય, મુન્નિમ સાહિત્ય મંડળ.

મદને જાની બરી અબિ'તુ' રા માંડે નિદાળે છે.
બળેલા મુજ હલ્યને કાં અરે, સાલિમ તું બાળે છે.

સનમ તુજ બે વક્તો ન અપું રોય હું. તુને
મદને આ ભોગવે છુઠકો' લખેલું ને કપાળે છે.

બતાવી દરાં પ્યારા પાવ અમૃત હવે' કેમીને
અમે મરશું, અમારું મોત રહું' વરહે અઢાલે છે.

સિતમગર હોય બે ઉમ્મીદ તો શમશીર લે હાથ,
આ આશિદતું જિગર છે ના ફરી મૃત્યુને ભાજે છે.

ગઝલની તારી આ આતિશ બયાતી હા! રહી "આતિશ"
કે એક એક શબ્દ દુશમનના કલેબ હવે બાજે છે.

"આતિશ" ઉર્દૂ સાયબાં.

ભજનાર:—રા. સુતદ્દત

(મયા અંકથી ચાલુ)

(૨૬)

નાટક શરૂ થવાને એ કલાક જેટલો વિજન હતો. એલિસ પણ નીકળ્યા પછી મદનચંદ્રે કહ્યું, 'Let's go and have some supper at the Troc'.

Troc એટલે Trocadero લાંતનું એક ઉત્તમ વર્ગનું મોજાનાલય છે. એ મોજાનાલયમાં કેવળ ધનવાન વિદ્વાસી માહુ મોજા મોજાત કરી શકે છે.

એલિસે સંમતિ દર્શાવી. બન્ને જણાં ભાકતી રેડીમાં બેસી ટ્રોકેડોરો મોજાનાલયમાં ગયાં. કિમી માટીની પેટામાં વિવિધ પ્રકારની સ્વાદિષ્ટ ભોજન સામગ્રી આવી. બરફની બાટલીમાં રાખેલી શેગેનની બોટલ આવી. વેટરી સુપરગ્રીવી જ બોક્સમાં આની લેવા બનાવના હતા. રૂપરની સુદરીઓના પોપાકની શોભાથી મોજાનાલયના અજાણ્યા રહી હતી. પુરૂષો અને સ્ત્રીઓ-ઓનો અવિશ્વાસન થકુ યુવનપ્રાપ્તિ સમગ્રાતો હતો વચ્ચે વચ્ચે દાસ્ય પરિહાસથી મોજાનાલયના ગાશ ઉઠતી હતી. મોજાનાલયમાં બહુ કે ઉત્સવ ચાલતો હોય એમજ લાગતું હતું.

મદનચંદ્રે ખસ હેતુપૂર્વક એલિસને ઉપરઉપરી શેગેન પાપો. બન્ને જણાં પાત મોજાનાલય સુગટ યજ મોજાનાલયથી બહાર નીકળ્યાં. એ વખતે એલિસનું મોં રાત્રીયોજ યજ મોં હતું. તેની માટીની આંખોમાં વિદુવળતા રેખાતી હતી. હજી નાટકને કલાક જેટલો વિવંચ હોવાથી મદનચંદ્રે એલિસને સાથે લઈ નજીક આવેલા એક પબ્લીક ગાર્ડનમાં લઈ ગયો. એ વખતે બગીચામાં વિશેષ માણસોનો આવરજવા ન હોતો. મદનચંદ્રે અને એલિસ એક અધકારમય રચને જળદીવી હરિયાળા ઉપર બેઠાં. વિશેષ પ્રમાણમાં શેગેન પાપેથી હોવાથી એલિસ વિવંચ બની ગઈ હતી. વારંવાર તેના અંગેના મદનચંદ્રના અજ સાથે સ્પર્શ થતો હોઈ એ સ્પર્શથી તેઓ બન્ને એક પ્રકારના અધૂરું પૂરું આનંદ અનુભવતાં હતાં.

એવિગતા સુકામળ હજી ઉપર આવેગને વણ યજ યુજન ની મદનચંદ્રે કહ્યું, 'ડિપર એ વેસ! હું તમને એક કાન કહું તમે મારું નંદિ લગાડોને ?'

એ ન સુપ ની. એક મકારની કટપતા ઉવળાં તેના

ચિત્તની વિદુવળતા વધી ગઈ. એ રચને અધકાર હોવાથી મદનચંદ્રે એલિસના મુખસાવને નેહ શક્યો નહિ. અંતરતા આવેગથી મદનચંદ્રે કહેવા લાગ્યો, 'આજે તમારી ઓળખાણ થવાથી મને કુટલો બધો આનંદ થયો છે એ હું શબ્દોદ્ધારા સમજાવી શકું તેમ નથી. સમસ્ત જગતમાં ધરેર આંગૂ સુદરીઓને રૂપ અર્પવામાં થણી ઉદારતા દર્શાવી છે. તમારું આ દેવદુર્લભ રૂપ ભલભલા યોગીઓના ચિત્તને ચક્રોળે ચડાવે એવું બહુ ભરેલું છે. પ્રથમ દર્શને જ હું તમારા પ્રેમમાં પડ્યો છું. હું તમને મ્હારાં જીવન સહચરી બનાવવા ઇચ્છું છું. તમને મેળવવા માટે હું હિંદુ સમાજનો ત્યાગ કરવા તૈયાર છું. તમને આહવાં એજ મ્હારી ધર્મ છે.

I am all yours—I kneel, I burn,

For you; for you I starve

And tendril of my being yearn

For you; for you I starve

એલિસ સુપરગ્રીવી મદનચંદ્રનાં વચન સાંભળતી હતી તથા મનમાં તે મનમાં મુશ્કાતી હતી. તેણે મદનચંદ્રનો જમણો હાથ પકડી, સુખ પાસે લઈ જઈ તેના ઉપર સુખન કહ્યું. તેના અંગે અગમાં તનમનાટ લાગ્યો. મદનચંદ્રે કહેવા લાગ્યો, 'મ્હારું આ પશુનું ધંણી ઉનાવળ ભરેલું છે એ હું બહુ છું; પરંતુ તમારો એક લાગ્યો પશુ વિશેષ વેદી શકવાની શક્તિ નહિ હોવાથી સરળ હૃદયે મ્હે તમારા પ્રેમની યાચના કરી છે. એલિસ! પ્રિયતમા! તમે મ્હારાં આરાધ્યા દેવી થશો કે? મ્હારી માગણી તમે સ્વીકારશો કે ?

As rivers seek the ocean,

Tired things their nest

As storm worm ships their heaven,

Seek I thy breast

આમ કહી મદનચંદ્રે એલિસની દેહકતાને ગાદ આધિજન કહ્યું એલિસે એ આશિર્વાદ પાસમાંથી છૂટાવતો સહજ પશુ પ્રવૃત્ત કર્યો નહિ. બન્ને કાળોન્મત નર નારીના આંજોલું સમિલવે ચલ્યાં. બન્ને એક બીજાને ઉપરઉપરી સુખનો કરવા લાગ્યાં.

એ રાત્રે નાટકમાં જઈ ત્યાંથી છૂટ્યા પછી મદનચંદ્રે એલિસને તેને ઘેર લઈ ગયો. એલિસ વોટસનના આશ્રયથી અવશિષ્ટ રાત્રિ મદનચંદ્રે ત્યાંજ પસાર કરી. બીજે દિવસે લગ્ન કરવાની

નહું તમારો છું, મ્હારું જે કંઈ હોય તે સઘળું તમારું છે. હું કુટલુંએ પકું છું બળું છું, મ્હારા શરીરની બહારની પ્રવેશ તમને-મ્હારી જીવન લતિકાને આલિંગન ઉત્સુક છે. તમારે માટે હું સુકાર્થ બનું છું.

નંદિ જેવી રીતે સાગર તરફ દોડી જાય છે, યાદી ગયેલાં પ્રાણીઓ જેવી રીતે પોતાનું રહેઠાણ શોધે છે, વટગળાના તોફાનથી છુટું થયેલી નોકા જેવી રીતે બંદર શોધે છે તેવીજ રીતે હું તમારું હૃદય શોધું છું.

કમ્પ્યુટના ચિહ્ન તરીકે એક કિમ્બી વીડી બનરમાંથી ખરીદ કરી તે એસિસ્ટન્ટ આંગળીએ પહેરાવી મનચંદ્ર કોટેવામાં પાઝી કર્યો; પરંતુ તેના એ પગલાંનું કંઈ દુઃખદાયક પરિણામ આવ્યું એ હવે પછી આપણે જાણીશું.

(૨૫)

હવે મનચંદ્ર પોતાની ધણી ખરો વખત એસિસ્ટ સાથે રસાલાપ કરવામાં તથા હરવા ફરવામાં પસાર કરવા લાગ્યો. તે દરરોજ એ વખત પ્રયત્નિયુદ્ધમાં જઈ રંગાની પ્રતિ જોઈ આવતો હતો. દિવસે દિવસે રંગાને રવારૂ સંરોધિત થતું જોવામાં આવતું હતું.

બીજી તરફથી શેરબાજર, ચાંદી બાજર, સોના બાજર વગેરેના ભાવમાં અસાધારણ મંદી આવી હતી. ભરખસી જાણીતી પેદીઓ અને લીમીટેડ કંપનીઓએ દીવાળાં કુંકણ માંડ્યાં હતાં. વર્તમાન પત્રો દ્વારા એ સમગ્રી હપીકા મનચંદ્રના જાણવામાં આવતી હતી.

આખા રાજનયરમાં રંગા અને મનચંદ્ર સંજયી વિવિધ પ્રકારની આપણાઓ હિંમત માંડી હતી. બનેલા વિશુદ્ધ આદિત્ય માટે સહુના મનમાં પ્રશ્ન સર્જક ઉપજ્યો હતો. રંગાનો પુત્ર પણ હવે સમજાવ્યો થયેથી હોઈ પોતાની જન્મભાષિની માતા સંજયી જે હપીકા તેના જાણવામાં આવી હતી તેથી તેને પોતાના જીવ ઉપર ધણી કંટાળે ઉપજ્યો હતો. તેણે કોલેજનો ભાગ કરી પોતાની ઔદિકમાં જઈ કામગીરીમાં ખાત આપવા માંડ્યું હતું. મનચંદ્રે દરિયાદાની ધણીપરી રોકડ મિત્રજન શેરા ખરીદવામાં રોકેલી હોઈ તથા શેરાના ભાવ પણ બેસી જતા હોવાથી રંગાનો પુત્ર રામપ્રસાદ ધણી ચિંતામાં પડ્યો હતો. જે ઔદિકમાં પહેલાં દરરોજ હાજરો રૂપિયાની રોકડ સિદ્ધક રહેતી હતી તેજ ઔદિકને હવે આજુ જવજવ માટે શરૂઆતે ત્યાંથી વારંવાર ન્હાની મોટી રકમો મંજાવતી પડતી હતી.

રામપ્રસાદ અંધાર ઓગણીસ વર્ષની ઉંમરનો થયેથી હોઈ ટ્રિવિયસની પરીક્ષા પસાર કરી તેણે વિદ્યાભ્યાસનો ત્યાગ કર્યો હતો. તે સમયે અને વિદ્યારસીક હોવાથી અભ્યાસ વધારવા કરતાં પિતાના ધંધાના વહિવટથી આકર્ષિત થવાનું તેને વિશેષ ઉત્તમ લાગતું હતું. જો કે તેના પિતાએ કરેલા મૂલવણ પ્રમાણે તેની પચીસ વર્ષની ઉંમર ન થાય ત્યાં સુધી પિતાના કારણોને વહિવટ તેના હાથમાં આવવાનો સંભવ નહોતો; પરંતુ મનચંદ્ર જેવા બદમાશ વહીવટીદાર વહિવટોપાર્જિત મિત્રકત્યો દુરુપયોગ થતો તે જોઈ શકતો નહોતો. તેણે કાંઈ પણ પ્રકારના જોગે મનચંદ્રને પોતાના ધંધામાંથી અગ્રગ કરવાનો દૃઢ સંકલ્પ કર્યો હતો.

રંગાની પુત્રી લલિતા તેના સરુભાગ્યને તે દિવસે યોષીયાથ જેવા વિવચનપદ તરપણી જાળમાં અપાયા છતાં નિષ્કલંક રહી જતી હતી; કેમકે યોષીયાથ તેને પોતાની બેકસાચિની કરે તે પૂરેજ તેની પાતી પુત્રપત્ની ધરના રંગને ઉપરિચર થઈ હતી.

જો તે થયા: સમયે ત્યાં હાજર ન થઈ હોત તે સરુભાગ્યની લલિતાના શીશુ ધર્મને તે દિવસે અવસ્ય બંધ થાત. તે દિવસનો બનાવ બન્યા પછી લલિતા તેની શિક્ષણ અભિપ્રાયો દૂર રહેવાનો પ્રયત્ન કરતી હતી. તેણે અભિપ્રાય પાસે ઘેર બસવાનું પણ ટોડી દીધું હતું. છતાં ધોરણની પરીક્ષા પસાર કરી તે અંગ્રેજ સૂપરમાં જતી હોવાથી લલિતાને ફસારી કુવાય સાધી લેવાની અભિપ્રાયની પ્રજ્ઞ પણ અપૂર્ણ રહી થઈ હતી.

રેલુકાની વિધવા ભગિની રમા સાથે લલિતાનો સાર સંજય હતો. કાંઈ કાંઈ વખતે અવકાશ મળતાં રમા લલિતા પાસે જઈ સુખ દુઃખની વાતો કરી આવતી હતી. રમા વિધવા હોવા છતાં તેનું રૂપ અત્યંત મનોહર હતું. ધણી ન્હાની ઉંમરે વિધવા થયેથી હોવાથી સામાજિક નિષેધાનુસાર તેના કેટલાકપણે મુલતી નાખવામાં આવ્યો નહોતો. તેની દષ્ટિમાંની કશુંકા દર-કાંઈના હૃદયમાં સહાનુભૂતિ ઉપજાવી શકે તેમ હતી. આજે રવિવાર હોવાથી રમા લલિતાને મળવા આવી હતી; પરંતુ લલિતા ધરમાં હાજર નહિ હોવાથી તે રામપ્રસાદ સાથે વાનગિન કરતી બેસી હતી. વિશેષ પરિચયને પરિણામે હવે રમા રામપ્રસાદથી સંસ્પર્શી નહોતી.

અપૂર્ણ

તેયાર છે !

તેયાર છે !

રા. હરિહર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણ તથા ગાયન સાથે.

આજ ભાષા અને રચના આ નાટક અદિતીય છે. દિવસરૂપ જન-ગણ અને અંતરના તારને નચાવી દે જોવાં ગારતોથી ભરપૂર. ગોળ-મંજહના વાંચકોને દિવાનાની કમ્પાયલી કલ્પનાયે પરિચય થઈ ચુકેલા છે.

આ નાટક કવન મોડિની—દરેકહાલના પ્રેમ પ્રસંગો તથા ઇતિહાસને વાનગીથી ચુકવાના આ મનને કવિએ રચ્યું છે.

મુલ્ય માત્ર આઠ આના. ઉદાર ગાળના માદરોજ નવ આનાની રાખ ટીપીયા મોદલવી.

ગોળ-મંજહ કાર્યાલય.

ગિરમાળ વચ્ચે રસ્તો—સુભાગ

८४ आसनं विनोवाणुं कौकशात्

श्री गुरुदेवा! सर्व श्रुत ब्रह्मण सहपात्र भक्तभारव
नभस नमस्यतु। इतान् पात्रान् पलाययन्, अद्वैत, साधुशि
वशीकृत्य, गौडगुरु कोपसे। वि. श. १॥

અવતો કરામતી મેરમરીઝમ, દિપોટિકમ, જાના પ્રપ
મિત્રથી રોઝ અને સાંપ વીછીનું તિપ, મોટીની વિવ
હત મૈતોની સપિ, અત રેલું ધન મૂલક આત્મા આલે વાતા
જીત કરી શકો કિ. રા. ૧૧ મનોઆનના કિ. રા. ૧૧

૫-તા—ગુજરાતી બ્રાહ્મિણ (મેઝ) હાથરસ શિટી

૩૭ માં ફોટો લેવાનો શુભ દેન કેમેરા

બરલી અને અસ્તા હવારે પાસેથી મંગાવે, મેકિન્નામેન-
નકલોથી બચે, સેનનવિદ્યા બુદ્ધિધાર ફોલો ન પડે તો પંસા પાછ
રેમ્, જો અરત કે, આનાથી આપ ભનવર રહ્ય હૈવ્ એ
પ્રાર્થ અને મુદર મદેહ પ્રમારત સીન સીનેરી બાબ ભગીચા
વનેની હબી એક સેકેમો કાઠે સાજની પાટી કોઠા છે અને
હાથક લેવાની પલ્લુ બરર પડતી નથી ક્રેઇ બતલો ત્રાસ નથી
વાપરવાની રીતી કોરો અને કુદે મેકિન્નામી આવે કે ક્રીમ
ક્રમત કેમરાની ર, ર, અચ ના હથોળા—

श्रीतराम लक्ष्मणराय येन्ड डे. ज्योतीरुद सीटी (मजद)

विश्वाम् उभेराभ्याम्

உயிர்

ખરીદશો ?

કોન્ટેન્ટ્સ ફોટો સ્ટોર્સમાંથી

જ્યાં

જર્મન ઘનાવરના મજબૂત મને ઠકાઉ
 મિશ્રણો તથા દેરાઆદીને લગતા
 સર્વ સામાન પુરતા જથ્થામાં
 મળી શકે છે ?

ॐ शिवाय

આઈસના દુરબાનો મળી શકશે.

૪૦-૨૫૩, હોર્નબી મેડ, કોટ-મુખદ.

‘ਆਪਣੀ ਫ਼ੀਟਿੰਗ ਫ਼ਾਇਲ’

કર્ତવ્ય છે કે—

કરકસર એ બાંજો ભાઈ છે!

त्यारि

નવલકથાઓ, ચોપડી, 'ચોપાળ'માં, લગ્નરેતે માટે
ચિત્રોના ક્ષેત્ર:ખનની અર્થમાં ઉતારવાનું સા માટે પથક
છે? એક વખત બાપરી દુલાહાત દેશ, એકવાતના ના
ચિત્રકારની પોઈ થી ચિત્રકારેલ લાભોત્તમ ચિત્રોના
બાપરી દેશ તમારે છે. ૬૫૭ સરના રે બાપરી, એક વ
નક્ષત્રમાં બેડે પાથ કરે.

लपे। षडवा भणे-भेनेजर-भेज-भजह भु'वा'रि

भोग-मनह प्रसेस अवनती

વાર્તા, નાટક, અને સિનેમાને 'સગતા' તેમજ મહિલા
ચોપડીઓ, ચોપાનીયા અને ચોપાનીઓનાં સંગ્રહો

မူဝါဒ

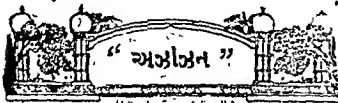
● 本館

શ્રી કલર

[illegible]

समो—व्य रथापि मोक्ष-मन्त्रादि

www.ck12.org

એકર બનકર સર બેંગલોર મેંકનન કે. સી. સી. કે. સી.
એચ. બાઈ, ડી. એચ. એ. ના લેખ પરથી

અમનપર-૨. નવમ્બરી

મુંજીના એક ફેક્ટોરલ કંપનીથી પચાસ વર્તા એક પેશા-
દાર દિંદીયું પુન તથા એક નાચનારીના ઉપર મેંકેલા અમર
કુશાની વાતથી કારણે અમતથી અજાણત મ્હી મ્હો દલો
આ કુશાની પછવાડે કાંઈ કમરડે બેઠે હલો, અને એક અજીતા
દેશી રાજના મેંકેરા તેમાં સંકેતવાળા હતા.

આ મુંજી અંતે નાચનારીના મધ્યમાં બે રીતથી
માટે છે. ક્યાં તે એકેને નાચનારીના તેમના માગાપ પાસેથી
મેંકેરાથી ઉપાડી કાઢી નાચનારીના મધ્યમાં કરતી વેસમ્બોને ત્યાં
ત્રિપાળા બાંધે છે. માટે એ નાચનારીએની પુત્રીએ
ન છે.

પુત્રની દષ્ટિએ એક નાચનારી આત્મા વિનાની, આત
મતથી લે ન માનવી, મધ્યસ્થ, બેને કાંઈ કાંઈ કાવિષ
તથી એની એક સીતમની પુતળા અનાય છે. તેના નચીવમાં
કમ કમના દરવાજા હોય છે. તેમાં કાંઈ કાંઈ હોય છે. આ પેશો
બેને ક્યાં રોષ છે. ત્યાં તે એકેને લેવામાં બાંધે છે. એકેને એક પુત્રની
માફક તેની સીતમ પુત્રી. ક્યાં સીતમનાઈ અય છે.

અંતે, મ્હને અંતીકનની વાત માટે બાંધે છે. તે નાચનારી-
એની રાણી હતી. મ્હારો અને તેને મેંકેરા કાંઈક વિચીત્ર
કાંતેમાં મ્હો દલો અને તેના મધ્યમાં તે હોય મ્હો તે મ્હો
લેખકનાર છું.

મેંકેરા-વધો પુત્રે. મ્હારે કું દરકારમાં કુંદનની પછી
ઉપર હલો ત્યારે ઉપર દિંદના એક પુરાણી માથામાં મ્હોરી
કુટીરું રહેતું હતું. તેની આજીવાકનો કાચ બધો ખાવા
આમના વખતનો હતો. આજીવા રહેવાના કવચકથી મ્હો કુર
અમ્હારી મેંક હતી. અમે બધા રિવકનો મ્હો વખત અંતે
પાવા રહેતા અને માંક અને સીતમ કુંદના અતા. છું.

એક રિવક કું કાંતના વધારથી રીને બાંધે ત્યારે
બેંચું તે મેંકેનો કાંતનાર વળા ચેળાને સાર કરી હલો.

બધે પાણી પાંદવામાં બાંધું હતું. મધ્ય મેંકેરા તથા
પેશાવાળા ત્યાં કાંતનાર મ્હો મ્હો દલો. આર પાચ મુંજી નેતરની
પુત્રીએ પાંચ ત્યાં રાણી હતી. એકે આરો મેંકેરા મ્હો પછી
મ્હો હતું. મેંકેરા કુર એકે કુર દલવાળા કુરો મેંકેરા દલો
ધીની મેંકેરા મ્હો પછી એકે મ્હો પછી મેંકેરા મેંકેરા હતી.
તે બેનેની મ્હો એકે મ્હો મેંકેરા મેંકેરા હતી.

"આ બધું શું છે?" મેં ક્યાં મ્હો.

"તમારો! કાંતે." મ્હારો મેંકેનો આનકામાં
અવાજ બાંધે. "બધું કમર તમારો છે. આપે મ્હો મ્હો
મ્હો. બધો આપના કુશાની વાત બેંચું છે."

બધું ત્યાર બેંચું મેંકે હતું. "આ મેંકે પાંચ રિવા પેશો
અજીવા." મેંકે મ્હો પુત્રીમાં અવાજ. મ્હો. આનકામાં
દિંદો સમજાવ્યા અને પછી મ્હો પુત્રી પછવાડે બાંધી
હલો રલો.

"આ ઉપાડી બધું કમર નાચ કરે છે." આનકામાં
મેંકેરા અને પછી પેશા-દલવાળા બધો ત્યારે રીને મ્હો
કાંતે આ ગમ. તમારો કર કરો."

તરતજ તે બધાએ પોતાની કારથી કર કરી એકે મ્હો
રમ્મું ગીત વગાવ્યાં મ્હો. તેની પછવાડેના એકે માથે, ને
આતાર ક્ષેપી મ્હો મેંકેરા ન હલો તે આમ, તેણે તમ્બા
વગાવ્યા મ્હો. રીની દલો ઉપાડીને મ્હો મરી. આજળ કરી.
ઉપાડી તરતજ પોતાના અંત ઉપર મેંકેરાથી વાળા કાચ કુર
કરી દલો મ્હો. મ્હો બેંચું તે તેની અંત આજીવાકનો મેંકે
કાચ રીવાત કાંઈ પાંચ અંતે અંત ન હતું. તે એકે ઉપર પાંચ
હલું. તેણે અંતમાં પુવાવરમાં મેંકેરા મ્હો દેખ મેંકેરા
તેણે કરી મ્હો અને મ્હો હતું. તેણે મ્હો રમ્મું મેંકે.
મ્હને તે મ્હોરાથી, અંતથી મ્હો અને રાંધની. બીજા માથાની.
કાંતે. કાંતે અને તમ્બા વાળા કાંતે અને ઉપાડીને મેંકે
કાંતે આવા ઉપર મ્હો મ્હો નાચ કર કરો.

નાચ કરતાં કરતાં તેણે વાંકા વળા પોતાના કાચ પેશા
પાણીના આમાં નાંધ્યા. તે આરો અંતમાં મ્હો કાચ ઉપર
હલો. પછી તરતજ તેણે કાંતે કાંતે પોતાના અંતમાં
મળકતા વાળની એકે કાંતે મ્હો પાણીના આમાં નાંધ્યા. કાંતે
મેંકેરા વાળવા કાંતે અને તેણે પોતાની કારે મ્હો મેંકેરા.
આજીવાકથી મ્હો પુરવા મ્હો. આ તે હલો અંતમાં
હતી. તેને "મેંકેનો નાચ" તે હલો મેંકેરા અંતે કર

વગાડે હલો. પછી તરતજ તેણે પેશા આમાં ત્યારે પોતાની પુત્ર-
કેરી. કાંતે ઉપર દલો રી પોતાનું સમજાવ્યું. અંતમાં
વાંકા વળા. મ્હો મ્હો તે એકેથી મ્હો વાંકા વળા કે તેણે
મ્હો અંતમાં ક્ષેપી બાંધી મ્હો. પછી તેણે પોતાનું મ્હો
આજળ કરી પાણીના આમાં હલવા મ્હો. મધ્ય મેંકેરામાં
આજીવાક મ્હો. મ્હો એકે મ્હો તે આમાં સર્વત્ર
કાંતે અંતમાં હતી. કાંતેમાં મ્હો રમ્મું રમ્મું મ્હો રલો મ્હો.
કાંતે મ્હો મ્હો પોતાનું આજીવાક મ્હો પાણીના ઉપાડી
મ્હો. કાંતે એકે પોતાના અંતમાં મેંકેરા મેંકેરા તેણે પોતાનું દલો
મ્હો. કાંતે કાંતે મ્હો. આ વધીય વખત તેના નાચક નાચ
કાંતે અંતમાં પેશા કાંતે અંતમાં રીતે પછી રલો હલો.
તેના વળ, તેણે નાચ તેણે મ્હો મ્હો મ્હો મ્હો
પાણીના હતું. એમ કરતાં કરતાં તેણે અંતમાં મ્હો
કાંતે પાણીના ઉપાડી મ્હો. પછી પાણીના ઉપરો મ્હો

હાઈના સામને ત્રીસેક સેકંડ સુધી આમ તેમ હાથાથ, પછાધી તહેણે ધીમે ધીમે બહાર આવતાં માંડ્યું. તેણી બહાર આવી ત્યારે તેના દાંતમાં તેના મુંદર વાળની બટ શોભી રહી હતી.

કિનારા ઉપર એક ખરા છતરની હાથ દેતી ઊઠી. ઊભી હતી. એક દુધની બોક્ષા માંગીને આંખ મહારા તરફ ભેંસી હતી.

“હે પેલા બદમાશ બુદ્ધા તરફ ભેંચું અને પૂછ્યું” આ તદ્દમની ટિપ્પણી છે” તેણે કંઈ બવાન આપેલ નહિ. પછુ તે બુદ્ધા યતો બજારો અને તળાઈ બહારની માંગણી કરવા માગ્યાં. લાજુબાર મહેને એમ લાગ્યું કે મહારી સોડીથી તે બુદ્ધાને ઠીક પાંચરો કરે પછુ મહારા બુદ્ધા ખતનામાં મહેને સંતનબોલે. “ગુસ્સે ન માગે સાહેબ! એ તો બુદ્ધા ખરાબ ઊઠી છે. તેને નથી ન્યાત કે નથી ન્યાત. તદ્દમારે એમાં શું છે.”

ઊઠારીએ પોતાની સાથે એકી અને બુદ્ધાએ પોતાની નાનિકા પેલા એકઠા કરવા માંડ્યા. મહેને એમ લાગ્યું કે મહેને આખો નાચ ન ભોજો હોત તો કેટું સારું! હાં! પછુ મહારે ને તેને શું બાજે તળે. મહેને ઊઠારીની સાથેમાં ગળુ ફીળ્યા નાખ્યા અને મહારા બજાર તરફ મવાજી કાઢ્યું. મહેને આખો વખત તે ઊઠારીના જીવાર આવવા માગ્યા. તેટલું દવા કાઢ્યું મુખ મહારી આંખો આગળ તરવરવા લાગ્યું. મહારા બંગલામાં આવી કું એક ખુરશીમાં બેઠો.

થોડીવારે મહેને તેજ પરિચીન બંગલીઓના પાંચણાટ જાળાઓ. મહેને પૂછ્યું “કેણુ છે?” કું ઉત્તરો મળ્યું નહોત.

મહારા નોકર આંગણે અને બંગલાની બહાર તપાસ કરી આંગણે. તે વખતે કપરે પૂર્વે અંધકાર બાપી થયો હતો. “સાહેબ પેલાં લમણાવાળા અંધિ” બાગે છે. તે કહે છે કે પેલી ઊઠારીકું સાહેબ શું આંખથી આંખને તે ઊઠારી રાખી છે સાહેબ! મહારા ખતનામાં મહેને પૂછ્યું.

આ વસ્તુરિયતે મહારે માટે તદ્દન અચ્ચંચિત્તવીજ હતી. મહારે એ ઊઠારીની થી બહાર હતી? કું આ પ્રમાણે વિચાર કરી રહ્યો હતો એટલામાં તો પેલા બુદ્ધા વિચેર બહાર આંગણે. ઊઠારી પછુ સાથે હતી અને મીઠીથી મુશ્કેલી લાગતી હતી.

“મારવા ભાગે. મહારે તદ્દમની કાંઈપણુ બહાર નથી.” મહેને કહ્યું. કે તરતજ ઊઠારી મહારા પાંચે વળગી પડી મહેને વિનવવા મંડી. મહેને એ લાવ થયો કે કદાચ મહારા હાથ નિચેનો હાથ માથુસ આવે અને બુદ્ધા તે મહારા વિરે તે શું ધારે! તે બુદ્ધા બોલ્યો, “સાહેબ વધારે નહિ. ફક્ત ૧૦૦” રૂપિયાજ તેની કિંમત છે.”

મહેને કહ્યું “આરવા માલવા ભાગે. રહવારે આવતો. પછુ મહેને રાખતો એ ઊઠારીને સતવી તો તદ્દમારા બધાની કું ખચર લઈ નાંખી.”

આખરે ધણી સમજાવટ પછી ઊઠારીએ મહારા પાંચ રાખા અને ધણી ચાલનાં થયાં. મહેને તે ઊઠારી તરફ નાંખા ઉઠા. મહેને નકી કહ્યું કે તે ઊઠારી માટે મહારે કાંઈક નહોતું. તે ભોજી.

મહારી ભોજના બંગલામાં મહારા એક બેઠ રહેતો હશે અને તદ્દને યુ-કા કરતી ટાળીઓમાં ગાન હતું. કું તરતજ ત્યાં ગયો અને અંધી વાત વિનવતી કરી માંગવાની. ઉઠારે બજારો કે તે ઊઠારીને ઊઠાવવાનો મહેને નિશ્ચય કર્યો છે અને તેમ કરવામાં કાંઈ પછુ અર્થ થયો તો તેના વાંધા નથી.

“મહારા મિત્ર શાંતિથી અનિદ્રા કું” પછાધી તહેણે બહાર મુખે બજારો. “ઠીક બહારે તદ્દને મહેને પૂછવા આંગણે છે તો બજારો કું કે એકીની મુશ્કેલી ફાળની બાવણીમાં મો. અને મીઠીસ બહેર નામે એક દંપતિને કું આગળ કું” તેને બજારો છે કે અરજર પછુ કેટલી યુ-કા કરતી ટાળીઓને આ મુશ્કેલી ફાળના હાથમાં સોંપવાની છે. મો. બહેર નામે એકી નથી. કું કહે રહવારે મીઠીસ બહેર નામે બોલાવીજ અને તે આ ઊઠારીને પોતાને ત્યાં રખવા બહાર કા પાડ્યો. પછુ મહેને બાજે છે કે આ લેણીની વાતમાં માથું ન મરવામાં ખમા છે.

બીજે કિસ્સે રહવારે તે બુદ્ધા ઊઠારીને લઈને બહાર મયો. મીઠીસ બહેર પછુ આંગણે તદ્દમને મહેને ધણી વાત કરી. મીઠીસ બહેર તેણીને રાખવા કા પાડી. આખરે ધણી રડકે પછી મહેને ઊઠારીના છુટકારાના સીરે રૂપિયા આંગણે. તે ઊઠારી અને મીઠીસ બહેરના માંડીમાં બેઠો પોતાને રથને વિદાય થયાં.

થોડા કિંમત પછી કું મુશ્કેલી ફાળની બાવણીમાં ખચર કાઢવા ગયો તો માથુસ પડ્યું કે તે ઊઠારીની સુંદરતામાં કાંઈ બહાર પડ્યો થયો હતો. ત્યાં તે સંપૂર્ણ સુખી હતી.

કું સમય પછી મહારે દક્ષિણ આફ્રિકામાં બેજાર મુશ્કેલી બહુ પડ્યું. ત્યાં મહેને મીઠીસ બહેર તરફથી એક કામળ મળ્યો તેમાં બજારો હતું કે ચાર પાંચ મહિનાની સતી વર્તણૂક હતી તે ઊઠારી એક રાત્રે અચાનક બહાર મળ્યું હતી. ધણી શોધખોળ કરવા છતાં તેને કાંઈ પછુ પતો લાગ્યો નહોતો. તે પોતે ને કપડામાં આવી હતી તેજ કપડામાં આવી મળી હતી.

મહેને લાગ્યું કે આ બાવણને અંધિજ ખત આંગણે.

ઉપરની વાત બંને યોડાં વધી વધી ગયાં. કું હિંદુસ્થાનમાં પાછો આવ્યો હતો અને સારા ભોજના ઉપર હતો. મહારે એક દેરી રખવામાં ત્યાં બહાર તપાસવા એક વખત બહુ પડ્યું. તે રાખવા આવ્યા આંખના વખતના જુના પુરાણા રીત રીવાજ આજી રાખવા કું. દેવનાંથી ઉતર્યા પછી બધાં મહારે બહુ પડ્યું ત્યાં મહારે હાથી ઉપર બેસીને બહુ પડ્યું. એ તો કહે હાથીમાં આવજા દેડતા અને આવવા બતા લોકોને હાથે રસ્તો બાર રાખતા.

એક દિવસ કું સહારાનને મળવા ગયાં. એક મહોલ દરવાજામાં થયું મહારે હાથી મહેલમાં હાથલ થયાં. અંધિજ આગળ બહાર મહેને ધણી આવવા બહાર થયું હતું. અંધિજ કું હોંડો ઉતરી મહેલમાં રાખવા ગયો અને થોડીવારમાં મહેને હાથમાં મળી આવ્યાં આંગણે. મહારી સાથે એક દુખાળી

હતો. મહે' નેહુ' તો મહારાજ બારીબના પુર યેનમાં હતા. હેમનું કુળ વહુ હેયું હતું. અને મહેરાઈ કે હેમણે કહી પશુ મોગલોને નેમનું આપું ન હતું. પણ આ ઉપરાંત એક નવી વાત મહેરાઈને આવી હતી અને તે હતી કે એક સુદર નાયનારી મહારાજને પોતાની હથેલીમાં રમાડતી હતી. મહારાજના આ કાષ્ટથી પ્રભુ તથા અધીકારીઓ ધણા નાચક હતા.

મહારાજને મહેરાઈથી બાદી બચવું વાતનીર યથા પછીથી મહેરાઈના પાણી અને પાન નીકાં બાપી વિદાન કરવામાં આવ્યો કારણ કે બધી વાતનીર તો મુખ્ય પ્રધાન કામે કરવાની હતી.

હું મારા રહેણે પાઠો આપ્યો. જયોરવા જેવાક રાખના અમલદારો અને મગસા આપ્યા. હેમાં મહેરાઈ એક જુનો જોળાઆણવા નિકાલો, કારણ કે મહેરાઈને રહેણે રાણુ આદિકામાં રાખે કામ હતું હતું. બધા ગયા પછી તે મહેરાઈ કામે વાત કરવા રોજાયા. વાતમાં રહેણે સંજો રમણમાં નાચ મેવાનું આમનું આપ્યું અને રહેણે કે જાગીત નાચી પ્રખાત નાયનારી નાચ થવાનો છે. મહેરાઈ રાખ તરફથી આવનક ન હતું તેથી રહેણે કહ્યું કે હું તમને એક છુપી બપાએ ગોઠી દેશ કે ત્યાંથી તમે સરસ રીતે નાચ લેઈ શકો.

મહે' આ જાગીત વિશે ધણું કામચલું હતું તેથી મહે' પૂછ્યું કે આ જાગીત કાલુ હતી?

રહેણે કહ્યું "જાગીત ખરેખર એક સુદર નાયનારી છે. હેના કામ નીચેની જોડાઈમાં પણ સુદર છે. તેને જાડિયાં આપ્યો માર વર્ષ થયાં. અને તારથી રાખને પોતાના કામમાં રાખ્યા છે. રાખ જેના નાચ પછાડે થેલા થયા છે. જાગીતને તેણે પશુ પુખ્ત કર્યો. કાંઈ છે. કારણ કે રાખને રહેણે કેટલાકમાં જાણી રૂપીઆ આપ્યા છે. તેમાં એક નાયનારીના પછાડે આટલા બધા પૈસા ખરચાતા નોક ધણા કપરાય છે. જે તે દોષ પણ તે એક જુવન મુંદરી છે હેને રીશો જાગીત અને હેનો નાચ તો હાથ છે."

આ બધી વાતોથી મહેરાઈ ચા હેને મગસા બધી બની ગઈ. જયોરવા કહી હાથી ઉપર સાર યથા સુદર જોડા થયા. તેના મહેરાઈ મિત્ર મહેરાઈ તેણે આપ્યો અને જામે બંને મહેરાઈમાં રાખ થયા. ને દોષમાં નાચ થવાનો હતો તેણે પછાડેના એક જોડામાં મહેરાઈ જોડાઈ. મહેરાઈ મહે' નેહુ' તો ૧૫ જોડાના બધા જોડામાં ગયા હતા. કારણી તત્કાલિના માતાને કામ તૈયાર કરતા હતા. હેમની બાજબ નાયનારીએ કુંડા જેવું હતું. બધાએ સુદર વખાલકાર પારણ કર્યા હતાં. પૈસાઓ તે બધામાં જુદી પડતી હતી. તે બધા કરતાં બરાબરી હતી. રહેણે વાગી રંગની બરીથી કોરેથી જોડાઈ જોડી ની. આ બે જોડા જાગીત હતી. હેના પ્રધાન એક જુદા જુદા હતા. તે હેમાં સેનારી વીકામાં રાખે એક સુદર નાચ રાખે થયો. હું જાગીત રોજાને કારણે મહેરાઈ તે નાચ

મહેરાઈ નહિ પણ ત્યાં જોનારા બધા તેનાથી પ્રથમ મના બપાયા. આ નાયનારી એક વાત આવતી હતી. વાતમાં એમ હતું કે એક ભારી અમલદારને એક એકાંત દિવસમાં યાત્રામાં આવ્યો હતો. હેને સુદરમાં રહી ત્યાંની ચોર-મળક ઉડાવવાનું જુદું રિથ હતું. હેની આ ઇચ્છા દિવસ પ્રતિ દિવસ વધતી જાય છે. આખરે હેને સુદરમાં જવનું થયું, ત્યાં તે એક જોડા આદરવા લાગ્યો પણ પૈસાઓ એકે હેને કુતારી કાઢ્યા. આખરે તે અમલદાર એક બીજા જોડાને પાછી છુપી થયા.

નાચ ઉત્તમ પ્રધારનો હતો તેમ જોનારના ઉદ્ધારો ઉપરથી લાગ્યું હતું. "વાહ વાહ" અને "વાહવાહ" ના ઉદ્ધારો વચ્ચે વચ્ચે થતા હતા. અને એ તો નકરી હતું કે અગ્રીકન એક ઉત્તમ પ્રધારની નાયનારી હતી અને સૈદ્ધાંતી પ્રણા હતી.

નાચ પુરો થયો. મહારાજ અંતપુરમાં ચક્રવા થયા. મોજાક પુરી થયો. હું મારા મિત્રની વાટ જોવા ગયો, જેટલામાં તે આવ્યો, અને મહેરાઈ કહ્યું "કહેવન, આપના નસીબ જુદું મેલો છે. જાગીત આપને ચગસા આદે છે."

"ખરેખર હું મહેરાઈ જોડામાં મારું છું" મહે' બચાવ આપ્યો.

"પણ તે મહેરાઈ શા માટે જોડામાં રહી?"

"એક ચરિત્રની કોણીમાં રહી છે. હેને જેવી ધૂન જાણી રહી કે હેમને મગસા અથવા તો મહારાજને માટે રસીક-રને કાંઈ કહેવાયું રહી."

"આપણે કેમ જાણી જાવું છે?"

"હા અત્યારે. રહેણે મહેરાઈ માટે નારો તૈયાર રાખ્યો છે."

અને એક અમલદારને થઈ જાતેના કરવાના. આમજ આવ્યા. મહેરાઈ ને તોડાને ઉઠાવતા હતા હેમણે અમલદારને કહી. અમલદારના દિવાનખાનામાં જાહેર થયા. નીક દાસી બગીચાને ખપર આવ્યા અંદર ચાલી ગઈ. થોડાંર એક દાસી અંદરથી બારી અને મહેરાઈ ને કાણે. અમલદાર કહી પછી મહેરાઈ અંદર આવતા મુક્યા હતા. મહેરાઈ મિત્ર ત્યાં રહ્યો. હું જોડામાં તે દાસી પછાડે ચાલે. એ જોડાને રસે થઈ મહેરાઈ એક સુદર દિવાનખાનામાં થઈ બપામાં જાગીત. ત્યાં મહે' નેહુ' તો જાગીત એક સુદર માસીયા ઉપર પડી હતી. મહેરાઈ અત્યારે આવતા કહ્યું, "હું આવું" રાખના જાગીત રૂઢનથી કરીક. તેણે અમલદાર પછાડે મધ્ય દેવો. પછી તરતજ રહેણે પછાડે ફરી ત્યાંની ત્યાંની. બધી દાસીઓ ચાલી ગઈ. અમલદારને એક સેના ઉપર મેલો.

"આપના આમનકુથી હું મહેરાઈ જાને અમલદારના માનું છું" મહે' કહ્યું.

મહે' આપને મહેરાઈ કદ માટે ને રાખ છે. મહેરાઈ, મહેરાઈ નિરૂપ થયા છે. આ મહેરાઈ નેના સુદર મહેરાઈ રસે અમલદારને મહે'.

“વાલુ, મહારે આ બાબત કાચે કંબોધ ન હોવાથી મહેને
આ બાબતોની બધી જાણી માહિતી છે.”

“આપ બધું કારા મહાજી. હો તો મહેને સાચું કહે છે
લોકો મહારે માટે શું કહે છે?” તરેલું પૂછ્યું.

“મહારાજા મહારે માટે જે પૈસા ખરચે છે તેની
વિશ્લેષ લોકો બબડે છે.”

“હા, તે ખરું છે કે હું બધું ખરચું છું. પણ બાબતો
જેવી સુંદર નાચનારીઓ આખાખ રખપુતાનામાં નહિ મળે. તમે
તેમનો નામ જોશો? કેમ સુંદર હતો કે નહિ? મહારાજાજીને
પ્રથમ રાખવાની જાળ રીત છે. હું મહારાજા જિવાય બીજા
કોઇ પાસેથી પૈસા લેતી નથી. બાપો ધણામ મહેને પૈસા
આપવા તૈયાર છે, ધણામ પોતાના કામ કદાચી લેવા મહારી
પાસે બચાવેલા કાંઈ બાબતે છે અને પૈસાના ટમકા કરે છે. પણ
હું તેમની કોઇ પણ ચીજને જાડાતી નથી. મહારાજા જે
મહેને આપે છે તેમાંથી હું ધણામ માટે થોડું બચાવું છું.
હું કંન્સામિની યાચું તો કદાચની જરૂર ન પડે પણ કદાચ
તેમ ન યાચું તો પૈસાની જરૂર પડે તેથી બચાવું છું. હું બધું
છું બહિષ્કારી વખત છું. પણ તેટલા સમય દરમિયાન હું
સત્તા મહારા કામમાં રાખવા માંડું છું અને તે જેવી રીતે રાખું
છું તે બધાવીસ.”

પછી તે સૈદ્ધિની પુતળાએ પોતાની વાત કરી. તરેલું
કહ્યું કે તેને લીધે મહારાજા ને મોઢા કોઢરા કાચે લગાડ મતા
બદલા, એક રાણીને મેરથી બચાવી, કોઈને જન્મ્યાય થતા હોય
તો તેમાંથી બચાવે. હોરખેલો ધીલી એવા ધણીકામાં થયા છે.

“આ બધું રેસીડેન્ટ કાલેખને આપ કરેલો. કેમ
કહેશોને” તરેલું પૂછ્યું. પછી તરેલું મહેને એકદમ કહ્યું.

“આ ધણીમાં તમે મહેને નાંખી છે.”

“મહે!”—હું જાણતી તમારો વધુ બધો.

“હા! તમે મહારી સાથે બાબતે હું બતાવું.” જ્યારે
એક બીજા જોરકામાં ગયા. આ જોરકાની વચ્ચે એક સુંદર
હોલ હતો. તરેલું પોતાની ઉપરની જોડણી કદાચી નાંખી. અને
વેલો. “કેમકેનો નામ” કરી પૂછ્યો. તરત મહેને ખ્યાલ
આવ્યો. આ તો વેલી તે દિવસે જોડેલી છોડી હતી. તે હતી
કદાચી મહારી કાચે બાબતે લગી રહી.

“ગણુ તું” મહે પૂછ્યું.

“હા સાહેબ હું તેજ કોઢરી. મહારાથી મુશ્કિત ફોજમાં
રહેવાય એમ હતું નહિ અને તમે માલમ થયા હતા. ખસીસ
બેરેલરે હુંક વખતમાં મહેને ધણું રીખવ્યું; સાહેબ! મહેને
કરું કહ્યું કેને?”

તેના બવાબમાં એક કશું કાળજી હતી. જમહે પાછા
પહેલાના જોરકામાં આવી.

“તેમ સાહેબ બેસી. કુનિયા મહારે માટે જાતી છે
કે ખરાખ?”

“જમીનનું પૂજ તે દિવસવાળા કોઢરી છે બધી
મહેને ધણું જ જાણવું થયું છે.”

“હા સાહેબ. જે કે હું એક પતંગીઆ કરતાં વધુ
નથી વધારી હું મહારાજાને સરકાર કાચે તકરાર બદલાવું છું.
તેમની રાણીઓ આ બધું છે અને તેથી મહારી કાચે કારી રીતે થઈ
છે. હવે હું મહારાજા પાસે બધું તેમજ આપ બધું સંકેશ. કાલેખ
કોઇ કોઇ દિવસ આ કમતરીનને વાંદ કરશે.”

મહેને જુદા પડ્યા, મહારા કાચ ઉપર રવાર થઈ હું પાછો
આવ્યો. મહારા મનમાં વિચારો ઉભરાવા માંડ્યા. મહેને
કહ્યું હતું કે ખરાખ? મહેને આવી કારી બધામાં
જોખમદાર છું! જે મહેને તેને જમાવી ન હોત તો તેમ
ચાત? પ્રિય વાંચક બાબતે બવાબ, તું આપી શકે છે?

કાપડ.

આ પ્રશ્નનો જવાબ

આપશો?

- ૧ સાત તોલાના કાગળનું પોસ્ટજ કેટલું?
- ૨ શેર વજનના હાગીનાનું પોસ્ટજ બધું?
- ૩ રામાનો બાર રૂપીઆ લેખે ૨૦ હજારના પા
- ૪ ૫૦૦ રૂપીઆનું પાંચ આના તેરીખે ૨૦
કોનું બ્યાજ?

- ૫ આ લોનનું બ્યાજ મને કયારે મળશે?
- ૬ સાકર ખરીદતાં ધીયો તોલ નફાકારક થશે?
- ૭ રેલ્વે બચકરમાં તમા રેલ્વેવાળાની જીમ્મેદારી
- ૮ પગારની ફરિયાદ માટે કેટલા હજારા સુધે?
- ૯ સોના બજારને તેનાં તોલ શા?
- ૧૦ રોના વેપાર, કેવી રીતે થાય તે?
- ૧૧ સુતર કંઈ મીસાનું બધું છે?
- ૧૨ શા નામે બાળખાયા છે,

આ સવ તેમજ તમારા સારા જિવેસો સુધુર્લો, લાભ,
નેવા બચાવિયને લગતી સર્વ હકીકત બધાવા માટે

“ગુજરાતી” પત્રનું પચાગ મંગાવો.

કી. ૦-૩-૦ પોસ્ટજ સાથે ૦-૪-૬

લખો—મોળ મંજલ કાર્યાલય

ખરાબ બીલ્ડીંગ-ગીરગામ, સુબધ ૪

ચાલુ છે.

બોલું અઠવાડિયું

ચાલુ છે.

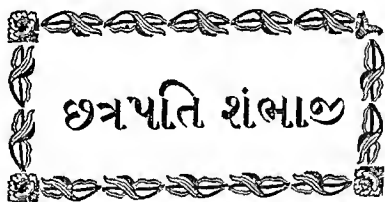
શનીવાર તા. ૨૮ મીથી

યુનાઈટેડ પીકચર્સ સીડીકેટનું ઐતીહાસીક ચીત્ર

“ચંદ્રરાવ મોરે”નો ખ્યાતિ પામેલા-સ્ટારના એકટોંગ

અને મોં સરપોતદારનો હાયરકેટોંગ નોંચે તૈયાર

થયેલ મહાન ઐતીહાસીક ચીત્ર

આ પીકચર પાછળ કલ્પનાનો અખુટ ખજાનો ખાલા કરો ઇતિહાસને

રસપૂર્વક રજુ કરવામાં આવેલ છે. એક વખત જોઈ

લેવાનો અત્યારથી જ નિશ્ચય કરો રાખો.

સીનેમા મેજેસ્ટીક

ગીરગામ ટ્રામ ટરમીન

સવ જાતનો સાઈકલો

૧૫ છુટક સામાન મળવાનું ૪૫ વરસનું જીવન
અને હરોસાદાર ટેકાણું

ચાણાવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપના ૧૮૮૦)

૪૩૧-૪૩૪, કાલિયાદેવી રોડ, મુંબઈ.
(ટેલિફોન મંત્રાવણો મહત્ત મોઢાવણવાળાં ખાસ)

૧૨મન રિયોલ્ડર બજાબ મુજબ ન થાય તો પૈસા
પાછા મોકલવામાં આવશે. આ
ડિસ્ટોબની લાલસાથી લેવાની જરૂર નથી. એક વખતના ૧૦૦
પરનો ચકાસો મુજબ જેમ જેમ થોડો દયાવરો તેમ તે
૧૦૦ રૂપિયા થશે. ૧૦૦ રૂપિયાનો મકાસો મહત્ત.
ડી. ટ. ખ. સાથે રૂ. ૩ મુજબ
પતો-મિત્ર કંપની (ગોળ) પોસ્ટ હકાવન પ્રતિ અરીમંડ

સચિત્ર સ્તવન સમરલોખી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

પ્રેમક:-કાનર કાલીદાસ જોશી તમાકુવાળાનો માલો

૮૪-૮૨ કાંઠાવાડી મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૪ થી ફિ. આડ આના,

પ્રાતઃસમરલોખી દેવોના દર્શન સાથે સ્તવન કરાવતી આ
ગીતા પહેલ વહેલી જ ને સરળ તથા ચિત્રાવળી હોવાથી જોડોને
મહુ ઉપયોગી થઈ પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નકલો ખાસ
મવા જાતી છે. આવતી રીવાજ ઉપર દસ હજાર નકલ બહાર પડશે.

સાચ્ય સ્તવન સમરલોખી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્

ફિ. આડ આના માલવાખામી બુકસેલર પાસેથી મળશે.

વશોકરણ યંત્ર આ ચમત્કારી યંત્ર દ્વારા બધી જેની તરફ નજર
મેલવશે તે તમારું કમનસુખમાં રાખે કરશે.
આ "યંત્ર" મનોમાનના મુક મંત્રાવનારને પુકટ મળે છે ફિ. રૂ. ૧૧.
માસીન છંદાસ પદ ૫૪૦ ફિ. રૂ. ૨૧. સચિત્ર ૧૪ પિલા રૂ. ૧૧.
પતો-અજમરી બુક ડીપો, નં. ૧૪ પોસ્ટ-હકાવન (મહાત્મા)

નાનાં છે સેન્ડ હેન્ડ આઈસ અને સ્કીમ ઝોન
બાઈસ, ૧૫૦ પ્રેસ, ડી, ૫૫૮૧ વરેડ.

અમા:-N. C/O મોલ-મળહ

દુક મુદતમાં બહાર પડશે

(મી. મોહનલાલ યુવાનની)

શ્રી આર્યોદય નાટ્ય સંસ્થાનો નવો ખેલ

સુદક્ષ એક્ટરો તથા એક્ટ્રેસોના એકા બળથી-નવીન સર્મ
સીનેરી-ઉત્તમ પોષાક સહીત ધણીજ દુક મુદતમાં બહાર પડશે.
ઉમેશ્વર એક્ટરો તથા એક્ટ્રેસો મળો.

ગોળ પીઠા કુપર મેનશન નં. ૧ બીજે માંગે
સર્મ સવારના ૯ થી ૧૧

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મોસ્ટરાઝ એફ ધો કોર્ટ એફ લંડન

ઉલ્લાસ સરમી સડોના રાજ પ્રીન્સ એફ વેલ્સ અને
અમીરો તથા ઉમરાવ બીરોના ચિત્રચિત્ર મોખાળા પાંચ
પાંચ ચિત્રો સાથે દરેક ભાગના ૧૪ આના. આ ભ. ખ.
લાંબનારને ૧૦ આના.

મોજ-મળહ કાર્યોલય મુંબઈ ૪

તૈયાર છે. મુંદર ચિત્રોથી મુશોભિત.

યુવાન શ્રી પુરવાને સંસારકીલાનું રહસ્ય સમજાવનાર
અપૂર્વ પુસ્તક.

અસેલો સચિત્ર કોકશાસ્ત્ર

આ વિષયનાં આજ સુધીનાં પ્રસિદ્ધ ચર્ચનાં યુગનાં
પુસ્તકોમાં આ પુસ્તક સર્વોત્તમ હોઈ જતું છે.
સાંસારિક રાજો અને તેના ઉપાધ, એવી રીતો અને તેની ધર-
મયુ આપણેથી ભરપુર. કોઈકે અને લેલોને લેકો રાખ્યા
અવગતી કંટાળા હો તો આ પુસ્તક તમને એક કાચા
દાઢાહકારની મરજી સારશે.

નિમ્મત્ ૨. ૧-૮-૦૦ પોસ્ટ સાથે રૂ. ૧-૧૨-૦.

લુદ્ધાણી-મુંદર કાર્યાલય-અમદાવાદ.

ટેવ કેમ ગઈ?

લેખક: ડૉ. પ્રસાદ

મારી પ્રતીક નામ રમા. તેમણે ધારણા કે નામ જાણું. સુદર છે તો સુશીલા પણ હશે, પણ મારે કહેવું જોઈએ કે નામ પાછામાં તેની ફાઈએ જન્મ્યર થાય ખાધેલી. નાની ઉંમરમાં પણ દરેક વાતે કહાપણ જુધા કરતાં બહુ પેતાનેજ વધારે ઈશ્વરવ યથા હોય, પોતેજ કુટીયાની લીલી ધૂધી ભેજ નાખી હોય, તેમ દરેકની ખોઠ ખાપજી મટે. વધારવચ્છા ધારણાં પણ પહેલે નંબર, અને ગણના યોગ્ય યંત્રણાં પણ જાણેસરાં જાણેસરાં પરિચય પછી આપણે વાતમાં આપણ વધીશું.

એક દીવસે હું દબેક કરતાં મોઝાં વેર જાણ્યાં. દાદીમા સાથે ભેળે ભેરી રહ્યાં હતાં.

“તમારે બની લેવું હતુંને માણાં મારે તો વહેવું મોઝાં પણ થાય.” મેં કહ્યું.

“મારે તે રમાને તો જાણીમારસ છે! કાઝીને જમાડીને સુવાડી દીધી છે” માણજે જવાબ આપ્યા.

જમા બાક હું મારા દીરાનખાનામાં ગયો. રત્નાં રમા અઘણ ઉપર ધમધમકાટ ઉઠતી હતી, જાણુર્માજ દીધી પણ સુતી હતી. રમા મોઝાં દીવચ્છા ધારણાં પહેલી સુવે નહીં અને જાણે જમા કેમ તે વિચાર કરેતો હું. પ્રશ્નથી ઉપર બેઠો અને પાનનાં રંગો બઈ પાન ખનાવવા માંડ્યું. કપાના ખખડાટથી રમા જાગી ઉઠી અને જાણ્યાં મોળાં ભેરી થઈ.

“જાણે તો બહુ ઘણી ગઈ છું; ક્યારનાં જાણ્યાં છે! જમા?” તેણે પૂછ્યું.

“દમજીજ, પણ થાક કેમ બળે છે?”
“જાણી પાછળના ધરમાં પેલા નાચાભાઈ રહે છે ને, તેમની વહુ મરી ગઈ તે હું દાદીમા જોડે કુટવા ગઈ, તેથી થાકે લાગે.”

કુટવાની વાત સાંભળી હું તરસો. જમારી વાતચીતનાં જવાબથી દીધી જાગી ઉઠી અને મને ભેડી દેઘતી મારી પાસે આવી અને વળગી પડી.

“એ છે ને! તે હું જાણે રમા જોડે ગઈતી, તે અને કુટવાં આવતી ગયું” એ! જુઓ! અચરે છે ને! એમ કહી તે મારા ખેળામાંથી નીચે ઉતરી અને સામે ઉભી રહી જરાજાર કુટવા માંડ્યું. “હાવ હાવ-હાવ હાવ” મારાથી જાન ન ખમડ, પણ યુરમાજી હાવું જાણું. દીધીને પમાડીને સુવાડી દીધી અને રમાને કપડાં ખાણ્યાં, પણ રવાનેજ કુટાડી દેઘ, એટલે પથર પર પાછીજી હતું. ધણીજે વખત તેને કુટવા જવા ના પાડેલી, પણ ઈશ્વર બહુ તેમાં એક જાનને સાથ પડ્યો

હોય તેમ તે દાદીમા સાથે તેજાર થાય, પણ જાણે તે તરત મારી ગઈ હોય એમ દેખાતી હતી, પણ દાદીમા તેને કુટવા બધ ગયા વગર છેડે તેમ નહતાં.

“એ તો યીમણું પડે. આવડી મોટી થઈને આવડશે મારે?” વિચેરે કબજ-મહાર કરીને રમીને જાણુજ કરતાં. મારાં દાદીમા કુટવા માટે જાણા ગમમાં પાંચતો, ન હોય બધ કે ન હોય જાણુજ, ત્યાં પણ દાદીમાની હાજરી કબજાં જોવામાં આવે. રાજીએ જવામાં એમનું જાણિતલ જાગી ઉઠ્યું. ખાટસે પડ્યાં હોય તો પણ “મેં દાદીમા” વગર ના ચાલે. એ કે તેમની જા ટેવ માટે પહેલાં તો હું વધી ઉઠાવતો નહીં, પણ જમારે તેમણે રમાને પણ સાથે મકરી તથા દીધીમા કુટવા મમજ ઉપર ફેરી ઊપ પડી છે તે જોઈું ત્યારે હું કંટાળ્યો. જા ટેવ છેડાયાં મેં દાદીમાને જાણેસરાં જમાજીસાં પણ બે ચાર વખત “દાદી મોઝાં, મરી મોઝાં” વિચેરે કંટાળા મળ્યાં, એટલે જાણુજ યુવ રહ્યાં.

એ સમયની જા વાત છે તે વખતે હું પડેસામાં વાડીમાં આવેલા મારા યાજામાં રહેતો હતો. મારા મીઠ મી. જુવનલાલ એક પ્રખ્યાત શીશ કંપનીના યાજા હતા, અને તેઓ દાદીમા વગરે શીશ લેવા જાણ્યા હતા. વગરેસાં એટલે જાણના શીશ-વાળા ધારે છે તેમ યુજારી છકાકાડું ફેરીશીયા કે શીશ એન્જનેરીયાં જાળીવ કંપનીવાળા વગરે શીશ લેવા દોડી જાયતા. સુન્દરમાજ પણ દોડાજા માટે જાણ્યા હતા, અને હજારમાં નેજા મીઠ કરેલા શીશ લેવા કરે રત્નાં હતા. મને મળાથીજ રમાજી સાથે અને વિદ્યાન સાથેનાં મારે, શીશ હતા. નવી નવી શીશ ખેળાં કરવાનું મન મનું, પણ સાધનને જમાણે પડ્યું મગાડું, પણ દાદીમા એક શીશ પાછળે હું ખાઈ પીને મંડેશો હતો. ફીસીમાં હાથભાવથીજ જાણું જમા કરેડું પડે છે, પણ જમાજી ઉપનન કેમ ન કરી શકાય, એવા પ્રમ મેં સુન્દરમાજને પૂડેલાં તેથી તેમણે મને તે શીશ કરવા કહેડું અને મને તેટલો ખરચ થાય પણ કંટાળાનું નહીં એમ કીમન આપેલી, નથી વેડા વખતથી હું તે પ્રીયોજા કરતા હતા. માથેભેળની પોટમાં ગંધક અને રવરનું મીઠજી હોય છે તેમાં રંગર વધારે પ્રમાણમાં નાખવામાં આવે અને ખીજું એવું મીઠજી નાખવામાં આવે કે નેથી પોટ જમાત થરાતે મારે પેલી મોગાગાં યાં તેવી થાય, પછી પોટને જાહાર ગોળા કરવાને પાસે લાગી શીશ નેજા કરવા, પછી તેને શીશના યુજગા સાથે જોડી પડી જેમ ફીશ ઉતરી જાવ તેમ સાથે થાય પેલા યુજગામાં જમાજી પણ ઉપન થાય, નેથી જમારે ફીશ જમાવની વખતે મને યુજગાં કબજા ફેરે અને એક પીન ટ્રોન્જેક્ટરમાંજ રાખી દોર જે પેલા યુજગાંને જાડે એટલે જમાજી ઉપન થાય. જા મુઠા ઉપર મેં પ્રશ્નોજા કરવા મંડેશા અને જમાજી ફેરે ફેરેક પાછો રહે. અને દો પડેલાં કીન પેડે લેવા તેઓ વિચાર હું અને સુન્દરમાજ કરતા હતા.

પાઠ્યેા અને રામા વચ્ચેનાં કાવ્ય અને કાવ્યો દાદીમા અને તેમની ડેવણી એકલાની નજરે ચડી, મચીનમાંથી અવાજ હતપત્ત, રહ્યો. હાથના ધીંગામાંથી અવાજ કાઢાવા લાગ્યા. તથા ફેરિયાદથી પથ્થો ચોખી દેવાથી ડેવણી માની જેકડીય પથ્થો મરાથર દેખાવા લાગી. હવન કાઢીને કીચમમાં પોતાનાં હાથ પથ્થો સોંકાવવા બેઠાથી રહેલા પત્ની પારવતી ડેવણીને જોણખાં. કોઈ દીવસે તેમણે અવાજ છૂટાવતી કુટતી નહીં જોઈએ. દાદીમા પથ્થો અવાજ મધ અર્ધ. મચીનમાંથી અવાજ સંભળાતો હતો.

“હાથ મથ્થી વડુ હાથહાથ !

મચીન ! આવડી હાથહાથ !

હાથ મચીનમાં હાથહાથ !”

જોડીઅનસમાંથી “ટીર ટીર” નામવાળા કાવ્યે આપામડટ હાથવળો અવાજ કાઢાયા. ડેવણીને મૂંઝ પાડી “કાલિયા કાલિયા.” આ વખતે દાદીમા અને પારવતી ડેવણી સાથે સામે બાજુમાં બેઠા રહ્યાં હતાં, અને રમાને ડેવણીમાં બેઠી હતી, તે કુટતી હતી અને તેની પાસેજ કોઈ પથ્થો તેમજ હતી હતી. રમાએ પોતેજ પોતાનું દરબ ભેળું. સરખાઈ જમવામાં કોઈને કુટતી ભેળું આપું થીજેટર માણ હાથ. વળી પાછી કાન્ટી ફેલાઈ ત્યાં તો મને અવાજ કાઢાયા.

“પરદેસી...હાં અલ્યામી પરદેસી...હાં” હું સમજી ગયો કે દાદીમાનું વંદન ધર્યું. હું તેમની પાસે ડાહ્યો.

“વેર માલ, માલ માયુ કામે છે !” એમ કહી તે હાથ. તેમની પાછળ હવન કાઢી, હાથડોસા, પારવતીમા વિગેરે હાથ. નધત્રી હું બહાર લાવ્યો અને રામા ભેડે “હરર”ને હાથમાં નિહાળ કર્યું, હાથ યીજેટરમાં હાથ પડેલા હાથ દેવાથી મચીન વચ્ચે જેટલું મચીન ચરતી હતી.

જોડી રાત્રે કમકમ સાથે જાર વાગે હું અને સુખલાલ. વેર આપ્યા. જોડી સુખલાલને લાંબા ઉતારાં હતાં. વેર. હવન કાઢી. વચ્ચે મળી અનતીજી બેઠી હતી. તેમની વચ્ચે હું વાત-ચીત કરી હતી તે પ્રજી ભલે પથ્થો હું ચર્ચે કે તરતજ દાદીમા બેઠ્યાં—

“પારે કાલે આપણે અર્ધથી નીકળ્યા” અને તે બધાં માથી કાલે એમ સાચ છે.” એ “હા” કાણી અને બીજી દીવસે જાણને વડેતારની બાડીમાં બેઠામાં.

મારા મચીનનું પેટન્ટ મેં જોણ્યું છે, અને જોડીમાં તો હજી મરેજો કામ છે તેથી મચીનનો કીક ઉઠાવ વધે છે. હું મે પૈલા કમકમ સાથે દેવાથી વડેતારમાં રહું છું. રમા કોઈ દીવસ કુટવાનું કાંતારતી નથી. કોઈ પથ્થો જે રેવ બૂધી મધ છે. દાદીમા પથ્થો હવે બૂધી મધ છે અને વારંવાર કહે છે “મધ તે કહાડે તે” હું દેખાડું તે માથે છાવન દેખી રહેલો નથી. જાણ લોક વચ્ચે અને હાથો પાછી ત્યાં અને જોણખી કહે તો” મિત્ર વાંચકો મારી ડેવણી ભેળું તારે કોઈ દેખ દે” કહેવું તે મચીન મોઢી આપીક. આવી રેવો જુલાવવા મારે માલ પાંચી નહીં. અલ અનંત

સીનેમાના સમાચાર

અમનાર—રા. ચિત્રપટ

હજી તો અમે ગયે અઢવાડીએ. “હરવતી” વિષય દેખવામાર “વાળા મુઠામાંથી મિત્રાગની ખાતર બાપી મધા છીએ. જેટલામાં તો વળી એક નવા વરુવેલાના કમાચાર અમારે અને બાપી અમારા છે. કાલિયાના પ્રમાણે આ મુઠામાંથી લાનારાએ અઢવાડીની સાલખાણનું પડલ ઉઠાવવા છે. મોડામાં આ કમ એકાદેટલા અમલ વિગેરે કાંતવા છે. જે રિપે અમારે દમમાં કંઈ પથ્થો મેલવું તે રામ ન મેલવા એટલે અમે “મોન અર્ધ” સાથે તેની નીત્રી પ્રમાણે મોડે તાણું રાખવાનું વધુ પથ્થો કરીએ છીએ; પરંતુ અમે ગયે વખતે કહ્યું હતું તેમ છું તે પથ્થો કોઈ તરતજ બાંધેતારના ન કમકમ બીજો હું વડેતારની કાતર અને આપાંચીકની કમલ જાણી મેળે તેના રસ્તેજ નથી કંઈ નહિ-વડે કાઢા કાઢ. દેખતાં દેખતાં મોડા ત્યારે કહેલો કે વચ્ચે—“કહેતા તો તે કહે.”

અમે અઢવાડીએ કોઈ લેખક મહાશય “મોન-અનંત” કાંચકમાં “આપી, તંબી કાલેજ કમલ આ મચીનના મિત્રપટને ચારી રીતે હરવતી કાંતણી મધા. આપણે ભણ્યું હતું. જોડી પકમાં માલુસ મીમા (અનંતની તો એક કમકમ નહિ) જે નીત્રી કોણ અનંતનું છે. પથ્થો મારે તો તે કાંતને એટલુંજ જાણવાનું છે કે કીકામરો તો કીકાની કમલ કાંચકા લેતાં સ્વસ્તી વાગવનો ચીરવાવ પડેવાને તમાર જ મધ રહેવા દેવા છે કેમકે “કાણું” કમીમાને ન પોચાન” જે કહેવત તેમણેજ અનંતની નથી દેતી. એટલે તમારી માણથી તેના કારીરમાં મોળા પડે તેમ નથી, પરંતુ બિરાદાર તમારી આપણી તરફ કહ્યું કરવાની દાતમાં દેરદાર મરો. તો તેથી તમનેજ કાંચકા છે. હજી સુધી ચરવાધાના કાંચકા તરીકે તમારે નામ બદેરમાં મુકામાં નથી આપ્યું એમ છું ચિત્રપટની તમારા પર મરેજાની નથી !

લક્ષ્મી પીકચરને “વિમળા વડુ” તેમજ પથ્થો મધ અને લેખકને રોડ પર દેખાવાને કાળી. કાલિયાના પ્રમાણે પથ્થોની લેખકીમાં પૂરે કાંચકા મધ કાળી છે. અને હવે નવા સીનેમા તરીકે મોન કાંતના સીનેમાની જેમનામાં અવાજ છે પરંતુ એક કમલ અમારા મચીનમાં મોળાના કરે છે. રા. મિત્ર-અનંતની સીનેમા છે, અને મિત્રાગ નવ એવી તે મોડે ઉતર

મોજ--મંગલનો મુરખો

મહાદેવ શીદિ

ચેલવાઈનાં નાના ફરજીવાળા વખતમાં મહાદેવ કિરે એક વખત મુનામાં જાણ્યો હતો. તે બધો હોશિયાર અને ચતુર હતો. તેનામાં ફરજી જાણકાર છે, તેની પરીક્ષા કરવા માટે નાના ફરજીવાળા અને બીજા કારકારીએ એ મુશ્કેલી કરી કે, કાંઈપણ શુદ્ધિ કરી તેની ફરજી તો કરવીજ. તેઓએ એવો નિશ્ચય કર્યો કે, બીજાને જિવસે જમારે કિર્મતની સ્વારી હાથી પર બેસીને પર્વતી જવા નીકળે, ત્યારે દરેકે પગે ચાલેજી જવું. અર્થાત્ તેમ કરવાથી કિરે જંગલો હોવાને લીધે એટલે તેનાથી સ્વારીની આગે ચાલી સફાઈ નહિ, તેને પછવાડેજ રહેવું પડશે એટલે ફરજી તમામ જિવાય રહેશે નહિ. આ મુશ્કેલીની મહાદેવને ખબર પડી અર્થ એટલે તે વિશેષ ચિંતામાં પડ્યો, કારણકે, બધા પગે ચાલીને જાય અને તે ઘોડે બેસે તો અનુચિત મુશ્કેલી, અને સ્વારી તો સપાટાથી જાય તો તેની સાથે તેનાથી ચાલી પછા સફાઈ નહિ. વળી પછવાડે રહે તો અપમાન થાય, એવી ધાર્મિકીની જિવંતનામાં તે ચિંતા કર્યો કરતો હતો એટલામાં તેણે તોફાર જીવવા નામનો આરવત બાળક ત્યાં જાણ્યો, કિરેની ચિંતા તે સમજી ગયો હતો એટલે તેણે કહ્યું: "મહારાજ! આપ જાણી બધી રીત રેમ કરો છો?" એટલે કિરેએ બધી કહીત કરી જાણવાની. કહીત કાલજાતીય તેણે બેકિરકારી કહ્યું: "જાણ! તેમાં વિચારવા જેવું શું છે? કુ" તેમ કહી, શ્રીમંતની સ્વારી જાણી પર બેસી પર્વતી જાય ત્યારે તેમના બેઠા ઉપરથી સઘતમે પછા જાણીમાં બેસી જશે એટલે બધું. કારણ કે, તમે તો શ્રીમંતના હજુરવાળા છો. એટલે આમ કરવામાં કોઈ જાતની દરકાર નથી! જીવવાની શુદ્ધિ કિરેને પછાડ પડી અને બીજા જિવસે તેણે તેમ કહ્યું અને અગ્રણીમાં પાર પડી ગયો. કારકારીએ અને નાના ફરજીવાળાં તેની આ શુદ્ધિ બેઠા જાણ્યો પાછો તેની બધી તરીકે કરવા લાગ્યા.

પારકા હુખે હુખી

એક જાણી પાસે એક જાણુ કુલર હતું. તે તેણે જાણુ જાણુ હતું, એક દિવસ એક બંધુ કે એક માણસ જાણની સાથે વાતચિત કરતો હતો, એવામાં તેણે કુલરને પેલા માણસને જાણુ કરી લખાઈ તેની લીધો. પેલા માણસની આવી કુખદ રિયત બેઠા બધા બોલી ઉઠી: "જરે" મારો પારકા ટાંકજર આ જાણી બીમાર તો નહિ સઘ જાય?"

સુધારો--વેળ શીખર નવને --દસે કાન વચ્ચો.

કુખી પાલીસ

વાર્ષિક જવાબ--૩) વા. પી. આરે ૨. ૩-૪-૦

રિક બહાર ૨ પ

જ્યો--મે જમજમ, કામલિય. અટક બીજમ ગીરગામ મુખ્યદુર

ભાગીરથી

ની

ભૂલ્ય

રમણીક અ. ગેતા

જમાજના લૂંટારોના કાવાદાવામાં સપ-કામથી દલેતી દિંદુ વિધવા, 'તેલ' પાપ અને પાપચિત, આપણી તીથસ્થળોના પંડા, તેમજ પાપી જીવન, આર્થ અખળાના સતીત્વ રક્ષણ માટે પ્રયત્નો, દિંદુ સંચારનું આગેહજી મયન.

રંગીન મુંદર ચિત્રો

મનોહર, મુશ્કેલ રેખરેખટ પેપર

મુદ્રક

૨-૮-૦

મોજ-મંગલ કામલિય

ગીરગામ અટક બીજમ, મુખ્યદુર-૪

કોનો વાંક ?

માથાની બીમારી શા માટે લોગવા છા ?

બામ વાપરી નિસ્સા થયેલા માટે

હીમોટીક બામ.

એટલે માથાની બીમારીવાળાના હુમરાના સાથી વખણાયેલો અને જગજાહેર ઘરગણુ બામ

હીમત શીશી એકતા આના આઠ, સળેખમ, સંધીવા. માથાના ચરેકા અને આદાશીશી માટે અકસરી

તમારા વેપારીને ત્યાં ન મળે તો

લેખો--

સ્વદેશી ઓધલ અને ૫૨૦ મેં કુાં, મદાદ બી. બી. સી. આમ, ગેલે.

દધત્યોનો ત્રાસ

શુળના દુખથી વધારે ભયંકર ત્રાસ કોઈ પણ દર્દીને ઉત્પન્ન કરી શકે નહિ. શુળનું દરદ એટલે કે અજીર્ણની ચર્ચાએ અને દુઃખના દહાણ. જ્યારે તે ભયંકર દુઃખોના તમારા ગદો અને જડખામાં ચાલતો હોય ત્યારે તમે કંઈ પણ કરીશ શકા નહિ.

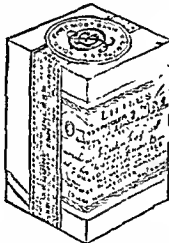
સૌથી વધારે ઝાપણુ ભર્યો ધવાજ એ છે કે તરત જ લીટલના ઓરીએન્ટલ ખામનો ઉપયોગ કરવો. તેની ટીડી અને સુખકારક અસર દુઃખને ઢાંકી કાઢશે અને તમને સુખી બનાવશે.

તે તમારા દરદનાં લીફણુ બાલાંએને અટકાવી દેશે. અને અજીર્ણી રહેલા જાનનુંએને શાન્ત કરશે. તેનાથી મધુર શાન્તિ મળશે. ને તમે શુળના દરદને બોલ ચક્ર પડ્યા હો તો આ અકસીર ધવાજની એક ટીડી એકદમ ખરીદવાનું જીવતા નહિ તમે તેના વગર ચલાવી શકશો નહિ. કેમકે જ્યારે બીજા દવા કંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આરામ થાય છે.

કો. રા. જી હરેક શીશીનો. દરેક દવાગાળને ત્યાંથી આખા દિલ્હીમાં મળી શકે છે.

લીટલના ઓરીએન્ટલ

ખામથી આરામ થાય છે નિરાશ થઈને પડી રહેલા નહિ અને દુઃખથી મરી જતા નહિ. કાળ થાઓ! બધા દુઃખાવા અને દરદમાંથી આરામ મેળવો! લીટલનો ઓરીએન્ટલ ખામ તમારો વતી સમર્પ કરશે અને દુઃખની છેલ્લી કિલ્લાની પણ રહેવા દેશે નહિ.

લીટલનો

ઓરીએન્ટલ ખામ

સરવે જાતનાં દુઃખ અને

દરદો મટારે છે

તેનાં કે

સધીલા, રેગેટીઅમ, કમરનો દુખાવો તથા માથાનું દુખનું લીજરે. એક જામ કરના પણ દરદ મટાડનાર તબીબ એક વજુજી મુદર બેસ છે જે કુદરતે નેમી છે.

પ્રાણીની ચરબી તેમજ કોઈ પણ ઘાટનું તબ નાખવામાં આવ્યું નથી. વજોજી ઉત્તમ અને સર્વોપરી દુઃખ મટાડનાર આ ખામ છે.

મુખાઈ ઇલાકાના એકલા એજેટા:

નરેતમ ગારધર એન્ડ કું,

શેખ મેમન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

આ પત્ર તમને જાણ કરવા માટે છે કે આખા દિલ્હીમાં મુંબઈ, સુરત, વડોદરા, ગાંધીધામ, નવસારી, વગેરે જગ્યાએ આ ખામ મળી શકે છે.

આં અઠવાડીઆનું ભરચક પ્રોગ્રામ !

અરધા ભાવમાંજ ખમણું ખેંચાણું--ખાસ તમારે માટે

બહાદુર જંગ અને તાસીર કિસ્માત

અક આકર્ષક ભય છે જેમાં પ્રસિધ્ધ અમેરીકન એમાં પ્રસિધ્ધ બેની હિન્સ અને પ્રખ્યાત
એક્ટર ટોમ મિકસના ઘોડે સવારીના અદ્ભુત ટોરિસ કેનીઅનના કામો ખરેખર અરંભથી
કામો ભેદ તમે દગજ થઈ જવાના-૫ પાટ સંમ્પન્ન સુધી બેવા લાયક છે-૬ પાટ

એક ગરીબ બહાદુર જવાનીઆના સાહસો

આ કહેતો તમે સાંભળી છે કે

Faint hearts never win Fair Ladies

જરૂર ભેદ નહોતો આ ખેલ-ઉપલી કહેતો પુરવાર થઈ જશે.

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ટ્રલર્સ્ટ રોડ

વખત —પા, ૭, ૮, ૧૦, ૧૧, ૧૨ રવિ ખાસ ખેલ ૩૦ વાગે

ભાવ —રૂ. ૨, ૧.૦૦, ૦૦ ૦૧ ૦૨ ૦૩ સાથે

અમારા બોજ ખેંચાણું માટે હમણાંથી તૈયાર થાઓ !

રહસ્યમયી અદ્ભુત હીટકટીવ વાર્તાઓના સૌકીન

લાખો વાંચકોનું માનીતું પત્ર

છુપી પોલીસ

દર બુધવારે મફત વાંચવું હોય તો નીચે જણાવેલાં પુસ્તકોમાંથી તમેને
ગમે તેટલાં પુસ્તકો મંગાવો—જેટલા રૂપિયાનાં પુસ્તકો થશે એટલા

મહિના છુપી પોલીસ મફત મોકલવામાં આવશે.

મંબાઈનું રાત્રિરહસ્ય

મોજીલી મંબાઈના બેદભરમથી ભરપૂર.
અદ્ભુત ઘટનાયુક્ત વાર્તા
કિંમત રૂ. ૧-૪-૦

આશકની આત્મકથા

અદ્ભુત, રોમાંચકર પ્રેમકથા
જ્યાં એક પ્રેમીએ પોતાની આખી જીંદગીનો પ્રણય
વર્ણવ્યો છે.
કિં. રૂ. ૧-૮-૦

વૈશ્ણવ ધર્મનો ઇતિહાસ

દરેક વૈશ્ણવ બુદ્ધિએ અભ્યાસ કરવા હાયક-ચાર
થિતો સાથે.

કિં. રૂ. ૩-૦-૦

બોલતો કાગળ

ભાષણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.
(લેફ્ટ-હાન્ડ દિવાના)
મધ્ય આઠ આના

રા. હરિહર (દિવાના) કૃત નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણ તથા ગાયન સાથે

આ નાટક શુભનમોહિની-નુરજહાના પ્રેમ પ્રસંગો તથા ઇતિહાસને
અનુવંશી શૃંગારાત્મક મસ્ત કવિએ રચ્યું છે.

મધ્ય આઠ આના.

દેવદાસ

સી, પુરૂષ આમાંલ દૃઢ દરેકને ઉપયોગી
સાંજિક નવલકથા

ચરત બાણી આ વાર્તા જંગલમાં ધેરધેર વંચાય છે.
એજ તેની ઉત્તમતાની સાબીતી-પૂરી પાડે છે

ચાર થિતો સાથે કિં. રૂ. ૧-૮-૦

રાજનગર રહસ્ય

લખનાર-રા. ગુપ્તહત

શ્રવણના પાટનગર ગેણાતા અમદાવાદ ઉર્ફે રાજનગરના ખત ગેરો, શ્રીમતોની વિલાસ શ્રીલાલો, સુરેશ બગચો ન્હોતો આ પી નસો ઉર્ફે કુટુંબીઓના કારસ્તાન, દલસર્મા, રીવાની ખતેલી મેક રોહાણીના છવનના કર્ણાસિક આખેહુય ચિતાર, ટોચો ખમ્મરુઓને ત્યાના અનાચારના અખાડા વગેરેથી માદિતગાર છ હોય તો

આજને આજ આ પુસ્તક મગાવે

કિંમત બાર આના પો. જુદું.

ચમરાજનો દરબાર

જગતના છળ પ્રપચોથી આફતમાં આવી પડેલા માનવીઓની આત્મહત્યાનું ગદસ્ય સમજવતી નવલકથા એક વખત વાંચ્યા પછી પડતી મુકવી ગમશે નહિ એવી તેમાં એક પછી એક જુગનીચો આવેલી છે

કિ. રૂ. ૧-૮-૦

શિયળની કસોટી

ચાને

બેવફા દુનિયા

દગાખાજ હોસ્ત તથા પતિવ્રતા સતિની કસોટીનો આખેહુય ચિતાર

કિ. રૂ. ૧-૮-૦

મુંબઈમાં બનેલો બચકર બ
એકજ રાતમાં બે ખૂન!

આ ખુનામરફીનો ભેદ બહુવો હોય તો

ઈશ્કનો અંજામ

અથવા

પ્યારનું પરિણામ

નામની સસિક ઈરિકટીવ નવનકથા વાંચો એકજ રાતે કે એક રાવ બદાહુરનું અને કે ચપ્પલ પર આવેલા વિમળા નામની સ્ત્રીનું કેવું ભેદભરી રીતે ખૂન થાય છે, ખૂની શોધવા બતા બનેલા બનાવોમાંથી કેવી ભયોનક પર બહાર આવે છે, એ વાંચી છેવટ સુધી તમે પણ કંપી શકો કે ખૂની કાણ છે? પ્રકરણે પ્રકરણે રહસ્ય ભેદનો ખમ્મરુ બરેલો છે પછ રખ બતા

કિંમત રૂ. ૧-૦-૦ પો. જુદું.

રશીયન શહેનશાહના જ્ઞાનખાતાની પોય મોક્ષને માટે પાપ કરો-પાપ કરો તો

પાકાર કરતા

ધમ્ ગુરુનું ચરિત્ર બહુવું હોય તો વાંચો

દુરાત્માનો દોરદમામ

કિંવા

રાસકલ રાસપુટીન

સંશિષાના આ અદ્યુત નરનું જીવન વાચતા તમેને ખાતર પતે કે, કંઈકેલા દોષોમાં પણ ધમને નામે કેવા અનાચારો થાય છે રાખ, મહારાખ, મહારાણીઓ વધારે શું પણ ખુદ રાખ પાતા મહારાણી ઝારીનાએ પોતાના જીવનમાં કેવો ભાગ ભજવ્યો છે, તેનો આખેહુય ચિતાર આ પુસ્તકમાં આપવામાં આવ્યો છે ચાર ચિત્રો-૫૫૪ ૫૧૨

છતાં કિંમત છ આના

દરેક પુસ્તકનું વી. પી. મર્ચ જુદું પડશે.

લખો-છુપી પોલીસ કાર્યાલય ગીરગામ ચર્ચ સામે મુખ્ય નં. ૪.

પાગસરુ વડ ૧૩]

રવિવાર તારીખ ૧૩ મી ડીસેમ્બર ૧૯૨૫

[૫ ૨ બા. અંક ૩૬]

મા અહવાડીકમાં પ્રસિધ્ધ થતી વાર્તાઓનાં પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે. પણ જીવંત વ્યક્તિપરથી ઉપજતી કહેણાં નથી. અ. મો. મ.

ગરબે ગોરા.

માંડો મીઠમીઠી ઘરની મધ્ય, ગરબે નિરાધો ગોરી;
પદ અંધક વરણા રહેાય, ખેસે નવ રાત્રિ ગોરી.

‘ગોહક મુખડું રસ ભયુ’, ઉલ્લાસે ઉરહામ ?
‘જેબનીયુ’ લયથી જાડું, લીંબે ના આરામ

ઘમકે ઝાંઝળેના ઝલકાર, પીયું કેરી મદવેલી,
રસ ચેતન ગલકે વર, અચ્ચ દીઠી દીઠી હેલી:

‘જેન રહી ઘોડી છતાં, રાસ રમ્યે નહિ નીંદ,
અથવા ના અંતર કરી જળમાં જેડું’ મીન !

‘રક્તિયાછ રસ વરિ હે ! અંબેરાં તેજ મર્યા’
‘દિલહરણીએ દિલવરિ હે ! વરીકરણે જાહ ભર્યા !

આંજો અંજન અપભ્રંશનાં, ભેદ હવે ભવનાં,
રસાભાસં દર દર ખસી, રસ તણોળ થયાં !

પ્રીતમ પુણ્ય પતેના પ્રાણ, રસિલી રસદા એસે,
એની આંખમાં બુધી લાણ, વેરાને અંબર રાણે

ઉર જગતી અતિહાસને, પ્રેમજલદ શાન,
ઉભય નેહુના તારથી, બાન બલાધે ભ્યાં !

‘દિવ્ય તેજ તણે અંબાર, અંતર પ્રગલ્ભે દાવે,
બાલ બલકાં અંકુશનાં દાર, ઘણા હું બેઠેલાં ભાગે.

અંબાલાલ નૃ. શાહ.

રાજનગર રહસ્ય

લખનાર:—રો. હોતજીત

(મયા અંકથી ચાલુ)

સુકર્ષિત દિવાનખાનામાં એક રાઉન્ડ ટેબલની આસપાસ પડેલી ધુરરીઓ ઉપર રમા અને રામપ્રસાદ બેઠાં હતાં. ટેબલ ઉપર મહાના એ ૩૫ પડખા હતા. મહા પીનાં પીતાં રામપ્રસાદે કહ્યું, “તમારા કુટુંબ ઉપર તમારા બનેલીના અકાળ યજ્ઞથી જે આફત આવી પડી છે તે માટે હું ઘણા દિલગીર છું. મહેં એમ સાંભળ્યું છે કે, તમારા આવા સંકટના સમયે નવલકાએ તમને બેઠેલી મદદ આપી છે.”

“હા, એ વાત ખરી છે. નવલકા ઘણા સમજાત પુરુષ છે. અને તેમના ઉપકારના મહામાયી છૂટી રાજાએ તેમ નથી.” રમાએ જોળા ભાવથી કહ્યું.

“પરંતુ મહારા મત તમારાથી ઉલટા છે.” રામપ્રસાદે અંજોતેલી કહ્યું.

“એટલે ?”

“એટલે એવ કે, નવલકા માટે લોકવાયકા સારી નથી. જો કે, હું તેમના સ્વભાવ અને ચારિત્ર્યથી અપરિચિત છું; છતાં એ લોકવાયકામાં કંઈક અપવેગ અંશ હોય એમ મને લાગે છે.” રામપ્રસાદે સહેદ દર્શાવ્યો.

“નિંદા કરતો એ તો જન સ્વભાવ છે. જો તેઓ સમજાત પુરુષ ન હોત તો આપના પિતા પૂરું પવનમાં એમને દૂરી તરીકે નિષ્ક્રમ કરત ખરા કે ?”

એવા નિહુર સમાંગી નજરે તમે વિધવા હો તેથી શું ?
 ને લગ્નને તમે લગ્ન માની આજે વિધવા. તરીકે ઓળખાઓ
 છો એ લગ્નને હું રમત જ કહી શકું છું. એ એક નજીની
 રીંગણા રીંગીની રમત હતી. એ લગ્નને રોડે લગ્ન કહી શકાય.
 તેમ નથી તેમજ દેહ લગ્ન પણ ગણી શકાય તેમ નથી. બે એ
 રૂઢી લગ્ન જ હોય તો તમારા દેહને તમારાથી આપણનાં જીવ
 માણસના હોથમાં ચોંટી દેવાનો તમારા વડિલોને શો અધિકાર
 હતો ?" સમપ્રસાદે સામાજિક જીવનનું વિવેચન કર્યું.

"તમારું કહેવું ખરું છે; કેમ કે,

"બહી માની મુને જ્ઞાતિએ હોતી વેદી રહાએ લગ્ન,
 હણી શત્રુ વિધિ એ ડાઘ વધવાનો કપાળે દગ્ન,
 રમત ! મહેં કયાં વિવાહ, રમત રમતાં જ રાંડી ગણ,
 નથી એ યાદ દે હું કયારે પરણી ? કયારે વિધવા થઇ ?"

"પરંતુ એ ગણ શુદ્ધી સંભારવાથી હવે શો લાભ છે ?
 હવે એ ગણ શુદ્ધીનો વિચાર કરવામાં પણ પાપ છે." રમાએ
 અતરસા ઉંઝાણમાંથી એક નિર્ધાર મૂકતાં કહ્યું.

"એ પાપ નહિ; પરંતુ માનવ હૃદયની આભાવિક કલ્પના
 છે. સમાજના-માણસના જીવનનો ભોગ યદ્યપે પડેલી વળા વિધા-
 વાઓ મોટે પુનર્જનનો પ્રયાગ આશીર્વાદ સમાના
 છે. હિંદુ સમાજ રૂઢીને વસ યદ્યપે ગણેલો
 હોવાથી આજકાલ એમાં ફેરવો બધો મોટો પડે છે ?
 આજવિધવાઓ શુભ રીતે અનાચાર આચરી આજકાલના મહા
 પાપ કરે તો તે તરફ સમાજ આંખ આડા કાન કરે છે, પરંતુ
 આજકાલે રૂઢી તથા દેવકાંડનો ભોગ યદ્યપે પડેલી આજવિધવા
 પુનર્જન કરે તો એ સમાજથી ભેદ શકાય નથી. આવી
 આવી જાનિએ રૂઢીથી હિંદુ સમાજનો વિનાશ થવા લાગ્યો છે.
 ધ. મ. ૧૯૧૧ ની આખા હિંદુસ્તાનની વસ્તીની ગણતરી
 તપાસનાં આ દુર્ભાગી દેશમાં એક કરોડ કરતાં વધારે જાગ-
 પડેલીઓ હોઇ તેમાંની કેટલીક તો ખાતાને ધાવતી હતી ! તે
 ઉપરાંત આ દેશમાં બધી મળાને અઢી કરોડ ઉપરાંત વિધવાઓ
 છે ! એ મળું શું સમજે છે ?"

"તમારાં આ વચનો સાંભળી તમે પુનર્જનના પક્ષપાતી
 હો એમાં લાગે છે." રમાએ કહ્યું.

આજવિધવાનું પુનર્જન થાય એ હરેક રીતે શક્ય છે. ને
 વિધવા રમતની શું છે એ સમજતી હોય છે, ને એકાદ સંતા-
 નની માતા હોય છે તે અંતઃક્રમથી જ અલગ પાલે એ
 ઉત્તમ છે. આપણા દેશનો એ ઉચ્ચતમ આદર્શ છે.

પ્રેમાનંદી દાસગૌરી ન દેશકૃપ,

મોહને સ્નેહના ભેદ પામે,

કામ ને રસા મને સિંહ ૧૯૨૫,

તો માનવ દેશની સર્વ મુદરીઓ,
 અલ્યાશિલ્પીઓ જ છે અખંડમતિની.
 હું ક્યૂંકે કરું છું કે, પ્રેમ હોય ત્યાં કામવાસના નહ
 સંભવે ? એ હિંદુને અનુમતીને કવિ.ભણે છે કે.

'ન્યાય ! પશુપતિએ માનવી પામર !

મોરું છલ્યો, ને રહે છલ્યો,

તે કામને નહીં છલે માનવી ?

પ્રેમ ત્યાં ન હોય, કામ વાસના;

પ્રેમમાં નથી રહીની વાંઝના.

'ન્યાં ન્યાં આત્મા, ત્યાં ત્યાં શરીર,

નથી એવું કાંઈ બ્રહ્માંડમાંસાનું' ન્યાયસૂત્ર.

આમંદ છે, ઉભમ છે, ઉસાહ છે,

ત્યાં શું છે અછત અવનીમાં ?"

એવા ઉચ્ચતમ પ્રેમનું રહસ્ય સમાંગનાર કવિ પણ કવિ
 શેખરના મુખે બોલાવે છે કે,

'રસ મંજરીનો મુગટ અંગાર, રસ,

ને શંગારનો આત્મા કામ;

અર્થાત્ કવિતાનો આત્મા કામ.

મહા કામીને જ હોય મહા કલ્પના.'

દેશન એ જ છે જીવનનો દિવસ,

ને કામદેવ એજ છે

તે દિવસનો સાકાર."

દેશવિદેવો સુધમાં એ પ્રશ્ન પરાક્રમી કામને છતી શકાય
 નથી પુરાણમાં એનાં સંકેતો ઉદાહરણો મોટા છે. મરિજ
 મહાર્જી એમ કહેવું છે કે, જ્યાં યદ્યપે હિંદુ સમાજમાંથી આજ
 લગ્નની બધી સંદર્ભ દૂર ન થાય ત્યાંથી વિધવાઓના પુનર્વિ-
 વાહમાં અટકાવ કરવો ભેદ એ નહિ. રમા મુર્ચરિ ! એકાંતમાં
 તમારી પાસે બેસી આ વિષયની ચર્ચા કરવામાં મદદો હેતુ છે
 અને તેથી જ તમે કેવું જીવન પસંદ કરો છો એ હું ભાગ્ય
 માનું છું. હજી સુધી તમને સાંસારિક પ્રભેદભેદનો અનુભવ થયો
 નથી. એ પ્રભેદભેદનો ભોગ થવા કરતાં પુનર્જન કરી પુનઃ
 સંસારી થવું એ વિશેષ ઉત્તમ છે. ને તમારી પુનર્જન કરવાની
 ક્ષમ્પ હોય તો હું તમારાં મોહોમાં બંદનને એ વિષયમાં જરૂર
 સંભળ કરીશ. વળી તમારે મોટે મોટે એક હુલક પસંદ પણ કરી
 શક્ય છે. હું તમારો મુનેદક હોવાથી જ આટલી રમણવાથી
 પાન કરું છું. એમ સમજ તમારા હૃદયમાં અવિનય છે એમ
 ધારતો નહિ."

રમા શરમાઈ ગઈ. તે કાંઈ ઉત્તર આપી મહી નહિ.
 એવામાં હસિલા ખડકેથી આવી પડેલી તેની ઉપરેકાન વન
 આટલી મોટી કલ્પિત રમણો વેળાના ખંડમાં લઈ ગયા મગધના.

પિયારમન ચિત્તે ન્યાં મોડે હોત ત્વંજ દોરી રહો. અઘ્યા
કલાક પછી લલિતાના ખંડમાંથી આવતા સંગીત ધ્વનિએ તેના
ચિત્તને આકર્ષ્યું. હાથિનિયતા કામળ સુરસમે રમા ચકુર સુર
મેળથી આવી હતી કે,

‘ગારમ લેધ લેધ પીત્તે,
હો! ગોપિકાની ગારસી ભરેલી.
વડને છે હેમ જ્યોત,
નયને છે પ્રેમ જ્યોત;
આત્મામાં અમૃતની હેલી.
હો! ગોપિકાની ગારસી ભરેલી.

હૃદયની આશા એક,
રસિયાના રાસ એક,
પ્રેમીની પ્યાગલા છીપેલી;
હો! ગોપિકાની ગારસી ભરેલી.’

એ સંગીતના સુર તરંગો વાયુવહરી સાથે વૃત્ત કરવા
લાગ્યા. મીન સમાપ્ત થવા છતાં જ્યોત કે તેના ભણુકર કાને
અધઘ્યા સામ્યા. રામપ્રસાદે પોતાના મન સાથે કહ્યું, “સંસાર
વાટિકાનું કેવું મનોહર પુષ્પ! રમા! મહારી નજરે તું નિર્લય
નિષ્કલંક કુમારિકાજ છે. મહારા મનથી મહેં તને જ મહારી
જનસહચરી બનાવવાને દૃઢ સંકલ્પ કરેલો છે.

‘દિલ રાહો ગયું, ને દેહ રહી;
આપશે તે વત્ત પૂજનાયેં. સ હરી ?
જગદગે છે ત્હારી સૌન્દર્ય જ્યોતિ,
ઉટે છે ત્યાં આ પ્રાણુતુ પાંગ.
ધીરી આપ, પાંખો! ધીરી:
દોષો કે દગાકંડો શા’

રમન આમ કહી પોતાના મન સાથે અણુક નિશ્ચય કરી
વિના વિલંબે રામપ્રસાદે એક પત્ર લખી નાખ્યો. પત્રને કવરમાં
બંધ કરી, રમા પાસે જઈ તેણે કહ્યું, “મહારા આ પત્ર તમે
દાયેદાય તમારાં વહિવ ભગિનીને પરોચાગે.”

રમાએ પત્ર હાથમાં લઈ કહ્યું, “પરંતુ પત્ર વાંચશે કાણ ?
બેન ભણેલાં નથી.”

“ને દરકત ન દોષ નો પત્રની હકીકત તમે જ તેમને
વત્તી સંભળાવને હું” પણ એ ત્રણ દિવસના તેમને મળવા
આવતાનો છું. મહારા આવતા ચૂકી તમે કે ? પણ કાર્યમાં
ઝિંપાવતને નાંદ.” રામપ્રસાદે કહ્યું.

ચોડીજ નકલો બાકી છે. માટે વહેલો તે
આ પત્રના વાંચકાને ખાસ અટકી કિમ્મતે
સુંદર ચિત્રાથી મુશોભિત, રસસાગરથી ઉછળતી
અત્યંત લોકપ્રિય નવલકથા

પ્રમાદધનની પ્રભુતા

અથવા

સરસ્વતીચંદ્રનો ઉપસંહાર

બીજી આવૃત્તિ પાકું સોનેરી પુટું, જોઈ કાગળ, મહોલી
સાદગ ૪૦૦ પૃષ્ઠ રસિક, બોધક વાંચન
આ નવલકથાની કિમ્મત રૂ. ૪-૮-૦ હોવા છતાં

મોજ-મજલની ઓફિસમાંથી રૂ. ૨-૪-૦
ની કિમ્મતે મળશે. ખુદારગામ માટે પોષ્ટેજ ભુટું.

મોજ-મજલ કાર્યાલય

ગિરગામ ચર્ચ, સામે ખટાવ બીહીંગ મુબંક નં. ૪

તૈયાર છે ! તૈયાર છે !
રા. હરિહર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

લાખણ તથા ગાયત્રી સાથે.

આવ લાખા અને રૂબાં આ નાટક અદિતમ છે. દિસર ૨૫ ૧૨૮
નાથ જાને અંતરના તારને નવાવી કે એવાં ગાયત્રીથી શરૂ.
મોજ-મજલના વાંચકોને દિવાનાની કસાવલી કલમનો
પરિચય થઈ મુશો. છે.

આ નાટક જીવન મોહિની-નૃસિંહદાનના પ્રેમ પ્રકરણ તથા
શનિદામને અનુવક્ષી ચંચલતાના આ મરત કવિએ રચ્યું છે.
મૂલ્ય માત્ર આઠ આનાં. ખુદાર ગામના મહાદેવોએ
નવ આનાની પાંચ દીકરા મોહકવી.

મોજ-મજલ કાર્યાલય.

ગિરગામ ચર્ચ રૅદ્દામે-મુબંક

—એક વાનીએ જાત—

લેખક—૨૧ મીરઘીન

આ ડેસીમાની વાત છે. પાટણ જેવા મોટા શહેરમાં એક વાણીઓ રહેતો હતો. વાણીઓ વેપાર ધંધામાં બહુ કામેલ હતો. વહેવારમાં એની આંટ બહુ ઉંચી ગણાતી. વહાણના વહિવટમાં એ એકા હતા. વખતના વારા ફેરમાં એનો વખત ફરે. વેપાર બહુ મોટી ખોટ થઈ. દૂર દેશવર કરનાં વહાણો વખાવાના ખર્ચા આપ્યા. જોત જોતાનાં વાણીઓ કરજદાર થઈ ગયા. આટલો જાની અણી ઉપર આવી વાણીએ વિચાર કર્યો કે 'હવે ગામ પ્રક્યા વિના છૂટકો નથી એક રાતે ધણી-ધણીઆણી લાતુ બાધી ગામ મૂકી ચારી નીકળ્યાં. ક્યાં જયુ ? શું કરજુ ? એ વિચાર ગામ છોડતી વખતે વાણીએ ન હોનો કર્યો. આખી રાત ચાલવા પડ્યાં. સવારમાં એક નાના ગામને પાદરે ધણીધણીઆણીએ વિચારે લીધે.

મોડીરે વાણીએ વિચાર કરી બોલ્યો "રસ્તામાં તારા બાપજી ગામ આવે છે માટે તું ત્યાં જા અને હું કેટલ મોટા ગાદરમાં જઈ નોકરી ધંધા શોધુ."

"આવે વેશે મને મારા મા, બાપ જંજુશે ખર ?"

"સાચા સમયજીની આવે વખતે જ ખબર પડે છે" એક બીજાં એક બીજાના મોઢા સાથે જોઈ વણ બોલ્યા રતને પડ્યા.

વેલાખનો મહિને હતો મુરજ સાથે આવ્યો હતો. ધોમ ધમ ધણી રહી હતી. ગમે પાણી લીના રોડા પડતા હતા. ખૂબ પેટમાં વળ પડતા હતા. ખેતરને રોડે ફૂલો હતો. એટલે ધણી ધણીઆણી વિચારો લેતા ત્યા બેઠા.

મોડીવારે, દેજરાં છોડ્યાં, વાણીએ પાણી લેવા ફૂલ પાસે આવ્યો. સોયણીયું ન હોવાથી પાંધડીને છોડે લોટા બાધી નીચે વળી પાણી મીચવા લાગ્યો. કાણુ જાણે કેવારે વીચારોથી વળી વળી, પાણી સોચવા વાણીએ વાણીઆણીએ પાછળથી ધડા મારી ફૂલામાં હસેલી મુક્યો.

થયુ ! વાણીએ ફૂલામાં તગડવા લાગ્યો. બાંજરામાં પાડવા લાગ્યો. પથ્થુ તે બાનદાં સાબળે કાણુ વાણીઆણી તો વણીએ ફૂલામાં નાખી ક્યારેનીએ બાપના ગામ લણી ચાલી નીકળી. સાંજે બાપને ત્યાં આવી દુકાંકે દુકાંકે રોવા લાગી. ઘરમાં મા, બાપ દીકરીની આવી દસ જોઈ વિચારમાં પડ્યા. માએ દીકરીને લેવાં સરસી આપી પૂછ્યું. "મેન ! કેટલી સાથે સરસી કહેવ-રાખ્યા વગરજ આમ અચાનક કયાથી આવી ?"

"મા ! સરસી કેની સાથે કહેવાયું. કહેવરાવા વખત ન-ક્યાં હતો ?"

"એવું શું થયું ? તારો વર ક્યાં છે ?"

"મને ઉંધતો મૂકી અંધરી રાતે ગામ મૂકી નાસી ગયા."

"શા માટે ?"

"વેપારમાં મોટી ખોટ મળ વાણી વખાઈ ગયા. માએ મોટું દેવું થયું લેણદારોએ ધર બાર હરાજ કરાવ્યા."

"દીકરી ! વખતના વારાફરો છે. કાલ સવારે દિનાન થ સારાવાના કરશે તારો વર વિવેચી છે. માટે એ ગમે ત્યા ગયો હશે તો પથ પાંચ પનર દિવસે એ ત્રીજીને જરૂર ખબર કહેવરાવશે. ધોંગા ધણીએ ધાન ધણીએ આપ્યું છે માટે જે કહેવે તું તારે આનદમાં રહે."

રેડિયા આવ્યો હતો ભરવાડો પોતાનાં જાંલાંએને લઈ ચોટવા બાવા ફૂલ કડિ આવ્યા. પથ્થુ ફૂલામાં પડેલા વાણીએને જોઈ બૂન થયું જાણી ભાગવા લાગ્યા.

વાણીએ દીન બાવે બોલ્યો "ભાઈઓ, ભાગોમાં હું જીન નથી પાણી ભગતાં પગ લપસી ગયો, એટલે હું ફૂલામાં પડી ગયો છું. તો દયા કરી મને બહાર કાઢો."

ભાગના ભરવાડો, હાથ કરી હેલા બેઠા. વાણીએ ફૂલા-માથી કાઢવા પોતાના સોયણીયા ફૂલામાં નાખ્યાં, વાણીએ સોયણીયાના આધારે ફૂલ બહાર આવ્યો. બોળા ભરવાડોનો આભાર આની વિચાર કરતો ચાલી નીકળ્યો.

પથ્થુ દિવસો પછી વાણીએ ધોળા જેવા મોટા મોરમાં આવ્યો. કોઈ મોટા વેપારીને ત્યા નોકરી રહ્યા. વરસ બે વરસ નોકરી કરી મોડી ધણી મોટે મુકી કરી, પછી જીરો ધંધો કંવા લાગ્યો. ધંધાનો જાણકાર હોવાથી બે ચાર વર્ષમાં મોટાં વેપારીની દારમાં આવ્યો. મોટે મુકી પથ્થુ થઈ. બહાણું વતન સાબડું.

ધણીને ધોલી દઈ વાણીઆણી બાપને ત્યાં આનંદમાં રહેતી હતી એક દિવસ સાંજે એ નદીએ પાણી ભરવા મળ એક માથે લઈ જતા એની નજર સામે માટ મેઢેલા એક પુરુષ ઉપર પડી. એ બૂન પાડી નાહી "જોમા ! જાત !"

નદી ઘાટે મેઢેલો પુરુષ તરતજ મોત્યો. "ભાગે શું કરવા ? હું જીન નથી. હું તો તારો ધણી છું. ક્યારે પાછો સારો વખત આવ્યો એટલે હું તને તેડવા આવ્યો છું."

વાણીઆણી નીચું જોઈ રહી ને કંપતી થા એ બોલી: "તમે ખર ? કહે છે ? તમને ફૂલામાંથી કાણે કાઢ્યા ? મેં તો ને વખતે બહુએ બાંજરામાં પાડવા. પથ્થુ ત્યાં સ જામે કાણુ ?"

"મંદ તીથી ભામણ પથ્થુ નથી સંભારતો તો તું હને ધરે જઈ તારા બાપને ખબર આપ કે હું આવ્યો છું."

વાણીઆણી જેડું કરી ઉતાવળી ચાલે ધરે પહેંચી. બાપને કહ્યું કે "જાણે જાવ, તમારા જમાણ આભ્યા છે."

ધરડા વાણીઆણી જાણે જાવ બહુ જ હેનથી જમાઈને બેઠેયો. બાપની આંખમાં હરખનાં આસુઓ આપ્યાં.

બે ચાર દિવસ વાણીઆણી સસરાતે ત્યાં રહ્યા. પછી વડેલ વડુને લઈ પોતાના બાલકા વતનમાં આપ્યાં.

પોતાનાં બાપુકાં ધર પાછાં નેચાતાં લીધાં ને ધધો પછુ ધીકતો કરવા લાગ્યો. બેચાર વર્ષ પછી એને ત્યાં એક દીકરા રમવા લાગ્યો.

વાત કરનાં વર્ષો વધી ગયાં. દીકરા મોટા થયો. આમમાં જાતમાં, રસાડી રૂપાળી કન્યા બેંધ છોકરાનાં લગ્ન કર્યાં.

હવે વાણીઆણી વૃધ્ધ થયો હતો, એટલે ધધાનો બધો કાર-બાર દીકરાને સોંપ્યો હતો.

ધરમાં, સાસુ-પડુ વગેરે અઘવાડીયામાં બે ચાર વખત ધીમાણું જામતાં હતાં. સાસુ એક કહે તો વડુ એકવીસ સંભળા-વતી; સસરાની પછુ સરખ એણે મૂકી હતી.

એક દિવસ વાણીઆણી બપોરે જમવા બેઠો હતો. વડુ રોટલા-મખની હાંતી, વાણીઆણી, પાસે બેસી પીરસતી હતી. રોટલામાં મરજના તડકાનાં ચાંદરડાં પડ્યાં હતાં. એક ચાંદરડું જમવાં બેઠોલા વાણીઆણી પાસે ઉપર પડ્યું હતું. વાણીઆણીએ એ ચાંદરડાં આડો પોતાના સાંઘાનો છેડો ધધો જમતાં જમતાં વાણીઆણીએ હાથમાં હર્યો. રોટલા પડતી વડુએ લાગ્યાંથી આ બેય, ને મનમાં વિચાર્યું કે "આમાં કાંઈ બેઠ છે."

જામીપરવારી વાણીઆણી હાટ ગયો એટલે છોકરા રોટલા ખાવા ધરે આપ્યો. વડુને પીરસવાનું કહી વાણીઆણી દાણો-મદવાં, મોઢારોમાં મળ

વડુએ પીરસનાં, પીરસનાં, આજની બધીએ વાત વરને કહી, "ને એ વાતનો બેઠ થું છે" એમ કહી હઠ લઈ બેઠી.

હા હા, કહેનાં બે ચાર મહિના વધી ગયા. છોકરા શરીરે સુકાવા લાગ્યો-એટલે એક દિવસ વાણીઆણી પુછ્યું, "લાઇ, હમણાં તારા શરીરે ઠીક નથી રહેતું? ને એમ હોય તો વેઠની રવા લે."

"ના બાપુ, વેઠની રવા લેવા જેડું મને કાંઈ થતું નથી. હમણાં મહિના બે મહિનાથી ધધા મારા ચારે છે એટલે જરા વિચાર જેડું છે."

"એ તો હોય, બધાંયે દિવસો કાંઈ સરખા નથી જતા." આમ વાત કરનાં વંચા બીજા બે મહિના વધી ગયા. છોકરા મરજ પથારીએ પડવા જેવા થઈ ગયો. વાણીઆણી વિવેકથી મળ વાત જાણી લીધાં છુડે ભવિષ્ય આંખ આગળ નેરવા લાગ્યું. દવાઓ પ્રયત્ન સોંપી, ઠીકરા પાસે બધીએ વાત કરી, ને હું-હર્યો પછુ એવીજ કે, બપોરે મને રૂપામાં ફેંકી દીધો (ધારે પછુ

હું એજ હતો ને ચપારે પછુ હું એનો એજ છું. છતાં મારા વાંસા ઉપર તડકાવાનું ચાંદરડું પડ્યું એ પછુ એનાથી જ ન રાકાય ને પોતાના સાંઘાનો છેડો હાંધો કર્યો.

કુમારજનાં કંકાસથી કંટાળી, છોકરા, પોતાની પત્ની બધીએ વાત કહી.

એક તો કુમારજ, તેમાં આવી વાતસંભળી. પછુ પુછ્યું જ શું?!

એક દિવસ સાસુ વડુને કહ્યો ધધો. વડુએ સાસુને રોડ કહી દીધું કે "હવે રાખોની, હું તો છું જ ઉતરેલ કુળની. જ તમારી જેમ બધીએ કુવામાં નથી નાખી દીધો."

થયું! જાત તેવી ભાત પડી! નીચું મોઢું કરી વણ આણી મેડીએ ચડી. પ્રયત્ન નામ લઈ, દોરડું બાંધી જ ફાંસો ખાધો!?

રોટલા ખાવાનો વખત થયો એટલે વાણીઆણી હાટથી આવ્યો. વાણીઆણીને ન જોઈ એટલે વડુને પુછ્યું: "વ દીકરા! તમારાં સાસુ ક્યાં છે?"

"એ તો કુમારનાંયે મેડીએ મ્યાં છે તે હજી સુધી ની નથી ઉતવાં,"

વાણીઆણી મનમાં તરતજ સમજી મ્યાં કે "જુડું" થઈ ધીકથી મેડીએ ચડ્યો તો વાણીઆણીને ગળા ફાંસામાં લઈ બેંધ. તરતજ વાણીઆણીએ ફાંસો દીધો કરી વાણીઆણીને બે ઉપર સુવાડી ને મનથી પ્રયત્નની પ્રાર્થના કરી એજ ફાંસો પોતાનું ડાકું નાખી લટકી ગયો.

રોડ વખત થવા આવ્યો પછુ વાણીઆણી દુકાને ન આવે એટલે છોકરા દુકાન બંધ કરી ધરે આવ્યો ને વડુને પુછ્યું "મારાં મા, બાપુ, ક્યાં ગયાં?"

"એ તો બંને બપોરે દિના મેડીએ ચડ્યાં છે તે હજી ઉતવાં નથી. કોણ જાણે શું એ વાતો કરતાં હરો?"

છોકરો ઉતાવળો ઉતાવળો મેડીએ ચડ્યો-તો બાપને ફાંસો લટકતો જોયો. છોકરે હાથ નાખી, વાણીઆણી ગળામાંથી ફાં કાઢી, રાખને ધરતી ઉપર નાખી પોતે પછુ બાપની જેમજ ગળે ફાં બાંધી લટકી-ગયો.

સાંજ, પડવા આવી પછુ, મા, બાપ, ને દીકરા એ ત્રણ મારી એક પછુ નીચે નથી આવતાં એટલે છે શું? એ જાણ વડુ પછુ મેડીએ ચડીને બેયું તો આંખે ચીનરી ચડી ને એ ચીનરીઆરી પાડી બેસી મળ, "આ બધુંએ મારે લીધે." એમ બોલી ધણીના ગળામાંથી ફાંસો કાઢી મા, બાપ પાસે એને સુવા પોતે પછુ એજ ફાંસો ગળે નાખી લટકી મળ! થયું! એક વેં ચારે જણ ફાંસો ખાઈ-મરી મ્યાં!!

સંપૂર્ણ.

પાલીસનો પ્રભાવ !

(એક હાસ્યસભી રેલ.)

લખનાર:-શ્રી. ભમતો બન

એસ્ટા વર્ના દહાડે, અરે વન વર્ના વન દહાડે, રસ્તે પારણુ ફરી, એકદમ અપ દુ રેડ બની સળ સળધીએ, મોંઝે, મનેડીએ વિગેરેને મળવા માટે હું ધેરથી બદાર નીકળ્યો. એટલાના ત્રણ પગથીયાં ઉતરી જેવો જમીન ઉપર પગ મૂકવા જઈ છું, ત્યાં તે એક મોટીના પેરીવાએ મારી સામે આવતાં બુમ પાડી. “શેઠ પાલીસ ! શેઠ આ ટાઈ મૂકને પાલીસ બનાવ રાવોને ?” પાલીસ સખ સંભળતાં જ હું, એટલા ઉપર બેસી ગયો અને તે પાલીસવાળા પેરીવાને ચા, ડ, પ્રભાતીમાં સંભળાવી દીધાં. તે બિચારો ડ પાચ મળી ગયો ! એટલા ઉપર બેઠો બેઠો હું વિચારવા લાગ્યો “હે રજુડેડ રાય ! આ શું થયું ! વન વર્ના વન દહાડે આ પાલીસવાળાના રાત્રન અને ઉપરથી મારો દીકરો પેડે છે શેઠ પાલીસ ! જરૂર આને પાલીસ થયાનું છે.” પાંચ એક મિનિટ પછી હું ઉઠ્યો અને આશરે પચાસક કદમ ગયો હોઠકા ત્યાં તે એક જમનાની ખાંધેલ ઓળે રસ્તા ઉપર ઉભી હતી તેના ઉપર મારી નજર પડી. જેવો હું તેની પાસેથી પસાર થવા ગયો કે તરતજ તે ચુડેને હા...આ...આ...છી કરી, એવા જોરથી ઢીક ખાધી કે મારા માથા ઉપરની ટોપી પજુ જમીન ઉપર પડી મળી મારાથી બોલી જવાયું “એ તારા નાકમાં કોણ પડે.” તે જમનાની ખાંધેલ બોલી “મુઝા ડખનની આ તારા નાકમાં ન પડે !” પડી તે પાકીટમાંના બજીસ હાંત ખનારી હાસ્ય કરતી બોલી “જ દહે જા ! આ તારી ટોપી ઉપાડીને રસ્તે પડા !” આ સાંભળી હું તે એકદમ આશ્ચર્યચકિત થયો. ટોપી હાથમાં લઈ રસ્તે પડ્યો. પજુ વાચક ! નસીબ બે ડખાં આગળનું આગળ ! એક કાળે બિચારી ચારે ઉતરી. હું મનમાં બમણો “ઉડ ! કંઈખખત નિલાડી જનમનાની સાથે કાં ન મરી મળે કે આને આડી ઉતરી !” હું બીજા ગુબ મુકને લેવા માટે એક એટલા ઉપર બેસવા જતો હતો ત્યાં મારી નજર પાછી પેલી જમનાની ખાંધેલ ઉપર પડી તેનું પાકીટ દમણ ઉપાડેલ હતું ! મારા મગજમાં વિચાર આવ્યો કે બધા યાદ રાખજો જો અહીં બેઠો તે રેડકી થયો. અને લેવના દેરા થયો. મટે નાકની કાંડીની કીધાણમાં ચાલ્યો જા. મેં માલની પકડી ! એક દુમ હાથ કરવાનું વિચારથી રસ્તા ઉપર હું જઈ

ઉભો રહ્યો. એટલામાં એક દુમ આવી. મોજુ સોની જરા બીડ હતી બધા મારી ગયા. છેવેલા નબં મારે હતો. જેવો પગથીયા ઉપર પગ મૂકવા, નાકે છું ત્યાં તે દુમ પસાર ! મેં જમીન. માપી ! પોલીસ કાંઈકાળું થયું. લોકો મારા તરફ આંખો કરી હસવા લાગ્યા શું કરું મનમાં ને મનમાં બગાડી પાંચ પાંચ મળતી એક એક ર. ૫ તોળવા લાગ્યો. નીચું માથું ટાપી પામે આવેલી એક દિંદુ રેડ લખાં પ્રવેશ કર્યો અને એક કપ ચાદનો ચોડર આપ્યો, ચાદ આપી. કપ મેટા મુધી લાગ્યો ત્યાં તે એક માંખે તેમાં જોમ આવ્યો ! ચાદ પાછી મળ. બીજાને ચોડર કર્યો એટલામાં તે મારો એક દોમ ત્યાં આવ્યો તેના મટે પજુ ચાદનો ચોડર કર્યો છોડ્યો મેં કપ ટેબલ ઉપર મુકી ગયો હું મારા મિત્ર ભેડે વાતોમાં એવો લીન થયો હતો કે ચાદ આવ્યાનું મને જાન રહ્યું નહીં ! અચાનક મારા ચિત્રની ડાંડી મારા પોલીસ તરફ ગઈ ને બોલ્યો “કેમ હોસત ! કયાંક મદદ જરૂર આપી હઈ કે શું ?” મેં આવેલથી કહ્યું નહિ નહિ આ બધી મામલાઓની મોઝાણુ છે હું તેઓની વિરૂધ એક જાદુખતિડ લેખ લખવાનો છું !” “અરે પજુ દનું શું !” મારા મિત્રે સવાલ કર્યો, અરે બીજું શું હોય ? મેં કહ્યો હોય છે ને ! એટલું સમજતો નથી. જો સાંભળ ! જેવો હું દુમના પગથીયા ઉપર પગ મૂકવા ગયો ત્યાં તે દુમ પસાર રહી ગઈ ! હું નીચે પડ્યો, મેં તે દુમને નજર લખી લીધી છે. અને તે દુમના માલિક કંઈકેટલા વિગેરેની નજર લખી લઈશ !” તરફ સંકળી સાથે મેં ટેબલ ઉપર જોરથી મૂકીને પ્રદાર કર્યો. તે ટેબલ ઉપર ક્યાના બદલે આખા મારા કપ વપર ગયો ! કપના ચુરે ચુરા થયા અને ચિનીઆનાના કટકા પજુ હાથમાં પેરી ગયા. મારા મગજ માદાડી દહ લાગ્યા પજુ ખરા અને હોંડા ઉઠવાથી કોટનો પજુ સત્યાનારી થઈ ! મનમાં ને મનમાં હું બગાડવા લાગ્યો. એ પાલીસ વાળા કંઈખખત પાલીસવાળા ! આ બધા તારો પાલીસનો પ્રભાવ છે ! હું જો બાજ ન મળ્યો હોત તે આ ભયંકર અકસ્મીટો થાત એ શંકા બનેલી વાત છે !”

મેં મારા મિત્રને અજાણને કહ્યું. “માલ સાલ, ઉંઝ યાર, અરે તો આ નથી પીતી !” મારા મિત્રે કહ્યું “દિમા રે, ઉભો રે તારે નથી પીતી તો શું મારે નથી પીતી !” ને આ પી : લા બાદ હું બીન ચુકવવા ગયો ત્યાં ખારમા નવ બનનાના તમા થયા. મેં હોલેલાવાળાને સવાલ કર્યો “તજ કપ આના નવ આના ફરી રીતે થયા !” ટોટલાવાળાએ તમાવાપર કે જવાબ આપ્યો, “જુઓ સાહેબ, તજ કપ મેં તમા તજ આના, અને કપ આસર ફેરી તેના ડ આના. કદો નવ આના.....” તે વધારે બોલે તે પછેમાં તે નવ આનાના પેસા ટેબલ ઉપર મુકી મારા ચિત્રનો હાથ જાડી બદાર નીકળી ગયો, મારા મિત્ર અંદેખાઈ ફરી રસ્તે પડ્યો : મેં મારા મન સાથે આજ પછી પેડેલમાં નહિ જવાની પ્રતિજ્ઞા કરી !

રાગ મગજમાં આ વખતે અનેક વિચારો ધ્રોણીક કરાવતી માફક આવવા લાગ્યા. સિયારાની ધુનમાં ને ધુનમાં હું જે લેન્ડમાં નોકરી કરતો હતો, ત્યાં આવી લાગ્યો. બેન્ડના બિલડીંગ ઉપર નજર પડી. હું નાસી જવાનો વિચાર કરું તે પહેલાં તો બેન્ડના નોકરી પટાવાળા વિગેરે વિગેરે મારી આસ્વાસ રૂપી બધાં અને બોલ્યા. “રોક સાહેબ બહોલો હો.” બોલુ આપણા પગર છૂટકો જ ક્યાં હતો!

રૂપીઆ પાંચ સાફ થઇ ગયા. મારી પાસે કુત્રે રૂપીઆ ત્રિસ. દતા. હવે બાકી રહ્યા માત્ર ચાદ રૂપીઆ અને સાત આના!

બાર વાગે એક મિત્રને ત્યાં જમવાનું આમંત્રણ હતું. હું ત્યાં પ્રવેશ્યો મારા મિત્રને તુલના વર્ષા લિનલન આપ્યું. પછી રિયાનખાનામાં જઇ બેઠો. અને અહીં તહીના ગાંધાં સપાં મવાબ્યાં. મારું ખાન વાતોમાં ન હતું જેમની સવારનો જુખ્યો નીકળ્યો હતો. આ સમયે પેટમાં કુરકુરીમાં બોલી રહ્યાં હતાં. ક્યો, મારું ખાન ક્યાં હતું? ક્યાં નહિ! ફક્ત જમવામાંજ! એટલામાં મારા મિત્રનો પંથ વસતો પોરીઆ દાખલ થયા. બે ચાદાંબા તેને પણ આપ્યા. હવે બાકી રહ્યા બાર રૂપીઆ અને સાત આના. થોડીક વારે નોકરે દાખલ થઇ ખજાર આપી. તે બોલ્યા તૈયાર છે. હું ને મારો મિત્ર, અને તેનો મેરીઆ તમે જણા રીસા પોષમાં દાખલ થયા. પાટલા ઉપર રમન લીધું. ગરના ભાળીએ બોલ્યા પરિચય. મારા મેરે તો પાણી છુટ્યું. મિત્રામ પાણી ભેઇ તળીયન ખુસ ખુસ થઇ ગઇ! મેં મલકતા મેરે મારા મિત્રને કહ્યું:—“યાર! આ બધી તારી નફામી લીધી હો!” મારા મિત્રે જવાબ આપ્યો “બેસ બેસ તસલીનાળા, મનમાં મલીદા અને બજલમાં છીડા, એવો યાદ કરે છેને! લે ચાપ ચાપ હવે જમવાનું ચાલું કર.” મેં એક કોળાઓ લીધો અને જેઓ મોઢામાં મુકવા ભડું છું ત્યાં લે સરવા બાબી એક નીસ નાખી જમીન ઉપર પડી ગઇ! મારા દાખાને સોળાઓ પાકા થાળીમાં જઇ બેઠો. ત્યાં તો મારા મિત્રે કહ્યું “હા હા, બાઇ ઘું જરા દાકરને બોલાવી આવ. આને દિસલીરીઆ થઇ ગયો છે!” જમવાનું તો રજું કેકાંએ અને કેકાં રૂપી પહેરી ડાકરને બોલાવવા ગયો. એક ડાકરને પકડી લાવ્યો. તેજી, દરવા ભાળીની સારવાર કરી સરવા ભાળીને આરામ થયો. ડાકરે શી માંગી ત્યાં મારા મિત્રે મારા કાન પાસે આવી કહ્યું “રોસ્ટ ઘું જરા શી આપી દે. મરી પાસે દમજી રૂપીઆ છુટા નથી. હું તને દમજી આપું છું.” ડાકરે પાંચ રૂપીઆ ડાહાવી લીધા. માડી ભાડાના પણ ખારસા રૂપીઆ બે થયા. કુત્રે રૂપીઆ સાનનું ખૂન થયું. હવે બાકી રહ્યા માત્ર પાંચ અને સાત આના! મેં ધાપું કે ચાલો, નહેન ફરી છે તે રોસ્ટ મારેજ પકડી છે ને હવે બે ટકું વાંચું ને જમન મગમે તે ખાધને રસ્તે પડીયું. ડાકરને તપ્પરી દવા લઈ હું મારા મિત્રને ત્યાં આવ્યો. આ વખતે વડીઆળમાં પેટના રોડી થયા. મારો મિત્ર મને દરજાબમાં મળ્યો, દવા

લેમાં તેજી કહ્યું. “રોસ્ટ આજે તને બહુજ તકલીફ પડી હો! ઘરે જ્યાં પણ મોકું થયું હશે. હવે તારે જીવું હોય તો જા! હા...હા પણ પેલા ડાકરની શીના અને માડી ભાડાના રીસા હું તને બે તજી દિવસ પછી આપીશ, સમજ્યો ને!” હું તેને સ્વાહેજી “કહેવા પણ ઉભો ન રહ્યા! જમવાનું તો રજી કેકાંએ પણ ખારસા રૂપીઆ નવનું ધોળું દહાડે ખૂન થયું! હું મનમાં ને મનમાં બજલ્યો, “જસ પાલીસ! એકદમ પાલીસ! એ કમખખ પાલીસવાળા! હવેથી મારા ઘર આગળ આવતો કાળાએ કેરો નહિ કરાવું તો મારું નામ નહિ! અને એ સરસા ભાળી તને કાગળાં, કહ્યું આવે અને તને જમ રાગ વહેરી વહેરી તેડી જાય! તે વખતે લીસલીઆ બોલાવવાનું તને ક્યાંથી સૂચી આવ્યું!”

(વધુ આવના અંકમાં)

આ પ્રશ્નનો જવાબ

?

આપશો?

- ૧ સાત તોજાના કાગળનું પોસ્ટેજ કેટલું?
- ૨ શેર વજનના કાગીનાનું પાર્સલ ખર્ચું?
- ૩ રામાનો બાર રૂપીઆ લેખે ૨૦ દહાડાનો પગા?
- ૪ ૫૦૦ રૂપીઆનું પાંચ આના તેરીએ ૨૦ દહાડાનું વ્યાજ?

- ૫ આ સેનનું વ્યાજ અને કપારે મળશે?
- ૬ સાકર ખરીદતાં કાંચો તોલ નફાદાર મથો?
- ૭ રેલ્વે અકસ્માનમાં રેલ્વેવાળાની જીવમેદની શી?
- ૮ પગારની ફિરિયાદ મારે કેટલા દહાડા મુદત?
- ૯ સોના બજારને તેનાં તોલ શા?
- ૧૦ રૂના વેપાર, કેવી રીતે થાય તે?
- ૧૧ સુગર કુશ મીસિયું ખરી છે?
- ૧૨ શા નામે ખાગખાચ છે,
- આ જા તેમજ તમાના મારા દિવસો પ્રકૃતિ, લાજ, વગેરે

એવા નેશનિયને લખતી સર્વ દહીકત બાજવા મારે

“ગુજરાતી” પત્રનું પંચાગ મંગાવો.

શ્રી. ૦-૩-૦ પોસ્ટેજ સંધે ૦-૪-૬-

લખો—મોજ મંગલ કાર્યાલય,

ખાદા બીલીંગ-ગીરમામ, મુખ્ય ૪.

પરિવર્તન

લેખક:—શ્રી. “ચંદ્ર”

“ભયંકર અકસ્માત ! સંવાદની યુના એકસપ્રેસને ભયંકર અકસ્માત ! !”

રસ્તા પર વર્તમાન પત્ર વેચનારાના હાથમાં એકેથી યોરુએ પાકી રજાં દતા. આ વાક્ય કહ્યોત્યાર પાંચ મિનિટ સિવકામિની યુધ્ધમદાર લગતા. તેમના પતિ તેજ પ્રાતઃકાળની એકસપ્રેસથી યુને ગયા હતા ! અને તેજ દેને અકસ્માત ! તે યોમતીએ સિવ પ્રસ્તુત હાવાની એક નકલ મંગાવી. તેમાં આ પ્રમાણે લખ્યું હતું:—

“આજ સવારે અહીંથી રવાના થયેલી એકસપ્રેસ દેને કચ્છતાના રોડના પર એકએક એકાદના અપાવવાથી સખત અકસ્માત થયું. તેથી એક કબાતા ચૂરેચૂરા થયા અને બે કબાતા પાકા પડેથી ઉતરી પડ્યા, પ્રાણહાની કેટલી યજ તેની સત્તાવાર ખબર નહીં, પણ તે બહુજ થોડી દોષી ભેજાએ એમ કહેવા કરી શકાય છે.”

પ્રસ્તુત વર્તમાન વાંચતાની સચિય શિવ કામિનીના હોશ ઉઠી ગયા. તેઓ તે વખતે “કરી સ્વાતત્વ પ્રચારક મંડળ”ની મીટીંગમાં જવાને લાગણી લખીને તૈયાર કરતાં હતાં. પરંતુ તેમાં જવાનું મીટીંગના શિવ પોતાના સહોદરને રેલીસન કરીને બોલાવ્યો અને સહિષ્ણુમાં અકસ્માત વિવેક વાત સમજતી તેને કન્નંત તરફ રવાના કર્યો અને બોલ્યા, “ભાઈ ! તું કન્નંત જઈ એકદર હકિકત થું બની તેની સર્વ તપાસ કરી મને શિવ તાર કરજે. જા જાડી જા ! નામો સમયને નહિ યુગલ !”

સહોદરના જવા પછી તેઓ પોતાની લાલચેરીમાં ગયા. સવારે જલ્દી જવાનું હોવાથી તેમનાં પતિ મિ. ઉમાકાંત યુધ્ધમદાર તે વિવેસે લહેવા ઉઠ્યા હતા અને પોતાની પતિની પ્રાતઃ કાળની યુવાળી નિગમાં ખસલ નહિ પોંટવાડતાં તેમના પેલકાના સગામાં પત્નીએ રૂપીઆની નોટો મૂકી બોલ્યા, હું આપની કોસેજ આપીશ. થું આટલા રૂપીઆ જલ્લ થરો !” શિવ કામિનીએ નિરાધાર “હા” કહ્યું.

ઉમાકાંતે તે પછી સર્વ તૈયારી કરી. વિધુનોના યુવો જેટલી ચલ્લ તૈયાર કરી અને પોતે થીંધા પછી નિરાધાર શિવ કામિનીને પણ તેમના પલ્લે પાસે જઈ એક કબ આપી. જતી વખતે તેઓએ, “યુનાથી કંઈ લાવવાનું છે !”

એનો પ્રખ કયો અને સિવકામિનીએ યુના યુના કહેવી વસ્તુ યોની નોંધ કરી પ્રચારન કયું.

લાલચેરીમાં આવ્યા પછી પ્રાતઃકાળની આ સર્વ વાતો તેમની દષ્ટિ સમક્ષ આવીને પડી શકે.” મારી “ખાતર મારા પ્રાણેશર કેટલી તરફ લે છે અને મારા પ્રાણે કેટલો પ્રેમ રાખે છે.” એ તેમના લક્ષમાં પાતેજ આવ્યું. “તેઓ મારા યુગ માટે જેટલા પ્રમાણમાં પોતાના જીવન સર્વસ્વનો ભોગ આપે છે તેટલું હું તેમના માટે ભાગ્યેજ કરું છું.” એ વિચારો પણ આજેજ તેમના લક્ષમાં આવ્યા.

ઉમાકાંત બ્યારે સિવકામિનીને તેમની સાથે ફરવા જવાને કહેતા ત્યારે તે શ્રીમતી ક્રિસિસ કમીટીની મીટીંગમાં જવાનું છે કે “કરી સ્વાતત્વ પ્રચારક મંડળ” તરફથી મારવાડી વિલાલમાં જાહેર વ્યાખ્યાન આપવાનું છે અથવા તો મીલાલના મન્સરની સાથે “દિન્ડ-સુરલીમ એકના”ના પ્રખપર લાલચિયાર કરવાનું છે. આવા પ્રકારના જવાબથી પોતાના પતિને નિરાશ કરતા. એક સ્વિચારે ઉમાકાંતે પોતાની સહકારિણીને તેમની સાથે નાટક જોવા જવાને કહ્યું હતું. ૧૧૬૬ હજી તે તે દંપતી ચાત કરી રહ્યા છે તેટલામાં “કાનીકલ” પત્રના પ્રતિનિધિ મહાશય ત્યા આવી ચડ્યા અને “રેલીની વર્તમાન દશાને જોના જાવિખમાં મહાસભાએ ૧૬ દિશમાં પ્રમાણ કરવું આવશ્યક છે !” એ પ્રખપર તે શ્રીમતીને અંતર અલિસાય નોંધી રેલાની અલિસાવા દર્શાવી. આથી બીચારા ઉમાકાંતને અત્યંત નિરાશ થયું પડ્યું હતું.

આ સર્વ દરમો એક પછી એક સિવકામિનીની દષ્ટિ સમક્ષ ઉભા થયા. અને તેમને પોતાની જતનું કંઈ માટે અત્યંત દુઃખ થવા લાગ્યું. “પતિને સુખી થાવવા એ પત્નીનું કર્તવ્ય છે. પણ તેમ કરવામાં મે જોશીર જાય કરી” એ તેમને રજાજ જણ્યું અને હવે પછી જાવિખમાં માત્ર પતિની સેવામાં જ પોતાના જીવન સર્વસ્વને અર્પો દેવાનો તે શ્રીમતીએ નિયમ કરી આપમત કહ્યું. “હે પરમાત્મન ! માય જીવન સર્વસ્વના આધાર આ અકસ્માતના ભયંકર પ્રચરેખાથી સુકત થઈ યુગલ પાછો ઘેર આવે એવી આ દીન દામીપર દયા કરે ! હે સર્વનંદાર પ્રભુ ! મને મારી થોડી જૂજીતે અત્યંત પથાવણ થાય છે. હવેથી હું મારા પતિની આત્મા બહાર નહિ જતાં માત્ર તેમની સેવામાં જ મારા જીવન સર્વસ્વને અર્પણ કરીશ.”

આ પ્રમાણે સિવકામિની વિચાર કરી રજાં છે તેટલામાં તેમની દષ્ટિ સમક્ષ આવીને ઉભા રહ્યા. તેમને જેલ સિવકામિની ને માત્ર આશય થયું એટલું જ નહિ, દિન્ડ દર્શના આવેચમાં તેઓ એકદમ પોતાના જીવિતને મેડી પડ્યા. અને બોલ્યા “ઓ પ્રભુ ! તારી દયા.”

આ આશયજનક દ્રશ્ય નિહાળી ઉમાકાંતે પ્રખ કયો. “કય થું થયું !”

પરંતુ તેમના પ્રશ્નની પૂર્તિ કરના શિવકામિનીએ પાછો પ્રશ્ન કર્યો, "શું મારો લાઈ નદિ મળ્યો? મેં તેને અકસ્માતની ખખર સાંભળતાં જ કર્જત મોકલ્યો." આ સાંભળી ઉમાકાંત બોલ્યા, "મેં સ્વારે પુને જતાનો વિચાર મોટી વાળ્યો હતો. કારણ કે એટીમમાં થયું કામ હોવાથી તે પૂર્ણ કરી બપોરની દૂનમાં જવાનો મેં વિચાર કર્યો હતો. પણ આ અકસ્માતની ખખર મળના કદાચ તમે ધલરાઈ નહિ જાવો તે મોટે બપોરે પણ જવાનું સુધારી રાખી મારું કામ પૂર્ણ થવાની સાથેજ આ તરફ આવ્યો."

ગોનાના પાનિનો આ શરૂનો સાંભળી શિવકામિની બોલ્યા, "મારું થયું કે પ્રયુએ તમને પુને નહિ જવાનું સુચવ્યું આથી. પણ આ તમારા હાથમાં શું છે?"

"કાંઈ નહિ. ઘેર આવના રસ્તામાં આ સુંદર જગ્યાએ તે તમારા મોટે લાઇ આવ્યો." એમ કહી ઉમાકાંતે શિવકામિનીના અંગેશમાં તે જગ્યા પહેરાવ્યો અને વજર અટકાવે તેમને ગોનાના હાથ સાથે લગાડી અધરામૃતનું પાન કર્યું.

આ જોઈ શિવકામિની રિમન કરતા બોલ્યા "બાપુ આશુ? હવે આપણને આવી રમતો નહિ શોભે."

"અરે એ રમન તો સાક્ષાત જગદા, વિષ્ણુ અને મહેશ પણ રમવાને શુક્યા નથી" એમ કહી ઉમાકાંતે નિમ્ન સિખિત શબ્દો ઉચ્ચાર્યા—

"જુદી હૈ ન્યામતે દુનિયા એ લક્ષ્મીને બોલ એકમકી;
વડ જોગી હો ગયા હસને, વડ મોહન મોર ચરખા હે."*
સંપૂર્ણ.

* મરાઠી પરથી કંઈક ફેરફાર સાથે.

મોજ-મનહ પ્રોસેસ એજન્સી

વાર્તા, નાટક, અને સિનેમાને જગતા તેમજ મહિકા, ચોપકાઓ, ચોપાનીમાં અને વેપારીઓની બહેર ખખરના

હાફેરામ

હું કહાર

મી કહાર

અને લાઇન બેસે અમે સરના અને ખરા ખનાવી જાણીએ બીએ. એક વખત કામ પાટી ખાતો દેશ.

લખો—વ્યવસ્થાપક મોજ-મનહ

અતલ નિર્દોશ ગીરગામ મુખાલ્ફ

બોલતો કાગળ.

ભાષણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.

(એ-ત. દરિદ્ર દિવાના)

મૂલ્ય આઠ આના.

૧૬૮૫૫૫૫૫૫૫૫૫ ૬ આનાની ટીપ્પર બીડની.

• મોજ-મનહ કાર્યાલય

ગીરગામ ખરાડ બીડની મુખાલ્ફ ૪

બોધ વચનો અને આનંદનો લહેરાઓ

શ્રી શાસ્ત્રી રેવશાંકર મેલ્લ દેવતાપ્રકર.

ઉપકારાનુસંગીતમયકાગંધ વિસ્તરેલ ॥

કૃત્યય શાંતિકારિત્વમયુને દીર્ઘવચ્ચી ॥

કાષ્ટએ આપણા ઉપર કરેલા ઉપકારો માટે સખતા પશુ જાણવા નથી. અપકારો ને જાણી જ્યાં. શુભ કામ બંધી કરેલું તેમાં ઢીલ ન કરવી પણ અશુભ (શુક) કરવામાં આગ્રહ કરવું.

દુશ માર્યા શંકે મિત્ર મુશાશીતરવાદાકાર ॥

શકેવન મટે વાલો મૂલ્યેવ ન સંશયઃ ॥

ધરમાં હુટ સ્વભાવની સામા તમાકુ લાક્ષણ. દરેકારી સ્ત્રી હોય શકે મિત્ર હોય સામા જ્યાં દેનારા નોકરો કહ્યું ન ચાન્યું હોય અને ને ધરમાં સખ હોય તે કણીનું અવસ્થ મૂલ્ય થાય છે.

એ તેટલું લેરા પણ ધરાવા જ નથી. તેઓ કાણ તે જાણે છે. (૧) જમાઈ, (૨) જાદર, (૩) જાણ, (૪) જાણી (૫) જાણી (અગ્રી) અને (૫) જામ આ પાંચ જાણ કાષ્ટ દિવસ ધરાતા નથી.

કો ન યાતિ વધી લોકે શુભે વિદેન પ્રીતઃ ॥

મુરંગો મુલ્યેવન કરોતિ મધુરવનિમ્ ॥

આ લાંચ લેતી દુનીયામાં મોટામાં લાંચ રૂપી પાન એવારી ને દક્ષિણ પાનુથી કાણ વચ નથી થયેલ. અર્થાત એ સ્વાદ જ એવા છે કે જેમાંથી કાષ્ટકર બની શકે છે. મુદત્ય-દેવલકને પણ લોટનો પીટો મોંઘા ઉપર ચોપકાથી મીઠું અને મુદત્ય કેટલું સરસ વચો છે તેમ આ દુનીયામાં પણ તેવા શાસ્ત્રમાં માનાયે હાથ-કાંચ-ને પાછનો રોટો નથી હો.

અલલી મવતિ શલજા શારં નીરં જ શીવલં મવતિ ॥

દંમો મવતિ વિવેકો મિત્રવચા મૂર્તજનો મવતિ ॥

જે કુચકા રાંડ હોય તે લાજ શરમ બહુ બતાવે છે અને આઈ પાછી બહુ રાંડ હોય છે તેમ દંમો માણસ વિવેક-વચ્ચ જનાવે છે તેમ મીઠું બોલનારા પૂતારા જરૂર હોય છે.

॥ શીયાળામાં ૭ તારા સુખ આપે છે ॥

સૈંદ તારં જ શંકલં વૌલિકા તત્તમોજનમ્ ॥

તત્તોદર્ક તારાગૌષ્ણ સત્ત યોતિ શુલાવદાઃ ॥

તેજ મોજલું, તાપડું, મંચ મસાલાનું પાન બીડું રૂપી અગ્રી-ગ્રાહી-ગ્રાહ્યું, ગરમ બોચન, ગરમ પાણીથી નાટવું. અને નવાઈ નવાઈ તરખી (સ્ત્રી) સરીને પુષ્ટી દેવારી છે.

અપૂર્ણ.

૮૪ આસન ચિત્રોવાળું કોકશાસ્ત્ર .

બી પુરોનાં જરૂર મુજબ ભક્ષણ કરવાનું નમોધારણું નીચમ મનમાં હું જાનતાં વાંચનાં જાણનાં મન, કડક, સાધુદિગ્ધિ નથી, બાહ્યજીવો એવાં કિ. રૂ. ૧૫

અવતો કામચાતી મેરમીતમ, કિમોડિય, બાપા પુરુષ મિત્રથી રાજ અને સર્વ લીલીય વિષ. મોદિની વિવિધ પુત્ર પુત્રી સમિતિ ગુરુ રહેલું મન. મુતક આપના આદે વાતા મન કરી કરતા કિ. રૂ. ૧૫ મનોમાનના કિમી કિ. રૂ. ૧૫

૧-૨૦—ગુજરાતી છાદિષા (રાજ) દાધરસ કિમી.

૩૩ માં ફાટો લેવાનો મુખ્ય હેન્ડ કેમેરા

કરથી અને કરતા દમરે પાસેથી મંગાવો. પોલીસાઓ નોકરીથી બચો. સેલનવિષા બનુજાર ફોટો ન પડે તે પેસા પાછા રહે, જે કરત છે. આનાથી બાપ બનવર રમક ૧૬૫ અને પુરુષ અને મંદર મરેક કમારત સીન સીનેરી વાજ બગીચા વગેરેનો છબી એક સેકેન્ડમાં કાઢી સાધકની પાટી રહો છો અને કોઈક લેવાની પદ્ધતિ ગરુ પાટી નથી કોઈ બનવો ન જ નથી આપવાની રીતી કેમેરા જલે ક્રાઇ મોલકનામાં આવે છે કીધત ક્રાઇ કેમરાની રૂ. ૭૮. ખર્ચ નામ લખો—

રીતરામ લખપતિરાય એન્ડ કો. બીલીવર સીટી (મળક)

વિશ્વામુ કેમેરાઓ

ક્યાંથી

ખરીદશો ?

કોન્ટાનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સમાંથી

જ્યાં

જર્મન, બનાવટના મજબુત અને ટકાઉ કેમેરાઓ તથા ફોટોગ્રાફીને લગતા સર્વ સામાન પુરતા જ્યાંમાં મળી શકે છે ?

એ સિવાય

ઝાઈસના દુરબીનો મળી શકશે.

રો. ૨૫૩, હોનબી રોડ, દોર—મુબક. "આપના હોયો હાઉસ"

ભાગીરથી

ની

ભલ્ય

રમણીક અ. મેના.

કમાનના તુલ્યમોના કમાવાવામાં અપવાદથી હોતી દિલ્લ વિધવા, "વેલ" પાપ અને પાપવિત, આપણી તીવરકથોના પંથ, લેસ્ટ પાપી છવન, આને અનવાના કતીત રમણ મટે પ્રવલો, દિલ્લ સંચારલું આમેદન થય.

રંગીન મુંદર ચિત્રો

મોદર, મુલ્ય રૂ. ૨૫૨.૫૦

મુલ્ય

૨-૮-૦

મોજ-મળક કાપાલિય

ગીરરામ ખટ્ટે બીલીવર, મુંબઈ-૪

કોનો વાંક ?

માધાની બીમારી શા મટે બોગવો છો ? બાપ વાપરી નિરાશ થયેલા મટે

હીમોટીક બામ.

એસે માધાની બીમારીવાળાને દમેશનો સાચી વખણાયેલો અને જગજલેર ધરગનુ બામ

કોમન શીશી એકના આના આસ. સંગેખમ, રાધીવા. નવરંગા વરેલા અને આદારીશી મટે ગુકમીર તમારા રૂ. ૧૦ ને ત્યાં ન મટે લે

લખો—

સ્વદેશી એઈસ અને પરં પેન્ડું, મણા બી. બી. બી. બામ. રહેવે.

સર્વ જાતનો સાંકેલો

તથા છુટક સોમાન મંગવાનું ૪૫ વરસનું લુલું
અને બરોસાદાર ઠેકાણું

ચાણાવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપનાં ૧૮૮૦)

૪૩૨-૪૩૮, કાલબદિવી રોડ, મુંબઈ.
(ફેબ્રુઆરી મંગવાથી માત્ર મોઝાવાલામાં આવશે)

સચિત્ર સ્તવન સમરલોખી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

બેચન—કાનજી કાલીદાસ બેચી તમાકુવાળાનો માળો

૮૪-૮૨ કાંઠાવારી મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૪ થી ૬, આઠ આના,

પ્રાતઃરમર મૂકે દેવોના દર્શન સાથે સ્તવન કરાવતી આ
ગ્રંથો પહેલ વહેલીય ને સરળ તથા ચિત્રવાળી હોવાથી ભોળોને
મનુષ્યો પૃથ્વીથી યદુ પરી છે અને તેની પાંચ હજાર નકલો ખર્ચ
સાથે બાંધી છે. આવતી રાવણી ઉપર દસ હજાર નકલ બહાર પાડે.

સચિત્ર સ્તવન સમરલોખી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પટ્ટ

કિ. આઠ આના માથવનામાં બુલેસર પાસેથી મળશે.

વચાકરણ ચંદ્ર આ ચમત્કારી વંત્ર કાચે નાખી જેની તરફ નજર
મેલવો તે તમારું ઇન્જાનુસાર કામ કરશે.
આ "વંત્ર" મનોકામના કામ મંગલનારને કુટક મેલે છે કિ. રૂ. ૧૧.
માસીન ઇન્જાન ૪૪ ૪૪૦ કિ. રૂ. ૨૦. સચિત્ર ૧૪ ચિત્રા રૂ. ૧૦.
પેતા—ગ્રાજબરોડી લુક ડીપા. નં. ૧૪ પેટ-૬૪૫૫૫ (અલગી)

ચંચાનાં છે સોન-ડેન્ડ આપલ અને રૂડીમ એનજન
માથલઈ, ૧૫૦ પ્રેક્સ, ૬૫, ૫૫૫૫ વજેરે.

બેચા—N. C/o મોજ-મળહ

૪૨મન રિવોલ્વર નવજન મુલ્ય ન સાથ તે પેલા
પેલા મોકલવામાં આવશે. આ
પેરોલનો લખાણ મેલાની ૪૨મન નથી. એક વખતમાં ૧૦૦
પેરોલનો મથકો પ્રાપ્ત જેમ જેમ પેલા દલાવશે તેમ તે
પેરોલ ૧૦૦ હજાર વશે. ૧૦૦ હજારનો મથકો મળે.
કો. ટ. ખ. યાચે રૂ. ૮ વશે
પેરો-મિલ કંપની (મોજ) પેટ ૪૨૫૫૫ પ્રાંત અસીક

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મોસ્ટરોજ એફ ધો કાર્ટ એફ લંડન

ઈંગ્લાંડના સતરમી સદીના રાજ પ્રીન્સ એફ વેલ્સ અને
અર્મીય તથા ઉમરાવ જાદીઓના ચિત્રવિચિત્ર મોપાળાં પાંચ
પાંચ ચિત્રો સાથે દરેક ભાગના ૧૪ આના. આ જા. ખ.
લાનનારને ૧૦ આના.

મોજ-મળહ કાર્યાલય મુંબઈ ૪

દુકં મુદતમાં બહાર પાડે

(મી. મોહનલાલ યુવાનીની)

શ્રી આર્યોદય નાટ્ય સંસ્થાનો

નવો ખેલ.

ચુનંદા એક્ટરો તથા એક્ટ્રીસોના એકત્ર બળથી-નવીન સીન
સીનેરી-ઉત્તમ પોષાક સહીત ધણીજ દુકં મુદતમાં બહાર પાડે.
ઉમેદવાર એક્ટરો તથા એક્ટ્રીસો મળે.

ગાળ પીકા કુપર મેનશન નં. ૧ બીજી. માળે
રાહમિ સવારના ૬ થી ૧૧

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બાળે ભાઈ છે!

ત્યારે

નવજનમાં, મોપી, મોપાનીયા, વજેરેને માટે તમા
ચિત્રોના બ્લોક બનાવી અર્ચમાં ઉતારવાનું આ માટે પૂરક કો
છે? એક વખતે અમારી મુલાકાત દ્વારા, ચુવરાતાના નામીય
ચિત્રકારની પોઝીથી ચિતરાણે ઉત્તમોત્તમ ચિત્રોના બ્લોક
અમારી પાસે દેવાર છે. ધણીજ સરતા દરે આપોશું. એક વખત
નમુનાઓ જોઈ પાછ કરો.

બેચા બાવળ મળા-મેનેજર-મોજ-મળહ મુંબઈ ૬

સીનેમાના સમાચાર

લખનાર:—૨૧, ચિત્રપટ્ટ

નટ્યકલાની આવરકતા

લગભગ પચાસેક વર્ષ પહેલાં આ દેશમાં આનંદ લેવાનું સ્થાન લાપાટ સિવાય કાંઈ પણ નહોતું. તે લખાઈની ઉદ્દોષિત યત્ન. તેની જગ્યા નાટકોએ લીધી અને એ નાટકોનો પણ જગનો દેખ જાણુ વહી ગયો હોય, તેમ તેને દેખપાર કરી સિનેમાએ પોતાનો અડદો જમાવ્યો. આ પચાસ વર્ષના અરસામાં અનેક નટ-નટીઓ ઉત્પન્ન થયાં અને રંગભૂમિના તખ્તાને પોતાની કુળાથી ચમકાવી તારાજાની માફક અદસ્ય થઈ ગયાં. છતાં નથી તે લોકોમાં યુગોત્તર ઈતરન કે યાદગીરીની એક પણ વસ્તુ કે જેથી લખિયના અભિનેત્ર વર્ગને જાણવાનું-શિક્ષણ લેવાનું સાધન થઈ શકે. જેમ જેમ વખત જતો જાય છે, તેમ તેમ પ્રશ્નાત્મ નટ-નટીઓની માફક આ દેશનો અભિનેત્ર વર્ગ પણ સાધારણ રીતે ઠીક કેળવતો જાય છે, પરંતુ તેઓમાં એકસપી કિંવા સંપ્રસક્તિ નહિ હોવાથી, તે દેશની માફક આ દેશની અભિનેત્રકળા તેટલા પ્રમાણમાં ખીલી સૂઝી નથી. ઉચ્ચ અને કેળવાયેલા વર્ગે હજી સુધી આ ક્ષેત્રમાં લાજ લીધી નથી, તેનું કારણ પણ એજ છે. કારણ કે આનંદકાલ આ ક્ષેત્રમાં લગભગ નેહુ ટકા લાજ હલકી થતોનો દાખલ થવાથી કળાને જે પ્રમાણમાં ખીલીવતી નોંધે છે તે પ્રમાણે જન્યું નથી. ઉચ્ચ અને કેળવાયેલા વર્ગને જો આ ક્ષેત્ર તરફ ખેંચી લાવવા હોય તો તેણે એક 'અભિનેત્ર સંઘ'ની ઓળખ આવરકતા વિચારી લીધી. આવા સંઘદ્વારા નટ-નટીઓ એકત્રિત થઈ પ્રામાત્મ અને પોતાના નટ-નટીઓનાં જીવનનો અભ્યાસ કરી શકે છે. નાટ્યકળા-અભિનેત્રકળા-નટ્યકળાનું શિક્ષણ લઈ શકે છે. જ્યાં સુધી મટિ ખાસ એક મંકાન લઈ ત્યાં દર મહિને સારા નિશાનો અને અનુભવીઓનાં લેકચરો તથા ઉચ્ચરકત કલાનાં શિક્ષણની અવસ્યા કરવામાં આવે, તો આ દેશની લલિતકળા પણ યુરોપની બરાબરી કરે, એમાં કાંઈ પ્રકારનો શક નથી આવા મંકાનની અંદર એક સારી લાંબિયેરીની તથા મુગ્રવપની પણ આવરકતા છે. જુદી જુદી ભાષાના પ્રયોજન ગાંધ્યન તથા જુદા જુદા દેશના રીત-રીવાજ પહેરવેશનું જ્ઞાન પ્રત્યેક મેળવના પ્રોત્સાહન મુગ્રીયમ નહોતોય થઈ પડે અને મેકઅપની અંદર જે પગાળીએ ધણે રથેજ જોવામાં આવે છે, તે દુર થઈ જાય. પ્રશ્ના-ત્મ દેશમાં આવા સઘો ધણુ અસ્તિત્વ ધરાવે છે અને તેઓ

પોતા પોતાનાં સમિલનો પણ કરે છે. હમણુંજ ખબર આપ્યા છે કે, અખ્યાત "એડિન નેશનલ થિયેટર" ના અધ્યક્ષ મોરિસે ક્રાસિન ગેગીવાર કે જેઓ ક્રાન્સના એક અગ્રણ્ય અભિનેતા જણાય છે, તેમણે લંબિયે નેશનના માફક નિખિલ અભિનેત્રસંઘ સ્થાપન કરવાનું ખીણું ઝડપું છે. આગામી ગ્રિમ મંત્રુમાં તેમણે પેરીસ્ની અંદર ઉકત સંઘનું સંગ્રહન કરવાનો નિર્ણય કર્યો છે. અને તે માટે 'જર્મન અભિનેત્ર સમિતિ'ને આમંત્રણ આપવા દાવમાં જમીની ગયા છે. યુરોપ અમેરીકાનાં પ્રમુખ નટ-નટીઓ આ સંગ્રહનમાં લાજ લેવાનાં છે, જ્યારે એશિયા જાપો-ઉકત કળામાં સમજાવું જ ન હોય તેમ તેને જાતજ રાખવામાં આવ્યું છે. અને તેનું મુખ્ય કારણ એટલુંજ છે કે, આ દેશમાં તેવા સંઘ કિંવા સમિતિના અભાવે પરદેશની અંદર અંદિનાં કાળાકારો પ્રસિધ્ધમાં આવ્યા નથી, કિંવા તેનું કારણ તેમને સાધન મળ્યું નથી. તેથી અમે આશા રાખીએ છીએ કે કાલ વિવચન નહિ કરતાં નાટક અને સિનેમાની ઉન્નતિ ઇચ્છનારાઓ અગ્રેસર થઈ 'અભિનેત્ર સંઘ'ની સ્થાપના કરે તો નાટ્યકળા-સિનેમા-નટ-નટી વગેરેને લાજ દાપકથવા સિવાય રહેશે નહિ.

નવી ફિલ્મો—

લંકાની લાડી અને યાદગીરી વર-ગોહિતર કપનીનું સુપર પ્રોડક્શન રજુ કરનાર પ્રેસર્સ દેવારે લખક મી. દવે. દોડાપ્રાર મી. દેવારે ડાયરેક્ટર મી. હેબી મારસર. ધણુ લાંબા કાળે દેશી સિનેમામાં ને કાંઈ ફિલ્મો વિશેષ ખ્યાલ મેળ્યું હોય તો લંકાની લાડી જ. અમે એક વખત કહી ગયા છીએ તેમ મૂળ વસ્તુને-તેના ઉદ્દેશને વળગી રહી-કુલ ગુરુદ્દીની માફક તેને પોણા દસેયો રજુ કરી-સાકી દેવા નહિ દેતાં વાતાના અપાદને સજ્જતાથી રજુ કરવામાં મી. દવેનો હાથ અત્યારે તો કાંઈ પકડે એમ નથી. લંકાની લાડીથી તેમણે દેશી ફિલ્મોમાં ક્રાંતિ કરી છે, અને જે જે દસેયો રજુ કર્યા છે, તે સાબીન કરી આપે છે કે, ધીરજ અને ખંતથી ને કામ કરવામાં આવે તો યુરોપિયન ફિલ્મોને પણ ટક્કર ખાંરે તેનું કામ કરી શકાય.

એકદીગ-કણ-મી. ખસીલનું કામ સારું છે, તેમનાં સાદસ અને વેપં વખાણને પાત્ર છે. હંસાવતી-ખિસ ગૌહર નવીન એકદેસ હોવા છતાં સાધારણ ઠીક જણાય. પરંતુ ખ્યાનમાં રાખવાની જરૂર છે કે, અસ્વાર્થાધીન ને નાટકી એકદીગની હજી પડી જશે તો પછી દલાવતી મુરદસ થઈ પડશે.

દોડાપ્રારી-આઉટડોર લેડેશન સારાં લેવામાં છે.

દોડાપ્રાર-અસાધારણ.

ડોડાપ્રાર-અસાધારણ જે ઉદેશ તરફેર ફિરમનો નવો શ્રમ થઈ રથે છે. નવદીન અમેરીકન મીમેમાં રજાઓ આમાં મુખ્ય કામ કરે છે. સાદસિક કમોની સીરીયેટની માફક આ શ્રમા પણ દરમને દરમયાની નામે તેવા જાવાની પૂર્ણ છે.

॥ममता—कृष्ण हिम कुं. तुं सात सातनुं विनयत.
 लेखक भी. कृष्णकुमार. उपरिदर भी. सदास. शैलाप्रभर.
 भी. लक्ष्मर.

વસ્ત્ર—સૂંગાર રસથી ઝળઝળ ઉભરાતું આ ‘સ્ત્રીસંગે
દાખ’ પોકર છે. એક દંડનો પ્રતાપ અને દીક સિનાથી
ફિમ બરુર છે. વસ્તુને નેરદાર કરવા નવાં એકસોને ઉપેક્ષા
હોત તો દીક થાત. એકંદરે ફિમને : ‘પ્યોટ, નેવાં સારી
લેવાય છે. અપો આરા રાખીએ છીએ કે મી. કુલુકમાર હવે
કાપ નવી નેરદર રેટોરી રજુ કરી નામનામાં વધારો કરશે.

એકદી(ગ-મી० ગંગારામ તથા એમીલીનું) કામ હીક છે.
ગુલાબનું કામ પણ વખાણુને પાત્ર છે, જ્યાં ગંભીરપણામાં પણ
મહોદાના પલકારા વર્તા નથી!

ફોડામાફી—સારી. મી. બુધારને સાખાણી ઘટે છે.

દેવેરે—સાધારણ.

*
નવી ખબરો—

દોહિદાર—સિનેમાની રાણી તૈયાર થવા આવી છે.
લંકાની લાડી પછી આવશે.

કૃષ્ણ— ઇતિહાસિક વસ્તુ પન્નાની તૈયારીઓ ચાલી રહી છે.

લક્ષ્મી—પંચાંગના આઉટડોર સિનેા માટે કંપની વડેદરા ઉપરી ગઈ છે. સંભળવા મુજબ પંચાંગની વસ્તુ અંગેના એક પ્રખ્યાત ધારારાજીએ લખી છે, વળી એવા પશુ બજાર સંભળવામાં આવ્યા છે કે, પંચાંગ પછી નળવૃત્તિના નવલકાશાર રા. મુન્શીની એક સામાજિક કૃતિ કંપની બહાર પાડનાર છે. આવ્યા સારા અને યોગ્યપેલા સાદુરોની મદદ મેળવવા માટે કંપનીને મજારકબાલી થો છે.

દાખલ—મેં ગોપાની લાખ ટ્રાન્સ 'ચ' નવખસુત પોસ્ટર
મેસેરીઃ ઉપર લટકાવી દીધું છે. રાખલા આ નવી તરેહના
પોસ્ટરમાં કાંઈ ગુઝ રહ્યો સમાયેલું છે યુ? કોઈ ગોપા પર
નવખર ઉઠ્યું હોય તેમ જાણાય છે, ન્યારે બીજા પર યુ છે
તેનો બે કાષ ઉઠ્યો?

મહારાષ્ટ્ર—મૈત્રિદાસિક વસ્તુને જાહેર મી. બાબુરાને આ
પાને પાસળીક વસ્તુ પસંદ કરી છે. 'ગજપૌરી' થોડા
ખામાં રજુ થશે.

સારસ—આજસય મસ્તાની ગઇ કાલથી મેન્જેરીકમાં રહ્યું
યજ ગઇ છે. ડેવસાનું પીર તૈયાર છે, જ્યારે પીર બાગાની
તપાસીએ ચાલી રહી છે.

કુળી પાલીમ

ମାମୁରୀ ବାମନ-୩. ୧) ଏ. ପି. ଆର୍. ୩. ୩-୪-୦

दि. १५.१२.३५

*—मोक्षमार्गः, सांख्यिक, अद्वैत शिवाय गिरधर मुन्शी ।

મોજ--મજાહ ઈનામંમાળા નં. ૨

• इषिया पर्यासनां सोऽण् णनाभे।

નીચે જણાવેલી કુપતમાં અત્યાર સૂધીમાં પ્રખ્યાતિ
પામેલ સારામાં સારી

પાંચ સિનેમા નટાઓનાં નામ

લખી મોક્ષલનાશ્યોમાં ૩. પચ્ચીસનાં સોળ
છનામો - વહેંચી આપનામાં આવશે.

ઇનામોની વીગત-રૂ. ૭, ૫, ૩, ૨, ૧, નાં
એક એક મળી કુલે પાંચ—પ્રાર આનાનાં ૭—
અને આઠ આનાનાં-પાંચ મળી કુલે સોળ

ઇનામે આપનામાં : આવશે.

આખ્યાં ઇનામોના શોધક રૂપિયા નહિ આપતાં
તેરતી ઈંમતનાં અમારી પાસેનાં પુસ્તકે આપ-
વામાં આવશે.

પુસ્તકો મોકલવાનો ખર્ચ હતામ મેળવનારને
શીર છે.

આ ઇતિહાસની હરીકાથનું પરિણામ તથા દરેક નીતીને કેટલાં મત મળ્યાં તે તા. ૨૭-૧૨-૨૫ ના અંકમાં જાહેર દરવાખો આવશે.

કુંપત સિનાય ઇન્દ્રામની હરીદાઈમાં નામ
દાખલ થઈ શકશે નહિ.

મોજ-મજલદ ઈનામમાળાની કુપન

11. 13-12-24

अभ्यास सारांश सारी पांथ नृतीनां नाम

9

Y

3

31

3

दी-

2.

Fig. 2

xi

ભયંકર લડાઈ અને માહામારીનો રોગ—

પ્રજાસંઘ પોકાર કરો ઉઠે નહિં તો શું કરે ??

“સુલોહ કરો—ખસ—સુલોહ કરો”—એજ પોકાર

બુદ્ધેશખંડની—રાજ્યની અને વૃદ્ધ રાજની—આખરે બચાવનારી વીર બાળાની સમજવટ-
ઉદારતા—અને જાતિ મહેનત પાંસે પ્રજા લાચાર બની—લડવા તૈયાર થઈ તે આખેડુખ
કિસ્સો—મહારાષ્ટ્ર ઇતિહાસનું એક દ્રશ્ય

જુલો શનિવાર તારોખ ૧૨ માંચો શરૂ થયેલ

શ્રી શારદા ફીલ્મ કંપનીનું પનોતું પીકચર

વીર બાજરાવનું શૌર્ય સાથે ઉદારતાનું દિગ્દર્શન કરો

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

આવે છે !

રાયલ આર્ટ સ્ટુડીએસ
ગૌરાપ્તનું એક જવલત ચિત્ર

રા' નવધણ

દધિત્યોનો ત્રાસ

શુભના દુખથી વધારે બધું કર ત્રાસ કોઈ પણ દહરો ઉત્તમ-૪ કરી શકે નહિ. શુભનું દરદ એટલે કે અન્યથાની રાત્રીઓ અને દુઃખના દહાડા. બધારે તે ભયંકર દુઃખાવા તમારા પેઠી અને બાળામાં ચાલતો હોય ત્યારે તમે કંઈ પણ કરીશ શકો નહિ.

આથી વધારે યાવજનુભવો ધ્યાન એ છે કે તરતજ લીટલના ઓરીએન્ટલ બામનો ઉપયોગ કરવો. હંડી અને સુખકારક અસર દુઃખને હાંપી કાઢશે અને તમને શુખી બનાવશે.

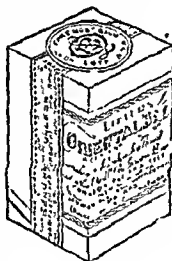
તે તમારા દરદનાં તીક્ષ્ણ ભાવોમાંને અટકાવી રેશે. અને અણુઅણુ રહેતા સ્નાનતંત્રમાંને શાન્ત કરશે. તેનાથી મધુર શાન્તિ મળશે. જો તમે શુભના દરદનો ભોગ થઈ પડ્યા હો તો આ અકર્મીર ધ્યાનનો એક યોગ્ય એકદમ ખરીદવાનું ભુવતા નહિ તમે તેના વગર ચલાવી શકશો નહિ. કેમકે બધારે બીજા દવા કંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આરામ થાય છે.

ડૉ. રા. જી દરેક રીશીનો. દરેક દવાગણને ત્યાંથી આપા દિલ્હીમાં મળી શકે છે.

લીટલના ઓરીએન્ટલ

બામથી અરામ થાય છે નિરાશ થઇને પડી રહેતા નહિ અને દુઃખથી મરી જતા નહિ. સ્નાન થાઓ ! બધા દુખાવા અને દરદમાંથી આરામ મેળવો ! લીટલના ઓરીએન્ટલ બામ તમારા પતી લગાઇ કરશે અને દુઃખની 'હેન્ડ' નિવારણ પણ રહેવા રેશે નહિ

કેટલીક બાલકીઓ હાલ જે કાઢવામાં આવી છે તેમાં રૂપિયાપાંચથી રૂપિયા સો શુધીની કુપનો છે. મધ્યે વરસે લીટલના ઓરીએન્ટલ બામની રીશી ખરીદનારઓમાં પદરસો રૂપિયા આવા કનામમાં વેચવામાં આવ્યા હતા તથાઈ નશીબ અજબ વે.

લીટલનો

ઓરીએન્ટલબામ

સરવે જાતના દુઃખ અને

દરદો મટાડે છે

જેવાં કે

સંધીવા, રૂમેટીઝમ, હમરનો દુખાવો તથા માથાનું દુખનું વીગરે. એક ઝબન કરતા વડુ દરદ મદાદનાર તત્વોનું એક પ્રજ્વળ મુદર ભેજ છે જે કુદરતે નથી છે.

પ્રાણીની ચરબી તેમજ કોઈ પણ ધાતુનું તત્વ નાખવામાં આવ્યું નથી. લ્હોજ ઉત્તમ અને સર્વોપરી દુઃખ મદાદનાર આ બામ છે.

| મુંબઈ ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ડાક્ટરી

નરોત્તમ ગાર્ધર એન્ડ કુંઠા,

શેખ મેમન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨.

રાજાની (વૃધ્ધ) અને રાજ્યની આખર કોણે જાળવી ?

હજારો સૈનિકો સામે ટકકર કોણે ઝાંઘો

એ તો મસ્ત-મસ્તાનીએ અને મહારાષ્ટ્ર-વીર નર બાજરાવે—
મમમાં નીરાશા પણ તે મસ્તાનીને મહી-ધરિણીએ શું થયું ?? તે જાણવા-જુઓ

શનોવાર તારોખ ૧૨ મીથો શરૂ થયેલ

શ્રી સારદા ફીલ્મ કંપનીનું જોલું ચિત્ર

બાજરાવ મસ્તાની

જેમાં કાચવાહકોએ નર અને જહેમતનો કેટલો ભોગ આપ્યો છે, અને વસ્તુ દરેક રીતે લેકમિ
થાય તેના માટે કેવી મહેનત લીધી છે તે કહેવા ગાઇ બતાવવાની જરૂર નથી.

મેજેસ્ટીક સીનેમા ગોરગાંધી

આવે છે “સૌરાષ્ટ્ર વીર” કૃષ્ણ સીનેમા
દુબાશ થીએટરમાં

भोज-भोज

७५५५५

વીર નર અને ખહાદુર બાળા બેએ કમાલ કરી.
આખું અકવાડીઉં લોકોને અસાધારણુ ખેચી રહ્યા-જેથી
શારદા કોલમ કંપનોનું ઐતિહાસિક ચિત્ર.

ખાંજીરાવ મસ્તાની

બીજું અકવાડીઉં

રાતના વખતના લડાઈના સીનો ખરેખર કમાલ કરે છે એક સરખો રસ
જામનો જાય છે-વધતો જાય છે-જરૂર જુવો.

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

આવે છે!

મોટા ખર્ચે
તૈયાર કરેલ

રોયલઆર્ટ

સ્ટુડીઓનું

ખેચાણુ કારક
ચિત્ર

રા
ન
વ
ધ
ણ

આવતા

આવે છે!

જેમા માસ

જુબેદા મુખ્ય

કામ કરે છે તે

વી
ર
પ
સ
લી

શનીવારથી

પાંચ મુદ્દા ૫]

રવિવાર તારીખ ૨૦ મી ડીસેમ્બર ૧૯૨૫

[૪૨ જી. અંક ૩]

આ આવાડીકા પ્રસિધ્ધ થતી વાતોઓના પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે
મોક્ષ સમાજ અલિપ્તપરથી ઉપજાવી કારેના નથી. આ મેં મ

દરિયાવ દિલના દોસ્ત!

કવવાસિ.

જુદા જરી નહિ ધારે, અમારૂં તે તમારૂં છે,
કષ્ટલ છે રાત્રીને નાને, તમારૂં તે અમારૂં છે—

દિયો જો મિત્ર મેના ને, તમારા તે અમારા છે,
લિયો ધાણી અને ફગવા, અમારા તે તમારા છે—

ચુચવતા છત્તરથી લોક, તમે હો તે અમર છે,
મુખો દ્યો મા નળીયા તો અમારા તે તમારા છે—

દુઝડી ભેગ છે કાળી! તમાગી ને અમાગી છે,
બિચારી દ્યો ભને ધાળી! અમારી તે તમારી છે—

દિયો ગિમ્તી દુશાયાઓ, તમારા તે અમારા છે;
કદી દ્યો કાલો ગાલા, અમારા તે તમારા છે—

હજોના દિયો કલકા, નેપાના તો અમારા છે,
લિયો આની નિકલની એ, અમારી ને તમારી છે—

દિયો શેરર કે બગીચો, તમાગી ને અમાગી છે
ભલે આડું રમસિયું દ્યો અમારૂં તે તમારૂં છે—

દિયો કુલ—બાગ મરમવતી, તમારી ને અમારી છે;
ધાર કે કેરકાની દ્યો, મુખી વારી તમારી છે—

તમાગ મલેલ ને માળા, ભલે હો તે અમારા છે
લિયો ખરેર અમરનાં, મુખીથી તે તમારાં છે—

લિયો મુજ જ'વદાદાની, શેષ આણુ તમારી છે;
મરઘી યો છુવાની તો, તમારી તે અમરો છે—

અરે! હો સર્વસિદ્ધિ તો તમારી ને અમાગી છે,
મુખી દારિદ્ર્ય સભાળો, અમારૂં તે તમારૂં છે—

ભલે હો સ્વાર્થી તમે સરખા, 'બાલ' મિત્રો અમારા છે
અહા! નિરવાર્થી અમર સરખા, સરલ મિત્રો તમારા છે—

કુરક નહિ જાણવો જરિયો 'બાલ' અમર કે માળા
જુગવા દેહ પલુ આપા, એક તમ કે અમારાનાં

જમાનાની બલીદારી, મૂકિ ગાગર લિયો ગોળાં,
લિમચના વાણિયાં દેવી! કલીના મિત્રવા! ભોળા
દોરા-દરિયાન આવાથી, વિચારી વર્તવાન છે.
કમાયો પોતસાન તો, 'બાલ' જડયે જવાન છે—

આસકલિ

• 'અમારૂં' કે તમારૂં' જોજ છે ને! આમ કરે
વાલિમિત્રોના જમાનાના પરિચયથી રહસ્યભેદ વિનાં
સગળ-લેખક

રાજનગર ૨૬૨૨

લખનાર—શ. ગુપ્તાદત્ત

(ગયા અંકથી ચાલુ)

(૨૧)

રમા અને રામપ્રસાદની મુલાકાત થયાને એ દિવસ વીતી ગયા હતા સંધ્યાકાળ વીતી થયો હતો વસુધરા ઉપર ધીમે ધીમે અધકારનો મિસ્તાર ચલતો હતો. એકાદશીનો દિવસ હોવાથી રેલુકાએ ઉપવાસ કર્યો હતો. હમબુ તે નવલગા નાણુવની મશિનપુરાગા મકાનમાં જ હતી અને રમા તેની એક બેડેનપણીનું લગ્ન હોવાથી મહેરમાં ગઈ હતી. આને રાત્રે રમા શહેરમાં રોકાવાની હતી.

રેલુકા ને ખંડા બેડી હતી તે ખંડા આંખા પ્રકારવાળી એક બતી સળગતી હોવા છતાં એ આંખા પ્રકાર બળે કે એ રથળની નિર્જનતાને વિશેષ ભય કરે રૂપ આપતો હતો રેલુકાની સિદ્ધિદા નિદ્રાધીન થઈ ગઈ હતી.

એ નિર્જન રથને વિષય રેલુકા ચિંતાતુર ચિતે બેસી રહી હતી તેના મુખમંડળ ઉપર ઉદ્દિગ્ધતાની ઊંચાઈ ઘણી હતી. તે વિષય હોવા છતાં તેનું શારીરિક સૌન્દર્ય સદૃશ પણ મોણું થયું ન હોતું. તેની એ રૂપજોતિ સુખના પ્રકાશ જેવી રમર લાગે પરંતુ પૃથ્વીમાંની ચંદ્રજોતિ જેવી ચીતળ તેમજ નેરળે બાંધેલી હતી. એ રૂપમા લાલસાના તરંગો ત્યજ કરતા હોતા, પણ પવિત્રતાનો શાન્ત સ્વામી બાવ આપ આતે હતો. એ રૂપ તેના અતર ભક્તિનયી ઉભયપ્રાપ્ત ત્યજ એવા સંભવ હતો. રેલુકાના પ્રસન્ન નયનોની દૃષ્ટિમાં સદૃશ પણ ચંચળતા કે વિદુલગત ન હોતી.

અચો કલાક વિચારોમાં વીતી ગયો રેલુકાએ સમ્યાવસ થતાના વિચારથી બિહાનું તથા કાંઈક કાઢી નાખી તે સૂઈ જવાની તૈયારી કરતી હતી એવામાં નવલગા નાણુવની તેની પાસે દાબર થયો. કાળા રંગના ઝીણા મલમલના પોતમાંથી રેલુકાનું રજાભવિક અંગે ઊંચા રૂપે પ્રકાશનું હતું.

નવલગાની ચિત્તશૃતિ આને વિશેષ ચચળ બની ગઈ હતી. મા વિશેષ ત્યાજ પાણી પડેલું હોવાથી તેનો લાગણ્યમિત્તે બાવથી સળગી ઊઠ્યો હતો. પોતાના મન સાથે તે આને મુકે રાખવો દર સંકલ્પ કરીને જ આવ્યો હતો. તેની નાકમાં એક પ્રકારની અસ્વાભાવિક તેજસ્વિતા દેખાતી હતી. તેનાં કર્ણમાંથી અતરની તીવ્ર સુવાસ આવતી હતી.

નવલગાને આવા ક્વખતે ઉપરિચિત થયેલો નેહ રેલુકા સંકલ્પિત થઈ પોતે એકલી તેમજ અસદ્દાય હોવાથી એક પ્રકારની આશંકથી હાથકાળ માટે તેનો અતરમાં કંપી ઊઠ્યો; છતાં પોતાના આત્મવશતા ઉપર સશય લાવવામાં પશુ પાપ છે. એમ સમજી તરફથી તેણે પોતાના મનનું સમાધાન કર્યું. પરંતુ વખતે તેણે મચાસિયત કર્યું તથા સરળ લાવથી તેણે નવલગા તરફ નેહ કર્યું, “તમે આતરે આવશે એમ મને લાગતું તર નેહું તેથી હું સહ જવાની તૈયારી કરતી હતી; બેસો. હું તમારે તૈયાર કરું છું.”

નવલગાએ ચિત્તની ઉત્તેજનાને કાંઈક અંશે દબાવીને કહ્યું, “હજી રમા એની બેડેનપણીને ત્યાંથી નથી આવી કે?”

“ના, કાલે રહાને આવવાનું કહી ગઈ છે.”

“હીક હીક. આને રસોઈ પણ નથી બનાવી કે?”

“મહે એકાદશી કરી છે. થોડું દૂધ વધ્યું છે તેની તમારું છું.”

“હું જમીને જ આવ્યો છું તેથી મારે માટે તમારે કાંઈ તકલીફ લેવાની જરૂર નથી. વળી દહીં છીંકી ધાવે છે છતાં તમે અપવાસ કરો એ વ્યાજબી નથી.”

“એને મહે દૂધ પીવાની રૂબ પડેલી છે. વળી મત તેમજ અપવાસ કરવા એ વિધવાનો ધર્મ છે. ગયા જન્મનાં પાપોની શિક્ષા આ જન્મમાં મોજાવું છું. મને આવતા જન્મે શાન્તિ મેળવવા માટે મારે શાસ્ત્રોનાં વિધિવિધાન પાળવાં જ નેહાં.” રેલુકાએ એક સાધી ઓના મુખમાં શોભે એવાં વચન ઉચ્ચાર્યાં.

અસ્પર્શકાળ સુધી સુપ રહ્યા પછી નવલગાએ કહ્યું, “તમારું કહેલું ખરું છે, પરંતુ આપણું શાસ્ત્રોનાં વિધિવિધાન કાળ પ્રસન્નને લક્ષ્યમાં રાખી રચવામાં આવ્યાં હતાં. પ્રાચીનકાળ અને અર્ચાચીન કાળમાં વલ્લો ફેરફાર છે. એ પ્રાચીનકાળમાં અસ્પર્શને રૂપ કરવામાં પાપ ગણાતું હતું, ત્યારે ચાલુ જન્મનામાં અસ્પર્શથી અલગ રહેવામાં પાપ ગણાય છે. અસલના વખતમાં સ્ત્રી પુરુષો પત્નીસ ત્રીસ વર્ષની ઉંમર યતાં સુધી યલચલ પાળી અસ્પર્શસની પસંદગીથી લગ્ન બહુતરી નેહાં હતા ત્યારે આજકાલ માતાને ધાવતાં પાળક બાળિકાઓને લગ્ન બંધનથી બાંધવામાં આવે છે. એ વખતની કેળવણીમાં ધર્મને અમરણાનું હતું, ત્યારે આજકાલની કેળવણીમાં સ્વલંકૃતતા અગ્ર રચાને વિરાગે છે. આ બધો કાળધર્મનો મહિમા છે. ધર્મ કાળને અનુસરીને હોવા નેહાં” નવલગાએ શુક પડિતાઈ દર્શાવતાં કહ્યું.

“ભાઈ! હું અભણ સ્ત્રી જાત છું. મારામાં સદૃશ પણ જ્ઞાન નથી, છતાં વિષય માટે દૈહિક કષ્ટની આવશ્યકતા છે એ હું જાણું છું અને તેથીજ મનોપવાસ કરું છું. ભોગ ત્રિલાસથી ચિત્ત ચચળ બને છે અને પરિણામે વિશેષ ભોગ ભોગવવા માણુમ લક્ષ્યમાં છે. તમારો જીવનનું મંદલ છે. કષ્ટ નેહાં સ્વામી સ્વામી થઈ રાકાવું નથી. ને દૈહિક કષ્ટ નેહાં વિના મુકિત મળી શકતી હોત તે યોગીએ, જ્ઞાનીએ અને મહાત્માએ

એકાંત રચો વાસ કરી, વિશ્વના પ્રયોગથી અવગ રહી મોઝ સાધના અને જ્ઞાનાનુશીલન શા માટે કરતુ ?” રેણુકાએ કહ્યું.

“તમે કહે છે એ પરજનન વગેરેને હું માનતો નથી.

પણ હિંદુ સમાજના વિધવાઓની દયાળુનક ફુડાશ જોતાં હર કોઈનું હૃદય કંપી ઉઠે તેમ છે. ઇશ્વરના સર્વળા કાપશ કાલુનેનું ઉત્તરોત્તર કેવળ હનનામિત્રી હિંદુ વિધવાઓ માટેજ કરવામાં આવે છે. સમાજના અવગંધી શાસનથી હિંદુ વિધવોએ નિર-પાયે બહાવર્થ પાળવું પડે છે. પરિણામે પછી યુધ્ધ બાળક-ત્વાઓ થાય છે અને માતૃપ્રાણ વગરનાં બાળકોથી અનાથાશ્રમોમાં બાળકોની સંખ્યામાં વધારો થતો જાય છે.” નવલશાએ કહ્યું.

“લાહ! અહીં તમારી જૂલ થાય છે. સુધારક સમાજમાં અથવા તો આજકાલ સુધેરેલી ગણની સાતિઓમાં કન્યાની ઉંમર પચીસ નીચ વર્ષની થવા છતાં તેનો વિવાહ થતો નથી તારવા-વરથા સુધી કુવારી રહેતી એવી કન્યાઓના શરીરમાં લોહી માંસ નથી દોતા કે? તેમનાં છાતન કંપમય નથી હોતા કે? તમે તો સધળા દુઃખનો સમાવેશ હિંદુ વિધવામાં થયેલો જ જુઓ છો એ નવાઈ જેવું છે.”

“પરંતુ સુધારક સમાજના કન્યાઓ મુખ્યત્વે કરીને પોતાની ઇચ્છાથી કુવારી રહે છે.”

“ત્યારે હિંદુ વિધવાઓ તેમની ઇચ્છા હોય તો વૈધવ્ય ન પાળી શકે કે? બીજા સમાજની કન્યાઓ કરતાં હિંદુ વિધવાઓ તરફ તમારી શ્રદ્ધા કેમ ઝાંછી દેખાય છે? હિંદુ વિધવાઓમાં ચારિત્ર્યનું ઝોલું છે એમ માનવાનું શું કારણ છે? જો બ્યલિયારનો ભય હોય તો તે સર્વળા સમાજમાં સરખો છે. ઉલ્ટું હું તો એમ કહ્યું છું કે, હિંદુ વિધવાઓ કોઠાર આચાર નિયમમાં રહે છે તેવી તેમને માટે બ્યલિયારનો ભય રાખવો ઘણા છે.”

“એ કોઠાર આચાર નિયમના બધનમાં બધાઈ રહેવાથી મનુષ્યના મનની શક્તિઓ સંકોચાઈ જાય છે. મનુષ્યને શું છે એ તેનાથી સમજી શકાતું નથી.”

“હું અમરુ માણસ તમારી આવી મેયટી ચાતો સમજી શકું તેમ નથી છતાં મારી સામાન્ય ભુધિથી હું એટલું સમજી શકું છું કે, આચાર નિયમમાં રહ્યા સિવાય મનના ખરાબ આવેલું દમન થતું નથી જેમનો સ્વભાવજ ખરાબ મારો જવાનો હોય છે, થોડો સ્વભાવજ ખરાબ રસ્તે જવાનો હોય છે તેમને ખેતી તાણી લગામમાં અથવા અંકુશમાં રાખવાની અજાય છે. આજનાં ઘણા થોડાઓ ઉચ્છ્રાંખ હોય છે. પરંતુ સવાર તેમને મરાશર પડે તી અંકુશમાં લાવે છે, એટલે તેઓ સીધે રસ્તે ચાલે છે. એવીજ રીતે મનના ખરાબ આવેલું આચાર નિયમના બધનથી દમન કરવું જોઈએ. એમ કરવાથી મનની ઉત્તમ શક્તિઓ બીજી થાય છે, પુષ્પોના ઉદાનમાંથી કાચ નિંદી નાખવાથી પુષ્પોના રંગ વધે છે તેવીજ આ વાત છે.

વિધવાઓ વતનિયમાં હિંદુ પાળે છે તેથી તેમનાં મનમાં સદિલુત, દયા, શ્રદ્ધા, બંધિત, પ્રેમ અને બીજા સારા લાવેલો વિદ્યામ થાય છે. સોદર શીઘ્રથી શોભે છે અને પૌત્રન સંપત્તિ શોભે છે.”

આ વિષયની ચર્ચામાં વિશેષ ઉડા ઉતરવાની રેણુકાની ઇચ્છા નહોતી, પરંતુ નવલશાના ચારિત્ર્ય માટે ભેત મનમાં સદગ પજુ સર્જક નહિ હોવાથી સરળ ભાવથી તે તેનાં વચનોન ખંડન કરતી હતી. બીજી તરફથી નવલશા આ વિષયમાં ઉડા ઉતરી રેણુકાના ચિત્તને ચલિત થયેલું જોવા ઇચ્છતો હતો. પરંતુ તેની એ ઇચ્છા વિફળ થતી જોઈ તેણે કહ્યું, “મુખ એજ મોઝ છે અને મનમાં એજ મહા પ્રભુ છે. ત્યાજ અને વૈરાગ્યની વાતો કરવી સહેલી છે, ત્યાજ વૈરાગ્યનો ઉપદેશ આપનારા ત્રિ મહર્ષિઓ અને યોગીઓ સુધ્ધાં મનમથની સત્તા ઓગળ લાચાર બની ગયાના ઘણા ઉદાહરણો હું દર્શાવી શકું તેમ છું. જ્યાં સોદરને પૌત્રન છે, ત્યાં મુખ્યત્વે આપણે અવશ્ય દોષ છે. અંદરે શરૂ પત્ની સાથે કરેલો બ્યલિયાર કાપથી અજાયબો નથી. છાંદે યુધ્ધવેશથી ગૌતમપત્ની અહરયા સાથે કરેલો સતિવિવાસ સુપ્રસિદ્ધ છે. કેવળ પુરુષ જાતિજ નહિ, પરંતુ અનેક સધવા વિધવાઓએ સત્યમાં પજુ જાતકમાં કંપાના સેકેડો ઉદાહરણો છે.”

“હવે આ વિષયની વાતચિત આપણી વચ્ચે લાંબા એ મંદને રીક લાગતું નથી.” સદેને વચ થઈ રેણુકાએ કહ્યું.

જાને જણા થોડો વખત ચુપ રહ્યાં. પોતાનો સંકેત કેવ રીતે પાર પાડવો એ વિષયના વિચારો જ નવલશાના મનમાં ઘોળાના લાગ્યા. સોશી રીતે કામ પાર પડે ત્યાં સુધી બળાકાજ નહિ કરવાનો તેનો વિચાર હતો. તેણે ચાતચિતનો પ્રવાહ ફેરવી કહ્યું, “ગઈ કાને મહે તમારા વામ ઉપર અંદી દબાર રાખવાના શેર ખરીદ કર્યા છે. હવે તમારે તમારી આજીવિકા માટે થિંતા રાખવાની જરૂર નથી.”

“તમારી લાગી લાગણી માટે હું તમારો જરૂરો ઉપકાર માનું તેટલો થોડો છે.” રેણુકાએ દુઃખમાં કૃતજ્ઞતા દર્શાવી.

“રેણુકાદેવિ! તમને આવા એકાંત વાસનો ઇંદાજો નથી આપતો?” મેદક દિશ્તિથી રેણુકાના મુખ તરફ જોઈ નવલશાએ કહ્યું.

“ઇશ્વર જે રિયતિમાં રાખે એ રિયતિમાં સતોથી રહેવું એ માનવની ફરજ છે.”

“અને તમારે માટે ઘણું લાગી આવે છે. સ્મારી પ્રવાસરથા—”

નવલશાનું કથન પૂર્ણ થતાં પહેલાં જ રેણુકા બોલી ઉઠી, “જદારી ના મેરજ હોવા છતાં પજુ તમે પાછા મળ વાત ઉપર જાઓ છો.”

“હજી તમે જદારી હવને ઉઠેલી ચકમાં હોં એમ લાગતું નથી.” આ શબ્દો ઉચ્ચારનાં નવલશાની દિશ્તિમાં તે બિલા યામતો હોય એવો ભાવ દેખાતો હતો.

“એટલે?” વિરૂપ શરૂદરીસ બની રેણુકાએ કહ્યું.

“હું તમને ખરા અંત કરેલથી માહું છું.” બહીતાં બહીતાં બહીતાં નવનવશાધી બોલી જવાડું.

“તમે મને માળખી બેઠન કરતાં વિશેષ માહો છો એ હું જાણું છું.” ધીમે ધીમે સહેલ વધતો જતો હોવા છતાં રેલુકાએ મિત્તને કાનૂમ શાખી કહ્યું.

“તમારી સમજદારી થાય છે, તમે મહારા હંદયમરિની આરાખા દેવી છો. હું તમને બાઈતરીક નહિ પરંતુ લક્ષ્ય તરીકે માહું છું.” નવનવશાના કંઈસરમાં જાણે કે વેદના ધરેલી હતી.

“ભાઈ! આજે તમારું ચિત્ત રિચર હોય હોય એમ મને લાગતું નથી. તમારા, મુખમાથી ને વાસ આવે છે તે ઉપરથી આજે તમે દારૂ પીધો હોય એમ લાગે છે. એ મહિરા પીવાથી આજે તમે ન મોલવાના શરૂ થો છો, આ ગરીબ બેઠનું કહ્યું આની ઘેર જાઓ, હવેથી કદાપિ મહિરાને સ્પર્શ કરો નહિ મહિરાપાની મહાનુભાવ માણસ પણ મકંડ બની જાય છે. દારૂડીઆ માણસોના વર્તન ઉપર દારૂ વિશ્વાસ મૂકી શકતું નથી. વળી દારૂ એ ઝેર છે. એ ઝેર પી તમે તમારા તન મનની પાલમણી ન કરો એજ ઉત્તર છે ભાઈ! હું તમારે પગે પડી પ્રાર્થના કરું છું, હવેથી કદાપિ આવી હાલતમાં અહીં આવશો નહિ.” અત્યંત દયાળુપણે કહ્યું રેલુકાએ કહ્યું.

“રેલુકા! મહારા આશ્રયમાં રહી તું મહારજન અપમાન કરે છે? આજનાકાના બાપકમાઈ વરાવનારા છેલજાઉ જેવો હું પામ્ય નથી. તારી આ બુદ્ધિપૂર્વકી ઉપર હું ચલાય થયો છું. મહિરાના અદ્ભુત માહાત્મ્યથી તું અત્યંત સહાય થી જ આવ મોલે છે. ભાષો રૂપિયાની ઉચ્ચપદાવલ કરનારા આખા દિવસની છેલ્લામથી કેટલાય ગરેલા સોટારીઆએ દારૂ પી રાત્રે બે બડી વિધિવિતિ મેળવી શકે છે. માફકસર પીવાથી બોસક પડે છે, સારી ઉંઘ આવે છે અને અવનવા નિમારો મળે છે રત્ન હાથમાં આવતા ગ્રેવી જેવી રીતે તેની પરીક્ષા કરી શકે છે તેની જ રીતે ને માણસે થોડા સારા પીવા હોય છે તે રૂપવતી રમણી રત્નની પરીક્ષા કરી શકે છે રેલુકા! સત્તર યાત્રાના પહેલે પગે જ તું પ્રેમભાગ ચપેલો હોવાથી યથાર્થ પ્રેમ સુખ ભોગવવા મહારજન અધીર બની ગયું છે તું મહારી પ્રજીવિની ચક્રસ તો તારા સકળ કષ્ટને અંત આપી જશે.”

નવનવશાનાં આવા ઉદ્ધત વચન સાંભળી રેલુકા આગી બની ગઈ. હવે જ તે પોતાની બૂલ સમજી શકી તેણે નમ્ર બાજને બદલે તીવ્ર તિરસ્કારથી કહ્યું, “તમે આપેલા આશ્રયમાં અટકી બેસી જીવના હોવાનો મને સ્વપ્ન પછુ ખમાલ હોત તો હું તમારા આશ્રયને તુરંત છોડી દેતો હોત. હિવાનાપણામાં તમે તમારો ધર્મ બૂલી શું બંધા છો તેવું તમને લાગ છે કે?”

“મહારજન ભગી મળું છે. આજે કોઈ પણ પ્રકારે તારે મહારી જીવન સંતોષની જ પડશે. તારી આ જાનુ હવેથી મિત્તે એ મહારા મન ઉપર કેવી અસર કરી છે એ તું કેવી રીતે જાણી શકે?”

ખિસે ખિસે છે કમલિની નિત દર્શન નિકરનાં આનંદ વિભોર બની જતું, નિજ ચંદ્ર પ્રતિ દર્શિ ફલિધર છુલે છે લાન, બંસીનૂહ કાનેં જાંભળ મુમ અપર્ષતા નિજ પ્રાણ, વીજીતાનનાં લયમાં ભળ તેવી રીતે તું રૂપથી હું લાન લાન છુલેલી જાં ને પાન રતિરસ પામવા, લોગી અમરે હું જું જાં

રેલુકા! પ્રાણચરિ! હું મહારા પ્રાણ તારા પગે પડી રવા તમાર છું.”

“અસીસ! એક વર્ષન જેને તમે બેઠન કહી છે. તરફ કુદ્દિત કરી પાપી વમનો ઉત્તારતાં તમને ધરમ આવતી કે? આશ્રયે આવેલી એક અજાણા ઉપર આવો! મુતારવો બ્યાજખી છે કે?”

આ કામને હિંચોગે આવી રીતે ન હુલે; આંખોએ આંખી પાટા કત્તવ્યને ન બુલે, બજવાન થઈ અબજને આવો છો ન આપો, બલિમ કરો પ્રજીવી, વચનો નહિ ઉઘોપો.

ધરમનો ભય રાખો, ઉત્તાર અવરથમાં આજે તમે ને બૂલ કરી છે તેનો કદાચ તમને પાછળથી પશ્ચાતાપ થશે. એ અજાણી આંતરડી કંઠાવવાથી ધરમ તમારા ઉપર નારાજ મશે. આજની રાત મહારા ઉપર દયા લાવો. આવતી કાલે તમારે આ પાપી આશ્રયસ્થાનોના હું ત્યાગ કરી જઈશ. અને જાં બેઠનો આપ કમાઈથી અમારાં પેટ ભરીશું.

ભરશું અમે આ પેટ મહેનતની કમાઈથી, મહેનતની રોડી સારી, આવી ભલાઈથી, રંડી થતી લનવાન પણ કમાનની કંગાલ છે, કંગાલ છું પણ નીતિ મનાઈ માત્રમાલ છે.

પ્રાણુતે પણ હું મહારા ધર્મનો ત્યાગ કરનાર નથી તમારે પાપી છંડા પાર પડનાર નથી.” રેલુકાએ જલ્દતાથી પોતાને સહેલ દર્શાવ્યા.

“આ તારો દુરામદ છે. તારી પાસે હવે ફૂડી બદામ જ નથી. જે મહારી માગણી કબૂલ નહિ કરે તો આનાજના એ એક દેખાંઆ માટે તારે બીજા માગવી પડશે. તારાં જ મનેદાર રૂપ મુધાની બ્યથાથી દુર મળ જશે. ગરીબીને અનુજ્ઞ થતાં આજે જે બૂલ કરે છે તે માટે તને પશ્ચાતાપ થશે.”

“નાના, તમારા આ પાપી આશ્રયસ્થાનોના ત્યાગ કરી બ્યાથી રાહા અંતરાત્મા છુટકારાનો આસ લેશે. ગરીબને મને બિંદુવ ભય નથી.

મુકી રોડી લઈ આ તું મરીમ આનંદની સાથે, પધારી મિજ મુક જા તું મરીમ આનંદની સાથે, નહિ કે દેવ કેમ દિલમાં, મદા સંતોષની સાથે, પ્રજીના છુલ રહે જા તું, મરીમ આનંદની સાથે, અગીઆ મહેલ કરતાં રંકની જુપડી મટાની છે, હુમર હાંડી બન્યા આ ચાંદ તારા આશ્રમોની છે,

મહેને પ્રયોજાતો ખતાવવાથી તમારો હેતુ સફળ થાય તેમ નથી. રેલુકાએ દટાવી કહ્યું.

“તારે આ હારો છેલ્લો જવાબ છે કે ?” કુટિલ નવલસાએ પૂછ્યું.

“હા. સિંહણ છુએ મરી જશે, પરંતુ તબુ કલાપિ નહિ ચરે, ચંદનને ગમે એટલું બાળવામાં આવશે તો પણ તે પોતાની સુંઘ કલાપિ નહિ” ત્યજે. શીવળ એ સતી સ્ત્રીમાં સળગતો પવિત્ર અગ્નિ છે.

શિવળ છે અગ્નિ નેમાં જીર દહાડે સહુ બગી બત્રે, અને સીણ જેવી સત્તા અગ્નિની પાસે ગળી જશે; કંઈ બે દાઢ નાખશે તે ઉપર તે યાદ રાખી લે, હળાહળ એ છે આમાં જ અગ્નિમાં લાગી જશે, પ્રભુની પણ નથી સત્તા પછી તો કોણ તુ મરેછર ? સતીના તેજથી આગક ખવ્યા વિરિ વિષ્ણુને રાંડર.”

નવલસા વિશેષ ઉત્કેસાદ ગયો. રેલુકા ક્યારનીય તેનાથી દુર ખસી ઉભી રહી હતી. નવલસા તેના તરફ આગળ વધ્યો તથા મજાના કરી બોલી ઉઠ્યો, બેઠ છું કે, આજે તને હારો વિરતાર કેવી રીતે બચાવે છે ?”

બરાબર આ વખતે હાથમાં રિલેવર લઈ રામપ્રસાદે એ રથને ઉપરિથત થઈ રોવાવેશથી કહ્યું, “સતીના સહાયક થી કિસ્તારે જરૂરી વખતે જ પાપીને તેના પાપતું ફળ આપવા મહેને મોકલ્યો છે.”

એકાએક એ રથને રામપ્રસાદને હાજર થયેલો બેઠ નવલસા સ્તબ્ધ અને વિરમિત બની ગયો. તેણે રામપ્રસાદ તરફ બેઠ કોપથી કંપતા કંઠે કહ્યું, “રામપ્રસાદ ! કાની રમતી છે” મહારો મકાનમાં પ્રવેશ કર્યો છે ? હું હારો રક્ષક છું. હું તને આગા કરું છું કે, તું એકજ કણમાં અહીંથી ચાલ્યો ના.”

“હું તમને મહારો રક્ષક નહિ પરંતુ રક્ષાસ સત્તજી” છું. એક નિરાધાર અબળાને તમારા બેવા વિવલવેદ પદ્ધતિના પંજામાંથી બચાવનાં એ મહારો ધર્મ છે. હવે તમે બે વેલે જણ અસહયતા દર્શાવશે તો આ રિલેવરની ગોળોના બોળ મધ પડશે.”

“એટલે ? તું શું કહેવા માગે છે ?”

“એજ કે, બે છવતા રહેવા ઇચ્છતા હો તો હમણાં જ દસ હજાર રૂપિયાનો એક એક લખી આપો. એ રકમ તમારા આજના પાપની સજા સરીકે, હું વસુલ કરવા છનડું છું. ચાલો, જાલો કરો. હું અહીં ગાદી લઈ આવી છું. બે વિશેષ રકમક કરશે તો હું મહારો કાયમનદે બોલાવીશ અને તેને તમારું આ પાપ નાટક બનાવીશ આખર બચાવવાની મરજી હોય તો વિતબ ન કરો.”

થોડી રકમક કર્યા પછી બીજો કોઈ ઉપાય નહિ હોવાથી નવલસાએ રામપ્રસાદને દસ હજાર રૂપિયાનો એક લખી આપ્યો. પછી રેલુકાને પોતાની સાથે લઈ રામપ્રસાદ પોતાને બજેલે આવ્યો ગયો. બીજે દિવસે રમાને પછુ રામપ્રસાદે પોતાને બંગલે તેમની લીધી. તેણે નવલસા પાસેથી લીધેલો એક બીજો દિવસે વંદાવી દસ હજાર રૂપિયાની રકમ મેળવી રેલુકાને સ્વાધીન કરી.

અપૂર્ણ.

થોડીજ નકલો બાકી છે. માટે વહેસો તે પહેલો આ પત્રના વાંચકોને ખાસ અદ્ધી કિમ્મતે મુંદર ચિત્રોથી મુશાલિન, રસસાગરથી ઉછળતી અત્યંત લોકપ્રિય નવલકથા

પ્રમાદધનની પ્રભુતા

અથવા

સરસ્વતીચંદ્રનો ઉપસંહાર.

બીજી અવૃત્તિ પાકું સોનેરી પુઠું, એજ કાગળ, મહોડી સાઇઝ ૪૦૦ પૃષ્ઠો રસિક, બોધક વાંચન

આ નવલકથાની કિમ્મત રૂ. ૪-૮-૦ હોવા છતાં

મોજ-મજાહની ઓફિસમાંથી રૂ. ૨-૪-૦

ની કિમ્મતે મળશે. બહારગામ માટે પોષ્ટેજ ભુલું.

મોજ-મજાહ કાર્યાલય

ગીરગામ ચર્ચ સામે ખરાબ બીરડીંગ મુંબઈ નં. ૪

બોલતો કાગળ.

ભાષણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.

(લે-રા. હરિદ્વર દિવાના)

મૂલ્ય આઠ આના.

બહારગામવાળાઓએ ૯ આનાની ટીકટ બીડવી.

મોજ-મજાહ કાર્યાલય

ગીરગામ ખરાબ બીરડીંગ મુંબઈ નં. ૪

પાલાસનો પ્રભાવ !

(એક હાસ્યરસીક રસેય.)

(ગયા અંકથી સંપૂર્ણ.)

લખનાર:—રા. લખતો ખૂબ

આપા વિચારોની ધુનમાં ને ધુનમાં હું ચાલ્યો જતો હતો, ત્યાં કાચેક મારી વિચારમાળા ડુરી. એક મકાનના બીજા માળેથી ક જામના ઉનારે એટલે વેપાએ મારા ઉપર પીકદાની ઉધી ગી. પીકદાનીમાં શું શું તુલકાઓ હોય છે તે સમજી પાંચેકને સમજવાની જરૂર હું જોતો નથી. એ કમખખત! મારી માથે ગંગાને બાંસે આટીમાં ઉભી ઉભી હસી રહી હતી! મેં જરા કંઈ ચપ્પ કહ્યું “આંખે દેખે છે કે નહિ?” તે હાસ્ય દર્શી બાકી “જા જા મુખમાં તકોબીઆ, રસે ચાલતાં આવડે છે કે નહિ.” આનો હવે શું જવાબ આપવો, કોઈ સમજાવવો? હાથેસ પ્રભાવના નાટકનો આ પીકદાનીવાળો સિન લોકોએ જુર પેસે જોયો, તે પછી અહીં સમજાવવાની જરૂર નથી. હુંકાળીજ પતાવું છું. હું મારા એક મિત્રના ઘરમાં ગુપ્તગુપ્ત રહી ગયો, મારો મિત્ર ખૂબ તબિયતથી હર્યો. પછી મોતાના હસવાથી સંતોષ ન પામતાં પોતાની પત્નીને પછી મોલાવી લાવ્યો. “તે સ્મીટ કરતો ખોલી. “કાં લાઇ?” “આ જોસના વરસના દહાડે હોળી ક્યાં રમી આવ્યા?” “હું તને જવાબ શું આપું મારું કપાળ! હું ધારખીને ઘઈ નીચે નેપ રહ્યો. મારો મિત્ર હસી રહ્યો એટલે મેં તેને કહ્યું કાં લાઇ હવે હસી રહ્યો ને? “હવે તું મને એક કપડાની જોડ આપ. હું સ્નાન કરી કપડાં બદલી લઉં.” મારા મિત્રે કહ્યું. “હા. હા. કપડાં તો આપું પછી આ હોળી ક્યાં રમી આવ્યો તે સમજાવ?” મેં હુંકાળીજ ઉપર બનેલો બનાવ કહી સંજગાઓ. પછી તે કપડાં લઇ આવ્યો. હું નાઇ પોઇ પુનઃ એકવાર જેન્ટલમેન્ટ બની ગયો. સાંજે હું મારો મિત્ર અને તેની પત્ની અને ત્રણે જણા મળી વિકટોરીયા ગાર્ડનમાં ફરવા ગયા. સાંજે આઠ વાગે પાછા ફર્યા. મને લોક એવી સખત લાગી હતી કે ન પુછો વાત! આપો દિવસ ઉપવાસમાં કાઢ્યો હતો! હવે ધેર જવાની તળીઅન ઘઇ એટલે સાહેબજી કહી ગવજીની કરી ગયો.

રોડ ઉપર જવા માટે એક ગલીના રસ્તા લીધો. ખીસામાં હાથ નાખી કેટલા રૂપીઆ ખાટો રવા છે, તે જોવા માટે જહાર કાઢ્યા. કુલે રૂપીઆ બીસામાં ખાટો રવા દવા પાંચ રૂપીઆ

સાત આના. હું હમણે હાથ મૂકી આરસા કરવા લાગ્યો. “જે પાલીસ! બરાબર પાલી...” આ વાક્ય પુરું કરું એટલામાં તે એક મીઠાં લાઇએ પાછળથી મારી ગરમ પકડી અને દમ લરાવતાં કહ્યું, “અમે આ બનિએ પેસે દે દે!” મેં જરા દમથી કહ્યું. “પછી છે શું?!” તે મિઠો બોલ્યો “છે શું કયા કરતા હે? યે સખ રૂપે દે. દે પહેજાતા નહિ હે મેં ચાંકા દાદા હું?!” મેં પૈસા ત્યાપતામાં વિલંબ કર્યો એટલે તે દાદાએ બે ચાર દંડા લગાવી દીધા! ચક્ક તાર ત્યાં નમરકાર! મેં કહ્યું “એ.....એ મીઠાં ચોથા-દંડા મારશે નહિ હો આ પૈસા આટલું કહી મેં બધા પૈસા તેને આપી દીધા. કારણકે:—

સુંબઈ વારી અમેા વોલિઆ, કાથર સો કટ્ટઆના; લાવાની તો વાત ન કરીએ ખાતરા લાજઆના

મેં પૈસા આપી દીધા એટલે મીઠાંએ કહ્યું “એ કંઈ કે મુનને કે બટન બી નીકાલ દે.” મેં કહ્યું બટન પછી ઉભારી આપ્યાં! અને કરમરી પગે પડી અનેક ચેનઆળા. કરી, તે મીઠાં દાદાને કહ્યું, “અરે મીઠાં સાથ, દાખનો એક આનો તો આપો?” મીઠાં લાઇએ અમદાવાદી કાથરો બતાવતા કહ્યું બતા હે કે નીકાલું ચકક, મેં પોતીધું હાથમાં પકડી ચેટ મેલતાં કહ્યું, “નારે લોઇ સાથ હું પોતેજ ઘઇ જાઉં છું રફકું.” નવ વાગે ધેર આવ્યો. ગૃહપ્રવેશ કરતાં જ ગૃહલક્ષ્મીએ ટકાર કરી. “હજીએ મોડા આવવુંવુંને તમે તમારા દોસ્ત મિત્રદો સાથે મિજબાનીઓ કરો, નાટક ચેટ નેધા જાવ! અમે હું અહીં નવ વાગ્યા મુધી તમારી સહ નેપ ખેરી રહું કાં એમજને?!

મારી માનીતી મિત્રોસો મિજબ જરમા જરમ હતો. રાજ રસોડા હોલમાં રાંધવાનું હોય એટલે અગ્નિ સાથે સહવાસ વધારે રહ્યો. વળી જે રમમાં અગ્નિ સગળાવામાં આવે છે તે રમત સાધારણ રીતે અને સાધારણ રીતે રેમરેયર વધારે હોય છે! આવા સંજોગોને લીધે મારી મિત્રોસું રેમરેયર જરમા જરમ હોય એમાં નવાઇ શું છે! મારા ને સરકારની દમ દાદીમાં પહેલાંથીજ આવી ગયો હતો! એટલે હું વધારે અકડી કરી રાકતો નહિ! તે મારી જરમા જરમ મિત્રોસો મેં કહ્યું “પ્રાણેશ્વરી આને મેસવું વાઈ હવું એટલે જરા વાર થઈ ચાલ ઉઠે આપણે જમી લાઇએ મને પછી જૂબ સખત લાગી છે!” અમેા ભોળન કરવા સીધાઆ. વાંચકો! શું તમે એસ સમજે છે કે હું હમણા પછી બરાબર જરમો દે નહિ! ત્યાં ખજ પાલીસ! નસીબ બે અલા આગળનું આગળ! મારી મિત્રોસે અરજા અરજા મિજબન પકાવી એક યાળમાં ગાલી તે યાળને લોકો દુધી ઝાંકા ઉપર મુકી રાખ્યું હતું. જોરકામાં પ્રવેશ કરતાં મેં શું નેપું. ચાળ નિચે પડી ગયો હતો. અને એક કળા રંચની જિલાદી લોકે પર પડેલી રસોડાને રેસ કરી રહી હતી! સવારે મેં જ જિલાદી નેપ દત્તી તે પછી આવીજ દત્તી. હું

હોઁ હાથમાં પકડી “ગુન-ગુન” કરી તેને મારવા દોડ્યો. બિચારી તો નારી ગઈ પણ મારો, પગ દુધપાક ઉપર પડતાં નપર્યો. હું થાગ ઉપર ચતો પાટ પડ્યો! મારી મિત્રીએ અગાધ શ્રમ લેઈ ને રૂસોઈ તૈયાર કરી હતી તે હુમમાં મળી ગયેલી નેહ તે રડવા લાગી. મેં તેને શાંત કરતાં કહ્યું “ઉઠ વહાલી ઉઠ; આપણું નશીબ, આ બધું પાલીસનો પ્રલાય! ” અપણું કેટલું મુશ્કેલ તે એકદમ અચર્ય થોલી “હેં! હેં! પાલીસનો પ્રકાપ એ વળી શું બલા છે?!” મેં અધધી ધતી મુઠી પાલીસના પ્રલાયનું નાટક સમજાવ્યું. અહીં પાલીસે અધકાર કર્યો. મારી ગરમા ગરમ મિત્રીસ દીડી પડી ગઈ અને ક્રોધ દિવસે નહિ નીકળેલા સજ્જ તેના મૂખ વાટે બહાર નીકળ્યા. તે બોલી “પ્રાણેશી! આજે નુતન વર્ષના દહાડે આપના ઉપર આટલી બધી લસંકર આપતો આપી.” આટલું બોલી વહાલથી મને એક ડોસ લીધી. ને ને! વાંચો! તે મારી મિત્રીસની મનોહર કીસની કોઇને વાત કરતાં નહિ! નહિ તો એક સુખન પાછળ ને હું આપવો પડે છે તે ને મારે આપવાનો વખત આવશે તો ત્યાં ઉપરના વાળ પણ નહિ નહે! ને ને બાઇ સાહેબ! કોઇને વાત કરતાં! જુઓને જુઓ પાલીસવાળાને લાગેા મળેા દેવો ગોદામાં માથું મારો સ્પર્શ રહેા. પછું ઉંઘ આવે શાની! દિવસે બનેલા બધા સિનેા મારા મિત્રો સિવાય એક પછી એક આવવા લાગ્યા! આખરે ઉંઘ ન આવી તે ન આવી.

વાંચેકા! આ કોઇ ગપ જેટલ છે, એમ શાની ન લેા. પણ કેટલેક અંશે સમ બનેલી થત્યા છે. તમે સુઝનામાં માનો થાન માનો પણ હું તો બરાબર માતું છું અને મને ખાતરી છે કે માનનારાઓમાં એક નો આવા સંભોગેને ભોગ થઇ પડશે ન તેને સમજશે કે પાલીસ પ્રલાયનું નાટક કેટલું હોય છે! મિત્રો! મને ત્રણ જાણેનો જરા ડર રહે છે. નંબર ૧). પાલીસ! નંબર (૨) રા. રા...આ...આ...અહીં અને બીર (૩) રા. બિચારી! પણ તેમનાથી ધલસવાવાની જરૂર થી, મેં ત્રણે માટે ત્રણ અક્ષરો પલાજ તૈયાર કરેલ છે. બીર (૧) ને. જોતાંજ તે પાલીસ સજ્જનો ઉચ્ચાર કરે તે હિંચાં તે...ન્યા ઉતારી તેની સમક્ષ રજી કરી દઈ છું! પછી આમાં લાને પનીસ પાલીસવાળા મળે પણ તે હિંચાંથી મારા બની ચેનક મારા મોઢા દટાં કોંઈ વધુ ચડીઆની લાગે છે! બીર (૨) નો માલિક જેવો હા...આ...આ...અહીં કરવા નય છે, કે તરતજ હું આકાશ તરફ હાથ ઉઠાવી કરી ચોકર “આહા! કેવું સુંદર પક્ષી!” તે રા. માલિકની બીર ઉપર જતાં રા. પોતે...આકાશ મારે પલાયન થી નય છે. (એટલે એક પાછી વળા નય છે.) શી પલાયન વાંચકાને જોઈ વેળા અજમાવી નેવાની રેવંતી કરે છું! હવે નંબર (૩) માટે કેમ? તેણે અક્ષરો જાણ એ ક્યાં છે કે ને વખતે હું લેરથી બહાર નહું છું

યાતે બેંકમાંથી લેર આવું છું ત્યારે હવેસ મારા કાઠના ખીસામાં આઠ દસ પચાસ રાણું છું! અને જ્યારે તે રા. મારી આગળથી પસાર થવા બંધ છે કે તરતજ પચાસ પ્રહાર કરે છું. જેથી બાઇ (બીચારી) અથવા બાઇ (બીચારી) ને બીજી દીશા તરફ વળવા વગર છુટકોજ રહેતોજ નથી!

પ્રેમી સુતન વર્ષના દહાડે, અને સુના વર્ષના સુના દહાડે દુરમનને પણ આવી સંભોગેનો ભોગ થતાં અચાવને.

(સંપૂર્ણ.)

તૈયાર છે! તૈયાર છે!

રા. હરિહર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણ તથા ગાયન સાથે.

ભાવ ભાષા અને રસમાં આ નાટક અદિતીય છે. દિલસરખ નયન-

નાથ અને માંવરના તારને નચાવી કે જેનાં મારનોથી મારજી.

મોજ-મજાહના વાંચકોને દિવાનાની દસાવથી કલમનો

પરિચય થઇ શકે છે.

આ નાટક સુવન મોહિની-સુરજહાનના પ્રેમ પ્રસંગો તથા ઇતિહાસને બાવજશી સુચરાતના આ અસત કવિએ રચ્યું છે.

મૂલ્ય માત્ર આઠ આના. બહાર મારાના માહુદોએ

નવ આનાની પાંદડીકા મોકલવી.

મોજ-મજાહે કાર્યાલય.

ગિરમાથ ચર્ચ સ્ટોરો-સુબહ

તૈયાર છે. સુંદર ચિત્રોથી મુશોભિત
સુવન સો પ્રેરણા સંચારકીલાતું રહસ્ય સમજાવનાર
અપૂર્વ પુસ્તક.

અસલો સચિત્ર કોઈશાસ્ત્ર

આ વિષયની બાબત સુધીમાં પ્રસિદ્ધ કવેશી સમર્પા પુસ્તકોમાં આ પુસ્તક અત્યંત હોલ શરૂ છે. સાંસારિક રોજી અને તેના ઉપાન, ચેષ્ટો રોજી અને તેનાં પર-અયુ ઝોળાંથી શરૂપુર. કંઠકરો અને લેલોને સેકેમ શરિયા બનવાથી કંટાળ્યા દો તે આ પુસ્તક તપને એક ગાયક સ્વાદહસરની ગરમ યારો.

ફિમ્પન ર. ૧-૮-૦૦ પેલેજ સાથે રા. ૧-૧૨-૦૦

કુલુપુ-અંબી સપાતર-અમદાવાદ.

૮૪ આસન ચિત્રાવાળું કેકશાસ્ત્ર

જી પુરવાનાં સર્વં એક ભેદ લક્ષણ સહવાસ મહાધારણ
નીચમ મનઅર્થુ સ્વતંત્ર વાક્યો કલાલ મંત્ર, સ્ફુટન, સામુદ્રિક
પદ્ધતિ, બાહ્યકલ્પ બોધધી ક્રિ. શ. ૧૧.

અવત્તો કસામતથી મૈરમરીતમ, કિષોરિતમ, જાગુ યુગ
નિનથી રાજ અને સાંધ વચ્ચેનું વિષ. મોદિની વિદ્ય
સુત પ્રેતાન્ત્રી અધિયુગ રહેલું ધન મુતક જાતમાં સાથે વાતા
મીલતી હોય ક્રિ. શ. ૧૧ મનોકામના વિધી ક્રિ. શ. ૧૧

૫-૧૦-ગુજરાતી અક્ષરિય (મોજ) દ્વારારસ ચિટી

૩ માં ફાટો લેવાનો ગુપ્ત હેન્ડ કેમેરા

જરૂરી અને જરૂરતા દમરે પાસેથી ગણવે. ધોષીજાને ન
નકલોથી બચે. સેવનવિદ્યાં અનુચાર ફોટો ન પડે તો પૈસા પીછા
ફેંકી, એ જરૂર છે. આનાથી બાપ જનવર રમણ કુલજ જી
યુગ્મ અને રાંદર મહેલ કમાવત સીન સીનેરી બાજુ મળીયા
વજેરની છબી એક સેકન્ડમાં કાઢી સાધજની પાટી કઢો છો અને
ફેકાલ લેવાની પણ જરૂર પડતી નથી ફોર્ડ જાતનો વાસ નથી
વાપરવાની રીતી કેમેરા સાથે કુદરત મોજલવામાં આવે છે - ક્રીમિત
કુદરત કેમેરાની રૂ. ૩૬. અર્થ નાના લખો—

રીતરામ લાખપતિરાય એન્ડ કો. બલીજદ સીટી (મંગલ)

વિશ્વાસુ કેમેરાઓ

ક્યાંથી

ખરીદશે ?

કોન્ડોનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સમાંથી

જ્યાં

જર્જન બનાવવાના મજબૂત અને ટકાઉ
કેમેરાઓ તથા ફોટોગ્રાફીને લગતો
સર્વ સામાન પુરતા જથ્થામાં
મળી શકે છે ?

એ સિવાય

ઝાઈસના ફુરળોનો મળો શકશે.

૩૦ ૪૫ હોર્નબી રોડ, ફોર્ડ-મુબમ્બ.

આગ્રહ ફોટો હાઉસ

ભાગીરથી

ની

ભૂલ્ય

રમણીકં અ, મહેતા

જમાવના ભૂટારાઓના કલાકારમાં એક
કાવલી દેસેલી દિંદુ વિષવા, 'તેલું' પાપ અને
પાયશિત', આપણું તીથરચળાના પંડા, તેમનું
પાપી અવન, આર્થ અખળોના સતીત્વ રક્ષણ
માટે પ્રયત્નો, દિંદુ સંસ્કારનું આગેદ્વજ મેળ.

રંગીન મુંદર ચિત્રો

મોદર, મુરખ ફેરવેછે પેપર

મૂલ્ય

૨-૮-૦

મોજ-મંગલ કાર્યાલય

ગીરગામ ખટાક બીલીંગ, મુંબઈ-૪

કોનો વાંક ?

માથાની બીમારી શા માટે લોગવે છે ?

બામ વાપરી નિરાશ થયેલા માટે

હીમોટીક બામ

એટલે માથાની બીમારીવાળાનો હુમલોનો સાથ
વખણાયતો અને જગજહેર ધરગતુ બામ

કૃતિમ શીશી એકના આના આઠ,
સળેખમ, સધીવા, માથાના ચરકા અને
આઠાશીશી માટે અકસીરો
તમારા વેપારીને ત્યાં ન મળે તો

લખો—

સ્વદેશી ઓર્થલ અને પરં ૩૦ કુંઠ, ૧
બી. બી. સી. આઈ. રેલ્વે.

આનંદનો લહેરોએ

લી. શાસ્ત્રી, રેવાશંકર ગેવથ રેલવાડકર.

પૃથ્વી ઉપરનું અમૃત કયું !

મૃત ન મૃત્યે કર્ણે દણિ સ્વને ન દ્રવ્યતે ॥

મુખે દુઃખરૂપ કા વાંતો તર્ક ચક્રસ્થ દુઃખમ્ ॥

હાથ તો સ્વર્ગમાં ધનને પણ મળવી દુર્લભ છે. લી તો ઇન્દ્રિયભર્યા કાને પણ સાંભળ્યું નથી. દલી સ્વપ્નમાં પણ બેસું નથી ત્યાં પછી દુઃખની તો વાત જ ક્યાં કરવી રહી.

નિશાને જ પિયેદારી દિનાન્તે જ પિયેલય ॥

મોંજનાન્તે રિતેચક્રં કં વેદ્યમ પ્રયોજનમ્ ॥

સંધારે હાતા સાથે નરણે કાઢે ને પાણી પીયે, રાતના સુવી વખતે અથવા સાંજે દુધ કહેવું ને પીયે. અને જ્યારે રહ્યા પછી મધુરી અમૃત સમાન કંડી હાથ ને પીયે તેને ડોકર વેલોને ત્યાં જઈ દયાના રોશિ પીવા પડતા નથી અને કાઈ દીવસ બારણે પણ ઉભો રહી તેની નાદી તપાસી શકશે નહિ. હાથના સૂણે બરબર કાઢ મુશ્કેલી રવાજ નથી.

જનાંગમો મનુષ્યનાં પ્રમથં સુદિલક્ષણમ્ ॥

સારસ્વત્યાન્તમમનં દિશિવં સુદિલક્ષણમ્ ॥

કાંઈ પણ કામનો આરંભ-શરૂઆતજ ન કરવી એ પ્રથમ શુભીચિન્તાનું લક્ષણ છે. અને કદાચ હોમતથી કાંઈ કાર્યનો આરંભ કર્યો તો તેના ઉઠા લેવા પણ મને તેટલાં વિધિ આવતાં ત્યાં અધવચ્ચે પડ્યું ન મૂકતાં રેતાં ઉઠા લેવા તે બીજી ભુધિ અત્યંત લક્ષણ છે.

વંદ્યુણાં જ વિચારેતુ ગતિં માવન્તિ ગર્દમાઃ ॥

પરસ્પરં પ્રસંઘન્તિ અહો સ્વં શરી ધનિઃ ॥

ઉઠાના વિવાહમાં ગેધાઓ ગાંતો ગાનારા હોય તેમાં પછી છું ખોરી આવે અને એકે બીજાની તારીફ કરતાં પણ શું કામ અચકાયા હિંદ કહે છે શું સરસ ગેધાનો કાઢીલ નેવો મીઠો મધુરો જવાજ ને ત્યારે ગેધો બાઈ પણ ક્યાં ઉભય આવવા દેવ તેવા કતા. ને દુનીયામાં રૂપાળા કામંદેવ તો સાક્ષાત ઉઠે જાજી છે. આવા હિંદ અને ગેધા નેવા માણસોમાં પણ કાંઈ મળુની કરે તે ઝોહા નહિ નીકળે.

લગ્ના જતા મનુષ્યાનાં વાજીનો વંચનં જરા ॥

અમૃત્યુનં જરા સ્ત્રીનાં લગ્નાનાં લાલ્પો જરા ॥

બહુ વધુ ચાલવાથી માણસ પરડો વહેશે થાય. બાંધે જોખો ખાતો થોડો કામ લાખ્યાં વગરની સ્ત્રી અને વધારે

રોજ તરફ મુકાઈ લુગડું જલદી ધરડાં થઈ જાય છે.

બહુ સુધિશાળી વિદ્વાનમાં નીચે લખેલા ત્રણમાંથી જરૂર એકની ખામી હોય છે ક્યાંક ખીચારો થોડું હતું છે ક્યાંક દરીદી-પુટી બદામ પણ ન હોય અને ક્યાંક સંતાન પછવાડે ન હોય.

॥ આપૃથ્ય વધારનારી ચીજે ॥

બાલકો ચતુષ્પદ્ય બાલા છો નિર્સરોદકમ્ ॥

માનુષ્યવર્ષકં નિલં રાત્રી જ્ઞરાત્તમોજનમ્ ॥

શીમાળાનો તરફો ૧ યતનો હુંવારો ૨ બાળી સ્ત્રી-અને કુદરતી ઝડપાવું પાણી. અને રાતના જમણ સાથે દુધ આ બધું આપૃથ્ય વધારનાર છે.

નીચેની ચીજોનું જેમ સેવન કરો તેમ વધુ જાય છે.

ઢયમઃ કરહઃ કંઠુ વૃક્ષં મયં વાજિવ્યઃ ॥

ચાહારો મેથુનં નિદ્રા સેવ્યમાનં વિવર્ધતે ॥

મહેનત-કસબો-મુજલી-જુગાર-દાર પાન-મુઠ્ઠર સીઓ-ખોરાક સી સંધ અને નિંદર જેટલી થયો તેટલી થતે બાકી તો સેવનથી વધતી જાય છે.

હસ્તુદંઘાસ્તિલાઃ શુદ્ધાઃ કાન્તા કાંચન મેદની ॥

વંદન દણિ તાંમૂલં મર્દનં દુળવર્ષનમ્ ॥

જેમ વધારે મોળાશો તેમ વધારે શુભ-મનુષ્ય આવશે. તે ચીજો નીચે છે. શેરડી-તલ ગરીબ માણસો-સુદર-સી સોલું પૃથ્વી ચંદન-દહી પાનનું ખીકું ॥

નય ચીમો બહુ ચુપ્ત રાખવી

આગુતિંતં દહશિદ્રં મંથં મૈનુમોવયમ્ ॥

દાનં માનારામાનૈવ નવ મોષ્યાનિ રચન્તે ॥

૧ આવરણ ૨ પેશી ૩ ધરતું છીદ્ર ૪ શુરનો આપેલો મંથ દહાણ ૫ સ્ત્રી સજની વાતો ૬ પેશને દાન આપ્યું હોય તે ૭ દવાની બનાવટ ૮ માનપાન મનુષ્ય હોય તે ૯ અને ક્યાંક બે થોલ ખાઈ અપમાન પામી આવ્યા હોય તે કાંઈને કહેવું નહિ.

પ્રકલ્પો દિશ્યાયો વિષા માનં વદ્યપ્પઃ ॥

વિષયા વંચનિઃ કાર્યો ઇશ્યામં વહુમિર્જનિઃ ॥

એકલાએ તપ કરવું. લાલડું બે જગ્યા સાથે રહી. ગાવું નજી નેજાએ. બહાર ચાર જગ્યા સાથે જવું. વિચારનું કામ પાંચ જગ્યા કરવું અને લાઇ ખારાખારી ઝાઝાએ મળી કરવી.

પુષ્પી પાલીસ

વાપિકં લગ્નમ-૨. ૩) તી. પી. ૩૫૧ ૨. ૪-૪-૦

દિ. ૫. ૬. ૧. ૫.

ખો-મોજબબહુ, દાર્યાલિય; ખડાઉ બીજી ગીરમામ મુજબ ૪

સર્વ જાતનો સાઈકલો

તથા છોકક સામાન મળવાનું ૪૫ વરસનું જીવન
અને હારિસાદાર ઠેકાણું

ચાણવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપનાં ૧૮૮૦)

૪૩૨-૪૩૪, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

(મટેલિંગ મશીનવાળી મહત્ત મોડેલિંગવાળાં આવશે)

અચિત્ત રતવન સમરહોડી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

જાણક — કાનજી કાળીદાસ બેશી તમાકુવાળાનો માળો

૮૪ દર કાંદાવાડી મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૪ થી ૬. આઠ આના,

પ્રાત સમરહોડી દેવોના દર્શન આદિ રતવન કરાવતી આ
ગીતા પટેલ વહેલીજ ને સરળ તથા ચિત્તારાળો હોવાથી બેશીને
કે ઉપયોગી થઈ પડી છે અને, તેની પાંચ હજાર નકલો ખજાજ
વાં આવી છે. આવતી દીવળી ઉપર દસ હજાર નકલ બહાર પડશે
સાચત્ત રતવન સમરહોડી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પટ્ટ

કે આઠ આના માધવજી મર્મા બુકસેલર પાસેથી મળશે

વશીકરણ યંત્ર આ ચમત્કારી યંત્ર હોયે બધી જોતી તરુ નજર
મેલવશે તે તમારું કામજાનુસાર કામ કરશે
આ "યંત્ર" મનોહામના બુક મશાવનારને કુકટ મને છે કે શા શા.
પ્રાચીન ઇસ્લામ પૂજ પાઠ કે શા શા અચિત્ત ૧૮ વિલા શા શા.
પતો — મજબૂત સી બુક કીધી, ન. ૧૪ પોષ્ટ-હાથન (અઢલી)

યત્રનાં છે સોન-લેન્ડ આઈસ અને સ્ટીમ જીનજીન
બેન્ડ, ૧૫૦ પ્રેસ, ૩૫, ૪૫ જીન વગેરે
જાણક — N. C/o ગોળ-મળદ

જરમન રિવાલ્વર જાન્યુ મુજબ ન માથે તે પૈસા
પાછા મોકલવામાં આવશે આ

પોસ્ટોબની લખત-મ લેવાની જરૂર નથી એક વખતમાં ૧૦૦
રૂપરોના મશાનો મુજી જેમ જેમ લેશે તેમ લેશે તેમ તે
જરૂર ૧૦૦ રૂપર થશે ૧૦૦ રૂપરોના મસલો મહત્ત
કો ટ ખ જાણે શાં ઉત્તર
પતો મિત્ર કંપની (ગોળ) પોષ્ટ હાથન પ્રાંત બહાર

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

માસ્ટરનાં એફ ધો કોર્ટ એફ લંડન

ઉપરના સતરમી સહીના રાજ પ્રીન્સ એફ વેલ્સ અને
અમીરા તથા ઉમરુવ બહીઓના ચિત્રચિત્ર ગોપાળાં પાચ
પાચ ચિત્રો સાથે દરેક લાગના ૧૪ આના આ ન બ
લાનનારને ૧૦ આના

ગોળ-મળદ કાર્યાલય મુંબઈ ૪

ટુક મુદતમાં બહાર પડશે

(મી મોહનલાલ યુવાનની)

શ્રી આર્યોદય નાટ્ય સંસ્થાનો

નવો ખેલ

મુનદા એક્ટરો તથા એક્ટ્રેસોના એકત્ર મળ્યો-નવીન સીન
સીનેરી-ઉત્તમ પોષાક સહીત ધણીજ ટુક મુદતમાં બહાર પડશે
ઉમેદવાર એક્ટરો તથા એક્ટ્રેસો મળે

ગોળ પીસા કુપર ગેનરાન ન. ૧ બીજી માળે
દાર્શન સવારના ૬ થી ૧૧

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બાળો ભાઈ છે!

ત્યારે

નવલકાઓ, ચોપરી, ચોપાનીયા, વગેરેને માટે નવ
ચિત્રોના બ્લોક બનાવી ખર્ચમાં કિતારવાનું આ માટે પર્ષદ કો
છે? એક વખત જમારી મુશ્કાકાત દેશે. મુશ્કાતના નાખીએ
ચિત્રકારની પીંછીથી ચિત્રારાજ ઉત્તમોત્તમ ચિત્રોના બ્લોક
જમારી પાસે તૈયાર છે ધણીજ સસ્તા દરે આપીશું. એક વખત
નમુનાઓ બેઠે પાઠ કરો

જાણક અથવા મળે-મેનેજર-ગોળ-મળદ મુંબઈ.

માણેક ચોકની માણેક

લખનાર-રા. મીરજીન

મેરી ફક્તી ફક્તી, જોખનથી ઘણી રખુણી હંમે સમાલકે,
મેરૂ જુવાની દીવાની, આ ગણ હેરકા રખુણી કંમે સમાલકે—મેરી

હવું પશુ એમજ. માણેક અત્યારે વીસ વર્ષની હતી ત્યારે
નેનો પતિ પંચાવન વર્ષ વઢતી ગયો હતો. આવા ધણીની ધણી-
આણી, ઉપશો લાંઠીઓ બોમે તો એમાં પાપ શું ?

માણેકની જુવાની અત્યારે ફાટફાટ ચલી હતી. એનાં
માખે રૂપિયાની મોટી રકમ લઇ આ લાકડે માંકડું વગગાડ્યું
હતું. માણેકને ખેતો પતિ માણેકચંદ પંચે ટકે મુખી લેવાથી,
માણેકના મા, બાપને પેસાના લેખે લેવાથી, આ મોથી વખનનો
સંપત્તિ લેગણી હતો. ત્યારે માણેકનાં લગ્ન થયાં ત્યારે તેની વય
સત્તર વર્ષની હતી. પંચેથી સાસરે આવી, ત્યાં તેને ગુરુનાર કાંધ
તહેવું. માણેકચંદ, શેરનો ધંધો કરતા હતા એટલે પાંચ પંમે
મુખી હતા. અમદાવાદમાં માણેક ચોકમાં ધરનાં ધર હતાં. ધરમાં
કામકાજ કરવા માટે એક પોતેલ હતો. માણેકને તો બે વખત
તથા માણેકની રસોઇના તપેશાં ઉતાર્યાં એટલુંજ કામ હતું.
પછી આખો દિવસ એકી રહેવાનું જ હતું.

માણેકચંદના ધરની સામે જ શ્રીમંત ગણુના ધનપત શોનું
પર હતું. અમદાવાદમાં તેની બે તથા મીઠા હતી તેને શાંતિલાલ
એકજ યુવક હતો, તેની વય અત્યારે પચીસ વર્ષની હતી. ત્રણ
મીથોનો સાથે કારભાર શાંતિલાલજી કરતો હતો. તે શેરનો-પણ
પેલાના પિતાથી છાનો બહુ મોટો વેપાર કરતો હતો ને તે દલાલીનું
કાંમ માણેકચંદ કરતો હતો. વેપાર-મોટો કરતો ને વળા પિતાથી
કાંમ એટલે શાંતિલાલ માણેકચંદને તપાજ જતો. લાવની વપ-
રે આટલા શેર લેવા ને આટલા શેર વેચવા એ ત્યાંજ નક્કી
કરતો. માણેકચંદના ધરાગમાં શાંતિલાલજી મોટો ધરાગ હતો
મેટરે એ બેપારે ધરે આવતો ત્યારે એની સારામાં સારી સર-
મરા કરતો. નીની આ, મીરોડા કે એવી બીજી વીજ જતાવસાનો
રસજી ડુકમ કરતો. નવી પણ હેરો હેરો, જુદી જુદી વાણી
જનાથી શાંતિલાલને આપતી. શાંતિલાલ એકીદીના બાંધાનો
આવડો જુવાન હતો. માણેકચંદની, માણેકના મનમાં એ સ્વજ
કાગી હતા. એ એની સરસતા કરવામાં જાણે-અજાણે મોટી
મોટી મજા લઈ હતી. એ ત્યાં મુખી માણેકચંદની સાથે વાતો કરતો
મેરો દોષ ત્યાં મુખી એને ધરાધ, ધરાધને બેતી. બેચાર વખત
સાંતી બીઠીએ બનાવેને આપતી. આ ગ્રધાવ માણેકના મેલ
કામ, મેકર શાંતિલાલ તરતજ સમજા ગયો હતો. જ્યાં સદમ

કરી કાંધ દિવસ એજ માણેક સામે ઉઠેની આખો લેખું નેવું.

આમ વાન કરતામાં બે વર્ષ ત્યાંમાં ચંબો. લાગ હોડી
માણેક પણ અત્યાર મુખી શાંતિલાલ સાથે વાન કરવાની છુટ
નહોતી લીધી. એ એના મનમાંજ સમેલથી રહેતી. અનેક મરાકરી
એ શાંતિલાલ સાથે વાત કરવાનો પ્રયત્ન શોધતી પણ શોધતું
કામ સારતી સરમ તેને એમ કરવા નહોતી દેતી.

એક દિવસ શેર અત્યારમાં લાંબાની મોટી વધપટ હતી
એટલે શાંતિલાલ માણેકચંદને ત્યાં સવારનાજ આપેલો. અત્યારે
માણેકચંદ શાક-લાલ લેવા ગયા હતા. ધરમાં માણેક એકીદી હતી.
ધરનું કામકાજ કરનાર પોતેલ પણ દરજી લઈ દગાવવા મદાર
ગયો હતો એટલે માણેકજ શાંતિલાલને આપેલકાર આપી દિવાન-
ખંડમાં બેસાડ્યો. પશુ વખનની કચ્છા આમ અચાનક અજ
ફણી જણી માણેક પેલાના મનમાં મરાકાજ લાગી. શાંતિલાલ
પણ જે પ્રયત્ન શોધતો હતો તે આજ અચાનક હાથ આપ્યો.
અણી માણેકની સાથે વાન કરવાની મને બોલ્યો, “કેમ માણેક-
ચંદ કાકા ધરમાં નથી ?”

“ના, એ તો શાક લેવા ગયા છે.” માણેક નીચું લેખ
જતાજ આખો.

“ત્યારે તો એમને આવનાં વખત લાગશે. આવે ત્યારે
કહે તો કે હું ત્યાં મુખી મળું નહિ ત્યાં મુખી અત્યારમાં તબ
નહિ.” આમ બોલી શાંતિલાલ ઉભો.

“અત્યારમાં ગમે બહુ વખત થયો છે, એટલે હમજાજ
આવશે. મેં આ મુખી છે, આ ધાર્ય એટલે આ પીધને જાગ.”
માણેક મરાકાજે મુખે બોલી.

“આ, તો મેં હમજાજ ધરે મીધી છે. ને ન મરા દોષ તો
હરે મુકવાની માથાકુટ કરશે નહિ.” શાંતિલાલ જગાં લોન
લાવે બોલ્યો.

“આ, તો તમે આઆ ત્યારની મુશ છે. ધર મન દરો.
લેખે હું લઈ આવું.” એમ કહી માણેક આ લેખા ચાલી.
શાંતિલાલ હાથથી જેથી ચાલે ચાલી જતી માણેકને
જોઈ રહ્યો. એ મનમાં અનેક શેડાઓ ધરા લાગ્યો.

માણેક તરતજ આ લાંબી શાંતિલાલની સામે મુશ.
“કાકી, તમારાં લગ્ન ચાલે તથા વર્ષે તો થયાં હશે ?”
શાંતિલાલે આ પીનાં પીનાં સવાલ કર્યો.

“હા, તથા વર્ષે પુરું થઈ આ મરા પહિને મેળું. જઈ
એકું. પણ તમે મને કાકી કહે છે એ તે કાંઈ શોખે વાડું ?”
માણેક આંખનાં બંધાં વાંકોં કરી બોલી.

“માણેકચંદને હું કાકા કહું છું. તો પછી મારે નમને
કાકીજી કહેવાં જોઈએ નાં.” તો તો મરાકાજે મેલે મુશમાં
શાંતિલાલ બોલ્યો.

“એ તો રચા મોટી ઉમરના એટલે મને તમે કાકા કહે
ને કીક દેખાવ, પણ હું ને નમે તો મરાકાજો, મારે મારે હું
તે વચાકાથી બે પાંચ વર્ષ નાની અંતે મારે મુશ કહે. મેં ને

“હા ઠીક દેખાય ખરે ?” માણેક પાનતું બીકું બનાવતાં
નખાતાં બોલી

“ત્યારે મારે તમને શું કહીને બોલાવવાં ?” માણેકના
અચાંચી પાનતું બીકું લેતાં શાંતિલાલ બોલ્યો,

“એમાં વળી કહેવું છું શું ? મારું નામ લઈને બોલાવવી.”
માણેક મરડાતા મુખે બોલી.

“નહું નામ લઈ તમને બોલાવું એ તે શોભે ખરે ?”
શાંતિલાલ સીંગાર કેસમાંથી સીંગાર નહી સળગાવતાં બોલ્યો.

“મારા નામ સાથે-કાંઈ બીજો શબ્દ નેહી મને બોલાવો.”
માણેક શરમાઈ નીચું નેંધે બોલી.

“બીજો શબ્દ ? બીજો ક્યો શબ્દ તમારા નામ સાથે
જોડે ?” શાંતિલાલ તીવ્રથી આંખે માણેક સામું નેંધે બોલ્યો.

“શબ્દ શોધવો એ તમારું કામ. હમણાં નહીં તો બે
ચાર દિવસ વિચાર કરી શોધી કાઢો.”

શાંતિલાલ ઉત્તર આપે એ પહેલાં માણેકચંદ સાક લઈ
ધરે આવ્યા એટલે વાત અધવચ્ચ રહી. શાંતિલાલને દિવાનખંડમાં
ઘોઠલા નેંધે માણેકચંદ બોલ્યા, “જેવું ? બજારમાં સો, સો,
દસકો વધારો થઈ ગયો !”

“હા, એથીજ તો હું વહેલો તમને મળવા આવ્યો છું.
હવે, આજ બજાર ઉઘડતા આવણા નેટલા શેર છે, એ બધાવતું
વેચાણ કરી નાખીને પછી પાછા વાપદાના કહેલા, કયા શેરો
શેવા એ હું સાંભળે જણાવીસ હવે હું જાઉં છું. મને હવે બહુ
વખત થયો.”

“ઠીક, પછુ ચા તો પીતા જ ?”

“ચા તો મારી કાઢીએ કપારનીએ પાછ.”
શાંતિલાલના મુખથી ‘કાઢી’ શબ્દ સાલજતાં જ માણેકે
નાકતું ટેરવું ચડાવ્યું ને આડી આંખે શાંતિલાલને ‘કાઢી’
બોલ્યો એ મોટે કંપે નાખ્યો.

શાંતિલાલના જવા પછી, માણેકચંદ જગી-પરવારી શેર
બજારમાં ગયો, ત્યાં આજ તેને બહુ મોડું વેચાણ કરવાનું હતું.
માણેક પછુ ઘર કામથી પરવારી શાંતિલાલને ત્યાં બેસવા ગઈ.

માણેકચંદ સાંજે બજાર બંધ થયો એટલે ધરે આવ્યા,
માણેક પછુ થોડા વખત પહેલાજ ધરે આવી હતી ને રસોઈની તૈયારી
કરતી હતી માણેકચંદ ધરની જડજણસ લેવા બજારમાં ગયા. આ પછી
બરાબર, સાંજના સાડા છ વાગે શાંતિલાલની ગાડી આવી માણેક-
ચંદના ધર રહામે ઉભી રહી શાંતિલાલ ગાડીમાંથી ઉતરી સીધો
માણેકચંદના ધરમાં ગયો ને બોલ્યો, “હા, માણેકચંદ કાકા
શું થાય છે ?”

ઉત્તરમાં માણેકે જવાબ આપ્યો. “એ તો જહાર ગયા છે,
ને તમે આવો તો તમને બેસવાનું કહેતા ગયા છે.”

“ઠીક, ” કહી શાંતિલાલ ઝોરમાં પડેલી ચારામચેર
ઉપર ગેઠો.

વાતને વધારે ચરચવા માણેક બોલી. “હા,
શોધો ?”

“શોધો તો શું પછુ...” કહી શાંતિલાલ શાંત રહ્યો
“એ ? કહેતાં અટકી કાં ગયા ? શબ્દ શોધો તો પછી
કહેતાં કાં નથી ?”

“કહેવાને હેમું હામ બીડે છે. પછુ હામ ના પાડે છે.”
“હામ ના પાડતી હોય. તો તેને મીસ્ટન ચખાડો.”

“મીસ્ટન તો બહુએ ચખાડું પછુ કાંઈ બનારી આં
ત્યારે નાં.”

“બનાવનારને શોધી કાઢો.”

“શોધું શોધાય ખરે ?”

“કાં ન શોધાય ?”

“એજ નથી જાણતો ત્યારે તો આટલો વિચાર કરે છું
એ તમે એ શોધવામાં મદદ કરતાં હો જરૂર શોધી કાઢો.”

“તમે કહો તે મદદ આપું પછી કાંઈ છે ?”

“તો શોધવા છેડે જવાનું નથી અર્થાત્ છે.”

“શું, અહીં ? એ કોણ ?”

“જવણા છતાં અજણવા બનવું એ પાપ નહિ ?”

“શું હું જાણું છું ? પારકાના મનની વાત હું શું જાણું ?”

“હું શું જાણું ? માણેક, હવે હાથ મુકી આ બો

બોલો છો ?”

માણેક ઉત્તર આપતાં મુગી રહી. આમ માણેકને મુ
ઉભેલી નેંધે શાંતિલાલ સમય વિચારી પોતાની જગ્યાએથી ઉ
માણેક પાસે આવી ઉભો ને એના ગાલ ઉપર હળવે
મુખેન લીધું.

માણેકના મનમાં તો ભાવતું હતું ને વેલે કહું પછુ જ
છંછંછાં આવી જઈ ઉભો ને બોલી, “શાંતિલાલ આ શું ?”

“એ તો શબ્દ શોધ્યો ને એ સાચો છે એ પુરવાર કં
માથે મહોર ડાપ છાપી.”

“આમ શબ્દ શોધાતો હશે ? આમ મહોર ડા
છાપતી હશે ?”

“માણેક વોતને વધારે મમળાવવી મુકી મેં ને
શોધ્યો તેને વર્ધાવી લે, હામાં સંઘરી લે”

“શબ્દ સાંભળ્યા પીનાજ હામાં સંઘરે ?”

“હુ મારે મોટેજ એ શબ્દ બોલાવવા છું ?”

“જેણે શોધ કરી હોય એજ શોધતું પરીણામ જાહેર
એ જા જાણીની વાત છે.”

“પરીણામના પુરા દસ આપીશ ?”

“ને સતોપકારક પરીણામ હશે તો શા માટે ન આપું

“તો માણેકની પાછળનો શબ્દ વહાલી ! માણેકે નહી

કેમ કેવો મોઢો-મધુરો શબ્દ છે. ગમે, છ ના ? ન કહે તો

સમ” આમ બોલી શાંતિલાલે છેડે ઉભેલી માણેકને પૂ

સોડમાં ખેંચી.

માણેક પશુ નજી સરી જતી- હોય એમ શાંતિલાલની સોડમાં સમાધી ને “હાથ, વળેની ઈચ્છા આજે ફળી. બહા! કમેદને માટે આ ઘસીને હૈયામાં સંધરશોનાં ? !”

“નિત નવાં નવાં મીઠ્યાનને પીરમે તોને તે હરે બ્રહ્માય”
“ને જુવાય તો આમ-”, કહી માણેક શાંતિલાલના ચાલ ઉપર-ધીમે ઢલે એક તમાચો માર્યો.

આમ આ બને પ્રેમીઓનો આનંદ છેલ્લો આવતા માણેક-ચંદના સાદે સુધી નાખ્યો. માણેક શાંતિલાલની સોડમાંથી નીકળી જઈ રસોડામાં ચાલી ગઈ. શાંતિલાલ પશુ શણો થઈ આરામચેર ઉપર જઈ બેઠો.

માણેકચંદ બહુ સારા નહોતે સખળા શેરો વેચી નાખ્યાની વાત શાંતિલાલને કહી. શાંતિલાલે વાત સાંભળી આવતી કાલની ઉપડતી બજારે પાંચમી શેર લેવાનું કહ્યું ને તરતજ જ્યાં માટે ઉઠ્યો. જતાં જતાં “શેરો કરી તરતજ મીઠામાં બજાર આપજો, કહી માડીમાં આવી બેઠો ને માડીવાળાને એકીસ ખીજ તરફ દેશારવાનું કહ્યું.

ગાડીમાં બેઠેલા શાંતિલાલને માણેક ધરના અગિયારમાંથી આડી અગિયે જોયો ને સનમાં આવતી કાલે આવવાનું સખળાનું.

શાંતિલાલે જવાબમાં માધું કુણુપડ્યું.

આમ આ બે પ્રેમીઓનો મેળાપ જ્યારે માણેકચંદ શેર બજારમાં હોય ત્યારે દરરોજ થતો. શાંતિલાલ મીઠામાંથી પરભામે આવી-માણેક-પાસે એરો જોવાવતો, આ વાત થયો વખત ધણી રહી પશુ ‘પાપ, પીપળે ચીડીને પોકારે’ એમ એક દિવસ અમ-કાલાની બજારમાં માણેક-શાંતિલાલના કુપા વહેવારની વાત જણાઈ.

ધીમે ધીમે માણેકચંદને કાને પશુ આ વાત આવી. જ્યારથી માણેકચંદ વાત સાંભળી ત્યારથી માણેક ઉપર જાની ચોક્કસી કરતી એણે યાદ કરી.

એક દિવસે બપોરે શાંતિલાલ મીઠામાંથી પરભામે માણેક પાસે આવ્યો. આ વાત માણેકચંદના કુપા જાતમીદારે, શેર બજારમાં માણેકચંદને કરી માણેકચંદે હંડે કહેણે ઘરે આવ્યો ને જે ચોરસમાં બને પ્રેમીઓ મળા મારતાં હતાં તે ચોરસને બારથી સાંકળ વાસી.

પ્રેમીયોમાં એરડા બહાર શું થાય છે એ વિચારવું શુભી મળ્યાં બહારથી પડકાર થયો. “શાંતિલાલ, શાંતિથી આનંદ લુટજો.”

માણેક અને શાંતિલાલ ચમક્યાં, માણેકચંદનો સાદ વરત્યો.

હવે શું કરવું એવા વિચારમાં બને પડ્યાં

“શાંતિલાલ શેરની દલાલી મને સોપી તે મારજ ધર માધું. હવે એ પાપનું પ્રાથમિક કરવા તૈયાર થા. હું હમણાં તારા પિતાને આ તારા પરાક્રમની જાણ કરું છું.”

“માણેકચંદે ટીકા, માફ કરો માડી-મેડી બૂવ થઈ, હવે પછી ભવિષ્યમાં આવી બૂવ નહોં થાય. આ જાનના દડ જે તમે જે શિક્ષા કરશો તે સ્વીકારવા હું તૈયાર છું. પશુ-”

“શિક્ષામાં, રૂપિયા પમાસ હજારનો બેરનો ચેક.”

“હે પંચાસ હજાર રૂપિયા ! ?”

“હા, પંચાસ હજારમાં એક પાઇ આઈ. નહિ.”

“કાકા, બેકમાં અત્યારે એટલા રૂપિયા મારા જમે નથી.

રૂપા કરી મને માફ કરો. હું જોડલા રૂપિયા બેકમાં મારવા છે એ અપવાદો આના પાંચ સાથે બેરનો ચેક લરી આપું પછી કાંઈ છે.”

“અત્યારે તો જ્યાં હઈ છઈ પશુ...”

“ભવિષ્યમાં આવી બૂવ નહોં થાય.”

“ત્યારે લે આ ફાઉન્ટન પેનને લખી આપ ચેક.” આમ

કહી અથ ઉધક બાર કરી માણેકચંદે ફાઉન્ટન પેન શાંતિલાલના હાથમાં મૂકી.

શાંતિલાલે એક પશુ બેક ન બેલતાં પુરા દસ હજારનો બેર ચેક ઉપર લખ્યો ને માણેકચંદે કાકાના હાથમાં મૂક્યો.

માણેકચંદે ચેક લઈ શાંતિલાલને છુટા કર્યો, એટલે નીચી મુડીએ શાંતિલાલ આવ્યો ગયો.

માણેકચંદે હસતો હસતો માણેકને ચેક બતાવી બોલ્યો-

“આ તારી ઉમની જીવાનીનું પ્રનામ !” (સંપૂર્ણ.)

મેજર-મનહર ઈનામમાળા નં. ૨

રૂપિયા પચ્યાસનાં સોળ ઈનામો
નીચે જણાવેલી કુપનમાં અત્યાર સૂધીમાં પ્રખ્યાતિ
પામેલ સારામાં સારી
પાંચ દેશી સિનેમા નટાઓનાં નામ લખો
મેકલનારમાં વહેંચો આપવામાં આવશે.

તા. ૨૦-૨૧-૨૫

- પ્રખ્યાત સારામાં સારી પાંચ દેશી નટીનાં નામ

૧	૨	૩
૪	૫	
હી.		
૭.		
૫.	૬.	

નવી ખબરો—

કોહિનુર—લંકાની લાડીએ મુબાઇ અને અમદાવાદમાં ધમધાકાર ઝોડીયન્સ જેવવા માંડ્યું છે. સિનેમાની રાણી લગભગ તૈયાર થઇ ગઇ છે અને દિલીપો કમ લેવાય છે. **કુલુ**—કાપ્ટેનો થોડા તૈયાર થઇ રહેલ છે. કાંઇ નવું લાગે. જમનો બદલાતો જાય છે.

લક્ષ્મી—પંચડાના આઉટડોર સીન લઇ કંપની મુબાઇ આવી પહોંચી છે.

યુનાઇટેડ—મુબાઇથી માંસડા પોટલા બાધી ખુલ્લીના નવા રુટીયામાં શરૂઆત કરી દીધી છે.

રોયલ—રા' નવધણની સેન્સર દ્વારા થઇ ગઇ છે. આવતા શનિવારથી મેનેજરિકમા રજુ થશે નાદરસિદ્ધ ડાક તૈયાર છે.

કોહિનુર સિનેમા—(કાલબારેલી) આ સિનેમાની મેનેજમેન્ટમા સાલગવા પ્રમાણે ફેરફાર થઇ ગયો છે. જ્યાં શનીવારથી આવેની કોહિનુર ફિલ્મ કા એ તે થીયેટર લઇ લીધું છે અને હવેથી નવી ભવરચા નીચે કોહિનુરના પિકચરો ત્યાં ખતાવવામા આવશે. જાણુવા મુજબ મી દ્વારકાદાસની જાતી દેખરેખ નીચેજ આ સિનેમા ચલાવવામા આવનાર છે.

શારદા—શારદા પીર તૈયાર છે પણ સાલગવા મુજબ ફેટલાક સંગેશમા તારકાસિક આવી થકી નથી નવી સામાજિક વસ્ત્રની પસંદગી થઇ ગઇ છે અને મુબાઇના એક ભણીતા કળાકારના હાથથી તે વસ્ત્ર બહાર પાડવાની તજવીજ આવી રહી છે.

શૌરાષ્ટ્ર—લીમિટેડ થઇ પણ કાઠિયાવાડની ડંડી ઉડી હોય એમ જણાવ્યું નથી બાપુ એ ન શોભે

ખેડેલીમા " ધી લારટ ચાન્સ "નો ખેલ ચાલતો હતો પ્રસિધ્ધ અભિનેતા ચાલ્સ વૉનરે મુખ્ય નાયકની જુમિકા ભજવતાં રહેવા લાગ્યો— " હાય ! મારી પાસે એક શર્દાય પણ બાકી રહી નથી ! ભયકર દિવસો આવી પહોંચ્યા છે. અનાહારે દિવસો કહાડવા પડશે ! " આ વખતે તેના આગળપર એક જુદું મુલ્યવાન વીડી ચમકતી હતી એક પ્રેક્ષકની નજરે તેના પર પડી અને તે બોલી ઉઠ્યો— " અરે વીડી મારવાડીને ત્યાં કેમ મૂકી આવતો નથી ? "

પ્રસિધ્ધ નટી જેસી મિલવૉર્ડે એક વખત વાતચિતમાં જણાવ્યું કે, બાલ્યવરયામા તે જ્યારે એક નાની જુમિકા ભજવવા રંગભૂમિપર આવી ત્યારે તેનો ન્હાનો લાઇ ઉચ્ચ સ્વરે બોલી ઉઠ્યો— " શાખાસ ! શાખાસ ! ! "

આ શબ્દો સાંભળી પ્રેક્ષકોમાં ચારે બાજુ કોલાહલ મચી રહ્યો. બધા હીસ-હીસ કરી તેના તરફ દાટ કચકચાવવા લાગ્યા એટલે તે બોલ્યો— " ના, હીસ-હીસ નહિ " તે તો મારી 'મોટી બહેન' છે ! શાખાસ ! શાખાસ ! !

કોહિનુર ફીલ્મ કંપનીના માલિક

દ્વારકાદાસ નારણદાસનો

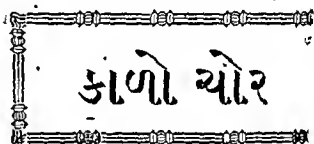
જાતી દેખરેખ અને અનુભવી મેનેજમેન્ટ નીચે

આજે શનીવારે તારોખ ૧૯ મી થયો :

લક્ષ્મી પોકચર્સનો એક અવાજ

વખણાયેલા ફીલ્મ

જેમાં રાજા સેન્ડો-મીસ જુએદા અને મીસ પુતલી મુખ્ય કામમાં છે.

કાળો ચોર

વખત શની-સ્વી તહેવારને દિવસે

વધારાનો ખેલ ૩ વાગે

દરરોજ ચાર શો ૫-૭-૯-૧૨

- ભાવ આના ૩-૪-૭-૧૨ રૂ. ૭૫

કોહિનુર સીનેમા

એડવર્ડ થાએટર કાલબારેલી રોડ

સુલેશ્વર-કોટ-બહાર કોટ માંડવી બંદર પર

વસ્ત્રો કુટુંબોની સારી સગવડ

આવતા શનીવારે-કોહિનુર ફીલ્મ કંપનીની ફીલ્મ

હીરજી કામદાર

દહત્યોનો ત્રાસ

શુળના દુઃખથી વધારે બપોર ત્રાસ કોઈ પણ દર્દીએ કિયન્ત કરી શકે નહિ. શુળનું દરદ એટલે કે અળખાની રાત્રીઓ અને દુઃખના દહાડા. ભયારે તે બપોર દુઃખથી તમારા મોઢાં અને જડનામાં ચાલતો હોય ત્યારે તમે કંઈ પણ કરીજ શકો નહિ.

સાધી વધારે ડહાપણ ભયોં ઇલાજ એ છે કે તરતજ લીટલના ઓરીએન્ટલ બામનો ઉપયોગ કરવો તેની હડી અને સુખકારક અક્ષરે દુઃખને હાંકી કાઢશે અને તમને સુખી બનાવશે.

તે તમારા દરદનાં તીક્ષ્ણ બાથઓને અટકાવી દેશે. અને અણસૂથી રહેવા માનવંત્રીઓને શાન્ત કરશે. લેનાથી મધુર શાન્તિ મળશે. જે તમે શુળના દરદનો લોભ થઇ પડ્યા હો તો આ અક્ષરી ઇલાજની એક ડખા એકામ ખરીદવાનું શુખના નહિ તમે લેના વજર ચલાવી શકશો નહિ. કેમકે ભયારે બીજા દવા કંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આરામ થાય છે.

ડૉ. રા. જી દરેક શીશીનાં દરેક દવાનબાને ત્યાંથી આખા દુકાનમાં મળી શકે છે.

લીટલના ઓરીએન્ટલ

બામથી આરામ થાય છે નિરાશ થઈને પડી રહેલા નહિ અને દુઃખથી મુક્તિ મળે નહિ. સાબ થાઓ ! બધા દુખાવા અને દરદમાંથી આરામ મેળવો ! લીટલના ઓરીએન્ટલ બામ તમારા વલી લગાડ કરશે અને દુઃખની છેલ્લી નિકાની પણ રહેવા દેશે નહિ.

લીટલનો

ઓરીએન્ટલ બામ

સરવે જાતનાં દુઃખ અને

દરદો મટાડે છે

જેવાં કે

કેલ્કી બાલ્કીઓ દાખ જે કાઢવામાં આવી છે તેમાં રૂપિયા પાંચથી રૂપિયા સો મુઘીની કુપનો છે. મહે વરસે લીટલના ઓરીએન્ટલ બામની શીશી ખરીદનારાઓમાં પદરસો રૂપઆ આવા કનામમાં વેચવામાં આવ્યા હતા તમારું નશીજ અજમ લે.

સધીવા, રૂમેટીઝમ કમરનો દુખાવો તથા માથાનું દુખવું વીઝે. એક રાત્રી કરતા વધુ દરદ મથાનનાર તલેવું એક વજન સુધી લેવું છે જે કુદરતે તેથી છે.

પ્રાણીની ચરબી તેમજ કોઈ પણ પાટનું તલ નાખવામાં આવ્યું નથી. પણોજ ઉત્તમ અને સર્વોપરી દુઃખ મથાનનાર આ બામ છે.

મુંબાઈ ઇલાકાના એકલા એજન્ટ:

નરોત્તમ ગાર્ધર એન્ડ કું.

શેખ મેમન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨.

બધા હારો બેઠા ત્યારે એક બાળાએ બાહુ ઝડપ્યું !!

દુશ્મનના ઘરમાં જઈ પતો મેળવવા હામ બીડી—તે—

નાયનારાના

આ કામ જાણીતી એક્ટ્રેસ

પાટણના રાજની પુત્રી પદાવતિ દુશ્મ

વેશમાં રા' નવધણ પાસે રહેતી

વેશમાં

ગઈ.

મીસ જુબેદા કરે છે.

મીસ જુબેદા

તો આ નાય તમોને મોહક અને ખંચાણકારક લાગશે.

આ કામ આ ફીલમમાં અસાધારણ સરસ બેશો આફ્રીન પોકારશે.

રૉયલ આર્ટ સ્ટુડીઓએ મોટા ખર્ચે તૈયાર કરેલ ફાલમ

રા' નવધણ અને વીર પસલી

જસલતું કામ કરનાર મીસ જુબેદા તો તમો જાણજા છે. તેનું કામ પણ બેશો

રાજ્ય તિલક કરનાર નાજ્ય અપાવનાર-મોઢાની માનેલી બ્લેન્ડ જસલતને પસલી આપવા વચન આપ્યું હતું તે કેમ પાળ્યું ?? તે જરૂર જુવો.

ઉઠાતું મોટું લશ્કર—દિલ ઉશ્કેરનારી પટાબાહ—વિગેરે

ખુલેથી દેલો મુઘી આ ફીલમના સીનો અસાધારણ સરસ છે.

જરૂર તમારાં કુટુંબને આ ફાલમ દેખાડશો—ભુલશો નહિ

શની—રવી તહેવારને દિવસે વધાર નો બલ છે તે ભુલશો નહિ

શનોવાર તારાખ રક મોઘો શરૂ થઈ ચુકો છે

સીનેમા મેજેસ્ટીક

ગીરગામ

આવે છે

આવતા શનોવારથી

આવે છે

પ્રજ્ઞાનું દિવસે દેખ

નહારસિંહ ડાકુ

મીસ જુબેદા—મીસ જુબેદા—વિગેરે મુખ્ય કામમાં છે.

પૃથક ૧૩]

રવિવાર - ૧૧મી જુન ૧૯૨૫

[૫૨૭ અંક ૩૮]

આ અંકમાં પ્રસિદ્ધ થતી વાતોમાંના પાત્રો કલ્પિત છે તેમ છે કોઈ જ્યારે વ્યક્તિપરથી ઉપજતી કાંઈના નથી આ મો મ

સૌંધી ગઝલ.

સરાંતી સુર ઉર્જાએ, અચીતું કે ફા દીલ હારી,
મીઠા મશાફ હરકે ઉર્જાએ, અ રમે આગ આલે બારી
કપ થાં સીકધે મુખે સાલ, વીજ્યાં રોઝ તેાં લાઘવાય,
અખીતમાં તીર વહેતો જાય, દલીઆ તાં થં એ કરારી
હામીઆમ તુઝને નીઅલુ ચાહું, પુગ્યાં તુ હીમુ પેઠ વાચુ,
મીયુ નીકરન કદંબુ લાગુ, ભરકુ આલે મુતે પ્યા હારી
વાજબ ઇઅધી જાની, મીઠા મહેયુજ લાસાની,
કંઠઅમ શીર તેના કુરખાની, અચીકર મુઝજ ગમખવારી
ફરે તેા 'હોન' જે કાફે, મુખજ સેતુ સજ્જ આહુ,
છીટ જેલુ નકે વાક, કજા સનારે સતાન

તારા હુ અણી મળી રહી છુ, તુ અચીકર જઈ દીનહારી આજ
પ્યારા આશક તારા ધરકે મારા અતરમા આગ લગાડી છે
કેવલા વરસ થયા હુ તારી વાટ જોઈ રહી છુ અને રોજ ફાલ
(રમતથી પ્રક) જોવાણુ છુ

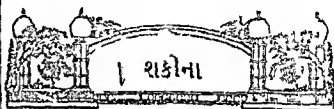
આખામાં આમુઓના રેવા માની જાએ છે જેને તુ આવી અટકાવ
તારા પ્રેમના ચીરા પડેલા છે અને તારા આવવાની વાત જોઈ છુ
અતરમાંથી દરેકના લાડકા નીકળે છે અને મારા પર હુ ખરો

હાર આવી મેને છે
જની એમ કરવુ વાજબી નથી, મારા આશક તુ લાસાની છે
તારા પરમે મારા શીયાની કુરખાની અને તુ આવી માગ ચોકને
હતાન

'હોતમદ' તે પોકાર કરે છે કે મારા મીઠા મારા અતરમાં

સુલજ
ખીનો હવે મને કોઈ વરતો નથી, હે તારજુદાર તુ મને તાર

અતરમાં નીકળે

લખનાર - ૨૧ એમ, મહેયુજ મ

મીઠા મહેયુજ મારા પ્રભાતે કાઠીયાના રેવની એ
પેસેવર દેનમાં એ અતુલ વારંવરમથી ધ્રુવતી કે જેના કામમાં
અવધવા સોનેરી છુગાઓ અને શીશી લેસથી સજ્જ થયેલ
આજા અને મુરોબીત મુરેદ કાકમા, સોનેરી, કસનથી ભરેલી
દુધીઆ રમતી કંઠરમાં ચારે બાજુએ સોનેરી લેસથી ભરેલ
વાલની આસમાની રમતી સાડી નીચે છુપાએન હતા રૂપસુંદ
રીના નાજુક નાકમાં એક અમુલ્ય હીરાની સળા અને કમળ
જેવા મુરેદ પોતવા હાથની ટચલી આજળામાં એક ઉગ્રો કમળતરી
વોટી જેમાં કોઈ સાસા કારીએ વણી સજાળથી પાન લેસાડેલ
હતુ નાજુક હાથના પેચાઓ ઉપર તેણીએ બે, બે સોનાની
નકસીદાર જગડીઓ અને પ્લેનિનમ ધાતુની રીસ્ટ વાંચ પહેરી
હતી નાજુક અને તાના ખગોમાં રમત કલરના મોગ્ગાઓ અને
જા રમતના પમસુએ ચઢાવેન હતા રમણી, ફરેટ કંઠાસની
જારીમાં બેસી પ્રકાતના પહેારની અદ મદ કહી હવામાં પ્રાપ્ત
હાતને ગાલ ઉપર મુખ આજુબાજુ કુદરતી સૌંદર્ય
નીહાળના શાન્તિથી નદીઓ, કોતરો દૂર આવેલા કુગરાઓ,
નાના નાના ગામડાઓ અને તેની કુલવાડીમાં આમા ઉપર
બેસી થતા અને કાવવાના દોઢાર આ સર્વ રમણી દરેકો
ધણજ ઉનાસથી નીહાળનામાં મન હની થોડી વારમાં
એક જ નજર મેળવના ડીસટ સીમન આ પુ બીજા માત્રની
દેન ચાહ્યા આવે પી દેવાથી આપણી પેસેવર દેનને સીમન ન
મજાતુ જવરે દેનને ડીસટ ગી ના ઉપ C ની વાળી

મારે જ આપણી આ પરિપક્વર સુધી પોતાની વિચાર નિદ્રામાંથી નમત યદ. પછી તક્ષણે જ ઉભી થઈ હેન્ડબેગ લઈ તેને ખોલી. તેમાંથી હુય ખસ, ડાહ્યોછટક રીજન-ડેન્ટલ ક્રીમ, ગોદરેજનો નંબર વનનો સાથુ, દાંતીઓ, અને ટુવાલ કાઢી તે બાથ રૂમમાં ગઈ. જ્યાં પોતાના અનારની કળીઓ જેવાં સુંદર દાંતોને ખસ કરી, મોઢું હાથ સાથુથી ધોઈ ટુવાલથી સાફ કરી, આપના સામે કેબી રહી રેશમ જેવા સુવાળા લાંબા બ્લુડેને દાંતીઆથી સરખા કરી પોતાની જગ્યાએ પાછી જઈ બેઠી. આ વખતે તે હુરતું અપ્સરા-તુલ્ય સૌંદર્ય, ગુલાબી સુરખીથી વારંવાર ખદવાતો લંબ-ગોળ ચહેરો, હરણી જેવાં ચક્રો કાળાં તીક્ષ્ણ નયનો, હોઠની સુરખી, અને દીઠા કાક નીચે છુપાએલ મદમત રતનો, વગેરે લલલક્ષ્યા ચોખીઓને પણ મોહાધીન કરે તેમ હતું. સ્વર્ણી સુંદરીના શરીરનું બંધારણ નાજુક અને જરા કદ ઉંચાણમાં હતું.

મિય વાંચકો આ તરણી મુબાઈના એક કોટયાધીપતિ ગૃહસ્થની સારા સંસ્કારો પામેલ મેટ્રીક સુધી અભ્યાસ કરેલ એકેડી એક પુત્રી હતી, જેનું મુબારક નામ શકીના હતું. દરેક પીતીલ ગાદી સીમનક ઉપર ઉભી રહ્યા પછી રેશન મારતરે સીમનક આપ્યું. એછને વીસલ કરી, ગાદી ઉપડી અને ચોરીવારમાં ગાદી રેશનના પ્લેટફોર્મ ઉપર પહોંચી. પીસ શકીનાએ પોતાની આંખોને કહ્યું કે તમે રીફ્રેશમેન્ટ રમમાં જઈ બાપને આ અને પ્રેક્ટીસ્ટ સાથે મોલાવી લાવો.

આપા રીફ્રેશમેન્ટ રમ તરફ ગઈ અને શકીના ફર્ટ ક્લાસમાંથી નીચે ઉતરી પ્લેટફોર્મ ઉપર એક પગલું આગળ રે, ત્યાં અચાનક જેમ વિજળીનો આંચકો લાગે અને માથુસ ૧૦૫ થઈ જાય, તેમ તેણી ત્યાંને ત્યાં સ્થળી ગઈ અને શું જોયું? કે એકવીસ ખાવીસ વર્ષની ધઈવણે તંદુરસ્ત અને સુંદર અવધાણો નાજવાન યુવક હંસ હાપના પોએલ સુફે કોટ પાટલુન, નાગલાઈ ટેપીમાં ટ્રેન કલાકેનો ખીલો લગાડેલ એન્જન આગળથી ગાદીઓના નંબર પોતાની નંબરટેકર લુકમાં લખેલો આ રૂપસુંદરી તરફ આવતો જણાયો. ત્યાં આપા રીફ્રેશમેન્ટ રમમાંથી ચાહ અને પ્રેક્ટીસ્ટ સાથે આવી. તેણે પોતાની બાઈ-સાહેબને પ્રેક્ટીસ્ટ લેવા ફર્ટ ક્લાસમાં આવવા કહ્યું. તેણીએ આંખોને નારતો કરી ખીસ મુઝી ગાદીમાં બેસી રહેવા ફરમાવ્યું અને તરત તેણી પાછી પેશા સુરક તરફ એકટરો જણે કાઈ તેણીની જીભ પરથી હોય તેમ જોવા લાગી. શકી પેશોમાં પેશો સુરક તેણીના ફર્ટ ક્લાસ પાસે આવ્યો અને પોતાનું કામ કરી આગળ વધે, તે પહેલાં આ આપણી શકીનાના મોઢામાંથી એક તીક્ષ્ણ ચીચીઆરી નીકળી ગઈ. “નજર! તમે અહિં ક્યાંથી અને શું કરો છો?”

અનવધા યુવકે પોતાનું નામ સંભળતાં પોતાની-શુકમાંથી હુલું જોયું અને તેનાથી નીચલી લોટીએ બોલાઈ ધકઃ—

અયસે નરીખ-કલાંસે, બુસસેવક પરીડ ગરીબખાનેપે આએ બનકન; મેં સદકે જાડે બંધાએ લેવું, ફર મેં કુરખાન તબખ.

“કાણુ શકીના? તમે અહિં અને ક્યાં પંધારો છો? નજરે જવાગ ન આપતાં ઉપર પ્રમાણે શકીનાને સ. મૂનો પૂછ્યા.

“હું માધવપુર મારી ફૂવાને મળવા જઈ છું. પણ તમે અહિં ફેટલા ટાઇમ થયા છો?” શકીનાએ પૂછ્યું.

નજરે કહ્યું—“શકીના મારી શોકજનક ક્યા ધણી લાઈ હોઇને અંતરે આપને જણાવી શકું તેમ નથી. જે છત્રો તમે અને આપના દિહાર ખુદાની મહેબાનીથી ખીજ વખતે ક્યાં ક્યાં જશે ત્યારે કહી સંભળાવીશ.”

ગાડે ગાડી ઉપાડવા માટે વીસલ કરી એવામાં ૩૦ થી ૩૫ વર્ષની એક ગરીબ બાઈ જ્યાં નજર અને શકીના ઉભાં હતાં ત્યાંથી હાંફળી હાંફળી માથા ઉપર ટૂંક અને પોટલું, કમરે વર્ષેનું નાનું બાળક તથા એક હાથની આંગળીએ પાંચેક વર્ષનું છોકરીને લઈ પસાર થતી યડ કલાસ તરફ જતી નજરે જોઈ તરત શકીના પાસેથી દોડી તે બાઈની આંગળીએ વળગાડેલ છોકરીને તેડી બાજુનું યડ કલાસનું બારણું ખોલી બેસાડી તે બાઈના હાથમાંથી ખીજ બાળકને લઈ યડ કલાસ લઈ ગયો. ત્યાં તે બાઈ પણ પહેંચી, તેણીના સામાનને યોગ્ય જગ્યાએ રાખી તેણીનું બાળક તેણીના હાથમાં ઇધ સામે-કૂટળવાળીની દુધને દોડી ગયો. ત્યાં જઈ પેશો, યુસબી તથા નારંગી લઈ પાછો વળ્યો, ગાડી ઉપડી તરતજ તેણીના યડ કલાસના હેન્ડલને પકડી લીધેલું કુટ તેણીની હાકરીના બોળામાં મુક્યું. હજી, તેણી આસીવાંદના કંઈ વાંચક ઉચારે તે પહેલાં ચાલતી ગાડીએ ઉતર રેશન ઓરીસ તરફ પાછો ફર્યો. પાછા ફરતાં તેની નજર પ્લેટફોર્મ ઉપર ઉભેલ શકીના તરફ ગઈ. તે શકીના પાસે મળે અને વિનંયથી બોલ્યો, “શકીના! તમે અહિં ઉભા રહી શું વિચાર કરો છો? તમારી ગાડી ઉપડી ગઈ.”

શકીનાએ કહ્યું—“હા, તે હું જાણું છું; પણ મેં મારી આગળ જવાની મુસાફરી માટેનો વિચાર હાલ તુરત ફેરવ્યો છે. ક્યા કરી આપ મારા માટે ધર્મશાળામાં બદલવત કરાવી આપવા મને આગલા રેશનથી મારી આવા સામાન લઈ પાછી ફરે એવું મતલબનો તાર કરાવી આપવા ક્યા કરશો?”

નજરેઅલી શકીનાના ચહેસ સાથું જોઈ રહ્યા અને ધણી નરમશથી બોલ્યો, “આપ મને ધર્મશાળા માટે ખુલો છો તે શું? આ બાઈમના ગરીબખાના પર આનંદમાં અને આ કમતરીતને આપની સેવાનો લાલ આપવામાં આપને કંઈ વાંધો છે કે જે ખુદાએ મને અચાનક નસીબ કરી છે?”

શકીના હસી અને બોલી, “હા ખુશીથી હું તમારે ત્યાં આવીશ. મારે માનવું હતું કે હાથ મારા આવવાથી આપને તકનીક થાય અને તે કારણે મેં આપને ધર્મશાળા માટે ખુલ્યું. આપને માનું હોયછું છે, તે માટે હું આપની મારી ‘માયું’ છું. હા, પણ તેને જાણ અને ઉપલી મતલબનો તાર કરી આવા ફ અહિંજ ઉભી છું.”

નજરઅલી તાર એટલીસમાં ગયો અને થોડા બજેસત ક્યાં પછી પાંચેક શીનીટમાં રાશીના પાસે આવી ઉભો રહેલ. તરત નજર અને રાશીના નજરઅલીના રૂમ તરફ જવા લાગ્યાં, કૈં રૂમ રહેલ કે પંચીએ નજરઅલીને લાપરવા આપણે હતો અને તે રહેલી દરમાં આવેલ હતો. થોડી પગમાં બને બેકેતિએ નજરઅલીના રૂમ પાસે જઈ પહોંચી નજરઅલીએ ખીસામાંથી ચાંપી કાઢી રમતું તાણું મોઢું અને રાશીનાને અંદર આવવા કહ્યું. રૂમનો આગવી લાગ નજરઅલી સુવા બેસનાના કામમાં લેતો હતો ત્યાં થે નેતર બેસેલ ખુરસીએ, એક જોળ નાવું ટેબલ, એક આરામ ચેર જમીન ઉપર પાથેલ ચેરજી, બીજા ઉપર પોતાના અને તેના માંચીએના ફેરા એક કેવેડર બે ત્રણ સંધી સોંદરનાં ચિત્રો, એક ખુણામાં કપડાંની ફેંક અને બીજી બાજુ બીરોના જેમાં એક ગાદી ઉપર સુદેલ રતબ એક બુલસ અને સાલ પડેલાં હતાં. જ્યારે અંદરનો લાગ તે રાંધવા અને નહાવા ધોવાના કામમાં લેતો હતો ત્યાં એક પ્રાથમિક, સાલ; ખાંડ, રાંધવાના થોડાં વાસણો અને બીજી થોડીક પરચુરુ ભેંકી બોળે પડી હતી. નજરઅલીએ રાશીનાને આરામચેર ઉપર બેસવા કહ્યું અને તેણીની રમ લઈ તે અંદર ચાલ જનાવવા ગયો. એટલા પડનાં તેણી ટેબલપરથી મોળ-મગલદું પેપર લઈ પાનાં ફેરવવા લાગી ત્યાં પહેલેજ પાને તેણીની નીસણ આંખો એક કુંદર અને યુવાયવાળા ગવલ કવાલી ઉપર જઈ આંકાંણી. તે તેણી ધીરથી ગાવા લાગી.

ન મરજ કુજ હૈ અસિર્થન સાયા હમકે

એક પરીશ્રદાને દિરાતા બનાયા મુખો;

હમ મરેલી તો ન હો હતો યર્જીને ઉલ્લસ,

નીમત્ત જસરી મહોખાને બનાયા હમકે;

દેખીએ ખાકમે હમ મીલગમે માનીક સરજ,

આપને કીસલીએ આંખોસે ગીરાવા હમકે;

આજતક વહુ ધ્યાત યાદ આકે મસા ધોંટતી હૈ,

પકત રૂપરત એ ગલે હિસાને ન લગાયા હમકે.

આ ઉપલી હેતુ દોરી અને દીવ્યશ જગલ કવાલી તેણી એકે વૃથા વાંચી ગઈ પણ વાંચના વાચતાં તેણીના ગાલ પ્રેસ પર મથુનાં ખિડુઓ ટપકવા લાગ્યાં. તેજ અરસામાં ચાલવા બે આત્રા સાથે નજરઅલી તે રૂમમાં દાખલ થયો અને તેણીને સિનયર્થક આદનો આદરે સહાર કરવા કહ્યું. એટલામાં તેની અંકેર આંખો રાશીનાના ચુલાથી ગાયો ઉપર બીરાજમાન યજ્ઞેષ અશુભો પર પડી.

તેણે રાશીના પ્રત્યે કહ્યું:—“રૂમ રાશીના, આ નાલીજ મોટીમની કાંઈ બાબ ચઈ છે જે આપ નાજાન યજ્ઞેષ અશુભ હો ?”

તરત તેણીએ પોતાના રૂઆક વળી આંકુઓ લુછી તપાસ્યાં અને નજરની સંકેતો અમાધાન કરવા બતાવડી

વંચાળ આપ્યો:—“ના—નજર, આપે મારા ઉપર અનહદ ઉપકાર કરી અહેસાનની નીચે મને હમેશતે મારે દયાવી દીધી છે, જે અહેસાનમાંથી હું કાઢ કાઢે મુકત થઈ સંકુ તેમ નહો. મને આવ નજા હોંક આવવાથી આંખમાં અશુભો આવી ગયાં તેથી તમારે મન ઉપર મારા પ્રત્યે કંઈ એમણું કાવવું નહિ.”

નજરઅલીએ કહ્યું:—“રાશીના, આ એક રહેવાની ગરીબ મોકર પ્રત્યે આપ આટલો બધો આદરમાન બતાવો છો તો માટે હું તમારો ઉપકાર માતું છું. લો ચાલ પીઓ.”

ચાલ પીતાં પીતાં તેણીએ કહ્યું:—“ખુદની - મારા જેવી પોતાની રેક બાળકી ઉપર અનહદ મહેરમાની જે ખુદાએ આજ વર્ષો થયાં શુભ યજ્ઞેષ ચહેરામાં કરી મને દર્દન કરાવ્યાં. હવે મારી એટલી આપને વિનવિ છે કે કૃપા કરી આપે મુજબ સા માટે છાલવું અને આ રિજતિ સાધી ઉઠી ચઈ તે જાણવી મારી આવુર લાખણીએને શાન્ત કરો.”

નજરઅલીએ કહ્યું:—“આપ મહેરમાની કરી ચાલ પી લો પછી મારી અથથી હતી સુધીની દરેક દયા આપને કહી સંભળાવીરા.”

મારા વહાલા પાકક અને પાકીકાએ, મારે તે પડેલાં જાણવું નેષએ કે મી. નજરઅલી કોણ હતા અને મીસ રાશીનાને તેમના પ્રત્યે આટલી બધી લાગણી હોવાનું શું કારણ? મી. નજરઅલીને મુજબ ખાતે એક મર્ત શ્રીમત કુટુંબમાં તેમના માતાપિતાની વૃધ્ધપરચામો જન્મ થયો હતો. તેમનાં માતાપિતા તેમને ત્રણ વર્ષની વયના તેમના પિતાશીને સોંપી જનનપત્રીન થયા બીજી વખતનો પરચુવાનો પિચાર તેમના પિતાશીએ મંડી વાળ્યો અને નાના બાળકને સંભાળથી ઉછેરી મુંડરકારી બવારી પોતાની દરેક ઉમદા મુશોરે તેમાં બાંધી તેનું લાખનપાલન કરવા લાગ્યા. નજરઅલી છ સાત વર્ષના થયા ત્યારે તેમના બાળકાની નજીકમાં એક મહેસો હતો ત્યાં સુધી આત્મા જ્યાં રાશીના પછુ લગુવા આવતી હતી. સંજરે રહેલ માંથી ખુટવા પછી નજરઅલી રાશીનાને ત્યાં જતો. તેણીના પાકો તૈયાર કરાવતો આથી તે બનેમાં નાલપણથી પવિત પ્રેમ જાગૃત થયો હતો. મી. નજરઅલીના કુટુંબને અને મીસ રાશીનાના કુટુંબને સારો સંબંધ હતો. થોડાં વરસોમાં તેઓ બને મહેસાની છંદરી પસાર કરી કાષ્ટકુલમાં દાખલ થયાં. ત્યાં દાખલ થયા પછી હમેશાં સવારે નાસ્તો કરી નજરઅલી રાશીનાને ત્યાં જતો. જ્યાં તેઓ બને સાથે બેસી નિખંચ, બીજામણિત અને પર્ણીસ તૈયાર કરતાં, ત્યાંથી થીર આવી તે જગી રાશીનાની શલ નેતો. રાશીના મોટરલઈ નજરને થીર મોશાવાવ હતી જ્યાંથી બને કાષ્ટકુલમાં જતાં. સંજરે નીસાળમાંથી ખુટવા પછી તેઓ મોટરમાં સાથે બેસી પાલવા, એન્ડ રટેન્ડ, કોપાટી, હેન્ડીંગ માડન અને વાઈકેમર તરફ ફરવા જતાં. એક વખતનો આગરેન્ડ હવે ચુવાવસ્યા આવતાં બનેમાં પાક મહેજાનમાં ફેરવાઈ ગયો હતો.

ઉનાળાની એક શાન્ત અને આનંદદાયક સંજ્ઞે ચાંદનીમાં તેઓ પાલકે એક બેઠક ઉપર બેઠાં. સમુદ્રની અંદર સ્વતંત્ર રીતે ફરતી બહી બોટો અને મહત્વા નિહાળવામાં મગલ દંતો ત્યાં તેમની નજર પાસેથી એક વદાણ પસાર થયું કે તરતજ શરૂનાએ નજર પ્રત્યે જોયું અને પુછ્યું:—“નજર જોયું? આ વદાણને સુકોની કેટલો બધો ચાલાક અને હોશીઆર છે? આ રાક્ષસી વદાણ જરા પછુ આકું અપશું ન જેતાં સીધું તીર માંડક પાસે જાય છે?”

“હા ખરું છે શરૂના.”

નજરે કહ્યું—“જો સુકોની હોશીઆર ન હોય તો આ વદાણ ક્યાંક ખરાબે ગઈ જાય અને હાંગી જાય તેમ સંસારમાં પણ સંસારનોકા પેસે પાર લાઈ જવા સુકોનીની જરૂર છે. પણ શરૂના, આજ વર્ષે ચર્ચા મારા હૃદયમાં એક સ્પાલ યોગ્યા કરે છે, જો તમારી રત્ન હોય તો પુછું?”

શરૂનાએ કહ્યું—“હા જરૂર પુછો.”

નજરે કહ્યું—“શરૂના, વદાણી શરૂના, હું તમને ચાહું છું; હું મને મારા હૃદયની અધિધાની ફેરી બતાવવા માગું છું. બોલો, જાનેમન તમે મને ચાહો છો? તમારું નિર્મળ અંતઃકરણ મને સોંપી શકશે?”

આમ કહેતાજ તેણે પોતાના બને હાથે શરૂનાને પોતાના બાહુ-પાશમાં બીડવા લાગ્યા, તેણી દુર સરકી ગઇ અને ધીમેથી મધુર ધંદલી જેવા આવાજથી નજર પ્રત્યે બોલી:—“નજર, વદાણા નજર, આ પ્રેમાવરયામાં આપથી અષ્ટિત વર્તન યાચ છે, થોભો! વદાણા? આપ આ શું કરો છો કે હું આપનીજ છું; છંદગી પર્વત આપનીજ સ્ત્રી; પણ ત્યાં સુધી આપણે લગ્નની ધલિત ગાંધરી જોવામાં મંદરી ત્યાં સુધી આપણે વર્તન તે પાપ કહેનાય આપના અંતઃકરણને કાણમાં રાખો અને આજે ઘેર જઈ તમારા પિતાશ્રીને આપણું લગ્ન માટે સમજવી મારા પિતા પાસે મોકલજો. વદાણા નજર! થોડા દિવસમાં હું આપના ચરણોમાં આપની સેવા બળવા દાજર ચઢવા. થોડા દિવસ રૂપા કરી હવે સખત કરી પસાર કરવા પડશે. મારી જો બૂલ ચતી હોય તો મન ઉપર ન લાવતા અને મને હાથા કરજો.”

નજર એક સુસરકારી યુવક હતો. તેને પોતાના વર્તનથી પોતાની વ્દત ઉપર બહુજ નારાજ થઈ. સંજ્ઞે ઘેર જઈ તેણે પોતાના પિતાને પોતાનાં લગ્ન શરૂના સાથે કરી આપવા અને શરૂનાના પિતાને મળવા અરજ કરી. તેજ પિતાએ પોતાના પુત્રની ઇચ્છા માંગણી માન્ય કરી એક દિવસે શરૂનાના પિતાને મળવાનું નક્કી કર્યું.

* * *

વખતના જવા સાથે નજરઅંબી અને શરૂના ત્રેડીમાં સાથે પાસે ગયાં. શરૂનાની મનુષી પોતાની પુત્રીને આજળ અજાણ કરાવવા—નારાજ હતી જેથી શરૂનાને અજાણ—બંધ કરાવે પડ્યો. બાજર અંદરના પોતાને નજરના પિતાશ્રી બહુજ વેપાર ધંધાની

સુઝવણ અને સખતીના લાંબે શરૂનાના પિતાશ્રીને, મળી શક્યા નહોતા તેમજ નજરે ફરીથી પોતાના પિતાશ્રી પાસે તે વાત ઉચ્ચારી પણ નહોતી. બજાર ધીમે ધીમે બેસવા લાગી અને જેના અંગે નજરના પિતાશ્રીને બહુજ સહન કરવું પડ્યું. આજ આપાતથી થોડા દલાડાની ખીમતીમાં તેઓ જનનતનથીન થયા. આથી નજરઅંબી ઉપર મુશિખતોના આજ છુટી પડ્યો. પોતે તદ્દ સ્વયં વાઈમાં ત્યાં પિતાશ્રીને બેઠાજનક અવસાન, વેપારમાં જખરી બેઠ અને પોતે વેપારી લાઇનથી અજાત હોઈ તે બહુજ મુંઝવણમાં પડ્યો. તરતજ પોતાની જે થોડીધણી ગીદકત હતી તે સાચવી માણસોને રજા આપી. મુંઝવણથી અને આગલી વિતા-ઓથી ગભરાઈ ઘર બહાર નીકળવાનું બંધ કર્યું. તે અરસામાં એક રોજ એક કાવાદાવામાં નિપુણ દલાખાજ અને શરૂના બદમાશ મી. કાસમઅલી કરીને ચુદસ્ય જેનો ધંધો નજર જેવા જોળા માણસોને શમે તેવી રીતે દાવમાં લઈ તેઓની ગીડકત જીત કરવાનો હતો તે ચુદસ્ય મળવા આજ્યા. થોડી ઘણી વખત તેમ વાતો કર્યા પછી તેમણે નજરઅંબીને પોતે જોવાલે નવી શીસ કંપનીમાં લાંબ સખવા કર્યું અને લાલિખની ઘણી સારી સારી ઉમેદો હથેલીમાં ચાંલી માફક દેખાડી. જોળા યુવક કુશાઈ પડ્યો અને પોતાની થો ઘણી ગીદકત અને રહેવાનો બંગલો સર્વે વેચી શ. એક લાખ આસરે તેને આપ્યા. થોડા દલાડામાં શીસ કંપની બંધ થવા અને મી. કાસમઅલીએ સર્વે ફરીઆ જોયાનો નજરઅંબી સમાચાર મળ્યા. આ સાંભળતાં તેને જખરી આપાત થયો પ શું કરે! પુલાના ઉપર કપડાં રાખી બેસવું પડ્યું. ફુનીઆ એક અવગવ મીજ આવા આપાતો ઉપર. કંકે જળ સીંચ કરતી હતી અને તે, શરૂનાની પાક મહોજત હતી. હવે તે શરૂનાને મળવું પણ શરમને મારે બંધ કર્યું હતું. આખરે તે પોતાના દુરના એક કાકાને લાચારી કરી શરૂનાના પિતાશ્રી પા પોતાના લગ્નની બાજત ઉપર વાંતગીન કરવા મોકલ્યા. નજરે કાકા શરૂનાના પિતાને મળ્યા અને નજરના લગ્ન માટેની બા છેડી. બંધી વાત સાંભળ્યા પછી શરૂનાના પિતાએ કહ્યું—“હ જે વાત તેમ મારી પાસે કરી તે અજાર છે. હું એ છોકરી બહુજ સંદુષ્ટ છું પણ ફુનીઆની આજળા છું લાચાર મ કારણ તે આ બાપ અને જર જખીન વગરનો છે. હું તેને આ છોકરી સાથે લગ્ન કરી આપુ તો ફુનીઆ શું કહે મારે છ ફુનીઆમાં રહેવું છે તેથી લાચારી—સકીત હું તે બાજનમાં પાડી શકતો નથી.”

આ સાંભળી તરત નજરના કાકા તેમની રજા લઈ નજ પાસે આજ્યા અને પહેલાથી હરસા સુધી તેમની અને શરૂનાના પિતા વચ્ચે જે વાત થઈ હતી તે કહી સાંભળાવી. આ સાંભળતા નજરને કહેશે શીકા પડી ગયું. તેની ફુનીઆમાંની આ આસજો દીવડગાના નારની પો ફુડી ગઈ તેણે પોતાના કા વચ્ચે રાજ આપી પછી એકરો પડતાં વિચાર કરવા લા

“સહીનાની પિતાએ ખરું કહ્યું. નથી મારી પાસે રહેવાને આ ફાની જ્ઞાનમાં ત્રણ ડુટ જમ્યા, નથી કંઈ મીઠાત, તોપણ મારે એક ઉગતા કુલમને તોડી નીમજાવી નાખવું તેના કરતાં એ વિચારમાળા, અદિતી અટકાવી તેની નજરા સામેથી દૂર થવું તેજુ સારું કે જેથી નહિ તેને દેખવું” આ કામરૂ, અથવા મારે તે આપતું. ઉંઘ વિચાર નાખતા. હું તેના અમર પ્રેમને માત્ર હૃદય પર બાંધી આ ફાની જ્ઞાનમાં એ ત્યાં ફરીયા અને તેના હૃદયમાં ખુદા પાસે કુવા ચમરી છંદગીના ચોલા દલાડા પુરા કરી ખુદાના દુરમારમાં મારા ધરકની ફાઈ કરવા આવ્યો જઈશ. અસ થયું, દેખણપરથી કાગળ કલમ અને સાહીનો ખડીયા લઈ તે નીચે મુજબ કાગળ લખવા માંડ્યો.—

શકીના,

માતા, પિતા ધરમાર અને દુનીઆની સર્વ નીચી તમનેલ કમતસ્થિ નજર આ ફાની જ્ઞાનના કોષ અધરમય ખુલ્લામાં માત્ર તમારો સંજલન પ્રેમ સાથે લઈ જાય છે. તમારા મુરખી. પિતાશ્રીનું કહેવું અક્ષરે અક્ષર ચત્ત હતું. ઉગતા સુધાળના કુલને સુડી તેને કાદવમાં રગેશોના નાખવાની મને કષ સત્તા હતી? આ ગીસ્થીન હાલ ઉપર રહમ કરી તેના સુવાહોની અંતઃકરણપૂર્વક કામા આપતને અને તેને અંતઃકરણ ઉપરથી વિચારો તેના હાલ ઉપર તરસ ખાઈને આસુઓ વરસારી કોષ યોગ મુસરદારી સુવક સાથે લગવથી નેકાઈ સુખી થયો. મારી એજ ખુદા પાસે પાયાંના છે.

લી. કમરનીચ
નજરની હેલા સલામ.

ઉપરો પત્ર લખી મુજને દારે તે પત્ર કવરમાં બીડી ઉપર શકીનાનું સરનામું કરી ટપાલમાં નાખવા ટોપી પહેરી નજર બહાર ગયો.

ટપાલમાં કવર નાખી આવ્યા પછી તે ઘેર આવ્યો. થોડીવાર જ્ઞાન વિચારમાં પડ્યા પછી તરત ઉઠ્યો. પોતાની બેગ લીધી. બેગમાં કપડાં, તેમાં મુઠી કલાબા તરફ ગાડીમાં રવાના થયો. રોશને જઈ તેણે કાઠીવાડાના એક રોશનની દીકરા લીધી. ગાડીમાં બેઠો. થોડીવારમાં દેન ચાલુ થઈ. તે ચડ કલાસના કમાની બારીમાંથી મુખપત્ર મોમેર દબ જોવા લાગ્યો. તેને આજ પોતાની માતૃશ્રમિ હોડતાં બહુજ લાગી આવ્યું. માતા, પિતા, બહો અશમત અને શકીનાની મનોહર છબી તેની આંખો આગળ આવી ઉભી રહી. આ દરેયોથી તેનું માથું ફરવા લાગ્યું અને થોડીવારમાં તે બેહોશ થઈ પોતાના બીતરામાં પડી ગયાં. આરે તે હોશમાં આવ્યો ત્યારે તે મુખપત્રી બહુજ આગળ નીકળી ગયો દહો. બીજો દિવસે તે બપોં નવા મોંગતો હતો તે રોશન આવ્યું. ગાડીમાંથી ઉતરી દીકરા કલેક્ટરને દીકરા આપી રવાના બહાર નીકળી ક્યાં જતું? શું કરવું? આ આજન ઉપર વિચાર કરવા લાગ્યો ત્યાં તેની વિચારમાળા અટકી અને તેના

કાનો તેને બીજી દીસામાં ભ્યાં બે રહેને નોકર અંદર અંદર વાત ચીત કરતા હતા ત્યાં ગયા. તેણે તે તરફ પોતાનું ધ્યાન લખાવ્યું. એક નોકર બોલ્યો કહ્યું—“ભાઈ, બે તમારે તમારા લાકને કલાક તરીકે દાખલ કરવા દોષ તો સાહેબ બહાદુર પશુ અદિતી આને પધાર્યા છે તો તમારા બાઈને આને સાહેબ પાસે બોલાવી લાવવો.”

બીજા નોકરે કહ્યું—“ના ભાઈ તેને તો આજ બે દિવસ થયાં વેપારીમાં નોકરી મળી ગઈ છે.”

નજરબીએ આ ઉપરી અને વચ્ચે થતી વાતનીત સંભળી અને તેને તરત એજ લાગી આવ્યું કે ભલે દુનીઆમાં મારું કાલ નથી પણ મારો ખુદા મને બૂઝી ગયો નથી. આટલું સંભળ્યા લીધા પછી તે રોશન સામેની ધર્મશાળામાં ગયો. ધર્મશાળાના રખેવાળે તેને એક રૂમ પોલી આપ્યો. તેમાં પોતાનો સામાન રાખી બીજાં કપડાં કાઢી રૂમ બંધ કરી નજર ઉપર ગયો. નાદી ધોઈ કપડા બદલાવી પાસેની પીશીમાં જમી રહેવા સાહેબ પાસે જવા તૈયાર થયો. રોશનમાં દાખલ થતાં સામેની સાધારણમાં સાહેબનું સહુન પડ્યું હતું તે તરફ તે જવા લાગ્યો ત્યાં જતાં તેણે સાહેબને સહુનમાં બેસી ટાઈક્સ બોલે ઉઠીયા વાંચતા જોયા, તેણે સાહેબને સલામ કરી નોકરી રાખવા માટે અરજ કરી. સાહેબે તેની વાક્ય ચાલુ થતા અને હોશીઆરી બેઠ રોશન ઉપર કલાક તરીકે કામ કરવાનો આદર કર્યો, પછી પોતાના પધારાના બેલાની રોશન માસતરને ત્યાં બેલાવવા કહ્યું રોશન માસતર આવ્યા જેને સાહેબે આ ચુલકને કલાક તરીકે તેની પાસે રાખવા અને કાગ શીખવવા તથા બીજી બધી બાજોતોને બજોતર કરી આપવાનું ફરમાવ્યા પછી રોશન માસતર અને નજરને જવા રવા આપી.

નજરે પોતાની કામની હોંશીયારી અને આનંદી રવબાવથી રોશન માસતર તથા ટાઈક્સ અંદરબાની મેજથી લીધી.

હવે શકીના તથા નજરે ચાલ પી લીધા દતો. આદનો ખાસો નીચે મુકનાં શકીનાને કંઈ ચાલ આવ્યું દોષ તેવા લાવથી તેણે નજરબીને કહ્યું—“મી. નજરબી, નીચેની પીગતો તાર મારી ફાઈગને કરી આપવા કૃપા કરશો?”

નજરબીએ કહ્યું—“કમ નહી? જોયો આમ કહી તેણે રખેલ ઉપરનું તારનું ફોર્મ લઈ પેન્સીલ કાઢી શકીના જે લખાવે તે લખતા તેના તરફ નેક રહ્યો. શકીનાએ કહ્યું—ભાગ્યે.

કાલમરમીની મુલકું

માધરપુર

તખીવત બરાબર નથી, મુંબઈ પાછી નહીં હું. પહેલી દેખમાં આર. રોશને મંગો.

શકીના

(આ વાર્તાના વધુ રસીક કાગ માટે આવતો અંક જુઓ
આવતા અંકમાં આ વાર્તા પુરી થશે.)

‘વિધવા’

લેખક ૨

લેખક:—મૃદાનંદ પ્રબંધકાશ મહેતા

જ્ઞાતી ખાત્રાં સહન કરવું એવું છે એક દલાણું,
મહાણું તેવું. સમરણ કરવું એવું છે એક દલાણું,
મૃત્યુ ચાત્રાં તપણ કરવું એવું છે એક દલાણું.
આશા રાખી મરણ પછી ને જીવવું એવું દલાણું.

‘કલાપી’

આજે મહારાજ દુન્ય જોઈ જગત રહી રહ્યું છે. દરેક જગતને
મહારાજ પર દયા આવે છે. સૌ કોણ મને ‘બિચારી’ ‘બિચારી’
કહે છે. કોઈ નજીકનું સંબંધી કહે છે કે ‘બિચારીએ શું જોયું’!
હજી પરવશને એક વર્ષ તો થયું નથી એને. ધણી બિચારો
દમથાળે કમાતો થયો હતો. બિચારીને ઓળખ મુકવાનો અવસર
ન આવ્યો. નસિબ બિચારીનું.” કોઈ વળી કહે છે કે, “બિચારી
બહુ ડાહી રૂપની રંગા પણ નસિબ જ વાંકું ત્યાં કોઈ શું કરે!”
દયા આવતાં કાને આવે છે. કોઈને હૃદયની તો
કોઈને મોંની.

હું ને મહારાજ પતિ મલાઈમાં રહેતાં. મહારાજ પતિએ હમણાંજ
બી. એ. ની પરીક્ષા પસાર કરી હતી. તેમને મુખ્યમંત્રી એક પેટી
પર રૂપની જગ્યા મળી. તે વખતના મહારાજ હાંની ન પૂછે વાત.
પતિની સાથે મુખ્યમંત્રી આમહારાજ નહાનકડા ચાર યોધાના મકાનમાં
આવતાં મહારાજ હાંને પાર ન હતો. ધરની બ્યવસ્થામાં પતિ
ઝોશીસ ગયે સગણા મહારાજ વખત જતો. સંધ્યા સમયે હોમમાંથી
આટોપી ચાનક સળી એમની રાહ જોઈ રહેતી. દરરોજ એમને
મોટે કાંઈ કાંઈ વાનીએ તૈયાર કરી ચખતી. સવારના નવ
વાગ્યાના જમીને ઝોશીસ જળ એટલે સાંજે આવતાંજ અમે
બી લેતાં ને પછી ગામમાં તો કોઈ વાર મુખ્યમંત્રી જઈ ફરી
જમીનાં. કોઈક વાર મહારી ઇન્દ્રાણીએ મહારી જોડે સિનેમા કે
નૃત્ય કેવો પણ આવતા. અમહારા આઠ મહિનાના સયોગમાં
એમના મુખમાંથી કહ્યું વેણ સરખું નીકળ્યું નથી. હું એમની
સાલસના, રોક, વિનય, દયા! એમના પર હું જ નહિ પણ જે
જે એમના સંબંધમાં આવતાં તે મોહ પામતાં; એમના
તરફ આકર્ષતાં.

મોં ભવિષ્ય માટે મોવાનો મંડિર બાંધી રાખ્યો હતો.
પણ તે કાગળો જીવ કરીને નૂડી પડ્યો. મહારાજ પતિને મુખ્યમંત્રીમાં
કોમેસ લાગુ પડ્યો ને મહારાજ સામ્રાજ્યનો મુખ્ય, મહારાજ પ્રારબ્ધનો વિચારતા

૨૪ વર્ષની કાગી ઉગતી ઉમરે અતર પામ્યો. મહારાજ રોહ સ્વ-
પુત્ર નાશ પામ્યું. મને સંસાર પર તિરસ્કાર સાથે વેગ
આવ્યો, ધડીકમાં આત્મકાતનો વિચાર આવતો પરંતુ કહેતાં
શરમ આવે છે કે હું સગણાં હતી, એ કારણથી એ વિચાર
માંડી વાળ્યો.

મહારાજ રાખી છુલિયાલી હોઈ અમરચેતીથી હેમણે મહારાજી
સાસુને કહી રાખેલું કે હું સગણાં છું કે જેથી ભવિષ્યમાં મહારાજ
પર કોઈ પણ પ્રકારનું આજ ન આવે. દુનીઆની છબે કોઈ
તાળાં દેવાય છે કે!

પતિના સ્વર્ગવાસથી મહારાજ શીરપર જો કે આભં તૂટી
પડ્યું પરંતુ મહારાજ ગભાંમ રહેલા બાળકની ખાતર, હેના સંસારની
ખાતર મહેં મહારાજ મન બીજી બાળકોમાં
વાળ્યું. મહારાજ દૈનિક નિત્ય કાળમાં ખાસ રહેવારે ઉઠીને અને
રહાંને સતી વખતે પા કલાક પતિને યાદ કરી સ્તવન કરવું તે
ખાસ હતું.

સમય જવાતાબધ પસાર થવા માંડ્યો. મહારાજ પતિને સ્વ-
ર્ગવાસ પામ્યાને છ માસ પુરા થયા ને મને પુત્રની પ્રાપ્તિ અ. પુત્રવું મુખ જોયું. શું હેવું મુખ-જાણે મહારાજ મન પતિનું
પ્રતિબિંબ.

હું મોઢી ઘોષ ને ઉઠી. ગૃહ કાર્યમાં લાગી. પરંતુ અહિં
મહારાજ મહારાજ રહીને મહારાજ પાકી જોઈએ. મહારાજ પતિની
આવક સારી હતી. પરંતુ મહારાજ સસરાની રિયત સારી નહતી.
હેમને સ્વર્ગવાસ થયાને ચાર પાંચ વર્ષ વહી ચર્ચાં હતાં. હેમને
લોપે ધરમાં કોઈ ખાસ જીવ નહિ. સાસરામાં ફક્ત મહારાજ સામ્રાજ્ય.
પીઅરમાં લાખને જોળાઈ હતાં પરંતુ જ્યારે મહારાજ પતિની હવાઈ
હતી ને સાઈ કમાતા ત્યારે લાખ-જોળાઈ ધાપ ધાપ આવતાં.
મહિનામાં પંદર દિવસ અમરે ત્યાંજ રહેતા. લાખ મહારાજ માટે
કપડાં કરતો કોઈ કોઈ લાવતો પરંતુ અહિં કહેવુંજ જોઈએ કે
મહારાજ લાખ મહારાજી જોળાઈને એથી ચાર ગણું આવતો. પતિના
સ્વર્ગવાસ પછી તેર દિવસે હેમણે મહારાજ તરફ જોયું. એક દિવસે
જોળાઈએ જિલ્લે ખાતર કહ્યું હતું કે “મહારાજી જોળાઈ
પુરો થયે ધેર આવજો. બધું ત્યાંજ થશે!” મહિના કરતાં વર્ષ
પૂર્ણ થયું. પરંતુ બાળકનું મુખ જોવા પણ લાખ કે જોળાઈ
ફરકમાં નથી. કારણ કે અમારા ધર તરફ દરિદ્રતા મુખ પહોંચી
કરી ઉભી રહી હતી.

મહારાજ સાસુ પરનો સપળો કારભાર કરતાં પરંતુ જ્યારે
કોઈ ન રહ્યું ત્યારે હેમણે એ વાતનો રજાઈ મહારાજ મોટે કર્યો.
અને ભવિષ્યની ચિંતામાં પડ્યાં.

લોકોમાં દળણું હવે હું મોંની લાવતી. પણ હેનાથી કોઈ
અમારું પૂર્ણ થયું નહિ.

મુખ્યમંત્રી મહારાજ પતિની હવાઈમાં રામલાલ કરીને એ
મુદત્ત વારંવાર આવતા. હેમની સુખનવાની મને ખાતી હતી.

મદારા પતિને 'શાસ્ત્રાત્મા' એમજેજ મદદ કરેલી. મદારી દષ્ટિ એ તરફ મઠ. મહે રામશાસ્ત્રને સામુની અનુમતિથી પત્ર લખ્યો. એ આપ્યા. મદારી સામુએ ક્ષિપ્તિયું વર્ણન કર્યું કે, "એ આજકે પત્ર દયા કરેલ" આ મોગણી કરતી- વખતે અમારું તરફ, મીરાઈ જઈ હતું પણ છુટકોજ ન હતો.

મદારી સામુ વાન. ક્યો જાતે તેમ રામલાલના મુખ પર પરિવર્તન થતું હતું. પરંતુ તેમાં અનુકંપા હતી કે નહિ તે હું કહી શકતી નથી પણ તે દયાળુ હતા એમ મને લાગ્યું. મદારી સામુના હાથમાં ૧૦૦ રૂપિયા મુકા ન કર્યું. "કેલીકે વ્યવસ્થા હું કરું છું. તરતજ બજારમાં જઈ એક વર્ગ ચાલે એટલે થરમાં દાણો નખાવો. અમારે તે બાજક માટે કપડાં પણ લાવ્યાં. અમે રહેતાં હતાં તે ઘર જે કે નહતું હતું. પરંતુ અમારું પોતાનું જ હતું. મદારા પતિને તે બાંધવાની ઇચ્છા હતી. રામલાલે એ તરફ દષ્ટિ કરી ને ઘર સમરાધ્યું. લગભગ રામલાલે મિનતાની ખાતર શા. ૫૦૦૦નો ભોગ આપ્યો. મદારી સામુએ કહ્યું કે અંધ ઘર હું તમને તમને નામે કરી આપું છું. તે વખતે રામલાલની આંખમાં આંસુ આવ્યાં હોયું કહ્યું "નહિયા! તે ખાતર હું નથી કરતો પણ મદારા દીનુના આ રત્ન (બાજક) ખાતર!"

(૨)

એક દિવસ રામલાલના મુખથી કાગળ આવ્યો. અમને બુધને આપદથી મુખજ ઘોલાવ્યાં હતાં. એની ઇચ્છાનો-અમારા દાનાની ઇચ્છાનો-અમારે કરવાની અમારી દિશન ન લાવી. અમારી ને ખાસ મદારી ઇચ્છા ન હતી. બે કે એકજ પણ કહેવું પડે છે રામલાલે ૫૦૦ શા. મોકલ્યા હતા.

અમે મુખજ આવ્યાં. રામલાલનું ઘર ભેષ મને ખાસ મોદ ન થયો. પરંતુ મદારાં સમુ દીગ થયાં. રામલાલે ફરીને એને બેસેલા બતાવ્યો. મને મદારી સામુને દેરકને જીરો એરડો મળ્યો. મદારી સામુના એરડામાં સેવાનાં સ્થળો રામલાલે આગળથી જ મુકામાં હતાં. તે બંધવતાં કર્યું. "તમને આમાં કીક પડે. એકાંતમાં છે. આદિ કંઈએ ઉપદેશ નહિ થાય." આ એરડો ધરના એક છુટામાં હતો. ખાસ શોભા ન હતી. મદારો એરડો બંગલાની બીજ બાજુએ હતો. રામલાલની બીના એરડાની પાસેજ હતો. તે સુશોભિત ને સજ્જ હતો. તેમાં મદારા પતિની પણ એક ઇચ્છા હતી.

સમય ધીમે ધીમે પણ આનંદથી-જે કે મદારે મન નિરસ જતો હતો. (હું જીવતી તે મદારા બાજકની ખાતર) રામલાલની વર્તણૂક બહુ માયા ભરેલી ને વિનયવાળી હતી. તે દમોમાં મને ભાગી કહીને બોલાવતા.

બીજા અંધકાર ઇત્યાદિ રહેા દેતાં આઠો આઠો વર્ષકે આવી રહેા હતા. પૂર્ણિમા દોષા જતાં આઠસ લાકમાંથી ધનનેર ઉપાસી અંધ હતું પવન મળન પ્રકાશ રહેા દેતા. ને સખન

વર્ષકે જાવાની વધી હતી. આસરે રાત્રિના ૧૧ ને સુમાર દશે. હું મદારા બાજકને ટિંગળતી મદારા એરડામાં બેસી હતી. મદારી તરફ બાજક તરફ હતી. કાણુ જાણે ક્યારે એરડાનું બારણું ઓપડ્યું ને રામલાલ અંદર દાખલ થયો. હુંએ આવીને મદારા ખમાપર હાથ મક્રો. હું ચમકી. આપણું પાળીને આવી ઉભી. "મેં પુત્રનાં પુત્રનાં કર્યું. મદારી ભુલ થઈ હાલે" એ રસિક બાળી ન જોય, હું હડી."

રામલાલના મુખપર શરમની રેખા જણાઈ રહી ૫૦૦ સદજ વારજ. બીજ પડે કર્યું. "મા! સરસે! મદારી ભુલ નથી. હું તદારાપર મોદ પાળો છું. મદારી ઇચ્છા તદારાથી પડેલાં ન રહમભાષ એ ભુલ છે."

"શું કહો છો!" મહે ધરપર પુત્રનાં કર્યું. "અમને તમને મદદ કરી તે શું આવી કુદત વાલ્મી માટે!"

"એમાં શું શક! વિના કાણુ કાંઈ ભોગ આપેલા દશે! હું જાણે છે કે હું મુંદર છે! અતિથા મનોદર છે મોદક છે. લાગવપમ્પા છે તદારામાં..."

"જસ! જસ કરો!" મહે ધરકાથી કર્યું.

"રસિક! તદારો ધરસો આદિ" કામ નહિ આવે. ને વર્ષકે એરડો પડી રહેા છે. અંધકાર છે. બધાં નિરાતિ મુર્તા છે એટલી એરડીમાં રસિક વેનમાં છે. મદારી ઇચ્છાને, આંધીન થયું પડે."

રામલાલે રસિકને ફરી દવા ચાદમાં આપી દીધી હતી. હું ગમચડાં કાંઈ મારું ન સુધ્યો. "મીસ પાડું" તો કાણુ સાંભળે!

"રામલાલમાઈ! મને ન સમાવે. ઇષરનો તો ઇર રાખો!" મહે કાણુદીધી કર્યું.

"ઇષરે ત્યારે તમને સરખાઈ જા માટે! જુજ તો મુખજ મારેજ. જેને એના પર મોદ થાય ને પ્રાપ્ત થાય તે મુંધી રોકે." એની નિર્જલતા વધત લાગી.

"ત્યારે તદારી સરી મારે પણ તેમજ દશે. જરી સર-માય." મહે દાનનથી એને નાકપાલ કરવા વત્ત કર્યો.

"એમાં શું વાંધો!" એની બેશરમાઈની દદ આવી. "તદારે મદારે કર્યું માનવું છે કે કેમ! નહિ" તો નેર...." રામલાલ મદારી તરફ જ પડ્યો.

"રામલાલ! આ શું! જરી તો તમને ભાગ્યની રેનેદ થાદ કરે. જરી તો આ નિર્દોષ બાજક પર દયા રાખો! છેક આમ થું કરો છો! મદારામાં તો એવું થું છે!" મહે રનાં રજાં વિનંતી કરવા માંડી.

"હડી!" તદારે એવી મોટી ધોતો પ્રેમના વિવધમાં લાવતી નથી. સરસે હું તમને ચાદું છું. તદારા વચર મદારથી રેદયાજ એજ નથી દને હું વધુ સાંભળતા ઇચ્છા નથી." રામલાલે અધિરકાથી કર્યું. એ મધ્ય થયો હતો. બદારથી રેખાના પ્રેમાળ રેનેદથી ને રાંત સુખ નીચે આવે અમ્મા શમ્મન્ન ને નિરંદરા દશે-રડી રાંતને દશે-તેડી મને આજ ખાદ પડી. તેડી

પ્રેમાળ આંખો આંખે મદથી પૂર્ણ હતી, તે આંખે અધ દસો.
હું મૂંઝેલી ઉભી રહી. "

" બાહી સરો... " રામલાલ મહારી નજીક આવ્યો,
મહારી ખભાંપર હાથ પાછો મુક્યો હું આંધી ખસી દોડી મહારી
બાળકને મેટી ને મનમાં બોલી " મેટા! તારી ધ્રુવર સંભાળ
રાખરો, હવે મહારી આંધીનાં છે. " હવેને મુંબન કરી હું ઉભી
ચઢ, મહારી આંખમાં આંસુ હતાં મહેં કહ્યું, " બીજે કોઇ
રસ્તો છે ? "

" ના ! "

હું નિરાશ થઇ. મહેને બાળકની અને વૃધ સાસુની દયા
આંવી, રામલાલ મહારી દીલ તરફ ધસ્યો. મહારી વક્તવ્ય પર
એનો હાથ પડ્યા જતો હતો. હું પાછી ખસી. પાછળ બારી
હતી. ત્રીજે માળ હતો. નીચે ફરસખાંધી હતી. મહેં પાછો પગે
મહારી શિયળની રક્ષા કરવા માટે નીચે પડ્યું મુક્યું. રામલાલને
અવાક તે નિરાશ થતો મહેં જોયો.

પડતાં બેંડેતજ શું થયું તે મહેને ખબર નથી. હું મુશ્કિમાં
આવી ત્યારે ફક્ત રામલાલ મહારી માથા પર પાણી રેડી રહ્યો હતો.
મહારી આંખી સ્થિતિમાં પશુ હું કેપી ઉઠી. મહારી માથામાંથી
લોહીની ધારો વહી રહી હતી. તાળવું ફાટી ગયું હતું. હું હીજી
સ્વરે બોલી, " રામલાલ! આ ભવ મહેને સ્પર્શ કરી અપવિત્ર
ન કરેશો. "

" મહેને માફ કરશો... " દીન મુશ્કેલી રામલાલે કહ્યું.

" હું શું કરી શકું એમ છું ધ્રુવર કરશે. મહારી બાળ-
કને-સાસુને ગામ રવાના કરી દેજો. ધ્રુવર સૌને સંભાળશે. "
મહારી સ્વર-ઉઠી જતો સાદમ પડ્યો. મહારી નેત્રોમાંથી અમુ
પ્રવાહ વહી રહ્યો હતો.

" મહેને! શીકર ન કરશો. મહારી ચુંહો માફ કરશો. "

" ધ્રુવર સૌને જોશે... હવે... મહારાશી... મોલાહું નથી.
વૃધ સાસુને સખત ધા પડશે. પશુ... લગ્યાર... હાલ હિંદુ
સંસાર... " મહારી વાચા બધે-પડી હું મુંઝવા લાગી.

" વાંક મહારી છે ! હું જવાબદાર છું. "

સરકાતે આત્મા ઉઠી ગયો. બાળક ને માતાની સ્થિતિ
શું થઇ એ હિંદુ સંસાર જાણી શકશે. વિધવા ને વિધવાના
સંસારની સ્થિતિ એમ થાય જ. એ હિંદુ સંસારની રૂઢી છે.
કોણ જવાબદાર ?

(સંપૂર્ણ.)

છુપી પોલીસ

વાર્ષિક લગાજમ-રૂ. છૂ તી. પી. સાથે રૂ. ૩-૪-૦

નિંદ અદા રૂ. ૫

લગાજ-મોજ-મળહ ક.યાં લેય,

ખટાવ બીડીંગ ગીત... મુંબઈ ૪

દેવદાસ

મી, પુરૂષ આખાત્ર વૃધ દરેકને ઉપયોગી સામાજિક
નવલકથા

આ વાર્તાએ મોજ-મળહના વાંચકોને સારો ચાહ મેળ
હતો. હાલમાં પુસ્તકાલયમાં પ્રસિધ્ધ
કરવામાં આવેલ છે.

કિં. રૂ. ૧-૮-૦.

મુંબાઈનું રાત્રિરહસ્ય

મોજી મુંબાઈના બેદભરમથી ભરપૂર-

અદ્ભુત ઘટનાયુક્ત વાર્તા

કિં. રૂ. ૧-૪-૦

આરાકની આત્મકથા

અદ્ભુત, રોમાંચકર પ્રેમકથા

જેમાં એક પ્રેમાર્થ પોતાની આખી જીંદગીને પ્રલુપ્ત
વર્તાત વર્ણવેલો છે.

કિં. રૂ. ૧-૮-૦

વૈશ્વ ધર્મનો ઇતિહાસ

દરેક વૈશ્વ ધર્મને અભ્યાસ કરવા લાયક-ચાર
ચિત્રો સાથે.

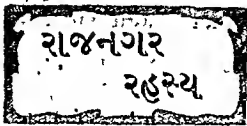
કિં. રૂ. ૩-૦-૦

છતાં મોજ-મળહના વાંચકોને

રૂ. દોઢમાં મળશે.

લખા-મોજ મળહ કાર્યાલય

ગીરગામ અર્થ સામે મુંબઈ નં. ૪

લખનાર:—રા. ગુપ્તદત્ત

(અથા અંકથી આપુ)

(૨૭)

એલિસ તથા મિસિસ વૉટ્સનની માયાભગમા મહનયદ્ર પ્રેરણા ફાસા-દત્તો. અભિષેકનો સદગ્ધ પશુ વિચાર નહિ કરતાં તે એલિસના રૂપ ઉપર પતંગ બની બળી મરવાનો પ્રયત્ન કરતો હતો. આઠ દશ દિવસના સદવાસમાં તો એલિસે મહનયદ્રને એટલી દેહ, સુધી પ્રવેશ બનાવી દીધો કે, તે દેવે એક કાળ માટે એલિસથી દુર રહેી રાખતો નહતો. આમ બતાવે મહનયદ્ર પ્રવેશ નાટક જરૂરી પ્રયત્ન યથ ગણ્યુ. જે હોટેલમાં મહનયદ્ર ઉતરેશો હતો એ હોટેલમાં મિસિસ વૉટ્સને, છુપી રીતે તદવાસ કરી તો મહનયદ્ર પરણેલો દોષ તે કુટુંબસદ લગ્નમાં આવેલો છે તથા તેની પત્ની હૌરિપટલમાં સુવાસમાં છે એવી ખબર તેને મળી આવી. ખબર મળવાથી મિસિસ વૉટ્સન કોયે બચવાને બદલે ઉલટી વ્યતંત પ્રસન્ન થઈ, કેમકે તે કોઈ પણ રીતે મહનયદ્રને સપડાવી તેની પાસેથી જાગી, રૂઠમ, મેળવવા પડતી, હતી.

જોઈતી બાતની મેળબા પછી બાજે દિવસે મધ્યાનકાળે મિસિસ વૉટ્સને પોતાના ડ્રોઈંગ રૂમમાં મહનયદ્ર સાથે જે વાનગિન કરી તે દેવે અને ઉતારીએ છીએ. એ વાનગિન ચાખી હતી તે વખતે એલિસ પણ એ ડ્રોઈંગ રૂમમાં એક ખુસ્તી ઉપર ઉઠી હતી. આજે તેના મુખ ઉપર એક પ્રકારની ઉલટીનતા જોવામાં આવતી, હતી, કેમ કે માતાને યુમે મહનયદ્રે યક્ષાવેશ પ્રવેશની વાત જાણી તેણે સ્વાભાવી હતી. ત્યારથી મહનયદ્ર તરફનો તેનો અનુરાગ ભયંકર તિરસ્કારમાં ફેરવાઈ ગયો હતો.

થોડી આડી અવળી વાત મળા પછી મિસિસ વૉટ્સને ટીપ દરિયા મહનયદ્રના મુખે તેજ જોઈ કહ્યું, "મી. ડ્રોઈંગ! ફિંદો લોક આવવા દાઢડા જીવ! દરો એવો વિમાર સ્વપ્નમાં પણ મને ઉપજાતો નહોતો."

મહનયદ્રના ચિર ઉપર જાણે કે વાજપાત થયો હોય એવી રીતે તે એકાએક ચમકી ઉઠ્યો; બતાવે કાળમાં આપ્યું અવસ્થા કરી તેણે પૂછ્યું, "કેમ, ફિંદો લોક ઉપર આજે તમે આવે હોય કેમ થયો છે!"

"ચિ. ડ્રોઈંગ! હજુ પણ તમે તમારો ભયંકર અપરાધ

કુપાવવાનો પ્રયત્ન કરો છે એ વિભાગીની વાત છે. તપાસ કરતાં મને એવી ખાતરી મળી છે કે, નમે કુવારા નહિ પણ પરણેલો છે તથા તમારા પત્ની હૌરિપટલમાં સુવાસમાં છે." મિસિસ વૉટ્સને સદગ્ધ દોષ મિશ્રિત વચ્ચે કહ્યું.

"મિસિસ વૉટ્સન! તમને મળેલી બાતનીમાં કાંઈ વજુદ નેતું નથી. દેવે જ્યારે પ્રકાશ ઉપરિચય થયો છે ત્યારે બધી તમારો જામ દુર કરવા ખરી દરોઈકન મારે તમને કહેતી પડે છે. અમારા દિવસતાન દેશમાં ઉચ્ચ કામની ઓના પતિને મુશ્કે પામે છે તો તે ઓળી બીજા પતિને મરણી રાણું નથી એવી વિશ્વનિમા તેને કોર ચલચલ નતું માલન કરતું પડે છે જે કાંઈ વિષય કરી બેરે થઈ બીજા કોઈ પુરુષ સાથે પ્યારમાં બેરે છે અને તે સગામાં માય છે તો તેને પોતાના એ કાંઈનું જા દિવસ સમાજથી છુપાવી રાખતું પડે છે. એવી વિધવાના પર પુરુષ સાથેના પ્યારની વાત જે પ્રકાશમાં આવે છે તો સમાજને અસહનીય તિરસ્કાર તેને લેતો પડે છે, સિદ્ધ વર્ષમાં તે પોતાનું મેલે બનાવી રાણી નથી તથા પગપે પગે તેને ભયંકર અપમાન લેતું પડે છે જે બાધ અર્થાની હૌરિપટલમાં સુવાસમાં છે તે મારી પત્ની નહિ પરંતુ વિધવા બદલ છે. પાવાવારવાના ઉમાશ્વે તેનાથી આડું પ્રયત્ન લાગવું હોવાથી તેના એ કાંઈનું જા છુપાવવા માટે જુદાં તેને પુરુષ પેસા ખાચી અને લઈ આણી હું થોડા-વિવેક પૂર્વે તેણે એક પુત્રને જન્મ આપ્યો છે. એ બાળક આરામ તથા સુખમાં ઉછરી, શકે એવો બોલજન પણ કરતામાં આણે છે મૂળ ગુણ છુપાવી રાખવાના હેતુથી જે હૌરિપટલમાં અમે મુકામ રહેા છે ત્યાં મેલે મારી બદલની ઓળખાણ પત્ની તરીકે આપી છે. આટલી વાત જાણ્યા પછી મારા વર્તન માટે ઉપજેલો સરદ તમારા મનમાંથી દુર થશે એમ હું ધારું છું." મહનયદ્રે દાઢડાની જીભ વાત બોલી કાઢી.

મિસિસ વૉટ્સને થોડા સમય થઈ પુરુષ રથા પડી કહ્યું, "તમારી આ વાત ઉપર દેવે હું વિશ્વાસ મૂકી શકું તેમ નથી. ને તમે મેલે છે એ વાત ખરી હોય તો તે તમારે જામને પ્રથમથી જાણવાની જરૂર હતી, બતાવે જોવા એકાએક ઉપાવથી તમે અમારો સરદ દુર કરી થોડો તેમ છે!"

"કોયે ઉપાવ?" મહનયદ્રે પૂછ્યું.

"એજ કે, જે ઓને તમે તમારી બદલ તરીકે જોવા આણે છે તેની હાજરીમાં આ આવાડીઓની અંદર મારી એલિસ સાથે તમારે લગ્ન થવું જોઈએ. વળી તમે જ્યારે એક મેલો ફિંદો રેટના દીવાન છે ત્યારે પછી એ લગ્ન પ્રયત્ન તમારો મહા સ્વપ્નમાં માટે મને જે દત્તર પડેલો આપવા નોઈએ. એલિસ મારી એકની એક કન્યા છે, તે તમારી સંધ લગ્ન કરી દિવસતાન ચાલી જાય તો પછી હું અર્ધા જોી રીતિ. મહા ગુજરાન ચડાવી શકું કે હું તમારા જેવા એક કાળ્ય માણસને મારી કન્યા આડું લેવા જરૂરમાં તમારે મને એ નજી રૂઠમ આપવી જોઈએ." મિસિસ વૉટ્સને મુખની વાત રજા કરી.

“તમારી આ ઇચ્છા પ્રમાણે વર્તવા મને હરકત નથી; પરંતુ હજી મહારાણી ભગિનીને એક મહિના સુધી હોસ્પિટલમાં રહેવું પડે તેમ હોવાથી મહિના પીતી ગયા પછી લગ્નની ગોઠવણ કરવામાં આવશે તથા તમને જે હજાર પાઉંડની રકમ આપવામાં આવશે” મદનચંદ્રે મિસિસ વોટ્સનને ખોટી સ્થાવરા આપવાના હેતુથી કહ્યું.

“તમારી વાત સાચી હોય તો પછી તમને હમણું જ હજાર પાઉંડની રકમ આપવામાં થી હરકત છે?” મુલતણી રાખવાનાં માફાં કળ એ સુતનું સ્મરણ કરી મિસિસ વોટ્સનને કહ્યું.

મદનચંદ્રે થોડાં સમય સુધી ચુપ રહ્યા પછી કહ્યું. “હીક છે, આપની કાચે હું એ રકમ તમને આપીશ.”

તે દિવસે વિશેષ કાર્ડ વાતચિત થઈ નહિ. એલિસે મદનચંદ્ર સાથે બિલકુલ વાતચિત કરી નહિ. મદનચંદ્ર ચિંતાતુર ચિન્તે મિસિસ વોટ્સનના મકાનનો ત્યાગ કરી હારેલ તરફ વિદાય થયા.

(અપૂર્ણ.)

વિશ્વામુકેશચંદ્ર

કાયાંથી

ખરીદશે ?

કોન્ટાનેન્ટલ ફ્રેટો સ્ટોર્સમાંયા

ન્યા

જર્મન બનાવટના મજબૂત અને ટકાઉ
મિશ્રાઓ તથા ફ્રેટોમાંથી લગતો
સર્વ સામાન પુરતો જથ્થામાં
ખરીદી શકે છે ?

એ સિવાય

ઝાઈસના દુરબીનો મેળી શકશે.

૪૦-૨૫૩, હાઈબી રોડ, ફ્રેટો-મુખ્ય.

“આફ્રી ફ્રેટો ફાઉન્ડેશન”

સર્વ જાતનો સાઈકલો

તથા છુટક સામાન મળવાનું ૪૫. વરસનું જુવ
અને ભરોસાદાર ટેકાણું

થાણાવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપનાં. ૧૮૮૦)

૪૩૧-૪૩૪, કાલબદિવી રોડ, મુંબઈ.
(દિલ્લાઈ મંજાવવાથી માત્ર મોસાવવામાં આવશે)

અચિત્ત રતવન સમરલોહી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

બેખત-કાનજી કાલીદાસ જોશી તમાકુવાળાનો આજો
૮૪-૮૨ કાંદાવાડી મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૪ થી ફિ. આઠ આના,

પ્રાતઃસ્મરણીય રેવાના હાલે રતવન કરાવતી આ
ગીતા પહેલ વહેલીજ ને સરળ તથા ચિત્રાવળી હોવાથી જોએ
નહી ઉપયોગી થઈ પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નાણે ખબત
થવા આવી છે. આવતી રીવળા ઉપર દસ હજાર નાણે ખબત થશે.

આચર્ય રતવન સમરલોહી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્

ફિ. આઠ આના માવવામાં પ્રુક્સેસર પાસેથી ખબત.

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મોસ્ટરોઝ ઓફ ધો કોર્ટ ઓફ લંડન

ઈંગ્લેન્ડના સરખી સ્કોના રાજ પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ અને
અખીય તથા, ઉમરવ નવીઓના ચિત્રચિત્રિત નોંધમાં પંચ
પાંચ ચિત્રો સાથે દરેક સામન ૧૪ આના. આ ના
લાનનારને ૧૦ આના.

મોજ-મંજલ કાયાંલય મુંબઈ ૪

મોજ--મજાહનો મુરખો

એક નદી તોંવપાથી

આયળી થીંધે એવા 'બડા એકટર' થવું હોય, તો મુખ્ય નાંખકનું કામ કરવું.

'બડા એકટર' થવા માટે મુખ્ય પાટો મેળવવા માટે કાપરેકટર કિંવા મેનેજરના એકાદ ઉપવસ્ત્રની આચરના કરેથી

હમેશને માટે નાટકમા મોઢરી ભળવી રાખવી હોય તો એકાદ નદી સાથે ધનિષ્ઠ સંબંધ રાખવો.

'આ ફલાણો એકટર' એમ જન સમાજનાં બોલાવવા આત્મા હો, તો એકાદ વર્તમાન પત્રના અધિપતિ સાથે યોગ્યતા કરો.

શિક્ષિત નહ તરીકે ભડેરમાં આવવું હોય તો કાઠ કાઠ થવન સાંપ્રતિક પત્રમાં "અભિનય એટલે શું?" "અભિનેતાનું કર્તવ્ય શું?" વગેરે ભાડતી લેખો લખાવી તમારે નામે પ્રસિદ્ધ કરો.

લખના-વાંચનાં આવડવું ન હોય, તો પશુ નાટકાચાર્ય કિંવા સિનાયો રાષ્ટર થઇ શકાય છે!

હાંપામાં નામ હાવા એવી ઇચ્છા યાવ, તો એક નાટક કંપની સાથે એપ્રીમેન્ટ કરવું હોય છતાં બીજ સાથે એપ્રીમેન્ટ કરવાની તબક્કા કરવી!

તમારો ભાવ વધારવા માંગના હો, તો એકાદ નાટકમાં સારી ભુમિકા ભજવ્યા મછી અવગળાંડી રાંડની માફક જરા જરામાં રીસાઇ બેસવું!

તમારા પાછની વાદ્યમાં બોલાવી તાળથી પગવતી હોય તો આવી મવાલી-ભાડતીઓને 'ગોદનાં' થીંધાથી થોડી ટીકણી લઇ 'પોટે' કલાકમાં બોલવી આપો.

ધોપુનો નોંદક તોડી પાડવો હોય તો બાડતી મજાહદાર થીંધાટ કરવી બહાર નાંખવી કરવો.

ફરત કલાસ આટિંગ થવાની ઇચ્છા હોય તો, નદીનાં નિર્મલચત્રી કથારેય અપરહેવના કરો! નહિ.

તમારી આસપાસ નંદ-નદીઓનું સાથે મંડળ જમાવવા ઇચ્છા હોય તો પંચમહારનો ઉપયોગ હમેશાં કરો.

નાટકાચાર્ય કિંવા સિનાયો રાષ્ટર થવાની ઇચ્છા હોય, તો નવીન લેખિકાના લખાઇ આવેલાં લખાણો પર તીવ્ર દષ્ટિ રાખી તકડવો કરનાં રીખો.

સુંદર નહ દેશો, તો તમારું ભાગ્ય તરતજ ફરી જરો, જ્યારે નદી સુંદર નહિ હોય, તો પશુ તેનું ભાગ્ય ફરતાં પાર નહિ સાગે.

થોડીજ નકલો બાકી છે. માટે વહેસો તે પહેલે

આ પુસ્તકના વાંચકાને ખાસ અડધી કિંમતે સુંદર ચિત્રોથી મુશોભિત, રસસાગરથી ઉછળતી અત્યંત લોકપ્રિય નવલકથા.

પ્રમાદધનની પ્રભુતા

અથવા

સરસ્વતીચંદ્રનો ઉપસંહાર.

બીજી અવસ્થિ પાકું સોતરી પુકું, એજ કામળ, મહાદી સાંકડા ૪૦૦ પૃષ્ઠ રસિક, બોધક વાંચન

આ નવલકથાની કિંમત રૂ. ૪-૮-૦ હોવા છતાં

મોજ--મજાહનાં ઓફિસમાંથી રૂ. ૨-૪-૦

નાં કિંમતે મળશે. બહારગામ માટે પોષ્ટેજ લુકું.

મોજ--મજાહ કાર્યાલય

ગીરગામ સડું સાથે ખડાવ બીડીયા મુખ્ય નં. ૪

પ્રેમની લડાઈ કે, સૌંદર્યનું યુધ્ધ ??

તુમ્હેં હુસ્ન પર, ધૃષ્ટ પર નાઝ હમકો,
ચુકેગાં ન ઝગડા હમારા તુમ્હારા !

આ રસાકસી ભર્યાં કિસ્સો બે નમારે નઝરે નઝર બેવો છે, તો,

અમારો ૩૧

બાગનો ગંબીર

સોરોચલ

કમાલે—હિમ્મત

જરૂર જોઈ બાગે

પહેલો હપ્તો

સાત ભાગ

જેમાં નામાંકિત એક્ટર ચાલ્સ હ્યુસન ભાગ લે છે

પ્રેમના સાહસો !! અદેખાઈના દાવપેચ !!

બે મારુકો અને એકજ આરાક !

શમશીર હય, સિનાં હય, કિસે હું કિસે ન હું ?

એક બને નતવાં હય, કિસે હું કિસે ન હું ?

એનો ખરો જવાબ
તમને જરૂર

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ટ્રલ રોડ

ના સ્ટીન ઉપ
મળશે.

કોમોક બે ભાગ

વખત — ૧૫, ૭, ૮, ૧૦, ૧૨, શાની રવિ ખાસ બેલ ૩૫ વાગે

ભાવ — રૂ. ૨, ૫, ૮, ૧૦, ૧૨ ના નાજર રૂ. ૨૫ સાથે

બુર્કિંગ મોટે લગા — એક્સેલસોયાર સીનેમા કોર્ટ

મોજ--મળદ ઈનામમાળા નં. ૨

પરિણામ

અમેને જણાવનાં ધણી આનંદ થાય છે કે, અમારી આ મોજનામાં મોજ-મળદના વાંચકોએ ધણી હોંશથી હાથ લીધો હતો અને તેને પરિણામે ૨૪૦ હરીફાઈ કરનારાઓએ ૨૨ નદીઓ ઉપર પોતાના બૂદી બૂદી રીતે મતો આપ્યાં હતાં.

નદીનાં નામ અને તેને મળેલાં મતો

૧ મિસ બુભેરા	૨૨૮
૨ " એમીલી	૧૬૭
૩ " ચુલાન	૧૪૮
૪ " ચોતી	૧૬૫
૫ " ચુલતાના	૧૦૬

આ પાંચે પાંચ નામ લખનાર ૨૪૦ માંથી સોળ જુઓ નીકળ્યા છે, તેમાંથી પહેલું ઇનામ છતી જનાર રા. બદરદીન નજમુદીની એ કુપેનો આવેલી હોવાથી એક કેન્સલ કરી આઠીના પંદર જુઓને ઇનામો મળશે અને સોળમું ઇનામ ચાર નામ લખનારમાંથી એકને આપવામાં આવશે.

ઇનામ છતી જનાર વાંચકોનાં નામ

૧ હું ઇનામ રા. ૭ ની ચોપડીઓનું.

બદરદીન નજમુદીન રીતવાલા
બાહારામ રટીટ આનંદ રોડ મુંબાઇ

૨ હું ઇનામ રા. ૫ ની ચોપડીઓનું.

તમકચરંદ કચ્છરચંદ
પ્રીન્સેસ રટીટ, પીરબાઇ બિલ્ડીંગ નીચે મોજો
પી. પી. જેન હાઇ રકુલ St. VI. મુંબાઇ નં. ૨

૩ હું રા. ૩ ની ચોપડીઓનું.

અબ્દુલ્લેલી હાદીમ પાનકાર લેન
અમદાવાદ

૪ હું રા. ૩ ની ચોપડીઓનું.

એમ. વી. નાગડા
મોમકયા મેનશન-કુંગરી રટીટ નં. ૨૫૭-૫૮ મુંબાઇ ૩

૫ હું રા. ૬ ની ચોપડીઓનું.

તુરબાઇ અ. મદમશી
તેલીવનરી રોડ-દુબાઇ રોડ
વલ્લરવી મી. જુ. મુંબાઇ

૬ ઇનામ આના બારનાં પુસ્તકો.

- (૧) હરેન્દ્રન લાલજી
ચોખી તળાવ, ત્રીજી ગલી ધર નં. ૨૭ મુંબાઇ ૩
- (૨) કમ્પાસજી કેલવજી
ચોખી તળાવ ૪ મરીન લાઇન પારસીની
અગીયારી સામે મુંબાઇ ૨
- (૩) જગાબાઇ નારણબાઇ કેળી
નજમુદ્દીન મહમદી બીલ્ડીંગ ર. નં. ૩૦ મુંબાઇ
- (૪) મુશાબાઇ રજુહાજી
કાંદાવાડી-આરધામ મંદીર-મુંબાઇ ૪
- (૫) હરશીસનદાસ સુનીલાલ
ગોળ પીલા-વહેરી મેનશન મુંબાઇ ૪
- (૬) અબ્દુલ્લા ઉસમામ જુસુબ પુલ
ફરનીચર બજાર અદમદ દેવજીનો
મોજો મુંબાઇ ૩

૫ ઇનામ આઠ આનાનાં પુસ્તકોનાં.

- (૧) અલીશાઇ અબ્દુલ્લેલી પ્રાંત્રાવાળા
અબ્દુલ રહેમાન રટીટ નંબર ૧૭
બારોયા મેનશન મુંબાઇ ૩
- (૨) ફજુલાલ વજ્રચમ મહેતા
૭૨ નારાયણ બિલ્ડીંગ ગીરગામ
એફરોડ મુંબાઇ ૪
- (૩) ઇ. એ. મરચંદ
ઈ. એમ. ઈ. ખીલાવાલા જોબાબજાર
નં. ૨૦૫ મુંબાઇ ૩
- (૪) તમીનલાલ વાપુલાઇ
ચોખી કુઈ બજાર-બારચ
- (૫) વજ્રલાલ દામોદરાસ
પોસ્ટ ઓશીસ પાસે વડવાજી ત્રીજી

ઉપરોક્ત યુદ્ધરોને અમારો તરફથી ઇનામ લાઇ જવાઈ કાઢે એકલવામાં આવશે, જે અમેને બતાવી રીતે અથવા મોતાના માલુમ દાર મંગારી લેવું.
બહારગામવાળાઓને પોસ્ટજના ખર્ચડું વી. પી. કરી એકલી આપવામાં આવશે.

અમારી ઇનામમાળા
નં. ૩ માટે
આવતો અંક જુઓ

શ્રી લક્ષ્મી પીઠચર્ચનું અદ્ભુત નવું ચિત્ર

જાણી જાણી કરીને ચમત્કાર બતાવનાર સીનો જોવા કે આકાશના મોર્ચે માણસો સહિત ઉછેર આંધર ઉડેના ઘોડા-સાપના રૂપમાં એક કૃષ્ણરીના પદમાં સમાયેલા મેઘ-ઉડતાં આસનો-વિગ્રહે વિગ્રહે આજ સુધી નહિ જોયલા રૂપોના નહિ જોયસી રીતે તમારી સમક્ષ રજુ થશે તથા પરદા ખસજન રાજ વીર વિગ્રહે કેટલી સુગીનગે વેડી આ પચાસ મેઘ-ચો અને તેના સરસરે ચાતુ થયા તેજ રજુચ આખે રૂપ આલેખાતુ છે

ઢકાણુ—ઇમ્પીરીઅલ સીનેમા લેમ્બાગટન રોડ

પુર્ણિમા માટે લખેા, શ્રી લક્ષ્મી પોચકર્સ સીદેસ જાપાટી મુખ્યાઈ

દધિયોનો ત્રાસ

શુભના દુખથી વધારે ભયંકર ત્રાસ કોઈ પણ દધિયો ઉપન કરી શકે નહિ. શુભનું દરદર એટલે કે અજાણની રાત્રીઓ અને દુઃખના દહાડા. જ્યારે તે ભયંકર દુઃખનો તમારા ગળે અને જડખામાં ચાલેલો હોય ત્યારે તમે કંઈ પણ કરી શકો નહિ.

સાથી વધારે હઠાપણુ લઈને ધ્યાન એ છે કે તરત જ લીટલના ઓરીએન્ટલ બામનો ઉપયોગ કરેલા રોગીની હાલત અને સુખકારક અસર દુઃખને હાંકી કાઢશે અને તમને સુખી બનાવશે.

તે તમારા દરદનાં તીકણુ લાલ્યાંઓને અટકાવી દેશે. અને અજીવની રહેલા શાનતુંઓને શાન્ત કરશે. તેનાથી મધુર શાન્તિ મળશે. જો તમે શુભના દરદનો ભોગ થઈ પડ્યા હો તો આ અકસીર ધલાળની એક ડબી એકદમ ખરીદવાનું જીલતા નહિ તમે તેના વધારે ચત્રાવી શકશો નહિ. કેમકે જ્યારે બીજી કંઈ કંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આરામ થાય છે.

ડૉ. રા. જી દરેક શીશીના. દરેક દવાવાળાને ત્યાંથી આખા દિલ્હમાં મળી શકે છે.

લીટલના ઓરીએન્ટલ

બામથી આરામ થાય છે નિરાસ થઈને પડી રહેતા નહિ અને દુઃખથી મરી જતા નહિ. સામા સામા / બધા દુખાવા અને દરદમાંથી આરામ મેળવે. લીટલનાં ઓરીએન્ટલ બામ તમારા વતી લગાઈ કરશે અને દુઃખની છેલ્લી નિશાની પણ રહેવા દેશે નહિ.

લીટલનો

ઓરીએન્ટલ બામ

સરવે જાતના દુઃખ અને

દરદો મટાડે છે

જેવાં કે

સંધીવા, રૂમેટીઝમ, કમરનો દુખાવો તથા માથાનું દુખનું વીગરે. એક ડબીન કરતા પણ દરદ

મહાકાનના તલોનું એક ઘણું જ મુદત ભેજ છે જે કુદરતે નેમી છે.

બાણીની ચરબી તેમજ કોઈ પણ ધાતુનું તલ નાખવામાં આવ્યું નથી.

ઘણાજ ઉત્તમ અને સર્વોપરી દુઃખ મટાડનાર આ બામ છે.

મુંબઈ ઇલાકાના એકલા એજન્ટો:

નરોત્તમ ગારધર એન્ડ કું.

શેખ મેમન સીટ, મુંબઈ ૨.

આવતા રાનીવારે રજુ થશે.

ખતાપી રાજા મુળરાજની બહોળાવી બતાવતું, લશ્કરના ઉમદા સૈન્યો સાથે, રાષ્ટ્રીય ભાવનાથી ઉછળતું ગુજરાતના ઇતિહાસનો સુદર સંગ્રહ બતાવતું

નવોન ચોત્રપટ

કીલ્મ

હાં.

કૃત

જેની અદર નવીન પંજાબી એક્ટ્રેસ મીસ અમીરબાતુ કમાલ કરે છે ત્યારે શાન્તીનો મોહક નાય તમને આફ્રીન પોકરાવશે.

આજ સુધી જોયેલી ફીલ્મો કરતાં કાંઈક નવીન—કાંઈક મુદર—કાંઈક વિશેષ

આ ફીલ્મ કૃષ્ણ સીનેમામાં રજુ થશે

તૈયાર થાય છે.

તૈયાર થાય છે.

ગાંધ્યાનની એક અનેરી ચીજ

વસંત બાળા

1 પવ તરી અવકાર મોહીલા દિવેદીએ પ્રવર્ધ, ગીરગામ અદ્ય મિલ્કોમમાં મોજ મળદ મિ ટોમ પ્રેક્ષમાં જાપી તેજ રથવેથી પ્રચલક પુરુષ

૨૭. અંક ૩૬ તા. ૩-૧-૨૬
૧૬૬૧ આનો બહાર ગામ ૧૧ આનો

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ચારે
બાર ગામ રૂ. સવાચારે

મોજ-મજાદ

જર્મન કયસર અને રશિયાનો તાજ વગરનો
ઝાર રાસપુટીન

(૧૧ માર્ચ ૧૯૧૬ મુ.)

અદભૂત સાહસોની હારમાળા !

૨ જી અઠવાડિયું

૮ ભાગ

કમાલે-હિમ્મત

૮ વધુ ભાગ

ચાર્લસ હ્યુસનનાં દંગ કરનારા સાહસો !
કચરામાંથી ધન પેદા કરવાનો નુસખો !!

આ સીરીયલનો પહેલો હફો જોએ જોઈ ગયા છે, તેમની તો ખાત્રી થઈ ગઈ છે. સ્ક્રીન ઉપર પ્રેક્ષકોને દંગ કરી નાખનારાઓમાં

ખહાદુર ચાર્લસ હ્યુસન

જેવા એકરો થયાજ થોડા હશે. એના અદભૂત સાહસો જોઈને ખચિત તમારી અકબલ દંગ થઈ જશે અને પોકારી ઉઠશે કે “એક્ટીંગ” તે એનું નામ !

એક ધુમ હસાવનારા ચાર્લી ચેપ્લીનનો કોમિક

વખત—પાર્સ, ૭, ટામ, ૧૦, રાત્રી રવિ ખાસ જોલ ૩૩ વાગે

ભાવ—રૂ. ૨, ૧, ૦૩, ૦૩ ૦૦ રૂ. સાથે

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ડહર્સ્ટ રોડ

બુકીંગ માટે લખા—એક્સલસોયાર થીયેટર કોલે

પૃથ વદ ૪]

રવિવાર તારીખ ૩ ૯ જાન્યુઆરી ૧૯૨૬

[૫૨૯ અંક ૩૬

આ આંધ્રીકમા પ્રસિધ્ધ થતી વાર્તાઓના પાત્રો કલ્પિત હોય છે
કાંઈ જીવત બહિતરથી ઉપજતી કાઠેલા નથી. આ એ મ

“એમાં શું?”

બસા સિધ્ધાંતમાં હુસુ ! નવિન આ વાક્ય “એમાં શું”
સનાન સત્યને ત્યાં, હુસુ જ્યાં આસ “એમાં શું”
ચઢી વરાળીયે કવણ, ધકને દેાળીમાં બહાસુ !
કતરની સોગરા લેના, થયા કાકેલ “એમાં શું”
લઘ તાલિમ દાઝ દા ! ખુશામતીઆ ધક ભસુ.
પૂરાવા પેતો ખાડો! બૂઝ્યા લે ધમ “એમાં શું”
તણને માણુમાક ધપસુ, નરપસુ જન લેખાણ !
ચુલામી ખત કસુલ કરવા, થયા નિર્માણ “એમાં શું”
રૂઢીઓ પૂર્વજેની ‘સીગનલ’ સવે વાળીયુ !
થયા સુરખા ખપી હેવાન ચકકસુ મન “એમાં શું”
ચિપમ વ્યવહાર આલમના, નિલાવા રાસ “એમાં શું”
લીકુ ‘હંધિયાર સગવડમાં તણ દરદાર “એમાં શું”
ફેરોડી હાવર્ને ચરેકે, રવરપિ ધમ પાળીયુ !
ળીડો છુટવા હજારોમાં અમહાદ! એક “એમાં શું”
અમહાદ લાન “એમાં શું” અમહાદ તાદ “એમાં શું”
જીવન કમ હાઠમોડી સિપ કરવા એક “એમાં શું”
ચળાવી દોંધ આલમને, અલ્યા ઝો વાક્ય “એમાં શું”
અલ્યા ‘એ પથમાં ઝાઝા, પકડી પૂંક “એમાં શું”
જીલમએ ! ના રૂઢો દાઝ, જવા દો લા “એમાં શું”
ચેલો એ લવારીમાં, તળ્યા આલમ તો એમાં શું”

“મરતાન”

રાજનગર રહસ્ય

લખનાર—શ. યુત્તમ

(ગદ્યા અંકથી આપુ)

(૨૮)

હુધી પોલિસના ઇન્સ્પેક્ટર શુભપનરાન અને ફોજદાર
તુરમકમલની આખોમાં હુજ નાખી સ્વસ્થતા અને રાસપણિ
જરૂરી થયા હતા એ હકીકત વાચક બહુઓ સારી રીતે જાણે
છે સ્વસ્થતાના એ નિવાસ રથને જે પાંચી નર નારીઓ
પોતાની વિપવ તુષ્ણા તુષ કરવા એકઠા થયા હતા તેઓમાંના
કેટલાક માણસે સજાનિત અને સિધ્ધ લેખાતા ફેટનના હોવાથી
તેમની આજીવ લલેખા લઈ જાહેરમાં તેમની બદનામી નહિ
કરવાતુજ ગણપતરાવને ઉચિત લાગ્યું. સ્વસ્થતાના એ નિવાસ
સ્થાનની બરાબર જગતી લેવામાં આવ્યા એક કનાટમાંથી
ધવાસ એકન જેટલું કોઠેન લગભગ એ કાન એકી તથ
બીરજીની બોટનો અને ખાનગી કાવળ પગેતુ એક બકવ
પોલિસને મળી આવ્યું પચનાયુ કરી એ સમગી વસ્તુઓ
પોલિસે કળને કરી કાગળપગેતુ જે બકવ પોલિસને મળી
આવ્યું હતુ તેની મદદથી સ્વસ્થતા અને રાસપણિ ઉપર વજર
પરવાનગીએ કુખ્યાખાતુ ચનાવવા ઉપરાંત કેઈઈન તથા ચરાનના
સીરાઓ રાખના બદવ પણ સ્વસ્થતાના કુ-દેશાર કરે તેમ હતુ.
આપણું આ રાજનગર રહસ્ય સાથે સવધ ધરાવના કે લાક
વાતોના ગુપ્તમે એ પત્રોમાંના કેવાક પ્રસિધ્ધ કરવાથી

પુત્રો થાય તેમ હોવાથી તથા એથી સ્વરૂપદાસની પ્રપંચલીલા વિશેષ સમજ શકાય તેમ હોવાથી એને પ્રસિધ્ધ કરવામાં આવે છે. સરસ્વતીમાં એ સમસ્યોના બે નજી પત્ર રજૂ કરી, તે પછી બીજા એક બે અભિપ્રાયો પાત્રોનાં પત્રો રજૂ કરીશું.

સમસ્યોએ પાત્રોના પત્રો નમનગરથી લખ્યા હતા.

“હુના ગુરૂદેવની સેવામાં”

આપનો પત્ર આજ રોજ મળ્યો છે. વચ્ચે પંદર દિવસથી આપનો મિત્રુલ પત્ર નહિ હોવાથી મને ધણી ચિંતા થયા કરતી હતી આપની સાથે રૂબરૂમાં જે વાતચિત થઈ હતી તે મને બરાબર યાદ છે, આપનું કામ જરૂરી પાર પાડવાના પ્રયત્નમાં જ હું છું. જે બે મુંદરીઓને હું આપના આશ્રયમાં મોકલવા ઇચ્છુ છું. તેમના સંબંધી થોડી માહિતી આપને લખી જણાવવી ઉચિત ધારું છું. એ બંને મુંદરીઓ સગી બહેનો હોઈ તેઓ માની એકની ઉમ્મર ત્રીસેક વર્ષની અને બીજીની ઉમ્મર વીસેક વર્ષની છે. મહેદી બહેનનું નામ ચંચળ અને ન્હારીનું નામ મોતી તેની બાઈ વર્ષની ઉમ્મરે વિધવા થયેલી હોઈ તથા તેનાં માથાપ પછુ પરસોડવાથી થયેલ હોવાથી તે હ સત વર્ષથી મહેદી બહેનના સંસારમાં રહે છે. તેઓ મોતી જેવી નિમ્ન નાતિની હોવા છતાં ઇશ્વરે બંને બહેનોને રૂપ અર્પણ કરવામાં ધણી ઉદારતા દર્શાવી છે. ચંચળને ધણી અલભ્ય તથા મુખ્ય હોઈ વ્યક્તિ છે, ઘરનું કામકાજ નહિ કરતાં તે બહાર રખડતા રૂપાં કરે છે તથા ચંચળ અને તેની વિધવા બહેનને બે વખત પેટ પૂરતું આનાજ પછુ મળી શકતું નથી. ધણી મુખ્ય અને રમણે હોવાથી ચંચળને તેની સાથે બનતું નથી. ઘરમાં રોજ મારામારી અને તકરાર થાય છે. માર આઈ આઈ ચંચળ એના ધણીથી એટલી બધી કટાણી યદ છે કે, તે એ પશુતુલ્ય પતિના તાસમાંથી કોષ પછુ રીતે છૂટકારો મેળવવા ઇચ્છે છે. પેટમાં કુધાનો દાવાબી સળગતો હોય અને જીવન ટકાવી રાખવાનો કોષ ઉપાય જ ન હોય તો અભાવને પરિણામે માનવના રમણાવ ખગડે છે. ચંચળનું ચારિત્ર્ય અપાણવા લાયક છે એમ તો મહારાષ્ટ્રી ન જ કહી શકાય, પરંતુ તેની પરિસ્થિતિના વિચાર કરતાં એ માટે તેને રોપ પછુ ન ઇ શકાય. બંને બહેનોનું સૈદ્ધ્ય ધણું આકર્ષક હોવાથી તેમની માર્ફત આપ આપનો સંકલ્પ સહેલાઈથી સ્વીકારી શકશે. વળી ચંચળને ધણી એવી કંગાલ વાતન મોખરે છે કે, બાપડી તથા સાળાના પદાવન કરી જવાથી તેને માટે ‘બતુ’ ધણું ભાગી જંગળ’ જેવું જ થશે, તે તમારા આશ્રયમાંથી બાપડી તથા સાળાના કબજે મેળવવા કોષ પછુ રીતે કોઈ એકી રીતે નથી વાતચિત વાતમાં મહે ચંચળને વિચાર જણી લીધી છે તથા એને કે પ્રકારે સમજાવી તેમજ સાસરો બનાવી મહે તેનું મન મનાવ્યું છે. ચંચળ તેની બહેનને સાથે લઈ આપના આશ્રયમાં આવવા તૈયાર છે.

હવે હું મહારી થોડી દહીકત લખીશ. નગર મહેદું હોવા છતાં હવે અહીં પડી રહેવાની મહારી ઇચ્છા નથી. જ્યારથી

આપના પ્રેમામૃતનું પાન કહે છે ત્યારથી ચિકાણ અમે ચરણ પૂજા કરવાની તીવ્ર લાલસા આ સેવિકાના અંતરમાં છે. વળી ચંચળ તથા મોતીને ત્યાં લઈ આવવી હું આપના વ્યવસાયને ચતુરાઈથી અલપકાળમાં જ એવો ધીકોત ચલાવીશ આપ પુષ્કળ લક્ષી પ્રાપ્ત કરી શકશે. તમે જાણો છો કે, પછુ હું સ્વતંત્ર છું. મને કોષ રૂકોટક કરે. એવું માન્યું મહારા કામજીવાર કહાન. આપનો વિયોગથી મહારા જે અસહ્ય કષ્ટ થાય છે તે હું નિર્ણવ સહોદી વર્ણવી તેમ નથી. મહારા મન-મરિયા મોહન. હું હમણેથી આપનું સંગસુખ ઇચ્છું છું. મહારા તનમન વગર રૂપે અર્પણ કરી સુકી છું. મળુ? કપી જાનુઈ શકિતથી તમે રંક અગળા ઉપર એવું વધી કરણુ કહું છે એ હું શકતી નથી. મહારી રસવારનાં રમણો મહારા આત્મામાં સોયે છે. મહારી જગતી જીવાનીના મનેહર દાસના રસિક ક્ષા. એક વખત રસમસમાં દિવાની બના મા પછી આવી સુનિકમાર માફક સાંત થઈ જાયો એ સાચું કહેવાય છે!

હે રસિક રંજક! પ્રમળ વેશવતી સરિતા જેટલી ઝડપથી તારા દોડી જાય છે તેથી પછુ વિશેષ ઝડપથી હું આપની દોડી આવવા ઇચ્છું છું. મહારા જેવી-ચુલ્લુમંદરીના શુભ આ નાથી અગણ્યા નથી. આપની કર્મજીમમાં દિવા કર્મસેવમાં આપને કેટલી બધી ઉપયોગી યદ પડે તેમ છું એ આપ જાણો. આશા રાખું છું કે, કોષ પછુ પ્રકારે આપ મહારી આશ પૂર્ણ કરી મને આશ્રય આપશો. મહારા દિલનાં તથા અવસાન થઈ જવાની તૈયારી હતી એ વખતે જ આપે લીલ વિસ્તારી મહારા અમે અંધમાં નવચેતન પ્રકટાવ્યું છે. તેથી આપ સિવાય બીજા કોના આશ્રયની અપેક્ષા રાખું? મહારા શર, પ્રભુ, પ્રિયતમ અને શિક્ષક છો.

ચંચળ તથા મોતીને હું, આપની અનુમતિ તથા માટે રૂપિયા સોની રકમ મળતાં, મહારી સાથે જ ત્યાં આવીશ. આ પત્રમાં મહારી ઇચ્છા નહિ હોવા છતાં મહારી સ્વાભાવિક પ્રીતિ અનુસાર કેટલાંક રસિક વિશેષણ વપરાયાં છે તે જ. આપ મને નિર્વંજન નહિ ધારો એવી ખાતરી છે. હું નથી, પ્રવલ્લા નથી પરંતુ રસિકા રાસમણી છું એ કહેવાની જરૂર હોય એમ ધારતી નથી.

લિ. નિરંતર સ્નેહાકાંક્ષિણી “રાસમણિ.”

બીજીએ એક પત્ર નવી પ્રમાણે દત્તો:—

“રસમણિદેવ સ્વરૂપદાસજી મહારાજનીની અખંડ”

સેવામાં.

પાંચ જ દિવસ પૂર્વ મહે જે પત્ર લખ્યો છે એ પત્ર આજ મળી સુક્યો હતો. આપનું કાપ ત્રિશેષ સુખમ થાય તો ભવિષ્યમાં આપણે હમણેક નિશ્ચિત રહી શકીએ એવા આશ્રય મહે શુકિતથી ચંચળના નમ્રતા લખીને કબજે રૂપો છે. હમણે

ને પિસા સંજ્ઞાથી એટલી બંધી મુશ્કેલીમાં છે કે, તેને નજીકી રક્ષક આપવામાં આવતાં તે બેરીલું લઈ જઈને તે એકલા તેલું અને ત્યાં ફોડી લેશે એમ તેલું કહેલું છે. મને તેને સમજાવ્યું છે કે, આજકાલ મુંબઈ જેવા મોટા શહેરમાં ધનાઢ્ય વિદ્યુત મુંબઈ પોતાનાં સંતાનો ઉછેરવા તથા ગૃહકાર્યો બજાવવા ગરીબ સ્ત્રીઓને અમુક પગારથી નોકરીમાં રાખે છે. એવી નોકરી કરનાર સ્ત્રી ઉપર તેના શેઠની બે કુખ યામ છે તે તેના બાળ્યેદિય થતાં વાર લાગતી નથી. મુંબઈમાં મદારી ઓળખાણવાળા એક પચાસ વર્ષની ઉમ્મરના ધનાઢ્ય વણિક ગૃહસ્થ હોઈ તેમની સ્ત્રી એ ત્રણ ન્હાનાં બાળકો મૂકી સ્વર્ગપાસી ચાઈ છે. તેમને એ બાળકોની માવજત કરી રહે તથા ધરતું કામ સંભાળી રહે એવી એક સદાચારી ગૃહિણી સ્ત્રીની જરૂર છે. એવી કોઈ સ્ત્રીને જોઈએશોને મારે રાખવા ધન્ય છે. એ તમારા વિચાર હોય તો તમારી સ્ત્રીને એ રચેલ રખાવી શકું તેમ છું. કેવળ ત્યાં તેને મોત્યશુ તરીકે નહિ પરંતુ કાલકર્ણી તરીકે ઓળખાવવી પડશે. તુળી તમારી સાળી પણ તેની બ્હેન સાથે રહી શકશે અને અને તમારી સંપત્તિ ચિંતા ટળી જશે.” આ હાજીકત સાંભળી અચળના ધણીએ એમ કહ્યું છે કે, “તમે જે શેઠની વાત કયો છો તેમના તરફથી બે મહેનેઝીસો રૂપિયાની રકમ મળે તો હું તમારી સ્ત્રી ઉપરના તમામ દરક કાઢી લઈ તેની મરજી હોય ત્યાં જવા દેવા તૈયાર છું. વળી તે એવી દેખાવડી છે કે, મોત્યશુને બદલે કાલકર્ણી તરીકે તેને ઓળખાવવામાં મેકેલી નહીં નહિ.” શેઠી રકમક ક્યાં પછી તેને મહેનેઝીસો રૂપિયા આપવાનું નક્કી કર્યું છે. આ રકમ તરત મનીઝાઈશથી મોકલશે. રૂપિયા આપી હું અચળના ધણી પાસે મોકલક દસ્તાવેજ લખાવી લેવા મુકીશ નહિ, મહેનેઝી રૂપિયાની રકમ સાથે અગાસત ખરચવા એ રૂપિયા પણ ન મોકલ્યા હોય તો મોકલશે. મહેનેઝી બાજુ બિલાવી છે એ હવે આપ સમજી શક્યા હશે. મદારી જેની ચતુરાઈ આપ જેવા ચતુર સુઝાવણી સાથે મિલન થતાં એવું થશે કે,

હું બાપરી તું કાઠીએ બેઠી વાંછીને સારખી;
શી કૃષ્ણ ગીતામાં કહે છે શુદ્ધિ કોઈના બાપની?
એ ક્ષિપ્ત પછી વિગતવાર પત્ર લખીશ.

લિ- સુદેશીલી શિયા.

(અંખલું.)

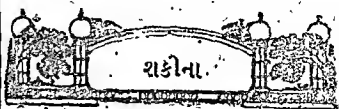
છુપી પાલીસ

વાનિક લલાજમ-૩. શુ વી. પી. સાથે ૩. ૩-૪-૦

દિ. ૧૫/૧૨ ૩. ૫

લખો:-મોજ-મજલ કયાંલય,

અગાધ બીડીય ગીરચામ મુંબઈ ૪

લખનાર:-રા. એમ. મહુસુખ

(મયા અંકથી સંપૂર્ણ.)

તાર લખ્યો તો ખરો પણ કાસમઅલી નામ આવતાં તેલું આપું શરીર મુજબ લાગ્યું. તેની આંખોમાંથી આગનઈ અંગારા વર્ષવા લાગ્યા અને તેણે પેતાના હોડો દતિતી નીચે છપાયા. આ દશ્ય જોઈ શકીનાને વહેમ અને આશ્ચર્ય ઉપજ્યું, અને તેણીએ પૂછ્યું, “નજરઅલી, તમે આટલા બધા રોયકુલ કેમ દેખાવ છો ?”

નજરઅલીએ કંઈ જવાબ ન આપ્યો અને તરત તાર લઈ રેશન તરફ રવાના થયો. ત્યાં જઈ તેણે તાર તારમાસરને આપ્યો અને મનમાં બખડવા લાગ્યો. તેજ કાસમઅલી અને તે પણ સજીનાને કંઈના દીકરા જે તર રાક્ષસ મને આ સ્થિતિએ પહોંચાડ્યો. ખેર, તે બપોરે અહિં આવશે ત્યારે જોઈ લેવાશે. આમ મનની ચુંચવણ મનમાં છપાવી બનાવડી મુશ્કેલી સહેશે કરી તે રમ તરફ પાછો ફર્યો. ખુરશી ઉપર પોતાની જગ્યા લીધા પછી તે સજીના તરફ વળી બોલ્યો, “કેમ મિસ સજીના મુંબઈના શા સમાચાર છે ? સર્વે છે તો આનંદમયને ?”

સજીનાએ કહ્યું—“હજી મેં આપને જે સંવાલો પૂછ્યા તેનો તો આપ ખુલાસો કરતા નથી ત્યાં મને ઉલટા સામા સવાલ પૂછે છો ! પહેલાં આપ આપની મુંબઈ છોડ્યા પછીની હાલિ કતે જણાવો.”

નજરે કહ્યું—“હુને સજીના, આ કલાકની જગ્યામાંથી ખુલતી મહેરમાનીથી હું મારું યજ્ઞ. તે જગ્યા ઉપર થોડો દાકમ કામ કર્યો પછી હુરતતાના રેશન મારતરની જગ્યા મારે મોજથી કરીશ. જ્યાં હું ચાન્તીથી દુનીયાની દરેક ઉપાધીઓથી દુર રહી આ સાથે મેકેલ સ્વર્ગ મુંદરીના હકમાં ખુલ, પાસે કુખ મંગલો મારી છંદગીના બાકી રહેલ દીસસો પુરા કરીશ. આ સાંભળ્યા સજીના ઉઠા વિચારમાં પડી ગઈ. તરત નજરે સજીનાને સંબોધી કહ્યું—“મીસ સજીના, માલો દેનનો દાકમ મળે ગયો છે. આપણે આપને લેવા રેશન જઈએ.”

સજીનાએ કહ્યું—“હવે ચાલો.” આમ કહી તેઓ રેશન લઈ જવા તૈયાર થયાં. રેશનમાં પહેંચ્યા ત્યાં દેન આતી. આપા દેનમાંથી ઉતરી સામન ઉતારવા લાગી. સજીના તેણી પાસે ઉભી હતી. નજરઅલી ત્યાંથી મુસતમાની હોટલ તરફ ગયો ત્યાં જઈ તેણે હોટલના માલિકને બપોરે સાંજ અને બીજે

જોઈર થાય ત્યાં સુધી તેને ત્યાં નહીં માણસનું જમવાનું મોકલવા કહી પોઈરને બોલાવી શકીતા પાસે આવી ઉભો રહ્યો. પોઈર આગળ સામાન ઉપાડી તેઓ ત્રણ જણ રૂમ તરફ પાછા ફર્યા. ત્યાં સામાન મુકાવી કુબીને પૈસા સુકવી નગરઅલી રેલેશન તરફ ગયો. શકીતાએ આમને બેઠામાંથી બીજા લુગડા કાઢવા અને પાછી ગરમ કરવા ફરમાવ્યું. આપણે પોતાની બાઈના ઉપરો હુકમ તરત ઉઠાવી ચોખ્ખો બાઈખરત ક્યો અને તેણી અંદર નહાવા ચાલી. નાહી લીધા પછી તેણીએ પોતાના સુંદર અને ગાંભીર અંગને દુબાલ કરી સાફ કર્યું. પછી પોતાના રેશમ જેવા સુંવાળા પાંથોને હાથવતી સૂકવવા લાગી; અત્યારની તેની શરીરની સૂકામગ કાંતી ગાંધવ કન્યાઓને પણ સરખાવે તેમ હતી. તેણીએ આવાને બોલાવી કેટલાં સુગંધી પદાર્થો નાખી સુંદર રીતે વળે જોળી આપવા કહ્યું. આપણે તે પ્રમાણે બરાબર પોતાનું કામ બજાવ્યું. પછી તેણી પોતાની બાઈના લુગડાં લઈ આવી ને તેણીએ પહેવું અને ફેશ તેણીને કેમ લાગે છે તે બોલાવે તેણી ટેબલ ઉપરના ચીરસા સામે આવી ઉભી રહી. ચીરસામાં પોતાનું સૂકામગ બોઈ વળ નેતાજ તેણીના મોઢામાંથી નિષ્કાસ નીકળી પડ્યો. શું ? આ સુંદર દેહ તેના ખરા હકદાર બેઠકતાના હાથમાં ન જતા બીજાના હાથમાં જશે ? ખુદા રહેમ કર અને મારી બોધાયેલ ચીજ મને પાછી સુખત કર અને મેં આપેલા વચનમાંથી મને બચાવ ત્યાં તેણીની નગર આવાતામાં સામેથી આવના નગરઅલી તરફ ગયો. તેણીએ પોતાનું મોઢું બારણા તરફ ફેરવ્યું બંનેની નગર એક યતાં નગરઅલી બારણામાં રમણી ગયો, અને સનમાં બેઠકયો, “અહા ? ખુદાએ તેણીને શું દેહદેઈ નસાવેલ ક્યું છે ? તેણી મારા અંતઃકરણની રાખી બનશે ? આ સાથેજ તે ઉંચાં સાંદે નીચેની લીટી બોલી ગયો—

દીલખરસે ખુદા હૈના યા દીલ કા બુદા કરના.

દિવાનાના તોરમાં આમ કહી તે ખુરસી ઉપર બેસી એકાદસે શકીતાના ચહેરા સાથું બોઈ રહ્યો.

શકીતાએ કહ્યું—“નગર, એણું તે શું છે જેથી તમે મારા સાથું બેઠે રહ્યા છો અને ફરવાગમ તમે કંઈ બોધવા હતા તે કૃપા કરી ફરીથી મને ખુલાસાવાર સંબોળાવો.

નગરે કહ્યું—“જલુ સાંદે ત્યારે સાબળો—

ક્યોં એ બધેલે બનનાં આંખો કે રૂબરૂ હૈ, દીલ મેં મેરે સજાના મુદતસે આરણુ હૈ.

તુ આપહી સમજ લે આપના રૂબરૂ હૈ, મેં છુએ જલવગર હું આપ પાર મુજમે છું હૈ.

મંચુરલી બનાયા સુલીયે લી ચાદાયા; ફીર મુજમે પુછતે હો કયા તેરી આજી હૈ.

કામે મેં મેંકુમે, દીલમે રજે ગુલમે

છસ લરમે મેને દેખા પાર છું હી છું હૈ.

ગજલના ગુદાચું અને નગરની માવનકંઠાથી શકીતાનાં મન ઉપર બહુજ સારી ઊપ પડી અને તેણીએ કહ્યું, “નગરઅલી, અપરે બહુજ ઉમદા ગજલ ગાઈ મારા દીલ ઉપર લોરે અસર કરી છે.”

નગરે કહ્યું, “આપ મારા-ગાવાથી પ્રસન્ન થયાં તે મારે હું મારી બાઈને અહોભાગ માનું છું.”

શકીતાએ પોતાની વાત ગર કરી. “નગર, બંને આપનો છેલ્લો પત્ર મળ્યો, તે વાંચતાં મારા અંતઃકરણ ઉપર બહુજ આંચડા લાગ્યો. આ આવાને પ્રજ્ઞાં આપને ખાતરી થશે કે મારી દશા તે પત્ર મળ્યા પછી કેવી રીતીમાં હતી. મેં તે દિવસથી આપનું પીવાનું બહાર ફરવા ફરવાનું છોડી દીધું અને ગત દહાડા મારા હારમતને લેખ આપતી પત્રંગ ઉપર પડી પડેલી મારા માથાએ મને ઘણું પુણ્ય પણ લાખું હું ખુલાસો કરી શકી નહિ, મારી આવી રીતીમાં એક સવારે મારા પિતાશી નારસો કરી ઝાણ વાંચના ખુરસીમાં પડ્યા હતાં ત્યાં તેમનું હૃદય બધ યદ જતાં તેઓ જનનતરથીન થયા. બોલો, નગર બોલો, જ્યારે મારી આવી રીતી તેમાં પોતાજીવું બચસાન-નહિ પાસે કેટલે આવાસન આપવાનું તે જતાં, હું ખુદાની મરજી સ્પષ્ટ ધીરજ ધરી મારા દહાડા ચીતામાં પસાર કરવા લાગી. નગર મારાથી કંઈ તમારી માફક સુંબડેના અને મારા ખુરસીના ત્યાજ ધર્મ ન શક્યો, આખરે હજી મારા પિતાશીના ખેદજનક અવસાનને હ મહિના ન થયા ત્યાં મારી વહાલી માથુશી ખજ મારા પિતાશી પહોરે જનનતરથીન થયાં. આથી હું ચીતામાં દીગ્ગાની બની ગયો, આખરે મન ઉપર કાંજ લારી ખુદાની મરજી આધીન થઈ કુઝી દહાડા પુરા કરવા લાગી. મારા કૃષ્ણા તે વખતે મારે ત્યાં હતાં, તેમણે મને મારી આ રીતીમાં લાખા દલીલોથી બહુ સમજાવી અને મારી તેમણે બહુજ લીલાંત કરી, ચોપ દહાડા પછી એક દિવસ તેમણે મને પોતાના પુત્ર ઝાસ-અલી સાથે લગ્ન કરવા કહ્યું, મેં તે વખતે કંઈ જવાબ ન આપ્યો અને મારા રૂમમાં ચાલી ગયો.

રૂમમાં એકલી પ્રજ્ઞાં મને આપનો અને મારા માતા પિતા સ્નેહ ચાહ આપ્યો, હું રહ્યા લાગી આપને આંખ કેટલે ટાપમ પસાર થઈ ગયો. તેની મને ખબર નથી પણ આખરે મારા હુખી આમાને વધારે હુખી ન કરવા આત્મહત્યા કરે તેવારી કરી. જેવી છરી ઉપાડી હું આત્મહત્યા કરવા હાથ ઉઠે કરે ત્યાં તે રૂમમાં મેં મારા માથુશીને મારા સન્મુખ ઉભો બેસાં અને તેઓ જણે મને આત્મહત્યા કરવા ના-પાડતાં હો તેજ જણાવ્યું. મારા હાથમાંથી છરી જમીન ઉપર પડી ગઈ મારા માથુશીના પછા મારી આંખો પોંસેથી સાદસ્ય થયો અને હું મેલાન થઈ પતંગ ઉપર જઈ પડી સવારે હું પલથરામાં ઉઠી અને રાતના દરેકથી મારે શરીર શીકું પડી ગયું હો બચેરે જમતી લખતે મારા કૃષ્ણાને, પાછી મારા લગ્ન વાત ઉપાડી. નગર, મારી જેવી હૃદયહીન અને બેવકા

ઉપર બુદ્ધાની ખાતર તારાજ થયું, મને ઉપર કંઈ-લાવતા નહિ. હાલ ! મેં કૃતનીએ હા. પાડી અને અમારા માતા-પિતાની દરેક ધર્મક્રીયાઓમાંથી નિવૃત્ત થતા પછી અમારા લગ્ન કરવા મારી કંઈએ કહ્યું. હા, તે માટે આજ હું માધવપુર-જતી હતી ત્યાં, આપના કક્ષન થયા તે પછીની દરેક ભાવત આપ-ભણે છે.”

નગરે કહ્યું—“શકીના કું-કું-પી હતો છું, અને રશીય પશુ આપના પ્રેમ મળ્યાં કાંઈ દહારી નહિ-આવું. હુલને જે મંચુર હતો તે-યુધ અને યશી. પશુ કું-એક બે-સવાતો પુછું તેનો આપ અંતઃકરણપૂર્ક જગ્યા આપીશ. શકીનાએ કહ્યું—“પુછો નગર-એક બે-નહિ. પશુ આપની-પરવા પડે તેટલા સત્તાહ સુછો કું-જરર-સત્તા ઉતાર આપીશ.”

નગરે કહ્યું—“આપ કાસમઅલીને આજો છે ?” શકીનાએ કહ્યું—“નગર આવો સ્વાલ-પૂછી મને કુખળીને વધારે કું-પી ન કરો, આ હવે તો ક્યારું ન બીજાને અપાઈ મળું છે. શું કહું. કું-માતા પિતા અને મારા હૃદયનામિક જેની આંશમાં કું-છવતી હતી તેઓ અને આ સ્વાર્થે કુંનીઆમાં એકથી મુખી આપના ગયા. આ જવું મુખ્યા કરતાં વધારે બહાર છે. શું કહું ? કું-પી સમ ખાતર આ કુંનીઆમાં એકથી બહુલી એટલે મારા લગ્નની હા-પાડવા પડી પશુ હવે તો બીજાને અપાઈ મુક્યું-હવું. મારાં લગ્ન તો હાંમાંસથી ભરવા સરીર સાથે થયાં હવું.”

નગરે કહ્યું—“આ કું-પી આપના વધારે કું-પી અને જદનમની, આપના-ધકેલી આપ-બીજાનાં યશી ? પશુ મારે શા માટે આ-સવાલ પૂછી તમારા અંતઃકરણે કું-પાવું નેહએ. તમે તમારા દિલનાં મુખત્યાર છે એમાં મારે આજ અંતી તમને અંત્યજી કરવાનો શ્રે કહ-છે. પુછીથી નહોતો. કું-હવે-અતિબધમાં તમારા સુખમાં વિવન નાખતા મોદિ નહિ-દેખાકું. ઉપરું વાક્ય પુરું-માય તે પહેલાં માણસ જમવાનું લઈ દાગર થયો જેથી.” નગરઅલીની વાત, આગળ ખરડી. તેઓ બયોરું આજ-આજ દરેક પોતાની સંજવોને અંતરમાં જાણવા પાછા પોતાની જગ્યાએ બેઠા અને હજી બેમાંથી કાંઈ વાતની સરવાત કરે ત્યાં-દેનનાં વિદાય થઈ અને નગરે શકીનાને કહ્યું, “આજે આપણે તમારા કું-પાનાં કીકરને રહેતો લેવા જઈએ, તેઓ રહેતો બધી રવાના થયા. હજી શકીના પાછળ હતી ત્યાં નગરઅલીની નગરે એક સેકન્ડ કલાસના કંપાર્ટમેન્ટમાંથી ઉતરતાં બુલેન્ડી સર્વના કોટ પાંદડાનું ટાઈ અને ટકોસ કેપથી સજ્જ થયેલ એક ક્રીસેક વર્ગના યુવક તરફ મઈ, હા, તેજ કાસમઅલી ? જેણે મને આ રશીયોને પહેલાં આપ્યો, અને જે દિલ-જરના રનેહરી કું-અત્યાર સુધી જીવતા છું તેને મારા પાસેથી કું-પી ગયો. આજ-કહેતાં તેના લેણામાંથી એક તિરકાસુકત ચીંચીઆરી નીકળી ગઈ. નતર તેણે ગેસા, સુવકની ટાઈ પકડી અને કહ્યું કોણ ? ક્યાં-આજ અને વિશ્વાસપાત્રી કાસમઅલી ? અને તું કોણ ? નગરઅલી અને અર્ધે ક્યાંથી ? “હા કું-તેજ

નગરઅલી, મને પુછાએ તારા જેવા નીચ કુતરને અને સજ્જ કરવા અને મારી વૈરની આજ સાંત કરવા મોકલ્યો છે.” આજ કહેતાં જ તેણે કાસમઅલીને એક મુક્રો લગાવી દીધી જે લાગતાં તે જગીન ઉપર પડી ગયો. તે અરસામાં શકીના ત્યાં આવી પહેલી અને બોલી—

“નગરઅલી તમે આ શું કહ્યું ? હા, શકીના મેં જગર અડ્યું છે, જે નીચ, જગ્યાના અને ભેવકાએ મને આ સિધતિએ પહેલાં આપ્યો, તેને કુતરને જગર અડ્યા કરી છે. હવે આ વાત થતી હતી ત્યાં એક મુક્રો પોલીસના બે મુખસોને ફેલું ત્યાં આવી પચોડ્યા અને પોલીસ ડાયે કહ્યું. જમાદાર આજ ની. કાસમઅલી જેના માટે આપણે વાંટ લઈ માધવપુર જતા હતા. મહેરવાની કરી તેને પકડો. કાસમઅલીને પકડી પોલીસો તેના હાથમાં હાથકડી નાખી જે કાવવા, નગરઅલીએ તે મુક્રોને બડુ આજી કરી ત્યારે તે મુક્રોએ કું-“ભાઈ મારાથી કંઈ હવે થઈ શકે તેમ નથી તેણે એક સુક્રમાં ખોલી સહી કરી રશીયા ઉમાપત ક્યાં છે તેને પકડવા અમે માધવપુર જતાં હતાં ત્યાં અહિં મારી બલતો કું તમરી પાસેથી પસાર થયો અને કાસમઅલીને જોયો. પછીની બધી હકીકત તમે જણાવો છો. હજી મુખાર્ધમાં તેના ઉપર બીજા એક સુક્રો છે માટે તેને માટે છોડાવવા આજી કરવી નકામી છે કાસમઅલીએ-નગરઅલી શકીનાની મારી મારી અને કહ્યું. “શકીના કું તમારી લાખોની દીલત રવતનાંથી વાપરી ચકું તે માટે તમારી સાથે પરજવા તૈયાર હવો પશુ હુલને મારી કશીયું કળ મને આપી દીધું છે માટે મને તમે બને જમ્યાં અંતઃકરણપૂર્ક હાંમા આપી.” હજી કંઈ આગળ બોલે તે પહેલાં પોલીસો તેને ધકડી આંશળ લઈ ગયા શકીના આ અપનાક બંનેલા તીલકમની દેખાવો જેને ધારસના પુત્રાની માક લઈ મળ અમલથી મેં ગેરકાબ લઈ મળ નગરઅલીએ તેણીને ધેર ચાલતાં કહ્યું ત્યારે તેણી પોતાના ખ્યા-લોમાંથી મુકત થઈ, નગરઅલી સાથે ધેર ગઈ. ત્યાં જતાં તેણીએ આપને ચાહ બનાવવા કહ્યું અને નગરઅલી પોતાનું અંકુર મુક્યું કામ પુરે રેવા શકીનાની રેલ લઈ રહેતો ગયો શેડીકારમાં ચાહ આપનો ચાહ પીધા પછી તેણીએ આપને કહ્યું હવે આપણે પાછા મુંબઈ જવાનું છે. આ સંભળી આપ આશ્ચર્ય મુદારી પોતાની બાઈ સાહેબ સાંચું નેહ રહી શકીનાએ કહ્યું-કેમ અત્યા તમને નવાઈ લાગે છે મેં મરી રહેતાં ત્યાં જવાનો વિચાર મોડી વાળ્યો છે. બહુજ સારું બાઈ સાહેબ, એમ કહી આપ તારી ચાલી ગઈ, આજ શકીનાને આનંદની અવુ-વિગ નહોતી તે આને આનંદ સામરમાં ગયાં ખાવા લાગી અને મનમાં બોલી વાહ ! મુંદા વાહ ! આજ મુક્રોની મારી ઉમેરે તે પુરી કરી અને વળી થયા ખોવાયેલ મારી હવેલી વસત તે અને સોઈ તેની સાથે તે મારે લગન પશુ મિથ્યા મરા ન દીધું. તે તેની શોમ સંગએ પહેલી ગયો. હુલની કેદર ઉપર આદીન પોત્રાતી તેણી પોતાની હસીમાંથી ઉઠી બારણા પાસે કબી રહી અર્ધે સૂકક આંખોથી કોઈન-

માર્ગ પ્રતિદા કરતી હોય તેમ તેણીની ચક્રાર આંખો કહી આપતી હતી. સામેથી નજરઅંધી ધીમી અને લથડતી ચાલથી કંઈ ઉંચ વિચારમાં હોય તેમ ચાલે આવતો હતો. અને તેણી પણ તેજ પોતાના જાનીસાર આસકને નિહાળવામાં મશગુલ હતી. આજે રાકોનાના યુવાણી ગાયો ઉપર રાખેલી રેખા દેખાતી હતી ત્યાં નજરઅંધી રૂમ મળેલી આવી પહેલેથી અને ઉંચી નજર કરતાં તેણે ઉંચરમાં ઉભેલી રાકોનાને જોઈ આપને ભાવથી સ્વાગત કરવા ઉભી હોય તેમ નીહાળી અને પુછ્યું "કેમ રાકોના આવેરે આપ ઉંચરમાં ઉભા છો અને આપને?" અહોર પછે બેઠક ખુશમાં હોય તેમ બેઠકની દુરને લઈને કરે એટલે બધે ખુશમાં દેખાય છે રાકોનાએ જવાબ આપ્યો. "ઉંચરમાં ઉભી કેમ ન રહું? મારા આશકે મને, ઉંચ વિચારમાં આવતા હોય, તે મારાથી હવે કેમ જોઈ શકાય? તે વિચારો જળા શુભથી નાશુદ કરવા મારે હવે અનંદ પ્રયાસ કરી મારા દીલદાર પાછા ખુદાની મહેરબાનીથી મારા અંતઃકરણના શહેનશાહ થાય અને મને પોતાની હૃદયેશ્વરી બનાવે તે વિચારમાં ઉભી છું. બોલો, મારા પ્યારા નજર, બોલો, આ ખાદીમાને આપ આપના હૃદયની અધિષ્ઠાત્રી બનાવશે? આમ કહી તેણીએ નજરને હાથ પોતાના કામળ હાથથી પકડી ખુસી તરફ નજરને બેઠી ગઈ.

બંને ખુસી ઉપર બેઠાં તરત તેણીએ પાછા સવાલો પુછવાની શરૂઆત કરી, "મારા દિલે આપને, હું આજ મારા વચનથી મુક્ત થઈ છું" છુદાએ તેને યોગ્ય સમજે પહેંચાડ્યો છે અને મને મારો મુદતી લીધેલો આશક પાછો સોંપ્યો છે. પ્યારા નજર, કહો મને મારી ફરેલી બૂજ મારે ક્યા આવી શકશે? તેણી સાથે સાદીની પવિત્ર મંઠાએ જોડાઈ તેણીને તમારી સહધર્મ-મારિણી બનાવી શકશે? તમે આ શું કાશીને પહેલા જેટલી માયા અને રમેલથી ચકાટા હતા તે નિર્ભય પ્રેમથી પાછા મારી શકશે? બોલો, મારા પ્યારા નજર, બોલો, કેમ બોલતા નથી?" આટલું કહેતાં તેણી નજરના કદમોમાં ઘળી પડી અને નજરના હોઠોમાંથી પડતા બેલ ઝીલવા તેણી તેના સાચું એકાગ્રે જોઈ રહી. તેણીની બંને બાજુ મકડી તેણીને ઉઠાડતાં નજર બોલ્યો-સાધના, મારી હંદયેશ્વરી આવા સવાલો પુછી મારા પ્રેમમાં શંકા ન લાવો. હું આપને જ હવે આપના ધરકમાં હું મારી આ હૃદયી દકાળી શકાયે હતા અને હુંગીના છેલ્લા દમ સુધી હું તમારો જ છું. આ આપણી પાક મહોળતની ખુદાએ કરેલ કસોટી હતી તેમાંથી ખુદાની મહેરબાનીથી આપણે સંપૂર્ણ કસાઈ પાર થયાં છીએ. ઉલટું મારે મારી હૃદય રાણીની મારી માંગેલી જોઈએ કારણ કે મારો મુખનાથી તમારે આટલી બધી સુસંપતિ સહન કરેલી પડી છે, તોરુંદેમ કરી મને આપના ખુદા દીલથી મારી આપે. રાકોનાએ કહ્યું—"પ્યારા નજર તે મારી મેળવવા આપને સહન કરવું પડશે." બોલો, આપને તે કમલ છે. નજરે કહ્યું-આપ તરેથી થતી ગમે તેવી સખ-સખ અને કમલ મંજુર છે. રાકોનાએ

કહ્યું—"ત્યારે લો આ મારી આમ કહી તેણી નજરને બેસી ગઈ અને તેણીએ પોતાના આસકના હોઠ ઉપર મધુર અને ગરમ મુખન લીધું. નજરે તેણીને પોતાના બાજુ બાંધી લીધી અને પોતાની મારાકાને સેકેડો બેસાડી લીધી! કેતરત તેને પાલવાં ઉપરવું તે સાંજનું દસ્ખ માલે બોલો. દિલ્લેર સુકાની તમરનું નોકા-નકાનું કે નહિ? કહ્યું-પર મારા વહાલા દીલદાર ખરે જો પોતાના વચરની આ જહાનમાં એક વચર સુકાનીના વહાલુ બે આવી સુખદાયક રેવળી આનંદમાં તેમાં કેટલી વાર તેની? તેમને ખચ ન રહી ત્યાં આર રૂમ. આગળ ખજખજાટ સાંજલો" કહે તેણી તરત પોતાની નિદામાંથી જાગતાં થઈ ગયાં. આવનાર માણસ લઈ આવ્યો હતો જમરાતું મુદી માણસ ચાલે. મારી કે રાકોનાએ આપને બોલાવી અને જમવાનું પીરસવા આપણે જમવાનું બે જુદા જુદા વાસણોમાં પીરસ્યું. કહ્યું—"આપા હવે જુદા પીરસવાની જરૂર નથી જે હાથે મુદત થયાં જુદાં હતાં તે આજે ખુદાની મેરબાનીથી ફરી છે આજ મારા તે વહાલા નજર જેની યાંમાં હું રાત જમગીન રહેતી હતી આજ ખુદાએ તેનાં ફરી દર્શન કરાવ્યું મુખ જળ તેની સાથે શાદી કરવા ચાલું છું." આ સાંજળી બહુજ ખુશી થઈ અને જોડાને ખુદા સુખી રાખે બોલો બંને જણાએ આનંદથી સાથે બેસી ખાલું ખાલું. નજર રાકોનાની રમ લઈ રેરેરાન માસ્તરને ત્યાં ગયો. રા રેરેરાન માસ્તરને દરેક વાતથી વાકેરે ક્યાં આ સાંજળી મારાતર અનંદ આનંદમાં આવી નજરને બેઠી પડ્યો તર રાજાનાથ અને તેના આજ માટે રેરેરાન માસ્તર બહુજ આપે રેરેરાન માસ્તરને મળી ઘેર આવ્યો, રાકોના અને બેઠકમાં અને પોતે અંદરના રૂમમાં સુઈ રહ્યા. સવારે વહેલા ઉઠી પાણી ફરી ચાલ પીને પોતાના સંબંધીઓને મળવા ગયો સંબં મળ્યા તેમને નજરના જવાબી બહુજ લાગી આવ્યું. નજરને તેણે બહુજ ચાહતા હતા.

બીજે દિવસે આપણા પરિચત ગૃહસ્થ અને પાલું મુખાંશ નજરમાં આવી પહેંચ્યાં, તેમની સાદી મુખાંશમાં કરવામાં આવી.

સાદીની પહેલી રાત એટલે વરલની રાત મીઠા અને મધુર આ પાંચ રાજોવાળા ક્યા આશકો અને માણુકોમાં અચાન છે. જોડાએ તે આજે નજરઅંધીને રૂમ સેન્ટ અપાર અને પુષ્પોની મધી મીઠી સુખધોળી બહેન રહ્યા હતા જમીન ઉપર ઉભા ગાદીઓ દીવાલો ઉપર રંગ બે રંગી ઉત્તમ રજાકારી પં આવેલો છે. કેરેરાના સૈદ્ધમ્ય દેખાને વચમાં એક રાઉંદ આજુબાજુ ખુસીઓ અને નંકરીદાર રીસમને પલંગ નં સંદર મંજુરદાની અને બે સુવાળા રેરાની ગાદાઓ તથા

અને મોટા તખ્તાઓથી શણગારેલ હતો. નજરઅંધી પ્રિયતમાની રાહ જોતો મોજ-મજલહ વાંચતો ખુરશીમાં પડેલો હતો. થોડી પૂજામાં ચંદ્ર સમાન પ્રકાશ ફેંકતી હંસ ગતીથી ધાકતી હાતીએ શર્મમાં ગરકાવે થતી રાજીના રૂમમાં આવી પોતાના ખાલીદની ખુરશી પાસે ઉભી રહી. નજર તે તીરછી નજરથી નેમું પછુ જળણી જોઈ તે જળણુતો મધી તેમ મોજ-મજલહ વાંચવા લાગ્યો. રાજીના અડધા કલાક સુધી પોતાના પ્રિયતમાની પછાડે ઉભી રહી જે રાજીના કથાકિના કલાક વડાલાની સેવામાં ભરાય તેને અને પાનચીનેથી આનંદ આપતી, તેજ રાજીની આજ પોતાના પ્રિયતમાને બોલાવવા દિશત કરી રાજી નહી કારણ આજ તેણીની રોકે કદીએ પરાધીન સ્ત્રીતીમાં હતી. તેણીએ જેમતેમ કરી સંવધ જળણી નજર પ્રેરે કહ્યું. વડાલા ખાલીદ, મોજ-મજલહમાં એટલો શું ચમત્કાર છે? અમે તમારી સેવામાં અડધા કલાક થયાં ઉભા છીએ છતાં કંઈ બોલતા નથી. શું કંઈ રહેને રહેયન ઉપર શાહીઓના નજર મેવાની શુકમાં કંઈ અંશ ઉકેલવા આટલા બધા વિચારમાં બેઠા છે? આટલું કહેતાં તેણી નજરના ગળામાં વળગી પડી અને ઉપર ઉપર તેના હોઠોતું પાન કરવા લાગી. વચક! હવે વધારે કહેવાની કંઈ જરૂર છે!

(સંપૂર્ણ.)

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બાળે ભાઈ છે!

ત્યારે

નવલકથાઓ, મોજી, મોખાનીવા, વગેરેને માટે નવા ચિત્રોના બ્લોક જતાવી અર્થમાં ઉતારવાનું આ માટે પશ્ચાત્ કરેલો છે! એક વખત જમારી મુલાકાત કરી. મુલાકાતના તારીખના વિચારની પોછીથી ચિત્રણેક ઉત્તરોત્તમ ચિત્રોના બ્લોક જમારી પાસે તેવત છે. કથાક સરતા હરે આપીયું. એક વખત નમુનાઓ જોઈ શકા કરે.

જોયો જણવા મજા-મિતજર-મોજ-મજલહ મુખ્યકંઠ.

બોલતો કાગળ.

ભાષણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.

(લે-સ. હરિદર દિવાના.)

મુદ્ર્ય આઠ આના.

અદરગામવાળાઓએ ૬ આનાની દીપ્તી બીડવી.

મોજ-મજલહ કાર્યાલય

ગીરગામ ખાલક બીડવી મુખ્યકંઠ

આશકની આત્મકથા.

અદ્ભુત, રોમૅચકર પ્રેમકથા

જેમાં એક પ્રેમીએ પોતાની આત્મી છંદમતે પ્રજ્વળ

રતાં વધુ બે છે.

કિં. રૂ. ૧-૮-૦

વૈશ્વ ધર્મનો ઇતિહાસ

રેક વૈશ્વ બધુએ અંશવાસ કરવા લાયક-આર

ચિત્રો સાથે.

કિં. રૂ. ૩-૦-૦

છતાં મોજ-મજલહના વાંચોને

રૂ. દોઢમાં મળશે.

મુંબાઈનું રાત્રિરહસ્ય

મોજી મુંબાઈના ભેદભરમધી ભરપૂર.

અદ્ભુત ધટનાયુક્ત વાર્તા

કિં. રૂ. ૧-૪-૦

દેવદાસ

સી. પુરુષ આખાત વૃધ રહેને ઉપયોગી સામાજિક

નવલકથા

આ વાર્તાએ મોજ-મજલહના વાંચોને સારો ચંદ્ર મેળવ્યો હતો. હાલમાં પુલકાકારમાં પ્રકાશ

કરવામાં આવેલ છે.

કિં. રૂ. ૧-૮-૦

લગ્ન-મોજ મજલહ કાર્યાલય

ગીરગામ અર્થ સામે મુંબઈ નં. ૪.

થોડીજ નોકરી બાકી છે. માટે વહેલો તે પહેલો
આ પ્રસ્તુતના વાંચકોને ખાસ આપી કિમ્મતે
મુંદર ચિત્રોથી મુશીલિન, રસસાગરથી ઉછળતી
અત્યંત લોકપ્રિય નવલકથા

પ્રમાદધનની પ્રભુતા

અથવા

સરસ્વતીચંદ્રનો ઉપસંહાર.

બીજી અવસ્થા પાકું સોનેરી પુકું, એજ કાગળ, મહોડી
સામગ્રી ૪૦૦ પૈસા રસિક, બોધક વાચન
આ નવલકથાની કિમ્મત રૂ. ૪-૮-૦ હોવા છતાં
મોજ-મજાહના ઓફિસમાંથી રૂ. ૨-૪-૦

ની કિમ્મતે મળશે. ઉદારગામ માટે પોષ્ટેજ ભુકું.
મોજ-મજાહ કાર્યાલય

ગીરગામ ચર્ચ સામે અઠાવ બીરૂંગ મુબલ નં. ૧

વિશ્વામુ કેમેરાઓ

ક્યાંથી

ખરીદશે ?

કોન્ટાનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સમાંથી

જ્યાં

જર્મન બનાવટના મજબુત અને મુકાઉ
કેમેરાઓ તથા ફોટોગ્રાફીને લગતો
મુખ્ય સામાન પુરતા જ્યાંમાં
મળી શકે છે ?

એ સિવાય

ઝાઈસના દુરબીનો મળી શકશે.

૬૦-૧૫૩, હોર્નબી રોડ, ફ્રાન્ક-મુન.

"આમ્સ્ટરડામ ફોટો હાઉસ"

સર્વ જાતનો સાઈકલો

તથા છુટક સામાન મળવાનું 'જમ્ વરસનું' બું
અને ભરોસાદાર ડેકાણું

ધાણાવાલાં એન્ડ કું.

(સ્થાપનાં, ૧૮૮૦)

૪૩૨-૪૩૪, કાલમદિની રોડ, મુબલ.
(ફોલોજ મમાવવાથી માત્ર મોહાવાવામાં આવશે)

અચિત્ર સ્તવન સમરલોહી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

વેબ — કાનલ કાલીદાસ બેશી તમાકુવાળાનો મોજો
૮૪-૯૨ કાંઠાવાડી મુબલ.

આવૃત્તિ ૪ થી ફિ. આઠ આના,

પ્રાત સ્મરક્રીય દેવાના દર્શન સાથે સ્તવન કરાવતી
ગીતા પહેલ વહેલીજ ને સરળ તથા ચિત્રવાળી હોવાથી લોકો
નહ ઉપયોગી થઈ પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નોકરી મળ
જવા બાકી છે. આવૃત્તી રીતણા ઉપર દર હજાર નોકરી બહાર પાડ
સાચત્ર સ્તવન સમરલોહી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પકું

ફિ. આઠ આના માથવખાનમાં બુકસેલર પાસેથી મળશે

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મોસ્ટરોઝ ઓફ ધો કોર્ટ ઓફ લંડન

ઈંગ્લેન્ડના સત્તરમી સદીના રાજ પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ જ
અમીરો તથા ઉમરાવ ભદીઓના ચિત્રચિત્ર લેખાળા પાં
પાંચ ચિત્રો સાથે દરેક ભાગના ૧૪ આના આ જ
લાન્ડનારને ૧૦ આના

મોજ-મજાહ કાર્યાલય મુબલ ૪

મહારા બચુની બા

(સંસાર-લાગવત)
(એક નજરે દીશેલા વિનેદી પ્રસંગ)
પ્રશેજક-“રા. પુ.પ.”
નાઈ સીન

—○—
“ના, ના, મહારા સમ.”
“ઉં.....હું.....”
“તમારા.....સમ”
“ઉં.....હું.....”

“ના, ના, આવળે નહિ ચાલે. હો! જરૂર નહિ તો મહારા બચુની બાના સોગન”

હવે બિચારો સુમનલાલ હાથે. આજે સરલાકાન્તને ત્યાં બાળ રામનને જન્મ થયો હતો. તેની ખુસાલીમાં રનેદીને ત્યાં કંસાર જમવા ગયા વગર સુમનનો છુટકો નેહોતો. અંદરથી તો સોગન ઉપર સોગન ખાવાથી અતે તે બાપડાએ દા પાડી. પરંતુ તે ઉપરથી, અંદરથી તો બિચારાના જીવમાં જીવ નેહોતો. સાંજ પડી. રનેદીને ત્યાંથી સુમનને તેણા ફરી માણસ આવ્યું. “આવું છું” કહીને તેને વિદાય કહ્યો. એટલામાં જ મહારા “બચુની બાની” પથરામણી યાદ.

“લો જરા રમાડ્યો. હું જરા દર્શને જઈ આવું. અવી નિર્મળા! (પાંડરાણુને બારીએથી બૂમ પાડતાં) ચાલ તૈયાર થઈ કે?” લઈકડકડ કરતાં સેવકની મીસીસે બારીએથી જુગ મારી, મહારા બોળામાં છોકાને ઝીક્યો.

“એ...હા...આવો તમે તાણું વાસી નીચે ઉતરોને! કેટલી વાર?” પંડરાણુ નિર્મળાએ તટુકા કહ્યો.

“આજ તાણું નથી દેવાવું. રવિવાર દોવાથી એ ઘરમાં છે. એટલે...લો...ચાલ.”

હું કંઈકે બોલું એ પડેલા તો મહારા છોકલાએ રામનામની પોક ચૂકા ધર ચાલતી પડકું.

“જરા લઈને આવ્યોને ફરોને એટલે રહી જશે. આમ બેસી શું રવા હો?”

“અરે! પછી તું આ પાપને સાથે લઈ જા, મહારે તો આવજ. જરા મહાર જવું છે.”

“હમણાં ને હમણાં શું વલી નાથ છે? બે પડી તો ઘરમાં ફરી કામ બેસો. મહને તે શું ખાર કલાક ચવાલ હવા? આ ઉભે પડશે આવી.”

“પણ... ખાસ..... જવું.....”

“તો જાવ, એને સાથે લેતા જાવે”

અને બસ કીતીથી, અમારા બચુના બા તો આ ઘેર બેઠાં ગયાં જેનાં. રવામીને, દેવને, છોડી પત્થરના દેવનાં દર્શન કરવાને થોડી ગયાં. મહને બહુથે થયું. કે આજનો દિવસ એ ન જાન, તો શું થઈ જવાવું હતું. પણ અફસોસ! નસીબ મેં એવાં આગળું આગળ દરમિયોર બોળીઆએ મનજનમમાં કાણુ જાણે કેટલાયે મહાભારત પાપ કર્યાં હશે, કે આ કારણદવાસ મળ્યા. પ્રભુ! પ્રભુ! આખરે સેવકે રહતા દેવને કાંબમાં મારી રનેદીને ત્યાં જવાનો વિચાર મારી વાગ્યો.

“ચંદા બોળા, ધીમાં બોળા. નાના છોકરાને કટકો પેળા, લેરે મોદા હપા.” એવું એવું બસતો બચુને રમાડવા લાગ્યો. રનેદીને બહુ બહુ સોગન ખવાવવાનો આમ્રદ શા મારે કરાવતો હતો! એવું ખરું કારણુ હવે તમે સમજ્યા દરશો, કે ઘેર તમારા ભાખી પાંસરાદોર, નખનેદાર, અને પેશ્તા નખરના પતિવ્રતા મળ્યાં હતાં.

સાંજના બા વાગે દેવ-દર્શન ગયેલાં ફરી મહાભારા મહાભારાં મોટે મંદિરથી પાછાં આવ્યાં બપોરે રવાના છોકાને મીઠામાં સુવચવી આ તમારો સેવક દોંબકો તાપી રહે. નેહોતો! વચમાં વચમાં રહતો તો થાગડો, અને કાઈ સાંજને નહિ એમ ધીમે ધીમે હાવડું પછુ ગાતો હતો. “કે કાંઈ મારો મારો, લાકડ તો પાટલે બેસીને નાચે (લાકડ તો ઉઠશે લઈને પાશે.)”

“લાલો એ જુઓ થયો દરો. મહને જરા મોડું થઈ ગયું. હું એને ધવડાવી લઉં. જરા સમડી તો સળગાવી મૂકવી હતી? બેઠા બેઠા શું વધવાતા હતા? હું એને જરા લઉં એટલામાં પેલી સમડીમાં જરા કાકડી મૂકી દો. ઉઠો.”

મુદપતિ હોવા છતાં શ્રીશ્રીને લગતાં એકેએક કામ કરવામાં હું હમેશને ટેવાયેલા દેવને મહારાં ચતુર શુદ્ધતીના દાખ નીચે હું આજ જરાખર સાન વરસાવી લાગલામટ એ રમેલાનેાં અંબાસ કરી પાવરધો થયો હતો. અને રમેને એ જાણે-અર્થ જુવી નહો. એ સંજયથી સેવકની-શિષ્યની પરીકા-તોડી શિશિમ વારંવાર લીધા કરતાં હતાં. મહેં સમડી તાપડતીય સળગાવી દોષી. સાક પછુ સમારી વપાઈ. એજે રાંધણુ અમે જામાં એજા વાસણું તો અજવાદવાનાં નેહોતાં. કારણુ એ કામ તોકરડીવું હતું, ખાજી ધાનખાન રાંધણું, એટલે ઉપકાર!

હું જરા ખાવામાં ધીરો હોવાથી દોષી છોડી ઉઠતો હતો, એટલે બચુની બાએ મોટારે કરમાવી દીધી. કે જરા રેલી વગા

ને." એ લોટા પાણી ધમકાવી મહેં પછું મુઝે મહેંડે ચોડડી ઇ નાખી.

અગાસીમાં રાતના રોજ આડાસપાડાસની પ્રમદાઓ આવતી, તે પ્રમદા-પંચ ઝામતી. આમાં આખા ગામની કુશલીઓ ઝાતી. ચચાતી. તેમાં પ્રમુખ પદે બિરાજવાનું માન મહારા જુની બાને હતું. ખાધા પછી પાનસેપારીને ડાખે લઈ જોવા. હાંચકા ઉપર બેઠો, તેજોજ મુદરાસીને ઝોડર ચણે. "તમે માન કટો છો કે? જરા સાથે સાથે મહારે મારે પછું મેક બનાવજો."

આખા ગામથી અને શાસ્ત્રથી ઉધો રિવાજ મહારા ધરમાં મલતો હતો. સરેશ કપુરી પાનની બીડી બનાવી દાસે પૂર્ણગાનને રચમાં જઈ આપી. જે પછી તળાઈ પાસરી લાંબાં દાંડીના કરી લસપસાટ ચોરવા પડ્યો.

મદને કહી લેવા દેઝે કે ખાતી વખતે પાણીના લોટા ભરવાનું, પાટલા માંડવાનું, ફાનસ લૂછી, સાફ કરી, માસલેટ પૂરી, તે સળગાવવાનું, તેમજ બસુનો બાનો પચારી મુખમાં પેચાર કરવાનું કામ સેવક સળગતા દીડે વધારી લીધું હતું.

૩-સીન

મહારાના આઠ વાઝે સેવકની રિયતિમાં કકડપસ દેરદાર મળે. કાણુ જાણુ કયા અકકરમીની નજર લાગી તે તમારાં લાભી જરા સીકે થઈ ગયાં. અપકારમાં પૂરી એમજી ચાર દિવસની રમ લીધી, અને આમાં બેઠાં.

આખા દીપવાનું કામ બસુનો બાને માથેથી ઉતરી બસુના આપાને માથે આજુ, ફગમાં ઘોડીવાની દોરી બેરવી તે દલાવતો જઈ, હુમાલાએ કરી આંખો યોગતો જાડે, અને મુલાના તાપે કરી કપાળની કીટલી ઉપર ઝામતા પરસેવાનાં બિન્દુઓ લાગતો જાડે. કહીકના પીઠામાંથી રોટલીના હુઆઓ લઈ કાન-નાક જેવા આવડે એવા દેસી ન્યુ ડાઝીબનના બગા અધકચરા ફૂલકાં વેલથૂથી વળી વળી તવી ઉપર નાખી શેકતો જાડે. કેવો માન-સીન ! મુનોવસલ શીશ્મ કુંપનીમાં પછું બાપ જન્મે નહિ જોયો હોય.

પરનું હતું તો ભોગ અપુરા મળ્યા હતા, તે અમારા ગઈ કાલના રોટી મુમનલાલ વગર તોડે ને વગર નેહાંતરે મદને શોધતા શોખના દેહ સેસામાં આવી લાગ્યા. અમારી મળી દરોહટ ! મળે અટકી જતી ફિમતો એકીટસે જોતો અપૂર્વ સીન ! પધારેલા પરાણાએ તો હી...હી...પી. પી કરી દાંત કાઢ્યા.

"અરે કાન્ત ! આ શું ? લાભી સાહેબનો હાથ એકીટસે થી કે શું ? કે ગાંસણ પોટલા લઈ પીએર ગયાં છે ?" રોટલી બળી જશે એ બીકે મહારી નજર તરી તરફ હતી. જગાળ દેશ વર્તાં હું સરતચૂક થઈ ગયો. ગરમા ગરમ થી માપીયા કે સાકુસીને બદલે બૂવમાં દાયપીજ પકડાઈ ગઈ,

ઉફ ! ડામ દેવાયો. ને દાઝેલો પછું પડ્યો. પછું કેને કહું ! ક્યાપતે ? આંખ યોળવી મૂકી આંગળી મેંમાં ધાલી ખૂબ દાંધે દહાપ અગન અગન બળતી હતી.

"લલા માણસ ! કેમ બોલતો નથી ?"

એટલામાં એની નજર જોળીમાં ભગતા કીકા ઉપર આ

"જસુ ! તારી બા કયાં ગઈ ?"

મહારી આંખોમાં આંખરે, આંસુ આંખો, બાવડીથી મળે અને દેવતાથી દાઝેલો હું હાથ ધોઈ ઉઠ્યો. મહારી આંખ આંસુ આંખો-હું રનેલી પાસે છૂટી પોકે રડી પડ્યો. આ હૃદય મહેં ખુલ્લું કહું અથથી માંડી ધતિ પર્વતને ધતિલ એને કહી સંભળાવ્યો.

ગઈ કાલનો આશ્રય, અને તે આવવાનું કારણ હવેજ તે સમજાવું. હું મુમનને લઈ પાડા જેની પડેલી મહારા બસુની પાસે ગયો. સોફા ઉપર સૂતી સૂતી એ "સ્ત્રી પુરુષના સમ હક ની ચોપડી વાંચતી હતી.

"કેમ ! લાભી ! આજ કાંઈ તખીયત સારી નથી, કે શું સૂતા છો ને !"

"હા-નરો એમજ છે."

"દવા-બવા લીધી ?"

"ના રે ! એ તો સાફ થઈ જશે. એની મેળે."

મહારા આ સોલા સંસારને જોઈ મુમનને દવા આવી કહું "લાઈ ! મુમન ! તાવ આવવાનું તો દેવજ બેઠાનું ! જોજેને ! હમણું જાણુ બેસી મદાવરી જમશે તો દોઢ શેર."

અને તે પછી "શું પચલાં લેતાં !" એ મંથમુ મદને કાનમાં કહી દીધો. પીએર પાસે હોવાથીજ નહીં જતાં બીકે ધડીએ ધડીએ આપી યનગન, યનગન નાચી રહી મારે દુર દેરાવર લાગી બન."

"બહી થઈ છે." એમ બેઠાનું કાંદી હું "બસુની બા લઈ મહારાગમ ગયો. અને પછી ત્યાં જોલ રોપ કરી દીધે કયાં જાય હવે ? ટે ટે પે પે કેવું હવે પાલવે એમ ને અને કદાચ બહુજ થાય, અને વાત હવેમહાર નમ, મુમનની બીજી અકકલ પ્રમાણે સેવક મારા પડવાનો રો કરી તરતજ સુઈ જાય.

લાઈઓ ! હિન્દુસ્તાનના મહેરો લાગેના ધરમાં આ આંખ જિયારાજ સાધી રહ્યાં છે. સ્ત્રી-શિશુ સ્ત્રી-હક અર્થ રત્નજન્મતા, શોખ, કેશન અને કરવા દરવચ સમાઈ જાય છે. બી. એ. અને એમ. એ. અને આ બાનુઓ સ્ત્રી-સ્વતંત્ર. "ના લેજો, અને નિખાંધી લખે ! પરંતુ બાવા ! મદને તો પેટ ભરીને કહી લેવા દ્યો કે હવે જોઈએ છે ! શું બાકી રહ્યું છે ? અરે ! પુરુષો તે મુશીબી સુલામ થઈ ગયા છે સુલામ. બેટલું-પારેડી, પાંખ છે, તેજ પીધે છે. "પાંખ આવે એટલે ઉડી જાય, અને પરપવા વડુનો ચાપ." એ કહેવત ખોટી નથી.

આજ દિન-દુસસારના સેકે સાક ટકા ધરમાં તો દેવી
મેઘમાં એટલે ગસ ધઈ રહ્યું. પરજોશ, અને અતુલની આ જાત
ગજો છે, સમજો છે, હાઈ, પોતાના ધરની એવ સ્વહસ્તે નથી
ખાસના. પતિજ કેમી અલે પનીભક્તિનો પ્રસાદ વિન્યાસયો
આજ દેર દેર દેખાવ છે. કયા ખી. એ. ને. પી થયેલા સુધરેલા
પ્રાણીઓ પોતાના સ્વામીનાથને રત્નરૂપે સંધી ખરાવે છે? મર્યા-
નામા. અરે એમાંના ધણીપરને તો સંધતા આવડતું જ નથી

આર્થ-રમણીઓ પાશ્વત્વની નકસ કરી, એમનો પહેરેશ,
હાલુ કરણી સિંકારી, પોતાની પ્રાચીન પ્રણાલી, ધર્મ વગેરે બલે
કે. પછુ એટલું યાદ નથી રાખતી કે સ્ત્રીઓ તો ગ્રહની દેવી છે.
પાણી છે. એમનું કર્તવ્ય તે ગ્રહ-ગત્ય સ્વાવધારાજ સમાધ
નય છે. એઓ ગ્રહનીજ શેલા અને જાણુજ બદારને માટે પ્રયુજ
પૂરેને જન્મ આપે છે.

તો પછી, સહાઓ ભરવી, ભાષણો કરવા, લેખો લખવા,
કીચ, બેરિટર, અને જગજ બનવું, એ કેટલું બધું અપેક્ષા !
કોઈ ધડીગાળ, આંખે ચરમા, હાથે હાતી, અને પગમાં બૂટ સાથે
પેશાક નેત્રો તો આગ્રેજ સ્લાઇડનો આરપાર દેખાવ એવો !

ભણેલી ભાષીનીના નવાણુ ટકા આજ આ વેશ ભરવે
છે. આવાં બી-સિલ્કુ ન હોય ! જેમાં ધરની મેન-પ્રણી જ નથી
એ જીવજીવી શા કામની ! સેકે નવાણુ ટકા " મહાસ બચુની
આ " નેજાજ. એક કીર્તનકારે કહ્યું છે,"

ખી એ, અને એમ. એ. બની ખિયાન ચાંદ ધરાવતા,
સાચ સુધારાનો સમાજને સજ્જ સમાને રચાવતા.
ધરનારને આ જોવો, ભાષણુ ભક્ષી આપતા,
ચૂને ચડી અતુરાધને અતુરા તણા પથ ચાંપતા.

(સંપૂર્ણ)

તૈયાર છે !

તૈયાર છે !

શ. હરિહર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણુ તથા માયન સાથે.

નાવ ભાષા અને રસમાં આ નાટક અદિતીય છે. દિનગર નવન
નાહ બને અનવતા તારને નવાની કે એના અનવતાની ભરણ.
ગોળ-મગ્ગના લોકોને દિવાનાની કસાયલી કલગતો
પરિસ્થ થઈ સુધો છે

આ નાટક સુવન મોહિની-દેવગુણના ગ્રેષ પ્રસજા ત્વ.
હરિહરને અનુકૂળી ગુણરાતના નાવ અરત કવિને રચ્યું છે.
મુલ્ય ખાત્ર બ્યાઠ આના બહાર ગાંધના માફીએ
નવ આનાની પાઠ પીડિયા મોકલવી

મો-મગ્ગદુ કાચીલય.

મિત્રામ મરુ રુદ્રાદિ - મુગ્ધ

કંઈક નવું

સદુરાની શાધ-આકાશમાં આવેલું સદરાતું રેતીનું
રજુ કેટલીક સતાબીપૂર્વે મનુષ્યની વાસથ્યને હવું તેનો નિર્ણય
કરવા માટે કેટલાક વૈજ્ઞાનિકોની એક રાણી તૈયાર થઈ છે. તે
રાણીનું નામ ક્રોક્ષ-અમેરીકન સંધ રાખવામાં આવ્યું છે. આ
સંધના પ્રયુજ કાઉન્ટ મેયર કન ડી પેરોલ છે. આ સંધ
પુરુષ પરિચય કરી, કેટલીક સ્થળે ખોદકામ કરી રેતીની નીચે
દરેલેલું બુનાં ખડીરો, નદીઓ, જ્યો વગેરેને શાધી કઢાડી
અતીત યુગમાં ત્યાં મનુષ્ય વસ્તી હતી તેનો ઇતિહાસ એકાંક
કરવાને સામર્થવાન થયેલ છે.

એમપ્રુક્ષિન્સ વિમાન-રાણીઓને એક સમગ્રી બંજો
સ્થળે હઈ જવા માટે એક કાન્સના વૈજ્ઞાનિકે એમપ્રુક્ષિન્સ વિમાન
તૈયાર કર્યું છે કે જેની સહાયતાથી એકજ વખતે સાત બ્રાહ્મ
રાણીઓને તેમાં લઈ જઈ શકાય છે. વિમાનની અંદર રાણીઓનાં
શરીરને ધકકો ન લાગે તેથી રીતે તેઓની મૂવાની ઉત્તમ
વ્યવસ્થા કરવામાં આવેલી છે વળી અભયબી નેવું તો એ છે
કે, દરેક રાણી માટે રહેવાની સગવડ પછુ અસાધ્ય રાખવામાં
આવી છે.

આકાશમાં પોરત બોરીસ

જર્મનીનાં ચિડી પત્ર એક સમગ્રી બીજે સમયે પહેલા-
કા માટે વિમાનની શેજના કરવામાં આવી છે. ખુલ્લા મેદાનમાં
જે વાસ બોરી લેને દેરી બાંધી ત્યા કાગળની થેલી લટકાવવામાં
આવે છે. આકાશમાં બ્રમણુ કરતો વિમાની ત્યાથી ઉત્થી લે છે.
અને કાગળોને બૂધ પાડી મથા સમયે પહેલાંયી દે છે.

ઉચ્ચી નોકા

કર્નલ એમ્બ્રોઝ નેજાઇલ નામના એક હેડક્વીવન વૈજ્ઞાનિકે
એક પ્રકારની નોકા તૈયાર કરી છે કે જેની સહાયતાથી પાણી-
માંથી ઉડી આકાશમાં કલગતો કલાક સુધી મુલાકારી કરી શકાય
છે. આ નોકા એકસોને પાંચ શેટ લાંબી છે.

સર્વ શીરજીવ પાન

ચર્ચે કાળજીથી લખી બાનના અસાધ્ય રોગો માંય મરકાકે છે. વિજે-
વાઃ મોહા અને ગંગાના રોમ ઉપર ને રાખ્યું છે. ડીપીસીવા,
અથામાં ચર્ચ કેન્સર દંતાદિ અનેક અસાધ્ય વ્યધિએ રૂપ

નવી ફિલ્મો

પંચદંડ—રજુ કરનાર લક્ષ્મી પિક્ચર્સ, ડાયરેક્ટર મી. એ. શાહ, ફોટોગ્રાફર મી. દાખે.

પરજુ—ગુજરાતના પ્રાચીન કવિ શામળભટ્ટની એક કૃતિ ઉપરથી લેવામાં આવી છે. લગભગ ચારસો વરસ પછી પણ ગુજરાતના એક કવિવરની કહેવાતી અશિષ્ટ કૃતિઓનો ઉપાર અને તે પણ શિષ્ટ સાહિત્યના ઉપાસકો, તરફથી થાય, એ 'ધણું' ખુશ થવા જાય છે. શામળ ભટ્ટના આત્માએ ક્યારેય 'ધણું' નહિ હોય કે, મહાર' લોકસાહિત્ય સિનેમાની શોખીની સાથેજ ગુજરાતને ઘેર ઘેર પહોંચશે. કહેવામાં આવે છે કે, પંચદંડ ઉપરથી રોશી લખનાર ગુજરાતના કોટીમધ વાતાંઓ લખનાર સાક્ષરોમાંના એક છે, આ લાઇનું નામ જો તેની સાથે જોવામાં આવ્યું હોત, તો ખીખર સાક્ષરોને પણ સિનેમા લાઇનમાં આકર્ષવાને ઠીક થઈ પડત.

મૂળ વસ્તુ પાંચ વાગમાં વહેવાયેલી હોવાથી પ્લોટની દૃષ્ટિએ જોરદાર નોપડી નથી. આખી ફિલ્મના જાણે કે પાંચ દુકા ક્રેમ થઈ ગયા ન હોય, એમ વૂટક વૂટક પ્લોટ જણાઈ આવે છે છતાં ખૂબી એ છે કે પ્રેક્ષકો રાત્રિ ચિત્તે-હૃદયમાં ધપકારા ઉઠાવે તેવા ભયંકર સીનો તેમજ અધ્ધીક શ્રાત્રના દરશો જોઈ-મારા કાલના પોકારો ક્યાં સિવાય પણ જુઓ છે. તેનું કારણ માત્ર એટલુંજ છે કે, વસ્તુ લેવાની ખૂબી અને તેની સમગ્ર સારી છે. રાત્રિ પિક્ચરના એક પછી એક દંડ મેળવવા મોટેના સાદસો પ્રેક્ષણીય છે. કૌંથી વિશેષ આકર્ષક લાગે છેવતેના જ્ઞાન દંડ મેળવતી વખતની છે. અને તે વખતે જ્યારે એકસપોથી બતાવવામાં આવના જગતના અદરશ દરશો તેમજ જાડ ઉડાવના અને રનમગરીના પેટ માટેલા સાપનાં દરશો પ્રેક્ષકો ઉપર સારી અસર કરે છે એકંદરે સીનો લેવાની ટૂંક અને કુત્રાની દૃષ્ટિએ આ ફિલ્મ લાઇકલાસ ફિલ્મોમાંની એક કહી શકાય અને પિતા-પુત્રી પણ વિના કસ્ટોમે એક સાથે જોસીને જોઈ શકે છે. એક અપની બાળમાં કોકલુનો જોઈ કાઠીવાડાની જણાઈ આવે છે, જ્યારે સોમ રમ્મોની પુત્રી ઉભાના પાસેથી દંડ મેળવનાં રાત્રિના વખતે ઉભાના જાડ ઉઠાવી પડ્યુંથી પાસે જાય છે તે સીનો તેમજ રાત્રિ પિક્ચર અધાર પછેડાં જોડી શાહકરના ધરમા રાત્રીના વખતે દાખલ થાય છે તે સીનો, રાત્રીના હોવા છતાં ધોળા દિવસે થતા હોય તેવા દેખાવ રજુ કરે છે. આટલા વિલાસને જો ટીન્ટ ક્ષેત્ર હોત તો ઠીક થાત. નાચતી ભાષામાં દરેક ફિલ્મોમાં થતું આવ્યું છે તેમ ઇતિહાસ દરવારમાં પણ ઇંગ્લીશ નાચતી નકલ સાફ જણાઈ આવે છે. પાવર્સ શિલ્પકલામાં નુત્તમ દરશો માળુદ હોવા છતાં તેની નકલ નહિ કરતાં પાશ્ચાત્ય નકલ વિધાતક છે. પ્રેક્ષકોને ખુશ કરવા નમ જોઈએ જોઈએ હોય તો તેમાં પણ મની આવે એમ છે. કૃત્રીમ ભાષાનીક મોતીઓની સેરોના ગ્રગગ્રહાટ અને વિલાસની કાપથી તેવાર કરવામાં આવના દેખો જ્યારે જૂના જમાનાની કાંચળી-અને કમર મૂંઝીલું કપડું-એટલા અર્થમાજ ઉત્તમ નૃત્યકળા બતાવી શકાય એમ છે. ટાઇટલ પણ

જો સચોટ અને અસરકારક લખાયા હોત તો ઠીક થાત. દરે લખિા વખત પરિશ્રમ લીધા બાદ પણ તેના 'સંવાદ'માં દાખા અને ડાયરેક્ટરની મહેનત સફળ થઈ હોય એમ

૨૧ નવમ્બર—રોયલ આર્ટ રજૂપાનું આંતરરાષ્ટ્રીય લેખક મી. અવેરી, ફોટોગ્રાફર મી. ઇરાની, જન અભિનય વધે ત્યારે રોયલ રજૂપી જીવું નાકું પડી બેસી રહેલ છે. કૌંસ લોકોના ઇતિહાસ ભણ્યા પીના-રીત ભાતતી ખખર. રીતે ફિલ્મ તૈયાર કરવી એ રોયલ રજૂપીયાને શોભતું ભરવાજીનું જીવન ભણ્યા પીના રજૂપીયાને એક અર્થ કર ડાયરેક્ટરને એટલી પણ ખંખર નથી કે ભરવાજીના ધાધમને પેચણું પહેરે છે. આખી ફિલ્મમાં મિસ જીવું કામ શો સુંદર છે અને ફિલ્મને ઉચકી રાખે છે. ફોટોગ્રાફી સાધારણ, નવ તરીકે ઉડીયાનું લશ્કર જેવા લાયક છે. જીનાગદના અને કાટના સીનો લાઘ્યા હોત તો ફિલ્મની શોભામાં ઝોર વધારો અમારી આત્મા—રજુ કરનાર કૃષ્ણ ફિલ્મ મેનેજરીક ફિલ્મે તૈયાર કરેલું અને કૃષ્ણ ફિલ્મે-વેવાનું આ પિક્ચર પ્રખ્યાત ફ્રેંચ નોવલ 'લા મિઝેરબલ' ઉપરથી મિશ્ર ઉપજાવી કલાકેલ છે. મિ. મિશ્રની હાથેની કૃતિઓ જાણીતી હોવાથી તે પર વધારે વિવેચનની-આવશ્યકતા નેના નથી.

ગોશ્વ—કમાલે દિમત' સાદસીક કામોથી પરિચીત સીરીયલ છે. ફોટોગ્રાફી અને સિનેમા કલાની ખૂબીઓ જો લાયક છે. લેરી હચકેલના હૃદયને હૃદયભાવી નાખે તેવા ફ્રેન્ચ પ્રેક્ષકોનાં દિલમાં અનન્યબનીથી આક્રોનના પોકાર પોકાળ્યા વિક રહેતાં નથી.

કોહિનર 'લીમોટોડ'—કોહિનર ફિલ્મ કાં. નો સિનોસ પ્રતિદિન અલો દેખાય છે. એક પછી એક ફિલ્મે ઉત્તમ જતી જાય છે અને મોટા પ્રમાણમાં કામ ધમધોકાર ચલાવી શકાય એવા ઇરાદાથી-અમારો એક ઉડતો પછી ખખર-લાંબો છે તે જો ખરી હોય તો-કોહિનરને લી. કરવાની-તૈયારીમાં ચાલી છે. અમેા આશા રાખીએ છીએ કે, આ વસ્તુમાં વજુદ હોય અને કોહિનર-નામ પ્રખ્યાત કામગીરી પણ હુનિયાના સિનેમા ઉલોચમાં મશહૂર થાય.

કોહિનર 'રેટાર'—સાંભળવા મુજબ મિસ જમાના કોહિનરમાંથી છુટી થયેલ છે, જ્યારે મિસ મોતીનાં રહીને પર દર્શન થઈ નથી-કોણ રહય સમજવશે ?

જર્મન કયસર અને રાસપુટીન
ઢાંઢી કંઈ જુદાના નામે રશિયન રાજકુલના
જમાનામાં આવી રહેલી રાસ વગેરે જણાવા માટે વાંચે
દુગતમાનો દોરદમામ,

કિંવો
રાસકલ રાસપુટીન
આ વતનાં થઈ કાચવી 'જુગી પાટીસ' માં રાફ કરવામાં આવી

મોજ--મંજાહ ઈનામમાળા નં. ૩

રૂપિયા પરચોસનાં સોળ ઈનામો

નાચે જણાવેલી કુંપનમાં આગામી ગુજરાતી સાહિત્ય

પરિષદને મારે

પરિરહના પ્રમુખ થવાને લાયક

પાંચ યોગ્ય વિદ્વાનોનાં નામ

લખી મોકલનારાઓમાં ૩૧. પચીસનાં

સોળ ઈનામો વહેંચી આપવામાં આવશે.

ઈનામની વિગત-૨ ૫-૩-૨ નાં એક એક મળી કુલે
ત્રણ હોદ રૂપિયાનાં આઠ, બાર આનાનાં બે, અને આઠ આનાના
ત્રણ મળી કુલે સોળ ઈનામો આપવામાં આવશે આ બધા
ઈનામોના ચેકશ રૂપિયા નદિ આપતા તેટલી કમિનના અમારી

પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે. પુસ્તકો મોકલવા
બનામ મેળવનારને શિર છે.

આ ઈનામનું પરિણામ તા. ૩૧-૧-૨૬

અંકમાં આપવામાં આવશે

કુલ તા. ૨૭-૧-૨૬ બપોરના બાર મુઘી લેવામાં

તા. ૩-૧-૨૬

પાંચ યોગ્ય વિદ્વાનોના નામ

૧ ૨ ૩

૪ ૫

લી. _____

૬. _____

૭. _____ હાં,

રાહુરમાં ત્રાસ વર્તાવનાર-પેલો કાંળીદાસ

આખરે જનમ દેશનાકાલનો સજા થઈ.

પદાથોનો દાવો-નાટકવાળાઓનો દુરમન-રંડીઓનો સરહાર-જુગારીઓનો જમાદાર-

ધોળો દિવસે ખુન કરાવતાં નહાં ડરનાર

જેનો આખેહુખ કિસ્સો જોવા આવે

કોહીનુર સીનેમા

અરવલ' થીએટર

કાલખાહેલી રોડ

જેમાં કોહીનુર ફોલમ કંપનાનો ફોલમ

કાળો નાગ

જેમાં બેગમ ફાતમા-મીસ સુલતાના-મીસ મોતી-માસ્તર હોમી મુખ્ય કામ કરે છે

શનોચાર તા ૨ જુથો ચાલુ

કયો પિતા હસ્તે મોઢે પોતાના પુત્રને પોતાનેજ
હાથે તલવારથી કાપી નાંખશે ??

કઈ માતા વધારે સાબાતો—શંકા સમાધાન—માટે
તેના પેટમાં ખંજર ભોકશે ??

દેશ ભક્ત દેવાયત અને તેની ગામડીયણ પત્નિ,
જુવો આ રસિક વાર્તા—સરળ પ્લોટ—ઉમદા ચિત્ર,
રૉયલ આર્ટ સ્ટુડીઓનાં અનુપમ ચિત્ર

રા' નવધણ અને વીર પસલી

જાણીતી એક્ટ્રેસો મોસ જુબેદા અને મોસ જીલુ
પોતાનાં કામથી કમાલ કરી હેરત પમાડે છે
લોક લાગણીને માન આપવા ગીલુ અડવાડીડિ ચાલુ છે.

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

આવતા શનિવાર તા. ૯ મોથો રાત્ર

રૉયલ આર્ટ સ્ટુડીઓનું
અમરકાંચિક ચિત્ર, નહારસિંહ ડાકુ

દહત્યોનો ત્રાસ

મુખની દુખથી વધારે ભયંકર ત્રાસ કાઢે પણ દહત્યો ઉત્પન્ન કરી શકે નહિ. મુખનું દરદર એટલે કે આંખોમાંની રુધિરો અને દુખના દહાણ. ત્યારે તે ભયંકર દુઃખો તમારા મોઢાં અને શરીરમાં આવીને દોષ તારે તમે કેંઈ પણ કરીશ સારું નહિ.

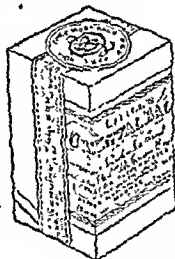
સાથી વધારે દહાણ ભયો યોગ્ય એ છે કે તરત જ લીટલના ઓરીએન્ટલ બામનો ઉપયોગ કરો. તેની કંડી અને સુખનારક વચ્ચે દુખને હાંટી કાઢશે અને તમને સુખી બનાવશે.

તે તમારા ફરદનાં લીધાં બાંધાંને બદલાવી દેશે. અને અચૂકથી રહેવા તાનતંત્રીઓને સાબત કરશે. તેનાથી મુખ સાન્નિ મળશે. બે તમે મુખના દરદરે લોચ મુખ રહ્યા હો તો આ અકસ્માત ઇલાજની એક જ એક જ બરીલનાં બુલ્લા નહિ તમે તેના વગર ચલાવી શકશો નહિ. કમક ત્યારે ખીણ, દસ કેંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આરામ થાય છે.

કો. રા. ૧૭ દરેક શીટીના. દરેક દવાગાળે ત્યાંથી આખા હિંદમાં મળી શકે છે.

લીટલના ઓરીએન્ટલ

આમથી અશ્વ કામ છે નિરાશ થઈને પડી રહેતા નહિ અને દુખથી મરી જતા નહિ. સાબત થાયો! બધા દુખાવા અને દરદરથી આરામ મેળવો! લીટલનો ઓરીએન્ટલ બામ તમારા વધી લગાડ કરશે અને દુખનો છોડી નિશાની પણ રહેવા દેશે નહિ.

લીટલનો

ઓરીએન્ટલ બામ

સરવે જાતનાં દુઃખ અને

દરદો મટાડે છે

જેવાં કે

સંધીવા, રૂમીઝમ, ફરતો દુખાવો તથા માથાનું દુખનું વીગરે. એક ડીઝન કરતા વધુ રોગ મટાડનાર તબીબનું એક ઘણું જ સુંદર ભેટ છે જે ફરતે નેમી છે.

મોઢાંની ચરબી તેમજ કાંઈ પણ ઘાતનું તથા નાખવામાં આવ્યું નથી. પહેલાં દિલમ અને સંતોષથી દુખ મટાડનાર આ બામ છે.

મુંબઈ ઉદાકાના એકલા એજન્ટો:

નરોત્તમ ગોરધર એન્ડ કું,ન

શેખ મેમન સ્ટીટ, મુંબઈ ૨.

કેલીક બાદશીઆ હાત જે કાઢવામાં આવી છે તેમાં રૂપીયા પાંચથી રૂપીયા છો રુધીની કુપનો છે. મધે વરસે લીટલના ઓરીએન્ટલ બામની શીટી ખરીદનારોમાં પંદરશો રૂપેઆ આવા કનામમાં વેચવામાં આવ્યા હતા તમારું નરીશ અગ્રમનો.

ચાલુ છે-જેની રાહ જોતા હતા તે-ચાલુ છે

જેને માટે ઘણા વખતથી તમાશાખોન આલમમાં ચચા ચાલી રહી છે.

જે મહાન ફીલ્મ સેનસરના સપાટામાંથી મહામુશ્કેલીએ પ્રસાર થઈ છે, તે મહાન ઐતિહાસિક ચીનપટ

શારદા ફીલ્મ કું. એ રાજ મહારાજાઓની મદદથી તેમજ અધાગ

પરિશ્રમ લઈ મોટા ખર્ચે તૈયાર કરેલું

કૃષ્ણ સીનેમામાં ચાલુ છે.

શા
ર
દા

ફીલ્મ

કું.

કૃત

જેની અંદર નવીન પંતલુ એક્ટ્રેસ માસ અમાર જાની કમાલ કરે છે.

ત્યારે શાંતીના મોહક નાચ તમને આક્રીન પોકરાવશે.

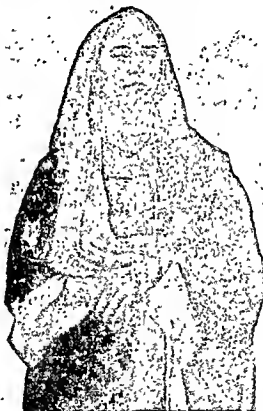
આ ફીલ્મ કૃષ્ણ સીનેમામાં ચાલુ છે

આ પત્ર તમને જાણ કરવા માટે છે કે, આ પત્ર તમને જાણ કરવા માટે છે. તેમજ તમને જાણ કરવા માટે છે.

પૃ. ૨-૪૩ અંક ૬૦ તા. ૧૦-૧-૨૬
 છુટકા ૧ અનામી બહાર ગામો રી અને

પાર્શ્વિક લવાજમ રૂ. ચાર
 બહાર ગામ રૂ. સવાયેર

મોજ-મોજ

૬૬

સાધુને શયતાન બનાવનાર કોણુ ? ? એક ઐરત

નીમક હંલાવીના નમુના રૂપ પ્રાપ્તને હાથે ન કરવાનાં કામ કરાયાં રાજ-રાજકુમાર-
રાણી-રીક્ષી બનાવે ફસાયાં રજુ તે ફક્ત
નહારસિંહની મદદથી બચ્યાં તે જુવો

રૉયલ આર્ટ સ્ટુડીઓનું ચમત્કારિક નવું ચિત્ર

ડાકુ

ડાકુ

ડાકુ

શનીવાર ત રીખ હ મી બનેવારીથી રાફ છે.

જેમાં
સીનેમાની જાણીતી નટી બેગમ ફાતમા અને મીસ ટહુ મુખ્ય કામ કરે છે
અમેરીકન ફીલ્મોમાં જુવો છો તેવી જવાના જોખમે કરાતી ઘોરસ્વારી આ ફીલ્મમાં જોશો.

સીનેમા મેજેસ્ટીક

ગીરગામ

આવે છે.

ગારહા ફીલ્મ કંપનીની નવી ફીલ્મ

આવે છે.

વસંતબાળા

પાંચ વડ ૧૧]

રવિવાર તારીખ ૧૦ મી જાન્યુઆરી ૧૯૨૬.

[૫. ૨ જી. અંક ૪૦

આ આવાહીકમાં પ્રસિધ્ધ થતી વાર્તાઓનાં પાત્રો કરિષ્યતઃ હાથ છે.
કોઈ જનક વ્યક્તિપરથી ઉપભવેલી કહેણો નથી. આ મો. મ.

સનમને યાચના.

હું આહું કું છુંને સનમ મુજ સનેહને સ્વીકાર છું,
કરી મિત્ર ગોષ્ઠિ. હૃદયથી અંતર બળેલું રસ છું ?
ઘાતું છુંને શું ફર રહેલું, હાસ બેહાલી કરી,
બંધન કરી તનમન થકી, રે ! સ્વાર્થી શું ન કયા જરી ?
સ્વાર્થી નથી, કામી નથી, સુખ આમ કમ વિશુધ્ધ છે,
કશન પ્રિયે છું રે મુને કળા અતિ મુજ શુધ્ધ છે !
બી જાણેતા હું આ થશે તો, વચન તાર પામતો,
નાસી જતા મન બ્રમરને મહી દરત માંડ હું ખામતો. ૪
મધ વાન તે તો મર્ક વીતી, હું શોચ શા ખારે કરે ?
બે એમ છે તોયે છુંને હું આ સનમ મુખથી રમરે ! ૫
આવ પાડી નયન તાર, રહેમથી - હું હું કને,
બોલું નહિ હું કાંઈ મુખથી, અન્ય રૂઢ કહું તને. ૬
વિનવું તને આ માનિની, પ્રિય છે સખિ, છુંને સનમ
હું આહું કું છું આવ આવી સનેહ ભયેતિ જગતવધા છે

જયોતિ

કોણ સુન્દગાર ?

સખતાર-સં. ઉત્તરોત્તર કાર્તિક શુકલ

સનેહબીની સરત સ્વામીની વર્ષમાં હેરાંથી બદલાતાં
વર્ષામણાં દેવા આવી, સરતનો સ્વામી આ વખતે પોતીયું મઠ
પટેરી સરીઆમ રસાની ખાલીમાં એકાદસે જોતો. ઉભો દેવો,
સરત આવી એનુંએ એને બાલ ન હતું, આરતે, પગને સરત
બાડી પાસે ગઈ અને પોતાના સ્વામીની પછાડેજ પાંચેક મીનિટ
ઉભી રહી. જ્યાં તેના પતિનું ધ્યાન ન ગયું ત્યારે સરતે કહ્યું,
" હાલા ? " જવાબ ન મળ્યો ત્યારે બીજી વખત હાથ પકડતાં
કહ્યું, " ખદાર પ્રાણ ! "

" કોણ સરત ! આને કંઈ બેલી પડવાની ? "

" નાથ ! આને તો આપની વર્ષમાં છે નાં એટલે.

પરવારનું જોતએ ને ? "

" એમ રે ! કહો બીને તો દુકમ છે ખદારી જીવન-ભોતિ ? "

" કિંકરોના તે દુકમ શા ? "

" દુકમ ન હોય તો રમ્યાં રમ્યાં પછે કાંઈ છે ? "

" તમે તો આમને આમ સરમાવ્યા જ કયા છે ! "

" તમે સરમાવ છો ? " આટલું કહી સાંતાડી સ્વામી

અણુએ સરતને પકડવા હાથ લપાંચ્યા. સરત આવી ખસી મઠ.
અણુ આમળ આણ્યો અને દીવાનખાનામાં રોડરોડ ચાલુ થઈ.
આમળ સરત અને પછાડે તેનાં પ્રેમ થેરો સ્વામી,
કેવલ પછાડેથી ખુશી પછાડે, તે વચ્ચે કબાટની આડમાં,
હાથમાં મોળા ટેવલ આસપાસ આંટા મારતી તેના સ્વામીને

દંધાવતી હતી. અરુ પશુ પોતાની રહેઠાણની સરતને ખીલાવવા માટેજ આંખ આડા કાન કરતો. આખર સરત કોય ઉપર અસતા હાથે આપાદ પકડાઈ અને ખોલ્યો, “વહાણી? હાં” મહેને બહુ થક્યો? ” આંટુ” કહી અરુએ તેને આંધમાં લીધી અને મોડું ચુપ્ત બની પડી.”

“અમર તે અડધમાં શું કરતા હશે?” સરતે નીચાં નેચુ કરતાં કહ્યું. “ચોરની ચાણાકય વિધામાં પારંગત? એવા તમે તો વિદ્યા “ચોર કાંટવાળને હાં.” એવું કહી છા” અરુએ એના મોઢા સામે તાણીને મરતક આરતે દલાવતાં દલાવતાં કહ્યું, “હં” અ... અ” અને તો તમારે મન ચોરને? જેણે કુનોઆનો ન્યાય? થકી પહેલાં તો તમે અડધું કરી મને થક્યો.”

“હું” ક્યાં તમને ડોકાના સમ દેતી હતી કે મારી પછાડે દોડા?” સરતે હસતાં-હસતાં નીચી નજરે કહ્યું.

“હો ત્યારે તમારા જ મોઢે ન્યાય કરીએ” અરુએ મંબીર લાવ ધારણ કરી કહ્યું અને એક પાસે પડેલી પુરણી પર બેસી ગયા. સામે પડેલી એક રોશન ચોરપર સરત આરતે બેસી ગયો. એનાં બેસવામાંએ એનાં દરેક અંગે હસતાં હતાં.

ન્યાય ચાર થયો. પ્રથમ પ્રશ્ન એમ થયો કે, આ પ્રશ્ન ઉપરિધત કેમ થયો? બન્ને વિચારમાં પડ્યા; મૈન રહી એક ખીજના મોઢા સાથું જેવા લાગ્યાં આખર અરુએ કહ્યું, “તમેએ આવી મારી વિચારમાળા બંગ કરી ને તમારો શું-હો.”

“મેં” તમારી વિચારમાળા બંગ કરીજ નથી.” તદન ઇન-કાર કરતાં સરતે બુક્ટિ આપતાં કહ્યું.

“એમ? તમે પુરત માનો લેવાં નથી, વાર? કેહો, તમે આ દિવાનખાનામાં આપા ત્યારે હું શું કરતો હતો?”

“છાના માના સરીઆમ રસતા તરફ જોઈ ઉભા હતા.”

“હીક, તમે અંદર આંખ્યાં એ વાતની મને જરાએ ખબર હતી?”

“ખબર તો હોવી જ જોઈએ, પણ જખાવા ન દીધી એ તમારી પુરુષગણ.”

“વાર, તમે મારા હાથને અડક્યા હતા ખરે?”

“તે એ...એ એ. તે અનજાણાં અડી જવાયુ.”

“હોર અનજાણાં, પશુ તમે અડક્યા એ વાત તો ચોકકસને?”

“હા, હા, અડક્યા કહો!”

“ત્યારે વાંક કોનો?”

“તા...મા...રો” આટલું બોલતાં સરતની આંખની કીકાએ નાચતી હતી.

“જળી મારો કેવી રીતે?”

“તમે દોડ્યા કેમ?” અંજિ આંખ મીલાવતાં સરત બોલી.

“ત્યારે તમે નાહાં કેમ?”

“તમે પુરોને તે કાંઈ પહેલી થકાય? અમે દાખાં, મેં છતાં પછે છે કાંઈ?”

“સમ બોલો?” આટલું કહી અરુ ઉભો થયો.

“સમ બોલવાં આ કિંકરી તૈયાર છે.”

“જુઓ ત્યારે આમ.” અરુએ સરતને બજામાં લીધી એના બન્ને હાથ સરતની ડોકાની આસપાસ વીંટાઈ ગયા અને અરુને મોઢું સરતનાં મોઢા તરફ ખેંચાઈ અને આંખ સરતનાં કપોલ પ્રેક્ષા પર કરવા લાગ્યા.

(૨)

— ઉપરનો પ્રશ્ન વાંચ્યા પછી વાંચનાર જાણી ચુક્યા હશે કે આ સુગલ અરેખરો આનંદ અનુભવે છે. અરુ એક મેન-જેટ થયેલો નવ સુગ છે અને સરતની શાળામાં માસર છે. બ્યારે સરત તેની પ્રાણુ. બજોળી મજોળી અને ગામની માનીતી છે. નવસરના વખતમાં ને ગામની કન્યાશાળામાં એના જ્ઞાનોના લાલ દેવા જતી. અને ત્યાં અનેક પ્રકારના ભાવણે આપતી. આટલી એજાખાણુ વાંચનારાએ માટે પુરતી છે.

આને અરુ નિશાળે ગયા પછી સરતે પશુ કન્યાશાળામાં ગઈ. તેને ત્યાંની હો મીસ્ટ્રેસ દીદી સાથે બહુ જ બહેનપણું થઈ ગયાં હતાં. દીદીની ઉમર ન્હાની છે છતાં જ્ઞાનમાં તો પૂણું છે. એ પશુ સરતને બહેનથી વધુ બ્હાલ કરે છે; અવાર નવાર મેજા-નજા થતા નેમાં સરતનું ભાવણ હોય જ; આને ગામના પ્રતિષ્ઠિત વેપારી તરફથી કન્યાશાળાનું નવું મકાન ખુલ્લું ચુકવાનું હતું. નિશાળના મકાનને શણગારવામાં આવ્યું હતું. વિશાળ કંપા-ઉંડમાં સામીઆનો-તણ નાખવામાં આવ્યો હતો ગામના સંભા-વિત યુદ્ધરથી ઉપરાંત મુખ્ય જમીરદારો પશુ આમાં હતા. આ ઉપરાંત ગામનો ફેળવાયેલો પ્રજાવર્ગ અને બીજી નિશાળના મારતરોની હોજરી પશુ હતી. એટલે આવા મકાન મેજાવામાં સરત ન હોય એ કેમ બને? સલા મંડપ ચિકાર ભરાઈ ગયો હતો પ્રમુખરથાને એક જમીરદાર હતા. ચારઆતમાં બાળના ગામનો થયાં અને ત્યારપાદ સલાના શિષ્ટાચાર પ્રમાણે કેટલાક મરકાદાસીએ રોઠની વાહવાદ બોલાવી એક બીકલેસ બેરીટરે તે દરજ્જે એજાળી. છેવટ કન્યાશાળાના નામવાળું પાટીયુ “પ્રેમકારનાઈ કન્યાશાળા” આમ લખેલ હતું તે પ્રમુખ મહારાયે ખુલ્લું કર્યું. આ નાટક તરફ કેટલાકનું ખ્યાન ન હતું બીજાએ તો સરતના ભાવણની રાહ જોતા હતા. ત્યાં સરત ઉભી થઈ અને ભાવણ રથાનપર ચોડવાઈ ગઈ. સૈલું ખ્યાન તે તરફ ચાલું સરતે પોતાનું ભાવણ ચાર કર્યું.

“પ્રમુખ પ્રમુખ સાહેબ, અને અન્ય મહાજન વર્ગ. માતાએ, અને બહેનો? આજના આ લખ્ય મેજાવામાં મારા જેવી નાનકડી એક સ્ત્રી બોલવા ઉભી થશે એ ખ્યાલ કેટલાકને વહિ આવ્યો હોય. આ કન્યાશાળાનું વિશાળ મકાન બધાની આપવા માટે અજાઉનો બોલનારાએ ઉપકાર માન્યો છે છતાં ફરી હું મહારી માતાએ અને બહેનો વતી ઉપસર માનું છું.” બલિબના માટે જમરતના તલજોની માતાએ આ મકાનમાં લેણવાની છે એક વાત અત્યારે મારા સાંભળવામાં આવી છે કે આ કન્યાશાળામાં

છઠ્ઠીશ શિક્ષણ આપવામાં આવશે, એ કે છઠ્ઠીશ શિક્ષણ પ્રત્યે અને અભાવ નથી પરંતુ મારી પોતાની મન્યતા મુજબ કન્યાઓને તેણે શિક્ષણની ક્ષીએ ભરના નથી. છતાં જે એ શિક્ષણ અને દાખલ કરવામાં આવે તે હું તે તમને કહું છું કે મેરી કન્યાશાળાનો ત્યાગ કરશે છટ મણુલ (તાણાઓના અવાજ) બારની, બાળકોનીઓને તમારે આવા મન બનાવવાનું કારણમાંમાં બહુવા મોકલવાની શું જરૂર છે ?

ભરત, મુશ્યુ કે રાંધવાની કાળા શિખવવાની સાથે છઠ્ઠીશ શિક્ષણ રાખવામાં આવ્યું છે તે એક સ્વચ્છ જ છે.

આવી લાચરોનો આપણે ત્યાગ કરતા 'શીખવું' નેપ્રમ્યે. એ છઠ્ઠીશ શિક્ષણ કામ રાખવામાં આવશે તો આ કન્યાશાળા આ સુદરેને માટે હુખકર છે. પાશ્ચિમાત્ર ગીતના વાળ શીખવાય કે ગાતા શીખવાય એ આપે અમળા માટે મોંઘ છે ?

મને બરાબર માલ છે કે મુજરાતી બહેન ઓછા પણ પોતાના પતિનું માન રખતી નથી. પોતે પમાર લાવે છે એ તોરમાં રવાબીને સંકટ આપવામાં સંકાચાતી નથી. બહેલી સાં ઓઝીઓ એકી સીના પતિ હુખી હોય છે. કેટલીક પતિને નિયમસર બોજન પણ બનાવી આપતી નથી. પોતાના પમાર પદાના માણસો તરફ જરાએ પ્રેમ રાખતી નથી. કેટલીક તો પોતાના પતિને પુરું માન પણ આપતી નથી જ્યારે મુજરાતી બહેન ઓઝીઓના આવા મગજ બની નય છે, ત્યારે છઠ્ઠીશ શિક્ષણ શું ઓઝીઓ માટે હિનાવલ છે ? હું એમ કહેવા નથી માંગતી કે ઓઝીઓ દારી કે ચાકરી છે ! કેટલીક બહેન મણેલ ઓઝીઓ પોતાના માતા પિતા અને પતિના નમને કલંક લગાડે છે. આ ઉપરાંત તો કેટલીક ઓઝીઓના ધણીઓ તો તોખાદ પોકારે છે કે, "આવા કરતાં તો અબલ સ્ત્રી મળી હોત તો સાડ." એટલે મારે કહેવું પડે છે કે ઓઝીઓ માટે છઠ્ઠીશ શિક્ષણ નકારું છે. આટલું કહી હું સાંભળનારાની હામા માગી બેસી જવા માંડું છું.

આ બાપણ ઉપર કેટલાક અનુભાવેના મન્યાં, હાર તોરા થયા પછી મેળાચોરા ખલાસ થયા. સરત અને દીદી બંને ધરે આમ્મા. આ થયા લાગી ત્યાં અચ્ચ આઝો. સરતે દીદીની મુલાકાત કરતી ત્રણેએ સાથે મળી આ પીધા.

(૩)

સરત અને દીદીના બહેનપણું વધવા લાખ્યાં અને એમાં અચ્ચો એ બાગ હતો. આ ત્રીપ્તીના સંપ, મુખ અને આનંદ તોરે ગમના ક્યાંય લેકો ન કરવાની વાતો કરતા. દીદી નિચાલેથી છુટે અને એ રસ્તામાં અચ્ચ મળે તો બંને સાથે ધરે આવતા. આવા સુખના દલાડા સદા કંઈ રહેવાના હતા ? દીદીના ધરે 'કાપ નહોતું' એટલે અચ્ચના અત્યાગ્રહથી દીદીએ જમવાનું પણ ત્યાં રાખ્યું.

દીદી માગ નિષ્કા હતી; પરંતુ માતા પિતાના સારા સરેખ-

રથી એની તિવ્ર હુધિના અરે તે સારું બહુ. એનું આ વિધમાં, કાપ નહોતું. જ્યારથી તે આ કન્યાશાળામાં આવી ત્યારથી કન્યાશાળાનો દિવસ ઉઘડી મૂકો હતો. પુણાં એના માટે ગામમાં સારું ન બોલાયું. અગાઉના દેહ મીકરેલના વખતમાં ને શિક્ષણ હતું તે આશ્ચર્ય જુદું હતું અત્યારે તો છોકરીએને હાર-મેનીયમ સાથે માતા-શીખવાનું હતું અને ડીદીના રાસો લેવાના વખતમાં આવાની હતા. દીદી વિધવા હોવા છતાં સુધરા નેવે મેકાક પહેરતી એનું છઠ્ઠીશ શિક્ષણ એમ કરતાં એને અટકાવી ન શકતું.

* * *

સરતની મુલાકાતો આને વીસમે વાસી હતો. સરત ખાટલામાં સુતી હતી પસે પડેલ ખુસરી પસે દીદી બેઠી હતી અને તેની નજર સામે જ વીસવાસાનું નહાતું બાળક એક મુંદર માગીમાં પડ્યું હતું. સરત અને દીદી બંને મોન્ય હતા. ત્યાં રિવાનખાનામાંથી અચ્ચે દીદીના નામની બુધ પાડી. દીદીએ આંખ આઘા કાન કર્યો. ખીજ વાર બુધ સંભળાઈ-દીદી મર્ક.

અચ્ચ રિવાનખાનામાં આમ તેમ આટલા માસે હતો દીદી આવી.

"તમે અને કેમ બોલાવી ?"

"આને સવારથી માક મન હેલા છે સરતના શરીર કેમ છે ?"

"સારું છે. હવે કયા ઉચ્ચ કરવા જેવું નથી."

"દીદી....."

"બોલતા કેમ અટકી ગયા ?"

"શું બોલું ?"

"બોલી નાખોને રાજ તો મોટા મોટા બાપણો કરે છે"

અને આને આમ કેમ કરે છે ? શું સરત માલ આવી છે ?"

"વાદ તો આવેજને ? એ તો સરું થાને સરતું કે તમોને એણે આંધી આવતાં જતાં કર્યા."

"ત્યારે શું અઢી અને રાખવામાં મારી સરતે જ મારી વધીલાત કરી છે ?"

"ત્યારે બીજું શું ? એનાજ આમલથી મેં તેના વતી કહ્યું હતું."

"બાપુ થાને પદારી બહેનનું."

"અમારું નહિને ?"

"તમે વળી ક્યાં જુદા છે ?"

"દીદી આ આનંદ સમકાળ રહે તો કેવું સારું ?"

"જ્યાં સુધી પરમાત્મા સાંતુક જશે ત્યાં સુધી તો જરૂર રહેવાનો."

"સાંતુક ક્યાં સુધી રહેશે ?"

"આપણું હૃદયમાં પ્રેમ દશે ત્યાં સુધી."

"પ્રેમ એ શું ?"

"વાદ ! વાદ ! નાના અવજા હતા ! એક બીજને

ઢાલું તે ?

“ઢાલું ! એ હજી તમેને યાદ છે ?”

“અરુ ! અને તમે હવે આગળે છો હો ?”

“ના” ત્રાં. એવું કશુંએ ન લાવવાં. દીદી તમેને સાચી વાત કહી હતી ? નાં, નાં, નહિજ કહું ?”

“કોને ! સાચી વાતમાં શેનો ખાર ?”

“હું તમને ઢાલું...”

“અરુ આ શું ખેલો છો ? સરત જેવી સુપ્રસાદી સ્ત્રીને વિચાર સંભળ કરવાનો વિચાર તમારા મનમાં કેમ ઉદ્ભવ્યો ?”

“જે હતું તે મેં કશું. “આટલું” કહી અરુ દીદી તરફ ગયો, દીદીને હાથ, પકડ્યો. દીદીથી કશુંએ ન થયું, કારણ દીદી તે અગાઉની દીદી ન હતી. અરુની વિદ્વત્તાએ એના ઉપર છત મેળવી હતી. સરતની એને અદ્યાપ્ત આવવી હતી પણ સ્ત્રી જાત કેવી હી હોય છે તેનો વાંચને અહીં ખ્યાલ આવ્યો. ન્યારથી દીદીએ અરુને જોયો હતો ત્યારથી અરુને પોતાનો કેમ કરશે એજ વિચાર કરતી હતી તેવામાં આ અરુ હવે અવસર મળ્યો. બિચારી દીદી માટે પ્રાણ પાથનાર સંતને શું ખબર પડે કે મારા નરીખનું ચક્કર દેવનાર દીદી જ છે ! સરત તો આટલામાં મૃતી હતી. છાંડેરા રડતો હતો. સરતે એએક છુમ પાડી પણ ઉપલી વાનગીનમાં કેણું સાંભળે ? સરતે આરંભેથી દિવાનખાનામાં આવવા ઉઠી, બારણું આગળ આવી તો શું જોયું !

અરુ દીદીને સુઅનયી વધાવતો હતો. દીદીના હાથ અરુના મળ્યામાં હતા. સરતને ચક્કર આવ્યા પણ શરીર સંભાળી પાછી આવી સુધ્ધ ગઈ...દીદી-પણ અરુના બાહુપાસમાંથી છુટી પાછી આવી. સરતના બાળકની માવજત કરવા લાગી.

(૫)

સરત ન્હાઈ ધોઈ પરવારી. અરુ એને વારંવાર પીવર જવાનું કહેતો, અને ઉપર તે પીવર ગઈ. દીદીએ પણ સરતના જવા પછી અરુને ત્યાં જવાનું મંદી વાલ્યું. દીદીની બૂલ, જરાક જેટલી એકજ બૂલ એને સાલતી હતી.

સરત પીવર આવી. તેના આત્માને બહુજ દુઃખ થતું હતું. એ વારંવાર એણે જોયેલું દેખ જુલવા પ્રપત્ત કરતી પણ કેમે કરી બુલાવ નહિ. એને તો દીદી, પર એટલે કે હાથ આવતો કે ન પુછો વાત. પણ પોતાનો પ્રાણ અરુ એનાથી રાહ છે એ વિચાર આવવાં થતા દુઃખના હુંડા મળી જતો.

એણે એક દિવસ દીદીને પત્ર લખ્યો.

જાકી દીદી

મારા બે કાગળો તને મળ્યા હશે. દીદી હું તણુ દિવસથી તારા પત્રની રાહ જોઉં છું છતાં નીરાશા પીતા. કંઈ નજરે પડતું નથી. એ દીદી ! તું શું મને મારી નહિજ આપે ! એટલી ઉદાસ તું નહિં જતાવે ! એ દીદી ! આટલી બધી ફર ન મા, મને બહુ ના રીવાજ. અરેરે ! પણ હું શું કરે.

મારાં કમીં હું જોગલું છું. એ દીદી તને કચરનીને કહું છું કે એક મુઠ્ઠો માફ કર. મને ના રીવાજ. હું મરું છું. હવે નથી લઈશો વખત ટકવાની શકિત. શરીરની કુદરતી તો દીવસે દીવસે બચાવી જાય છે તેમાં વળી માનસિક સ્થિતિથી તો વાત શી કહું ? મને કપાઈએ મેન પડતું નથી. ઝંખું છું. ફક્ત એક તારીખેમ અને પત્ર અને જાણવા છઠ્ઠું છું કે તારા હૃદયે મને મારી આપી કે નહીં. દીદી ! હું તારો, રનેહ મંગિલાને તો નાલાયક છું. તોપણ તારી દવાને લાયક પણ હું નથી ? દયા કર. એ દીદી ! તું દુઃખીને વધારે દુઃખી ન કર. બહુ ના રીવાજ મારી એટલી અત્તાનતાને માટે મને મારી આપ. હું બળું છું. એ દીદી ! હું મરતીને બચાવતી તારા હાથમાં છે. દીદી તું સુસ્તમાં ક્યાં સુધી રહેવાની.. જવાનો વિચાર ક્યારે છે ? વગેરે નહિ લખી જણાવે ! તારા પત્ર આવેથી આવવાનો વિચાર કર. અને તું ત્યાં હોતો ત્યાં આવી તારી મારી માંડ. મને નથી વિચાર થતો મારી છંદગીતો કે નથી વિચાર થતો સુસ્ત જવાનો. તું કહે દીદી તું કહે. હું તને પછે પડીને કંઈ છું કે કંઈક દુષા લાવ. મારું બાળક તારે હવાલે છે.

લીં તારા ચરણમાં પડી હમા મારતી એક

અપરાધીની અત્તાન, એક વખતની

તારી સરતના પ્રજ્ઞાન.

વંચક ! દીદી પર સરતે પત્ર લખ્યો. દીદી અરુને ત્યાં ન જતી પરંતુ એ સંધ્યે જામે વખત ન રહેતાં અરુ અને દીદી બંને એક બન્યાં, અને સરત પીવરમાં પડી રહી. ત્યારે દુઃખી છતરે સરતે દીદીને પત્ર લખ્યો. અને બીજો પત્ર તેજ દહાડે પોતાના ઢાલા પ્રાણ અરુને લખ્યો.

બહાણા અરુ મારા પ્રાણ !

મારું હૃદય બહુજ મુઝાબ છે. હું શું કરું ? અરુ મારી માનસિક સ્થિતિ દુઃખીમાં દુઃખી માણસો કરતાંએ છુટી છે. મારો દયા અત્યારે કોઈને આપે તેમ નથી કેમકે બધાં મારી શારીરિક સ્થિતિ જોઈને દુઃખી થાય છે પણ માનસિક સ્થિતિ જાણનાર માત્ર તમે એક છો. અને તેમજ પણ જ્યારે આટલા બધા નિષ્કાર મારી પ્રત્યે થયા છો તો પછી દુનીઆમાં એવું પ્રાણ છે કે જેને મારી દયા આવે. અરુ ! હું તો હવે પોતાની સિદ્ધાંતે લાયક છું. નથી ખમાતી એ તીરકાર ભરી દિલ્હિ-નથી ખમાતો અરુ તમારો રોપ. અરુ, મારા જીવનમાં મેં હાથે કરી ઝેર ભેગમું છે. એ પ્રાણ ! આટલા આટલો વિશ્વાસ રાખનારાને પણ એક ક્ષણે ધડીભર તમારો વિશ્વાસ છડી ગયો. મને લાગે છે કે આ મારો અરુ ન હોય. મારા હાથે જ કુદાહી મેં મારા પત્ર, ઉપર મારી છે. અરુ, હવે હું ઘણી પસ્તાઈ છું. પણ શી ઉપાય ! એક તરફ મારા હૃદય કંઈ છે ત્યારે બીજી તરફ તમારો તીરકાર મને બાળીને બાળ કરી નાખે છે. અરુ, જે નેત્રોની આસપાસ

અકારીની પેઠે નાચતી, કૂલતી, મહાલતી અસુ, તેજ નેત્રો તેજ દષ્ટિ અને તિરસ્કારથી બાળા સુકે છે. અસુ, સંસ્કારથી દાગેલી હોઈ તો તમારી પાસે આવવાસન લઈને પણ તમારાથી બળતી હોઈ ત્યાં આવવાસન કર્યા લઈને મારા માટે મરવા સીવાય બીજો રસ્તો નથી. અસુ, ખતાવતો જેટલી નિર્દયતા જેટલી તિરસ્કાર હોય તેટલો એક સામ્રાજ્ય તમારી જેમ જેટલે વહેતો આરો આવે મારી હાંફીતો. અસુ, મારા રોદની કિમત ન કરતાં તેના રોદને માટે વધારે આકર્ષણ હો. આટલી જ મારી છાં. બસ એજ છાંએ મારા અસુ દાઢા હું સ્ત્રી જાત છું મને છાં કેમ ન આવે તેનો ખ્યાલ મારી આંખે જોઈ વિચાર કરતો અસુ.

મારા પર દયા નહિ જ કરો મને ના નીખાવો, આમ કરતાં પહેલાં તમારા હાથે જ મને મારી નાખવી હતી.

આ મારો છેલ્લો પત્ર બાળને. આ સાથે તમારી દીદીપર પણ જુલો પત્ર લખ્યો છે. બાળકની સંભાળ તેને સોંપતો.

લી. સતી કકળતી, કુખીમાં કુખી થઈ ગયેલી કુમા માગતી તમારી દીન દારી સરતના પ્રભામ.

કાગળ પુરો કરી બાળને પત્રો ટપાલમાં નાખાવ્યા અને સરતે એર પી ચાપવાત કર્યો.

અસુ અને દીદી સુરત છોડી મુંબઈ આવ્યાં અને પૂર્વ-અ-ક્યાં, સરતનું બાળક દીદીને સોંપાયું. લંચક બાળાં કોણુ ચુલેગાર ? સંપૂર્ણ.

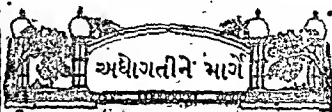
ચેતવણી.

અમારા જાણુવામાં આવ્યું છે કે 'બાજ મજદૂ' કાર્યાલય સાથે કોઈ પણ પ્રકારનો સંબંધ નહિ હોવા છતાં અમુક માણસો 'બાજ મજદૂ'ના નામે અમારા એજન્ડા કે લાભોના વળગતા પાસેથી નાણાં ઉઠાવે છે.

આથી અમે અમારા એજન્ડા અને કસ્ટોડિયન બહેર અગર આપનારાઓને ચેતવણી આપવાની જરૂર લેઈએ છીએ કે, અમારી જોડીસના માણસ વગર કે 'બાજ મજદૂ'ના માલિકની સહી વગર કોઈએ તેના રાખસોને નાણાં આપવાં નહિ અને જો આપણે તો તેના એવમદાર અમે નથી.

આ તો અમે જણાવવાની રજા લઈએ છીએ કે, 'બાજ મજદૂ'પત્ર અને કાર્યાલયમાં તેના એકના એક માલિક સિવાય, બીજા કોઈના લાભભાગ કે લાભનું વળગણું નથી.

મેનેજર મેજર મંજલ

(એકાંકી નાટક)

લેખક-ના. મધુકાન્ત

પાત્રો

રામદાસ—રાતનજીવના એક મનાદમ વણીક શેડીઆ.

મગનલાલ—શેડાના ગેર. એક મેરજ કંપનીના એજન્ટ.

વલ્લભરામ—શેડાની શેડીમાં વસતો એક કંજુલ વણીક.

ચંચળ—વલ્લભરામની સ્ત્રી.

શાન્તા—વલ્લભરામ અને ચંચળની પુત્રી. પાછળથી રામદાસની ચોથી વારની પત્નિ.

રશમલાલ—રામદાસ શેડાના નિમકારામ હુનિમ.

શાન્તાનો મેથી.

હરીચંદ અને ખોડીદાસ—પંચના પડોશી.

આ ઉપરાંત પેલીલ, કીટકીવ, માતનું મહાબન, ભેગો,

વરેર વરેર.

(રામદાસ શેડા એ પંદરમો દેવો છતાં સંતાન સુખ માત્ર નોંધી શકે. સાલિક વળી વરે પીછ વારના લખાણી એક પુત્ર મેળા. પરંતુ દુકાળે ત્રણે પત્નિ રોજીમત થઈ એ વર્ષમાં મૃત્યુને આવીન થઈ. શેડા સ્ત્રીચિંતાથી ઘેરાય બેસા દતા.

ઉંમર ને બળત, ખાતા ને પીતા, પેડી પર બેસી બાળ-તીઆ સાથે વાતચીત કરતાં પણ શેડાને નવી કાવવાની કુમ મચી રહી. રાતે પણ સમાધિમાં બેસી તેની લટકળી ચાલ, તેની સુંદર સુખકૃતિ, તેનો કોષલ જેવો હાડો, વગેરેના જ ખ્યાન થરતા. જાલ દીન રાત એજ વિચાર ને એજ શોર કર્યા કરતા કે થરમાં નવી સ્ત્રી કેવી રીતે લાવવી.

અચાનક તેમને મગન ગેર વાદ આવે છે. નિયતિ તેડના મેણે છે. શેડાના ખ્યાલમાંથી પી ખાડીઆ મેરજ કંપની લી. ના એજન્ટ મી. મગનલાલ પુરોહિત આવે છે.

રામદાસ—(દુઃખો મગનલાલ) પધોરો પધોરો મહાબન. આમ પણ હાલો રોજન થઈ.

મગનલાલ—જુલોને શેડા. આજના વાંદજોતી સંખ્યા વધી પછી તેમના લાભાઈ અમે એક મેરજ કંપની રહી કરી છે તેનું કામ દમણી દમણી થઈ ગયે છે એટલે આપણી દમણે આવી નોંધવું સમાધ. કુમા કરતો શેડા.

રામદાસ—વાર રોજને હવે જુલોને હાથ મક મક નાચા કરતા લો નથી ?

મગનલાલ—(સેઠને હાથ જોડેને) નારના, બાપના બધા બહેા તેમ છે. શું કંઈ ધધી બધી બોલવો છે કે ?

રામદાસ—પુરોહિત મહારાજ. મારી જોડે જિંતા જો દર કરી દેા તો તમારે ધરે લીલા દહેર કરાવી દઈ જમના કે ? મગનલાલ—હા પણ તે કેવી રીતે ?

રામદાસ—(ધીરેથી કાનમાં) કંઈક લગન ખર્ચની જોડે પણ ખીડું શું.

મગનલાલ—હા, હા, જમના... પણ... બા ઉમર...

રામદાસ—(હકારોને જોઈને હાથ લેતા) તો શું મુલાકાતે બા બાપતમા છૂટ ને છુટાં જોને નહિ ? બા મના ધરોને નાનાં જો જમર ! મારા જોવા છુટાને કાઈ દીકરી નહિ કે તો પછી બાપથી પાસે શેઠા તો છેને પછી શી દેવત છે ? કહેવત છે કે—“હો જમર શેઠા, તો બપાહે છુટું કોઠારા.”

મગનલાલ—બાપાચ શેઠ શાખાચ. તો કહેા બાપ કેટલા નાણાં ખર્ચવાની હામ બીજા છે ?

રામદાસ—કંઈ નહિ તો વીર દબર તો ખરાજ.

મગનલાલ—(મનમાં કીક લાગે બાબતે) છે ક્યાં કરી જોવા સિદ્ધિ મગવાનો છે ? કીક તો આજથી કું આ ક્યાં માટે ખીડું અડ્યું છું.

રામદાસ—જને ફો બા કાનમાં બાપને યસ મળેા તો ખુશ...

પ્રવેશ ૨ જો

સ્થળ—વલ્લભરામનું મકાન

વલ્લભરામ—હવ તારી આ છંદગીની જોડાતેલી. જમરે જુલો તમારે જમ બાપત આજે ને બાપતજ ઘેરની પડેલી હોય. જોક પાણુ ફાળ બાપાના તો કાંસા ત્યાં બીજ બાણુ આ જુવાન લેાકા જેવી છોટરીની ચિંતા.

અમરગ—મારે કંઈ મનો તો જ્ઞાન્તોને વિવાહ બધો પડેલાં ક્યાં દેતા ત્યાં કરી દેવો.

વલ્લભરામ—ખબરદારી જો કીધી બાવી વાત બોલી તો મરીવને છોટરી બાપો લઈ કાંઈલીવત પડેલી લેવી છે કેમ ?

અમરગ—તમારી વાત તો મતલબનો ચામર પુરો કરવાની છે. તમારે તો પંચ દબરને દલો જોડે છે દલો પણ ખબર છે—

રહે ન કોડી પાપકા, જો બાવે તો જમ,

લાખોકા પન પાવકે, મરે ન કંઈન પાવ.

(પુરોહિત મગનલાલ પ્રવેશ કરે છે—જમ જમ જમ માનની)

વલ્લભરામ—પધારો પધારો જોડી મહારાજ. કહેા બાબતથી બાપની પ્રિતિ પત્રમાં થયો ?

મગનલાલ—કંઈક મતલબ બાપ બાપતવા છંદા—

(સ્વચ્છ વલ્લભરામ બોલી ઉઠે છે)

વલ્લભરામ—જોડી મહારાજ, જમર કંઈક દબણા

જમવાની બાબતથી આંખા હો ને તો જાં જાં... (જમ કરી બાપવાને રસો પતાવે છે.)

મગનલાલ—જમર—આમ કોઈ બાવિધિને તિરસ્કારો જો બાપના જોવા કહ્યું હશેને છાજ્યું નથી.

વલ્લભરામ—(ચિંતાને) તો શું બાંધે કંઈ નુકસાન છંદા દીધે જાવિયા બાપતરી.

મગનલાલ—જો મારા બાપમનથી બાપને કોઈ નુકસાન થયું હોય બા તો ચારો—(જોમ કરી બાપવા બહાર જાય જોડા પહેરે છે.)

વલ્લભરામ—(મનમાં કંઈક ચિંતાર બાવતા) જમરે મહારાજ ઉભા રહો, ઉભા રહો, કંઈક બીજ કામ માટે બાબા હો તો બાપથી ના નથી જમરવાને પણ જુલો કંઈક બાપ બાપતને પણ હવે જોડે.

મગનલાલ—જુલો શેઠ, જોક કામ છે તેમાં તમારે ને મારે વનનું કરે તેમ છે.

વલ્લભરામ—પણ છે શું તે કહેને ?

મગનલાલ—જુલો. રાનમરીના રામદાસ શેઠના વિવાહનું નાણાંજેર. માર છે છંદા બાપની દીકરી દેવાની ?

વલ્લભરામ—કાંઈ બાંધીએ તેમ હોય તો વળી જોડે.

મગનલાલ—જુલો શેઠ શેઠા મુનમરના તજ દબર મગરો. થમ છે છંદા ?

વલ્લભરામ—નહિ જાઈ બાપતને તો પંચ દબરમાં જોક દમરી જોડી લેવાને મોખ નથી. હમુમ હોય તો બાવે નાણાંજેરને ચાંદો કીક દઈ.

મગનલાલ—કીક મારા જાણ પંચ દબર તો પંચ દબર હવે તો કંઈ વધી નયોને ?

વલ્લભરામ—જરે... પણ શેઠની ઉમર કેટલી હશે વાં કંઈ વધ મરગા તો નયોને ?

મગનલાલ—લેા વળી બધાં સેઠા પોઠો થવા બાબર છે ત્યાં વળી ઉમર ઉમર શું કરો છો. તમે તમારે કોયજી લાવે રેલોને ધામાં.

(ચંદા નિચળેથી દમજાન બાવી છે. જમર કંઈ વાત ચીત થતી ચાંકળી બાપવા પાછળ જતાંને પધી વાત લાંબી છે. જમર છેડે બા બધી મામલો પોતાના ઉમર છે. જોડામ દેવી પ્રવેશ કરે છે.)

રામદાસ—જરે પિતાજી પિતાજી. બા શું કરવા બેઠા છે. બા તમારી જૂવ જેવી કુમળી બાળકોને વેચાને લેવી હાથ વેઠી તમે મુખી નહિ થાવ. શીદને મારો લાવ બાબો છેા કંઈક જે ચિચર કરો ?

વલ્લભરામ—“જમ પત્તાએ કમર હોત હે જમ ચીડીયું મુન મળેત” હવે તો સેઠો પોઠો થઈ ચૂકો.

રામદાસ—બા જોક ચલે છે મુનર શેઠાજર—શંખાને વેચીને બાબાને.

વાલસરગમ-મેજ મેજ હવે બહુ દોડવાની થા મા.
મોટેશએ બાજળ નહીં રીતે મોલતી કાજ નથી જાણવી!
ચાલો મનનગલ કપડાં કાઢીને બોજન કરી લઇએ.

અવેશ ૩ નો.

રામદાસનું શયનગૃહ

રામદાસ-(ઉપરજ આવી આવું) મું ખીડી નિંદા આવે
છે. અરે, હજુ તો નવજ વાંઘ્યા છે. શાવ બરા બે થકી જમા-
સીમાં દીવ બહેલાવીએ. આજએ દીવદાર (એમ કહી ધાનતોલો
દાવ પકડી જમાસીમાં બેસી જમ છે ત્યાં પહેલા સેપા પર
બેસે છે)

રાનતા-વાલે વાહ. બાપ અને દીવદાર વ્હાલી વહેરે કહી
કેમ સંબોધા છે હું તો તમારી દીકરીથીએ નાની છું.

રામદાસ-મિથા, આલેશ બધો રાવ સાને. મું બાપાની
અમરજારામમાં કાંઈ ખમી છે ?

રાનતા-તમારો અમરજારામ અને ખાંડીનું બધું જ જમ
સુત.માં. ને સી પુરુષ કમોડું દેખ તો એ સદગા એક-
ખારામ પથુ ઝેર નેવા લાગે છે.

રામદાસ-વ્હાલી મેં અહીં કાઢવી પેલા નારાણજીકર
વેલ ખરાને તેમની પાસેથી અમરજારામ ચુકું લેવા મોકલું છે.
એટલે હવે.....

રાનતા-તમારી માટલી છંદવી અહ તોયે સંભોળ થયે
નથી, તે બાવા છુપાપાથિ તમને છુપાપાથિ મોહ થયો છે.
ડિવલ કરતી વખતે આજલ કપાં અપ દતી. મું પુવાની એકે અહ
તી? થરમાં પુત્ર, પુત્રવધુ તમેરે હોવા છતાં પથુ અહ વાસે
પ્રજાવાના કેક શો કમિયુષ છે.

રામદાસ-હા હા. બાણીએ છીએ તારી છાસી બાજ
કાસે બહુ બધી અહ છે તે. બની સુધી બોજતી નથી ત્યાં સુધી.

રાનતા-(કાપથી સોફા પરથી જાણી બેસી વધે) મું જા
બાણીએ અમરજારામ મારી સેતા નેસી ઉધ વગડવા નથી મગીતી
(એમ કહી ધાનતા બીજા બેરારમાં ચાલી જમ છે)

રામદાસ-(આલેશ) હે પ્રભો. બુદાપાના આ દુનિતા
તો નો. વાળ ધીજા પુણી નેવા દના તે હવેપ બગાડી કળા
કર્તા. દાન પથુ ડા. કાલ પાસે કપીઆ દોડસો ખરચી નવા
બેજાઆ. નહીં સંદર દેખાવાને નાચુક રશીયવાળા ચરમા
અડાળા તેમ પથુ એની એજ દલા.

નિર્મળતા બાજળ કાંઈ વજ નથી. હવે તો પ્રભુ ને તાકાત
દેતા આવે નહિં. તો રહીએ મેરા દંડનપાલ) અરે બધું વાતમાં
ને વાતમાં અહીં થવા અબા (નિંદા જારવાથી પર્વત પથુ
ખાડી પડે છે યોડીસરખાં નસકોરો સંજગથ છે.)

અવેશ ૪ થો

સુનીમ સ્વામીસાહેબનું ઘર

રાનતા-મહા મું બીજા રોનો કે કાંઈને કામ પથુ
માથમ પડતો નથી. પ્રેમ એક જાદૂન ચીજ છે તમારથી એ
મનકરતી ચાર આંખો થઈ છે તમારથી મન કહું કરવું નથી.
(મોડીસાર મોડીને ચારે પાલુ નવર ફેરવી લાગે છે.) પરંતુ
કાલ્યો તોય નોઈ બચે તો યી દલા થશે. નહિ. બીજાની કાંઈ
બચત નથી. મનુષ્ય મું નથી કરી કાંતો. કાળા માથાને માનવી
ધારે તે કરી કો લેખ છે. વ્હાલા સ્વામીની છતી જાંતરમાં રખે
રહી છે. એના વિના થકીએ બેન પાડું નથી. (સ્વામીસાહેબ
સામાની પાંદલી બારીએ બાવી પહોંચે છે, ખાણીઆમાં મથું
મૂળ પછી ધમધમી બીડું મું એમ કહી એક મહુર દહીસ
કર્ચો. વ્હાલા સ્વામી ?

સ્વામીસાહેબ-તોયુ એ ?

રાનતા-આપના મરણની દાસી.

સ્વામી-(પારી બોલોને) એકા તોયુ ધાનતા ! અત્યારે
જાદું બાવવાનું પ્રેરજન ?

રાનતા-બીડું મું દેખ વ્હાલ, વજ પ્રેમ બીડા. હું
પ્રેમની ભોજલ બની છું પ્રેમમાં મરનાવી બની છું. એમ કહી
તેણે મોલિસ કડે મવા મથું.

હું મરનાવ પ્રેમની, મને પ્રેમ ના દોડાને...વહેરે.

સ્વામી-પરન્તુ કાલ્ય...જા વાતની કાંઈને બાણી મથું
તો મારા તો પાર વાચી જ તે ઉપરતિ હું દુનિયાની બાણી
નિષકલામ ફરીક.

રાનતા-એક પથુ ન નોઈ યોગન બધી સકે મેવા
કુર કુર સ્વામીમાં બહુ રહીએ તો પછી કંઈ કરત છે ?

સ્વામી-મું પોતાના પતિને કહેમોડા ત્યાજ કરી પર
પુરપ કાથે પ્રેમ કરવો એ એક જાલું મદિસાને કાતે છે ?

રાનતા-નહિજ. પરન્તુ અરે પતિ પચાક માં વધેનો
પુરો દેખ ને પતિ જ સોજા સ્વામી નવોવંના દેખ તમારે
આપના નેજા નવકાળો પતિ જાણાં એ સ્વામીસાહેબ છે,
મારણ કે બાપતિ કાથે મથી નાતિ !

સ્વામી-એક સ્વામીમાં મેં લલવાર થી રીતે સમજ ?

રાનતા-જાદીથી પલાયન કરવામાં નથી વજા દુજ
જન તેમ છે.

સ્વામી-હા પથુ તે માટે તો પેલા નોઈએ પેલા.

રાનતા-(નિર્મળીની ચાલી સ્વામીસાહેબ બોલામાં ફેરો)
થો. તમારે નોઈએ તેમણું દલ કાડી લે. તમને કાંઈ દોડા
નહીં બન વિચરન ન પ્રેમ-કમા રહેલો જાણી જતાં પ્રેમ રાવ
દે ! જવ [સ્વામી પાછો ફરે છે અન્તને આપમાં લેઈ સુખ્યન
શરિત વરસે છે.]

પ્રવેશ ૫ મો

રામદાસ રોડનો બંગલો-લીવાનખાનું

[સ્વામીદાસ રાત્રે જાગ્રિત તીનેરીમાંથી રોડમાં રૂપિયા જિવાવ પડ્યું બંધ રતો પડે છે. બીજી સવારે રામદાસ રોડ તીનેરીમાં ફેલાવ ફરતાંને મુકાબ ગયા ત્યાં તળાવું સાથે આલમ પડ્યું...રોડ પોતે ચોરા.....]

રામદાસ—હાથ હાથે રાત્રે તો સાનાનાક વાળું તીનેરીનાં તળાવું સાથે રામ, રામ, રામ. હજારેકની રોડ જિવાવ રાત્રે કાંઈ રહેવા દીધું નથી. બપોરના જે વાળી ગયા. હજી મુનીમ સ્વામીદાસ કેમ ના બ્રાવ્યા. જરે એ બેરા લિયો બાવે છે) બવ બલદી બવ મુનીમો કુલા બાવ. જોર રહો કે રોડ તુમો બગી જે બગી બુલાતે દે (લિયો સ્વામીદાસને ઘેર બાવે છે પશુ ઘેર ખંભાતી તાણું જોઈ પાછો ફરે છે ને ખવર બાવે છે)

લિયો—રોડ સામ મુનીમ કે વહાં તો વડા ખંભાતી તાણા બગા ટે. જોર પડેલિયો પુછતે રોડ પતા નહિં રેતા.

રામદાસ—હાથ. હાથ. એ સ્વામીદાસ જાનાને લઈ નકાળી ગયો બજાવ છે (પિલીસ કમ્પોસ્ટર ગો. દેનરીયુને ટેલિફન કરી બગી દીક્રીત કહે છે ને દીક્રીવતી મદદ મગિ છે તથા પોલીસની મદદ પશુ મગિ છે. કમ્પોસ્ટર લાવા માણસ દોષ રોકતી કપા આઈ બલદીથી મદદાવરત કરે છે)

પ્રવેશ ૬ ઠો

પચાયત ભુવન

(રોડમાં મુકરો પંચમાં બાવેલા છે. સપગા મોટેથી વાતો કરતા માલમ પડે છે)

એક—રોમ લાઇ, બા બાપજી લોમમાં નાતના રીવાબો દવે બહુ સિમિલ થઈ ગયા છે રોડ કોને મહિંગુ નથી કહી જડના ધરતો રામ કઈ મોઢો છે. અને લોહી કન્યા રિકમ—વજેરે હો મોઢ કોઈ બવ છે.

બીજી—જહુ યહુ સાથ બા બાપજી બાપજી છેને તે રોડ પરિવદ પરિવદમાં સંભાવવા મારે રહેવા વો. બાતો પંચ છે પંચ સમન્ના. તમ રૂં દોઢ કડાપણ રહેવા વો.

ત્રીજી—હા હા. વળી ખરી વાત છે. કઈ કરે એ બાપજી કહીને બાપજી કાંઈ જોઈ પંચતો વિરૂપ થવાય છે—

(રામદાસ પ્રવેશ કરે છે.)

રામદાસ—(સ્વમત) ફેલાવ દિવસ થઈ દીક્રીવતી પાદોષીની સ્વામીદાસ અને શાન્તા બને પકામ્માં છે તો ખરા રાત્રી જાનાને દવે ધરમા ધાલવાથી પંચ વધી તો ઉપરદોને તે પેલાદોરના દાપર રમકડું છે. તેજો જેમ નયવે તેમ ભવે. તેનું રેકાણું રૂં. ધડીમાં બાવ ને ધડીમાં બાવ ને ફૂટ મે મે રૂપિયા (પંચ નહિ) પંચ પડેને પંચાબા કે રેકા મે તે પંચ. પડી નાતમાં રૂપ મેરો નથી કે નેની મગિ

સવારે સંઘ આધી રોમ ૧ યુકે આ કરી શો. અને ને કદાચ રોડ વધી લેશે તો કહીયું કે એ તો ખરા તકરારથી રીકાંબને તીરય કરવા ગયા હતાં તે દવે આવી ગયા છે—હા પશુ—સાન્તા મનપતી છે તેનું રોમ—ખરે યહુ પડશે. યવા રેને જેમ થાય તેમ. (પંચ સપગા ઉભા થઈને) કાંઈકો મારી એક નમ્ર પ્રવેશ છે કે બાપજી ધરવાળાં બરીક તકરાર થવાંથી કાંઈકો મારવાને ગયાં હતાં તે દવે પાછાં બાવ્યાં છે ને કોને વધિ ન હોય તો પંચની રમથી હું મારી પડિને ધરમા બાવું.

એક આગેવાન—વાહરે વાહ. આ કાંઈ નાના કોઈને સમભવવા બાવ્યા છે કે આપના ધરવાળાં તો પેલા સ્વામીદાસની સાથે બાગી ગયા હતા ને તે તો પોલીસની મારફત પકામ્માં છે અને—પશુ એમને તો સ્વામીદાસને જામ પશુ—[નાતના પડેલ બોડીદાસનું રોડે જારી પેઢે ધર વાણું દઈ. એટલે તે એકદમ રોકેલા પડે જામ બોલવા લાગ્યા. બોડીદાસ એટલે કોઈની જમર ન હોતી કે એકે જકાર તેમની વિરૂપ બોલી કહો. ગામના કહુ લોક તેમનાથી કાંતને દર ભાગતા. તેમણે પેલાને એકદમ ટેડો મેસાડી દીધાને બોલ્યા.]

બોડીદાસ—બાપજી, બા વાતમાં કાંઈ વલુદ નથી. અને એકદમ ખવર છે. હું અને રોડાણી બને સાથે જ હજી ગઈ કાલે જ કોઈકથી બાબા કીએ, અને રોડાણીને ગઈ તો તે પડેલો છે એમ તપસ કરતાં માલમ પડ્યું છે.

[જહુ ચૂપ બની સંભળી રહેલ અને કોઈ બોલવું નથી એટલે દલીલદ એકદમ ઉભા થઈ બોલ્યા]

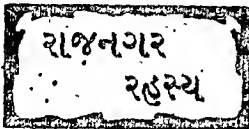
દલીલદ—રોડ કાંઈ બોલવું નથી એટલે સાનીત થાય છે કે જાં બામાં સમત છે આધી પંચની વતી હું દેકની રિનતી માન્ય રાખું છું (દલીલદ બેસી બવ છે ત્યાં શાન્તા રોકણી એકદમ પંચ વચ્ચે આવી બોલેલ)

શાન્તા—મારાથી તો બા મરડા ધૂમ સાથે નહિ રહેવાય અને તીરય નિરસની વાત સપગા તદન બોટી છે.

[રોડ દલીલદ ને બોડીદાસ વગેરેના મોઢ કાળા પડી બવ છે] હું તો બાનાં ત્રાસથી કંટાળી છું દવે તો પ્રશુ મને બચાવે.

રામદાસ—હાથ હાથ કુલાપણમાં પરચુલાનાં ફળ માર્યા છે પશુ બા રાત્રે તો મારું નાક કાંધું. મારી ઈન્જનત કોડીની કીધી. જુરસો તો એટલો બાવે છે કે બા રોડને બનથી (બીજામાંથી ચપુ કોડી શાન્તાની બાતમાં લોકેક સન્તા મીસ પાડી ખરણ પામે છે) આખા પંચાવતના ભુવનમાં ખૂન ખૂનની બગ ઉડી. ધૂમ મગી રહી. ત્યાં જુરો ત્યાં રહે ખૂન કહું રોડે ખૂન કહું એમ સંભળાણું પોલીસ રોકે ગીર રતાર કરી લઈ બવ છે.

(સંપૂર્ણ.)

અખનાર:-સા. યુતેદત
(ગયા અંકથી ચાલુ)

રાસમણિએ લખેલી ત્રીજી એક પત્ર નીચે પ્રમાણે હતો:-

“ મહારા આરાધ્યરવતા, ”

આપના તરફથી રૂપિયા અઢીસોના મનોર્થારે મળ્યા મળે છે તથા તેજ દિવસની પોષ્ટમાં આપનો કૃપા પત્ર પણ આપ મળે છે. સંચળના પછી સાથે પાકું લખાણ કરાવી લીધું છે; એ માટે આપ સદૃજ પણ ચિંતા કરશે નહિ. આપ અગતે જદી આવવાનું લખે છે; પરંતુ આપારે ચિત્રકાળને માટે પસરેના ત્યાજ કરવાનો હોવાથી જ વિચળ થાય છે; ખાશી હું તો હરેક ક્ષણે તમારું સંચક્ષ્મ આપ કરવા ઇચ્છું છું. મહારા જેવી એક ચિરહિલ્લિની અજાણની વેદના આપ સમજ સદા તેમ નથી.

હરિ કેવાં બનાવી બિમાર, મને મારી હૃદયમાં મારે. રેક, મહારાજ ભૂમી હું મહારા, ખાતપાન લાગે છે ખારે;

અંતરે વિકળ આપારે.-હરિઃ
એક આપરથી મુરતિ તમારી, સુધસુધ ત્યાગી ગઈ છું હારી;
સંજા નથી સુ ચિઆરે.-હરિઃ

શુદ્ધનનો હર કૂર નાખ્યો, દુનિયાને અપવાદ ન દાખ્યો;
સંજા નથી સુ ચિઆરે.-હરિઃ

તિર નો મને નુકામ ખાતરી, કાઈ મને નહિ લાખ ઉપર ભરી;
હસે સરવ નરનારે.-હરિઃ

દને ફક્ત એક જ અઘવાડીઆમાં અમે ત્યાં આવી પહોંચીશું. ચંચળ તથા મોતીને દાણાપીઠ નજીક લાકાનું મકાન લઈ રાખવાની ઇચ્છા દર્શાવી છે એ બરાબર છે; કેમ કે, આપ જેવા મહાત્માના આવાસમાં યુવતી સુંદરીઓના નિવાસ ભોવાળાં આવેલાં બનસમાજ આપનાં તરફ શંકાથીસ દ્રષ્ટિથી જુએ એવા સંભવ છે. ચંચળ અને મોતીનું સંયુક્ત ખાસ આપ ઉપાધી લેશે એટલે તેમના રૂપનું સીલામ કરી તમે પુકળ લાક્ષી મેળવી શકશો. આપ કમાઈ ભોગવતા ધણા મુલકો એ બન્ને રૂપ-તીઓના રૂપ ઉપર સપદા બની દીપક ઉપર ખતજ બળા મરે એવી રીતે બળા ખાકસાર થઈ ભય તેમ છે.

અદોથી નીકળતી વખતે અગાઉથી હું તાર કરી આપને ખબર આપીશ. હાલ એજ.

સિ. આપની કૃપાનુચિની “રાસમણિ”

સ્વરૂપદાસ સાથે રાસમણિનો રેવા સંબંધ હતો એ આટલા પત્રો ઉપરથી પાછા સમજી શકે તેમ છે.

એ પત્રોના બંદલામાં રેવાએ લખેલા એક બે પત્રો દોષ તે અને ઉતારવામાં આવે છે.

“ પૂજ્ય ગુરુદેવ ! ”

આપ આપારે ત્યાં પધારી કચ દિવસ કયા કહી ગયા; પરંતુ તે સાથે આ એક અજાણનું ચિત્ર મોરી ગયા, તમારી ચિત્રવેશક વાણીની છાએ મને મુગ્ધ બનાવી દીધી છે. તમારા સંઘીતને સર હજી પણ જાણે કે મારે કાને અધગાય છે. પ્રભુ ! આપની ચરણ સેવા કરવા આ દાસી અધીરી બની ગઈ છે. કયા કહેતી વખતે કહાસો ફેંકી તમે આ અજાણના કુર્ષણ હૃદયને વીધી નાખ્યું છે, આપની મનમોહન મુર્તિ મહારા મનમાં વસી ગઈ છે.

મન વસી ગયા મુરારે, મન વસી ગયા મુરાર; મનના હરિ દયાના દારે.-મનઠ રેક,

લાલગણી લગની ગઈ લાગી, મોદની ઉર મોદાર; રોમે રોમે વસિયા રસિયાઈ, અંતરને આગારે, મનઠ

એક જવાં તહાં એજ પિલે કું, આનંદરૂપ આપાર; અન્ય નહી અવરેજું કહી, નદસાજ વિના હું લગારે મનઠ

કુંડલ લોલકાંચેલે શોભે, બાજુ કકણ પહાર; મોદ વધારણ માત મણિની, નૃપરના હલકારે. મનઠ

લેકની લાજ પરી કાણમાં, પ્રિય પ્રાણથી ચાનાં ખાર; દામ વિના ઘનપામ વેચાણી, તમપર હું આપારે મનઠ

પ્રભુ ! આપની કાલે બજારે જે વાગે મારી ગાડી આપને લેવા આવશે. કૃપા પૂરેક આપ મારી પાસે પધારી દર્શનના લાભ આપશે એવી આપના ચરણમાં દારીની નમ્ર પ્રાર્થના છે. કથાશક્તિ આપનો સત્કાર કરી કૃતાઈ ધવાની મારી આકાંક્ષા છે. પરિશ્રમ માટે કૃત્તિ આદું છું.

સિ. દર્શનાભિલાષી “ રેવા ”

સ્વરૂપદાસના પાપાચારને અંત નહેતો એમ આટલા ઉપ-રથી જ વાંચકો જાણી શકશે. વળા પાપનો ખડો ભારાય છે એટલે તે અવર પડે છે. સ્વરૂપદાસ અને રાસમણિનાં પાપનો ખડો મજી ભારાય એવેલે હોવાથી તેઓ પોસિલની અંખોમાં ધણ નાખી છટ્ટી શક્યાં નહિ. ગુણપરાને, પ્રથમથી જ સમય રૂચ-કના વાપરી-કેટલાક કાન્ટેનસોને મદિરના કંપાઉંની આસપાસ પડેલા ઉપર રાખ્યા હતા. સ્વરૂપદાસ તથા રાસમણિએ એ પડે-રેશિયોએ ચિરતાર કરી ગુણપરાવ પાસે દાનર કયાં. ગુણપ-રાવની આત્મીય નર મદમદે તેમના બન્નેના લાખમાં લાખાડી પહેરાવી દીધી.

બીજે દિવસે બન્ને પાપીઓને પેલિસે મેજસ્ટ્રેટ પાસે ખાડા કંધાં. સ્વરૂપકાસ અને રામમણિએ જામીન ઉપર છૂટાં થવાની અરજ કરી; પરંતુ મેજસ્ટ્રેટે તેમની અરજ નામંજૂર કરી.

૨૬

મદનચંદ્ર બીજે દિવસે બે દળર પાઉંડની રકમ, આપવાનું કહી મિસિસ વોટસન અને એલિસ પાસેથી વિદાય કાઢી હેરિફમાં ચાલ્યા ગયા હતા, પરંતુ બે દળર પાઉંડની રકમ આપવાનું લેનાથી કાંઈ પણ રીતે બની શકે તેમ નહોતું. તેણે મિસિસ વોટસનને ત્યાં જવાનું હાડી દીધું. બીજી તરફથી મિસિસ વોટસન કાંઈ કાચી નહોતી. તેના જેવી કુત્રી તેમજ અપંગ રમણીની જાળમાં સપાડાવા પછી સદિસસામત છટકી જવાનું કાલું મદનચંદ્ર માટે અસાધ્ય હતું. બીજે દિવસે મદનચંદ્ર તરફથી બે દળર પાઉંડની રકમ મળી નહિ એટલે મિસિસ વોટસનને સદેહ પ્રજાળ થઈ ગયા. અગમચેતી વાપરી તેણે પ્રથમથી જ મદનચંદ્રે જાણી શકે નહિ એવી રીતે છુપા કેમેસ્ટરી મદનચંદ્રને કોટા પાડી લીધી હતી. એ દોડાના દેખાવમાં મદનચંદ્ર એલિસ સાથે ખ્યાર કરતો હતો. તેના ઓળખું 'એલિસ'ના ઓળક સાથે સમિતન થયું હતું. એ દોડાજ મદનચંદ્ર ઉપર આરોપ પૂરવાર કરવા માટે સળ હાથિવાર કિંવા પ્રમાણ રૂપ હતો.

સંપૂર્ણ મોકસાઈ ક્યાં સિવાય ઉનાચળું પળ્યું જરવા જેવા મિસિસ વોટસનને સ્વભાવ નહોતો. મદનચંદ્રના વાપણે વીતી ગયા પછી બે દિવસે તેને હેરિફટમાં રંભાદની તેહરિપટલમાં ગઈ. રંભાને પૂછપરછ કરવામાં આવતોતેણે પોતાને મદનચંદ્રની સ્ત્રી નરોડે ઓળખાવી. એ વખતે મદનચંદ્રે પોતાની સમગ્ર જીવનકાળ બુધાસી ક્યાં હતો તે મિસિસ વોટસનને રંભાને કહી સંભળાવ્યા તે સાથે પોતાની પુત્રીને ખ્યારમાં ફસાવી ત્યજ દીધાની વાત કહેતાં પણ મિસિસ વોટસન સૂચી નહિ.

મેજસ્ટ્રેટ આકાશનું એ પાપપૂજી કપર કરરયાન જાણવામાં આવતાં રંભાના કાંધને કાર રંગો નહિ. આમ છતાં વખત વિચારો તેને પોતાની દેહ દેખાવી રાખવા પરણે; એ વખતે સળગી ખરી હાડકાન ખુલ્લી કરાયા પોતાની આગર બજારી એવા ભાવથી રંભાએ મિસિસ વોટસનને કહ્યું; "ખાતુ! કમ' પર્મ' સંગેએ તમે જ્યારે ખરી વાત જાણી શક્યાં છો ત્યારે પછી હું એ વાતનો અસ્વીકાર કરવા છત્તજી નથી. મદનચંદ્ર મ્હાર ભાઈ યા હોઈતેમણે તમારી આગળ જે વાત કરી છે તે તદ્દન ખરી છે. તેઓ હજી કુંવારા છે. કુંવારી છાંટી ચલનતાં જીવાન સ્ત્રી પુરૂષ પરપર સદવાસમાં આવતાં તેમના સ્વતંત્રમાં આકાંક્ષા ઉપરને એ સર્વથા સ્વભાવિક છે. વળી મ્હારાં પુત્રી જે શણ ખુશીથી મદનચંદ્ર ઉપર ખ્યાર કરવા તોડી દીધે તો તેમાં મદનચંદ્રનો શો અપરાધ છે એ હું સમજી શકતી નથી."

"એક સરળ ગ્રંથાવનની કુમારિકાને પીડી પીડી આશ્રય

આપી, તેની સાથે લગ્ન કરવાનું વચન આપી તેનો ત્યાગ કરે એ ચુ-હો કરવા જેવું નથી?" મિસિસ વોટસને પ્રશ્ન કર્યો.

"વાત આટલી દહ સૂધી જઈ પહેંચી હશે એમ રંભા ધારતી નહોતી. મદનચંદ્રને મુખે સળગી હાડકાં - જરવા પૂર્વે વિશેષ વાર્તાવિત કરવાનું સલામતી લેજી નહિ લામંચાથી તે કાંઈ બોલી નહિ. મિસિસ વોટસનને વિદાય કરી દેવાના હૃદયથી તેણે કહ્યું; "ખાતુ! તમે પીરજી રાખો."

"હું કેવી રીતે ધીરજ રાખું? જ્યાં માણસોનો વિલાસ શો? બીજે જ દિવસે બે દળર પાઉંડ પહેંચાણવાનું કહી તથા દિવસથી તેમણે મ્હાં બતાવ્યું નથી. એ મોલીસ' કલાકમાં એ રકમ મળે નહિ મળે તો લાચારીથી મ્હારે તમારી સહુની આગર ઉપર હાથ નાખવા પડશે." મિસિસ વોટસને મોખખી વાત સંભળાવી દીધી. પછી તે ઉતરતી રાહ જોવા સિવાય કાંઈમાં કાંઈમાં માંથી ચાલી ગઈ.

અકાબ્યેક કલાક પછી મદનચંદ્ર રંભાને મળવા હેરિફટમાં આવ્યો. રંભાને ધુધવાઈ રહેલો કાંધાગિન પ્રાણવેશથી સળગી ઉડ્યો. ક્યા રાખોમાં બેવધ આશ્રને છપ્પા, આપવા એ વિચારી શકી નહિ. એવું કાંધથી લાલચોળ બનેલું મુખ જોઈ મદનચંદ્ર પશું મુખ જ રહેા. પાંચેક મિનીટ પછી રંભાએ ઉત્તરિત કંઈ કહ્યું; "તમારા જેવા મુખ' માણસો જગતમાં પણ યોડા હશે. અહીં આપી તમે મ્હારા મુખેગળ નહિ પરંતુ ચમુની મરજ સારી છે. તમારી બેવધાઈ એ પ્રથમથી મ્હારા જાણવામાં આવી હોત તો હું જીવનમાં તમારી કાયાને પણ સ્પર્શ કરત નહિ. એક સદેહ અવધીને જોઈ તેના મોહમાં ફસાઈ તમે તમારી અને મારી આગળની પાપમાંથી કરવા માંડી છે. જાઓ, મ્હાર લાચરું હું દોડી લઉં. તમે તમારા કમનું ફળ ભોગવો."

આ વાક્યોનો મદનચંદ્ર કાંઈ ઉતર આપી શક્યો નહિ. થોડા સમય વીતી મથા પછી તેણે કહ્યું; "મ્હારી બૂધ થઈ છે એ હું કબૂલ કરું છું; છતાં તમે આગર બજારવાની ને ખીક રાખો છો એ ખોટી છે. મિસિસ વોટસને તમારી સુલાકાત લઈ તમને સળગી હાડકાં કરી હોય એમ લાગે છે. એની છાકરીને ફસાવવાનો મ્હાર ઉપર ચુ-હો સાબિત થાય એવું એક પણ પ્રમાણ એની પાસે નથી. વળી હરથી મ્હારે હાથે એવી અજ નહિ જ થાય."

"તમારા આ પરામર્શને સંપૂર્ણ ઇતિહાસ હું જાણતી નથી; છતાં એટલું યાદ રાખજે કે, તમારા આ ભાંડર અપરાધ તરફ હું કાંઈ પણ રીતે સમાની દૃષ્ટિથી જોઈ ચકું તેમ નથી. મનુષ્યનું જ્યારે કાંઈ અનિષ્ટ યનાર હોય છે ત્યારે તેનો અંત-રાત્ના અગાઉથી જ તેને એવી સૂચના કરે છે. મને પણ હવે એમ લાગે છે કે, તમારું અને મ્હારું સંબંધિત ચિંતા વિષય બરો. જાઓ, હું હવે ફાજી કાળ માટે પણ તમારા સદવાસ છત્તજી નથી. હું અગાની હોયથી જ આજ સૂધી તમારી સાથે

ચિવાસને મારો, આપણ વધી છું. હવે હું મહારાજાના કબજે
ફળને જોઈ રહું છું. તમને દેશમાં જવા માટે મહારાજા પાસેથી
ફવળ લાગ્યા નેટલી રકમ મળી શકશે. હું છાત્રાની સાથે મહારાજા
મરણ થશે ત્યારે દેશમાં પાછી ફરીશ. રંભાએ કાપતી ઉત્તર-
નાથી મહાનયદને ડીનપાટ આપ્યું.

(અપ્રત્યક્ષ)

મોજ-મજલોનો મુરખો!

લખનાર:-ર. નમિરા

શિશુક-મીનન! ચિત્રાગી ક્યાં આવ્યું?

મીનન-અમેરિકામાં.

શિશુક-અમેરિકા બતાવ (નકમાં અમેરિકા બતાવે છે.)

શિશુક-મનન! બોલ અમેરિકા કાણે મોખો?

મનન-મીનને સાહેબ!

શુ તમે કંઈક શરત મારશો?

હા, જરૂર શરત મારીશ.

શીની શરત મારશો?

“તમારી પાસે જે જે છે તે બધાની હું શરત મારીશ.”

મિત્ર-મોહન! તમને ખબર છે કે, માધી બહુ ઘેર
કાપશે થાય છે.

મોહન-હા, મને ખબર છે કે માધી બહુ ઘેર કાપશે
થાય છે.

મિત્ર-ત્યારે તમે શા માટે ત્યાં પીએ છો?

મોહન-હજી સમજવા નહિ મ્હા પીવાથી ખોરાક જોઈ
ખાય છે અને તેથી ઘેર કાપશે થાય જશે!

શિશુક-ધીર! વેરાવળ ક્યાં આવ્યું?

ધીર-પ્રભાસ પાટણ પાસે.

શિશુક-પ્રભાસ પાટણ ક્યાં આવ્યું?

ધીર-વેરાવળ પાસે.

શિશુક-જાને ક્યાં આવ્યાં?

ધીર-પાસે પાસે.

પત્ની ફરે છે, તો આ, આ, આ, કેમ ગળદી પડતાં નથી?
પણ તમેજ કહોને, કે ગળદીને ક્યાં પડે!

માતર-અલ્લા ફુલક! “મારો લાકડા ગાયને ખવડાવે
છે” આ વાક્યને અંગ્રેજીમાં ગોઠવ?

ફુલક-સાહેબ, મારો લાકડા ગાયને ખવડાવતોજ નથી તે
તમે શુંકે મોલો છો?

મિત્ર-દેવ હમણા હજમનો દુકાળ પડ્યો કે શું?
અમીદાસ-નારે લાખ એ તો હમણા વરસાદ થયો ને તથા.

મિત્ર-તેમાં વાળને શું છે?
અમીદાસ-લગ્ન વરસાદથી ખડ ઉમે, તેમ વાળ પણ ઉમેને કે

છોકરી-આપ, આપ, આપણી કાઠીમાં ઉઠર લાગ્યો?

આપ-તે શું કહ્યું?

છોકરી-મેં તેને ગામીમાં પુરી સમજો, કીક કુછને કે

“ફોટોગ્રાફીનો ટુંકાતો પવન”

અમારા વિદ્યાર્થી કેમેરા વડે તમે સારાં ફોટોગ્રાફ
પાડી શકો છો

તાતા “ફહાણી” સીપ્લેસ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ માં
મળે છે. શિખનારાઓ માટે અપ્રત્યક્ષ!

ધરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાંચના “ગેબી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર
મળે છે આપા સેટની કીમત રૂ. ૨૪૦૦ ગાળદેને
આનંદ આપવાનું મુખ્ય સાધન!

વળી

“જાઈસ”ના ફુરશીનો મળી શકશે

અજેજ લગ્નો—

કોન્ટીનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સમાંથી

રે-૨૫૩, હોન'બી રોડ, કોલ-મજલ.

તૈયાર છે!

તૈયાર છે!

રા. હરિહર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણ તથા ગાયન સાથે.

આ નાટક ધ્વન મોહિની-વરેજહનના પ્રેમ પ્રવચનો તથા
પ્રતિદાસને અનુભવી સુખરાતના આ મસ્તકવિષય રમ્ય છે.
શ્રેષ્ઠ માત્ર આપ આના. પદાર ગામના માહકાએ
તમ આનાની રાઈ કીચિસ મોકલવી.

મોજ-મજલ કાર્યાલય.

મિત્રમાત્ર વચ્ચે રહેલો-સુલેષ

ચોરી નકલો બાકી છે. માટે વહેલો તે પહેલો
આ પુસ્તકના વાંચકોને ખાસ અપેક્ષી કિંમતે
સુંદર ચિત્રાથી સુશોભિત, રસસાગરથી ઉછળતી
અત્યંત લોકપ્રિય નવલકથા

પ્રમોદધનની પ્રભુતા

અથવા

સરસ્વતીચંદ્રનો ઉપસંહાર.

બીજી આવૃત્તિ પાકું ચોમરી પુકું, એજ હાળ, મહોદી
સાથ ૪૦૦ પૃષ્ઠ રસિક, મોધક વાંચન
આ નવલકથાની કિંમત રૂ. ૪-૮-૦ હોવા કતાં

મોજ-મંગલની ઓફિસમાંથી રૂ. ૨-૪-૦
ની કિંમતે મળશે. બહારગામ માટે પોષ્ટેજ લુહું.

મોજ-મંગલ કાર્યાલય

ગીરગામ ગળા સામે ખટાવ ભીલડી મુબાઈ નં. ૪

અસલ વરીકરણુચં આ ચમત્કારી ચંત્ર
હાથે બાંધી જેની સાથે
તમે વાત કરો કે નજર મેલવશો તે વશ હોય એવું અમારો
ચંત્ર "મનો કામના સિધી" છુક મંગાવનારને મોકલ રૂ. ૧૦
શેતો! નકલો ચોપડીચામાં કુસાશો નહિ

અસલ ચિત્રોવાળું કોકશાસ

બી પુરોનાં સર્વે શુભ ભેદ. ગર્ભાધાન સદવાસ નીચ.
ચંત્ર-ચંત્ર. ચક્રન સામુદ્રિક બાજુ કહ્યું ઔપાધ કી. રૂ. ૩. ૧૧.

ખોત-એનેજર "શુભરાંતી છુક કીષા" હાથરસ સીધી

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બીજો ભાઈ છે!

ત્યારે

નવલકથાઓ, ચોપડી, ચોપડીયા, વગેરેને માટે નવા
ચિત્રોના બ્લોક બનાવી ગર્ભમાં ઉતારવાનું આ માટે પકડે કરે
છે! એક વખત જમારી સુખાકાત દેને. ચક્રવર્તીના નાભીયા
ચિત્રકારની પંજીથી ચિત્રાલેખ ઉત્પત્તિનમ ચિત્રે ના બ્લોક
જમારી પામે તેવર છે. ૫૨૪ કરતાં રૂ. આપેલું. એક વખત
નમુનાઓ મોકલ કરો.

તમા અથવા મંગા-મેનેન્ડર-મેજ-મંગલ મુબાઈ ૪

સર્વ જાતની સાઈકલો

તથા છુટક સામાન મળવાનું ૪૫ વર્સનું બુદ
અને ભરોસાદાર ટેકાણું

ચાણાવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપનાં ૧૮૮૦)

૪૩૨-૪૩૪, કાલિબદ્ધી રોડ, મુબાઈ,
(ટ્રેલિંગ મંગાવવાથી મોકલ મોકલાવવામાં આવશે)

સચિત્ર સ્તવન ચમરકોષી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

બેખાક—કાનજી દાલીદાસ જોશી, તમાકુવાળાનાં માળો
૮૪-૯૨, કાંઠાવાડી મુબાઈ.

આવૃત્તિ ૪ થી ફિ. આઠ આના,

—પ્રાતરમરણીય દેવોના દર્શન સાથે સ્તવન કરાવતી જ
ગીતા પહેલ વહેલીજ ને સરળ તથા ચિત્રાવાળી હોવાથી શેતો
નહુ ઉપયોગી ઘણ પડી છે અને તેની પાંચ દ્વંદ્વ નકલો ખલા
મવા આવી છે. આવતી રીવાજ ઉપર દ્વંદ્વ અન્ય નકલ બહાર પાડે
સાચન સ્તવન સમરકોષી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પકું

ફિ. આઠ આના ચાપવાખામમાં છુકસેવર પારેથી મળશે.

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મીસ્ટરીઝ ઓફ ધી ક્રાઈ ઓફ લંડન

ઉગ્રાંડના સ્વતંત્ર સદીના રાજ પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ એ
અધીરો તથા ઉમરવ નાદોએના ચિત્રવિચિત્ર મોપાળા પાં
ચાંચ ચિત્રો સાથે દરેક ભાગના ૧૪ આના. આ ભ.
લાનનારને ૧૦ આના.

મોજ-મંગલ કાર્યાલય મુબાઈ ૪

સિનેમાના સંસાર

લખનાર:-શ્રી. ચિત્રપટ્ટ

આજકાલની જાહેર ખબરો

અથવા

દંભ રસ

કહેવન છે કે, “જોયે તેનાં જોર નેચાય” એ નાચે વીસમીસદીમાં પણ ને બહિત પોતાના ધધાની જેટલી જાહેર ખબર દેવાયે તેટલો તેને અધિક લાભ અને તેને લીધે જ “આજકાલ” તો જાહેર ખબરોનો જમાનો છે” એવા શબ્દો સ્વાભાવિક યાદ પડ્યા છે. ગીચીટ અણવેલી પીનજની લગડોને ખરા સોનાં તરીકે મલાવી કાનારાઓનો કિંવા બે પૈસાના ચરમાને ખાર રૂપિયાના સોનેરી ફ્રેમવાળા ચરમા જુઓવી લોકોના ખીસા-ખોંપી પૈસા કદાવી જનારાઓનો મુખાઈ નગરીમાં ટોટો નથી. આ કથો એવા વર્ગના હાથમાં છે કે જેઓ અશિક્ષિત દોષ, કાંઈ પણ રીતે સાંજ સુધી પાંચ રૂપિયા પેદા કરવા એવા નિયમવાળા હોય છે અને તેઓના સપાટામાં પણ તેવા લોકો આવી કાપાઈ જાય છે. અશિક્ષિતોમાં શબ્દોની રમત કિંવા ચાલુવાળા નહિ હોવાથી તેઓ આવા બનાવટી ફ્રેમથી લોકોને મૂખ બનાવી ફતેહ મેળવી જાય એ સ્વાભાવિક છે પરંતુ કહેવાતા મુશિક્ષિતો દંભ અને શબ્દોની રમતથી જન સમાજને ઉંચે રસ્તે ધરવી જનારો પ્રયત્ન કરે એ દિલગીરી જાહેર છે. આટલું લખવાનું કારણ એટલું જ છે કે, આજકાલ સિનેમાની જાહેર ખબરોમાંની એક જાહેર ખબર વાંચી અને વિચારના સમુદમાં ડૂબી ગયા છીએ.

એક જાહેર ખબરના એકસપટ્ટ ગણાતા ગુહરચત્રી જાહેર-ખબરમાંથી અમે આ ઉદાહરણ લીધું છે. તેઓ મોટા નાટ્ય ટાઈપીમાં

“ભટ્ટ-લોથે ને ઘાટી એ વણ શોહાણીના સાથી”

એ મુખ્યદેખી પ્રચલિત કહેવત ઉપર જોનારાનું ધ્યાન દોરવા માગે છે જ્યારે “ઉત્તરસુલટ બેઠ ઉલ્લાવનાર તે ગુહરચ” પાછા:-

“જાહેરની સાથે બેસી ભાઈ વગર મહેરો જોઈ શકે” એક શેરો પણ મારતા જાય છે. આવા લખનારા માટે અમે કમાના શબ્દોમાં નહિ, પણ શું-મલામા દુકસીસના શબ્દોમાં કર ને પૂછી શકીએ કે:-

રખનારમે પ્રીતિ આર પરનારી સંગ હસના,
મે દેતાં કપડો અને લોટ ખાંચ આર હસના.

નવી દિલ્લો-

સિનેમાની રાણી-કાલિદાસ દિલ્લો કું. તું સામાજિક ચિત્રપટ્ટ લેખક મી. દવે. ધારેકટર: મી. ભવનાની, દોટાકાદર મી. વી. બી. જોશી.

• વરત-સામાજિક હોવા સાથે બેકદર ગુજરાતના કળાકારોનો હીનદશા, બીમતોની બાદ મનાવતિઓ, અને નિષ્કામ પ્રેમનું ચિત્ર બતાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. મી. ભવનાની જેવા ધારેકટરને મી. જોશી જેવા દોટાકાદર પછી પૂછવું જ શું? અમે તો ત્યાં સુધી કહીએ છીએ કે, કાલિદાસનાં અધ્યાર સંધીનાં ચિત્રપટ્ટોમાં આ ચિત્રપટ્ટ સર્વોદ્દેશ છે. લાઈટ રોડની ખુબી દર્શાવતી ઉત્તમ દોટાકાદર-બુદ્ધાં બુદ્ધાં એંગલોથી લેવામાં આવેલાં મનોહર દસે, આકેડેમી લોકોનીની સરસ ચુલ્લી-વાતાના રસપ્રવાહને અરજકલીત વહેવા દઈ લોક વૃત્તવા નહિ દેતાં રજુ કરવામાં આવેલું આ ચિત્રપટ્ટ જોઈ હિન્દુસ્તાન પણ સારા કળાકારોને પેદા કરી શકે છે, એ ઉભય ધારેકટર અને દોટાકાદરે સાબીત કરી આપ્યું છે; પરંતુ લેખક મહાશયના કહેવા મુજબ પ્રેમતા પ્રેમવીના કારસો અને ધાગ ધીંગામાં આનંદ માનતા પ્રેક્ષકોને તેની ખરી કદર ક્યાં છે? અમે ખાતરી કહીએ છીએ કે, ઉભય કળાકારો ને પાશ્વર્ય દેશમાં જન્મ્યા હોત તો ક્યારેનીયે તેમની કદર થઈ હોત. આનું સુદ ચિત્રપટ્ટ રજુ કરવા માટે હિન્દમાં પણ ઉત્તમ કળાકારો પડ્યા છે એ સાબીત કરવા માટે-અમે મી. ભવનાની અને જોશીને મુખારકબાદી આપીએ છીએ, અને આશા રાખીએ છીએ કે, તેમના બન્નેના હાથથી જેવાં પ્રેક્ષકોનો બકાર પડે કે જેની ખાચણી પૂરાપના દેશો પણ કરી શકે.

અભિનય-મી. ખસીય પોતાની હમેશની રીત મુજબ કામ લોક કુર્ચે જાય છે મિસ પુનલીએ પોતાનું બુદ્ધ ખમીર બનાવી નોટાની માફ સિનેમામાં પણ પોતાનું પાણી બનાવ્યું આપ્યું છે. મુલ્ય પામતી વખતની અભિનય વખાણને પાત્ર છે. તે સિવાય સ્ત્રી દિલ્લો નામિકા-મંગેરી. આ ભુમિકા ભજવવાનું કાર્ય યોગ્ય વખતમાં જ પ્રકાશમાં આવેલ મિસ રૂબી માયર્સ જાણે છે. દિલ્લો નામ પ્રમાણે મિસ રૂબીએ આજકાલની નટીઓ-પોતાની હમરોની કિમત અજાણતી પણ કામમાં રૂબી દર્શાવતી નટીઓને-પાછળ પાડી દીધી છે અને સિનેમાની રાણીનું પદ પ્રાપ્ત કર્યું છે. તેનો મનોહર મુખપ્રગ, પતિવના, સ્ત્રી-મંગેરી જોનારો લોકોનાં ઉત્તમ ચાપ તેની તેની કરણ પ્રેમ ભરીઆપો અને જરા પણ અતિશયિકિત નહિ કરતા શાંત રીતે પોતાની ભુમિકામાં તનમય થઈ જઈ પ્રેક્ષકો પર હાથ પાડવાની તેની કળા અદ્વિતીય છે. ઉચ્ચ આદર્શો રજુ કરવા જેવી નટીઓની રેલી દિલ્લો કું.આમાં ને જોઈ હતી, તે મિસ રૂબી માયર્સ પૂરી પાડી છે, અમે દીનપ્રતિદીન તેની ફતેહ ધર્યોએ છીએ.

દો.પૂ. વીર-શરદા શીલમ કું. તું ખીલુ ચિત્રપટ્ટ.

પોષ્ટર અને સિનેરીયા લેખક મી. નાલુભાઈ દેસાઈ, ફોટોગ્રાફર મી. ભોગીલાલ દવે.

અર્ધા ઐતિહાસિક અને અર્ધા કાલ્પનિક ફિલ્મ લાંચન વીર કૃષ્ણ સીનેમાના દુખારથી એકરમમાં શરૂ થઈ ચૂકી છે. આવી રીતે ફેરફાર કરીને પણ ગોધાઓની ટકકરથી ઉડેલા રા' નવપણ આ નવા રૂપમાં દેખાયો છે અને પ્રેક્ષકોના ધસારો ભેગાં થઈ ગયા પછી છે, એમ કહી શકાય. કલાની દૃષ્ટિએ લોકેશન પસંદ કરવામાં સિમ્લા આઉટડોર સીનમાં દાખલા રૂપે જે અમેરીકન સ્ટાઇલનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે, તે ઉપર સૂધી કામચલાઉ રીતે લેવામાં આવ્યું છે.

એક વખતે સુંબહના દરેક સીનેમાવાળા જે વેરાઈટીની પાછળ ઘેલા થયા હતા અને નોનરનાઓને જોવાનું અછરણ કરી દીધું હતું તે આમાં પાછી સંતોષના રૂપમાં દેખાઈ છે. જે કે તે વેરાઈટીને દેખાવવામાં કર્તાકારનાઓએ બુદ્ધિનો ઉપયોગ કરી માત્ર શ્રીલક્ષ્મી જાદુ પછી વેરાઈટી ન રહેવા દેતાં વસ્તુમાં બરાબર પ્રસંગે તે જોડવી દીધી છે; પરંતુ અમને હર છે કે, આદિથી નક્ક કરનારાઓ ક્યાંક પાછા તેની નક્ક કરવા મંડી જઈ વળી નોનરનાઓને જોવાનું અછરણ ન કરી દેવ! સાંભળવા સુખ્ય બહાર ગામના ફેટલાક સીનેમાવાળાઓ બીજી શ્રીલક્ષ્મી સૌરાષ્ટ્ર બીરને નામે જાહેર ખજાર કરે છે તે જ આ ફિલ્મની ફતેહ છે એટલું કહેવા પછી વિચાર લખવાનું પ્રયોજન રહેતું નથી.

નવી ખબર

કોહીલુર—મી. દવેનો દિલ્હીના કમ વેપાર છે. બનુયાજીનું લગ્ન કે લીલામ, ચાલી રહ્યું છે અને ત્યાર પછીનાં પિકચરો તરીકે 'અધિર' નજરી' અને 'લાણે વલુખરો' પસંદ થઈ ચુક્યાં છે.

કૃષ્ણ—અરેબિયન નાઈટ્સ અને શામળ લાહની કમુબર તરીકે પંચ કલ્પાણ મા સંસાર પારિવર્તન તૈયાર થઈ ગઈ છે. નવી ઐતિહાસિક ફિલ્મ 'પન્ના' થોડે સુધારાપુરતા સીનો લેવા કંપની થોડા વખતમાં ઉપડી જવાનું સંભાળ્યું છે,

લક્ષ્મી—સવાર અને સાંજના બે ભાગમાં વહેંચાઈ ગઈ છે. સવારના મેસર્સ' તોરણે અને લક્ષ્મીની અરવલીની નાજી કાંઠા મારે છે, જ્યારે બપોરે મેસર્સ' કાંઠે અને સાંજે શામળ લાહના માધવ કામકુડલા લોકે રમન રમી રહ્યા છે.

રોહિલ સોની સાથે તૈયાર થયો છે. મી. અવેરીની 'સ્ટોરી'ના પાને સવા લાખની ચોપાઈ શરૂ થઈ ગઈ છે.

શ્રી રામરા—મી. નાલુભાઈ દેસાઈ સીકે લેવાથી વસંત બાના સીનો થોડાક અંકુશ રહ્યા છે. જ્યારે મી. ધનજીલાલની ટેકરશીપ નીચે પોલ ચાલે છે. અને મી. દીગનાને હાથે બે ક દીવસ થયાં બીજી શ્રીલક્ષ્મી શરૂ કરવાના ચોખ્ખા મકાઈ ગયા છે. મહા-૧—કોહીલુર આ ઉદ્યોગ, કોહીલુર સીટર છ ઉદ્યોગ રે મી. બાલુચવ હાથે ઉદ્યોગ સુંબહની પ્રખરે પક કરવા ગયા તો નથી?

રોહિલ—દમણી ફિલ્મ કું. માંથી રાજા વજીરનામના શુભ પ્રસંગોનું એડેટ બંની ગયું હોય એમ જણાય છે.

ગોપાલ—કરામતે દિવસની ત્રીજે ઉપતો શરૂ થઈ ગયો છે. એક પછી એક ચડીવાતા હોતા અને બનતાં બનતાંએ પ્રેક્ષકોનાં દિલ મેચી લીધાં છે અને ફતેહ પુરવાર કરી આપી છે. સીરી-પલોના રોખીનેને અમે એક લખત જોવાની ખાસ લાલચ આપી છે.

* * *
'Her love story' નામની ફિલ્મમાં મિસ ઝોરીયા સ્વાનસને જે વિવાહનો પોષાક પહેર્યો હતો, તેની કિંમત ત્રણ લાખ રૂપિયાની છે! તેમાં માત્ર દોઢ લાખનાં તો મોતી જ વપરાયાં છે.

* * *
મી. મિલટનની નવી ફિલ્મ The upgardeed honam મિસ ડેલર્સ' ફિલ્મની પ્રધાન નાયિકાની બ્રમિકા ભગવે છે. તેણી સમુદાય ગાઈ શકે છે, પીપાનો વગાડી શકે છે એટલું જ નહિ પણ ફિલ્મની પાંચ આવામાં સુપ્રસિદ્ધ છે.

ચર્ચાપત્ર

અમારા ગાંધીમાં સિનેમા રસો સંભળી થયેલી ઉલ્લેખ વાંચી કોહીલુર ફિલ્મ કું.ના મલેકે પોતાનો ખુલાસો લખી મોકલ્યો છે. જે અમે નીચે ચર્ચકમાં આપીએ છીએ.

કોહીલુર ફિલ્મ કું.ના મલેકે તરફનો ખુલાસો.

તા. ૩ જાન્યુઆરી ૧૯૨૬

ગ્રાન્થ-મંજરીના અધિપતિને જોડે

જાત આપના તા. ૩ જાન્યુઆરી ૧૯૨૬ ના અંકમાં મીતરના સમાચારમાં 'કોહીલુર રસ'ના પેરમાફમાં મીસ જમનાબાઈ તથા મીસ મોતીબાઈ સંબંધમાં જે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે તેનો આ સાથેનો ખુલાસો ગોચર થયેલ છે.

(૧) મીસ જમનાબાઈની તબીબત નાહકરેત હોવાથી તેણે બહારગામ ગયેલા અને ત્રણ દીવસની જુગાઈ પાછા ફરેલા છે અને કોહીલુર રસીઓપર તેમની હાજરી આલુ હોવાથી તેમની ઉપરથી શરેખ થયા નથી એ રહેજ સમજી શકાયો.

(૨) મીસ મોતીબાઈ પણ રસમાંથી બીમાર થયેલ આવેલા ને અશકતી ઘણી હોવાથી કામપર ચોક્કા નહીં પણ હાલમાં કોહીલુરની નવીન તૈયાર થતી શ્રીલક્ષ્મી 'લાંચન' લીલામ'માં સુખ્ય કામ કરે છે. એજ.

લી. હારકાલાસ નારાયણસ
માલીક—કોહીલુર શ્રીલક્ષ્મી કું.

મોજ--મજાહ ઈનામખાળા નં. ૩

રૂપિયા પરચીસનાં સોળ ઈનામો

નાચે જણાવેલી કુપનમાં આગામી ગુજરાતી સાહિત્ય
પત્રિપદને માટે

પરિપદના પ્રચુપ થવાને લાયક

પાંચ ચોગ્ય વિદ્વાનોનાં નામ

લખી મોકલનારાઓમાં રૂ. પચીસનાં
સોળ ઈનામો વહેચી આપવામાં આવશે.

ઈનામની વિગત-રૂ. ૫-૩-૨ નાં એક એક મળી કુલ
રૂ. ૬૯ રૂપિયાનાં આઠ, બાર આનાનાં બે, અને આઠ આનાનાં
ચુ મળી કુલ સોળ ઈનામો આપવામાં આવશે. આ બધા
નામોના શેક્ષ રૂપિયા નહિ આપતાં તેટલી કામતલા અમીરી

પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે. પુસ્તકો મોકલવાનો ખર્ચ
ઈનામ મેળવનારને સાર છે.

આ ઈનામનું પરિણામ તા. ૩૧-૧-૨૬ ના
અંકમાં આપવામાં આવશે.

કુપન તા. ૨૭-૧-૨૬ બપોરના બાર મુધી લેવામાં આવશે.
તા. ૧૦-૧-૨૬

પાંચ ચોગ્ય વિદ્વાનોનાં નામ

૧ ૨ ૩

૪ ૫

લી.

૬.

૭.

૮.

વિધવાઓની સંખ્યા જેટલી મોટી છે-

તેટલાંજ તેનાં દુઃખો પાંચુ અસહ્ય છે

બાળ લગ્ન-વૃદ્ધ વર અને બાળકે કન્યાનાં લગ્ન

આવાં કબજાંની કોહીનુર ફીલમ કંપનીનું સમાજિક ચિત્ર

કહાણીનો તાદરશ ચિતાર રજુ કરતું.

બાળ વિધવા

જરૂર જોવા સુકતા નહિ. શનીવાર તારીખ ૯ મીથી શરૂ.

કોહીનુર સીનેમા

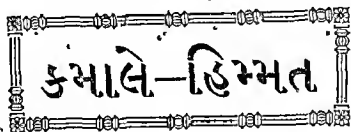
એડવડ' થીએટર

કાલખાહેવી રોડ.

શની-રવિ તહેવારને દિવસે વધારાનો ખેલ ૩ વાગે ૬-૨૧/૪-૭-૬-૧૧

ચીકાર હાઉસ સફળતાનો પુરાવો છે !

પાથેની ગંજવર
સીરીઅલ

તું ત્રીજું
અકવાડી

પ્રેક્ષકોને આ સીરીઅલની અજબ મોહીની લાગી છે !

ચાર્સ હંચીસનના સાહસો ! નાનસીના પ્રાક્રમો !
શત્રુઓના ફરેખ ! અદેખાઓના મક્કર ચક્કર

આ સઘળું મોહવંખત માટેજ થાય છે !

દિલોમિં કહને મુન્નેસે અદાવત આહી જતી હય,
જખ આંખે ચાર હોતી હંચ મુરવત આહી જતી હય;

ઝોક ભાગની પેટ પકડીને હસાવનાર કોમિક

(ચારલી ચાપ્લીન જેમાં કામ કરે છે.)

વખત — પા, ૭, ૮મી, ૧૦મી, શની રવિ આમ બેલ ૩૩ વારે

લાવ — રૂ. ૨, ૬, ૧૦મી, ૧૦ નં ૦, ૨ દેશ સાથે

ગ્લોબી સીનેમા સેન્ટ્રલર્સ્ટ રોડ.

દધત્યોનો ત્રાસ

શુભના દુષ્પથી વધારે ભયંકર ત્રાસ કોઈ પણ દર્દીને ઉત્પન્ન કરી શકે નહિ. શુભેનું દરદ એટલે કે અજ્ઞાનના સંપત્તિ અને દુઃખના દહાડા. જ્યારે તે ભયંકર દુઃખનો તમારા મોઢાં અને જડમાં ચાલતો હોય, ત્યારે તમે કંઈ પણ કરી શકો નહિ.

સૌથી વધારે હાડપણ ભયો ઇલાજ એ છે કે તરતજ લીટલના ઓરીએન્ડલ બામનો ઉપયોગ કરો. તેની કંડી અને સુખકારક અસર દુઃખને હાંટી-કાઢી અને તમને સુખી બનાવશે.

તે તમારા દરદનાં તીક્ષ્ણ ભાવોએને અટકાવી દેશે, અને અણુઅણુ રહેલા શાન્તવર્તુઓને શાન્ત કરશે. તેનાથી મધુર શાન્તિ મળશે, જે તમે શુભના દરદનો ભોમ શબ પડ્યા હો તો આ અકાળી ઇલાજની એકે હપ્તી એકદમ ખરીદવાનું જીવતા નહિ તમે તેના વગર ચંચળી શકશો નહિ. કેમકે જ્યારે બીજી દવા કંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આરામ થાય છે,

કી. રૂ. ૧૭ દરેક શીશીનો. દરેક દવાવાળને ત્યાંથી આખા દિવસમાં મળી શકે છે.

લીટલના ઓરીએન્ડલ

આમથી આરામ થાય છે નિરાશ થઈને પડી રહેતા નહિ અને દુઃખથી બચી જતા નહિ. સામાન્ય મામ્મા હાથે દુખાવા અને દરદમાંથી આરામ મેળવે. લીટલના ઓરીએન્ડલ બામ તમારા વતી લખાઈ કરશે અને દુઃખની હેઠલી નિશાની પણ રહેવા દેશે નહિ.

કેટલીક બારલીઓ દાસ કે કાકાનાં

આવી છે તેમાં રૂપીયા પાંચથી રૂપીયા

સો સુધીની કુખનો છે. શયે વરસે

લીટલના ઓરીએન્ડલ બામની રીશી

ખરીદનારાઓમાં પહેરસો રૂપીયા

આવા છનામમાં વેચવામાં આવ્યા

હતા તમારું નશીબ અજબ થો.

લીટલનો

ઓરીએન્ડલબામ

સરવે જાતના દુઃખ અને

દરદો મટાડે છે

જેવાં કે

સળીયા, ફેવેટીશમ, કમરનો દુખાવો તંદા આપાત્તુ દુખતું વીગેરે. એક ડબ્બા કરતા વધુ દરદ મટાડનાર તાલોતું એક ઘણુંજ સુદર સેલ છે જે કુદરતે નેમી છે.

પ્રાણીની ચરબી તેમજ કોઈ પણ માનવ તબ નાખવામાં આવતું નથી.

ઘણાજ ઉત્તમ અને સુવેપરી દુઃખ મટાડનાર આ બામ છે.

મુંબાઈ ઇલાકાના એકલા એજન્ટો:

નરોત્તમ ગારધર એન્ડ કું.,

ગ્રોપ મેમન સ્ટીટ, મુંબઈ ૨.

માનવ સર્વ મનુષ્ય
જહાર પામિ રૂ મનવિ

મોજ-મોજ

ગનરલ ઓ'તુ ભેદી મૃત્યુ

વધુ મારે જુઓ મધ અનુ હુમી પોલીસ

ચાલ્સ. હયના સાહસોં જોવાની છેલ્લી તક

કમાલે—હિમ્મત

ની ગંજવર સીરીયલ આ અડવાડીએ ખલાસ થાય છે '
નાનસીને મળેલી ફતેહ ! ચાલ્સ હયની છેવટની જીત
મારલો દાઈગરલીનો અંત ! હવી લેન્ડનો પ્રશ્નાતાપ

નેકીકા બદલા નેક હય બદલે' બદીકા બાતલે !
કયા ખુમ સ દા નજ્દ હય ઇસ કાત દે ઉસ કાતલે !

ચારલી ચેપ્લીન સાહેબ પણ પધાર્યા છે

વાર હવે

ફિર ન કહના હમે અબર ન હુઈ !

પછી તમે અમારા માથે દોષ મુકતા નહિ જ કે

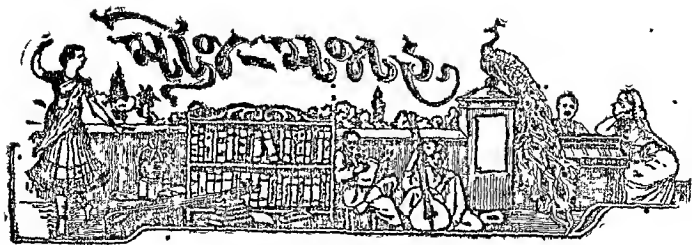
ઢોલતે—ફિરઅઉન

અવે છે તેની તો અમને અબર જ હતી નહિ !

મીસરની છેલ્લી શોધ જોળ ! તુતનખાનામનો ખબરો

જરા તારીખ જોતા રહો ! અને તે નોંધી લેજો.

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ટ્રલર્સ રોડ

મહા શુદ્ધ ૪]

રવિવાર તારીખ ૧૭ મી બનેવાગી ૧૯૨૬

[પુ ૨ જી અંક ૪૨

આ અઠવાડીકમાં પ્રસિધ્ધ થતી વાર્તાઓના પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે કેાઇ જીવત વ્યક્તિપરથી ઉપજતી કાંદના નથી આ મો મ

રૂપાઈઆતે ઉમર ખરયામ.

જાગી પ્રાતઃકાળમાં તે રાત્રીના પ્યાપા મહી, કાંકરો કે શેકીને સો તારના બગીચી દીવા પૂર્વના આ પાર્શ્વેએ દુરથી લેયા સહી, શાહના ઉચા મીનારા સર્થના સગડામાં.

સહવાર આ ચ્યાની ઉભીને હું રહો રવેના મહી, ત્યાં સાદ આ મયખાનેથી કદ આપતો સલગાય છે 'બાગકો જાગે અને આ મય તણા જાગે ભરો, કે જીવગાનીતુ શગલે જામ આ સુકાય ના"

કુકરા લલકારતાં-પ્યાસા સો જોડી ઉઠ્યા, "હાગે જોડો મહોડ મયખાતુ છે જોડી રહ્યું "જીવતુ છે કેવતુ તે તો તમે" જાણે આ જો, 'આલેયો મયો કે'એક દી' તો ના કરી પાછો ફરે"

આલેયુ મયુ એ ધરમને ચાર્ચો ગયાં એનાં શુલો, જમરીકિતુ જામે ગયુ-કયાં? કેાઇ તે જાણે નહિ. પણ દ્રાક્ષના વેલા હમેશા લાવ રગત રાખયો, બહેડી રેલા, રહેરો, હમેશા બાગ પાણીથી સડા

'મય! મય!' પુદારીને સુકાકે જલ પણ ઘાઉંદની, 'પાણી ભોંજવે એ સુકાની મય તણી કેાઇ આગના

નાંગતુ ૨ લ પાસ જીલકુવ 'આપ મમરાતુ' શાખ' પાળા પડેલા પ્રાવ એના લાવ કરેના માંગતુ

આવે, લાગે પ્યાપો અને આ લેમમાં ધાવનભણ પચનાઇ દેયો થઈ પાપ માટે મોતના ખ્યાલે જરી વખતનાં આ પખીડાને જીવતુ' થોડું રહ્યું, ઉચ્ચ ૧-અને હા, એ હવે રાતે પડ્યું ઝડપે કરી

આવ માગી સાથ લીધું દલ' વ્યાં હેયો કરે જ્યાં જ યા! વેરાન ને ખેતર જઈ જીલકો પડે દામ તે મુલ્તાનનાં જ્યા નામ તે નિશાન નહિ, શેક ત્યાંથી સ્તેમની મીઠી નજર મુલ્તાં પડે.

શેરીના એક ટુકડા ને જાનીં હાથાં મોગે, મયની ભરેસો લેમ ને ખીતાબ માથુક ગાનની સાથમા તુ મારી સોડે ગીન મીમાં ગાતી હો, સ્વર્ગમાં પડ્યુંયુ ધિયામાં સ્વર્ગ પહોં એવું નહિ

કેાઇ કહેરો "મૃતુ વસા, પણ જીવગી મીઠી ખગી,' કેાઇ કહેરો 'આવશે ને સ્વર્ગ' તે ખસ લેમએ" હું કહું છું મોનવો જે હાથમા હમણા મોગે, ખીલું' બધુ સો વર્ષ એ પડાવ છે સો દરેના

અઢેચતી મુલ્તા.

* એક વેરા શુદ્ધત તરફથી આ કવિતા મળી છે અને વેરાની લાખાની મરમરી 'સ્વારા મેલકાક મીનાવના લેખકો લેખક સકરો કે પ્રખ્યાતથી વેરાઓ પણ કેટલી શુધ્ધ લાના લખી રા છે તે જાનાવવા અને જાપી છે

(આ મોસ-મમદુ)

લેખક:—૨૧ હરિપ્રસાદ કૃપાનંદ જી

રમા કોઈ અગત્યનું સુદર હતી. તેણે બાદીલું બદન, હસ-મુખે મહેરો, અનારકલી સમા દાંતો, વિરાળ મદહરી આંખો, ગોરવર્ણ, આ બધું એવું હતું કે કોઈ સૌંદર્યનો પૂજારી તેની પાસે હુંદરીએ પડે, કવિ તેની કવિતા કરે ચિત્રકાર તેની છબી આલેખના પાછળ પીછી લઇ સારી ઝીન્દગી મંડાશે શે છતાંએ તેને તેણે ચિત્ર અપૂર્ણ રહ્યું લાગે. આવા નૈસર્ગિક સૌંદર્યનેવ રમા કૃત્રિમ સૌંદર્યનો દોળ ચડાવી વાસનાનાં આશ્રયણ સજ્જતી. રમાનાથ આનો વિરોધી હતો. તે સૌંદર્યપૂજક પણ વાસના બેચેન ન હતો. નૈસર્ગિક સૌંદર્યની પાછળની દાપરીપને તે અજુબમાતી દરિયાઈ જોતો. તે બહુવાર રમાને કહેતો:—

“રમા, હેઠના સૌંદર્યનું સાર્યકય તેને જોઇ લોકો વાસના થેલા થાય તેમાં નથી પણ તેને જોતાજ હૃદય લકિનપૂર્ણ થઇ જોના-રની દરિયાઈ તે સૌંદર્યની દેવીના ચરણોર્ધ્વમાં ઘળી પડે તેમાં છે.”

પરંતુ આ બધું ન સમજે તેટલી રમા બાળક હતી. અને રમાનાથના આ વચ્ચેમાં રમાને કે સમજવા જેવુંએ નહીં લાગતું. ઉલટી રમા આણું સંભળી હસતી બોલતી બંધ થતી અને રમાનાથને તેને ગલગીલીમાં કરી હસાવવી પડતી.

રમાનાથ એટલે જાણે ભૂતકાળની દુનીઆનો એક સુમધુ-સાધુ, અને વર્તમાનની દુનીઆને લાગતો એક નર્મો મહેતાજી. આધ્યાત્મિક આખતોના થયેલા વાંચી તેની આંખો ઝીણી બની હતી. અને તેણે જીવન પણ વિચારના તદ્દયોથી નિરાણું પડ્યું જવું જણાવું. તેના બનેલ કુર્બાન સારીરે અને ઝીણી આંખોએ તેના બાહ્યાવસ્થાના રૂપાંગ દેખાવને તેમજ તેની આંખ અને કપાળમાં પડતી પ્રકાશવહરી રેખાઓને ઢાંકી દીધી હતી.

રમાનાથ ન્યારે કોઈ પોતાના મિત્ર મંડળમાં બેસી પુરૂષ અને પ્રકૃતિની વાતો છેલ્લો અને કૂટ મુજબનો અજાજ રીતે ઉઠાવ લાવતો ત્યારે આનંદાશ્રય અને અલિખના ભરી દરિયાઈ રમા તેની સમજૂતીએ રહેતી અને સાંભળના જ કરતી. ભારે સમજૂતી ઝાણું હશે પણ રમાનાથના જાનની તો કદર કરતી હોય તેણે રખત તેના મહેરા પરના લાલો કહી આપતા. અને જાણે કે માને એમ થયું હોય કે ખરેખર તેનો રમાનાથ એક અસાધ્ય બિંદુ છે તેમ દેખાઈ આવતું. પરંતુ આ રમાનાથની રમાનાથ જ તેની અને રમાની વચ્ચે પતિ-પત્નીને યોગ્ય જ આવવા દેતી ન હતી. રમાનાથના પ્રભાવે ઝીણી શકે તેટલી મા જાનમાં બાળક હતી. પ્રગતિ કમમાં પાછળ હતી. એ

બિચારીનું અત્યારનું જીવન તો જાણે કોઈ સામાન્ય નરપથુને માટે અબી રહ્યું હોય તેણે તેની મનોદશા પરથી રખત જણાઈ આવતું. રમાનાથને પણ પોતાનું જીવન બહુવાર એકલાયકું અને નીરસ લાગતું પથુ એ તો પોતાને યોગ્ય સ્થાપિતી મોટા ઉત્તમ ગ્રંથોથી પૂરતો. પણ બીચારી રમા તો એકલી અટલી યદ રહી હતી. રમાનાથ સ્વામિ શમતીય કે, યોગ વારીષ્ઠ વાંચી ત્રાયવામાંથી મંથરાનિ સુધીયે પરવારતો નહતો, અને રમા, રમાનાથનું વાંચન પ્રકૃત યવાની રાહ જોતી યાજી, મનમાં બખડતી ખીમતી છેલ્લે નિરાધીન થઈ જતી.

કેટલાક વરસો આમ વીતી ગયાં. રમાનાથ આગળ વધ્યે જતો હતો. અને રમા, પોતાના પતિ અને પોતાની વચ્ચેનું અંતર જેમ જેમ વધતું ગયું તેમ તેમ નીરાશ થતી ગઈ. અધુ-પૂર્ણ નયને રમાનાથને દૂર ક્ષિતિજમાં આવેલા જોતો રમા જોઈ રહી હતી. હોશ હોય તોયે તેના પગમાં હવે તેને પહેલી વળવાની તાકાત ન હતી.

પાડોશી લોકનાથ, બહુ વરસોના રમા અને રમાનાથના કેટલાક જીવન પ્રસંગોના સાક્ષી હતો. તે કવિ અને રસિક હતો, તે બહુવાર મનમાં મનમાં રમાનાથને ગમાર કહી માળો બાંધતો અને પ્રત્યક્ષમાં સિખામણ આપતો, રમાની રિયતિ માટે તો બહુવાર તેની આંખોમાં અધ આવી જતાં. તે બહુવાર મનમાં મનમાં પોતાની બેડોળ કલિકા અને સુન્દર-રમાને અને બીજા બાણએ બેડોળ રમાનાથને અને સુન્દર પોતાને ઉભાં રાખી વિધિને પૂજતો કે, “કહે કોણુ મને લાયક ?” વિધિ અટકાવ કરી જાણે જ્યાં આપણું હોય—“જેને જે તેને તે” વિધિના અટકાવમાં લોકનાથને કુશતાની અતિ સખ્ત છાંય દેખાઈ આવતી.

રમા પણ કે શુક ન હતી. પોતાના તરફના લોકનાથના દરેક વર્તનમાં દેખાઈ આવતી પોતા માટેની લાગણી, સદ્લાવવા, દયા-આ બધું રમા રખત જોઈ શકતી, અને પોતા જેવી એક પાડોશી બધકિત માટેની લોકનાથની આવી લાગણી માટે રમાનું હૃદય આશ્ચર્યની લાગણીથી એવું આદ જની જવું કે કોઈ કોઈવાર રમાની આંખમાં ઉપકારવશતાનાં અજાણીયાં આવી જતાં.

રમા એકલી ગમગીન થઈ જોઈ હોય ત્યારે લોકનાથ આવી તેને કેકે ગામ ગયાલા સંભળાવી આનંદમાં લાવી દેતો. સારું સારું વાર્તાનાં પુસ્તકો રમાને વાંચવા લાવી આપતો, અને રમાથી કોઈવાર ન્યારે રમાનાથના પોતા તરફના શુક વર્તન માટે દીલ ખોલી કે જોતી જવાતું ત્યારે લોકનાથની આંખો ભીની થતી. તે કહેલો, બેન, પ્રાપ્ત રિયતિમાં સુખ માનવું. રમાનાથનું જે નથી તે કે તમારું અધુરો તેમાં ઝોજાળ લાવી અપવાર્થ દતાં કે હું તો રમાનાથની મૂળથીજ આવી, સંસાર બ્યહાર માટેની ઉદાસીન જિંદગીને આજી છું. જે કે પોતાની એક પત્ની તરફ આણું બેપરવાઈ વર્તન રખવું એ તો બહુજ બેહુદ

જાણ્યું કે પશુ શું કરીએ, માણસોને થયક લાગે છે ત્યારે જ પશુઓ આવે છે. ફુનીઆની શિખામણ સાંભળતા તે કદિ નથી રહેતો નથી.

રમાનાથ પોતાના જાનની મસ્તીમાં મસ્ત દેખાતો હતો રમાને ફુનીઆની અતિથિ દુઃખી થતો તે રમાનું દુઃખ સમજે તો પશુ પોતે ને રિયનિયા પછીએ દોહતે રિયતિથી નીચા ઉતરી રમા સાથે ઊભા રહેવા તે તોયાર ન હતો. તે કણતાર રમાને ચિત્ત પ્રસન્ન રાખવા સમજવતો પશુ રમાના ચિત્તને સમાધાન કરી શકતો ન હતો, અને કોણ જાણે સાચી પશુ રમાનાથના પોતાની તરફના દરેક વર્તનમાંથી રમા એકજ સાર ખેંચતી:—

“કે હું તો લાયક નથી અને તેમને ચાહતા નથી.”

રમાનાથ પશુ સમજવતો કે “રમા એવું કશું નથી. તું મનમાં ને મનમાં ખોટા વિચારો લાવી આ માટે દુઃખી થાય છે? હું તને ચાહું છું” આજે હું એમ કહું તોજ તું એમ સમજે કે હું તને ચાહું છું? પશુ રમાને આ સમજોની કે અસર ન હતી. રમાનાથના ઘણા પ્રયાસ છતાં રમાનાથની ચિત્તને કે સમાધાન થઈ નહોતું અને રમા દિનપ્રતિદિન વધારે અને વધારે દુઃખી થતી ચાલી. કોષ ઔષધિક પવિત્ર અને આનંદમય વાતાવરણ પોતાની આસપાસ જમાવવાની અતિ ઉદામ લાવતા ધરાવનાર રમાનાથના પરમાર્થ અતિ કલેશમય વાતાવરણ છાંદ રહ્યું. અને ધીમે ધીમે તે એકદમ પ્રખળ બન્યું કે રમાનાથ બરાબર સમજ્યો કે પોતે જ રમાના દુઃખનું કારણ છે અને તેણે રમાના સુખની ખાતર દર ચડું ભેંસ્યો.

કલિકા, લોકનાથની બેઝળ કલિકા સુવાચમાંથી માંદગીને ખીજાને પડેલી તે બેડી નજ થઈ. પ્રથમે ન તે લોકનાથ, કલિકાની માંદગી પછી દવાદાઈમાં ખચકિયા પૈસા સમુદ્ધે નેપું, ને તે તેની પરિચર્યા સામું નેપું, અને પાંચ માસના આ વિદેશી થતાં બચ્ચાં, સામુદ્ધે પ્રથમે ન નેપું. લોકનાથ સાંદર્જના પૂનરી વતો. સુરેળ પત્ની મળી હોત તે પોતાની જાનને વધારે સુખી મણુતો હોત, તે પુત્રની પાછળ અદર્શિય જગતીલાલ સુખરવ કરેલા રહેતો-એ બધું ખરું. પશુ લોકનાથ જાણુતો હતો કે બેઝળ તેણે પત્ની ક્યાંથી? કલિકાની શ્રીતિ ચોવીસેય કલાક તેની સાથે ખરી રહેતી અને બુદ્ધાજાનાં રમણો તાનું કરાવતી. ન્હાનાં બચ્ચાંની સારવારમાંથી અને પૈટની પૂનમાંથી પરવારતો ત્યારે લોકનાથ પોતાના એકાન્ત મોરારમાં મરણે પડ્યો કવિતા કરેતો રહેતો અને તેના પડખા રમાના કણુદારે અચક્ષા. અને રમા નીનાં બધેનેને ધડીલર ફેફા હઈ પોતાના સામુદ્ધે લોકનાથના અચ્છાવરાદને જીતવા મંડી જતી.

કલિકાના ઉમ્મા રમણુ સિન્દર રૂપે ને એક બચ્ચું દઈ શિશુના રોમથી જુલુવસ થયું. એ જાન્યારી અચ્છાવરણુ તિગીના ઉમ્મા જણુ દિવસ અને મનિ, રમાનાથની ગળ લાઈ, પ્રકાશની સાથે રમાએ એ બચ્ચા પાસે બેડી જાન્યા હતા.

બાળકના અવશાન પછી ને મોડી રાત્રિએ રમા પોતાને મેર આવી ને આખી રાત્રિ તેને જરાય નિદાન આવી. અને લોકનાથની રિયતિયા-અને તેને અંગે ઉપજતી દયાના વિચારોમાં રમા આખી રાત્રિ રમ્યા કરી.

રમાનાથ ફુનીઆને મન કોષ અગળ બહિત બની રહ્યા હતા. રમા અને લોકનાથનાં પરસ્પરના વર્તનમાં દેખાતી છુટ, આસપાસની ફુનીઆપીએ સડો જાય તેવી નહતી. છતાં રમાનાથ રમા માટે પહેલાંજ રમાનાથ હતો. રમા અને લોકનાથની વચ્ચેના અવહાર રજ નેટો પશુ રમાનાથને અધુનવણો નહતો. અને છતાં એ અવહાર અગમિત માણ્યો જતો.

રમાનાથને હરિદારની યાવા કરવા ગયે આજે જ માસ થયા આજ્યા છતાં નથી તેનો પત્ર કે નથી તે હજુ પાછો ફર્યો. રમાનાથ ગયો છે ત્યારથી લોકનાથ અને રમા બંને સાથે રહે છે. લોકનાથના અતિ સદવાસથી-તેણે પૂરું પાડેલ નવક નાંભાના વાંચનોની રમાની દયાઈ એવેલ વિવાહી રાત્રિએ રિયુષ્ટીને જોડેથી ઉછળી ઉડી કલિકાના સમરણ પાછળ લોકનાથ પગીવાર અચ્છા સાદેનો તે રમા જોતી અને વિચારતી:—

ક્યાં પ્રેમયોગે લોકનાથ અને ક્યાં શુદ્ધ રમાનાથ? એક પોતાની જાણ પામેલ બેઝળ પત્ની પાછળ તેનું રમણુ કરી કરી અચ્છા સાદે છે ત્યારે ખીજાને પોતાની સજ્જ સુન્દર પત્ની કે તેના પ્રેમની પરવાદ નથી.

એક દિવસ પ્રજાનામાં પાડેથી જાન્યા ત્યારે લોકનાથ અને રમાનાથના પરનાં બારણા તાજે બધ હતાં. અને મહીઆએ અને પછી વરસો વીસા છતાં એ ગંધજ રહ્યાં.

કલિકાને પ્રવાદ અને તેના આજ્ઞાતો અગળ છે. રમા સાથે દરેક વરસે બુદ્ધ આનંદમાં માળી-આજે લોકનાથ પાછો બુદ્ધાજા અને પોતની રિયનિયા ખાલ કરતો રહી રહેતો છે. બુદ્ધાજાનાં રમણો તેને અર્થ તાનું થાય છે. કલિકા ગઈ, તેનું જાળકથ ગયું. અને જેને માટે સર્વસ્વ તણ આ રિયનિયાં દર આપ્યો છે, તેણે જાય છે. એ સંદેહ અને ધીનતા ઉગમકા-એવું બહુએ ગયું. આમ વિચારતો લોકનાથ રહી રહ્યા છે.

“લોકનાથ, જરા પાછી પીવા આપો ને!”

એવ ધીમે સારે રમાની બુદ્ધ આવતાં-લોકનાથ વિચારોમાંથી જાણે અને એકદમ સ્થાણે ઉડેલા હજુ ખીયારાએ પોતાનું હૈયું પાલી કહું ન હતું. જરા પાછીને ધુટો પી, પોતાના મનની રિયતિ રમા ન જાણે તે માટે મોંખારો મારી ગયું સ્મક કરી હસતો હસતો તે રમા પાસે ગયો અને તેના મજામ્દ પાછી રેકડ.

રમાની માંદગી દિવસદિન વધારે જંબીર થતી જતી હતી. ધણી ધણી વેદ ઝાડેયોની દવા આપવા છતાં નથી નાંઈ કે ફેફરા થયો જાણુ ન હતો.

લોકનાથને મંત્ર-દોરા ધાગામાં જરાયે વિશ્વાસ ન હતો, તેમ એક પામર મનુષ્ય, જેને માટે વેદ-ગ્રંથોમાંથી પણ કાંઈ નાખ્યા હોય તેવી મરજી હતી. છતાં રમા તરફના પ્રેમને લીધે સહુના આગ્રહને વશ થઈ ચારક દિવસથી લોકનાથ, ત્યાં કેટલાક સમયથી આવેલા સારું મહાત્મા આત્માનંદજી સરજામુત લાવી એ વંખત રમાને પીવા આપે છે.

અને ત્યારથી કોણ જાણે કેમ, લોકનાથેય નથી સમજતો અને કહુલવા પણ તૈયાર નથી છતાં સહુ કોઈને એમ લાગે છે કે રમાની તખ્તિતમાં કાંઈ અજબ ફેરફાર થઈ રહ્યો છે.

આજે તો રમાને સવારથી ધણું ઠીક છે. તેની આંખોમાંયે નર આવું જણાય છે. લોકનાથ પાસેથી થોડું દુધ અને સંતરું પણ જાતે માગી, રમાએ આને ખાધું. અને પછી લોકનાથને પાસે બેસવાનું કર્યું. લોકનાથ બિહાના પાસેની ખુરશી પર બેઠો.

“હે બહા, તમે જેનું આ ચરજામુત લાવી મને પીવા આપો છો તે મહાત્મા કોણ છે ? ખરેખર તેના પ્રતાપથીજ હું આ વખતે બેઠી થઈ હોઉં એમ તમને નથી લાગતું ?”

“હા, રમા, એ મહાત્માનોજ પ્રતાપ તેમને જોડેલો ઉપકાર માનીએ તેટલો જોઈએ. તેમણે તને અને તેથી મને પણ જીવતદાન આપ્યું.” એમ કહેતાં ઉપકારવશતાનાં આંતુઓ લોકનાથની આંખમાં આંધાં.

“પણ લોકનાથ, હવે ઉપકાર માનીએ એ તો સાહેબ લોકનાથ ‘થેકડું’ જેવું જાણે ? તેના જેવું કાણુ થાય ?”

“ત્યારે તું કહે તે કરીએ” લોકનાથ બોલ્યો. લોકના કહે છે કે પૈસા તો એ લેતા નથી અને બીજાને કાંઈ વસ્તુને એ તેમને કામી નથી.”

“અને, રમાએ કહ્યું, હા કદાચ એવી કાંઈ ચીજને એમને કામી હોય તેવું કે તેથી તેમણે આપેલાં જીવિતદાનના બદલો જોઈએ ? થયો થયે ? પણ મને એક સંશય” છે તેમ કરવાની તમે મને રજા આપશો ?”

“હા, ખુશીથી.”

“જે જે, પાછળથી ફરી ન જતા.”

“વાહ વાહ ! મારા વગવળી કિંમત તો સારી આંકો છા” રમા જરા હસી, અને પછી જાણી થઈ.

“લોકનાથ, ત્યારે મને તો એમ થાય છે કે હવે તો આ રૂઢ એ મહાત્માને ચરણેજ શાણું. તેમની અદોહિત સેવામાં ખાશીનું જીવન પૂરું કરે. અને તેમાંજ એ મહાત્માએ જવાબેલા આ જીવનની સાર્થકતા છે.”

લોકનાથેય રમાના આ વિચારને અનુમોદન આપ્યું.

અને લોકનાથ રમાને મહાત્મા આત્માનંદજીના દર્શનાર્થે

લાવ્યો છે. મહાત્માજીની લાંબી શ્વેત ઘાંઘી, કાપાચ, વસ્ત્રો, વિશાળ ભાણ, અને પ્રભાવ ભરી તેની હસમુગ્ધી મુખમુગ્ધા આ બધું એણે ચરણે હાથે કે તેને જોતાંજ રમાનું દીલ અને શરીર મહાત્માજીને ચરણે નમી પડ્યું. મહાત્માજીના પાદપદ્મની દેખે, ચૂર્ચી લીધી. મહાત્માજીએ તેને આંશીવાદ આપ્યો :—

“જોડા રમા, પરમકૃપાળુ પરમાત્મા, તારું કદાચ જી. તખ્તિત તો હવે સારી છે ને ?”

“હા, જી. શરદેવ આપે” મને જીવિતદાન આપ્યું. હું આપનો કેટલો ઉપકાર માનું ?”

“જોડા, અનાથનો નાથ પ્રભુ ક્યાણ છે.”

મહાત્માજીના દર્શનાર્થે એટલા બધા લોકો આવતા હતા કે રમા કે લોકનાથને તે સમયે તો વધારે વાતચીત કરવાની તક ન મળી, પણ મધ્યાહનની જરા એકાન્ત મળતાં લોકનાથે બધી વાત મહાત્માજીને કરી અને મહાત્માજીની આનાકાની છતાં તેમની સેવામાંજ જીવનાત સુધી રહેવા માટે રમા અને પાછળથી લોકનાથ પણ એ મહાત્માજીના શિષ્યવંશમાં જોડાયાં.

સમય જતાં સેવા કરવાની તત્પરતાને શુભે રમા મહાત્માજીની પટ સિંચા બની અને ત્યાર પછી જેમ જેમ મહાત્માજીના વધારે માફ પરિચયમાં રમા આવવા લાગી તેમ તેમ મહાત્માજી તરફનો તેના પ્રકૃત પ્રેમ વધારે દૃઢતર ચતો ચાલ્યો, આ પ્રેમ નિર્મળ હતો, વાસનાની ગંધ સરખાવે તેમાં ન હતી.

મધ્ય રાત્રિના આર થયા છે. મોપાસ નીચે શાન્તિ છે આખો આશ્રમ લરનિદામાં પડ્યો છે. માત્ર રમા એકલી એકલી એક નેંધપેપીના પાનાંઓ છાની માની ઉઠેલી રહી છે. તેના મુખ પર આનંદ અને શોકની હાથા ફરતી જાય છે.

“પ્રભુ, મને માફ કરજે. હું” મારા રમાનાથને જોણખી ન સકી. પોતાની પ્રિયા તરફ પારકાને દ્રષ્ટિ નાખવા દેનાર, પોતાના હાથમંથી પોતાની મિલકતને પારકાના હાથમાં જવા દેનારને દુનીયા તો બાલવોજ કહેતી આવી છે હુંયે એમ સમજતી; જ્યારે આજે રમાનાથ અને એને દુનીયાને નજરું શીખવી રહેલો છે.

પોતાની પત્નીના માત્ર મુજબે ખાતર પોતે પોતાની મત્તી અને તેના આકારનાં માર્ગમાંથી પોતાનો બધો હક ઉઠાવી લઈ ખરતી જનાર ઉદાર હૃદયી-અજબ પ્રેમી. રમાનાથ, તને અનકાનેક ધન્ય છે. સંસારના સુખો-સોગો ભોગવ્યા પહેલાં તું સંન્યાસી બન્યો અને તે બધું તારી એક અધમ સ્ત્રીને માટે. અને છતાં તારી તે સ્ત્રી તો તુને રખડાવી એક પારકા માણસની સાથે જાણી જતાં જરાયે ચરમાઇ નહિ.

“રમા, પ્રભુ તને માફ કરે ?” હા. રમાનાથ હજુ માફ કરે-પણ લારણીને કદિ નમતું ન-દેનાર ન્યાયી પ્રભુ તો કદિ માફ નહિ કરે, રમા, પ્રભુની મારી મેળવવા માટે તો તારે પૂણ્યાત્મા રમાનાથનો પવિત્ર રજ્યમાં નાહી નાહી તારા રૂઢ પર

મટેલાં પાપનાં પડેને ઘોષ નાખવા પડશે. રમાનાયના 'આત્માના પુણ્ય પ્રકાશથી' હારા દીલમાં બનાવેલાં અધકારને અજવાળુ પડશે."

રમાએ નોંધપોથીયું પાછું પાલું ફેરવ્યું.

"પશુ મ્હારા રમાનાથ, હવે એમ ન સમજતો કે જ્યાં રમા હવે પહેલાંની-પંદર વર્ષ પહેલાંની વાસના ઘેલી રમા છે. દેહનું કૌંદર્ય, દેહના ભોળાં હવે રમાને જરૂરે આકર્ષે શકતાં નથી. અને તે બધા મારા જીવનદાતા આધુનાથ મહાત્માના ચરણામૃતનેજ હું પ્રવાપ સમજું છું."

રમાએ નોંધપોથી બધું ફેરી-છાતીમાં સંતાડી.

"રમાનાથ, મને માફ કર. પાપી તોયે હું' હારી. તારા ચગર મારે સરજુ કાતું? મ્હારા રમાનાથ-હવે તો ઉડ ત્યારે આ હારી રમાને-હારી પાંખને સાથેજ લઇ ઉડશે."

રમા ખન સાથે વાતો કરતી બધું ચર્ચા ચિત્ત જરા સાન્ત થયું. અર્ધી આંખો મીસી રમા એકાગ્ર ચિત્તે કાઠું ખ્યાન ખરતી હોય તેમ બેઠી. બન્ને હાથો ધીમે ધીમે સંપૂર્ણ નેત્રાયા, અંધારા ભંકિતના નિર્મળ ભાવેલું તેજ તેની મુખ મુખ પર છવાઇ ચ્યું. મસ્તક નીચું નમ્યું. આંખમાંથી દડ દડ અંધુઓ સારી પડ્યાં. આમ બેઠીપર મસ્તક ટેકી રમા કોણ જાણે કેટલાયે સમય સુધી બેઠી રહી હશે.

+ + +

એક પ્રવાસે આશ્રમવાસીઓ જ્યારે જમ્યાં ત્યારે આત્માનાં પૂજારી પૂજારીઓ દીકરીમાં આત્માનાં છલ અને તેમના ચરણે દેખેલી રમા-અને સમાધિરજ જણાયાં. બન્નેના દેહ પિંડારમાંથી પ્રાચ્ય પેષી ઉઠી ગયું હતું. જ્યાં બન્નેના મુખ જાણે દસનાં દસનાં એક બીજને રમા અને રમાનાથના નામથી મોલાવી રવાં હોય તેમ ખન નીકળતો સહુએ સાંભળ્યો અને તેમ જાણકાર સહુને મરજીની લડી સુધી વાગ્યા હતાં.

રમા અને રમાનાથ બન્નેને એક જ સખાતમાં પધરાવવામાં આત્માનાં લોકનાથ બિચારો જાણે ત્યાં સુધી હામરમાં કલાકોના કલાકો, સધી-એ રમા-રમાનાથની સખાત પાસે બેસી-એક બાળકની મારફ રહ્યો. અને પંછી છેક મોડી રાત્રિએ-પુણ્ય યજ્ઞની-એ જુઝળું આદમી પાછો વળતો.

સંપૂર્ણ.

બેટીઓના શોખીન ગૃહસ્થાને ઉમઢા તડક

ફક્ત પાંચ મોટીદમાં બેટીને પૂર તૈયાર કરવાની રીત તથા મરીનું ફક્ત એક આના વાળી દીકરા બીકવાથી મળશે.

લખો:-સોલંકી એન્ડ કું.

કોડી બજાર તેજ વાગે મારે

અતિશયોક્તિનું બજાર!

હાલમાં બજાર ભાવ મંદીમાં હોવાથી અતિશયોક્તિથી અગ્રાધારું ઉઠાવ થઇ રહેા છે! ઉપરના બજારે ભાવો તદ્દન ગમ્મટલા-દેખાય છે. જેથી સારી તક સમજી નીચેની પેટીઓએ મ્હોટા મ્હોટા સોદાઓ નોંધાવી ખરીદી કરવા માંડી છે!

વિશ્રાંતિ મ્હોટા:-આ પેટીઓએ મ્હોટા પ્રમાણમાં ખરીદી કરેલી હોવાથી પેટીઓનાં 'બોર્ડો' પર ખાસ લખી દેવામાં આવે છે કે:-"શુધ્ધ આલ્કહીવા" તેમજ "સ્વચ્છતા અને ચોખ્ખાપણું, જનમનચરી મીઠાઈ, ભાવનચરી, અમદાવાદી," સાથે વળી "જીવુ અને નળીતુ" વિગેરે..... વિગેરે.....

રંગબીંમો:-આ ઓશીસોએ "પશુ ઉપવાસ માલની સારા જાણમાં ખરીદી કરી છે. જેથી તેઓએ પશુ પોતાની કુશળતા દેખાડવા ખાતર લખી દીધું હોય છે કે:-"તદ્દન નવો બેલ, ખાસ જોવા લાયક એક અવાજ વખણાવેલો મ્હોટો ખરો" તેવાર કરેલા તદ્દન નવી સીનસીનેરી તેમજ કળાપાયકા એક્ટરો" અને "પુર કામઠાઈથી" વિગેરે..... વિગેરે...

હાપાંઓ:-આ ગૃહસ્થોએ પશુ અતિશયોક્તિનેા ઠીક જાણે ખરીદી લઈ જણાવી દીધું હોય છે કે:-"સાન સાથે મગમત આપતું, પહેલુંજ રમુજ પવ." "નિંદોષ મગમત આપતું, રમુજ સાદિયુ." "સાદિયની સેવા કરતું" તેમજ નક્ક પૃ૦૦૦, ૨૫૦૦૦, ૨૧૦૦૦, વિગેરે.....વિગેરે.....

દવાખાનાંઓ:-આ દવા-રોકડારો-આ શીડીઓએ પશુ અતિશયોક્તિનેા સારા ઉપાર કરેલો તેખાજ બોર્ડો અને જાહેરાતો પરથી જણાય છે જેથી કે:-"લોકપ્રિય, તમામ દર્દને દુર કરનાર ".....ના ખાસ ડોક્ટર, શક્તિની દવા, તાકાતની દવા, પુષ્ટીની દવા, રામપાણુ ડવાજી" વિગેરે. તેમજ વળી "પરખેને જીવન કરનાર-મરેલાં જીવનાં કરનાર, દહીયાં દરેકને.....દિવસમાં દુર કરનાર વિગેરે.....વિગેરે.....

મીઠાઈ ભંડારો:-આ વેપારીઓએ પશુ અતિશયોક્તિનેા સારો રોકા જોયો દેખાય છે. તેઓ જણાવે છે કે:-"સુરતી મીઠાઈ, જનમનચરી પેક, જાડી જલેબી, ખાસ તાજા મીઠાઈ, સુખમંતુ માનીતું મધક, તેમજ (હામીનું) પુણે" જેવવાની તાકાત દેવારો) આદીવા લારે, (ગોધા સાથે કુવત કરવાની તાકાત દેવારો) સાલમપાક, તાજા મારાની મીઠાઈ, ચોખ્ખા ઘીનો માલ" વિગેરે.....વિગેરે.....

ફીડમો:-આ સોદાગરોએ પશુ સારા જાણમાં અતિશયોક્તિની ખરીદી કરી લઈ જણાવી દીધું છે કે:-"ખાસ મોટા ખરેખે બનાવેલી, પ્રેમ સારંગીના પાક બજાવનાં, રવરેક પ્રેમજેની, સીએને બોધ લાયક, વિર રસથી ભરેલી, તમારી ખાતોના... શિવમ કેપનીનું ખાસ પીકર, "મીસા.....ના કમખ કમો, મીસા.....ની અભિનય કળા, ધીએકરપર ખસાધારણુ કરેલો પડશે વિગેરે.....

હાલમાં બજારે જ્યારે ઉઠારો મારેલી દેવવાથી આદમી પેટીઓએ તાજામોજ સેદા નોંધાવી માગની ખરીદી કરે છે. હજુ પશુ ઉઠાર સારો થતા સંજન છે, ખીન સેદાઓ નોંધવા નહીં છે. હવે પછી.....

સાફદા રોડક.

ચોડીજ નકલો બાકી છે માટે વહેલો તે પહેલો
આ પુસ્તકના વાંચકને ખાસ અરુધી હિમ્મતે
સુંદર વિનિયોથી મુશોભિત, રસસાગરથી ઉછળતી
અત્યંત લોકપ્રિય નવલકથા

પ્રમાદધનની પ્રભુતા

અથવા

સરસ્વતીચંદ્રનો ઉપસંહાર.

બીજી અવસ્થા પાકું સોલેરી પુરું, એજ હાગળ, મહેલી
સાંપડ ૪૦૦ ૪૧૬૦ રસિક, બોધક વાંચન
આ નવલકથાની હિમ્મત રૂ. ૪-૮-૦ હોવા છતાં

મોજ-મળહની એફિસમાંથી રૂ. ૨-૪-૦
ની હિમ્મતે મળશે. ઉદારગામ માટે પોષ્ટલ ટુકડું.

મોજ-મળહ કાર્યાલય

બીરગામ ગય' સામે ખરાવ બીરગામ મુંબઈ નં. ૪

અસલ વરીકરણુચંદ્ર આ ચમત્કારી યંત્ર
હાથે બાંધી બેની સાથે
તમે લાત કરશો કે નજર મેલવશો તે વચ હોય એવું અમારો
યંત્ર " મનો કામના સિધ્ધિ " શુક મંગલનામને મળત રૂ. ૧૧૦
શેતો ! નક્કી ચોપડીયામાં કસાશે નહિં

અસલ ચીત્રોવાળું કેકશાસ્ત્ર

શ્રી પુરુષોત્તમ સર્વ યંત્ર બેદ મહાધાન અદ્વાસ નીચમ.
યંત્ર-મંત્ર શકત સામુદ્રિક બાહ કણુ ઓળખ કો. રા. ૧૫.
પત્રો-મેનેજર " યુજનાતી છુક હીથો " હાથપસ સીડી

કહેવત છે કે—

કરકસર એ પીએ બાઈ છે!
ત્યારે

નવલકથાઓ, ચોપડી, ચોપડીયા, વગેરેને માટે નવા
ચિત્રોના બેલો જનાવી અર્થમાં ઉતારવાનું સા માટે પૈકું કરો
કો? એક વખત અમારી મુલાકાત તમા, યુજનાતના નાખીયા
અવકાશની પોષીથી ચિત્ર રસ ઉત્પાદાત વિચિત્રતા બેલો
અમારી પાંચ તેજા છે. ધવાન મસ્તા દરે આપીયું. એક વખત
નહોની બેલો પાકું કરો.

અથવા મને-મેનેજર-મોજ-મળહ મુંબઈ ૪

સર્વ જાતની સાંઈકલો

તથા છુટક સામાન મળવાનું ૪૫ વરસનું જીવન
અને બરોગાદાર ટેકાણું

ચાણાવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપના ૧૮૮૦)

૪૩૧-૪૩૪, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ,
(ફેરલેસ મંગલવાલી મહત્ત મોજલાવવામાં આવશે)

મચિત્ર સ્તંભ સમરલોહી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

દેખાકે—કાનજી કાંતીદાસ જોશી તમાકુવાળાને ખાળો
૮૪-૯૨ કાંડાવાડી મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૪ થી ફિઃ, આઠ આના,

પ્રાત રમર સૂષ દેવાના દર્શન સાથે સ્તંભ કરાવતી અથ
ગીતા પહેલ વહેલીજ ને સરળ તથા ચિત્રવાળી દેવાળી હોતોને
નહુ ઉપયોગી થઈ પડી છે અને તેની પ્રતિ હજાર નકલો ખબાર
થવા બાવી છે. આવતી રીવળી ઉપર દસ હજાર નકલ બહાર પાડે.
સાચન સ્તંભ સમરલોહી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પટ્ટ

ફિઃ આઠ આના માપવમાત્રમાં પુસ્તકેર પાસેથી મળશે.

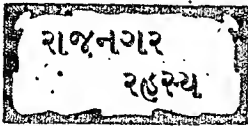
લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મીસ્ટરીઝ ઓફ ધી કાર્ટ ઓફ લંડન

ઉજાડના સતરગી સદીના રાજ પ્રીન્સ ઓફ નેલ્સ અને
અંગ્રેજી તથા ઉમરાવ બલોબોના ચિત્રવિચિત્ર ચોપાળા પાંચ
પાંચ ચિત્રો સાથે દરેક લાગતા ૧૪ આના. આ બન્.
લાંબાતરને ૧૦ આના.

મોજ-મળહ કાર્યાલય મુંબઈ ૪

લખનાર:-શ. શુભદ્રા

(૫૫ અંકથી આંધુ)

(૩૦)

..... હવે શું કરવું એ મને સૂઝતું નથી. મનચંદ્રે જાણી જોઇ આપણી આખરે પાપમાલ કરી નાખી છે. આજના ધર્મજીન્યુસમાં મનચંદ્ર તથા એલિસના ફોટા સાથે જે હકીકત પ્રસિધ્ધ થઇ છે તે દેશમાં પણ સહુના ચાંચવામાં આવશે. કુખ્યાધના, દૈનિક અને અઠવાડિક પત્રો એ હકીકત મહોટા અક્ષરોમાં પ્રસિધ્ધ કરી મરાઠા વધારવાનો પ્રયત્ન કરશે અને તે સાથે જ આપણું નામ હામેશાને માટે બદનામ થશે."

મિસિસ વોટ્સનના મળી ગયા પછી ત્રીજે દિવસે રહસ્યે રંગાએ પોતાની નજીક બેઠેલી ઇરિસને ઉદ્દેશી ઉપરોક્ત વચ્ચન ઉચ્ચાર્યાં. રંગાના હાથમાં આગળે દિવસે રહાંજે પ્રસિધ્ધ થયેલું ધર્મજીન્યુસ નામનું એક દૈનિક વર્તમાન પત્ર હતું.

અને કહેવાની જરૂર છે કે, રંગા અને મિસિસ વોટ્સન વચ્ચે જે વાતચિત થઇ હતી તેમાં મનચંદ્રનું ખરું નામ પ્રકાશમાં આવ્યું ન હોયું. એ વાતચિત વખતે તેણે ઉલ્લેખ કેવળ મિ. શર્માના નામથી થયો હતો. એવીસ કલાક, સૂધી એ હજાર પાઉંડ મળવાની રાહ જોયા પછી મિસિસ વોટ્સને ઉપરોક્ત દૈનિક વર્તમાન પત્રમાં મનચંદ્ર અને એલિસના ફોટા સાથે જે ઇંગ્રેજ હકીકત પ્રસિધ્ધ કરી હતી તેનો મુજબાતી સારાંશ અને અન્ય પ્રસિધ્ધ કરીએ છીએ.

એક કાળા આદમીની બદમાશી

ઉપરના ફોટામાં જે પુરૂષ જોવામાં આવે છે તે પોતાને મિ. રતિપતિરામ શર્માના નામથી જોળખાવવા ઉપરાંત પોતે હિંદુસ્તાનના એક મહોટા રાખતો પ્રાપિટ સંકેતો છે એમ સહુને કહે છે; પરંતુ એ વાત સાચી હોય એમ લાગતું નથી. મહારી કુંવારી કન્યા મિસ એલિસ વોટ્સન સાથે એ પુરૂષનો પરિચય થોડા દિવસ પહેલેં હાઇડ પાર્કમાં થયો હતો. મિ. શર્મા પોતે કુંવારો છે એમ કહી મહારી કન્યા સાથે આપમાં પડ્યો. હતો તથા ધીમે ધીમે તેના પરિચય ગ્રેમનું રૂપ ધારણ કર્યું હતું. શર્માએ મહારી કન્યા સાથે લગ્ન કરી રહ્યો એ હજાર પાઉંડની રકમ આપવા જણાવેલું હોવાથી તથા તે કુંવારી

છે એમ તેના કહેવા ઉપરથી હું માનતી હોવાથી મને તેમની ઇન્ટરિયમાં દરકત ઉઠાવવાનું બીજાની ધાલું ન હોતું. પરંતુ દિવસ પસાર થવા લાગ્યા તેમ જૈમ શર્મા નામધારી કાળા આદમીની વાતોની સમતા માટે મહારાજા અંતરમાં શંકા ઉપજવા લાગી. જે હોટેલમાં તેણે ઉતારો કર્યો છે તે હોટલમાં છુપી રીતે તપાસ કરનાં શર્મા પરંતુએ હોઇ અહીં સ્ત્રી સાથે આવ્યા છે તથા તેની સ્ત્રીએ હાથમાં X X X હારિપટલમાં એક પુત્રને જન્મ આપ્યો છે એવી ખબર મળે મળી. પછપરછ કરતાં એ પુત્ર પ્રસવિની સ્ત્રીને મિ. શર્મા પોતાની સ્ત્રી તરીકે નહિ પરંતુ બહેન તરીકે જોળખાવે છે તથા પોતાની એ વિધવા બહેનનાં બચિચારની વાત છુપાવી રાખવા માટે જ તે અહીં એ સ્ત્રીને બહેન તરીકે જોળખાવે છે! શર્માની હકીકતમાં હાઇડ પાર્કમાં હોવાથી જાણી સંભવ હોવાથી આ હકીકત મહારી બહિરમાં મૂકવી પડી છે. હવે એ શર્મા અમારાથી છુપાતો ફરે છે. એ હજાર પાઉંડ આપવાને બદલે અહીંથી નાસી છુટવાનો પ્રયત્ન કરે છે. હિંદુસ્તાનના કાળા આદમીએ આ દેશમાં આવી કષ્ટકારરચાન રચી બોળી, સરજા હલ્યની હંમેશા કુમારિકાઓને કેવી રીતે ફસાવે છે એવું આ પ્રવાસ છપવું ઉલ્લેખ છે. આ સંબંધીની ફરિયાદ અહીંની પોલિસમાં પણ નોંધાવવામાં આવી છે માટે આ શર્મા નામ ધારી કાળા માનુષ્ય સંબંધી જેને જે માહિતી હોય તે ખુલ્લી કરવાની વિનંતિ કરવામાં આવે છે.

ઉપરની હકીકત નીચે મિસિસ વોટ્સનની સહી તથા ટેકાણું હતું. અરજ:

રંગાનો હકીકત સાંભળી ઇરિસએ તેના હાથમાંથી વર્તમાન પત્ર લઇ ઉપરોક્ત હકીકત વાંચી બોર્ડી એ હકીકતમાં કોઇ પણ સ્થળે પોતાનું નામ કિંધા ઉલ્લેખ જોવામાં આવ્યો નહિ એટલે તેણે છુટકારાનો એક દમ મૂક્યો. વર્તમાન પત્રને નજીક પડેલા ટેબલ ઉપર મૂકી દઇ થોડા સમય સૂધી ચિંતામગ્ન રહી તેણે કહ્યું, "આજ સૂધી આપણે જે સાવધાનતા નાખી હતી તે જ્યાં સુધી પડી છે. જે ફોટો આ પત્રમાં છપાયો છે તે નો આપણા દેશનાં પત્રોમાં છપાશે તો મનચંદ્રના નામની સાથે તમારું અને મહારાજા નામ પણ કલંકિત થશે."

"ઇરિસ બહેન! મહારી મતિ મુંઝાઈ ગઇ છે. આ બાબતે કરે આકટમાંથી આજર સાચાઈ જવી શકાય એવો. એક પણ ઉપાય મળે સજતો નથી." અંતરના ઉઠાણમાંથી એક નિઃશ્વાસ મૂકી રંગાએ કહ્યું.

"સંકટ સમયે મહારાજા નહિ જતાં ધીરજ રાખતી જોઇએ તથા સૂક્ષ્મ છુપિયાઈ મંકટમાંથી મુક્ત મનાવી માગે શોધવો બેજાનું. હું એમ ધારું છું કે, મિસિસ વોટ્સને કેવળ પૈસા પડાવવાની લાલચથી જ આપણું પગલું ભર્યું છે. તેને જે ચાલુ રકમ આપી આપસ આપસમાં નિષ્ણ કરવામાં આવે તો વાત આટલી લેણીજ અટકે, તથા પેપરમાં પ્રસિધ્ધ થયેલી હકીકતને ઉઠાડતી

નાખવાનું પથુ બની શકે ” ઇતિહાસે ગભીર બાવથી પોતાની વિચાર દર્શાવે છે.

“ તમારું કહેવું અચૂક અરો અર છે, પરંતુ હાલમાં મહારી પામે લગભગ પાસેથી પાકેડી નેટલી રકમ સિદ્ધ છે એ જાણમાં એકાદી બે હજાર પાકેડીની રકમ લીધા સિવાય મિલિસ વોટ્સનનું મનનું સમાધાન થાય તેમ નથી ” રલાએ પોતાની મુશ્કેલી જણાવી હતી.

“ ત્યારે પછી લમણે હાથ મૂકી ને થાય તે આપણે લાગ્યા રીધી જેવું નેટલે પોતાની કુવારી કન્યાને કસાવવા બદલ મિલિસ વોટ્સનને પોલિસમાં ફરિયાદ મોકલાવી છે તેથી વિના વિલંબે પોલિસ મહેનતરૂને ગિરફતાર કરશે તથા કન્યાને અતે તેમને સળ પથુ ભોગવવી પડશે પોલિસ તમારી જુવાની લેવા આવે એવો પથુ સભવ છે, આવી વિષમ વિષદમાંથી કેમ છુટ કરો મેળવવા એ સંકટ નથી ” ઇતિહાસે પથુ નિરાશાનું દર્શન કરાવ્યું.

પુનઃ બન્ને જણી થોડા સમય સુધી ચુપ રહી એવામાં એકાએક કાંઈ વિચાર આવતા રલાએ ઇતિહાસ બન્ને હાથ પકડી કહ્યું, “ બહેન ! આને હું તમને એક અત્યંત મહત્વનું કાર્ય સોંપું છું ને દુભાગી પુત્રને મહેનત આપો છે તેને હું આજથી જ તમારા હાથમાં અર્પણ કરું છું મહારા એ અભાગી પુત્રને લઈ આવતી કાલે ઉપડતી રતીમરમાં તમે અહીંથી દેશ તરફ ઉપડી જાઓ એવી મહારી ઇચ્છા છે તમે મહારા પુત્રને પોલિસ કસ્ટોડીમાં રાખી શકો છો એવી રકમ તમને મળે એવો બદલો તમને હું કહું છું ઘેર જ્યાં પછી તમે એકલા મહાત્મ પુત્ર રામપ્રસાદને મળજો બીજી ને વ્યવસ્થા કરવાની છે તે હું અહીં બેઠે જ કરીશ ”

ઇતિહાસ રલાના આ વચન સાંભળી વિચારમાં પડી ગઈ તેણે કહ્યું “ તમે તમારા મન સાથે શો નિર્ણય કરો છો ? ”

“ કાંઈ નિશ્ચય કંઈ નથી કૃપા કરી તમે મહેન કાંઈ પૂછપરછ કરશો નહિ ઘેર જઈ રામપ્રસાદને મળ્યા જવામાં તમે સંભવ રાખશો નહિ એની સાથેની મુશ્કેલી તમને ગેરલાભ નહિ થતા લાભ થશે ” આમ કહી નજીકમાં સૂઈ રહેલા પોતાના નવજાત બાળકને ઉચ્છેદી રલાએ તેના મુખ ઉપર એક સુબળ કાંઈ તે ગમે એવી અંધમાં રતી હોવા છતાં પેના સતા નોત ત્યાગ કરતા તેનું હૃદય ખરાબ આડું તેની બન્ને આંખો આસુથી ભીંજીઈ ગઈ ઇતિહાસે વિશેષ કાંઈ કહેવાની ઇચ્છા નહોતી એમ રલાના આ વર્ણનના મુખભાગ ઉપરથી લાગતું હતું છતાં કંઈક કંઈક થયેલા હોવાથી તે કાંઈ બેલી રાખી નહિ પોતાના કંઈકાં પી સાના મોતીની એક માળા કાઢી તેણે એ દબાવ્યા બાદ કંઈકાં પાકેડીની દીધી અસાની બાળક રન્ય દિવસી માતાના મુખ તરફ દેખાડી ત્યાં પુનઃ એક વખત બાળકને સુત્ર મારી તેને પોતાના હૃદય સરસી ચાપી કાળજીને નહિ કરી રલાએ ઇતિહાસ હાથમાં આપી પછી તેણે શો પાકેડીની

નેટલી ઇતિહાસે આપતા કહ્યું, “ કાલેને કાલે તમે અહીંથી આવશો જાઓ મહેનતરૂની અને મહારી આગળ સ્વચ્છાઈ એવો એ નરોત્તમ મહે શોધી કાઢો છો હવે તમારે અમારી ચિંતા કરવાનું બંધ નથી મહારા આ અભાગી પુત્રના કંઈકાં મહે, ને મોતીની માળા પહેરાવી છે તે હમણેથી મહારા સ્વચ્છાઈ સિદ્ધ નથી તે કંઈકાં જ રહેવા દેજો ”

રલાનો હેતુ ઇતિહાસ અચૂક અરો સમજી ગઈ પરંતુ એ સળથી તેણે કાંઈ પૂછપરછ કરવાનું સમયોચિત ધ્યાન નહિ કરવા પૈસાની બળી કિંવા લક્ષ્મીની લાલચ હતી, રલાનો પુત્ર પોતાના કબજામાં હશે તો લક્ષ્મી મેળવવાની પોતાની ઇચ્છા સહેલાઈથી સંજીવ થશે એવી જ તેની ધારણા હતી તે રહે પાસેથી વિદાય લઈ ચાલી ગઈ.

બીજે દિવસે દશ વાગે ઇતિહાસ દેશ તરફ નિવૃત્ત થઈ ત્યારે જ દિલ્હી રહાને સંઘર્ષો વર્તમાન પત્રમાં નીચેની હળા પ્રસિધ્ધ થઈ.

હૃદયપરદામાં એક હિંદી સ્ત્રીએ કરેલી વ્યાસમહાત્મ્ય

XXXXXXમની હૃદયપરદામાં એક હિંદી સ્ત્રીએ વર્તમાનમાં થી સુચી આપવાત કથો છે એ માંડ સાથે એક હિંદી દાસી હો તે એ બાળના નવજાત બાળકને લઈ હિંદુસ્તાન તરફ આવે રહેવારૂં ઉપડી ગઈ છે અન્યથાની વાત એ છે કે, મિલિસ વોટ્સનની કુવારી કન્યા મિલિસ એનિમ વોટ્સનની મિ. રતિપતિ રામ રામી નામના ને હિંદી તરફ પુનઃપ્રાપ્તી પ્યારમાં ફસાઈ છે તથા તે તરફ હમણું પોલિસના કબજામાં છે તે તરફ સાથે જ આ વ્યાસમહાત્મ્ય કરનાર સ્ત્રી થોડા વખત પૂર્વે દિલ્હીમાં અહીં આવી હતી અહીં આ પા પછી તેણે એક પુત્રને જન્મ આપ્યો હતો આપવાન કરનાર સ્ત્રી મિ. રતિપતિરામ રામીના બાપડી થાય છે કે બેન એ વિષયની પોલિસ તપાસ ચલાવે છે એ બાળકે શા કારણથી આપવાત કથો છે એ હજી જણ્યું નથી પોલિસની મહેનતરૂનીથી અને એ બાળકો ફોટા મેળવવામાં આવના અકા પ્રસિધ્ધ કરીએ છીએ.

અપૂર્ણ

બાલતો કાગળ.

ભાષણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નોટક.

(લે-રા હરિદ્વર દિવાના)

મુદ્રણ આઠ આના

બહારગામવાગ્યાએ ૯ આનાની દીગડ બીડવી

મોજ-મળહ કાર્યવિહાર

ગી-ગાય બહાર બહાર ગી-ગાય ગી-ગાય

ગુરુ-શિષ્ય

(ચોડા સુધારા વધારા સાથે)

લખનાર—ડૉ. ઉપેન્દ્ર ન. દાકર

પાત્રો—સુરજરામ મહેતાજી, ચંદુ, રતિલાલ, વિનુભાઈ,
અને તોફાનીશંકર

મવેશ ૧ લો

સ્થાન—નિશાળ

ગુરુ:—છાકરાઓ, જો કે તમે કકકો શિખી ગયા છો, છતાં આજે મારા વાંચનામાં એક નવીન કકકો આવ્યો છે તો તે હું તમને શીખવું. (જ્યા વિચાર કરીને) મને વિચાર થાય છે કે હું તમને કાલે શીખવીશ, કારણ કે, મ્હારું મન રિચર નથી. દવા લેવા દવાખાનામાં જવું છે. (એમ કહી કકકો વાળો કાગળ પાછો ખીસ્સામાં ઝૂકે છે અને ખિસ્સામાંથી દવાની શીશી બહાર કાઢી ટેબલ પર મૂકે છે.)

તોફાનીશંકર:—પણ સાહેબ લાવો શીશી, હું દવા લઈ આવું, આપ કહેશો તે પ્રમાણે હું ડોક્ટર સાહેબને કહીશ (બાજુમાં મોં રાખીને) કકકો શીખવે મટયો, દવા લેવા જવા દે, એટલે રમતા રમતા જઈશું અને રમતા રમતા આવીશું એટલામાં વખત પણ પૂરો ચશે.

ચંદુ:—આપો સાહેબ તેને શીશી, તે દવા લઈ આવશે.

ગુરુ:—કહેવું બરાબર છે, લે તોફાનીશંકર આ શીશી, ડોક્ટરને કહેજો કે અમારા સુરજરામ મહેતાજીના ઘરમાં તાવ જલદી ઉતરી જાય એવી દવા આપો.

તોફાની:—જાઉં છું, જલદી તાવ ઉતરી જશે એવી દવા લાવીશ.

ગુરુ:—અથવા ચંદુ, તેને પાછો બોલાવ કેમકે તે મારું કહેવું બરાબર સમજ્યો નહીં હોય.

ચંદુ:—અથવા તોફાનીશંકર ? પાછો આવ, સંભળ, સાહેબ. શું કહે છે તે બરાબર સમજ્યો છે ?

તોફાની:—ના, હા, હા, બરાબર સમજ્યો છું.

ચંદુ:—મારે શું સમજ્યો છે તે બરાબર મને કહે.

તોફાની:—મ્હને મહેતાજીએ સાફ કહ્યું છે કે તેમના ઘરને તાવ આવ્યો છે માટે તાવ ઉતરી જાય એવી દવા આપો.

ચંદુ:—અથવા, ‘ઘરને’ તાવ આવવો હશે ? એમ નહીં પણ ‘ઘરમાં’ તાવ આવ્યો છે, એમ કહેવું. એમ હોય તો તાવ મોટાજી પાસે ખુલાસો કરીએ. (એમ કહી જાને સુરજરામ મહેતાજી આગળ આવે છે.)

શરમ મહેતાજી આગળ આવે છે.)

ચંદુ:—સાહેબ, આ તોફાનીશંકર આવ્યો.

ગુરુ:—અથવા તોફાનીશંકર, ડોક્ટરને શું કહીશ ?

તોફાની:—સાહેબ, ‘ઘરને’ તાવ આવ્યો માટે ‘મા’ દવા આપો, એમ કહીશ.

ગુરુ:—(જ્યા મોં બગાડીને) તમે હજી આકરણ પણ શિખ્યા નથી. ‘ઘરમાં’ એટલે શું ?

તોફાની:—સાહેબ, પણ શિખવાયું હોય તેમ. ‘ઘરમાં’ એટલે ઘરની અંદર બહાર નહિ.

ગુરુ:—આ તો જંગમી છે, એવકૂર ઘરમાં એટલે બેસો.

તોફાની:—પણ તમે તો એવકૂરના મારતર. સારું સાહેબ, ઘરમાં બેસો તાવ આવ્યો છે, એમ કહીશ. (એમ કહી ચાલ્યો જાય છે એટલે મહેતાજી કકકો શિખવવાને ત્રાસે ખીસ્સામાંથી કાગળ કાઢવા જાય છે પણ એટલામાં થોડે દૂર જઈ પાછો આવી તોફાનીશંકર શંકાથી પુછવા લાગ્યો.) પણ સાહેબ, આપના માથા, મોઝાં ભેન, તથા મહેતાજી એમ ત્રણ છે અને શીશી તો એકજ છે માટે ખીજી બે શીશી માગશે તો મ્હારે શું કરવું તેના ખુલાસો લેવા આવ્યો છું. બધાની ભેગી દવા એકજ શીશીમાં લાવવી હોય તો લાવું.

રતિલાલ (તોફાનીશંકરને બાજુમાં લઈ જઈ):—અથવા તોફાનીશંકર, બેસોના અર્થ સમજ્યો નહીં ? બેસો એટલે મહેતાજીને તાવ આવ્યો છે.

તોફાનીશંકર:—હા, હવે બરાબર સમજ્યો.

(સુરજરામ મહેતાજી ખીસ્સામાંથી કાગળ કાઢી કકકો ગાય છે અને તે જ અક્ષર સુધી આવે છે એટલામાં તોફાનીશંકર દવા લઈ આવે છે.)

તોફાની:—સાહેબ, દવા લઈ આવ્યો. ડોક્ટર સાહેબ તો બહુજ લલા છે. આપનું નામ દીધું કે દવા ઘરતજ આપી.

મહેતાજી:—પણ સુરજ, દવા મ્હારા માટે તો નથી લાગ્યો ને ?

તોફાની:—ના સાહેબ, આપનું નામ દઈ આપની મહેતાજી દવા લાગ્યો છું.

ગુરુ:—હજી બોલવામાં સુધયો નહીં. મ્હારા ત્હારાનો વિચેક સમજ્યો જોઈએ,

તોફાની:—મ્હારું શું અને ત્હમારું શું એની પણ મ્હારામાં સમજણ નથી ? એમાં શું સમજવું હતું ? મ્હારું તે મ્હારું ને તમારું તે તમારું તે મ્હારું કહેવાય નહિ અને મ્હારું, તે તમારું કાંઈ કહેવાય નહિ.

વિનુભાઈ:—અથવા તોફાની, મહેતાજી કહેવું સમજ. મહેતાજીને એમ કહેવાય નહિ કે “દવા આપની મહેતાજી માટે લાગ્યો છું.”

તોફાની:—પણ રતિલાલે શિખવાયું હતું કે “બેસો એટલે મહેતાજી” માટે મહેતાજી આવે બેસો તો તોફાની નહીં.

કહેતા પ્રમાણે " દયા આપનાં બેરોં માટે લાગ્યો છું. " એમ અર્થ થાય.

રૂતિલાલ:—અરરર ? બેવકૂફ એમ બોલાય કે ? તને સમજાય પડે છે હાલિ ? તારી છાત્રી કાપી નાખવી બેઠકએ.

તોફાનીશંકર:—અરે પણ બેવકૂફના લાઇખખં છલ કાપવાના તો ફિસા બેરોં છે. છલ કાપના માટે આજે મુકા સારું નથી.

ગુરુ:—હોકરાઓ, હવે શાંન થાવ, તોફાનીશંકરને હવે કાઢ છોડો નહીં. અથવા તોફાનીશંકર, તું બોલવામાં ચાલક છે પણ વિવેક શિખ.

તોફાની:—શિખવા વારતે મહેં લાલભાઈ લસણવાલાને અને તીમંગેશી પાસે મુરત બનાવ્યું હતું, અને બે મુરત પહેલાં શીખું છું તો જીવી જઈ છું. "

ગુરુ:—હીક, હોકરાઓ આજે તો તથને ગ અક્ષર સુધી કકકો શિખવામાં આવ્યો છે બાકીના અક્ષરો કાલે પુરા કરીશું. દયા આપી છે અને વખત પણ પૂરો થયો છે, થંટ વાગ્યો છે, ચાલો નજર પુરાવો ૧-૨-૩-૪-૫-૬-૭ વરદમાતરમ્.

(આમ કહી બધા ન્યપ છે.)

(પહેલો પ્રવેશ સમાપ્ત.)

પ્રવેશ ૨ એ

૨થજન-નિશાળ

ગુરુ:—કાલે બાકી રહેલો કકકો શીખવું; "ગા" અક્ષર સુધી તો તમે સારી રીતે શીખી ગયા. હવે "લ" થી શરૂ કરીએ.

(મહેતાજી "લ" થી શરૂ કરી કકકો પૂરો કરે છે.)

ગુરુ:—હોકરાઓ સાંભળો, કકકો પૂરો થયો; માટે હું તમારી પરિક્ષા લઈ કેમ તૈયાર છોને ? અથવા તોફાનીશંકર. કકકો તો તને આવડે છેને ?

તોફાનીશંકર:—હા, સાહેબ બધો તો નહિ પણ ચોરો થયો આનો છે.

ગુરુ:—એમ કે ? ચાલ તમારે તો તારા એકલાની જ પરિક્ષા લઈ બેઠું છું. પરિક્ષામાં કેવો નીવડે છે ?

(એમ કહી. મહેતાજી, એકલા તોફાનીશંકરની જ પરિક્ષા લેવા લાગ્યા.)

ગુરુ:—અથવા તોફાની, આ તે લસ્યો કેવો ?

તોફાની:—ભાઈ લાકે ખાવા જેવો.

ગુરુ:—શાખાર તોફાનીશંકર, તું હીક હાજર જવાબી જણાય છે. તે "લાલાજી" ને બદલે "લાડુ" શબ્દ ગોઠવી દીધો, તોફાની:—ભાઈ, પરમેશ્વરને સેવો.

ગુરુ:—ખરી વાત, તોફાનીશંકરની બુધ્ધિમાં તો પાર નથી. પદ મેળવવાની બુધ્ધી ! "પાથો ગોપાળા" બદલે "પરમેશ્વરને

સેવો" એવું સુંદર પદ ગોઠવી દીધું (પછી ચંદુ તરફ નજર કરતાં) અથવા ચંદ્રકાન્ત. આ તે દોઢો કેવો ?

ચંદુ:—ભાઈ દેશમય જેવો.

ગુરુ:—બોલ તોફાનીશંકર આ તે મંગ્રો કેવો ?

તોફાની:—મહેતીજીના જેવો.

ગુરુ:—બેવકૂફ, શું બકે છે ? આ તો વખાણી ખીચી

શીતે વળગી. તારું ચિત્ત કયાં ફરે ?

તોફાની:—સાહેબ આપે ચંદ્રકાન્તને દદાનો અક્ષર પુછેલો તે ઉપરથી માફ દીલ એકદમ દવાખાના ઉપર મયું અને 'ધરમ' એટલે 'બેરોં' અને 'બેરોં' એટલે 'મહેતીજી' એ શબ્દો સાંભરી આવ્યા. તેવામાં આપે મને મગમા અક્ષરનો સવાલ પુછ્યો તેથી એકદમ મારા મનમાં મહેતીજીના વિચારને લીધે મગમાના જવાબમાં "મંગ્રો મહેતીજીના જેવો" એવો જવાબ બુલથી અપાઈ ગયો છે માટે માફ કરજો. આપના હજીવા પ્રમાણે માલુમ જૂતને પાત થાય છે !

ગુરુ:—તોફાની, હું તને મારી બધું છું, ફરીને આવી જાય કરીશ નહિ. (ચંદુ તરફ નજર ફરી) પણ અરે ચંદુ, "તેનામાં અઝમક અને વર્ણસંગાઈ એવા અલંકારોના સંસ્કારો પડેલા છે.

ચંદુ:—સાહેબ, પણ અઝમક એટલે શું ?

ગુરુ:—તેનો અર્થ બહુજ ઉડો થાય છે.

તોફાની:—સાહેબ, તે કેટલા હાય ઉડો દરો ? કાઢ દર પંદર હાય ઉડો તો નહિ હોયને ?

ગુરુ:—ઉડો એટલે તમારાથી સમજી શકાય નહિ તેવો (તોફાની તરફ નજર ફરીને) અથવા તોફાનીશંકર તું બે બરાબર લજરી અને પિંગળ શીખરી તો આગળ જતાં જરૂર સારો કવિ પાકશે. પણ તું જરા તોફાની છે. કેમ વારું ચંદ્રકાન્ત.

ચંદુ:—સાહેબ, એજ કારણથી તેનું નામ તોફાનીશંકર પાડેલું છે.

ગુરુ:—કેમ તોફાની, ખરી વાત છેને ?

તોફાની:—સાહેબ મારું કાલે મારી ફળખાને પૂછી જવાબ આપીશ પણ સાહેબ મારો નહિ તો કહું.

ગુરુ:—(પુરી થયેને) સંખેથી કહે, નહીં માફ.

તોફાની:—તમારે સાહેબ, આપ સુરજની માફક જમક અમક યાવો છો તેથી આપનું નામ આપની ફળખાએ સુરજનામ પાડ્યું છે ?

ગુરુ:—તોફાની, તું ખરેખર બુધ્ધિશાળી છે, તારી બુધ્ધિના લખાણ દોઢાણ ઉપરથી એવું જણાય છે.

હોકરાઓ થંટ વાગ્યો. નજર પુરાવો ૧-૨-૩-૪-૫-૬-૭ ચાલો જઈએ. વરદમાતરમ્ (એમ કહી ચાલતા થયા.)

" ગુરુ શિષ્ય " સંવાદ સમાપ્ત.

રશીયાનું અવેશત

ધણાઓનું એમ કારણ હતું કે, રશીયાના ઝર અને તેના પરિવારના નારા થયા સાથેજ તેનાં અવેશતનો પણ નાશ થઈ ગયો છે; પરંતુ હાલમાં બધાવામાં આવ્યું છે કે, તે અવેશત સારી રીતિમાં છે અને સોવીયેટ સરકારના હાથમાં સુરક્ષિત છે. તેમાં કે અલગરચુકત નજી વિશેષ કિમતી ગણાય છે.

૧ રાજ કંઈક નવું—આ કંઈ ૧૭૮૪ માં બનાવવામાં આવ્યો હતો તેવું વર્તન ૧૦૩ ફેરેટ છે બપોરે તેના માથા પર 'અરક્ક' નામની હીરા ખીરાજ છે, આ હીરાને માટે ઘણી કંતકયાઓ કરેલામાં આવે છે.

૨ મોતીની માળા—આ માળા ૧૮૬૦ માં બનાવવામાં આવી છે. મોતી અંકુશિનાં અને અતિ ઉત્તમ છે. 'વર્તન' અગળ ૩૨૦ ફેરેટ છે. હાલતીય પુરાતન હીરાની સાથે આ મોતીઓને ગોઠવવામાં આવ્યા છે. હીરાનું વર્તન ૧૩૨ ફેરેટ છે.

૩ સોનું એન્ડના ચિહ્ન રૂપ અલંકાર—આ અલંકાર ૧૭૬૬ માં બનાવવામાં આવ્યો હતો, હીરાઓ ઉત્તમ પ્રકારના તેજસ્વાળા છે. આ હીરાઓ સિંદહ દિવસ છે અને તેનું વર્તન ૧૫૨ ફેરેટ છે.

૪ રાજચિહ્ન રૂપ રૂપ ચિહ્ન—આ ગોળા ૧૭૮૦ માં બનાવવામાં આવ્યો છે. મધ્યમાં આવેલું માણેક ગોળાકાંડાનું છે, અને તેની આસપાસ સરખા હીરાઓ જડી લેવામાં આવ્યા છે. શિરે લાગ પર ખીરાંતી ધમની નીચીની કોસની નીચે સિંદહદિવસે એક ૨૦૦ ફેરેટ વર્તનનો ઇન્ડિયન ઘણી ગજવામાં આવ્યો છે. મણીનું સૌન્દર્ય અત્યુચ્ચનીય છે.

૫ ન્દાનો રાજચુક્ર—આ રાજચુક્ર પ્રથમ સમ્રાટ પોલતા આદિથી બનાવવામાં આવ્યો હતો, તેમાં જડેલા હીરાઓ આસપાસનાં અને પ્રેક્ષકતા છે. વર્તન ૫૮૪ ફેરેટ છે.

૬ રાજસભાનો મોટો ચુક્ર—આ ચુક્રને સમ્રાટનો એક ચુક્ર ગણવામાં આવે છે. ૧૭૬૬ માં મણી ચુક્રાપી સુશોભિત બનાવવામાં આવ્યો છે, આમાં ધણુ હાલતીય પ્રતીન હીરાઓ શોભી રહ્યા છે; હીરાઓનું વર્તન ૨૮૦૫ ફેરેટ છે. આથી ઉપરના લોગમાં પદ્મચત્ર મણી અને બંને બાજુએ ચુક્રાસરો છે.

નવું ધર્મના બાળક

રશીયામાં નવું ધર્મના એક બાળકને લાવવામાં આવેલ છે. તેના શરીરનો અર્ધો ભાગ છોનો છે, બપોરે અર્ધો ભાગ પુરનો છે. માત્ર તેનું માથું અને મોઢું એકજ છે. તેની ઉંચર સાત વર્ષની છે, તે સારી બોલી બોલી શકે છે.

અમેરિકાનું લગનનું જાગર

અમેરિકાના સુપરટેન્ડેન્ટ રોટમાં વિવાહ-વિનંદિ—છુટાછેડાનું પ્રમાણ એટલું બધું વધી ગયું છે કે, દરેક સાત, બેઠામાંથી એક એક છુટાછેડા માટે કોર્ટમાં અરજી કરે છે. હાલમાં મોસ્કોના ને-સ્ટેર પોતાનો રિપોર્ટ કરતાં બધાનું છે કે, ૨૯૪૪૯૬૬૬ પતિ-ઓએ અને કાલમિયામાં ૪૫૮૩૦ કંપતિઓએ છુટાછેડા માટે અદલાલતમાં અરજીઓ કરી હતી. ત્રીજા વર્ષે કરતાં થપા વર્ષમાં ૧૫૫૪ છુટાછેડાના કેસો વધારે નોંધાયા હતા. હિન્દુસ્તાનના કોર્ટ-શીપ અને ક્રીકવના દિમાપતિઓએ આ પ્રથમ વિચારવા નેજો છે.

ચોખા કે અમૃત

નદીયા છલ્લામાં આવેલા રાડાગનપુરમાં ગણેશ મંડળ નામના શુદ્ધચત્રી સત્તર વરોની કન્યા મલિના બાળા થોડા વખત પહેલાં રાજમસત બની બિહાનામાં પડી રહેલી. ૫૫ આસો શુદ્ધ પુરના દિવસે લાગુ બાળનમાં આવેલાં કેવરમાનની માનના કરી. તેણે ઉપવાસ કર્યો હતો. આખી રાત એકાંત ખાનથી તેણે જમરણ કરી, તેવું ખ્યાન થયું હતું. પ્રાતઃકાળમાં નેવેલા ચોખા ખાઈ તેણે જમવાન થયું હતું. બપોરના ભોગન સમયે તેણે બે ચાર કાળીયા બનાજ ખાઈ હતું. ત્યાર પછી જમવાની તેણે મનગલ થઈ નથી. તેના આત્મીય સ્વજનો તેને કિતમોતમ પ્રકારનાં ભોજનો તેની પાસે ધરાવે છે, પરંતુ તે તેના સ્વચ્છ પછુ કરતી નથી. આટલા દિવસના ઉપવાસે હોવા છતાં તેનું શરીર જરા પણ સ્તીષ્ઠ થયું નથી.

વિચિત્ર વાતો

વર્ષમાન છલ્લામાં બળમના ગામના રહેવાસી અરવિન્દ સમન્તની એક ગાયે મહિનામાં બે વખત વાહકાને જન્મ આપ્યો છે.

છુપી પોલાસ

વાર્ષિક સ્વચ્છ-૨, ૩૭ બી. પી. સાંધે ૨, ૩-૨-૦

હિંદ અહાર ૨, ૫

સંખ્યા: ૧૦૪-૧૦૫ ક. યોગ્ય,
અગ્રા બીહાર મીસામ મુખ ૪

મોજ--મજાહ, ઈનામ માળા નં. ૩

રૂપિયા પચ્ચીસનાં સોળ ઈનામો.

નાયે જણાવેલી કુપનમાં આગામી ગુજરાતી સાહિત્ય

પરિપદને માટે

પરિપદના પ્રમુખ ધરાને લાયક

પાંચ યોગ્ય વિદ્વાનોનાં નામ

લખી મોકલનારાઓમાં રૂ. પચીસનાં

સોળ ઈનામો વહેંચી આપવામાં આવશે.

ઈનામની વિગત-રૂ. ૫-૩-૨ નાં એક એક મળી કુલ રૂ. ૧૦૮ રૂપિયાનાં આઠ, બાર આનાનાં બે, અને આઠ આનાનાં ત્રણ મળી કુલ સોળ ઈનામો આપવામાં આવશે. આ બધા ઈનામોના શેકડા રૂપિયા નહિ આપતાં તેટલી કીમતના અમારી

પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે. પુસ્તકો મોકલવાનો ઈનામ મેળવનારને શિર છે.

આ ઈનામનું પરિણામ તા. ૩૧-૧-૨૬ ના અંકમાં આપવામાં આવશે

કુપન તા. ૨૭-૧-૨૬ બચાવના બાર સુધી લેવામાં આવશે.

તા. ૧૭-૧-૨૬

પાંચ યોગ્ય વિદ્વાનોનાં નામ

૧ ૨ ૩

૪ ૫

લી.

રૂ.

પે.

શું.

એક ભોળો ભાલો ખેડુત-ખાહાદુર ખહારવટીઓ

શા માટે બન્યો ? ?-શું કારણથી થયો ? ?

બાળખાઉ શાહુકારનો વારસ-સીનેમા કંપનીના માલેક !!

ઉઠાર દિલનો ખહારવટીઓ રાજ અને દેશને ખાતર લણઈ પર જવા તૈયાર

કોહીનુર ક્ષીલમ કંપનીની ક્ષીલમ

વીર આહીર

શનીવાર તારીખ ૧૬ મીથી શરૂ.

બરી બેન લોભવશ બની પકડાવવા તૈયાર થઈ-પણ મોટે માનેલી બેનની હાંસરી વિદાય-જરૂર જીવે.

કોહીનુર સીનેમા

એવડ' થીએટર

કાલખાદેવી રોડ

શની-બિ તહેવારને દિવસે વધારાનો ખેડ ૩ વાગે દરરોજ ૫-૭-૬-૧૧

સીનેમાના સમાચાર

લખનાર:—રા. ચિત્રપટ્ટ

નવી ફિલ્મ—

નદાર સિંહ ડાકુ—રોયલ આર્ટ સ્ટુડીયોનાં ઐતિહાસિક ચિત્રપટ્ટ. લેખક અને કલેક્ટર મી. પી. મિશ્ર બી. એ.

વસ્તુ—ઇ. સ. ૧૭૬૫ ની સાલમાં રતનપટના રાજ દરબારમાં ચાલી રહેલી રાજ ગાદી મેળવવાની ખરપટ ઉપરથી ઉપગતી

ક્રિયાવામાં આવેલી છે. બ્ય.

લિયારિયુ પ્રધાન પત્ની ચપ

દાનાં સ્ત્રી આરિયો, રાજગાદી

મેળવવાની મહત્વાકાંક્ષામાં

મેલાતા દાવપેચ અને ડાકુ

નરીકે ઓળખાતા પશુ વસ્તુતઃ

ફિલ્મના ખરા હક્કાર વારસ

નદારસિંહ તરફથી તેના

પાપનો ઉઘા વાળવાના ચર્ના

સાથે લખાં પરાક્રમેથી ફિલ્મ

સરખર છે. વસ્તુતઃ એક

સારો છે પણ નેપો નેપો

તે ઉત્તમ થતો નથી. નદાર

જે સિવાય, રાજ, પ્રધાન

મુરાજ તેમજ પ્રધાન પત્ની

માંથી એક પણ ફેરકટર

તરી રીતે ખીલતી રહ્યા

પી કે જેની છાપ પ્રેક્ષકાના

ન પર પડે. કેટલાંક સેટીંગ્સ સારાં ગોઠવાયાં છે. ફેરોગ્રાફી

ધોરણુ ફીક. આઉટડોર લોકેશન્સમાં નદારસિંહ ડાકુની છાપણી

લક્ષ્ય પ્રવધાનમાં બતાવવા કરતાં ગીરીયુદ્ધા નેપો રથજે બતાવી

તે તો ફીક સાત દૃશ્યને ખાતર બતાવવામાં આવતા વાધના,

સીના અને કેદખાનાના રાત્રીનાં સારા અને કોવ્વલ ઉત્પન્ન કરે

વા છે. એક દેર મી. મિશ્રની અગાઉની કૃતિઓ કરતાં આ કૃતિ

ફેર ફીક કેવી શકાય યુનીવર્સીટીની ઉપાધી નહિ ધારણ

રખાવવામાં પણ દેશી ફિલ્મના ઉદ્યોગમાં સારી ફિલ્મો રજુ

કી ગયા છે, બ્યારે મી. મિશ્ર નેપો કેળવણેલા કલેક્ટર

ને લેખક પાસેથી. અત્યાર સુધીમાં એક પણ મારટર પીસ

કેસર ન નીકળે એ અગત્યથી ભરેલું છે.

ટાઇટલ—અંગ્રેજીની આખાદ નકલ કરતાં યુનિવર્સીટીનાં અધ્યક્ષ

તરી ભરપૂર.

અર્થિનય—

અપભ્રંશ—મેગમ કાનખા-દરેક સીનમાં એકજ પ્રકારની એક્ટ્રીસા નામ પ્રમાણે કામમાં કેમ નવીનતા આવતી નથી ?

વિમત્ર—મિસ ઇન્દુ-નાથ સાથેની રમન વખતે બતાવેલી દિશત વળાણને પાત છે. સમજને કામ કરનાર રોયલ સ્ટુડીયોમાં જે કાંઈ નહીં હોય તો મિસ ઇન્દુજ છે. મુખ પરિવર્તનની અને ભાવ દર્શનની તેની કળા પ્રેક્ષકો પર સ્વોટ છાપ પાડે છે. તેની પાસેથી કામ લેનાર સારા કલેક્ટર હોય તો દેશી સિનેમા નદીઓમાં તે અપરિવર્તિત આવે

નદારસિંહ—મી. જી. કામ ફીક ફેર છે અને લાલિયમાં ઉત્તમ નટ થવાની આશા આપે છે.

દુર્જન—મી. ભાવે. એકઅપ અને અભિનય-ચોક્ક પશુ સારું

વર્ધસિંહ—મી. વજીલ-મુની

કાર્તીનાં પાણી ઉતરતાં કેમ

દેખાય છે ?

અંકકલા-મિસ સુકુ-દેરી

નદીઓમાં સારકાંબમાં પહેલો

નંધર

એક દેર સાધનની વિપુલતા

અને ઉત્તમ નટ-નદીઓના

રસાદે બોલા છતાં ખીલ કંપ

નીઓની લલિતતામાં રોયલનાં

પિક્ચરો નેપો નેપો

કેલેક્ટરને કિતરતાં નથી, એ

દિલગીરી ભરેલું છે. અમે

આશા રાખીએ છીએ કે,

અણુ શેક નેપો આ ધધાની

ખીલવણી માટે સખત મહે-

નત કરી રહ્યા છે તેઓ

અ. મો. મ.

આ ખાખી રોપી કડાકી 'રોયલ' પીકચરો બહાર પાડવા પ્રયત્ન કરશે.

રેડુડીયા ટેંકેસર—

સારકેરી—એકદમ મહેનત કરી લેવાર કરેલું પ્રોડક્શન સારું

બપુ જેની ખરી નાક તપાસતી મુરકેલ કે સા કારણે સારું ચુકું

ત્યાં બીમાં ફેલ જતાં રીપો ઉપર ચડે અને નીચે ઉતરે જેથી

કમા પોષ્ટ પર છે તે બજુતું અને બજાવતું પશુ મુકેલ.

પશુ ડુંકામાં વચગાળે-દાવક-ડાકલ-ચિત્તિમાં સદા બાવના

ચીચતી આપક સપાલા વિનાની વધપટ.

એનેન્ડર—સાતાના રોપમાં ધરી ધરીમાં ઉડાવો ખારી

પાથી જ્યાં ના ત્યાં.

શનિવાર તારીખ ૧૬ મીથી શરૂ થઈ છે

કોહીનુર ફીલમ કંપનીની મી. દેવેની લખેલી
અદ્ભુત રસથી ભરપૂર ચતુરાઈ ને સાહસથી છલકતી-ફીલમ

દી
લી
નો
ઠ
ગ

દી
લી
નો
ઠ

જેમાં મીસ ગૌહર (લંકાની લાડી) પોતાની મુંઢરતા અને અભીનયથી પ્રેક્ષકોના
રસથી છલકાવશે મી. દેવારે અને મી. હોપાની જોડિયે તન તોડ મહેનત કરી આ
ફીલમને કળા અને અભીનયથી શણગારી છે. તે જરૂર જુલો

ઇમ્પીરીઅલ સીનેમા લેન્ડિંગ ટન રોડ

કાયરેક્ટરો—જુનાઓના ધમ પછાડા-ફાઇકને આસાએષ-
નવાઓની ગરમી વધતી પશુ તે ન્યાં સુધી રહીન પર અજાણી
ચોકાની ગરમી ન મેળવે ત્યાં સુધી. પછી તો.....

કેમેરમેટો—નવા નવા નીકળી પડનાં જુનાઓ કીચીમ
પોષ્ટ પર. હર-મેકર-ની વચ્ચે હાલક ડોલક પરીણામમાં
કામ હાથે ગાર.

એક્ટરીઝ—કયાંક પારો ઉછળી છેક માથે ચડી ઉભાંઈ
જઈ બહાર નીકળી જાય પડે તો કયાંક છેક તળાવો ભેરી ન્યાં
ક્યા પોષ્ટ પર છે તે વજુથુ પશુ સુરેકસ. પશુ તે તો ચરદી
ગરમી પ્રમાણે દંડી અને જોસ માફ ગાઉનર રિયતિમાં.

એક્ટરો—પ્રપેક કાલકાંઓની મીનીટ મીનીટ ઉચ્ચપાયક
પશુ તાવની ડીપીની માફ ચરેલા ચાલને એક ઝટકા લાગતાં
પાછા નેરમથ.

લેખકો—ટેપેયર જાણવાનું મીટર જનાવવા ચોધખોળ
ખાતાને ભારી પડ્યું છે જેથી નવા મીટર દાખ લાગે ત્યારે જાણવા.
જાહેર-ખબર—ટેપેયર જાણવી જ સુરેકસ
લાગતા વજગતાઓ—ટેપેયર ગરમીમાં દંડી અને
દંડીમાં ગરમ.

મી. ચાલો ચેપલીને પેતાના તાકી એક સિનેમા ધોષે.
ટર ઉચ્ચ કરવા નિશ્ચય કર્યો છે. તે તમાર યાં બે વર્ષ
લાગશે અને તેમાં પ્રથમ પોતાની જાનાવેલી ફિલ્મ રજૂ
કરનાર છે.

પ્રસિધ્ધ ફિલ્મ નદી જાસ પિટસના નામનો બેદ દખણાં
જાણવામાં આવ્યો છે. તેને બે મારીઓ હતી. એકનું નામ
હંચાયમ અને બીજું સુસાન હતું. તેની માતાએ એક બહેનના
નામની આદિ અક્ષર અને બીજાના નામનો અંત્યાક્ષર લઈ
તેના નામકરણનો વિધિ કર્યો હતો.

જાણતો સર્વિષ્ક બાલનટ નેજી કુળન દિનપ્રતિદિન ઉમરમાં
વધતો જાય છે એ જોઈ ધજુને દિલગીરી થાય છે. તેનું પુર નામ
જોન લેખલી કુળ છે. તેને જન્મ ૧૯૧૪ના અક્ટોબરની ૨૬ મી
તારીખે લોસ એન્જેલીસમાં થયો છે. તેના માતા પિતા હજી
દેવતા છે.

છુપી પોલીસ

વાર્ષિક લવાજમ-રૂ. ૭૫ વી. મી. સાથે રૂ. ૩-૪-૦

ફિલ્મ બહાર રૂ. ૫

લખોત-મોજ-મજલ કાર્યોલય,

પ્રણવ બીરજી ગીરજામ મુજલ ૪

“ફાટોગ્રાફીનો પુકારો પવન”

અમારા વિદ્યાર્થી કેમેરા વડે તમે સારા

ફેટોગ્રાફ પાડી શકો છો

તાના “કુદાગી” રીફ્રેશ કેમેરા ફાટ રૂ. ૧૭ માં
મળે છે. શિખનારાઓ મટે અમુદ્ય !

વરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાથિના “વેબી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર
મળે છે આપના કોર્ટની કીમન રૂ. ૨૬૫ જાણકોને
આનંદ આપવાનું સુખ્ય ચાલે !

વળી

“હાઈસ”ના દુરબીનો મળી શકશે

અ જોજ લખો—

ફાન્ટીનેટલ ફાટો સ્ટોર્સ

રૂ. ૧૫૬, હોર્નની રોડ, રોડ-પુજા.

સનોકામના સિધી ની જુમાં લખેલા નીચેના ઉપર

કે રોકડા ખરચ કરી સંસારી મન કામના વચર કાપે પુણી માથ
અને ચુકનાં દિવસ બે અથવા વજુ માસ અગાઉ સમજી શકો.

કો. રા. ૧-૬-૦

૮૪ આસન વિજેવાયું કોષ્ટાકમાં રહી પુગોની જાનિ-
બેદ લક્ષણ, સકુન, સાયુદ્ધિક. ૧૪. મંથ

કે. કો. રા. ૧૫.

કેશ નાશક સાકુથી શરીરનો કોઈ જાન્યોનો બાલ ૩-૪
મીનીટમાં દુર થઈ જશે. ચામડી જાવની નથી

તેમજ કાંઈ પડતી નથી. કિં. ૬ ટિપીયાની ૧ બોલક. રા. ૧૫
૬ પ. જુડ.

ખતો-ચુકરાતી છુક રીથે નં. ૭૬ લાખરસ સીડી

બાર વર્ષની અંદરના

બાલ નોટાની

આનંદ સંગીત ગરબી ગીતા ગજલનો આનંદ

રહી રહીને જાગ્યા—

કેટલાંક કેમીલીઓની ખાસ માગણીથી અને લોકોના અસાધારણ દરોડાને પેઠાંથી વળવા માટે

ખાસ બીજું અઠવાડિયું—ચાલું રાખ્યું છે

રોયલ આર્ટ સ્ટુડીઆનું અદ્ભુત ચિત્ર

વાયને બીલાડી મોકલ રમાડતી મીસ જલુને જરૂર જોને મી. જનની ઘોડેસ્વારી અને
વાયનાં ટોળામાં હિમત આપ્રીન પોકરાવશે

સીનેમા મેજેસ્ટીક બીરગામ

હિંદના સાચા સપુત મી. બી. જી. હેર્નીમેનના સન્માનની

ખાસ ઉતારવામાં આવેલી ક્ષીલમ પણ સાથે સાથે

જોવાની તક છે

દુઃખનો ત્રાસ

શુભના દુઃખથી વધારે ભયંકર ત્રાસ કોઈ પણ દરદીને ઉત્પન્ન કરી શકે નહિ. શુભનું દરદી એટલે કે અજ્ઞાની રાત્રીઓ અને દુઃખના દહાડા. જ્યારે તે ભયંકર દુઃખો તમારા ગૃહો અને જગ્યાઓમાં ચાલતો હોય ત્યારે તમે કંઈ પણ કરી શકો નહિ.

સૌથી વધારે હાડપણ ભર્યા હાથો એ છે કે તરતજ લીટલના ઓરીએન્ટલ બામનો ઉપયોગ કરો. તેની દંડી અને સુખકારક અસર દુઃખને હાંપી કાઢશે અને તમને સુખી બનાવશે.

તે તમારા દરદનાં તીક્ષ્ણ લાક્ષણિકોને અટકાવી દેશે અને અજુકણી રહેલા શાન્તવૃત્તોને શાન્ત કરશે. તેનાથી મધુર શાન્તિ મળશે. જો તમે શુભના દરદનો ભોગ ચક્ર પડ્યા હો તો આ અકસીર ક્ષણોની એક ડબ્બી એકદમ ખરીદવાનું જીવવાનું નહિ તમે તેના વધારે ચલાવી શકશો નહિ. કેમકે જ્યારે ખીટ દવા કંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આરામ થાય છે.

ડૉ. ડા. જી. દરેક શીશીના, દરેક દવાચાલને ત્યાંથી આખા દિવસમાં મળી શકે છે.

લીટલના ઓરીએન્ટલ

આમથી અસર થાય છે નિરાશ થઈને પડી રહેતા નહિ અને દુઃખથી મરી જતા નહિ. સાત ધાઓ 1 બધા દુઃખો અને દરદમાંથી આરામ મેળવે! લીટલના ઓરીએન્ટલ બામ તમારા વતી લગાડ કરો અને દુઃખની છેલ્લી નિશાની પણ રહેવા દેશે નહિ.

કેલીક ખાલીઓ હાથ લે કાઢવામાં

આવી છે તેમાં ફરીયાદોથી રૂપીયા

સેા મુખીની કુખને છે. મધે વરસે

લીટલના ઓરીએન્ટલ બામની શીશી

ખરીદનારાઓમાં પંદરસો રૂપૈયા

આવા કલામમાં વેચવામાં આવ્યા

હતા તમારું નશીબ અજબવેા.

લીટલનો

ઓરીએન્ટલબામ

સરવે જાતના દુઃખ અને

દરદો મટાડે છે

જેવાં કે

સધીવા, રૂમેટીઝમ, કમરનો દુઃખો તથા માથાનું દુઃખનું વીઝેરે. એક ડબ્બી કરતા વધુ દરદ મટાડનાર તત્વોનું એક ઘણું જ સુદર ભેદ છે જે કુદરતે નેપી છે.

પ્રાણીની ચરબી તેમજ કોઈ પણ ઘાતનું તત્વ તાત્પર્યમાં આજીવું નથી. ઘણુંજ ઉત્તમ અને સર્વોપરી દુઃખ મટાડનાર આ બામ છે.

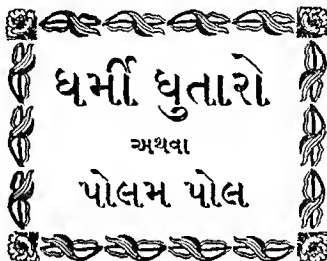
મુંબઈ કલિકાકાના એકલા એજન્ટો:

નરોત્તમ ગાર્ગર એન્ડ કુંઁ,

શેષ મેમનુસીટ, મુંબઈ ૨.

આવે છે આવે છે આવે છે

શ્રી શારદા ફિલ્મ કંપનીનું નવું ચીત્રપટ

ધર્મને નામે ધુતીખાનારા અને ભોળા જનોને ફસાવનારા
સાધુ મહંતોનું ચરિત્ર થોડા વખતમાં

ગીરગામ ઉપરના—

મેજેસ્ટ્રીક સીનેમામાં શરૂ થશે.

શરૂઆતની તારીખ માટે છાપાંઓ જુઓ.

૧ છાંદસ ગી. ૨૮-૨-૨૯
૨ આત્મા જીવન ગી. ૩૦-૩-૩૧

વાર્ષિક લેખાલેખ ૩. ગ્રામ
જીવન ગી. ૩૨. સવાચાર

મોજ-મજર

શરદ્વલ સમગ્રગીત સ્વર્ગ ૨. શાહજી આ

શરદ્વલ શરદ્વલના જીવનગીતોમાં જેલમ પોલ સવાચાર
સાકુલદીનનું રક્ષણ કરવાની આરે સહેજ દીગોને કેમ
ફળ પરી ? તે જાણવા મારે જુઓ ગદ્ય કાલનું
દુર્ગા પાસ

જેઓ કંઈ નવું જોવા માંગે છે તેમને માટે

એલન રે અને જુસ ગોરડનનું અદ્ભુત કામ
મીસરની રાજાની કે. નાંખેનેરો અજમ બનાવ

એક પરદા પોશ નાઝનીનની નહાસભાગ

આ 'આથે' સીરીયલ, યુ. માધમાં તે 'યુ' પણ અ. ખ. હિંદુસ્તાનમાં દરેક સુધી કે. ધ. પણ
દાદે. માં રખાવામાં આવી નથી!

મીસર રાજાની અહતવતા! તુરકી જાહોજલાલી
ખિન્નકુસ તુરકી સીરીયલ છે. ગઢ કાલથી રાત્રે થઈ ગઈ છે!

તુલનખામનના ખજાનાની શોધ

વિદ્યાના જોખીના માટે આ રેમરસથી બ. પુ. સીરીયલમાં મીસરની આ હલલી
શોધખોજને લાગે એ ખાસ ખાસ જોવા લાયક છે.

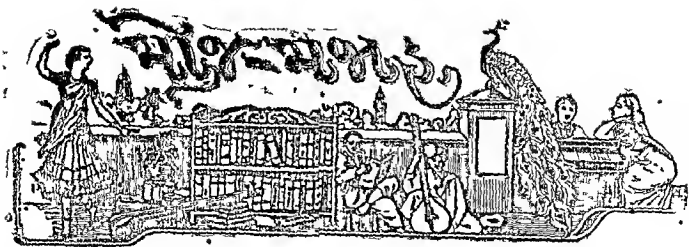
ગ્લોબ સીનેમા સેન્ડર્સ્ટ રોડ

જે બાગ રેસ કોર્સમાં જોગેલાં નસીબ બેદર
કોમિક ટા.યરનિટ

વખત-પા. ૭, ૮, ૧૦ શની-રવિ ૩૦ ના. સા. ર. ૧, ૨, ૩, ૪, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦

જુડીંગ શાર્ટ પુએ-એમ. સી. પેટેલ એન્ટ્રુ. ડું.

મુખ બે. હરિંગ કાલખાદેરી રોડ મુંબઈ.

મહા શુદ્ધિ

રવિવાર તાગીબ રા મી જાનેવાગી ૧૯૨૬

[૫ ર ૭ અંક ૪૨]

આ અજ્ઞાતીકમા પ્રસિદ્ધ થતી વાર્તાઓનાં પાત્રો કલિપત્તર હોય છે
કાલ જન્મત વ્યક્તિપત્રથી ઉપભવી કાલેલાં નથી આ મો મ

કુમકુમ પગલે

જિઓટી-કુમરી

“કુમકુમ પગલે આ મગલે ।

પણુંકુટી પાવન કરવા

“કુમકુમ પગલે,

“ક્ષાન્તિક રસ નિર્જલિણી જ્યોત્સને !

હૃદય તંબરથ તિમિર હરવા

“કુમકુમ પગલે

“હૃદયગમ નવ જનન ઉપે ।

ચિર શાન્તિ સુધા સધળે ભરવા

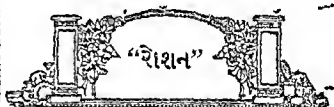
“કુમકુમ પગલે ।

“શ્રિયતઃ ભાગ્ય પ્રકાશર રસિમ્ ।

પ્રભુતાને પથ સદૃશરવા

“કુમકુમ પગલે,

“પરિમલ ”

ભખતાર—રા એમ મદન્યુમ

રે રોડ પર આવેના ખોળા મહોત્સાની પાસે દઈ ગયીઓ
માથી એક મનીમા એક માગાના નીળા દાદરે હું મારા પિતા
માતા, અને એ મારા નાના ભાઈ સાથે રહેતા હતા એમ
કાઠીયાવાડથી તરતના-મુબાઈ મારા પિતાશ્રીની નોકરીમા હતા
તેને અને આ મા દલી મારા પિતાશ્રી અમારી જ માતાના
એક ગૃહસ્થ રોકની પેઢી ઉપર મુનીયનું કામ કરતા હતા હું
રકુનમા અગ્રેષ્ઠ છતાં ધોરજુમા અભાસ મરતા હતા

વડોનપુત્રી એક આનંદામક દિવસે મારા દિવાનખાનાની
બારીમા બેસી ઝીણા ઝીણા પડતા વડા મિહુઓ, કાણુ ધનધોર
આકાશ, કવચિત્ થતા વિચળીના અમકારા, અને વરસાદથી
શરીરનો બચાવ કરવા માથા ઉપર એકેની છત્રી, પહેરેલા રેઈન
ગ્રુ કોટ સાથે ગ્રાઇ ગ્રાઇ લી પુર । મનીમાથી પસાર થતા હતા
હું કલિદાસ વાચતો બધા કુદરતી અને દુનંતવી દ્રવ્યો જોવામા
આનંદ માનતો બેઠો હતા ત્યાં અચાનક મારી દષ્ટિ મારા
આજ્ઞાની સામે આવેન માગાના એક દિવાનખાનામા મરી
આગના દરયે અને કલિદાસમાથી મારા ચક્ષુઓ ખીડી બાણુ
વડા શરીરની દરેક કલિયા-શોધક ચક્ષુઓ-આ કામમા મ દ
કરવા સનેજ થયા હું રથીર નજરે સામા દિવાનખાનામા મારા
નખનોએ શોધેલું નવું દરય જોવા લાગ્યો એક મીઠો કામની
પદરથી સોળ વર્તની નવોળ મારી બી રો નરક મન પ્રમાતને પશુ
જાણુ પાંડે વેતુ મોરવો । નાખી કમાગમા નરના આયનામા
જોઈ, રામ જોવા નુમામા મુલર અને ના । કશુ જેવા વા

લુલુશેને લીકાકા કરતી, તાલુકા અવધવાને આમ તેમ ફેરવતી, આવાનામાં ભેષ ધીમું ધીમું દસતી ઉભી હતી. મારી જીંદગીમાં આજ કંઈ અવનવા અનુભવ તો થયા. હું તે સુવર્ણ પ્રતિમા પ્રત્યે એકાદ યિતે નેજા લાંબો. અધાનક તેણીએ પોતાનાં નયનો આધાનમાંથી કાઢી મારી મારી તરફ વાળ્યાં.

નેરું નેરવું મીઠન થતાં પછી પૂછું જ શું ? જેમ, પેઝે-લીવ અને નેજેડીવું નેજાણુ થતાં વિજળી પેઠુ યાપ, તેની જા રિયત આ આધાન ગરીમ ખાદીમની યદ. મારા હૃદયમાં પ્રેમ-મય જીવન પ્રગટી, હું સ્વર્ગમાં હું કે મૃત્યુ લોકમાં, તે પણ હું તે વખતે કદી શક્યો નહિ. મુશ્કેલીનાં કાતીલ નયનો બે પળમાં મને દિવાનો બનાવી ક્યાંક અલેપ યદ ગયાં. હું મંત્ર મુગ્ધ દિવાનાની તોરમાં એ દિવાનખાનાની બીજ દરેક વસ્તુમાં તેણીની મનોહર છબી નીકળતો ત્યાં ને ત્યાં ચૈતન્ય દિન બેસી રહ્યો. કેટલો દાઢમ આખે આખ પસાર થઈ ગયો તેને મને તે વખતે ખ્યાલ રહ્યો નહિ. એટલામાં મારાં માતૃશ્રીએ અંદરથી અને જમવા માટે આવવા અવાજ ક્યો. મને તે જાતિ જાણી. હું સ્વર્ગ સુંદરીના નયનો પાન કરતો સ્વખાવચ અવચમાં મારી જગ્યાએ બેસી રહ્યો જ્યારે મારાં માતૃશ્રીએ મારા માથા ઉપર હાથ મૂક્યો ત્યારે હું મારી સ્વખાવચમાંથી જન્મત થયો, અને મારાં માતૃશ્રી પ્રત્યે જોયું. મારા માતૃશ્રીએ કહ્યું:—“ બેટા હવેનઅશી, વાંચવામાં એટલો બધો નુકસાન થયો છે, કે તો મારો અુવાજ પણ સાંભળ્યો નહિ ! તથા સહા દસ વાગ્યા છતાં જમવા આવ્યો નહિ ? ”

આને માફ અંતઃકરણુ જોડું બોલી મારાં વહ લાં મંતૃશ્રીને ઉત્તરવા કંઈવું હતું. મહા મહેનતે મેં જવાબ આપ્યો:—“ માતૃશ્રી, આજે વાંચન કંઈ વધારે હોવાથી હું વાંચવામાં રોકાયો હતો ” મારાં વહાલાં અને ભોળાં માતૃશ્રી શું સમજે, કે આજે તેના પુત્રની શી રિયતિ છે ? હું જમવા ગયો, ખાણું ન ખાણું, મુગાં પહેલાં અને ચોપડીમાં લઈ, મહા મહેનતે દાર ઉતરી તે જ સ્વર્ગ સુંદરીનો વિચાર કરતો રહ્યો ગયો. રહુવમાં મને કોષ વિવિધમાં અમવા મારા જિનેા સાથે વાતચિત કરવામાં જરાએ આનંદ પડ્યો નહિ. ચોપડીએ જોવાનાં તેમાં તે જ રૂપસુંદરીની છબી મારી તરફ મદલરી આંખોથી નિહાળતી નજર આવતી. નીસાળનો છ કલાકનો દાઢમ મને છ વર્ષ કરતાં વધારે લાગ્યો, મહામહેનતે પાચ પાચમાં, વસ્ત ચોપડી લઈ કોષ પણ મિનતી રાહ જોવા વખતે હું તે જ વિચારમાં ઘેર પહોંચ્યો. અત્યાર સુધી હું કંઈ દિવસ બારીમાં બેસી વાંચતો નહિ પણ આજથી મેં ત્યાં બેસી મારું વાંચવાનું શરૂ કર્યું. જેમતેમ સાંજ પડી હું ખનાનાં જવા નૈવાર થયો. ત્યાં જઈ મેં પુછાની અંદરથી શરૂ કરી. ત્યાં પણ તે જ જન્મની દુસ્તી મનોહર છબી નજર અવજાવતી પુછાની અંદરથી મને વિન કરવા લાગી. “ મારી પુત્રી થતાં હું ઘેર જવા રવાના થયો, ખાનાના દરવાજા વચા ને. ત્યાં તે જ પ્રખાનમાં નેજેલ મદમત નયનોવાળી

મુખ્યાના દિદાર થયા. હું રોમાંચ અનુભવતો એકાદ ટમે પ્રત્યે નેવા લાંબો. મુશ્કેલીની અને મારી દષ્ટિ એક થતાં તેણીએ પોતાની દષ્ટિ મારી સાથે બીજ પાણુ ફેરવી અને બીજ સુવતીએ સાથે મંદ દારૂપથી વાત કરતી, દસગની બીજ પાણુએ મારી નજર સમક્ષથી ચાલી ગઈ. મારા પેઝે આજણ ચાલવાને નિર્જળ બની ગયા અને મારા દરખ ઉપર વજ્રધાર થયો. મહામહેનતે હું ઘેર પહોંચ્યો, ત્યાં જઈ મેં વાંચવાનો વિચાર ક્યો પણ મારાં જામિત ચિત્ત તેમાં પરાયણ નહિ. આખરે કંટાળા મેં ચોપડીઓને રૂપસદ આપી અને સામા દિવાનખાના તરફ નેવા લગ્યો, પણ રૂપસુંદરીનાં દર્શન થતાં નહિ. આખરે કંટાળા હું મારોનોનિયમ લઈ મારા હૃદય પામેલ મને શાન્ત કરવા નિયતી મગલ સાથે ગાવા લાગ્યો:—

સરખને વસ્ત પીલા, માધ ડીઅર કમ હુ મી;
કાં દિકડા હો કાં, માધ ડીઅર કમ હુ મી.
છંદા રે સકતા નહિ, મેં કહી તરે, બજરે
છંદા રે મેરી ખતા, માધ ડીઅર કમ હુ મી.
ધરાસે બહોતર હો કે તું, કલક હી કરે રે મુઝેડ
હાંજરી રે ન સજા, માધ ડીઅર કમ હુ મી.
પુકર રહી હું દીસગા, તેરે લખગા સુરખી;
લખસે લખો મીલા, માધ ડીઅર કમ હુ મી.

હજી હું ઉપલી ગજલ પુરી કરું ત્યાં મારા આતુર નખ દિવાનખાના તરફ વળ્યાં, ત્યાં મેં વિજળીના પ્રકાશ એક સુવર્ણ પ્રતિમા ઉભેલી જોઈ. હા, તેના જન્મને કે જે મદમત નયનોએ આજ મારી આ રિયતિ કરી હતી. હું મારો મનોનિયમ અને ગાવાનું વળી તે પ્રતિમા પ્રત્યે વિલ્લખ ફેલા નેવા લાગ્યો, અખરે તેણી જન્મતની દુસ્તે પણ પોતાના જોઈ થઈ છક કરી નાખે તેમ દીક્ષી હતી. મોલીઅર અને કાક, કાનમાં લીરાની લડાઈ, હુધ જેવા સુંદર પાતળ લાથના પોંચા ઉપર સોનાની ચાર ચાર બંગડીઓ, અને રેશ જેવા લાંબા કળાં લુલુશે હવામાં આમ તેમ ઉડી તેના સૈંદર્ભ જોર વધારો કરતાં હતાં. હું પાણું સાંદર્ખ પાન કરતો એક નજરે પુછાની-કુદરા ઉપર આક્રીન રોકારોતે તે પ્રતિમા તર અતરુન પુગળાની માફક નેવા લાગ્યો, પણ પુછાને તે અંધ નહિ. નાજનીન વિજળીના ચમકારાની માફક દીવાનખાના છાંતમાં પોતાના નાજમાં મને દિવાનો બનાવી ચાલી મંદ ચીજળીનું અનવાણું હોવા છતાં મને તે દિવાનખાનામાં અંધ કાર ફેલાયેલી જાણી. મારા મન ઉપરનો કાણુ હું શરૂ થઈ બેઠા લાચારી સાથે હું ત્યાંથી ઉઠ્યો, અને લખગા પળે મારા બીરતર પર ગયો. ત્યાં કેટલક કલાકો સુધી હું અંધ નિર્ગમ તે લાવણ્યથી લલનાની છબી અંધ આંખે નેતો. પડ્યો રહ્યો મને ક્યારે નિગ આરી તેની મને ખબર નથી. સ્વખાનાં જ મારી તેજ રિયતિ હતી. સવારે વહેલા ઉઠી નાઇ ધોઈ દ ખાનામાં ગયો. આરતાં જતાં આતુર નયનોએ ચક્રાર આંખો

પહુજ શોધ કરી પશુ તે બધું મિથ્યા હતું. મને મારી ચોપ-
ડીઓ, રૂકેલ, હરેલું કંઈયું બધું ધન્ય જીવવા લાગ્યું. માન
એક જ માદી દરેક સેકન્ડે અને દરેક પહેલે મારા અતઃકરણ
ઉપર કાણ મેળવી મને દિવસો બનાવી ચુકતી હતી. હવેમાં હું
ધણી ખરો દાર્દ્ય બારી પાસે બેસી રહેતો-જનલેજ સેકન્ડ-બર
ફિલ્મખતો દિશાર થતા પશુ તે ઉલટા મનોબળને સન્ન કરવાને
બહારે વધારે વ્યય બનાવી ચુકતાં દિન પ્રતિદિન મારી હાલત
બગતની ચાલી, ખાવા પિવા પર રૂચી થતી નહિ, ધણી વખતે
નિદ્રામાંથી એકદમ અગાધ ઉઠતો અથવા કંઈ બગતો. આથી
મારા માખીરે તે મારા માટે બહુજ મિથ્યા થતા લાગી. અને
જ્યારે મારા પિતાશ્રી સતી આ હાલત થવાનું કારણ પૂછતા
ત્યારે હું શર્મનો મારો તેમની પાસ આ વાત ન કરતાં બીજી
વાત કરી તેમના ઉદેશ પામેલ મને શાન્ત કરવા કોશીલ કરતો.
એક દિવસે હું રૂકેલ જતો હતો. ત્યાં એક છએક વર્ગના
છોકરાએ માન હાથમાં એક બધે કવર ચુક્યું અને તે આપી
હું તેને કંઈ પુછ્યું તે પહેલાં ત્યાંથી તે દોડી ગયો. મેં બહુજ
જવાબથી કવર ફાંડ્યું. તેમાં તોયે મુજબ હાજીત હતી.

અંતર તા. ૧૧ મી. જોરજર

મનુશય

અચૂક વખત થયાં બારીમાં બેસી મહી તરફ
એકી તરફ નીહાણતા આપનાં નયનો, વદન, અને હાલ લાગતી
હું સમજી શકી છું કે આપ મારા પ્રેમમાં રિવાજ બન્યા છે
પણ મહાશય તેમાં આપ બેસી છે. કારણ કે જેમ શાહજહાં
છાં બરાબર શેતાં જેવી અમલવા વાત મેળવવા નિષ્કં કશીય
કરતી. તેમ મારો પ્રેમ મેળવવા નિષ્કં છે. તમારા જેવી રિવિતિના
ગરીબ મુકબ સાથે પહેલાં તો હું જ શાદી કરવાની હા પાડી
શકું નહિ. મારા પિતા પશુ તમારા જેવા ગરીબ કુલને પોતાની
એકની એક પુત્રી આપી પોતાની શ્રીમતાદ, અખર અને
ખાનદાનીને પક્ષકા પહેંચાડી દુનીઆની ઘૂણા પોતાપર વહેરી
લેવાને તૈયાર થાય જ નહિ. તેથી દુષ્ટા કરી મારા પ્રેમના મેદાને
છેડી દેવા ચાલ કરીશો. આ પત્ર ફાડી નાખજો, તથા વળતો
ઉત્તર લખવા મેરવાની કરી તકલીફ લેશો નહિ.

લી. દેશન

પત્ર વાંચ્યો, મારું મનક કરવા લાગ્યું. હું રસ્તા પરની
એક દુકાનનાં એકલા પર બેસી ગયો અને મનમાં બાખામી,
અં હાજીએ શ્રીમતાને અને મરીએને આ દુનીઆમાં એકલવા
વક આપી એકલવા હશે ?

શ્રીમત પોતાની પુત્રી એક ગરીબ માખાપતા પુત્ર સાથે
પરજીવે તેમાં દુનીઆ તેની સર્થો અને બચ્ચાણા કરતી હશે.
શ્રી શ્રીમત પુત્રો એક ગરીબ કુલને માદી ન રહે ? અરે !
મારે શા માટે તે બાગન બગાડું એકએ. તેણીની કમજાએ
અરે આંખાંબો અને શો હક છે ? મારે મારા પિતા અને માતા
મને શા માટે દુખવવા, બેઠેલ ? “શબ્દના” તમારું સબ્દ

અબ્દ કહેવું ખરું છે. હું મારી કરેલો દરેક જીવ માટે
અતઃકરણથી ખુદ પાસે મારી માગીશ. તમારા ખ્યાલને હું મારા
હૃદય પરથી દુર કરવા કોશીલ કરીશ. એક ખુદા ! હું રિલેન
આવડું આવડું સમજ્યું છું છતાં તે સમજ્યું નથી આખરે
કોઈ પશુ મિથ્યા ઉપર અપમાન વગર હસનઅલી ત્યાંથી ઉઠી
નીચળે ગયો. ચુલામકુસેન નામના તેનીજ માતાના અને તેના
કથાસમાં અવમાસ કરતા તેના એક મિત્રે પૂછ્યું. “મારા વદાયા
મિત્ર હસનઅલી, આજ કેટલાક દિવસો યાં તારાં મન કેં
અવનવ વિચારોમાં મુકાએલું દેખાય છે. મેં તને જો તજી
વખત પૂછ્યું, પશુ તે જવાબ આપ્યો નહિ. ભાઈ-હું તારો
ખરો મિત્ર છું. હું તને વચન આપું છું કે તારા
કાનમાં તન, મન અને ધનથી મદદ કરવા તૈયાર છું. બોલ,
વદાયા મિત્ર બોલ, હીજીતીર થા નહિ. તને મારા સોગમ છે કહે.
અને આમાં વિધાસ રાખ ”

ભાઈ ચુલામકુસેન, જ્યારે તે ગમે તારા સોગમ આપ્યા
ત્યારે મારે તને તે બાગન જીવાવી બેઠેલો. અને તે હું મને
આપણે સંબંધે કરવા જઈશું ત્યારે કહીશ.

સંબંધે તેજો ચોપાડી ઉમર કરવા ગયા અને એક
જખાએ રેતીમાં ગોઠા પછી હસનઅલીએ અરથી ક્ષતી સુધી
દરેક બામન ચુલામકુસેનને જીવાવી. ચુલામકુસેન આ
સંબંધી વિચારમાં પડ્યો. આખરે હસનઅલી ખરે
બોલ્યો, “વદાયા ખત્ર, માર કહેવું માન તો આ છદ છાડી દે
અને તારા માખીરો, દોરતો તથા તારો અતઃકરણને નોંસજ કર
નહિ. ચુલાની ખાતર તેણી પરના પ્રેમમાંથી તારા મનને
વાળો લે ”

જ્યારે હસનઅલીએ આ સંમતિ ત્યારે તેણે કહ્યું, “હું
નહોતો ધારતો કે મારો બની દોલન પશુ મને એકદમ ના
દિવન બનાવવા કોશીલ કરશે. આ જાન જાવ તો હામે પશુ હું
તેનો પ્રેમ મેળવવા જતીન આ મન એક કરીશ. ભાઈ તું જા,
મને આ રિવિતિમાં પહેલા દે.

ચુલામકુસેન જ્યારે હસનઅલીના મુખેથી ઉપલી વાત
સંભળી ત્યારે તે હસનઅલી ઉપર કુરવાન થવાને તૈયાર થયો,
અને મોઝી, “સાજાથ, વદાયા દોસ્ત, હસનઅલી હું નહોતો
ધારતો કે હું તેણીની સહાયમાં આવડો બને. ચુલામકુસેન છે,
ખુદ જરૂર તારી ઉમેદ બર લાગશે.”

હસનઅલી ચુલામકુસેનના ગમે વગળી પડ્યો. “શું વદાયા
ભાઈ ચુલામકુસેન, ખુદા મને મારી માથામાં મેળવી આપશે ?”

ચુલામકુસેન કહ્યું, “એકલ ખુદાનું કરોમ તારા જેવા
પાક મહેબબમાં પડેલ મરીએને બચાવશે અને તારી નેક ઉમેદ
પુરી કરશે. માલો આપણને અદિ પડેલ દાર્દ્ય થયો.” આમ
કહી બને શાન્ત ચિત્તે થઈ પર તરફ પાછા ફર્યા. બીજો દિવસે રૂકેલ
જતાં તેણે રેલવેના માથા પામે પરસામનામાં લાગેલ પાકરો
અને તેની બીજી બાજુમાં ચેનચેરર મોટરનાર ગેમ. હજી દે.

સેકન્ડ યથ ત્યાં રાશન, અને તેના માતા પિતા મોટરમાં આવી મેંદાં રાશનના પિતાએ ખટારાવાળાને ચોપાટી ઉપર અમુક ફેકલે આનવાનું કહ્યું અને પોતાના કાપડરને મોટર સ્ટાર્ટ કરવા ઇન્કાર કર્યો, હસનઅલી બેગાનની માફક મોટર પછાડે બેઠ રહ્યો.

ચોપાટીવારમાં મોટર ડ્રાઈવ મર્યાદાની બહાર ચાલી ગઈ. અને મારી રિમ્લેનું લાન થયું. અને આ લેકેડા ચોપાટી પર શા માટે રહેવા ગયા, તેનું કારણ સોધવા મેં ત્યાં ઉભેલ એક છોકરાને પુછ્યું, છોકરાએ કહ્યું, "રાશનની માની તબીબત બરાબર નથી તેથી તેઓ પોતાના ચોપાટીવાળા બંગલામાં રહેવા ચાલ્યા ગયા છે."

આ સંજોગમાં હું મારે રસ્તે ચાલતો થયો, અને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો, "યા ખુદાવંદ કરીમ, તને તારા આ નાનીજીન ગુલામ બંદા ઉપર એટલીએ રહેમ ન આવી? માત્ર જેના દિવાલથી હું સંપૂર્ણ થતો હતો, તેને પંથુ તેં આ તારા કમ-નસીમ બાળકની આંખો બાવળથી દુર કરી? રહેમ કર, આ અવાગાના હાથ પર રહેમ કર." પાછું પાદ આપ્યું કે ફુનીયા તેને મફદરે રહીમ કહે છે. તે ચોકકસ પોતાના ગુનાહગાર બંદાપર રહેમ કરશે. હવે હું નીચાણથી આવી ઘેર ચોપાટીએ પહોંચી હજેશાં ચોપાટી પર જવા લાગ્યો. અને ત્યાં રાશનના બંગલાવા કરવાળા આગળ ફટપાય પર પહેલા બેઠા ઉપર બેસી બેગાનને તેણીના બંગલા તરફ કાંઈ બોલાવેલી વસ્તુ સોંપતો હું એકી નજરે જોવા લાગ્યો. ચોખા દિવસ પછી સ્કુલમાં વિન્ટર વિટેશન પડ્યું આ રેકશનમાં હું ધણો ખરા ભાગ રાશનના બંગલા સામે આવુર તેનેએ જોઈ પસાર કરતો. મારો વહાલો રીકી ગુલામ હુસેન પહુ અને સાંતન આપતો અને મારી પાસે ધણો ખરા ટાઇમ પોતાનું મને તેનું અમુલ્ય કામ સુધી બેસી રહેતો. આખરે ખુદાવંદ પોતાના નાનીજી બંદા પર રહેમ કરી અને તેની ઇનજીન વસ્તુ તેને આટલા ટાઇમ સુધી કરોટી પર બરાબર લીધા પછી સુપાત કરવાનો અસ્સર લાવી આપ્યો ખરા. મારી પરીવારની તે શુભ સંજોગે હું મારા વહાલા દોસ્તની સાથે અમારા કામથી બાંકમ ઉપર બેસી તેણીના બંગલા સામે ચોહું શાપી લીધે કમિ આ ગજબ બોલતો હતો—

તુમહારા દીલ અગર હમરો ફીરા હૈ.

તો બહોતર હૈ હમર લી ખુદા હૈ.

હમારી કુશ નહિ તકરીર લેજીન,

સલ્લી છુટકા કહેજે બેવફા હૈ.

પુછું તો ઇસ કદર બેગર હમરો,

કહેા હમને તુમહારા કયા ખીયા હૈ—તુમહારા

હજી ઉપલી ગળજ પુરી કરું ત્યાં સુંદર આયુષ્યેથી જીવન રચેલ તેજ હમીના વિઝોરીઆમાં બેસી બંગલાની ૧૬૨ નીકળી. આ વખતે સામેથી એક મોટરલોરીસ પુર ઝડપથી આ તરફ આવતી હતી. હજી કોએને ઘોડાની લગામ બેઠી

ધારેલ રહતા પર ફેરવે ત્યાં મોટર લોરીસ લગોલગ આવી પહોંચ અને તેની એક ફેકલ ગઈ. આ જોતાં મારા મેંદાંથી બધી તીક્ષ્ણ ચીચોવારી નીકળી ગઈ. હું તરતજ બાંકડા પરથી ઉઠ્યો. લોક-બના છાં લગામમાં ઠોડી જઈ તે દુરને મેં મારા હાથમાં એક પુલની પેંડે ઉંચકી લીધી અને હું આગળ જાયો. ત્યાં અચોતક દરવાજા તરફ જતાં મને કુટપાથના પત્થરની કોરર વાગી. હું બેલાન થઈ જમીન ઉપર પડ્યો અને બેધુધુ થઈ ગયો, પછી શું બન્યું તે હું બળ્યો નથી. બીજી દિવસે બપોરે સુમરે, એક વાગે મેં આંખો ખોલી. તરત હું ભમમાં પડી ગયો, કાલ સંજોગેના બનાવ, બપોકાદરે વસ્તુઓથી શરમારેલ રૂમ, સંવાણું નરમ બીજીનું આ બધી વસ્તુઓની હું હજી મારા મન સમગ્ર સમાધાની કરું, ત્યાં મારી નજર મારી છાતીપર હાથ રાખી, મહારા અંદેસ પ્રત્યે એકામ ચિતે નિહાળી, મારા મેંદાંથી તરફ મોડેલ તે જ નવચોપના પ્રત્યે પડી, મેં ઉપકારવશ થઈ તેણીને કામળ હાથ મારા હાથમાં લઈ રહેજ દાખ્યો, તેણી ચમગી, અને શુધિમાં આવેલી જોઈ તેણી મંદ હસી, અને જા ગદ કહે મોલી, "ખુદાના લાખો શુક ગુમરે છું કે આપ શુધિ આપ્યા. કહેા, આપની તબીબત કેમ છે અને માથામાં તેનું દવાય છે?" હસનઅલીએ કહ્યું, "જેના માટે અંદોનીશ રાત જ દહાડો હું સુખી રવાના નીહાળતો હતો તેનેજ ખુદાએ મા જેવા કમતરીનીની સારવારમાં મોકલી આપ્યાં તો. પછી મા આ નાનું સંતું દંડ શી ખીસાતમાં. હા, પછુ રાશન આપ દ મારે રહે છે? સુંદર આંખો આટલી લાલ થવાનું શું કારણ બોલો, રાશન આપ સારતો હસનઅલીના પથંગ પા બેસી લાંબા ગુટયા અગાજે બોલી, "ખારા હસનઅલી મારી કરેલી ભાંડર બેઠ મારે મને હામા આપશે?" તે અરસામાં ગુલામ હુસેન અંદર આવ્યો. મને શુધિમાં આવેલે જોઈ તે મને વળગી પડ્યો અને ખુદાના શુક ગુમરતો પથંગ બાળ્યાં પડેલી ખુસરી પર બેઠો. મેં પુછ્યું—"વહાલા બાઈ, માર માતા પિતા તથા નાનો ભાઈ આવ્યો છે?" તેણે હા કહી હૈ કે બાળ્યો રૂમમાં રાશનના માતા પિતા પાસે તમારી શીક કરતા કાલ સંજોગે મેંદા છે, પછુ ડાકટર સાહેબે ના પાડી તે તેથી ડાકટર આવતાં તેમની પરવાનગી મેળવી તેમને તથ રાશનના માતા પિતાને અદિ બોલાવશું. ભાઈ દરે તે જરા આરામ લીધો ડાકટર સાહેબ આવવાથી સર્વને અદિ બોલાવશું," ભાઈ ગુલામ હુસેન ખુદાની મેહરબાનીથી મારે દં એકદમ નાણુદ થયું છે. પછુ કહે ભાઈ કાફુ સાંજે અંકરમાત થયા પછી શું બન્યું? ગુલામ હુસેન અંકરમાતની વાં કરવા નારાજ હતો, પછુ હસનઅલીની. તોમે ઇજા તે રાખી ચક્ર્યો નહિ. હસનઅલી તે સાંજળવા તૈયાર થયો. ગુલામ હુસેને વાતની સરખાત કરી. "બપોરે" તમે રાશનને વિઝોરીઆમાંથી ઉંચકી તેણીના બંગલાના કપાઈડ તરફ વળ્યા, ત્યારે હું તમારી ચાછળ હતો. તમે એટલી બધી ઝડપથી આ દામ કહ્યું, કે તેને તેણીને ઉચકી હજી જરા આગળ વધ્યા ત્યાં વિઝોરીઆ અં

મોટર લેરીસનું કુલ્લીન સુધું. જેથી કાચગેન, ગાડી અને ઘોડો ત્રણેના દુકાં દુકાં થઈ ગયા. રોશનને લઈ તમે એટલી બધી અપૂર્ણ દરવાજા તરફ વળ્યાં કે જ્યાં તમને એટલે તરફ વળેલું દુકાનની ડોર ડોર સાંગી. તમે તમારું બેલ-સાં પ્રોથ દીધું અને જાનની પર પટકાઈ પડ્યા. જે રોશનનો હાથ ઝાલી લીધો. અને. તરત તેમને સુધી હું તમારા-તરફ વળ્યો, તમારું શીર મારા ખોળામાં લઈ તમને સુધીમાં લાવવા કાશીય-કરવા મંગ્યો, ત્યાં રોશન તેમના મશુસોને બોલાવી લાવ્યા. મશુસો તમને ઉચ્ચ બંજારામાં લઈ ગયાં જ્યાં તરત ડાક્ટરને બોલાવામાં આવ્યા. ડાક્ટરે તમારા માથાનો જખમ પીછે પડેા બાંધ્યો, અને આપ કાલ સવાર સુધીમાં ગુપ્તિ આપશે તેમ જણાવ્યું, અને કહ્યું કે કોઈ પણ સુદરસે આપના રૂમમાં આવવું. નહિ તેમજ કંઈપણ પાટ કરશે નહિ. મોસ રોશન પોતાને બાંધ્યું, અને મારા આટે આપની તહેનાતમાં રહેવાનું ડાક્ટર જાણેથી માંગી લીધું. ડાક્ટરે અંગેને પરવાનગી આપી અને કહ્યું કે અત્યારે હું બહાર છું સવારે આવીશ. અને તે દરમ્યાન જરૂર પડે તો મને બોલાવવા મશુસો મોકલશે. હું તરત આવી બંધા. કંઈ પીકર કરતા નહિ મુશનો દુકમદારી તો ફરી સવાર સુધીમાં મોકલ ગુપ્તિમાં આવશે અને થોડા દિવસમાં સારા થઈ જશે. ડાક્ટરના જવાં પછી તરત તમારા માતા પિતા આંખમાં પંથુ ડાક્ટરની ના હોવાને લીધે તેઓ અત્યાર સુધી તમને મળ્યાં શક્યાં નથી તથા તમને જોવા બહુ જ ઇતિમદ છે. ડાક્ટર આવતાં તેમની પરવાનગી મેળવી સરેને બાંધે બોલાવ્યું. મોસ રોશન આખી રાત તમારા માથા ઉપર અને છાતી ઉપર શેક કરતાં તમારા બોરીકે બેસી રહ્યાં હો. જ્યારે હું વચમાં એક બે વખત બોલું બાંધ ગયો હતો, તેઓની આંખ પરથી તમે જાણી શકશો કે તેમણે આખી રાત ઉમંગરો કર્યાં છે. રાતથી અત્યાર સુધી તેઓ મીઠકુલ જ રહ્યાં નથી. મદામહેનતે મારા કહેવાથી તેમણે માન લવારે જોડીનો એક કંપ લીધો છે. તરતજ રોશન વચમાં બેલી કેડી, “જાહ શુભામદુસેન, આ ગરીબ ખાદીમા તેટલા વખાણને પાત્ર નથી. તમારા મિત્રના મારા પર થયેલ અન્યાય અન્યાયને અન્યાયમાં હું હાથગાળી તમારા મિત્રની મારા પ્રત્યેની પાક મહોળત જાણી શકું નહિ. તેમજ જે શ્રીમંતાઈના મિત્રના અસાધ્યમાં એટલી મજરીમાં અને ખાનદાનીના ખેટા ખ્યાલમાં તેમને હેરાન કર્યાં છે તેમજ તેમને મારા તરફથી બહુ સહન કરવું પડ્યું છે. કાલે હુદાએ તેમને આ કમનસીબને જમાવવાનું મોકલ્યા હતા. અને તેઓ હાલર ન હોત તો મારી સ્થિતિ પણ મારા કાલેમેન થોડા અને વિકેટોસીયા જેવી થાત તથા આજ હું તેમના પાક કર્મમાં મારા ચમેલા શુભાદોની માથી મારવા દસ્તી ધરાવત નહિ. પુરાની મહેટવાનીથી આજ હું સમજી રહી છું કે ખાનદાની શ્રીમંતાઈના મિત્રના અસાધ્યમાં નહિ પણ પોતાની જાતને જોખમમાં નાખી પીડાને જમાવવામાં છે. દરેક શ્રીમંતો ખાનદાન નથી હોતા પણ જેવો પોતાનું યુગ વેચી

પોતાના બીજા દુઃખી, ગરીબ અને મુશીબતોમાં ફેસવા લાદ્યો અને મદદ કરી તેમની શરૂઆતમાં દુર કરે છે તેઓ શ્રીમંત હોય કે ગરીબ હોય પણ, ખરા ખાનદાન છે. કાલે તમારા મિત્ર મને જમાવવા હાલરે હોત નહિ તો પછી આ દુનીઆમાંથી હું સાચે શું લઈ જાઉં? માન શ્રીમંતાઈના, મજરીના, અને ખાનદાનીના ખેટા ખ્યાલો. પુરાના લાખ લાખ શુકરાના કે આજ મારા મિત્રે મને દુનીઆમાં મારા ગરીબ, મિત્ર, અપૂર્ણ અને અનાય બાપ બહેનોની સેવાને ખરા મારું દેખાડ્યો. મારા મનમાં ધર કરી રહેલ ખોટા ખ્યાલોનો તેમનાં વર્તનથી સંદર્ભ નાશ થયો છે. ખુદા-મને સહયુક્તી આપે અને હું મારા નેક વિચારોમાં હંમેશા પ્રયત્ન કરીશ રહું. કહો મારા મારા હસન તમારા પ્રત્યે ચલાવેલ નિર્દય અને ઉત્કૃષ્ટ વર્તણૂક માટે આ આપની નામીજ ખાદીમાને તમારા સુધ્ધ અતઃકરુણી મારી આપી શકશો? આમ કહી તેણી પાછી શુભામદુસેનની હાલતોને ખ્યાલ કર્યાં વગર નજરના પડને પાસે જામીને પર મેસી ગઈ. રંગ જોતાં શુભામદુસેન રૂમ છોડી ચાલે ગયો. જ્યારથી મને મારી કરેલ શૂન્ય સમજાય છે. અને જ્યારથી જે તમને નેક, બહાદુર અને મુશ્કેલી જાણવા છે, અને જ્યારથી જે તમને વહાલા કહી બોલાવ્યા છે ત્યારથી દુનીઆમાં એવી એક તમારાથી સર્વોત્તમ વસ્તુ નથી જે મારા આ પડનાં અશુભો રોપી શકે.

કહો વહાલા હસન, પોતાના કરેલ અપદીત કર્યોને અશ્વાતપ કરતી, અશુભો સારતી આ રેક દરમિયાન તેનાં અશુભો મુશીબ તમારી અધોગતના બનાવવા હા પાડી શકશો? હસનબચીએ તેણીને હાથ પકડી તેણીને પડને પર મેસાડી અને કહ્યું,— “વહાલી દીલે મારામ, હું આપને માલતો હતો, ચાહું છું અને ચાહીશ. હુદા અપૂર્ણ મહોળત હંમેશાં હર નીલાવે એમ હું ઇચ્છું છું. અને પુરાતો અહેસાન માનું છું કે પુરાએ મને મારી પ્રિયતાને જમાવવાને વેળાસર મોકલ્યો, તેમજ તમને તમારા જીના વિચારોમાંથી મુક્ત કર્યાં. “શું મારા હરેખરે આ શુનેહ્યાર દાસીને તેના શુભાદોની માથાણું અને ખરા અતઃકરુણી મારી આપી હરેખરેની બનાવવા હા પાડી” આમ કહેતાં રોશને તેનું માથું હસનબચીની છાતી પર નાખી દીધું અને ધીરથી હસનબચી જેવા એક નેક અને પાક મહોળતની ચાલનાર બલિષ્ઠના ચનાર ખાલિદને તેણીએ તેની અધોગતના ચનાર પહેલા ઘી-દ તરીકે એક રીડું અને મધુર યુગલ લીધું. હસનબચીએ તેણીને પોતાની છાતી સરસી આપી; જ્યારે એકએક જાળીને આજના યોના રોશને પોતાનું માથું હસનબચીની છાતી પરથી લઈ લીધું અને તીરછી નજરે મંદ કાસ કરતી હરેખરે કંઈ નવાજ રોમાંચ અતુલાની જોવા લાગી.

ડાક્ટર અને શુભામદુસેન અંદર આવ્યા. ડાક્ટરે હસનબચીની તબીબત પરપરી અને અન્યાયમાં આવનાં રોશન મને કહ્યું— “નીક રોશન, તમારી અધુરો ચારેખરેની દરેકની નવીનતાને

સુધરી ગઇ છે. હું ન હોતો માનતો કે તેમની તબીયત આટલી બધી જલદી સુધરી જશે. આ સર્વ માન તમને થઇ છે. ડાક્ટરનું વિવેચન સંબંધી રોશનના 'શુલાબી' ગણે પર રાજાને લીધે લાલ રોશનમાં પથરાઈ ગયા અને તેણીએ ડાક્ટરનો ઉપકાર માનતા પુછ્યું, "ડાક્ટર સાહેબ હવે તેમના તથા મારા માતા પિતા તથા બીજા સળા સંબંધીએ જેઓ તેમને મળ્યા, એકદમ આતુર છે તેમને અંદર બોલાવવા રજા છે?" ડાક્ટરે હા પાડી તરત મીઠા શુલાબદ્સને દરેકને અંદર બોલાવી લાવ્યા. મીઠા હસનબલી દરેકને મળ્યા તથા પોતાની તબીયત ખુલેની મેરજાનીથી સારી હોવાનું જણાવ્યું. રોશનના પિતાએ પોતાની વહાલી પુત્રીને બચાવવા જતાં તેમને થયેલ તુકાન મઠે તેમને તથા તેમના માતપિતાનો દીકરાગીરી સાથે ઉપકાર માન્યો અને હસનબલીની પિતા પ્રત્યે વિનંતિ લાવે કહ્યું. બધાં સુધી હસનબલીની તબીયત એકદમ સુધરે નહિ ત્યાં સુધી તમારે તેમજ તેમને આ ગરીબખાતામાં અમને આપની સેવાનો લાલ આપી આભારી કરશો. કેમ ડાક્ટર સાહેબ મારી અરજ બરાબર છેને. ડાક્ટરે પણ પોતાની સંમતી દર્શાવી. હસનબલીના પિતા રોશનના પિતાની મારજીની આચીકાર કરી રાક્યા નહિ અને ત્યાં રોકાવાની હા પાડી.

રોશનના સહવાસમાં હસનબલીની તબીયત દિનપ્રતિદિન સુધરતી ચાલી અને તેણે કલાકોના કલાક એક બીજાના સહવાસમાં રૂપમંતું સુખ અનુભવવા લાગ્યાં, તેણીને હસનબલી વગર આખી દુનીઆ શુન્ય જણાવા લાગી, એક દિવસે તેણીએ તેની મા પાસે બંધી વાત વિગતવાર કહી સંભળાવી, અમારી વહાલી તુરે નજર, હું અને તારો પિતા પણ એજ વિચારમાં છીએ. અમે બંધીએ છીએ કે હસનબલી એક હોશીઆર, ચતુર, અને સુદઢ સુવક છે. હું મારી વહાલી પુત્રીની દરેક નેક ધરંદાએ પુરી પાઠના તૈયાર છું, તારા પિતાથી તેમના પિતાશીને આ બાજત આજકાલમાં વાત કરશે અને તેમની મંજૂરી મળતાં અમે તરતમાં તમારા લગ્ન કરી તમને સુખી નેષ્ટ અમારા બાકીના દહાણા સુદાની ધ્યાનમાં પુરા કરીશું. પુલ અમારી ઉમેદ પુરી કરે" હવે હસનબલીની તબીયત એકદમ સુધરી ગઇ હતી તેણે બાર દરવાં કરવા બંધ શકતા હતા, થોડા દિવસ પછી રોશનના પિતાએ હસનબલીના પિતાને હસનબલી સાથે પોતાની પુત્રીનું લગ્ન કરવા નિશ્ચ જણાવ્યો જેમાં હસનબલીના પિતાએ ખુશીથી તેમની મારજીની સ્વીકાર કર્યો. આજ બરા અઢાયક અને મારજીનાં લગ્નનો દિવસ હતો. રોશન આજ દંમેસ કરતાં એક આનંદમાં પોતાના વહાલા ખાવીદને કેમ રીકરવા તે વિચારમાં બેઠી હતી. સેકન્ડો, મીનીટો અને કલાકો ગજતી હતી.

આખરે મદામદેવને હવેશ્વર અને ઉલેશ્વરીના મીલનનો દાહમ ખાવી પડેાંચો. રોશન કીમતી આજીવણી સજ્જ થઇ રવાનું. રોશને શરમાવે તેમ પત્નીપથગ ઉપર પોતાના શીરન

અસક્ત ખાવીદની ક્ષતિગરીમાં બેઠી હતી. થોડીવારમાં કહ્યું-દી ચમકી અને તરત ઉઠી. તેણી પોતાના વહાલા સેવા બારણા સુધી સામી ગઇ. તેણીએ ખરા અંતઃકચ્છથી કે પતિવ્રતા સ્ત્રીએ કરતું નેષ્ટએ તેનું સ્વાગત કર્યું. તરત દિવા ખાનાના બારણા બંધ થયાં. તેણી પોતાના વહાલા ખાવીદ મળામાં વળગી પડી અને વિનંતિ લાવે મોલી, "આપે તે ને મગજ માઇ હતી તે તમે સાલખી હતી પંખુ હું તે વપ શ્રીમંતાઇ અને ખાનદાનીના ખોટા ખ્યાલમાં હતી તેથી બરા સમજ ન હતી તથા આજ હું તેથી ઉલટાજ ખ્યાલોમાં આપ પાકકદમોમાં એક આપની લોડી તરીકે અરજ સુભર" છું. આપ મને તે મગજ મારા પર મહેરબાની કરી પાછી સંભળાવે હસનબલીએ પોતાની વહાલી પ્રિયતાના લાલ હોઠો પર એ હારે સુખનોતો વરસાદ વરસાવ્યો, અને ખરા દિલથી છાતી માં માખી પછી હારમોનયમ લઇ કંઈ એક પુનઃમંત્ર તે મગજ મા લાવ્યો. મગજ પુરી થતાં રોશન તેને ચોટી પડી. હારમોનયમ હારમોનયને ઠેકાણે રહ્યું તરત બે આત્માએ એક થઇ સ્વર્ગી સુખ અનુભવવા લાગ્યાં.

હસનબલીને જણવાનું છોડી દેતું મડ્યું. કારણ કે તે પિતા તુલ્ય ચમુરે પોતાની જોડીસિતું દરેક કામકાજ હસનબલી સુખત કર્યું. હજ પણ હસનબલી રોશને લખેલા પત્રની મા આપી તેણીની મીડી મરકરી કરે છે. આમ આનંદમાં પવિત્ર નેષ્ટ તેમના સુખરૂપ દિવસો પસાર કરે છે. આજ રોશનના બજારેથી કોઇ પણ મરીમ, મીરકીન, અપંગ અને બના કંઈ પણ નેષ્ટનું મેળવ્યા વગર પાછો ફરતો નથી, આજે લાઈ આત્માએ પુલ પાસે આ મુખી નેદાની દરેક નેક મુરોદો પુ કરવા અંતઃકચ્છી પ્રાર્થના કરે છે. જનીસાર દોસ્ત શુલાબદ્સને પુલએ તેની વહાદારી અને મહેનતનું ફળ આપ્યું. કારણ કે હસનબલીએ પોતાના નેપારમાં તેના અચુક લાગ કાં આપ્યો છે.

મનોકામના સિંધી ની સુધમાં લખેલા નીચેના ઉપધ્યાન ખેતીને વગર વંચ મં કે રોકડ ખરચ કરી સંસારી મન કામના વગર કાપે પુછું થાં અને મૂલ્યાંકન દિવસ બે બાવવા ત્રણ માસ અમાઉ સમજ રોકે કી. શ. ૧-૬-૦

૮૪ આસન ચિત્રાવાણ કોશાશ્વમાં સ્ત્રી પુરોનોની જાતિ બેઠ લકણ. ચકુન. સામુદ્રિક. વંચ. મં. છે. કી. શ. ૧૧.

કેશ નાશક સાધુથી શરીરની કોઈ જગ્યાઓમાં બાલ અને મીનીટમાં દુર થઇ જશે; આમથી બચતી નથી તેમજ કાલી પડતી નથી કિં. ૧ દિકાનાં ૧ બોંકસ. શ. ૧ ૮ ખં છુડું. ખતો-મુજરાતી છુક ઠીપા નં ૭૬ હાથરસ સીટી

કલ્પકદ્વીક બનીઓમાં દેવમૂર્તિ

ગત ફિરદમસના તહેબરોની અંદર લોચરપુલ શહેરની અંદર કલ્પકદ્વીકની બનીઓની અંદર એક વિરાટ દેવમૂર્તિ બનાવવામાં આવી હતી. આ દેવમૂર્તિ બનાવતાં સાત માસલેના કલ્પકદ્વીક તાર લાગેલા હતા અને દસ હજાર ભૂતોના ઉપશય કર્યો હતો ! અપૂર્વ પ્રયાતના !

વિવાધતમાં રમણેશના એક વેપારીને થોડા વખત પહેલાં એક પત્ર મળ્યો હતો. તેમાં છ આનાના ચોરસ રોપ ખીંચામાં આવ્યા હતા. પત્રની અંદર લખ્યું હતું કે, “ બાલ્યાવસ્થામાં નીચાળે ભણ્યા જતા ત્યારે આપની દુકાનમાંથી એક રથરતો દુકાન મેં ચોરી હતા, તેની આ કિંમત મોકલી આપવામાં આવે છે ” ડ્રાઇન થીચેર

હાલમાં બાગિંદામમાં કેસલ હોસની અંદર બાળકા માટે એક થીયેટર ઉઘાડવામાં આવ્યું છે. આ થીયેટરમાં બાળકોને ઉપયોગી ચિત્રાકર્ષક વિષયો અભિનિત કરવામાં આવશે. ન્યૂ-થોર્ક અને મોરકોમાં પણ અત્યાર પહેલાં આવ્યાં થીયેટરો ખોલવામાં આવ્યાં છે.

અદ્યુત કચ્છને

છપેડમાં કેનવીમાં રહેતા મી. બી.જી. એક પાણીનું કચ્છ તર મત સપ્ટેમ્બર માસની ૨ છ તારીખે હડિને કપાંધ મૂકે હતું જેનો પતો મળતો ન હતો. આ કચ્છતરના પગે ખાંધવામાં આવેલી પીટી પર ૩૫૮-૨૫ નંબર લખવામાં આવ્યો હતો. હાલમાં આ કચ્છતર પોલીસ પૂર્વ આફ્રિકાના વિશ્વ શહેરમાં મળી આવ્યું છે !

દો રોં જીલ્લા વિચિત્ર પાટા

મઈ તા. ૮ મી જાન્યુઆરીના દિવસે બાર વાગે નેહાટી રોશનની સાલ ઝોરીસની બાજુમાં એક બેંસ વીધાઈ હતી અને તે જો એક પાટાને જન્મ આપ્યો હતો. પાટાને એક મોઢું અને આંધી પગ છે. આ પાટા મૃત અવસ્થામાં બહાર આવ્યો છે જ્યાં બેસ હજી જીવતી છે.

૧૯૨૬ ૮૧૨ ૧ ટેલીફોન

અત્યાર સુધીમાં વચરે તારના ટેલીફોનની થોડા થઇ છે અને તેનો આગલ પણ થઇ ગયો છે. હાલમાં ટેલીફોનની અંદર ચર તારના ટેલીફોનની સોપાનોજા અખતરશયે આંધી રવા

છે અને તેમાં ફોનલ મળી છે, કહેવામાં આવે છે કે, કહેવા વખતમાં આ પ્રથા જગતના સર્વ દેશોમાં ચાલુ થઇ ગયો.

નરસીબનું ચક્રકર

મીડી સહેરમાં રહેતાં એક ગરીબ ધણી-ધણીયાણીને ગરી વર્ષમાં ત્રણ લોટરી નંબર લાગ્યા હતા. ધણીયાણીને ૧૪ શીશીંગ ૮ પેન્સની દીકરીના પાંચ હજાર અને પાંચમે પાઉન્ડ મળ્યા હતા અને તેના ધણીને સાત હજાર પાઉન્ડ જીતે બીજી લોટરીમાંથી ત્રણ હજાર પાઉન્ડ મળ્યા હતા !

એક પુરના ૪૦ પાઉન્ડ !

ન્યૂથોર્કમાં જમીનના ભાવમાં દિનપ્રતિદિન વધારો થતો જાય છે. થોડા વખત પહેલાં એક જમીનનો દુકાન વેચવા માટે કહાડમાં આવ્યો હતો જેની કિંમત એક મોરસ પુરના ૪૦ પાઉન્ડ ઉપજવા હતા.

સંતાન સુધિનો વિચિત્ર ઉપાય !

કાંસમાં લોક સંખ્યા ઘટી જાય છે તેને અટકાવવા ત્યાંના ધનીકોએ એક વિચિત્ર પ્રકારનાં બુલીસની ચોળા કરી છે. તેઓએ કાંસી વધારે અને જીવંત સંતાનો ધરાવનારને બક્ષિસ આપવાનું નક્કી કર્યું છે તેઓએ ૨૫૦ પાઉન્ડની કિંમતનાં ૬૨ અને સી પાઉન્ડની કિંમતનાં સી હનામે બહાર પાડ્યાં છે. આ હનામોમાં સીથી પહેલું હનામ હતી જ્યારે બેક નામનો એક મજૂર છે જેને ચોલ સંતાનો છે અને ‘વીલુ’ હનામ હતી જ્યારે કેપ્ટેન નામનો એક ગાર્ડિયન છે જેનાં ૧૧ સંતાનો જીવિત છે !

સ્ટીમર ઉપર ટેલીફોનની વ્યવસ્થા

દરેક સ્ટીમર ટેલીફોનની વ્યવસ્થા કરેલી હોય છે. એક ઝોરીમાં બેસી બીજી ઝોરીમાં તે દ્વારા વાતચિત કરી શકાય છે; પરંતુ હાલમાં સ્ટીમરમાં બેસી શહેરની અંદર પણ વાતચિત કરી શકાય એવી વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે, અને તેના અખતરશયે સરખાત ન્યૂથોર્ક શહેરમાં થઇ ગઇ છે.

અસલ વરીકરણુચંચ

આ અગાસીના મંચ હાથે બાંધી જેની સાથે તમે વાત કરી શકો છો નજર મેલવશો તે વચ હોય એવું અપારો મંચ “ મનો કામના સિધી ” સુક મંગલનારને મળે છે. ૧૦

ચંચો ! નક્કી ચોપડીમાં ફાસી નહિ

અસલ ચીત્રોવાળું કોકશાસ્ત્ર

આ પુસ્તકમાં સર્વ જીવ બેદ. મગાધિન સદાચ નીચ. મંચ-મંચ. રાકેન આધુનિક પાઠ કર્યો આપણે કી. રા. ૧૧૦. ધના-જેલોજર “ જીવતાની પુક ટીપી ” હા. ૧૫૨ ની ટી

“ફોટોગ્રાફીનો પુકારો પવન”

અમારા વિશ્વાસુ કેમેરા વડે તમે સારા

ફોટોગ્રાફ પાડી શકો છો

નાના “ઇલુમી” રીફલેક્ષ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ માં
મળે છે. શિખનારાઓ માટે અમુલ્ય !

ધરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પામતા “ઇલુમી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર
મળે છે આખા સેટની કીંમત રૂ. ૨૪૭ બાળકોને

આનંદ આપવાનું સુખ્ય સાધન !

વળી

“ઝાઈસ”ના દુરબીનો મળી શકશે

અ.જે.જી. હાથે—

ફોન્ટીનેટલ ફોટો સ્ટોર્સ

૬૦-૨૫૩, હાઈવેની શેડ, ફોન-મુખ્ય ૬.

સચિન સતવન સમરલોકી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

લેખક:—કાનજી દાલીદાસ બેશી તમાકુવાળાનો માળો

૮૪-૯૨ કાંદવાલી સુબજ.

આવૃત્તિ ૪ થી ૬. આઠ આના,

પ્રાતરમરણીય દેવોના દર્શન સાથે સતવન કરાવતી આ
ગીતા પહેલ વાર્તાના ને સરળ તથા ચિત્રવાળી રૂપમાં લેખકને
નવું ઉપલેખી મળે પછી તે બધે તેની પાંચ દ્વયર નકશા ખસાવ
તા આવી છે. આગતી રીતેથી ઉપર દશ દ્વયર નાક બહાર પાડે.
સામાન્ય સતવન સમારલોકી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્મ

(૧૨-૨૫૩) આના પાંચ દ્વયર નાક બહાર પાડે.

સર્વ જાતની સાઈકલો.

તમા છુટક સામાન મળવાનું ૪૫ વરસનું જીવન
અને ભરોસાદાર ટેકાણું.

થાણાવાલા. એન્ડ કું.

(સ્થાપના ૧૮૮૦)

૪૩૨-૪૩૪, કોલબદિતી શેડ, મુંબઈ.

(કેલેન્ડર મંચાવવાથી માત્ર મોજવાવનામાં આવશે)

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બીજો ભાઈ છે !

ત્યારે

નવલકાઓ, મોપરી, મોપાનીયા, વગેરેને માટે નવા
ચિત્રોના બ્લોક બનાવી અર્થમાં ઉતારવાનું શા માટે પામક કરો
છો ! એક વખત અમારી સલાહનું લ્યો, શુશ્રૂષાતના નાનીયા
ચિત્રકારની પીછીથી ચિત્રશૈક્ષણ ઉત્તરોત્તર ચિત્રોના બ્લોક
અમરી માટે તૈયાર છે. મુલ્ય સસ્તા રે આપીશું. એક વખત
નમુનાઓ જોઈ પામ કરો.

લખો આપના મળો-મેનેજર-મોજ-મનહ મુંબઈ ૪.

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મીસ્ટરીઝ એફ ધી કોર્ટ એફ લંડન

ઈંગ્લેન્ડના સતરમી સદીના રાજ પ્રી-સ એફ વેલ્સ અને
અમીરો તથા ઉમરાવ નાદીઓના ચિત્રવિચિત્ર મોપાળો પાંચ
પાંચ ચિત્રો સાથે દરેક આગના ૧૪ આના. આ ના. ખ.
લાનનારને ૧૦ આના.

મોજ-મનહ કાર્યાલય મુંબઈ ૪.

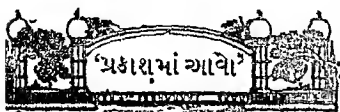
છુપી પોલીસ

વાર્ષિક લગભગ-રૂ. ૩ પી. પી. સાથે રૂ. ૩-૪-૦

દિવસ દ્વારા રૂ. ૫

લાણા-મોજ-મનહ કાર્યાલય,

પ્રથમ બીલ્ડીંગ ગીરગામ મુંબઈ ૪

લખનાર—રા. ગરસીઅમદાસ ઝવેરીલાલ

રોવંચારનો દીવસ હતો, સંધ્યાકાળનો સમય હતો, તે વેળાએ હું અને નાગેન્દ્ર સર શીરોજીશા ગાર્ડનમાં એક બાંકડા ઉપર બેઠા હતા. વાતના પ્રસંગમાં એ વેળાએ નાગેન્દ્રે મને સલાહ કર્યા કે, “ભાઈ, જો તો ખરો, શું સમયની બિલ્લાદારી છે! કયાં હાંફુરુધાનનું ઘેર નિદ્રામાં ઘેરનું અને કયાં દાલત

નજીવ, યવું! ખરેખર મહાત્મા ગાંધીજીએ પણ દહ કરી; પરંતુ હાંફની આવી નજીવ અવસ્થામાં આપણે પણ ઘોડા ધણી નજીવ તો ચૂકા છીએ છતાં ખરેખર દેશને ખાતર કંઈજ દહ ન કરી શકાય; કેટલીક વેળાએ તો દેશ સેવાનો ઉઠારો મારા હૃદયમાં એટલો બધો યજી આવે છે કે જણે યવું શું કરી નાંખું, છતાં પણ તેમાં ડાહ રીતનો સુકરવાર વળતો નથી તેવું ઝાંખું, શું હશે વારુ?”

“હજોજ અગત્યનો સવાલ પૂછ્યો. આ વિષય વિશે જો ચર્ચા કરવા બેસીએ તો

ધણીજી છે છતાં તારા સવાલનો ઉત્તર આપી તારા મનનું બોલ સમાધાન કરવાની પ્રાર્થના કરી તને માત્ર દુઃખજી એ વિનંતી તને સુખનીવીર.” જણે કું દેશ સેવામાં સ્વીકૃતિ રહેશે એક નેના હોલ એ પ્રમાણે ગંભીરતાથી હું બોલ્યો.

“મારા પ્રાંતની હિપથોગીતા વિષેની તારી પરીક્ષાથી મને લાગે છે કે તું પણ સ્વદેશ સેવા વિષેની ચર્ચામાં સ્વરો રસ લેવ છે.” નાગેન્દ્રે કંઈક રિખત કરી કહ્યું, “ખરું છે, તારાં અનુમાન ખરુંજ છે, પરંતુ હું તને એમ પૂછું કે જાહેર સવાલોની ચર્ચા વિશે હું જે ભાગ ભજવું છું તેથી તું શું અગત્ય છે?” મેં કંઈક આશ્ચર્યથી પૂછ્યું.

“ના, તું જાહેર સવાલોની ચર્ચા અવાસનાર “અગત્ય” પાસેથી તેમજ અન્ય પત્રોમાં કરે છે તેથી હું અગત્ય નથી

પૂછ.....” નાગેન્દ્રે આ પ્રમાણે આગળ બોલવા જતો હતો, એટલામાં એક પારસી શુદ્ધર અમારી બાળનમાં આવેલો બેઠા; અને જણે અને આગળના હોય તેમ બોલ્યા “કેમ, સું વાટ ચાલે?”

“આવેને સાહેબ, હું પણ જાનું તે પારસીને આગળ ખેંચી ન હોતો છતાં આગળના હોલ એવો ટાંગ કરી બોલ્યો, “આ ઈંટી હવાના વાતોના પ્રસંગો આવી રહ્યા છે, આવાને, આમ નજીક બેસોને”

“કંઈ નહીં, કંઈ નહીં, અહીંજ થોડું છે, પર્ના માફ કરજો હું, ટમે અને આરખતા હોસો પન હું ટકુને નહિ આરખી સકતો.” તે પારસી શુદ્ધર મારા વિવેકથી અત્યંત બોલ્યા.

“કેમ અહીં આગળનાં સાહેબ તમને.” મેં વધુ વિવેક

અર્થવાના ઉદ્દેશથી કહ્યું.

“શું? ટમે અને મીષાનો હોવ? તેણે અગત્યથી મને સલાહ કર્યો” મારે કહોની કે તે કવી રીતે, કે હું બી તમને ખીલાની સફું.”

અત્યાર સુધી હું એમ ખારતો હતો કે મારા વિવેકનું પરિણામ આટલું બધું કંઈક નહીં પરંતુ તે પારસીનું છેલ્લે પ્રાપ્તિના સવાલથી મારી રિયતિ કંઈક કંઈક યજી, તેના સવાલનો જવાબ આપું તો ખજ પચાતું અને મુજો રહું તો પણ પચાત. આખરે હોખની કહ્યું કે “શું તમારું નામ ખી. કાવરસા ચીચાણકરી વાસા નથી? ચીરા ખજરમાં

રહો છે, તે?”

“અરે નહીં બાપા, સું ટમે પન અને આટલી વાર વેર અગત્યની ટાપ મારી બોલો અગત્યની.” તેણે કંઈક નજીવ પ્રસંગથી કહ્યું.

“ત્યારે મારી જુલ હશે, પંજુ તમારા જેવાજ મારા એક આગળના પારસી શુદ્ધર છે.” મેં ફેરવી તોલવાની રીત પકડી.

“વારુ, હોસે” તેણે કુંકમાં પનાવીને મોડું ફેરવ્યું. મારી અને નાગેન્દ્રની વાતમાં આ પ્રમાણે તે પારસી શુદ્ધરના આવવાથી અગત્ય પડ્યો.

ફરીથી અગત્યે અમારો વિષય દાખમાં લીધો.

“ત્યારે હવે જો કે તું, વર્તમાન પત્રોમાં આવવા અત્યંત લેણે વિનંતી જણે છે તો ખરો છતાં તે મારા તે તેણે વિનં

મોટરના વેપારી

તથા વાપરનારાઓ

તમાને બેઠતો મોટરને લગતો સામાન
સસ્તો અને સારો બેઠતો હોય તો

મહો યા લખો

લક્ષ્મીદાસ એન્ડ દ્વારકાદાસ

નં ૧ ચર્નીસાં કેમ્પ ટ્રાં. ની સામે

“Thymol”

મુંબઈ ૪

બરાબર વિચાર કર્યો હોય એમ જણાતું નથી, કારણ કે વર્તમાનપત્રો વગેરેમાં હું મારા લેખો શા માટે મોકલું છું તે વિશે મને તો બરાબર વિચાર કર્યો હોત નો આને જે સવાલો તે મને પૂછતા તે ન પૂછતું” મેં કહ્યું.

“તું તારા લેખો જાહેર પત્રોમાં શા માટે મોકલે છે તે વિશે વિચાર કરવાથી મારા પ્રશ્નનું નિવારણ તે શી રીતે થવાનું છે ? તારા લેખ તું જાહેરમાં ચર્ચા છે તેથી તું એક જાતની જાહેર સેવા બનવે છે એ વાત તો એક નાનો છોકરો પણ સમજે એવી છે તો હું કેમ ન સમજું અને એથી તે વિશે તું વિચાર કરવાપણું કર્યું રહ્યું ?” નાગેન્દ્ર કંઈક વિચાર કરી મોઢાં.

“જાણ છે તારી નાગેન્દ્ર, અલગત જાહેર પત્રોમાં લેખ મોકલવાનો કાંઈ પણ રીતે જાહેર સેવા કરવાનો ઉદ્દેશ સમર્થનો છે એ તારી વાત ખરી છે મરતું જાહેર સેવા બનવા માટે સાધન વર્તમાન પત્રો જ સાધન છે એવું તારે સમજવાનું નથી. લોકસેવા કરવાના, સર્વેશ સેવા કરવાના વર્તમાન પત્રો, માસિકો સિવાય અન્ય ધણી સાધનો છે; રસ્તાઓ છે જ્યાં તારા મારા જેવા ઉગના દેશ સેવકો માટે નો વર્તમાન પત્ર સૌથી પહેલું અગ્રણીય અથવા સાધન શા માટે છે એનો ખ્યાલ હજી તને નથી આવ્યો, તેથી હું જ તને કહું છું કે વર્તમાન પત્રો, માસિકો, દૈનિકો વગેરે ઉગના દેશ સેવકો માટે અને દેશ સેવક થવાની કબ્જા રાખનારાઓ માટે દેશ સેવા કરવાને “પ્રકાશમાં આવવાનું” પહેલું હથોળીયાર છે.” “લાઈટમાં આવવાનું” સહેલું હથોળીયાર છે.”

વર્તમાન પત્રો વગેરે માણસને પ્રકાશમાં લાવનારાં સાધનો હોવાથી દરેક દેશ મેલેક પ્રથમ “પ્રકાશમાં આવવાની જરૂર છે,” લાઈટમાં આવવાની જરૂર છે.” કારણ કે પ્રકાશમાં આવ્યા મછી જ યોગ્ય રીતે દેશ સેવા કરી શકાય છે.” મેં કંઈક છટકી ઉપર પ્રમાણે કહ્યું.

“તારે શું મારા જેવા દેશ સેવક થવાની ઈચ્છા રાખનારાઓએ પ્રથમ વર્તમાન પત્રો દ્વારા પ્રકાશમાં આવવાની જરૂર છે ? મને મારા મનમાં દેશ સેવાના પણા ઉભરાઓ ભરેલા જ્યાં કંઈક સુકરવા વળનો નથી તેનું કારણ હજી હું પ્રકાશમાં નથી આવ્યો એ છે ?” નાગેન્દ્ર આંતરેલી પૂછ્યું.

“ખરૂં છે, હવે તું બરાબર સમજ્યો. અલગત-દેશ સેવા માટે પ્રકાશમાં આવવા માટે બીજા ધણી રસ્તાઓ છે, માત્ર વર્તમાનપત્રો પ્રકાશમાં આવવાનું સાધન છે એમ માફ કહેતું નથી એ તો યોગ્યતાયોગના પ્રમાણે સાધનો યોગ્ય છે પરંતુ તે આપને પૂછ્યા પ્રશ્નોના ઉત્તરમાં મારે જે વાત કહેવાની હતી અને તે માટે દર્યાંત રૂપે વર્તમાન પત્રોમાં મારા લેખ વિશે મેં જે વાત કહી તે વાત એજ છે અને તે તારે તારા તરફથી રીતે ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાની છે “પ્રકાશમાં આવો,” “લાઈટમાં આવો,” “જાહેરમાં આવો,” હું કંઈક અભિમાન પૂરે બોલ્યો.

“તારે શું દેશ સેવા માટે પ્રકાશમાં આવવાની જરૂર અનિવાર્ય છે ? શું તપણે પ્રકાશમાં આવ્યા સિવાય શું દેશ સેવા નીચાઈ શકે ?” નાગેન્દ્ર યોગ્ય પ્રશ્ન કર્યો.

“પ્રકાશમાં આવવાથીજ દેશ સેવા કરી શકાય છે એવું પણ માફ કહેતું નથી. શું તપણે દેશીય કરી શકાય છે-પણ તે બનને વચ્ચે ધણીજ અંતર છે, શું તપણે દેશ સેવા કરી નેહથી કહીને તે તરફીજ પ્રકાશમાં આવ્યા સેવા બનવવી સહેલી છે. તેમાં દર્યાંત તરીકે મહાત્મા ગાંધીજીની દેશ સેવા છે, દોહરુદાનના દેશદેશમાં ફરીને દોહી પ્રજા સમક્ષ તેમજ નોકરસાલી સમક્ષ પ્રકાશમાં આવ્યા સિવાય માત્ર શું-પણેજ દેશીધાર કરવાનો છારો. મહાત્માજીએ રાખી હોત તો અત્યારે જે ગણતી દોહમાં છે તે કાષી ન હોત અને આને તમારા જેવાનો વાતનો પ્રશ્ન આવનાર ને જે કદાચ મોડીજ આવના. મોડેજ દેશસેવા શું-પણે કરવા કર્યાં પ્રકાશમાં આવો.” મેં દર્યાંત સહિત કહ્યું. “શું બાપ, પરકાશમાં “પન હવે ઉઠનાની ખખર આવેય કે ?” અમારી બાબમાં મોહું દેશી ભેટના પેલા ઉપર જણાવેલા પાસી મુદરે, અમારી ચાલતી વાતમાં એકાએક સવાલ કર્યો.

“શું પૂછ્યું શેઠક, હું સમજ્યો નથી.” મેં વિવેચી પૂછ્યું.

“હમો” પાસી-પરકાશ “નીજ વાટ કરાચને ?” ને બોલ્યા.

“ના છ, શેઠ, અમારી વાત નો ખીછ છે.” મેં કહ્યું “માર કર્યો.” “કંઈ નહિ સાહેબ.”

આ પ્રમાણે વાતના પ્રસંગમાં લખલગ સાડા સાત. વાચક આવવાથી હું તમા નાગેન્દ્ર ઘેર જવા ઉઠ્યા. મારી વાતથી નાગેન્દ્ર મનમાં બરાબર ડાખ પડી હોય એમ મને લાગ્યું તેથી તેના મન ઉપર તે ડાખ વધારે દૃઢ કરવા રસ્તે જતાં પણ મેં તેજ રિચ લખાઓ અને કહ્યું કે “કાંઈ પણ રીતે પ્રકાશમાં આવો” ડાખાઓમાં લખીને, માસિકોમાં લેખો મોકલિને, જાહેર ભાષણો આપીને વગેરે કાંઈ પણ રીતે દેશ સેવા કરવા માટે પ્રથમ “પ્રકાશમાં આવો.”

આખરે અમારું ઘર આવ્યું: અમો એકંજ ચાલમાં રહેલં દનાં. અમે છુટા પડ્યા ત્યારે નાગેન્દ્રથી એટલું રવાણાલિકે બોલાઈ જવાનું કે. “હું પણ હવે પ્રકાશમાં આવવા જરૂર અપના કરીશ.”

લખજ આઠ દીવસ ઉપર જણાવેલી ખીનાને લીધી ગયા. નાગેન્દ્રની પ્રકાશમાં આવવાની લીજ ધવ્વાળી તેણે જાહેરમાં એક ભાષણ આપવાનો વિચાર કર્યો. તેણે ભાષણ લખ્યું, લખજ ગોખી પણ કારણ, અને આખરે મારવાલી વિવાલખમાં તે ભાષણ માટે અચુક દીવસ નક્કી કર્યો.

પરંતુ ખીના એવી ખતી કે જે દીવસે સંજના ચારવી વિવાલખમાં નાગેન્દ્રનું ભાષણ હતું તે દીવસે મજાદે અધારોખ

તે ભાષ્યવત્ રીકર્સલ કરવાનું મન નાગેન્દ્રને થયું અને તેથી તેની પત્ની જે વેળાએ મહેલી ઉઠીને રસોડામાં ગઈ કે તરતજ દીવાનખાનામાં પોતે એકલા પડાવાથી તે રીકર્સલની તૈયારી કરવા લાગી. રીકર્સલ માટે 'પ્રેટફોર્મ' તો નહોતું તેથી તેણે ધાસ-તેલના એ ખાલી ડબ્બાઓ આજુબાજુમાં મૂકી તેના ઉપર ચઢી 'બુદ્ધ' ધીમેથી ડાહ્યાના સંભળવામાં ન આવે એવી રીતે 'ચોતાલ' ભાષણ શરૂ કર્યું.

લગભગ અડધું ભાષણ પહોંસ થયું હશે એટલામાં ટેબલ ઉપર હાથ પછડવા જેવું કંઈક વાક્ય જાણવાથી, પોતાના પાસે ટેબલ છેજ એવું ધારી તે અધીરામાં હાથ ડોકવા ગયો કે ધાસ-તેલના ડબ્બા ઉપરથી તેનું સમતોલપણ ગયું અને તેથી ડબ્બા-ઓનાં ગરમડાટ સાથે નાગેન્દ્ર પડાયો. તેજ વેળાએ કમરપાલ વાત એવી રાઇ કે જે વેળાએ નાગેન્દ્ર નીચે પડ્યો તેજ વખતે તેની પત્નીએ સપડીમાં ધાસતેલ રેડી સજાવાવા માટે કોડી મૂકી અને તેથી મોટો ભડકો થયો. એટલે કે રમેડામાં સપડીમાં ધાસ-તેલ સજાવાવાનાં ભડકો અને નાગેન્દ્રના ધાસતેલના ડબ્બા સાથે પછડાવાનો પ્રસંગ એક સાથેજ થયો.

ડબ્બાઓ સાથે નાગેન્દ્રના પડવાનો અવાજ કંઈ પડેરમાં બુદ્ધને મોટો થયો, અને તેથી આજુબાજુના મજામાં વસતા ભોંકા-તથા તેના પાડોશીઓ નવની પડ્યા. "ધાસ-તેલના ડબ્બા" કાણે નાખી દીધા એ પ્રમાણે નાગેન્દ્રની પત્નીએ પણ મોટી બૂમ મારી ગળાઈ ઉઠી.

ધૂણ માણસે નવની પડ્યા તેઓમાંના કાંઈકે મોરની, તો કાંઈકે હાંમની, તો કાંઈકે અમની તો કાંઈકે ખુનની, ધાસની વગેરે કૌંસ કૌંસ મજાના તે વેળાના પવન પ્રમાણે ફરવા કરી. અમારી ચાહીને ભયો પણ ધાસ તેલના ડબ્બાનો અવાજ અને રમેડામાંની સપડીમાંથી નીકળતો ભડકાનો પ્રકાશ રસ્તા-માંથી મેન્ડેજ આજ લાગેલી ધારી નાકા ઉપર આગના બુંદોને બોલાવવા માટે હાથ ફેંકવા લાગ્યો.

એને એનામાં અમોચ પર આગળ માણસનું મોઢું ટાંચું નેચું થયું. તેમાંથી કાંઈ દુરઅટ્ટીની રીપાઈને પણ આસ નેર તેડી લાગ્યો. મીપાક હજુ પૂછપરછ કરે ત્યાં તો આગના અગ્રભાગે પણ આવી લાગ્યા. પાણીના નળ ધમધમકાર ફૂટ્યા. અમારો ધરવાયો આસનેર હોડતો આવ્યો વિમા વાલાઓની ગોટન બૂગળા સંભળાયા. ટું પછુ આ બધી ગરબગરથી નવની ઉઠ્યો પણ નાગેન્દ્રને ત્યાં યું પછું હશે તેની માસથી કલ્પના ન કરી મહાદ -

આખરે ટું નાગેન્દ્રના દીવાનખાનામાં ગયો, ત્યાં બજાયા-નાનો વોર, પોલીમનો વોર, અમારો ધરવાયો, વિમાસયો, પાણી-વાયો, વગેરે મોઢા અધિકારીઓ નાગેન્દ્ર પાસે પૂછપરછ કરતા હતા. નાગેન્દ્રને કે તે વેળાએ પળેજા ચાટ પડ્યો દત્તો અને મને એક વધારે જામીયાણો પડ્યો.

અધિકારીઓ વગેરે પૂછપરછ કરી ચાલ્યા ગયા એકે-બે

પ્રેણું પણ વિપરણું તાર બાદ મેં નાગેન્દ્રને પૂછ્યું "લાલ, મું બરબડ થઈ છે ?"

દીવાનખાનામાં હજુ મજરકાનું અધારું હેવાથી નાગેન્દ્રે મારા હાથમાં પોતાના ભાષણવાળો પત્ર આપી-આલીમાં ધવા-વાની સજાગતી બતી પાસે જઈ બોલ્યો. આવો અઢો "મન-શમાં આવો."

સંકુચ.

પુર્વ જન્મના બહેર ભાવે ભેગી થયેલી ત્રીપુટી

અસત્ પોરનકરના વતની પ્રાચીનત નજાબીપતી કાપળના વેપારી દા. હેમચંદ્ર શ્રેમછની વિધવા અને. ધ. રજાકાદાસ માધવજીની દીકરી નાંમીચી નંદુઆમનંદ પ્રપચી પનામો સચીવ હોયા તમે રસીલી વાતાં એક લાખ પચીસ હજારની ફોલર શુભા ના પછી દોહરી

ઉડી આશા ધારીને, કૃપ જુહાની કરનારી; થાયું થયું પરજી ધરજી, એ કુદરતની બહીદારી.

પર જનેલા બનાવની સામી વાતાં

નિરભાગી ગુલાબ અને નવી વાડીની નામીચી નંદુ

કીમત માત્ર અર્થ જેટલીજ હ આના પી. પી પોસ્ટેજથી ૧૦૦૧

લેખક પ્રાસક અને વેચનાર

ભાદામી ટુવાગી સામુદા. શા. ૧૦૧૧

જે. આસતર

ધી આસતર વેચ કંપની જુએષર ટુવાગી ૨ તમામ જુએષર પાસે મારી

ખાસ નોટોની

આનંદ સંગીત સંઘળી

જેઝુઆરી સદિનામાં આની પોસ્ટાલિસ પર આવેલા

એટાલી-સ્ટેન વિચેટરો

પોતાના ટોરકમીંગ "ભાદામી" કીધુજીવાન "૩૦"

દા.પાટિ ખેલો ભજરી જાનાનાર છે

મેળ--મળહ ઈનામમાળા નં. ૩

રૂપિયા પચ્ચીસનાં સોળ ઈનામો

નીચે જણાવેલી કંપનમાં આગામી ગુજરાતી સાહિત્ય

પરિષદને માટે

પરિવહતા પ્રમુખ થવાને હાપક

પાંચ યોગ્ય વિદ્વાનોનાં નામ

લખી મોકલનારાઓમાં શ્રી. પચીસનાં

સોળ ઈનામો વહેંચી આપવામાં આવશે.

ઈનામની વિગત-૧. ૫-૩-૨ નાં એક એક મળી કુલે
નથુ, દોઢ રૂપિયાનાં આઠ, બાર આનાનાં બે, અને આઠ આનાનાં
નથુ મળી કુલે સોળ ઈનામો આપવામાં આવશે. આ બધા
ઈનામોના ચેકશ રૂપિયા નહિ આપતાં તેટલી કમિતના અમરી

પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે. પુસ્તકો મોકલવાનો ખર્ચ
ઈનામ મેળવનારને થિર છે.

આ ઈનામનું પરિણામ તા. ૩૧-૧-૨૬ ના

અંકમાં આપવામાં આવશે.

કપન તા. ૧૭-૧-૨૬ અધારનાં ત્રાર સુધી લેવામાં આવશે.

તા. ૨૪-૧-૨૬

પાંચ યોગ્ય વિદ્વાનોનાં નામ

૧ ૨ ૩

૪ ૫

લી

૬.

૭.

૮.

ટુંક વખતમાં મેળવેલી નામના

એ તો હવે જણીતી વાત છે કે આ સીનેમામાં દર વખતે
સારામાં સારાં ચુંટી કાઢેલાં પ્રોગ્રામો રજુ થાય છે

અને તેથીજ સારાં ફેમીલીઓના દરેડો ચાલુ રહે છે.

શનીવાર તા. ૨૩ મી જાન્યુઆરીથી શરૂ છે

કોહીનુર ફીલમ કંપનીની જણીતી ધાર્મિક ફીલમ

શેઠ શાગાળશા

આ ફીલમ ખાસ દરેક કુટુંબે જોવા જેવી છે. જેમાં ભક્તમણની જરૂર ન હોય

કોહીનુર સીનેમા

એવંચ થીએટર

કાલ્યાણદેવી રોડ

વખત તથા ભાવ હમેશાના નિયમ મુજબ

સીનેમાના સમાચાર.

લખનાર—રત્ન ચિત્રપદે

નવી ફિલ્મો—

પર્ય કુદ્યાલુ અને પારિજાત—પૃથ્વી વિશ્વ કુંડ નું ચિત્રપદ. દેખાડનાર કૃષ્ણ સિનેમા.

રોરી-જીનીયો અને કાપરકટર. મી. હર્ષવરાય મહેતા ફોટોગ્રાફર મિ. ચતુરભાઈ પટેલ

ટ્રીક સીનેમાની કારવા નેટલી ફનોલ નથી થઈ એટલું બાદ કરતાં દરેકની માફક મી. ચતુરભાઈની ફોટોગ્રાફી ચોખી અને સારી. રોરી લાંબી અને ચોટક કંડાલો આપે તેવી, અને કાપરકટરમાં કાચના બોળથી કપાંક ખામી દેખાતી છે. જે ખામીને અંગે ઉપરિલેખ અંગેલી મુશ્કેલીને ઉલ્લેખ કરવા બદલ નથી. મિસ બોળથી પોતાની ખમિકા સારી ભરતે છે. ખાસ કરીને પાચ-લની ફેરકટરમાં એક એક્ટ્રેસની કુચ-જાતોનો નમુનો રજુ કરે છે. મી. પટેલના પોતાની ફેરકટરને સારો ઇન્સાફ આપે છે. ફોરો સાધારણ જોનાં જીવન કારણમાં એક જ જાતનો રસ પબ્લીકના સ્વાદને રચીકર ન રહે એમ પણ સંભવિત છે.

ફિલ્મીનો કામ—રજુ કરનાર કોલિનર વિશ્વ કુંડ લેખક મી. દેવે. ગયાં અઢાણીયામા રજુ થયેલાં ફેરક રેશી ચિત્રપદમાં ફિલ્મીનો કામ અમર્યાને છે, એ તીવ્રવાદ વાત છે. ધણી વખત એવું બન્યું છે કે અમે ગ્રેસક વર્ગથી વિરુદ્ધ મતમાં પણ પડયા હોઈશું, તેથી જ રીતે આ વખતે પણ અમે કહીશું કે મતભાગી—કુદાકુદી-લેડકામના ધમપણા અને યુવન મિમીસાની ચોક્કસ પ્રત્યેક કદાચ આ રોરીમાં રસ પડેથી નહિ હોય; પરંતુ અમારા મત પ્રમાણે તે સિનેમા આટલી નજરે જોતાં મી. દેવેએ સિનેમા રોરી તરીકે-સરળ-કન્ડી-પ્રદીવાળા રોરી તરીકે—

“ ફિલ્મીનો કામ ” રજુ કરી સિનેમા એટલે શું? એમ બતાવ-

વામાં અરેખર ફનોલ મેળવી છે. જો કે, રોરીનું નામ આપવામાં તેઓ “ ટીક એફ બમલ ” નું અર્થ અનુકરણ કરવાનું મોઢામાં લખાઈ “ ટીક એફ ફેલ્મી ” નું નામ આપવા ગ્રેગયા જણાય છે. કેમકે અમને તે ફિલ્મ જોતાં તેનું નામ “ ફિલ્મીનો કામ ” ને બદલે “ રોરીને માથે સવારોર ” વધારે યોગ્ય લાગ્યું, કારણ કે ફોર્મી એ જે તથ્ય તથ્ય ટોળીઓ ને પરાક્રમે કરે છે, તે બધાને લખનારી અદાદરી તે કાચરથ કન્યાની છે કે જે પાત્ર મિસ મોદર ભરતે છે. અને એટલું જ નહિ પણ આ રોરીની લોક પણ કામ લેકાને બળવાના બદલે તેની કથાને જ જાળવી રાખી સરળ વહેનમાં મૂકે છે. તે પછી મી. દેવે જેવા સિધ્ધલ સિનેમા લખનાર પણ નામનું અનુકરણ કરવાને માટે શા સર લેખાતા દરી એ સમજ થકાવું નથી !!!

ધર્મી મુનારામ વાણુ—માસ અચીરનામુ

કામમાં જોડાથી વધારે દીપે નીકળે તે દરે કંઈક સમજ્યા હોય એમ જણાય છે.

બીજી બધી ફેરકટરો પોતાની જુની રટાણો કાચમ રાખી રહી છે.

દરે આપણે તેમાં રહી ગયેલી અથવા તે જણાતી ચોરી ધણી જુવેનો વિચાર ફેરિશ—

કાકા ભનરીને હાર વેચવા દીક્ષીથી નીકળી ઉત્તરે તરફ જાય છે અને ફેલ્મીક સુસાદીને તથ્ય યોગીની મુસાફરીએ કામ પર પહોંચે છે પણ રહીને પર લોકેશ-સની પસંદગી અને ટાઈટલના રાખોથી તે બદલે દીક્ષી અને કાપર એક જ હોય

અસિનયની બાળનામાં જોનાં અપે બાપેલા બાલ્ય પ્રમાણે લાકડાનાં યોગાવાળા મીસ મોદર (કે જેનો ફોટો— મીજ મળાદના તા. ૪ થી અડાગરના મુખ પૃષ્ઠ ઉપર એક વાર આવી ગયો છે.) દિવસે દિવસે વધારે ખીલતી જાય છે. લંકાની લાકી કરતાં પણ આ કલમમાં તે વધારે સાદે કામ કરે છે, અને અમે આશા રાખીએ છીએ કે જેમ જેમ તે ફી ચાલે છે તેમ તેમ તે પોતાના ધંધામાં સ્થાન ફાવેલી પોતાની સદ્ધર્મી નીડીયાનું સ્થાન ખુલ્લવી અમર્યાને લેવાની આશા આપતી દેખાય છે.

આને ધણે વરસે મીસ કુતળીને પણ ફોરથી કુનવા પછી પાછી કાચ રૂમાં કુદકા મારતી ગોવાલજી તરીકે દેખાએ છીએ. અને કાપરકટર સાહેબ યોગ્ય રીતે કહ્યું પાત્ર કયા

અથવા તે આસપાસમાં પુરોના બાળ હોય તેમ જણાય છે. આ વાત એટલી મહત્વની નથી એમ માની જવા દઈએ તો? 'શ્રીકાંત વર'ના અંતરિક્ષ પછી "પ્રજ્ઞા બહોલ અને વિશ્વ મોહરના એકબીજામાં કરો. ફેરફાર દેખાવો નથી એ જુવ મા બેરહાસી ફોની ને આવી બારીક બારીક બાળતોમાં દિલી કાચરે-કરો ક્યારે ખ્યાલ દેનાં શીખરી? શું, દોહુસ્તાની રહીયોમાં આલનાં "આલો" અને "દાહુલો"ના સજો ભિંદુસ્તાનીઓ નહિ જોને? લક્ષ્મી—માધવ કામકુટુંબા તૈયાર થઈ સીતેમ મેળેલીકમાં આવવા નહીં થયું છે. આ ખજર જાણનાં કાંઈક "કાળા મોર"ની વાદી તાણ થાય છે. "અરવલીની નાગજી" મટે જાગરી પાયા આજો રહી છે. આસપાસજી ફેરફારની આગાહીના પદ્ધતિ પડી રહ્યા છે.

ફેરફાર—શાન્તિ મેળવવા અથવા મી. ખાલુકલાને દેશમાં પશુ શાન્તિ મને તેમ નગી લાવતું સાંભળવા પ્રમાણે મી. કાનટલાઈ મી. અને મી. સીમનલાલ લુધારની જોડી કાઠીયાવાડમાં તેઓની યુક્તિમાં મટે અર્થ છે. રહસ્ય થું હોય તે તે તેઓ જાણે.

કો રેનર—જયજીવાની શીલપ "લખન ક લીલામ" પુરી થઈ ગઈ છે અને મી. દેવેનો ભખતો જીવન શરૂ થયું થઈ ગયો છે. જ્યારે છપ્પીરોથમાં "અર્ધર નમરી," "શીલાદિપ" સાથે પશુજીવિ વિગેરે પાટીયાંઓ ફોલીનાનાં નવાં પ્રોગ્રસ્ટોની નાજીશ આપી રવાં છે. ફોલીતુર કાંઈક નવીજ દીશમાં વલજુ થે એવી અપેક્ષા છે.

શારદા—દેવેનો ભે રહીયા કરાવેના પવન તરફેવ કુખી પશુ પોંચેથી ખરી. "શાદજીવાનુ" વાળા મી. નવલ શાધી સ્વા-સ્થા કામ કરવા સંભળાય છે અને મી. દીવાના બપોર પછી કામ લેવા લગ્નાય છે. મી. ધનટલાઈના દાહમની પોલપોલ પુરી થઈ સંભળાય છે. મી. નાટુશાઈ સોલાપુરમાં દવા ફેર મટે લઈ રોકાવાના ખજર મળ્યા છે.

મી. વી. બી. જોડી—જયજીવા દેવાગાર મી. જોડી એક મ સ્ત્રી રત્ન પર ગયા છે.

મી. અ. જ. લાવ જોડી—સાંભળવા પ્રમાણે ફેરફારની આખરમાં આવવાના છે અને કાંઈક નવાં પદ્ધતિ કરે એમ સંભવિત છે.

મી. ના. રે. સ્ત્રી નવા લે. કાઠીયામાં—કાણુ ફિલ્મ ક પત્નીઓ તે કાઠીયામાં ફોની રહી જાય છે પશુ જીવના રોગો નવા લે. માસમાં "નવક ક પત્ની અને સારી માનેમા ક પત્ની" ભેડેનો સંજુ મેળા જીવા અને જાણના કાર્યવાહો રત્ન લઈતમાં મી. રવા છે, વધારે તે મંડે ઉત્તર આપે આપ મી. આપરો.

ફેરફાર મારા—ફોલીઓ—રોપવાના માલેક મી. એ. હુમેને તેજવન ભેળી પીંડ મટે દર એકેમાન્કો લેડી વીલજીની કાજરી નેાજ એક આમ મો કરોને મલ્લ કરી છે તે પ્રદાનગી છે.

મદન મીનેમા—ટોનબીગડ પર આવેલા મોડીને-ટલ ને. રોડના મલેક-આવા શીલપના મોટા નેપાળી-પાનને ને. રોડના મલેકે સ્થા ડ વને પાથે ભેળીની શીલપે મળ ને. રોડના મલેકે મળ સયે મળ આ પાડે આ મલ્લ ને. રોડના મલેકે મળ મળ છે.

રાજનગર રહસ્ય

લખનાર—શ્રી. ગુપ્તહત

(૩૧)

વિવાદનો દિવસ હતો. લગભગ ચારેક વાગે રામપ્રસાદ પોતાના દિવાનખાનામાં આમતેમ ક્યાં કરતો હતો. તેની ચિત્તવૃત્તિ આજે જોઈએ તેટલી પ્રસન્ન નહોતી. તેના રવાજદાર મુખમુર નહેરા પરની લાલચ ઉડીઆના લોધે ઉડી મઈ હતી. તેનું વલન રસાન બની ગયું હતું. તોફાનમાં સપાટીથી આડમ્ય નોડાનું દબે થું વસે? એ વિશે કાણે કાણે તેના મનમાં ચિંતા યજ કરતી હતી. આજે તે કાણેજ ઉદાસીન બની રયો હતો. તેના હૃદયપર મુખ્ય લુપ્ત થાલી રયું હતું. તેનું સ્વસ્થ મન અસ્વસ્થ બની ગયું હતું. સમાધાન પ્રતિષ્ઠા રહેનાર રામપ્રસાદ આજે અમમાધાન પ્રતિષ્ઠા સભર બની ગયો હતો. ધડી પડીમાં તે પોતાનાં લાગ્યેને હોય હોતો હતો અને મનમાં ક્રોધાર કદાહતો હતો કે, છાંદગીમાં થું મારા મટે મુખ કાચરે નિમાંજ કયું જ નહિ હોય?

ગઈ કાન રૂઢી આનંદમાં છવન ગુમરતો રામપ્રસાદ આજે એકાએક અપ્રસન્ન કેમ બની ગયો હતો? તોતે આજે થું થયું હતું? એ એક મોટું રહસ્ય હતું. રેલુકા અને રમાને પોતાનાં રજાજુ નોંધે લાશ્વ પાછી તેની છાંદગીએ પકડેા આવા માંડેા હતો. રમા અને તે-ઉલપનાં દિલ આકાશનાં દનાં. રમાની વધજ રમાની ઈન કણ મુખપુષ્પા જોઈ તેનું હૃદય દિન્દુ સમાજની નિર્મુક્તિ તરફ જાગેા ઉઠાવી રયું હતું. ફેરફાર સમાજની જેડી પર આવી કુમકલિતું બસોદાન આપાતું જોઈ તેનું હૃદય કાંપી ઉઠતું હતું. જેમ જેમ તે તેના સદાસાચી વિશેષ આવડતો જતો હતો, તેમ તેમ તેનું જ્ઞાન અને પવિત્ર મુક્તિ તેનાં હૃદયને વજોવી નાખતાં દવા. સમાજ બધેના તોડી તેનો કેમ ઉપાર કરેા એ વિચંચનામાં તે આંદા ફેરા મળ્યાં કરતો હતો એટલામાં રમાએ તેના દિવાનખાનામાં પ્રવેશ કર્યો.

રામપ્રસાદની વિચાર માળા અટકી. અનિમિષ મેતે તે રમાનાં મુખાલિંક તરફ જોઈ રયો. રમાને રામપ્રસાદની દષ્ટિમાં આજે કાંઈક વિચિત્ર ચમકારોના બાસ થયો. તેને કહ્યું:— "રામપ્રસાદ! કઈ ચિંતામાં પડી ગયા છો? એ જે આશ્વાસન પ્રાપ્ત કેમ દેખાતો છો?"

થોડી જગત રામપ્રસાદ રત્નજ ઉઠો રંતો. ગુંડગુંડ અને થું નહિ તેની પડખપડમાં તે કાઈનનવા નિર્મુખ પર આવી સમો નહિ.

કેમ સાહેબ ! ઉધો છો કે જાગો છો ??

ગઈ કાલથી લોકો ધમાલ મચાવી રહ્યા-છે તે જાણો છો કે ?
 'રૉયલ આર્ટ સ્ટુડીઓની અસાધારણ સરસ નવી ફીલ્મ

લોકોનું ખેંચાણ કરી રહી છે-જેમાં હવસનો પડાવ ખુલી પડતાં એક શુધ પ્રેમી
 એરન પોતાના ભાઈ થયેલા માટે ટેટલી મુશીબતો વેલી-ફાંસીનાં લાડલાંથી-ખયાતી

સાચા પ્રેમીઓની મુલાકાત કરાવે છે

તેનો હુ બહુ ચિતાર રમુ થાય છે.-જરૂર જુવો

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

શનિ-૨૨ી તારેવાલે દિવસે વધાનના ખેલ ૩ વાગે દરરોજ ૫-૭-૯-૧૨

આવે છે.

લક્ષ્મી પીકચર્સની નવી ફીલ્મ

આવે છે.

માધવ-કામકુંડલા

દહત્યોનો ત્રાસ

શુગળા દુખથી વધારે ભયંકર ત્રાસ કોઈ પણ સ્વસ્થો ઉત્પન્ન કરી શકે નહિ. શુગળા દરદ એટલે કે અગ્નિમાંની ગતીઓ અને દુખના દહાડા. જ્યારે તે ભયંકર દુખાવો તમારા મોઢા અને જઠરામાં આવે તો હોય ત્યારે તમે કંઈ પણ કરીશ રહ્યા નહિ.

સાથી વધારે ઠંડાપણુ લેવો ઇલાજ એ છે કે તરતજ લીટલનો ઓરીએન્ટલ બામનો ઉપયોગ કરવો તેની ઠંડી અને સુખકારક અસર દુખને ઠંડી કાઢશે અને તમને સુખી બનાવશે.

તે તમારા દરદના તીવ્રથી ભાયાઓને અટકાવી દેશે, અને અજીરૂં રહેતા જાનવતુઓને શાન્ત કરશે તેનાથી મંદુર શાન્તિ મળશે. જો તમે શુગળા દરદનો ભોગ શરૂ પડ્યા હો તો આ અસીંગ ઇલાજનો એક ઠંડી એન્ટમ ખરીદવાનું જીલ્લા નહિ તમે તેના વગર ચવાનો સરોસ નહિ કેમકે જ્યારે જીજ દવા કંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આગમ થાય છે,

કો. ડા. જી દરેક શીશીનો, દરેક દવાય બાને ત્યાંથી આપ્યા દુકાનમાં મળી શકે છે.

લીટલનો ઓરીએન્ટલ

ખામથી અરામ થાય છે નિરાશ મુદ્દને પરી રહેતા નહિ અને દુખથી મરી જતા નહિ સાગ થાઓ ! બધા દુખાયા અને દરદમાંથી આરામ મેળવો ! લીટલનો ઓરીએન્ટલ તમારા તમારા બની લગાડ કરશે અને દુખની છેલ્લી નિશાની પણ મટાડે દેશે નહિ

લીટલનો

ઓરીએન્ટલબામ

સરવે જાતનાં દુખાં અને

દરદો મટાડે છે

જ્યાં કે

સધીયા, રૂમેટીઝમ, કમરનો દુખાવો તથા માથાનું દુખનું વીગરે. એક રૂબરૂ કરતા વધુ દરદ મટાડનાર તબોલુ એક ઘણું જ સુદર મોડ છે જે કુદરતે મેળી છે. પ્રાણીની ચરબી તેમજ કોઈ પણ વાતનું તાવ નાખવામાં આવતું નથી. વજોજ દત્તમ અને સર્વોપરી દુખ મટાડનાર આ બામ છે.

મુંબાઈ ઇલાકાના એકલા એજન્ટો:

નરોત્તમ ગારધર એન્ડ કુંડાં,

શેષ મેમન સીટ, સુબઝ ર.

ભોળાઓને લભાવી ધાર્મિક પ્રોલનો લાભ લેનારી

પંખબની એક સોનેરી ટોળી

મુંબઈમાં ઉતરી પડી છે!

એ ધર્મી ધુતારાને મુઠ્ઠામાં સાથે પકડી આપનારને

રૂ. ૧૦૦૦૦ નું ઇનામ નક્કી

કરવામાં આવ્યું છે

જેને ખબર પડે તેણે

શ્રી શારદા ફિલ્મ કંપનીને—

ગીરગામ ઉપર મેજેસ્ટીક સીનેમાને સરનામે જણાવવું

શારદા ફિલ્મ કું. નાં પિક્ચરોની ભુકીગ માટે લખો—

મેસર્સ મયાશંકર ઠક્કર એન્ડ કું.

૪૭, એ. એપોલો સ્ટ્રીટ--કોટ મુંબઈ.

મોજ-મજાહ

સરકલ સસપુટીન અને ઝારીના

“જે દિવસે તે પાટીઓની અઘલતમાંથી નિમ્લકે જની
 છુટ્યો, ત્યારે તેને મહેલમાં બોલાવવામાં આવ્યો અને
 ઝારીનાએ તેના હાથનું ચુબન કર્યું.”

(વધુ માટે વાંચો છુટી ફેલીસમાં છપાવી સરકલ સસપુટીનની વાતો)

એવી કઈ કથા છે, જેની રસિકત્વ મં વધારેજ થતો રહે ?

તમારે ચાત્ર રાખજી એવું છે, તે અગ્નિ પ્રેમની કથા છે !

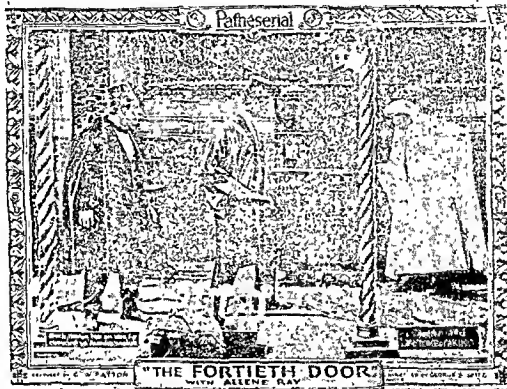
એવીજ પ્રેમ કથા છે, તે તેમ જેમ જાણી જાય છે, તેમ તેમ તેના અગ્નિ પ્રેમ વધારે થતો જાય છે.

માતના પંજીથી મુક્તિ ! મહેલમાં ભયંકર આગ ! જંગલમાં નાસભાગ

મિસરના ખીલામણુ રજુ ! જંગલી અરબોની સરચાઈ

જેક સામે આપણા આવેલું વારંત !

દોલત રજુ આ ઉપર નવારે

દોસ્તાને દિલ હા

જેકનો ગળાડો જેક અગ્નિ ત્રિમાસમાં ! એમીની વ્યવસ્થા

જનોનમાં જલતી અગ્નિ થએલી મુંદરી !

એક લેના કમ જલપાઈ કામે એવા ચુકાતો નદિ. ઉપરજન

એક બેહદ દનાવનારી બે ભાગની "પાયે" કેમિક પંથુ છે !

વખત પાઠ, જ. રા. ૧ના શની-રવિ રોજ વાગે ભાગ-૩૯, ૨, ૧, ૧૧૧, ૧૧, ૮૧, ૯૧

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ડલર્સ રોડ

જુડીંગ મારે લખો—એમ. સી. પટેલ એન્ટ.કાં.

મુખ બીહીંગ કાલખાતેની રેડ મુખજી.

મહા વદ ૩]

રવિવાર તારીખ ૩૨ મી જાન્યુઆરી ૧૯૨૬

[૫. ર જી. અક ૬૩

આ આવાડીકમા પ્રસિધ્ધ શતી વાતાંઓનાં પાત્રો દરિયત્વર હોય છે કાંઈ જીવત વ્યક્તિપરથી ઉપજાવી કાઢેલાં નથી. અ. મા. મ.

એ શું કર્યું તું અલી!

ક્રીધા તું કૃત્ર અમર ઉપર સ્થળી! ને લેપ કહે ક્યાં ગયો
નેત્રે અંજન વાદ્યું ઝાઝ મરગે તડેના મુખે છે પાશ
રોમાંચિત, જાણાય શે વપુ અણુ તાર થયેલું સખી!
ક્યાં મુરખી ગઈ તારાંજી મુખનજી ને લાગિયા ગાડની!

હે શું તું ન જાણતીએ હુકમ તું તારી સખીને! દલે!
ચેલા ધન પ્રતિ ક્યું ગમન ના નેશે ગઈ વાપિએ,
હમ રીત ભયાં-અને દિમકલે તું રનાન કાંઈ સખી!
રોમાંચિત જાણાય છે તન હજી એ શું કર્યું તું અલી!

ક્રીધા ઉપસોગ 'સખી' તડે! જે ઇચ્છતી હું હતી,
ને પ્રાણ્યે રસયોગ યોગ સુખ તું હું રાને બની!
કે એ ધુનું જને મૂકી ન પુજને લોભાવી કે શું સખી!
રાને મૂક ઉભી ન કાંઈ વાતી એ શું કર્યું તું અલી!

નરનામર

માતાનું હૃદય

(કંઈકરી છપન-કલાણી)

જાન્યુઆરી-૨૧, અનિલ

૧

એવું નામ પણ સુખન અને એ દત્તી પણ સુખન નેવી
સુગમન અને આકર્ષક, નિર્મળ, ચળકતા હંસ જેવા સુંદર
નખેના, કુદરતી લીલા નિદાળવા મીઠ માંડતાં ત્યારે તો એમાંથી
અનિમેષ અમૃત ઝરતું. પરરાજાની લાલીયા ઝખવાણી પરે એવો
તો એના હોજગવણું ઓપે દના, એ અધરમા તો એવું
અનાંકિત અમૃત રોપાણુ હવે કે કનેવાની બસરીને કનેવા છોડી
ત્યાં દોડી જવાનું દિલ માય

એ દત્તી તો આઠ વર્ષની બાલીકા છતાં સુદરનામાં તો
૨૫ ૨૫નો અંધાર એ ભોલની ત્યારે એના મુખમાંથી સળે
સળે મોતી ઝરતાં. મનમુખ્ય બની સર્વ કાંઈ એને પવિત્ર
ભાવે ભળતું

એને એક મિત્ર હતો એવું નામ ઉમેદ. એ એક વર્ષે એ
મોટા દરે છતાં ૨૫ ચણે બને સમાન દર્શા, દિવસના આઠ
કલાક તો એ સાથેન રહેતા, રમતાં, અને ભળતાં.

“ઉમેદ! આવને મારી ‘પપી’ ને જ્યાં બાળમ’ દેરતી
લાવીએ એને કપાસની રેંછ છે” મુખે ઉમેદના બે હાથ પકડી
સૂકવ નેવી આખોને દસાવી પોતાની નીચે વ પુતળી તરફને
પ્રેમ દર્શાવી બાળક હૃદયમાં ઉછળી રહેતા માતા બનવાના અદ-
૨૫ ઉમંગી બહુઆ

“સુમન ! તારી ‘પપી’ને તો પછે પછે પાણી અને નારતો જોઈશે. સાથે લાવી છે કની ? નહીં તો વળી મને ઘેર દેખાવશે.” સુમન રિમત કરી ઉમેદ મરતી બોલો જવાબ આપ્યો.

“હુસ્સા ! ‘પપી’નું નામ અને તારું કામ ખરેખર ? કહે ને કે મારેજ નારતો જોઈશે ?” સુમને ઉમેદના ગાલ પર સુંદી ખણી આરતેથી લપકાક મારી.

“સુંદી લીધી, હુસ્ટ હવાળી, નારતાની કીમત તો વસુધા કરી લીધી. હવે નહિ આપે તો જશે ક્યાં ?” એક આગળી નવાવતો, ચોતાની સખીને બાંધતો ઉમેદ સુમનના બંધનમાંથી છટકી ગયો.

“લે ચાલ-જોડે” મારા વિર મારા બાઈ, તને મમ આપીય, બાઈ આપીય હો.” અંધર સંપુટથી સાકર જેવી બની બચ્ચકારતી ઉમેદના માથા પર દાઘ ફેરવતી, ‘બાઈ’ શબ્દ લોભતા લાકુનો આકાર બનાવતી સુમન ભોલી.

“ના, આપણે તો નથી ઉઠવાના ગઈ કાલે ઠહેલી હતી કે આપણે વર વડુ થવાનાં અને આજે તો મારા વીર, મારા બાઈ કહે છે.”

“અર...” છમ કચરતી સુમન ભોલી ‘લે મારા વર ! બસ હવે ખુશી ના ! ચાલ, ચાલ મોડું થશે તો પછી આપણી રમત અધુરી રહેશે હાં. પછી વળી રાવ કરીશ કે મારો ઘા’ આપ્યો નહિ ?” કહી સુમને ઉમેદના કપોલ પર નિર્ભય રનેહની મહોર છાપી.

બંને માટે ઉઠ્યાં, ઉમેદ સુમનની પુનઃવાળા આડી ચલાવવા લાગ્યો અને સુમન આડીનું ‘હે-હા’ અંબી સાથે સાથે નાભુક કદમ બરવા લાગી..

એકએક સુમન રવળી ગઈ. “ઉમેદ ! ચોભને અરા આડી આ નાભુ લે જોઈએ. આ બીચારી કીડીએ કચરાઈ જશે.” બાળક હલપમાં પશુ થકાનો અંધ હતો અને ઉપરોક્ત શબ્દોમાં તરવરી આપ્યો.

“પણ એ રસ્તા આડે કાં ચાલે ?”

“પણ એ મરી જશે ના તો એની ‘મા’ તારી સાથે વરેલ કરવા આવશે.”

“અરે જા થેપી ! કીડીએને તે વળી ‘મા’ ‘બા’ હતી દરો ! અને હોય તો કંઈ ‘આધમ’ જેવડી ના હોય કે આપણે બી મરીએ.”

“તારે ‘બા’ છે. એને કાં ન હોય ?”

“તો છે રહી. હું કવીશ કે તારી દીકરી રસ્તો રોડા કા ભેડી ?”

“ઉમેદ ! હું તો તોફાની છે. સડક પર ચાલનાં તને કોઈ આડીચાલો કચરી નાખે તો ફુમ્મ થાય કે નહીં વાક ?”

“કમ ન થય.” સુમનની માતા યમુનાએ પછાટથી આડી મુમનના સરાસનો જવાબ આપ્યો.

બંને બાળકો દુની પધાં. સુમન દોડી માનને વળગી પડી બેસી,

“બા જો તો ખરી આ ઉમેદની મરતી. આ પરથી આડી ચલાવે છે અને હું ના કહું છું કે રહેવા દે.” આ વક્તા આવશે, તો કહે છે કે એને તે ‘મા’ ‘બા’ હોય !” નિર્ભય સુમને ઉમેદના શબ્દોનાં ચાળા પાડી માતા પાસે બધી ફરીવાદ કરી દીધી.

“છો તો એક વેત જેવડી અને ચાળા પાડતાં તો બહુ આવડે છે ?” ઉમેદે સુમન તરફ જરા ફીકમી ‘શરસાંધી કહું, પછી યમુના તરફ ફરી બોલ્યો. “પણ બા ! આવો કીડીએને તે બા હોતી દરો ? જુઓ તો મેંથી થેપી વાતો કર છે.”

“હા બેટા ! દુનિયામાં કીડી તો હાથી સુંધી. પણ જીવવાળા આપણીએને ‘મા’ તો હોયજ.” ઉમેદને જતી સસલે ચોપી યમુનાએ સમજાવ્યું પાડી.

યમુનાના ખુલાસાથી ઉમેદની શંકાનું નિવારણ ન થયું. બાળક લીચારમાં પડ્યો. કંઈક પાદ અવ્યક્ત. એની એક આંખમાં લમણે અડધી. કંઈક મક્કમ નિશ્ચય થયો અને બોલ્યો,

“ત્યારે બા ! આ કુલનેયે ‘બા’ દરો ?”

“બેટા ! બધાને તો ‘બા’ હોયજ.”

“શું ‘મા’ વીના દુનિયામાં કાંઈજ નહિ ?”

“ના બેટા ! ના.” કહી યમુનાએ પાસેનાં ફૂલના છેડાં આંધી એક સુકાઈ ગયેલું છેડાનું તોડ્યું અને ઘોલી. “જો બેટા ! આ ફૂલના બીયાં. આમાં નર અને માદા બન્ને છે. આમાંથી નાનાં મોટાં બધાં ફૂલો થાય. નર એટલે બાપ અને માદા એટલે મા” યમુનાએ પુણી રીતે છુલ્લાસા વાર ઉમેદને સમજાવ્યું પાડી.

“ત્યારે બા ! આખી દુનિયાને આધારજ ‘મા’ કે ?”

“હા દીકરા, ‘મા’ તે ‘મા’ અને બીજા વચ્ચે ‘બા’”

હવે ઉમેદના મનનું સમાધાન થઈ ગયું.

“વાર સુમન ! હવે હું એવી બૂલ નહીં કરું. ચાલ રમવા જઈએ.”

“બેટા ! જલદી વળજો.”

“હો,” કહી બન્ને મિત્રો આગળ ચાલ્યા.

“એક કાંકડા પર બન્ને રનેહી જોઈ.” ‘પપી’ માટે લાલેલ ખાવાનું છેડાનું અને આનંદથી એક બીજાનાં મોંમાં આપનાં ઉઘાવવા લાગ્યાં.

“ઉમેદ ! ખાવાનું તો ‘પપી’ માટે લાગ્યા છોએ અને એને તો હું આપતોયે નથી.”

“હું સારો આપું ? તારી ‘પપી’ છે હું આપને ?”

“પણ હુંએ મારે વર છે ના ?” હસતી, હસતી સુમન બોલી. જલણે વર શબ્દ કહેનાં એના નિર્ભય હલપમાં અનિર્વાચનિય આનંદ કેમ થયો હોય ?

“અને વરવાળી ! હું એની મા છે તે દીકરીને હોડી કાં બધય છે ?”

જાને ખબર હતી પત્ની નિરોધ આજકાલ આવીથી આપુ ઉપવન પશુ દસુ હોય એવું સુદર રેખાવા લાગ્યું.

સુમન એક અચૂરના લાણી લઈ 'પણીના' મોઢા સુધી નીચી ગાલી 'બબા! મમ કરે નહીં તો એ 'કુટ' ખાઈ જશે' એ સમદ દી સુમને ઉમેદ તરફ આગળ ચીધી.

"બુન્ની! મને 'કુટ' કહે છે કદી ઉમેદ સુમનને આજ કયા મોઢા સુમન ડેખા ગઈ અને પળી આકાશ પર પડી ગઈ. ઉમેદ પળી કાપી સુમના કયુ 'જરા સભાળને 'પળી' આગી જશે તો બા બીજ નહીં લાવી આપે."

"ન લાવી આપે તો કંઈ નહીં દુઃખે મોગી ચક્ર, તને ચરણીય પડે તો આવી આવી સાત 'પળી'ની 'ગા' બનીશ" નિર્ભર સુમનની ફરી વાર હસ્યો અકસ્માત ઉઠીયો કુદરતી રીતે શબ્દોમાં વધુવાઈ ગઈ.

"આર સાન 'પળી' તો તો મારે હમેશના સાત રૂપીયા કમાવા નોંધશે ના!"

"હા હુ રૂપીયા લાવશે અને હું 'પળી'એ લાવીશ"

"અદાદા કેવી મઝા" અઘરાય કરતા બને મોઝે કાચે બોલ્યા

'સુમન! ઉમેદ!' જગલામાંથી યમુનાએ સાદ પાડ્યો

ન ને મિત્રોની મીઠી મોજમાં બવલ પડેથી અનિચ્છાએ બને ઉઠ્યા અને ઘેર ગયા

(૨)

પણીના પુર સમાન વર્ષો વીતી ગયા સુમનના માતા પિતાને જળાશ્યા આપ્યા, અને સુમન? એ કંઈ હવે પહેલાંની આફ દીગદા દીગદાની રમન રમનારી બનીશ ન દોતી હવે તો એના અગ્ર-અગ્રાથી સુદરતા અને યોવન નિર્ધારના હતા નિર્ધાર મુજબ જોઈ આવોમા ગજબાનક નાહુ અજબુ દાહ મધુરી વિજા સમા શકિત કહી પહેવા કાતુ વેતુ, ચસુ જોડુ બનકારતી ત્યારે મધુ દીપી નીકળતી, પશુ હવે તો એ ગજામાં કંઈ અજગજ મોઢા આવી હતી શાંત શુવાસિન ઉપવનમાં એસી, દાખમ સિનર લઈ એ કંઈ ચીજ છેડતી ત્યારે કાંઈ માધવ કન્ધા મુઠું લોકમાં કેમ ન ઉતરી હોય એમ લાગતુ ચૂંપીએ મોગી ઉતારી હવે સાડીથી શરિરશક્તિને શોભાવતી દરજ્યાએ લાંબા બનારી, સર્વે કંઈ વસ્તુઓને ફેલાવવા સુમન પછે જાન પીર અને હસ્યામીની બની

સુમનની દેવવતિકામાં, એના સ્વભાવ અને એના રૂપવા વચ્ચેમાં અજબ ફેરફાર થયો હતો, છતાં બાળવૃક્ષથી રોમાંચેલી, સ્વર્ણ ધર રી લેડના મુના ચક્ર કુમળા પુષ્પને આંકે બેલવ નાના ને ઉગમકાએ હતા તે પા દાદો દાદો વધવાનું હતા

કનક મગી સુમન પતિની પતિના મોરચે ખીલવા, પરી છું કયા ને જગનમાં રાજે રમણી રોડની ગરતી, પ્રેમ પૂન અને અદર બનામોની સુમન ઉમેદની કાચ દેડી પડી હતી

બાળવૃક્ષમાં નિર્ધાર રમનમાં વચ્ચે બાલપેલા બાળકો યુવ નીને આપેને આરા લગ અંધીથી એક બચ વતનને જાણવા, પ્રજુ અંધીની ગક ઉકેતો પતિ પતિ બન્યા

બાળવૃક્ષમાં નિર્ધાર રમનમાં મને ગ્રેા યુગ કયાની આશા, સુવાનીના પગથીએ પાની મુકાં પ્રજુનાદમ મારત બનેલા દિવ નિર્ધારી મુરખ સદચરી બનવાની અકાશ અને એજ મનમનદીરની પસંદેથી બાળા મગી સુવની બનેલી રમણીને માતા પદે પદોચવાની અમીલા

પ્રમુખા સ્વરૂપે બાળક દની ત્યારીજ સુમનને રમન બનવાની કુન લાગી હતી, બાળકને આમ બેડીય, આમ કુધ પાદશ. રીસારે ત્યારે આમ પડાવીય વોરે જોરે પડી રામેલા મનકુશ પશુ બનવાની સુદર પડી સુમનને નાંદીક નાંદી જણાવા લાગી

સુમનના લગન થયા એકાદ વર્ષ થઈ ગયું રિન પ્રમિદિર સુમનની માતા બનવાની આમણા વધનીજ માથી

બીજ બાળુ ઉમેદ પોતાને ત્યાં પુત્ર થઈ જઈ રના યુવાધથી શીમત બની જગમગ મોઢાક મેલવા તબી રહેા હતો હુનિયામાં નેનીઆ બાળકોની ફેજ ત્યારે કરવા કરે અને નામકિત સહેરી બનવાનું વધારે પસદ હતુ. પિતા બની પુત્ર પતિના લાકોહ પુરના પુત્ર મે પમા નોંધએ જે વિચારે પુત્ર પુત્રી કરના એજે તો સત્કૃષ્ટિવાન બનવાનું મનોરથ થકયા હતા અને હવે જામના મુકતો પશુ ખો

ઉમેદ 'સાધકાન' મીરમી આગીદટ ટેક કરકે નવે હવે એને મીન મેનજા ક મીર પાલેક બનવાને લોખ લાગે

ઉમેદ જોરોથી આપેા પશુ સુમન દિનબનામો ન દોતી એજે થાયું જે રહેશમાં હતો પેને આતામ નાંદ પડ આપે થઈ સાહેબે બનાવેતુ 'પ્રનોસા'નું દીપટ વાચક લાગે પોતાના નામ પર ઝગુને આપેા હતો ૧૦ગુના ૧૩ગુ ચક્ર જાં એને એપી સજો ન થયો

"પયાસની ઉમેદ હતી ત્યા માન ઝગુ રૂપરી મગા દશે કંઈ નહિ જણુ ચાર મહીને પાંચ પ મેજરી ભપક, એટલે ૧૫૫ રૂપ પનેની જલક" એકેને એકેને ગમક બોલી મેા

સદસ જારી વાટે જગ્યામાં નાંદ કરના એવું પાન એક ચારેક વર્ષની બાળક સામે સતાકુકી ગમી હમન પર ગુ

આરીસના વિચારે બોલેય થયા મુમનનું રૂપકારવ્ય, અને એનો અપ્રનિમ રનેદ સંકા તા એડુ તપ્પ જાનદની બારંથી ડેલી રુપુ પગદુ બાળક જેવ મુમનના નેશન બેક એને દસડુ આપુ બીજ પડે તેના અગ્રા રિપેરી અજબ મોઢા ઉમેદ મન અને દેરી લી જેવી કિપે રિપેરી નાતી, એા નિર્મળ લવન અને ઉત્તમ એ જો સેકેક લખ પશુ જાગની માતા બનવા મનની વગ લ લખ તે એને પેટાજા લગી

“સુમન !” બારીમાંથી ઉઠે સુમનને સંજોગથી.

સુમને પાછું ફરી નોંધું. રમીન કરી ઉઠી, બાળકને ગોઠવી લપ્પુ દિવાનખાનામાં આવી.

“કેમ બહાલા અજાણે મેડા આપ્યા ?” પેલા બાળકને માંડી મીઠી સુમૈયાથી નવારી નાખતી સુમન બોલી.

“હીસાળ ‘ઝોડીટ’ થાય છે વળી પ્રેમશનની પશુ વાત ચાલતી હતી એટલે કામની તામાર છે.”

“બહાલા ! તમને કેટલા રૂપિયા મળ્યા ?”

“એક પગાર ‘બોનસ’ અને રૂ. ૩૭૫

“દાસ” કહી પેલા બાળકને પુરતી પર બેસાડી સુમન ઉમેદને વળગી પડી.

“અરે થેલી ! એટલામાં પુણ પુણ સ્વપ્ન મઠ ? હજી તો મારે મેનેજર બનવું છે. મરીને રૂ. ૮૦૦ લેવા છે.”

“પ્રભુ આપશે, મારા દેવ ! હાં પશુ બહા...”

“કેમ કંઈ નેહએ છે ? વધારા પડાવવી છે શું ? તારે માટે મુંઝવે સારી તો લેવાનો જ છું ?”

“હવન ! કાઠીના તો દગલો છે, હું છતું ત્યાં સુધી આવે તેમ છે. પશુ...”

“ત્યારે દાર...”

“ના ઉમેદ...” કહી સુમન ઉઠી પશુ બાળકને બચી લઈ બોલી “આવા દિન પ્રમુદ્ધ ક્યારે આવે ? તમે જોશો નહોતા ત્યારે ટોપી સંતાડી દે, આવે ત્યારે દોડી કાઢે વળગી, બાપુજી કહી લમકલાં મારે અને આવણે એના અધ્યુત્સાહ કોડ પુરા કરીએ.”

“મારી મીઠી ? હજી તો લાન થવાં એક વર્ષ જ થયું છે અને આવણે ગૃહસ્થી પશુ નથી બન્યાં ત્યાં આવાં થેલાં કાઢે છે ! ગૃહસ્થી બનવા મરે લાપકાત નેહએ. સંજોગો અને સંજોગો નેહએ એ ક્યાં ?” ઉમેદે પુત્ર કરતાં પિતાને અપ્રમદ આવી સુમને મોંઘી અર્ધલાપા પરીપૂર્ણ થવા માટે છોડેલી દલીલ તોડી નાખી.

“બહાલા ? ઉમેદ ! આ કેવળના પિતા નવલ રૂ. ૭૫ લાખ છે. છતાં મરીબીમાં નિર્દોષ બચ્ચાએનાં કાસા થેલાં થેલી, પગનાં આખાં પશુ અજાળ નખરા કરનાં જલકાંએ નેહ કેમાં સુખી રહે છે ? અને મારે આવણે રૂ. ૧૩૦ આવે છતાં એ સુખથી વચીત ! હવન ! મને તો પ્રથમ સ્વરૂપ બાળક વીના આ પર નેરાન લાગે છે.” નિશ્વાસ નાખી દીન બની સુમન બોલી.

ઉમેદને થયું કે સુમનના હૃદયમાં માતા બનવાની લાવણ્યએ મરે ક્યું છે. અને એજ આસાએ દેવે દેવતું રૂપ લીધું છે. ને એને મુંઝવેના કે નિરાસ બને એવા શરતે કહીશ તો. એના કોમળ હોલ પર જન્મ થશે.

“તેને સુમન ! આ રૂ. ૧૩૦ એમાંથી પર ખરચ માંડ મરે થાય છે એ તો વળી સારું છે કે આ બંગલો તારા બાપુ-જીનો છે, નહીં તે લાગનાં પશુ સંતાડા પડે. દેવે એમાં બાળકો થાય તો એને પાળવા મારે ખેંચાવું મરે કે નરે ?”

“બહાલા ! પ્રભુ જન્મ આપશે તો એનાં પ્રમનનું પશુ એની સાથેજ મોકલશે.”

સુમનની દલીલે ઉમેદને મહાન કર્યો.

“સુમન ! આ વર્ષમાંજ હેડકવાર્ક ‘રીટામડ’ થશે. હું એની જગ્યાએ આવી રૂ. ૫૦૦ લઈશ પછી હું એકાંક બાળકની માતા બનજો.”

“મારે બહાલા ! કેવા દાણુ છો છું” પછી મેલા બાળકને ઉમેદના બોલામાં રાખી સુમન બોલી “બહાલા અને એક બચી લો.”

ઉમેદે એને બચી લીધી.

બાળક કોઈ અજાળ પ્રાણી છે. એ મનના ઉમંગકા પરબી રહે છે. ને મીઠાશ ને લાપ, ને પ્રેમ એને સુમનની બચ્ચીમાં જણાતાં એમાં કશુંએ એ બાળકની ઉમેદની બચ્ચીમાં ન જણાયું.

“ટમાલી” બાળક મેલું બગાડી બોલ્યો, “ચુલો લાગે છે.” કહી સુમન પાસે દોડી ગયો.

બને પ્રેમીએ બાળકની નિર્દોષ એટલામી દરસી. પડ્યાં.

“બહાલા ! જમવા આવો” કહી બાળકને લઈ સુમન રસોડામાં ગઈ.

(૩)

બીજી જીવનના અંશના મિત્રાશ્રમી ચણાપેયું છે. મિત્રાશ્રમી રચનાં રચનાં ઉમેદે ઉમેદ પાનીએ ભરતાં એને રચણું પશુ નથી લાંબું કે કિસ્મતના કટાક્ષ સપાટાએ આશાના મિત્રાશ્રમી જમીન દોરતે થશે. એ તો વચન પુતળાની માંડે ચરણ નવ છે, કાંઈએ કે એને. પાંચવાળા પુત્ર બળવાન છે.

આશાના અધ્યયન પુરમાં તણાતી સુમને બીજી વર્ષ કાઢી નાખ્યું. આને એના હૃદયમાં આનંદની છોડો ઉછળતાં હતી. ઉમેદ હેડ કલાંક બનવાનો હતો. લક્ષ્મી સાથે લક્ષ્મીને શોભાવનાર બાળકની પેતે ‘મા’ થશે એ વિચારે તો થેલી થેલી સ્વપ્ન હતી. વળી આને ઉમેદની વર્ષ ગાંઠ પશુ હતી.

ઉમેદ માટે દાર બનાવવા સુમન, પુખ્તોના દગમાં સુંદર પૂર્ણ ખોલેલા સુવાસીત પુખ્ત સુંદી માળા બનાવતી હતી.

પાછળથી એની મિત્ર સખી કમુ આવી. બને કરકમળ સુમનના નપતે પર મુંઝી, મધુર મધુર હસવા લાગી.

“કોણ ? મારા બહાલા...” કહી બને દાસ પડી સુમને પાછું ફરી ઉઠ્યું નોંધું.

“વર થેલી ! તારો ઉમેદ તો રેલા જોશો. આવે બહાલા વરનાજ વિચાર કરે છે કંઈ વરના ખરા ?”

“ધરથેની કરનાં વરથેની સારીરતો.”

“એ તો કમલો પીટુ જ દેખે ના ?”

“કમલો શાનો ? વર દોપને થર કે થર દોપને વર ?”

નેહએ ?

“તુ તો પહેલેન જી હો તને તે જહોઆય બા-દા”
પણ સુમન! આ દાર કેને માટે બનાવે છે ?”

“બીજા વળી કેને માટે દોષ ? એમની વડે”

“ત્યારે મોડે મોડુ કદા નેહએ મારી બેન કરે”

“માડુ મોડુ આપુ દોષ તો બેસ એ આને એટલે
સારીજ બનીએ”

“તારા એ આવશે અને અમારા કદા જશે ? મારે રમેશ
કરવાની છે હજી તો વાર દુ જગ્યા” કમુએ રજા માગી

“હવે બેસ ના, થી ઉતાવળ પડી છે”

“માટે બાપુ! મારી રજા રહી રહી અત્યંત થય તોયે
એને કાંઈ નહીં દોષિયે” કહી કમુ આવી.

“આવને કમુ”

દિવાનખાનામાં નજર કરવી કમુ બોલી “ના કદે તોયે દ તો
આવવાની” પછી “હાં પણ સુમન! કે દલા-તુ પુછુ પુછુ
કદ છુ આને પુછુ ? ને ને તારે ત્યા બે પચ થા માટે ?
અને છુદા છુદા રમ્યા”

“સરમીથી હાજર જરા હાજર” કહી સુમને કમુને માને
સુઝી બધી “એને કમુ વાત એમ છે કે હજી અમે યદરથા
સમી નથી બાન્ધા”

“હે અરર મા આ મોઢા જેવો ને કીકલા
રમડે એવો તો થઈ”

સુમને કમુના મો પર હાથ રાખી બોલતી બટકણી

“પણ એ કીકલાએને પોથીએ એવુ કમાવા તો દે”

“જારે તારી વાત! અમે શા ઉપ” માટે પુર કરતા હજી
ને સુમન! આવ્યા મેળા બાજમાં બાજા વિના તુને મોડે છે
કેમ ? મારે કેવળ એક પણ પણ આંધળી અજાણે જાય તો મને
કેમ કઈ થઈ જા છે”

કમુના રાન્દો સાથળી સુમનના હાથમાં વેળા મરો
આપિએ જોર કર્યું હાથ ધકલવા લાગ્યુ આખે અધારી આવી
સીર મુજબ માંડ્યુ. એક ઉડિ નિસાચે નાખીને બોલી

“કાલે સારે એ દેહ કલાક” બનશે અને પછી દુ પણ
તારા જેવળ જેવા એકાદ બાજાકને રમીસ”

“મોડુ ના લગાડની સુમન” કમુને થય કે પોતાના
સમોથી સુમનને કઈ એટલુ આપ્યુ છે એ બોળી બીચારી
સમનનાં દર્દી દિશાને કાપી સમજ કરે ?

“તુ તો મારી બેન તારાથી મોડુ લગા વાનું દોષ કે ?
માર આવને”

“દો” કહી કમુ ચાલી ગઈ

સમનનું હાથ વિદેહ જવા લાગુ મનપડતુ સખ
એનાથી દર નાતુનું દોષ એવા એને કમુનારા થવા લાગ્યા
અબો મંડી આસુ સાતી પથથ પર જઈ પડી

હાર પુરા થયે એમનો એમ એમ પર રહે. દર્દી

ચિતાથી, અને વિચારેલી પરવતથી સુમનની અબો
મળી ગઈ

સુમન નિશ્ચિન હતી ત્યારે ઉમેદ આનો મેડું તે
સુમન સુતી હતી મેન પર દાર હતે

દે-કલાકે બનશે, પેતાની બાવના પિતા કમુપથા
વિનંતી બનેશે ઉમેદ આને આનંદની દોષે દોષે

“સુમન! કેમ મુઠ તરી છે ? કઈ તબીબન નરમ છે ?”

પથથે બેસને સુમનના કપાલ પર હાથ ફેરવેને ઉમેદ બોલ્યો.

સુમન જાણી ગઈ નિખા બધુ કમુ પણ વિચરી ગઈ
દરનો ઉડી મેન પરથી દાર લારી પળિના અગામી આરોપની
બોલી,

“બહા! અજાણ તમારુ જન્મ રિચે આ રીન
દામીની સેરા”

ઉમેદે પ્રેમના આનેકથી સુમનને પાખમાં લીધી “અને
બોલો, બહાલી વધામણી, દુ દેહ કલાક” થોડો ૧૦ મો
તેલો”

“પ્રભુ કૃપા! બહાલા દે તો આવડે સુખી થયા ના”
સતોત્રી સુમને કમુ

“હા પણ હજી મેનેજર બનવાની દોષ છે” કમુએ

નિસાચે નાખી લકમી સાલસુ ઉમેદે અસતો. જોરે કરે

“કપર પર અપા રાખો મોડુ પ્રભુ સરે” સરા વના

કરશે” કહેતી સુમન નાચના વધારથો લપગઈ ગઈ

“વાર પણ સુમન! તુ રિચે તે કિપણ નથી નુની

જાં આને કેમ સુતી હતી ? દુ રહી છે તારી અબો પણ

લાલ છે” ઉમેદને લાગ્યુ સુમન કઈ લીલી થઈ ગઈ છે એટલે

પ્રસન્ન પડવાથી પ્રસન્ન થયો

સમી અપેયુ સુમનના હાથનુ કુખ ઉમેદના ઉપર બે તાજુ

થયુ આબોમાં અજાણીમાં આખાં

“પણ તુ રહે છે કા માટે ?” આપુ પુઝા ઉમેદે કમુ

“બહા! કમુ, મારા કરતા મારે માસ નાની છે જાં બે

બાજાકની માતા અને બહા આ ધરમા તો હજી એવા થને તા

પતતાં પણ નથી થય”

“પણ તુ હજી ક્યાં ઉમેરે વધી ગઈ છે”

“બહા! બહા! તમરો એ રિચાસે દે અને રન

નહિ કરી કો મારે હાથ જે તમે જાણી શકા દેન તો આ

સવાલ ન કરત. આ સીરેના રહે રહે આદા બરી છે. એન

રોડના વડથી સતોત્રી એ કામ બહા તમાર છે”

સુમન વિદી. ન બેલી કમી એવા હાથની વગાઈ નીકળતી

ગઈ ઉમેદે સાકળને અપે અને રેનના નિલપથી અને ની

ઉમેદ! પુત્ર પ્રાપ્તી માટે સ્વર્ગના દે. રિચે તપ કરે છે

અને બપોરે તમે અચળ લકમીની લલ. આ કમીની જે થા

લાલ હજી અપેથી હરનથી અજાણે જ રહે. આ. આ. આ

સમરુડુ બધુ હાથ ફેરવે છે ?” કમુને પતે પાન. આ

કમી નાખ્યુ

“સુમન! ધણું થયું” હરે વધારે ન બોલ. મારો સુલ ધર. મરી આંખ ખુલ્લી થઈ. જે આજે મારો જન્મ દિવસ છે. જસ સમગ્ર કે આમથી આપણા ગૃહસ્થી જીવનની શરૂઆત છે.” ઉમેદ પીગાળી ગયી. સંપત્તિના મેરે કોર બનેલો પ્રેમાળ બનીયો.

“દલાલા મોરી અને દાદ સાંભળી ખરી” કહેતાં સુમનની આંખોમાં દારૂના આંસુ આવ્યાં.

“સુમન! ચાલ જમી લઈએ પછી આપણે અંદાર રેતા જઈએ” કહી પતિ પત્ની બન્ને જમવા ઉઠ્યાં.

હિંમર ગતિ અકલિત છે. પગમાં ઉદય અને પગમાં પ્રલય. સુમનના રનેદ જીવનની શરૂઆત ધર. નાથને પ્રેમની અજન્મ અનલિપી વશ કરવા સુખી વિચારણી સુમનનું હૃદય આનંદસાગરની લારીમાં ડાલી રહ્યું.

સુંદરમાં સુંદર ઝીકે લેરેડી સાડી પહેરી સુમન તૈયાર થઈ. બાળુ પ્રેમીએ ‘ટેલીપા’ બેસી રસ્તા નીકળી પડ્યાં.

Lovers Bridge પરના રસ્તા પરથી આવતી એક મોટર સાથે સુમનની મોટર અપડી પડી. સુમન ઉપડી પડી. પેલી મોટરનાં પૈડાં વચ્ચે જઈ પડી. ‘મોટરનું પૈડું’ સુમનના ઉદર પર ફરી ગયું. ઉમેદ સમયસુચકતા વાપરી રસ્તા પર કુદી પડીયો જેથી તેને કંઈ ધમ્મ થઈ નહીં.

ઉપડતી ઉમેદ મનમાં જ રહી સુપનની સોનેરી આશાઓ ઉડી ગઈ. સુમનને હોરપીટલમાં લઈ જવામાં આવી.

દિવસો દીવાળીઆ છે. ચડતી દશમાં મોજ કરતો મતુલ્ય એક પળમાં પડતી દશના પંજામાં સપાઈ જાય છે. પડતોમાં મરતો આકૃષ્ટ બનેલો એક દુહામાં ઉન્નતિના સિંખર પર જઈ પેસે છે.

હજી ઉમેદને દેડ કલાક બાપા આઠ દલાલા થયા ત્યાં તે ઊંઘ મેનેજર ‘દાર્દરેક’ થતાં ખરજીને યરજી થયો. વળીં થયાં જમના ઉમેદને પોતાની ઉમેદવારી આવવાનો સમય આવી લાગ્યો. ‘માનુરને સરોવર મચ્યું. મુખાનુરને મોજાન મચ્યું.’

સુપન દોરપીટલમાં જ સળી હતી પણ પ્રશ્નમાં આરો ઉમે. જે સુમનની વિશેષ શીર નહોતી. કરી લાગી આવતું તે એને આશાવાન આપવા નહોતો એને વખત કાઢત નહોતો. ઉમેદ તે પ્રશ્નમાં પેસે હતો. સંસારમાં ક્રોધ મજાણું ગૃહસ્થી જીવન અને સંસાર મજાણ તરવા માટેની જીવન સુખીની એને જાણી ગેવતા નહોતી. હતી માત્ર લક્ષ્મીની અને તેજ જ મેજગવા રાત્રી દિવસ નાનકેડ મેનદન કરી રહ્યાં હતાં.

મીલ માથેક ઉમેદની પાછાતરો અને કાપ કુશળતા પર આક્રોશ હતો. ખાલી પેલી મેનેજરની જગે પર ઉમેદને એકની દીઠી. વળીં થયાં જડ કરી બેઠેલી ‘મેનેજર’ બનવાની ઉમેદની અકોચીલા કૃતિમી થઈ.

અનંદ સમયમાં મુલતો, ચર્ચો દુલ્હાનો, દશાના દોરમાં રંગમાં રંગીનતા ઉમેદ સુમન પાસે વધાવણી આપા દે રીપીટ નહીં રહ્યાં થયાં.

પડમમાં પડી પડી આશાના કદું-મીઠાં દિવસો મુલતી સુપનના મનમાં અનેક સુખી વિચારો ઉદભવતા હતા.

ક્યુને આવતી જોઈ સુમનની વિચારમાળા તુડી ગઈ. “ક્યાવ ક્યુ, આવ કમ કાલે દેખાઈ પાચું નહીં ?”

“કાલે જરા જીવને અસુખ હતું” એટલે ન આવડું.” નિસ્તેજ મુખે, બોખમાં સારે સમો યા મોટા પછુ કમુંએ લવાન વાલ્યો.

“કમુ ! કેવળને કેમ ન લાગી. મને એ તારો ‘કોલે’ બહુ ગમે છે. જે મેન ! હને કું પછુ સાજી થવા આવી છું. એકાદ વર્ષમાં જે જે તો ‘ખરી’ હશે તારા કેવળ જેવા એકાદ બાળકની માતા બનીશ.” બીજાને પડેલી બીધર સુમન આશામાં અતુદ પ્રવાદમાં તણુતી બોલી.

સુમનના ચમ્પે સાંભળી કમુનું મોં ઉતરો ગયું. હસી, તોફાન કરતી હમેશની કમુથી એકાએક નિષ્વાસ નખાઈ જવાયો. એના હૃદયમાં ભાલા મોકાયા દોષ અને અસલ પીડાથી ભરે પીડાતી હોય તેમ આંખો બંધ કરી સુમનને આશીર્વાદ બેસી ગઈ.

“કમુ ! કેવ દીમી બની ગઈ ?” કહી સુમને કમુ સામી ઉંચી નજર કરી. કમુની આંખો બીની હતી. એવું હૃદય કમાકડું હતું એવો કંપવા હતા. “કેમ ? જે છે યા માટે ?” સુમને પ્રશ્ન્યું.

ગઈ કાલેજ યેકાદરે ક્યુને ચેતવણી આપી હતી કે સુમન સાજી થરી તો ખરી પણ અકસ્માતના મોજે એનો મર્લાકથ નાહુલ થયો છે એટલે એ માતા નહીં બની શકે. સુમનને એ બીધાથે પછુ હાલ અકથ રાખતી કારણ કે એવું હૃદય તાન નગણું થઈ ગયું છે ને એવું હૃદય દુશામ જેવી વાત એની પાસે કરવામાં આવતી તો એવું દર્દ ભયંકર સ્વપ્ન પડશે.

કેકાદરની સખત મનાઈ જતાં કોમળ હૃદયની કમુથી ન રહેવાયું. તે રહી પડી. “શું કહું સુમન ! એ વાત કહેતાં મારું હૃદય ચુરા થાય છે અને જે છું સાંભળે તો તારી શી દશા થાય ?”

સુમન સાળી બેસી થઈ-થઈ. કમુના હાથ પકડી બોલી. “બોલ કમુ બોલ, જલદી બોલ, મારા બળતા આંતરમાં વધારે ન બાળ.”

“એન ! કેકાદરે કાલે કમુ કે સુમન સાજી તો થશે પંજુ માતા નહીં બની શકે.”

“હૈ...” સુમને રાડ નાખી “પણ...કારણ ?”

“અકસ્માતના અંગે મર્લાકથ નાહુલ થયો છે.”

“નસીબ ખુરી ગયાં” કહેતી સુમન પલંગ પર પડકાઈ પડી, બોમન મઈ મઈ અને એજ પછુ મેનેજર બનેલો ઉમેદ આવી પહોંચ્યો.

એના પગ પછુ ત્યાંજ રમંતો થયા. સુમનની દશા જોઈ એને અનંદ, હિરદય ઉડી ગયા.

નસીબે મોખાવવામાં આવી, એને બનેલું ઉપાચાર કમું

જાનાં સુમન હજી અર્ધાં ખેલાનજ હતી.
સુમનની આંખો બધ હતી છતાં દુઃખની પ્રતિતિ રજુ છે
સાંસિના ખરડાંથી રસા દેખાતાં હતાં. સુખ દશામણ હતું છતાં
કેંદ્ર કાંધની ગર્જાત રેખા દર્શિતોત્તર થતી હતી.

"કમુ બેન!" કમુએ સુમનને માંડી પાડી હોં બાજી તો
અર્ધાં રીતે હું છોડ્યો છું." ઉમેરે કમુ પાંચે વાત કરવા માંડી.
"ભાઈ! તમે જુઓ? ના પૂરા ના! જેસો છોડ્યો દરો.
પણ જીવનનું સુખ, જીવનનું નર અને પ્રેમાળ દાંપત્ય જીવનના
અનૈકિક લક્ષણ મેળવવાની સમાર સેતુનર્મા દાખાં છો." કમુ
રસી રસી બોલી.

"એવું હોઈ શા માટે બોલે છે બેન, કાલે સુમન સાંજ
ચરો પછી શું દુઃખ છે?"

"દુઃખ! ભાઈ દુઃખના આરંભ રીર પર ઉગે તોજ દુઃખ
કહેવાય કે? હવે સુમન બેનને સુખી બનાવવાની આશા છોડી
રો." કોર બની કમુ બોલી.

"કમુ! કમુ! શું થયું છે ને આટલું બધું?"

"ને, થનહું હતું તે મધ્યે, એ તમે મીઠાનાં નદી કરી ચકો."

"સુમનને સુખી કરવા હું પાણી જેમ વેસા ઉડાડીશ."

"ત્રીશન-હુંસવરો તમે સુમન સુખી નહીં બને, મારા
આર્ષ! હવે સુમન મતા નહીં બની રાકે. રોકરો વેળાનું કમુ
કે ગલાંધય નાશુદ થયો છે."

"આર...મારી સુમનની આસાના રંગબેરંગી સુંદર વીજ-
પટ પર કાળો રંગ ટોળાઇ ગયો, બેન! હવે શું કરું?"

"પુર ગયા પછી પાળ બાંધવી મીઠા છે વીર."

તો સુમને આંખ બોલી, ઉમેરે આંખ વિકાળ નજર કરી.
બીજ પછે બરા હસી.

"સુમન! જાણી! કેમ બોલતી નથી, તને શું થાય
છે" કહી ઉમેરે સુમનના વાળ સમારવા લાગ્યા."

"હે...હે...હે..." કહેતાં સુમનનાં હુખ પર દિવાના
પણાનાં મોઢો તરી વર્ષા.

"હાય વિજુ" કહેતાં કમુ અને ઉમેરે પવન પાથી નોંચે
પટ્ટી પાયાં.

સંપૂર્ણ.

બાલ નંદાની

આનંદ સંગીત મંડળી

જુઓ મહિનામાં અઢિ આવી છે ફાઉસ પર આવેલા

એકાદશી-રતન વિચેટરમાં

માના લોકપ્રીય "બાલકીશ", શ્રીજીવન "ઉપા"

કથાદિ ખેલો લાજવી બનાવશે.

યુવ જન્મનાં ઉદરે ભાવે લેગી થયેલી ત્રીપુટી

અસલ પેરવંદરા વનની પ્રતીચીત
લક્ષણીપતી કાપના વેપારી ઠા. હેમચંદ
પ્રેમજીની વિષય અને છ. રજુછોડાસ
માધવજીની દીકરી નાંમીચી નંદાપાછાનાં
પ્રેમજી પરાક્રમે સ્વીત ક્રોડા સમી
રસીકી વાતાં એક લાખ પમીસ દાનરની
દોલન શુભાઆ પછી.

દોહરી

હી આશ ધારીને; કૃપ લુહાની કરનાંરી;
ધારું થયું થરણી થરતું, એ કુદરતની બસીદારી.

ખરા બનેલા બનાવની સાચી વાતાં

નિરભાગી ગુલામ અને નવી વાડીની નામીચી નંદા
કોમન માત્ર ખર્ચ નેટલીન હ આના વી. પી. પોસ્ટેજની ૧૨ આન્ટ

લેખક પ્રસાદ અને વેમનાર

ભાડાટી હુવાણી સાચુતો મોહલો વાણીઆ જામક

ને. માસ્ટર

ધી માસ્ટર નેચ કપની જુરેથર કુંબઈ ૨

તમામ જુકસેસરો પાસે મમ્મી

અસલ વર્ણીકરણન

આ મોમકારી ૫૪
દાંધે બાંધી નેની સાથે
તમે વાત કરશે કે નવર મેસવરો તો વચ હોય જેવું અપારો
પત્ર "મનો કામના સિધી" છુક મંજાવનારને માત્ર ૨. ૧૦
થેતા! નકલી ચોપડીયામાં ક્યાશો નહિ

અસલ ત્રીત્રોવાળું કોકશાસ્ત્ર

સી પુરોનાં સર્વ શુભ ભેદ, ગલાંધાન સહવાસ નીમમ.
૫૪-મંત્ર. ચાકુન સાધુદિક બાજી કમું બોલપ કો. રા. ૧૧.
પતો-મેનેજર "જીવવાની છુક કીધા" હાથરસ સીટી

મનોકામના સિધી

ની જુમનાં લખેશ નીમમે ઉપર
ધ્યાન ખેંચીને વગર ૫૪ મંત્ર
કે રોકકા ખરચ કરી સંસારી મન કામના વગર કમું પુણું થાય
અને યુગનાં વિવસ બે અગ્રથ યુગ અસ અગાઉ સમજી શકો.
કો. રા. ૧-૬-૦

૮૪ આસન

ચિત્રોવાળું કાકશાસ્ત્રમાં સી પુરોનાં નવિત-
ભેદ લક્ષણ. ચાકુન. સાધુદિક. ૫૪. મંત્ર
કો. રા. ૧૧.

કેશ નાશક

આપણી શરીરની કાષ્ટ બચાવનાં બ.સ ૩-૪-
મોનીટમાં દુર થઇ જશે. ચામડી બળતી નથી
તેજજ કાશી પછી નથી કિ. ૬ ટિકિયાનાં ૧ મોકસ. રા. ૨
૮ મ. જુડી

૫.તો-જુરજાવી છુક કીધો નંદા હાથરસ સીટી

દધિયોનો ત્રાસ

શુળના દુખથી વધારે ભયંકર ત્રાસ કોષ્ટ પણ દરદીને ઉત્પન્ન કરી શકે નહિ. શુળનું દરદ એટલે કે અંગનાની રાત્રીઓ અને દુઃખના દહાડા. ન્યારે તે ભયંકર દુઃખનો, તમારા મોઢાં અને જડખામાં ચાલતો હોય ત્યારે તમે કંઈ પણ કરીશ શકો નહિ.

સૌથી વધારે ઝડપથી ભયો ધલાજ એ છે કે તરતજ લીટલના ઓરીએન્ટલ બામનો ઉપયોગ કરવો. તેની દ્રઢી અને સુખકારક અસર દુઃખને હાંપી કાઢશે અને તમને સુખી બનાવશે.

તે તમારા દરદનાં તીક્ષ્ણ લાલાંઓને આટલાની દેશે. અને ઝલ્લજીવી રહેલા જ્ઞાનતંત્રોને શાન્ત કરશે. તેનથી મધુર શાન્તિ મળશે. એ તમે શુળના દરદનો ભોગ ઘટ પડ્યા હો તો આ અકસીર ધલાજની એક ડબ્બી એકદમ ખરીદવાનું બુલના નહિ તમે તેના વગર ચલાવી શકો નહિ. કેમકે ન્યારે ખીલ દવા કંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આરામ થાય છે,

ઈ. રા. ૧૭ દરેકે શીશીતો. દરેક દવાવાળાને ત્યાંથી આખા હિંદમાં મળી શો.છે.

લીટલના ઓરીએન્ટલ

ખામથી આરામ થાય-છે નિરાશ થઈને પડી રહેતા નહિ અને દુઃખથી મરી જતા નહિ. સાજા થાઓ ! બંધા દુઃખવા અને દરદખેંટી આરામ મેળવો ! લીટલનો ઓરીએન્ટલ બામ તમારા વતી લાઝમ કરશે અને દુઃખની છેલ્લી નિશાની પણ રહેવા દેશે નહિ.

દરદીને આલ્લીઆ હાસ જે કાઢવામાં આથી છે તેનાં રૂપીયા.ખાંચથી રૂપીયા સો સુધીની કુપનો છે. મહે વરશે લીટલના ઓરીએન્ટલ બામની શીશી ખરીદનારાઓમાં પંદરસો રૂપૈયા આવા કાનામમાં મેચવામાં આવ્યા હતા તમારું નરીજ અજમ.વો.

લીટલનો

ઓરીએન્ટલબામ

સરવે જાતના દુઃખ અને

દરદો મટાડે છે

જેવાં કે

સંધીવા, રૂમેટીઝમ, કમરનો દુખાવો તથા માથાનું દુખનું વીગેરે. એક ડબ્બા કરતા વધુ દરદ મટાડનાર તબીબનું એક ઘણુંજ મુંદર સેલ છે જે કુદરતે નેમી છે. ખાલીની ચરખી તેમજ કોષ્ટ પણ પાટનું તબ નાખવામાં આવ્યું નથી. ઘણાજ ઉત્તમ અને સર્વોપરી દુઃખ મટાડનાર આ બામ છે.

મુંબાઈ ઈલાકાના એકલા એજન્ટો:

નરોત્તમ ગારધર એન્ડ કું,

શેખ મેમન સીટ, મુંબઈ ૨.

મોજ-મંજલ ઇનામમાંના નં. ૩

આગામી સાહિત્ય પરિષદના પ્રમુખ.

લોકમનથી આવેલું પરિણામ

રધાવાતું. તો કમારતુમે રધાઇ ગયું છે, અને રધાયું હશે, તેજ ખવાશે. એ અને સારી રીતે જાણીએ છીએ. પોતભી મેળે બની બેઠેલા સાક્ષરો ગમે તે માનતા હોય, પરંતુ લોકમત કોના તરફ છે, તે જાતવાવા માટે અને તો આ લોકમન મેળવવાનો સહેલો અને સુતરો રસ્તો પસંદ કર્યો હતો અને અને જણાવવાને ખુદી છીએ કે, ખરેખર તે મત હમારા મતને મળતોજ આવ્યો છે. આ મન વાંચનારાઓ પોતે પણ જાણી શકશે કે, આને આખા શુભ્રસાતમાં નીમે જણાવેલા એ નામો શું સહ કરતાં વધારે મોખ નથી હો, પછી શ. ૧નું ભરનારાં વધારે પૂછ્યાં કેમ મેળવી શકાય હોય, તે એક જાદી જ વાત છે. અમ. મો. મ.

સાક્ષરોનાં નામ અને તેમને મળેલા મતો

શ્રી ૦ નાનાસાલ દ. કરી એમ. એ.	૧૦૩
મહાદેવ મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી	૧૦૦
મી-સીપાલ આનંદરાંકર બાણસાઇ કુવ	૬૦
રામબાદુર રમણલાલ મહીપતરામ નિલકંઠ	૭૯
શ્રી ૦ કનૈયાલાલ મા. સુનશી એડવોકેટ	૫૬

આ પાંચ નામ લખનાર ૧૩૭ માંથી ૭ જણ નીકળ્યા છે.

ઇનામ છતી જનારા વાંચકોનાં નામ

૧ રા. પુ નાં પુસ્તકલઃ

અલ્બ ઇન્માર્સલ જાણી

ઇન્માર્સલ રહેમતુલાની પેટી ઉપર-ખડક મુબારક ૩

૧ રા. રા નાં પુસ્તકલઃ

રામજી એધવજી

હળીમ રોપ-ઇતવારા બખર

નાગપુર સીદી

૧ રા. રા. પુસ્તકલઃ

મયકલાલ મગનલાલ મધારા

બાણસાઇ જમનાદાસનો માણ

નીને મામે કુભાર દુકાન-લુચેધર મુબારક

૮ રા દાકનાં પુસ્તકલઃ

(૧) નાનુભાઇ કલમજીજી પ્રંચા

ન્યુ અમરવાડી-૩મ નં. ૧૮૮-૧ લી ખતર

મલી મુબારક નં. ૪

(૨) અવેરી લક્ષ્મીચંદ મંજુભાઇ

૪૮-૫૦ અખાદુલ રહેમાન રતીર મુબારક ૩

(૩) લીનુભાઇ હીરાલાલ ત્રીકમદાસ

રીઝારા-પો. રેલ્વે પુરા અમદાવાદ

(૪) મુલજી ભાઇચંદ

મુકાદમ મુલસીદાસ લખાની વખારે-

ચીચખંદર રોષ મુબારક ૩

(૫) હરીપ્રસાદ મણીરાય વ્યાસ

સારંગપુર-મુકાદમની પોળ-અમદાવાદ

(૬) દકકર હીરજી દામેદર

બખરમા (વીકેટ) વડવાજી શહેર

(૭) ઇલાહીય આંભાઇ મનસુરી

વાપા કલોલ પો. હીજોદરા મુ. માણેકપુર

(૮) પી. દકકર નારજીદાસ ખીમજીભાઇ

પાંજરા મલી-કાપડ મારેટ મુબારક ૩

૨ બાર આનાનાં પુસ્તકના

(૧) રતીલાલ નરાતજ

મતાર પાખડી મીઠાઇની દુકાન મુબારક ૧૦

(૨) રામચંદ લક્ષ્મણરાવ દેવલાલીકર

શુભ્રસાતી મિયાળ પાસે કલોલ

૩ આઠ આનાનાં પુસ્તકનાં

(૧) રમજીલાલ સુનીલાલ કીનખાખવાળા

માણીની પોળમાં લાલભાઇની પોળ

કુવાણો ખાઓ-ધર નં. ૨૫૪૫ અમદાવાદ

(૨) ભદ્રપ્રસાદ દિવાન

મંત્રી શ્રી કાયસ્ય લલિતકળા પ્રવર્તક મંડળ

સેતાન રૂણીયા સુરત

(૩) મજીકોશર કોકોરદાસ પટેલ

ઠે. છોદાલાલ ડાહ્યાભાઇ જમીનદાર દુભાસ બિવડોગ

ગીરગામ બેકરોડ મુબારક ૪

અમારી ઇનામમાંના

નં. ૪ માટે

આવતો અંક જુઓ

“ફોટોગ્રાફીનો પુકારો પવન”

અમારા વિશ્વાસુ કેમેરા વડે તમે સારા

ફોટોગ્રાફ પાડી શકો છો

નાના “ક્રહાગી” રીફ્લેક્ષ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ માં મળે છે. શિખનારાઓ માટે અમુલ્ય !

ધરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાથેના “સિનેમી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર

મળે છે આપના સેલની કીમત રૂ. ૨૧૭૫ બાળકોને આનંદ આપવાનું સુખ સાધન !

વળી

“બ્રાઉન”ના દુરબીનો મળી શકશે

અને જ લગ્નો—

ફોન્ટીનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સ

૬૦-૧૫૩, હોર્નબી રોડ, રેલ—મુંબઈ.

સચિત્ર સ્તવન સમરલોહી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા.

બેનક—કાનજી કાલીદાસ બેશી તમાકુવાળાનો ખાણે

૮૪-૯૨ કાંઠાવાડી મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૪ થી ફિંગર આઠ આના,

પ્રાતઃસ્મરણ દેવાના દર્શન માટે સ્તવન કરાવતી આ ગીતા પહેલ વહેલી જ ને સરળ તથા ચિત્રાવળી દેવાથી લોભને મદદ ઉપરોચી યદ્યપી છે જને તેની પાંચ હજાર નકલો બજાઈ ગયા જાવી છે. આવતી રીવળી ઉપર ૬૫૨ નકલ બહાર પડશે આપત્ર સ્તવન સમરલોહી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્મ

ફિ. ખાઠ આના માધવજામમાં બુકસેલર પાસેથી મળશે.

પૃથ્વી પરનું વીમાન—

“માયકા સાઈકલ”

૪૫ વરસનો આ લાઈનનો અમારો અનુભવ

સાઈકલ અને તેને લગતો છૂટક સામાન

મળવાનું ભરોસેદાર ઠેકાણું.

યાણાવાલા એન્ડ કુંઠ

૪૩૨-૩૪ હાંસબાગેવી રોડ મુંબઈ

(મહત્ત મળતું કેટલોય મગાવી જુઓ.)

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બીજો ભાઈ છે!

ત્યારે

નવલકાઓ, ચોપડી, ચોપાનીયા, વગેરેને માટે નવ ચિત્રોના બ્લોક બનાવી અર્થમાં ઉતારવાનું આ માટે પૂજક કો છે? એક વખત જમારી મુશ્કાલત સ્થા. શબ્દોત્તના નામીય ચિત્રકારની પોષ્ટીથી ચિત્રાર્થન ઉત્તમોત્તમ ચિત્રોના બ્લોક જમારી પાસે તૈયાર છે. ધન્યજ સસ્તા દરે આપીશું. એક વખત નમુનાઓ જોઈ પાછ કશો.

બધો જમાવ મળો-મેનેજર-મોજ-મજલ મુંબઈ ૪

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મીસ્ટરીઝ ઓફ ધી કોર્ટ ઓફ લંડન

ઈંગ્લેન્ડના સત્તરમી સદીના રાજા શ્રી-સ ઓફ વેલ્સ અને અખીસ તથા ઉમરાવ જીઓના ચિત્રવિચિત્ર ચોપાળી પાંચ પાંચ ચિત્રો સાથે દરેક ભાગના ૧૪ આના. આ બ્લ. ૪ લાનપરને ૧૦ આના.

મોજ-મજલ કાર્યાલય મુંબઈ ૪

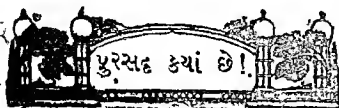
છુપી પોલીસ

વાર્ષિક લવાજમ-રૂ. ૭ પી. સાથે રૂ. ૩-૪-૦

ફિંગર બહાર રૂ. ૫

લગ્નો:-મોજ-મજલ કાર્યાલય,

મરાઠા બીલીંગ ચીરસમ મુંબઈ ૪

લખનાર-ગા. મુજરાકરે બી. દિવેદી એમ. બી. બી. એસ.

કરજસંગ (સિંદ નહિ હો!) બાપુને કાંઈ કામ પ્રસંગ પેતાના ગામથી બે ત્રણ માઈ દૂર એક ગામ હતું ત્યાં જવાનું થયું. પોતે રજા બધાણી એટલે અરીજીની દાખડી ને હોકડા સાથે લઈ યોગા પર ખેરણીને રસ્તે પડ્યા. હોકડા ગળાવતા નવ્ય યોગા ધીમે ધીમે ચાલું નવ્ય ને પોતે કહ્યો લીધેલો તેથી નિશાના તરંગમાં ને તેથી કંઈ કંઈ અસ્વાસ્થ્ય વિચારો મગજમાંથી પસાર થાય. ગાઈ હોટેક નવા હસો ત્યાં રસ્તામાં નાનું ગામડું આવ્યું ને લાગેલો દવાડો, ત્યાં દોરો પાણી પીધે. યોગુ દબુદબુદ ને બાપુએ આંખ ઉઘાડી જોયું તો લાગ્યું કે યોગને પાણી પીવાની ઇચ્છા થઈ છે. યોગને હવામાં તરફ દોડ્યું; થોડે પાણી પીયા માંડ્યું ને બાપુ પાછા વિચાર તરંગમાં પડ્યા, થોડાંએ તો પાણી પી પાછું ચાલવા માંડ્યું, પણ ને રસ્તે બાપુનું 'રેડી-નેશન' હતું તે રસ્તાને મેઝ પડ્યો ને સીધું ધર તરફની રસ્તા તરફ ચાલવા માંડ્યું. પણ બાપુની આંખ નીશામાંથી શે ઉઘી આવે! યોગુ તો ગામની લાગેલો આવીને ઉભું. બાપુ નમ્યા. માથું! માથુંગ (બાપુને ને ગામ જવાનું હતું તે ગામનું નામ) પણ નવેગ (બાપુ રહેતા હતા તે ગામનું નામ) જોયું જ લાગે તો! શી કરશનની લીલા! હોકામાંથી દેવતા તો ગયેલો પણ ગંડકકે અવાજ યાવ ને બાપુ તો રસ્તો જોતા નવ્ય! માથું હાયા! આ તો બધું નવેગ જ દેખું તો! શી સરકારની કરામત! (માથુંગ સરકારના કબજામાં હતું) પણ આમ વિચાર કરતાં કરતાં તો યોગુ ઘેર આવ્યું ને પોતાનું ધર નજરે પડ્યું ત્યારે બાપુને ખબર પડી કે દાળમાં-કંઈક કાળું લાગે છે! આખો જોળીને જોયું તો ભગવા દબુદબુદે ઉભેલો જોયો! બાપુને કંઈ ખબર ન પડે કે ચાર સાળું! આ બધું થીયું શું?

મળી બીમ ખેચાર દિવસ પછી બાપુએ તૈયારી કરી ને આ વખતે મનમાં નિશ્ચય કર્યો કે ગયે વખતે લડે યોગની બન થઈ, પણ આ વખતે એવું ન થવા દેવું! ઘેર પેતાના દીકરો ધીરજાને ધર સાચવવાનું કહી બાપુ નીકળ્યા. આ વખતે બાપુએ જરાયર સાવચેતી રાખી, ને 'રેડીનેશન' ગામના ઝડ પેતાના માંડ્યા. બાપુએ જોખરિ આપી. યોગને એડી ચારી ને લગામ જરા ખેંચીને ધીમી મૂકી. લગામ દીવી મુજા ને યોગુ થોડેક મુજા દરો ત્યાં આવ્યું જોડું! થોડેક દૂર જતાં રસ્તા બે આવ્યા. એક 'રેડીનેશન' તરફ નવ્ય ને બીજો નવ્ય વેરાઈ. ગામ તરફ યોગુ ઉભું રહ્યું. ને જોડામાં ને જોડામાં બાપુએ જમણી તરફ જરા લગામ ખેંચી યોગુ તો ચાલ્યું વેરાઈ.

ગામ તરફ. બાપુનું જોડું તો ઠેક વેરાઈતું ગામ આવ્યું ત્યાં સુધી પહોંચ્યું. જ્યારે જાગેલો બાપુની દીકરીના સસરા ઉભેલા ને તેમણે બાપુને દેખ્યા ને રામ રામ ક્યાં ત્યારે બાપુ નમ્યા! ને વિચારમાં પડ્યા કે 'હાર' સાળું! આ શું કરામત! પંજુ સંકેત રામને સાંકળ જેવી ને ઉત્તર દીધો કે જરી કામ છે તે આ બાપુ નીકળી આવ્યો. બાપુ તો વેરાઈને ત્યાં મહોળ્યા. પોતે ક્યા મહેમાન ને વેરાઈએ પરાજીગત એડી સારી કરી કે બે-ચાર-આઈને પંદર દિવસ થઈ ગયા પણ બાપુને તો ત્યાંથી ખસવું ન મળે-અથા વિચાર કરે કે દો બાપુ કાંઈ જવાની વાત ન કરે! બાપુની દીકરીને બધા પૂછે કે આ કારણે બાપુ પધાર્યા છે! પણ ખીચારી શો જવાબ આપે?

આખરે એક માસ ધીરો! ને દીકરીને બાપ સાથે વાત કરાવતા વખતે આપ્યો કે બાપુ! જામકમાં સુધી આઈ રહેશો? ને શું કામો આપ્યા છે? તમારી હાજરીથી તો આઈ બધા ધરાઈ રહ્યા છે ને હવે અવધા થયો દેખાય છે છતાં તમને તો કાંઈ ખબર પડતી નથી!

બાપુ કહે મને કુરસદ ક્યાં છે? જુઓ! સવારમાં નવ વાગે જ્યાં ઉડું છું ત્યાં મહોળતસંગ (તેમના જમાઈ) દાતજી પાણી ને વોટા આગળ ધરી જતાવે છે. દાતજી પાણી કરી આ પાણી-કંઠુના ડિગેરે થાય છે ત્યાં અગીયાર વાગે છે. ને પછી દીશા જંગલ નજી-હાઈ થોઈ તૈયાર થાઈ ત્યાં જમવાનું તૈયાર! તે જમી રહ્યા કે તરત હેમુલા (તેમના વેરાઈ) દોકડો આગળ ધરે છે ને પીનાં પીનાં સુધ જઈ છું તે ત્રણ વાગે ઉભો ચાઈ છું. કે તરત મોં થોઈ આ પાણી ને કસમાની તૈયારીથી થાય ત્યાં જઈ છું. આ પાંચ વાગે ને જરી ગળાં માયાં કે સાંજ પડે ને વાળુ વખત થાય છે! વાળુ કરી રહે! કે મહોળતસંગ પછે તૈયાર રખાવે છે ત્યાં જઈ મુલો કે વહેલી પડે સવાર! આમાં મને જવાનું વિચારવાની કુરસદ ક્યાં છે? મને તો ભય લાગે છે કે હું ધીરજા મેળો થઈય કે કેમ! પણ ચારો? કુરસદ ક્યાં છે?

બધાથે વિચાર્યું કે આ બધાણીને કુરસદ વાપરી! મહોળતસંગ પેતાની સ્ત્રી સાથે કાવતમાં બેસે પેતાના આમાને ત્યાં ચાલ્યો ગયો! વેરાઈ જોત પાદર જોરા ચાલ્યા ગયા! ને બાપુ આંખો મોળતા હો ત્યાં ન મળે દાતજીપાણીનું દોકડું કે વાપરી ને કસમાનું દોકડું. જી સામે ઉભેલો મોજો દબમ તે મુઠાં હસે. મોજો મોલ્યો કે બાપુ! કુરસદ દોષ તો ગાકું તૈયાર થઈને ઉભું છે! સંપૂર્ણ.

વેચવાની છે-ચાકુ વેરાઈંગ કપડી-ગામ દાતજી

ઉપર આવેલી-હોવી ઘરોનીગાળી, કંકે પળ વાંદા વગરની. કુલિતા બાના કામના ચોકડા અરથે

લખે-મોદસ નં. ૧ C/O મોજ મનમ

હિન્દુસ્તાન—શત્રુપત્ર રાજ્ય વધ, ચોથો સંદ, સ્વપ્ન
લામા વિનાઈ, એકનાથ, કૌથક વધ અને કહિડા-ભરીએ એમ
છે ફિરોજ તપાર હોવા છતાં બનાવવાની તબીબી થઈ નથી,
એ અંબાબીની વાત છે. પોતાના વિષેટરમાં બતાવવાની ઇચ્છાએ
તો રોકી નથી રાખી?

મિસ શાન્તિ—સૌરાષ્ટ્ર વીરમાં સીનુ સાથે નૃપ કરતી
મિસ શાન્તિએ હાલમાં સુરતીએને રીઆવવા આગમ છે કદાચિત્
આગળ પણ વધે તો નવાઈ પામવા જેવું નથી. પરંતુ આટલેટ
દબેશ અને લોકે રથે પુરો પાડી શકશે કે કેમ એ લાગના
વળગાઓએ વિચારવા જેવું છે.

મુંબઈની મેહિની—સરસ્વતી ફિલ્મ કુ. ની આ સામા-
નિક ફિલ્મે હાઈ કોર્ટમાંથી સુપ્રસ પસાર થયા પછી ગઈ
કાલથી ફૂજમાં દેખાવ દીધા છે.

કૌસલ કુ. એને
આપૂર્ણ સ્થિતિ—થોડા વખ-
તમાં જ કેટલીક નાજાકિત
કંપનીઓના વખણાયેલ
નટ-નટીઓની અદા બદ-
લી હિંવા ફેરાર થયાના
પાયા વાગી રહ્યા છે.
શમલ કુ. એએ આ
અવસર શુભાવવા જેવો
નથી!

સુનાટેડ-અકા)
છ નાજકની સીસાવર
ર અઈ રહી છે.
ગરમ-દોલતે ફિરમ-
ની પાથેની દર્કાશ
પરે ભેડાવું સાઈ
ન એકલું છે.

ચિત્રપટ ન ગત

પાછો કાર્નિન પથે—હેનરી રેમ્પેલ પાછો ચિત્રપટની
વજા વખતની ગેરફાળથી પછી થીમે ધીમે પણ ચોક્કસ પત્રો
પોતાની કાર્નિન-દક્ષાથી નામનામાં વધારો કરવા લાગ્યા છે.
એમનું આગમન ચિત્રપટ ઉદ્યોગીઓ અને ચિત્ર રસિકોને નિઃશંક
આનંદદાયક થઈ પડશે. એમના સંગાથીએ હેનરી વેલથોલને
મેક મદાન એકટર તરીકે ગણે છે.

એક અજમ કૈાપ—મુંબઈએને પહેલી વળગા પ્રવલ
રતાં કોઈકવાર અજમ કળ હાથ લગી નાથ છે. એવે જ
નાવ “મી માર્કસ આઈડ” (લુખાવાળી વઢુ) નેમાં મે મરે
અ-નામિકા નગીકે ઉતરે છે. એ ચિત્રપટ ઉતારનાં

આવોજ બનાવ બન્યો છે. એ ચિત્રમાં એક ‘કોઝી તેલ
દત્તાદિથી જમીન લીસી બતાવવામાં આવી અને મે મરેના બુદ્ધતા
તળીયને “કમ કાગલ”થી નડવામાં આવ્યા એક
સાદું દાન ઉતારવામાં એની જરૂર પડી. મે મરે ને નૃપ
કરતું હતું અને ચેરટર-કોક્લીન રમણ પત્રને અનુકરણ કરતાં
કરતાં લપસી જઈ પટકવું એ પ્રયોગ ભજવવો હતો. ચેરટર
કોક્લીન લીસી જમીન શીવાય હોઈતી શકે નહીં અને ને લીસી
જમીન તપાર થાય તો મે મરે નૃપ કેમ કરી શકે! હાપરેકટરને
સુલ આમ્યું ને મે મરેના બુદ્ધતા તળીયાં પર કામ કામ
ચોટાસા જેથી લપસી ન જવાય. પરિણામે જેની ફેલેમરી
નેત્રી દત્તી તેવી થઈ.

જેરી કુગન—જેરી પેતાની રમ ભોગથી પાછો વળ્યો

છે. પૂર્વમાં તુરમાં કપ-
માં ઉતરવાની એની
છમ્મા નથી પણ બુદ્ધતાં કપમાં
પહેરવાની તો એને આવરણ
કતા પડવાનીજ. કેમકે
ધી રેગ એનાનીજ પૂર્નિ રૂપે
‘જોહ કોઈકમઝ’પુરાણી લુગડાં
એ નામના ચિત્રપટમાં એ
વિના કેમ ચાલે! એટલે
પોતાના આપનાં દબાણથી
હાલ તરતને માટે તો એને
પોતાની છમ્મા દબાવવી જ
પડી છે.

ટામ સીફનો નવો
કદ્દક-ટામ મીક્ષને તો સી
કોઈ નાણે છે તેનું ફોક્સ
કંપની સાથેનું લખન પૂર-
રવતન છટગી આતું નામ!
અવસાની.

આ ને ક મરેલાતું એક દરશ

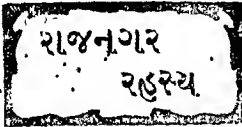
તેણે ચર્ચા દમજાવે ફરીથી ફોક્સ સાથે નજી વધતું લખન કર્યું છે.
આ લખતમાં તેના નામચીન ઘોડો ટોની પણ સામેલ છે. આ નજી
વર્ષના પગારના એને સાક લાખ રૂપિયા મળવાના છે.
એ હિસાબે રોજના ૬૬૦૦ રૂપિયા થયા. રવતન દેશમાં
રવતન છટગી આતું નામ!

છુપી પોલીસ

દર શનીવારને બદલે બુધવારે

બહાર પડશે.

આવતો અંક બુધવાર તા. ૩-૨-૨૬
ના દિવસે બહાર પડશે.

અખનાર:-સા. શુભદ્રુત

(મયા અંકથી ચાલુ)

“તેમનો પ્રીતિ રસ્તો હું પસંદ કરું છું. આ દનશા-
ગિનીએ બળના બળનાં તરોને પણ પ્રેમાગ્નિમાં બાળ્યા છે, મારો
પ્રેમાગ્નિ પશુઓ સમાજમાંથી તમારે બાદ થવું પડશે સમાજ
તમારો તિરસ્કાર કરશે. એક તરફ માતાનું સ્વેદ વર્ન
અને બીજી તરફ પુત્રનું બાળ વિકાસ સાથે જનના આ બનાવો
પ્રેમાગ્નિ-કુળને કલંકની રેખામાં મૂકી દેશે. બળને તમારી સામે
આગળી ચીંધવાનું થશે. માટે પ્રેમનો ગોળ આવી આવશે
બળને મુખદુઃખથી આ જન્મ પુરો કરી છાત્રચાત્ર બચાવ
થતાં પરમેશ્વર પાસે તેનો ન્યાય માગી લેવા એ વધારે સારું છે.”

“રમા, આવા દુઃખદ પ્રસંગમાં પણ તારા પ્રેમની બલિ-
તી છે !”

“તેમાં શું થઈ ગયું ? દુઃખ ગમે તેટલું હોય તો પણ
દયનો પ્રેમ સમુદ્ર તેથી થોડો જ એટલો ચમત્કાર છે ? કણે કણે
નાં તમારાં મુખપદનાં દર્શનથી હૃદયમાં પ્રેમની ભરતી આવી
પ્રકાશ પે તે કેમ વહે છે તેનું પ્રત્યક્ષ ઉદાહરણ આપે જ માગ
જ ઉપર લુએ. રામપ્રસાદ, મારા દુઃખની શું સીમા છે ?
જ ગતિના અધકારમાં ચક્રાકારને પેતાના પ્રિયથી રિયે મનો
સ યત્ર કમળનું પાન પણ આપું આવવું નોંધ્યું છે, બપોરે
સ સામાજિક અન્યાયના અધકારમાં તમારા અને મરા વચ્ચે
પણ અંતર નહિ હોવા છતાં તમે અને હું જુના છીએ !
છક હોવા છતાં એક બીજાને રક્ષક પણ થઈ ચક્રને નથી
ને વિરતની આશમાં જગી મરવું પડે છે !”

રામપ્રસાદ તેને આશ્વાસ આપનાં બોલ્યો-“રમા, રહીસ
હે. ઉપકાય અને પ્રકાર વચ્ચે થોડા વખતને માટે દાસિયા
સરેલી હોય છે તેવી જ રીતે તારા અને મારા વચ્ચે સમાજની
જીભી છે” આ રહીને તેડી દોડી તાપી તેનાથી અધકાર થઈ
પેલા માન આપનાને છુટા કરી પ્રિય રમા, આ મારા હાથથી જ
તે પ્રેમથી જેવી મગ હૃદય સાથે—”

એકાએક દિવાનપતાનું બારું ઉઘડ્યું રમા અને રામપ્ર
દ દસાગમાં નોંધે રહ્યાં, લલિતાના હાથમાં એક વર્તમાનપત્ર
કે રામપ્રસાદને વર્તમાનપત્ર આપતાં તે બેસી-“લાઈ, આજે
જાં બાંધકે સમાચાર આપ્યા છે !”

રામપ્રસાદ મોટા અક્ષરે પત્રમાંથી દેડેલાં શબ્દો વાંચનાં

તેની, આમે આપના આવી ગયાં. હાથમાંથી પત્ર સરી પડ્યું.
માથાના બાજને પીપ્પતો તે આરામ ખુરશીમાં ઢળી પડ્યો, રમા
અને લલિતા સ્તબ્ધ થઈ તેની સામે નોંધે રહ્યાં !

(૨૨)

છત્રિયો વિલાપતથી આવ્યાને દોઢ વર્ષ થઈ ગયું હતું.
તરૂંથી આવ્યા બાદ તે રામપ્રસાદને મળી હતી, અને તેની
માતાએ આપેલા પત્ર તેને વચાવ્યો હતો. માતાના કુકર્મનું કષ્ટ
દેવાત નોંધે તેનું હૃદય બળીને ખાક થઈ ગયું હતું પરંતુ
લોહીના મુશ કહો વા બીજું કંઈ પણ કારણ નહોત-રેલાના
પુત્રની સંભાળ મટે પ્રદ કરવાનું તેણે છત્રિયો વચન આપ્યું.
જન્માનાની ખાસિદ છત્રિયો નોંધે રામપ્રસાદ દેવે બરાબર
સપાટમાં આવ્યો છે, ત્યારે તેણે તેની પાસે રહેવા માટે સ્વતંત્ર
બંધો તથા પચાસ હજાર રૂપિયા રોકડ માગ્યા. તે જો ન મળે
તો રાજનગરમાં બધું પાપ પ્રકારમાં લાવવાની તેણે કમળી
આપી. માતાની આજ્ઞાને અને કુળને કલંક ન લાગે એવા
ભયથી રામપ્રસાદે છત્રિયો માગણી સ્વીકારી અને માથેથી થોડે
દૂર એક બંધો લઈ આવ્યો. આવી રીતે તેને દમ બરાબર
તેની પાસેથી તેણે બે લાખ રૂપિયા મેળવ્યા.

આ અરસામાં મદનચંદ્ર પણ મિસ એલિસને ફક્તવાના શુદ્ધ
સર ચાર મહિનાની સગ બોગવી રાજનગર આવી પહોંચ્યો
હતો. મદનચંદ્ર અને છત્રિયો રહાને નામે હવે પારકે પેસે
પ્રમાનદ કરવા લાગ્યા હતાં પૈન પછી છત્રિયો પણ
કપાથી રિયર રહે તેનું મદનચંદ્રના ખાનખા બન્યું મિનપ્રતિદિન
તે કોઈ અથવા લાગ્યો વળી એકલી છત્રિયો સાથે સમય
નહિ રાખતા તેણે રાજ નવી નવી રિવરોને શોધવા માડી.
છત્રિયો આનંદથી પેલા પડાવની રાત્રી-શુપની યુગ્મની રોમમાં
ઉઠાવવા લાગ્યો આવ્યો દિવસ તે કરાજની હુનમ રહેવા
લાગ્યો. એટલું જ નહિ પણ છત્રિયો દેખાતાં બરે દિવસે
તે પેતાની માથુકાને ઘેર લાગવા લાગ્યો છત્રિયો આ ખાખા
નહિ બનેમાં દરોજ કમોડ થવા લાગ્યો અને લડી પડવા
લાગ્યા દિવસે દિવસે તેનેરીતુ તળીયુ સાક થવા લાગ્યું. રામપ્રસાદે
પણ પેલા આપવાની આનાકાની કરવા માડી હતી. એક દિવસ
રાતના પુકળ શરાન પી મદનચંદ્ર ઘેર આવ્યો અને છત્રિયો
પાસે પેલા માથવા લાગ્યો છત્રિયો દેવે માથું દેરીને બેઠી હતી
તેણે વિચાર્યું કે પેલા હું લાવી આવ્યું છું અને મોજ પોતે
ઉઠાવે છે છતાં આટલી બધી દમગાજી ! તેણે દેવે તેનાથી હુદય
પડવાનો નિશ્ચય કર્યો હતો. મદનચંદ્રે ત્યારે પેલા માયા એટલે
તેણે તરત જ ને દાદર બનાવી ફિયા અને આદ્યા બધા હુદય
મદનચંદ્રે આ અપમાન સહન કરી શક્યો નહિ, તે બેસી-
છત્રિયો ! મારું આવ્યું બધું અપમાન ! માથામાં કેટલી રાઈ
રહે છે ? તારે ડાંગી સાથે કામ છે તેની ખબર છે ?”

“હા અને તારી વચ પચ પતવા નથી. મારું બાઈને

મને જ હ્યાંવ્યા કરે છે ? જા, દમણાં ને દમણાં અદિથી આલ્યા જા.

“છંદિસા, જ્યાંના બંધ કર. મારી સાથે વેર જાણી છંદિસા નહિ. કહારે. મારા જ પુરુષાર્થના કળને આધારે છંદિસા મનહ ઉઠાવે છે ને ઉછેરા મને દમ બરાવે છે ?”

છંદિસાના યુરસાના પાર રહેા નહિ. કેવલક પિત. સ્વરે તે કહેવા લાગી:—“થુવા, એક પ્યાનદાન કુટુંબનીય. ઉચ્ચ કુળની લલનાને પાપમાલ કરી-તેની બે આખર કરી-અરે વંધારે તો શું પશુ તારા પાપને લીધે જ તેને આત્માદત્ત કરી મરી જવું પડ્યું. એટલેથી નહિ ધરાયો તે મારા પર સિરજેરી કરવા આપ્યો છે જ ના, જા નહિ; છંદિસા પશુ હુનિયાના રંગે જોઈ તરંગે જ થયેલી કાલી નાગણ છે, તે છંદિસા સમજ્યા નથી.”

“પશુ તે કાલી નાગણનાં હાત પાડવાની મારામાં શકિત છે.”

“શી શકિત છે ? તારા જેવા દારૂડીયા અને બેમુરખતેના વિશ્વાસ શો ? જેવી રંભાની દયા કરી તેવી જ મારી દયા નહિ કરે એમ શી ખાતરી ?”

છંદિસાના આ રોણથી મદનચંદ્રેના કોષ એકદમ ભડકી ઉઠ્યા. તેણે વિચાર્યું કે, છંદિસા રંભાના પુત્ર ઉપર જ બધી મનહ મારે છે અને મને દમ બરાવે છે એટલે કોષના આલેશમાં ને આલેશમાં તે નર રાક્ષસ રંભાનું બાળ સેવું હવું ત્યાં જઈ પહેચો અને છંદિસા દોડી તેને અટકાવે તે પહેલાં તો તેણે તેનું ગળું એવા તો જોરથી દબાવી દીધું કે, કુલની માથે નાજુક બાળક તેના હાથમાં ચીમળાઈ મૃત્યુને ચરણ ચડ ગયું.

છંદિસાથી આ દરજ જોઈ ચડ્યું નહિ. ગમે તેમ પશુ તે સ્ત્રી હતી. રંભાના પુત્ર પર તે માતાના જેટલું જાલ રાખતી હતી. પોતાના જ પુત્રનું ખુન થયું એવી તેના હિલમ લાગણી યહ. તેમણનું ખાતું ઉઘાડી તેમાંથી જરી લઈ તે વિકાળ પાપણી માથે મદનચંદ્રેને મારવા દોડી. મદનચંદ્રે તેના મનોભાવ સમજી ગયો તેણે તેને તેના રાક્ષસી પંજમાં જોરથી દબાવી દીધી અને જરી ખુણથી લઈ તેના જ પેટમાં ખોસી દીધી.

યથું. ઉચ્ચ કુટુંબમાં દાપણને નામે દાખલ થઈ અનીતિ-અનાચાર અને સમાજમાં સોડા પેસારનારી સ્વાર્થપદુ છંદિસા પોતાના પાપને ન્યાય આપવા પોતાના જ આરાકના હાથે વમ-દરખારમાં પડેલી ગઈ.

માથુસ કોષાનેશમાં ગમે તેવું દુર્વર્તન કરી નાખે, જે, છતાં કોષ સાંત થતાં મેથુસ પોતાના મૂળ રવજાન ઉપર જાય છે. છંદિસા રામચંદ્રજી યથા પછી મદનચંદ્રેના કોષ કંઈક સાંત થયો. પોતાના હાથે એક નહિ પશુ ગમે ખુન થયેલાં જોઈ તેને પોતાની સ્થિતિનું લાન થયું.

જ્યાયવાનો નિશ્ચય કર્યો. તેણે તીજેરી ઉઘાડી અને તેમાં રાક્ષ નાંજું હવું તેણે લઈ લીધું. અને યુગયુગ ખગલા બંધારનીકળી પડ્યો.

અત્યારે રાજનગર છોડી જવાને એક પશુ ગાંડી ન હોતી એટલે તેણે રસ્તામાંથી એક ટેકરી ભાડે કરી લીધી અને તેમ જોડી પલાયન કરી ગયો.

પ્રભાત થતાં જ વાસુ જેઠે આખી રાજનગરમાં આ ખૂન મરડાની વાત ફેલાઈ ગઈ.

રાજનગરમાં વતનપતેાએ મોઢાં મોઢાં હેડીંગો છાપી તે વાત જાહેર સ્વરૂપ આપી દીધું. રેણુકા અને લલિતા સાંજના વર્ગિન વિશ્રામની મીટીંગમાં ગયાં હતાં અને ત્યાંથી પાછા ફરતાં ફેર આંખોની બૂને તેઓનું ધ્યાન ખેંચ્યું. લલિતાએ પત્ર વેચ્યા લીધું અને ઘેર આવી રામપ્રસાદના હાથમાં મૂક્યું. પત્ર વાંચે આદ રામપ્રસાદની કેવી રીતિ થઈ એ આપણે ગયા પ્રકરણ જોઈ ગયા છીએ.

અપણું.

નીલંખાર જતી—વાર, જોની ! પેલો ક વસ ફેરવો કંજી છે, ને બે શરમ છે.

કાલે જમન—પણ, લાઇ ટુંજ જોની ! આજે ટુંજ જીમીસ પેકરીને આપ્યો છે, પેલો કાવલો તારી યુખાઈ દડો છે.

× × ×

પહેલો દોરત—કેમ લાઇ તમે કહેતા હતા કે એક રિવસમાં આપવાત કરી મરી મરી જઈશ.

બીજો દોરત—પણ જોને યાર, કાલેજ મેં એક ચોટીયે બંદુક લેઈને કેમ મારવું અને ક્યાં મારવું તેની હું પ્રેક્ટીસ કં હતા, પણ એટલી વારમાં તો એવી સખત ઉલટી થઈ આવી જસ વાતજ નહિ, એટલે જરા મનને સ્વચ્ચ કરવા તે બંદુક ખાઈ ગયો ! ! !

× × ×

શોક—ચોરી કરતા આવડે છે કે ?

નોકર—ના, સાહેબ.

શોક—ચોરી કેમ કરતા હશે વાર ?

નોકર—દુકાનમાંથી ચોરી છુપીથી માલ લઈ જઈને

રેવા તે સાહેબ.

શોક—અહ ! તને તો ચોરી કરતાં પશુ આવડે છે.

તો આ કેમ જાણ્યું ? માટે લાઇ, આ રસ્તો લે !

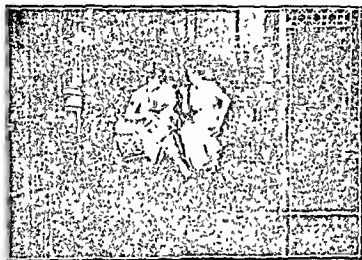
નોકર—પણ સાહેબ, હવે તો તમને ચોરી કરતાં આવડે ગઈ હશે ! માટે ખોલીને ખખર થાવું કે ?

જોન એ. જોડીરાયાના.

ગઠ કાલથીજ મત આપવાનું કામ

ચાલુ થયું છે—અને—દરેક પોતાનો મત એકજને આપવા લાગ્યા છે.
તે.

લક્ષ્મી પીકચર્સની નવી ફીલમ

શનીવાર

તા. ૩૦ થી

શરૂ

માધવ

કામકુંડલા

માધવ—કામકુંડલા

તમે પણ જોઈને જરૂર તમારો મત આપો

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

આવે છે.

શારદા ફીલ્મની નવી કૃતિ

આવે છે.

—ધર્મી ધુતારો ચાલે પોલ પોલ—

૨ જી એક ૪૪ તા. ૭-૨-૨૬
૧ આનો બહાર ગામ ૧૧ આનો

વાર્ષિક લેખાનુમ રા. ચાર
બહાર ગામ રા સરચાર

મોજ-મજાદ

માતા અને શિશુ

ભવચર-પાલ શુભ

એક અબળાની કિશ્કારસિકે કયા !

જનાંઝામાંથી નીકળીને ડાકુના પંજામાં !

આ અડવાડીએ તમને કંઈ નવુંજ જોવાનું મળશે.

દૌલતે ફિરઅઉન ઉરકે દાર્તાને દિલરંબા

ને ત્રીજે હકો ગઈ દાલથી રાત્રે મૃત ગયો કે અને જમરી ધમાલ પડે છે.

એ પોલીસ કમીશનર કોણ ?

તમે જાણીને અજબ થશો કે, મીસરનો બાહોશ પોલીસ
કમીશનર એક ધુતારાનો સગો ભાઈ છે ?

પણ આ અડવાડીએ તમને આ ઉપરાંત કંઈ વધારે જોવાનું મળશે.

એક અબળા પાપનો કિશ્કાર કયા સફાની સત્યાનાસી દસાશેની બરમાશી
પોલીસની ચાલાકી

આ ઉપરાંત

એક ધુમ હસાવનાર એ ભાગની પાથે કોમિક

વખત-પાપ, હ, દાપ, રંગ રાની-રતિવારે ખાસ ખેલ ડાપ વખતે વાર-રા. ર, ર, નાપ, ના, વા, ર

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ડલર્સ્ટ રોડ

જુડીંગ મારે લખો-એમ. સી. પટેલની કું.

દાવખાદેનો રોડ મુંબઈ.

અદા વદ ૬૩

રાવનાર નાગના ૭ મી દેવચર્યા ૧૬

૧૫ ૧ ૨૩. અંક ૪૬

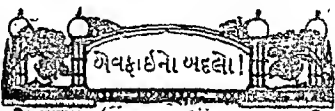
આ અલ્લાહીકમાં પ્રક્રિયે ચની વાતાંઆનો પાતો કશિવત્ત હોય છે
કોષ હવેન વ્યક્તિપર્યા; ઉપવત્તી કરેલાં નથી. અ યો મ

૦૩૦ ૦૩૦ ૦૩૦ ૦૩૦ ૦૩૦

ગઝલના વેલાને

ગઝલના ગાનારને કહેલો ગઝલ દિલ્લાર હું ગાજો,
હજારો કાખને છાડી અરે આ પાર હું ગાજો.
ગઝલનું નામ છે મહેલું, ભલે સાચું લખો બોલું,
એ ગાવામાંજ છે બોલું, લડને પ્યાર હું ગાજો.
ગઝલ મારે નથી કંઈ ખોટ વરણની અરે બદલા,
પ્રિયાનાં નામથી ગાજી સદા દિલ્લાર હું ગાજો.
ગઝલના અક્ષરો ભેગા થયા કે થઈ ગઝલ પૂરી,
પછી ચુના ઉપર કે પાન પર સુતાર પર ગાજો.
સતત સુધી અરે સંગર એ રાખો યાદ રાખ્યા તો,
ગઝલિયો હું થયો પૂરો, પછી હર બહાર હું ગાજો.

હોલણ.

અપનાર-૨૧ ગિરનારસાદ ભોગાનાથ ભટ્ટ.

“રેશન! એટા રેશન!” એમ બે વાર અવાજ આવ્યો.

અવાજ મજાજ ધીમે પથુ રોડપથુ હતો. વાત્સલ્યતા
તે રોડમાં ઉતરતી હતી. એક ફાટીનું પપતીમાં મરીમ
વરસોમાં એક છુટ્ટી પડી હતી. સરીર તલન જુલું થઈ ગયું હતું.
પાસે એક બેઠક હતી. તે ઉપર ટીપીમાં દિલ્લોની ઝીણા દિવા
બગેલાં દેતા. છુટ્ટીની ઉમર આશરે સીતેર વર્ષની હતી. અત્યારે
તેના જીવનદિવ છુટ્ટીની પાસેમાં હતો. તેણે જામતની સર્વ
આસાઓ છોડી દીધી હતી. છતાં પથુ થોડી થોડીવારે જ્યારે
તે પેલાની આંખો ઉઘાડતી ત્યારે તે દબાઈ નજરે આમતેમ
નીહાતી. બીજી પથુઓ તરફથી તેના મોઢ ઉડી મળે દેતા.
જ્યારે ત્યારે તેની એકજ આસા, તેની પુલસમી નિર્દોષ રેશન
ઉપર દરતી. આંખમાંથી કંઈ અનુભવ તેજ અમડતું. જોનારને
તે એમજ થાય કે તે છુટ્ટીમાં પથુ જીવવાની આસા તિમ હતી.
અને તે ફક્તજ એકજ વસ્તુ-તેની જીવનદેરી-પ્રાણથી પથુ
અધીક પ્યારી-તેની દીકરી રેશનને લીધે. રેશન અત્યારે ન
હોત તે તે છુટ્ટીએ મોનનું આમતેમજ દાથે મોગીને સ્વીકાર
હોત. રેશન તેની નિર્દોષ રેશનને-ફુનીયાની કુરેતા અને ૧૫૮
બગથી આજણી કમળી કળીને-આમ ફુનીયાની દયા ઉપર છોડી
જવું તે તેમ વધારે સાલનું હતું. આથી તેના મરજુના બેલા
કલોશ પથુ દુઃખદ ભવા દેતા.

રેશન એક આજુએ નીચું માંડું રાખી તેના એક હાથ
જીની ઉપર-મોખી આંખને રાખી કહીને તેની પાસે

ચીજ છે તેની તેને અત્યાર સુધી જરા પણ ખચ ન હોવી
તેણે હવે તેની માતા દુખથી કાઢી જવું હશે

* * *

રેશનને બાપ મૌજન પાંદણદને માનીતો અમીર હતો
પાંદણદને માનીતો હોવાથી આખી રાજધાનીમાં તેની હાક
વાગ્મી હતી. બધેજ ઉપર તેમ શુંસીર હતો તેની ઉમર,
જ્યારે નીચ વાંની હતી ત્યારે દુરમન સમીની કટ્ટીક ચડાઇમાં
તેને લાદરના સેનાધિપતીની બેબમદાર બધા ઉપર નીચવામાં
આવેતો પરંતુ દરેક વખતે દુરમનને હરેશ મહાત કરીને આવેવ
હોવાથી પાંદણદની તેના ઉપર અતીશય ચાહના થઈ
હતી દરમારના તેની એકક દમેશા સિદ્ધાસની પાણીમાં
રહેતી તેનો એકજ સજ્જ અને તેણે મોટા મજબુતને
ફાંસીને માથે ચાહનામાં તેમ ગમે તેમ પાણીને ફાંસીને
રાંગેથી બચાવવા માટે બસ હતો પાંદણદની તેના ઉપર
સંપૂર્ણ મહેરમાની હતી તેથી તેનો સિયારો ચમકાતો હતો પરંતુ
તેની આ સ્થિતિ વધારે વખત કદી નહીં મારણ તેણે લગ્ન એક
ધણીનું મુનસુરત કંપા સાથે થયું આ કંપાને પાંદણદ છુપી

રીતે ચલાતો હતો અને આવી મુનસુરત દુરને પોતાના જના
નામાં લાવવાથી તેની શાલા આર વધરી ગયી તેની માનવતા
હતી પરંતુ તે તેના વિચારો અપદવા છુટે તે પહેલા તેના
આવા વિચારોની ગંધ તેના પિતાને આવવાથી તેણે પોતાની
પુત્રીને પરણવી દીધી હતી અર્થ ને કે પાંદણદ છુપી રીતે
કંઈ કંઈ શક્ય નહોતો પરંતુ ગમે તેમ કરી તેણે જે લેવાને
તેણે હવે તનસુવું હતું આથી રેશનના પિતા તત્કાલ તેણે
વતન દિવસે દિવસ બનાવડ મુલ આવી વસ્તુ રિયતે હતી તે
વખતે રેશનનો જન્મ થયો તે પણ જાણે પોતાની માની જ નાન
હરી મળિં હોય તેમ ધણી જ મુદર હતી આ પ્રમાણે પાંચેક
વર્ષ પુરા થઈ ગયા છે. પાંદણદથી સદન ન થઈ શક્ય
તેની દુષ્ટ કંપા બર લાવના માટે તેણે એક ધણો જ પાતણી
ઉપાય રચ્યો પરંતુ પાતણી વને માટે કાણ જ પતાવેલા થયો
રેશનની ઉમર આ વખતે પ્રાય વર્ષની હોવાથી તે તેની દાદા
પાસે રહેતી હતી રેશનના માતા પિતા કુખમય છાંયી શુભ
રના હતા તે વખતે પદ્યને રેશનના પિતાનું મુન કરાવ્યું
અને રેશનની માને જનાનખાનામાં પડકી મચાવી તેને ખચ
પડના તેણે જનાનખાનામાં આપવાત કંઈ આ પ્રમણે
એ વીર રમણીએ એશ આપામ અને વેશવને લાલ મારી
પોતાના શીશવ માટે પ્રાણ સમર્પ્યા હતા આ વાત છુટી રેશનને
પણી વાર કહેતી આથી રેશનના પ્રવિત હવે ઉપર ધણુ જ
મારા સમ્મર પડ્યા હતા રેશનની દાદાએ તેના ઉપરના અતી
વચ પાંદણને લીધે તેને ઉઠેરી મોગી પડી હતી છે. હવે
રેશનની પાંચ વય વાપ તે પહેલા હવે છુપી ઉપાધી લેવાનો
વિચાર કરી ને

ન પાંચ / અમીર રેશન ઉપર એવી જાતના સમ્મર

પાપમાં હતા કે હવે એક પ્રવિત પ્રેમ જ સમજવું.
આત્માની માફક અમર છે તેથી જેની સાથે પ્રેમ સમ
જોવાય તે સમજ આ લોકમાં તેમ પરતોકમાં પણ યથા રહે છે
આતુ મુન તેણે જન્મથી જ હવે પા પોતાનું હતું રેશન
નની માતા મુનથી ગયા પછી છુટી પોતાના ખેતરમાં
પરેલી સરખી પડી પડીમાં રહેતો હતો અને તેમાંથી ન
યોડુ ધણુ અપાત્ર આવતું તે ઉપર તેનો નિર્વાહ ચાલતી
સસાર કેવી રીતે ચાલે છે તેની લેશ માત્ર જણુ ખચર રોહન
પડા દેતી નહિ તેને હવે મેશા આન દર્શા રાખતી રેશનને પદ
કુદરતી કાલ નીહાળવાની ધણુ મગા પડતી ખેતરમાં પાક
તુકસાન કરવા પડીએને ઉપાધવા, તેમની પાંછળ પડતું આ
પ્રમણે કુદરતમાં લીન થઈ આનદ મસ્તીમાં રેશનની પાદમાં
વરથા પસાર થઈ હતી છુટી તેને જરા પણ આણુ આવવ
દેતી નહિ આસવામ કાઢતી વસ્તી ન હોતી ફક્ત ખેતરમાં
કામ કરનાર બે વિશ્વાસ મજબુર તથા તે મજબુરની એક છાંય
હતી તે પણ હવેશ રેશનની સાથેજ રહેતી અને આના
મસ્તીમાં બાપ લેતી

* * *

શૈલ સાગરમાં કુબેલી રેશનને માતાના અવાજથી ઉચ્ચ
જેણે રેશન શુતાળી ચરેશ કરમાઈ ગયેનો હતો પોતાનો એકને
એક આધાર, સજ્જ બહાવ ને ગણે તેનેની મા હતી આત્મા
તેના વિચાર કદાચ થાય તો પછી કુનીયામાં તેણે પ્રાણ તે
વિચારે તેને ગમરાથી છુટી હતી ઉચ્ચ જેણે છુટીને દાર
પોતાના હાથમાં લઈ તેને નાલકથી મુખનું કંઈ તેની હાંતીમાં
કુબે લગાઈ આ પોતાના પોલી શકાય નહિ તેની માર્ગ
છાતી ઉપર મસ્તક છુટી કુકે કુકે રેશન પ્રાણુ આ
જોઈ છુટીને લાજુ દુખ થયું તેની આજોગથી પણ
અજુધારા ચાલી પરંતુ તેને રહતી જેક કદાચ રેશન મજારકે
એમ ધારી પછી સ્વચ મધ અને મોલી -

મેશા ! શું છે ? દિમિત રાખ હવે કુનીયામાં વાપરો
હવે વાપા નથી પાપાની વિશ્વામાં તારો તાર નાવ ચલાવવા
છે માટે જ્યાં સુધી તારો નીચવ દહ અને હાંસત અમ
નહિ રાખે ત્યાં સુધી તુ રમકી પડીશ માટે મેશા ! દોખ
રાખ હવે ઉપર અધા રાખ કે જેણે તને આવડી મોગી કરી
મે ફક્ત તારા તરફની રૂચ નાવરી છે કંઈ અધીક કંઈ
નથી જા પણુ આ કુનીયામાં તને આમ એકની અલ્લી મુગી
જતા મહાર હવે કાદી વળ્ય છે તે હાં પણુ આપ ન
દિમિત ધરે કથમ ચાલશે ? હવે મને વજનુ બનાવ તારા માતા
પિતાના વિશ્વાસથી મને શું એકે કુખ થયું હશે ? તે જણ
પણુ દરે પચર રાખી રહે તને ઉઠેરી તારામાં
દુખારી મુગી જેની અને નેથીજ દહેને ઉઠેરી
પાંચ રે મારે સરવેપ હોમ, માટે મેશા ! રાંચ મા
આજ રેશી છુટી રેશનના અવર ઉપર કામ ફેરવ

વવા માંડી. આટલું બોલવાથી શ્રમને લીધે તેના કપોલ પ્રેક્ષ ઉપરથી પરસેવાનાં બીન્દુ ટપકવા માંડ્યાં અને આખું શરીર કુચ્ચ માંડ્યું. રોશન ઉઠી, આંખો લુછી નાખી, જુદીને પાણી પાડું અને પાછી સ્વચ્છ થઈ બેઠી. જુદી શ્રમને લઈ નિર્દોષીન મુઠ.

આમ કંઈક થયો હશે તેટલામાં જુદીને આસ બેરથી આવવા માંડ્યો. શરીર ઉપર પરસેવા પરસેવા થઈ ગયો અને શરીર ધીમે ધીમે હંકુ પડવા માંડ્યું. રોશન ગભરાઈ, પોતાના વિશ્વાસ નોંકરોને બોલાવી પોતે જુદી પાસે બેઠી. થોડી વાર થઈ હશે એટલે જુદી કંઈ બોલકોને પ્રયત્ન કરવા માંડી. પરંતુ તેનામાં બોલવાની શક્તિ રહી નહોતી. પરાણે આવજ નીકળતો હતો, “રોશન ! બેઠા રોશન !” બોલતી ને બીજાનામાં અડધી હાડી થઈ થઈ, હાથ પહોળા કર્યાં, તેની આંખો ફાટી ગઈ, રોશનથી આ દ્રશ્ય ન જોઈ શકાયું ને “મા ! મા !” કરતી જુદીને બાંકી પડી. તેની સાથે જ એકજ આંખમાં જુદીને આત્મા આ લોક છોડી પોતાની કુસમ કળી સમ પુરોને એકજો મુખી પરચેકામાં આવ્યો ગયો. રોશન બેલાન થઈ નીચે પડી. તેને લાન નહોતું. નોંકરોએ પોતાની પુરોને રોશનની સારવારમાં મુખી જુદીની દૃઢ ક્રિયા કરી.

* * *

આમ સાતેક વર્ષ નીતિ ગયાં. અત્યારે રોશનની ઉંમર વીસ વર્ષની હતી. શરીર કુચ્ચ હોવાથી તેની કાન્તિમાં વધારો કરવું હતું. તેના મુખ સિંહ ઉપર કંઈ બળબળ તેજ ચમકવું હતું. તેના કાનમાં બેનારને પ્રથમ દૃષ્ટિએ આંછ નાખે એવું તેનું કપાળ ચમકવું હતું તેની આંખો બહુ ભરી હતી. જેટલું તેનું શરીર મજબુત હતું તેટલું જ તેનું હૃદય ને મનનો નિશ્ચય પણ અઝઝ હતો. તેની લાંબી શીખામણ તેણે રોશનને ઉતારી હતી.

શીખાળાનો વખત હતો. રોશન તથા મજબુતની છોકરી એક સઘડી આગળ બેસી તાપનાં તાપનાં વિધિવિધ વાતો કરી લેમનાં મનને આનંદ આપનાં હતાં તેવામાં બહાર લેડાને લખુલ-લખુલ સંભળાયો. રોશન ચમકી બહાર આવી જુલે છે તે બુધનીના પાણીમાં જ બેલાન રચીતમાં જ એક યુવાન પડેલો હતો. તેની પાસે તેનું વધારા પ્રાણી ઉમેરવું હતું. તેના કપડાં ઉપરથી તે કાંઈ ઉમરાવ હોય તેમ જણાવું હતું. શરીરે પણ મજબુત સુંદર હતો. તેનું ભરવદાર મોં તેજ અને રોશનની પ્રતિભા આપવું હતું. રોશન અને છોકરી તેની પાસે ઉભાં રહ્યાં. રોશને નીચા નખી જોયું તો તેનામાં દરજ્જા છતાં હતો. બન્નેએ ઉચકી યુવાનને બીજાના ઉપર સૂચવ્યો અને મોં પહોળું કરી તેમાં પાણી નાખ્યું. પછી ગોઠામાં લપેટી થોડીવાર સુઝવ્યો. છોકરી થોડાને બાંધી ઘાસ વિગેરે નાખવામાં રોકાઈ. આગરે અડધો કલાક થયો હશે તેટલામાં યુવાનને લાન આવ્યું. રોશન બીજાના પાસે ફરકોને નીકાળતી બેઠી હતી. તેના હૃદયમાં કંઈ

ભાવ ઉત્પન્ન થતા હતા. આવી લાગણીઓ તે પહેલ વહેલી અનુભવી હોવાથી તેને મજબૂત મુશ્કેલી થયો. તેની આંખો ઉમામાં બે તેણે કાંઈ સુંદર પુરુષનું મોં જોયું હોય તો તે આજે જ એક કહીએ તો આથી કાંઈ કારણ તેના બે નોંકરો શીવાય તેણે કાંઈ અન્ય પુરુષને જોયો નહોતો આથી તેના હૃદયમાં લાગણીઓનું ટુપું ચાલી રહ્યું. તેને ખબર ન પડી કે આ બધું શું થાય છે. તેવામાં યુવાનની આંખ ઉપડી. તે પણ વિસ્મય તેને જોઈ રહ્યો. તેને તો આ બધું સ્વપ્ન લાગ્યું. તેને એમન થયું કે તે સ્વર્ગમાં છે અને કાંઈ દેવી અપ્સરા તેની માવજત કરી રહી છે. થોડીવાર થઈ તેણે પ્રત્નો કર્યો. “હું ક્યાં છું? સ્વર્ગની અપ્સરામાં આપ કાણ છો? - શું આ બધું સમ છે?”

આ પ્રત્નોથી રોશનનું મુખ્ય નળે પીધાનું હોય તેમ લાગ્યું. તેના ગાલ ઉપર લોહી ચડી આવ્યું. ઉપર અમાઈ બવાળ આવ્યો. “આપ ત્યાં છો ત્યાં સજામન છો, થોડીવાર વધુ આરામની તખતે બેસ છે. મારે મુંઝવણ. પછીથી બધી દૃષ્ટિન તમેને ખબર પડશે.” એમ કહી તેને પાછો મુકાવ્યો.

સવાર થયું હવે યુવાનને સજિત આવી-તે બેઠો હતો અને પોતે કેવી રીતે અડો આવી ચડ્યો હતો તે રોશનને કહી સંભળાવ્યું. પોતે પોતાના માણસોથી આગળ નીકળી જોઈ પડી અધારી રાતે લાન બધી મુપ્રકામાંના અજગરાઓ દોરાઈ કહી રીતે આવી ચડ્યો એ પછી પૂમ મારવાં સજિત નહિ રહેવાથી બેલાન થઈ પડ્યો ત્યાં સુધીની વિચિત્ર દૃષ્ટિન કહી સંભળાવો.

“ત્યારે તમે અપીરના પુત્ર છો. કેમ ખરું ને? તમારું નામ?” રોશને પૂછ્યું.

“મારું નામ અગ્રીહ. પરંતુ જેણે મને જન્મદાતા આપ્યું તે બીર કુમારીનું નામ જણાવા કૃપા કરશે.” અગ્રીહે પુછ્યું.

“મારું નામ રોશન,” બોલ્યાં રોશનને માથે શરમાળા શેરડા પડ્યા.

“તમે અહીં એકલાં રહો છો? કાંઈ સચું નંધો?” અગ્રીહે પુછ્યું.

“મારા સર્ગમાં ગણો તે હંધર છે. મારી આ સાતેક વર્ષ ઉપર સુખની ગઈ ત્યારથી હું એકલી છું.” આમ કહી રોશને પોતાને સર્વ જ્ઞાન કહી સંભળાવ્યો. આ સાંભળીને યુગલે થઈ જઈ કહ્યું થયું.

“તમારી આવી રચીતમાં મારી વરદશી પડેલિવેલ રહાય તમે સ્વીકારશો?” અગ્રીહે પુછ્યું.

“હું અહીં પૂણ્ય દેવના છું. મને કાંઈ વાતની જરૂરી-આત જણાય નથી એટલે દોશીર” છું કે આપની જ્ઞાનો લાલ દેલ શું કેમ નથી.” રોશને પ્રયત્ન કર્યો.

“તમે એમ સમજો છો કે આપા વેદના જન્મમાં વખતે રહ્યાં જરૂર નથી?” અગ્રીહે પુછ્યું.

“રહ્યું ! શું હું મારી જાતનું પશુ રહાયું કરવા સમર્થ ?” રોશને સમર્થ કહ્યું.
 “તમે બૂંસો છો. રોશન ! દુનીયા હલુ તમે જોઈ નથી.
 તારા હલુ અલબ દાંચો જે એટલે તમને એમ લાગે છે.
 તારા રોશનમાં કંઈ વખતે તમારા ઉપર આક્રમ્ત આવી પડશે તે
 તે શક્ય નહિ. માટે તારા ઉપર કરેલા ઉપકારના બદલા તારાકે
 હું પરંતુ માથાથી જે બને તે હું આપું તે ગૃહસ્થ કરો તો
 તારા ઉપર ઉપકાર થયો એમજ સમજાશ.” અગ્રીએ લાગણીના
 નિવેશમાં આવી કહ્યું.

“મારી જરૂરીયાતો બહુજ રોડી છે એટલે હું કંઈ
 જોઈની આશા રાખી શકું ?” રોશને પ્રશ્ન કર્યો.

“ફક્ત એટલુંજ કે તમે મારી સાથે ચાલો. રહેવા માટે
 તારે બે બંગલા છે. હું એકલો છું. તમારા માટે સર્વ સમયકે
 ત્રીજાવાસમાં આવશે. અને તમે કોઈ ખજુ જાતની તકલીફ વચર
 લી શકશો.” અગ્રીએ સ્પષ્ટિકરણ કરતાં કહ્યું.

“તમારી આટલી લાગણી માટે હું તમારા આભાર માનું
 છું. પરંતુ બંગલા કરતાં મને અહીં જ વધુ ફાવશે એટલે
 તમારો ઉપર જોઈ લેવાશે.” રોશન બોલી.

અગ્રીએ રોશનના આવા કંઠા જવાબોથી અનુભવ થઈ ગયો.
 બીજા દિવસે સવારે તેના માથાસા આવી લાગ્યાં અને તેણે
 પોતાના ઘર તરફ પ્રયાણ કયું. રોશનને પશુ ધણ જ લાગ્યું.
 તે ગયો ત્યારથી તેને સુતું સુતું લાગવા માંડ્યું. એકાદ મહીના
 બાદ ફક્ત બે અગ્રીએ આવી રોશનને તથા ડોસરીને સમજાવી
 પોતાને ઘેર લઈ ગયો.

*

*

*

ઉપરની ઘટનાને આજ બે વર્ષ વીત્યાં છે. રોશન અહીં
 આવી ત્યારથી બનને જહાં પ્યારમાં પડ્યાં, અને છેવટે તેઓ
 લગ્નની પ્રથમી જોડાયાં. આ રીતે રોશન પોતાની જીવનની
 યજ્ઞાત કરી. અગ્રીએ પાસે પૈસા પુરુષ હતા. આથી તેઓ
 એક આવાસમાં રહેતાં. આમ થતાં વખત જતાં તેને ત્યાં એક
 પુત્ર અને પુત્રીનો જન્મ થયો. પુત્રી પશુ રૂઝવે રોશન જેવી જ
 હતી. પરંતુ જીવનના બધા દિવસો દરેક માથુસતા સરખા જતા
 નથી. જે તેવી રીતે હોત તો મનુષ્યને કુઝા એ શું ચીજ છે
 તેનો કંઈ અતુલાય ન થાત તેમ આ બાબતમાં પશુ બન્યું.

અગ્રીના બંગલાની બરાબર સામે એક મુસ્લીમ સદ્ગૃહ-
 સ્થ રહેના હતા. તેની ઓર ધણી જ સ્વરૂપવાન હતી. જે કે
 રોશન જેવી તો નહોત. તે હમેશાં રોશનને મળવા આવતી. કમ-
 નસીએ અગ્રીએ રોશન બહાર ગયેલી લેવાથી એક દિવસ મુઘા-
 કાત રહ્યો. તે દિવસથી જ તેના જીવન મુખને અંત આવ્યો, તે
 તેના ભાઈ પ્યારમાં ફસાયો. રોશનના પવિત્ર પ્રેમની દરકાર ક્યાં
 વચર તે તેના મોહમાં ફસાયો. આમ ધણી દિવસ ચાલ્યું. મુસ્લીમ
 મુગ્ધની ગેરફાટમાં તે તેને મળવા લાગ્યો.

રોશન તેના પતિના એકદમ બદલાયેલા વર્તન ઉપર

રશી સમજી ગઈ કે કંઈ વીચીત્ર વસ્તુથીતે ઉત્પન્ન થયેલી છે.
 આથી તેણે તેના વર્તનની ખાનગી રીતે ખબર લેવાની. તેની
 મોઝા ઉપરથી સામેના નોકરની મારફતે ખબર લેવાની અને
 ખબરની ખાના રોશનને નિવેદન કરી. તેથી તેણે લેલી ઉકળા
 આપ્યું. તે તો ફક્ત પ્રેમની એટલી જ વ્યાખ્યા સમજતી હતી
 કે તે હમેશાં અમર અને પવિત્ર છે. પરંતુ બધારે પોતાની
 પ્રેમના બદલા બેવફાઈથી મળે ત્યારે તે કંઈ કરી તેને પરલોકમાં
 દિવ્ય પ્રેમરૂપે રોકાવે. એક દિવસ તેણે અગ્રીને રોકા પુરુષ.
 “અગ્રી ! તમારું વર્તન આજ ધણી દિવસથી હું બદલાયેલું
 જોઈ છું. પહેલાં તમને મારી સાથે કેટલું વર્તન આપતા હતા.
 હાલ તો મારી સાથે પુરી વાત પશુ કરી શકતા નથી. તેનું
 કારણ એવું તે શું છે કે હું તમારી નજરમાંથી ઉતરી
 ગઈ છું.”

“કંઈ નહીં” અગ્રીએ કુંકળી પતાવ્યું.
 “એમ કેમ બને ? બધારે હું મારા સાચા હૃદયનો પ્યાર
 તમને આપું ત્યારે તમારે તમારું હૃદય મારી આગળ પુરુષ
 કરવું જોઈએ. તમે તેમ નથી કરતા તેને હું એક પ્રાપ્ત સમજું
 છું.” રોશન જવાબ વાળ્યો.

“તારા એ બધું ઠંડાપણ ન હોય. હું મારી જાતને મુખ-
 ત્યાર છું. તમારે તારા શી પચાત ?” અગ્રીએ મીઠાસ એક
 જવાબ વાળ્યો.
 “મને ખીલું તો કંઈ નથી થયું પરંતુ મારા પ્રેમને
 બદલા બેવફાઈથી મળે છે. તેજ પ્રેમને લાગે છે.” આ બોલત
 બોલતાં રોશનનું મોં લાલચોળ થઈ ગયું.

આ વાક્યો સાંભળતાં અગ્રીએ પોતા ઉકળા આપ્યો
 અને બોલ્યો, “સુખ ! બેએકાદ ! તારા આ બાબતમાં ઠંડાપણ
 કરવું નહીં. ફરીથી આ બાબતને બેલીશ તો તારા હાક
 જોખર કરીશ.” એમ કહી લાત મારી તે બહાર ચાલી નીકળ્યો
 રોશન આ અપમાન શી રીતે સહન કરી શકે ? તેનું લેઈ
 ઉકળો આપ્યું. તેણે નિશ્ચય કર્યો કે મને તેમ કરી આ બાબત
 તને અંત આવવેના જોઈએ. આથી તે વધુ સાવચેત રહેવા માંડ્યો
 એક દિવસ તેને નોકરની મારફતે ખબર મળી કે આજે મુસ્લીમ
 ગૃહસ્થ બહાર ગામ જવાનો હોઈ અગ્રીએ આખી રાત તે
 માગવાનો છે. આ સાંભળી રોશનની રોગરૂમાં આગ સળગી ઉઠી
 તેનાથી આ સહન ન થઈ શક્યું. તેનું મગજ લમવા માંડ્યું
 તેણે પોતાની સાથે આવેલી ડોકરીને પોતાનાં બે બંગલા
 સુપ્રત કરી, અને પોતાનો ઇરાદો બર લાવવા નિશ્ચય કર્યો. હા!
 શીએ ધણી સમજાવ્યું પરંતુ તેણે તેની દરકાર કરી નહીં.

*

*

*

રાત્રીના અગ્રીઆર વાગ્યાનો સમય હતો. બંગલા
 ખુલ્લી રૂમમાં એક નાના ટેબલ ઉપર ત્રણના બે બેલી શી
 તથા બે બેલી પડ્યા હતા. પાસેની પથારીમાં અત્યંત વચર કંઈ
 અગ્રીએ મુસ્લીમ સુવર્તી એક બીજાના હસ્ત પાથ

એકાદ રમીસિમાં પડ્યાં હતાં ઉનાળો હોવાથી બારીઓ ખુલી હતી. થોડીવાર યદુ રોશન બારીઓથી યુવકીથી દાખલ થઈ. તેના વાળ છુટાં હતા. તેના બન્ને હાથમાં બે કદારો અમકતી હતી. અત્યારે રોશનનું રવરૂપ કોઈ ચંડીકાના જેવું 'ચિકરાણ ભાસતું' હતું. તેના ચહેરાએ ચહેદ પૂછી જેવો થઈ ગયો હતો થોડીવાર તે શાન્ત ઉભી રહી. પછી એક વિકરાળ અદર્યામ કહ્યું. તેની આંખ કમી. તેના મન ઉપરનો કાચુ તે કથારોએ ગમે દનો તેણે એક કદાર મુગેલી યુવતીની છાતીમાં જોડી પોતી દીધી. એક ચીસની સાથે તે પરલોક સીધાળી. લેડીથી તેનો હાથ પરગ્રસ્થો હતો. હજુ પણ તેની આંખોમાંથી અગ્ની પરગ્રસ્થો દનો. કદાર હજુ જમ પોતી હતી તેમજ યુવતીની છાતીમાં હતી. તેણે અચીક સાચું જોયું. તેના તરફ તેણે જતાવેલી ભેવશાઈ યદુ આવી. તેનું અપમાન તેને સનાવવા માંડ્યું. તેની આંખમાંથી અશ્રુધારા વહેતી હતી. આંખો મીમી તેણે બીજ કદાર અચીકની છાતીમાં પોતી દીધી. પાછી કાદાડી. હજુ તેમાંથી ઉજી લેડી ટપકતું હતું. તેની છાતીમાંથી ઉડેલી લોહીની રોશોથી તેનાં કપડાં પરગ્રસ્થો હતાં. તે લોહીથી પરગ્રસ્થો કદાર તેણે પોતાના પેટમાં પોતી દીધી. અચીક ઉપર પડી પોતાનાં માથાનું મળાદાન આપ્યું અને પરલોકમાં દિવ્ય ગ્રેમની શોધમાં સદાને માટે ગઈ.

સવારમાં માણસીની જગરી કદ ગેગી યદુ. રોડોને આ કારણે દેખાવ જોઈ કમકમાટ છુટયો. આ ટોળામાંથી એકજ છોકરી ચીસ નાખી નીચે પડી. પરગ્રુ બીજજ પળે ઉભી થઈ અદર્યમ યદુ કારણે તેનાથી આ બનાવનું મૂળ જાનું ન હોયું. તે પોતાની ફરજ બજાવવા ગઈ.

સંપૂર્ણ.

પૃથ્વી પરનું વીમાન—

“સ્પીડર્કીંગ સાઈકલ”

૪૫ વંરસનો આ લાઈમનો અમારો અનુભવ સાઈકલ અને તેને લગતો છુટક સામાન

મળવાનું હોસેસેદાર ઠેકાણું.

બોણાવાલા એન્ડ કું

૪૩૨-૩૪ હાલમદેવી રોડ મુંબઈ
(મશ્ત મળવું) કેરોલ મથાળી જુઓ.)

પુર્વ જન્મના વંદર ભાવ ભેગા રચેલા ત્રી કટી

અસલ પોરજાંદના વાની પ્રતીષ્ઠિત લક્ષાધીપતી કાપડના નેપારી દા. હેમરજ ગ્રેમકતની વિધવા અને ઈ. રમુકોડાસ કુમ્ભવલ્લી દીકની નાંખીથી નંદુબાઈનાં અપચી પડાકો સચીત દેલા સાથે રસીલી વાર્તા એક લાખ પરગીસ દગ્ગરની દેલત યુમાખા પડી.

દોરો

હડી આશા પારીને; કૃપ છુડાની કંતાની; કાચું થયું પરગીસ પરગુ, એ કુદરતની બલીદારી

પરા બનેલા બનાવની સાચી વાર્તા

નિરભાગી મુલામ અ નવી વાડીની નામોથી નંદુ કીમત મગ પર્ષ જેટલીજ દ આના વી. પી. પોરેજગી ૧૧ આના એક પ્રકારક અને વેચનાર

ભાડની કુવાળી સાથું. મોટો વાળીઓ જમાપ જે. માર્કર

ધી માર્કર વેચ કપડાં જુમેવર મુર્ષ ૨ તમામ છુડેસેદાર પોસે મારશે

અસલ વશીકરણુચત્ર આ ચમત્કારી મંત્ર હાથે બોધી જેની સાથે તમે વાત કરશો કે નંદર મેલવશો તે વચ્ચે હોય જેવું અમારો મંત્ર “મનો કામના સિધી” શુક મળવાનારે માત ૩. ૧૦ થેતો! નકલી ચોપડીઓ, કસાશો મદિ

અસલ ચીત્રોવાળું કોકશાસ્ત્ર

ઑ પુરેવાનાં સર્ ગુપ્ત જોદ. મહાધાન સંદવાસ નીમમ. ૫૪-મંત્ર. ચક્રન સામુદ્રિક બાળ કળું એપથ કો. રા. ૧૧૧.

પના-મનેજર ‘ચુજાતાં છુક રીપા’ હાથરસ સીડી

મનોકામના સિધી ની શુકર્મ લખેલા નીચેના ઉપર ખ્યાન ખેંગીને વગર મંત્ર મંત્ર કે રોકકા ખરચ કરી સંસારી મન કામના વગર કપે પુર્ણ સાપ અને શુદ્ધનાં વિવસ બે અથવા નંજુ માસ અગાઉ સમગ્ર શકો. કો. રા. ૧-૬-૦

૮૪ આસન ચિત્રોવાળું કોકશાસ્ત્ર ઓ પુરેવાનાં ભતિ. જોદ લક્ષ્ય. ચક્રન. સામુદ્રિક. મંત્ર. મંત્ર છે. કો. રા. ૧૧૧.

કેશ નાશકે સાલુથી સરીરની કોઈ જગ્યાઓનાં ખાલ ૩-૪ મીનીટમાં દુર થઈ જશે. આમડી બગની નથી તેમજ કાલી પગની નથી કિં. ૬ ડિગ્રીમાં ૧. બોક્સ. રા. ૧. ૮. ખ. જુડ.

પતો-ચુજાતાં છુક રીપા નં ૭૬ હાથરસ સીડી

બેઠો બળવો

લખનાર-રા. દિવાલા

પ્રવેશ પહેલો.

સ્થળ:-સદ્ગૃહીલાસના ઘરનું આંગણ-લાગુ મંડપ

રમા-(ગાતી ગાતી પ્રવેશ કરે છે.)

(ગાયન)

કોઈ કહેશે, કે છે દિન કયો જીવનનો?

જીવન મરણના પ્રશ્ન સમેા-

કહેશે, કે છે દિન કયો જીવનનો?

એ લઢાવો ફરી જીવન સંઘર્ષમાં, આંધે નહિ આંધુ ચંચળમાં;
એ બૂધમાં સુખની ધાવણમાં, લઢાવો લઢાવ જને એક પળમાં.
એવો કોઈ કહેશે, કે છે દિન કયો જીવનનો?

છંપનાં મરી ફરી જીવનનું નિર્જન પટ્ટાં અનુસાર,

જ્યાં વિધિનો નહિ વંકે કંઈ, હાથમઢી હથિયાર.

એવો-કોઈ કહેશે, કે છે દિન કયો જીવનનો?

* * *

(ગાયન પૂરું થતાં પ્રેક્ષકો તરફ મોઢું કરી.) નો નો સોફ-
લેસિયા, બેરીસ્ટરની નોટીસ જેવી સાફ સાફ નોટીસ આપી હો' છું
કે-જે એ દિવસને લગતના દિવસ તરીકે ઓળખાવશે, તેને એ
પરિક્ષામાં એક પણ માર્ક મળવાનો આસ નથી. કારણ કે
તેહારી માસીના જમાણની સાસુની દીકરીનો મન એવો છે કે:-
લગ્નનો દિવસ એટલે કુટુંબીઓએ રીસામનાવાનો દિવસ-સીમીએ
હાકરાં ચણાગારી સારાં છુગાં પહેરી ફક્કાવાનો દિવસ-નાવળાળાને
મિષ્ટાન્ન ઉઘાડવાનો દિવસ-ફડાણાને નામે સીમીની સરમુ
લીલામ કરાવાનો દિવસ. વિ. વિ. ધ. ધ. એટ સેટર,
(એટલામાં તેનો બાળનેદી રમણિક પ્રવેશ કરે છે.) કોણ
રમણિક ! હે ! તું હજી હરે છે ? અરે અરે અરે અરે ! હું
તો માનનીયી કે તે એમનીશાશમાં ખડી સાકરનો આંગ્રેજ ખાઈ
આપવાત કયો. (રમણિક કશે જવાન ન આપનાં, મંબીર
મુખે પીઠ ફેરવી ઉભો રહે છે, રમા ખનેધી પકડી-ચકરી ફેરવી
તેનું મોઢું પેના કરે છે.) કેમ ! હવે તારા જીવનના યજ્ઞ
એથા કટકે કટકા પાણી ભોળાં કે નહીં ? મીરાઈ મએલાં
પાટ પાટ સંધાયા કે નહીં ? (રમણિક કશે જવાન
ના આપને) જવાન આપને ! (હાડી પકડી મોઢું ઉઘાડી કરી)

આમ એરંદીયું પીધા જેનું મોઢું ઘું કરે છે ?

રમણિક:- (નિઃશ્વાસ મૂકી) અફસોસ !

રમા-(ચોટી મરત જેનું મોઢું કરી.) સહજાર અફસોસ.
(ગાય છે.) " હાલ લાગેરે કુંગલિયે હવે, કેમ કરીએ. "
(રમણિક રહામે ભેષ્ હસે છે. અને તેની પાસે જઈ, હજી
તારી જીતીના હાથ અફસોસના ધૂમાડા ખાલી નથી થયા !
(પાંચે હાથે ફેરવી-પુચકારતી.) જીવન-કોઈ નહિ-કોઈ નહિ.
જેને થોડા મીઠામીઠા હપ્તસા મારશેને એટલે એ વરાળ દેખાઈ
જશે. બહાર નીકળવાનો રસ્તો નહિ મળે એટલે અંદરને અંદર
સમાઈ જશે.

રમણિક-આ અફસોસ મને ત્હારે માટે નહિ પણ તું
માટે છે રમા.

રમા-અરે તારું ભણું થાયરે ભણું, આ તો " કાઠ ફુગલ
કયું તે કે સારે સંકરણી ફિકર (રમણિક તરફ હાથ કરી.
ખીચારો ચિંતામનિ ચિંતામાં સુકાઈને સળી જેવો થઈ ગયો
(તેના તરફ ભેષ્) કોઈ નહિ-કોઈ નહિ, રીધાળાનો સ્થાપ
પાક ખાલે એટલે પાછો માલિલા પુટીઆ જેવો બની જઈશ.

રમણિક-ભોળી રમા ! હમણાં તો તું ત્હારી વાત
હારમાં ઉઘાડે છે, પણ નથી જાણતી કે ત્હારા જીવનઉત્ક્રાંતિ
સરો બેસણ મેળવાયા છે.

રમા-બેસણ હશે તો (કાન પકડી) કાનની ખુટી મર્યા
એ બેસણ સાજને સૂરમાં મેલાવણું. તું ચિંતા કરી ફુગલો
યા. ભોળે તો ખરો એ ઉત્ક્રાંતિના રસને ફેરી ખુલ્લાસના રસ
જેવો મીઠો બનાવણું.

રમણિક:-સંસારની સુભાગી અનંજનુ રમા તું જાણે છે
કે પરજીવું એટલે શું ?

રમા:-હું ન જાણું તેથી શું થયું ! હવામાં બામકા ભર-
નારા ગળનવિહારી સાક્ષરો તો કહે છે કે નહિ કે પરજીવું એટલે
પ્રજ્ઞાપાં પચલાં મૂકવાં-સંસારમાં રવમ ઉતારવું.

રમણિક:-એ આદર્શનાં સપનાં, વહેવારનું સત્ત નહિ.

રમા:-સત્ત ડોળ બેડોળ હશે તો ફૂટીપીટી ડોળમાં
લાવણું, વહેવાર પાંચો ચુકા હશે તો એથી તાણી સધિયા બન-
વણું; જાણ કરતાં સ્વપ્ન સારું હશે તો એ સપનાનો સંસાર
સ્વપ્ન તેડી જમાવણું.

એટલામાં દરથી વાનંઓનો અવાજ સંભળાય છે,
રમણિક તે સાંભળી અમકે છે.

રમણિક:-લેથો વરંધોડો આવી પહેાંચે, હવે પરજીવું
એટલે પ્રજ્ઞામાં પચલાં મૂકવાં કે પરજીવું એટલે પરતાવું એ
તારી નજરોએ જો.

(રમણિક જાય છે. રમા તેની તરફ ભેષ્ રહે છે. " શું
બોલ્યો ! " કહી વીચારમાં પડે છે. અને હસી " ભેષ્ જશે. "
એમ બોલી ધરમાં દાખલ થાય છે. એટલામાં " ક્યાં ગયાં !
સુધીયા બેઠને ક્યાં ગયાં ? આલો વરંધોડો આવી પહેાંચે, પોંચ્યા
તેવાર કયા " એમ કટકે-કટકે બોલવા અને રોડારોડી લથ

ખેડી ધંધાચક્રી મયાવતાં ગોર મદારાજ પ્રવેશ કરે છે. ગોરનો અવાજ સાંભળી બેઠાં છાતરાઓ પશુ ઘાસેલી જરી રહે છે. એટલામાં નાનખટાઇ ખેડ અને સાંજન માગન સુધે વરસીએ આવી પૂરે છે. મોડ બાંધેલી સુશીલા હેસિ હેસિ વરસાનને પેખી મલસમાં લાવે છે. ગોર પાટલે બેસીને જામડીયા મંત્રોની ધધિય મચાવે છે. બેરાંઓ ગીન ગાઇ રતાં છે. ત્યારે વાળંગીજી છનમાં છે.)

ગોર—કોમળ વરતે સાવધાન, ત્રાંગાકુરી સાવધાન; વરવધુ સાવધાન-કન્યા પધરાવે સાવધાન, કન્યા પધરાવે, કન્યા પધરાવે, કન્યા પધરાવે, કન્યા પધરાવે, કન્યા પધરાવે.

(રમાનો મોઢો રમાને તેડી આવી વર પાસે પાટલા ઉપર બેસાડે છે. ગોર વરની પછેડીને છેડે અને કન્યાનો પાલવ લઇ છડા છેડી બાંધવા ભય છે. ત્યાં રમા બુધેડા જોલી વરનું મોડું નોંધ છબી થઇ ભય છે અને ગોરના હાથમાંથી પાલવ ખેંચી લેવ છે)

ગોર—યુ! હા! યુ! હા! બદન! !

રમા—આખે ન દેખાવું હોય તો તમે ચસમાં ચા માટે નથી લેના ગોર?

ગોર—કેમ? કેમ! !

રમા—આ તમે શાના રંગેડો બહુ છો?

ગોર—સગનના.

રમા—(વરનાં ચરમાં ખેંચી લઇ, ગોરની આંખે ચઢાવી રાઇ ગોરને વર રડામે. ઉભો કરી.) જુઓ, આંખો હાડીને જુઓ આ તમને મારા વર જેવો દેખાય છે?

લકષ્મીદાસ—(રમાના કાન પાસે મોડું લઇ જઇ.) યેહી, આંખે આપણી આંખી નાતમાં એના જેવો ધનવાન—

રમા—(તેનાં મોઢાં આડે હાથનો કુચો દઇ બોલતો બંધ કરી.) સમજી ગઇ બંધુએ સમજી ગઇ (તેના તરફ વળી) ત્યારે તો હાઇ બેંક કે ટંકશાળ સાંધે જ મદારાં લગન શા સાર નથી કરતા?

ગોર—પણ બદન—

રમા—પણુને બહુ શાસ્ત્ર અલ્પ થઇ એટલુંએ નથી બાળુ કે “અનુપાદેન કલ્પતે પાઙ્ગ અધ-ની પેલ્લા”

સુશીલા—રમુ-રમુ.

રમા—અપરાધ ને તું વચમાં બોલી છે તો બા (ગોરને) મદારા અઢાલપટ્ટ મદારાજ, લગનના રંગેડ નહિં પણ દલકના રંગેડ બહુ દલકના. (ગોર તેના તરફ મોડું વકારીને નોંધ રહે છે. રમા તેના મગજ પર હાથ મારી) બેખમાં જુઝું છે કે નહિ! સાંભળો! દલે માઈ પેટ બેરડું બારી પડે છે એટલે મદારા પિતા મને આ લાલુ બાંધેને દલક આપે છે. સમજ્યા? (વરના બેખમાં ચડી યેહી તેની મૂઠો ખેંચતાં) કેમ બદનને દાદાછ?

ધનન—કળજી, કળજી; દગાદગ કળજી.

રમા—તમારે જરાએ ધરનું નહિં દાદાછ, તમારા મામામાં ગીલીગીલી કરી હાથ ફેરાવીશ. ખેખા મોમાં તરન મને ઉતરી ભય એવો ગમ્યો ગમ્યો થીરો કરીને અવરાવીશ-પણ ભાંગીશ-અરે બહી પચમળી બમાવીશ-દુધુડુડુ કરીને દોડીએ દોડાવીશ. (ખે ગાંધે બે હાથે ચાખોડા મારતાં); કેમ મન આપણને દાદાછ?

ધનન—કળજી, કળજી; દગાદગ કળજી. અલ્પ લખીશ આ તારા શોડાને કંઈ કહે છે કે નહિં?

લકષ્મીદાસ—(પડખું પકડી રમાને ખેંચી) મુગીમર-મુગીમર ચડી; તે બધા માણસોમાં મદારાં નાક કપાચું.

રમા—નાક કપાચું! ! આપણું મોડું મારજ નેવડ નાક તો દેખાય છે. તે ફાટત ગમે પડે છે. (વર તરફ) કેમ! અર કંઈ થું ને દાદાછ?

ધનન—કળજી, કળજી; દગાદગ કળજી. અલ્પ લખીશ મું તે આવી રીતે મદારાં વરસતું લીધામ કરવા અર્ધાં બોલાવ્યો તો?

લકષ્મીદાસ—શો.—

ધનન—શો ને શો (સાંજન માગન તરફ) ચાલો ચાલો, અલ્પ પાછા ચાલો (લકષ્મીદાસને) દલે હું મેનીને રડેને નોંધ ને લડે તો માઈ નામ ધનજીભાઇ નહિં.

(બધા હસીને ચાલવા માટે છે.)

રમા—(ધનનને છેડા પકડી) કાં ધસાઇ મપા માલ્યા સુખ પામ્યા હોય તો પાછા પધારજો. (કુખમાં લઇ.) આ હું બારી ભડે રે મારા દાદા—

ધનન—કળજી, કળજી; દગાદગ કળજી.

રમા—(દસતી દસતી.)

આઓ તો ગોર,

આર્યો માથે ખેડે;

દાદેલનો શીશુરાલ,

વહિમણી ફૂંચુ વરે.

અરે દાં...વહિમણી ફૂંચુ વરે,

અરે દાં...વહિમણી ફૂંચુ વરે.

(બધાએ વિખરાય છે.)

બોલતો કાગળ.

ભણપણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.

(લે-ન. દરિદર ગિલાની)

મુદ્દય આઝ આના.

અપરાધના તાત્પર્યોએ આનાની ડીંગા બીડી.

બોલ-મબોલ કાગળાલય

નિરંગમ પાટલ બીડીંગ સુંબડ

દહત્યોનો ત્રાસ

શુભના દુઃખથી વધારે ભયંકર ત્રાસ કોઈ પણ દહત્યો ઉત્પન્ન કરી શકે નહિ. શુભનું દરદર એટલે કે અનુભવની રાત્રીઓ અને દુઃખના વહાણા. ભયારે તે ભયંકર દુઃખથી તમારા મોં અને જડખાંમાં માલતી હોય ત્યારે તમે કંઈ પણ કરી શકો નહિ.

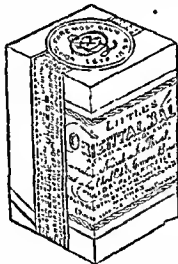
જોથી વધારે કડાપણુ લયોં ઇલાજ એ છે કે તરતજ લીટલના ઓરીએન્ટલ બામનો ઉપયોગ કરવો. તેની ઈંદી અને સુખકારક અસર દુઃખને ઢાંચી કાઢશે અને તમને સુખી બનાવશે.

તે તમારા દરદનાં તીક્ષણ બાધાઓને અટકાવી દેશે. અને અણુઅણુ રહેલા શાન્તવૃત્તોને શાન્ત કરશે. તેનથી મધુર શાન્તિ મળશે. ને તમે શુભના દરદનો ભોગ થઈ પડ્યા હો તો આ અકસીર ઇલાજની એક ડી એકદમ ખરીદવાનું જીવતા નહિ તમે તેના વગર ચલાવી શકો નહિ. કેમકે જ્યારે ખીજ દવા કંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આરામ થાય છે,

કી. રા. ૫ દરેક શીશીના. દરેક દવાવાળાને ત્યાંથી આપના દિંદમાં મળી શો છે.

લીટલના ઓરીએન્ટલ

બામથી આરામ થાય છે નિરાશ યદને પડી રહેતા નહિ અને દુઃખથી મરી જતા નહિ. સામ યાઓ ! બધાં દુખાવા અને દરદમાંથી આરામ મેળવો ! લીટલનાં ઓરીએન્ટલ બામ તમારા વતી લખાઈ કરશે અને દુઃખની છેલ્લી નિશાની પણ રહેવા દેશે નહિ.

લીટલનો

ઓરીએન્ટલબામ

સરવે જાતના દુઃખ અને

દરદો મટાડે છે

જેવાં કે

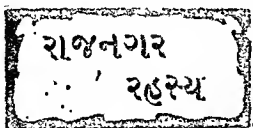
સધીના, રૂમેટીઝમ, કમરના દુખાવા તથા માથાનું દુખવું વીગરે. એક ડબ્બા કરતા વધુ દરદ મરાઠનાર તલોડું એક ઘણું જ સુંદર સેલ છે જે કુદરતે તેમી છે. પ્રાણીની ચરબી તેમજ કોઈ પણ ઘાતનું તત્વ નાખવામાં આવ્યું નથી. વલોજ ઉત્તમ અને સર્વોપરી દુઃખ મરાઠનાર આ બામ છે.

મુંબઈ ઇલાકાના એકલા એન્ટો:

નરોત્તમ ગારધર એન્ડ કુંડો,

શેખ મેમન સીટ, મુંબઈ ૨.

કેલીક બારલીઓ દ્વારા જે કાઢવામાં આવે છે તેમાં રૂપિયા પાંચધી રૂપિયા જો સુધીની કુપનો છે. મારે વરસે લીટલના ઓરીએન્ટલ બામની શીશી ખરીદનારાઓમાં પંદરસો રૂપિયા આના કનામમાં વેચવામાં આવ્યા હતા તમારું નશીબ અજમવો.

• લખનાર:—રા. ગુપ્તહત

(ગયા અંકથી સંપૂર્ણ)

ઉપસંહાર

રંજાનો યુવ અને ઈશ્વરના ચર્ચનાં ખુલના સમાચાર
મુખી થોડા વખતને માટે રામપ્રસાદ દિગ્ગજ બની ગયો હતો;

પરંતુ રમા, લલિતા અને
રેલુકાનાં આત્માસનથી તે
કુશિમાં આવ્યો. ઈશ્વરને
માટે નહિ મધુ રંજાના યુવ
માટે તેના નિશ્ચય લાગી
આવું હતું. કુદરતે તેનો
મન દલે મોકલો કરી
આપ્યો હતો. માતાનાં પાપ-
કૃતિનાં અવશેષો ને તેને
અંદરથી ભર-કુપ્ત રેવાના
હતા તેમજ આમ અચાનક
આવેલો અંત બોધ દેલો
કથરનો ઉપકાર ચાલ્યો. થોડા
વેસ બાદ રેલુકાની સંખતિ
ગતી લેલો આળવિધવા રમા
થે પુનર્જન કર્યું. એ
અ પ્રસંગે નળીતા સુધા-
દાએ હાજરી આપી સંસાર

ચક્રાર તરફનો મીતાનો પ્રયત્ન પ્રભુપાત દર્શાવ્યો.

મનમંદ્ર નહોતી ગયો, તેના પતે કષાંધ પણ મળી
શક્યો નહિ.

અતિશય દારૂ પીવાની લતને પરિણામે નવલરા નાણાવટીને
લૌચરતું હતું લાડું પછું તથા અમર વખત સુધી પુકળ કંઈ
વેલ્યા બાદ એ દહને લીધે તેમજ એક દિવસે પોતાનાં સપનાં
પાશોનો જવાબ આપવા કપરના દરબારમાં ચાલ્યા ગયા.

સ્વરૂપદાસ તથા રામમણી ઉપર ન્યાયની અદાલતમાં વખરે
પરવાનગીએ કુશી પદ્ધતિ રાખવાનો અને કુટુમ્બાલું ચલાવવાના
આરોપ મુકવમાં આવ્યા. મોટા મોટા વજાલ બેરીસ્ટરો, અને
જીમતોની પુરોગા, કોલેજમાં ભણ્યા બની તેમની કન્યાઓ
કુરસદ વખતે તે મળવાનું અને રમવા હોવાથી અને તેના પત્ર
બવદાર પકડાવાથી મોટા સદનાં પોગણ બદાર પડે તેમ હોવાથી

કુટુમ્બાલું રાખવાનો આરોપ તેઓ પરંથી ખેતી લંચામાં આવેલ
અને માફ પડ્યાં રાખવાનો આરોપ સાબીત થવાથી ખતોને એ
વરસની સખત જેલ તથા સ્વરૂપદાસને એક હાજરનો દંડ વિદ્યો-
વમાં હાજરમાં આવ્યો.

પરિણી તરફ એક નાટકીયા સામે ખારમાં પડી, ધણી
તથા સંસારનો ત્યાગ કરી ૭ થાય અગીયાર મણી ગાંધ. ત્યાર
પછી તેનું ધું ધણું તે અમે નળણુ નથી.

સ્વરૂપદાસ અને ઈશ્વરના સદાસ હુડી જવાથી યશોમતી
અને તેની માતાએ પોતાના ધરનાજ નવીન કુટુમ્બાનાની
સ્થાપના કરી, મૂખ નરનારીઓને ઉધે માર્ગે ચણી
નીચેલવા માંડ્યા.

ગોપીલાલના કુરામારનો રોહ મરાથી વિદ્યામિકારીએ તેને
હમેશને માટે બર તરફ કયો. બીએ, કુદા ધણી નહિ. સ્વચંચી

મોજ મળાહના વાંચકોને ખુશ ખબર

અમારા આવતા અંકથી

ગુજરાતના એક અચર્યક સાસર, બાણીતા
વિવેચક અને નવલકથાકારની રહ અંતરી
કહમથી લખાશેલી

ગુજરાતી નવલકથાના સાહિત્યમાં નવી
દિશા ખોલતી અને ખળભળાટ

મચાવી મુકે તેવી

આલુ વાતી

શરૂ કરવામાં આવશે.

ગોપીલાલ “ધી બટ્ટી
અમન” નામનું એક
સપ્તાદિક પ્રગટ કરવા
લાગ્યો. એ પતનાં લખાણમાં
મયોદાનું ઉલ્લેખન કરી,
રોડોની પાસર રુતિમિતે
પેવાનો પ્રયત્ન કરવામાં
આવતો હોવા છતાં તેના
મુલસેખ તરીકે નીતિમાન
અને નિર્દોષ સાહિત્યનો પ્રચાર
કરનાર ગુજરાતનું પદલવટું
રમુલ સાપ્તાદિક એવા
સપ્તાદિકે રેકે અંકનાં મુખ પૂષ
ઉપર પ્રસિધ્ધ કરવા માંડ્યા.
પ્રગ તરફથી એ દંબી પત્રને
જેમનું ઉત્તરન નહિ મળતું
હોવાથી કુટાકા બાપ કમાઈ
જોગવના ઉચ્છુઓને તેમના

કોટા તથા લેખ પ્રસિધ્ધ કરી આપવાની લાલચ આપી ગોપીલાલ
પેસા પડવવા લાગ્યો, છતાં હુરમા માણસને તેની હુરમાધુનું રૂજ
મળ્યા સિવાય રહેતું નથી એ નિયમ પ્રમાણે પેલીસે થોડા
વખરનાંજ એ પતનાં લખાણો ગ્રાંધા ભર્મા રૂચી તેને ચિરકાગને
માટે રૂમ સરજુ કર્યું.

રામપ્રસાદ અને રમા બુદ્ધાગના સપનાં ખનાનો હુડી નહ
આ રોક સંતાપ પૂર્ણ સંસારમાં રનેદ અવનના રવાય લેવા
લાગ્યા. તેમના દિવસે મોજ-મંડલમાં પસાર થવા લાગ્યા.

લલિતાએ આ જન્મ કોમર્ચન પાળવાનો નિશ્ચય કર્યું
અને રેલુકાની અદ લઈ ચરીય મમ્મર વખમાં સિસહુને
પ્રચાર કરવા લાગી.

રામાન

હું. શું લખું ?

લખનાર:—રો. મુસાફર બી. એ.

“મુસાફર હોત કંઈ લખી મોકલજે. જોજો બુલો છગરના હુકમો.”

“જરૂર, મોદનધાગના કટકા, મારા આદના પાલા.”

ઉપલી વાતથી તા. ૧૬ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૫ ને દિને રૂ. ૫ વાગે મોજ મગહના અધિપતિ અને મરી વચ્ચે અનુક્રમે ચાલે.

હું ઘેર ગયો, વેદની બાપામાં કહું તો મારી સદખમ આરીથીને, પુરાણની બાપામાં કહું તો મારી બાપાને, ઐતિકા-સિકમાં કહું તો મારી અધાનનાને, કેસરીયાં કરતા રજપુતોની બાપામાં કહું તો મારી સદગામીનીને, કવિની બાપામાં કહું તો ન્હાનાલાલની કવૈાધારિણી, જગત તારિણી, લલીનની ગુફ ઉભળતી ગુફિણી લઈ, બીજાઓની છવન સખી, પાન સખી, યુગ સખી, રાખ સખી, કામીઆરાડીમાં કહું તો “મારા ધરમાં”થી ને દિહું સાંસારિક બાપામાં કહું તો મારા ધરનો ખાસાનો પેજાં રમે, મારી માની બાપામાં કહું તો “વડેલીને” નેવાલજેવાની બાપામાં કહું તો “વડકણી” વડેને, પારસી બિરાદરોની તાપામાં કહું તો “હાથનો ધરતીને” મારી પોતાની લખામાં કહું તો મારી દીક્ષની ગમ, દેવાની હોળી, મરતકની જરાળા, ખરડાની કચોડ, છુટી પોલીય, ખડીઆની ચાહી, લેખનું પાસ લેટ, ખાલ્લાની નેતર, મારા પેસાની પેટી, મારા પેટનું સદાચત, વગેરે અનેક સાધેથી સમેધાય તેથી મારી ખતિને નરવ જ કહું કે “સાંતિ, અખંડ સાંતિ, વેદા, કાશી, અધ્યા, અધ્યાં કલાકે, રીપાય ટેમજ, લેખજ, સાહી, કાગળ, હન સાધકવૈાષીડીઆ, લેખ, મીષજતો, બાકસ, પાનની પટી, કવિવદિ એકદમ” મારે લખનું છે.

(૧)

તે સમજ મઠ અને હું લખવા બેસો. જ્યાં બેસે છે તેમ ચલુ-ઓપ-ઓ મારા પ્રત, હું શું લખું ?

વિચાર થયો કે રાજદારી લખું કાણ કે તે વિષય સહેલો છે. એવું જ મનાવું છે. પણ ત્યાં મારી કલમને ઉડીપા પીનલ-કોડની ૧૨૪ એ. અને બી. નંડે છે. કારણ કે મારી કલમ અમેરીકન છે. લેખન સ્વાતંત્ર્યની દિશાવળી છે અને મારી સ્ત્રીને સ્વાતંત્ર્ય ન આપું કાણ કે કાં તે દિંદમાં, દિંદું ટામમાં-
તમાં અમતો નાનકડી નાનમાં જન્મી ? પણ મારી

અમેરીકન કલમને લાગમાં રાખી ચકનોજ નથી. તેથી પર દખાણ કરીને લખાવું જ નથી.

એક શોક ઢના. એક બીખારી પડતો. બીખ મગતો હવે ન મળી. થોડી મળી. બીખ મગતી ચાલુ રાખી. બીખે આખે એણે કહ્યું કે બીખ મગતી અને તમારે આપરી એ અખે જન્મસિધ્ધ હક છે. ત્રીએ આગ્યો. તે તો જાણે શેરનો પહેલો ખોળાનો દિકરા હોય તેમ કહે “કે, “અખને-આખો” નાહક અખે આદ્યા જ્યું. રીસાધ જઈયું, તમારી પાસ બીખ મગતું નહિ અને મરવાનું બહેનર મગતું.” જાણે કે એની ધમકીથી શોક મલરાવાના હોખને. ચોચાએ કહ્યું કે “હું બધી જગ્યાએથી યાક્યો છું. મરણીયો છું. એ શોક. તમે બારીએથી ફેડી દરક વગેરે. નહ્યુ બીખારીની વાત બહુ જોસમાં ચર્ચા. ચોચાની વાત લખવા હું માગતો નથી.

(૨)

ધાર્મિક લખું ? દંભ મને આપડતો નથી. શોક પ્રાંજ મુરજી અને લક્ષ્મીદાસ રવજ તેસીની મને બીક લાગે છે.

(૩)

સાંસારિક લખું ? “મુનશીનો” “કોનો વાંક ?” બધાનો વાંક છે. અને મધુકરના “સોલીના વેપાર”ની તો દલાશી થાય છે. પાપાચાર ચપા પછી વિધવા વિવાહ મુધારો નથી. અને બીખે પતિ એટલે શું એ લાવના જ્યાં ન હોય ત્યાં મુનશિવાંક વિચાર માત્ર મહા પાપ છે. મોટી ઉમરની વટેલીની વડારે ધાવું કે તેર વર્ષે ચાતા ચાલીની દયા ખારી એ મને મુજબ નથી. મુજબરનો ચતન માત્ર, બહિરકાર, લાંછન, અને ગાલિપ્રદાન જણ છે.

(૪)

સાહિત્ય-ગુજર-સાહિત્ય પર લખું ? મુનશીવું “ગુજરાત” આપજીદ સાસક Autocrat જેવું, રાજપુરાતું “સારદા” વગર ભરવાળી કુદાડી જેવું, ઉદેશીયું “નવચેન” કલક-તામી આવતાં “મીદ ચેન” થાય એવું, સમાલોચક અતિ વૃષ-પાસે જતાં બીડી જઈએ એવું “હીડીયું” સાહિત્ય અને શુભિ પ્રકાશથી તો આટલું લખતાં શીખ્યા એવું-ત્યાં પ્રથમ પ્રથ એ કે ક્યાં લખું એટલે કે જ્યાં No locus standi રચાત જ નહિ ત્યાં લખવાની વાત જ શી ? હતાં મારો કે સ્થાન નથી કરીએ પછી

શું કાળ્ય લખું ? કૃષ્ણની ગીતાના હંદમાં લખું કે મેવાણીના રટીયાળા રાગમાં, લલિતના મંજરાના તાનમાં ગવાય એવું કે ખજારદારની વીર રોલીમાં ફેંકાય એવું, કલાબીડી માયુક પર કે ન્હાનાલાલની દિવ્યાગમિની નાપકાઓ ઉ-
ચા પર લખું ?

ત્યારે શું વામાં નવલીકા-નવલકયા-લખું ? એવું...

ભાષના "The wisest fool of Hindustan" સરસ્વતી ચંદ્ર જેવું, કે મુનશી એલેક્સિટા વેરની વસુધાના "સીકલ્સ"ની યાદ આપતા અનંતાનંદ સ્વામી જેવું, કે હકુર નારાયણજી વીસંજીની ચંપા નરી ફોટું, કે કાચાઇના "ચાતા ચુલાય" જેવું શ. રમણીક અ. મહેતાની "ભરવાયા" જેવું કે મધુકરના ઝોલીના મેપાર જેવું કે શું લખું કે શું મરા ફિકરું "બોહક માયુ" તે "પરથી" "બોહક" "બોહક" કે વગીરવારની મદારી ફિક્કા જેવું લખું કે શું લખું ?

ફિક્કીવ. છુપી પુર્વીસ. મને નિમિષ કે વ્યાખ્યાન લખું કે આ બધા ઉપર સમાવેશના લખું કે હા એ ફીક પણ તેમ કરનાં ફર્ષ અધિપતિ હક્ક પર તરાપ મારવા મારે ફરિયાદ તો ન મારે ના? જરા લોચક કાપદાપોથી ઉચ્ચલું પણ સ્વપર— મારી જેવી તેવી, પણ એવી ને એવીજ મદારો વ્હાનો પાંચો લાવે છે તે જરા પી લઇ પછી નક્કી કરે કે "હું" શું લખું."

સંપૂર્ણ.

"પ્રભુની શોધમાં."

પુષ્પ કહે છે કે:—મદારી સુખ મે, મદારામાં પ્રભુ પરમા છે.
હું પુષ્પને સંજી છું અને પુષ્પના પમણકમાં તરફી યજ્ઞ જઈ છું.

ફગ કહે છે કે:—હું સ્વાદિષ્ટ ફગ છું મદારા સ્વાદમાં પ્રભુ વસ્ત્રા છે, મદારો અદાર કરો.

હું ફળોનો આદાર કરી ધણો પુષ્પ યાદ છું.
ઉચ્ચ અને મહોદી પવનમાળાઓમાંથી વરી આવતી મુન્દર સરિતા કહે છે કે:—પ્રભુ મદારી સાથે રહે છે. જુઓ સાંભળો જે પદારી પીજીમાંથી હું વરી જઈ છું તે વહેતી પુનિમાં પ્રભુનો પવન છે.

હું તે પવન સાંભળું છું અને મનુષ્ય લાગી જઈ છું.
મેદાનમાં ઉઘેલી લીલી દરિયાલી ઘાસ કહે છે કે:—પ્રભુ અમદારા સાથે છે, પ્રભુ અમદારામાં છે.

હું તે લોભી પાંસને જોઈ પ્રજ્ઞોનો ચંપદાર નિદાણું છું.
પ્રભુ જો ભવા પ્રભો! આપ તો સર્વજ્ઞ છો જ્યાં મદારી સાથે વાળાવાય કેમ કસો નથી ?

જ્યારે જ્યારે આપની અને મદારી દિપ્તિ એક થાય છે, ત્યારે ત્યારે હું આપને નમ્ર ફરનાં જ મુર્ચિત થઈ જઈ છું, અને આપ અવસ્થ ચંદ્ર જન્યો છો.

એ. એ. દામી.

મોજ-મજલ ઈનામમાળા નં. ૨

રૂપિયાં પરચીસનાં સોળ ઈનામો

નાચે જણાવેલી કુપનમાં અત્યાર મુદ્રીમાં પ્રખ્યાતિ પામેલા સારામાં સારા

પાંચ સીનેમાનાં એક્ટરનાં નામ

હળી મોક્ષનાતાઓમાં શ. પચીસનાં સોળ ઈનામો વડુંચી આપવામાં આવશે.

ઈનામની વિગત-૨. ૫-૩-૨ નાં એક એક મળી કુલે વજ. છેટ રૂપિયામાં આઠ, બાર આનામાં બે, અને આઠ આનામાં વજ મળી કુલે સોળ ઈનામો આપવામાં આવશે. આ બધા ઈનામોના રોકડા રૂપિયા નહિ આપનાં તેટલી હાંમલનાં અમરી પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે. પુસ્તકો મોકલવાનો અવસર ઈનામ મેળવનારને સિર છે.

આ ઈનામનું પરિણામ તા. ૨૮-૨-૨૬ ના અંકમાં આપવામાં આવશે

કુપન તા. ૨૨-૨-૨૬ બપોરના બાર મુખી લેવામાં આવશે.

તા. ૭-૨-૨૬

પાંચ સીનેમાના સારામાં સારા એક્ટરનાં નામ

૧	૨	૩
૪	૫	

હી.

“ફોટોગ્રાફીનો પુંકાતો પવન”

અમારા વિશ્વાસુ કેમેરા વડે તમે સારા

ફોટોગ્રાફ પાડી શકો છો

નાના “ક્રહાણી” રીફ્લેક્ષ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ માં મળે છે. શિખનારાઓ માટે અમુલ્ય !

ધરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાથેના “લોચી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર

મળે છે આખા સેટની કીમત રૂ. ૨૪૦ બાળકોને આનંદ આપવાનું સુખ્ય સાધન !
બધી

“છાઈસ”ના દુરબીનો મળી શકશે

અલગ લખો—

ફોન્ટીનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સ

૭૦-૧૫૩, હોર્નબી રોડ, ફોન-૫૫૪૬.

અગ્નિ સત્તવ સમરસોષી.

શ્રી સરણ ભગવદ્ ગીતા

રૂબક—કાલજી કાલીદાસ જોશી તમારૂંવાળાનો મળે

૮૪-૯૨ કાંદવાવી સુખક.

આવૃત્તિ ૪ થી કિં. આઠ આના,

પ્રતારમરદંધ દેવેના દહન ચારે સત્તવ કરાવતી આ ગીતા ખરેખ વહેલીજ ને સરણ તથા ચિત્રાવાળા દોવાથી ભોળોને નહ ઉપદેશી થઈ પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નાણાં ખર્ચ થયા જાતી છે. આગતી રીતજી ઉપર દશ હજાર નાણાં ખર્ચ થઈ શ્રાવણ સત્તવ સમરસોષી

શ્રી સરણ ભગવદ્ ગીતા પદ્મ

૧૦ ના બાળા મળવાનામાં સુમેલર પાલેથી મળે છે.

તૈયાર છે !

તૈયાર છે !

રા. હરિહર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણ તથા ગાયન સાથે

આ નાટક લુપન મોહિની—નૃસિંહદાસના પ્રેમ, પ્રસંગ તથા ઇતિહાસને અનુલક્ષી ગુજરાતના આ મરતાકવિએ રચ્યું છે. મૂલ્ય માત્ર આઠ આના. બહાર ગામના ગ્રાહકોએ નવ આના ની રૂ. ૮.૪ ટા મોકલવી.

લખો—મોજ—મન્દલ કાર્યાલય,

ખટાવ, બીકાંગ ગીંગામ સુખક ૪

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બીજો ભાઈ છે !

ત્યારે

નવલકષાએ, મોપરી, મોપાનયા, વગેરે માટે નવ ચિત્રોના બ્લોક બનાવી અર્થમાં ઉતારવાનું શા માટે પશ્ચ કો છે ? એક વખત જમારી મુલાકાત થો, ગુજરાતના નાણાં ચિત્રકારની પીઠીથી ચિત્રારાજ ઉત્તમોત્તમ ચિત્રોના બ્લોક જમારી પાસે તૈયાર છે. પશ્ચાળ રસ્તા દરે આપીયું, એક વખત નમુનાઓ જોઈ પાસ કરો.

લખો અથવા મળો—મેનેજર—મોજ—મન્દલ મુખાઈ ૪

લંડન રાજ—રહસ્ય

અથવા

મીસ્ટરીઝ એફ ધી કોર્ટ એફ લંડન

ઈંગ્લાંડના સત્તરમી સદીના રાજ પ્રીન્સ એફ રેસ અને અર્થીય તથા ઉપચય જાદોઓના ચિત્રવિચિત્ર મોપાળા પાંચ પાંચ ચિત્રો સાથે દરેક ભાગના ૧૪ આના. આ જ. બ. લાન્ડનને ૧૦ આના.

મોજ—મન્દલ કાર્યાલય મુખાઈ ૪

છુપી પોલીસ

વાચિક લગાજમ-રૂ. ૩૫ વી. પી. સાથે રૂ. ૩-૪-૦

લિંક બદાય રૂ. ૫

લખો—મોજ—મન્દલ કાર્યાલય,

ખટાવ, બીકાંગ ગીંગામ સુખક ૪

આજ-કાલનાં નાટકો

સિરાજ-ઉદ-દૌલા

(૧)

શ્રી લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજે 'સિરાજ-ઉદ-દૌલા' નામનો નવો પ્રયોગ થોડા સમય થયાં સુખમ્બની પ્રજા સમક્ષ રજૂ કર્યો છે. નાટક રા. રા. પ્રજુલાલ દયારામ દ્વિવેદીની રચના છે અને કંપનીના કુશળ કાર્યકર રા. રા. મુળચંદ વસત્તના નાયક-જનસમાજમાં મુળચંદ મામને નામે ખ્યાતિ પામેલા-નટને દાયે બહાર પડ્યો છે. એટલે થોડા સાધારણ રીતે કૃતિ સારી હોવી જોઈએ એમ કદપના કરે તો તેમાં આશ્ચર્ય જેવું નથી; પરંતુ આ કૃતિ કેવળ નિરાશાજનક નીવડી છે. એ વધુી એટલી બીના છે કે ગુજરાતી રંગભૂમિ દિવસે દિવસ અવનત રીતિમાં આવતી જાય છે બ્યારે ધત્તર દેશની રંગભૂમિ દિવસે દિવસ ઉત્કર્ષને પામે છે. જે મહારાષ્ટ્રની રંગભૂમિ એક સમયે ઉડું કે ગુજરાતી રંગભૂમિની સરખામણીએ કોઈ ચીજ ન હતી તે આજે ઉન્નતિ કરી રહી છે બ્યારે ગુજરાતી રંગભૂમિ ઊંચા જિન્ન થતી, અને અપકર્ષ પામતી જાય છે. અને આ નિમ્નજન અવસ્થાનું દષ્ટાંત જોયું હોય તો 'સિરાજ-ઉદ-દૌલા' તેના નમુને છે. કારણ કે અમુક વસ્તુને તેના ધર્મથી જાણી શકવું છે. પણ જો તે ધર્મ-શુદ્ધ તેનામાં ન હોય તો તેના નામને યોગ્ય નથી. એક વસ્તુ-પદાર્થ જેને આપણે સુવર્ણની સંગ્રા આપીએ તેનામાં સુવર્ણના ધર્મ હોવા જોઈએ. તેજ પ્રમાણે જેને આપણે 'નાટક' નામ આપીએ-તેને નાટક કહીએ તેમાં 'નાટક'ના ધર્મ હોવા જોઈએ; તે ધર્મ સિવાય જેમ સુવર્ણ એ સુવર્ણ નથી તેમ નાટક, એ નાટ્યકલાના લક્ષણ વિહીન હોય તો નાટક નથી અમારી માન્યતા પ્રમાણે 'સિરાજ' એ નાટક નહિ-નાટકનો આભાસ માત્ર છે. નાટ્યકલામાં જે જે આવરણ વસ્તુ જોઈએ, તે તેમાં નથી. આવી નિમ્નજન કૃતિ સામે જ રંગભૂમિ પર જાજવામાં અપની દરે.

જેઓને રંગભૂમિ સાથે સંપર્ક છે, જેઓ ગુજરાત નાટ્ય સાહિત્યથી, અને રંગભૂમિના ઇતિહાસથી પરિચીત છે, તેઓને સખેદાશ્ચર્ય થાય છે કે આ ગુજરાત રંગભૂમિ! પૂર્વે કળાની દૃષ્ટિએ, એવા નાટકો નહિ જાજવાતાં હોય પરંતુ નાટકના મુખ્ય અંગોની અવહેલના કરનારા પ્રયોગો જુજ જાજવાતાં હતાં એમ અસારના નાટકોથી સિધ્ધી થાય છે. એક સમય એવાં હતાં કે સંગીત કે કાવ્યમાં કળાની ઉજવણી હોવા

છાં! ૨૧. વાષણ આસારામનો વસ્તુ શુદ્ધતામાં સિધ્ધરત હતા, લોકપ્રિય તરફ અને કાવ્યકલાને સંભળી પ્રેરકાંતુ મન રંજન કરવામાં ૨૧. સમુદ્ર કાલાભાષીની કૃતિઓ રંજક અને નાટ્ય કળાથી વિદેશી નહી. રા. મેળસંકર અને. રા. નારાયણ હકુરની કૃતિઓમાં નાટ્ય નવનો અંશ નથી એમ તો કોઈ કહેવાને સમર્થ થયા. રા. રતુનાથે પ્રેરકો પૌરાણિક કૃતિઓ ઉત્તમતાથી રંગ ભૂમિ પર ઉતારી છે એ પણ સ્વીકાર કરવું પડશે. તે સમયના કાર્યકરો પણ પોતાના કલ્પનાથી વાંકેગાર હતા અને કેવળ નિરક્ષર ન હતા. ૨૧. અમુકમાં ભાષાસાન, કાવ્યનો મર્મ જાણવાની શક્તિ અને નાટ્ય તત્વોની વિવતા હતી. ઉડું રેજા પર પણ પોતાના ધ્યાને સારી રીતે જાણનાર દર્શકપુરેષ હતા. પણ જમાનો પલટાયો છે. કળાને જાણનાર તો દૂર રહ્યા પણ જ્યાં પોતાના ધ્યાને પણ ઉત્તમ રીતે જાણનાર ક્યાં છે? અત્યારે રસોઈ કરનાર, મીઠાંધરા મેળવનાર, લગ્નિયા લોટાને સાંધતર કવિરાગે થઈ બેઠા છે. જ્યાં પણ અક્ષરો ભણેલા કે નાચેના એક તોડા નહિ સમજનાર, કે સંગીતની ક્ષમતાને નહિ સમજનાર, વસ્તુ અને ક્રિયાના નામથી અપરિચીત કાર્યકરો ઘડ બેઠા છે ત્યાં નાટકની પત્તી દશા આવે એ આદર્શ છે.

૨૧. આ નવીન કૃતિના શુદ્ધ દેવનું વિચેચન કરવા પૂર્વે નાટક એટલે શું? તેમાં મુખ્ય અંશો કેવા હોવા જોઈએ અને એ દૃષ્ટિએ આ કૃતિ કેવી છે તે જોઈશું.

અપૂર્વ.

શ્રી આર્થ નાટક મંડળી-આતી પડતીના ચક્રકરમાંથી પસાર થઈ શ્રી આર્થ નાટક મંડળી મુખ્યપા પાંચ નાટક કરવા આવી પડેલી છે. કંઠી પડેલી મુખ્યપાની રંગભૂમિમાં આ નાટક મંડળીની દાજરીથી નવું ચેતન આવે તો નવાઈ પામવા જેવું નથી. રટાક પણ જુનો અને સારો હોવાથી મંડળીની સાર કૌતુક્યદ ઉતરશે એમ આશા રાખી શકાય છે.

રશિયન શહેનશાહના રાજમુકુટના

હીરાઓની ચોરી—

તેનો ભેદ જાણવા માટે વાંચો બુધવાર

તા. ૧૦-૨-૨૬

છુપી પોલીસ

સીનેમાના સમાચાર.

લખનાર—સી. ચિત્રપદ

ફિલ્મો—

લખનાર કોણીલામ ?—રજુ કરનાર ડાહિયર ફિલ્મ હું.

લેખક મી. બચુ બાલુઃ ડાયરેક્ટર મી. વૈષ્ણ અને બચુ બાલુ.

વસ્તુ—આ સામાજિક ફિલ્મમાં વસ્તુ જેવું શું છે ?

અમના લેખક મહાશય તેથી કયો પ્રથમ ચર્ચા માંગે છે, તે ૬૯

મુખી તો અમારા સમજવામાં

આવું નથી. એટલું જ નહિ

પણ ખાસી ધર્મી સિવાય

તેમાં બીજું શું છે, એ તો

શ્રાવ્ય આવીત કરશે તો મદન

ઉપકાર થશે.

ફિલ્મ કો. ડું ઉચ્ચ રથાન

પરિચિત છે એટલે જાણે

અત્યારે પણ તેમાં પ્રથમ

અનુકરણ થાય એ તો અનિ-

વાય આપત છે. પરંતુ અથ

અનુકરણ કરનારાઓએ

પાદ રાખવું જોઈએ કે, એ અનુ-

કરણ કરનામાં પણ કદાચ

ચિત્રે તો હોવા જ જોઈએ.

અમે એકજ પ્રથમ પૃષ્ઠીએ

છીએ કે, આ ફિલ્મમાં જે

વસ્તુ લેવામાં આવી છે. તે

ફિલ્મની કષ્ટ બતાવે બતાવે છે!

લેખક મહાશય ઇસ્લામી હોવાથી ફિલ્મ સંસ્કારી જવાન

હોય, એ સ્વાભાવિક છે. પણ કંપનીના માટે તો ફિલ્મ છે.

તેમાં શું આનો જવાબ આપી શકશે ?

વળી આને એટલો પણ ઉચ્ચે કરવાની આવશ્યકતા

જણાય છે કે, સિનેમાં અને નાટકમાં જરા ટટલ કે બે

એસના ભાષણથી અનુકરણી ઉઠતા ફેટલાક આખી સામગ્રીવાળ-

ઓની માથાલુપિય પોતાના આ ઇસ્લામી નિરૂદ્ધ માટે શું મન

આવે છે, એ જોવાનું છે. મૂળ જગત એકસપીક ટૂંક અને

દોહાદોહીના ખિલાલમાં ફિલ્મોમાં ફિલ્મોમાં કદાચ જણ સન નહિ મરા-

નાર લેખકના માટે ફિલ્મ સંસ્કાર ચિત્રનને કદમ ઉપાડવા

દશે, એ કોઈ સમજાવશે ! છતાં અમારી ફિલ્મોની અમરી

એટલી બધી આખી નથી થઈ કે અમે આવી એ પછીની મુખ્ય.

ઉપી ખોટી બુધ્ધિ અને મહાશય જીવવાનો નાટક લગતીએ. પરંતુ દિલગીર થવાનું તો એજ કારણ છે કે, પોતાને ફિલ્મ તરીકે જોવાવાનારા માટે કાળ આપું ફિલ્મ સંસ્કાર અપમાન કરનારી વસ્તુને ઉત્તેજન આપે ને ચલાવી લેવા જેવું તો ને જ ફિલ્મ સંસ્કાર.

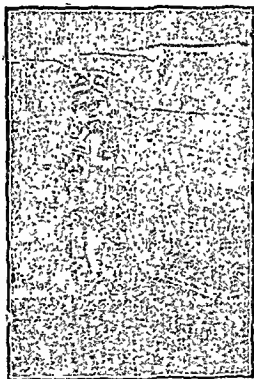
અભિનય—અભિનયની નદી મિત્ર મોતીમાં પણ બતતી પછીનાં એટલાં લક્ષણ મુખ્ય તેજ યોજાઈ પછી જણાય આને છે ત્યારે ખીલ બધી ફેરફાર થીક.

ફેરફાર—સાધારણ

સાધારણ કામકાંડ—રજુ કરનાર—અમી ચિત્રકર, લેખક

મી. ઇશ્વારમ જે. ડાહ્ય ડાયરેક્ટર મી. સી. જી. યાદ ફેરફાર

નમ લખ્યું નથી.

ખાલસાગીનિત—આરનાર નવરંજ

૨૫ પાટ. રાત્રીના સીને દિવસના ૨૫૨ દેખાઈ આવે છે, ન્યારે

કપડાંનું તે દેખાઈ જ નથી. બધી કાઠીલાવારી પોશાકમાં તો

પત્તી દક્ષિણી પોશાકમાં—ફેરી ફિલ્મોમાં બધું ચાલે !

અભિનય—અભિનયનું હોવાનું કદીમ તો અભિનયોગિન

જોડું જરા પણ કરી શકાય નહિ. સાધારણ મોરલીના સુરો

પાછળ દીવાની બતતી સ્ત્રીઓ—મોરલીના નાદથી તેઓનાં દિલમાં

ઉપ ન થતો મોદ—માધવને જોવાની જેવુંપણ—હૃદયનો તનખાટ

આ બધા જાણ કરાં છે ! એક પણ 'એક' એ 'આર' કામ

કરી જનારું નથી અપવાદ રાખતો. રાત્ર સેરડોનો પરપવા

પછીની પહેલી રાત્રડોની રાત્ર તેમજ કામકાંડ—મુલ્ય મરેડું

બધી પ્રત્ય પાપની વખતનો અભિનય વખાણને પાત છે. પણ

સંસ્કારિત રથાન કાંઈ ૨૫ એ નિશ્ચિત છે.

વસ્તુ—લામજી બાટની

એક મુલ્તિ ઉપરથી ઉત્પન્નમાં

આવી છે. આ વસ્તુને કાઠી-

વાવાડાના પ્રખ્યાત કવિ નર-

રાય મુંદરજીએ પણ નાટકમાં

ઉતારી છે, એટલે મૂળ વસ્તુ

સારી હોય એ સ્વાભાવિક

છે પરંતુ કહેવાને દિલગીર

છીએ કે, સિનેમાની દૃષ્ટિએ

વસ્તુમાં નથી પોતાનું દેખાઈ

કે નથી દેખાતો. કંટાળાથી

જાણી રાખવાનો અભાવ,

મથક અને તેની રાત્ર પાત

કદાચ નાખી મૂળ ઉદ્યોગને

પંક્તી રાખ્યો હોત તો રાત

રીકમાં જ જુદાં જુદાં એક-

સનો બતાવી રંગ બાવી

શકાત એવો અમારો નમ

મન છે. માધવનો જન્મજન્મ

વીતમાં બતાવ્યો દેત તો કીક

મેકમપ—અંખની આભુખાભુને ખેડા એકદમ રાખી કરવાથી કાંઈ વૃધાવસ્થા જણાતી નથી ! કાળાશનો પ્રયોગ એકી કરવામાં આને તો વધારે સારું.

ફોટોગ્રાફી-ટીક ટીક ફોટોગ્રાફી ટીક ગ્રાહ્યમાં છે, બાકી નવું કાંઈ બતાવ્યું હોય એમ જણાયું નથી. એકંદરે, “પચ્ચદ” જેવી ફિલ્મ તૈયાર કરનાર હાથેરેક્ટર અને ફોટોગ્રાફરની જોડી પાસેથી આવી ફિલ્મની આસા સખી ન સકાય. છતાં કાંઈ બેદ હોય તો ખુદ જાણે.

નવી ખબરો—

ધડાકો—અંખરા ગયા અંકમાં બાબેલા બાબિય મુજબ સાંભળવા પ્રમાણે લક્ષ્મી પિકચર્સમાં ધડાકા થઇ ગયો છે. કહેવામાં આવે છે કે જાણીતા ફોટોગ્રાફર મી. લાંકે અને નવા હાથેરેક્ટર મી. શાહ હુસાઈ ગાંધીનુમાં જોડાઈ ગયા છે. આરે મી. રાજ સેન્ડો આજકાલમાં છુટા થવા સંભવ છે. નવા હાથેરેક્ટર તરીકે મી. તોરજે અને ફોટોગ્રાફર તરીકે મી. પાકરેંગ નીમાયા છે. ત્યારે મી. ગાંધી આઈ હાથેરેક્ટર તરીકે કામ કરેનો.

કાઢીનુર—ગયાં અર્ધવાડીયામાં પડેલા વરસાદને સખે ભમતો બૂત તૈયાર નહિ થઇ શકવાથી મી. દેવની પ્રખ્યાત કામેડી “લજ જમાઈ” શરૂ થઇ છે.

કુંજુ—પના હજી તૈયાર થઇ નથી. મી. મણીલાલ જોષીની પ્રખ્યાત ફિલ્મ “કુંજુ” વરસાદ” રજુ કરી છે.

લક્ષ્મી—મી. શૈલરીની અરવલીની નાગણુ તૈયાર થઇ જવા આવી છે. ત્યાર પછી કાંઈ ફાલતું કંપની પિકચર દહાડનાર છે, એમ સાંભળવામાં આવ્યું છે.

ખગ્ગવતી—જાણી લખતને નિદાનો ત્યાગ કરી સરસ્વતીના ઉપર મુજબના તીર, જે અને થોડા અનમાં નવી ફિલ્મની સિદ્ધિ નાટકો પોતાના મંજલ કરનાર છે.

ફોટોગ્રાફી “મસ્તર હોમરામ” ચક્રવર્તીની પ્રખ્યાત ફિલ્મ “દેવપ્રીતી” બીમ” મી. કેપ્સર આજકાલમાં રજુ કરેલો સિદ્ધ” મી. લાલજી નંદાસાઈ “બોલરાજી એક્ટર” ૧. કુંજુ “અરુણાદેવતા” હાક્ટર સુખવંત” મી. લાલજી પુલ “કોમીક” મસ્તર જોરધન મી. દેવાસંકર “બોલરાજી” મળેલા કચેરા” મી. ચયન વિજેરે પ્રખ્યાત જાણીતા ખેલા-ખોના ભેગા બળથી હજારો રૂપિયા ખર્ચાં તૈયાર કરેલી રીન રીન સીમેટી તથા રૂસોના પુર ભપકાથી રૂબી બનાવશે.

ધીજોરે પ્લાન ખુદલા છે

સુનીલાલ આપુલાલ મારકર.

મેન્ટેબ ગોઆમર થી આય” નાટક મંડળી.

ડીજીટાલ વેચાણ છે એજ ફિલ્મની ફોનોગ્રાફી પુરવાર કરી આપે.

રૂથ સેન્ટ ડેનીસ—પ્રીયની આ પ્રખ્યાત નવજો પોર્તોની રર નટ-નટીએની ટોળી સાથે એકસોસીપરમું રે દેખાવરના કળા અને લાવચુકત નામે બતાવી મુખ્યતરે લે બતાવી ચૂક્યું છે. મુખ્યતઃ મારવાડી નામે મુખ્યતઃ મારવાડી ખાસ ધ્યાન એવું છે. તે સિવાય રોમન, કેચ, વહુડી, હાલીય વગેરે પ્રખ્યાતો ડેન્સી પણ જોવા લાયક છે.

સુનીમામાં ગવનર—અંખારો સુરતનો ખગરવની લખ જણાવે છે કે, અનેના વિનસ” સિનેમાની મુલાકાત ના. ગવન તથા તેમનાં બાતુએ ગયા સોમવારે લીધી હતી. નવખને પુત્રી વર્સલ પિકચર ફારેપોરેશનના એજન્ટ રા. સુનીલાલ મુલાકાત સુતીમ તથા તેમનાં પત્ની તથા સિનેમાના માલિકાએ તેમને બાર તોરા અને ફોટા એનાયત કરી બહુ માન આપ્યું હતું.

જોઈથે છીયે.

રૂપિયા ૨૫૦૦૦, રોકનાર

ફીલ્મ કંપનીના ધંધા માટે

સ્કીમીંગ યા વર્ગ પાર્ટનાર-લેખક શોખીન
થા ૧૧ દલાલોએ તરફી ન લેવી

વધુ માટે પત્ર બહેવાર કરો.

Z C/O મોજ-મજલ

ખટાવ ખીરજી ગીરામ

ખાલ નોટની

આનંદ સંગીત મંડળી

રીઝલ્ટ માટે એલફીન્સ્ટન યિયેટરમાં

૧૨ તા. ૭ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૧

ડીજીટાલ, રર રા. ૫-૧-૨૧

સત્તાદાર દોમાં દીખાતા નહિ. ૧-૨-૨૧ તા. ૧૦ મી રાત્રે ૬ થાય

આજે તારીખ નોંધી લો-૨-૨૧ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૧

કુંજુદોન

પ્રજાને પૈસે મોઢા ઉઠાવનાર પેલા
વિલાસી રાજા નહેતું શું થયું?? તે જાણવા

જાણીતા લેખક મી. દવેની લખેલી

મહાત્મા ચાણક્ય

યાને

સમ્રાટ ચંદ્રગુપ્ત

શનીવાર તા. ૬ વીથી શરૂ થઈ છે તે જુવો

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

શનીવાર તારીખ ૧૩ માથી શરૂ થશે.

સૈયલ આર્ટ સ્ટુડીઓનું નવું સામાજિક ચિત્ર.

વંઠેલ વિધવા

યાને

વિધિનું-વિધાન

જેમાં

એક વિધવા એક નવાં પરણેલાંનો બેઠોનો સંસાર વિપમય કેમ બનાવે છે?
અને પોને વિધિના ધડેલા કેમ ખાય છે? તે જુવો

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

આ અઠવાડિએ ડબલ પ્રોગ્રામ જોવા ચુકશો નહિ !

દૌલતે ફિર અઉન કરકે દાર્તાને દિલડખા

સમાપ્ત થાય છે. જેકના સુંદર એલન સાથે લગન
થાય છે. અને પછી તે મળ છે !

હમીદખેની નાસભાગ ! એમીની માની કયા !

આ સીરીયલની સાથેજ પાથેનો વિશ્વમ ડેસ્કનતા હસેસા દેખાડનારો

એક પાંચ ભાગનો
પ્રેમરસથી ભરપૂર
ચુકકે પ્રેમ

તસ્વીરે-વઝા

તમારી સેવામાં રવુ
કરવામાં આવશે.
જેકદ આકર્ષક !

તૈયાર રહો !

આવતા શનીવાર માટે !

તૈયાર રહો !

હિંદુસ્તાનમાં અગાઉ કદી નહિ દેખાડવામાં આવેલો પ્રેમના જન્મથી છલકાતો
જરૂનીમાં તકરાર અએલો હિંદી પ્રેમ

માદન થીયેટર્સ
લીન્ડ ની

ભૂલ ભૂલૈયાં

ઉત્તમ કામગીરી જોવા
ચુકશો નહી

વખાન-પાઠ, ૭, ૮, ૯, ૧૦ શની-રવિવારે ખાસ ખેલ ૩૩ વાગે સાવ-૩૩, ૨, ૧, ૧૧, ૧૧, ૦૧, ૧

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ડલર્સ્ટ રોડ

જુડીંગ માટે લખા-એમ. સી. પટેલની કું.

કાલખાદેની રોડ સુખમ.

ફાગણ શુક્ર ૨] રવિવાર તારીખ ૧૯ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૬ [૫૨ જી. અક ૪૨]

આ અઢવાડીકમા પ્રસિધ્ધ થી વાર્તાઓના પાત્રો કલિપત્તજ હોય છે હાલ જીવત વ્યક્તિપરથી ઉપજાવી કારેલા નથી આ મો મ

પ્રભુના દૂર છે??

અમ દિવ ફેરી હોટલોથી જા પ્રભુ દર્શન થતાં, હ લગ્નર કપ પીવા થઈરે જા પ્રભુ દર્શન થતાં ।

સાખ્યા વલેલ્યમ કમ તણી ત્યમ ત્યમ પ્રભુના દૂર છે । આરોગશો હોત્ય પ્રસાની તો પ્રભુ ના દૂર છે । ગભરાણુ ના બ્હાલા મિસર વણું જગની એક છે, અસેઠ હોટલમાં હશે હો તો પ્રભુ ના દૂર છે ।

બાપા હમારા, ધર્મ ધ્યાને એક ચિત્ત મરણુ છે । પણુ આ ક્રિયાએ જા તમારાથી પ્રભુ ના દૂર છે ।

જુવા તજ હોટલ મહિ તો કફ સદા ના દૂર છે, ને કફ થયી ક્ષય રેવની પરામણી ના દૂર છે । આ ચાર દિનની ચાંદની ખીલી સમ કરમાય છે; હોટલ તળેલે મોહમાયા પાદ ' પ્રભુ ના દૂર છે । '

‘મસ્તાન’

જુ પે દા

અયવા

રહસ્યમથી રમણી

લખનાર—રા. ચિત્રગુપ્ત ।

પ્રકરણ ૧ છું

—૦—

રેતીનાં રણમાં

પ્રિય પાઠક ! મારા જીવનમાં અનેકી ઘટનાઓ ઘણી વિરમયજનક, રોમાચકર અને કોતુહલીપક રહસ્યથી પરિપૂર્ણ છે ।

આટલાસ પરાંત એણીએને વટાવી બધા આક્રિંકાના ઉત્તમતા વાલુકામય પ્રદેશમાં એક અરબ્બી ઘોડા પર બેસી હું આ પો જતો હતો આ વાલુકામય પ્રદેશમાં દૃષ્ટિ પહોંચે ત્યાં થી એક પશુ જુલ કે માનવતુ ચિદન બજાણુ નહોતું

અવજરીવાની દક્ષિણ દિશા તરફ આવેલો આ વિરતુન સપાટ પ્રદેશ સહરાના રણુથી પ્રખ્યાત છે આ પ્રદેશમાં પક્ષતા તાપને બે અગ્નિજ્વાળાઓ કહેવામાં આવે તો ૧૪ પેાડુ કહેવાય નહિ રેતીમાં આકીને અશ્વ ચાડી ગયો હતે મારી પાસેના યોરાક અને પાણી ખૂંડી ગયા હતા બુદીબુદી જાતની હુમિતાથી મારે માંયુ ભગ્યા કનુ હણુ મારી તે સમયની

અવસ્થાતું વર્ણન કરતું અણકપ છે. મધ્યાનનો પ્રખર તાપ અને પૂન વેગે ઉડતી રેનીની કણે મારી આંખ અને, 'મોઢાકું' હારી દેતી હતી. હુધાયો હું પીડીત થઈ ગયો હતો. પાણીની એટલી તો ખાસ લાગી હતી કે, 'કંઈક' અને 'મગ્ગ' સંપ્રદાય ગયું હતું. મારું આપું સરીર પરસેવથી તરબોળ થઈ ગયું હતું. છતાં, નીમકદલાસ થોડો અથા અગ્નિમય પ્રદેશમાં પથ્રુ અને પોતાની પીઃ પર દુન મતિએ લઈ ચાલ્યો જતો હતો."

લગભગ ત્રણ વાગે કેટલેક દૂરથી એક મોટી પર્વતના જેવો વટોળાઓ મારી તરફ આપતો જણાયો. આ વટોળાઓએ આકાશ અને પૃથ્વી એક કરી મૂકી હતી. થોડા વખતમાંજ તે વટોળાઓ મારી પાસે આવી પહોંચ્યાં. મેં ધોડાને ઉભો રાખ્યો અને પવન ભૂડી દિશાનો હોવાથી વધારે ધન નહિ થતાં તેમાંથી સડી સલામત હું પસત થઈ ગયો. આપ લગભગ પાંચ વાગ્યઃ એટલામાં થોડે દૂર કેટલાક ઉડા અને ધોડાનો કાફો આવતો મારી દિશાએ પડ્યો. તે જોઈ મારા દેહમાં કંઈક પ્રાણ આવ્યો. ઉડતી એક લાંબી દાર લાગી રહી હતી અને તેની પીઠ ઉપર આત્મરક્ષાનાં અનેક ઉપયોગી ચાસો લાદેલાં હતાં. સર્વોચ્ચેનો તેના પર પડવાથી તેનો અવકાશ આપા રણ પ્રદેશને અપહિત કરી મૂકતો હતો.

મેં મારા ધોડાને તે તરફ વાળ્યો અને તે કાફાનો નજીક જઈ પહોંચી એટલામાં તેઓમાંથી એક માણસ મારી સામે આવીને ઉભો રહ્યો અને મારા સામે બંકુક તાંકી.

"મેં બપોલિત બની આપનાં લાખમાં કશું—" કાઠા ! ખુદા તમારું અંજી કરશે. હું યત્ન નહીં પથ્રુ મિત્ર છું."

મારા અપ્રાપ્ત તેણે સંકલ્પે ધોડાની લગામ પકડી લીધી અને મને નીચે ઉતરવા કહ્યું "મેં તેને પૂછ્યું—" આ કાફાના વડા કાણ છે ?"

પેલા માણસે જવાબ આપ્યો—" મિરકુડાના સંતાનને ગતી મિત્ર હોઈતું !"

"તારે છું તમે વધા જીભને નામે બોલ્યો છો ?" મેં તેને પૂછ્યું.

રહસ્ય મારો પ્રથમ સંભળી સહજ વિરમન બની ગયો; પરંતુ કંઈકાંઈને દખાવી લઈ તે બોલ્યો—" તમે કેમ બંધુક ? અમારા વાણી પાસે તમને લઈ જવા પડશે."

"મને પથ્રુ એટલુંજ જોઈએ છે." મેં તેને કહ્યું.

મારા મોઢામાંથી ઉપરેકન સજો નીકળે છે, એટલામાં એક સુદે અપર રવાર થયેલ જૂથ સંતાનને મારી સામે આવીને ઉભો રહ્યો. તેની સુદ કાપા, તેજસ્વી મુખ મુદ્રા અને નાની સૂધી પથ્રુઓથી સુદે દાદી તથા તેના રવાજ જોઈ મારા મનને આત્મી થઈ કે, આજ દશપતિ હોવા જોઈએ મેં તેને નીચે રીત પ્રમાણે અભિવાદન કરી તેને મંજૂર કર્યું.

જૂથે મારા તરફ જરા સંકેતિ દિગિધી જોવા પછી નામને પૂછ્યું—" આ માણસ કાણ છે ?"

તરતજ મેં જવાબ દોષ્ટિય આપ્યો—"હું એક અજેજ છું. મારું નામ સિલ્લિય દોષ્ટિય છે. દવાદ જોવાને મારે જઈ છે. પરંતુ મારું લાલિ મને આપની પાસે ખેંચી લાવ્યું છે. આપના ઉડાને અધિકાં ધડોનો પ્વન મારા કાને આવ્યો એટલે ખુદાનો ઉપકાર મારી મેં મારા અજેજ આપની ખાલુ ચલાવ્યો. ખીલું છૂટતી પરંતુ પથ્રુ આપણને અધિકં મેળવી આપવાની હોતી જોઈએ નહિ તે હું આપને અધિકં મળું પથ્રુ કેવી રીતે ? જીભે, આપના નામનોજ એક પત્ર મારી પાસે છે. આપણા ઉલખતા મિત્ર જેનરલ માટેને આપને એક પત્ર આપ્યો છે."

મારા મોઢામાંથી જેનરલનું નામ સાંભળી જૂથ સંતાનની આંખો કનતાથી પ્રસ્થ થઈ ગઈ. પત્ર લઈ તેણે વેષ ચિતે વાંટી જોયો. જેનરલે તેના આ જૂથ મિત્રને પત્રમાં લખ્યું હતું કે, આવનાર અજેજને તમારે દરેક રીતે સલામત કરી.

પત્રને બે ત્રણ વાર વાંચી રહ્યા પછી જૂથે મને કહ્યું—" મી. દોષ્ટિય, અજા પદમ લખાણ, સર્વ સંકલિતમત અને સર્વ છે. તમને જોઈતી દરેક મદદ તથા આશય હું આપીશ પરંતુ તે પહેલાં તમારે અમારી સાથે આપણું લેવું પડશે.

તરત જ કાફાની કુચને અટકાવવામાં આવી. તે જ સ્થળે તંબુઓ ડોડાયા અને એક કલાકમાં જ ન્દાના સહેર જેવો તે કાફાનો દેખાવ થઈ પડ્યો.

જૂથ સંતાનને મને પોતાની પાસે ખેંચાડી સારી રીતે જમાવ્યો. તાર પછી હુકમની નળી મારા હાથમાં આપનાં મારા દેશની વાતો પૂજા લાગ્યો. જૂથ મોરકાંતો રહેવાની હતો. છતાં મારા દેશની વાતો સાંભળવાનો તેને બહુ હોય હતો. મેં તેનો સાથે કેટલીક સજ પ્રકરણી વાતો કરવા માંડી. જૂથ ખુશ થયો. ધીમે ધીમે મદ્રે દય થઈ લાગ્યો. આખા દિવસમાં ચરખીથી બેઠાલ થઈ ગયો— લાઓને અમૃત મળ્યું હોય એવો ભાસ થવા લાગ્યો. કારણ કે, અદનાં સિનજ કિંજો અને સિનજ અમિર રજીની મુસાફરીને બતાવી દેતો હતો. જૂથે કાફાની ચારે ખાલુએ પહેરીયો જોડી દીધા અને તાર માદ જંગીન ઉપર શેનરંછ પાથરી સજ ગ્યો.

મેં પથ્રુ મારા ધોડાના જીનું આંધીકું ફરી આપા સરીરે વજ આંધી લઈ દિવસના યાત્રે ઉતારવા માંડ્યો.

પ્રકરણ ૨ જી.

લખકેર સ્થિતિ

આ કુચ-વિદેક મરપથમાં મુસાફરી કરતાં કરતાં કેટલાયે દિવસો વહી ગયા. ઉત્તર આફ્રિકાના "પ્રદેશીક-દું" અનિલિત નહેતી. ત્યાંના જીવનમાં મુખ અને સ્વાધીનતાએ મારા હૃદય પર અજે પ્રકારની મોદબળ પાથરી હોય એમ જણાવ

હતું. અને તેણે જ માટે ટ્યુનિસ અને ત્રિપોલીની સુસારી કું કરી આપ્યો હતો. મોરોકોમાં પણ અનેક સ્થાને કું કરી આપ્યો હતો. આવી રીતે આરખ જાતિ સાથેના વારંવાર મેળાપને લીધે તેઓ તમ્બુ મારા દિશામાં સંદાનુભૂતિ પ્રકટ થઈ હતી અને અનેક સુસમગ્રના બંધુઓ સાથે મને મિત્રતા યદ્દ હતી તેવા જ એક બંધુની સાથે આજે કું સુસારી કરતો હતો.

પણ વર્ષ સુધી આરખ પ્રદેશમાં રહેવાને લીધે તેઓની સાથા તથા કાળેનીના મર્મ કું સારી પેટે સમજ સકતો હતો. એટલે સુસારી કરતાં મને અડચણ પડતી નહોતી અને તેઓની સ્વયે તેઓની ભાષામાં જ મને વાતચિત કરવાનું ક્ષમણું હોવાથી મિત્રતા ચલાવે વાર લાગતી નહોતી. અહીં બિન હાફેઝ માર્ગ જાન તથા અરબી ભાષા ઉપરનો મારો કાણુ જોઈ મારાં મુકત કહે વખાણુ કર્યાં કરતો હતો અને મને કાંઈ પણ રીતે ઓછું ન આવે તેની ખબરસારી રાખતો.

એક દિવસે પ્રભાતમાંજ અગ્રેા સુસારી કરતા બાળુ જાણ્યામાં થોડો ચક્રાવતા ગાથા જતા હતા, તે વખતે વૃધ્ધે મને પૂછ્યું—“તમારી યુવાન વય અને ઘેરે પુત્રજ સંપત્તિ હોવા છતાં તમે આપા નિર્જન કંઈપ્રદ મરૂપ્રદેશમાં કેમ રખણ કરો છો ?” સ્વન કરી શા માટે સંસારી હંડગી મુલરતા નથી ?”

મેં સહજ હાસિને જવાબ આપ્યો—“સ્વન કરવાથી શું હામશે ? અપરને મારા નેપો. યુગી દુનિયામાં કાંઈ નથી. માથા પર કાંઈ પણ જાનની ચિંતાનો ભોજો નથી. મરજ આવે ત્યાં જઈ શકું છું—હરી કરી શકું છું. વિવાદ કરતાંજ હાથ પગમાં બેસીએ પડી જાય અને તે બેસીએ પડી કદાચી ઘણી મુશ્કેલ થઈ પડે છે.

શ્વે જરા માયું ‘દસારી ગંબીર ભાવથી કહ્યું—“હા, પણ જેમ તમે બંધનથી દુર દેહસત્તા મારો છો, તેજાજ અમુકમાં તમે બંધનથી જકાડાઈ જશો અને છૂટી શકશો નહિ !”

મેં વિચિન બની પૂછ્યું—“એવું કારણ ? આપ આ શું કહો છો ? આ કંઈ જાનની દેવવાણી ?”

“હા, દેવવાણીજ કહેલી જોઈએ. આને સતારાજ મને તેની પ્રતિષ્ઠિ યદ્દ છે. તમારાં શુંકે ઉપર ઉંટનો પગ પડી ગયો છે ?”

“એટલે ?”

“તે ઘણી અમગળશુચક નિયાતી છે.”

મેં સહજ ગંબીર બની પૂછ્યું—“જે બધી આપના વહે-મની વાતો છે. અમે મુકન અપમુકન, જતર-મંતર, એવું કાંઈ પણ માનતા નથી !”

મેં જો જરા રોપમુકન સુધીયું કહ્યું—“તમે કાશ્રો ક્યાંથી માનો ?”

મેં તેમને સંત-કરવાના ઉદ્દેશથી કહ્યું—“વાર, મારો કે માનીએ; પરંતુ યુકના ઉપર પગ પડવાથી શું અપમેજ રહી શકશે તે આપ જાણી શકો છો ?”

રોષે પોતાની દેહાદીને પસવારતાં ગંબીર મુદ્રા ધારણ કરી કહ્યું—“તારે સાંભળવાની ક્ષમણ હોય, તો સાંભળ. તું સુષક છે, કું રૂષક છું એટલે મારી વાતને ક્રોધથી નાખતો નહિ. તું યુવો-પુરુષમાં આવેશો હોવા છતાં પણ કું અનુમાન કરીને કહું છું કે તું કાંઈના પ્રેમમાં પડ્યો નથી !”

“હા, ખરી વાત. આપનું અનુમાન સત્ય છે.”

રોષનો કું સ્વર કંઈક વધારે ગંબીર થવા લાગ્યો. તેમણે કહ્યું—“જોગવાન ! સાવધાન રહેજે. થોડા વખતમાં એક દિવસ એવો આવશે, કે જ્યારે રમણીના મુખ કમળને જ કું છવંનનું સારણ માનીશ. તે યુવતીનાં પ્રકાશતાં ચિશિર બિન્દુના જેવાં નિર્મળ ચક્ષુઓ, પીચકળનાં જેવા લોહિત વણાં ઓછ સુષક અને નવ પ્રસ્ફુટિત યુવાળ પુષ્પ જેવું તેનું મુખ કમળ જોઈ તારાં ચક્ષુઓ તેના પ્રેમમાં દીવાનાં બની જશે. તેની પાછળ તું પાગલ બની જઈશ—અને પછીજ મને યાદ કરીશ કે, રૂષક રોષે કહેવું બલિધ્ધ ખરું છે કે બોહુ.”

નિશ્ચય બની કું રોષની વાત સાંભળી રહ્યા. બન્ને જણા માનસાને પચ અતિક્રમ કરવા લાગ્યા. જુદી જુદી જાતની ચિંતાઓથી માર્ગ મન ઉદ્ભિન બની ગયું.

આખરે માન ભંગ કરતાં મેં તેમને પૂછ્યું—“મહાશય, ધારો કે આપની બાલિધ્ધવાણી ખરી પડે, તો મારે શું કરવું ? આપ કાંઈ ઉપદેશ આપી શકશો ?”

રોષે કહ્યું—“ઉપદેશ ? કું કાંઈ ઉપદેશ આપવો નથી. ઉપદેશ કું અદ્યતની મતિને રાહી કહે છે ? છતાં કું એક કું તો વને કહું છું કે, કું દશામિત પ્રેમમાં પડે—તારી મિત્રતા અમે તેની મોઢક અને મુન્દર હોય તો પણ—તેમાં જુષ્પ ચર્ષક નહિ. તે યુવતી પરી જેવી ખૂબસુરત હોય, તો પણ સ્વપ્નમાં પણ તેના ખિલાસ આવવા દરસ નહિ. કહે, આ પ્રતિજ્ઞા તોસથી પાળો શકશો ?”

“મહાશય, આપ કહી શકશો કે તે યુવતી કંઈ જાનની હતો ? આરખ, ખરું કંવા મારી સ્વદેશવાસિની અંગ્રેજ બાળા ?”

રોષે કહ્યું—“તે વાત મને ખૂબીય નહિ. કું કાંઈ પીર નથી કે બધી વાતના તને ઉત્તરો આપી શકું પરંતુ એટલું તો ખરું કે, નાસ્તિકની માફક તું જેને કુસરકાર કહે છે, તેના અનુભવ તો તને મળ્યા સિવાય રહેશે નહિ. આવીજ રીતે થોડા વખત પહેલાં એક બનાવ બની ગયો છે, અને પશ્ચિમ ભાગકર આવ્યું હતું !”

“શું ? આપ શું કહો છો ? મારા પ્રાણને માટે આમાં કા લાવવા જેવું તો નથી ?”

“પ્રાણને માટે તો કું કહેતો નથી, પણ એટલું તો ખરું કે, આ પ્રેમ સુખરપ યશે નહિ પણ ઉગમત રોઢમણીની માફક દમેસ તારા દિલને જલાશ્વા કરશે—પ્રથા થઈ પડશે.”

મેં એક નિશ્ચય મારી પૂછ્યું—“જાણે કું, આવે જ એક બનાવ પહેલાં બની ગયો છે. આપ તે હુશ્કારનાં વણનું કરી શકશો ?”

રોષે કહ્યું—“હા. એ અનિ ઘોર-ભયાનક કુર્ષતના હાથી, તે વાત મારા રમતિપટપર આનામાં શરીરમાં કે પાંચે છુટે છે. તારે ભારે વાત સાંભળવી જ છે, ત્યારે સાંભળ. મારો એક ભગીને ‘હનો.’ તેની ઉમર. તારા જેટલી જ હતી અને તને જેમ જેમ બેઠું છું તેમ તેમ તેની મને વાદ બની જાય છે. કારણ કે, તેને અને તારા જેવામાં મળતાપણું વિશેષ છે. રમનના ઉપવાસો ખૂબસ થયા બાદ તેના પિતાની સાથે તે મોરકોના પશ્ચિમ પ્રદેશ તરફ ગયો હતો. એક દિવસ તેના ઉંટનો પગ તેના થૂંક ઉપર પડ્યો. તેના એક નોકરે તે બનાવ જોયો એટલે તેણે પોતાના માલિકને આવી પહોંચી બાવિ વિટાવનારોથી સાવચેત કરી દીધો. નિર્બોધ સુવકે વિશ્વાસ નોકરનું કહેવું માન્યું નહિ. તેણે માલિકનો તિરસ્કાર કરતાં કહ્યું—“બેનના કાળની પુત્રી કાતમાતી સાથે મારાં લગ્નની વાત નક્કી થઈ ગઈ છે. એટલે ખીલ ગમે તેવી સુન્દર સ્ત્રી મને તો પણ મારું ચિત્ત વિચળિત થશે નહિ” એમ તેના નોકરને તેણે ખાતરી આપતાં તેણે કહેલાં અવિધની વાતને ઉઘાડી દીધી.”

વાતની પ્રવાહ જેમ આગળ વધતો હતો, તેમ મારા દિવસમાં પણ તે અવિધ બાળકની ઉત્કંઠા તીવ્ર વધતી ચલી હતી. મેં કહ્યું—“પછી પરિણામ શું આવ્યું?”

“પરિણામ કે મહાજ્વળ બપોર. એક અદ્વાદશી પછી એ કન્યાસ્થાન સુધે મોરકોના રાજધાનીમાં પ્રવેશ કર્યો. સિદ્ધિ ઉપેન રાત્રીપર ચાલી જતાં એક દિવસ તેણે એક રોષની કન્યાને જોઈ. રસ્તે ચાલતાં પવનને લીધે તે સુવતીના પુરુષો ઉપડી ગયો અને તેના મુખપરનાં, દર્શન તે સુવકને થયા. રોષની કન્યાનું આયુષ્ય અત્યુચ્ચનીય રૂપ સૌંદર્ય જોઈ સુવક મોહાવ જતી ગયો. તે આત્મસંપરક કરી શક્યો નહિ. તે તેના પર એટલો તો આસ્કાત બની ગયો કે, વાગદતા પત્નીની વાતને ભૂલી જ ગયો અને તેના નામનું રત્ન કરવા લાગ્યો. આખરે સુવકે તે સુવતીના પિતાની મરજી સંપાદન કરી અને જાનેનાં લગ્ન થઈ ગયાં.”

મેં એક નિશ્વાસ મૂકી કહ્યું—“એકાદશી અને તમે ભયાનક વાત કહો છો? આના જેવું ખીલું સુખ કડું હોય?”, ત્યારે મને ધીરજ આપતાં મોઢ્યો—“ભાઈ, ઉતાવળો ચા નહિ. આરતે આરતે તને બધી વાતની રોહ થઈ જશે.”

“વાન, આગળ ચલાવેલ.”

“વિવાહ બાદ મારો ભાગીને તેના સસરાને ત્યાં રહેવા અને પત્નિ સાથે અમન ચમનમાં દિવસ ગુમાવવા લાગ્યો. સુન્દર સ્ત્રી, અસંખ્ય દાસદાસીઓ, રાજ્યમહલ જેવું ભવન આદયું બંધ મળતાં તેના મુખની સીમા રહી નહિ.” મેં મૂઠ્ઠા દારૂ કરી કહ્યું—“વાહ! સ્વર્ગનું અનુકૂળ છે?” ત્યારે જરા બગાડ ચાલી કહ્યું—“હા, સ્વર્ગ તો ખરું પણ નકું જેવું. શું તું એમ માને છે કે આ મુખ તેને કાયમ રહ્યું?”

“ત્યારે શું થયું?”

ત્યારે માસ બાદ એક દિવસે કોરીનો પ્યાલો પીતાજ તે પુલ્કાના દરવારમાં આલ્યો ગયો. તે સુવતીએ પોતાનો પરિસુત રહેતો બતાવી તેને પાગમ કરી મૂક્યો. હનો, પરંતુ વરુન તે સમતાંનીની છાકરી હતી. મારા ભગીને પાસે જે દંધ માલ મિલકત હતી, તે બધી લઈ લીધા બાદ જેર આપી તેને મારી નાખ્યો!”

“એકાદશી કઈ ઉઠશે અને મારા રહેઠાણ માંથી સુવકે નીકળી નીકળ્યા.....” “સુદા અને જોવા પ્રેમથી બચાવે—ભાઈ કેર અવિધ! ભાઈ કેર અવિધ!”

અપૂર્ણ.

છે રોહાં કોઈના બાપની?

એક રોહ હતો. જોવા તેના નહિ પણ એ બાપડીવાળા ને મોટી કાંદવાળા. સાત પેઢીથી રોહાં માલતી આવી હતી. અને સાતમી હવેલીથી કોઈ દિવસ નીચે જુહોતા ઉતર્યા એવી તો દોમ દોમ સાહેબી હતી.

એક દિવસ રોહ જમતા હતા ત્યારે દરકાર પંખો નાંખતી હતી અને માનકાર રહેમાં કાળો મુકતી હતી, તોયે રોહને પસીના થવા લાગ્યો.

માનકારે પૂછ્યું “હું રહેમાં કાળો મુકું છું અને આ પંખો નાંખે છે તોયે પસીના કેમ થાય છે?”

રોહે કહ્યું “હું કાળોયો તો મુકે છે પણ ચાલે છે કાળોય તારો બાપ?”

પુલકાં કાકા વૃદ્ધ હતા લાકડીલીધા વિના ચાલી નહોતા શકતા. તેના પાડોરીનો દીકરો હીરાલાલ મુનસફ ચંપને આવ્યો. એક વખત પુલકા કાકાને કમેરીમાં જુખાની દેવા નંગુ પડ્યું.

મુનસફ તમારું નામ શું?

પુલકાકા—ગયા તું જાણે છે ને અમલયો થાય છે?

મુનસફ—તમારી ઉમર શું?

પુલકાકા—હું ને તારો બાપ એક દારના એમાં ‘શું’ યુ છે?

મુનસફ—કયાં રહો છો?

પુલકાકા—સળો સોદર લાગે છે. મેં જ રેલીમાં આવેલું સુલી ગયો કે?

કેનો વાંક

લખનાર—ડૉ. નરુચી

જ્યાં સુધી લીલા ગંગાના સમાગમમાં ન આવી હતી ત્યાં સુધી તે 'હિન્દીઆમાં' સાથે સુખી રી હતી. હેના પતી રસીકલાલ હેને ધણેજ ચાહતો હતો. હેમને એક પાંચ વર્ષની નાની બાળીકા પણ હતી. તેનું નામ ચારલા હતું. સરલા ધણીજ હસ-સુખી હતી અને આખા માળામાં બધાની માનીતી હતી.

રસીકલાલ એક મોટી રૂમમાં નોકર હતો અને હેના બીજા મિત્રો 'ધારલા' કે 'હેની' કાપડીયાને લીધે તે આગળ જતાં નામ કદોશરો. રસીકની ઉંમર ૨૯ વર્ષની હતી. લીલાની ઉંમર ૨૩ વર્ષની હતી. રસીક અને લીલાનું 'નેક' આપાપ માળામાં સુખી અને લાગ્યશાળી દંપતિ તરીકે ઓળખાતું હતું. પછીથી લીલા હમેશા પોતાની જાતને પુછતી કે એવી તે 'કઈ' આશાથી પગે 'હેણે' ગંગાનું કણ માન્યું અને પોતે પોતાના તથા પોતાના પતિનાં જીવનમાં એક મહાન દુઃખદ પ્રસંગ ઉભો કર્યો.

ગંગા એક એવી ફેરી હતી કે જેના વિષે લોડા જાહેર બહુના નહિ જતાંય તે બધાની મીન હતી. હેલા રહેવાના દંચ એક વિધવા જેવા હતા. પણ કોઇને હેની પરજીવન છંડગીની પાડતી ન હતી. હેના ચહેરા મોઢું હતો. અને વાઘવપુટામાં ધણી હોંડીઆર હતી.

હેની ઉંમર ત્રીસ વર્ષની હતી. હેને જોતાં એમ લાગતું કે તે દસ વર્ષ પહેલાં ધણીજ અગમ્યત હોલી નેકરે. ગંગા લીલાના સામા માળામાં રહેતી અને આપ તેઓમાં ધીરે ધીરે મીનતા જતી.

એક દિવસ ગંગાને કાંઈ કામ ન હોવાથી તે લીલાને મળ્યા આવી. તે વખતે લીલા નાની સરલા થાકે ક્રોક થયતી હતી. ચોરીવાર. આમતેજ આરીઅવળી વાતો કરતાં ગંગા બોલી. "ત્હમને આમને આમ ધરમાં બરાબ રહેવું કેમ પાલવે છે?" લીલાએ કાંઈ આશ્ચર્ય સાથે નેહું અને બોલી, "મને એવું કાંઈ પસંદ નથી, હું તો આમજ સુખી છું."

"ત્હમે વારો છો કે સુખી છું? પણ સુખી કહેવું અને સુખી હોવું ત્હમાં ઘણું ફેર છે. ગંગા બોલી. હું કાંઈ જોઈ કહેતી નથી, લીલા હસે."

લીલા કાંઈ પણ જવાબ આપે તે પહેલાં ગંગા બોલી, "મને પતિ પછી બચા છે. પણ ખરી વાત તે એમ છે

રીઓ અને ધર વિશેના જુના વિચારો આપણામાં ધણી પેટી મળા અને આ આપણી રી જાતને અન્યાય છે. ધણી રીઓના મળમાં આ વાત ફતેરી છે જનાંય હજીય ત્હમારો જેની ધણી રીઓને માટે પતિનો હાથ આલે માટે પતિની સેવા આકરી કરવી અને છોકરાં જીમાંની વેઠ ઉપાડવી એમાંજ બધું સમાઈ જાય છે.

શે જવાબ આપે તે લીલાને સમજાય પડી નહિ, ચોરીવાર તે બોલી, "પરજા પછી મને એમના તરફથી કાંઈ પણ જાનના પાંચે નાણે નય."

ગંગા બોલી, "બધી તરતનીજ પરજોથી રીઓ એમનું ધારે છે. હું પણ તેમજ ધારતી પણ ત્હમના મૃત્યુ પછી બધી મને સમજાય પડી. પણ ખરું પુછો તો લીલા હસે, રાજને રાજ ધારીના બજાની પેરે એકને એક કામ કર્યાં કરવું એમાં કંટાળો આવતો નથી?"

લીલાએ કહ્યું, "મને પણ કાંઈ કાંઈ જાર તેમ ચાય છે. પણ એ કહે છે કે આપણે અત્યારે કંઈકરથી ચલાવવું નેહણે કારણ કે આપણે ભવિષ્યનો વિચાર કરવાનો છે."

ગંગા બરા સખાપાછી દસી અને બોલી, "ભવિષ્ય ! અને ત્હમે ધારો કે ત્હમારું ભવિષ્ય શું હશે." ત્હમારો પતિના પચારમાં વધારો મળે તે તો બીજાં છોકરાં અને વધારાના ધર અર્થમાં તણાઈ જશે. અને જતાંય ધારો કે ત્હમે ભાગ્યશાળી હશે ત્યારે ત્હમે આધિક વર્ષનાં હશે, રસીકલાલ બહુ સારા છે જનાંય મને તેવા તોય પુરવાને. એ બધા એમજ ધારે છે—રીઓને દરેક જાતનું સુખ આ ચાર દિવાલોની વચ્ચેજ છે. હ્યો કહો ત્હમે કેટલા દિવસથી નાટકમાં નથી મળ્યાં?"

લીલા બરા શરમાઈ. "ધણા મદિનાથી નથી મળું પણ હું ત્હમને કહું તો જરૂર મને લાઇ જાય"

"ત્હજ ખરી સુખી છે." ગંગા બોલી ઉઠી. "પરજોથી રીઓને દરેક જાણતમાં પુછવું પડે છે. આ એક વાતનો ચોકજો અન્યાય છે. ને મરદને ક્યાંય પણ જવું હશે તો ફક્ત એટલુંજ કહેરો કે હું જાઉં છું. અથવા તો કહેરો પણ નહિ. પોતાની જાણતમાં માદ એકદમ રવતત જતી જાય છે. અને પરજોથી રીઓ પતિ વિના એક જાતનું પણ જરાવ નથી." ગંગા એકદમ અટકી ગઈ અને હસી, "મને ખરેખર લીલા હેનાં આને આપણે બહુ વાતો કરી. મારે આને એક જગ્યાએ જરાવે આમજણ છે. ત્હમે આવશે ? ત્હમે ધણી દલાઈથી બકાર મળ્યાં નથી."

લીલાએ કાંઈ જવાબ આપ્યો નહિ. એટલે ગંગા મેનાના મકાને ચાલી ગઈ. મેનાના જવા પછી લીલાના મળમાં એવેની પેલા થઈ પણ એ વાતોને દુર કરવા તે મનમાં બોલી, "એવું તો ધણીએ ખરી જાય છે હું મને સુખી છું પછી બીજા અને તે કરે એમાં ત્હારે શું?" જનાંય લીલાને ગંગાની ધણી

વાતમાં સમ લાગ્યું.

અને એવું બનતું પશુ ખરું કે લીલાને એકને એક કામ દરેકજ કરતાં કંટાળા આપતો. દાખલા તરીકે આજે શું થવાનું હતું તે તો બરેબર ભણતી હતી. રસીકલાલ ઝોરીસથી આવતો. કપડાં ઉતારી મેંઘાં ધોઈ સરલાને રમાડ્યો. સરલાને રમાડતાં રમાડતાં પોતાની સાથે રસોડામાં થોડી વાતચીત કરશે. થોડીવાર પછી તેઓ જમી લેશે. જમતાં જમતાં રસીકલાલ કાંઈ ઝોરી-સની કે એવી વાતો કરશે વા તો કાંઈ વાંચશે. પોતે તે વખતે વાંચતું મંજરી અને રસોડું સાફ કરશે. ત્યાર પછી સુનાનો વખત થશે. વાતચીત કરતાં સુષ જશે. બીજો દિવસે પશુ એવું એજ.

લીલા કોઈ સુંચતાં કંટાળી ગઈ. તેણે ગંગાના બોલેલા શબ્દો મગજમાંથી કઢાવી નાંખવા પશુાય પ્રયત્નો કર્યા પશુ તેમાં તે નિષ્ફળ ગઈ.

થોડીવારે ત્યારે સરમા બહારથી રંગીને આવી અને લીલા પાસે આવતું મંચું ત્યારે તેણે પહેલીજવાર આવતું આવવાની ના પાડી. એમને એમ વિચારમાં ધણીવાર બેસી રહી પછી આજીવું ભાન આવ્યું કે મોડું થઈ ગયું હતું મટે તેણે રાંધવાનું શરૂ કર્યું નેહજો. તેણે રાંધવાનું શરૂ કર્યું એકલામાં રસીકલાલ ઘેર આવ્યો. તેણે કહેરા મુજબ કપડાં ઉતારી મેંઘાં ધોઈ સરલાને રમાડવા માંડી. લીલાએ રાંધતાં રાંધતાં રસોડામાંથી રસીકલાલ તરફ નેહજું અને વળી પાછો વિચાર આવ્યો કે આવો પતિ મેળવવામાં તે કેટલી લાગ્યારાણી હતી. તેને પોતાના પીંતિ મટે થયું અભિમાન હતું.

લીલાને આવતું મોડું થયું તે મટે પોતાની જાત ઉપર ગુસ્સો આવ્યો અને તેને બહોલી વાળવા રસોઈ સુંદર બનાવવા પ્રયત્ન કર્યો.

લીલા ન્યારે સુતી ત્યારે તેના મગજમાં કોઈપણ જાતના વિચાર નહોતા હતાંય સુતા પછી વિચાર આવવા માંડ્યા અને રહેવાર સુધી પધારીમાં તરફડીયાં ચર્ચા.

ત્યાર પાંચ દિવસ પછી ગંગા ફરીથી લીલાને મળવા આવી. અને બનરમાંથી થોડાંક લુગડાં ખરીદવાનાં છે માટે લીલાને પોતાની સાથે આવવા કહ્યું, “હું આવું તો ખરી પશુ આ સરલાનું કેમ ? હું એને એકલી મુખને કેવી રીતે આવું ?” લીલાએ પૂછ્યું.

ગંગાએ કહ્યું, “આ હમસરાં પાંચેથી રમા બહેન રાખશે. અને આપણે એક કલાકમાં તો પાછાં ફરીશું. અને ન કા આગળથી ગાડી કરી લઈશું એટલે વાર નહિ લાગે.”

લીલાએ આવવા માટે હા પાડી.

“હમે કપડાં પહેરી તૈયાર થાવ ત્યાં હું હમને જુમ પાડું છું.”

ગંગા એમ કહી ચાલી ગઈ. ઘેર જઈ તેણે હમસરાલ નાના માણસ ઉપર ટેકીકાન કરી તેને બરેબરના—કાપડના

પેપારીની દુકાન પાસે ગા વાગે મળવા કહ્યું.

બંને નાકા આગળ આવ્યાં અને વિક્ટોરીયા ભાડે કરી જીવેન્દર તરફ ઉપધ્યા.

રસ્તામાં ગંગાએ કહ્યું, “બરેબર હમે અમારે એવાં સુંદર લાગે છે કોઈ પશુ હમને ન પારે. કે હમરે પાંચ વર્ષની મુગી હતી.”

ગંગાનું કહેવું તદન સચું હતું.

(૨)

બરેબર ગા વાગે તેઓ દુકાનની બહાર નિકળ્યાં. ગંગાએ ગાડી ભાડે કરવાનો વિચાર બહુવિધ. તે ગાડી બોલાવવા એક તરફ વળી ત્યાં તો એક માણસ રહામેથી આવતો બહુધી. તેને બેઠક ગંગા એકે ચપળ નાચકાની માફક આદર્યું સહ બોલી “અરે ! હમસરાલ, હમે અહિં કયાંથી ? હમે તો કલકત્તે હતોને ?”

હમસરાલે જવાબ આપ્યો તેને અહિં આવવાને ત્રણ દૈ થયા હતા. અને બોલ્યો, “હમે ધણી દહાડે મળ્યાં છે માટે આવ્યા વગર ચાલે એમ નથી. વધારે નહિ તો થોડી રોકાણે !”

ગંગાએ લીલા રહામે નેહજું, લીલાએ કાંઈક આનાક સાથે જણાવ્યું, “પશુ આવપુને મોડું થશે.”

હમસરાલ બોલ્યો, “પશુ મ્હારું ઘર હમસરા તરફ જવાના રસ્તા ઉપરજ છે.” લીલા કાંઈ વધુ બોલે પહેલાં તો વિક્ટોરીયા આવી અને બધાંય હમસરાલના તરફ ચાલ્યાં.

હમસરાલ કાંઈક અજબ માણસ લાગતો. તેનામાં આક જી હતું. તેનો મહેરો મોઢક હતો.

લીલા હમસરાલના ધરમાં પાંચાં, ફરનીચર વિગેરે શો નેહજે અંજાઈ ગઈ. પશુ તેના સંતાપી દિલે તરતજ એ વિચાર દુર કરી દીધો. હમસરાલ જમશે વાતો કરનારો હતો. તે વાતોમાં લીલાને જરા રસ પડવા લાગ્યો. અને લીલાને તે જાન માટે માન ઉત્પન્ન થયું. ન્યારે થડીઆળમાં પાંચના ઠેક થયા ત્યારે જ ખખર પડી કે વાતોમાં ધણી વખત વિલી ગ હતો. લીલાને એકદમ ધર અને સરલા વાદ આવ્યાં. બં હિયાં. હિયાં ઉઠનાં ગંગા બોલી” માફ કરજે હમસરાલના અમે હમસરા બહુ વખત લીધો.

હમસરાલે આભાર માનતા કહ્યું “કોઈ કોઈ વખત અ. રહેજે.” ગંગાએ પશુ કોઈ કોઈ વખત આવતા રહેવાનું કહ્યું રહેજ આગળ જતાં ગંગા થોભી અને હમસરાલને પાંચે પૂછ્યું “કેમ કેવી છે ? ધણીજ સુંદર. ફરીથી લાવજો.” વિક્ટોરીયામાં ગંગાએ લીલાને પૂછ્યું, “કેમ હમસરાલ કેવા માણસ લાગે છે ?”

લીલાએ જવાબ આપ્યો કે બહુજ સારા માણસ હતા આવના માણસો જવેલેજ નેવામાં આવે.

મગએ મનના વિચાર કર્યો "કેવી બોલી ! જન્મેના મન
પત્યા હોપ એમ લાગે છે એ તેમ હશે તો આપણને આશ
નમાય પડવાનો "

૩

આરે પિડાંગેઆ માળા પામે પટોચના આવી ત્યારે
શીલાને પાદ આપ્યું કે આને ધરમા શાક તો જુદાપ નથી
તેહો મોડી "શાકવાળાનાં ફુલો પાસે ઉભાં ગામી શાક લાધું
અને જલદી જલદી ઘેર જઈ કપડા કાઢવા વગર રાધવાનાં તંપારો
કરના લાગી દુધતુ કતવાતુ હતુ એટલે કાંઈ વાધો નહોતો
શાક થઈ ગયું અને બાખરી કેતવાની તંપારી કરતી હતી એવામા
સ્તીકલાલ આવ્યો મ્હો ધોવા પછી થોડી વારે સ્તીકલાલે
જરા સુસ્મીથી પૂછ્યું "આને બહાર કમા ગઈ હતી"
કહ્યાનુ મગાયરણુ થયું

શીલાએ પહેલા તો માથી માગી લેવાનો વિચાર કરે
પછી આ સત્તાલથી તેને સુરમા આપે

"તે એમા શું થઈ ગયું ? શું કાઢતી સાથે જરા બહાર
પછી ને જવાય ?" તેહો કોપથી જવાબ આપ્યો

"બીજી તો કાંઈ નહિ," સ્તીકલાલ ખીસીપણે પડી
જતા મોઢા "કામ હોવાથી બપોરના અદિ આ થો હતો
ત્યારે ખમર પડી કે તુ બહાર ગઈ હતી અને પૂજા વગર ગઈ
હતી તેથી જરા લાગે તો ખરે ?"

"તમા એટલા બધા સુસ્તે શાના થઈ ગયો છો ? મને
જવાની આગળથી ખમર જ નહતી આ તો રહમિયાના મગા
મ્હોને કપડાં લેવાના હતા તેમણે સાથે આપવા કહ્યું એટલે
જરા બહાર ગઈ કાંઈ પાડેલીની સાથે બહાર જવું થ પડે તેમા
તમારી રગ શેની ચેવાની ! શું કાંઈ દિવસ બહાર પછી ન જઈ
સકાય ?"

"પેલી મગા" સ્તીક મોલી ઉઠો "તુ એની સાથે
બહાર ગઈ હતી ? તુ તેને કહું છું કે તુ એની મીનતા છોડી દે"
"એ સારી છે કે બોડી છે તે બહાર નેવાતુ છે"
શીલાએ પછી એટલી જ કસાડીથી રહામે જવાબ આપ્યો, પરિ
ણામે જન્મેનાં દિવ હયા થયા

તને કહ્યું મોઢા આ થા વિના સુખ બીજા દિવસે સ્તીક
લાલ દુખી હતો પોતાની નોકરીએ ગયો પછી મોરીસમાં કામ
કરવામાં કાંઈ ચેન પડ્યું નહિ તેહો મોરીસથી આવી શીલાને
સમજાવવા મળના કૃષો

"એ શીલા ! આપણા અપોલાનો અત આવશે એટલે"

"તેમા માઈ મ્હારો વાંક ન હતો તુ જરા બહાર ગઈ
નદેમા શુમે શાના થઈ ગયું ?"

"તુ મગાને સાથે ત્યારે ગઈ તેહીજ મને કુમો

પાડી હતો" કહી દહાડે તે અપણામા પેલા દાવરો "

"તમે તો રજુ મગ કો છો તુ અદિ આ રી કામની
સાથે મોતુ થાં એ નહિ તો પછી મ્હારે આ થઈ ગયું

પણ રોડાનું ?" શીલા બોલી, "અને મ્હાર જીએ
એને કાંઈ લેવાતુ પછી મન થાય મોઢા પટેરવની તો અપુ
ઉમર છે પછી જ્યાં છોડી થશે એટલે પતી ગયું

"ત્યારે કાંઈ ગેય અને લેહેર પછી કરવી આ પેસ પછી
બચાવવા !" મ્હારા શેને પગાર વધારના માટે નથી
કહેના આપણે શું માન્યો નથી ?"

સ્તીકના મગજમા આ શરો ખડકમા તેની પત્નીને પછી
શેની પત્નીના પ્રમાણમા કાંઈક તે રોડા નોંધએ તેને
લાગ્યું કે શેક તેવા કામના પ્રમાણમા પગાર ધણો મોઢો
આપતા હતા

"તુ કાલે શેને જરૂર વાત કરીશ ?"

તે રાત્રે જન્મે હદરો ફરીથી એમા થય બીજા દિવસે
સ્તીક નોકરીએ ગયો પછી તેને "તો આજનો દિવસ કમસીન
હતો આને શેક ઘેરથી તકરાર કરીને આના હાનાથી પોળવ
કેકાણે ન હતો અને તકરાર પછી પેલા બાળપની હતી

સ્તીકલાલ શેના આ થા પછી થોડીવરે મેમરમા ગયો
અને પોતાનો પગાર વધારવ સખી વાત માર કરી આખરે
નિવેના શરો મ્હી વાત પુરી કરી

"અને શેક સાહેબ અને પછી મનુ યો છીએ માને અમને
પછી જવાનો હમ છે"

શેકે આ કાંઈથી એકાદું કુઓ મારો

"મનુ સાહે મી સ્તીકલાલ," શેક જરા કર ત્યાંમા બાદમા,
"મને પછી મ્હારો ધધો ચાલવવાનો દક્ક છે મ્હારે જમ્માર
ત્યા અસતેથી માણસની જરૂર નથી મ્હમને આજથી જન્મ
આપવામા આને છે ફરીઅર મ્હમરો થાતુ મ્હમના તમા એક
મ્હિનાનો વધારાનો પગાર મુકવી આપશે"

સ્તીક ગમવાઈ ગયો આ તા લેને ગઈ પુન એ ત્યો
આઈ ખરખર તેહો જેતુ થાં તે નમર બહાર આનો ત્યારે
તેમા થમ લયજતા હતા રજવચ મનુપોની માફક તેહો
પોતાને પગાર લીધો આજ સોથી દીધા અને બાગમા જઈ
શેજ જવાના વખત મુધી ગેમી રહો

"મ્હારે શીલાને આ વાત નહિ જણાવવી નેહએ"
સ્તીકલાલે મનમા વિચાર કર્યો "બીજી નોકરી મો ત્યા મુધી
મ્હારે મ્હારી અત ઉપર ચલાવતુ નેહએ"

ઘેર પહોંચતા જ શીલા રહામે મગા

"મમ શું થયું ?" તેહો અધીરાધી પૂછ્યું

"કામ ફેલેલું ?" પરો હસતા તે મોઢો, "મને સ સ
વધારો કરી આપશે"

૪

શીલા પછી મગા સાથે ધણીવાર મ્હર રતા અને તેમો
મ્હરલાલે પતુ ધણીવાર મગા તેને ખમર ન હતી કે તેને
કસાવવાના મળના થઈ ત્યા હતા હાંમા એમ તા જન્મ કે

એવી બાજતની જરા પણ ગંધ આવતાં તે સંખંધ છોડી દેશે. પણ એક દિશાની વિટી ઇશ્વરલાલ પાસેથી રવીકારી હતી. એક દિવસ અચાનક રસીકલાલ નોંધ ગયા. પૂછ્યાં લીલાએ જવાબ આપ્યો કે તે તો ઇમરિશનની લીધી છે.

આ પ્રમાણે બંને એક બીજાને ઉતરવા લાગ્યાં. એવામાં સંસ્લાની જામ ગાંઠને દિવસે એક મીઠાણાની કરવાનું નક્કી કર્યું. રસીકલાલે આમાં કચવાતા મને રાત્રી “આપી” કરણ કે નોકરી હતી નહિ અને ખર્ચ તો વધુજ હતું. ખચત ખપી ખંદાસ થવા આવી હતી. પણ જો ના પડે તો જયો બેદ ઉપાડો પડી નામ તેયો રાત્રી આપી. આ મીઠાણાનીએ જ હેમના જીવનમાં એક મહાન દુઃખદ બનાવ પેદા કર્યો. ઇશ્વરલાલને પણ નિમંત્રણ હતું. તેને જોતાં જ રસીકને તેના પ્રત્યે એમણેમો પેદા થયો!

જ્યાં જમી ઉઠ્યાં અને સંગીતની મગ્ન ચાખવા બધાં આગલા ફરમાં એકઠાં થયાં, બે ત્રણ સીઓએ ગાવાનું હતું. પૂરોએ પણ ગાવાનું અને વગાડવાનું હતું.

બધાં મગ્ન કરતાં હતાં એવામાં જરા મરકરી કરવાના હેતુથી રસીકલાલની પછાડે ખમીસ ઉપર “ગરિડા વેચવાનો છે.” એવી મીઠી મીઠી, સ્તીએ આવી ખખર પડતાં એકદમ ચુસે થઇ ગયા. મળી તેને આ બધાંનો અજુગમે હતો તેમાં આવું બન્યું. તેસી કણમાં રહેા નહિ દેવતામાં થી પચ્ચં ભડકા થયો. રસીક શીર્ષી ઉઠ્યો.

“ચલાવ, નિકળો મહારા ધરમાંથી. મહારા ધરમાં રહી મહારીજ મરકરી કરો છો ?”

બધાં બસારાઈ ગયાં. ધણાંખરાં બહાર નીકળી ગયાં. લીલા ચુસે થઇ ગઇ અને બોલી, “આ શું કરો છો ? જધાને ધીર બોલાવી અપમાન કરો છો ?”

“ને વધુ ગળાડ કરી તો માર ખાઇ બેસીશ. ત્હારે પણ જનું હોય તો હેમની સાથે જા”

ઇશ્વરલાલ જરા આગળ આવી બોલ્યો. “લીલા બહેન- “બહાર નિકળ” રસીકલાલે જીમ પાડી. “હમારી મિત્રતાની મહેને ખખર છે. યાદ રાખજો બચ્ચા ને ફરીથી હાથમાં આપ્યો તો હાહા રંગી નાંખીશ.”

રસીક બધાને બહાર કાઢી બારણું બંધ કર્યું. બધાંને ગંગાના ધર તરફ જતાં જોઇ અટકાસ્ય કર્યું.

ધરમાં બેસું તો લીલા પણ હેમની સાથે ગઇ હતી. રસીક જરા બારણું ઉઘાડ્યું અને જીમ પાડીને કહ્યું. “તું પણ ત્યાં જ રહેજે.” અને ફરીથી બારણું બંધ કરી સાંકળ મારી.

ગંગાના ધરમાં લીલાની આસપાસ બધાં ફરી વળ્યાં અને કહેવા લાગ્યા, “સારું થયું લીલા બહેન ત્હને અદિ” આભ્યાં. નહિ તો રસીકલાલ કંઈક તોફાન કરી બેસત.”

(૫)

લીલાએ રહવારમાં મારી માગવાનું નક્કી કર્યું હતું. તેને આખી રાત ઉંઘ આવી નહિ. ગંગાના જરણા આગળ ખુરસી રાખી તે બેસી રહી કે જેથી તે રસીકલાલને બહાર જતો જોઇ શકે. પણ રહવારમાં તેને જરા ઉંઘ આવી ગઇ. તે જાગી ત્યારે તેના પોતાના મકાનમાં કાંઈ નહતું. લીલા પોતાને ત્યાં આવી. પાકાંદીને ત્યાંથી સરલાને લઇ આવી. બારીઓ બંધી ઉઘાડી અને એક બારી આગળ બેસી. અને વિચારવા લાગી કે પોતે કેવી મુશ્કેલી કરી હતી.

ચોડીવારે ઉઠી ધર સફ કરવા માંડ્યું. એટલામાં ગંગા આવી અને કહ્યું. “ઇશ્વરલાલ ત્હમારી ખખર કહાંડવા આયા છે.”

“કહો કે ચાલ્યા બાપ. મ્હારે અને હેમને શો સંખંધ છે ?” લીલા જરા શોડયી ભરપુર અવાજે બોલી.

પણ વળી પાછો વિચાર આપ્યો કે લાવને કું. જાને જ ફરી આવું તેથી ગંગાને કહ્યું કે ઉભા રહેા કું આવું કું. અને સરલાને કહ્યું. “બેટા રમને હો ! કું હમણાં જ આવું કું. ક્યાંક પણ બહાર ન જતી.”

ગંગાને ત્યાં જઇ રહેણે ઇશ્વરલાલને ફકડા આપતાં કહ્યું, “ઇશ્વરલાલ મ્હારે અને ત્હમારે આજથી રામ રામ છે, ત્હમારે મહેરબાની કરી મહેને મળવા પ્રયત્ન ન કરવો.”

ઇશ્વરલાલ કાંઈક જવાબ આપવા જતો હતો ત્યાં લીલાના માળા તરફ ગરબાડ સંભળાઇ, લીલા તે તરફ વળી અને બેસું તો લોકાવું એક ટોણું તેના માળા તરફ આવતું હતું. એક પેલીસના હાથમાં સરલા હતી. લીલાથી આ જોઇને ચીસ પડાઇ ગઇ. તે ત્યાં ગઇ તો નીચે પ્રમ.જે પાત સાંખળી.

“સરલા બારી પ્રાસે બોલ લેવા ગઇ. ઉપરથી વાંકાં વળી બેગાં જતાં નિચે ટુટપાય ઉપર પડી. ઇશ્વર કૂપાથી બાંકું વાચું ન હતું.”

લીલા લોકાની વચ્ચે ચઢને ધરમાં ગઇ અને બેસું તો રસીકલાલ સરલા પાસે ઉભો હતો અને ઢાકટરતું કહેતું. સાંભળતો હતો. “હાહું એક પણ ભાગ્યું નથી. પણ નિમેની નસીને નુકસાન પહોંચ્યું છે.”

લીલા રડતી રડતી સરલાને વળગી પડી. રસીક તેને બે ખલાથી પકડી ઉભી કરી અને કહ્યું. “અદિથી ચાલી જા. તું એની માતા નથી.”

અને ડાકટરના વચ્ચે પડ્યા છતાં લીલાને ધર બહાર કાઢી મુકી. ત્યાં એણે ઇશ્વરલાલને જોયો. રસીક એકદમ ચુસે થઇ ગયો. “ચાંચળ ! કુતરા ! તું જ આ બધાનું કારણ છે.”

તે મહારાજ તરફ દુઃખ અને લેને એ આર મહા માહુ
મારી લાલ માફી ફેંકી દીધા.

એ વાતને જાણ મહિના વિતી ગયા. દંછ સુધી લીલાને
ધરમાં દાખલ થમની રંગ મળી ન હતી.

રસીકલાલ ફરીથી તે જ રહેને ત્યાં વધારે પમારે નોકરી
રહેા હતા. લીલા પાસે જ એક સગાને ત્યાં રહેતી. સરલા મહા
મહા પજા પગમા ખોડ આવી હતી.

એક દિવસ પાડેરાજી દુલિલાને ખોલાવવા આવી. લીલા
ત્યાં મહા. રસીકલાલ ધર નવે ઉભો હતો. લેનેા બરાઉ મહેરા
શીકેડા પડી ગયા હતા.

“નાથ મહેને ક્ષમા કરો,” લીલા રહતાં રહતાં પગે પડતાં
ખોલી. રસીક લેને ઉભી કરી અને પોતાની બુજવવામાં સમાવી
દીધી ત્યાં પછાડેથી કોઇ બોલ્યું. “આ ?”

ખોડગતા પગે આવતી સરલાને લીલાએ રદામા જઈ
પોતાની બાથમાં લઇતી લીધી.

જ્યારે જ્યારે લીલાને પહેલાના પ્રસંગો પાદ આવે છે
ત્યારે દુઃખના માર્યા રડી જવાય છે.

સંપૂર્ણ.

તૈયાર છે ! તૈયાર છે !

રા. હરિદર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણ તથા ગાયન સાથે

આ નાટક જીવન મોહિની—નૃજહાનના પ્રેમ પ્રસંગો તથા
ક્રિતિકાસને અનુલક્ષી ગુજરાતના આ મરત કવિએ રચ્યું છે.

મૂલ્ય માત્ર આઠ આના. જાર ગામના માટ્ટાએ
નવ આનાની પા દીપડો મોકલ્યો.

લખો—મોજ—મંગલ કાયાલંચ,
ખટોય ખીકડીંગ ગીરગામ મુખ્ય ૪

બોલતો કાગળ.

ભાષણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.

(લે. ના. હરિદર દિવાના)

મૂલ્ય આઠ આના.

જારગામ વાઝાઓએ ૨ આનાની દીપડા બીડવી.

મોજ—મંગલ કાયાલંચ

ગીરગામ ખગદિ બીકડીંગ મુખ્ય ૪

આજ-કાલનાં નાટકો

સિરાજ-ઉદ્ દૌલા

(૨)

જ્યારે પ્રાચીનકાળથી આપણા સાહિત્યકારોએ નાટકને કાવ્યનું
અંગ માન્યું છે. પાશ્ચાત્ય સાહિત્યકારોની પણ એવીજ માન્યતા
હતી. આપણા અધ્યકારિકોએ કાવ્યના શબ્દ અને દરખ પ્રકાર
એમ બે પ્રકાર માન્યા છે. દરખ કાવ્યમાં નાટકની ગહના થાય છે.
અને તેના બીજા પેટા બેદ પણ માન્યા છે. રજુવંચ, કિરાન,
માથ, વગેરે શબ્દ કાવ્યો છે. મુઝા શક્તિ, ચાંકિનજ, મન્ડકરિક,
રત્નાવલી આદિ દરખ કાવ્યો છે. દરખ કાવ્યના પણ રૂપક અને
ઉપરૂપક એવા બે બેદ છે વરુ, નાવક અને રસાદિથી રૂપકના
દશ પ્રકાર અને રસ, ભાવ, ભાષા દત્તાદિથી ઉપરૂપકના અરુઢ
પ્રકાર કથ્યા છે. આ બેદનાં લક્ષણો આપવાની ભરૂંક નથી
કહેવાય તાત્પર્ય એ છે કે નાટ્યકાવ્ય એક સમયે પૂર્ણ વિકાસને
પામ્યું હતું એ સિદ્ધ કરવા બરા છે. સમયતા જ્યાં સુધી
જેમ સાહિત્યના અંગોમાં ફેરારો થયા તેમ નાટ્યકાવ્યમાં
પણ સમયને અનુસાર ફેરાર થયા; છતાં તેના ‘રવરૂપમાં’ તે
એવું પરિવર્તન નથી થયું કે નાટકનું બરાસર રવરૂપ તત્ત-
પ્રાયઃ થાય. ઉદાદરજ તરીકે શિષ્ય રચનામાં ફેરાર થયા છતાં
જેમ મરેલ, દાગ, અને બવન રપજ રીતે ઓળખી શકાય છે.
નાટક પરને પણ તેમ છે, ત્યારે નાટકનું એવું બાસ મદત્વનું
અંગ છે ? action-પરતુ—વણના અંતરમાં રહેલી ક્રિયા એજ
નાટકનો પ્રાણ છે. ‘ક્રાસ’ એ શબ્દ પણ ક્રીક બાળાના શબ્દ પરથી
ઉત્પન્ન થયો છે જેનો અર્થ action થાય છે. એક પ્રાચીય
નાટ્યકશાસ્ત્ર સમે છે કે—

An action which is to pre-ent itself, as such to
human minds must enable them to recognize in it
a procedure from cause to effect.

(માનવજ દષ્ટિની પ્રેક્ષકની) સમજ જે કાર્ય રજુ કરવામાં
આને તે આલતા પ્રસંગથી કાર્ય કારણનો સંબંધ સમોદ
સમજવનાર દેવું એછએ)

અર્થિ cause અને effect એ બન્નેનો આવરણ
અને બિનાયો પ્રસંગ ખ્યાનમાં લેવાનો છે. આ
આવરણ અંગ વજર નાટકની રચના અંબવડી નથી
અને જો એવી રચના કે કૃતિ થઈ હોય તે તે નટકના નામને
ગોચ નથી નાટકનું મુખ્ય વસ્તુ—નાટ એજ મુખ્યવસ્તુ. ને ૨.

નેષ્ટએ, તેના આગળ અને પાછળના પ્રવેશોમાં એવા સિંચાઈ હોવા નેષ્ટએ કે વસ્તુના સંકલ્પનો કમવિકાસ. યુદ્ધ તે અચૂક પરિણામે આવી મળે. વસ્તુની વર્ણવિધિ, ધીમે ધીમે વિકાસ પામે, ખીન, અકુરિય. ચંદ્ર તેમને પોપનારા સાંપ્રતિક પાત્રોથી વિકાસ પામી વૃક્ષ સમાન થઈ પરિણામમાં યુદ્ધિત્વન અને. આવા પ્રકારની નાટકની યોજના કે વસ્તુ સંકલ્પના હોવી નેષ્ટએ. આ વસ્તુ સંકલ્પનામાં આંદિધી અંત સુધી એક પ્રકારનું એક જ જળવાવવું નેષ્ટએ. જેને unity of action કહેવામાં આવે છે. એજ વિદ્વાન લેખક કહે છે કે:—

Without an action in the sense stated—without a plot in a word—there can be no drama.

જેમ 'એકશન' વગર નાટક સંભવતું નથી, તેમ જો નાટકના વસ્તુમાં એકય ન હોય, કમવિકાસ ન હોય, તો નાટકના અંકો ત્રોટક, સંબંધ વગરના, ઊંચા જિન અને અર્થ કે પ્રયોજન રહિત બાસે છે. નાટકની ખુબીજ અહીં તેના વસ્તુની ક્રિયામાં સમાવર્તી છે. અને નાટ્યકારની ખરી કળા એ ક્રિયા આપકતામાં નાટકના પ્રારંભી વસ્તુનું ખીનરોપણ થયા પછી તેનો કમ વિકાસ એવી રીતે થતો હોવા નેષ્ટએ કે ક્રિયાનો મમ વેગવાન અને બળવતાર અને નાટકના પાત્રો દ્વારા પ્રવેશ એવા યોગ્યતા નેષ્ટએ કે જેમ નાની નાની ઝરણી એક પ્રવાહને મળી જોત્રમાં પરિણીત થાય છે તદ્દન તેના ગૌણ બતાવેા યુગ્મ કે રધાન બુનાયતી સાથે સંબંધવાળા નેષ્ટએ. આ પરત્વે મો. વગર મારી યોગ્યરત રહેલો.

Mon: Pierre Marie August Filon P. M. A.

What is it than that makes an event dramatic? Whatever be into nature—serious or ludicrous, lately or trivial, tempestuous as flame of fire, or might as a western breeze—can be so described... This is the law which requires that a dramatic action should be one—that it should possess unity.

હાર કાંઈ પણ પ્રસંગે નાટ્યપ્રકાર (ઉત્તરનાપૂર્વ-સંદોષક) બનાવે એવું તત્ત્વ કયું છે? પછી તે પ્રસંગ અને તે ગંભીર અથવા હાસ્યોત્પાદક હોય, બન્ન મુદ્દસક હોય, અગિનિશીખાની માફક બહુક્રોતો, અથવા પશ્ચિમ સમીરના જેવા મુદ્દલ હોય, પણ તેને ખરાબર અનુસરતી ભાવો-તેજના કરનારા હોવા નેષ્ટએ.

• સંક્ષેપમાં કહીએ તો મહત્વનો નિયમ એ છે કે નાટકના વસ્તુમાં એકય અને પરસ્પરની અગિનિ-જન સંબંધ જળવાઈ રહેલા નેષ્ટએ.

આ નાટક પરત્વેનો અનુલંબનીય સિધ્ધાંત છે. આ સિધ્ધાંત પરત્વે મતભેદ નથી. જૂના નાટ્યકારો એ ત્રણ પ્રકારનું એકય માન્યું છે. unities of action, time and place—વસ્તુની ક્રિયા, સમય અને સ્થાનની સંકલ્પના પરત્વે અપરસ્પર એકય હોવું નાટક. આ માન્યતા જૂના સમયની છે આ મન-વત્તામાં પ્રથમ પર-

ત્વે મતભેદ નથી. પરંતુ સમય અને સ્થાનના એકય માટે નાટ્યકારો વિચારકોમાં જોડે અંશે મતભેદ છે. કેન્થ પ્રમ્સ આ ત્રણેય સૂત્રક લગભગ આપરક માને છે. હારે પુટલીમાં નાટ્યપ્રતિના સમાવેશકો અને કેટલાક જર્મન તથા અંગ્રેજ નાટ્યવેત્તાઓ એટલા અપરક માનતા નથી. આ એકય કેટલે અંશે માને છે તે અર્થવાનો અપરો. મુદ્દા નથી. અને એટલા પુરતું જાણીએ છીએ કે અસારના પ્રમતિના સમયે કેટલાક નાટકને અનુલિત જાણીતી શૂંખલામાં જરૂરી રાખવા માગતા નથી. આ વિધિના ઉદાહરણ ઉત્તરનું હોય ત્રણે જાણીતા વિખ્યાત સાહિત્યકર્તાવિદ અને સમાવેશક સી. બેનેડેટ્ટો દે કાશના Benedetto Croce અને મી. જી. ઇ. ર્પીગર્નાના લેખો વાંચવા.

વસ્તુમાંની યુગ્મ ક્રિયાની યોજના 'એવી' રીતે થવી નેષ્ટએ કે તેનો પ્રારંભ, વિકાસ અને અંત જણાઈ આ એટલું જ નહિ પણ તેમાં સામ્ય જણાય. આ વસ્તુની સંકલ્પણ ધુણધુણી કરવાની શકિત રવ. વાષલ આધારમાંની ધણી અઠી. અમરો કહેવાના આશયને સિધ્ધ કરવાને માટે જુદું પા વસ્તુસંકલ્પના માટે ઉત્તમ નાટક 'રાણકદેવી અને રાણેશ બસ છે. એક મુદ્દસક બનાવે. ક્રિયામાં શુધી રેળ આપવાની ખુબી એના પીટમાં નિસંકાયપણે દર્શાવે છે. 'સુદેક યુન', 'ખાડી પુતલા' સંકલ્પનામાં દર્શાવે તર નમુદ કરી રાકાય. શુભરાતી કેપનીમાં 'અજબ કુમારી' સી સુરેશીના વસ્તુ પણ જોઈ નથી. દેવકયા પણ વસ્તુસંકલ્પ માટે પ્રસંસનીય કરી રાકાય. આના ખીન ઉદાહરણો અ. પ્રખ્યાત અને કરવા કરતાં 'સિરાજ' વસ્તુની અચો ઉલ્લેખ કરીયું.

આ સિવાય ખીનું નાટનું મહત્વનું. અંજ પાત્રો. નાટકનાં પાત્રો કેવાં હોવાં નેષ્ટએ એ લેખકની મનરુદ્ધ કરવાના પર અવલંબે છે. ભણે તે કળાકાસની રે રાંકેવા નેચી મનદરે મતિ આંકે કે એસીમોનાને આવેશે શાયને માટે પ્રાણ ઉત્સર્ગ કરનાર પ્રતાપ કે વિષય વાંછના માટે સર્વજ આપનાર અદ્વિયાચિત્તે, કે માણસને યુનાદ વિના પી કરનાર, પાછો પીડામાં યોજ માનનાર ઇવાળે ચિત્તે, તે સાં પ્રેક્ષકને કંઈ લેવા દેવા નથી; પરંતુ પાત્રોએખન. અ પાત્રોનું નિર્જાણ અચૂક નિયમને અનુસરી યતું નેષ્ટએ. નાટ્ય કારનું એક કતવ્ય to hold mirror to nature—પ્રતિતિ સામે અરિતો ધરવાતું અર્થાત્ કે નાટકને દુનિયાના યુગકરે કુખંકરે, કલેશનનકે કે આનંદનક, દયા ઉત્પન્ન કરે તેવા ધુણા ઉપજાવે એવા બનાવોને પ્રતિબિંબિત કરવાતું છે. પાત્ર લેખન પણ વસ્તુની ક્રિયાથી વિરુદ્ધ ન હોવું નેષ્ટએ. પાત્રો અ વસ્તુ વચ્ચે પણ સામ્ય હોવું નેષ્ટએ એ અનિવાર્ય છે.

પુર્વ જન્મના બહેર ભાવે ભેગી થયેલી ત્રીપુટી

અસલ પેરખંદરના વતની પ્રતીષ્ઠિત લક્ષ્મીપતી કાપડના વેપારી શ્રી. હેમચંદ્ર પ્રેમજીની વિધવા અને શ્રી. રણછોડાસ ગાંધવજીની દીકરી નાં મીચી નંદુઆખનાં પ્રપચી પ્રસાદેશ સગીત દેશ સાથે રસીકી વાનાં એક લાખ પચીસ હજારની દાલત ગુમાવ્યા પછી.

દેખો

હી આશા ધારીને; કય લુકાની કરનારી; પાંચુ કાંધરણી થરતુ, એ કુદરતની બસીદારી

પરા અનેકા બનાવની સાચી વાતાં

નિરભાગી ગુલામ અને નવી વાદીની નામીચી નંદુ કમિન માત્ર ખર્ચ જેટલીજ લ આના વી. પી. પોસ્ટેજથી ૧૧ આના

લેખક પ્રકાશક અને વેચનાર

ભાંડૂતી લુવાગી સામુએ મોટલો વાળીએજામક જે. માસ્ટર

ધી માસ્ટર વેચ કંપની હુવેશર મુર્છ ૨ તમામ, છુકસેકરે પાસે ખગશે

અસલ વરીકરણુચંચ આ ચમત્કારી વંચ હાથે બાંધી જેની સાથે તમે વાત કરશો કે નજર મેલવશો તે વચ હોય એવું અમારો વંચ "મનો કામના ક્રિષી" છુક મંગાવનારને મળત ર. પા. ૧૦૦ જેલો ૧ નકલી ચોપડીઓમાં ફસારી નહિ

અસલ ચીત્રોવાળું કોકશાચ

ઓ પુરોનાં સર્વ ગુપ્ત ભેદ, ગમ્મધાન સદગ્રાસ નીવમ. વંચ-મંચ. શકુન સામુદ્રિક બાહ્ય કથું આપક કો. રા. ૧૦૦.

તો-મેનેજર ગુજરાતી છુક દીપી " હાથરસ સીડી

નોકામના સિધી ની છુકમાં લખેલા નીચમે ઉપર પ્ધાન એટીને વગર વંચ મંચ

ક રોકિય ખાચ કરી સંસારી મન કામના વગર કપે પુર્ણ ચાચ અને મુદ્દાનાં દિવસ જે અર્થના વચ માસ અપાઈ સમજ શકો. કો રા. ૧-૬-૦૦

૪ આસન ચિત્રોવાળું કોકશાચમાં ઓ પુરોનાં જ્ઞાતિ-ભેદ લક્ષણ. શકુન. સામુદ્રિક. વંચ. મંચ કો. રા. ૧૦૦.

૧ નાશક સામુદ્રી કરીરની કોઈ જગ્યાએનાં ગામ ૩-૪ મીનીટમાં દુર ચાલ જશે. ચામડી જલની નથી વેમજ ક લીં પડતી નથી કિ. ૬ દિગ્ગજાનાં ૧ બેકસ. રા. ૧-૦૦. જુડું.

૧-૦-૫૫૨-૧ની છુક દીપી નં ૭૬ હાથરસ સીડી

મોજ-મજલ ઇનામમાળા નં. ૪

રૂપિયા પંચચીસનાં સોળ ઇનામે

નીચે જણાવેલી કુપનમાં અત્યાર મુધીમાં પ્રખ્યાતિ પામેલા સારામાં સારા

પાંચ દેશી સીનેમાનોં એક્ટરનાં નામ

લખી મોક્ષનારાઓમાં રા. પચીસનાં સોળ ઇનામે વડેચી આપવામાં આવશે.

ઇનામની વિગત-૩. ૫-૩-૨ નાં એક એક મળી કલે વચ, છેદ રૂપિયાનાં આઠ, બાર આનાનાં બે, અને આઠ આનાનાં વચ મળી કુલે સોળ ઇનામે આપવામાં આવશે. આ પદા ઇનામેના રોકડા રૂપિયા નહિ આપનાં તેટલી કમિનના. અમારી પાસેનાં પ્રસ્તો આપવામાં આવશે. પ્રસ્તો મોકલવાનો જ્ઞાત ઇનામ મેળવનારને ફિર છે.

આ ઇનામનું પરિણામ તા. ૨૮-૨-૨૬ ના

અંકમાં આપવામાં આવશે

કુપન તા. ૨૪-૨-૨૬ અપોરના તાર મુધી લેવામાં આવશે.

તા. ૨૪-૨-૨૬

પાંચ સીનેમાના સારામાં સારા એક્ટરનાં નામ

૧ ૨ ૩
૪ ૫

લી

૨.

૩.

“ફોટોગ્રાફીનો પુકારો પવન”

અમારા વિદ્યાર્થી કેમેરા વડે તમે સારા

ફોટોગ્રાફ પાડી શકો છો

નાના “મહાગી” રીફ્લેક્ષ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ માં
મળે છે. શિખનારાઓ માટે અમુલ્ય !

ધરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાંચના “બેબી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર
મળે છે આખા સેટની કીમત રૂ. ૨૪૭૭ બાળકોને
આનંદ આપવાનું મુખ્ય સાધન !

વળી

“ઝાઈસ”ના દુરબીનો મળી શકશે

અ.જે.જી. લખો—

કોન્ટીનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સ

૬૦-૧૫૩, હોર્નબી રોડ, ફોર-મુબાઈ.

પૃથ્વી પરનું વીમાન—

“સ્પીડીંગ સાઈકલ”

૪૫ વરસનો આ લાઈનનો અમારો અનુભવ
સાઈકલ અને તેને લગતો છુટક સામાન
મળવાનું ભરોસેદાર ઠેકાણું.

ચાણાવાલા એન્ડ કું

૪૨૨-૩૪ ટાલપારવી નાંડ મુબાઈ
(મફત મળતું કેટલોય મંગાવી લુઓ.)

ફલેવત છે કે—

કરકસર એ બીજો ભાઈ છે!

ત્યારે

નવલકાઓ, ચોપરી, ચોપાનીયા, વગેરેને માટે તમા
ચિત્રોના પ્રોજેક્ટ બનાવી અર્થમાં ઉતારવાનું શા માટે પસંદ કરો
છે? એ વખત બમારી મુલાકાત લેવા, અજ્ઞાતાના નામીય
ચિત્રકારની પૌંછીથી ચિત્રગણેશ ઉત્તમોત્તમ ચિત્રોના પ્રોજેક્ટ
બમારી પાસે મેળવ છે. ધલ્લાજ સસ્તા દરે આપીશું. એક વખત
નમુનાઓ જોઈ પાસ કરો.

લખો અથવા મળો-મેનેજર-મોજા-મંજહ મુબાઈ ૪

શ્રવિત સ્તવન શ્રમશ્લોકી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

મેનકા—કાનજી કાલીદાસ જોશી તમાકુવાળાનો માળો

૮૪-૯૨ હાંદાવાડી મુબાઈ,

આવૃત્તિ ૪ સી ફિ. આઠ આના,

પ્રાતરમરમીય દેવોના ફક્ત કારે સ્તવન કરાવતી આ
ગીતા પહેલ વહેલીય ને સરળ તથા ચિત્રવાળી દોઝથી દેખાતી
પ્રુ ઉપયોગી યાત્ર પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નકલો બજાક
કરા બાવી છે. આવતી રીવળા ઉપર દરેક હજાર નકલ બહાર પાડે.
શ્રવિત સ્તવન શ્રમશ્લોકી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્

ફિ. આઠ આના ચાલવાના પ્રકરેસર પાસેથી મળે

લાંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મીસ્ટરીઝ એન્ડ ધી કોર્ટ એન્ડ લાંડન

ઈંગ્લેન્ડના સતરમી સદીના રાજ પ્રીન્સ એન્ડ વેલ્સ અને
અમીરો તથા હિમરાવ બાદીઓના ચિત્રવિચિત્ર ભોષાળા પાંચ
પાંચ ચિત્રો સાથે દરેક ભાગના ૧૪ આના. આ બ. બ.
લાનનારને ૧૦ આના.

મોજા-મંજહ કાર્યાલય મુબાઈ ૪

છુપી ચોલીસ

વાર્ષિક લવાજમ-રૂ. ૩૭ વી. પી. સાથે રૂ. ૩-૪-૦
દિંદ બહાર રૂ. ૫

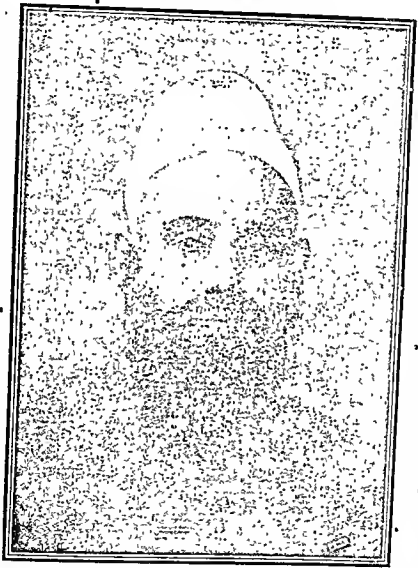
લખો-મોજા-મંજહ કાર્યાલય,

ખટાવ પીટીંગ ગીરગામ મુબાઈ ૪

સિનેમાના સમાચાર

લખનાર-રા. ચિત્રપદ્મ

ઈંગ્લીશ સિનેમાના માલેક મરહુમ ગ્રેક અલીલાક અમદાવાદસેન

વાનાવરણ—
આખરે એના પશુ
ખખત આગ્યો કે,
તુલે સિનેમા પર
જીની ફિલ્મ ચલાવ
વી પડી. ઈંગ્લીશ
ચલ્ન. કોહિનૂની
અખત કોમેડી 'ધર
જમાઈ' ફિલ્મમાં
અશોક પિંચસની
'પુષ્પી વંદન' અને
મેનેસ્ટીમાં રજારની
અંદુરત આવી હતી
દોરો સાધારણ જતા
અમાસને દિવસે કા-
કા તેજ જણાતી
હતી.
કર્મી થતા રો
યાને પોલ પાલ-
પાનખની એક સો-
નેરી ટોળી આવે છે,
એવા લાજુકારા કે-
લાક દિકસથી મુખ-
અમાસીઓમાં વાગી
રહ્યા હતા, અને આ
ધર્મી થતાશની ફિલ્મ
દિનુજોની પોલ
ઉધારી પાડી દેશે કે
શું? એવો ભય
કહેવાતા ધર્મના
માંલસાએને લાગ્યો
હો એટલે અમડી
પડ્યા ધર્મને પોતાના
ટેકા વડે ટકાવી
રાખવા તેઓએ
આ ફિલ્મ સામે
કુખરો ચલાવ્યો હતો

અમેને જણાવનાં ધણીજ દિલગીરી થાય છે કે, અમેના ઈંગ્લીશ સિને-
માના એક ભાગીદાર શ્રીક અલીલાક અમદાવાદ સેન નવા રિવારે રતના દસ
વાગે આ ફિલ્મી દુનિયા છોડી સ્વર્ગપત્રી થયા છે મરહુમ પદ્માજી મિશનનાર
સ્વભાવના, દયાળુ અને પરાયકારી હતા. દેલી સિનેમાના ઉદ્યોગ માટેના તેની
ધનસ વખાણને પાત્ર હતી તેમનાં મરહુમી સિનેમા લખને એક મહેસ મદ
કર્તા અને ઉપયોગી નર ગુમાવ્યો છે. મરહુમ માન ખટે સોમવરે ઈંગ્લીશ સિનેમા
અધ રાખવામાં આવ્યો હતો. ઉપર તેમના આગાને સાંનિ આપે એમ ધન્યોદયી છીએ.

એમ કિમ્બાસ સાંભળવામાં આવ્યું છે અને તેઓને ખુશ થવા
જેવું છે કે, સેનર ભોડે દ્વારે જોવા બાદ મુખાઈ જલાઈમાં
આ પોલ મુદ્દી કરવાની સખ મનાઈ કરી છે. અખત ધર્મી
ધુનગી પોલ જોલવા જતા ફિલ્મ કંપનીને તો દસ હજારનો
માંડમે ચાલ ગયો છે! આ ઉપરથી, લોક પ્રોપુકર એટલું
ખાનગી લેવાનું છે કે, હતાસા. ફિલ્મ ઉકરવાને
મટે ચાલુ બન વો દખપદ્મ જતાવતાં પહેલાં તેને વાર્તાના
પેટના અંદર એવા રજપમાં રજુ કરવા જોઈએ કે, જેના
આલાસ માવથી લોકો
અમલ રોકે કે આ-
અમુક બનાવ છે,
નહિ તો પછી 'જેને
ગઈ પૂત જોર જો-
આઈ ખસમ જેવું જ
થાય!

મહાત્મા અણ્કડપ
અધરા ચંદ્રપૂત—
આ ફિલ્મ જો કે
અગાઉ મુખાઈમાં આવી
ગઈ હતી, અને તેના
એક પશુ વિભાગ
ખટે અધાર સુધીમાં
કોઈએ વાંધો કહાડ્યો
ન હોતો; પરંતુ દિનુ-
જોની આજ દાદ
કોમી લાવનાએ એવી
તો સજાક વર પાલની
ભય છે કે, તેનું
પરિણામ આગળ જતાં
શું આવશે તે કહવી
સકાતું નથી. તેવોજ
બનાવ અપાઅગાડીયે
બન્યો છે. ચંદ્રપૂતનાં
અમુક દેન બધુએને વિ-
ભાગ વાંધા પડતો લાગવાથી
તેઓએ ફરિયાદ ઉઠાવી
હતી. પરંતુ આ ફરિ-
યાદ કંડાયાક િયા
કોમને ઉકરેલી મા-
નારી નહિ પણ માન
કસમેથી અસાધના-
જથી ચકારી હતી એ
ખુશ થવા જેવું.
સિનેમાના માલિકાએ
પદ્મ એક સાધારણ

વાતને ઉઠાવવા નહિ આપનાં તેટલો વિચાર કહાડી નાખવાની જે ઉદારતા બતાવી છે, એ પ્રત્યવાદને પાત્ર છે.

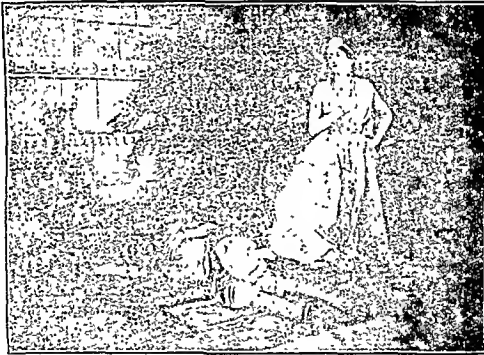
રંગુનથી સુબાઇ—

અમોને જગ્યાવાતાં આનંદ થાય છે કે, સિનેમા ઉદ્યોગમાં બરખોસોએ પણ સારું કંપલાવ્યું છે. રંગુનની નજીવણી લંડન આવેલો ફોટો ગ્રેન્ડ ફિલ્મ કું. ના માલેક મી. મુન્ડે ક્રોડ મલિં એ ગયા અઠવાડિયે અહિંના દેશી સિનેમાની મુગાકાત લીધી હતી. એક વખત પહેલાં તેઓ હિન્દુસ્થાન સિનેમામાં 'દાન પ્રતાપ' નામની ફિલ્મ રજૂ કરી ગયા હતા અને હવે પછી દર મહિને મુગાકાત એક દેશી પિક્ચર બતાવવાનો ધરાયે રાખે છે. અમો તેઓના આ સાહસને વધારી લઇએ છીએ.

ક્રાઇમર—મી. દવેની કમ્પેસી અને મી. લવનાનીએ કામ કરેલું કરેલી 'અમતો બૂન' ગદ્ય કાલથી છપીતો વસમાં સારું વધુ ગઇ છે.

ફૂલ—
એતિહાસિક
ફિલ્મ પીરનારી
જાનના' ગઇ
કાલથી સારું
વધુ ગઇ છે.
કહેલામાં આવે
છે કે, આ
ફિલ્મમાં કે
પત્નીએ ખાસ
એતિહાસિક
સીનેમા લેવામાં
કામ કરી છે.

રે.યસ—
પ્રકેસ વિધવા
આવતા સતી-
વારથી આવશે,
જ્યારે વધુ
ચાર ફિલ્મો

લડમી પિક્ચરસની નવી ફિલ્મ "નીસ યાને આરવડીની ના ના"નું એક દૃશ્ય.

એક સાથે 'ત્યાર થયાતું' સંભળાયા કરે છે.

કદમી—"નોરા" તૈયાર થઇ છે. જ્યારે નવા ઉત્સાહી મેનેજર મી. એચ. આર. દેસાઈ બી. એ. ની લખેલી વાસરદલાની શરૂઆત થઇ ગઇ છે. વળી અમેને જગ્યાવાતાં પછોજ આનંદ થાય છે કે, 'શકિત હવે ના એમથી શરૂઆતી સાક્ષર વર્ગમાં નજીવણ થયેલા મી. નાગેન્દ્ર એમ. મુલુખદાર પણ લડમી પીક-સમાં કાપરેક્ટર તરીકે નીમવા છે. આવા કારાર કેળવાયેલા મુદરસો સિનેમા લાઇનમાં પડે એ પણ ધન્ય છે. આ બાઇ કોઇ નવી દિશા બોલશે કે જુના સ્તીએ ચાલવાના છે, તે તે પાત્ર કૃતિ બદાર પડનાં આપોઆપ જગ્યા આપશે.

શારદા—મી. નવન ગાંધીની બીમારીએ કમિતેમનું કિત્તે પ્રોત્સાહન હમણાં બંધ રહ્યું છે. મી. દીક્ષાની ટીપે પોતાનું કામ કર્યું જાય છે.

ગોપાલ—હાલતે ફિરંગીઓ આ અઠવાડિયે પુરી થાય છે. તે લાઇ મુજે મોટે અમારા અર્જુનની ન્યારા 'એ રીતે પોતાનું કામ કર્યું જાય છે, છેલ્લો હપતો જોવાની અમો ખાસ બંધા અણ કરીએ છીએ, કેમકે છુટેલા સંધા એમાંજ મજે છે.

છુપી પોલીસનું નામ સંભળી જમના મનમાં વિચાર થયો હતો, તેઓ નજીવણે પુરા થશે કે, વિખ્યાત કેમ નથી કેસાક્ષીયા જ્યારે ન્યુયોર્કની રંગબોમિ ગમવતી હતી ત્યારે એક દિવસ આઠ લાખ રૂપિયાનો હાર પહેરી તે રંગબોમિ પર આ હતી. તેને આ કામતી હાર ચોરાઇ ગયો હતો તેની શોધ કહા

માટે
ક્રાઇમરને
અભિનેતા
રીકે રોકવામાં
આવ્યા હતા.

મી. રૂઝા
વેલેન્ડીનો
The Love
Eagle નામની
નવન ફિલ્મમાં
નાયીકાની જગ્યા
પાકમાં મિસ
તિલમા બેઈકને
ઉતારનાર છે.
અનન્યમ જુઓ
તો એ છે કે
તિલમા જરૂર
મન લાગે
સત્યાપ પીક

લાયા નજીવણી નથી, ત્યારે મી. વેલીન્ડીનો જરૂરન કાપા નજીવણી નથી. તે પણ કામ તો સીધી રીતે ચાલે જા કરે છે. મિસ બેઈકને જોવાની જ તેમણે પસંદ કરી છે. The Dark Angel કામ ક્રેડીત નામની ફિલ્મમાં રોલાક કાલેનેની સાથે તેણીએ કામ કર્યું છે અને આ કામથી મુખ્ય થઇ તેમણે તેને મુખ્ય નાયીકાની જગ્યા માટે ઉતારવાનો ફત્ત સફર કર્યો છે. મિસ બેઈકા હવે નીચન કુમારીકા છે. જમનાની સર્વશ્રેષ્ઠ મુન્દરીઓની મજાનાં તેને પણ મજાવામાં આવે છે. મી. વેલેન્ડીનોની સાથે અસિનય કરવાને તે બહુ પુગી છે, જ્યારે વેલેન્ડીનો પણ કહે છે કે, મિસ બેઈકા જમનાની સર્વશ્રેષ્ઠ અભિ

નીના પદને જોઈ મી. વેનેનડીનો અને તેની સ્ત્રીના હૃદય ઉઘાળીને જોતા આજ્ઞાકાલ સાંભળવામાં આવે છે. તેનું એક કારણ મિસ બેરી તો, નહિ હોય એમ જન સમાજમાં ઓલવા કરે છે.

ચિત્રપટ જગત

લેંગલમ અક્કરમાન—સીતેમાના પાત્રોની હાંધી નોખ-મથી ભરેલી છે, એ તો સૌ કોઈ જાણે છે. ફોક્સ કું. ડું ચિત્રપટ નામે “આર્થન” હોસ” જમાં બીજાનાં ઓછાપણ મુખ્ય પાત્ર તરીકે ઉતરે છે. એમાં રહેલ લાઇન પર બદમાસો સાથે અપાકીયું દરમ આવે છે. એક બદમાસ ઓછાપણ પર કોઠાળી ફેરે છે. આ બધા દેખાવ રીકસલ વખતે તો આગલ ઉતરે પછી ખરેખર શીઝ લેતી જેના લગભગ અક્કરમાન બન્યો. ઓછાપણ અચ્છા અચ્છીમાં રોકાયો અને બદમાસો કોઠાળી ફેરે. ઓછાપણની કોઠાળીનો ધા બુચાવવામાં લેલ માત્ર દીલ મધ મધ. સદ્ભાગ્યે સખત ધા તો ન થયો પણ સહેજ ધમધમી ખરો. પરંતુ પાછા ફેરવામાં એક બે સેકન્ડની વાર લાગી હોત તો બિચારો ઓછાપણ કોઈ બીજાનું દુનિયામાં હોત. આ દેખાવ “આર્થન” હોસ” નામની શીઝમાં આંખોબુધ મોલુદ છે.

શર્માની મેરી ફીલમાન—(તે સુનીવર્સલના પ્રખ્યાત ચિત્રપટ “ધી ફેન્ટમ ઓફ ધી ઓપેરા”ની મુખ્ય નાયિકા) જેમ ચાલી ચેપલીન ખાનગી જીવનમાં સ્કીન પરનો ચાલી નથી તેમ શીઝની પણ ખાનગી જીવનમાં સ્કીનની મેરી શીઝની નથી. મેરીનું ખાનગી જીવન બોનારને તેણી વિનય મદિરની વિદ્યાર્થીની છે એમ લાગ્યા સિવાય રહે નહીં. તેના બધા રમંઝ રજાભાવિક રીતે જ શર્માન છે, નામીયા તટ મી. પે. એ. મેસીનો મેરી મોટર અભિપ્રાય તાદરૂપ રેખામિત છે.

“મારા સ્કીન પરના વ્યવસાય દરમ્યાન, જ્યારે મેરી શીઝનીને એકટીંગ કરતી જોઈ” છું, ત્યારે એટલી નવાજ લાગે છે કે જે બીજા કલાકી લાગતી નથી. તેણીની એકટીંગ અને અચળામાં નાપી દે છે. ખરું પુછો તો મેં સેંકડો વાર મેરીની એકટીંગ જોયેલી છે, પણ દર વખત એવીજ અનન્યપણ થાય છે. અને હું ક્યારેય નથી. જ્યારે કાયરેક્ટરની કુચના મળે છે ત્યારે મળે તેણી મન જળથી બદલાઈ જતી હોય તેમ લાગે છે. કેલ્કાં દરમ કે જેમાં મેરી ઉતરે છે તેમાં તેના આંખી રીતના સ્વભાવમાં થતો ફેફાર કોઈ સમજ શક્ય નથી. કોઈની સાથે મુલાકાત કરતાં તે શરમાય છે. પ્રસંગ મળતાં મેં તેણીને પુછ્યું કે એકટીંગ કરતાં શરમાઈ ન જતાં અજબ રીતે પાર્ટ સમીપણ પાર ઉતારે છે તેનું કારણ શું ?

“તેનું કારણ ?” મેરીએ જવાબ આપ્યો કે, “હું પાર્ટમાં રસપસ કરી નહીં છું એજ છે.” મેરીના આ શબ્દો દરેક નદીએ હૃદયમાં કોતરી રાખવા જેવા છે.

(ચુવાડાની)

બેકો બંજવો

લખનાર-રો. દિવાના

પ્રવેશ બીજો.

ધનટ—વંદી, વંદી; દુનિયા તરછટ વંદી. આડા સેંચા ને ઉભા વાજ-ચોડલા વીનાનું આડું કપાળ-પર પાઉરથી ગેરા ગાલ-મુદ્દક છુદ્ધકે ઉડીયા ચાલુ-સેના જુઓ તો દાલ દવાલ ત્યારે હવે જોળખતી કેમ ? કે આ તે શુદ્ધય સુધ છે કે વંડળ ? વંદી, વંદી; દુનિયા તરછટ વંદી.

(આ વખતે રમા પુરણ વેશમાં પ્રવેશ કરે છે અને ધનજને ધમપણમાં જોઈ તે શું બોલે છે એ સાંભળવા ખુલ્લું ઉભી જાય છે.)

રમા—(સ્વચન.) છુદ્ધા બાબાની છુલ્લી તો ધધુખતી દેખાય છે. જરા સંભળું તો ખરી કે આ કુમાડા નીચે આગ કેવીજ જણાય છે ?

ધનટ—જલદેર રસ્તે પરપુરણ સાથે હસ્તમેલાપ-ફીડી દાક સાથે આલાપ-રેસમાં જુઓ તો મનુસે કાપ દેખને. માથામાં ન મળે શુદ્ધય કે રોડની ડાપ ત્યારે હવે એને જોળખતી કુખ માયા બાપ ? વંદી, વંદી; દુનિયા તરછટ વંદી.

રમા—(સ્વચન.) લાકડની ભઠ્ઠીમાં થી હોમવાનો સારો લાય દેખાય છે.

ધનટ—એટાનું નહીં માન-ધરમનું નહીં ખ્યાન-પોતાના જ તાનમાં સ્વતાન—

(રમા એકદમ બહાર નીકળે)

રમા—માન ન માન; મન તેરા મહેમાન. ધનટ—મોકાણ, મોકાણ, આ વળી કોણ રોતાન ? વંદી. વંદી, દુનિયા તરછટ વંદી.

રમા—આ સેવક તમેને જોછ-જુરેછ-સલામ અનવેછ-દંડન એટલે લાકડી માફક લાગે થઈ માન દરસાવેછ.

ધનટ—પણ હું મુરો છું કોણ મીનાં નાનખાઈ ? રમા—આરકોમાં સવાઈ-મજબુતો લાઈ-ફરહાદનો પીતરાઈ ઉડે તમારો જખાઈ.

ધનટ—વંદી, વંદી, દુનિયા તરછટ વંદી. ન બહેન-ન લાઈ અને હોકરી વીનાં એકદમ કપાંથી ફડી નીકળે જમાઈ !

રમા—

જુવાન બે છગરપર મુજને કાપ.

વાતોમાં લુગડાં નોં દો જલ થાય

ઉછરતાં જોડાને આંત્રીસ હું આપ

મીઠા, થઈ જ મારો સનસનો બાપ

ધનછ—શું બોલો !! શું બોલો !! શું તું આવી કપાળ ફૂટલી મંગલ માટે કહે છે ?

રમા—હા એજ મારી મંગલ મરતી મંગલ, જેના વીનું મને આ શહેર લાગે છે જન્મલ-જેણે જન્માયું છે મારા જન્મ-રમાં પ્રેમનું દગ્ગલ અને હું, મારણુ બની તેથી શાઉં છું તેનાં ડિગ્ગલ.

ધનછ—એ માર્યાં સિંગલ, એ તો વિધવા છે એનું. પણ કંઈ તમને લાન છે ? શાંત્રમાં પુનર્જન્મની ધનપછ છે તેનું એ કંઈ ખ્યાન છે ?

રમા—પુનર્જન્મની મનાઈ ! ! એ વળી કાશુ કહે છે ગધેડાનો ભાઈ ? પુનર્જન્મ તો જાણે ફીક પણ પુનર્જન્મજન, પુન-પુનર્જન્મજન અને તેથી પણ આગળ મહાં લગ્ન થતાં તો રાત દિવસ દેખાય છે, અને તમે કહો છો કે પુનર્જન્મની મનાઈ છે જરૂર તમારું બેગનું ધરી ગમ્મનું જણાય છે.

કાલે જ પુનર્જન્મજનજન જે કરવા તમે ચોથી વખત ધોડે ચડી માથા હતા વરવા તમે શાંત્ર કાલે ક્યાં ગયું તું સતા હશે શાંત્રો છો કાલ જે પોતે ક્યું તે આજ જીવી જાઓ છો.

ધનછ—વંદી, વંદી, દુનિયા તરછટ વંદી. અરે મેચાલીના ભાઈ કાક બગાલી મરદોએ ગમે એટલી વાર પરજીવાની રૂઢી તો આવે છે બાપ દાદાથી માસી, ભોવું હોય તો જોષ લે શાંત્રોમાં માથું પાસી-તેમણી તો આ ક્યાંથી કાઢી નવી વાત બેગનું દુઃખજીવાળી ?

રમા—તો શું પ્રશ્નને પુછ્યું છે, કે તેને માટે જુદો ન્યાય માય ? સ્ત્રીઓને શું ચીમકાં છે કે તે જુદો કારે તોલાય ? એ છુડાછ હું સાફ કહી દઉંછ કે હું તેને વાડાંછ હું તેને પ્યાર કરછ. હું તેના પર દિલોબનથી મરજી.

ધનછ—શીકર નહીં જો તું મરજી તો હું “રામ બોલો ભાઈ રામ” મરજી

રમા—એટલે !! (ડોળા કડકાવી-ચુટી ઉઘાળી સામી જાય છે ધનછ પાછો દટે છે.) મદારી પ્યાર...જેણે તો હું પાનોના હાડી ડોળી બતાવું, મદારી જીગર તોડી બતાવું, કે તારું માથું ફોડી બતાવું.

ધનછ—હ દં-દં-દં-આપા મદારી માથું ફોડવાની જરૂર નથી તું તારું જીગર જ તોડવા કર (એક તરફ.) પહેલા તો કાષ કરતા આવતા માથું જો. કહેતા કે પાંચે લાડ-નાપાડાં, કહેશે મારશે તોય નહીં લાડનું-જાડાં ન માનીએ તો કરના પોતાનાં ઉપર જ માથું જ્યારે આજ કાલના જીવનમાં તો કહે છે કે તારું જ માથું ભાડું-આ કંઈ જાતનું માથું ? વંદી, વંદી, દુનિયા તરછટ-વંદી.

રમા—તમારો બેવવાથી સંબીત માય છે કે પ્રશ્નોને ક્યારે એ જ શાંત્રને કામો. તો હું જણાવી દઉં છું કે હું જરૂર તેને મારી જોડે પરજીવાની, જરૂર પાડીશ.

ધનછ—અથા જેમ નથી બોલતો તેમ પ્રદ્યે જાય છે. શુભે શુભે માથે-જા-નહીં-તો મૂઠોજા-જેણી કાઢીશ. (રમત.) દં-જરા દમ પર સુમાર.

રમા—એમ ! !

ધનછ—હા. તું તારા મનમાં સમજે છે શું ? હંમણું જ હું મારા નોકરોને સાદ કરીશ. પારકા ધરમા ધુરી ધધલ કરવાની ફરિયાદ કરીશ. ચાંચ મારવા મોકલી દઈ આ દુનિયાથી બચાવ કરીશ.

રમા—અને હું, તમારી છોકરીને પરણી મારું ધર આપાદ કરીશ.

ધનછ—નથી માનતો. (અંદર જોષ) અથા કાશુ છે.

નોકર—(અંદરથી) આવ્યો શેઠ,

રમા—અરે એક તો શું એવા સતાર આવે પણ આ જાજીયા મરદ મદારી કાષ નહીં હારે. (નોકર પ્રવેશ કરે છે)

ધનછ—કેમ દવે જુવું છે કે નહીં ? (રમા નીકરતાથી તેની પાસે આવી ઉભી રહે છે.)

રમા—નહીં.

(નોકર આવેલો હાંવાથી ધીમત આવી તેની ચુપ્પર હાથ નાંખી બેસતાં)

ધનછ—નહીં !

(મુઠ ખેંચતાં હાથમાં રહી જાય છે રમા પુરલી વાય છે)

રમા—નહીં. (હસે છે) કેમ દાદાછ. છોકરી સામે જ બહાદુરી કે ?

ધનછ—વંદી, વંદી, દુનિયા તરછટ વંદી. (બોલતો બોલતો ભાગે છે.)

રમા—અરે દં-દં-ભાગો મા, દાદાછ ભાગો મા, જમાધને વધાવતા જાય (હસતી હસતી જાય છે.)

પરમા (રંજન) માં બનતાં ફેશી ચિત્રો

“દાનપ્રતાપ ઉકે” સુરાનીમોતી”

દર મારે એક નવું ચિત્ર તથા ચર્ચ રહેશે.

શુક્રિય માટે લખો—વી. આર. મહેતા.

સંદર્ભને લગતા તમામ ઉ. ગોરના બીલીંગ સામાનની નેપારી } યુ મરનીદાં મુજબ-૧

જોઈએ તો—

૨ સવા સાથે તમારા તનમનની દુનિયા હાલન કરવન બીડી મોડલી થેર ખેડે જ સાંચી ઉપાયોથી મુખી જીવનની સરખાત કરી જોએ.

પરીન પરિમલ (જ્યોતિષી વૃષ.) બેળાપ—૮ થી ૧૦ (રાં)

ધેલા મિત્રીની ચાવ (માદુશ) જ. આઈ. પી આર

૧૨ થી ૬ દરમિયાન બીલીંગ નાં-૧૧ ગાલપીઠા (મુખાઈ)

૫૧ બ્યવહાર માદુગે કરવા.

પ્રભનાં નામે થતાં પાંખડો—

પુબરીના અનાચારો—પોલં—

પ્રભુનો કોપ—મહાન લાઠ અને બચકર આગ—આ બધુ જુવો

લક્ષ્મી પીકચર્સની નાણીતી ફીલ્મ

THE BRIDE OF GOD

જેમાં બેગમ ફતમા-મીસ જુબેદા-મીસ શહેનશી મી. ગજ સેન્ડો-મી. બચુ બાબુ . મી.
આયવલે-વિગેર પોતાનું મુખ્ય કામ આપાદ કરે છે

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

આવતા શનીવારથી

રૉયલ આર્ટ સ્ટુડીઓની નવી સામાજિક ફીલ્મ

વંઠેલ વિધવા ચાને વિધિનું—વિધાન

મોજ-મોજ

રાસકલ રાસપટીન

રાસપટીને તે આટીને પાનના દાઢમાં લીધી અને
ધ્યાનપૂર્વક જોવા લાગ્યા એટલામાં રાજકુમારે
પિરતોલના બે પાર કર્યા અને રાસપટીને
જમીન ઉપર પટકાપ પડેલ
(વધુ માટે ભુએ આવના મુખવારનું છુપી પાલીમ)

એક દેશી રાજવંશીના એક જરમન કન્યા સાથે પ્રેમ !

આરપુરના મહારાજ સાહેબ જરમનીમાં પરણ્યા !

બનારસ ખાતે થયેલા લગ્નના કોલકાર ૧૧૧

તેની ફિલ્મ લેવાઈ !! તે હિંદ આવી પુગી !

જાણીતી મદન કું. લીમિટેડ તરફથી તે ચલાવવાનો પહેલો હક મુંબાઈમાં

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ડર્સ્ટ રોડ

આ ચિત્રપટનું નામ **ભૂલ ભૂલેયાં** આપવામાં
અમારા તરફથી આવ્યું છે !

મળતા ચેહરાના ઘોંઘાળાં ? ખરો ચોર કોણ ? અસલી રાજ કયો ?

ચુરોપમાં હિંદી રજવાડાઓનું સામાજિક જીવન !

મારફા ! દગા ફટકા ! કાવત્રાં ! હરીફાઈ ! છળ કપટ ! અદેખાઈ !

ઘોડેસ્વારી અને સેંકડો ફીટથી કુદકા મારવા સાહસ !

ખસ અમે તો એજ ફીલ્મ એ જીએ કે, આ દ્રશ્ય તમારે જરૂર જ નેવો. ઉપરાંત

એ ભાગની એક ધુમ હસાવનારી પાથેની જોક સેનેટ કોમિક

જેમાં હેરી લેંગડનનું મુખ્ય કામ

વખત-પાઠ, ૭, ૮, ૧૦, ૧૧ રાત્રી-રવિવારે ખાસ એક ડાઘ વાળે

ભાવ-૩૧, ૨, ૨, ૧૧, ૧૧, ૧૧, ૧૧ સાથે

શ્રીગણેશ હૃદય

રવિવાર તારીખ નરે શ્રી કૃષ્ણચારી ૧૯૨૬

[૫ ૨ છુ. અક ૪૬]

આ અઠવાડીકમાં પ્રસિદ્ધ થતી વાર્તાઓના પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે.
કોઈ જીવત વ્યક્તિપરથી ઉપલબ્ધી શરેલાં નથી. અ. મો. મ.

ગાઝલ

આહસે બદલે છે એસી જીંદગી ઇન્સાનની,
જમ દીકસે ઉદ્દેશ ઊંઘ ઇન્સાનસે ઇન્સાનની.

જીવન એ ઉદ્દેશ ઊંઘ દીકસે દિસી ઇન્સાનકા,
દીક જીંદગી મેં ફક્ત ક્યા, ઇન્સાન ઔર હેવાનની

હૃદય કરના - હોઝ દે, જાલીમ જીવન વાસને,
સરે પે તાં લે આહ કિસ નાશાદ દીલ ઇન્સાનની.

બંદે ખુદા રોજ દીલ મેં આપને, બંદે ખુદસર ન જન
તો ક્યા ભરેગા, દિલ છક જાહસે આસમાનની

કર કરે કુલ "બે વાન" હૈ જમ તલક કસ તનમે જન
બેશરીમત બે બહા હૈ જીંદગી ઇન્સાનની.

મુસાફર બેવતન

(૧૨૫૫)

જુ બે દા

અથવા

રહસ્યમયી રમણી

પ્રકરણ ૩ છુ

જેમ જેમ અમે પથ કાપવા લાગ્યા, તેમ તેમ મારા
દિલમાં ચિંતા વધે છે. આજના પ્રકટાવવા સાગી વૃધ્મની દેવચણી
સાંભળી મારું ચિત્ત અસ્વસ્થ બની ગયું હતું. કારણ કે, બાંધ્યા-
વસ્ત્રાથીજ હું માતાપિતા વિશેષી અંત ગયા હતા. માયા પર
શિરજીવ તરીકે કોઈ ન હોય એટલે મરણમાં આવે ત્યાં ક્યાં
કરતો હતો. કોઈ વખત લડનમાં, કોઈ વખત પેરીસ' તો કોઈ
વખત આફ્રીકાની બેદુશ્ન જાતોની અંદર ફરી ફરી જીંદગીએ
મોજ ઉઘાડ્યા કરતો હતો. પારતલિક રીતે કહીએ તો આંતરિક
સંબંધોના બાહ્યાંબર, લગ્ન મુશ્કેલી, કમલકુકલ વર્તન અને
રમણીઓના જીવન-પ્રવચન પ્રેમાભિનય, અને વિચલન વગણતો
હતા.

સામાજિક બંધન જેવું અને કોઈ પણ નહોતું એટલે
કોઈ પણ સ્થાને હું સ્થિર ટપી શકતો નહિ મારી અધ્યાર
સુષીની જીંદગીમાં મેં કોઈ પણ રમણી તરફ પ્રેમ નામર્યા
જેવું જ નહોતું એટલે સસાર તરફ માયા મગનાની
ભળથી બધાં રહેવું પડે એમ નહોતું. એનો હું અતઃસા-
ચ્ય વિવાસનો પુનઃ મનનો દંતો સી જાતિ
તરફ અને જરા પણ માન કિંવા અપમાન ન હોતી.

એટલે વૃધ્ધ કહી સંભળાવેલ દેવતાણીને હું એક જાનના વડેમજ સ્નાતી હતો.

દિવસ પૂર્ણ થઈ સાંજ પડતાં અમો વિશ્રામ લેતા અને પુનઃ અશ્વોદ્યન થયે અમારી યાત્રા ચાલુ કરતા. આવી નીતિ સુસાદરી કરતાં કેટલાક દિવસ વીતી ગયા. એક દિવસ રાતના મન્દાલોકિત આકાશ પર દષ્ટિ ફેંકી તોરા અને નક્ષત્રગણોને જોતો વૃધ્ધ કહેલી લાવિષ્યવાણીના વિચાર કરતાં હું નિવાધીન થઈ ગયો હતો એટલામાં સુસાદા કરતી ગોળાઓને - વરસાદ અને બંદુકના અવાજ સાંભળી એકાએક હું જાગૃત થઈ ગયો. પહેલાં તો મું જાનામ બન્યો છે, તે હું કહી શક્યો નહિ. ઉરગ અને કાંતુહલથી મારું હૃદય વિચલિત બની ગયું હતું મેં ચંદ્રપ્રકાશની અંદર બરાબર નિરીક્ષણ કરી જોયું તો સુખ વેશ પરિધાને કરેલી યોગા પરચરનાર થયેલી એક ટોળી અમારા પર આક્રમણ કરી રહી હતી. અમારા કાફલાના બધા માણસો એકઠા થઈ આત્મરક્ષાના ઉપાયો યોજી રહ્યા હતા.

હવે મારા સમજવામાં બધો બનાવ આવી ગયો. પ્રાચઃ હમેશાં અને છે તેમ રણમાં ભટકતી લુટારાઓની ટોળાએ અમારા પર હુમલો કર્યો હતો. તરતજ મારી રિલાઈવર બહાર કઢાવી હું ઉભો થઈ ગયો અને અમારા ઇળના લોકોની અંદર ભળી જવા દુ થોડો આતમ વચ્ચા નહોતું એટલામાં એક અસુરના જેવો મહા પળવાન, અને નજીકેથી આગ મારો રસ્તો અટકાવી ઉભો રહ્યો. તેની અપ્રત્યક્ષ મૂર્તિ નેષ્ઠ ધડીભર તો હું સ્તબ્ધ બની ગયો. તેના હાથમાંની તીલ્લુ ધારવાસી હશે અંદ્ર પ્રકાશમાં ચમકી રહ્યા હશે.

હવે વધારે વખત વિચાર કરવાનો નહોતો. અમો બન્ને એક બીજાની સામે થઈ ગયા. તેણે મારું ગળું મજબુત પકડ્યું અને પાછળ હઠાવતાં અસ્ફટકરે બગડા કરતાં હાથમાંની તીલ્લુ ધારવાંબો હશે મારા માથા સામે ઉગાડ્યો. મને લાગ્યું કે એક પળ માત્રમાં મારું માથું ધડથી જુદું થઈ જશે. ભયથી મેં એક પળમાં મારાં ગમુઓ ખોદ્યાં, અને નર પિચાચના હાથમાંથી જટકો મારી મારો જમણો હાથ છોડવી, ખિસમાં સંતોડેલી રિલાઈવર બહાર કઢાવી દરિત ગતિએ તેના માથા સામે ધરી થોડો દબાવ્યો.

એક ક્ષણ માત્રમાં મહા બલિષ્ઠ અને કઠાવર આરય અકાંઠ કરતો મને છોડી દષ્ટાન્ત્ર હાથ છેરા થઈ ગયો. તેના હાથમાંથી હશે - સરી પડ્યો અને ચક્રર ખાતો તે રેતીની અંદર ધમ દબને પડી ગયો.

તેને રેતીમાં તૂટકડો મૂકી હું મારા સાથીઓને મદદ કરવા આગળ વધ્યો. બંદુકના ગેબીર અવાજોથી ચારે દિશાઓ પ્રતિ-ધ્વનિ બની કંપિત જણાતી હતી શત્રુઓ પ્રવળ જણાતા હતા. અમારા પક્ષના રક્ષકો એક પછી એક ધાયલ થઈ પડતા લગ્યા હતા.

વિપદ પર વિપદ વધ્યા જતી હતી. દરેક પગે પરાજયની

આશંકાઓથી મારું દિલ ગભરાયા કરતું હતું. બન્ને પક્ષ તરફથી બંદુકનો મારો ચાલી રહ્યો હતો અને મગનકેરો આતનાદોષી રાત રણમુખિ માણ રહી હતી એટલામાં એકાએક “ચિરકો” - મહા વટોળાઓ ઉડવાન થયો અને બન્ને પક્ષના માણસોને તેણે ઢાંધી દીધાં.

અ પ્રથમકર વટોળાથી ઉડી જતાં મારી દષ્ટિ મારા સહયાની-મારું કણ્ણુ હૃદયના આશ્રયદાતાનાં ઉદાર મુખમંડળ તરફ પડી. બે લુટારાઓ તેમને પંકડી હાથ પગ બાંધી પોતાના સરદાર પાસે ખેંચી જતા હતા. એટલામાં મનુષ્યના બિપાલમાં પછુ ન આવે તેવી વિસ્મયજનક રીતે તે તેમના હાથમાં છુટા થઈ ગયા અને પોતાની કમરે છુપાવેલી છુરી બહાર કઢાવી એક લુટારાની છાતીમાં ખોસી દીધી.

જાણી લુટારો તમ્મર ખાઈ “ધા ખુદા” એવો ઉચ્ચાર કરતો જાન પર પડ્યો અને તેની ભવલીલા સમાપ્ત થઈ ગઈ. પરંતુ આ ખુશાલી લાંબી વખત ટકી નહિ. થોડો દૂર ઉભેલા એક લુટારાની સનસનાટ કરતી ગોળાએ અલી બિન હાફિઝ મારું વીંધી નાખ્યું મારો સહાયકતા-અમારા દલનો દલપતિ-વધ સરદાર મૃત દસ્યુની બાજુમાં પડી ખુદાના નિર્યારમાં પડેલો ગયો. બરાબર તેજ વખતે હું મથુ બે દસ્યુઓના હાથમાં બંદીવાન થઈ પડ્યો પછગાડેથી આવી એક જણે મને પકડી લીધો. બીજાએ ઠોરીનો ફાંસો નાખી તેમાં મને જકડી લીધો. હું મારી પિરતોલ તેનો સામે ઉગામી મારા નજીક એટલામાં હાથ પડેલો મારી એકે મારી પિરતોલ પકડી લીધી. તેઓના હાથમાંથી ધૂટવા માટે હું ઘણા પ્રયત્નો કરવા લાગ્યો પણ ફતેક મળી નહિ. તરત જ તેઓએ મને સંપૂર્ણ રીતે બાંધી લીધો. સાક્ષાત્ત યમ જેવા જણાતા રણદસ્યુઓના હાથમાં હું સપાટ થયો. તેઓના હાથમાંથી અવ્યય એ મુરકેલ વાન હતી કારણ કે, યાત્રાળુઓના તેઓ કાળ જણાતા હતા.

મારા બન્ને હાથોને પછગાડે બાંધી લેવામાં આવ્યા હતા. હું કાંઈ પણ કરી શકું એમ નહોતું. અમારા કાફલાનાં માણસો એક પછી એક ધરાશયી થતા હતા. તેઓના આત્મરક્ષાના દરેક પ્રયત્નો અર્થ જતા હતા.

લુટારાઓની સંખ્યા અમારા કરતાં લગભગ ૭ ગણી વધારે હતી. જોત જોતામાં અલી બિન હાફિઝની સર્વ સંપત્તિ. તેમાં અસ્ત-શસ્ત્ર બધું લુટારાઓના હાથમાં જઈ પડ્યું.

હાથ પગથી જકડાઈ ગયેલાં હું આ વિકટ દત્તાક્રમને જ લાગ્યો. મારાથી આ દેખાવ વધારે વાર જોઈ શકાયો નહિ. દુઃખથી અને અપમાનથી અધીર બની હું બોલી ઉઠ્યોઃ “ઓ નરાધમ સવાનાનો ! મને પણ શાખાંટે બાંધી રાખી દુઃખ અધિ છે ? ગેળી મારી મારો પછુ-જન લઈ દેવો. મૃત્યુના ભયથી હું ડરતો નથી.”

મારા શબ્દો સાંભળી એક લુટારો બોલી ઉઠ્યો-“અરે ! આ મું કહે છે ? આ તો અરય જેવો જણાતો નથી. લુગો-

બુઝો ફિરંગી-કાફર કુતો છે !”

બીએ દરુએ બોલી ઉઠ્યા—“કાણ કાફર છે ? ત્યારે, તો મો નાન લઈ દેશે. એક કાણુનો પણુ વિલંબ કરેલા નોંધએ નહિ. એટલું કહી ત્રણે તેની છુરી બહાર કહાડી. બીએ એક મો નાચ પકડી બોલ્યા—“નહિ દોરત ! એને છુરીથી મારીશ નહિ. તેનાથી તો એક કાણુ માનમાં તે મરી જશે તેમાં આપણને મનદ પુરો નહિ ! કાફરોનાં મૃત્યુ વખત તો ખુબ મોજ ઉઠાવવી નોંધએ !”

મેં મારાં ચકુઓ ઉઘાડ્યાં અને પરમેશ્વરને પ્રાર્થના કરતાં કહ્યું—“હે હાથર ! આ વિપદમાંથી મારો ઉપકાર કર.”

પરમેશ્વરે મારી પ્રાર્થના સાંભળી કે નહિ, તે હું કહી શકતો નથી; પરંતુ બંધન દશામાં મને આપો સતે આજીવો પડી. પ્રભાતમાં ઉઠાના રક્તવર્ણ પ્રકાસની અંદર મેં બોલું તો દેખાઈ આવ્યું કે, અમારા પક્ષેનો એકેએક માણસ છુટારાઓના કાષ્ટે પુહાના દરબારમાં પહેંચી ગયો હતો.

બૃધનપત્રજી મને અસહ્ય થઈ પડી. તેમાંથી કેવી રીતે છુટડું તેનો હું વિચાર કરવા લાગ્યો, પરંતુ વધારે ચિંતા કરવી પડી નહોતી. છુટારાઓએ માલ અસમાન બાધી લઈ કુચ કરવા માંડી. મને પણ એક ઉઠતી પીઠ પર બાંધી લેવામાં આવ્યો અને પુલ્કિતપ્રે બધું સરકર ચાલવા માંડ્યું.

બપોર થતાં અખર સૂર્યનાતાપથી મારું શરીર પરીનાથી તરંગોળ થઈ ગયું. કંઈ સૂઝવા લાગ્યો. પાંચી વગર હમણાં જ પ્રાણ નીકળી જશે એવી રિયતિ થઈ, મેં પાણી માગ્યું પણ નિર્દય દરુએમાં માંથી કાઢતે મારી દયા આવી નહિ. લગભગ બપોર પછી કુધા-તુધાથી પીડિત થઈ હું અંધ ભેજાન રિયતિમાં આવી પડ્યો એટલે મને થોડીક ખજૂરી પેશીઓ આપવામાં આવી, જે ખાઈ મેં જીવને કાંઈક શાંતિ આપી

સુપરત પહેલાં અંગ્રો એક ન્હાના ખાતુરીનાં વન પાસે આવી પહોંચ્યા. છુટારાઓએ અહિં વિચાર લેવાનું નક્કી કર્યું. થોડા વખતમાં બીજા પણુ છુટારાઓ ત્યાં તેમને આવી બળ્યા અર્થે સારી લટ મળી છે એ નોંધ પરરપરમાં આનંદ માનવા લાગ્યા. ખુશાલીના આનંદમાં આવી તેઓ દત્ત કરી મારા માથામાં ટાપકી-માથા લાગ્યા આવી દરુએ છુટારાઓએ મને તેઓના દલપતિ પાસે લઈ જઈને ઉભેરા રાખ્યા. દલપતિનું નામ હાજી અજી સમાઈ હતું. આ નામ પહેલાં પુણુ મેં સાંભળ્યું હતું. લખર નરપિ-શાય તરીકે આખા મેરકો દેશમાં તેની ગણુતા થતી હતી, એટલું જ નહિ પણ તેના નાસલો-અસપાચારથી કટાણી જઈ નામે પણ તેને પકડી આપનારને મોટું કર્નામ આપવામાં આવશે એમ જાહેર કર્યું હતું.

હજી અજી સમાઈ ૧૫૧ જણાં હતા. તેના મુખ પર ચપ-તાની લાલો અંદરુ અંધાર દેખાતા હતા. અંગ્રો અને મેડી અને કેવળ દેખાતી હતી. લઘાટ સક્રિયત હતું અને તેની લાળી પાંદીના લાળ પછી ગયા હતા. તેને ત્રેતાં જ એવો બાસ થઈ

જ્યો દમી કે, જુધી પરતું બેલું એક પણ દુઃખ નહિ હોય એ તેને અસહ્ય હોય !

દરુપતિ પાસે મને ઉભો રાખ્યાં બાદ એક દરુએ કહ્યું—“આ અંગ્રો છે, એટલે એનો ન્યાય આપની પાસે જ કરાવવા અગ્યોએ મારી નાખ્યો નથી.”

દરુપતિ તમાકુ પીતો તેની વાત શાંત ચિન્તે સાંભળ્યા કરતો હતો. તેના પ્લેરા પર ઉત્સાહ કિવા ઉત્તેજનાનાં ચિન્હો ખિલકુંલ જોવામાં આવતાં નહોતાં. બંધી વાત સાંભળી બીજા પછી તેણે તમાકુ પીનાની બાલુએ મૂકી અને તીક્ષ્ણ દષ્ટિએ મારા સામે જોઈ કંઈ સ્વરે કહ્યું—“તું કાફર છે. કાફરા અંધાના મૃત્યુ છે તેટલા મરે ઉપયુક્ત શિક્ષા કરવા મરે અમારો તને મારી પાસે મોકલી દીધો છે. તારા જેવા વિચારી, ગ્રંથાચારી નરપશુને છુરીના આધાતથી મારી તોખરો એ દયા બતાવવા જેવું કામ છે. કાફરા પ્રત્યે તેવી રીતે દયા બતાવવી એ અસહ્ય અપરાધ કયાં જરાખર છે.”

મેં લખતી બની વિનયથી કહ્યું—“આપ હૃદય છો. મારા પિતાને મર્યા છે, એટલે મારો યું અપરાધ છે, તે સાબીત કરી મને શિક્ષા કરાવો, હું ધણી ખુશીથી સહન કરીશ. મેં આપનું અનિષ્ટ કર્યું નથી અને તેરા સંકેતથી આ દેશમાં આવ્યો નથી. હું એક મુસાફર છું. આપના દેશના રીત-રીવાજો, લાખા તેજજ સાહિબનો અવશાસ કરવા મટે જ હું આ પ્રદેશમાં મુસાફરી કરી રહ્યો છું.”

સરકારે એક સિંદ ગળાના કરતાં કહ્યું—“ઘોર-અદમાનુ-કાફર ! મુખ કર તને એવી રીતે મારી નાખવામાં આપશે કે મૃત્યુ બાદ પણ તારી સહનતિ થશે નહિ.”

પ્રાર પછી તેણે તેના એક અનુચરને કહ્યું—“આને પહા-ની તબેરીમાં લઈ જા અને ઉપયુક્ત સમન કર.”

તરત જ મને ગળામાંથી પકડી ખેંચી જવા માંડ્યો. મારો પછારો ફટવાક ઇચ્છો આનંદથી નાચતા-રૂઠા આવવા લાગ્યા. મને કેટલી રીતે મારી નાખવાનો છે, એ વિષે હું અજાન હોવાથી મારા હિલમાં વિશેષ ચિંતા થવા લાગી. તૃધ અંચી મિન હાફેજ ની લખિવવાથી મને યાદ આવી. મૃત્યુ તો નિશ્ચિત હતું, પણ તે પહેલાંની પ્રેમાલિપવ કયાં હતો ?

પહાડ વધારે ઉઠે નહોતો. તેની તબેરીમાં ઘોડાક ખજુ-રીનાં ઝાડ ઉગ્યાં હતાં તેમાંનાં એક ઝાડની સાથે મને તેનીથી સંબંધ રીતે બાધી લેવામાં આવ્યો. ખજન એટલું તો અન્ય હતું કે હું મારા સરીરને કહાણી મલાવી શકતો પણ નહોતો. જેમ જેમ હું છુટવાનો પ્રયત્ન કરતા લાગ્યો તેમ તેમ ઘોડેથી જેમ જેમ હું છુટવાનો પ્રયત્ન કરતા માંડ્યા, અરલ વ મજીબી મારું મુખ મારા સારંગના કાપ પડતા માંડ્યા, અરલ વ મજીબી મારું મુખ વિરૂદ્ધ બન્યું તે જોઈ પિયાનો આનંદથી દત્ત કરવા લાગ્યા.

મેં તેઓની પાસે દયાની વાચના કરી નહિ. કારણ કે, નહતમ અને ઉપેક્ષા એ તેઓનો ધર્મ જ હતો. એકાએક તેઓ આનંદમાં આવી ગયા. ખુશાલીના અવાજથી તેમણે આપી

તળેલી ગળવી મુકી. મેં ઉચ્ચ માથું કરી જોયું તો કાચવણી તરફથી કેટલાક લોકો દોડતા આવતા હતા. તેઓમાંના એકના હાથમાં એક લાંબી સાકડી હતી અને તેના છેડે દોરીના ફાંસો હતા. તે ફાંસામાં એક કપડું જાળીને કાળો સાપ હતો. હું જોયું તો હોવા કે, આ સર્પનું વિષ એટલું તો તીવ્ર હોય છે કે, માત્ર એક જ દંડથી પળ-માત્રમાં માણસ ધૂંસોડમાં પડેલો બન્યો છે.

મેં વિચાર્યું:—“શું મને કરાવવા માટે આ સર્પ લાગ્યો હશે ?” આ વિચાર આવતા જ મારું આખું શરીર ઠંડગાર થઈ ગયું અને આંખે અધારા આવવા લાગ્યાં.

દરમિયાન આનંદ અને ઉત્સાહથી ઉન્નત થઈ ગયા હતા. એક લાંબા ચિમટામાં સાપની પુંછડીને દબાવી રાખી હતી. સાપ પશુ ચંચળાઈ પૂંછડા માથાં કરતો હતો; પરંતુ તેના ગળામાં ફાંસો હોવાથી તે માથું ઉચ્ચ કરી ચકતો નહોતો.

મારાથી ચાર પાંચ શીટને અંતરે જળીતી અંદર એક ખુટો ખોલવામાં આવ્યો. તેની સાથે જે ચિમટામાં સાપની પુંછડી દબાવી રાખી હતી તેને મજબુત બાંધી લેવામાં આવ્યો. ત્યાર પછી સાપના ગળાનો ફાંસો કઢાવી નાખવામાં આવ્યો અને પાંચ-સાત પગલાં પાછળ દહી જઈ તેઓ સાપની રમત જોવા લાગ્યા.

સાપના ગળાનું બંધન ખુલી જતાં જ તે છૂટવાનો પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો. પણ પુંછડી ચિમટામાં અટકાવેલી હોવાથી નિષ્પાલ બની રહેવા પડાવવા લાગ્યો. એક વખત તે ખુટાની આસપાસ વિંટળાઈ ગયો અને પછી સ્થિર દૃષ્ટિથી મારી સામે જોવા લાગ્યો.

હું પણ ભયભિત દૃષ્ટિએ તેની તરફ જોઈ રહ્યો હતો. હાલ ચાલવાનું મારામાં સામર્થ્ય નહોતું અને ચાર હાથ પર જ એક વિપર સર્પ મારા સામે જોઈ પૂંછડા મારી રહ્યો હતો. મેં વિચાર્યું કે, બુંદુકની ગોળા કિંવા છુરીના આધાતથી મને મારી નાખ્યો હોય તો આમાં કદાચ તે કડોચકું મરણ પકારે સારું નથી. મારા લક્ષ્ય પરથી પસિનાનાં બિંદુઓ ટપકવા લાગ્યાં. એટલામાં એક દરમિયાન સાપને લાકડી મારી એટલે સાપે ફેંચી હતી કરી મારા તરફ પૂંછડો મારી મને કરતા ખોતાનું મોં પહોળું કર્યું. મેં મારાં ચક્ષુઓ બંધ કરી લીધાં અને હું બોલી ઉઠ્યો:— “ઓ ખુદા ! આનું ભયંકર મરણ દરમિયાન પણ આપીશ નહિ.”

અપરંપર.

છુપી પોલીસ

વાર્ષિક લગ્નગ્રંથ-૩, ૩૫ પી. પી. સાથે રૂ. ૩-૪-૦

પ્રિંટ બહાર રૂ. ૫

લખો:—મોજ-મગહ કાર્યાલય,

અગ્રાવ બીરોગી ગીરગમ મુખ્ય ૪

પૃથ્વી પરનું વીમાન—

“સ્પીડર્કીંગ સાઈકલ”

૪૫ વરસનો આ લાહિતનો અમારો અનુભવ સાઈકલ અને તેને લગતો છુટક સામાન મળવાનું ભરોસેદાર ટેકાણું.

ચાણાવાલા એન્ડ કું.

૪૩૨-૩૪ ટાલવારની રોડ મુંબઈ

(મહત્ત મળતું દેવોગ મંગાવી જુઓ.)

“ફાટોગ્રાફીનો પુકાતો પવન”

અમારા વિશ્વાસુ કેમેરા વડે તમે સારા ફોટોગ્રાફ પાડી શકો છો

નાના “બ્રદાગી” રીફ્લેક્ષ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ મ મળે છે. શિખનારાઓ માટે અમુલ્ય !

ધરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાથેના “બેબી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર મળે છે આખા સેટની કૌમન રૂ. ૨૪૯૫ બાગકોને આનંદ આપવાનું મુખ્ય સાધન !

વળી

“હાઈસી”ના દુરબીનો મળી શકો

અને જો લખો—

કોન્ટીનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સ

૬૦-૨૫૩, હેન્રીની રોડ, કોટ-મુંબઈ,

ફરીથી મેં મીસીસને પૂછ્યું કે, “ મને તુરત તે બદલાસ કૃપા કરો તેના ખ્યાલ આપો? એટલે હાલજ પોલીસમાં ચોરીની ખબર મોકલી દઈ-છાપમાં છપામ સાથેની જાહેરાત છાપવી નાંખું. અને એ પછાએ લઈ બદલાસની તપાસ કરવા નીકળી પડે.”

“ મને તો મહાત્મા ગાંધીજી જેવા સ્વામીદાસ માંગ્યો લાગે છે. હવે મારે વર્ણન કરવું પડશે. નહિ તો કદાચને તમે અસહકાર કરી બેસો તો મારે તમારાથી એક પરજી આગળ મારી તમારું કામદારો સવિનય લગ કરવો પડે-તો બીજું રામાયણ રચાવ. માટે જુઓ સાંભળો.” મારા મીસીસ પ્રતાપના કરી આગળ બધાન ચાલુ કર્યું.

“ એક આગ્યો હતો ગોરા મવાલી લાલ-તેના બસા હતો વાળ-માથામાં હતી ગોળા ઘાલ-જુટની ધસાઈ ગયેલી હતી નાળ-મોઢું હતું હાંથગાંઠ જેવું લાલ-હાંઠ ઉપર ના હતો એક પછુ મજનો વાળ-હતો મારા જેવો જોડો-તમારા જેવો હાંથગો-મારા જેવો લગત અને તમારા જેવો બદલાસ-તંજુસના ગયેલ જેવો ચોરજી-કુંડલું બદન અને રાખસી જોડા પહેરેલા હતો. બોઝું માથું હતું. હાથમાં જાડી લાલ બીડી હતી. પછુ તમે તો સફેદ પીએ છો તેવી નહી. એ જ્યારે હતો આગ્યો, ત્યારે મેં લાડતીનો રંગ હતો જમાવ્યો. હાથ જોઈ કુતરાને લઈ ગયો મવાલી-પછુ નં નહિ બોલી કે ચાલી-કારણ કે મારી લકિતમાં વીણન પડે, મને કદાચ ગોરા માથુસ કળી ગોળા છોડે, તેનો મને ડર થયો. માટે હું ડાબેપુ પડી અને કુતરાને ચોરસ જવા દીધો. તે કિતિલાસ સંપૂર્ણ.”

મારા મીસીસની હીરટી સાંભળી મને હીરટીચીઆ આવવાનો લશ પેદા થયો પછુ હતુમાન જેવી ફલંગ મારી-કછોટો માર્યો. હાથમાં જાહેરાતની દોડ લઈ હું બહાર નીકળી પડ્યો.

પછુ તે આગઈ રચાનીક તમામ રાત દીવસનાં સાંજ સદવારનાં છાપાંઓમાં જાહેર ખબરો આપી બેસો રૂપીયાની દીપતના કુતરાને ગોળી આપનારને પચાસતું છનામ જાહેર કયું હતું.

હા.માં દોડો લઈ હું તો બહાર નીકળી પડ્યો. મને એવો જુરસો આવી ગયો હતો કે, અને એવી ધેરજા લાગી હતી કે, હું શું કરું છું તેની મનેજ જમ નેં હોતી.

તેજ્યખતનો મારો વેપ પછુ વિચિત્ર હતો. કુંડા પોતડીને કછોટો મારેમો હતો. ફેરજી પહેરજી પહેરજી હતું. અને ઉઘાડા માંથી બજારમાં ડોડો લઈ પૂર જોડમાં “ પકડો પકડો ” પેરો ચોર નહોતો છે તેને પકડો પકડો એમ જુઓ મારતો મારતો ઘોડો જતો હતો પછુ કઈ દીશમાં હું ડોકું છું તેનું મને લાન હતું નહિ —

પકડો પકડોની મારી જૂમ સાંજખતમાં એ માર મવાલી એ મારી પૂકે ડોડા અને મરકરીની ખાનર પકડો પકડો

એ ચોર બાગી જાય છે પકડો-પકડો” એમ જુઓ મારવા લાગ્યા.

હું તો કુતરાની જોડમાં ઘોડો ઘોડો જૂથ આગળ નીકળી ગયો. જરા પાછળ ફરી જોયું તો મારી પાછળ એ પોલીસ અને લોકોનું ટોળું ઘોડું આવતું હતું. મને હાંમત આવી કે શીકર નહિ, મારી મદદ પાછળ પોલીસ અને લોકોનું ટોળું આવે છે. એ હાંમતથી હું જેમ પૂર જોડમાં ઘોડો જતો હતો તેમ મારી પાછળ પોલીસ અને લોકોનું ટોળું પછુ પૂર જોડમાં મારી પાછળ ઘોડું આવતું હતું.

ચોપાટી ઉપર બેન્ડરો-ડાના કેશી હાઉસમાંથી નીકળી એક કુરોપીયન યુટપાય ઉપર જતો, હતો તેની સાથે-જોડો આગાધ પડે તેમ હું અગાધ પડ્યો. હવે બંનેએ જમીનને નમસ્કાર કર્યો ત્યાં તો તેની સાથે એક કુતરો હતો તે જુલ્યા મંડી પડ્યો. મને જોતા જ પેરો કુતરો જેલ કરવા લાગી ગયો.

જસ ચોર પકડાયો, આજ બદલાસ મારા કુતરાને ઉઘાડી બનાર! આજ સફેદ કમ મારી મીલખતને તફાવતનાર! મેં તેને નહ સતો જોઈ આથમાં દાખી દીધો.

ત્યાં તો પોલીસ અને લોકોનો ટોળું જે મારી પાછળ પડ્યું હતું તે આવી પહેંચું અને મને પકડી લીધો. મેં કહ્યું, “ નહિ નહિ. આ બદલાસને પકડો એજ મારો કુતરાનો ચોર છે.” પછુ પોલીસ તો મારા હાથમાં પડો નાંખ્યો અને મને સીધો એવીમાંથીજ પકડ્યો.

પોલીસ અને લોકોએ તો એમજ માની લીધું હતું કે, હુંજ ચોર છું અને ચોરી કરીને નહારી જાઉં છું-પકડો પકડો ની જુઓ પડ્યાં મને પકડ્યા તેમજો મારી પાછળ પડ્યા હતા અને બેન્ડરો-ડ આગળ આવતાં મને યુરોપીયને પકડી આથમાં દાખી લીધો છે. એટલે આ મવાલી જ છે અને ચોરી કરી નહોતો છે તેમ તેમની ખબરી થઈ હતી.

આવો ચોરસમજનો ગોદાલો થવાથી બધાએ મને જ ચોર ઠારતી દીધો. અને મારા ધરની જાડતી લેવા સાઈ મને મારા ઘેર લઈ ગયા. પેલા યુરોપીયને પછુ પોલીસ સાથે લીધો હતો. કારણ કે મારું કહેવું એ હતું કે એ મારા કુતરાનો ચોર છે. ત્યારે તેનું એમ કહેવું હતું કે હું ગામનો બેટો ચોર છું.

સરખસ મારે ઘેર આવ્યું રાતના અગીયાર વાગ્યા હતો. મારાં મીસીસ જમી પરવારી કાઠોરજીની સેન આરતી ગાતાં હતાં. ત્યાં આ બધો દેખાવ જોઈ મીસીસ તો આભાં બની ગયાં. આ પોલીસ કેવો? આ લોકો કેવો? મારા બરખારને પોલીસ રહાઈ મહાન માન કેવું? કુતરાને ખરીદનાર સાહેબ ક્યાંથી? અને માગ કંથનો કુતરો ક્યાંથી? આ બધું સરખસ અંદી ક્યાંથી? મારાં મીસીસ તો યુરસમાં આવી ધરનો દરવાજો બંધ કરો દીધો.

પોલીસે મીસીસને સમજાવી દરવાજે ઉઘાડ્યો. ધરની ઝડપી
તેવા મારી. પણ ને' શું ચોઈ છે, કેની ચોરી કરી છે, તેના
નિર્ણય વીના પોલીસે તો એક બાલુથી મારો ધરનો સરસામન
ફેંટવા લાગી.

• પોલીસની નજર મારા મીસીસના કોરોડા લાલજી મહારા-
જના કપાટ ઉપર પડી ને તે ઉઘાડ્યા જતાં દતાં ત્યાં મારાં
મીસીસ ઠાંડી ઉઠ્યાં કે "એ સપાઈ ઉભો રહે આ કપાટમાં
મારા લાલજી છે. અમારે પોલી ગયા છે. સ્નાન કર્યા વીના અઘ-
કાય નહીં માટે જે કંઈ બીજું જીવું હોય તે જોઈને ચાલ્યા
જાયો. પણ મારા લાલજીને અઘર્યો છે તો મારી વડ સાચું
પુરાણ સંજોઈ અને તારાં મારું જોનો મેળાપ કરી આપીસ.

આમી પોલીસને જયસે બેઠેમ પડ્યા. મોરની ધણીવાણી
પણ ચોરીનો માત્ર રાખવામાં સામેલ છે. ચોરીનો મુદો માલ આ
કપાટમાં જ સંતાડ્યો છે. અને આ બાઈ તે છુપાવવા સાર
બદાનું કરે છે. માટે જરૂર એ કપાટની જડતી લેવી જોઈએ જ
એકા પોલીસે દસાવ કાપી.

પોલીસે તો કપાટ ઉપર દરોડા પાડ્યો. મારાં મીસીસની
ધર્મ લાગણી દુલાઈ. ધર્મભિમન ઉઘળી આવ્યું. પુરત જ અમા-
ણી કહેવી થયના મુજબ વડ સચું સંજોઈ હાથમાં લીધું
અને એક પોલીસના વાંસામાં કેડ્યું!

મારા ધરમાં જ મીસીસ અને પોલીસનું મુખ્ય ભાષણ એક
પોલીસ સાસરજીને જોસાવવા દોડ્યો, બીજી સાંજેલાના પરસાદ
આમી ત્યાંથી છુ મળી ગયો મીસીસને સીન મહાકાળી નેરો જોઈ
મોઢા પણ છુ મળ ગયા, અને મીસીસે લાલજી મહારાજના પ્રવાપે
પોલીસને અને લોકોને હાંકી કાઢ્યા.

પા કલાક પછી એ મેને રાત પડ્યા! આ તો મોટાભા
જયો, મને પોલીસ પડી આ માટે વેર લાગ્યા, તેનેજ કુતરાવાળો
ગોરો સાહેબ કેવી રીતે અચકાઈ ગયો તેનો ઇતિહાસ-આરો વીર
કથા-મારાં મીસીસને કહી સંભળાવી. મારાં મીસીસ પાન
આનાં ચાવનાં સાંભળતાં દતાં એમને મહાભારતની કથામાં
જેવો રસ પડે તેવો રસ મારી કથામાં પડ્યો હતો.

છેવટે મારી કથાનો ઉપસંહાર ખુલ્યો રહી ગયો. તેની
યુગ્યજ્ઞમાં હું જરા પડ્યો.

પણ તે ઉપસંહાર મારી મોસમી કરી નાખ્યો. મારી
મોસમી કુતરાને જેવી નાંખ્યાની સંજ્ઞા કથા-એવા રંગસચ્ચી
કરી સંભળાવી કે તેની આગળ બાટ ચારણ પદ્ય પાણી ભરે.
છેવટે મને જ મારી મીસીસે કપડો આપ્યો કે તમે કેવા
ઉતાવળા જ રજા મને પૂછીને તો કુતરાની શોધ કરવાં જવું હતું!
હું તો જાણું કે જરા દયકો મુકી નારદ વિદ્યા ચલાવીએ-જરા
મુગ વિનોદ કરીએ તો કાપક રમુજ પડે તે માટે મેં કુતરા
મેળાઈ ગયો તેને બદલે મોગાઈ ગયો એમ કહું અને જરા બંગ
વિનોદ કરી તેમાં તો તમે રામનું રામાયણ-રાધાને પરત-અને
કાળી વાંચ કરી નાખ્યો, હા! આદમી આ તો મેં જરા બંગ

વિનોદ કર્યો હતો, તમે મારો બંગ વિનોદ પણ ના સમજ
સક્યા! હીક દવે કુતરા ધરમાં લાવતા નહીં જો લાવશે તો
મારો બંગ વિનોદ કરવા પડશે. . . .

એરે તને અને તારા બંગ વિનોદને તે શું કહેવું? વાહરે
મારા બંગ વિનોદ મન્ય છે તમને? મને તમારા બંગનો હીક
સ્વાદ ચખાડ્યો! . . .

વાહરે મારા મીસીસને બંગ વિનોદ!

સંપૂર્ણ.

તયાર છે!

તયાર છે!

રા. હરિદ્વર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણ તથા ગાયન સાથે

આ નાટક જુવનમોહિની-વરેન્દ્રહાનના રૂપ પ્રસંગે તથા
ઈતિહાસને અનુકરણી ગુજરાતના આ અમત કવિએ રચ્યું છે.
મુદ્ય માગ આર અના. બહાર મામના આદુકાએ
નવ આનાની પો. હીંગરા મોકલવી.
લખો-મોળ-મળાઈ કાયાંલય,
ખરાવ બીહીંગ ગીરગામ મુખ્ય ૪

બાલતો કાગળ.

ભાષણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.

(લે-રા. હરિદ્વર દિવાના)

મુદ્ય આઠ આના.

બહારગામ વાગાગાએ ૬ આનાની હીંગરા બીહીંગ.

મોળ-મળાઈ કાયાંલય

ગીરગામ ખરાઈ બીહીંગ મુખ્ય ૪

ખરમા (રંગુન)માં ૮ નતાં દેશી ચિત્ર

"દાનપ્રતાપ હંકુ નુરાનીમોતી"

દર મને એક નવું ચિત્ર તયાર થતું નહેશે.

છકંક માટે લખો-ની આગ. સહેલા

સીનેગાને લખના તમામ } કે નેગન બીહીંગ
સામાનના વેપારી } નુ અનીશિર મુખ્ય ૪

પુર્વ જન્મના ઓર ભાવે ભેગા થયેલી ત્રીપુટી

અસલ પેરવદરના વતની પ્રતિષ્ઠિત
લક્ષ્મીપતી કાપડના વેપારી ઠા. હેપરાજ
પ્રેમજીની વિધવા અને ઠા. રજુછાડાસ
માધવજીની દીકરી નાંમીચી નંદુબાઇનાં
પ્રપંચી પરંદમે સંચીત ફોટા સાથે
સીલી વાતાં એક લાખ પચીસ હજારની
દાન ગુમાવ્યા પછી.

દોહરો

હી આશ ધારીને; કૃત્ય ભુલની કરનારી;
ધાયુ થયું ધરણી ધરણુ, એ કુદરતની બલીહારી

ખરા બનેલા બનાવની સાચી વાતાં

નિરભાગી ગુલામ અને નવી ત્રાડીની નામીચી નંદુ

કોમન માત્ર અર્થે જેટલીજ દ આના વી. પી પેરોજી ૧૧ આના

લેખક પ્રકાશક અને વેચનાર

ભાડુતી લુવાણી સામુતો મેટલો વાહીઓ જમાળ

જે. મારતર

ધી મારતર વેચ કપની ભુવેશ્વર સુઅર્ધ ર
તમામ છુકચેલરો પારો મગશે

અસલ વરીકરણુચંત્ર

આ ચમત્કારી ચંત્ર

હાથે બાધી જેની સાથે

તમે વાત કરો કે નજર ભેલવશે તે વસ હોય એવુ અમારો
ચંત્ર "મનો કામના ચિંતી" છુક મંગલવારને મુક્ત ર ૧૧

ચેતો ! નક્કી ચોપડીઓમાં ફસારો નહિ

અસલ ચીત્રોવાળું કોકશાસ્ત્ર

શ્રી પ્રથેનાં સર્વ ગ્રંથ બેદ. ગર્ભાધાન સદવાસ નીપજ
વત્ર-મંત્ર ચક્રન સામુદ્રિક બાહ્ય કથું ઔષધ કી રા. ૧૧.

પતો-મેનેજર "યુજનાતી છુક કીપો" હાથરસ સીટી

મનોકામના સિધી

ની છુકમાં લખેલા નીચમે ઉપર
ધ્યાન યેચીને વગર ચંત્ર મંત્ર
કે રોકડા ખરચ કરી સસરી મન કામના વગર કષ્ટે ધુણું થાય
અને મુલુના દિવસ મે અથવા ત્રણ માસ અગાઉ સમજ શકો
કી. રા. ૧-૬-૦

૮૪ આસન

ચિત્રોવાળું કોકશાસ્ત્રમાં શ્રી ગુપ્તેનાં જાતિ-
બેદ લક્ષણ ચક્રન સામુદ્રિક વત્ર. મંત્ર

કે કી. રા. ૧૧

કેશ નાશક

સાધુથી શરીરની કોઈ જગ્યાએનાં ખાલ ૩-૪
મીનીટમાં દુર થઈ જશે. ચામડી બલતી નથી
તેમજ કાળી પડતી નથી. કિં. ૬ ટિપ્પણનાં ૧ બોક્સ. રા. ૧
૮ અ છુકું..

પતો-જરૂરી છુક કીપો નં ૭૬ હાથરસ સીટી

૦૦૦૦૦૦=૦૦=૦૦=૦૦=૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦

મોજ--મજાહ ઈનામ માળા નં. ૪

રૂપિયા પરચીસનાં સોળ ઈનામો

નીચે જણાવેલી કુંપનમાં અત્યાર સુધીમાં પ્રખ્યાત
પામેલા સારામાં સારા.

પાંચ દેશી સીનેમાના એક્ટરનાં નામ

લખી મોકલનારાઓનાં રા. પચીસનાં રોળા ઈનામો
વહેચી આપવામાં આવશે.

ઈનામની વિગત-૧. ૫-૭-૨ નાં એક એક મળી કુલ

ત્રણ, દોઢ રૂપિયાનાં બ્યાક, બાર આનાનાં બે, અને બ્યા આનાન
ત્રણ મળી કુલ રૂ. સોળ ઈનામો આપવામાં આવશે. આ બધા
ઈનામોના રોકડા રૂપિયા નહિ આપતા તેટલી કમિતના અમલો
પાસેના પુસ્તકો આપવામાં આવશે. પુસ્તકો મોકલવાનો ખર્ચ
ઈનામ મેળવનારને ચિર છે.

આ ઈનામનું પરિણામ તા. ૨૮-૨-૨૬ ના

અંકમાં આપવામાં આવશે

કુંપન તા. ૨૪-૨-૨૬ અપેરના આર સુધી લેવામાં આવશે.

તા. ૨૬-૨-૨૬

પાંચ સીનેમાના સારામાં સારા એક્ટરનાં નામ

૧

૨

૩

૪

૫

હી

દે.

છા.

આજ-કાલનાં નાટકો

સિરાજ-ઉદ્-દૌલા

(અવલોકન)

રા રમણીક અ. ગદ્દતા.

(૩)

ગઈ વખત આપણે પાત્રાલેખન સંબંધી થોડી ચર્ચા કરી ગયા છીએ. પાત્રાલેખનમાં અને નાયક અને નાયિકાના ચરિત્ર વિકાસ પરતે નાટ્યકારને ખાસ લક્ષ્ય આપવું પડે છે. જે પાત્રમાં જે ભાવ આરોપણ કર્યા હોય તેને અતિ સુધી ભળવવા પડે છે. નાટક એ કંઈ બાહ્યગરની થેલી નથી કે જેવું વગર માણસનું ચરિત્ર એક ક્ષણમાં પલટાઈ જાય. ઉદાહરણ તરીકે આપણે શાપલોકનું પાત્ર લઈએ. મહાકવિ શેક્સ્પીયરે તેના ચરિત્રનો વિકાસ એકવી રીતે કર્યો છે, કે માણસના મન પર તેની સ્થિતિ અસર મળે છે. મનુષ્યના કંઈસના ઉદાહરણ રૂપે એ પાત્રનું નામ દેવાય છે. એજ પ્રમાણે 'હેન્ડ્રેટ' નું નાટક લેતા. હેન્ડ્રેટના ચરિત્રનો વિકાસ સર્વ નાટકોમાં શ્રેષ્ઠ મનાય છે. આ સિવાય 'એલેક્સી' માનું 'ક્રમ્બોગો' નું પાત્ર કેવું સ્વાભાવીક છે, છતાં કેવી અવુષ્મ કળાથી એ સમય કવિએ તેનું ચરિત્રવિન્યાસ કર્યું છે કે હુનિયાના સમય વિદ્વાનો પણ તેના ચરિત્રને માટે અંતરગત છે. પાત્રાલેખનમાં પાત્રનો જે સ્વભાવ આંકવો હોય તે અત્યંત કારણ વગર પલટાતો નથી, એ પ્રકૃતિ નિયમ છે. આપણામાં એક સાધારણ કહેવત છે કે "પ્રાણ અને પ્રકૃતિ સાથે જાય." આ કહેવત અર્થ છે. માણસના સ્વભાવમાં

એકાએક પરિવર્તન થવું સાહજક નથી. છતાં જનસ્વભાવથી અજાણકેદરાર લેખકો પોતાના હેતુને સિધ્ધ કરાવવા માટે અત્યંત પાત્રનો સ્વભાવ સહેજમાં ફેરવી નાંખે છે. પાત્રાલેખનમાં જન સ્વભાવની સૂક્ષ્મ અભ્યાસની જરૂર છે. શેક્સ્પીયરની મદદતા તેના પ્રાચીનાં ચરિત્રાંકનમાં જ છે મી ખનાંડ શો લખે છે કે:-

The wonderful power of conceiving complex characters is at the bottom of another distinguishing peculiarity of our great poet (Shakespeare).

આ ચરિત્રનો વિકાસ નાટકના ખનાવોમાં કમવિકાસને પામવો જોઈએ. પાત્રો સારાં નરસાં એવી રીતે યોજવાં જોઈએ કે નાટકની મુખ્ય ક્રિયા action બળવતર અને એટલુંજ નહિ પણ નાટકમાં કિયાની એ ગતિ કે વલણને વધારે રોડ કરનાર થઈ પડે આ સંબંધે એક અમેરીકન લેખક કહે છે કે:-

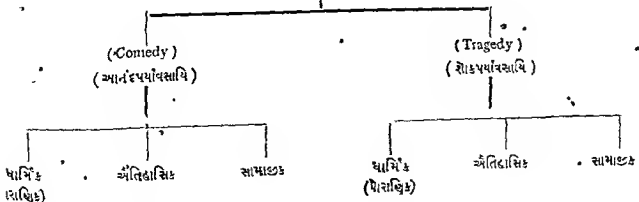
'You can not have your personages change their characters as they do their coats.'

અર્થાત્ કે તમારા પાત્રો જેમ તેમના વેષ (કગડો) બદલે તેમ તેમના સ્વભાવ પણ બદલી શકે એમ ન થવું જોઈએ.

પાત્રાલેખન વરણની સાથે શુધાયત્વ, તેની ક્રિયા સાથે સમજવાળું, કિયાને એક કરનાર હોવું જોઈએ. આથી કરીને નાટકમાં જેને 'Moral' આશય કહે છે તેનાથી કિન ન હોવું જોઈએ અને નાટકની પરિભાષામાં જેને "Struggle" કહે છે તેને ખિસાવનાર હોવું જોઈએ.

બીજી અમરની બીના લક્ષમાં રાખવાની એ છે કે તેમાં Local colour હોવો જોઈએ. ખાતો અર્થ એ છે કે પાત્રો તેના સમય અને સ્થિતિને અનુકૂળ હોવાં જોઈએ, આ બીના સમજવા માટે આપણે આપણા નાટકોના પ્રકાર ભણવાની જરૂર છે. આપણે ત્યાં સામાન્ય રીતે થતાં નાટકોનું વર્ગીકરણ પૌરાણિક, ઐતિહાસિક, અને સામાજિક હોય છે. અને તે જ સામાન્ય બેદમાં સમાય છે.

નાટક—(રૂપક)

આ સામાન્ય બેઠો છે. આપણે ત્યાંના અદાર બેઠોઠાં અને અર્થવા માગતા નથી કે પાશ્ચાત્ય નાટ્યશાસ્ત્રમાં, ડ્રામા, મેલોડ્રામા, કોમિક, સીરીયોડ્રામા, પેન્ડોમાઇમ વગેરે અર્થવા માગતા નથી; પરંતુ 'સિરાઈ' એતિહાસિક નાટક હોવાથી તેનાં પાત્રો તે સમયને અનુરૂપ હોવાં જોઈએ. અને ઉપર Local colour કહ્યું તેનો અર્થ એ છે કે પાત્રો સમય અને સ્થળ પરને સમયનાં રંગમાં રંગાયલાં હોવાં જોઈએ, અને તે સમયની રીતિતિને અનુકૂળ હોવાં જોઈએ. ઇત્યાદિ દરશનમાં કોઇ પાટલુન અને નેક્રાઇઝ બાંધીને અને એ કેવળ હાસ્યવાદક છે, એટલું જ નહિ પણ સમયથી વિપરીત છે. ઇતિહાસના પાત્રો હોવામાં ઇતિહાસની ઘટનાને નાટ્યકાર પોતાના હેતુની સમજનાને મટિ વિપરીત રીતે વ્યાજી શકે નહિ. જો પુરાણનો વિષય હોય અને દુર્ઘાસાત્ અસ્તિ અસ્તિ હોય તો જેમ દુર્ઘાસાને ક્ષમાની મૂર્તિ ચિત્રી શકાય નહિ, તેમ ઇતિહાસની સત્ય જિનાને પણ ડોકરે મારી પોતાની ઇચ્છાનુસાર સારી નરસી આલેખી શકાય નહિ. એતિહાસિક નાટકોની રચના કરવામાં અમુક બંધનોનો રસીકાર કરવો પડે છે:—કહોની કે તે અધ્યાત્મ છે. શણે પ્રતાપ શૌર્યની-વીરતાની મૂર્તિ છે તો તેને કાવર અને ડરોકે સ્તીતરંગ; કે મહારાણના સમયમાં તોય બંદુક ન હતી જ્યાં તેનો ઉપયોગ બતાવવો; જે સમયે અંગ્રેજ રૂસ કોઇ પહેલું ન હતું તે વખતે અંગ્રેજ કેસમાં પાત્રોને સજી કરવાં વગેરે છૂટ એતિહાસિક નાટકોમાં લઇ શકાતી નથી. એતિહાસિક નાટકોમાં સમયનું વાતાવરણ એવી સુદર રીતે ઉપરિચિત કરવું પડે છે કે પ્રેક્ષક સમયના પ્રવાહમાં આપોઆપ તણાતો ન્તય અને સમયના ચિત્રિવાળોમાં કાળ વ્યતિહસનો શ્રેય ન આવે. આજ હેતુને લક્ષને જર્મન નાટ્યકલાલોકાયક Uffizi કહે છે કે:—

"In the drama, for the very reason that it is as much history as poetry, every figure must appear in the light of a general poetic historical vision of life."

"અર્થાત્ કે નાટકમાં, કાવ્ય તથા એતિહાસિક ઘટનાના અંશો છે, તેને અર્થે તેના પાત્રો કવિત્વ અને ઇતિહાસના રંગમાં રંગાયેલા હોવા જોઈએ."

'સિરાઈ' ના નાટકમાં નાટ્યકળાની દૃષ્ટિએ મંબીર જૂલો છે એટલું જ નહિ પણ ઇતિહાસની જિનાને પણ અશ્વમ્ય સ્વરૂપમાં રજૂ કરવામાં આવી છે. આ ઉપરાંત કાળવ્યતિહાસની જૂલોને મુખાર નથી જે સમયનું નાટક છે તે સમયના રીત રિવાજો, તે સમયના બનાવો, તે પાત્રો સમયથી જાનની ખાખી છે, તદુપરાંત આપણો ઇતિહાસ તે ઘટના સંબંધી શો પૂરાનો રજૂ કરે છે તે જાણવાનો પણ લેખકે શ્રમ લીધો નથી પરિણામ એ આપ્યું છે કે એક ઇતિહાસને નહિ જાણનાર લેખકને હાથે ઇતિહાસના પાત્રો કલકિત દેખાયાં છે. રતાયંવેશ આપણા ઇતિહાસને રાજા સ્વરૂપમાં રજૂ કરનાર કેટલાક સ્વચ્છ નેપથ્યની માફક નાટ્યકલાંએ પોતાના દેશમધુએને કાળા

સ્વરૂપમાં ચિત્ર્યાં છે. લેખકમાં ભુષિખતા ન હોય તો પણ તેણે જે વિષયને દરતરપશ્ચ કયો છે, તે વિષયને લખતું ઉપલબ્ધ સાહિત્ય જોઇ જવાનો શ્રમ હોવાની શક્તિ તો અવરસ હોવી જોઈએ. એવી શક્તિના અભાવે અને ભુષિખતા વગર લેખિની ઉદાસની એ લેખિનીને કલ્પિત કરવા સમાન છે, એટલું જ નહિ પણ સાહિત્યસેવા કે લોકસેવા કરવાને બદલે લોકદોષ કરવા બરાબર છે, કારણ કે લોકોના મન પર એતિહાસિક ઘટના તેના સત્ય સ્વરૂપમાં રજૂ કરવાને બદલે ખોટા સ્વરૂપમાં રજૂ થવાથી લોકોના મનમાં ખોટી જાનના પ્રવેશ થાય છે; અને ખોટા ખ્યાલ ઉત્પન્ન થાય છે. આપણા ઇતિહાસ તરફ, ઇતિહાસની કેટલીક વ્યક્તિ તરફ કુસંસ્કાર, જનગત થાય છે. એમ થવા દેવું એ મહાપાતક છે.

ઉપર આપણે નાટ્યકળા અને નાટક પરને કેટલાક નિબંધો અવલોક્યા તે સિવાય 'સંગીત' અને અભિનય એ બે આરમ્ભક અંગોનો ઉલ્લેખ થવો જોઈએ. સંગીત કેવા પ્રકારનું હોયું જોઈએ. પ્રસંગ-દર્શ, શોક, કે ઉદ્વેગનો હોય તેના ભાવને અનુકૂળ હોયું જોઈએ, એ વાત સર્વમાન્ય છે. અભિનય પરને પણ તેમ છે, તે પણ પાત્રના પ્રસંગ અને સમયને અનુકૂળ હોવા જોઈએ. અભિનય પણ કેટલાક બે પ્રકારના માને છે. જેને આપણે સીન સીનરી Stage craft કહીએ છીએ તેને ફ્રાઇ દરયાભિનય કહે છે જ્યારે હાવ ભાવથી થતી ભાવ વ્યંજનાને કોર્પોરેશન કહે છે. દર્શ, વિવાદ, ભય, સાદસ, શૌર્ય આદિ ભાવ, જે પાત્રોમાં જે પ્રસંગે આવતા હોય તે, અંગ-વિશેષ, -શરીરનું દલન ચલન-મુદ્રા પરિવર્તન-એકેશ પરના ફેરફાર-દૃષ્ટિ, બકરી, અને હરત પદાદિની ગંદેની-રસોત્પાદક ક્રિયાથી દર્શાવાય છે. આપણે ત્યાં, જુના, દૃષ્ટિના, અનેક પ્રકાર કલા છે *

માનવ હૃદયના મંબીરતમ અને નિશ્ચલતમ ભાવો, પાયાથી અતિત છે. ઉચ્ચ શ્રેણીના નાટકમાં આવી ભાવનાના પ્રસંગો હોય છે અને તે દર્શાવવામાં અભિનેતાની ખરી ખૂબી છે. આ પ્રસંગો આપણા ઉચ્ચતમ કાલીનાં નાટકોમાં, શોકરૂપીયરની કેટલીક કૃતિઓમાં છે.

અભિનય પરને આટલું વિવેચન થયા પછી આંખણે નાટકના મુખ્ય તત્વો પર વિદગંભ દૃષ્ટિ નાંખી, આ નિબંધોથી 'સિરાઈ'ની કૃતિને આપણે અવલોકાશું પણ તે કૃતિને અવલોક્યા પૂર્વે 'સિરાઈ'ના સમય અને અન્ય પાત્રોપર દૃષ્ટિપાત્ કરીશું. કારણ કે ઇતિહાસ જનપ્રિય સિવાય ઇતિહાસના જુનાનો સાથે નાટ્યકૃતિને કેટલી વિપરીતતા કે સ્પર્શ છે તે સમજી શકાય.

લેડીઝ સ્ટોનમ્.

લખનાર— શાસ્ત્રી રેવારાકર મેઘજી

આશુખ

હોક જાતની સ્વતંત્રતા, પીયરમંજુ હમેશાં રહેવું, યાના મેળાના ઓઝારોમાં એકલા જવું, પુરોના સાથે થણી છુટી વાતોના તકાફાં ખરેખર, હા મરકરી કરતી-પરેસમાં એકલાં રહેવું વંદેલી અભિચારિણી સ્ત્રીઓની સોગત, આલ્પીકાને નાસ સ્વામીની વૃષ્ણતા-એટલે વૃષ્ણ વિવાહ, અરેખાદ, બહાર જેને તેને ત્યાં એકલાં બેસવા જવું, આવાં અનેક કારણોથી સ્ત્રીઓને ખટ થવાનું બને છે.

પાર્લ ટૂંલેસસર્ગી: પલ્લા ચ વિરહોડનમ્.

સ્વાનશ્વમ્યગદેવાસો નારીણાં દુષ્ણાનિં પદ્મ ॥ ૧ ॥

દાડ પીને, હાલકાં માણસોની સંગત, પતીથી જુદું રહેવું, ન્યા ત્યાં વંચર કારણે બેઠકવું, ખીલને ધરે મરવું, અને રહેવું-આ ૭ મોટાં સ્ત્રીઓમાં દુષ્ણ કહ્યાં છે.

સ્ત્રીઓનું સતિત્વ બળવાદ રહેવાનું કારણ એ છે કે પર પુરુષ સાથે સંસર્ગ કરવાનું સ્થાન મળતું નથી, અનુકૂળ સમય મળતો નથી, બનતો મળે છે તો ચાહનારો માણસ મળતો નથી. વળી ઘીના ઘડા જેવી-સી છે અને ગરમ અગારા જેવો પુરુષ છે. માટે અગ્નિ આગળ ઘીને ઓગળતાં વાર નેમ લાગતી નથી તેમ પુરુષ અને સ્ત્રીના એકાન્ત સમીપ વાસ થયો ખરાબ છે. અને ઇન્દ્રિયો રૂપી મેડાઓ એવા તો ઉતાળવા યમત છે કે વિદ્વાન માણસોને પણ અવગેરે રસ્તે દોરી જાય છે.

જેથી શાસ્ત્રકાર કહે છે કે, માતા-બહેન-દીકરી સાથે પણ એકાન્તમાં જવું ન રહેવું, વિષમિત્ર અને પરશુર-સખસાગ જેવા અંગલમાં રહેનારા અને વાહુ-પાદાં ખાનારા પણ એક વખત મેનકા-મત્સ્યમથા અને વેશ્યાઓના સુંદર મુખારવિંદ જોવાં નખને-પણ મુશ્કેલી લપટાઈ ગયા હતા. તો પછી જી દુષ્ણ ખાનાનાં મલીહા ખાનાનાં જો પુરો, એકાન્ત મળતાં લપટાઈ જઈ શકે, નેમાં-કાંઈ મોટી વાત નથી. વળી પુરુષ, કરતાં સ્ત્રીઓનાં આદાર નખણું અને કામ (વિષય) આદ ગણે હોય છે. વળી સ્ત્રીઓ હીવસ સ્વતંત્ર થવા પામતી નથી.

પિતા રક્ષતિ કૌમોરે સર્વો રક્ષતિ યૌવને ॥

પુત્રક સ્થાપિરે માયે ન ક્ષી સ્વતંત્ર્યમર્હતિ ॥ ૨ ॥

અર્થ-ખાલ્યાપર્યાયામાં પિતાના કબજામાં હોય છે, પરંપરા શી યુવાવસ્થામાં પતિના તાબામાં હોય છે, વૃષ્ણાવસ્થામાં

પુત્રો સૈની રક્ષા કરતા હોવાથી સ્ત્રીઓ સ્વતંત્ર રહી રહતી નથી. પુરુષ વિગેરે વિલાપની દેહની સ્ત્રીઓમાં અને આપણી ભારતની પવિત્ર દેવગ્રન્થાદય પતિદત્તા સ્ત્રીઓમાં આસમાન નથી નેટલો તકાવત છે. વિશાલની સ્ત્રીઓ સ્ત્રી સ્વતંત્રની લક્ષણ યથાવત્તરી છે, ત્યારે આપણી આર્થ રમણીઓ પતિપ્રાણ પતિ-દત્તા અને મનવાણી કર્મથી પતિનેજ પ્રત્યુત્પન્ન પૂજનારી હોય છે. નેથી લેખે દેવી દુષ્ણ વંદનીયા મહાશક્તિ છે.

આસ્ત્રીસની વાત છે કે, આગકાસ થયા રાજ તથા ઘડા કહો અથવા રાજા કાલસ કાળ બમે તે કહો, આજે આપણી તે દેવી-દુષ્ણ સ્ત્રીઓ, ખરાબ સ્ત્રીઓ કે પુરોના સંસર્ગથી થા ગદકાવ-વાથી ભીલસ નાટક-નોંભેલોના જેવા વાંચરાથી, સ્ત્રી પુરોના સમાન હકો માટે લેખો દારા, બાળ્યોદારાએ લલત ચંદ્રાંતરી રહી છે. અને બચપણથી જ કાર્મિક કેળવણીના અગ્રાણે અને મર મર રાંધવું વિચારદારી માનના અમાને, ધર્મજનકાદય ખરાબ રસ્તે ઉતરતી થણી જોઈ રહ્યા છો. અને ત્યારે ખ્યા ખ્યા છે, ત્યારે લાન આવે છે. ત્યારે કટકી પોતાના સંસારને એકર જેવા કસી મેડાં લોક બપાડે છે અને સાચો સ્વર્ગાય લાદેના લઈ શકતી નથી.

આજકાલની આપણી તે આર્થ રમણીઓમાં કેટલેક અંશે વિલાપતના વાયુએ સંચાર થયો છે. પર પુરુષ સાથે એકાન્તમાં લાંબો વખત મુશ્કેલી વાતો કરવી કે ન્યાં તેને ધણી પણ તેની રત્ન વચરે આવી રાંધે નહિ. કદાચ આવી ચડશે હોય તો દુસ્ટ જેટલુંજ જેવા દેખાતા અર્ધિદુ પુત્ર એકદમ બધી ઉંડે કે, “કેવા ગંધા જેવા છે. હિન્દુઓને સ્વરાત્મ તે ક્યારેથી મળે” વગેરે, લાખ્ખો, અમે આવા લાખ્ખોને-હિન્દુ હોવા છતાં હિન્દુઓની નિશાની સિખા-ચુર ન હોવાથી દીદુ કહેતાંજ અવશ્યક છે. સ્વર્ગમાં છાંડી પરેસીઓનું અનુકંણ કરવાથી સ્વરાત્મ દુષ્ણ મળવાનું નથી. “ધણ તે જીવનોએ સ્ત્રીઓને એકલા બધી છુટ આપી દીધી છે કે, જેથી સ્ત્રીઓ ધણીની રત્ન વચરે ગમે ત્યાં જઈ શકે. નામાં ઉધડ યિને જેવાં, નોંભેલાં વાંચરી, મોટી મોટી સભાઓ ભરી લાખ્ખો કરવાં, સ્ત્રીઓને બદકાવવાના લેખો લખવા, વગીલ-મેરીટર-બદ્ધ વાનું. વિલાપની પહેરવેશ પહેરવેશ તેના જેવી રહેણી કસણી રત્નાંતરી જેવી કે, વાંકાં વાંદરીના જેવા દેખાતા વાંકાં સેયા પાડવા, દરે ધણીવાળ મામમાના પદાની બંધવી, આંખે ચરસા અને દાખમાં નાચકાં છતી, ખગમાં ઉચી એડીના છુર (પરે તો પગના ભાગે) આરપાર અગ્રો દેખાય, તેના કીર્ણોદેહની વસ્ત્રો પહેરવાં, વિગેરે શરણોથી સ્ત્રીઓમાં સ્વચંદ્રદા, મોજાતોખ-ફેશન-દિવસે દિવસે વધી પડ્યાં છે અને વધવાં જાય છે. પોતાના સિશ્નજીવ સાચકાંથ પણ તેમજ સમજે છે. દેડમાએકે આપણા મુશ્કેલા અધુઓ પણ સ્ત્રીઓને અસ્વાસ્થમાં બદ પડે આપણી પાછળથી પેગને દાખે જ પોતાનો સંસાર બપાડે છે અને સ્ત્રીઓને કરવાનાં કાર્યો પોતાને સારે

કરવા પડે છે ત્યારે જ તેને પોતાની બહેન માહુમ, પડે છે. અને પાછળથી પરતાય છે. નમારે તેમની સ્ત્રીઓ પોતાના પ્રતિમતા ધર્મમાંથી ભ્રષ્ટ થઈ, પતી સુખથી વચ્ચેઈ થઈ, પતિ ભક્તિને તિલાંજલી દીધેલી હોવાથી સ્વર્ગીય સુખ ન મળવાથી આ લોક અને પરલોકથી ભ્રષ્ટ થઈ નરકમાં જ પડે છે. આવી રૂવચ્છંદી સ્ત્રીઓ સહી બળીયારીશ્રી નિવડી છે. પતિને-માતા-પિતા ભાઈઓ અને દિકરાઓને પણ મારી નાખવા સુધી નથી માટે તેઓ દુઃખ રૂપ સંસાર ન નિવડે તે માટે માનની સાથે મનન આપવા માટે. તેવી અધોગતીએ પહેલેથી જોઈનેને સુધારવા માટે અને અધર્મને એટલે તેની સ્થિતિની શરૂઆતવાળી અને પવિત્ર જીવન ગ્રાળનારી બિહેનોને માટે સહ ઉપદેશ રૂપે આ મારો લેડી સ્ત્રીને લખવાનો પ્રયાસ છે. કાંઈ બહિષ્કરન નિન્દાવાના આક્ષેપ રૂપ સમજવું નહીં એટલી નમ્ર વિનંતી છે.

અપૂર્વ.

બાપે ઝુસે ચંદને છોકરાને કહ્યું—

“તું ઉછરુનો પડો છે.”

“છ હા.” છોકરાએ કહ્યું.

બાપે કહ્યું—“ભણેજ ઉછરુનો પડો કાને કહે છે?”

છોકરાએ કહ્યું—“ઉછરુનો નાના બચ્ચાને!”

(સુચિત)

* મામા * બાલધર્મીમલને ત્યાં પુત્રીને જન્મ થયો. લાલાજી મેડુ સાંભળ્યો નામ પૂછવા જડિતજી પાસે ગયા. પડિતજીએ કહ્યું—“તમારે કાઈ બીજા બાળકો પણ છે?”

લાલાજીએ કહ્યું—મે પુત્ર છે. લાહેરીમલ અને પેશાવરીમલ. પડિતજીએ પુત્રોના નામ સંભળીને જવાબ આપ્યો કે—
પારે તો પુત્રીનું નામ રાવલપીટી રાખો.”

(ઉડું ઉપરથી)

* મહેતાજી—(એક છોકરાને) અલ્યા ન ચાસી કેમ થાય ?
છોકરા—એકાસી બચ્ચાસી તપસી ચોરાસી પંચાસી ઝાસી ચત્તારસી અઠ્યાસી ને એક નબચાસી.

* મહેતાજીએ કલાસમાં પુછ્યું—“અલ્યા છોકરાઓ જુલમગાર કાને કહેવે ?”

એક ચમચક છોકરાએ ઉભા ચંદને કહ્યું—“કાંઈને જાણીને એસના નહિ દે તેને.”

“મલીક”

“જાદુઈ ખજાનો” પુસ્તક મેળવો !

અને પછી બેટક, મેરમેરીકમ, નાટક, વિગેરે એવા ગેર બેઠાં શીખી, હજારો રૂપિયા કેમકાં શકશે. પૈસા માટે આનાની ટીકટ સાથે લખો—

પ્રો. “નીવેદી” (એલસી) વાડી ફળાવા-સુરત

જોઈએ છીએ.

રૂપિયા ૨૫૦૦, રોકનારે

શ્રીલમ કંપનીના ધંધા માટે.

સ્ત્રીપીંગ યા વર્કિંગ પાર્ટનાર-લેલાચ શેખીના
અથવા દલાલોએ તરફી ન લેવી

વધુ માટે પત્ર બેહવાર કરો.

Z C/o મોજ-મજલ

અથવા બીરોંગ બીરગમ

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મીસ્ટરીઝ એન્ડ ધી કાર્ટ એન્ડ લંડન

ઈંગ્લેન્ડના સતરમી સદીના રાજ પ્રીન્સ આર વેલ્સ અને અખીરાં તથા ઉમરાવ જાદીઓના વિચિત્રવિચિત્ર મોપાળાં પાંચ પાંચ વિગેરે સાથે દરેક કાળના ૧૪ આના. આ ના. બા. લાવનારને ૧૦ આના.

મોજ-મજલ કાર્યાલય મુંબાઈ ૪

કરકસર એ બીજો ભાઈ છે !

ત્યારે

નવલકથાઓ, મોપરી, મોપાનીવા, વગેરેને માટે નવા ચિત્રોના બ્લેક બનાવી અર્થમાં ઉતારવાનું આ માટે પાઠક કરો છે ? એક વખત અમારી ઝુલમાત દેશ. ઝુલમાતના નામીયા ચિત્રકારની પીછાથી ચિત્રનારે જીવંતોતમ ચિત્રોના બ્લેક અમારી પસંદગી દેવાર છે. પચાસ સરના દરે આપીશું. એક વખત નમુનાઓ જોઈ પાઠક કરો.

બીજો અથવા મોજ-મેનેજર-મોજ-મજલ મુંબાઈ ૪

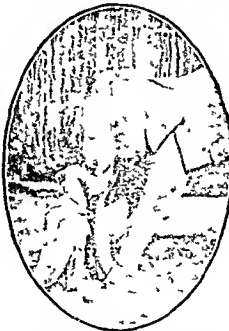
સીનેમાના સમાચાર

લખનાર—ર. ચિત્રપટ

નવી ફિલ્મો—

ભમતો બૂત—કોલિનર ફિલ્મ કાંતુ ડીક્રીવ ચિત્રપટ લેખક મી. દેવે, અધ્યક્ષકર મી. ભવનાની, ફેગિઆર મી. એન દેવારે.

પરુ—યુનીવર્સલની પ્રખ્યાત ફિલ્મ 'ફેન્ટમ ઓફ ધી ઓપેરા' મોળ-મગ્નહમાં અગાઉ એક વખત આવી ગયેલ 'દાકનાર કયા છે ?' એ વાર્તા, તેમજ કંઈક ઈંગ્લીશ સ્ટીરીયોલો અનુકરણ કરી ઉપગવી કહાકવામાં આવી છે. કુશા બેદ ભરોશની ફિલ્મ હોવાથી યરઆતના ભે રીલ કંઈક નવળાં અને ગુરુવાહા ભરેલા નવ્ય છે, પરંતુ તીજ રીલથી રોટરી ત્વર પકડે છે અને આખર સુધી 'ભમતા બૂતના' બેદને નીભાળી રાખે છે બ્યારે ભર-વાણુનું દુષ્ક નેહ પ્રેક્ષકોથી સહજ દસી જીજ્ઞાસ છે. અને ગુનેહ કબુલ કરાવવાની નવી રીલ 'ફેન્ટમ ઓફ ધી ઓપેરા'માં ઈન્જેકશન પ્રેક્ષકોમાં સ્વાભાવિક રીતે જ એવા સ્વાલ ઉપન થાય છે કે, એક ઈન્જેકશન આપતાં દરેક વ્યક્તિ સત્ય બોલી શકે છે, તો મહારાષ્ટ્રની નવી ફિલ્મ ગગડેડીનું એક દરખાસ્ત કરતા દીક્રા કામ કરે છે હાલત-પ્રાણી હોવાથી વાંચી ચકાવા નથી એવી પ્રેક્ષકોમાં નેહએ તેટલો ઉત્સાહ પ્રકટાવી ચકતા નથી. ફરી પ્રીન્ટ થાય તો સારું.

મિસ ભમતા-ચોડકે પશુ સારું. તે સિવાય મી. ખલીદ, મી. બદેશમજદ હવેરે દરેક નટ-નટીઓએ પેતાનાં કામને ઠીક ઇન્સાફ આપ્યો છે.

એકંદરે કાલુકબની દબિએ ફિલ્મ સારી છે, તે માટે મી. ભવનાનીને ધન્યવાદ કરે છે.

પન્ના રૂપ—મી. ફેબ્રુ ફિલ્મ કાંતુ એનિમાલિક ચિત્ર-પટ લેખક મી. પેલ, સિનેરીઓ મી. ફેબ્રુમાર, અધ્યક્ષકર મી. મહેતા, ફેગિઆર મી. ચતુરભાઈ પટેલ.

વસ્તુ—રાજપુતાનાના ઇનિવાસમાં પન્નાનું નામ અનુસાર છે વસ્તુનો ચુટથી સારી કરવામાં આવી છે, બદારગામના સીનેમાને તેમાં વળી લગરના સીનેમા માટે ઈંગ્લીશમાંથી તફાવી નહિ કરતા બીયોનુ લગર ભાવવાનો સાદસ ધ ધનદને પાત છે તે કે, ઇન્જેકશનની ખામી રચો રચો જીજ્ઞાસ આપે છે, પરંતુ

પતિની ચુટથી સારી થયેલી હોવાથી અને દરેક પાત સમજીને કામ કરતુ હોવાથી ખુદશી બહાર પડી આવતી નથી એવી વિશેષ ખ્યાન પના એવે છે કહેવામાં આવે છે કે, પન્નાનુ કામ જીજ્ઞાસી નવી મિસ એમીલીને આપવાનું હતું, પરંતુ કારણ ગમે તે હોય, પશુ તે કામ કરવાને તેણે નાખુશી નતાઆવી મિસ ફધાને આપવામાં આવ્યું છે. મુખે, જીજ્ઞાસવાને ખુશ છીએ કે, મિસ ફધાએ પેતાના કામને ટીપાણુ છે, અને અવિચરમાં સારી નટી થવાની આશા આપે છે. તે સિવાય મી. નરગમ પહેનવાન પશુ અડ્ડાસિદ્ધનાં કામને ચોખ્ખા ઇન્સાફ આપે છે. મી. ગજારામ-વનવીરનો હુમિકા માટે

અપવાદ તરીકે છેલ્લો સીનેમા બાદ કરતા દીક્રા કામ કરે છે હાલત-પ્રાણી હોવાથી વાંચી ચકાવા નથી એવી પ્રેક્ષકોમાં નેહએ તેટલો ઉત્સાહ પ્રકટાવી ચકતા નથી. ફરી પ્રીન્ટ થાય તો સારું.

નવી જબરો—મિસ સુસોવાના—કોલિનર ફિલ્મ કંપનીના કામદારના સહાદ કરો તરારી અને લખી જીજ્ઞાસવામાં આવ્યું છે કે મિસ ફધીને પેતાને પેતાનુ એ નામ ઇન્ડ જીજ્ઞાસુ નથી માટે તેમને ઉદ્દેશ્ય કરતા તેમનું નામ સુસોવાના લખડુ. અને અપજાની નિર્દોષ કાચના કદિ ઉત્તેજના નથી.

કોલિનર—સિનેમા ઉદ્યોગના એક મુખે-પર ગુરુદયની કવચથી લખાયેલ ચિનાલિપ મી. ભવનાની અને મી. ઇમજે પાડી રચા છે, મી. હોશી મરનર કીલેસ મેનેજર તૈયાર કરી રવા છે.

ફેબ્રુ—ગામને ગમે તે શાખીમાં આકારે નાનો લેર ધ ગયા છે, અને પન્ના પછી રહ્યું થશે

અમ્લિનય—સર ચરનપાલ-મી. નરમહમદ-સર્વ શ્રેષ્ઠ રામાસુદર-મી. વૈદ-મી. વૈદની સારા ખેલાડીમાં ગણવા યાય છે, પશુ લોન એનીનું અનુકરણ કરવા ભત્તા ફેન્ટમ મળી નથી ફેન્ટમ ઓફ ધી ઓપેરામાં મોવ એનીનો જીનો મેન્જર અધિવીપ ખનાય છે મુખની વિકૃતિ અને દરેક ભાષા તે જાતની શકે છે, જ્યારે અદિ 'તો' જ આતની સેનની ખરીદીમાંથી ચલાવી લેવામાં આવ્યું છે. જાકી બીજી બધી રીતે દીક્રા મિસ મુરોચસ—ગુરુદય કુટુંબને જ અને મરદાસન ઉત્તમ.

લક્ષ્મી—ત્રીસ યાને અરવલ્લીની નાગણુ તૈયાર થઈ ગઈ છે. તા. ૧ મી માર્ચથી મેન્ડેરીકમાં ચાલશે. મી. ચોધરી તેમજ બીજી પીકર્ડ અંશ પાડી રહ્યા છે. સાંભળવામાં આવ્યું છે કે તા. ૧૦ મી માર્ચથી લક્ષ્મી પિકર્ડના માણસોને તોફારી શોધી લેવાની તોડીસ મળી છે. બેઠકએ છીએ 'લક્ષ્મી'નું નવું સ્વરૂપ કેવું ઘણું છે.

દેવસ—'વેલ વિધવા' સેન્સરની તપાસમાં સુખરૂપ પસાર નહિ થવાથી મુલતી સ્ત્રી છે. હાલમાં આવે છે કે 'સેન્સર' 'ગોડ' તે ફિલ્મને બેધ પછી ચલાવવાની રજા આપશે.

મદારાષ્ટ્ર—ગજગૌરી તૈયાર થઈને આવી ગઈ છે. તા. ૨૭ થી મેન્ડેરીકમાં રજુ થશે.

સરવતી—ફિલ્મ કુંતા માલોગ અને નવ્યા ખરા અને તરિત ગતિએ કામની સરખાવ કરી દીધી છે. ચરિત્રાત્મક પહેલી

રોરી મી. શાહની 'સતી સરોજ' લેવાઈ છે, ત્યાર પછી તા' કવાઈ તૈયાર થશે. કહેવામાં આવે છે કે, રાખવળી પર આ કંપની પોતાની નવી ફિલ્મ રજુ કરનાર છે. જેટલી આવે જશે.

શારદા—મી. નાનુભાઈ દેસાઈની તખ્તીયત સારી થઈ ગઈ છે. અને પહેલી તારીખ સુધીમાં આવીને ચાર-ધનું સુકાન પુનઃ લાગ્યામાં લેશે.

સેના—અગાઉ એમપાયરમાં રૂઝફ્તે બેલીનીનો નામ 'વંચ રામ' આવી ગઈ હતી, અને લોકોનો તેણે સારો વાહ મેળવ્યો હતો તેવીજ રીતે જર્મની પ્રજા દિદી પ્રેક્ષકોનો આખતાર કર્યામાંથી છે. તેઓએ બનાવેલું દિન્દી પિક્ચર 'ભુલ ભુલ્યા' એનામાં ગઈ કાલથી રજુ થઈ છે.

મેન્ડેરીક—કોલિનરની પ્રખ્યાત ફિલ્મ 'કલીન કાન્તા' ગઈ કાલથી રજુ થઈ છે. લાંબા વખતે પછી 'જૂના હોસ્ટોન' નવું નેડાણુ આપે 'આવગારદાયક લેખીએ છીએ.

કેન મીનેન્—એળીયા પર 'મારજક થીએટર'માં અપરૂક્ટ સગવડો સાથે કાઉન મીનેમા વખતે જાય છે તેટલામાં ગઈ થશે. સારી સીટીયંદો લેવાનું આ એક નવું ધામ લોખને આવગારદાયક થઈ પડશે.

દરા લાખ ડાહરની ઓર્ડર—લગુ સુધી નહીં સાંભળી ૧૦,૫૦૦ ડાહરની મોટી ઓર્ડર, હોલીવુડમાં, હાલ રીલમ કંપની તરફથી ફક્ત ચાર, બે લાગની ક્રામિક રીલમાં પાર્ટ કરવા માટે મી. ચાર્લી મેક્સીનોને કરવામાં આવી છે. જે રીલમ મી. હાલરોસ પોતાના ખર્ચે કલર 'સીડીમાં આવેલા પોતાના રુઝીયામાં તૈયાર કરવા માગે છે.

દુનીયાની મુસાફરીએ—મી. ડગલાસ ફેરબેન્ક અને મેરી પીકર્ડ દેશુઆરી માસના છેલ્લા અઠવાડિયામાં દુનીયાની મુસાફરીએ નીકળશે. તેઓ ન્યુયાર્કથી રવાના થઈ ઇનીવા જશે, ઇનીવાથી સેન્ટ મોરિટીજ જશે, જ્યાં એમનો ઉ-હાળાની સીઝન સુખરવાનો ધરાશે છે. સેન્ટ મોરિટીજથી સ્પેનમાં જઈ ઇરર ત્યાં પસાર કરશે, પછી લંડન અને પેરિસમાં એમનો વસંત રતુ સુખરવાનો ધરાશે હોવાથી તેઓ ત્યાં રોકાઈને લંડનની

રીલમ કંપની ઓની મુલાકાત લેશે. 'વસંત' પછી ત્યાંથી નીકળી જર્મનીને રંગ રશિયા, સાઈબેરીયા, વગેરે દેશો ફરીતે પાછા અમેરીકા જશે આ મુસાફરી દરમિયાન તેમને દિન્દુસ્તાનની મુલાકાત લેવાનો પણ ધરાશે છે.

લક્ષ્મી પિકર્ડની નવી ફિલ્મ "ત્રીસ યાને અરવલ્લીની નાગણુ" એક દરખ. માં મીસીસ ચારોદી પીકર્ડ, નાની મેરી પીકર્ડ, મી. અને મીસીસ રોમન્ટ ફેરબેન્ક અને તેમના બે છોકરાઓ પથ છે.

"બ્લાઈટ પ્રાઇસ બ્યુટી" નામની ફિલ્મ રૂઝફ્તે બેલીનીનો નામી પંતી નેટમાં રેખોરનાર દાંચે તૈયાર થઈ છે.

મી. રૂઝફ્તે બેલીનીએ તૈયાર કરેલ નવી ફિલ્મ "ધી બ્રોક્ડ હાઈ" તો રહોટ મી. નોન ફેરરિફ કલોહીનિયામાં સ્પેનીશ રજાગરજુપર લખેલી નવકથા પરથી લેવામાં આવ્યો છે.

જાણીતા શાયર એમર અવામની રજાપતો પેરેશી "લવસ એય" નામની ફિલ્મ ઉતારવામાં આવે છે. તેમ જી. રેમન

નાપારે અને રૂઢિલીન કી નાપક-નાપિકાની બુઝિયા લગ્ન છે.

૧૫૩, ૨૬૮૪-૬, આમરલે-૬ અને વેદસમાં જ્યાં મળી
આર હામર લેનિર સિનેમા ચિથેટો છે.

શ્રીમંત્રી દયશ્યમપ્રેશિય ચિવપટ નમનમા સાર્વેન્દ્ર
 ડાયરેક્ટરે મહુપ છે તેમજો તૈપાર કરેલ "વે ગાઉટ હાટ"
 "વાઈટ રોડ" આદિ ચિવપટો સારી કુનિયામાં પ્રનખી
 પામાં છે તેમજ હેન્ડ ચિવપટ "ધી બર્થ" એલ્ડે જો નેશન"
 વિતાપત અને અપેરિકામાં બુ પ્રસિધિમાં આવ્યુ છે આ
 ચિવનાટપતો "સાઈ યુનાઈટેડ રેટેસના રવાંધીનતાના પ્રનિદાશ
 માંથી લેવાના આવ્યો છે આ ચિવમાં હેનરી લી વોનચપ, લીલી
 બન ગીશ, મરિયમ રૂપર, મે માર્મ આદિએ શ્રમિત ભજવી છે

વિષ્ણુના ચક્રમાં અભિમેના જેવી રંગને 'ધી રંગમેન' મા
હરનીની ભૂમિમાં ભજવી છે અને પછી પોતાનો અન્યાસ પૂર્ણ
આર તે કિંમત દ્વા મા કામ કરાવે છે

સર ફિલિપના વિષયાત નાજક "ધી મીની આફ ટ્રેપ્પરશન"
 બે વર્ગમિય ગણચિત્ર અભિનેત્રી-થેડે આફ બ્રાહ્મણના
 નાચિયાની શ્રીમંત્રી ભગવાનનાર-મિસ શ્રીનીયન ને-રડને નાચિયા
 મમ કુચે છે આ ફિલ્મ ગાંધીના પદ્મના ઉનારવાના આવી છે

જામનીમા એવી રીતની ફિરોબા બનાવવામાં આવે છે કે
જેને એવા માટે એક - તના ચરમાં પહેલા પડે છે

• હિંદુ-ગ્રામ સિંચા કામ કરતા ના-ગરીઓનું સ્વરૂપ
અને ઉચ્છ્ર, વિશેષ પ્રયોજનીય મનાય છે. ગરીક પ્રજાના
ગરીઓની ઉચ્છ્ર નીચે પ્રમાણે છે —

સાબર ઝીંદાર—

[illegible]

આવે છે. આવે છે.

જુની અને જાણીતી

મોટરને લગતા

सामान्यी दुःखान्

द्विर्गणित शत

ઉપર, ભારતીય મે.ગન

लोहिता रंशो.

~~~~~

સર્વોચ્ચ : ૧૦—

	१	२
१. मेरी भाषा	५	७
२. मेरी वीरता	५	११
३. मेरी सेवा	५	४
४. भावों का प्रसार	५	८
५. वाक्यों का प्रसार	५	११
६. भावों की प्रसार	५	-
७. भावों की प्रसार	५	-
८. भावों की प्रसार	५	-
९. भावों की प्रसार	५	-

નવી વધાઈ ! નવી ખબર !

ખાસ સિનેમાનાં શૌકીનો માટે

છપાય છે ! છપાય છે !! છપાય છે !!!

મોજ-મજાહનો ત્રીજા વર્ષનો

ખાસ સિનેમા અંક

નુદા નુદા વિદાને લાથે લખાયેલા સિનેમા સંબંધીના લેખો

રમુછ સ્ટેજો, સિનેમા સંબંધી ટુંકી વાર્તાઓ, ચિત્રો,

નટ-નટીઓનાં હવન ચરિત્રો વગેરેથી

સુશોભિત દળદાર અંક તમોને

ખુશ ખુશ કરી દેશે

જાહેર ખબર આપનારાઓને

અપૂર્વ સંધિ

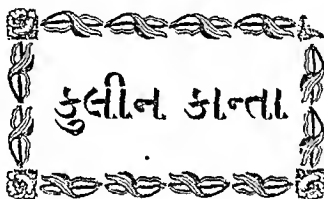

સેન્સરના સપાટામાં સપડાયેલી-

“વઠેલ વિધવા યાત્રે વિધિનું નિધાન” નામની

ફીલ્મ-અમો જાહેર કર્યા પ્રમાણે ખાતરી નથી શકતા જેથી-ખાસ જાણીતી ફીલ્મ

કોહીનુર કંપનીનું કોહીનુર

જેમાં એક રાજવંશીએ એક નટીને ફસાવી શું સારું કાઢ્યો ?

અધ્યક્ષાથી થતા અનાચાર-ખાખડી ગુરૂની પોત-વિગેરે પહેલેથી હેલ્પે સુધી એક સરખો રસ જમાવતી અસાધારણ સરસ ફીલ્મ-જે દરેક કુટુંબે ખાસ જોવા જેવી છે તે જરૂર જોજો

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

અખત-શની-રશી તહેવાર વધારાનો ખેલ ૩ વાગે દરરોજ ૫-૭-૬-૧૧

આવે છે. મહારાષ્ટ્ર ફીલ્મ કંપનીની નવી ફીલ્મ

ગજગૌરી

આવે છે

આવે છે

શ્રી શારદા ફીલ્મ કંપની કૃત

 વસંત બાળા

ઈશ્કે હકીકી ! ઈશ્કે જહાંગીરી ! ઈશ્કે ફકીરી ! ખતાવતી દિલ-ચરૂપ કહાણી

પ્રેમનો વિકટ પંથ, પ્રેમીઓના હૃદયની દર્દભરી, છગરને
હલાવી નાખનારી પ્રેમ કહાણી.

કૃષ્ણ સીનેમા—દુબાશ થીએટર

બુર્કીંગ માટે લખો—મેસર્સ મયાશંકર ઠક્કર એન્ડ કું.

૪૭, એ. એપોલો સ્ટીટ—કોટ મુંબાઈ.

આ પત્ર તંત્રી જ્વલકંઠર ખેડીદાસ દિવેદીએ મુખર્ક, ગીરગામ ખટાવ બિર્દગિર્મા મોજ મળદં પ્રિન્ડીય પ્રેમમાં બાપી
તેજ રવેશી પ્રજાટ કપુરે છે.

ક્ર. ૨૮-૨૯

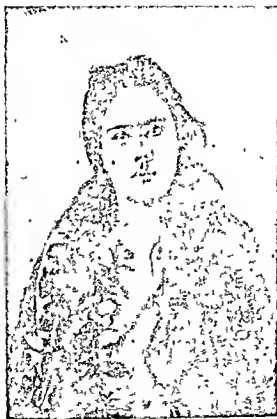
૫૫૬ ૧ આનો બહારગામ રા. આનો

વાળું લવાજમ રા. આર

બહારગામ રા. અવાચાર

મોજ-મજાહ

હોનોલલુ-હાવાઈ પ્રેશની

હુલા નવંકી

કાગળ નં ૧]

રવિનાર નારીય નં ૨૮ ચી ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૬

[૫ ર ભૂ અક ૪૭]

આ આવાડીકમા પ્રસિધ્ધ થતી વાતોઓના પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે
કાંઈ છુપત વ્યક્તિપરથી ઉપજતી કારેવા નથી અ . ૧ મ

વસન્ત

મંડલ-૬૬૬

શેા વિશ્વ વાંટકામાં થત વૃક્ષની થટામાં,
જાદુગરી છાયામાં ઘેસો વસન્ત ડોલે ।
મતયાનિલીય હલેકે મધમવતી પુષ્પગલેકે;
ક્રોયક્ષને કણે ટહુકે ઘેસો વસન્ત ડોલે ।
નવ-દંપતિને નયને રસિયાને રાત્રિશયને;
બહાલા વિલાસ યેને ઘેસો વસન્ત ડોલે ।
મન્મથ વિજયને હાકે રમણી રતિને અકે;
નાદે અદ્યો નિશકે ઘેસો વસન્ત ડોલે ।

પરિમલ

જુ. બે. દા.

અથવા

રહસ્યમયી રમણી

પ્રકરણ ૪ થું

આમ હુ બેશુધિમા કેલો વખત પ્રી રહ્યા તેની મને
ખબર પડી નહિ, પરંતુ એટલુ તો અર કે, બેલાન-અવસ્થામાંથી
બ્રમત થયા બાદ મને જાણાય કે, પ્રભાત યવાને હને થોડીજ
વાર હતી સાપ મારી સામે ટમર ટમર જોવા કરતો હતો તેના
કુદાસથી ઉગ્ગરુ વિષ મારા દિન પર પડતુ હતુ પરંતુ મેલુ
હજુ સુધી આજુ ન હોતુ મે ચાહ્યો સુદિત કરી વિચાર્યું
કે મેલુ લાપતાશક પ્રિય સુદેવ-નું આવી મારાં હુ ખમાથી
ઉપધાર કર "

મારી માગણી હોવા છતાં મેલુ અજુ નહિ તેમ સાપના
હાથથી મરવાને મારો આત્મા કલુષ થતો ન હોતો
એટલામા કષ્ટકે કપાના ધર્મજુનો સળસળાત મારા કાન પર
અવધાનો મારી નજીકમા કાંઈ આવતુ હોય, એવો મને જાણ
થયો બીજી કલુષ કાંઈ એક વ્યક્તિને મારી નજીકમા ઉભેથી
મે જોઇ તે વ્યક્તિએ સુદામળ સપ્તેમા અપન લાપામા
હજુ-મુદા તમારે જાન કરશે "

મેં વિરમન બની ઉપર જોયું અને મારો અનુભવની વસ્તુ એ. પહેરેલી એક રમણી મારી દૃષ્ટિએ પડી. જો. કે, તેણે જો પહેરેલી હોય, તો પણ તેમાંથી ચમકતાં તેનાં નયનો મારાં કે વિરમત દૃષ્ટિથી જોઈ રહ્યાં હતાં. અહા ! તેની આ દૃષ્ટિમાં લી બધી કશુંકા બરેલી હતી ! મારા જેવા મૃત્યુમુખમાં પોંચ્યા મારને આશરે તે હરી જેવી જણાવા લાગી. અભિભૂત નેત્રે હું ત્યાં ચમકતાં નેત્રો તરફ જોઈ રહ્યો-તેના તરફથી હું મારી દૃષ્ટિ લી ચકતો નહોતો. આ સુવતી વૃથા છે કે સુન્દરી તે હું બે બરાબર જણી શક્યો નહિ, પરંતુ તેનાં પ્રેમભીનાં નયનોનાં હુયી હું એટલું તો જણી શક્યો કે, મારા જેવા હલભાગી મારને ઉપ્પાર કરવા મથે જ દયાની દેવીને મોકલી આપી. તેને જોવા પછી એક ક્ષણ સુધી હું મારી સ્થિતિ પશુ લી ગયો.

જે કે, તેનું મુખ હું જોઈ શકતો નહોતો પણ એટલી મને ખાતરી થઈ ગઈ હતી કે રમણી સુવતી છે. તેના બંને ગોળ હાથોમાં હીરા જેવી કંઠેણી ચમકી રહ્યાં હતાં. બધા હાથમાં એક લાંબી છુરી હતી જે ચંદ્ર પ્રકાશમાં ચમકી મારી રહી હતી.

મેં કહ્યું રવરે કહ્યું:-“સુન્દરી, આપ કોણ છો ? આપ મારે આખાં છો ?”

સુવતી મુકરવે બોલી:-“મુસાદર, હું તમારી મુએરક કું. ગામ પિતૃકલ કરશે નહિ. તમારી માફ મારું જીવન પણ મેં પૂરું કર્યું છે.” એટલું કહી છુરી દ્વારા તે રમણીએ મારાં પંથોનાં કાંઈ નાખ્યાં અને મને છુટા કર્યો.

એક ક્ષણ માત્રમાં વાહુકા સંવાનો ત્યાગ કરી હું ઉભો થઈ ગયો. સાપનું શું થયું તે ધાર મેં દૃષ્ટિ કરી નહિ, પણ મારો ઉપ્પાર કરનારી દેવમૂર્તિ તરફ કૃતજ દૃષ્ટિએ હું જોઈ લો. સુવતીનો પોષાક ભેંતાં જ જણાવ આપતું હતું કે, તે કોઈ વ્યક્તિની લક્ષના હોવી જોઈએ. તેના દેખાવ ઉપરથી તે કોઈ ખેતી સ્ત્રી કે પુત્રી હોવી જોઈએ એવું અનુમાન થઈ શકતું હતું. કાશ્ય કે, તેનો પોષાક સંસ્થાન્ત રોષોની જાન-માનની હેરો પહેરે છે, તેના હોતો. તેના માથા પર જરી તમથી ભરી લીધેલી મખમલની ટોપી આવેલી હતી. તેનું માથું શરીર એક આસમાની રંગની એડાણીથી આવર્યો હતો.

મેં કહ્યું:-“સુન્દરી, મારા છુટકારા માટે આપે લીધેલા શ્રમ માટે હું આપને ધન્યવાદ આપું છું.”

સુવતીએ મૃદુ-મંદુર કંઠે કહ્યું:-“યુવાન, ધન્યવાદ આપની આવરવકતા નથી. સંકટમાંથી તમારો હું ઉપ્પાર કરી શકી, એજ મને બહીસ મળી ગયેલી છે.” સુવતીના કંઠ મસ્વાસિનીના જેવા નહિ પણ નગરવાસિની શિક્ષિત સ્ત્રી જેવા જણાતો હતો.

મેં પૂછ્યું:-“મારા જેવા મારને મદદ કરી તમે તમારો જીવ શા માટે જોખમમાં નાખ્યો છે ?”

સુવતી બોલી:-“દરરૂ સરદારની પાસે તમને કાંઈ આવવામાં આવ્યા, તે વખતે મેં તમને જોવા હતાં. તમને કેવી રીતે દુઃખાંદલ મારી નાખવામાં આવનાર છે, તે પશુ મેં સાંભળ્યું હતું. આ વિષે મારું કર્તવ્ય શું છે, એની મેં કલાકો સુધી વિચાર કર્યો અને આખરે તમોને મુક્તિ આપવાની એવોજ મારા આમારો સંકલ્પ કર્યો અને એટલે-અહિં આવી તમારા ઉપ્પાર કરવાનો મેં પ્રયત્ન કર્યો. પરંતુ હજી સુધી તમે ભયમાંથી મુક્ત થયા નથી. માટે કોઈ પણ પ્રકારની ગામગામ નહિ કરતાં મારી પછાડાં આરો.”

સુવતી પહોંચી ગયા પડી જે દિશા તરફ અધકાર હતો, તે બાજુ ચાલવા લાગી. હું પણ તેનું અનુસરણ કરવા લાગ્યો. થોડે દૂર જવા બાદ સુવતી ઉભી રહી અને મારી તરફ પ્રસન્ન દૃષ્ટિએ જોવા બાદ બોલી-મુસાદર, મને અને મારા સાથીઓને તમે ક્ષમા કરો ? તેઓની નિષ્કરતાવું હું સમર્થન કરતી નથી, પણ તેઓના અપરાધ માટે મારી માથું છું.”

મેં કહ્યું:-“સુન્દરી ! તમે મને પ્રાણદાન કર્યું છે, માટે મારે ઉપકાર માનવો જોઈએ કે તમારો ?”

મારા કાંઈ સાંભળી સુન્દરીએ મૃદુ હાસ્ય કર્યું. હાસ્ય જાણે કે પુષોધાનમાં કુસુમકલી ખીલી હોય તેવું સુમધુર હતું ! આ હાસ્યમાં સાદસ ધેયું અને હૃદયના ઉંડા ભાવની સદાનુભૂતિ હતી. તે જોઈ મારા મનમાં ધીરજ આવી અને તેના સંકલ્પ પ્રદેશ ઉપર હાથ મૂકી આવરકુકા રવરે મેં કહ્યું:-“સુન્દરી ! તમારાં આ વદનકમળનાં એકવાર દર્શન થશે ? આવા મુખચન્દ્રને મેં પછી કોઈ રાખતું યોગ્ય નથી !”

સુવતી સદગ કંપી, જે પ્રમલાં પાંડળ દહી ગઈ અને અધીર રવરે બોલી:-“નહિ, મારું મુખ જોવાનો તમને કોઈ જાતનો અધિકાર નથી-તમે કાંઈ છો.”

મેં કહ્યું:-“તમે હશે કદાચિત, પરંતુ અહિં તો તેનો કોઈ સાક્ષી નથી, માટે એક ક્ષણને માટે પણ તમારાં મુખચન્દ્રનાં દર્શન કરાવી મારા આત્માને તૃપ્તિ આપવામાં શું હોય છે ?” એટલું કહી તે સુવતીના મુખપરથી છુરો ઉઘાડી નાખવા મેં મારો હાથ લાંબો કર્યો.

સુવતીએ બંને હાથે છુરખાને મોઢાપર પકડી રાખ્યા અને ભયભિત રવરે કહ્યું:-“નહિ, આપું અનુચિત કામ કરો નહિ. જેણે પોતાના જીવને જોખમમાં નાખી તમારો જીવ જાચાળો-તમારાં પ્રાણની રક્ષા કરી-તેના તરફ આપું અક્ષર વર્તન તમે ને શોભાવું નથી.” સુવતીના આ રામ્બોમાં કોઈ અને વિરકિતનાં ચિન્હોના રપટ જણાવ આવતાં હતાં.

મેં સદગ લજ્જિત બની કહ્યું:-“મને માફ કરો.” એટલું કહી હું સુવતીના પાદપદમાં નીચો વળ્યો અને તેના બંને કર કમણે મારા હાથમાં લઈ મુખમાં લાગ્યો.

સુવતીએ મારા બંને હાથ પકડ્યા અને કહ્યું:-“ઉંડા, આપને મેં મારી બધી છે. ચાલો, હવે મારી સાથે આવો.”

હુ તેની સાથે થોડે આગળ વધ્યો એવે એક અરબી અર્થ સુસન્નિત રૂપિયા તૈયાર ઉત્તો હતો. મુવતીને જોતા જ અર્થ તેની પામે થોડી આશ્ચર્ય અને પચતી જમીન ખોતરવા ન એ.

મુવતીએ કહ્યું—“આ અર્થ મારો પોતાનો છે તમેને હુ પસંદ આપું છું મે પેતે જ તેને. શયુગારી તૈયાર કરે છે એનો પીઠ પર નતી રૂપિયા ખાધા ખોરાક અને પાણીની મરક પણ ખાલી છે માટે તમે પૂવાભિમુખે ચાલ્યા જાવ પણ દિવસ બાદ તમે મેરકમ વેચીશ પર પડેલી જશે. આખેને રકડવા માટે કે-એની જાવણી ત્યા પડેલી છે તેઓને આશ્રય મળતા તમે ચિતા મુકત થઈ શકો, પરંતુ મહેરમાની કરી અને કયે રથે છીએ એની” તો તેઓને આપણો નંદિ.”

મે કહ્યું—“તમારે અનિબંધ થાય, એવું એ પણ પચતુ ભરીશ નહિ.”

પ્રજાત યરાને વિવળ નહોતો પૂર્વકાશ ઉત્તો રકત રૂા મકાઈથી મકાઈ રહ્યું હતું આ પ્રકાશમાં મુવ એક ચાર મુવતીના મુખ તરફ મુગ્ધ નયને જોયું.

મે મુવતીના દુઃખારપત્ર સુગેળ લાંબેને મારા હાથમાં લીધા ને આશ્વર્યપૂર્વક કહ્યું—“તમારું હૃદય કોમળ હોવા છતાં અત્યારે તારું બટ કોર કેમ છે ? મુ તમારી પ્રતિજ્ઞાને લગન થાય ? આ મુખના મુ મને એકવાર પણ દર્શાવે યો નહિ ? મુ મને જીવિવાન આપ્યું, એવી દયાની મૂર્તિ-એ મને જીવવાર મળે તો તેને જોવાનું પણ સાધન નહિ મળે ?”

મુવતી ધી સ્વરે બોલી—“મુસાફર, આપણે બન્ને એક ાખેને મટે અપરિચિત છીએ તમે મુરોપિયન છો, હુ પૂર્વની પુત્રાસિની છું જીવનમાં એવું કયું પાપ કર્યું હશે કે, આને માર મુખ તનેને જાગવી શકતી નથી અને જે જાગતું તો મારી મુક્તિ, ભવિષ્યની અદર તમ કર દિવસ અમુખને દાવાનગ જાણવી મુકરો રમત મુલકને કેવું મુક કંઈ અપણે છે, તો અનુભવ મને છે અમાત ધર્મ અન્યોમા—”

મે તેને આગળ મેવના અનુકારી અને કહ્યું—“તમારા મંત્ર-શોમાં મને તે લખ્યું હોય, પણ નારા મનોમન-મા તો મારી કહેલું રમત હમેશને માટે તાજા રહેશે જીવનના રત સંકી તમને મદત હલ્યા, દયાની, રહમતથી રમણી રત હી મનમાં યાદ કરીશ-કારણ કે, તમારા અનુમદથીજ આને ને નવી જીવંતી મળી છે.”

મુવતી બોલી—“તમે મને તે મમલો માનો એવું હુ પણ કહ્યું છું વાર, આપણું નામ મુ ર તે કહેવાની હોવાની કરશે.”

“સિસિ-દગામિ.”

મુવતી અરબી-ભાષાની માલક તેને ઉ-આર કરવા લીધી—“સિ-સિ-સ દો-ક મ-લી.”

મુવતીના હસ્તે પડેલું મ. હાથમાં દગા મે તેના

મુખ તરફ જોઈ કહ્યું—“આપણું નામ કરી શકશે ?”

મારે મન-સાબળી મુવતી સદગ, અમરક તેની ગોમાં લેલી ગેહરા લાંબુ અને નિશ્વાસપર નિષ્ક્રમ મૂખના લાગી

ત્યાર પછી જરા હિમન લાવી તે બોલી “મુવત, હવે મને કાઈ પણ પૂછીશ નહિ આ અર્થપર સવાર કષ પૂર્વ દિશા તરફ પ્રયાણ કરેમ અત્યા તમારું ભતુ કરો” થોડીવાર અલી જીવને મુવ બોલતા લાગી—“મે માથાપગ અને વિપરી વડો રીને પણ તમને જાણ્યા છે, માટે હુ કોણ છુ તે જાણવાની તમે ઈચ્છા કરો નહિ, તેમ હુ જાણવીશ પણ નહિ મારુ કે, જાણતું તો મદારો દુર્ઘટના બનવાનો સમય છે.”

“નહિ, તમારે પરિચય તો આપવો જોઈ.”

મુવતીએ મસ્ત નીચું નમણું અને નેન ઉભી વહી

મે કહ્યું—“તમે વિપરી નકામો અલકામાં મુઅયો છો મારા માટે જે કાષ દુર્ઘટના બનશે, તે મદન કરવાને હુ તૈયાર છું આરામની સુકોમળ ગુપ્ત સંપત્તી અદર સમનની આકાશ રાખીને હુ આ સદશના રહુ-મરપદ્યામાં ફરવા નીચું નથી તમારે કાષ જાનની ચિતા કરવાની નથી તમારું નામ જાણ્યા બાદ કાષ પણ જાનની મારા તરફથી દયાવાજ સરે, એવું તમે મનમાં પણ લાવશો નહિ.”

મુવતીએ જુઠું હાથ કરી ચમગ કઢાઈથી એ વાર મારા મુખ તરફ જોતા કહ્યું—“વિરે મુવક” દુર્ઘટના, વિદા, મોક, હુ બાદિ સડન કરવાની તમારામાં તામન હશે, પણ જાતની અદર મુ મુલકની દેક છડ એ તમે થાય છે ર-ગા તમેને નિરાશ નહિ કર.”

થોડા વખત થાન ઉભા ત્યા પછી મુવતી રેવી-મારું નામ જીવે.”

“જીવેને બેમમ.”

મારું આવે તો બેમમ કહો. મુવતીએ એક લાંબું નિશ્વાસ મળતા કહ્યું

“આપના પિતાનું નામ ?” પતિનું નામ પૂછવાનો તો મારામાં હિમત જ નહોતી

“પિતાનું નામ જાણવાથી તમેને મુ હાવે છે. મારા પિતાનું નામ જાણવાને માટે ઉત્તર નો નહિ-મારા પિતા મારા માર રોદમય પિતા જ નહિ, અનેના દર્શનાય મુ પછુ હા.”

“જીવેને બેમમ હવે અપની પામેથી રમ લઉ છું. અ નારી મહેરમાની દરી એટલા મે જ અ પછી અ જે મુખ-કાત થઈ છે આ મુખમાંની હમેશની યાદ ધી-અનિચિદન આપ આપી શકશે.”

મુવતીએ પેનાની આમળીમાય એમ અ હી બદાર મદારી મારી આમળીમા પેનાના મુદ્દ હાથ કાત કહ્યું—“તમારે તમે જ દુનમા દેશમ નાણા તાર અને ના ના દિગમના તમને યાદ આવે તમે આ મુવતીને જ તમ. મનના આવી

જરો, કે તમારો કેવી વિપત્તિમાંથી ઉપધાર થયો હતો, વળી તે સાથે તમારો ઉપધાર કરનારીની યાદ પણ તાલુ થશે. ગમે તેમ પણ તમે હવે ઉતાવળ કરો. હવે હું એકે પણ માત્ર પણ અહિં પોલી થઇ ગુફીશ નહિ.”

મેં પેગઝામાં પગ મૂકતાં પૂછ્યું:—“જુબેદા, જીવનમાં હવે આપણે દરીયા કયારે મળીશું ?” શું તમે કયારેય અવજરીયા જવાનાં છો ?”

“હા, પણ તમારી સુલાકાત થઇ શકશે નહિ કારણ કે, અમારા ધર્મશાસ્ત્રમાં મના કરેલી છે.”

“વાર, પણ અવજરીયામાં આપણે કયારે ?”

“પહેલાં તો અમે આલયમાર જઇશું. પણ આ વાત તમે શા માટે પૂછો છો ? લાગ્યેયો ત્યાં આપણે ઉપરિચિત થઇએ અને તમે મને જોવાની ઇચ્છા રાખો તો મને મદદ કરવાના સાગરમાં કુખાવી દેશો. એટલું જ નહિ; પણ મારો પ્રાણ જવાનો વખત આવી પહોંચશે. કાદેરી સાથે ફોષ મુસલમાન કામિની વાત કરે, તો તેને કેવી શિક્ષા કરવામાં આવે છે તે તમે જાણો છો ?”

“જાણું છું; પરંતુ ઉપાય નથી. તમારી અને મારી સુલાકાત-એમાં અદરશિયોને જ હાથ લેવો નોંધ્યો.”

“હા, કેટક એમ જ શરૂ; પરંતુ હું તમને પ્રાર્થના કરું છું કે, ભવિષ્યમાં જો કોઇ વખત આપણી સુલાકાત થઇ જાય તો તમે મને જોળખો છો, એવો ભાવ કયારેક બતાવતા નહિ.”

“નહિ, મારી જીવનદાયિનીનાં નામને જરાપણ કલંક લાગે એવું પગલું હું લીરશ નહિ.”

“જાવ, અદરશાતું નામ લઇ મેં બતાવી તે દિશાએ ચાલ્યા જાવ.”

મેં તેનો હાથ પકડ્યો અને મસ્તક નીચું નમાવી તેને ચુંબન લઇ, હાથ વધને ધન્યવાદ આપી પૂર્વાભિમુખે થોડો મારી મૂક્યો.

જુબેદા રૂતબ ઉભી રહી અને બન્ને હાથ ઉચા કરી મારી મંગળ કામના કરતી પુદાનો ઉપકાર માનવા લાગી.

થોડો ભરવેગે ચાલવા લાગ્યો. જ્યાં સુધી મારી દષ્ટિ પહોંચતી હતી, ત્યાં સુધી હું પાછો વળી તેના તરફ જોવા લાગ્યો. જુબેદા, પણ રમીર-ગંબીર બની એકાદસે મારા તરફ નજર રહી હતી. ઉમયે હાથ ઉચા કરી આખરી સલામ કરી અને મારા દષ્ટિપથમાંથી તે અદરશ થઇ ગઇ.

“વાંચક ? દષ્ટિપથમાંથી અદરશ થઇ, પણ શું મારા અંતઃકરણમાંથી અદરશ થઇ હતી ?”

અપૂર્ણ.

લેડીઝ સ્ટોનમ્

લખનાર— શાંતી રેવાશંકર મેઘલ

અથ લેડી સ્ટોનમ્ ॥

ગ્લે લોકિડ્ કરે પૅન્કીડ્ (પર્સ) જાલી (નેટ) વઢમુલી તથા ॥
અર્થે કંચુકિ યુજા યા સાંવે લેડીતિ વચ્યેતે ॥ ૧ ॥

ગળામાં ફોટાવાળી, લોકાટવાળી, હાથમાં મુલતી પાઈ (પર્સ) વળી, મોંઘા ઉપર માહડાની નળા જેવું ધોણું અથ કાણું નેટ બાંધ્યું હોય, અર્થાત્ જાતી ઉધારી રહે તેવું દેન કસકસવડ બહાઉલ ધારણ કર્યું હોય, તે પણ ખબા સુધીનું અથવા કાંઠા સુધીનું લાંબું ઝીણું તથા ગળામાં (મંદિર) યા ઘડું સંવાણું સંવાણું ધાસું હોય તે મિસિસ ને લેડી જાણવી અધિષ્ઠાન સ્વરાજ્યસ્વ. હી સ્વાતંત્ર્યમેતે રિપતા ॥

પુનર્વિવાહ કર્તો યા સા સાંવે લેડીતિ વચ્યેતે ॥ ૨ ॥

સ્વરાજ્ય મેળવવા-આપવા માટે પ્રમુખ રચાનેથી. જો મોટાં લાંબા ચોલાં લેકચરો (લેકચરો) કરી ઓઝોની સ્વતંત્રતા હોઠા માનનારી પતીથી જુદી પડી અને ત્યાં સ્વતંત્ર રીતે ફરનારી અને પુનર્વિવાહના ઇરાવ પસાર કરનારી અથ પુનર્વિવાહ કરનારી લેડી કહેવાય છે.

પતિ ન્યકવાલુ યા નારી ગૃહાદ્યત્ર ગચ્છતિ ॥

અત્ર્યત્ર રમતે નિચં સા લેડી ઉત્તમોત્તમા ॥ ૩ ॥

ધણી ઘેર હેમ યા તો નોકરી ગયો હેલ, તો પણ તે પડતો મુશી રજા ગર બરમાંથી ગમે ત્યાં જાય, ગમે તેની સા પુછી વાતો કરે, ફરવા ફરવા જાય, મોજ કરે, ધણી પણ ને કાંઈ કહી ન શકે, પરચુગે સાથે ધરમાં એકલી તડાકાથી વાં કરે યા (લવ) કરે તે ઉત્તમ લેડી છે.

કુશલા શદ્દ વાર્તાયાં પ્રહસચોપદેશિકા ॥

સર્વેવાં મત દાત્રી યા. સા લેડી ઉત્તમોત્તમા ॥ ૪ ॥

બોલવામાં ચાલાક હોય, બીજાને ખસારી કે ખસારીને સહેવાનો ઉપદેશ કરનારી હોય, બધાંએને મત આપનારી અંહિ-કુશલાને સ્વરાજ્ય આપવાનવેતોડ ફરતે કલાસોમાં દોડ્યા કરી દેણું દારિદ્ર દૂર કરી સ્વતંત્ર બનાવવા ધમપ્રજાઝ મારે હોય તે એક લેડી કહેવાય છે.

અપૂર્ણ.

ગુનો ફકાટ, તેનાં અંતરના અંકાર, તેના આનંદનો ટુફાર જો સંભળ્યો. કેવળ એ તેનું રૂપ ભેદ શક્યો નહિ.

તરૂણી કેવી હશે એ વિગતો યુવક પોતાના મન સાથે બેચાર કરવા લાગ્યો. હતા જેવી તન્વી, સુઝા જેવી રતોદારિણી, ઇંદુલેખાના જેવી અપરૂપ એ સુંદરી હતી ! તેણે અસમાવી રંગનું કસળી ઓઢણું ઓઢ્યું હતું. યુવાળી રંગેના પાંચળમે પહેર્યો હતો. જનન મંદેષી શોભામાં સુરમે આંખો હતો, અધરોઠ તાંબુલથી રાતાચોળ ત્યા હતો, ચંપકચુર જેવા બને હાથ ઉપર મહેરી લથાપી હતી. બનને ભમર સાદા ગેષ ઉપર કાળા રામધનુ જેવી લાખતી હતી, પીઠ ઉપર રેશમથી પથુ વિશેષ કામળ કાળા વેણી કુર્ચામાંના સાથે યુધી લીધી હતી. તેનું હાસ્ય જાણે દિવરખાને પૂરે હતું; તેની વાણી જાણે સીંધારનો અંકાર હતી. એ છવતી આનંદમુર્તિ હતી ! આમ હોવા છતાં તે બંદિની હતી, તેનું છવન જાણે કે રહસ્યથી ભરપૂર હતું.

તરૂણ યુવકે ધીમે ધીમે દિવાલ ઉપર આંગળી ઠોકી. આંગળીઓ ઠોકી તેણે એમ કહેવાની ઇચ્છા કરી કે, "હે સુંદર ! તું કોણ છે ? તું તરૂણી છે, એકલી છે-આ નિબુર સ્થળે કેડી થઈ પડેલા મહારો મુકાદુર પ્રેમ ફૂં તેજ આપીશ."

તરૂણી આંગળીઓના અવાજ સાંભળી સકી, પરંતુ તે એ સંક્રિત ભાષા ન સમજી શકી. તે કેવળ એટલું જ સમજી શકી કે, પાસેની ઓરડીમાંથી એક બાલુક તેને માટે ચિંતા કરે છે, એ તેને પોતાની કરવા ઇચ્છે છે એ તેની સાથે વાત કરવા ચાલે છે. તરૂણી કાન માંડી આંગળીઓના "ટક-ટક-ટક" અવાજ સાંભળવા લાગી. જેમ જેમ તે વિશેષ સાંભળવા લાગી તેમ તેમ એ અરપચ લાપાં રપચ થવા લાગી. એવા કાને એ લાપા પ્રણયસંગીત જેવી સાંભળાઈ. તેણે કાન માંડી સાંભળ્યું કે, એક ઉત્સુક હૃદય તેને માટે લલિતલલ્લ લલકારે છે. તરૂણીએ પથુ શરમ સકાચ તથા ભય ચિંતાથી ધુનતી કામળ આંગળીઓથી દિવાલ ઉપર મૂકુ આધાત કર્યો-એ આધાતમાં તેના પ્રાણનો સ્વપ્ન પ્રેમ વીણાની માફક વાગવા લાગ્યો.

આવી રીતે એ બનને તરૂણ પ્રાણ તેમનાં પ્રણયયાન રાત દિવસ અરરપરસને સાંભળવા લાગ્યાં.

ધીમે ધીમે એવી રીતે વાતચિત્ત કરવામાં તરૂણી હોચિવાર થઈ ગઈ, આમ છતાં દિવાલની પાછળ તેના ને રતેલી હતો તે તરૂણ છે કે રૂપ, કુંવારો છે કે પરણેલો તથા કયા ગુન્હાને લીધે તે કેટલે થયો છે એમાંનું કાંઈ તરૂણી જાણી શકી નહિ. તે કેવળ એટલું જ જાણી શકી કે, દિવાલની પાછળ એક પ્રેમિક પ્રાણ તેને માટે આકુળ બ્યારુળ બની ગયો છે, એ તેનો બધુ છે ? પ્રેમાકંકી છે ?

રાત પછી રાતના ઉભંગા કરી તેમની વચ્ચે ન સમજી શકાય એવી વાતચિત્ત ચાલતી હતી. કેદખાનાની નિસ્તબ્ધતા આવી રીતે સંગેસુખથી મધુર બની જતી હતી ! દિવાલની પાસે

બેસી આંગળીઓ ઠોકી વાત કરતાં કરતાં તરૂણી પોતાનું ચાકી ગયેલું મરતક દિવાલ ઉપર રાખતી હતી. એ પાંચરની દિવાલ જાણે કે તેના બધુની પ્રણયકામળ છાતી હતી. વિચારમાં વિચારમાં સુખના અવેશથી તરૂણીનાં બંને, તેના મંચાઈ જતાં હતાં.

વચ્ચે વચ્ચે આંતરિક સુખના અવેશથી તરૂણી હસી પાની હતી, મુઠ્ઠા પ્રીણથી સંગીત ગાતી હતી, આંખો ઓરડીમાં ધીમે ધીમે નાચતી હતી. આ આનંદના અશ્વતરપથી કારાગારના સ્વપ્નના કેડીઓની કુખ વેદના જાણે કે દૂર થઈ જતી હતી; હમસી પહેરગીરની નિપમિત કોરતાનો ભય થઈ જતો હતો.

એક દિવસે રહવારે કાંઈ એક કેડીએ જાળીમાંથી નજર કરી તો બહારના યોગાનમાં કાંઈને કમ કરવાની તૈયારી થતી તેણે જોઈ. એ પ્રકાર જોવામાં આવતાં તેનું મોઢું ઉતરી ગયું. હૃદય કંપી ઉઠ્યું પછી આંગળીનાં અવાજથી સ્વપ્નના કેડીઓ અરરપરસને પૂછવા લાગ્યા કે, "જે દલકામ્યનો છવ લેવાની તૈયારી ચાલે છે એ કોણ છે ?"

સ્વપ્નના કેડી પોતાને જ એ યમદુતનો માસ સમજવા લાગ્યા. સદુ પોતાના સોખતી પાસેથી છવટની જુદાપ લેવા-તૈયાર થયા. ધીમે ધીમે આંગળીઓના અવાજ બંધ થઈ ગયા. સ્વપ્ન સ્તબ્ધ થઈ ગયું જાણે કે કાંઈ જનપ્રાણી છવટ નહોતું; સદુનું એક સાથે જાણે કે મૃત્યુ થઈ હતું.

તરૂણીની ઓરડીની દિવાલ ઉપર તેના તરૂણ બંધનો આંધળીઓના અવાજ આજે ધણે કંપો લેતો. એ અવાજમાં બ્યારુળતા હતી; પહેલાંના જેવી પ્રેમવાણી એ અવાજમાં સ્થુટ થતી નહોતી; આજે જાણે કે છવન મૃત્યુની સમસ્યા હતી; પ્રાણની સ્વપ્નની હકીકત એક સ્વપ્નમાં કરી નાખવાનો પ્રયત્ન હતો. એ વાણી જાણે કે પાંચરની દિવાલને ભેદી નાખવા ઇચ્છતી હતી.

પોતાનો હૃદયમધુ હૃદય તોડી યું બોલી ગયો એ તરૂણ સમજી શકી નહિ, કેવળ તે એક યુનબનો તથા અતરના ઉંઝ જુખાંથી નીકળેલા નિઃશ્વાસનો અવાજ સાંભળી શકી. પછી સ્વપ્ન સુપચાપ થઈ ગયું.

ભયથી સ્તબ્ધ બની જઈ તરૂણી બેસી રહી. પોતાને બધુ પોતાને પુનઃ બોલાવશે એવી આશામાં તે વખત વીતાઈ જાયી; પરંતુ તેની આશા થવા થઈ. આખો દિવસ વીતી ગયો મત વીતી ગયો; છતાં પાસેની ઓરડીમાંથી કાંઈ અવાજ એક જાણે નહિ. એક પ્રકારની અજ્ઞાત આશાકાંથી તરૂણી અત્તઃ અધીર બની ગઈ.

એ વખતે બહાર પ્રવૃત્તિનું ઘુમવુંદાન ચાલુ થયું હતું વાણુ, વૃષ્ટિ, વિજળી, વજ વગેરેનું તાંકવદય પ્રવૃત્તિની ભયંકરતાનો ભાસ કરાવતું હતું. વાણુનો હાલકાર, વૃષ્ટિનું રંધન, વિજળીની જવાળા વળ્લોના આર્તનાદ એ સર્વ તરૂણીના હૃદય વિશેષ દુઃખી બનાવી દેતું હતું. તરૂણીએ બચિત ચિતે બ્યારુ

દેશી એક વખત ચારે તરફ જોયું.

અધારી ઝોરડીમાં તરૂંધી એકની બેઠી રહી હતી, તેના આંધા દિવસના સોળનીની, તેના સુખ દુઃખના સાર્થની તેને કાંઈ ખ્યાલ મળી નહિ તેણે, ધીમે ધીમે દિનાલ ઉપર આમળાઓ લઈ જોઈ, છતાં કંઈ પ્રત્યુત્તર મળ્યા નહિ તેના બહુએ તેને ત્યારે બહુજા ભાવથી બોલાવી હતી ત્યારે તેણે કાંઈ ઉત્તર આપ્યો ન હોતો એથી એને બહુ રોષ થયો તે નહિ હોય ?

પ્રારંભથી તરૂંધીએ પુનઃ ચેતાના સોળનીને બોલાવ્યો, પરંતુ ઉત્તર ન જ મળ્યો. દુઃખ તથા અભિમાનથી તરૂંધી નિઃશ્વાસ મૂક મૂક સતા સતા તેણે આકાશ પાતળાના વિચારો ક્યાં, ઉંઘાનો પ્રયત્ન કરવા છતાં તેને ઉંઘ આની નહિ કોનજીદમાં આવ્યા પછી આંજોર તેણે પોતાને એકલી અડુવી અડુભરી ! વારંવાર ફરીથી એક વખત સોળનીને બોલાવવાની તેને ઇચ્છા થતી હતી, પરંતુ વળી પાછું તેને એમ લાગતું હતું કે, 'ના, પહેલી કુ નહિ બોલું', પ્રથમ એ મહેને બોનાવશે તો જ હું બોલીશ.' પરંતુ આતુ, અભિમાન કયા સૂધી ટકી શકે ?

મજાનામાંથી છવગ મારી દિવાલ નજીક જઈ રહતા રહતા આખી દિવાલ ઉપર તેણે આમળાઓ ફોંટા એ મૂળ લાપાનો અર્થ એવો થતો હતો કે, 'હે બહુ ! તમે ક્યા છો ? મહેને એકલી રાખી તમે ક્યા જતા રહ્યા ? કહો-કહો, એક વખત એ મહારા આ પ્રશ્નનો ઉત્તર આપો !'

એ આનંદમયીના કશું રૂઢનથી આને આપું કેદખાતુ ચમકી ઉઠ્યું હાથ હાથ ! એ હારથ પ્રતિમાને આને ક્યા નિ દુરે રાખી ? સધળા કેડીઓએ આપો લુછી હવસી બોળની ચાલ પાછું ધીમી ચમક મઠ.

આનંદમયીના રૂઢનની વાત બાદશાહને કાને ગઈ આનંદિત બનેલા બાદશાહે તરૂંધીની ઝોરડીમાં આવી હમીને કહ્યું, 'સુદરિ ! મહેને લગે છે કે હવે તું મહારી ઇન્જને મોન આપીશ આટલા દિવસ સૂધી તહે મહારી સત્તાને હસવામાં ઉઘાળી દીધી હતી આને તારી આપોમાં આસુ ભરાઈ આવ્યા છે એ મહારે માટે ખુશી થયા જેથી ખચર છે સુદરિ ! કહે નેઈએ કે, શું કરવાથી તું રાજ થય તેમ છે ?'

તરૂંધીએ પૂછ્યું, "પરંતુ ઝોરડીમાં ને કેડી હતો તે આ છે ?"

"એ નથી"

"ક્યા ગયો છે ?"

"ખચર નથી"

તરૂંધીએ ભવા સકુચિત કરી કહ્યું, "હમણા એ ઝોરડીમાં કોણ છે ?"

"કાંઈ નથી"

"ત્યારે મહેને એ ઝોરડીમાં જ કેદ કરી રાખે"

આ વખતે બાદશાહે પૂછ્યું ભવા ચલાવી કહ્યું, "ચાલ" તરૂંધી બાદશાહની પાઝ પાછળ પાસેની ઝોરડીમાં ગઈ તો ઝોરડીની દિવાલ ઉપર લોહીના નેટા અલેશથી લખ્યું હતું કે,

"કચરે ! તું ને મહારી પાડોશીનું રોડ એક વખત જોઈ શક્યો હોય તો પ્રત્યક્ષ સૂધી દયામય અમલીશને નય વાદ આપત !"

(સંપૂર્ણ)

છુપી પોલીસના આવતા અંકથી

કુટિલાનું કારસ્થાન

એ નામની

બહુતા તરલકથાકાર—

વૃજલાલ બદવજી કંકરની

કસમથી લખાએલી

અદભુત ટીટકડીય વાર્તા ગર કરનામાં આપમે

જોઈએ તો—

૩ સવા સપ્તે તમારા તનમનો કુખી હાવન કરનાં બીજી મોહની રેર જોઈ જ શાસ્ત્રીય ઉપાયથી મુખી છવનની ચર્યાવત કરી જોડે.

પડીત પરિમલ (બોલિતિ પેલ) મેળાપ—૮ થી ૧૦ (૨૫) ધેન મિલ્લીની રાલ (માડુગા) છ આઈ પી આર. ૧૨ થી ૬ હરવના બીટકડીય નંદે ૧૧ ગાવપીલા (કુઆઈ) પત વચરાર માડુને કરે.

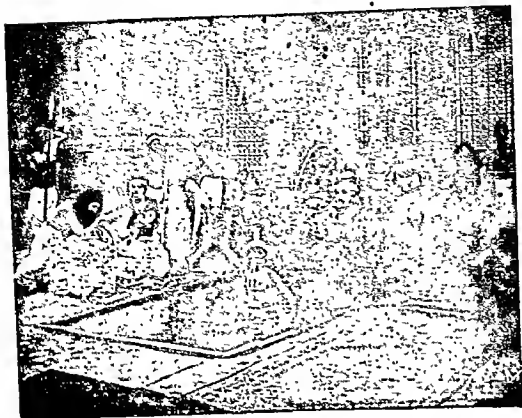
છુપી પોલીસ

વાર્ષિક લગાનમ-૨, ગુ વી પી સાથે ૩ ૩-૪-૦

લિદ બહાર ૩ ૫

લખો: મોજ-મગ્નહ કયાલય,

ખલાવ બી ડોમ ગીતગમ મુનલ ૪

સહમા પિક્ચરસની નવી આવનારી ફિલ્મ નીચનાં દૃશ્ય

એકલવ્યો રાજકુમાર, અર્જુન ગોધર્મ સહ અર્જુન રાજકુમાર-
લુહમ અન્નાય, વાસ, જુનમરો પ્રતી રલાં.

આ પ્રવાલે જ્યારે રાજા આજ્ઞાન મ.વાળી મેલીનીમાં
ફાસાઈ નિલાસ પર્વે વિચરી રહો દનો ત્યારે તેના મત્રી ચંદ્રુકે
રાજકુમારના અને રાજકુમાર પોતાને હસ્તપ્રત કરવાની પેટી કરવા
માંડી તેણે એક કુટીબ બાહ્ય રત્ની અને તે કાવત્રાનો મુજબ
નાયક રાજકુમાર કપીષ્ઠ ગદુ. દીકરને બનાવ્યો. દીકરના કાનમાં
કેર રેડી એવો ઉરકેયો કે તેણે પોતાનાં ગદુ રાજકુમાર મરી

નાંખવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી.

બીજી તરફ માયાએ ક્યોયું કે રાજકુમાર હૃદય પર દગ્ગ રાજકુમાર
ફાસાઈ અને રાજકુમાર મટેના પ્રેમનો પ્રત્યાવ પડતો હતો.
તેથી એ બે કંટોટો • પોતાના માર્ગમાંથી વેળા
કરવાની યોજના તેણે ધરી. પોતાની મુગદ પાર પડતાં
દર્શીઆરીની શોધમાં પ્રથમ તો તેણે રાજકુમાર નુર્મલેસીત ઉપર
પોતાની મેલીનીયું જગ જગમાન્યું પણ ચાલાક ઉપર તે
મોહનગમન ન ફાસવાથી ચંદ્રુકના અજરસક 'મનાઈ'ને કાવત્ર

બીજી નકાર ઉભી થઈ. સિરાજ-ઉદ-દૌલાનો પિતા જમૈયુદીન
પટ્ટણી યાસકે હતો. પટ્ટણીના રાજ્ય હદમાં સમરોરમાં અને
હારમાં નામના બે પિંદોલી પટ્ટણીની જગીર હતી. તેમને વસી-
યત કરવા જમૈયુદીને પટ્ટણી આવાવા નિમંત્રણ મોકલ્યું. તેઓ
આવારમાં હાજર થયાં અને નગરમાં આપણા પુત્રજી નગરી
જયેતુજીન સામે બેઠા. અને એકાએક તબારા કાઢી જમૈયુદીન
પુત્ર ધણી જીતી કરી નાંખ્યું. હાઈ અહેમદ (સિરાજનો
દો) એકધોળે દાણ કેદ પકડાયાં, અને અપમાન અને
પણ દુઃખ ભોગવી કેદમાં જ મરણ પામ્યાં. આલચીખાનના
પ્રેમ પુત્રી અમિતા બેગમ અફઘાનેને દાણ કેદ પકડાઈ. પાંચળી
જો આ સમાચાર રાજધાનીમાં પહોંચ્યા. નગરને સરદારોને
ચેલાવ્યા. મીરમહમ્મદે ફરીયા સેનાપતિપદે નિયુક્ત કર્યો. અત-
દિવા પશુ તરવાર લઈ હાજર થયા. અને જેણે પવિત્ર કરાનાના
રોજન લઈ જાનનસાર કરવાનું વચન આપ્યું. પિતા કુર અફ-
ઘાનેને દાણે માયાં ગયા. પિતામહ કારાવાસમાં લાંછના ભોગવી
તાપાણુ થયા. માતા અફઘાનેને દાણે બરિની યાત્રા આ સમાચારથી
ગાળક સિરાજને પ્રાણ કંપી ઉઠ્યા. માતાને કારાખરમાંથી છોડા-
વા માટે તરવાર લઈ માતામહની પાસે ગયા. નગરની સૈન્ય
દુસ્તરો સામે કુચ કરવા લાગ્યું.

અફઘાનેએ બિહાર છૂટી, તેમાંથી મગેશ પૈસાની લાલચ
ખાધી મરાઠાઓને મદદ માટે બોલાવ્યા હતા. મરાઠાની ફોજ
લાલની આશા ભેદ પટ્ટણીના તાકે વળી અલિદીખાનને આગળ
કંપી ભાગ્યજીવ આગળ મરાઠી ફોજ પર આક્રમણ કર્યું. મરા-
ઠાઓને લાગ્યું ન હતું. જંગલને વચ્ચે તેઓ નાસવા લાગ્યા.
નગરની સૈન્ય મેજિરમાં આવી પહોંચ્યા. રસ્તામાં એક હત
પકડાયો તેની પાસેથી એક કાગળ મળી આવ્યો, જેમાં અવા-
કેશાએ અફઘાનેને સકાષ કરવાનું સ્પષ્ટ રીતે લખ્યું હતું.
સિરાજ કાઢીથી ગાંઠી બની ગયો. પશુ નગરને તેને સમજાવ્યું કે
એકજીવે કેવળ હાજર અફઘાનેને હકથી તારી માતાને છુટકા
કરવાનું છે. સિરાજે માતામહની અગાધ વિશ્વાસ્ય કરી.

વાંદના વિરતીજી મેદાન આગળ નગરની સેના આવી
પહોંચી મરાઠી સેનાએ પણ અર્ધાં આવી યુગમ કર્યો હતો.
સન્નુએ અફઘાન, બાલુમાં મરાઠી સૈન્ય હતું, અલિદીખાને
પ્રથમ યુદ્ધમાં સરદારખાને માર્યો. સમરોરમાં ફોજ લઈ આગળ
વધ્યો. જમણા પડખાના સૈન્ય પર અને કાળી તરફના ફળ પર
એક સાથે આક્રમણ કરવાનું નગરને શરૂ કર્યું. આ લાગ
જેકે મરાઠાનું સેના હુમલા માટે તૈયાર થઈ. રથપુર સિરાજે
પોતાના નાનાની બધ્ધ ભેડ. નગરની સૈન્ય જેરીને આગળ વધ્યું
હતું તે ફોને ભેડાં તે નાલ પામે તો તેમાં નવાઈ જેવું ન હતું.
કાણકે બે સૈન્યની વચ્ચે સુડી વચ્ચે કોપારી કપાઈ ભય, તેમ
સૈન્યને કપાઈ મરવાના ભય હતો. સિરાજે મરાઠાઓપર હુમલો
દેવા દાદાની આત્મા માગી, પણ રંગીન-મત અલિદીખાને
જી માન્ય રાખી નહિ. સદ્લાખ્યે સમરોરમાં દો પોલીસ પડ્યા.
દો પોલીસે તેનું માંડ્યું કાળી નાંખ્યું. અફઘાનેના નાસવા
લાગ્યા. અફઘાન સંદેશમાં ટપા. અમિતા બેગમનો છુટકારો

થયો. નકાઓ જીંમમાં આનંદ થયો. સિરાજને પટ્ટણીના
નગરના જાહેર કરામાં આવ્યો.

આમ થોડો સમય વહી ગયો. સિરાજે જેણે કે પૂર્ણિમાના
મહેસાર ફેશદ અદમરના અધિકાર છે. નવાઈ અને નગર
દત્તક દાકામાં મનમન્યા રૂપિયા ઉઘાડે છે. વિચારસાધનકે
મીરમહમ્મદ સેનાપતિની પદો ભોગવે છે. માત્ર હુંજ નામનો પટ-
ણીનો નગરનું છે. પટ્ટણીનું દ્રવ્ય અફઘાને પડી ગયા છે અને
અમદાની જાનરીયામ ભોગવે છે. આ અવસ્થા સિરાજને, પકડ
પડી નહિ. તેણે દેશ અમલને બદલે મુરિદાણાથી કુચ કરી.
અલિદીખાને મેદિનીપુરમાં હતો. રોકનાર કોઈ હતું નહિ. સિરાજ
પોતાની મિત્ર પત્ની જીત્તિનસાને લઈ ખડાર પડ્યા. પટ્ટણી
આવી પહોંચ્યાં તેણે જાનરીયામને કહેણ મોકલ્યું કે "પટ્ટણીના
નગરનું હું છું. આપ મારા પતિની મિત્ર માત્ર છો. ખને, મારા
રાજ્ય સોંપી દો" જાનરીયામ જારે વિચારસૂત્રમાં પડ્યા.
કારણ કે સિરાજની તબ માને પંદર વર્ષની હતી. રાજ્યની
લગમ સોંપે અને કંઈ અનર્થ કરી બેસે તો હુમ્મદારી
કાળી જાનરીયામે મેદિનીપુર માલુસ મોકલી ખવર આપી.
અને દુર્ગના દરવાજા બંધ કર્યા. સિરાજનો કોઈ ભયુષ્ટ ઉઠ્યો
નગરની આગળ વગર દુર્ગ બંધ કરવાની જાનરીયામની મલક!
સિરાજે પોતાના દાદાને એક કોષપણું પત્ર લખ્યો. નગરનું
અલિદીખાને પણ બધ્ધ કરી કે જાનરીયામને દુર્ગદાર ઉધા-
રવાની આત્મ કરાને બદલે સિરાજને ઉપદેશપણું પત્ર લખ્યો
કે જેના અંતમાં કારસી લાવાના શરૂ દેના કે—

માછ કે પારે ચાદાલ અન્દર ખોલો પોરન, ન

ગાફિલ કે ચાદિ હરત કાછલર અન્દર દેસન!

હરણ કલામન હ વ અં કામન ન અન્દ,

છ કોરતા દુરમનાં વ કોરનામે દેસન."

સિરાજે કિલ્લા પર જોતાની વર્ષા શરૂ કર્યો. કિલ્લો સર થયો નહિ.
સેનાને સેનાપતિ મદદીકલર મરાઠાં તેની સેના ભાગ્યજી લાગી. સિરાજે
એક યુદ્ધમાં આગળ લીધો. નગરનું સમગ્ર લખીને બેસી રહ્યા
ન હતો. મેદિનીપુરથી પટ્ટણી આવાવા તીકણા યુદ્ધો દેનો નગરનું
પટ્ટણી આવી પહોંચ્યો. આવાના જ કિલ્લાના દર ઉપરનાં. સિરાજને
લોભ કુચ જોઈ આનંદ પામ્યો. પટ્ટણીમાં દરખાર ભરી
સિરાજને બજાળા બિહાર અને આરિસાના યુવરાજપદે અલિદીખાને
કર્યો. સિરાજ સંદેશ થયો. માત્ર નગરનું વિચારસૂત્રની કોરો,
રથાઈ અલેખ વણિકના વિના પડવાને પેપાર કરનાર મુનિગો,
નગરના સ્થાણો સરદારો અને શેઠિયાઓ, માત્ર સંદેશ થયા નહિ.

* જે લોકો ધર્મને માટે લશ્કરમાં ગયા આપે છે-આત્મે-
તસ્ક કરે છે, તેઓ જૂની નગર છે કે સંસારસમરમાં જે
રતેદના અપાવાર સ્થળ કરે છે, તેમ વાતચીત રીતે પીર છે
આ જાનેની દુષ્ટતા અતોલ અને પરીક્ષમાં પણ પકડે શકતી
નથી. ધર્મધરી નગરે રતેદને દાણે નિહલ્ય થય છે ભોલે. અમારી
વીર પોતાના આત્મીય રતજાતોને દય, નેમના દંડીજાને રત થય છે.

આજ-કાલનાં નાટકો

સિરાજ-ઉદ્-દૌલા

રા. રમણીક અ. મહેતા.

(૮)

જે સમયને લઈને અને પાત્રોને લઈને 'સિરાજ-ઉદ્-દૌલા' ના નાટકની રચના થઈ છે, તે ભારતના ઇતિહાસમાં એક મહત્વનો સમય લેખાત છે. મોગલ ગૌરવવિ અસ્તમિત પ્રાય હતો. મોગલ સામ્રાજ્યના કેટલાક ભાગના સુબા સ્વતંત્ર થયા હતા અને બીજા તેમનું બેંધ સ્વતંત્ર થયા પ્રયાસ કરતા હતા. મોગલ સમ્રાટની સત્તા નાભી ન હતી. કપટનીતિપ્રવિણ અંગ્રેજ વહીષ્ટકોએ બંગાળમાં ત્રણ કેટલો કેડી નાંખી હતી અને ૩૪ ગામ ખરિદ કરી પગલાર થયા પ્રવળ કરતા હતા, પરંતુ તેઓએ ગામ ખરિદ કરવાના કાર્યમાં સફળતા મેળવી નહિ. વલદા અને ફ્રેન્ચની સત્તા નષ્ટ થઈ ન હતી. દક્ષિણમાં મરાઠાઓની સત્તા બળવતાર થતી જતી હતી.

આ સમયે બંગાળમાં ધર્મપરાયણ પ્રમદંજક અલિવર્દીખાનનું શાસન હતું. નવાબ અલિવર્દીખાનને ત્રણ કન્યાઓ હતી. આ ત્રણે કન્યાઓને તેણે પોતાના સહૈય દાણ મહંમદના ત્રણ છોકરાઓ સાથે પરણાવી હતી. તેની એક કન્યા આમદુલ્લાખેનને એક પુત્રનો જન્મ થયો. જે દિવસે જન્મ થયો તે દિવસે અલિવર્દીખાનને પટનાનો શાસનભાર પ્રાપ્ત થયો. આ શુભ પ્રાપ્તિને લઈને તેણે તે પુત્રને પોતાના બોયે લેવાનો વિચાર કર્યો અને એજ આમળ જતું ભારતના ઇતિહાસમાં 'સિરાજ ઉદ્-દૌલા'ના નામે મરાહર થયો. સિરાજ બાલ્યકાળમાં ધણુ લાડમાં ઉછર્યો. અલિવર્દીખાન નવાબ જાણી તેને કેટલાક કુશરકાર લગાડ્યા. વિદ્યાસિતાનું ખીરોપાપુ. તેના સાથીદારોએ તેને અકુરિત કહ્યું.

સિરાજે યુવાવસ્થામાં પાઠાપચ્છ કરતાં રાજધાની નિકટ બાગીચીના પશ્ચિમ કિનારે એક પ્રમેદ ભવન 'પદાશુ' આ પ્રમેદભવનનું નામ 'હીરાગ્રીવ' હતું. આજ હીરાગ્રીવમાં 'સિરાજનું' સિદ્ધાસન રચાપિત થયું હતું. આજ હીરાગ્રીવમાં વિદ્યાસપાનથી મીરજાદરે કપડી કલપવની સડાધથી પોતાને ગાયે રાજચુકટ ધારણ કર્યો. હતો. આ પ્રમેદભવનમાં સિરાજ પોતાની વિપવલાસા વૃત્ત કર્યા લાગ્યો. કુશંગીએ એકા થયાં. મોગલિલસની ધારા વહેવા લાગી. બાદમાં એક દિવસે સિરાજે પોતાના દાદાને (નાનાને) અમિર હેમરાવો સાથે હીરાગ્રીવમાં પ્રવ્રારના અને તેને નિરખવા આમંત્રણ મોકલ્યું. નવાબ અલિવર્દીખાનના અનંદનો પાર રહ્યો નહિ. તે અમિર ઉમરાવ અને રાજાઓ સાથે હીરાગ્રીવમાં ગયો. સિરાજ તેમનું સ્વાગત કરવા લાગ્યો. કોઈ મહેલની કાઠીયરી બેઠા પાસે: કોઈ સધન લગાડુંજમાં આરામ લેવા લાગ્યું. આમ રાજાઓ હતા તેઓમાં સિરાજે ચાલાકી કરી રૂંધ મતામદને

દરબારીઓથી અલગ કરી એક ઓરડામાં પૂરી દીધા. પોતે ઉભો ખડાર તાળી વગાડવા લાગ્યો. રૂધ નવાબને પ્રથમ વિનોદ લાગ્યો, પણ જ્યારે સિરાજે કોઈ પણ પ્રકારે દાર ડ્યું નહિ ત્યારે સિરાજને મુદ્દ કપડા આપવા લાગ્યો. પૈત્ર અને માતામદ વચ્ચે વાદવિનોદ થયો. નવાબ સાથે આવનાર નવાબની મુક્તિ માટે પાંચ લાખ રૂપિયા આપ્યા. સિરાજે મળવાથી આજથી તેનું નામ મનકુશરજ રાખ્યું.

અંગ્રેજ ઇતિહાસ લેખકોએ જ્યને તેનું અંધ કરનાર લેખકોએ સિરાજને અધમ, પાપી, નીચ પ્રતિભા અને કાપર ચિતર્યો છે; જ્યારે ખરી બીજા તેથી વિપરીત છે. એ 'સાયર હજ મુતાફરીન' નો લેખક અને બીજાએ મુક્તકે રચીકર કરે છે. જે સમયે બંગાળની નવાબી આલમદીખાં: હાથમાં આવી તે સમયે દેશમાં નવો ઉપદ્રવ ઘડે થયો હતો. મદારાહ્ સેના દેશમાં પ્રમથુ કરી છુટકાટ કરતી હતી અને સરદેશુબી ઉધરાવતી હતી. મદારાહ્ સેનાની સામે થયા તેમને રોકવા પડ્યા અને મહાનદાના સંગમ પાસે જંગની પાસે ગોવાપાટીમાં હાથથી નખાઈ. નવાબને નવંભર આરામ તો દુર રહ્યો પણ સત્તા ચિંતા અને શ્વસમાં ગળજી પડ્યું. ભારકર પડિત મદારાહ્ દળ સાથે બંગાળમાં દાખલ થયો જ્યારે બાલાજ પેશવાનું સૈન્ય બિહારમાં આવી લાગ્યું. ભારકર પડિત રાષ્ટ્રોઈ મોસલેના સેનાપતિ હતા. આમ બન્ને પ્રમથુ કશરોની સામે થવામાં નવાબે ચતુરાઈ વાપરી. કુપ્રીક્ષી ભારકર પડિલે અને તેના સૈન્યને પંરાસત કહ્યું. એટલામાં એક બીજા મુસિમર આવીને ઉભી થઈ. નવાબના વિદ્યાસપાન સેનાપતિ મુસ્તફાખાંએ નવાબ સામે બંડ કહ્યું અને તે બંડ નવાબે સમાવી દીધું ત્યારે તે આદ દમરના સૈન્યને લઈ પેશવાની મદારાહ્ સેના સાથે મળી ગયો. કામ ધણું વિકટ થઈ પડ્યું. ઇ. સ. ૧૭૪૭-માં પોતે દેશનો બંદોબસ્ત કરવા રહી પોતે પોતાના બનેલી મિરજાદરખાંને સેનાપતિ જનારી મરાઠાઓની સમેલરકે લઈને મોકલ્યો. તે લરકર લઈ મેદિનીપુર મુખી આગ્યો અને ત્યાં આગ્યે આગેદ પ્રમેદભાવ પડ્યો. આ સમાચાર નવાબને કાને પડતાં તેણે અતઃઉદ્ભવા નાનાના બીજા વિદ્યાસ સામે રજીકૂશળ સેનાપતિ મોકલ્યો. અતઃઉદ્ભાએ મીરજાદરને મદદ કરવાનું તો પડ્યું મુક્યું એટલુંજ નહિ પણ મીરજાદરની સાથે મળી તેણે નવાબ અને માદી પરથી ઉઠાડી મુખી, મીરજાદરને પટણાને નવાબ કરવાનો અને પોતે બંગાળના નવાબ બનવાનો તાગડો રચ્યો. આ સમાચાર અલિવર્દીખાનને મળતાં પોતે જતે માલ્યે સમે બંડખોરોને દાવાવવા ગયો. બંડખોરો સમજી ગયા કે આપણું કંઈ વળશે નહિ, તેથી તેઓ નવાબના ચરજીમાં પર મુખી તેને શરણ થયા. અલિવર્દીખાનના સ્વભાવ દવાણું હતો. તેણે બન્ને જીજીને માદી આપી. પણ બન્નેને સેનાપતિના પદ પરથી દૂર કર્યાં. મીરજાદર પર આ સગતી અસર થઈ નહિ. તે રાંજખાનીમાં આવી ફરવા લાગ્યો. તેને તેની નિઝાતેના દિસાજ આપવાનું ફરમાવગમાં આપ્યું, પણ, તેદ્દખારમાં દાખરસાય રાતો ફ આ પદના બનાને ઝાઝો વળન થયો નહિ એટલામાં

નવી વધાઈ ! નવી ખબર !

ખાસ સિનેમાના શૌકીનો માટે

છપાય છે ! છપાય છે ! ! છપાય છે ! ! !

મોજ-મજાહનો ત્રીજા વર્ષનો

ખાસ સિનેમા અંક

જુદા જુદા વિદ્વાનોને દ્વારે લખાયેલા સિનેમા સંબંધીના લેખો,
રસુલ સ્કેચો, સિનેમા સંબંધી ટૂંકી વાર્તાઓ, ચિત્રો,
નટ-નટીઓનાં છવન ચરિત્રો વગેરેથી

સુશોભિત દળદાર અંક તમોને

ખુશ ખુશ કરી દેશે

જાહેર ખબર આપનારાઓને

અપૂર્વ સંધિ

પૃથ્વી પરનું વીમાન—

“સ્પીડીંગ સાઈકલ”

૪૫ વરસનો આ લાઈનનો અમારો અનુભવ સાઈકલ અને તેને લગતો છુટક સામાન મળવાનું ભરોસેદાર ઠેકાણું.

ચાણનાંસા. એન્ડ કું

૪૩૨-૨૪ દાસખાતેવી રોડ મુંબઈ
(મફત મળતું ફેરવેગ મંગાવી જુઓ.)

પુલ જન્મના બેર ભાવે ભેગી થયેલી નીપટી

અસુખ પોષનદરત, વતની પ્રતીષ્ઠિત લક્ષ્મીપતી કાપડના વેપારી ઠા. હેમરાજ ગ્રેમટની વિધવા અને ઠા. રણછોડાદાસ માધવરાઈની દીકરી નામીચી નંદુઆધુનાં પ્રપંચી પાઠશાળા સમીપ રોડા સાથે રહીથી વાર્તા એક લાખ પચીસ હજારની દોલત શુભાચ્યા પછી.

દોરો.

હી આશ ધારીને; કૃષ્ય જીડાની કરનારી; માયુ થયું ધરણી ધરતું, એ કુદરતની બલીદારી.

અરા બનેલા બનાવની સાગી વાર્તા

નિઃભાગી ગુલામ અને નવી વાદીની નામીચી નંદુ કીમત માત્ર અર્ધ જેટલીજ હ આના વી. પી. પોસ્ટેમ્પી ત્રહાઆના લેખક પ્રદાશક અને વેચનાર લાકુતી હુવાત્તી માયુનાં રોડલો વાણીચી જમાણ

જે. માસતર

ધી માસતર વેચ કંપની હુપેશ્વર મુંબઈ ૨ તમામ જીએમએ પાસે મ થો

“ફેટોગ્રાફીનો પુંડાતો પવન”

અમારા નિશ્ચામુ કેમેરા વડે તમે સારા ફેટોગ્રાફ પાડી શકો છો

નાના “ફેટાગી” રીફ્લેક્ષ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ માં મળે છે. શિખતાસઓ માટે અનુભવ !

ધરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાથેના “ફેટાગી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર મળે છે આખા રોટની કીમત રૂ. ૨૮૫૦ જાળવેને આનંદ આપવાનું મુખ્ય સાધન !

વળી

“ઝાઈસ”ના દુરબીનો મળી શકશે

અ જોજ લખો—

ફાન્ટીનેટલ ફેટો સ્ટોર્સ

૮૦-૧૪૩, ફોર્નબી રોડ, ફેટ—મુંબઈ.

જોઈયે છીયે.

રૂ. ૧૫૦૦, રોકનાર

ફીલમ કંપનીના ધંધા માટે

સ્લીપીંગ યા વર્ડીંગ પાર્ટનાર-લેલાય શોખીનો અથવા દલાલોએ તરફી ન લેવી

વધુ માટે પત્ર બેંચાર કરો.

Z/O મોજ-મળ

ખાતા બીહાંગ ગોરગામ

ખરમા (રંજુન)માં ખતતાં દેશા ચિત્ર “દાનપ્રતાપ હા નુરનીમોતી”

દર માર્ગે એક નવું ચિત્ર તૈયાર થતું રહેશે.

જીકિંગ મટે લખા:—વી આર. મહેતા.

સીનેમાને લખતા તમામ } ડ. ગીરાન બીહાંગ
રસાખાના વેપી } ન્યુ ચરનીરોડ મુંબઈનાં ૪

તમે અજબ થશો તેમાં નવાઈ નથી!!

સ્વર્ગ સુધી પહોંચી સીડી જોશો—તો

તમે પણ દેરત પામશો અને કરેશો—કે—

શાઓશ ! બાણાવંળી અર્જુન—ખુબ કરી—

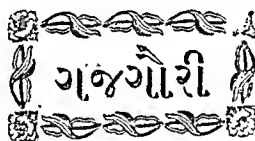
સીડી પર સ્વર્ગમાં
જતો લીમ

નારદજીની
નારદ વિદ્યા

કેકની ઔરાવત
મો
લીમતું પરાક્રમ

મહારાષ્ટ્ર ફીલ્મ કંપનીની પૌરાણિક નવી ફીલ્મ

શનીવાર તા.
૨૭ થી ૨૯

મહારાષ્ટ્રની ફીલ્મ એંગ્રે
વધારે લખવા જરૂર
ન હોય.

નાયના શોખીનો ! આતો દલાપૂર્ણ નાય તમેએ આજ દિવસ સુધી
ક્યાંઈ પણ નથી જોયો એ ખાતરી માનજો

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

ટુંક વખતમાં આવે છે.
સરસ્વતી ફીલ્મ કંપનીની
સાતિ સંરોજ યાને
શીયળની દસોડી.

આવતા શનીવારથી
લક્ષ્મી પીકચર્સની બીનદરીક ફીલ્મ
નીરા યાને સુંદર નાગાણ

ગઈ કાલથી ચાલુ થઈ ગઈ છે.

શ્રી શારદા ફિલ્મ કંપની કૃત

વસંત બાળા

ઈશકે હકીકી ! ઈશકે જહાંગીરી ! ઈશકે ફકીરી ! બતાવતી દિલ-ચરુ-કહાણી.

પ્રેમનો વિકટ પંથ, પ્રેમીઓના હૃદયની દર્દભરી, જગરને

હલાવી નાખનારી પ્રેમ કહાણી.

તે સિવાય ખાસ લેખીના તહેવારો માટે હોશીની મોજ

કૃષ્ણ સીનેમા—દુઆશ થીએટર

ભુદ્ધીંગ માટે લખો—મેસર્સ મયાશંકર ઠક્કર એન્ડ કું.

૪૭, એ. એપોલો સ્ટ્રીટ--કોટ મુંબાઈ.

મુદ્રાણ—પેજ નંબર ૧૬ ની બીજી કાલમમાં ૧૧ થી લાક્ષ્મીના છેલ્લો ચબ્દ 'વીર' ને બદલે 'વસંત', લખાયો.

જા પત્ર તંત્રી બચ્ચંકર જોડીદાસ દિવેદીએ મુંબઈ, ગીરગામ ખાતાવ મિલકતમાં મોજ-મગદ બિન્ટીન પ્રેમમાં જાપી તેજ સ્થાયી પ્રગટ થયું છે.

વર્ષ ૨૦૧૭. અંક ૪૮ તા. ૭-૨-૨૧
 ક્રમ ૬ આનો બહારગામના આનો

વર્ષ ૨૦૧૭. અંક ૪૮ તા. ૭-૨-૨૧
 ક્રમ ૬ આનો બહારગામના આનો

મીઠા-મીઠા

સામોઆની ગ્રામ્ય મુન્દરી

સ્ત્રી લો' એનું નામ, જે 'કરે મરદોના કામ!

જાનીવાર તા. ૬ હીં માચ થી અમારા સ્કીન પર વ્યાધુ વયેશી

૩૧ ભાગની સંખ્યા સવાર આ હંફતે
પાથે સીરીયલ ૭ ભાગ

તમે જેસો તો જરૂર જ તમને અમેરીકાની ચચળ તાઝર્ન ન

પાથેની ખરી માટે ઉપલો વિચાર
મગરૂરી રૂથ રોલાન્ડ બાંધવો પડશે

એમ તો માસ તથા ગણાનું દરક કામ જોવા લાંચક છે પણ આ સીરીયલમાં તો તેણીએ સમજાવે છે તોડ્યા છે.

इथनां सारथो महद्गुरुः इथना आशके ज्ञानिसार

આ બન્ને પુત્રો ત્રણની સાથે મળીને જે કામ કરે છે તે નહિ જેલુ એ ચોક્કસ મેલામાં
મોહો આનેદ જાણતો જેલુ થયો !

સાથે-થે, ભાગની પાથે કોમિક

વખત -પાા ૭, ૮ાા રૂના રાની રાિ ખામ એવ ગા રાગે

भा. ३ :- ३, ३, ॥ ॥ ॥

ગણેશ સીનેમા સેન્સટર્સ પ્રા. લિ.

દાગણુ વહ 'ટ']

રવિવાર તારીખ ૭ મી મર્ચ ૧૯૨૬

[૫. ૨. ૯૯. અંક ૪૮.

આ અઘવારીમાં પ્રસિદ્ધ થતી વાતાઓનાં પાત્રો કલ્પિતજ દોષ છે
પ્રાપ્ત હવેતે વ્યક્તિ પરથી ઉપજતી કાલેશ નથી. અ. આ. મ.

“મન વગરની મોજ”

વિચિત્ર ઘટના વિદ્યાની, વિષ વિષમતાથી વ્યાપ્ત છે.
વિષેકથી સુખ ના રખાયો, તો જીવિ છે શું કામની ?
રસપુણું વાની પીરસી, રંગ કનક પાત્રો વિષ,
રસી નહિ જન્મારને તો, વાની તે શું કામની ?
ઝાંઘણી વધો કુળવંતની, બહુ સૌંદર્યતાની પુત્રી,
ઝાંઘાંમાં કુશળ નહિ તો, કામિની શું કામની ?
પ્રારબ્ધના સંસ્કારથી, સંબંધ ત્યાં બંધાય છે,
પેસા અને સ્વાર્થ તણી, વકરાર તે શું કામની ?
સત કર્મના સચોટથી, આવી લગે હા માનવી,
સમજ લલાલ ના કરી તો, જીવિ શું કામની ?
પૂર્વ સચિત પુણ્યના ફળથી, મળ્યો નર દેહ તો,
લાલે ન લાકિત આદરી, ધરી દેહ તે શું કામની ?

જે. માસ્તર.

જુ બે દા

અથવા

રહસ્યમયી રમણી

મકરણ ૫ મું.

ચર્ચના વિષયથી પ્રત્યેક પરે વારજ કરતો દુ-
સહનના રજુ પ્રેરણા આગળ લખવા લાગ્યો. મર્યાદા થતાં
વેળામાં ચાલવાની રક્તિ રસી નહિ. ક્યાં આશય થેતો તેની
વિલામાં દુ-પડ્યો. થોડે દૂર જતાં ખલુરીનાં ટુકેલી એક
નદની કાઠી પાસે જાતી પહોંચ્યો. આ સ્થળે મેં વિશ્રાંતિ
થેતાતો વિચાર કર્યો. અખ પરથી ઉતરી મેં તે જગ્યામય તજ-
કુંજમાં પ્રવેશ કર્યો ત્યાં ભેરી વેળા પરથી આમાન ઉતારી
ફાળ્યો ખોલી જોતાં મારે મન પ્રસન્ન થઈ મડું અને ધરેલા
પંથ પરિચયની અસર નીકળી જઈ આમણી એક નાની થેરીમાં
પાણી ભરેલું દડું, જે પાણી તે વખતે મને અમુનનુમ્મ લાગ્યું,
તે સિવાય બીજા બે થેરીઓ તોમાં હતી. એકમાં અવગ્ન્ય અને
બીજા રેપરી તારથી બાંધેલીમાં કાન્સમાં મુલયિત રત્નનુમ્મ
તથા એક પત્ર હતો. આ પત્ર એક નદના કાળા પર લખ-
વામાં આવ્યો હતો. વિરિમન જાતી મેં તે પત્ર ખોલ્યો. પત્ર
મેનસીલથી અરબી શબ્દોમાં લખેલો હતો.

પત્રમાં શું લખ્યું હતું ? મરી મુલા-તેવાને, થીસરી નર્મ
દુ-તે પત્ર પાનપૂર્વક વંચવ લાગ્યો. પત્રમાં લખ્યું હતું—

“ હે વિધર્મી મુસાફર ! તમારા દુઃખદ પ્રદર્શનમાંથી તમારો ઉત્થાર કરવાને જરા પણ મારા તરફથી મદદ થઈ તે માટે હું અદલાતો આભાર આપું છું. તમે અને હું જુદા રેલમાં છીએ છતાં ભવિષ્યમાં આ અદલાતિનીના ઉત્થાર માટે કોઈ દિવસ ઉપકાર કરવાનો વખત આવે તો મને બૂમરો નહિ. હવે પછી કદાચિત તમારો અને મારો મેળાપ થાય તો યાદ રાખજે કે, તમારું નામ આવીન છે. ધર્મરતી દલાતો પાર કોઈ પામતું નથી. તે તેને નિરાપદ જગ્યાએ લઈ જશે.”

પત્ર વાંચી હું વિચારમાં પડ્યો. પરંતુ આમ વિચાર કરી ચાલે એમ નહોતું. પેટમાં બૂમથી ખાડો પડ્યો હતો એટલે થોડીક ખજુર કદારી ખાતાં ખાતાં વિચારવા લાગ્યો:— “ આ સુવર્ણ કેટલી બધી દાનુ છે. સ્વધર્મ-સ્વગતિ નહિ હોવા છતાં-દર્શનો માટે દૂરની એક અપરિચિત વ્યક્તિ માટે દિવસમાં આટલી બધી કશ્ચા રાખવાવાળોને ધન્ય છે. પોતાનાં જીવનને સંકટમાં નાખીને પણ પોતાનો અર્થ, ખાર સામગ્રી અને ભવિષ્યના ઉપકાર માટે પૈસાની મદદ કરી તે તેના મહત્ત્વ હૃદયની સાક્ષી પૂરે છે. આ રૂપવાન મર્યાસિના કોણ હોવી જોઈએ ? ભવિષ્યમાં ‘યુ’ એના ઉપકારનો ખર્ચો હું કેલ દિવસ વાળા રકીસ ? ‘યુ’ એણે મારા ભાગ્યમાં લખેલું હતું ? જે સમાજને જગતની અંદર નિર્દોષ, ક્રર અને અનુદારતાપૂર્ણ ‘કહેવામાં આવે છે, એવા સમાજની અંદર આણું નારીરતન ઉત્પન્ન કેમ થયું ?

હાજી અણુ સલામતી સ્ત્રીને તે બાંદી હતી કે સી ? બાંદી હોય તો મારી સાથે પલાયન કરી જવાનો આજી સુધેય મુખાલે નહિ. તેના સગવડ ભાવ, હૃદયની દલાત, સંધ્ય અને સર્વોપરી આત્મસંમાન બાંદીમાં ક્યારેય પણ સંભવે નહિ. માટે તે અણુ સલામતી સ્ત્રી હોવા જોઈએ. કારણ કે, જુલેદા જેગમ એ નામને માટે તેણે કિંચિત પણ નાખુશી બનાવી ન હોતી. જેની પાસે આટલા બધા અવકાશો, આવો મુદ્દવવાન પોષાક, સુન્દર મુસજ્જીત અર્થ અને સ્વચ્છ મુદાઓ હોય, તેના દરમુજબની અંદર સામાન્ય અધિકાર તો ન જ હોવો જોઈએ અને તેટલા માટેજ અમે ઉભવનો પરિચય ગુપ્ત રાખવાનો તેણે આચદ કર્યો હતો.

થોડો વખત વિચાર કર્યા બાદ વળી મારા મનમાં આવ્યું કે, “ આવી રૂપવતી-ચુખવતી રમણી પરંપરાપદારક, પર પ્રાણ-પાતક, નુકસં કાર્ય કરનાર દરણુ-પતિની પત્ની કેમ હોઈ શકે ? નહિ-નહિ. આ વાત-માનવાને મારું મન કણ્ઠ થયું નહિ. આવી મુદ્દાસિની, અમૃતલાગિણી, સુહૃદિની, દરિયુ નુનવા, મોહિની પ્રતિમા સુન્દરી, તેવા બદ્ધરત વૃધ્ કંકડ્ય પ્રેમુતિવા નરમુજની પ્રભુભાવિની હોય ? ના-ના, મારો અમ્મના પોઠારીને કહેતો છે, આમાં કાંઈક પણ બેદ હોવાજ નોંધજો.

પુનઃ મેં જુલેદાનો પત્ર ધ્યાનપૂર્વક વાંચી લેયો. પત્ર મુસરકારી ભાષામાં અને ગુપ્ત લખાયેલો હતો. પત્રમાંથી હજી પછી કશ્ચરની સુગંધ આવ્યા ફરતી હતી. જુલેદા ત્યારે

મારો છૂટકારો કરવા આવી હતી, ત્યારે પણ તેણે પહેરેલાં વસ્ત્રોમાંથી સુગંધી અત્તરોની બદાર આવ્યા કરતી હતી. તે કંઈતે જગત રવાના, ગત રાત્રિનો સંવરત બનાવ મારી નગર સમી તરવા લાગ્યો. હું વિદુવળ બની ગયો. જુલેદાની માનસિક મૂર્તિ મારા મિત્રપટ ઉપર અકિત થતા લાગી-માફ હૃદય જુલેદામય બની ગયું.

આ વખતે વૃધ્ અલી બિન હાફેઝની ભવિષ્યવાણી મને યાદ આવી. અત્યાર સુધીમાં હું-ક્યારેય રમણીના પ્રેમમાં પડ્યો નહોતો. રવદેશમાં કિંવા વિદેશમાં મને કોઈ પ્રકારનું બંધન નહોતું. મહેલુમિના મધ્યાન્હ વાણી મારૂક વિચારમાં હું મનમાં આવે ત્યાં સ્વચ્છતાથી રૂપાં કરતો હતો. ત્યારે ‘યુ’ હવે તેમજ લાગેલી ભવિષ્યવાણી મુજબ એક અગ્રાત કુલશીલ, અસભ્ય દરુની આત્મીય રમણીના પ્રેમમાં પડી મારે જીવન અને યોવન નષ્ટ કરું પડશે ? મને ખબર પડતી નહોતી. કે, મારા ભાવિમાં ‘યુ’ લખાયેલું છે. મારું હૃદય ધીમે ધીમે-વધુજ મંદગતિએ તે સૌંદર્ય પ્રતિમાના સિન્ધ્ય સૌંદર્ય સરોવરમાં કુબી જઈ મરણના રવામ-સિન્ધ્ય મેળામાં વિરામ પામવાની ક્ષિત્તિએ આકુળ વ્યાકુળ બની ગયું હતું.

જુલેદા તરફથી મારા મનને હું પાછું દલાવી શકેલો નહોતો-તેટલી મારામાં તાકાત નહોતી, આત્મા વ્યાકુળ બની પોઠારી ઉઠતો હતો કે, ક્યાં છે જુલેદા ? ‘યુ’ ગમે ત્યાં હોય ત્યાંથી-એકતાર આવી તારા મુખ ચન્દનાં દર્શન કરાવ-તારા મુખની ઘુલના પૃષ્ઠમાં કોઈની સાથે થઈ શકે એમ નથી.

આમ જુલેદાના વિચારમાં ‘યુ’ તેતીમાં દળી પડ્યો. આંખા દિલસના અગમી હું નિર્દાષીન થઈ ગયો. બીજો દિવસે પ્રસાતના સિન્ધ્ય સમીરતી લદરીએ મને જાગ્રત કયોં. પુનઃ મેં ‘યુ’ને તૈયાર કરી પ્રણામ કરવા માંડ્યું. લગભગ ત્રણ દિવસ આમ ચાલવા બાદ સંજના વખતે હું ફ્રેન્ચોની ડાલણીની નજીક જઈ પહોંચ્યો.

એક અગ્રાત પણ પૂરોપિયન મુસાફરને જાવણી તરફ આવતો જોઈ પ્રદરીએ અચળો પારખા. તેઓ મને ફ્રેન્ચ સેના પતિ પાસે લઈ ગયા. સેનાપતિ એક વિશાળ તંબુમાં આરામ ખુરશી પર પડી ચીરટ પીતો હતો. મને જોતાં જ ઉઠીને બેઠો-થયો અને હું કંધાથી આણું છું-કંધાં જઈ છું વગેરે હરીકા પૂછા-લાગ્યો.

મેં તેને અલી બિન હાફેઝની હુદંશની બધી વાત કહી સંભળાવી અને હાજી અણુ સલામતના દાખમાંથી કેવી રીતે છુટકારો થયો અને અહિં આવી પહોંચ્યો તેનું અર્થથી ક્ષતિ પર્વત વણું ન કહી સંભળાવ્યું. આ વર્ણનમાં મેં જુલેદાનો કિંવા તેની મહદયી કયેલા મારા ધરકારી કિન્નિય પણ ઉત્તેજ કર્યો નહોતો.

મારી વાત સંભળ્યા પછી ફ્રેન્ચ સેનાપતિ પછી જ પુછ થયો અને પોતાની સાથે બોજન લેવાનું તેણે મને કહ્યું. અમે ઉભાં જોગન લીધા બાદ તેણે એક લેડેન-ન્ટને બેંચાવ્યો અને

હવેનાં. — “વિહર, અથુ સજામનો પતો - મળ્યો છે તપાસ માટે તોને જ નવું પડશે. અદિથી દક્ષિણમાં દિવસનો રહેતો કાપનાં જ તે પકડારો. ત્યાં રૂખી તેને ન પાડે ત્યાં રૂખી તેની પૂઠે પકડ્યા સિવાય રહી નહિ.”

પછી મારા તરફ ફરી તેમણે કહ્યું:— “મી. હોઝાનિંગ! તમે જ રહેલો અમારાથી બનવું તમારું સ્વાગત કરીશું.”

મેં સેનાપતિનો અતઃકરણપૂર્વક ઉપકાર માન્યો. અને સૈવા આટે એક અલાયદો તંબુ આપવામાં આવ્યો અને કુચ કરવાની તૈયારી કરવા લાગ્યું. બધી તૈયારી પૂર્ણ થયાં કોરેન્સારો લરકરી સરજેમ સચે બહાર પડ્યા અને વોલુન્ટેર અથ મહારી દક્ષિણ દિશા તરફ અદસ્ત થઈ ગયા.

હું મારાં તંબુમાં ઉભો રહી તેઓના પર દૃષ્ટિપાત કરી જોઈ જોઈ કરતો હતો કે, આ લોકો નથુ વિસ્તમાં ત્યાં પહોંચે એટલામાં અથુ સજામ ૭ દિવસની મળત એટલી દૂર ચાલ્યો જશે. એટલે પકડાવોના સંભવ એટલો જ છે! એટલામાં પછવાડે એથુ તો અદ્યક્ષાશની અંદર એક સૈનિક શુલક મારી દૃષ્ટિએ પડ્યો. અમારી ઉલ્લસની દૃષ્ટિ મળતાં શુલક તરફ દારવ કરતાં કહ્યું:— “હું મારું હું કે આપ અચેન છે!”

“હા, પણ તમારા ઉચ્ચાર પરથી તમણી સહાય છે કે, તમે અપ્રાણ નહિ પણ ફ્રેમ-હોવા બેઠાઓ.”

શુલક અચેહાસ જવાબ આપ્યો:— “આપનું અપમાન મન છે. આપ મારા તંબુમાં આપશો? મેં પણ ઈંગ્લેન્ડમાં વાસ કર્યો છે એટલે વાલિયમાં મળદ આવશે. જો કે, તમારું દિવા ચિરક સિવાય આપનું સ્વાગત કરવાને મારી પાસે બીજી સામગ્રી નથી, જ્યાં મનેને આનંદ આવશે.”

તેના નિમંત્રણને માન આપી હું તેની સાથે તંબુમાં ગયો. અદ્યક્ષાશની અંદર એક સેનરજી બિલાલી અમે બને માઠા પીના પીવા પર બેઠા. પછી મેં પૂછ્યું:— “તમે ઈંગ્લેન્ડ કેટલો વખત રહેલાં ગયા હતા?”

તેણે કહ્યું:— “એક વાર ઈંગ્લેન્ડ ગયો હતો, પરંતુ એટલું જો તેણે ચાહતો એક હુડેડો પીધો અને પછી કુચ થઈ ગયો.”

મેં પૂછ્યું:— “કેમ વાત કરતા અટકી ગયા? શું મારી ઈંગ્લેન્ડનો પ્રવાસ કોઈ પણ રીતે કપટ્રદ થયો હતો?”

શુલકે કીધું નિવાસ મુકતી કહ્યું:— “કપટ્રદ? અરે! અથુ તેનામજ લેતા નહિ. સ્વદેશનો મેં પરિવાર ક્યો છે, જાતનીયી નહરે હું મરી ગયો છું, મેં મારું નામ બદલાવ્યું છે, અતિથી કયા શુભ રીતી છે. અરે, મારું જન્મસ્થાન પણ કામને અથવા દોષ નથી! શત્રુ અને વર્તમાન સમય વચ્ચે કોઈ પણ પ્રકારનો સંબંધ ન રહે તેવા જીવનની પ્રતિભા છે જે જરૂર સર્વેનિય અનન્ય બુદ્ધિથી રાકતો નથી.”

મેં પૂછ્યું:— “શું તમે બોટું નામ ધારણ કર્યું છે?”

“હા, શુલકાળના સર્વ બનાવોને હું બુલી જવા માગું

છું એટલે નામ પણ બદલ્યું છે. હાલમાં મારું નામ બોટરેવ ગુલામી છે. મેં જીવનના મહુપાતો ઉપનામ ક્યો છે. અમે જન્મના સર્વ સંબંધ મુલાપાવે દોરે લગાડાવને વખત આવ્યો ત્યારે એક દક્ષ મારમાં એવાન મુલા દારવમણી રજાલો થઈ ગયું. અજી મુખ-સજી આલ્યાનો નર દાં જઈ! હરે તે મારી બેઠક આવી છે અને તે કદ તમે જોઈ છે?”

હું ઉતર આવ્યા વિના કાંન બેસી રહ્યો અને તેના મેડા તરફ દર દર જોવા લાગ્યો.

તે પુનઃ કહેવા લાગ્યો:— “મારી અતીમ દુઃખ એ છે કે, આ મહુમ્મિ-રુમ્મિન મારાં અધિય પડે. તેવું જીવન મુખ મરુમ્મિન જેવું જની મુખ હોય તેવું અપ્રાણ મરુમ્મિનમાં જ મુખ બેઠ્યો.”

મેં કહ્યું:— “મી. બોટરેવ, અમદા બના નિમંત્રણ હા મટે થાય છે! તમે યુવાન છો, વિશાળ કમ્પેશન તમની ડીપ્ટ સનુષ્ટે પડ્યું છે. માટે નિદ્રાશી બની નહિ. જીવનમાં મુખ-કુખના વિચો માથા જ છે છે. તેમાં કમ્પેનિક કુખોને વાદ કરી જીવન પર બેઠે તે જાહેરો મે પીર પ્રશ્નમાં લાગ્યું નથી. તમારી ખબરોનાતું પ્રશ્ન શું છે? મને કેવી સહાય?”

શુલકે સિગારેટ પીનાં કહ્યું:— “મારા કન્યાથી જીવનનો કનિદાસ સાંભળવાનો તમે જા માટે આવશે બધો આનંદ કરે છે! મારી જીવન કદાચી સાંભળી આપના આપમાને પણ કુખ થશે તેથી કાંઈને સામ થતો નથી.”

મેં અદ્યક્ષાશને કહ્યું:— “હાલની આસાથી મારા કોઈની સાથે મુખ કુખની વાત કરતું નથી; પરંતુ સદાકુશલની કંઈ કિંમત જ નથી? મિત્રો પરપરમાં શું હલચલો કરી બનતી આપમાને સાંન કરતા નથી? આવા મહાપ્રદેસમાં આવજો એક બીજાના મિત્ર જ કહેવાઈએ માટે તમારી કદાચી લાગે એ તેની ચોક્કસીય હોય. પણ મને કદી સંભળ મો, તેથી તમારા આપમા યાતિ થશે. મુદ્દક પાસે મન બોલી વાત કરતી હાલનો જાતે હલકો થઈ જાય છે.”

મારો અત્યંત જીવંત તેણે પ્રતિવાદ નહિ કર્યો. બોટરેવ ધીરે ધીરે પોતાનો આત્મચરણ કહેવાની યાચના કરી.

અરજી.

મુંબાઈનું રાત્રિરહસ્ય.

મોજી મુંબાઈના વેદીભરમથી ભરપૂર.

અફસુસ થતાયુક્ત વાતની

દિ. રા. ૧-૪-૦

અદ્વૈતભાવમાં પ્રથમ પગલાં

અભનાર:- તા. હરિલાલ ડગ્લાયજી દેશાપ. બી. એ.

“ સમકક્ષ સમન્તામાસં પુત્ર પુત્રીઆ વસાવાની,
અતિ તીક્ષ્ણ છુરી સાને, કહો હરતે થરી લીધી ?
બૂલી આદર્શ દુગાના પ્રથા બ્રહ્મચર્યની ભાષ,
નમાસાં બાળ લગ્નની મર્ત બહી મહાં લીધી ?
(સ્નેહાવધવા સ્નેહલાભયી)

નિશાદેશીને ચરણે—

ભાઈ ભાઈ મારી ધરવાળી તરફ મારાથી ભેવાઈ નવ્ય છે ત્યારે ત્યારે વીધ વાઈ ઉપર બનેલા બતાવની મને આંખી યાવ છે. ફરસી બધાન જંગના જમાનામાં હું એક ગોરી ગમર જેવો પોરીઓ લેધી ગધી ચડાવી ધાણી ચણી ગજવામાં ધાલી નિશાળે જતો હતો. ત્યાં દમચુના દસ ઝાકરની પેટ ‘પાંત’થીયે પુરવતી ધુનઃ પ્રતિતા પ્રપાતી પ્રબોજતા મોઠા મહેતાજી પાસે સોડીના ચમચમાટથી ધમધમ વિદ્યા શીખતો. બહુવામાં પરધરને ભમરો ન હોવાથી હું પંછુજીને તો માનીતો નિશાળીઓ ગજાતો છતાં તે જમાનામાં નેતરના ઝપાટામાંથી કાઢકર વીરલો બચતો. હું કાંઈ વીરલો નહોતો. સોડીના સ્વાદથી તૃપ્ત થયો હોઉં તેને બીજે દીવસે અવસ્થ ટાંગીના ટોળ ધણેજ હું સાળા-ગમન કરતો અને ‘અધિકર્ય અધિકમ્ ફલમ્’ સુતને દડતાથી માનનાર મારા મહેતાજીના પંળની પંળની મારા વાંસ અને ગાલ ઉપરની છાપે ઉપર હાથ પસવારતો પસવારતો નિશાળની પગથી ઉપર ચોડાતો, આ મારો સાળાગમન ક્રમ અને સરસ્વતીની પ્રથમ ઉપાસનાં આ વર્ષોમાં તો મારી નિશાળનો ચોક મને એક વિશાળ મેદાન જેવો જણાતો. મારી નિશાળનું મકાન એક ભથ્થ મહેલ જેવું લાસનું, માટી ધર અને ચાળા વચ્ચેનું અંતર કંઈ કેટલા નોજન દરી એમ લાગતું, મારા નાનાં મહેતાજીઓ અથા કાલીના પંડીતોની બોજરી ધરાવનાર દેખાતા અને તેમાં મારા વડા સિદ્ધક તો મને અક્ષર વિચારના

પોટુગીર્ણ તાબેના દમજી શહેરમાં વીરોક વર્ષો ઉપર એક ડોકટર હતો તે પગના દીવજી હેલેળની નસ આજ્ઞા આધી-એક દંચ જેટલો ધા પોડી તેમાં સીસાંની ગોળી અથવા હળધરનો ગાંગડો રાખી તે વાટે ફરીમાં રહેલાં રોમકતને બહાર બેઝી દબાવવાના પ્રયોગ કરતો. આ વૈદિકવિધિ ‘પાંત’નામે ઓળખાતી.

આસમાન, ઠંડાપણના કુંગર, કેળવણીના કુવા અને બહુવિધા ભંડાર, સાક્ષાત સાક્ષરશીરમણિ માનુષ પડતા. આ સુરજીને યોગસાજ પુરાં પડવાનો કર હમારે માથે હતો. એમને ત્યાં છાણું, અધાણું, ફરસાડી અને બળતણનાં લાકડાં લાલી. ખરક વાતું ક્રમ હમારે હાથે જ ચતું. એમનો ચીની ચપાટી લાવ લાવ બવાતું પછુ હમારે જ શીર. વિદ્યા સંબંધન કાકા શીયીલાવ રચામાં હેય પરંતુ આ કાર્યોમાં જેટલી વધુ શીક્ષા તેટલી વડે સુરજીનો ક્રૂપા. વળી હવેલા જેવા હાથ, કેળનાં ચોયા જેવ ટાંટીઆ, મધપૂડા જેવું ગ્રેહો અને ગાદલાં જેવાં શરીરવિવાળાં પંક્ષિ યાણીથી કંટાળેલા આ હમારા અધ્યાપક ભાઈ ભાઈ પરમાં ચીયાં ફાડી, ઝાદના રત્નોના ચમકાર હમારાં સુરજીનીને જતલ સાળામાં આવતા ત્યારે ત્યારે જરૂર બાળલગ્નના અવધ અને બ્રહ્મચર્યના ફાવડાંઓ ઉપર વાધે જ કરતા અને સવાકાંડી વર્ષન વય ન થાય ત્યાં સુધી પ્રેમની પુતળીઓને ધરમાં ન ધાડવાને ઉપદેશ હમારાં કુમળાં કલાર જેવાં અગ્રજમાં હમારી ઝીક ભરેલ ટોપીઓ ભેડી ચોટલી વારે ઉતારતા. આ બધી વાતો માર રમરજીપટ ઉપર દહ તાજ જ છે. આ હમારા સામા સલાહકારો આ દોરબી દુનિયા ત્યજી સોહામણી રવર્ણની વાટે પ્રગલ્ભ અગ્રજ ઉતાવળ ન કરી હોત તો સેવક ભાઈ સાંપ્રત સ્વપન આયોર્ધાં મનાતી બાપડી કરવાની બાર વર્ષની પુખ્ત ઉંમર પહેાંચે ત્યારે તેના પદચિંપના ગળામાં જીસર પેરાવાડું બો હવં પર આવી જઈ આપધાત સિવાય બીજું શું ન કરે નાંખતે વાર ?

જેમાં મારા આંકડા પડે છે—

મારા આપદાદાને ત્યાં બાર બાર વર્ષ પાકતી હુંડીએને દેખાડ ચતો જ આવ્યો. ચમચો ગરમ હોવાથી તેમજ બ્યાવહારિક આંદ ઉતમ હોવાથી આ હુંડીઓ તેઓ ખુદ પેડી એ જ વડાની વ્યાપતા આવ્યા. તેથી મારા ધરની કુશલતાન ટકામાં વધારી જ થતો ગયો અને માર કુળ ખુણાના ગાયમંતુ હોવા છતાં પછુ વેસક બારણીનું ઠીકર ગજાવા લાગ્યું. આને દરજ્જામાં ઉઠેવો, પેડીએ પહેાંચેવો, ગોખરના સાથેન સંખેધારણો, એકનો એક, માડી અને વાડીવાળો હું કોઈ લાઈ પિના રહું ? છપનીઆ પછી સાતેક દીવાળી બાદ દેવ ઉદય એટલે હાલના મારા હેતના કટકાના પ્રિતાપી કેટલાક હમાર એવા સંબંધીએ. કે જેઓનું માન મારી માતા ગમે તે ગોમે મોઢે તેવાઓની સંગાથે હમારે ત્યાં પધાયાં અને ગોળધાણ વાત હેડી. ત્યાં અપખુ નામકની દાંબરી, મણીવસીની આ મરજ, દણ મહેતાનો દળદાર. દ્વલિય વિગેરેની સાથે કંભાર કયા ઉકેલાઈ ત્યાં વાત કાપી નાંખવાતું અગર સુલતવી રખવા બને જ કેમ ? એ તો આંકડા પાડ્યે જ છુટ્ટો. નંદિ તો રાજાઓની માખ છોડી નવ, મહા અનંધ વર્તે, અને (હમારી પૃથ્વી રચાન જાય. તેથી મોટી માતાએ એંદર કાઢા,

હાથ, માની કંઈ, લાકડાકી અને બેના મારી હાથોદિ નહીંથી
વાદ વિવાદ ચલાવવા તું ભરી દરબાર, આ પરિવર્તી એક
અપરાધ સુધી આવી. પ્રભાતે 'કુળ પુણ્યઆવાણુ' 'અસાધી
અપાર' 'મોચાળા પદ સહજ' 'સેરી હીચા જેવી' 'કલ્પો
આંકળાવાળી' 'પહેરેલી ઓઢેલી' 'એકની એક' 'એવું એવું
કેલી સારો સરખો મુકકાનો આંકડો' ગોઠવી દઈ પાંચ મધ્ય ધીમે
આત્ર નેકાદનો નીકાલ કરી નાખ્યો. મને રણથી પોતડી, નવું
હોટીયું બદમ અને આસતેલની ડીનમાંથી બનાવેલ ડબ્બામાં પડી
રહેલી, આબની માંધી ટોપીના આકાંતું લાન કરાવતી, હાલમાં
વાળવાળાઓની આનીતી, પૂંઠાંવાળી ઝીકમળકની ટોપી પહેરાવી
તકીએ બેસાડ્યો અને 'હમે તમે ના માનવાચોકોથી સંબોધવાનો
ઓળીઓ પાડ્યો. મારા છાપણી જેવા લક્ષાટમાં સાચી જેવો
ચંદ્રેલો કરવામાં આવ્યો, તેમાં બોમો ભરી ચોખા-ચોટાના અને
હાથમાં નાળિયેર આપ્યું. દાઢ કાકા અને મોના બાપાએ મળી
એક કામળના તાકા ઉપર કાંઈ બીછી જેવો સાધીઓ મીનરી
કાંઈક લખી તેના ઉપર કંકના છાંટા નાખ્યા અને પછી મને
કેદ મનાવી મારી સામે અર્ધ ગોળાકાર બેઠેલા આબાલ વૃષ્ઠને
ગોળ ધાણા ખવાડ્યા પછી પતાસા પેંડા અને નાળિયેરો વહેં-
ચ્યાં. આ બધું શા માટે કયું' દબું તેની સેવકને તો તે વખતે
મમ નહોતી પડી પણ આને કાંઈક સમજાય છે. ગોળધાણા ને
પતાસાં તો જાણે સર્ગભા; પરંતુ નાળિયેર અને પેંડા આખીને
મને સમજામાં સમજાવેલું કે મારે પેંડા મઠા મહેનતે બાર બાર
વર્ષ સુધી સાચવી રાખેલાં જેના ઉપર પરવારતા પડીતોએ
પુસણોનાં પાનાંનાં ખુનાં મીનરી મારેલાં છે તેવાં અને જેના
પાલન કરતાં ભંગમાજી લોકો વધુ આનંદ માને છે એવાં બહા-
ચખને નાળિયેર અને પેંડા આપી કેવાનો સમય નહકમાં આવી
લાગ્યો છે. હી અગાધ અર્થસૂચક નાળિયેર પેંડાની રીત ?

ગોળધાણા પછી—

આ વિધિની પૂર્ણહિતિ વાદ મારા ભાવિકસર અને તેની
સાથે આવેલ દુધારા સંબંધીઓ ક્યારે ચાલી ગયા તે આને
માદ નથી. આ પછીની છુપી છુપી ઘુસઘુસ અને હીચાલાલી
બાતથી મને મારી ભાલીઓનાં (પીત્રજી) ફાટીને ફાળકાં યદ
જલ્દ મુલેથી મળતી તેથી હું એટલું સમજી રાક્યો હતો કે હુંકે
સમયમાં કોયલસુરી, સાલસુધુસ પનન, સર્વકાંઈદીપ્તી, અવિ-
ચિન્ન સૌભાગ્યવતિ. કાલજો અંબાગૌરી ઉર્ફે અમથી અને
રતનકુમર ઉર્ફે રતનીનાં ભાવથી લગરપુર ભેડકથાની, મેસર્સ
અમલા એન્ડ કાસગની દોલપીનીની, કોઈ અવવાળજીના બાજ
વાળનાં 'મારા મનમાં તનમાં' અને 'પહેરી ચોળી લટકો મઠકો
કરાં આપ્યાં.' વિગેરે સર્જકની આંખોની હાથાદિ હાથાદિની
ભેજસેજ ધુનથી મારો એટલો અને મહોલો ગાળ રહેશે
અને કાલાભાષના દીકરો ચાલુ દલપતરામ કવિએ 'પુરી એક
અધેરીને મંડુ રાતનાં અદિતિય કાચમાં પકડાનોમાં બપોરે
પદાવેલું એવું', ખાલું ખાવાને મેળશે.

આ બનાવ પછી મારી કંમિન પણ ચાંકતી થય. મારી
બા ને મને વારંવાર કહી તવેયાનો સ્વાદ ચખાડતી તે 'પણ
હવે તો 'ભાઈ ભાઈ' કરતી હતી. મેં જ્વરથી કે વખત પચડાવેલો
રંક રાખ થયો, કાગડો ટુકડો કરવા લાગ્યો. વખત પચડાય છે
બ્યારે બધું પચડાય જુએ છે. (હરે ! હરે !) એટલે આ તમારો
દાસ પણ વખતનો દાલ લેવા સુક્યો નહિ. સાગાને રામ રામ
કયો. તળાવમાં જળકીડા કરી, મીઠી દંડથી ગાય ગળવ્યું.
આમથી પીપણીમાં પણ ભાંગ્યા. અગરપટામાં અજો અકાળ્યું.
મામના કંઈક નાનાં છોકરાને ચીચવાયાં. નદી કાનારે ચીણબોર,
કરમલ અને આમળાની શોધમાં બરેબરે નીકળી પડ્યા માંડ્યું
અને કેટલાંક શેરડીનાં ખેનરો તોડી માર્યાં.

અપૂર્ણ.

મુંબઈમાં બનેલો અચકર બનાવ
એકજ રાતમાં બે ખૂના!!

આ ખુનામરકીનો બેઠ જાણેલા હોય તો

'મુંબાઈ' રાત્રી રહસ્ય' નામ લેખમાળાથી મુંબાઈની
શોષીન આલમમાં લોકપ્રિય થયેલા રા. શુભજનની
કસમથી લખાયેલી

ઈશ્કનો અંજલિ

અથવા

પ્યારતું પરિણામ.

નામની સંસ્કૃત ઠીકઠીક નવલકથા વાંચી. એકજ રાતે મુંબઈમાં
એક રાત જલદારતું અને કંચપ્રસ પેરે આવેલા વેરમાલામાં
વિમળા નામની સોનું કુતું બેઠેલરી રીતે ખૂન માપ છે, તપા
ખૂની શોધવા જતાં બનેલો ખુનાવેમાંથી કેવી રીતનાં બેઠવર-
પરા જલદાર આવે છે, એ વાંચી છેવટે થઈ તમે પણ નહિ
કદમી થકો કે ખૂની શોધ છે ! પ્રકરણે પ્રકરણે રહસ્ય અને
બેઠનો ખજનો ભરેલો છે.

કિંમત રૂ. ૧-૦-૦ પે. જુદું.

લખો—મોજ મજાહ કાર્યાલય

ગીરગામ અર્થ રામે મુંબઈ નં. ૪.

મોજ--મંજલ ઇનામમાળા નં. ૪

પરિણામ

અમેને જણાવતાં ધણેજ આનંદ થાય છે કે, અમારી આ યોજનામાં મોજ મંજલના વાંચકોએ ઘણી હેંચણી લાગ લીધા હતા અને તેને પરિણામે ૨૧૨ હરિશ્ચંદ્ર કરનારાઓએ ૪૮ નો ઉપર ચોતાના જૂડી જૂડી રીતે મતો આપ્યા હતા.

તોટાનાં નામ અને તેઓને મળેલાં મતો

મી. ખડીલ અદુમદ	...	...	૨૦૨
મી. રામ સેન્ડા	...	...	૧૯૨
મી. સીદીલાલ	...	...	૧૩૬
મી. નંદરામ પટેલવાલા	...	...	૬૬
મી. હોમી મારતર	...	...	૫૫

આ પાંચે નામ લખનાર ૨૧૨ માંથી બે જણ નીચળા તેઓને પહેલું અને બીજું ઇનામ મળ્યું છે. ચાર નામ લખ ૬૬ માંથી એકને ત્રીજું ઇનામ મળ્યું છે. જ્યારે બાકીના માંથી નંબર મળાણે ઇનામો વહેંચી આપવામાં આવ્યાં છે.

ઇનામ છતાં જુનાર વાંચકોનાં નામ

૩૧. પાંચનાં પુરતક.

જમનાદાસ માણેકલાલ દલાલ

૪૨૭, મીરા બનર મુબાઇ ૨

૨. ૩૧. ગ્રજુનાં પુરતક.

પરુષાદી અવીશોધ ગોર

દેણ્યા બનર-તારવાળાની બાજુમાં-સુરત

૩. ૩૧. બેનાં પુરતક.

ટપુ દેવચંદ સવાણી

અવર કંકેન રોડ-ઉશા પારતી પાસે

દેવણ માધવજીની કાપકની કુકતે મુબાઇ ૮

૮. ૩૧. દોઢનાં પુરતકના.

(૧) મુકલાલ છવજી

મોખી તળાવ-પારતી અગીવારી સામે

નં. ૩૪ મુબાઇ ૨

(૨). અંજુનકર દાહા અતીમદમદ

અકલા રતીટ-મુબાઇ ૩

(૩) -વેણીશંકર વંદરાવન પુરોદિન

દાસાઇ બાદીયા જુની મદાન વાડી મુબાઇ ૧

(૪) અબાસ રહેમતુલા સામકલવાળા

અબદુલ કસાબની ટુલીમાં-કરેલા

(૫) વલમદાસ દાગોદરદાસ

પેરટ ઓશીસની બાજુમાં-વટુયા શહેર

(૬) લાલભાઇ ધીરજલાલ દલાલ

સુસા પારખની પોળ-સોના શેરી-અમદાવાદ

(૭) રતનજી જ્ઞાનજી બોરડકર

ધલેકદ્રીક રીપર્ટિંગ-મંજલ ૩૦૬

બી. આઇ. કું. મુબાઇ ૮

(૮) ધનજીરા પેરતનજી કુપર

ગોવા રતીટ. સેટના બિહોંગ મુબાઇ ૧

૨ બાર આ. ૧નાં પુરતકના

(૧) હકર માગજી લીલાધર પોરખંદરવાળા

બોડી બગીચા પાસે-પાંજરાપોળની

જગમાં પહેલે માણે-કરોબી

(૨) બી. એન. જાની

કે. બી. એ. એન. શિશગી

૧૦૩ કીચર રોડ કાટ મુબાઇ

૩ આઠ આનાનાં પુરતકના

(૧) રજુકેડાસ એલ સંપટ

જુની દાસાઇ બાદીયા મદાન વાડી ઓશીસ

મુબાઇ ૨

(૨) ત્રિહરદાસ શી. શેલંડી

બોડી બનર પોપારી મહેસો

મરીદ સમે મુબાઇ ૬

(૩) રાજાભાઇ હરીલાલ ચુનાવાળા

લાલ બનર લરચ

ઉપરોક્ત ચૂરથોને અમારા તરફથી ઇનામ લઇ જવાયું કાઢ. મોકલવામાં આવશે, જે અમેને બતાવી પોતે અથવા પોતાના માથુરદાર મંગારી લેવું. બહારગામ વાળાઓને મોકલના અર્થનું લી. પી. કરી મોકલવામાં આવશે.

અમારી ઇનામમાળા

નં. ૫. માટે

આવતો અંક જુઓ

સિવિલ મેરજ !

અખનાર - મિત્ર કુરંગ

કહે ? તારા પ્રાણ, આજ ફેર દર પછે જે પ્રેમજન્ય મસાતો તપી, તમને યાદ છે, આપણે પરંપરાને દર વર્ષે પીતી ગયાં, કાને આપણી સમજાઈ છે. હું તમને કેમ જણાવી આજ કહેવાની છું.

કોઈએ જો મેળાવડા હતો. હું વખત કરતાં મેડી આવી અને તે વખતે હું લાપણુ કરીને હતો. તારી ઉત્તરવાની હતા, સાથે જ રવિપ્રભુ કુપરાં પહેરવાની રીત, સ્વંદ યુગ, અને પાંચળી જેવા તારો આજ સાંભળી હું તો મુગ્ધ બની ગઈ. મને કશું એ ભાન ન હતું. હું તો મારા રૂપન દર્શનમાં હોતી હતી. મારે શરીર કે મન મારા નહોતાં રહ્યાં. હું એકાએક અચ્ચત. હું 'નેચુ' ! તો કાંઈ પાળાઓ પામણું હતું. અને પાળાઓ પણ હું ન પાડી શકી. લાકા દ્યોતે એમ કેમ બન્યું ? હશે ! બધા યાત્રાતા થયા. હું એ આવતો થયો. મેં તને જતાં દેખ્યો. હું નજરે પડ્યો ત્યાં સુધી મેં જોયું નહોતું. મારી પડખે મારી કપડો બેસી હતી તેણે અને આજવાનું કશું અને આજનાં માથાં કશું, જોવાળો ! "આપણાં વર્ષે નેચુ એ મી..... કહું સુંદર લાગણુ કરી ગયો."

હું હારે આવી જણુ અને કહ્યું મનુષ્ય ન હોઈ. મેં લખા પંચુ પ્રયત્નો કર્યા, પણ તારો મુંદર મહેરા મારા મનમાંથી કે જણુ આમળાંકી દુરજ ન થાય. બન્યું એમ કેમ થયું હતો ? મારે જણુ મિત્રો દના, પણ તારી નોડ મારી નજરમાં નહોતી આવતી.

બીજો દિવસ હું કલાકમાં આવી ત્યારે મારી પ્રથમ નજર તારા તરફ જ હતી. હું કોઈ સાથે ભેલો કે જરા નજર પણ કરે એ બધું હું જોવા કરતી. હું કોઈની પાસે નોટસ મળે તે પણ જોવાને-સાંભળવાને માગું નયન આપણું હતું. તારી નજર મારા તરફ જાય એ ન હતી. કલાકના પ્રેરેસર તારાં વખાણુ કરતા તો મારી છાતી ટુકી ન સમાતી. મને હર્ષના આંસ આંચમાં. જો, સાચું જોતલે-તું તે વખતે ચોરની પેઠે મારા તરફ નજર કરેતો કે નહિ ? અને એને લીધે તો એક વખત "મારી દ્યોતલટા !" વડે લાક લાક થઈ ગઈ અને અજાણું બહાળું કાઢી મોડા ચાડો રમાડુ દહાડી દીધા.

હું આપણી એક સાંભળો સોઢેટી હતો અને હું તેની સમજા બની એટલે આપણા બન્નેની વાતચીતની વહેવાર વંચવા લાગ્યો. તો પણ આપણે ધરાધને વાતો ન કરી શક્યા. અને

બીજા આપણી વાતો કરતાં એ તને યાદ છે ? આવા તો કેટલાય પ્રયત્નો કર્યા.

રસીકારે આપણે મારી બેઠેનપણીને ત્યાં મળતાં. એ મિત્રારાં જાળની એટલે આખો દિવસ કામમાં રોકાય અને આપણે એકજ મોડા પર મેડી વાંચા કરીએ. પેલી ધરનાવાળો રસીકાર યાદ છે ?

આપણે આજાબ એકાં દનાં. મારાં વાળની હતો તારા કપાળ પર હોતી આવતી હતી અને આપણાં અંગો એક બીજાને એકાં દનાં ત્યારે હું એક પ્રસન્નમાં વાંચતો હતો. મારી નજર પણ તેમાં હતી. ઉચ્છ્વં એમ હતું કે—

"અડોઅડ કપોલ લાગી રહેલ"

આ લોટી વાંચનાં હું અને હું બંને ચમક્યાં. હું ઉભો થઈ મધ અને સામે લોકકોઈ તરફ નજર કરી. મેં તને કહ્યું મી..... મને "આખા બહુ વખત થયો હું" તો બહુ." આટલું કરી હું તો ચાલી ગઈ.

આપણી કોનેજનું નાટક એક દિવસ ભજવવાનું હતું. તે દિવસે બહારના યાણુઓ પણ આવવાના દનાં હું મારા મુખાએ મોડી આવી. તારો નજર આજણુ તરફ હતો. હું એક લીલને અટોચી ઉભી જણુ હું એમ કેમ રહેવા ? મેં નજર ફેરવવા મોડી અને હું નજરે પડ્યો. હિસારથી તેં આજવાનું કહ્યું. હું કાંઈ પણ વિચાર કર્યો વજર કળવાળા પુતળાંની મારફે ત્યાં આવી અને હું ઉભો થયો. હું સુરસીપર બેસી અને હું પણ પડખે સંક્રામને બેઠો. પછાડેના માર્ગથી કાંઈ વાતો કરવા લાગ્યાં. એકાદ પ્રેરેસર પણ ભવાં મહાવી આપણાં તરફ જોવા લાગ્યો. અને પ્રેરેસર સાંકેમના કોનો આંખમાંથી તો અંખાર હતો હતો. ત્યારે હું તો રસયોગી આનંદ અનુભવતી હતી. હું સંકેતપદ બેઠો હોવા બતાં નરા સરીરમાંથી કાંઈ નીકળી મારા સરીરમાં પ્રવેશ કરતુ હોય એમ રવિપ્રભુ લાગ્યું હતું પણ એ હું દરો બતાં ?

મારે ત્યાં મારી મેડી બેઠેનનાં લગ્ન દનાં. જામને અને ધરને બહુ સજ્જાટું હતું. હું તે બગીચામાં જોડી રહેતી. આજે તને પણ આમંત્રણ આપેલું. હું બગીચામાં બેસી રેખ. સપર પેડેલાં પાકમાં મુકેલા કમળ યુગ સાથે રમન કરતી હતી. હું દખાં પડેલે આગ્યો. અને મારી આંખો પછાડેથી બંધ કરી હું મોલી હતી. "મી. રહેલી ઘા. એ તો આખખ્યા. પછી આપણે કેટલીક વાતો કરી અને નિશુધ "ઉપર આખ્યાં. સાંજે ચાર વાગે નાસી જવાને વિચાર કર્યો. મારેની પંચનમ મેલમાં રવાના થયાં. અને રાવજપોડી મળ્યાં ત્યાં મીનીસ મેરજ કર્યાં. આવતી કાલે એ વાનને દર વર્ષે થશે.

આપણે દર વર્ષની ફળી રહે ખાનિ અને મનુ મેળાવમાં એ વાત નહિ કહે.....

બહેનો!

તમારો મોતી પહેરવાનો શોખ પુરો કરો

દેખાવમાં
દસ્તામાં
વપરાશમાં

અથવા
અસરારની
માણસમાં
ઉભે લેવાં
ખરાં જેવાં દામમાં સસ્તાં

જાપાનીઝ કલચર્ડ પર્લ્સ વાપરો

મોટા વેપારીઓ પણ જાપાનમાં ખરીદી વળે છે, કલચર્ડને
નામે 'એથેનિયમ' જોડે માલ લઈ જવાના કરતાં
ખરાં કલચર્ડ લઈ વાપરવામાં વાંચો શું??

આ મોતી પણ ખાસ ઉછરેલી માછલીઓ

કુદરતી રીતે જ પેદા કરે છે

મરદોને ખાસ
ભાગ્યમાળુ

મોતી પહેરવાનો તમારાં બેરોઝોનો શોખ
પુરો કરો-તમારા દામ બચાવો

ચેર બેરો પણ માલ જોવા હોય તો બની શકશે.

—લખો અથવા મળો—

એન. ડી. ગ્રોફની કું

કે. કાપમન્ડ હાઉસ, વાઝા ગાંધી રોડ મામરોવી-મુંબઈ નં. ૭

તમે

મુંબાઈનું રાત્રી રહસ્ય

તો વાંચ્યું હવે

રાજનગર રહસ્ય

વાંચો

રાજનગરના પાટનગર ગણાતા અમદાવાદ ઉર્ફે રાજનગરના
ચુપ બેઠો, શ્રીમતોની વિલાસ કીવાઓ, સુરેદ્ર ભયલી જેવી
દેખાની નવો ઉર્ફે કુશળીઓનાં કારતકાન, હવેનાં દીવાની બનેલી
એક શોધણીના જીવનનો કશ્ચક્રાસિક આબેદુજ મિત્તર, તેની
ધર્મશુદ્ધિને ત્યાંના અનાચારના અખાલ વગેરેના માહિત્યાર
ચુપ દોષ તો

આજને આજ આ પુસ્તક મંગલો

કિંમત બાર આના પૌ. જુદું.

લખો—મોજ-મંજહ કાર્યાલય

ગીરગામ અર્થ સામે ખરાવ ખીરકોંગ મુંબઈ નં. ૪

રશિયન શહેરશાહના જ્ઞાનખાનાની

પૌણ

જોકુતમાંથી બનેલો તાર વગરના સમ્રાટ

ધર્મના અવતારને નામે ચલાવેલો ધર્મગી

હર્જીશ ખુબસૂરત નાજનીનોને મોક્ષ પ્રાપ્ત

મોટે બતાવેલી નાસલીલા

અને મોક્ષ માટે

પાપ કરો પાપ કરો નો

પાપ કરના

ધર્મ ગુરુનું ચરિત્ર બહુલું હોય તો વાંચો

હુરામાનો દોરદમામ

કિંવા

રાસ્કલ રાસપુટીન.

રશિયાના આ અદ્યુત નરુનું જીવન વાંચતા તમેને ખાસ
ચરો કે, મુધરેલા દેશમાં પણ ધર્મને નામે કેવા અનાચારો થા
છે. રાજ, મહારાજ, મહારાણીઓ વધારે શું પણ ખુદ રશિ
યાની મહારાણી ઝારીનાએ પોતાના જીવનમાં કેવો ભાગ ભજવે
છે. તેનો આબેદુજ ચિતાર આ પુસ્તકમાં આપવામાં આવ્યો છે

ચાર પિત્રો પૃષ્ઠ ૧૨૨

છતાં કિંમત છ આના

લખો—મોજ-મંજહ કાર્યાલય,

ગીરગામ અર્થ સામે ખરાવ ખીરકોંગ મુંબઈ

નવી વધાઈ!

નવી ખબર!

ખાસ સિનેમાના શૌકીનો માટે

છપાય છે! છપાય છે!! છપાય છે!!!

સોજ-મજાહનો ત્રીજા વર્ષનો

ખાસ સિનેમા અંક

જુદા જુદા વિદ્વાનને હાથે લખાયેલા સિનેમા સંબંધીના લેખો,
રમુલ સ્ટેજો, ચિત્રો, સિનેમા સંબંધી ટૂંકી વાર્તાઓ, ચિત્રો,
નટ-નટીઓનાં જીવન ચરિત્રો વગેરેથી

સુશોભિત દંખદાર અંક તમોને

ખુશ ખુશ કરી દેશે

જાહેર ખબર આપનારાઓને

અપૂર્વ સંધિ

લેડીઝ સ્તોત્રમ્

લખનાર— શાસ્ત્રી રેવાશંકર મેધંઈ

હાથમાય યુતા સમ્યક્ પોપણાધિગતિ સદા ॥

લેડે ગેલેચ ગચ્છન્તી સા લેડે નિ શસ્યતે ॥ ૫ ॥

પૂત ચરખાં પહેરી, હાથ લાવ (લટકાં મટક) ના એકે-
ટીમ્બેથી ચાલતી, ધણીને નોકરી આપાયવા માટે મોટા પશુ અદરથી
દરામી અધિકારીઓની ઓશીસે કે ધરે જનારી, લેડી કહેવાય છે.

ઉંચ પર્ણપુત્રી વૂંટાં કરેયોંચ્ ચર્મચન્થિતા ।

નેત્રયોઃ ક્રેમયુક્ત ચન્મા સપિ સેડાં પ્રદાસ્વતે ॥ ૬ ॥

ઉચી એડીના ચગકતા પૂત પહેરી સપટાખંધ ચાલનારી,
હાથમાં ચામડાની પડીવાળી રીપ્ત વેચ અધિકી આંખે ઘોડના
ઝાડા જેવા ચગકતાં સોનાની ક્રેમમાં મદેશ ચરમા ધારણ
નારી ઉતમ લેડી કહેવાય છે !

ઝવેટર સેંદ્ર ગન્ધાલ ઓગ્રેય હરતસોમિતા ॥

ઝૂંટડમાર્ગ પ્રમાપન્તી. લેડાં સા કચ્ચેત જનકઃ ॥ ૭ ॥

મોડા ઉપર હેઠેલાઈન રત્નો કીમ-પાવર લગાડનારી, લગ્નર
છાંટી, હાથમાં રેશમી રમણ લટકતો રાખી, વારંવાર
॥ દેતી યાને સુધની, વાનવાતમાં ઇચ્છેછ સાપા ધણી સફાઈથી
લનારી, કેન્સી નાણુક તથા તોડાની છત્રી ધારણ કરનારી એ
તે લેડી કહેવાય છે.

વેપચાગ્લસસાક્ષુપ્ત્યં ધતે યા ઝાંગસદ્ગામ્ ॥

ટેટરસોંપંચ ગચ્છન્તી લેડી, સા શોમનામતા ॥ ૮ ॥

જેનો પહેરવાય, ખોલતું ચાલતું, આચાર ચિતાર, રીતભાત
ઇચ્છેજોની ઓચોને મળતી હોય અને કાપડીયા તથા દરજીની
દુકાનની જેઓ અવર નવર મુશ્કાલત લેનારીઓ છે, તે લેડીઓ
કહેવાય છે.

મોટાં નોદકમ્પતી ચ વક્રમા પતિમર્ષિતી ॥

કર્પી સોમિત્સમા હુન્નત સા લેડી પૂર્ણતંગતા ॥ ૯ ॥

હાથેથી પોતે મોટર દાંડનારી, નોકરને શેઠની જગ્યેએ
અંદર બેસાડનારી, ધણીને તરછેડનારી, કલા પ્રમાણે ન ચાલનારી
અને ઉઝાંટી દમણી દેનારી હેઅર કટીંગ સેનુરમાં જઈ પણ
કપાલી થાંદરીઓના જેવી ટુંગા પાડી ઝુલ્યા-સાખનારી, ઉપરથી
વળા સાખનારી લેડી કહેવાય છે.

વક્રતીમન્થિતા વેત્તા મિથિતા દન્તપત્રિકા ॥

ગૂંટી સ્ફુમાર્પીત વદ્ધા લેડી તાં જ્ઞાત્યાં લુપ્તાઃ ॥ ૧૦ ॥

માથામાં વાંકા થોંધા પાડી, આળ્હુ આળ્હુમાં ત્રિલાયતી
વાંકી યુધ્ધી અકલ એટલે કાંતીયા જેણે ખેરમાં હોય, સોનાની પીન-
નેરુલેલી ઝીણી સાડી પહેરનારી; કે જેમાં ધાપૂરા ન પહેરવાથી
અર્ધ નખ દેખાતી, ઉપર ઓંચર કાટને પહેરનારી, લેડી
કહેવાય છે.

હસતી ગલ્મલુતૌ યસ્યા નિર્લેજ્ઞા વદુભાવિણી ॥

સકટાકાં હસન્તી ચ સા લેડી લે સ્મૃતા સદા ॥ ૧૧ ॥

ખેલ હાથમાં મોળ પહેલાં હોય, લાજ શરમ છોડી
બીજા પુત્રા જેડે છુટ્ટી હાથેહાથ મેળગી રોહિન-રોજન કરી
નેત્રનાં કટાક્ષપૂર્વક બહુ દસે ખેલે, ધણી પણ કદાચ તેની
રુચી ડરીને યા ગમે તે રીતે ભાગી જવા વિગેરેના વહેમ
આઈ, બગલમાં હાથ ધાલી, અથવા રુચી પોતે ધણી ભીજના
તરફ લેભાઈ નાસી ન બાથ તે માટે ધણીના હાથને બગલમાં
ધાલી ફરે છે તેની રુચીઓને વીઠતી સહીયા ગયેલા પુરાણમાં
લેડીની ઉપમા કહી છે.

સ્વતંત્રાયા ગૃહે પુવત્ પતિ મન્યન્તિ મૃત્યવત્ ॥

પતિ નર્પયતે નિર્યે સા લેડી વિદુર્પા મતા ॥ ૧૨ ॥

ધણીને દલેયામાં રમાડનારી, ધરમાં ભાવડાની માફક
વતનારી, ધણીને નોકરની માફક સમજનારી અથવા સ્વનંત્રતાથી
ધણીને પણ ન ગણકારતાં અને બીજા મગાવનારી લેડી કહે-
વાય છે

કામવિ મૃત્યવ્યં કૃત્વા પતિ મુષ્ણાતિ સર્વદા ॥

વિટ્યં કુલતે સ્વામી યમ્યાઃ સા લેડી ઉચ્ચતે ॥ ૧૩ ॥

ગમે તેવના હાથ નીચે પોતે નોકરી કરી કાઢ પણ રીતે
સસકત ધણીને કમાવા ન જવા દેતાં પાલન કરનારી અને ધણી
પણ જે રીતેને આંખ આડા કાન હાથ કરી મોન ધારણ કરે,
તે લેડી અંધમ મનુષ્યી.

ચોન્દ્યં છૃતિમં વાલે સ્વયં લાકીની સદ્ગતી ॥

ચિનિમા નાટકં ગંધી સ્વતંત્રા લેડી સા સ્મૃતા ॥ ૧૪ ॥

ગોંડા ઉપર પાવડરથી રત્નશ અતાવી, ખનાવડી શેઠમંથી
માણસોને બદાવથી આંક નાખનારી પણ અંદરથી તો બહુ કે
કાકણ જેવી દોલ (સ્વારે શુકનમાં મળી હેપું કે મોડું) જેવું
ટોપ તો ખાનું પણ ન પામે) પુરોતે આકર્ષવા જેવોતો રત્ન
મોડા દેખાય તેમ આલતી, સ્વતંત્ર રીતે નાટક રીતેમા-પાલવા-
હેંબીય ગંધન ફરનારી હેરેશોમાં જનારી લેડી કહેવાય છે.

નૃત્યપન્ય નરેન્દ્રેન્સ અમદ્ય મક્ષયતી યા: ॥

વિષ્ટિયાં પતિ દુર્મતિ સા લેહી પુંઘલી મતા ॥ ૧૫ ॥

ગમે તે પુરોષ સાથે ૩૦૦૦ (નાચંચાં) નાચંચારી, કલ-
ખાં જમારી, ટેનિસ વિ. રમત રમનારી, બીડીપટ્ટ સેલુનમાં
જવરી દેનારી, અખદ્ય મંજિને છરી-કાંટાથી લખોલખ ખનારી,
લેસ્કીના ગ્રેગ-બેલક ચડાવનારી ધણી સાથે કાંઈ અણખનાવ ચરો
કાંઈક ગોરમોટાળો ભેગો કે છુટાછેડા (ડાહ્યાસ) કરનારી તે
ખુ લેહી કહેવાય છે.

સુલુપન્ય નરં દ્રણ મનહલતિ તલ્લપાત્ ॥

પ્રકાન્તં કુરુને નિન્ય સા લેહી સદ્ગિરુપ્યતે ॥ ૧૬ ॥

કોઈ સ્વરૂપના ધરતી લાલને ભેગાં બેનું મન તરત જ
લાપમાન થઈ તેને મળવા માટે ધણીને પશુ ઉઠા લખાવી
મેકાંતમાં જઈ મળી, મન કામના જે તૃપ્ત કરે તે લેહી કહે-
લે છે.

રેસિસ યા ગચ્છન્તી-અર્થ પરપત્ની દુર્ચિનાત્ ॥

વૈનિગ્રેસં યદન્તી ચ સાધે લેહીતિ વ્યખ્યતે ॥ ૧૭ ॥

રેસં કાસં (ઘેડાની સરે) માં ફરદમાં જનારી, દુર્ખાન્યી
લેહીને ભેગા તસ પાપક ઘનારી-ચીન-ગ્રેસ-વિગેરે શપ્તોથી,
પાતળી કુલ્તી ઉઘી નીચી થતી પાતળી કમરથી ઘેડ ધામ કરી
કરનારી ઘેડો ન આવે તે બેરડીયું પીધા બેનું મોહું કરનારી
લેહી કહેવાય છે.

નેશ્રમં દ્રવ્ય મિચ્છન્તી. રેલ્હોરાં યા મગચ્છતિ ॥

વિચરસિપ્તા મુધા સાધે લેહીતિ વ્યખ્યતે ॥ ૧૮ ॥

પશુ મહેનતે સદા મોરડી-મુગાર-રેસ-વિગેરેમાં પેસા
વાની ધનના કરનારી, ધરાની વિગેરેના હેડથી (રેસોવાં) મા
ધી જનારી, કીશીયન બેગાં લાંબી બાંદના અથવા ફેલ
ખાં પોલકાં પહેરનારી, અકકડ જાતીથી સાગી ચાલનારી, ઘીન-
નચુ નેપ બદલનારી, સીની-રંગારી-મોસાગ કપની-રેસ-
દેરીમાં મુગાકાલ લેનારી, અથવા ફેન્ડી દેર રમત રમના
મોમાં દુકાનો માંડી નેચ લે કરનારી, બીબસ- (નાથી યુગા-
) નોવેરો વાંચવામાં રસીકા અને અર્ધ નગ બેગાં દેખાતા
પગવાનારી અધી લેહી બોગ કહેવાય છે.

પિયાતં સંચરં વાયા નિલંજં વહુ ગાયતિ ॥

ઉપચા વિધવા યા યા ન જાપેત્ લેહી સા મતા ॥ ૧૯ ॥

પીવાનો-ખંજરી-શીલ-મગાધની તરફ હાડી નાખી ઉપામાં
નો-મગલેને બહુ હંમેથી લલકારનારી, વિદેશી રવાંચ વેળે
રે ધણીવાની યા મિથવા છે તે ન મોજખી રાકતી કોય તેની
વિષમી સદીની લેહીને નામે મોજખાય છે

મેમસાહેવંત્ય ચરિતં લેહી સ્તોત્રે યથા મયા ॥

દ્રષ્ટંતયા વૈલિખિતં મમ દોષો ન વિચિત્રાત્ ॥ ૨૦ ॥

મેમ સાહેબની ઉપમાવાળું લેહીસ્તોત્રનું અરિત મને બેનું
આ વિષમી સદીમાં ભેગામાં જ્યાંય તેવું દુનીયાની રતનતાના
પાક લખાવતું અને સ્વચ્છંદીપણું બતાવતું લખી માફું છે. તે
કોમ્પ્યુટર ઉપર ટીકા કરવા માટે નથી લખ્યું પશુ હિન્દુ
જાતીના અધ:પતનનું દિગ્દર્શન કરાવ્યું છે. માટે હવે જેમ
મોખ લગે તેમ બહેનોએ વર્તવું તેમાં ફેરફાર ગણે ન લાગ્યા,
ખોટું લાગે તે અત્યારથી જ મારી માગી લઈ છું.

હિન શ્રી પાઠ્યાપ યાપુચમિત મલિકાંક ઇંલમારથીપુરાણે મુધારા
લેહે પાઠ્યાત્માનુકરણે લેહીસ્તોત્રે પંચમોડખ્યાય: ॥

પરમમોં મયાવહ: ॥

એ પ્રમાણે વિલાપતી વાણી સદી ગોલા મગજવાળા
નામના રાંખભારથી પુરાણના મુધારા ખંડમાં પરદેશીઓના
અનુકરણનું દિગ્દર્શન કરાવનારાં લેહી સ્તોત્રમાં પાંચમો અધ્યાય
પૂરો થયો. મોલો શ્રી મુધારા દેવકી જય. અરે બૂધો લાય, લાય.
તા. ક. એ બેન્ટસમેન કાઢ્યો તમે તમારી સિંચાણે
તમારાજ દેશના વાતાવરણમાં રાખો, તેજ સાંપડે અને તેજ બતાવો.
આ શુક્રા તો માંડ રાખો કે દૂધ લેવા જતાં દારૂ રાખોજ
પાણ આવશે.

સપૂજ્ય.

જોઈએ તો—

૩ સ્ત્રી સાથે તમારા તનમનની દુ:ખી હાલત કપરમાં
બીડી મોકલી ઘેર બેઠે જ શરીર ઉપારીથી મુખી સ્ત્રીનની
અચ્છાત કરી જોતો.

પરીત પેરિમલ (બોલિપી વેલ) મેગાપ—૮ થી ૧૦ (રકાં)

ધે: ૧ મિસ્ટ્રીની રાલ (માફા) છે. આઈ. પી. આર.

૨૨ થી ૬ દરવાલા બીડીંગ નં-૧૧ મેગાપીડા (મુગાપ)

પત અવદાર માફુડ કરેલા.

છુપી પોલીસ

વારિંદે લગાજમ-૩. ડુ વી. પી. સાથે ૩. ૩-૪-૦

દિંદં બદાર ૩. ૫

સામે-મોગ-મગાઉ કાપાંલય,

અર્થ બીડીંગ બીડીંગ મુગાપ

પૃથ્વી પરનું વીમાન—

“સ્પીડકીંગ સાઈકલ”

૪૫ વરસનો આ લાઈનનો અમારો અનુભવ સાઈકલ અને તેને લગતો છુટક સામાન મળવાનું ભરોસેદાર છેકાણુ.

ચાંણવાલા એન્ડ કું

૪૩૨-૩૪ ફાલ્ગુઆરવી રોડ મુંબઈ-
(મહત્ત મળવું કેટલોય મંથાવી જુઓ.)

“ફાટોઆફીનો કુંકાતો પવન”

અમારા વિશ્વારુ કેમેરા વડે તમે સાગ ફોટોઆફ પાડી શકો છો

નાના “કુદાની” રીફ્લેક્ષ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ માં મળે છે. ફાઈનારાઓ માટે અમુલ્ય !

થરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાથેના “એચી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર મળે છે આખા સેટની કીમત રૂ. ૨૬૭૫ જાળોકોને આનંદ આપવાનું મુખ્ય સાધન !

વળી

“ઝાઈસ”ના હુરબીનો મળી શકશે

અજેજ લખો—

ફો-ટીનેન્ટલ ફાટો સ્ટોર્સ

૮૦-૨૫૩, ફોર્નબી રોડ, ફોટ-મુંબઈ.

પુર્વ જન્મના ંહેર ભાવે ભેગી થયેલી

અસલ પોરબંદરના વતની લક્ષ્મીપતી ડાપના નેપારી ગ્રેમજની વિધવા * જો છે. માધવજની દીકરી નાંમીચી પ્રધવી પરાક્રિઓ સ્મૃતિ છે સસીધી વાતાં એક લાખ દોલત ગુમાવ્યા પછી.

દોહરો

હી આશ ધારીને; ફૂલ જુડાની ધાયું; થયું થરેલી થરેલું, એ કુદરતની

ખરા અનેલા બનાવની સાચી વાતાં

નિરભાગી ગુલાબ અને નવી વાડીની તા

કીમત માત્ર અર્ધ જેટલીજ ન આના વી. પી. પોરબંદર લેખક પ્રદારક અને વેચનાર

ભાડતી હુવાણી સામુને રોટલો

જે. મારતર

ધી મારતર ગુલ કંપની હુલેશ

તમામ છુકસેલરો પાસે મળશે.

જોઈયે છીયે.

રૂપિયા ૨૫૦૦, રોડનાર

ફીલમ કંપનીના ધંધા

રસીપીંગ યા વડોંગ પાર્ટનાર-લેલાણુ જે

અથવા ફાલોલોએ તરદી ન લેવી

વધુ માટે પત્ર જોવાર કરો.

Z C/O મોજ-મગ્ન

અટાવ બીહોંગ

ખરમા (રંગુન)માં જનતાં

“દાનપ્રતાપ ઉદ્યોગ”

દર માસે એક નવું ચિત્ર તૈયાર થઈ

જુકોંગ માટે લખો:—વી. આર. મહેતા.

સીનેમાને લગતા તમામ જોડે. ગોરખ

આગામી નેપારી નહીં

આજ-કાલનાં નાટકો

સિરાજ-ઉદ્-દૌલા

(અવલોકન)

રા. રમણીક અ. રેડના.

(૫)

ગતાંકમાં આપણે સિરાજનો યુવાશ્રમભિલેખ લેયો. સિરાજ યુવાશ્રમ ખેંચે આગે ભેષક કલકત્તાનો અંગ્રેજ કંપનીએ, ધરે ઇંગ્લેન્ડ કંપનીએ રૂ. ૧૫,૫૬૦ નું નજરણું મોકલ્યું. આ ખીની બહો નેધિવાનું કારણ એ છે કે સિરાજના નાટ્યકારે અંગ્રેજોને સાર્વભૌમ સત્તાવાન ચિત્તામાં છે ને કેવળ અસંગત અને ખરી વસ્તુવિત્તિથી. વિપરીત જ છે. સિરાજ યૌવનમાં આવતા બહેન, વિલાસી બની ગયો. યૌવનારંભમાં શરાય ચોરો ચોરો ખીવા લાગ્યો. અનેક કુલકામિનિયો એવી વિલાસવાંછના તૃપ્ત કરવા લાગ્યો. રાજ મોહનલાલ આવાજ કારણે લઈને સિરાજનો પ્રીતિપાત્ર બની. રાણી લવાનીનું નામ બંગાળના ઇતિહાસમાં ખ્યાતસ્મરણીય. મેનાય છે. રાણી લવાની વિધવા હતી. મગાવા-સ્ત્રી માટે યુરોપિયન પાસે વસ્ત્રગરના રાજમહેલમાં રહેતી હતી. રાણી લવાનીની એકની એક છોકરી તારા પણ પોતાની મા સાથે રહેતી હતી અને તે પણ વિધવા હતી. તેના લાવણ્યની ઘણી પ્રશંસા હતી. 'અલયમે' તે લાવણ્યમાં વધારો કર્યો હતો. એક દિવસ નૌકા બિહાર કરવા જતાં આ તારા પોતાના મહેલની અગાસીપર આગ્નિજ્વલિત કેશકાષ છોડી વાયુ સેવન કરી રહી હતી. સિરાજની દૃષ્ટિ તેના પર મઢી. તે મનમાં બોલી ઉઠ્યો કે:- "ગોરી તેરા ગોરા રૂપ દય, બિન સિંગારસે આલા."

સિરાજે રમણીને માટે માથું મોકલ્યું, રાણી લવાનીએ ગંગામર એક ચિતાકુંડ સળગાવી આશ્વા દેલાવી કે તારા તો આગમાં બળી મરી ગઈ. આકૃત રહેઠાં ટળી. પણ જમીનદારોનાં મનમાં ભગતો સંચાર થયો અને સિરાજને બંગાળ બિહારની નવાબી ન મળે તેને માટે કાવતરાં રચાવા માંડ્યાં. એ માથું મોકલવામાં સિરાજનો રોષ ઝાઝો ન હતો. સિરાજ મુસલમાન હતું બધાં ઉછર્યો હતો. વિધવાનાં લગ્ન કરીથી નથી થતાં એ ખીનાથી અલગકેન્દ્રાર હતો. વળી મહારાજ માનસિંહ જેવાએ પોતાની બહેન મોગલ-સમુદ્રો આપી હતી. આવાં કારણોને કાષ માથું ચડ્યું હતું. ગમે તેમ પણ સિરાજને સિદ્ધાન્ત મળે ત્યાર પહેલાં જમીનદારોએ કાવતરાં રચવા મંડ્યાં. સંવત્ મગધ જયશોકને ત્યાં ચતુર હતું, જગત ચૈતની ભારે પ્રતિષ્ઠા મોગલ દરબારમાં પણ હતી. ૨૦૦૦

દબરે સ્વાર હરદ મેથ તેના મહેલનું રક્ષણ કરતા હતા. દાકાનો નવ્યીય નવાજેય હીરાગ્રીસમાં રહેવાં લાગ્યો. દાન, ધર્માંદા કરી સોકાને પોતાના મક્કમાં લેવા લાગ્યો. નવાજેયનો પ્રતિનિધિ રાજવ-લ્લહ સિરાજ માટે પોરી અર્ધા દેશવા લાગ્યો. ફરેન કુલિયાં જેના હાથમાં નવાજેયનો ખજાનો હતો, તેણે અંતર્યુરમાં પગથે સપાડી કર્યો. નવાજેયની મંત્રી ધસેરી ભેગમ સાથે ઝાડો વ્યવહાર હોવાથી સિરાજે તેનો વધ કરાવ્યો. બે કે આમ કરવામાં તેના માતામહની સંમતિ હતી છતાં તેને બદલાવી મળી. રાજવલ્લહ અને તેનો દિકરો કૃષ્ણવલ્લહ અંગ્રેજોને સતાવે તો તેની બર-નામો પણ નવાજને માથે આવતો. આમ સિરાજ નિર્ધેય હોવા છતાં તેના ચતુર્યોએ તેની બારે બદલાવી કરો મૂકી હતી. રાજવ-લ્લહની શુકિત ફાવી નહિ. નવાજેયનું એકત્રિયક થતું થઈ. થોડા દિવસમાં પુર્ણિયાના અધિકારી સૈયદ અબ્દ મલ્ક પણ મૃત્યુ થયું. રૂપ નવ્ય અભિવર્ધિયાન બિમર હતો તેને આશાસન મળ્યું કે સિરાજની કેસીક આફન ઝોઝી યદ્ય મરદ જમીનદારો સિરાજને અંધારા કે તેમ ન હતા. નવાજેયને કંઈ સંતાન નહતું. તેથી તેણે સિરાજના નાના ભાઈને ઇત્તક લીધો હતો, પણ તે તેના નવાજેયની હથેલિમાં જ પડેલો સીધાવી ગયો હતો. જ્યાં તેને એક નહતું બાળક હતું. આ બાળકને ગાદી પર બેસાડી રાજવ-લ્લહ ધસેરી ભેગમના (નવાજેયની ભેગમ) નામથી કારભાર કરવા લાગ્યો. પુર્ણિયામાં શોકતજજને સૈયદ અબ્દ મલ્કનાં પુત્રને અધિકાર પ્રાપ્ત થયો. રાજવલ્લહ અને તેનો પુત્ર અંગ્રેજોને પોતાના મક્કમાં લઈ શોકતજજને બહેરવા લાગ્યા અને અંગ્રેજોનાં દંડ વિશ્વાસ બેસાડ્યો કે સિરાજને નવાબીની નહિ પ્રાપ્ત થાય. આ અરસામાં રૂપ નવાજ અભિવર્ધિયાનો દેહાન્ત થયો. તેણે સિરાજને આતેમ સિખામણ આપી, રાજનીતિનો ભોધ કર્યો. રાજવનું નાવ કેમ દંકારતું તથા દુરમનોનો પુસ્તકો કર્યો. સિરાજે પોતાના પ્રિય માતામહની આરાતને સિરાજાએ લેખી અને તે પ્રમાણે ચાલવાનો દંડ નિબધ કર્યો.

ઇ. સ. ૧૭૫૬ ના એપ્રિલ માસમાં સિરાજ "નવાજ મસુરજ મુરક સિરાજુદ્દૌલા રાદ કુલીખાં ખીરાદા મહમદ હેખતજંગ બદાહુર" નામ કારણ કરી બંગાળ બિહાર અને ઓરિસાના તખ્તપર બેઠો. સિરાજ અંગ્રેજોના વતનથી થયારો રીતે પાંકડ્યાર હતો. અંગ્રેજોએ નવાબની પરવાનગી સિવાય કિશો પાંધરા ચર કર્યો. નવાજે તખ્તજ લખી જણાવ્યું કે "દેશનો શાસન કરતાં નવાજ હું છું. તમારે દેશમાં રહેતું હોય તો વલિજીની રીતે શાંતિથી રહો. એમ કરેલો તો હું આદરથી આશ્રય આપીશ. હું આતા કરું છું કે તમે તમારી બાંધેલો હું તોડી નાંખી. બે એમ કરવામાં કમર કરેલો તો હું પછી સમુદ્ર યત્ર નહિ."

અંગ્રેજોએ સતોજાનક જવાબ આપ્યો નહિ. સિરાજે હદાપણ વાપરી એક દુન ખખર કાદવા મોકલ્યો, અને ઉતાવળે પગમાં ભળ્યું નહિ. ખખરા વારિદ ને દન તરીકે મળે

દતો, તેના કહેવાપર અંગ્રેજોએ ધ્યાન આપ્યું નહિ. તેઓને ખ્યાતી હતી કે ધસેડી બેગમ અને રાજપૂતલસની શુકિત કાવોરી અને તાજ સિરાજના મરતક પર મદિ રહે. આમ છતાં સિરાજે ઉનાવળ કરી નહિ. અને મોતોનાં યુત્તર વેલાગળા વૃદ્ધિ અધિકારી રાજ રામસિંગને મોકલ્યો; જેણે જઈ અમીયદના મકાનમાં આશ્રય લીધો અને તેના લાઇવે તપાસ કરવા મોકલ્યો જેની અંગ્રેજોએ કુદશા કરી. નવાબને આ હાલ માલમ પડ્યા.

૪. સ. ૧૭૫૬ ના મે માસની ૨૪ મી તારીખે સોમવાર ને દિવસે ઉમર બેગ જમાદાર ૩૮૦૦ યોડેરવાર સાથે કાસિમ ખાનના આવી પહોંચ્યા. ફરીથી કિસ્મે જમીનસત્ત કરવા દરમાવતમાં આપ્યું, પણ અંગ્રેજો માને શાના? ૧૩ મી જૂને કિસ્મા પર હુમલો થયો. કિસ્મે પડ્યો, અંગ્રેજોના યુરસો અમીયદ પર ઉતર્યો હતો અને તેને પકડીને કેદ કર્યો હતો નવાબે અમીર ઉમરાવ સેનાપતિ સદ ત્રીજા પહોરે પાંચ વાગે કિસ્મામાં પ્રવેશ કર્યો અમીયદ અને કૃષ્ણવંશજને જેઓ અંગ્રેજના કિસ્મામાં કેદ હતા તેમને શોધ કરાં છોડાવ્યા. બાદ માણેકચદને કિસ્માની બ્યારથા સોંપી પોતે આરામ કરવા ગયે. અહીં અંગ્રેજોનો મહાન સ્વાશેષ આપે છે કે નવાબના કમંચારિઓએ કેદ થયેલા અંગ્રેજોને એક નાની ઠોટડીમાં ગોંધી રાખ્યા. એમ કહેવાય છે કે કડીઓની સંખ્યા ૧૪૬ની હતી. લખંકર અધારામાં અને તાપમાં એમાંના ૧૨૩ અવતાર રહ્યા. બાકીના ૨૩ મરણ પામ્યા.

ઇતિહાસમાં આપ્યું દાઢડડ અસત્ય કદિ લાગેજ ખતમાં આપ્યું હતો એ ભારતવાર્તાનાં કુલાચળ છે કે ભારત ર્નાં સત્તાનોને સ્વાધાધિ લેખડોના લખેલા સાચા એટા ટપાતો ખપવા પડે છે. અંગ્રેજ લેખડોએ પોતાને ઉત્તમ ચારિત્રધન ને વિક્રમશાલી ખતાવવાને માટે ભારતવાર્તાની ઐતિહાસિક નકિનઓ કાળાં ચીનીરી છે. અને એ અતિશય ખેદની વાત છે કે સિરાજના નાટક લખવારે 'સિરાજ' સંબંધી ને પ્રચુર સાહિત્ય બહાર પડ્યું છે તે જ્ઞણવાની દરકાર કર્યા વગર 'કાળા ઠોટડી'ની વાત સ્વીકારી પોતાની લેખિનીને કલકિત કરી છે! એક લેખક પોતાની કલમ દાઢમાં લેતાં પૂર્વે પોતાની અખેદવરી જણવી જરૂરની છે. ને વિષયને દસ્તાવેજ કરવા હોય તેને લખડું સર્વ સાહિત્ય અવલોકનું જોઇએ! 'સિરાજ' નાટકના લેખક ઇતિહાસને લગતાં પ્રતિકા વિલોક્યાં હોય એમ જણાવું નથી. 'કાળા ઠોટડી' કે 'દત્તાકાંડ'ની બીજા ખતાવટી છે, તે સુપ્રસિધ્ધ 'યુગરત્ના' પત્રમાં મી. હરિદર દિવાનાએ પૂરવાર કરી છે. ઇતિહાસના જાણીના અવવાસકો અશ્વકુમાર બેગમ અને સ્વ. થીયુન બિહારીલાલ સરકાર પણ તે ખોટી સિધ્ધ કરી છે. કુકમાં ને કદિએ તો:—

(૧) ને બીના તે સમયના અંગ્રેજોના કાર્યવિરહમાં છે નહિ, તે સમયના મુસતમાન લેખકોએ જેનો ઉદ્દેશ્ય કર્યો નથી, નકાસિન લેખકોએ જેને સંખ્યા નથી, તત્સામસિક અંગ્રેજોએ યુગ જેનો ઉદ્દેશ્ય કર્યો નથી તે બીના ઐતિહાસિક ધટના છે,

એમ કહી સમ્પ્રત નહિ.

(૨) ૨૦ મી જુને ૧૪૬ અંગ્રેજો કિસ્મામાં ન હતા ૧૬ ચોરસ શીટની ઓટડીમાં ને માણસના જેવડી શુભો ખનારી પુરે તો પણ તે તેમાં પુરાય નહિ એ ગણિતને, અદ્વલ સિંધાન આ બીનીતે અસત્ય પુરાવાર કરે છે.

(૩) 'કાળા ઠોટડી' કે 'દત્તાકાંડ'ની બીજા ખતાવટી સુધ્ધ પછી પ્રચાર કરવામાં આવી છે અને તે પરથી એમ સહેજ અનુમાન થઇ શકે છે કે અંગ્રેજોએ પોતાના કાર્યોના સમર્થન માટે તેને અતિવર્તામાં આણી હોવાી જોઇએ.

અંગ્રેજોની સાથે પત્તું ન પત્તું એટલામાં સિરાજના દુરમતોએ પુષ્ટિવાના નવાબ શાકતજાને, ખંગાળાનો નવાબ ખનાવવા થત આદર્શો. નવાબને કાવત્રાખોરોની અને તેમના દયાની ખખર પડી. સિરાજ સંસ્ત્રમ સુધ્ધ લેખક થયો. 'શાકતજા' લાકાઇમાં માર્યો ગયો. અંગ્રેજો સાથે પણ ચોટા સમય સુધિ થઇ. પુરાપમાં કેન્સ અને અંગ્રેજો વચ્ચે લાકાઇ જાળી. તે જોઇ કલુકતાના અંગ્રેજોએ ચંદનગર પૂર દુમતો કર્યો. નવાબે છુલસો માગ્યો, પત્તમવહાર ચાર્યો. અંગ્રેજોએ આક્રમણ દાઢમાં લઇ સોગત ખાયા હતા છતાં ફત્તો ૨૨ દુમતો કર્યો તેમનો સર્વનાશ કર્યો. નવાબ અને અંગ્રેજો વચ્ચે રિપુલાદ વધ્યો. બાનો લાલ લઇ કાવત્રાખોરોના તાગેડો રચાયા. મિરનગરે એક કૃષ્ણ રચિયા ક'પની ખંદાકુરને, દશ લાખ રૂપિયા કલકતા નિવાસી અંગ્રેજોને આપવા કમ્પલ કર્યા. અમીયદને ત્રીસ લાખ રૂપિયા આપવા માટે કલાકે દગાબાઇ કરી અને મિરનગર રૂપી કામધેનુને જ્યેમ છૂંટાય તેમ છુટી. દસ્તાવેજે લખાયા. ખોટા દસ્તાવેજ પર વોટસને સહી કરી નહિ. કલાકે વોટસનની ખોટી સહી કરી. પછી મુનુચુ તે લખવાની જરૂર નથી. ખાસીમાં નવાબ મિરાજ-ઉદ-દોલાનો લાગરખિ અત્ત થયો! સાથી? પાપી દેશદોહી મીરનગરની પાપી લાલસાથી-કલાકેવની લુચ્ચાપગીરીથી-દેશીઓનાં કાળાં કૃષ્ણ-ખાસીના યુદ્ધની લાંબી રિગત લખવા ઇચ્છતા નથી. તે કશ્ચા-જનક ખનાવ, નવાબની મીરનગર પાસે ચાલના, જ્યાં કુરાનનાં સોગત, વીર મોહનલાલની બંદાકુરી, એક દૂર-દૈયાને પીગળાને તેણે ટપાંતો છે. ખાસીના સુધ્ધ પરત્તને, કર્નલ માટેસનના શબ્દે ઉપન કરીએ છીએ,

Yes! As a victory, Plassey was, in its consequences perhaps the greatest ever gained. But as a battle, it is not in my opinion, a matter to be very proud of. In the first place it was not a fair fight. Who can doubt that if the three principal generals of Siraj-ul-Dowla had been faithful to their master, Plassey would not have been won.

—Malkson's Decisive Battles in India.

લક્ષ્મીનાં માથુસો દસમી નારીએ જુદાં યશ જેલેએ છીએ
રંગ નર્મલ છે

ચારના રટીયા માટે બે ત્રણ ચોક્કર ચાલુ રોક પાસે મધ
કોનો સિનારો ચળકે છે, તે આવના અકવાલીયામાં બદાર
વરો

કાદિયરમાં લેવાતો શિક્ષાદિત્ત સારી આશા આપી રહી છે.
ફૂંછીની 'રાતને ગમી તે રાણી' પૂર્વાર્ધ વધી ઉતરાધનો

પ્રાસ મેળવે છે, તે જોવાય છે

લક્ષ્મીની 'આશા' પૂર્ણ થવા આવી છે.

અશોક પિકચર્સવાળા મી અણીમાલ જોયી આવી પહોંચ્યા

વાતો તો ધણી સલગાય છે, કંઈ કરી જતાવરો ?

મી નાટલોષ દેશાઈ સોલાપુરથી આવી ગયા છે સારદાની
વરયા પુત્ર દાખા લઈ લીધી છે એમ અત્રારા લખતા લુત
સેથી અગ્નિ ખમર મળી છે.

મી દીવાનાને હાથે સંવાર થેતી શીલમ અરધી ચલ.
મળી છે

નવા ફિલ્મ કુા ઉભી ચવાની વાતો સલગાયા છે. કાઈ
મારી, કાઈ શહેનશાહી તો કાઈ "સપૂર્ણ શુભરાતી"ના
લખનારો ધરાવવાના પડ્યા વાળી રહ્યા છે.

સિનેમાની રાણી—સિનેમાની રાણીના અમે વખણ કર્યા
મારે કેટલાકના નાકડું ટીચકુ જરા મરડાય દબુ, પરંતુ ખુશ
લા જેવું છે કે, કરાચીની પ્રમ અગારા ગતને મળતી થઈ છે.
મથારે કરાચીનો ખમરપત્રી લખી જણાવે છે કે, ગયા અઠવા-
વામાં આ ફિલ્મ જોવા માટે કરાચી પિકચર હાઉસ પર એટલો
દરોરો પડ્યો હતો કે, ચાર દવસ સુધી લોકોને ટીકીટ
મેળવવા માટે આગાઉથી તપશ્ચર્યા કરવી પડતી હતી. મુબાઈએ
નાં નંદિ પશુ કરાચીએ મી લાવનાની અને મી જોડીના કરેલ
દર તેઓની પાસેથી આથી પણ નિશેષ સારા પ્રાકરણોની
બાદા રાખે તો નવાઈ પામવા જેવું નથી

તે સિવાય સારદાની ઔત્તરિક ફિલ્મ "સારામટ વીર"
પર પણ દરોરો સારા હતો

મિસ રૂથ કિલ્ડર્ડ—

મિસ રૂથ કિલ્ડર્ડે હાલમાં લખપ્રથીથી જોડાઈ પોતાના
સ્વામીને ખાતર ચિનનાટપ અલિનપનો ધણે છોડી દીધો છે,
જ્યાં "ધી લર અવર" મી અધુરી ફિલ્મમાં તે તેલુ ક્રમ
પૂર્ણ કરનાર છે

પ્રતિષ્ઠિ અભિનેત્રી મિસરોએન્સ વિગર એક દિવસ મહા
રધી ધરમા આવી જોવા લાગી તો તેની પરિવારિકા એક દોરડા
સાથે ઘરોરને ધરવા કંગી કારણ પૂજ્યા પરિવારિકાએ જવાબ
આપ્યો કે, "દવા ખળા પહેલા આટલી દવાવતી જુલો
મધ હુ !"

ફૂંછીના પ્રખ્યાત નવવકયાકાર સેદમા લેખરોએની વિખ્યાત
નવલકથા "ધી એમ્પરર ઓફ પોર્ટુગાલીસ" પરથી "ધી હામર
ઓફ લાઈઝ" નામની ફિલ્મ ઉતારવામાં આવી છે. આ ફિલ્મની
બે શ્રેષ્ઠ લુમિકાઓ મી. લોન જેની અને શ્રીમતી નોરમા
શીરે લખવી છે.

એક પ્રસિધ્ધ નટી કહે છે કે, જે કાઉ તમને પૂછે કે,
તમને ઓળખુ છું, તો તમારે જણવું કે, તમારા કોયથી તે
માહિતગાર છે."

પહારગ મના સીનેમાવાળાઓને એક અપહવ તક
સસ્તાં અને સારાં પ્રોગ્રામો કયાંથી મેળવશે ?

મેજેસ્ટીક ફીલ્મ્સની જાણીતી ફીલ્મો

૧ આત્મબલ ૨ પાપનો પથાનાપ

૩ સંન્યાસી ૪ નંદ જનરીસી

૫ અંદન-મહીયાગરી ૬ મુંબઈની રોકાણી
તે સિવાય

સીરીયલો અને ઈંગ્લીશ ફામા

લુકીંગ માટે લખો—

ફીદાઅલી અંહ મદઅલી

૬. હસમત મહાલ ચાપાટી સી ફેસ—મુબાઈ ન. ૭

એક વખત કામ પાડી જોશો તો ખાત્રી થશે."

તેવાર છે ! તેવાર છે !

રા. હરિદર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

લાપણુ તથા ગાયન સાથે

આ નાટક લુપ્તમોહિની—પરેશ્વરના પ્રેમ પ્રસંગો તથ
કલિદાસને અનુવર્તી શુભરાતના આ મરત કવિએ રચ્ય છે
મૂલ્ય માત્ર આડ આનાર પહાર ગામના પ્રાદુરોએ
નવ આનાની પો. દીપરો મોકલવા
લખો—મોજ-મજાહ કાયાલય,
ખગર બીદાઈ મનાઈ નં. ૧

એક સુંદર યુવતિના બે આત્માઓ-બે સ્વરૂપ

રાણી રૂપમતિ અને કુંવરને માટે મોતના
શાંતમાં કરતી-પ્રેરણાઓ વેકતી.

ધીમિત્રીના હૃદયમાં વિભાજન
કેમ પ્રગટાવતી.

નીરા એટલે સુંદર સી

લક્ષ્મી

પીકચર્સની

નવી કીલમ

રવિ આબ્દાન-તેને સાથ દીકલ-મત્રી

ચંદ્રચુડ-નવચેદને આપેસ આપેસમાં

હોડીના તરસ્યા કરતી

નીરા એટલે ઝેરી નાગણુ

ની
રા
યાને
સું
દર
ના
ગ
ણ

ની
રા
યાને
સું
દર
ના
ગ
ણ

સુલતા નહિ

જરૂર પુત્રો

કાશીમાંકર પાકુરંગ સંતર વ ન થકે
મા ચિત્રમાં અગ્રી કથા બતાવી છે.

કથારેકર અને લેખકો
એકસં તોરણે ચોટ્ટીએ સારી વસ્તુ સજ છે.

વખત-શાન્તી-રવી તહેવારને દિવસે વધારાનો ખેલ ૩ વાગે દરરોજ ૫-૬-૬-૧૧

કંઈ વખતમાં આપેસ.
સરસ્વતી કીલમ કંપનીની

સીનેમા મેજેસ્ટીક

ગીરગામ

આપે છે

યુનાઈટેડ પીકચર્સ
સી-ટીકેટનું નકુ ચિત્ર

સતિ સરોજ

ઉમાળ નાયક

ચલુ છે.

બીજુ સ્વક લીધું

ચાલુ છે.

શ્રી શારદા કીલસ કંપની કૃત

વસંત વ્યાળા

ઈશ્કે હકીકી ! ઈશ્કે જહાંગીરી ! ઈશ્કે ફકીરી ! બતાવતી દિલ-ચરખ કહાણી

તો દરેક

મેળવવા મારે અગાઉથી

તો નહિ પણ કાગીએ મો લવ

કર તેઓની પાસેથી આપી પણ વિશેષ

આશા રાખે તો નવાઈ પામવા જેવું નથી

તે સિવાય શારદાની ઐતહાસિક કિસ્મ

પર પણ દરેકે સારો હશે

મિત્ર રૂપ કિલકડ —

મિત્ર રૂપ કિલકડ હાલમાં લગ્નપ્રયાથી બેઠા પોતાના
સ્વામીને ખાતર ચિનનાટવ અભિનયનો ધધા હોડી દીધા છે,
જ્યાં 'ધી લવ અવર' માં અમુકો રૂઢિમા તે તેલ રૂપ
પ્રજ્ઞ મનાર છે

પ્રતિબ્ધ અભિનેત્રી મિત્ર રૂપે રૂપ વિડર એક દિવસ મહા
રથી ધરમા આવી બેઠા લાગી તે તેની પરિવારિણ એક દોરડા
સાથે ઘોડીરને ધરવા મરતી કારણ પૂજ્યા પરિચારિકાએ જવાબ
આપ્યો કે 'હવે ખાખા પહેલાં માટી દનાવવી જરૂરી
ગણ હુ !'

પ્રેમીઓના હૃદયની દર્દભરી, છગરને

જ પ્રેમ કહાણી.

મીની મોજ

સૌન્દર્યગ્રંથ

લાપલુ તથા

સાર્થ

આ નામક જીવનમોહિની—રસજહાનના પ્રેમ પ્રસંગ
કથિતાસને અનુવંશી ગુજરાતના આ મરત કવિએ રચ્યું
મૂલ્ય માત્ર આડ આનાક બહાર ગામના શાહીમાં
નવ આનાની પા દીકારા મોકલવા
લખો-મોજ-મળાઈ કાચાંલય,

અગર બી ઝો મુનાઈ ન

વધારે રૂબરૂ આંકડા તા. ૧૧-૩-૨૬
 કુટુંબ આંકડા બહારગામના આંકડા

વધારે રૂબરૂ લેખાકામ રૂ. ચાર
 બહાર ગામ રૂ. સવાચાર

માજ-મજાડ

સામોજાની રુઝ્દરી

હાલના અને સંભવિત કંઈકાં ધરણ કરો છે.

મોજ-મજાહમાં જીવન કેમ પસાર કરશો?

એનો જવાબ આ છે કે, તમારે હમેશાં, અનંદી રહેવું. તે કેવી રીતે?

તમે પ્રસિદ્ધ સીનેમા સ્ટાર **૩૫ રોલાન્ડ** ને જાણતાજ હશે?

તેને સ્ક્રીન ઉપર જોવી એ પણ હંદગીનો એક મોઢામાં મોટો આનંદ જ છે

એ અકવાડીઆથી નામની ૩૧ ભાગની
અમારે ત્યાં તે **સફેદ સવાર** સીરીયલમાં કામ કરે છે!

રૂથના કામોની પ્રસંશા તેજ કરી શકે, જે સુર્ય સાથે

આંખ મેળવીને વાત કરે અને સોના ઉપર દોળ તેને વધારે ચળકતું બનાવે. ખીલું
અકવાડી ગર્જ કાલથી શરૂ થઈ ગયું છે અને રૂથ પુર બહારમાં ખીલી નીકળી
છે. આવો અને તેના કામો જોઈને આનંદ મેળવો

વહેતા સુનાનો ઝરો! ભેદી પટ્ટાનો ભરમ

આશકની બહાદુરી! જંગલીઓનાં કાવત્રાં

આ સાથે હસાવનારી કામિક પણ છે

જેમાં હેરલ્ડ લોહડ, સ્તંભ પોલાઈ અને બેબી રેનીયલની ત્રીપ્ટીનું કલેજ ઉચલાવનારે કામ.

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ટ્રલર્સ રોડ

વખત:-પા. ૭, ૮.૧૫, ૧.૦૫ રાત્રી રવિ ગ્રાંડ ક્લાર્ક ખાસ ખેલ

ભાવ:-૩, ૨, ૧, ગા. ૮, ૮.૧૫, ૮.૩૦ સાથે

આવતે અકવાડીયે. ચાલો ચેપડીનની ધુમ હસાવનારી. કોમીડી

શ્રીમદ્ભગવદ ગીતા (૧૦. ૧૧)]

ચરિત્રાવલોકન ૧૦ મી સર્ગ ૧૯૨૬

[૫. ૨ છંદ, અંક ૪૬]

આ અઠવાડીયાં પ્રસિદ્ધ થતી વાર્તાઓનાં પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે
કાષ્ટ છૂટતે વ્યક્તિ પરથી ઉપભવી, કારેલાં નથી, એ ના. અ.

‘યૌવન વન અધિરાજ’

નાથ સવલ્લા !

આપવિના આ રત્નો સાથે અચર્ય,
પ્રભુદ્રિય ! તમ સ્નેહ કરીને ખાંચે પૂરો મન આશા
નાથ ! સવલ્લા !

થાઓ યૌવન વનનાણું ખીયાં પુષ્પ શુદનાર,
ચુટો વ્હાણા ! હેતથી શુભ-સુમન બલીહાર !
સ્નેહથી સહુજા અન્ય પુષ્પ શુદમે,
કિંકરીની આશા એટલીજ પૂરમે
નાથ સવલ્લા !

નારી તોજા શણગાર બના
વસીયા તિજ પતિ હૃદયમાં
નાથ ! હોમી નવ સુકોશા
આપે સાહેલી મન ખાંચે
નાથ સવલ્લા !

વ્હાણા શું કહું આપને યૌવનવન અધિરાજ !
શુભ-સુમન-ટાલરનાથો આપો સુદર દાર !
ચુટમે હલયે નાથ આપકે ચુટમે !
‘આશા રહે’ કિંકરીને એવું આપજો
નાથ સવલ્લા !

નટનાગર

જુ બે દા

અથવા

રહસ્યમયી રમણી

પ્રકરણ ૬૬.

સાત વર્ષ પૂર્વે બોહોનાં વિશ્વ વિદ્યાલયમાંથી સન્માન સહિત
પરીક્ષા પૂર્ણ કરી હું બહાર પડ્યો. મારા પિતા કાનગી રાજ
સજાના એક સભ્ય હતા. મોટાભાઈ ઇંગ્લેન્ડના મુખ્યત્વે વિમાન
બના એક કંપની મિત્ર થતા હતા. હું પણ ઇંગ્લેન્ડની ફૂટ રાજ
નીતિનો અભ્યાસ કરવા માટે મોટાભાઈની સાથે રહેતા હતો. એક
દિવસ રાતના મેટાભાઈની સાથે હું નાટક જોવા ગયો. નાટક
ખૂબસૂરત થતાં તેમણે એક પરિચરત-રમણીની સાથે મરી ઓળખ
ખાણ કરાવી. ત્યાર પછી આ યુવતી સાથે મારો પરિચય દિન
પ્રતિદિન વધવા લાગ્યો. અચોત અમે જાને પ્રેમમાં પડ્યાં. મેં
તેને મારા હૃદયરાજ્યની અધિશ્ચરી બનાવી. ભાઈ, તેનાં શાં
વખાણ કરે. આખા ઇંગ્લેન્ડમાં તેના નેત્રી ખુબચરન ઓ
મળતી મુરદબ હતી. તેનાં સૌંદર્ય ઉપર ઇંગ્લેન્ડના લોકો એટલા
તો દીવાના થઈ ગયા હતા કે, પોતાનાં બારી બારણામાં પણ તેના
ફોટોફ્રેશ દાંડી રાખતા હતા.
આશા ઉઠાવતો પ્રેમ તેના માતા પિતાને ગંભીર ન હતો.
કારણ કે હું લોડની પદ્ધિ કિંવા પુષ્કળ સંપત્તિ ધરાવતો ન,

હોતો. તેઓ તેને એક છુટ્ટા કરોડપતિની સાથે પરજીવવાનો વેપાર રાખનાં હતાં. તેઓએ અમોતે મુલાકાત લેવાની પજી મળી હતી.

મારી પ્રિયતામાં આ લગ્નથી નાણુધ દની. એટલે અમો બનએ ગુપચુપ લગ્ન કરી લેવાનો નિશ્ચય કર્યો; પરંતુ અમારી આ મુશ્કેલી વાર આવી નહિ. તે છુટ્ટા સિવાય તેનો માંગાતો દીકરો પજી તેને આલેલો હતો અને તે પજી મારી પ્રિયતામાં પરજીવવા માગતો હતો. બુદ્ધિને આ બાબતની ખબર પડી. મારી પ્રિયતામાં ઉપર તે દીવાલો યજ્ઞ ગયો હતો એટલે અમારા બનએનો કારણ કહાડી નાખવાના તે પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો. તેના મામાના દીકરાનું નામ જેક હોય. એક દિવસ પ્રજાતમાં જે જેક બિહાનાની અંદર મેલેલી રિશ્તિમાં મળી આગ્યો. પોલીસે તપાસ કરી તો તે રથને મારી સિગારેટની પેડી તથા મર્સ નામની ધરી મળી આવી. પહેરેશ્વરે જીવાનીમાં જણાવ્યું કે, રાતનાં દસ વાગે હું જેકને મળવા આવ્યો હતો, વાત ખરી હતી; પરંતુ હું તેને મળી ઘેર જવાને બદલે મારા બીજા એક દોસ્તને ત્યાં મિત્રલક્ષમાં ગયો હતો અને રાત ત્યાં જ પસાર કરી હતી. પ્રજાતમાં જે માર્નિંગ પોસ્ટમાં ઉપરોક્ત બનતો રિપોર્ટ વાંચી હું તો જેમ્સ બની ગયો. મારા નામની ધરી અને સિગારેટ બોક્સ મળી આવવાથી મનેતો આશિષ મારા પરઆવશે કારણકે અમો બનએ એક સુંદરીના મિત્રના હરીફો દના, એટલું જ નહિ પજી પેશો છુટ્ટો ધનપતિ પજી મે પરજીવવા માગતો હતો એટલે તેણે એક કારકે જે પક્ષી રૂવાનો દુકાન રચ્યો હોય એમ મારા મનને ખાતરી યજ્ઞ એટલે મૂની તરીકે પકડાયા કરતાં હજારોનો ત્યાગ કરી હું આ મર-ક્રમમાં આવી પહોંચ્યો છું અને આદિન જીવનની પૂરી કરવાનો વચાર છે. કારણકે હું, સમય દેશીના મુખને રામ બજારને દૂરી ધરાવતા લોકો કરતાં—

આકટેવ આ વાક્ય પ્રેર કરે તે પહેલાં બંદુકની ગોળાઓ કુટવાનો સજ્જણાટ અમારે કાને આગ્યો. એક હાથમાં હાથમાં ગોળી વાગતાં જ આકટેવ જાન પર લગી પડ્યો. બીજા પગે એક હાથમાં મારા માથા પર ધરી ઉગામી પજી એકટેવની મન્યમુચકતાથી હું બચી ગયો. તેણે હાથ દાખો રાષ્ટ્રલોકનો યોરો દખાવ્યો, અને મને મારવા આવેલો દરમુ ચિત્કાર કરતો બોલ પર પડી ગયો. હાલથીમાંથી બ્યુચલન અવાજે આવવા લાગ્યા. લડવાને બધા તૈયાર થઈ ગયા. લગભગ બે કલાક સુધી લડાઈ ચાલી દરેકે આખરે લડાઈએનાં વિશેષ માણસો કપાઈ જવાથી તેઓ નાહા. અમોએ તેમની પૂર્વ પકડી તેમાંથી બે બજીતે પકડી. પાડ્યા. તેઓને પૂછતાં અમોને જણાવ્યું કે, હાજી અણુ સલામતી ટુકડીએ જ અમારા પર દરેલો કર્યો હતો. સેનાપતિએ હાજી અણુ સલામતે પકડવાને માટે લગભગ બસો સવારને તેઓની પાછળ દેડાંયા પજી તેનો પતો લાગ્યો નહિ.

આવી રીતે રાત્રિની બીજી દુર્ગંટના બની મથા પડી

બીજા દિવસે બપોરના હું આકટેવના તંબુમાં ગયો. તેના હાથ-મથકે ગોળી કહાડી નાખવામાં આવી હતી અને તે રથને પાર્ટી બંધી લેવામાં આવ્યો હતો. લૂટારાની ધરીમાંથી બચાવી અને તેણે પ્રાણલાન આપેલું હોવાથી હું તેને અલેખાનંદ બન્યો હતો. પહેલી સુલાકાતે જ તેને આભાર માન્યો એટલે તેણે સદેવ દત્તને કહ્યું:—“તેમાં શું થઈ ગયું, મારી ફરજ હતી; પરંતુ મળવળ જેવું છે કે, હાજી અણુ સલામતે અમારાં રથગતી ખજાર કેમ પડી. તેને પકડવા માટે આજે અમો વળેથી મહેનત કરી રહ્યા છીએ, પજી મારે તેને પકડીએ તે પહેલાં તેનાં બં આકમણો અમારા પર થયાં છે.”

અમારી આ પ્રમાણે વાતચિત ચાલતી હતી એટલામાં સેનાપતિએ એક માણસને મને બોલાવવા માટે બોલ્યો. હું સેનાપતિ પાસે હાજર થયો એટલે તેણે કહ્યું:—“તમારો ધેરો તૈયાર છે. હવે વિશ્વ કરવાની જરૂર નથી. ચાલો તૈયાર થાવ.”

ક્યાં જવાનું છે, એ હું જાણતો નહોતો છતાં આકટેવની વિશ્વ લઈ હું તૈયાર થઈ ગયો.

મેસાંકમેનો ત્યાગ કરી લગભગ ઉત્તર તે દિશા તરફ અમે ખાર દિવસ સુધી ચાલ્યા હોયજી એટલે તેરમા દિવસે લીલી વૃક્ષરાજ અમારી દરિએ પડી. મારા આનંદનો પાર રહ્યો નહિ. અમો રજીમદેશનો ત્યાગ કરી દયુગદ નગરમાં આવી પહોંચ્યા હતા.

જ્યારે અમે દયુગદમાં પહોંચ્યા ત્યારે સૂર્યાસ્ત થયાને અધિક વિશ્વ ન હોતો. અમોને શહેરમાં જાણલ થયેલા નેનાં સેંકડો પ્રજાજનો અમરી આસપાસ ફરી વળ્યા અને અમે શી ખજાર લાગ્યા છીએ તે જાણવા માટે આદર બની ગયા.

રજીદરુ હાજી અણુ સલામતી છુટ્ટા રોળી અમારે દાયે પરાણુ થઈ છે, એ ખજાર રાંછણી સમય નવરવારીએના આનંદની રીમા રહી નહિ. દરેક અમારા નામનો જશ્વેલ કરવા લાગ્યા. શહેરમાં હાજલ થયા પછી મને જણાવ્યું કે, અલખા અને પ્રાચ્ય દયુગદ નગરીમાં યુરોપિયન સભ્યતાએ પ્રવેશ કર્યો ન હોતો. બે ચાર કેન્ડ્ર અધિકારીઓ સિવાય બીજા કોઈ પ્રીસ્તી ત્યાં રહેતા ન હોતા. નગરને ફરતો કિલ્લો આવેલો હતો અને તેમાં પ્રવેશ કરવાને માટે માત્ર બે સિંદહાર આવેલાં હતાં નગરની સુંદર અપહીકાઓ અને ગજનયુગિત મિનારાઓ નક્કીના વૈભવનો ખિપાલ આપી રહ્યા હતા. શહેરમાં દેરેપીટુ અને સરકારી ઉતારાઓ પજી આવેલા હતા.

અમોએ એક બેરકમાં અમારો ઉતારો લીધો. રાતના આદારાદિ માટે સુંદર વ્યવસ્થા કરવામાં આવી હતી. હું સેનાપતિ તથા એક લેફ્ટેનન્ટ એમ ત્રણે જણ એક ટેબલ પર જમવાને બેઠા.

આજે હાંખા વખતે મનપરક આજી મેગવવાને હું લાગ્યો

અમે સિંગરેટના ઘસાડા કઢાડવા લાગ્યા. થોડીવાર પછી ચિરક પીતાં સેનાપતિએ કહ્યું:—“દાઢ અણુ સલામ બહુ ધૂત છે. હનેશાં આપણને ફસાવી દેશેા કરે છે, પણ આ વખતે તો તેને આપણા સપાટાની ખરાબર ખબર પડી ગઈ હોવી નોંધજો.”

“પણ દાઢ સૂધી આપણે તેના પત્તા બરાબર મેળવી શક્યા નથી એ દિલગીર થવા નેવું છે.” લેફ્ટનન્ટે કહ્યું.

“વાહ !” સેનાપતિએ જરા ખુસીમાં ટટાર થઈ કહ્યું, “પુત્રની માફક નેની ગતિ છે, તેને કાણ અટકાવી શકે એમ છે? કેટલી વખત પકડાતાં-પકડાતાં તે આપણા ઢાઢમાંથી બહાર ગયા છે ! આંને અહિં તો કાલે વીસ ગાઉ દૂર તેણે છૂટ કરી તો ત્રીજે દિવસે સાંભળીએ કે કાઢ જુદા જ રથએ તેણે પરાક્રમ મનાવ્યું છે. આમ તેની પાછળ જૂન-હુઝબને ત્રાસ વેડી આપણે હમણાં ચઢએ છીએ ત્યારે તે તો તેનાં આવીજ પર્વતમાં આવેલાં શુભ રથએ મોજ-મનહ ઉડાવી રહેા હોય છે !”

મેં પૂછ્યું:—“ત્યારે શું તેનું હમેશાનું રહેવાનું ઠેકાણું આવીજ પર્વતમાં છે? અત્યાર સુધી કું તો જાણતો નહોતો કે, તેનું કાઢ કમખી વાસરયાન છે.”

સેનાપતિએ કહ્યું:—“સાંભળવામાં આવ્યું છે કે, પકાડની એક શુભ જગ્યાએ તે રહે છે, અને તેની સાથે પરિવારમાં એક હબાર માણસો છે !”

લેફ્ટનન્ટ કિમિન, રસિક દત્તા, તે ખડખડ હસીને બોલ્યાં:—“હા, આ હબાર માણસોમાં પાંચસો શુભતિએ અર્થાત્ તેની વિલાસની પુત્રગીએ હોવી નોંધજો. વિલાસનો આજે આજે પૂત્રીમાં બીજે કથારી નેવા મળે નહિ !”

સેનાપતિએ કહ્યું:—“તેના અંતઃપુરમાં અનેક ફેસની સુ-દરીઓ છે. આ સુ-દરીઓને તેણે બાંધી તરીકે રાખી છે અને એ કાઢ તેની હાસી ચઢને ન રહે તેને પકાડની રાખ ઉપરથી ફેંદી દઈ તેના ચુરેચુરા કરી નાખવામાં આવે છે.”

“હવે બાળનું હતું.” હું અન્યથાથી બોલી ઉઠ્યો. “પરંતુ આવી મોટી ફેન્સ ગવનમેન્ટ તેની ટોળી સાથે તેને પકડી રાકતી નથી, એ નવાઢ પામવા નેવું છે !”

સેનાપતિ:—“તેના અનેક કારણો છે. પહેલાં તો એ કે પર્વતની અંદર ક્યાં શુભ રથએ તેણે પોતાનો નિવાસ રાખ્યો છે, એ જાણી શકવું અશક્ય છે તે સિવાય આખા મહા પ્રદેશની અંદર તેણે એટલા તો પોતાના શુભ હતો રાખ્યો છે, કે આપણી દરેક દિલચાસલી તેઓને ખબર પડી જાય છે. તે સિવાય એક બીજા આશ્ચર્યજનક વાત પણ સાંભળવામાં આવે છે.”

મેં અન્યથાથી પૂછ્યું:—“શી વાત ?”
“સાંભળવામાં આવ્યું છે કે, તેની સાથે દેવીગણ આવેા કરી એક સ્ત્રી છે કે જે કાઢ પણ ધરનાં ખનડા પડેલાં મહાશવર જાણી જાય છે !”

મેં વિસ્મિત બની ઉત્તેજિત બાવે પૂછ્યું:—“શું ? તે સ્ત્રી, જાદુગણી છે ?”

“હા, જાદુગણી હોવાનોજ સંભવ છે. કહેવામાં આવે છે કે, તે બીધીજ જુનજુરત છે. સંપૂર્ણ પૌત્રવના પર જાદુમાં આગ્રહ છે. તેમણે રવાબ અને હોરદમામ કાંઈકે જોરજ છે ! સંકેતો દાસીઓથી પરિવેષિત બની તે કારીખાનાની નીચે દરબાર ભરીને બેસે છે, તે વખતે દરેક દાસી તેને અભિવાદન કરી તેની આસપાસ વિટળાઈ વળે છે. જે પુરુષો તે રથએ આવે છે તેમણે મુટણીએ પડી જમીન સૂધી દોડી લઈ તેને પ્રજાપ કરી તેની મહેરબાનીની દુવા છાડે છે. વળી જોઈ પણ વાત સાંભળવામાં આવી છે કે, મોરકેકાના સુલતાને આ રમણીને મેળવવા માટે દાઢ અણુ સલામને પુકડા દખની લાલચ આપી હતી; પરંતુ તે સ્ત્રીએ તેને પૈસા લેવા દીધા નહિ અને દમ્ભ માંજ કહ્યું કે, સુલતાનની જે વું કાઢ પણ જાણીસ લઈશ તો તારા દળમાં ઘોર વિરોધ ઉત્પન્ન કરી તારા નાશ કરી દઈશ. જો કે, આ વાત ક્યાં સુધી સત્ય હશે, તે હું નક્કી કરી શકતો નથી, પણ એટલું તો ચોક્કસ છે કે, આખા મહાપ્રદેશ પર તે રમણી એક સુલતાનાની માફક રાજ્ય ચલાવે છે એમાં કાઢ ખતતો સંદેહ લાવવા નેવું નથી.”

મેં પૂછ્યું:—“આ સ્ત્રી કઈ જાતની છે? મર, અંજુન કે દખસીની દુહિતા છે? આપને તેના નામની ખબર છે ?”

“હા, તેને સૂધની કન્યા તરીકે જોગખવામાં આવે છે !”
હું ચમક્યો. ઉત્તેજિત રથે બોલી ઉઠ્યા:—“સૂધની કન્યા ?”

“હા, પણ તમે તે નામ સાંભળી આવ્યા બધા ચમકા છે કેમ કે શું તમે તેના વિશે કાંઈ વિશેષ જાણો છો ?”

“ના, જરા પણ નહિ. પરંતુ આ મહાપ્રદેશમાં જાગજુ કરતાં તે માથાવિની મોહિની વિશે અનેક અદ્ભુત વાતો સંભળાવા કરે છે. ખરેખર, તે કાઢ રહસ્યમયી રમણી હોવી નોંધજો.”

ફરદન મૂળના આંકડાને વળેાં બોલ્યાં:—“રહસ્યમયી તો જોઈ કે આજ સુધીમાં તેના બેઠને કાઢ પામી શક્યું નથી ! વળી વધુ અજાણ્યની નેવું તો એ છે કે, તે રમણી દાઢ અણુ સલામની અંતઃપુરવાસિની છે !”

ફરદન ઉપરોક્ત રાજીએ માફ મહાપ્રદેશ વાંધી નાખ્યું. મારા મનમાં અનેક વિચારો આવવા લાગ્યા. આ રમણી જે દરજ્જાની અધિનાયીકા હોય તો શું દાઢ અણુ સલામ તેના આદેશાનુસાર છટકાનો ધંધો કરતો હશે કે નેની ઉપદ્રવિકા દરજ્જા ઉપર હોય તેવામાં આદેશી બધી દયા પણ કેમ સંભવે ? તે સુંદરી જ ને દરજ્જાની અધિનાયિકા હોવા તો અને શુભચુક કેમ છાડાશે ? તેના છવન મટે પણ તેણે અચૂક કેમ બનવી ? તે પરથી તે જાણવાનું થઈ શકે છે કે, દરજ્જાની અધિનાયિકા નહિ પણ મુનિમંત દયાની ફેંદીજ વિપન્નરચા-

આથી મારો ઉધાર કર્યો છે! આમ અનેક તર્ક સિત્તે કરવા છતાં
તેણે એક જનના નિર્ણય પર આવી શક્યો નહિ. મારે દિશાએ મને
મારે અધકાનું નજીવાનાં લાગ્યો. મારા હૃદયમાં વિચારોનું, વૃક્ષ
પુષ્પ આવી રહ્યું.

મને અને સાચીએ ચિરંજીવી ધૂમાડા છઠ્ઠાડ્યા કરતાં હતા.
મને વિચારપ્રસ્ત થયેલો જોઈ તેઓએ 'સુખની' તૈયારી કરી.
આમે આમારા માટે ખાસ તૈયાર રાખેલા આરમ્યાં સુવાને
માલ્યા ગયા. કેટલે અને સેનાપતિ તો ઘસઘસાટ ઉઠી ગયા
પણ મને નિદ્રા આવી નહિ. સુખની કન્યા-બેદી રમણી જીભેલા
કાણુ હોવી જોઈએ? તેનો બેદ જલજવાની આશંકાએ મારા
મનને વિચળીત બનાવી દીધું.

અપૂર્ણ.

મુંબઈમાં બનેલો અચકર બનાવ
એકજ રાતમાં બે ખૂન!!

આ ખુનામરકીનો ભેદ બાણુએ હોય તો
'સુખાકાનું રાત્રી રહસ્ય' નામક લેખકગણથી મુંબઈની
શાંતીન આલમમાં લોકપ્રિય થયેલા રા. સુખાકાનની
કલમથી લખાવેલા

ઈશકનો અંજામ

અથવા

પ્યારનું પરિણામ.

નામની સિદ્ધિ ઈશકની નવલકથા નામક. એકજ રાતે મુંબઈમાં
એક રાત બહાદુરનું અને કેસપુલ પર આવેલા નેરવાવાડામાં
વિમળા નામની સ્ત્રીનું કેટલું ભેદભરી રીતે ખૂન થાય છે, તમા
ખૂની શોધવા જતાં બનેલા બનાવોમાંથી કેવી ભવાનક ભેદપર-
પરા બદાર આવે છે, એ વાંચી છેવટ સુધી તમે પણ નહિ
કદી સંકે કે ખૂની કોણ છે? પ્રકરણે પ્રકરણે રહસ્ય અને
ભેદનો ખજાનો હોયેલો છે. ૧૯૨૭ રજા છતાં

કિંમત રૂ. ૧-૦-૦ પૈ. જુદું.

લખો-મોજ મગ્ધ કાર્યાલય

ગીરગામ અર્થે રામે મુંબઈ નં.

રશિયન શહેનશાહના જનોનખાનાની

પૈલ

ખેડુતમાંથી બનેલો તાજ વગરનો સમ્રાટ
ઈશ્વરના અવતારનું નામે ચલાવેલાં ધર્તીગો
હજારે ખુબસૂરત નાજનીનોને મોક્ષ પ્રાપ્તી
માટે અતાવેલી રાસલીલા

અને મોક્ષ માટે

પાપ કરે પાપ કરે નો

પાદાર કરતા

ધર્મ ગુરુનું ચરિત્ર બાણુ હોય તો વાંચો

દુરાત્માનો દોરદમામ

કિંવા

રાસકલ રાસપુટીન

રશિયાના આ અદ્યુત નરનું જીવન લીચતા તમેને ખાંચી
યસો કે, સુપરેલા દેશોમાં પણ ધર્મને નામે કેવા અનાચારો થાય
છે. રાજા, મદારાજા, મદારાજીઓ વધારે શું પણ ખુદ રશિ-
યાની મહારાણી ઝારીનાએ પોતાના જીવનમાં કેવો ભાગ ભજવ્યો
છે, તેનો આબેહુજ ચિતાર આ પુસ્તકમાં આપવામાં આવ્યો છે

ચાર ચિત્રો ૧૫૭ ૧૧૨

છતાં કિંમત છ આના

લખો-મોજ-મગ્ધ કાર્યાલય,

ગીરગામ અર્થે રામે મુંબઈ નં.

અદ્વૈતસાવમાં પ્રથમ પગલાં

સળનાર:—સ. દરિયાઈ રૂપનાયક દેશાઈ બી. એ.

(ગયા અંકથી ચાલુ)

ઉપવિન વિગ્રે = ધુક—

આમથી અને ચીણીભાર ખાધ પરવાયો એટલે ફરીઆજો આવ્યો. મેપરાશીમાં બુદ્ધરપતિના પ્રવેશ પછી એક શુભ દિવસે અને કાંઈ નાચક-ચાને વરસા માટેની લાવકાત મેળવવા શુદ્ધમથી બ્રાહ્મણ બનાવવાની ક્રિયા મારા કુળગેરે આરંભી. છીપકા હન્યમ પાસે મારાં ખસતક ઉપરનાં બીજાં સકામરૂં મેદાન કરાવી ટાંચી મુકાવ્યો. માન વચ્ચે રેતીના રજુમધ્યેના રમ્ય રચન સમી દીપતી લોળની બારી રહેવા દીધી. પછી સ્નાન કરાવી નારસે બનાવી કેવળ એક લંગોટી ભર રાખ્યો. એક વાંસની લાકડીએ એક અંધારું બાંધી તે મારી પડમે રાખી અને પાટલે ગોઠવ્યો. બાદ બ્રાહ્મણો કાંઈ બનકાતો જાપ અને થી તથા ડાહ્યા અઘમાં બાળતા. જાપ એવી રીતે મે ત્રણ કલાક કરમાન મારે હુંબુપુપ પલાંડી વાળી છાંદગીમાં પહેલી જ વાર બેસી રહેવું પડ્યું. અને મારાં પાંખે બાળવાની, ક્રિયા શરૂ થઈ. વિના કારણે જીવવાનાં, કાકાના આજ્ઞા ઉપર પથરા મારી મરવા (નાની કેરીએ) તોડી પાડવાનાં, ગામના ધરામાં પાસેથી રીપી દીધેલી ઉચ્ચ સંસ્કારો 'મકાર', 'ચકાર' મય લાધા કાપીને, સંલગ્નાવનાં, આઠ વાગ્યા સુધી થોરવાનાં, સ્નાન કર્યાં વિના રોટલા અને ડુધ ઉપર હાથ ચલાવવાનાં, જગજગ જગ આવી હાથ પગ ન ધોવાનાં, ઉભા ઉભા બહુકાંડાં નિવારણ કરવાનાં, ગાખાપને અઘ કરી કંચર કરવાનાં, શાળામાં આડી ખવાયાં, દંતર કાઢીને ત્યાં ભક્ષ્યાભાગ્ય કરવાનાં વિગેરે વિગેરે અનેક હાલકાં પાપોને માગર જેવડી દુહવાળા, કલાઈ કરાવેલાં ટાલકાં પર તાંકવ દત્ત કરતી શિખાવાળા અને લલાટે ગાજરીઆં ટીલાંવાળા માર ભોળ મટાળ ભટ્ટીએ ગાયનાં કરી માની લીધેલાં બેસનાં અઘમાં બાળી રચાઈ કરી દીધાં અને પછી સીવવા પછુ ન કામ આવે. એવા નકામાં ઘઈ પડેલા હોરાના ત્રણ ત્રણ તાંતણુ ગંધારી એક છ તાંતણુનો હોરડા મોંઘા ગળામાં બેસવી દીધી અને પછી મને જાણે જાણે રૂશીઆને મુખપેલાં 'અટલીમેટમ'ની બખર આપતા હોયની એવાં માલિખથી કહ્યું. 'અજગીયું' દિગ્ગમ પછી કાંઈ મેચુઅલાઈ કરી માંઘા હાન કરડ્યા. કાંઈક માદ રાખતા તેમજ સવાર સાંજ હાન કરી જવા સુચવ્યું. નારાયણ સાલુમ એ શું હતું. સાંજરે પંચ વાગે આ બધાની અંત

આજીવન અને હું પાટલેથી ઉઠ્યો. મને નવાં વસ્ત્રો મારા મામાશ્રોએ મહેરાવ્યાં. દોલ પાંખે વાગવા મંડ્યાં. મને વાંસની સોટા અને એક આપખોરો (નુનો લોટો) આપી આગળ ક્યો. અને પાછળ આમના લોકો રહ્યાં. હવે મારે પહેલ્યા. ત્યાં પછુ કાંઈ ધર્મની ક્રિયા થઈ. તે ક્રિયાને અંતે ગામના બે નાર દીખળીખોર જીવવાનીઆઓએ મને આવી કારખાં કહ્યું. 'હાથે રાખજે' પંકડાતો નાંદ. તેમની રીપામણ મુજબ મેં દાંકે રાખ્યું પરંતુ અહીસ માસ મામાશ્રીના જન્મજર હાથેએ માર ફલગમંજ બ મારાં ખબાને ચમકારે બતાવ્યો અને હું ઉંચકાઈ મામાશ્રીની કેડે સાંતિથી ગોઠવાઈ જઈ થોર આવ્યો. આવી રીતે બહોવા રીસાયા અને ખનલાયા. સંસ્કરને અમ બધામાં વધુ રસ પડેલો નહિ. પછુ પેલા ડોકમાં પડેલા દારડા તરફ વારેધડી ખાન જેવાયું અને તેને છું કારખાં લેવા તે ઉપર બેઠું કરી બેઠો. કાંઈ મુજ ન પડનાં નીરીફાણુની સંજ્ઞા શીધી. વડીલો જ્યારે લાટપીળા વાવડામાં સજ્જ થઈ મિલ્કાન મચડવાની તૈયારી કરતા હતા ત્યારે તેમના હોરાઓની રિધાત બેઠ તરત જ સેવક ગણનાની બુદ્ધકી કુચી પોતાના હોરાએ લટકાવી દીધી. ગોટાએ પાવડી પહેરી આટલે ઉતરો કોઈક નિર્જન ખુલાની શૈલમાં મેદાને પડતા ત્યારે તેમને આ હોરાને કાનમાં બેરવતા બેઠા એટલે જ્યારે જ્યારે મને આટલે ઉતરવાનો પ્રસંગ આવતો ત્યારે ત્યારે મારો હોરા પછુ ક્ય દઈ કાંધમાં બેરવાઈ જતો અને બધીયાર તે ત્યાં જ ચીરસથાથી ઘડને રહેતો. ત્યાર પછી તે આ હોરડા સાચુ ચોળા ન્હાતી વખતે વીડીને બાંધી રાખી તેની રક્ષા કરતો, દીવાલમાં યુકોને બેસી કલાકો, ચરડી ચૂઈ હોય ત્યારે હીક ખાડવાના નાસિકા પ્રવેશ કરતો. 'ખાટલીમાં દાખલ થઈ અંદર ઉતરો મેલ્યા છુચને બહાર પકડી લાવેને,' કામની ચીજ હું કદાચ જૂની જઈ' તે મને વાદ દેવડાવવા લેતું હું ગાંઠ વાળી મુકતો. બધીયાર તોફાન મરતીમાં લેધીત કસ ટુડી જતા ત્યારે તે કેડે વીટગાઈ લેધીને હેઠળ ઉતરવા ન દઈ મારી આપખરી રક્ષા કરતો. આવી આવી રીતે બધીને વખતે ઉપરેકાત જેવાં અનેક મહત્વનાં કાર્યોમાં એના પાંચ તાંતણુ બધી ઘણ બળેર સુધી મારો આધે તે એક તાંતણે લટકી રહેતો. આ મુજબ આ હોરડા મને કામધેતુ અને કામચલા બન્નેની મરજ સારતો. ખરેખર મારા મંજીશ્વર હૃદ કહે છે તેમ સત્યાનંદ ધર્મની તમામ ક્રિયાઓ શ્રુત રહસ્યથી ભરપૂર છે. એ રહસ્ય સમજવાનું કમ સાધારણ મનુષ્ય માટે કપર છે. આપણા વચગાએ કદાપણુના દહીઆ, અરે ! દહીઆ દત્તા એ આ ઉપરથી એકકસ નથી જણાવું શું ?

અરે ! હું ! પછુ આ અમુકપ્રશ્નોની જોગી આપણા દહી આપણી અજોગીની નજરે આજ સુધી કેમ ન ચડી એ સમજાવું નથી. જો નજરે પડી હોત તો મારે આજે કસમખર છંદરને માથે રાખીને કહેવામાં બીલકુલ વાધો ન હોત કે તે લોકો પછુ એ જોગી ખાતર સનાનન હોડુ ધરતી રીકાકા

કરના અને જોનાઈ પહેરના. મારા બંધ જોનાઈના એકાસા અને મોઢા પેપારી તો કે વડગાદીની કોઈ પેદીને તકાલે નિરાજેલા મનુષ્ય પડત. અમેરીકા ઇંગ્લેન્ડમાં રૂની સાથે સાથે જોનાઈના કાવ પશુ બોલાતા થઈ જતા. મારવાડી બજારમાં અગરની પાગીઆ પાસે અગર ખુશોદીના તળાવપર અગર બુનેશ્વરના મદીરમાં જોનાઈના પાટીઓ ઉછાડત. સીસરી - જુદર - હાપર જોનાઈની ગઢીના સોદા થતા સભાગત. શેર પાંચરમાં ફાજલ કરીમ, સીપ્રેક્ષના ઉચ્ચારણે 'જોનાઈ જોનાઈ' શ્રુમ આગળ દબાઈ જતા. મુખાઈના શેરીઆઓ અશીશુ ર, શેર, સુના, ચાદી અને ઘોડાઓ હોડી વગર જોનાઈ પાછળ મડયા હોત.

જેમાં હું મેઢાને પડુ છું—

તારે આવી રીતે આ કામધેનુ જોનાઈ પહેરી પાપો બાળી શુધ્ધ થયેલા દુઢ્યેવારો માટે લાપક ગણાઈ ચુક્યો થોડા દિવસો બાદ મારા ધણા કાલાવાલા અને કકલાણને પશુ ન ગણાકરતા બાન લાઇઓની વીસનખીઓએ મહો લાવી બીજી સ્ત્રીઓ સાથે મળી માગ ઉપર બળાકાર કરી મને ગોચર અને દળધરથી રંગી મેધીઆ ટ્રીના ધુનરા જેવે બનાયો બાઇઓની લાકડીઓના વ્યવસ્થિત જોર શુલ્કથી મહાત થઈ તેમની સાથે માથુ ઉચકાનું સેવકને મોકુફ રાખવું પડ્યું આ રંગેગાનનું કામ નિયમિત રીતે ૭ દિવસ નિવિરને ચાલ્યું સાતમા દિવસની સુરિયાની રહવારે જ્યારે હું મારી શુલાળી ઉલ્લા મામદાની તતવાર અને કાશાના તીરથી ઇતર જોદલાવાળા ધનછ કહેન, પીર નજુહાડ અને મણિ શુલી સાથે ઘુમન શુધ્ધ મચાવી નેઓને વીણી વીણીને વીધી નાખતા હતા ગડા પાટુથી ભોષ ભેગા મરી ધૂગ ચાટતા કરતા દને અને સુડીના દે પડાવડ માર મારી લેલી છુદાણુ કરી નાખતા હતા તેવામા મારા મામાએ ટાપકુ પકડી મને પસારીમાથી જેઓ કહાડયો આખો બોળતો બોળતો એ એ મરતો હોતો થયો પછી તેમણે મને નરાણી ધોવલારી, બલાની નજર લાગે તે લપ ઢળવા માટે મેલનાં ટપકા કરી, જરીને અથો પહેરાવી લીનોછમ સાંકો બાધી, રાખપદમા રગથામી ઉપર ઉતારવાની ભુગતી કેમ ન કરતા હોય તેમ બાકે સાંવરિયા જે મે માફમા ગોઠયો પછી નાકમા પેડા જેવડી લાળી પાલી, છુટાર સાડી સોદાવી, મજબતની ગોળી ગાવી પગમા દસરીનીઆ સાકળાં સરકાવી, કેડમા કમળી ગયેલી કુમળીા હોડે આદીની કડીથી એક માણુ ખોસી અને શુધરવાળી કચગી બીજી આજુ લગાવી, બની હતીને મારા મોઢા લાઇના ચીતડીની ચેર માફમા મારી પડખે પથરાઈ ગઈ

વરયામા આગળ વરે છે—

મારા મોઢે મોજરે રાખી પાછળ રજુમવાળા અને શુધરાવાળાં અને પેખમાના દોઢાદાય ઉડાખાડાઓના પાંચાગ મેરગી હોડાવાળા ૩ પાંથી અને ગોષવાથી જે ચાતી ગાડીઓ સાથે સેરકની વરવાની સવારી માગ અદાર નીકળી પડી ગામથી રેલે રેલેવા

ગરે, આકાસ, પાતાળ કરાવે એવો સપા પાત્ર લામ્હી છેડે જઈ ગાડુ દિવિજ બદાર લાગે એવો સિધો અને સામસામ્ય ચાલી 'પહેલાં ગાળાઓના બળદ છોડાવે એવો પહેલો હતા 'તારો પોદતો મરે' 'એમ કેમ હદરો જીઆ કરે' 'દિધો ચાપલા કરી' તિગેરે ધ્વનિથી હરેથી પરાણીના ગોદાથી ગાડુ' કહાડી, પુછાં આમળી હમારા રવામવર્ણુ સારથીઓ ચલુભોળના પોડીઆના વશજોને ત્વગથી રતો કાપવાની સૂચના કરતા હતા 'કમલકુલુવાનીઆ અનેયા પોતાની ગાડીને નાગરેલા જોધલાવું પાણી માપવા દસ પદર ધીમાવાળી દરજુ હાપ હમરી ઉધારી તેમને લાકડીવા દેખાતા હતા કૈં કોઈ આનદમા દેખાતુ હતું સૌ કોઈ મોખરે પહેલવાની ઉર્મિવાળુ જણાતુ હતા ફરકને પોતાની ચાડી આગળ કરવાની હોસ હતી આ દાદા કંદીમા આની મારેડીની ગાડી ઉપરતો થઈ ગઈ અને એક પૈકે ચમર ચકર ફરતુ મને દેખાયું પછી શુ થયું તે જોવા મારા 'શોધરે' બ્રેક' બાંધી નહિ પશુ રેલોને પહેલતા આની મારેડી મસ્તકે અસની ઘરડી પાંડસણી હમે ધોળા કટકાથી બાંધિતુ માણુ પડ્યું અને દાકનારાઓને, ગાડીના માલિકોને, બળદેશી, જુવાની આઓને અને ખખર પૂછવા જવાની દિમત કરનારાઓને સરસ્વતિથી વધાવી લેતા મામી સભાળ્યાં અપૂર્ણ

તમે
મુંબાઈનું રાત્રી રહસ્ય -
તો વાંચુ હવે
રાજનગર રહસ્ય
વાંચો

ચુરરાતના પાદનગર ગણાતા અમલાવાડે ઉર્ડે રાજનગરના ચુપ ભેડે, શ્રીમતોની વિલાસ લીલાઓ, સુદેહ બગલી જેવી દેખાની નસે ઉર્ડે કુટણીઓનાં કારતાન, દ્રવસમાં દીવાની બનેલી એક રોહણીના જીવનને કશ્ચારસિક આબેહુમ ચિતાર રેલી મર્મશરુઓને તપાના અનાચારના અપાસ વગેરેથી મહિતચાર થયું હોય તો

આજને આજ અંતુગત મગાવો

કિમત બાર આના પો ભુદુ.

લખો—મોજ-મજલ કાર્યાલય

ગીરગ્રામ ગચ સાથે ખગલ બી ડોમ ખુબી ન ૪

નવી વધાઈ !

નવા ખુબર !

ખાસ સિનેમાનાં શોકીનાં માટે

છપાય છે ! છપાય છે !! છપાય છે !!!

મોજ-મજાહનો ત્રીજા વર્ષનો

ખાસ સિનેમા અંક

જુદા જુદા વિદ્વાનોને હાથે લખાયેલા સિનેમા સંબંધીના લેખો,
રમુછ રૂકેઓ, સિનેમા સંબંધી દુકાની વાર્તાઓ, ચિત્રો,
નટ-નટીઓનાં જીવન ચરિત્રો વગેરેથી

સુશોભિત દળદાર અંક તમોને

ખુશ ખુશ કરી દેશે

જાહેર ખુબર અપનારાઓને

અંપૂર્વ સંધિ

પૃથ્વી પરનું વીમાન—

“સ્પીડકીંગ સાઈકલ”

૪૫ વરસનો આ લાઈનનો એમ્બ્રો અનુભવ
સાઈકલ અને તેને લગતો છુટક સામાન
મળવાનું ભરોસેદાર ટેકાણું.

ચાણવાલા એન્ડ કુંઠ

૪૩૨-૩૪ હાલખાદેવી ફાઇ મુંબાઈ
(મફત મળતું કેટલોગ મંગાવી જુઓ.)

“ફોટોગ્રાફીનો પુકાતો પવન”

“અમારા વિશ્વમાં કેમેરા વડે તમે સાગ
ફોટોગ્રાફ પાડી શકો છો.

તાના “ફાદાગી” રીકલેફ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ માં
મળે છે. શિખનારાઓ માટે અમુલ્ય!

ધરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાંચના “એબી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર
મળે છે આખાં સેટની કીમત રૂ. ૨૪૭ બાળકોને
આનંદ આપવાનું સુખ્ય સાધન!
વળી

“હાઈસ”ના દુરંખીનો મળી શકશે

આજે જ લખો—

હા-ટી-સ-ટલ ફોટો સ્ટોર્સ

૨૦-૨૫૩, હોર્નબી રોડ, ફાઇ-મુખ્ય.

પૂર્વ જન્મના બહેર ભાવે ભેગી થયેલી ત્રીપુટી

અસલ પોરખંદરના વતની પ્રતીષ્ઠિત
લક્ષ્મીપતી કાપડના વેપારી શ્રી. હેમરાજ
પ્રેમજીની વિરૂપા અને શ્રી. રણુછોડદાસ
મધવજીની કીકરી નામીથી તંદુરબાઈનાં
પ્રખ્યાતી પરાક્રમે સચીવ ફોટા સથે
રસીલી વાર્તા એક લાખ પચીસ હજારની
દેશન ગુમાવ્યા પછી.

ફોટો

હકી આશા ધારીને, કૃષ્ણ જીંદગી કરનારી;
ધાર્યું થયું ધરણી ધરતું, એ કુકરતની બટીદારી
પરો બનેલા બનાવની સાચી વાર્તા

નિરભાગી ગુલાબ અને નવી વાંદીની નામીથી તંદુ
કીમત માત્ર અર્ધ-એકડીજ ૬ આના વી. પી. પોરટેજથી ૧૧ આના
લેખક પ્રકાશક અને વેચનાર

ભાંડુતી હવાહી સામુતો મોલલો વાણીએ જમાવ
જે. મારતરું

ધી માસતર નાચ કંપની હરેશ્વર મુંબાઈ ૨
તમામ જુકરોલરો ખાસે મળશે

નેઈચે જીચે.

રૂપિયા ૨૫૦૦૦, રોકનાર

ફીલમ કંપનીના ધંધા માટે

સ્લીપીંગ યા વર્ડીંગ પાટનાર-લેલાણ શોખીનો
અથવા દલોલોએ તરહી ન લેવી

વધુ માટે પત્ર બેઢવાર કરો.

Z C/O મોજ-મગ્નહ

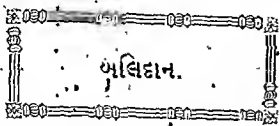
ખટાવ ખીલકીંગ ગીરગમ

છુપી પોલીસ

વાર્ષિક લગાજમ-રૂ. ૩૦ થી. પી. સાથે રૂ. ૩-૪-૦
દિંદ બદલ રૂ. ૫

લખો:-મોજ-મગ્નહ કાર્યાલય,
મોજ-મગ્નહ સપ્તે અથવા ખીલકીંગ મુંબાઈ ૪

લખનાર-અનુસંધી.

“રમણભાઈ, સુધારકો આમ જગનની આંખમાં મૂકી જાતલા હશે? સા સાર અમને બિચારો મા દીકરીને નાહક નૃત્યમાં ફેળેતીને શાળેકે યહાવે છે? ભાઈ, અમે તે તમારે એવું શું અશ્વસ્ત્ય અદિન કર્યું હતું કે જેનો બદલો આપો અતિ દૂર રીતે થયો છે?”

“હું શું કરું? સરસ્વતી બહેન બીએ ઉપાય નથી.”

“નથી કેમ?” સરસ્વતીએ જરા રોષમાં આવી કહ્યું.

“છે તો તમે બતાવો.”

“કંઈ તે? ‘ગૌતમ સંપ્રદાય’ દા. ભા. ૨” એ યુગને અવલોકીયા વા જગતને સંપૂર્ણ બાળુ કરો.

“એ ઉપાય સર્વથા અસંભવિત છે. કારણ જૈન જગતની એ વાત વાતાને જગતને જગતીએ તો તે આશરો કાન્તિ પશુ જગતની દાષ્ટિએ દોષિત કરી જગતચરિત્રીએ ચરે.”

“તો પછી જગતને તમે કાળા પર ધોળા રંગ રંગી સર્વત્ર ધોળું ધોળું જ-અમારી વંશપરંપરાની નિષ્કલંક કાન્તિના ભોગે દેખાડવા હવે છે?” સરસ્વતીએ એકદમ મગજ પરનો કાણુ યુગાચે પશુ પોતાની રિયતિ કરી જતાં હશે કામ કહાવા સ્થામણે રસે પુનઃ બોલી, “રમણભાઈ, રમણભાઈ, જરા શ્રદાકળ તો સંભારો? ચંપાના ભાઈ સાથ તમારી જીવનન મિત્રતા, તમે બને મુંબાઈના અમરગણ ગણાના સુધારક, તમે ભેઉએ અન્ય જુના મનવાદી કુટુંબી અને રોડીજનોની સલાહ અને વિનંતિને કોરે મારી સ્વતાલુ-સાર કાંતિલાલ અને ચંપાને પાશ્વત્ય કેળવણી આપી અને તમે અને એ સુધારક એટલે અન્યે-અન્ય સંપ્રદાયની જ કાંતિ ચંપાનો સહવાસ નિરંકુશપણે દિનપરદિન વધવા દીધા; આમ થય દીધું તો તે પર પ્રત્યક્ષ તો થેર ગમ પશુ પરીક્ષ તો નીધા રાખતી હતી? કારણ સર્વ કાષ્ટ જીતેદિય હોતાં નથી. ઘર અને દેવતા બંધી બુદ્ધિને સમીપ મુક્યાં તો તે ક્યારે લાકડી ઉઠશે એ અનિશ્ચન હોવાથી તમારી તેજો પર આદોનિશ તિલ્લુ નહર રાખતી એ ફળ હતી. તમે કાઈ દિવસ સ્વપને પશુ કાંતિ ચંપા આ સહવાસ મનસા, વાચા, કર્મણ આખંડીત પ્રલસ્ય પાળી નિષ્કલંક રીતે રાખશે કે નહિ? એનો જરા સરખો પશુ વિચાર કર્યો હતો? શયે કરો? કોમળે (સુધારક) કર્યો છે કે તમે કરો? કરવાની આવશ્યકતા લાગે? કર્યો હોત તો આ સમય દશાપિ પશુ આવન નહિ! આ તો વળી વિપતિતર થયું. ચાલો, મળ

વિષય પર આવું. આ અરસામાં એમની તબીબન લાયકયા લાગી. અને તેથી કાંતિ ચંપાના-તેમની (કાંતિ ચંપાની) સંપ્રદાય-તમે વિવાદ કરાવ્યા. બાદ થોડા દિવસ રહી એમની આંખ સવાની થીયોઈ!” આટલું કહેતાં, સરસ્વતીના નયનોમાંથી અશ્વધારાએ વળે અસંખ્ય રીતે વલન ચાલી રહ્યું. “સર્વવધી અશ્વ બુદ્ધિ બુદ્ધિ, એણે કહેતું પુનઃ અગાડી ચાલુ કહ્યું, “આ તમારા કહેવાતા સુધારકો-જે જેનાથી મુધારક વગર તમે અપ્રતિમ પ્રતિષ્ઠા પામ્યા તેમજ જુના વિચારમતવાદી વચંચાં સારી પેઢે વગેરાયા. અને અને અન્ય દુરદેશી સમૃદ્ધ જનોને પ્રમથાથી જ બીતિ હતી કે આવું પરિણામ માફ નીપજરી અને તેથી અમે અમારો બનતો પ્રયત્ન તેના નિવારણાર્થે કરતા પશુ તે સર્વ તમારા દહ નિશ્ચય આગળ નિષ્ફળ થઈ પડતાં બુને તેથી પ્રથુ પશુ ને કારણે તે સારું જ કરશે” એ આરથા રાખી મન વળાના! તમે એમનો નિરંકુશપણે-તેમની ગોમપાનો જરા સરખો પશુ વિચાર કર્યાં સિવાય-સહવાસ વધવા દીધો એવું આ પરિણામ! રમણભાઈ, અરે! એ આજકાલના કહેવાતા સુધારકો! કેટલા જરા તમારા આ સુધારાના પરિણામ પર એક દષ્ટિપાત, તમારા પ્રેમને કાજ?” થોડીવાર બેઠે જશુ મુંગજ રહ્યા રમણને કંઈ બોલતો નહિ એક સરસ્વતીએ કહ્યું, “હા, રમણભાઈ ત્યારે આમાં કોનો વાક?”

“વિધિનો.”

“હા! હા! તમારા જેવા અમરગણ કહેવાતા સુધારકો વિધિ, વિધિ દૂરી મારે છે એ તો આજન જનપુર” દીવો લઈ કુચમાં અંપસાવવું અને પછી ‘દાય! વિધિ!’ એ તે કપાંતિ નામ?” આટલું કહી સરસ્વતી મસ્તકે હરત અશ્વળી ગાદ વિચારમાં પડી ગઈ. થોડીવાર રહી એણે જરા ઉંચું જોયું એટલે રમણલાલ બોલ્યો, “હવે, તારે બીજું કંઈ કહેતું છે?”

“સમને તો કશું કહેવાતું નથી અને નહિ તો બાળણે વિનંતિ કરે!”

“રમણ, રમણની માતા કે ને આ સર્વ વાતાલાપ જોડેના ઓરસમાં બેસી સંભળતી હતી તે એકાએક રમણ અને અને સરસ્વતી બેઠા હતાં ત્યાં ધસી આવી બોલી, “આ જોળા-આમાં જીવ છે ત્યાં સુધી તો લખ નહિ જ થયા દહો. મારે કંઈ વચવાની આગર પર પાણી નથી ફેરવવું.”

“જુઓ, સરસ્વતી બહેન! કું તમારું કહેતું માન્ય મળું પશુ માછળી લાગણી દુઃખાવી મારાથી તેમ થઈ શકે એમ એમ નથી.” રમણલાલ માતા પર બધો રોષેતો ઓરડી પોતે છુટી ગયો. પશુ સરસ્વતી કંઈ કાચી ન હેતી. જ્યારે કાન્તિલાલને પાશ્વત્ય ધોરણે આવી કાંતિ-ચંપાના સહવાસને ઉત્તેજન આપ્યું, તેમનાં વિવાદ કીધાં ત્યારે શું માછળી લાગણી નહોતી દુઃખાવું? એ સર્વ શું માછળી સંક્રાંતિ થઈ હતું? ન્યારે તે વખતે માછળા કકળાટી તમે દરકાર ન કીધી તો અત્યારના તેજ લાગણીના એકા

હેજળ તમે શા સાર છુપાવા તેના મિથ્યા પ્રયત્ન કરો છો ?” સરસ્વતીના આ વચન બાણો સોસરા ને સોસરા તેમના મનમાં અને વિધી નાખવા લાગ્યા અને તેઓ નીચેથી જરા સરખું ઉડ્યું પણ જોઇ શક્યા નહિ. સાથી તો સરસ્વતી વધુ ખીલી “એ તમારા વૃક્ષરૂપી સુધારાને કડવા કે મીઠા જે ફળો આપે તે તમારે આપદિષ્ટોએ અને મને કમને પણ ખાવાં જ નોંધો, આખા ભસાય તમારી છુટકો જ નથી. કારણ એ વૃક્ષને પોતાના મોળા તો તમેજ દના ને ?” કરે તે ભોગવે.” આટલા સમય પછી ત શોકલાજનો, જનાપવાદનો અંદોલન ઉપદ્રાસ કરનારા એવા તમને એનો વળા ભવ કેવો ? પ્રયત્ન સલાઓમાં સિદ્ધાન્તના સમ તમારાં બાણો જનસમાજને લોકશાહીનો, લોકાપવાદની બીતિનો યાગ કરતાં ઉપદેશો અને જારા પોતાપર આવે ત્યારે બીતિથી મુખ પાછું ફેરવવું ! આજકાલના સુધારકોના કર્તવ્યની છતિ શ્રી “પરોપકારે પીડિતમ” પરકાને જતી કરવામાં અને પોતાપર આવે ત્યારે નીડરતાથી પાછળ પચા કરવામાં જ યાવ છે ! મારી ચંપા કરતાં તો અગણિત અંશે કેટલીએ જન આપ જાણાઓ તમારા આ સુધારા (?) ની મોહ-ભાગમાં ફસાઈ અધોગતિને પામી છુટવ એજે શુભાચી જનના તિરસ્કારને પામી, અતે તમારા આ કહેવાતા સુધારાને રીટકાર દઈ અડધ પામતી હશે !

અર્થાત મને સ્પષ્ટ કહી નાંખવા દે કે, મારી ચંપા તો પૂર્વ જનમાં સુસંસ્કારના બળે કરીને જોઈ જોઈ કારિને જ જોતી. એનામાંજ સ્વભાવને, જનતને અને પરમાત્માને નિહાળતી ! કિંતુ કેટલી અન્ય તો મગજમાં સમજી જાઓ. આ બધા પ્રયાસ તમરા આ આધુનિક કહેવાતા સુધારાનો ! આ તે તમારો સુધારો ? કે જેણે ક નિર્વાણને અધોગતિના કુપમાં કુપાકર્ષ્ય, કુદરતના ફરમાનનો સુધારા (?)ના યેનમાં ભંગ કરાવી આવી દુઃખદ અને જનમાં હાંસીપાત રિશ્તિમાં એમને અને આપણને પૂર્વજોની નિષ્કર્ષક કીર્તિ પર પાણી ફેરવાવી, નીચેથી ઉડ્યું એનાપણું ન રાખ્યું, એ તે તમારો સુધારો કે કુધારો ? યનાર મહ મહ. કિંતુ બે દબુ પણ જરા જુલિધનો છાટી સરખો તમારામાં રહેા હોય તો અમને આ દીકરીને નાક ફાળેવ કરવા મુખી લગ્ન કરી નાંખો. એમાંજ આપણું ઉત્તમત્વ શ્રેય સમયનું છે.” સરસ્વતી આટલું બોલતાં દારી મઠ અને શાસ આવા લાગી.

“એમ તો એમને એમ નહિ મળે તો સામા પેસા આપી બીજી હોઈશું. તો પછી તારી છોકરી લારવાથી અમને શો ફાયદો ?” રમણની માતા બોલી.

“તેથી તમે સારા સુધારક કહેવાશે. બાપી એ તો નાનું બાળક પણ જાણે છે કે, તેને બીજી લારશેા પણ તેથી તો તમે નહિ ત્રણમાં, નહિ તેરમાં, નહિ ડાનના મેળમાં, અર્થાત નહિ આ સુધારક વા છુટના મનવારી.”

“અહેન, હું કહ્યો દીલગીર છું કે, મારો નિશય તમારા

કહેવાથી નથી કરી શકતો.”

“સાતો ફેર ?” સરસ્વતીએ ઉભા થતાં ચનાં લોક અને રોપ-મિશ્રિત સ્વરે કહ્યું, “ત્યાં હલ્લ અને જુલિધનો, સર્વથા અભાવ ત્યાં આશા રાખતી એ આકાશ-કુસુમવત. ખરે-દુઃખનું અત્તે ભવી જ દુઃખ પીડાની શો.” આટલું કહી સ્પષ્ટકાર સરસ્વતી રોપમાં ને રોપમાં રમણ અને તેની માતા પ્રતિ અશુભ નયનો મોંથી અંધિયાના તણખા વરસાવી ચાલી ગઈ ! રમણ અને તેની માતા આ દરમ કાલી આંખે નિહાળી જ રહ્યાં !

કાંતિ, વદલા કાંતિ, ક્યાં લાગી મઠ તારી પાશ્વર્ય કેલ વહી, ક્યાં પલાયન કરી ગયાં તારા લોકસાજ, જનાપવાદની લેલમત પણ દરકાર ન કરવાના પાશ્વર્ય સુધારક વિચાર ! વદલા ! જરા તો બુતકાળ પર દષ્ટિ ફેંક ! આપણે બાલ્યવસ્થામાં સાથે જ યેમેલા, સિંહજી લીધેલું અને વયમાં આવતાં માઠ સદનામને લીધે કુદરતી રીતે અન્યોન્ય પ્રત્યે આપણાં ઉભયનાં અંતઃકરણમાં છુટકાં રનેહાંકરો, એ આપણા. રનેહાંકરોને પ્રત્યક્ષ વા પરાક્ષ રીતે-સુના મતવાદીઓની સમ્રાટ, વિનમિત અને દીકાઓને તુલ્ય તુલ્ય લેખી-આપણા ઉભયના પિતાઓએ આપણાં વિવાદ કરી ઉઘટા પોખાં. એ રનેહાંકરોથી બધવયેશ્વો આપણે રનેહાંકરો દ્વારા ભવિષ્યમાં સુધારાથી આપણા આ અર્થાકિક પ્રેમનું આ જડ જગતને દઈને કરાવી તેમનામાં રનેહાં ઉદભવાવી તેમની સુધારો પ્રત્યે જે તિરસ્કારની શક્તિ છે તે નિર્મૂળ કરવામાં, દુઃખી આપણાઓનો કષ્ટ-બધોતોને છોડી તેમનાં નષ્ટ થતાં છુવનને. એટલાવવામાં સમરત છુવન બાતીન કરવાનાં સ્વપ્નાં જ્યતાં ! પરમાત્માએ આપણાં સ્વપ્નાં સમ નીપાડાં એવી એની પ્રત્યે અંદોલિત પ્રાર્થના કરતા. કિંતુ અરે ! હાથ ! હાથ ! એ સ્વપ્નાં, જે આપણાં બુતકાળનાં ઉનત વિચારો, અર્થકીત અભિરુચિ પાળી ન સમજાવે લીધે કમજબ થઈ પડ્યાં ! કારણ દને જન સમાજ એટલો જુલિધીન નથી રહેા કે આપણી એકલી અર્થકિક વસ્તુત્વ સહિતમાં મેદ પામી ભાન બરી આપણાં કયનને-દિનકરે હોય તો પણ આંખ મીંચી અવસરે ! વખત તો વહી ગયા ! દને તો જનસમાજ આરિચિત પ્રધાન પદે આવે છે, અપ્રતિષ્ઠ વિલા અને દિવ્ય વસ્તુત્વકળાને અતિ ગૌણ પદ ! હાથ ! હાથ ! દને મને લાગે છે કે જેને આપણે દિવ્ય પ્રેમ લેખી તેમાં નિરંકુશ પણે આધુનિક સુધારાની પાંખોએ એ દિવ્ય પ્રેમ રૂપી આકાશમાં છોડી મળવ વિદારની મોજ આખનાં આખનાં આપણે આ માન્ય સ્થિતિ પર વસતાં દુઃખી જનનાં કષ્ટ નિદાણ કાઠ સમયે તેમા સદાનુભૂતિ દર્શાવનાં અને કાઠ સમયે એ દિવ્ય પ્રેમમાં અંધ થઈ નેત્રનાં કુપનો ઉપદ્રાસ કરનાં ! હા ! તેજ કહેવાળા દિવ્ય પ્રેમે આપણું નખોદ લાગી નાંખ્યું ! હાથ ! હાથ ! જાન આપે છે કે, જેને અર્થકિક માનસીક પ્રેમ લેખી તે ગોચર-વામાં આનંદ માન્યાં તેજ માનસીક પ્રેમમાંથી ક્યા સુધારાની

નિરકુસતાને લીધે, તે આપણે પ્રથમના મત્તસીક ગ્રેમ દેહિકમાં પમસાઇ ગયો અને આપણે અધઃપાત થયો! અરે! એ અધઃપાતનું આન, ચત્તો આપણને ઉભયને થયેલા પ્રયંક પશ્ચાત્તાપ અને ભવેશ્વમાં શું થયો એની ઉદ્ભવેલી કાળજી ડારી ખાતી ચિંતા! એ ચિંતાનું મુંઝું તારો જગતના નિરુકારની અવગણના કરી હસી ગયો! એ ચિંતાવાચક સુખ શબ્દોથી તેં કહેલું નિવરણ! હાથ! જાન્યારે જ્યારે એ વિનંતો વિચાર, મારા મસ્તકમાં ખડો સધ મને સંતાપતો ત્યારે તું મને ઉભરાઈ જતા રેતેદથી ગાઢ આલિંગી એક મધુરું ચુંખન મારાં સંગ્રાટે કરી પૂણું વાતસ્યભાવે શરૂદેથી ધીરેધીર મારી-ચિંતાને ઉંડાંડી મેલી રેતેદસાગરમાં રનાન કરાવતો! હાથ! હાથ! એ અને આ કાન્તિમાં જ્યારે હું આસમાન જગતનેના ફેર લેઉં છું ત્યારે એ! મારા કાન્તિ! મારું કાળજી વચોવાઇ જાય છે! ચુંખાએ કાન્તિના પગપર મસ્તક મૂકી એના પગ ઝાલી કંચુ, “હાલા! એ પ્રસંગે તારા સ્મૃતિપર અધુના તરફની તારાં અધુના નિહુર મયેલાં હૃદયને મૃદુ કરવા શક્તિમાન નથી નીપતા? “એ! મારા કાન્તિ! વધુ શું કહું. આએ સર્વ તારા પિતા તથા માછને કહું કિંતુ “પ્રપંચ પર પાણી” વહાણ! પ્રથમ સ્વતંત્ર પશ્ચાત્તાપ સ્વયંક ત્યાગમાં નીપજ એમ ઉત્તરોત્તર એક પછી એક સોપાન ચડતાં ચડતાં થવા સાચા સુધારાની સમાજ પર સચોટ, સાચું અસર થાય. કિંતુ આ તમારા કહેવાતા સુધારાની અસર તો નાંખેનીજ. જ્યાં તેથી થયાં અનિષ્ટ ફલ સમાજની દૃષ્ટિએ પડ્યાં કે ત્યાંજ સમજાવે કે રોગરૂઠી ગયા તમારાં આ સુધારાના જગત સુધાર-ભૂમિ નીકળ્યાએ પ્રથમ તો સ્વતંત્રને જ સુધારવી જોઈએ એવો તો તમારામાં સર્વથા અભાવ છે અને તમે સમાજ સુધારણા કરવા ઇચ્છો એ કેમ સંભવે? વહાલા! તને જગતના તિરસ્કારને ભાષ લાગે છે! તો ચાલ આપણે જગતથી અંજારે રથે નિવાસ કરી ત્યાંજ એક ખૂણમાં પડ્યા પડ્યા પાપને પશ્ચાત્તાપ કરતાં થયશકિત જગત સેવા કરી, પ્રભુ પ્રાર્થનામાં આપણું શો છીત અતીત કરીશું! “આ સર્વ કાન્તિને સંમિશ્રિતું અશર” લાગે છે-અને તેથી મનમાં તો અર્ધકેથી ચાલ્યા જવા ફરી રહ્યા છે કિંતુ મયેથી. ઉપરનું નથી જોઈ ચુંખાએ સફળતાના ઉભરાને નયનોમાં આવનાં અધુનાં પુરને પરાણે આજનાં કાન્તિના મસ્તક પર પોતાનો કામગીર દસ્ત પૂણું વાતસ્યથી આસે આસે ફેરવતાં અચકાતાં અચકાતાં મૃદુ, દયાદૂર રવરે કહું “જા, કાન્તિ! વહાલા! જા, હું આમ કહી પરાણે તારા વિચાર મરડી નાખ્યા છું-જીની નથી, જા, વહાલા, જા! પરમાત્મા તને સદા - સુખી રાખે!”

“આ! એ! મારી આ! ચુંખાએ સરસ્વતીને આલિંગન દેતાં દેતાં રંગનાં રંગનાં જયકાને રવરે કહું, “ઝેર ખાધે શું થિયો? હે! આ! આ! “હું” વિપાનને ક્યેં આ પાનકમુકા મધવ? શું એમન કંટાળી તથા જગતને તેથી કાંઈ અસર થશે? “હું

એએ એથી અન્ય સાથ લગ્ન નહિ કરે? ના, ના, એથી તો એમાંનું કશું થશે નહિ, માટે હું છવી કહેલાં પાતકનું ફળ ભોગવતાં પશ્ચાત્તાપ કરતાં, મોળાં, દુઃખીને આધુનિક - સુધારાની મોઢાંજાનું દર્શન કરાવી તેમાં કુસાઈ જતાં અકાલતાં પરમેશ્વરનું અંબેદિશ રમરણ કરતાં પંચવને પામીશ તો આપણું કલ્યાણ થાય. પ્રભુ તો મને મારા પાતકની ક્ષમા આપશે. હું આપણા વડાઓની નિમ્મલક કાન્તિ પર આપણાત ન કરવાથી પાણી ફરી વળવાની દલીલ કરે છે કિંતુ તે તો કપારનુપે ફરી વળે છે. ઝેર ખાઈ છવીતનો અંત આપણાથી આપણે આપણા કર્મના ફલ ભોગવવાના પરમાત્માના અચલ ફરજિયાત ધર્મ નિમમને તોડી શકીશું? જ્યારે એ સર્વથા અસંભવીન છે તો પછી આપણાત ક્યેં શો ફાપે?”

“મેટા, તારી સર્વ દલીલ સમ્ય છે કિંતુ મને તો આજ મારું સહ છે, હું કંઈ તારા પર દબાણ કરવા નથી ઇચ્છી. હું મારે મારે તું તારી!” કહી સરસ્વતીએ પાસે પડેલી ઝેરની પ્યાલી જરા ઉંચકી.

“આ! આ! અંતે તું આજ નિશ્ચયપર આવી? આ! એ! મારી આ! હું જાણ અને આ તારી, તને વિપાન કરાવનારી દુષ્ટ છવી છવી, આ દુનિઆમાં મોજ માને? ના, ના, એવી હદ પર્યંત તો હું દુષ્ટ નથી. હું મારી સર્વ દલીલોને, જાનને કોરાણે મેલી તારાજ મારે અનુસર છું! એ! આ! હું ત્યાં છું!” કહી ચુંખાએ પચી બીજી વિગતી પ્યાલી તૈયાર કરી ઉંચકી! આ દીકરી અન્યો-ન્યને અનુપૂર્ણ નયને કુસાર ખાતાં ખાતાં અતિમ શીઠ આલિંગ્યા અને એ ગાઢ આલિંગનપદ્ધતિ રિપતિમા જ વિપાન ક્યું!!!

કેમ અતી ભાગીરથી, જેનું કે પેલાં હુધરેલાઓએ પ્રિયારાં મા દીકરીને ઝેર ખવડાવી નેમના ચિરજીવનીને અદિમાં આપણી ન્તાતમાં કોઈએ પચી તેમના હુધારાના પરાકમને શીષે-પેલા બીજા હુધરેણુ ચિત્તસાવે પચી પોતાની છાતરી મુદ્દાને-કપોળમાં નહિ રાખી તત્તરે કાઠીઆવાડી રંગ્યાને-એના મા આપ (મિત્ર) ડાંગાં ધોળાકાકથી ગાળી-ઉપાડી લાન્ના!!! મુન્ના એ હુધારા-વાળા થતાં!!!

જોઈએ તો—

૨ સત્તા સાથે તમારા તનમનની કુખી દાવન ફેરમાં બીડી મોકલી ઘેરે જોડે જ શશ્વીષ ઉપાયોથી મુખી છુપવની શરૂઆત કરી જેને. પંડીન પરિમલ (જ્યોતિષી વેદ) ગ્રેણાવ—૮ થી ૨૦ (૨૦) થી ૧ મિત્રીની વાલ (માદુગા) છ. આઈ. પી. આર. ૧૨થી ૬ હરરાવા બીરદોય નં- ૧ એલવીશ (મુખાઈ) પત્ર વ્યવહાર માદુને કરે.

હેજા તમે શા સાર છુપાવા તેમ મિથ્યા પ્રવળ કરો છો ?” સરસ્વતીના આ વચન બાણી સોસરા ને સોસરા તેમના મજાલા-ખર્ચે વિધી નાખવા લાગ્યા અને તેઓ નીચેથી જરા સરખું ઉઠ્યું પણ જોઈ શક્યા નહિ. સ્વાથી તો સરસ્વતી વધુ ખીલી “એ તમારા વૃક્ષાપી સુધારાને કદમાં કે મીમાં જે રહેલો અરે તે તમારે નાથદણિએ અને મને કમને પશુ, ખાવા જ લેજાએ, ખાધા સવાય તમારા છુટકો જ નથી. કારણ એ વૃક્ષને પોતાનાર માળી તો તમેજ દતા ને ?” કરે તે ભોગવે.” આટલા સમય પછે તે લોકલાજનો, જનાપવાદનો અદોનિસ ઉપદાસ કરનારા એવા તમને એનો વળી ભય કેવો ? પ્રગટે સસાઓમાં સિદ્ધગર્જના સમ તમારાં લાપણો જનસમાજને લોકલાજનો, લોકાપવાદની લીલિતો ત્યાજ કર્યાં ઉપદેશો અને જ્યારે પોતાપર આવે ત્યારે બાલિથી મુખ પાછું ફેરવતું ! આજ્ઞાકાળના સુધારકોના કર્તવ્યની છતિ શ્રી “પરોપદેશો પોહિયમ્” પારકાને જતી કરવામાં અને પોતાપર આવે ત્યારે નીરસતાથી પાછળ પથમાં કરવામાં જ થાય છે ! મારી અપા કરતાં તો અગ્નિજીત અંશે કેટલીએ અન્ય અર્થ બાળાઓ તમારા આ સુધારા (?) ની મોહ-જગમગ ફાસદ અધોગતિને પામી જીવન એણે યુગાવી જનનના તિરસ્કારને પામી, અતે તમારા આ કહેવાતા સુધારાને શીટકાર દઈ અડધ પામતી હશે !

અર્થાત મને સ્પષ્ટ કહી નાંખવા દો કે, મારી અપા તો પૂર્વ જન્મમાં સુસરકાતના બધા કરીને જોઈ જોઈ કાળિને જ ભેટી, એનામાંજ સ્વળનને, જનનને અને પરમાત્માને વિદાજતી ! કેટલું કહીશ અન્ય તો મગજમાં સમજી જાયો. આ બંને પ્રતાપ તમારા આ આધુનિક કહેવાતા સુધારાનો ! આ તે તમારો સુધારો ? કે જેણે કાળિ કેપાને અધોગતિના કુપમાં કુળાડ્યાં, કુદરતના દરમનનો સુધારા (ગે)ના ચેનમાં ભંગ કરાવી આવી દુઃખ અને જનમમાં દાંસીપાત રિપ્તિમાં એમને અને આપણને પૂર્વજીની નિષ્કલંક કાળિ” પર પાણી ફેરવાવી, નીચેથી ઉઠ્યું જોરાપણું ન રાખ્યું, એ તે તમારો સુધારો કે કુધારો ? અનાર થઈ ગયો. ગિરુ બે દબુ પશુ જરા ભુલિયો છોડી સરખો તમારામાં રંગો હોય તો અમને આ દીકરીને નાહક ફાલે કરવા મુજી લગ કરી નાંખે. એમાંજ આપણું ઉત્તમનું શ્રેય સમયલું છે.” સરસ્વતી આટલું બોલનાં દારી ગઈ અને જાસ ખાવા લાગી.

“અને તો એમને એમ નહિ મજે તો સામા પૈસા આપી બીજી લોઈશું. તો પછી તારી છોકરી લાવવાથી અમને શો ફાયદો ?” રમણની માના બોલી.

“તેથી તમે સાગા સુધારક કહેવાશો. બાકી એ તો નાનું બાળક પણ જાણે છે કે, તેને બીજી લાવશે પણ તેથી તો તમે નહિ ત્રણમાં, નહિ તેમાં, નહિ જાનના મેળમાં, અર્થાત નહિ અ.યા સુધારકે વા જીના મતવાદી.”

“ખેલે; હું” પછે દીકરીને કું કે, મારો નિશ્ચય તમારા

કહેવાથી નથી ફરી શકતો.”

“શાંતો ફરે ?” સરસ્વતીએ ઉઠા થનાં થનાં તોડ અને રોપ-ગિચિન રરે કહ્યું, “ત્યાં હવે અને ભુલિયોના સ્વધા અભાવે ત્યાં આસા રોપની એ આકાશ-કુસુમવન. અરે : દુઃખનાં અનુભવી જ દુઃખ પીડાની થોડે.” આટલું કહી સમગ્ર સરસ્વતી રોપમાં ને રોપમાં રમણ અને તેની માતા પ્રતિ અણપણું નખેનાં થોડી અગિના તણખા વરસાવથી ચાલી ગઈ ! રમણ અને તેની માતા આ દરમિયાન આંખે નિદ્રાળી જ રહ્યાં !

કાંતિ; વદાલા કાંતિ, ક્યાં લાગી ગઈ તારી પાશ્વર્ય કેલું પછી, ક્યાં પશ્ચાત્ત કરી ગયાં તારા લોકલાજ, જનાપવાદની લેશમત્ર પણ દરકાર ન કરવાનાં પાશ્વર્ય સુધારક વિચાર ! વદાલા ! બસ તો બીકાગ પર દણિ દેક ! આપણે આપવા-સ્થામાં સાચે જ ખેલેલા, શિશુજી લીધેલું અને વયમાં આવનાં આદ સંવત્સને લીધે કુદરતી રીતે અન્યોન્ય પ્રયોગ આપણું ઉભયનાં અંતઃકરણમાં પુટેલાં રનેકાંકુરો, એ આપણા રનેકાંકુરોને પ્રત્યક્ષ વા પરીક્ષા રીતે-બુના મતચાલીઓની સલાહ, વિનંતિ અને દીકરીઓને તણુ દ્રવ્ય લેખી-આપણા ઉભયના પિનાઓએ આપણું વિવાહ કરી ઉઠરા પોખાં. એ રનેકાંકુરોથી બધા થયેલાં આપણે રનેકાંકુરો કેવાં ભવિષ્યમાં સુધારાથી આપણા આ અર્થોક્ષિક પ્રેમજી આ જન્મ જનનને દર્શન કરાવી તેમનામાં રનેકાં ઉદભવાથી તેમની સુધારાનાં પ્રયત્નો જે તિરસ્કારની દિલિ છે તે નિર્મળ કરવામાં, દુઃખી આપણાઓનાં કષ્ટ-જખનોને હેડી તેમનાં નષ્ટ થતાં જીવનને એટકાવવામાં સમસ્ત જીવન વ્યર્થીન કરવાનાં રવનાં વચતાં ! પરમાત્માએ આપણાં રવનાં સ્વ નીવડાવે એવી એની પ્રયે અદોનિક પ્રાર્થના કરતા. ગિરુ અરે ! હાથ ! હાથ ! એ રવનાં, એ આપણાં બુદ્ધગાળનાં ઉન્નત રિચારો, અખરીત અદ્યત્થે તેમાં ન શકારને લીધે કક્ષામ થઈ પડ્યાં ! કારણ હવે જન્મ સમાજ એટલો ભુલિયોની થઈ રમે કે આપણી એકરી અર્થોક્ષિક વક્તવ્ય ચકિતમાં મોદ પામી ભાન બૂરી આપણું કદરતે-હિતકરે હોય તો પણ આંખ મીચી અનુસરે ! વખત તો વહી ગયા ! હવે તો જનસમાજ ચારિત્ર્યને પ્રધાન પદ આપે છે, અપ્રતિષ્ઠ વિવા અને દિવ્ય વક્તવ્યકળાને અતિ શૈશ્ય પદ ! હાથ ! હાથ ! હવે મને લાગે છે કે જેને આપણે દિવ્ય પ્રેમ લેખી તેમાં નિરંકુશ પછે આધુનિક સુધારાની પાંખોએ એ દિવ્ય પ્રેમ રૂપી આકાશમાં ઉડી ગયેલ વિદ્યારની મેલજ ચાખનાં આખનાં આપણે આ માનવ સંહિત પર વસનાં દુઃખી જનનાં કાંઈ નિદ્રાળી કેહ સમયે તેમાં સંકાનુશ્રીને દર્શવનાં અને જાંઘ સમયે એ દિવ્ય પ્રેમમાં અંધ થઈ-તેમનાં દુઃખનો ઉપદાર્શ કરતાં ! હા ! તેજ કહેવાતા દિવ્ય પ્રેમે આપણું નખખોલ વાળાં નાંખ્યું ! હાથ ! હવે ભાન આવે છે કે, જેને અર્થોક્ષિક માનસીક પ્રેમ લેખી તે બોધક વામાં અર્થનંદ માણનાં તેજ માનસીક પ્રેમમાંથી આ સુધારાની

અંગ્રજ-કાલનાં નાટકો

સિરાજ-ઉદ્-દૌલા

(અપભ્રંશ)

રા. રમણીક અ. મલિતા.

(૬)

ગયા અંકમાં આપણે પ્લાસીનાં યુદ્ધની હકીકત જોઈ. સિરાજ ત્યાર પહેલાં જોઈ શકેલા દત્તો કે લશ્કર અને લશ્કરના નેતાઓ શત્રુ સાથે મળી ગયેલા છે. ત્યારે નાટક શરૂને દાંધે કેવે પકડાયા કરતાં રાજધાનીમાં જન વિશ્વાસુ માથુસોતું સૈન્ય તૈયાર કરવા તે ચાલી ગયો. આત્મરક્ષાને માટે તેણે બે દળર માથુસો સાથે લીધાં દત્તાં. ૨૪ મી જુનને તે લીરાકીસમાં પહોંચ્યા. ત્યાં પહેલાંવાં મીર-નજરના દયાની ખખર પડી અને પ્લાસીનું પરિણામ જાણ્યું. સૈન્ય એકઠું કરવાને મંદેન કરી પણ વિજય થઈ. સિરાજને મદદ કરનાર બે જણ હતા. રવાતનવા બેલી ફ્રેન્ચ ગણાય છે. દુનિયાનાં ઇતિહાસમાં તેમની ઉજ્જવળ કાંતિ છે. એવે ફ્રેન્ચ વીર મોરિશુ લેા અને બીજે રાજા રામનારાયણ. બન્ને વિચાર કરી સિરાજ દીને વેપે પ્રિયતમા છુદ્દિનિસા અને કેટલાક વિશ્વાસુ મોકર સાથે નીકળી પયો. જ તેને વિચાર ગંગાની એક શાખા જેને કાલિંદી કહે છે તે ઝોળંગી ફ્રેન્ચને મળવાનો હતો સિરાજ મહાનંદા ઝોળંગી ગયો. પછી કાલિંદીના જળ પ્રવાહને ઝોળંગી જતાં તેનું નાવ જખરાખરકાલ ગામ આગળ આવી પહોંચ્યું. અહીં તેને અટકવું પડ્યું. નાજરપુરનું મુખ્ય પાર કરત તો તેનો ભોગ પાર હતો. પણ નહિવું મુખ સુકાઈ ગયું હતું. તે કંઈ ખાવાપીવાનું લેવા માટે પાસેની મસીદમાં ગયો. મીરનજરનો લાઇ ને રાજમહેજનો રોજદાર દત્તો તેને અને મીરકાસિમને સિરાજને પકડી લાવવાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું હતું. તેઓની હાલથી પસિજ દત્તો. પૈસાનો લાલચથી લોકોએ સિરાજને પકડાવ્યો. કોઈ કહે છે કે, પગમાં બહુમૂલ્ય પાકુ કા નેઈ લોકોએ ઝોળંગી કદાચે અને મિરકાસિમને ખખર આપી. કોઈ કહે છે કે ફ્રેન્ચે સિરાજ પર પોતાનું વેર લીધું ને તેને પકડાવ્યો. મંથુ કલાક ચાલી જવાય એટલા કાસસા પર મોરિશુ લેા મદદ માટે તૈયાર હતા. પણ સિરાજનો નિવસ પકડાયો હતો. તે મીર કાસિમને દાંધે કેવે પકડાવ્યો. સૈન્યે તેની હોડીમાંનું દબ્ય છુદી લીધું અને મિરકાસિમે ચાલાકાપી ભેગમ છુદ્દિનિસાનાં કિમતી આશ્વાસુ અને જવાહિર પછી લઈ લીધાં.

સિરાજના કેવે પકડાવાના સમાચાર મુશિંદાખાદ પહોંચ્યા. મીરનજરે પોતાના યુવ મીરને મોકલ્યો. બંગાળ બિહાર અને ઝોરીસાનો નગ્નમ, ન્યાયરાયણ, ધર્મબીર, વીર સિરાજને ૩ છ જુલાઈએ મુશિંદાખાદ લઈ આવ્યા. એક સામાન્ય તરકરની

માફક મીરનજર સામે બેઠી નાંખી તેને હસો કરવામાં આવ્યો. કહેવાય છે કે તેની દશા જોઈ મીરનજરના ધાણને પણ આશ્ચર્ય લાગ્યો. સિરાજ મટે શું કરવું તેનો વિચાર થવા માંડ્યો. રિવાજ-ઉસ સમ્પત્તીનેના કર્તા કહે છે કે “ધર્મ ન્યાયમજ્જ જનતરીકની સમાધી નેને કાર મારવાનો નિર્ણય થયો.” એ ને સિરાજને મીરનજરના બંધાવનમાં કેવે રાખવામાં આવ્યો. વર્ષ કરાવવાનું કામ મીરને સોંપવામાં આવ્યું હતું. મીરને પણ આ કામ પતકવું નહિ. કોઈ મુસલમાન તેની દત્ત્યા કરવા તૈયાર થયો નહિ. સંસ્કારમાં કોઈ કામ આપ્યું રહી અટું નથી, તેમ આખરે એક દુરાત્મા મુસલમાન સિરાજના વધને માટે તૈયાર થયો. એનું નામ હતું મદમદી બેગ. આ માણસ નગ્નમ અલિપદીખાન અને સિરાજની દયાપી મોટો થયો હતો. સિરાજની નાનીએ એક છોકરીને પાગા હતી. તેને હેઠરી મોટી કરી મદમદી બેગ સાથે પરણવી હતી. અને તેમનાં બન્નેનાં બરવા પોપણ માટે બદાયરત કર્યાં હતાં. આ કૃત્તિ પાપી પોતાના માલિકનું માથું કાપવા તૈયાર થયો. કોઈ દરિયો મારાસ, કોઈ ધનાધિપાસુ સિપાઈ, કે છાંછી ભરનો બીખારી ને કામ કરવા તૈયાર થયો નહિ તે સિરાજના અનન્ય પોપણમાં પાપી મદમદી બેગે તૈયાર થયો. ભયારે મદમદી બેગ નાની તસવાર લઈ સિરાજના બંધીખાનામાં દાખલ થયો ત્યારે સિરાજ ઉનામતી માફક પોકારી ઉઠ્યો. —“જાણ મદમદી બેગ ! તું ? તું ? તું ?” આખરે મને દસ કરવા આવ્યો છે ! કેમ ! કેમ ! કેમ ! એ લોકો આ વિશાળ જનમજ્જિમાં, આ અંધારી કોટડીમાં મારે માટે છુદી રોડમીટી પણ બદાયરત કરી શક્યા નહિ !”

તરત જ સિરાજની મનોદશા બદલાઈ. તેણે પોતાની અવસ્થા તરીખી અને કહે—“નાના.” “હું” બસ” તેમ નથી. તે કદાપિ થાય એમ નથી. બીજે કોઈ અપરાધ ન હોય તો હુસેન કુલિખાના ખૂનને માટે મારે માફ પ્રાપ્તિત ભોખવવું જોઈએ.”

સિરાજ ધર્મપરાયણ હતો. અંતકાળ સમયે તે પોતાના મહાન માયેકને વિચર્યો નહિ. મદમદી બેગ તરફ શૂન્ય દષ્ટિથી જોઈ તેણે કહ્યું, “આવ જા સોલ—અને પાણી આપ, હું એકવાર છવટને માટે પ્રયુ પાસે મારા જીવનનું અંતિમ કતબ પુરું કરું”

પ્રાર્થના પુરી થઈ ન થઈ એટલામાં મદમદી બેગે ઉપર દેખરી તરવારના ધા કરવા માંડ્યાં. સિરાજ પોકારી ઉઠ્યો: “હવે નહિ—બસ કરો. હુસેન કુલિખા, તારા આત્માને શાંતિ મળે.”

“અને એટલું કહેનામાં સિરાજનો જીવનદીપ નિર્વાણ થયો. સિરાજનું નાટક તેની જીવનલીલાની સાથે સમાપ્ત થયું નેઈએ; પરંતુ સિરાજના નાટકના અખર વિદ્યાને તેમ કહ્યું નથી; પરંતુ સિરાજની સાથે મિરનજરનો સમય પણ ભેળવી દઈ ભેગમ છુદ્દિનિસાનું મૃત્યુ, મિરનનું મૃત્યુ અને વર્ગ સુધી મિરનજરનું

*Stuart's "History of Bengal."

+ Ome's "Hindustan" II 184.

× સાચર ઉલ મુશાફરીન.

રાજ્ય ચાલુ તે પુર કરી ચિરકાસને ગાદી મળતાં સુધી લખાવું માટે અને એ ચાર બીનાનો વાંચકોની સંભળને માટે અર્થિ ઉલ્લેખ કરીશું.

સિરાજના મૂલ્યથી દોહાકાર થઈ ગયો. તેની માતા ધિનાની જેની બની ગઈ. અંતઃપુરમાંથી રસતા પદ આવી હાગી અને પોતાના દોકરાના રાજને મુખવા લાગી. પણ તેને અંતઃપુરમાં મોકલી કેદ કરી અને સિરાજના રાજને ખોસાણમાં બૂમ મારી કરવામાં આવ્યો.

બંડખોરોનો લેહીની તુલા આટલેથી પૂરી થઈ નહિ. અલિવર્દીખાંનની બેગમ, ધસેદી બેગમ, અમિના બેગમ, બેગમ હુસૈનિસા, તેને ચાર વર્ષની બાળકી સાથે કેદ કરી દાકમાં મોકલી આપવામાં આવ્યાં. મોરને અલિવર્દીખાંનની બેગમનો અને હુસૈનિસાના નાશની પેસી કરી હતી, પણ ચિરનાફરે સંભળે આવી નહિ. આખરે અલિવર્દીખાંનની બેગમને અને હુસૈનિસાને પુરિંદાખાદમાં રહેવાની છુટ આપવામાં આવી અને હુસૈનિસાને માસિક રૂ. ૧૦૦૦ આપવાનો બદલોગત થયો. તે ખોસાણમાં પોતાના રવાનીની કબ પાસે રહેવા લાગી. તે રવાને સાફ રાખી તે ખોસાણને ફરજી વિસાપથી મળવતી. રવાનીની કબ પર દીવો બાળતી થયાં વર્ષ સુધી જીવતી રહી હતી. રાજ બાગને સાફ કરી, પુષ્પો એકઠાં કરી રવાનીની સમાધિ પર ચઢાવતી હતી.*

ભાગીરથીના પશ્ચિમ તીરે ખોસાણ નામની સમાધિ જમીન નગરાખ અલિવર્દીખાંમે પોતાની માતાની સમાધિ માટે આ ખોસાણ ખનાવ્યો હતો. અર્થિ જ નગરાખ અલિવર્દીખાંનની પછુ કબ છે. + આ પ્રમાણે બંગાળના એકીરિશ્વેષ્ટ નગરાખની કાચીદિનો અંત માટે છે. તે સમયના બનાવો અને મનુષ્યો સંબંધી લખતાં હતા તેમના નિષ્પદાપૂત લેખક કર્નલ. જી. બી. માલેસન કહે છે કે:-

"બીજા ગમે તે દોષથી સિરાજ અપરાધી હોય, પરંતુ સિરાજ રાજદોષી અને દેશદોષી ન હતો. નવમી ફેબ્રુઆરીથી તે વીસમી જુન ૧૭૬૫ ને બનાવો બન્યા છે તે સંબંધી વિચાર કરતાં કે જે નિરપેક્ષ અંગ્રેજ એમ અચીકાર નહિ કરી શકે કે સન્મન શિખરપર કલાઈવ કરતાં સિરાજનું આસન થયું હતું છે. આ વિચારાનત નાટકમાં (પ્રારથી લીધે) મુખ્ય મુખ્ય પાત્રોમાં એક માત્ર તેજ (સિરાજ) દબે કે જેણે કાષ્ટપણ પ્રકારની પ્રત્યાજ્ઞા કરવા માત્ર કર્યાં નથી."

અમે ઉપર કહ્યું તેમ સિરાજનો ખેલ સિરાજ પછી, મીરનાફર પછી, ચિરકાસિમાના વાત્સાવેદય સુધી લંબાય છે જે યુદ્ધિન સંગત નથી. માટે બીજા આલોચના કરવાનું મોકુફ રાખી સિરાજના ખેલની સમાલોચના કરશું.

* લગભગ ૨૪ વર્ષ પછી ઈ. સ. ૧૭૮૧ માં મી. ફેરિશ્દર નામના અંગ્રેજે જલતે જોઈ. પતિવ્રતા બેગમ હુસૈનિસાનો આ દક્ષિન લખી છે.

+ સિરાજની અને અલિવર્દીખાંનની કબ પર દીવો બાળવાને માટે દિફુરાનું સામ્રાજ્ય મોજવતી માયાજી ઈજેજ સરકાર અંદિને ચાર આના તેમ અર્થ માટે આપે છે.

ખુદાયામના સીનેમાવાળાઓને એક અંશુદય તક.

સસ્તાં અને સારાં પ્રાચીનો પ્રાચીનો મેળવશો ?

મેજેસ્ટીક ફીલ્મ્સની બાણીતી ફીલ્મો

૧ આત્મબલ ૨ નંદ બત્રીસી

૩ સંન્યાસી ૪ પાપનો પથ્થાતાપ

(રીપતેન્સ)

૫ ચંદન-મલીયાગરી ૬ પાપનો કેવ

(કેટ ઓફ સીન)

તે સિવાય

સીરીયલો અને ઈંગ્લીશ ફામાઓ

બુર્કાંગ માટે લખો—

ફીલ્મઅલી મહમદઅલી

દે. હસમત મહાલ ચોપાટી

સી. ફેસ—મુબાઈ નં. ૭

એક વખત કામ પાડી જોરો તો ખાતી થશે.

બહેનો !

તમારો માતી પહેરવાનો શોખ પુરો કરો

દેખાવમાં અથવા બસરાની દાસમમાં સસ્તાં
ટકામાં બાબુમાં
વધારામાં ઉમે તેનાં

જાપાનીઝ કલચર્ડ પહેરાં વાપરો

ગોદા વેપારીઓ પણ જ્યાંયાં ખરીદી નાખે છે, કલચર્ડને નામે બેગરીગરાઓ ખોરો માલ લઈ જાય છે, કરતાં ખરા કલચર્ડ લઈ વાપરવામાં વાંધો શું ??

આ માતી પણ ખાસ ઉછરેલી માછલીઓ

કુદરતી રીતે જ પેદા કરે છે

પરદોને ખાસ માતી પહેરવાનો તમારો બેસાડો શોખ
લગામચુ પુરો કૌતુહાલના દામ બચાવો
ધેર થોડાં પણ માલ જોવા હોય તો બની રાહો.

—લખો અથવા મંજો—

એન. ડી. શ્રોફની કું

દે. લગભગ દ્વાઉરા, વાન્થ ગાંધી રોડ મામદેવી-મુબાઈ નં. ૭

સીનેમાના

સમાચાર

સપ્તાહ—૨૧. ચિત્રપટ

નવી ફિલ્મ—

૧. નીરા યાને અરવલીની તાલુ—લક્ષ્મી પિક્ચર્સનું હુલેલ રોમાન્સ: આઈ લાઇ. લેખક અને ગાયકેટર (એટીવા) મી. ડાઇરી અને મી. તોરલે. ફોટોગ્રાફર મી. પાંડુરંગ નાઇક.

પરતુ—મી. ડાઇરી આજ લાંબો વખત યથાં એક ઉત્તમ રોમાન્સ બદાર પાઠવાને ઉમેદ રાખી રહ્યા હતા; અને તેમની ઉમેદ લક્ષ્મીના નવા ચેનેજર મી. ફેલાઇએ પાર પાડી છે; પરંતુ કહેવાને દિવસીય છે એ કે, મી. ડાઇરી દિન્દુરયાનમાં ગમે તેવાં એટીવીઝસી ઉપસાને, પણ નેટવો-તેમની પીછીમાં કસ છે તેટલો કલમમાં નથી. તેમની આ વાતાં અને તેનાં સિનાયોં એવી રીતે રહ્યું થયું છે કે, સાધારણ એટાક પણ વસ્તુને આદર્શ અને તેના આપા સમજવાને માટે શ્રેયવાદમાં પડી જાય તો નવાઈ પામવા નેહું નથી.

આશિનય—મી. ડાઇરીએ આઈસ્ટ તરીકે સારા પેકીઝ આપ્યા છે; પરંતુ નતાં ત્યાં મકનામાં આવેલા નવો લોકોને કંઠાઓ આપે છે. કમર દલાવી લોકોનું મનરંજન કરવાને જમાનો હવે નથી. મિસ યુનુષી નીરાનું કામ હીક કરે છે. તેની જગ્યાએ ને મિસ મકનાએ કામ આપ્યું છે તે તો ફિલ્મની ખૂબીમાં કંઈક જોર વધારે ચાત. મી. રાજ હમેશાની રીવાજ પ્રમાણે કામ કરે જાય છે મી. આહરને, પ્રભાકર આસ વગેરે લક્ષ્મીની આગળની ફિલ્મ દેવદાસીનું લાન કરાવે છે. જ્યારે સેટીંગમાં ને તબુ નવીન પદ્ધતિના સીતા તુલસી જુદા એંગેલોથી લીધેલા અજાં માલુમ પડે છે. એ માટે મી. ડાઇરીની આઈ ગવર્નેક-ડોય પ્રેરાતિય ગજુએ જ્યારે મી. ડાઇરીના એટીવા મલ્લયાર મી. તોરલે આજ સુધી સિનેમાના કથામાં એક હુકાઈ એસપેટ ગજુલ છે અને તે જોડી તેઓ પ્રોડ્યુસીંગમાં પડ્યા છે પણ હજી તેમને તાલીમ લેવાની પછી જરૂર છે. ને કે, મહારાષ્ટ્ર રીવાજ કાં, માંથી નીકળનાર દરેક વ્યક્તિ ડાયરેક્ટર થઈને પરચરી મળે છે અને નામના ડોકો મેળવી છે તે હજી કલાક નેપી; છતાં હજી આ ભાઈ દિપાઉ છે અને ઉમેદ એટી વધારે છે એટલે સમય વર્તા કામ કર્યું તો અજાજ નતાં પછત નરે પડે.

૨. હેડાઈમી—મી. પાંડુરંગ નાઇક એક ઉપરતા ફોટોગ્રાફર છે અને તેમના યુર મી દાર્પડને પગલે ચાલી કંઈક નામના મેળવી કહેવાય, હતાં હજી આવાં પિકચર-કલાદી દાખને મનજીન ગતાવે એવી અગો તેમને લક્ષમણ કરીએ છીએ.

આ વખતે પૂરેલી મહેનત માટે ધન્યવાદ આપીએ છીએ. એકંદરે સારામાં સારા સેટીંગ, લાઇટ ઇફેક્ટ અને ફોટોગ્રાફી એ આ ફિલ્મની મુદર કળા છે અને લોકો પર સારી છાપ પાડે છે.

નવી અગરો—

ફેલિનર—અજિડાસ વસ્તુને કુદાજ વજુલ આવે છે. મી. દરે બદાર ગામ ગયેલ દેવાથી કહે છે કે, ધણુ લેખક શોકાગંધ સિનાયોં લાઈને દારૂ દોડના દેખાવા હતા, પરંતુ વસ્તુમાં ફેરફાર કરવા-કરાવવા માટે ‘રેપ્રિપાસીટો’ પાસે નતાં પરિણામ આવે તે પહેલાં મી. દરેની પધરામણી મુજબમાં થઈ ગઈ છે. છેડતી છેડતી ફિલ્મની નાસીપાસી પછી નેજાએ છીએ, મી. દરે હવે તબુ શું આપે છે.

લક્ષ્મી—હવે જામ થાય છે, એવી ખબર અપોને મળી છે, ધણુ હજી એક આશા રહી છે. અગો છુછીએ છીએ કે, કંપનીના ભલા માટે અને નવીન ચેનેજર-ડેટિંગ નીરા અને આશા ને શબ્દોની સંધી ન થાય તો સારું.

યુનાઈટેડ—લક્ષ્મીના પ્રસિધ્ધ ધાડાકે ઉમાશ નાથની સેન્સર યુલ્લ ગયા હુધવારે થઈ ગઈ હતી. સેન્સરે આંદર નહિ આપવાથી ફિલ્મ બોર્ડમાં મદાઈ છે.

મહારાષ્ટ્ર—પ્રભાકર તૈયાર થઈ ગઈ છે અને આપતા મહિનામાં આવશે.

રૌપય—ચાહે જંગલની તૈયારીએ આવી રહી છે. મુલતુ, કંપનીયાઓને પિકચર પાડવાનું સાધન સારું છે. રૌપય રુ-ડીનામાં તૈયાર થતી સરસ્વતીની સતી સોગમ થોડા, વખતમાં જ બદાર પડશે. બાઈ રૌપયનું કામ રૌપય નથી-પણ માનુષી રૌપય દેખાય છે. માત્ર રૌપય થાય તો હીક કે કામ રૌપય થાય.

સારદા—મી. નવજ શાંધીને દાણે ‘ધોવન ચક્ર યાને જુવાનીનું જોર’ નામની અપ-ડેટ દિન્દુસમાનનું દિવસનું કરાવતી ફિલ્મ તૈયાર થઈ ગઈ છે. મી. દોવાનાના દાણે તૈયાર થતી ‘અ.આ.અ. હુનિપા’ના આઉટડોર માટે કંપની થોડા મજામાં જ માયેરાન ઉપડી જશે. સાંભળવા પ્રમાણે શારદામાં નવી ને તબુ સિનેમા રટાયે નેડામ એમ વધી રાખવામાં આવે છે.

સીતમ—સુદેહ મતારને બીને હવેનાં ચાલુ છે. તે સિતમ જુલૂતી કામીક નોરનું કામિક પથ રહ્યું કયું છે.

ગ્રેનેરીક—લક્ષ્મીની ‘નીરા યાને અરવલીની નાથજી મીજુ’ અંકવાદીયું ચાલુ છે.

નેરીમ—કાંઈ એક કંપનીના લુનાં જાને ઉચ્ચ દર-જાનાં માણસે નેરીક મળવાની વાતે સંભળાયા કરે છે.

સાન્સ-સેટ્ટીંગ—રેલામાં આવે છે, કે સિનેમા લાઈનવા જુના જોગી મી. પાટલુકરે રટાઓ રુડીથી બંદે રાખે છે અને તેમની કચે અગેની એક પ્રખ્યાત કંપનીના. ડાયરેક્ટર નવા રિખતલ સિનેમા નટી પણ જોગા છે! કને આપુ હતાં! નાથ પ્રમાણે કામ કરી અનાજને.

આજકાલની બહાર ખખડો-જેમ દિલ્લ સેન્સરના સપાટાથી પસાર થાય છે તેમ તેની બહાર ખખડો પશુ કોષ એવા સેન્સરના હાથમાંથી પસાર થાય તેમ અંગ્રેજીમાં છેલ્લે છેલ્લે. કારણ કે દિલ્લની બહાર કંચાને બદલે અંગ્રેજી આસેપેશન જે પ્રદર્શન થાય છે, તે ઉપરાંત તેમજ પશુને તુક-સાનકારક છે. હજાર એનાથી બચાવે !

મેન્સરટીક સીનેમામાં નામદાર ગવરનરનું—

મંગળવાર તા. ૯ મી માર્ચના રાત્રિના રસ. ટા. ૧૦-૧૫ મેન્સરટીક સિનેમામાં સર લેરલી વીલસન હોરપોટલના લાલ માટે બહુતી મુનીવરસલ કંપનીના મેજન્ટ શેઠ મુનીલાલ જી. મુનીમ તરફથી સમારંભ મેળવેલ હતો. બરાબર ૧૦-૧૫ મીનીટે નામદાર ગવરનર સાહેબ પધારતાં ધણુજ માન સદિન તેઓ નામદાર ખાતે રાજ્યપારવામાં આવેલા ખાસ બાકમાં બેઠક આપવામાં આવી હતી. શુરમાં એક કોમીક, ત્યાર બાદ લક્ષ્મી પીકચર્સની નીરાની કટોમિલ ખતાવવામાં આવેલું આકર્ષક એક રીલ અને તે પછી રાજ્યપદાની નામદાર ગવરનર તથા લેડીની મુલાકાતની ખાસ ઉતારવામાં આવેલી રીલમ ખતાવ્યા બાદ એક કોમીક દ્વારા પશુ ખતાવ્યા હતા. અરથા શ્રોત્રામ પછી શેઠ મુનીલાલે આ સમારંભની મુબાઈમાં ખપેલી ટીફ્ટો, સીનેમા થર આવેલી સારી આવક તથા બહાર ગમતા સીનેમાવાળાઓનો ફોલો એમ કુલ રકમ લગભગ રૂપિયા બે હજાર રૂપિયું બહાર કહ્યું હતું અને નામદાર ગવરનર સાહેબનો આભાર માન્યો હતો. તેમજ સીનેમા મેન્સરટીકના માલિકો મી. અરેશ્વર કરાની તથા અખદુલ અલીનો પશુ ઉપકાર માન્યો હતો. સીનેમા મેન્સરટીકના ઉત્સાહી અને ઉમંગી માલિકો તરફથી શ્રોત્રામ ખલાસ થતાં નામદાર ગવરનર સાહેબને હાર તોડા હેરાવવામાં આવ્યા હતા, જે વખતે તેઓ નામદાર પોતે ધણુજ મુથી ચાલતું બહાર કહ્યું હતું.

સિનેમાના પ્રેક્ષકોનો આવકાર—

અમારી ગત ઈનામી દરિયાઈમા પહેલે નંબરે આવનાર મી. ખલીલ અહમદ સિનેમાના પ્રેક્ષકોનો આવકાર માનતાં અંગ્રેજી એક પત્રદારા નીચે મુજબ લખી જણાવે છે—

મહેરબાન મેળ-મળહના અધિપતિ સાહેબ ગેજ

જત આપના આગલા અંક તા. ૭-૩-૨૬ માં સિનેમાનો રસિક પ્રેક્ષકો મારી જે કદર કરી મને આટલા બધા મનો આપ્યા છે તે માટે હું તેઓનો ધણુજ આભાર માનું છું. મારામાં કેટલી યોગ અને કેટલી મુડીઓ છે, તેનો ખ્યાલ મને ખ્યાલ આવે છે ત્યારે હું પોતે સરમાઈ છું જ્યાં મારા પર મેમના ગતાર્યનારી પ્રતીતિ લાગણી નેતાં હું ખરેખર હાથે મુખ થઈ બહાર છું. મારા તે નહાતરા તથા વખાણનારાઓને આપના બહુતા પત્ર મારેલ આવકાર માનવા દઈ મને ઉપકારી કરે. કારણ હું તેઓને બહુતો કે આજબતો નથી.

લી. આપનો

મહેરબાન મેળ-મળહ

મેળ-મળહ ઈનામમાળા નં. ૫

રૂપિયા ચોવીસનાં અંદાર ઈનામો

નીચે જણાવેલી કુપનમાં અત્યાર મુઘીમાં પ્રખ્યાતિ પામેલા સારામાં સારા

ગુજરાતી-કેદુ-રંગભૂમિના હયાત

દસ નટોનાં નામ

લખી મોકલનારાઓમાં શ્રી. ચોવીસનાં અંદાર ઈનામો વહેલી આપવામાં આવશે.

ઈનામની વિગત-૨. ત્રણનાં ત્રણ, શ્રી. શેઠનાં પાંચ બાર આંનાનાં દસ મળી કુલે અંદાર ઈનામો આપવામાં આવશે. આ બધા ઈનામોના મોકલ રૂપિયા નહિ આપનાં તેટલી કમિયન અમારી પાસેનાં પુરતો આપવામાં આવશે. પુરતો મોકલવાનો ખર્ચ ઈનામ મેળવનારને શિર છે.

આ ઈનામનું પરિણામ ખાસ સીનેમા અંકમાં બહાર કરવામાં આવશે.

કુપન તા. ૩૦-૩-૨૬ બપોરના બાર મુઘી લેવામાં આવશે

તા. ૧૪-૩-૨૬

દસ સારામાં સારા નટનાં નામ

૧	૨	૩
૪	૫	૬
૭	૮	૯
૧૦		

લી.

૬.

નીરા

યાને

સુંદર

નાગણ

બીલું અકવાડીઉં ચાલુ છે

સુંદર

નાગણ

અટલ

નીરા

મુંબઈના નામદાર ગવરનર સાહેબને પણ

મંગળવારે રત્ન ધરેલા ખાસ પ્રોગ્રામમાં સુંદી દાદલા આ ફીલમના સીના

બનાવવામાં આવ્યા હતા જે જરૂર

પસંદ પડેલ તે ફીલમ બીલું અકવાડીઉં

નીરા યાને સુંદર નાગણ

લક્ષ્મી પીકચર્સનું

અદ્ભુત ચિત્ર

વખત-શની-રવી તહેવારને દિવસે

વધારાના બેલ ૩ વાગે

દરરોજ ૫-૬-૬-૧૧

આ ફીલમ માટે વધારે લખવા જરૂર રહેતી નથી

બેઈ ન હોય તો બેઈ લેવા ખાસ ભલામણ છે

નીરા

યાને

સુંદર નાગણ

સીનેમા મેજેસ્ટીક

ગીરગામ

નીરા

યાને

સુંદર નાગણ

હંક વખતમાં આરસે

સરવતી ફીલમ કંપનીની

સંતિ સંરોજ

આવતા શનીવારથી શરૂ થશે

યુનાઈટેડ પીકચર્સ સીન્ડિકેટનું નવું ચિત્ર

ઉમાળ નાયક

જા. રૂ. ૦૦ અંક ૧૦. ક. રૂ. ૩-૬૬
 ૩ રૂ. અંગી. ૫ રૂ. ગ્રામ. ૧૦ અંગી.

પારિ. કે. લ. ૧૦ મે. રૂ. ગ્રામ.
 અદા. ૧૦ મે. રૂ. ગ્રામ.

મોજ-મજાસ

મુખાવેલી સુન્દરી

ખુદા જબ હુસ્ન હેતા હય, નંઝાકત આહી જાતી હય !

ખસ સાહેબ, રહેવા દંઓ તમારી ફીલસુફી ભરી વાતો. તમારું કહેવું
હિંદુસ્તાનની સુખેશાશાહી મુંદરીઓ માટે ખરું હશે.

જરા મહેરબાની કરી આ હફતે **૩થ રોલાન્ડ** ને તમે આમારે ત્યાં
આવીને જુઓ.

શું તેની બહાદુરી, શું તેની નિહરતા, તમને પછી કહેવુંજ પડશે કે,

ખુદા જબ હુસ્ન હેતા હય, તો હિંમત આહી જાતી હય !

ગઈ કાલથી ત્રીલું અઠવાડિલું
પાથેની નેરાવર સીરીયલ

સેફ્ટ સવાર

તું શરૂ થઈ ગયું છે. ૩થ
પોતાના ફુલ ફર્મમાં છે.

લુલ્લીઆની અદેખાઈ ! લુલ્લા લુલિસની કાઠઈ !! સેફ્ટ સવારની ભલાઈ !!!

એક બેહરીનો કિસ્સો ! એક લંગડાની કથા !

આ સીરીયલના નવાં ફણમાં પુટયાં છે. અને તે જોવા લાયક છે !

સાથે એક ભાગની કોમિક પથુ છે !

જેમાં તમારા માનીતો આર્ટીસ્ટની નવા લીબાસમાં હાજર છે ?

ગ્લોબી સીનેમા સેન્ડહસ્ટ રોડ

વખત:-મા, ૭, ૮મા, ૧મા રાત્રી રવિ આ ફલાકે ખાસ ખેલ

ભાગ:-૩, ૨, ૧, ૧મા, ૦મા, ૦, ૨ દેક્ક સાથે

આવે છે આવે છે ! મહોબ્બતે-પિસર હાઉલાસ પિત્રપંટ

ચૈત્ર સુદ ૪]

રવિવાર તારીખ ૨૨ મી અર્થ ૧૯૨૬

[પૃ. ૨ જી, અંક ૫૦]

આ અઠવાડીકમાં પ્રસિધ્ધ થતી વાર્તાઓનાં પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે
કોઈ જનંત અંકિત પરથી ઉપજાવી કાઢેલાં નથી, અ. મો. મ.

“નથી!”

દેવંગ છે એ ચીસોના બાલી નથી!
પાવડર છે રૂખ ઉપરે લાલી નથી!

ભુલ્કે હયમરૂપર રહે થકને નકામ,
માથે લવ એ જાલ છે જાલી નથી.

કહે છે અમને ઢેમકુલ એ હરદશ,
પૂછા કે સાહેબને એ ગાલી નથી?

એક ઉલસે આવ્યા તો બેસી ગયે,
ગુજતી કાઢ હવે ચાલી નથી.

છે અમારાં તન બદન કાળાં બધાં,
પણ હજારી નૈયતો કાળી નથી,

એને જોડુમર તમે સમજ્યા મગર,
“મલીક” ની આદી છે બંગાલી નથી.

“મલીક.”

જુ બે દા

અથવા

રહસ્યમયી રમણી

પ્રકરણ ૭ મું

ટયુગટમાં કેટલાક દિવસ નિધાસ ક્યાં પછી હું અવજ-
યસમાં આવી પહોંચ્યો. આ અરથ નગરીમાં દ્રેચ શાસન હોવા
છતાં પાશ્ચાત્ય ભૌતિક સુધારણાએ ત્યાં જેવા જેવે તેવો
પરિવર્તન કર્યો નહોતો.

આ રહસ્યમય નગરીમાં પહેલાં હું એક વર આવી ગયો
હતો અને તે દિવસથી જ તેનાં પાર્શ્વિક સૌન્દર્યથી મુગ્ધ થઈ
ગયો હતો. પૃથ્વીમાં આવી હૃદયકર્ષક નગરી બીજી હશે કે નહિ
તે હું કહી શકતો નથી; પરંતુ એટલું તો ખરું કે, મારા દિલ
પર તો તેલું વિશેષ આકર્ષણ હતું. હું હૃદયમાં કોઈ હોટકની
અંદર રહેતો નહોતો. મેં મારે રહેવાનું સ્થળ પહોંચ પર આવેલા
મુસ્તફા નામના સ્થળે સંપૂર્ણ હતું.

સંખ્યાકાળ થતાં હું મારા રહેઠાણથી હમેશાં બદાર દુરવા
જતો. ફરતા ફરતા બે ચાર કાશીબાનાં મુલાકાત લેતો અને
ત્યાં બેસી અરથ લેતા સાથે અરબીમાં ગાંધાં મારી રાત્રિના
વખતે સૂત્ર મને વિશ્રામ સ્થળે પાછો ફરતો.

મારા નોકર મારી અનન્યતાને સેવા આપી કરતો હતો
અને મારી દરેક આવશ્યકતાઓને પૂરી પાડતો; પરંતુ હૃદયને
તનમનાઈ મારા દિલને તારકાવી રહ્યો હતો અને આ તારકાવટમાં

મુકવારનો દિવસ ક્યારે આવે તેની હું કાળના ડોલે રાહ નેચા કરતો હતો.

આખરે ને મુકવારે જુરેદાની સાથે મારે મુલાકાત ચરાની સંભાવના હતી, તે વિરસ સ્થાવી પહેંગો. જુરેદાએ તિથ પર્વતની વાત કરી હતી, અને તે આશાએ જ હું અદિ બેસી તેની રાહ નેચા કરતો હતો.

મુકવારે પ્રસાતમાં હું સિદ્ધિ નેખામાં ઉપરિફા થયો. તેની નજીમાં જ એક મુસાફરખાતું હતું ત્યાં જઈ મોકો. જુરેદા આ રસ્તા પરથી જ નરો, તો તેના દર્શન થશે એવી આશાથી જ હું આ રથને મોકો હતો. હું એક મોટા પત્થર પર મોકો હતો અને તેના પર મોટા જુની ડાળી આનેથી હોવાથી હાથ રહેલી હતી. મારા જેવા બીજા યુગ અનેક મુસાફરો અને શહેરીઓ આ ધરાની નીચે બેસી વિશ્રાંતિ લેનાર હતા.

આકાસ નિર્મળ હતું. વાયુ લદરીએ ઉત્તર મંરૂખીના ઉખુ નિશાણે વદન કરવાનો આરંભ કર્યો ન હતો. પશ્ચિમી મન જુદા ધટમાં મધુર રવરે આરામ લઈ રહ્યાં હતાં. જ્યારે કેટલાક આકાશની અંદર ઉડી પાંખો ફેલાવી રહ્યાં હતાં. વાયુની મીઠી મંદ લહેરો કોઈ કોઈ વાર મુગધિન કુસમની મધુર સુવાસ લઈ આવતી હતી. આ પ્રમાણે પત્થર પર બેસી એક કાશીના પાખો મટકાની જાતે હું મીરેદાને ધુમકોટ કહાડવા કરતો હતો. તમને વચ્ચે બાપાડ મસનક પેત વચાટન રમણીઓનાં રોળાં હટિસમીપાદીઆથી જતાં હતાં.

જુરેદા આ નિષ્ઠાવાનને આ માટે વિશેષ પસંદ કરતી હતી હું સમજી રાકતો ન હોતો. તેનું જીવન-નરેણી કરણી અને બેઠ બેસી માણુમ પડતી હતી કે, ને પતિ પરિવચતા-ઓએ હોય છે તેઓજ ખાસ કરીને આ રથને આવે છે. જેઓ તજવાર આ તિથ રથગના દર્શન કરે છે અને અદિના પવિત્ર કુવાના પાણીનું તજવાર જલપાન કરે છે તેને થેડા વચગાં જ પતિને હાથ થાય છે. ત્યારે હું જુરેદાને પતિની સાથે વિનંદ થશે દશે કે માતા પિતાની પાસેથી તેને યુગથી તઈ તેની સાથે વિવાહ કરનાર પતિએ તેનો ત્યાગ કર્યો દશે કે આ રહસ્યનો બેઠ કોણ ઉકેલી શકે એમ હતું ?

મારા દષ્ટિપથ સામેથી આપાડ મસનક જુરેદાથી દંડાયે રમણીઓ પીળી ચાલે જ્યારે ચાલી જતી મેં જોઈ ત્યારે હું ચિંતાના સાગરમાં ડૂબી ગયો હતો. આ બધાઓનાં જાણવરણ એકજ પ્રકારનાં હતાં-કોઈ કોઈનાં જુદાં પગનાં નહેતાં માત્ર સંખાન્ત વંચની લક્ષણોએ કોણ અને સાધારણ મુદ્દસની અંજો કોણ એ જાણવા માટે મત્ર એકજ ઉપાય હતો અને તે માત્ર તેઓનો પોશાક અને એ પગપરથી નળી રાકાય એમ હતું. સાધારણ રમણીઓના પગ ખસી જોવામાં આવતા ત્યારે સંખાન્ત પરિવારની લક્ષણોએના પગમાં મુદ્દોભિત રેશમી મોઝીઓ અને ઉતમ ફેંચ છુટા નરેર પડ્યાં. જ્યારે તેઓ રસ્તા પરથી ચાલી જતી ત્યારે તેઓનાં રેશમી વસ્ત્રોમાંથી અચરની

મુરજ પવનને લીધે આસપાસ પ્રસારી કરતી હતી. આમ એક મહિના સુધી જુદા જુદા રથોએ ફરી હું જુરેદાની તવાસ કરવા લાગ્યો; પરંતુ જેને જોવાની આશામાં હું આવતું બધું કંઈ ઉઠાવી રહ્યો હતો તેનાં દર્શન થયાં નહિ. તેને કેમ શોધી કહાડતી એ વિચારે મને દિવાનો બનાવી મુક્યો હતો. મેં વિચારું કે, આવવા મુદ્દતા રસ્તા પર તે કોઈ દિવસ આવે નહિ અને મુસાકાત વાય નહિ ખાટ કોઈ એવું રમણી એકાંતવાળું રથજ હોય ત્યાં બેસી રહેવું ઉચિત છે. આપું એક રથજ મેં શોધી કહાડ્યું.

તે રથો જુની ધટામાં બેસી આખો દિવસ હું તેનાજ વિચાર કરવા લાગ્યો, એક દિવસ હું આમ ગૂઢ વિચારોમાં નિમગ્ન બની તે કુન્વલની અંદર બેસી રહ્યો હતો, એટલામાં જુની આડમાંથી એક રમણી તીમ દષ્ટિએ મારા તરફ બેઠી દેખાઈ. જ્યારે તે રમણીએ જોઈ કે હું એકલાજ અંજો મોકો છું ત્યારે તે તરિત ગતિએ મારી પાસે આવી અને મુદ્દસરે હાથ કરતાં બોલીઃ "આમીન !"

મેં અન્યબાળી તેની સાથે જોઈ અને પૂછ્યું "તમે મારે આ નામ ક્યાંથી જાણ્યું ?"

"મહાજયવાન હાથ અબુસલામના હાથમાંથી તમારો મુકારો કરનાર રમણી પાસેથી. કહો, તમારું નામ આમીન છે ?"

"હા, તેજ શાલામવાન પુરુષ હું છું. પણ તમે કોણ છો ?"

"હું કોણ છું તે તમે ન જોળખી શક્યા. તમારો ઉપહાર કરનાર આ રતોમાં સરસ્વત મણીની અમારી અધિ-ધાનોને તમે જોળખતા નથી ? તેજોજ મને દુઃખ કર્યો છે કે, ને મુસાફરને આપણે બચાવ્યો છે, તેની સાથે સાક્ષાત કરવાની જરૂર છે."

"ત્યારે હું તમે જુરેદા બેગમ તરફથી આવો છો ?"

"હા, તેજોજ મને મોકો છે."

"દમણી તે ક્યાં રહે છે ? અને તમે બધાં અદિ ક્યારે આવ્યાં ?"

"તજુ. દિવસથી અમે અદિ આવ્યાં છીએ અને મઠ કાલેજ તમે જ્યારે અદિ બેઠા હતા, ત્યારે તેમનાં કાળજ આંજેલાં અમકાન તેઓએ તમને શોધી કહાડવા એટલે તમને તેડી લાવવા માટે મને મોકલી છે."

"તેમની સાથે ક્યા રથને મુલાકાત થઈ શકશે ?"

"સિદ્ધિ અપકુલ રહેમાનની મુપરિવ મસજદની પધિય દિવા તરફ આવેલા રસ્તા પર એક પ્રચંડ જુદો છે ત્યાં ચોંટાય થાય એટલે તમે આવીને મારી રાહ જોના ઉઠો. તમે હું તમને તે રથેથી મારી ગાલિખની પાસે લઈ જાઉં."

રમણી અપગ ગતિએ ત્યાંથી ચાલી ગઈ.

રમણી જુની ધટાની અંદર અંતર મારા વાકરવાન પર આવી પડેંગો અને

અધાર ચિતે રાહ જોવા લાગ્યો.

પ્રેમચરિત્ર વ્યવસ્થા સમયે. સંકેત રથાને આગળી નીચે હું.
અને ઉઠો. રેલો. એટલામાં પેલી રમણી ત્યાં આવી પહોંચી
અને બોલી—“અમીનાઃ મારી માલિકા તમારે મળવાને
પણ ઉત્સુક છે; પરંતુ તેને મળવા પહેલાં તમારે
એટલી પ્રતિતા કરવી પડશે કે જે તેના કાંઈ, વ્યવહાર,
અને વર્તણૂક તમારા દિલમાં ફાવેલ ઉત્પન્ન કરે તો પણ
તમારે તેના વિષે એક શબ્દ પણ જાણ અદાર કરાવે. નહિ
અને તેના ખુલાસા માટે તમારે એક પ્રયત્ન પણ તેને ખુલે નહિ.
કહો, ‘આ શર્ત’ તમાને કશું ન છે?”

રમણીનાં વચનો સંભળી હું ચિરિમત બની ગયો. મેં
તેને પૂછ્યું. “શું મારામાં વિશ્વસ નથી કે મને વચનથી તમે
કેવીયો ભેરા માગો છો?”

“હા, મારી માલિકાને તેવા દુકમ છે.”

“તો તે દુકમને હું માથે મારાવું છું.”

“મારું વચન મળનાર તે રમણી અચેસર થઈ અને
કેળસીકુંઓએ વડાવનાં લગુભગ આરધા કલાકે અમે
કે અકાલિકાસુપત મંગલ પાસે આવી પહોંચ્યાં. આ
નવી એક ઘુમ બારી તેણે ઉઘાડી અને મને અંદર દાખલ
પુનઃ તે બંધ કરી દીધી. અમે સીડીપર મડવા લાગ્યાં
બીજા માલ એક સુંદર રીતે શણગારેલા ઓરડામાં આવી
યાં. આ ઓરડામાંથી બીજા ઓરડામાં જવાનું હતું.
એક દમણી ખુલ્લી તલવારે પહેરી લરતો ઉભો હતો.
દામીએ તેના કાનમાં કંઈ કહ્યું. એટલે મારા તરફ તીવ્ર
ફેંટી તેણે અમને આગળ વધવાને રસ્તો ખુલ્લો કરે
યો. અમે બંને એક ખારણા પાસે આવી ઉભાં. આ
ઘાપર વિચિત્ર રંગના મખમલના પડદાઓ ઝૂલી રહ્યા
અને પડદા પામે આવી પહોંચ્યાં જ કાંઈ અદરશ
એ. તે પડદા ઉંચકી તીકા એટલે રમણી બોલી—“આવો
ર આવો.”

મેં થું જેવું? કુસમ હારભયી સુચરિત બનેલો એ
છે. ઉત્તરજ આલોકમાળાથી જળદળી રહ્યા હતા. આ ઓરડા
સખત અને લપટા. જેઈ હું આમથથી દિગ્મુદ થઈ
હા બનીને ઉઠો રહ્યો. બીજા પળે મારી દષ્ટિ પલંગ પર
હા સમજાન નેત્રો ઉત્સુક દષ્ટિએ મારી રાહ જોતાં દષ્ટિએ
હા જીભેદ-રસમયથી રમણી-મારા હૃદયની દેવી-આદર
પલંગ પર પડી મારી રાહ જોઈ રહી હતી.

પંડ્યાની પાનસેરી

અમુકવા

રાગ: ચિત્રા

લેખક:—૨૧. પંડ્યાશંકર પંડ્યા બી. એ.

વર્તમાનપત્ર વાંચવાનો મને ખુબ શોખ એટલે તે હું
એટલાં બધાં વાંચતા કે મારા સર્વ સમય તેમજ પમાર થઈ
જતો. છેલ્લે માલક પક્ષ કે સર્વ દંબી છે. કેટલાક સાચા છે.
તેથી મીઠામને મનીઓકરથી મુસિક રૂપીયા વીધી અર્ચના થશે
એમ નક્કી કરી હું તો નાશીક ગયો. ટોળો લખતમ હું ત્યાં
હતો. મારે તો માત્ર ફરવાનું જ હતું. નાસિકના મોર બદલ
મેં તો કહ્યું હતું કે મારે “નદાવું નથી” અને “નદાવું નથી”નો
સંદર્ભમાં ન લેવો ને અલકારિક લેવો એટલે કે નદાવું પોર્મ
દક્ષિણ દાન પુણ કરવો એમ કરવું નથી એમ મેં મોટા મદારામને
જણાવી દીધું. તેમણે કહ્યું. વાર પરંતુ આજમાં મોટા એક
સંદર્ભે કહ્યું કે, “આપ્યા છો તો જરા નદાવો. પવિત્ર યાઓ
વગેરે” નહિતર કશીયુગ પ્રવેશશે. મેં કહ્યું “મારી છાધિ ધનિવ-
સિંદીની ડીઝીની હાથથી એટલી સફાઈ છે કે તે જેમ જેમ કરી
શે તેમ નથીતે અવિચળ છે. એટલે તેમાં શોનાને દાખલ થવાને
રસ્તો નથી. બીજું હું લેવો નહોતો ધોતો ન કોઈ (પેલા
અલકારિક અર્થમાં હો કે) પરંતુ મારી ખુલ્લજીની મંચરીમાના
મારે જીભને ટેરવે દેવાથી કાંઈ શોના કે કશીયુગ મારે પડશે
એ જેવી મને બીનિ ન દોળી-નથી અને થવાની પણ નથી.

આમ કહી આપણે તે વાત બંધ રાખી.

(૧)

આપર—

હું મોજ-મનહર માટે લેખ લખતો હતો. ડીનેમા અંકે
માટે કંઈક લખતો હતો એટલામાં મારા ખતો ઉપર કાંઈએ
દાખ મકયો અને પાછું ફરી જેલું હું તો કાંઈ અંગ્રેજ વજ
પરિણામી અપ-ડુ-ડેટ મખમલથી પુરૂષ નેત્રો. મેં પડ્યું કે,
“આપ કાણ છો અને શું કામ છે?”
“મને નહિ ઓળખતો કે દીકરી, હું તો પેલા જાન-
વાળા પીળમનો કડાકિસ દેડા તને ખસ મારી મુલાકાત
માન આપવા આયો. જેની, એ પીળમ તો દમનાં હમનાં જ
હાથમાં પર્યો જ અને મને મોઝાવો જ નથી તેલો મકું ને
હું તારી પાસે આયો. પગ કેડે દીકરી કંઈના આનં પપર,
હું તો પોતાદાસ કિંદુ મુનોખની-હું કંઈ પીળમનો ફાની કવાની
યોલીતાયો વાગેલી નરદેર નથી તેથી તેલો તો શુંપ સંજોગપ
વાગ્યમ વિશે પાસમાંપ કંઈ નીક પડશે.”

“જેવ-મી-કેકાઉસ, તમે ગમે તે હો-હું તમને પીછાણું છું. તમારો પીનમ ગમે તેવો હોય પણ અને તો તેની અગ્રિમ-મુસ સાથે એગ્રીમેન્ટ બદલના ગમે છ-અને તારે ગમે તે લાખમાં બોલવું મને તેવો વંધો નથી. મને પાસ્ટી યુજરાતી, સાક્ષરી યુજરાતી, રાક્ષસી યુજરાતી, કાઠીયાવાડી, સુરતી, કચ્છી, મુંબાઈગીરી, રતનાગીરી, આનંદગીરી, સર્વ યુજરાતી આવડે છે. પણ તારે અને કામ નથી. ચારણો, બા કુર, નંદિતર જાવિંદ મામતી બોલી હું તારા જેવા સેવાનને કરીશ છું.”

“અરે, પણ બીરાદર ? હું ઝોકી કેમ પડે છ ? હું હિંદુ-પારસી યુજરાતી બોલીશ. સમજ્યો કેની ? તારી માથેની બાથળી બોલતો ના. નંદિતર કાલેના દુકાળ આવ્યો પડશે. ને મારે છ પાંચ અગિયાર ગણતું પડશે. પણ જોની, તને તો આવ્યો હોલી છે નાં તેમી તેરવા આવ્યો છું. જોની હું મલરા નાંક માટે દરેકથી સોજીને નવિન ફેશનને પહેર્યાં છ. લે ચાલ હવે તને તારાં દેવદોહમાં હું લઈ જાઉં ત્યાં જો તો અરો કે સ્વર્ગમાં દેવતાઓ તારા પુર્વજે બધા શું કરેછ ? લે ચાલ ઉઠ જલદી કર.”

આપણે પણ ઉઠ્યા અને ચારણ તોની કાચે.

(૨)

પહેલ્યા સ્વર્ગમાં. વર્ણન શું કરું. ફરતું કલાસ અગિમાવાળા મકાન, ધોરી રસ્તા આરસપદ્મીયોની જોડા. અંધલાઓ ઉપર નામનાં સોના-રૂપા કે મુખમાં પાટીઆં વગેરે જોડ આપણે તો ઝડકે રાજ ગયા. એકાદ પારસીનાં ૧૨ નાંક. “શ્રીમત ગણાધિપ બાનનન શંકર પાવતી” હિમાલય નિવાસી-” તો બીજા પર “શ્રી ૧૦૭ ગોપાળસાહજ નંદપ્રસાદ ગોપાળ.” ત્રીજા ઉપર શ્રીમતી સંખા દેમાયંતપ્રધારી દેવી સરસ્વતી. મહાસિદ્ધિ, સર્વભાષાવિદ્યાસદા, અધ્યક્ષ સ્વર્ગ સાહિત્ય સંસદ, તો ચોથા ઉપર “શેક્ષરી બમનજી નવરોજ કાજરાજી રાતા ગોલાજી વગેરેના અલ્પા અલ્પપરક તો વળી એક ઉપર “શ્રી ગોવર્ધનરામ માધવરામ ત્રીપાઠી. માનદ મંત્રી સ્વર્ગ સાહિત્ય સંસદ છપાદિ. આપણે તો આજા જ રહ ગયા. એટલામાં કેકાઉસ બોલ્યો- “કમરે-લોહીદા” કેમ પડી ગયો ? જોની, આ સ્વર્ગ તમારા હિંદુઓના આપદાદાતું નથી. સ્વર્ગની આ બધા તો તમારા હિંદુઓના સ્વર્ગના પ્રમુખ રાજા કંઈદેવજી તથા અમારા તથા મુસલમાન તથા હંસાઈ વગેરેના અદેહતાના દૂરથીઓએ બેગા મલી આ કામન પોતે વસાવોજોછ. તેમાં બધાને અંગલા બાંધવાની છુટે છે, અદિયા સીકનમાં બધા આવે અને પછી સૌ સૌને કેકાણે. પણ અદિયાં બી બેડમાં બકુ. જોની અદિયાં એક ખાસ કલાસ ફેરે છે જેમાં બધા વિશિષ્ટ મકારના સાહિત્ય કારોજ છે. જેમ કે બ્યાસ, વાલ્મીકી, કૌશલ્ય, હોમર-ગીદ્યન બાલોશીઓ, પોટાશીયો વગેરે. એ કલાસની તો ધીમી છે. તેમાં આ બધા નવા આવેસામથી એકાદ બેને હાખડ કાપી છે બાહી બાંને. પાણીયું.”

અને પોતે અમરરખ્યા શીવજી અદિ આપો ને તેજી

વર્તમાન કાળના યુજરાતી સાક્ષરોની શૈક્ષણીય સ્થિતિ કવિ નર્મદ તથા દલપતને સમજતી, જે ગોવર્ધનરામજી અગ્રણ કરી, કામગાજ બાકાઓને સાથે લઈ નવું મંડળ રચ્યું અને સરસ્વતી માતાએ દમજી. Mordhyan-વર્તમાન સાહિત્ય સમાજના વંચેલો હોવાથી તેમને લાગ્યું કે, આ લોકોને આ મીઠી રાખવા જેમકે એટલે રોતે પ્રમુખ દમ એક મંદ કાઢવું છે. બોલ, પહેલું એ જેવું છે કે બીજું કાંઈ ?

મને પણ વિચાર મળે છે લાવતો અદિયા પ્રકટ થયેલ કાંઈ પુસ્તક જેવું તો અરો. ને કેમ લખાવું છે. સર્વ પૈર લખાવું છે. વિદેક ચના સાક્ષરો જીવતા હતા ને લખ્યાં તેવું જ છે. કે કંઈ ફેરફાર છે કે હુંકમાં અને કામગાજ કેમ ચાલે છે. મેં કહ્યું, “ચાલ ત્યારે પુસ્તક વિદેકાની દુકાને.”

“શું બોલેછ હું શું બકે ?”

“એકે શુક સેલરની દુકાને ચાલતો ?”

“પણ ત્યારે એમ ભરી નરો ?”

અહિં તો બધી નોંખેલ શીરક છે. જો આ સચો

દરેક પુસ્તકનું કમાટલાજ અને છે. હું વાંચ અને તેનો લખાવ એટલે તે પુસ્તક મફત તથા હાથમાં. અનન્યવિવાહિ રાજા બોજના પરાધ સોના મહોરની મુદીવાળી વિના પુસ્તક પ્રકટખાવું ને આજ ૧૦ વર્ષથી શરૂ થયું છે મહેરબાનીથી આપણે કંઈ પૈસા તો આપવા પડેજ નહિ. બોલ કંઈ ચોપડી જેમકે છે ?

આપણે તો વિચાર કોણ કરે અને બદિ જોવાની આ બી કાણ કરે એમ વિચારી કહ્યું કે છેલ્લામાં ને પુસ્તક પ્રકટ થયું હોય તે જેમકે.

“એમ હોય તો આમ આવ. આ સંચો તે માટે જોજોજ છે કારણ કે નવું પુસ્તક બદાર પડ્યા પછી મંથણીને પહેલો વળવા માટે આ જુદો જ સંચો છે. દર પરાધ પુસ્તક બી બધ ત્યાં સુધી તે પુસ્તક ત્યાં રહે તે આ કયાટલોમાં નંખવાર થાય અને આ સંચામાં નવાં પપાંક પુસ્તકની આકૃતિઓ જોવામાં આવે.”

આમ બોલી તેણે બાજુના સંચાતું એક બેટન કાપ્યું ૩૫ કરતી કે એક વોપડી સારી રીતે બાંધેલી માસ હાથમાં ૨ પડી. મેં નામ વાંચ્યું તો એવળાં ! એ અનુભવી ! મારી. બેટન એકે ઉંચી આવી તેવું નામ હતું.

“મુસોલોનિવાસી શીમતી. લીલાવતી-મુનશી. તેમનાં શિવો-અનેના બાણીતા વિદ્યાનના ઉપોદ્ધાત સાચી.” બે બેટન સુધી દુકકી લાંબાંગી.”

“કેકાઉસ દાકરા” મેં મારા જેડીદારને કહ્યું-” મને તેની પાસેથી યુજરાતીના પાસ લાગેલો હોવાથી હું હિંદુ-પા યુજરાતીમાં બોલ્યો. “મરે તો આવ્યોપડી વાંચવીજ નેહકે. એકાદ જે કલાક રસો માપી બા મને એકલો પડવા દે.”

“કેકે વાર. તને એકે કારણ લાગ્યો હતો ખાણી. બતાવીશ. દમજી તું આ શીમાન શિવાસિય સરમરજીય નાલકમાં બેસ અને પુસ્તક વાંચી કાઢ. હું કલાક ને ૬ રહીને તરતજ આવું છું.”

કહી ને ગયો, અને હું તેનાકલા મુજબ વીંચવા બેઠા. (૩)

જેન્ટલમેન સુધાંગશતકમ્

મોજ--મગ્નહ ઇનામંમાળા નં. ૫

વીસમી સદીના સુધારાએ શુ. 'શુ' કરતાં શિખવ્યું ?

૧૮ સમુ-સસરા-માતા-પ્રીત-પુત્ર વાગેરે વડીલો સમક્ષ
ઓ પુરુષોને નિર્વંજ્ય રીતે વર્તવાનું.

૧૯ સ્ત્રી પુરુષોને નેટ-નિમાન-સિદ્ધાન-ભયારે નેટ-ભયારે
અંગે દેખાય તેવાં ઝીણાં વસ્ત્રો પહેરવાનું.

૨૦ સ્ત્રી પુરુષોને જરાક પણ અજીબતાપ થતાં દયાથી
કામ પ્રમાણે છુછાડા કરવાનું.

૨૧ સવાર થતાંજ પરમાત્માની ભક્તિને બદલે લાપાનું
ખ્યાન કરવાનું. પદ ગમતજ આઠ ફેરી વાળન ગાસ એકવડો
બેરોડા-દીવવાનું.

૨૨ ફરી. એ. એમ એ બની સુશામ બનવાનું અને નોકરી
માંથી એપીએ એપીસે રખડવાનું.

૨૩ ધરમાં ત્રાંચા પીનક્ષ ગાદિના વાસ્ત્રોને બદલે કાચ-
લોખંડ-એટપીનના વાસ્ત્રોનું સધરવાનું.

૨૪ ફેવન બાઈની શીશીવારીમાં ફૂસવાથી આવક ઉપરાંત
અર્થ થવાથી મારવાડીનાં વ્હાળે કંઠવાનું.

૨૫ પંચગતી-મીમખા દાગ્ડીનીય-અને વિવાતના દેશોની
હઠી ખાસી મળતી હવા ખાવાનું

૨૬ એકાંતના દલામન કરવાનું છત્તી કરેલા અકકડ
દાટેસ બાંધ્યાં અમીશો પહેરવાનું.

૨૭ દાઢયા દંડર-વિલાયતી ઠડી-પેરીસની છત્રો મારજ
કરી, મીસ્ટર બનવાનું.

૨૮ દાઢયા ઘોડાની લગામ લઇ ગાડી ચવાવાનું, મોટર
દાકવાનું કાચગીનનું કામ કરવાનું.

૨૯ બજે જેડ બાંધી મધ દેખતી તેમ લાગ્યા થઇ
દિલ્લે હતાં ઇંગ્લેન્ડમાં શુસપુસ કરવાનું.

૩૦ છેલ્લનાં બની નેટલેગેનનાં સંચાર સઠ પેતાની
મોરોઈ બનાવવા મોટી ટી પાર્ટી કરવાનું.

૩૧ ગ્રામ મોરનીંગ સર એમ વારવાર મોલનાં લાથે લાથ
મેળતી, સલામ કરી વાગે લાગ કરવાનું.

૩૨ સુધરેલામાં ખપવા મળ્યામાં ગળ પડા લોટવાનું અને
ઉપાડે માથે ચાલવાનું.

૩૩ અરબીરાગા વિલામતી સાથુ મોળા ખાય રૂમમાં નાચ
થઇ નાહવાનું.

શા સ્ત્રી જેવ. શકેર મેથલ.

રૂપિયા ચોવીસનાં અઠાર ઇનામો

નીચે જણાવેલી કુપનમાં અત્યાર સુધીમાં ખ્યાતિ
પામેલા સારામાં સારા.

ગુજરાતી-કુટુંબ-રંગમંચના હાથાત.

દસ નંટોનાં નામ

લખી મોહનનારાઓમાં શા. કોવીસનાં અઠાર ઇનામો
વડુચી આપવામાં આવશે.

ઇનામની વિગત-૨. મધુના તજ, શા દોડનો પાંચ
બાર આનાના દસ મથી કુલે અઠાર ઇનામો આપવામાં આવશે.
આ બધા ઇનામોના શેઠા રૂપિયા નહિ આપના તેટલી કીમતના
અમરી પસેના પુસ્તકો આપવામાં આવશે. કુટુંબ મોહનના
ખરચે ઇનામ મેળવવાને યિર છે.

(કુપન વગરના નામ ઇનામની દોગીજમો દાખલ વળ વાકશે નહિ.)

આ ઇનામનું પરિણામ ખાસ સીનેખા અંકમાં
જાહેર કરવામાં આવશે.

કુપન તા. ૩-૪-૨૬ બંધારના બાર સુધી લેવામાં આવશે.

તા ૨૧-૩-૨૬

દસ સારામાં સારા નંટોનાં નામ

૧	૨	૩
૪	૫	૬
૭	૮	૯
૧૦		

લી. _____
દે. _____
મું. _____

નવી વધાઇ! નવી ખબર!

ખાસ સિનેમાના શૌહીનો માટે

છપાય છે! છપાય છે!! છપાય છે!!!

મોજ-મજાહનો ત્રીજા વર્ષનો

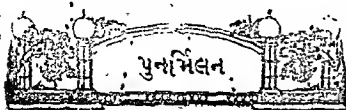
ખાસ સિનેમા અંક

જુદા જુદા વિદ્વાનેને હાથે લખાયેલા સિનેમા સંબંધીના લેખો,
રમુછ સ્ટેજો, સિનેમા સંબંધી ટુંકી વાર્તાઓ, ચિત્રો,
નટ-નટીઓનાં જીવન ચરિત્રો વગેરેથી

સુશોભિત દળદાર અંક તમોને

ખુશ ખુશ કરી દેશે

જાહેર ખબર આપનારાઓને
અપૂર્વ સંધિ

કુ. લખનાર—શ્રીમ. મદુલુ પ

૩. વિદ્યુતનાનું સમર્પણાળી, વેપાર વાણીજ્યામાં સર્વેતીમ શ્રેષ્ઠ ગણાતા કલકત્તા શહેરમાં અમારી આજે પહેલી રાત્રી હતી. કલકત્તા ખાતે મારા મીમાનો મહેલો વેપાર આલોતો હતો. તેમના પુત્રની શારીરના મુખારક પ્રસંગે અમે સંકટરૂપ તેમના ખાસ નિર્ગમણથી ગયા હતા. રાત્રે જમ્યા પછી હું દિવાન ખાનામાં આવી, ત્યાં દેશવરના ધણા ઝીમંત મુદરથી ખુસરી અને સોફા ઉપર બેસી એકાગ્રીય સાથે વાતો કરતા કાંઈ કંઈ વાંચતા ત્યારે કાંઈ આંતર યુગ પારશ્ય કરી બેઠેલા મારી નજરે પડ્યા. દિવાનખાતું ફેરીસુરની અચરખતી અને બસરાઈ શુભાખના અતરની ખુશખોષી બપોર ઉઠ્યું હતું. વચ્ચે મોઢું લાંબુ ટેબલ, તેની ચારે ખાતુ ખુસરીએ, અને સોફાએ, દિવાનખાનાની બિલો પર ઘોંટર કલરના મુદિ સંધ્યાના ચિત્રો, અને સોનેરી કેમે મહેલા તખ્તાઓ તથા મંદાન પુરોના દોરા દીગરૂંડેલા હતા. એક ખાંડુ આમોરોન અને તેની રેકડું પાકીત નાના ટેબલ પર પડેલા હતા. દિવાનખાનાની ખખમાં બે ધરતજીલના શલાખી અને લાખ જુમરો અને તેમાં બેસાડેલા સુવાળા અને રૂંવાડીવાળા કામતી ગાંધીયા પાથરેલા હતા. આ સર્વ વરગુઓ એકથી બધી સરક રીતે ગોઠવેલી હતી કે તે ભેતનાં આપણી આંખો ધડીબર ઠરીજ નય. ખુસરી અને સોફા પર ધણા મુદરથ અને બાતુઓ બેઠાં હતાં. મારી મકોર આંખોએ દરેકને મારી મારી ભેળા પછુ તે કાંઈ વ્યક્તિપર મારું અંતઃકરણ વાત કરવા અથવા તેમનાં સહવાસમાં આવવા લગ્યાં પડું નહિ એકાએક મારી તિલક આંખોએ એકેકોલો તરફ તેના એક પુણ્યમાં બેઠેલા પાંત્રીએ વર્ષના મુદર ચરીર, મોટી કાળી આંખો, ખરખથા ચંદ્રોગાળી અને માથાના વાળોને સારી રીતે આંખેલા એક મુદરથને ત્રીચું ભેષ બેઠેલો ભેળો. તેની સાથે સાથે કાંઈ વાત કરવું ન હોઈ તેમ કાંઈ સાથે બોલતો ન હોતો તેમ ભેતો પછુ ન હોતો. મારી ધ્રુજા વિરૂધ્ધ મારાં તિલક નખેનો સેને ભેંવાને મથાનાં અને મારું દિલ તેમાં તેને મદદ કરવું હું નો ઠલાજે તેને એકાદરે ભેંવા લાગી. મને એમ લાગતું કે જુદકાળમાં મેં તેને ભેળો છે, દિલ સાફી આપતું પછુ તે ખુધું મારી વાદસકિનની બકાર હતું. દરબા ટકોરે તે તેની જગ્યાએથી ઉઠ્યો, અને મુઠા તરફ લાગણી સકિત દબી રેડી તે તેના રમમાં ચાલ્યો ગયો. સતરે હું બેઠી હતી ત્યાંથી મેં પસાર થયો. જમતરે તેની નવરમાં કંઈ મુદતા અને લાલના હતી. મારી અને તેની દબી એક થતાં તે જરા શીકું દરચો અને તરન ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો. મેં બે દિવસ મુધી દબેલા તેને

પોતાની બચાવ પર બેસી સીસારેટ કુંકોને અને કોઈની સાથે વાંચીત બચાવ કોઈની તરફ બેસેના બેસેના નહિ એથે જિવસે સવારે તે મને સીડી ઉપર મળેના. મને બેસનાં તેજે સીસારેટ દાંધમાં બાઈ લીધી અને મને બચાવ આપી, સીડીની એક ખાગુ ઉભો નેબાંબું પસાર થઈ ગઈ કે મેં પાછળ તેને બે, બે પગથીયે સાથે બેસેના હોય તેમ સંભળ્યું. અને સંભરે હું બચાવના કમ્પાઉન્ડમાં ફરતી હતી. મારે દરવાખાન: એક પીયરથી સોનેના પીયર તરફ જવું અને મને બચાવના કમ્પાઉન્ડમાં ટુસીટર મોટરકાર સાથે રેપીડથી દાખલ થવું. હું બચાવ મોટરકાર મધ્યમ ભાગ સુધી પહોંચી ત્યાં તેની મોટરકારને અંદર આવવું તેજે બ્રેક મારી પણ મારા પગને આગલા પીસેના બચાવ કોઈ લાગે, તે મોટર રેપીડ તરત મારી પાંચે અથોથો, અને નમૂનાથી બેસેના, "ખાગુ" કું મારી બેંચકારી માટે તમારે મારી માથું કું. મેં કહ્યું-મારા પગને સેજ ઇંગ થઈ છે અને તેથી તમારે મજારા નેવું નથી, રૂમાં બાઈ હું. બચાવ આરામ લઈને કે તરત મારી તબીબન સારી થઈ જશે. તે મને મારા રૂમ સુધી મુકવા આવ્યો અને તરત પોતાની મોટર ગેર, બચાવ મુકવા આવ્યો ગયો. હું તે રાત્રે દિવાનખાનામાં ગઈ નહિ. બેસેના સવારે ઉઠી ત્યાં એક માથેસે આવી મને સીડી આપી, અને ચોંટા ધાપ છે કે કાલે રાત્રે મેં તમને દિવાનખાનામાં બેસા નહિ તેથી હું માનું છું કે આપની તબીબન મજારા દશે નહિ. હું મારી બેંચકારી માટે મારી માંગી રૂમ લઈ છું, કે, આજે મારી સાથે તેને મોટરમાં દરવા આવવા કૂપા ફેરશે! હું સંભરે અને બેસેના મોટરમાં ફરવા ગયાં. આસરે બે માથેસે સુપરટોથી મુસાફરી કર્યા પછી મેં સુપરટો તોડી અને કહ્યું-"તમારા માટે હું ઘણી દીકરીય છું." તેજે કહ્યું-"શું મારે ?" મેં કહ્યું-"કારણ કે અકસ્માતથી તમારે મારી સાથે બેસવાની ફરજ પડી, અને હું માનું છું કે તે તમે પીકારના દરો." તે દરજો અને મને પૂછ્યું-"શું માટે તમારે આમ માનવું નેબાંબું." મેં કહ્યું-"તમે દેખાવ છો તેવાજ છંડગીથી કંટાળેલા લાગે છે બચાવ" તેજે કહ્યું-"ઘણું બધું મેં મેમજ."

આજે ટુંકો અને તેની નામરેજ બરેલા બચાવમાં મેં તેને વધારે સવારો પૂછ્યા બધું કર્યા. શેડી વારમાં અને ફરી સેર આવ્યાં. રાત્રે દિવાનખાનામાં તે નીચું મોડું રાખી સીસારેટ પીતો કેઈ જંબીર નિચારમાં પોતાની હંમેશની કાપમ બચાવને બેઠો હતો. મેં કેટલીક વાર અંદરત આવડરાયો તેના સામું બેઈ રાખ્યું. છતાં તેજે પોતાની બચાવ મારી તરફ અથવા ઉઠે સીધી નહિ. સાડા આઠ વાગ્યા ત્યારે મને એમ લાગ્યું કે તે કોઈ પૂછે સીડી ખુશખબરી અથવા લેખીના તીરકારથી કંટાળેલો લાગે છે; નવ વાગ્યા ત્યારે મારા અંતરજમાં બીજે જ નિચાર આવ્યો કે મને મોટરમાં સાથે ફરવા તેડી ગયો તેવો તે નાશખ થઈ મારા સાથે બેસવા માંગતો નથી. અને તેથી હું તેને દેખી આપીય કે, મારા પગને એકમોટરકારથી બે વખત આંધીય કરી હું એકરી પડે ફરવા બચાવ કું કે નહિ. અને

તેની મોટરની દરકાર નથી તેમજ હું તેની સાથે બોલવા પુરી પહોંચી નથી. રાત્રે બરાબર દેશના ટકારા થતાં તે ઉઠ્યો, રાત્રે મારા પ્રેમે કંઈ સહનિશ્ચિતિ અને માર્મિક દાસ્ય કરી તરત જ મોતાના રૂમમાં ચાલ્યો ગયો. ત્યાર પછી થોડી વારે હું પણ ઉઠી મારા રૂમમાં તેની વિલક્ષણ ચાલ માટે વિચાર કરતી સુવા ચાલી ગઈ. બીસ્તરામાં મને તેના જ વિચાર તથા તેનો પડખો ધારી પાસે ઉભો છે તેમ જણાયું. હું મારા દિલને સમજાવવા લાગી કે મારે તેના વિચાર શા મટે કરવા જોઈએ, મારે તેની સાથે શો સંબંધ છે. હું મદા મુસીબતે પચારીમાંથી ઉઠી અને મીઠુબતી સળગાવી. સવારે હું દિવાનખાનામાં ગઈ, ત્યારે તે પોતાની દરેશની જગ્યાએ હાથમાં 'છાપું' લઈ વાંચતો હતો. માત્ર તેના બે પગે, અને હાથના પોંચા, અને જમણા હાથની આંગળી પર હીરાની વાંદી તથા ડાબા કાંડા પર રીટરવેચને તેની રીંગ પર હીરા બેસડેલા હતા. જ્યારે મોડું અને બીજો ભાગ જાણ પાછળ છુપાએલો હતો. કેટલીક મીનીટો બાદ તેણે તેનું મોડું જાણની બહાર લીધું અને મને પૂછ્યું—“આપના ખાખીદે ક્યાં છે અને શું કરે છે?” મારે એનો શું ઉત્તર આપવો તેના વિચારમાં પડી, કારણ કે હું પોતે મને જના ધણીએ વિધવા જ માનતી હતી, અને ફુનીયા પણ તેમજ ધારતી હતી. મારે તેને શું જવાબ આપ્યો તેનો હું વિચાર કરે તે પહેલાં તેણે કહ્યું—“તોફારીમાં છે?” મેં મહાપુરુષીએ જવાબ આપ્યો—“હા. તરત તેણે પોતાનું મોડું જાણ પાછળ છુપાવી દીધું, મને આશ્ચર્ય ઉપજ્યું. તે કેમ ધારી રાકે છે કે મારો ખાખીદે તોફારીમાં છે? ન ધારી શકાય તેટલી જલદીથી તેણે મને સવાલ પૂછ્યો. અને આમ એકદમ બંધ કરવાનું કારણ શું? આથી હું બહુ જ વિચારમાં પડી ગઈ પણ મારું જતનકરણ્ય તેનો ખુલાસો કરી શકું નહિ. આખરે કંટાળી હું બગીચામાં ફરવા ચાલી ગઈ. સંજરે હું લગાડાતે પગે બહાર ફરવા નીકળી. મેં પાછું વાળી જોયું ત્યારે તે આમે ખારીમાં ઉભો રહી સીગરેટ પીતો હતો. હું પાછી આગે ચાલી. થોડું ચાલ્યા બાદ મેં પાછા ફરી સામેની ખારીમાં નજર ફેરવી ત્યાં તે વખતે તે દેખાયો નહિ. બંગલાના ફરવાનું બહાર નીકળી સડક પર ન હોતી પહોંચી ત્યાં મેં મારી પાછળ કાંકરેટ ઉપર કાંપના બેરેથી પડતાં પગલાંઓ સાંભળ્યાં. એકદમ પગમાં તે મારી પાસે આવી પહોંચ્યો અને વિનંતિ લાવે બોલ્યો—“મારી બેઠકારીએ આપને થોડા વહુ ઉપયોગી થવા મને બહુજ સાર ખાતું આપ્યું છે. મને આશા છે કે, તમે મારી સાથે ફરવા આવશો.” હું તેની આ અજબ ના પડી શકિત નહિ કારણે હું તેનું આજ્ઞાનું, સ્વસ્થ અને વિલક્ષણ ચાલ એ જણાવવા બહુ જ ઉત્સુક હતી. અને તેથી મેં તેને હા પાડી. તે મોટર લઈ થોડીવારમાં મારી પાસે આવ્યો. મેં મોટરમાં મારી જ જગ્યા લીધી અને તેણે મોટર સ્ટાર્ટ કરી. પછી તેણે મને કહ્યું—“આજે મેં થોડું દુર જવાનો વિચાર રાખ્યો છે આપને આવવામાં કંઈ દરકત નથી?” મેં કહ્યું—“નહિ.” આચરે દરેક

માઈલ મુસાફરી પછી અમે એક સુંદર નાના અને બેઠા ધાટના બંગલા પાસે આવી પહોંચ્યા. મોટર ઉભી રાખી, અને મને ઉદ્દેશીને તેણે કહ્યું—“આ બંગલાના કંપાઉન્ટની દીવાલ પર લટકેલા રાગ અને સુંદર શુભાખના કુંડો, અને 'દરવાજા' પર કાંપીઆ કરતી શુભા અને જીવંતની લતાઓ, બંદરના ભાગમાં આવેલા જીડી જીડી જાતના ફેરી અને ધંધેલા કુલઆડનાં રોપાંઓ, વેલીઓ, લતાકુંળે અને હોજ આ સર્વ હરીમાળા અને રંગબેરંગી ધુલોની ખુશરોવાળા દેખાવો જોવા બપોરે મારું મન કંઈ અચિર અથવા ઉદ્દેગ પામેલ હોય ત્યારે સાતીની ખાતર અહિં ફરવા આવ્યું છું. અંદરનું કહી હાથમાં મેરો લઈ તે, અને હું બંગલાના કંપાઉન્ટમાં દાખલ થયાં. તેણે તરત ફેકસ મોહવી અને વિનંતી લાવે કહ્યું—એ મારા પર ફૂંકા, કુરી તમે પણ સામે દેખાતા લંસાકુંળમાં થોડી મીનીટ ઉભા રહો. તે ફેસમાં કંઈ આરાજ અજવાળું પડે. મેં તેની વિનંતિ માન્ય રાખી અને તેના કહેવા પ્રમાણે ઉભી રહી. તેણે લંસાકુંળે, બંધેલા; હોજ અને મારો સર્વેનું ફરીવાર ફેકસ મોહવી ફેરો લીધી. આ ક્રીયા થયા પછી અમે અમારી જગ્યા ઉઠીને પાછા પર લીધી. હોજનું પાણી નિર્મળ અને સ્વચ્છ હતું, અને તેમાં રાતા, અને સુંદર કમળો, તથા રંગ બે રંગી માછલીઓ હોજની શોભામાં વધારો કરતી હતી. હું થોડીવાર આશ્ચર્યમુગ્ધ થઈ ઉપલાં દરણે જોવામાં મારો સ્થિતિનું ભાન જુલો ખુશરોથી ભરેલા ઉવાનમાં મારી આગલી દરેક ચિંતાઓ કોરે મુકી જીરોજ આરાદ લેવા લાગી. અને મારાથી આમ બોલી જવાનું, “તમે આ સુંદર મહાનને કાઈ દિવસ ખરીદ કરવાનો વિચાર કર્યો છે ખરો? તેણે કહ્યું—અને આ બંગલો મને છે અને ને હું પરજુલા જેવી મુખીઈ કદાચ કરીશ, તો હું આ મહાન ખરીદ કરવા વિચાર રાખું છું. મને તેની વિચિત્ર સ્વભાવની બીજ બાજુ માણુમ પડી. મેં કહ્યું—માણુસો કહે છે કે જ્યારે તેઓ તમારા જેટલાંજ શાન્ત હોય છે, ત્યારે તેઓ કાંપના પ્રેમમાં ચોક્કસ પડેલા છે. તેણે કહ્યું—ચોક્કા કહે છે કે મનમાં બડગડી-પેટલા ચાલાક કે મેં કહ્યું—હું નથી માનતી કે જેમ તેઓ કહે છે તેમ તમે કહ્યું હોય. તેમ છે કે તેણે કહ્યું—સા માટે કે મેં કહ્યું—પ્યારમાં પડ્યા માટે કે તેણે કહ્યું—એક વખત હું પડશો હતો. મેં પૂછ્યું—અને તમે તેણીને પરણ્યા દના? તેણે કહ્યું—તે હું કહી શકું તેમ નથી. મેં કહ્યું—હું બીઉ છું તમે તે લઈ શકશો? તેણે ઉદાસીથી જવાબ આપ્યો—હું લેવા બીતો નથી. મેં ધીરેથી બોલતાં વાત ચાલે કહી—“તમે જાણો છો, હું તમને વગર વિચારે કંટાળો આપવાનું પૂજી નથી, પણ તે વાત હું ખરા અંતઃકરણથી જાણુવા માગું છું કે આપ એવી કંઈ બીને પરજુલા ચાહો છો? તેણે કહ્યું—સા માટે! તે લઈ શકશો? તેણે કહ્યું—તમે આપને બતાવીશ. હું આ સંભળ્યા બાદુરતાથી બેઠો—તમે ક્યારે જાવો છો? તેણે કહ્યું—મારે, મેં કહ્યું—સા માટે જાવો છો! તમને અહિં આવવા આનંદાપક પ્રશ્ન મેં મનમાંની સાથે આનંદ નથી આવતો? તેણે કહ્યું—ના,

તેમ નથી પણ મારે, જરૂરી કામ છે, અને શાદીના પ્રસંગ તો કાલે ખુદાની મહેરબાનીથી આનંદમાં પસાર થઈ ગયો છે. દલે મહિં રોકાવામાં શું લાભ છે ? મેં કહ્યું તમે કંઈ દીઝથી ખોલો છો. તેણે કહ્યું-હવે આપણે ધર તરફ ચાલશું ? મેં કહ્યું-હા, ચાલો. મોટરમાં, બેઠા, થોડી વારમાં બંગલો, સુરોવર અને લતા કુળે પાંછળ રહી ગયાં, ઘેર આપ્યા ત્યાં મુઠ્ઠી અપાસ-માંથી કંઈ કાઢ બોલ્યું નહિ. બંગલામાં આવતાં મોટરમાંથી ઉતરી સીંધી, હું મારા રૂમમાં ચાલી ગઈ. આજ મને એવનવા વિચારો આવવા લાગ્યા. મારે શીદીમાં આવવું. ત્યાં અચાનક આ વિચિત્ર સ્વપ્નાવના માણસના સદવાસમાં આવવું અને આટલું બધું કુંદા-પાછમાં છૂટા પડવું આનો ખુલાસો મારું અરમીર મૂન કંઈ કરી શક્યું નહિ. વિચારમાં ને વિચારમાં હું રાત્રે જમવા અથવા દિવાનખાનામાં ગઈ નહિ. આ સાથે મારી બૂતકાળની સર્વ ખુદીઓ તોડ થઈ. હવેના વિદ્યાઓની વેળા કરતી હતી. હું કેટલા ઉલ્લાસથી પરણી હતી, મારા પ્યારા આવિંદ અને કેટલા દિલથી ચલાતા હતા, હું ગમે તે જીજ્ઞાસીતો તે તેઓ બધી પ્રમદ્યલો દુર કરી મારા માટે લાવી આપતા પણ મને નારાજ કરતા નહિ. ભૂલા, કેરી કમનસીપ મરી, મારા આવિંદની બીમારી, તો મારા લાલને ત્યાં પુત્ર જન્મવાનો તાર મળ્યો, મારે મારા બીમાર આવિંદ પાસે મારે મારા પીવર લાગીવડ મોડું જોવા જવું છે અને હું પંદરથી વીસ રહાણમાં પાછી આવવીશ એમ રત્ન મંગીયો, તેમની હા, કે નાની રકમને ક્યાં વગર કમળવા તેઓ શું જવાબ આપે છે તે સાંભળવા વગર ચાલ્યા જવું. પિયર ગયા પછી એક અઢનાઈમાં બાદ તેમના એ પત્ને એક મારા સીન્ડામાં અને બીજો મારા પિતાશ્રીના નામનો મળ્યો અને તેની ઉછીકવ—

અમદાવાદ,

તા- ૧૬ જાન્યારી,

કુમરગદી થી—

હવેના વિનંતિ જ, આપ જેવા મુશ્કેલીનું મુરખાની માડું લાગે તો આ પાપના ગરીબ બીદીને મારું કરો. મારા જન્મનંદીનું મુરખાનીની દીલત, અને-આખરે લીધે તમે તમારી પુત્રાંત સમપણ મારી સાથે ક્યું હવું. પણ ખુદાની કૃપાથી કેને ખેંચા છે. તે જોને ગમ્યું નહિ. અને તેથી મારા મુરખાની જન્મનંદીનું શતાં દીલત તેમની સાથે લેતા ગયા. તમે સમાજથી ફરીને તમારી પુત્રીની સાદી મારી સાથે કરી આપી, પણ દોહત, સ્વપ્નવત્તા, મુખ્યત્વે અને નોકર ચાકરો પર હુકમ કરવાની રેંએ એ વત્તાવરણે તેણીને ઉત્ખાન બનાવી, મારી સાથે પરવણ પછી મારા તરની ગરીબ રહીતી જનવા છતાં તેણીએ પોતાની ઉપકી રસમ ચાલુ રાખી. હું મારી ગમે તેવી વિદગ્ધાઓ સંદન કરી તેણીના પડતો બોલ જીતી લેવા તપર જોતો, મેં તેણીને કાંઈ દિવસ મોહાં આવવા કહ્યું નહિ. મારા કમનસીપે હું બીમાર પડ્યો. મોટરમાં તમારે ત્યાંથી તાર આપ્યો અને તેણી મને પથારીનશ મુઠ્ઠી મારી ચાકરી કરવાને

અદલે પોતાના લગ્નિનનું મુખ જોવા તમારી તરફ ચાલી આવી. એર, તમારે ત્યાં બંને આવી, તમારે ત્યાં તેણીને રાખજો, અને નેકખાતુની પોતાના પાનીદ પ્રયે શું શું કરને છે તે તેણી બોલવતી. જે તેણી પોતાના મળ વિચારો છોડી શકે તેમ નં દોષ અને આપ તે વાપન કંઈ કરી શકતાં ન હોં તો ખુશીથી તમારી પુત્રીને કાંઈ દીલનમંદ, અને આપણાના સુદરશ સાથે શાદી કરી આપજો, તેમાં મારી રત્ન મંદી છે. હું ક્યાં જાઉં છું તે હું જાણતી શું તેમ નથી ખુદાની કૃપા મારા પુત્રજોની ગમેથી બહોળલાલી પાછી મેળવવા મારાથી ખનતો પુરુષાઈ કરીશ.

લો. કમનસીપ ખાકસાર

મદમદઅલીનાં સભામ

*

*

અમદાવાદ ૧૬ મી જુલાઈ

અપીના,

આજ રોજ તમારે પિતાશ્રીને મે એક પત્ર લખ્યો છે, અને તમને પણ લખવા રત્ન લઉં છું કે, આપના સ્વપ્ન વિચારો અને ઉત્ખાન ટેરે મારા જેવા ગરીબ પુત્રને અધ્યા-મતીના મારે ચલાવવામાં કંઈ બાકી રાખી નથી. મારી ગરીબ રહીતી છતાં તમારી દરેક છઠ્ઠાઓને હું માન આપતો, તમારા પિતાશ્રીને ત્યાં કેટલા મોજરોખ મારી ગરીબ પુત્રની રક્ષીતી જનવા છતાં છોડી શક્યા નહિ. મે તમને જોડું આવવા કહ્યું નહિ, પણ તમે તો તમારા મળ વિચારોથી મુલક દહાડે જ નહિ. આખરે મને પથારીનશ મુઠ્ઠી તમારે પિયર ચાલ્યા ગયાં. જો મે ખુશીથી ત્યાં રહેજો. તમારો બૂરો માટે ખુલા પાસે મારી માગજો અને “આ કાળજ વાંચતા એક બીમારજી થઈને ફીનવામાં ચાકર પ્રયે શું ફરજ છે, તે બોધની “વારતેલીલદ” લીખ માગજો. પછી તે ગરીબ, કબાલ, બીખારી, લુકી, આધળી, અપંગ અને બરે કદાચ દહોં દોષ, જ્યારે તમે મારા ફરજે વિરે ફનીઆની નેકખાતુનો પાસેથી પાંદ દીધો, આ છેડી સલામ. મેરખાનીથી હું પાછો મગીશ” નહિતર, આ છેડી સલામ. મારી રત્ન મંદી છે, કે જે તમે તમારા મળ વિચારો ને તિત્તા-જલો આપી શકતા ન હો તો ખુશીથી કાંઈ દીલનમંદ, સ્વપ્ન-રાખા અને નોકર ચાકરખાના સુદરશની સાથે શાદી કરી લેજો. હું અત્યે રહો તો ખુદાની કૃપા મારા પુત્રજોની ગમેથી બહોળલાલી પાછી મેળવવા મારાથી ખનતો પુરુષાઈ કરીશ.

લો. કમનસીપ

મદમદઅલીનાં સભામ

ત્યાં બાજુનો અખાલક મો. હું વિચાર નિરાશથી જનશ થઈ બારણું ખોલતા ચાલી, ત્યાં મારો સામે મેં તેને ઉત્તેજી બોલ્યો. તેણે કહ્યું-મેં તમને સંજો સમાર દુની જેવા નહિ બોલ્યો, તેણે કહ્યું-હું આખરે તમારી રત્ન લેવા આગી છું કે હું મે અને જોડું હું આખરે તમારી રત્ન લેવા આગી છું કે મારે માત્ર જાઉં છું. મારો આશ્ચર્યજનક સાથે મેં તેને પૂછ્યું. તમે કહેવા દાને કે હું કંતે નહાશ. તેણે કહ્યું-હા પણ મારે તરની

કામ હોવાથી અમારે જવું નેપડમે. આ ઉનાળાની ખુશ્ખુશીમાં
ચાલત રાત્રીએ આંદનીમાં હું મારી માટરમાં થોડીવારમાં પહેલી
જાણ, મેં કહ્યું-તમે મને પેપેા ફોટો દેખાડવાનું વચન આપ્યું
હવેને ? તેણે કહ્યું-એ ઉતાવળમાં તેને મારા સામાન સાથે પેક
કરી લીધો છે અને હું જરૂર કહે તમને તે મોકલાવી આપીશ.
લો! સુખમાં આટલું કહી કંઈ ઉત્તરની દરકાર ક્યાં-વખર જો
નેવી સન્ના કોટપાટણ અને મારે દરિયા કેપ જોઈલી જાયા
થોડી પ્રલોમાં અદરક યદ ગઈ. હું વિચારસુગ્ધ બની તમને ત્યાં
ઉભી અને એજ વિચારોમાં પલંગ પર જઈ પડી. સવારે ઉઠી
ત્યાં એક માણસ એક છોકરોપણ અને બે ધર કવર લઈ મારી
પાસે આવ્યો. સ્વાદેશ મને બુઝાણની પાટી તાણ કરતા હતા.
માણસ તરત ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો. હું બાંધણને બેઠું કરી ઘણી
છાસકથી પત્ર વાંચવા ઉત્સુક થઈ પણ તે ઉત્સાહમાં હું બાર-
ણાની રોપર બેઠું કરવાનું જોઈ શક. મેં પત્ર ફોલ્યો.
અમીના,

નવાઈની વાત કે આપના સહવાસમાં હું આટલા દિવસ
રહ્યા પણ તમે મને ઓળખી શક્યાં નહિ. ક્યાંથી ઓળખી
શકો ? મંગલા અને ફોટાઓ સંભાળીને, અને મારી બાંધણમાં
પાછા મળવાની ઉમેદ રાખતા નહિ.

લી.

મહામદઅલીના સલામ

મીઠી વાંમતા હું મેશુધ યદ જમીન ઉપર ટળી પડી.
આખરે જુલેલીવાર મેશુધ પડી રહ્યા પછી હું શુધ્ધીમાં આવતાં
આહોભાઈ કરવા લાગી. યા ખુદા, તું સારી આલમના દિલોને
જાણનાર અને પાલનદાર છે. તું જાણે છે કે, મને બારથી
મારા ખાવીદ છોડી દેવાયા ગયા ત્યારથી મેં કોઈ પુરૂષ સાથું
સુધમાં નેહું નથી. હું અહોરાત આજ નવ વર્ષ થયાં તેમના
દહમાં તેમનું શુભ છત્તી બેઠી છું. મેં જવારથી તેમને અંદિ
જેવા ત્યારથી મારું દિલ કુદરતી તેમના પ્રત્યે દોલ્યું. હું દુનિયાની
અથવા મારી આખરનો આલમ કરવા વખર તેમની સાથે વાત-
ચીત કરતી અને ફરવા જતી. આજરવું મારું રૂઢ જમીનને પણ
પીતજાતી નાખતું હતું. હા, હવે હું સમજી. એક નેક ઝોરતને
પોતાના કોદર રીવાજ કોઈ બીજા પરાયા પુરૂષ સાથે વાતચીત,
અથવા દરીફરી કેમ થાય. તે મટે માત્ર એકજ ઉપાય અને
તે અધાની જાનનામંથી કંઠેદાને માટે વિદાયગીરી
સુદખા વડકા પિતા,

આને આપની કમનસીબ પુત્રી દરગાદે કલાલીમાં પોતાના
ચુતાદોને જવનાં આપવા બંધ છે. ખુશી થવાનું ને મરતા પહેલાં
મને મારા વડાલા ખાવીદના દીદાર થયા. મારો રંજ કરતા નહિ.
પિતા, મતા, ભાઈ બંદન, તથા સગાઓને છેલ્લા સમય.

લો. અલાગી દુખાર

અમીનાના સુદામ

રોજસં એક સન્સની છરી આવેલાં તે તેરીજ
ત્યાં પહેલી મેં છરી હાથમાં લીધી. યા ખુદા મારા ચુતાદોને
માથી બસાવે. અને મારા વડાલા ખાવીદને ત્યાં હોય ત
સુખી રાખજો, આખર પાંડો દેખાવર પડેલી મારો અને માર
કોદરનો ફોટો જેમાં અમે પરવયા તે વખતે પડાવેલા દુલો તે
જોયો, અને છરી ઉપાડી છગરમાં બોકવા જતાં જ દરવાજો ખુલ
ગયો, અમે થોડી પળો પછી અર્ધ મેશુધીમાંથી બારે મે
મારો આંખો ખોલી ત્યારે હું મારા વડાલા ખાવીદના બાદ
પાસમાં હતી. વડાલી અમીના, મેં અને મારા ખુદાએ આપની
દરેક શુભી માટે બારથી આપને તે માટે પશંતાપ થયે
ત્યારથી જ મારી આપી છે. ઉઠો, વડાલી અમીના ઉઠો,
જાતકાળ જુલો જાવ.

શું વડાલા ખાવીદ, આ કમનસીબ દાસોને મારી બસી,
તેમના નેક કદોગમાં સેવા કરવા રવીકારો ? વડાલી, જરૂર
આ અંતઃકરણ તેણીને પોતાની હુદયથી બનાવશે, અને આજ
તે જાતકાળની નહિ પણ વર્તમાનની અમીના તેના કોદરથી
સખાતીની સત્તા ચલાવશે. મેં કહ્યું-“વડાલા ખાવીદ, એમ ન
બોલો, નેક ખાતુન તરીકે મારી ફરજ હવે હું જરાબર સમજ
શકી છું. ત્યાં ધરમાલકાલ (વરરાજા) એ જવાબ આપેા. પતે
છૂટા પડી ગયા અને ધરમાલકાલએ મદમદઅલીને કહ્યું-
મદમદઅલી અત્યાર સુધી તમે મારા જાનીસાર દોરત રહ
પણ આને આપ પકાઈ ગયા તે અપારી અમીના બેન
પોવાપસા ખાવીદ, તે તેમને જો જુમ કરી, સહેન, મેં પણ
કંઈક સાંભળ્યું છે અને તે માટે તમારી મારી માર્યું છું.
ત્યાં સર્વ અમીનાના અને ધરમેદલના મુરબીઓ તથા
સર્ગ વડાલાં આવી પહેાંચ્યા. મદમદઅલી સર્વને રાજા
અને આ શાદીના પ્રસંગે આ બીજો આનંદ વર્તાઈ રહો.
રતે અમીનાએ મદમદઅલીને અજાં શુગરી કે આપ મદ
છોડી ક્યાં ગયા હતા તે કહેવા મેળાની કરેા. મદમદઅલીએ
કહ્યું તે બાબત બહુ જ લાંબી હોઈને કોઈ દહાડો કહી
અમીના અત્યારે મદમદઅલીની જાતી પર શીર નાખી કંઈ
ઝોર આરવાહ લેતી બોલી, “આપ કહેતા હતાને કે હું પર-
જુવા જેની મુખાઈ કદાચ કરીશ, તો હું આ મકાન ખરીદ
કરવા વિચાર રાખું છું. તમારે એમજ માનવાનું ને આને
આપણી આ વસતી રાત છે અને આપના મહેનમાં. પોરી
અમીના તે જાતકાળની નહિ પણ વર્તમાનની જ છે. મદમદઅ-
લીએ અમીનાને પોતાના બાદુપાસમાં બીડી લીધી અને કહેા
લાગ્યો-તે દંદરે હું બીટા દત્તા. પણ આને મેં તે ખરીદ
લીધો છે અને ખુદાનો દુકમ કાસે આપણે અદાથી ત્યાં રે-
વાને માટે રવાના થઈ જઈશું. આટલું કહેાં તેણે અમીના
અધોરોપર ઉપરા ઉપરી સુખનોતો વર્ષાદ વર્ષાવ માર્યા.

સંપૂર્ણ.

આજ-કાલનાં નાટકો

સિંગર-ઉદ્-હોસા

(અભિલાષ)

રા રમણીકુ આ રૂડિના

(૭)

સિંગરના નાટ્યો પ્રારંભ અચૂંચક મમતાચૂંચક થાય છે સિંગર રંગમંચમાં ચૂંચના છે ત્યાં વૃક્ષ નવ ન અચીવદીખાન હી ડીઝન ભેગા આવે છે ચેતે બધે વેલા મહેલની યુગીઓ સિંગર બતાવે છે અને અતે 'દટ' અદર ભેગાપુ બામ છે' કહી નવાનને એક ઓરખમાં કેદ કરે છે નવાનના હુટકારા મારે સિંગર નવાની રમ માગે છે વિસ લાખ રૂપિયા અચૂં થયે છે અને માન દહ લાખ અધ્યા છે તે બીજા ક્યાથી લાવવા ખ નવની દુન અને સિંગર વચ્ચે વાદવિવાદ થયે છે તમ્બ લશની સમય સુચકતાથી ન વાપતેના હુટકારા થાય છે, પશુ દુસેન સથે મરમામય તકરાર થાય છે અનુભવી નવાજ સિંગરને નાદાન અને દુસેનને મથદર કહી બન્નેનો દાન પાડે છે પરંતુ આ તકનો લાભ લઈ મિરજાદર પેતાનો રવાય સંધા સરદારને પેતાના પડકાર લઈ, દુસેની આગ કરી એ કાલપરાખોરેનો પત્ન ઉઘો કરે છે આ બનાવમાં નાટકમે ફેરફાર થેલજા છે, હતા તે પર અમે અમે સમય રોજા માગતા નથી નાટકનુ બીજાનો પશુ અદિથી થાય છે આ બીજાનો વિકાસ કેવી રીતે કરે છે તે આપણે જોઈ

બીજા પ્રમેયમાં મણી લવાનીના બન્ન બવનમાં આપણે જઈએ છીએ લવાનીની પુત્રાઈ સુદરી સખીઓ સાથે ગગ પૂજન કરી મિટ વિગેદ કરે છે ત્યાં તેનો લવિપતિકુમર રામપૂજ્ય આવે છે બાળવિધવા તારા આ દરમ જોઈ હી છે પ્રસાદના પાઠના જાને મગ છ વહે છે તેમ સિંગર દોડીયા બેસી ફરવા નીકળે છે તેની દષ્ટિ વિધવા તન પર પડે છે અદર દાખા થાય છે મેમન થવા છપ્પે છે આ મારે 'એક પૂજનરૂત પરી માટે' એમ કહે છે રાખી લવાની ત્યાં આવે છે આઠાકર્મા ચાવનવસલના બદારમ ખીનલી તારાની સિંગર માગુડી કરે છે વરવિવાદ વધ છે સિંગર બગાડેર બતાવવા થાય છે, પશુ જતે દવાય થઈ પાંડી લા ગેને પૂો લા પી પુગી આ યો ન વે

નાના પ્રેમકરી શાસની ર આલ થય છે કે અ સખને અનુકૂળ થા ને એનિ સેક પ્રસમને લઈ ૧૫ ૫૩

છે તે પ્રસમને કે સમયને અનુર નાજ નથી ને સખને અંગેને ૧૫૫ વખત દનો, ન મનાજ દેડ આને રેલ્યા રહેવા દન ને સમયે દિડ સમૂજાં કુરે પેપન ૧૫૫ સકરે અંગે આંગે નદને કે લોહો ભેમની પેડી નાજ ને સમયે અંગેને કે વૃદ્ધની ૧૫૫ સમા ન નહિ ૧૫૫ વધરે ઉચ ન ની તે સમયે અખ ૧૬ ૧૫૫ એક નામગિન મેને દીકરો અંગેનેના સદા મમ આડી ઈટ વેલ થા શુ કરે અંગેની અખ નાત કરે ૧૦૨ મો છોલ મ ન બગેવી' એમ અંગેસ કરે, એ કવચ ભમ છે ને કાલપતિમને ના કહે છે તે આ ઉચ્ચ ઉદ્ધુ ને નાટ્યકારે પેતાના વિધા સથે અને સમા જાયે અદરિન કુટ લીધી છે અખીવદા જુગરામ નામને દીકરો દમે કે નહિ ૧૫૫ ૧૫૫ અમા ના પામ વાવિના પ મલો કુલોન પા એમ લખ તાનના પારીને ત્યા છે મ મેડી થયો છે કા ના પ્રમથલમાં સમા રાદ ને નરિ અને મરે લખ પાસે લા રાવો છે અથે કણ તે નમલો અરો મનર એ સમયમાં બનરો એ પવનિન ને એ અંગેસ સદીમાં બનવા બનરો ૧ મી અમ બનના થિત ૧, એ ૫૫ને પુરાપપન પેલક પ ૧૦૨ કે રિમાનને ૫૫ મે ૫ માડીમાં ફરતા બનારવો એના નેડુ બધલવેન છે નદા કા ૫ એ માન છે કે જ સમયન અંગેની નદક લખાય છે તે સમયના રીતવજ પેલક ૧૫૫ ૫૫૫ આ લાવવા અનેખરી જોએ સિંગરના નદકના નેમો આર, દે તે પેતાના નદકમાં રથન આપુ છે અત્ય ન સમય ૧૫૫ સુધેસા કરેજ થોમત કે પતસપત્ન ૫૫ ૧૫૫ ૫૫૫ અમ મદના કરવા કરી અને નેને તેનો ચિનરો એ દ તારા અને લાતલાસના સમય પ ૫૫૫ અન અને મેરે છે પ્રક લેખકને ૫૫૫ ૫૫૫ આ વરેલ ૫૫૫ ૫૫૫ દેડુ દા તે મરે લખાન ૫૫૫ ૫૫૫ સંગમા નાન મજુના એમર્ધુતા એક ના બન બન નય એ વગ ૧૫૫ ૫૫૫ થુ જોઈ નય

કરી ત્યાં બેસે છે. સિરાજ દાખલ થાય છે. પોતાની રિખતમા બેગમને તારા માની લે છે. તેનો અવાજ સંભળી લોલી ઉઠે છે કે 'અહા! અવાજ તો આપાદ હુસના જેવો છે' બેગમ તેની પાસેથી 'તારા' સિવાય બીજાને નહિ વહાઉં' એમ વચન લે છે. ખાદમાં તે પોતાના ખરા સ્વરૂપમાં પ્રકટ થાય છે. સિરાજ આશ્ચર્ય પામે છે અને પુછે છે કે 'જાસુસી કરવાનું કામ બેગમનું છે?' બેગમ પ્રત્યુત્તર આપે છે કે, "હજાર કાચું પોવાણું નબ્બ, આખો નખળો ફસડો જાય" વિવાદમાં નખાણ કાપે બરાબ છે અને પોતાની મુખ્ય અને માનિતી બેગમને કટાર મારવા જાય છે, ત્યાં રાણી ભવાની આવી રક્ષણ કરે છે. પ્રશ્ન એ છે કે આ પ્રવેશને નાટકના પ્રધાન આશય સાથે શો સંબંધ છે? નાટકની ક્રિયા-Action શું આથી વધારે નેરેશન અને છે? શું આ બીના નાટકના મુખ્ય પ્રસંગ સાથે સંબંધ ધરાવે છે? શું આ પ્રસંગ સંબંધ રહિત નથી? એ બંને બીના છે, કે રાણી ભવાનીએ પોતાના પ્રાસાદને આગ લગાડી, એ નિશ્ચિત તારા પ્રત્યે સિરાજની દૃષ્ટિને આડી વાળી હતી. આ ઐતિહાસિક ઘટના છે, પરંતુ નાટક એ સિરાજનું હૃદયન-જ્વલાન નથી. નાટકનો હેતુ અધિક પ્રસંગ કેમ બન્યો, તેને લગતી કાર્યકારણની શુભસાને ગ્રહિત કરી એ બનાવને અને તેમાં રહેલી ક્રિયાને સ્પેટ કરવાનો છે, ને આશ સંબંધ રહિત પ્રસંગોથી સંઘાતું નથી. વસ્તુ સંકલ્પનાની ગોળના એવી નોંધએ કે તે પ્રવેશને કાઢી નાખીએ તો નાટકને હાની આપે અને અપૂર્ણ લાગે. આ પ્રસંગને નાટકમાંથી અલગ કરીએ તો શું નાટકને કે તેના પ્રવેશને અપાદત પડેલો છે? નહિ જ. નાટકની શરૂઆતના ૨૨મું સુધી સિરાજની સમી કાવતરા-પોરોના પ્રગળ-પક્ષનું અસ્તિત્વમાં આવતું, તેની સાથે બાને શો સંબંધ છે? મિરજાદર કે હુસેનના કાર્યમાં આથી શો પ્રત્યવધાય આપે છે? વસ્તુ જેવું નાટકમાં છે જ નહિ, તેનું ઉદાહરણ આ પ્રવેશ છે, એટલું જ નહિ પણ સિરાજને દૂર અને પિરાચી ચિતરવાના ને પણ પ્રસંગો નાટકના લેખકે ઉભા કર્યા છે, તેમાંનો આ એક પ્રયત્ન છે. કનિદાસની દૃષ્ટિએ પણ આ પ્રવેશ અધારિત છે છતાં ને કેટલીક છુટ નાટવ-કાર લઈ શકે છે, તેવી છુટની રજા નાટકમાંને આપી, આપણે એમ માની લઈએ કે સિરાજના અંત:પુરમાંથી બેગમ હુસેનના બીખીનીના વેપે રાણી ભવાનીના મહેલમાં ગઈ. અને એ સ્વીકાર કરીએ કે રાણી ભવાનીના આપની સજ્જતામાં પણ તેને શ્રદ્ધા હતી, છતાં તેની સ્વામી સિરાજ એટલો તો અધધ ન હતો કે અંત:પુરમાંની રમણીઓમાંની પોતાની શ્રેષ્ઠ અને શ્રુતિપરાયણ બેગમને કટાર મારવા તેણે થાય. સિરાજ જેવા શુધ્ધિમાન અને ધર્મપરાયણ માણસને રાક્ષસ જેવો ચિતરવા એ શું ન્યાયકર છે? સિરાજ એટલે કે ધુણાના એનેક દોષને જતા કર્યા હતા. મિરજાદર જેવા દેશદોષીને પણ સખા કરી ન હતી, એવી રહેમની તજરમી તેની બગીચી અને પદ ને થવા દેતો હતો, તે સિરાજ પોતાની રિખતમા બેગમને કટાર

મારવા જતા! એક પાપાણુ હુદયી માણસ પણ પોતાની કબીની દત્ત્યા ન કરે, તેવું પાપી કૃપા સિરાજને દાંધે કરીયવામાં લેખકે સિરાજના ચરિત્રને હારે અન્યાય કર્યો છે.

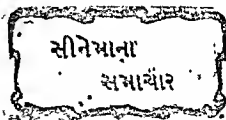
પાંચમાં પ્રવેશમાં મિરજાદર, રામી મોહનલાલ અને જુગ-તને આપણે એકત્ર નોંધએ છીએ: જુગતનું પાત્ર તો લેખકે અન્યુચિત આલેખ્યું છે, એટલે તેના મહોમાંથી 'હેરકટાગ સેતુન' વગેરે અધારિત રાખે પ્રવેગો થાય એમાં નવામ નથી. મિરજાદર રામ મોહનલાલને પોતાના પક્ષમાં લેવા માટે-શુદ્ધિત પ્રયત્નકર્તા સિરાજ સામે ઉરકરે છે. મોહનલાલ તે વાતને સંમત થતો નથી. મિરજાદર સમજે છે કે બાહ્ય વજૂસી ગઈ તેથી કદાચ રામ મોહનલાલ સિરાજને સારું દ્રષ્ટિકૃત કહી દે, એમ સમજી "હું તો માત્ર કસેટી જોતો હતો" એમ કહી વાત ઉઠાવે છે. મોહનલાલ એ વાતને સ્વીકાર શકેમાં કરતો નથી. પોતાની વાત સત્ય ઠેરવવા મિરજાદર પોતાનું કાવતરું ખુલ્લું કરી દે છે અને પોતાના મદદખોરને ફાસે છે. આમ બનતું અશક્ય છે કોરણ કે મિરજાદર પોતાને દાંધે પોતાના પગ કાપવા જેવું કરે, એ સંભવિત નથી. જનરલલાલને જાણનાર અને પારખનાર લેખક મિરજાદરને આવી શ્રદ્ધા કરતો આજેએ આલેખે; કારણ કે, સાધારણ જીવિતને માણસ પણ આવી શ્રદ્ધા કરે એ જનસંભાવ વિરુદ્ધ છે.

૭મી પ્રવેશમાં જુગત લકી સાથે લગ્ન કરે છે. માને સમજાવે છે પણ બાપ આગળ ચુરુસાં ચાલતી નથી. એ પ્રસંગ છે. આ પછીના પ્રવેશ ખાદ નાટકને પ્રથમ અંક સમાપ્ત થાય છે.

પ્રથમ અંકના છેવટના પ્રવેશમાં હુસેન, રામવલ્લભ, જગત શેઠને નોંધએ છીએ. તેઓ સમગ્ર શેઠાને નવાખ તરીકે જાહેર કરે છે. આ બીના પણ કતિદાસથી વિસંગત છે. સિરાજનું જ્વલાન અપે-આગળ આપી ગયા છીએ. તેમાં સ્પષ્ટ દર્શાવ્યું છે કે આ બધા માણસો જેત પોતાનો દાવ અશક્ય ખેલતા હતા. સ્વપુત્રીના નખાણ જાહેર થાય, ત્યાર પૂર્વે ધીરજ પામે છે. છતાં નટકના લેખક, પોતાની ઇચ્છાનુસાર સવપુત્રીને નવાખ બનાવે છે. આ કાવતરાનો ખખર રામ મોહનલાલ માર્ફત સિરાજને મૂળે છે. સિરાજ દાખલ થાય છે. નવાખ ઉરકરાણ નબ્બ છે. દંછ તો બાળક નવાખ તખ્ત પરથી નીચે ઉતરી નથી, આ સિરાજ તે બાળકનું ખુન કરે છે. જુમરી હુસેનો આપે છે. લોલી વહેરાવે છે એટલું જ નહિ, પણ પોતાના વડિલ માતામને પણ ગ્રાળીમાર કરી દાખલ કરે છે.

અખને આશ્ચર્ય અને ખેદ થાય છે કે ને બીના બંદી નથી; જેને માટે કતિદાસમાં આધાર નથી; તેની કલ્પનાપ્રયત્ન બીના ઉમેરીને નાટકના લેખકે અંગાળ મિદારના નવાખ, ધર્મ-પરાયણ અને પ્રગળાલક વ્યક્તિના ચરિત્રને કાલિમા લગાડી છે. સિરાજને બાળકની દત્ત્યા કરનાર, વિરુદ્ધ કરનાર તત્ત્વ

ધનાર ચિતરવામાં આવ્યો છે. સા માટે નિરપરાધી. સિરાજને
માથે આવો સોનો. આરિપણ કરવામાં આવ્યા છે ?
શું સિરાજ કપતી આગોશમાં છે તેથી ? ને
વખતનો બચાગોનો ન્યાયપરાંણ નવાબ લાખનવાની
ફરિયાદ માટે સંક્રિતમાં નથી તેથી ? દેશની દખાણોમાં
દ્રવ્યમાંથી રક્ષા કરનાર ધર્મબીરને અધાર પાપી ચિતરવો એ
લેખનિનો કલ્પિત દરેક બચાવ છે. આ પ્રમણે ઇતિહાસની
આસન્ન બંધિતને કલંકની કાળિમાં લગાડી, એ સમજ પ્રત્યે
ઇતિહાસ પ્રત્યે, ધોર અપરાધ છે. આજુ અચ્છ ચરિત આંગના
કરતાં લેખક કલમને સ્પર્શ ન કરેલો, એ એવરકર છે. સિરાજના
દુસ્મનો પણ ને કલંક અને પાપવાર સિરાજને શિર લાખવા
નથી, તેવું કલંક એક દેશીને હાથ લખાય એ ખ્યાલર ચુકો છે.

લખનાર-રા. ચિત્રપટ

નવી દિશા-

રાજ્યને ગમી તે રાણી-રણ કરનાર પૂજ્ય દિગ્ગ મુ.
લેખક અને કાયરકટર મી. કાનજીભાઈ રાહો, ફોટોગ્રાફર મી. હુવાર,
વરણ-ભૂતી લોકકથા ઉપરથી ઉપગમી કહારી કે.
વરણ સાદી સરળ અને લોકરૂચી પસંદ પડે એવી હેતુઓ અને
કલંક નામનો પણ ચુલુ, હોવાથી પ્રેક્ષકોના માનને પાત્ર નીચી
છે. મી. કાનજીભાઈ રાહો અત્યાર સુધીમાં કાયરકટર તરીકે
પ્રખ્યાત હતા અને આ દિગ્ગે તેમને લેખક તરીકે જાણીતા
કીધા છે, પરંતુ સંકલનાની દૃષ્ટિએ દિગ્ગે પૂરી કરવા જતાં
ને ઉવાળા કરવામાં આવી છે તે અદ્યક્ષ છે. રાજ કુમારો
મેદ ખોલવા જતાં ને ચતુરાધી કામ લેવાનું જોઈએ તે લેખનું
નથી. પુષ્પાવતી મેદ કેમ જાણી મદ એ બધું અધારમાં જ
રહે છે. બાકી પહેલા પ્રયાસ તરીકે મી. કાનજીભાઈ સરળતા
મળી કહેવાય.

અભિનય-મિત્ર શ્યામ, રામ, રાજકુમાર કીક કીક
કામ કરે છે. સર્વ વખતની મિત્ર એમીનીની તથા રાજકુમારની
દિગ્ગ વખાણને પાત્ર છે. બાકી મેકઅપ માટે ખાસ ખાત
રાખ્યું છે એ પ્રશંસનીય છે. અચુક વર્ણના મળા
પાછીના રામ, પ્રધાન, રાણીઓ પતોરો મેકઅપ
કીક છે; પરંતુ તે સાથે એટલું ખાત રાખવાની જરૂર
છે કે, જાણેતી જાણુજાણુનો પ્રેક્ષ એકદમ કાળો દેખાવા
જતાં મેળો ઉપરથી એકો થાય તો સારું. દરેકની મેકઅપમાં
એક આંખ કાળી-બીજી સહેર સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે.
ફોટોગ્રાફી-સારી. પટ્ટનું રીથ ફરી પ્રિન્ટ થાય તો સારું.

નવી બખરો
ફોટોગ્રાફી-એનિહાસિક દિગ્ગ 'સિમાલિય' મદ કાચથી
ચર ચર મદ છે. લાખા વજુભરાની તૈયારીઓ આવી રી છે.
ફોન-નજી નજી રિલોનો એક સાથે આઉટગોર મીનો
લેસાઈ મળા છે.

રેપલ-થેડા વખતમાં માર પાંચ દિગ્ગોના આઉટગોર.
સીન મદે કું બારીયા ઉપરી બરો.
સર-તી-રનિ સરેજ પુરો મદ છે અને તા-૧૦
મી એમીલના અરસમાં પ્રેક્ટિકમાં દેખાવ રેશે. રેપલમાં આવે
છે કે, આ દિગ્ગે ખાસ બીએને જોવા લખક જતાવામાં
જાતી છે.

મગધ-મી દિગ્ગના હાથે નવાર થતી દખાણાવ નવાર

બંદારનામના સીનેમાવાગાએને એક અમુદ્ય તક.
સસ્તાં અને સારાં પ્રાગ્રામો કયાંથી મેળવરો ?

મેજેસ્ટીક ફીલ્મ સની જાણીતી ફીલ્મો

૧ આત્મબલ	૨ નંદ બત્રીસી
૩ સંન્યાસી	૪ પાપનો પથ્થાતાપ
(રીપતો-બ)	
૫ ચંદન-મહીયાગરી	૬ પાપનો દેજ
(ડેટ એક સીન)	

તે સિરાય

સીરીયલો અને ઈંગ્લીશ ડ્રામાઓ

રુબીંગ માટે લખા-

ફીલ્મ અલી મહમદ અલી

કે. હસમત મહાલ ચોપારી

સી. ફેર-મુબાઈ નં. ૭

એક વખત કામે પાડી જશે તો ખાતી થશે.

છુપી જોલીસ

ચાંચિક કરાજમ-૩. ડુ બી. પી. સાથે ર. ૩ ૪-૦

ફિલ્મ અદાર ર. ૫

લખો-મોજ-મગધ કંપાનીય,
ગીરગમ ચર્ચ સામે ખટલ બીચીજ સુબધ ૪

રી થઇ ગઇ છે. નવી ફિલ્મ તરીકે અત્રેના હિન્દુસ્થાન પત્રના િત્રી અને જાણીતા સાહ્યક મી. ઇન્દુલાલ કનૈયાલાલ મલિહની અજબ કુમારી ના ગોળધાણા અવાજ ગયા છે, જ્યારે કેટલાક લેખકોએ “ હમ્દની હમ નગરામ ભરોય કે ” એ માફક પ્રાર્થના દાદર ધસવા માંડ્યા છે.

સૈનિકા—કાઠીયાવાડની એક કાવ્યલ ઉડાળી ઉડાળી “કાનમં” કુદમાર કરી ગઇ છે કે, મહારાષ્ટ્રની પઠવાઈ ધૈનાઇટેકની ફિલ્મ આવી તો સૈનારાષ્ટ્ર કેમ પાછળ નહે ? તેણે પશુ તૈયારી કરવા માંડી છે અને પંદરેક દિવસમાં ખાણુઓની ગાડીમાં બેસી આવી પહોંચશે.

મી. પાટણકર—કહેવામાં આવે છે કે, રતારતે રટ્ટીઓ કાચમાં આવે તે પહેલાં મી. પાટણકર ખાનગી રીતે કામની પ્રસ્થાપ કરી દીધી છે.

મી. મણીલાલ જોશી—લક્ષ્મીના જાણીતા કાયરકટર મી. રણીલાલ જોશી શારદા ફિલ્મ કું. માં જોડાઇ ગયા છે. એક વખતના લેખકા, કાયરકટરો અને માલિકનો જન્મેલો શારદામાં ફીક જન્મ્યો છે. મી. મણીલાલ જોશીનું અને મી. નાનુભાઈ દેસાઈનું દેશી ફિલ્મ ઉદોગમાં દરિયાબિંદુ બિન્ન હોવા છતાં ઉલખના જોડાણથી કેંઈક સારાં કલાત્મક પીકચરોની આશા રાખી શકાય પરી.

મિસ પુતળી—લક્ષ્મીની જાણીતા નીરા-મિસ પુતળી ચોયલ આઈ રટ્ટીયામાં જોડાઈ ગયેલ છે.

મન્દરની ગણુગણુ—દાદરથી એક ઉડાળું મન્દર ગણુ ગણુક કરતું અમારા કાનમાં કહી ગયું છે કે, “મન્દરકાંતની ફિલ્મ કાયરકટ કરનાર મી. હર્ષદરાય મહેતા અને જાણીતા હોયલ-મિસ એમીલી મી. પાટણકરની સાથે જોડાઈ જનાર છે.

મિત્ર લુગેન્ડ-વગા એવીજ એક ઉડાળી ખપર આવી છે. ખરી પોત ખુદ જાણે કહે છે કે, જાણીતી નદી મિસ જુગેલ અને જોગમ શામલા ચોયલ આઈ રટ્ટીયામાંથી છુટાં યનાર છે અને હવેથી છુટક કામ કરનાર છે. આમ પાંચ પચીસ ટેકાણે કામ કરવાથી અનુભવે તોસારા મળ્યા હશે. જોગ-મળદના વાંચકોને તમારા સિનેમાના અનુભવની એકાદ વાતથી ચખાડશો ?

ચર્ચાપત્ર

મુખ્ય તા. ૧૬-૩-૧૯૨૬

મોજ-મળદના અધીપતી જોમ

જાત લખવાનું કે મારી નીચે જણાવેલો પત્ર આવતા અંકમાં પ્રગટ કરશો તો કૃપા થશે.

હાલમાં શ્રી કૃષ્ણ શીરમ કું. ની શીરમ “રાજને ગમી તે રાણી” નામની શીરમ કૃષ્ણ સીનેમામાં ચાલુ થઇ છે. તેમાં ચમેલી અદ્ય જુઓ જણાવવા હું રત્ન લઉં છું.

શીરમ રાજ દાતાજી કરવા ઉભો છે, ત્યાંથી રાજ થાય છે. બીજો દિવસ જાહેર દરબારમાં એક તારણી આવી સતતી પ્રાપ્તી માટે રાજને બીજી રાણી પરજીવા કહે છે. તે રત્ને રાજ નગર-ચયાં જોવા નીકળે છે, ત્યાં રૂપાળી બાણાવાળાને પોટ છે.કરો. યશે તેમ જાણી રાજ તેની સાથે લગ્ન કરે છે તે વખતે લગ્નનો પ્રસંગ બીલકલ જણાવો નથી. બીજું, રાજનું લગ્ન પર આવે છે તે વખતે રાણીને એક માત્રી ટકારી આપતો જાય છે તે વખતે રાજને કેમ ખુબર પડે છે તે જણાવું નથી. કીજું. રાજ હુદાઈઓને ન્યાય કરવા બેઠો છે તે વખતે રાણીની ટકારીને અસાજ સાંભળી રાણીને મળવા જાય છે પછીથી હુદાઈ-ઓનું શું થાય છે તે દેખાતું નથી. ચોથું. બદાર પીકચર મર પત્રાવતીના મોડામાંથી સર્પ નીકળે છે તેવી રીતે શીરમમાં બીલકલ દેખાતું નથી, પાંચમું. રાજકુમાર પોતાનું લલિત જાણે છે તે વખતે જો અર્ધ મંદારનું મી-દ દેખાય છે તે ચોખ્ખું પતરાનું દેખાય છે. છઠું. રાણીઓ રાજ આગળ કપાડે એકરાર કરે છે તે બીલકલ દેખાતું નથી પશુ થીકા કરે છે તે દેખાય છે. પછી શીરમ ખલાસ થાય છે.

લી. જમનાદાસ કલ્યાણુદે.

વાલકચર બાણુગા રોડ વર નં. ૬૨ એ.

બહેનો!

તમારો મોતી પહેરવાનો શોખ પુરો કરો

દેખાવમાં અથવા
ટકવામાં અસાધની
વપરાશમાં બાણુઓ
અસાધની
ઉભે તેવાં

જાણનીક કલચર પક્ષે વાંપરો

મોટા વેપારીઓ પણ જમ્યાપ ખરીદી જાય છે, કલચરને નામે જોજોજવાળો ખોટો માલ લઇ છપાવા કરતાં ખરા કલચર લઇ વાપરનામાં વાંધો શું ? ?

આ મોતી પણ ખાસ ઉછરેલી માછલીઓ

કુદરતી રીતે જ પેતા કરે છે

પરોને ખાસ મોતી પહેરવાનો તમારા બેશઓનો શોખ

લલામણુ પુરો કરો-તમારો દામ ખચાવો

થેર બેશ પણ માલ લેવો હોય તો ખની શકશે.

—લજો અથવા મજો—

એન. ડી. શોફની કું

કે. કાયમ-ડ હાઉસ, વાઝુદ ગાંધી રોડ.

—મામરેલી-સુબાહ નં. ૭

લુટારાઓ ધનમાલ

લુટે પણ

લાજ ન લુટે

નજરે
જોઈ
ખાત્રી
કરવા
જુવો

ઉમાજી

નાયક

વિશ્વાસઘાતી કેવા હોય?

યુવતિ અને એકાંત મળતાં તેનો

કેવો ઉપયોગ કરે??

આવંત સફેદ ઠગ કરતાં લુટારાશું ખાટા?

ખાત્રી
કરવા
જરૂર
જુવો

ઉમાજી

નાયક

પારકી વહુ બેટીને જાહેન કહેવી રહેલી છે પણ

સેની સાથે

તેમ વતનું તે કાંઈ બચેખાલેકા ખેલ નથી !! જુવો

હુનાઈટેડ પોકચર્સ

ઉમાજી નાયક

સીન્ડિકેટનું ચિત્ર

જેમાં આખાદ દાખલો રજુ થાય છે.

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

શનીવાર તા. ૨૦ મીથી શરૂ છે

હું કે વખતમાં આવશે
સરસ્વતિ ફીલમ કંપનીની

સતિ સરોજ

યાને

શીશળની કસોટી

દખલુના મરહુમ લુટારા જહાહુર

બહારવટીઆનું-

ઉમાજી નાઈક

એ એક આબેહુબ ચિત્ર છે

જરૂર જોજો.

આવતા શનીવારથી

શારદા ફીલમ

કંપનીનું ચિત્ર

યૌવન ચક્ર

યાને

જુવાનીનું જોર

શારદા ફીલ્મ કુંઠ કૃત સામાજિક ચિત્રપટ

યૌવન

ચક્ર

યાને

જુવાનીનું

જોર

આવતા

શનીવારે

રજુ

થશે

મુંગઈની એક પૈસાદાર વીધવા-તેના રોજ બદલાતા મનોભાવ-તેણીનું પાપમય જીવન અને આખરે મોહમાં ફસાઇ કેમ પડતાય છે, તેનો તાદ્રશ ચીતાર મીસ ચક્રબાલની એક્ટ્રીંગ જોવા, જોવી છે ત્યારે મી. નવકર્માવીનો વી. તનો અનુભવ સાંને સાંને ચોકજો દેખાય છે.

સીનેમા મેજેસ્ટીક

જુદીંગ માટે લગ્ન-મેસર્સ મયાશંકર ઠક્કર એન્ડ કું.

૪૭, એ. એપોલો સ્ટીટ-કોટ મુંબઈ.

આ પત્ર તંત્રી જનકેર જોડીતાસ દિવેદીએ મુવર્ધ, ગીરજાજ અંતર વિદીવમાં મોજ મજુદ વિદીવ રેખમાં પ્રવી તેજ રજીવી પ્રવટ ૧૩ છે.

વર્ષ ૨૦૭ સંક ૫૨ તા. ૨૮-૩-૨૬
 છુટક-૨ આનો અદ્વાય ગામ ૧ આનો

વાર્ષિક હવાજમ રૂ. ચાર
 અદાલત રૂ. સવાચાર

મોજ-મોજ

મુખાજનો ગૃહઉદ્યોગ

સફેદ સવાર ૩૫ રોલાન્ડ

સોનાનો અંકાર !

અપારી આ સીંગીયવનું આ
હેતુ આ ડીડુ છે અને સફેદ
સીંગીના મુ. Cપરથી છુટી
પાવરો તે કાણ છે આ તમે
પોતેજ આની આમાં નહીં
ઉપર જુઓ

આજે પોતાના કામમાં : છે
આજે તેણીને બધો અંગરૂઠો ખત
મજ કરી લેવાનો છે આજે તે
મજ નાર પોતાના હરીફો અને
રિવેંધીઓને છેરનો દુલ્હો મરે છે
અને તે તમારો નજ લેશે

આજે વેપા મોનાના બહાર
સેફલરમું મુને છે. જે માટે લા
ચાલતી હતી તે ખાઓ કોને
જામ એજ છે, રૂથને
મગતો નથી ! ત્યારે, ત્યારે ત્યારે
આ તમે પોતેજ કોઈ જાઓ

બેહરીની કથા !

જુલિઆ-લુમિસં !

સુંદર મુન લાઈટ !

રૂથનો પગ વાંચી જાનનાર
બેહરી રોજ નયર રૂથના બિગ
ધીઓ અને દુરમનેને સહેજ પછ
દા આપની નથી હેટલ પ્રક
રોમાં તેની હશીઆરી પછ
અરેઅર જોના લાયક છે.

શુ રોજ જુલીઆ અથગ
લુમિસને મગે છે ? શુ તેઓ
અપરીમા મે સેર લાઈટ રે
સેર ખાખ વેચના માગે છે ? અધી
રા ના બનેલ એમને કંઈ મગશે
નહિ ! પરી પ્રાને તે તમજ આ રીને
તપાસ કરો

અરે શુ રૂથની આ વફો
સહેવાને લવાઇતો કદબ બદલે
મગ નો નથી ? સાગ લોકો બદલ
માટે તે કંઈ કરતા નથી હા
તેવુ શુ થાય છે તે જોવાની ત
તો તમારે શુમાવવા નહિ !

આવતા શનીવાગની યાદ
મોહબબતે--પિસર

વખત અને ભાવ

આ પણ જરા નોંધી લીએ

માતાના પ્યારનો ચિતાર
રજી કરતો હિંદુસ્તાનમાં
પહેલીજ વાર આવે છે.
જરૂર શનીવાગે આવે

પા ૭, ૮, ૧૦ શની રવિ
ખાસ ખેલ ૩૫ વાગે
૩ ૨, ૧, ૫, ૮, ૮, ૮
રજ સાથે

તસ્વીરે--હિંદ

એક ઉનમ ચિત્રપટ આવે !
તારીખ તપસતા નહેશે
મુબબમાં પહેલીજ વાર

સાથે ચાલી ચેપલીનની તદન નવી હાસ્યરસ કોમીક જોવા ના ચુકતાં.

ગ્લોબ સીનેમા

સેન્ડહર્સ્ટ રોડ

ગ્રેન સુદ ૧૪]

રવિવાર નારીય ૨૮ મી મચ્ ૧૯૨૬

[૫૪૭ અંક ૫૨]

આ આવાસીકમાં પ્રસિદ્ધ થતી વાર્તાઓના પાત્રો કદિપત્રનાં દોષ છે
કાષ્ટ હવત બ્યક્તિ પરથી ઉપજતી કારણો નથી આ આ મ

અન્યોક્તિ.

કોયલને—

બેસે અહીં તો સરળાય બહેન,
બોલે છે મનનાં મિત્રને મધુર ?
તે! બાવ બે મુરખમાં ન મળે વિવેક
રૂબેથી કોયલ તને ગુણે જ કાગ—

બાવળને—

કાળે રાજ લખ્યાં છે કાંઠા, હાથે પછુ ઘડો ન જા,
ફલ મહીએ મુગધ ન મળે, ફળમાં તો પરદાજ ખા,
એ તારાં ફળ ભૂખ ન લાગે, તોય રહે છે મરડાતો,
ઉપ થોડી નદિ આલ-જગતને, શિદ બાવળ છે દરડાતો ?

બાલકવિ ?

જુ બે દા

અથવા

રહસ્યમયી રમણી

પ્રકરણ ૮ મું.

મને જ્ઞેનાજ જુમેદા પદમયાથી ઉઠી અને મને આવકાર
આપના બોલી “ આવો, આમીન ! જેના દિવસ થયાં તમારી
મુશ્કેલ નેરાની ધૂનજ થયા કરતી દની, પણ આજે ખુદાએ તે
ધનજ પાર પાડી ”

મે તેને અભિવાદન કરતા કહ્યું— “ દા, ખુદાની મહેરબાનીથી ”
એટલામાં એકાએક બારણા પર આંખેલા પડાએ કંકાઈ
મથા અને મે અચકિત નયને ચારે દિશાએ દ્રષ્ટિ કરી જોઈ
આ ગામ મારા અને જુમેદા, સિવાય બીજી કોઈ ન હોય
ત્યાર પછી જુમેદા પલંગ પર તરડાવાને અંગેને ભેડી
અને મને પોતાની પાસે બેસવાની આજ્ઞા કરી તેણે એક મુરખ
નિર્મિત સિમારેતી પેગ બોલી તેમની એક અને આવી અને
બીજી પેતે લઈ તે પીના પીના પ્રસન્નદષ્ટિએ માના તરસ
જોવા લાગી

અમે ઉભય આમ કેટલીક ક્ષણો રૂંધી મુગજ બેઠી
આ વચનની શરૂઆત કેમ કરવી તેની વિચારના આજે
પ્રમા દા, એટલામાં માનસજ કરતા જુમેદા પેગ— “ અમીન ! ”

દુઝામે અચાનક આપણી મુલાકાત કરાવી આપી ત્યારથી
પાપણે એક બીજાનાં રોહી નહિ પણ વિશેષ આત્મીય
તાથી છીએ; પરંતુ સુખનો કીનારો મારી દષ્ટિએ પડે
થી, આ હનલાગી દેશનો પરિવાર કરી એ હું તમારી સાથે
હાસી આપું તો કહેથી બંધી સુખી થાઉં પરંતુ હાથ
||૩|| જીવન ધણજ વિચિત્ર અને દુઃખમય બની
છું છે અને મૃત્યુ પોતાનું વિકાળ મુખ પૂકાવું - કરી
||૪|| આસ કરવાને આગળ વધી રહ્યું છે - મૃત્યુ અતિ
||૫|| નિયમ મૃત્યુ !"

મેં પૂછ્યું:—"જાણે કે તમે નજરો નજર એનાં હો
||૬|| મ મૃત્યુની વાત કેમ કરો છો ? શું તે તમને હમણાં રેખાય
||૭|| કે તેવું રહવું શું છે ? મને તો કાંઈ સમજાય પડતી નથી.
||૮|| મારે જાનિ, તમે કેમ જાણ્યું ?"

"તેનો પ્રુથાએ હું આપી શકું એમ નથી-નમે દાસી
||૯|| ઘસે પ્રતિજ્ઞા લીધી છે કે, કાંઈ પણ કૌતુકને બેદ જાણવા
||૧૦|| માન કરશે નહિ, તે યાદ રાખો."

"હા, તે વાન ખરી, પણ-હું તમોને ખરા જીવરથી
||૧૧|| ચાહું છું, તમોને કાંઈ પણ વિષયની આસક્તિ જણાય તેનું
||૧૨|| નિવારણ કરવું એ મારી પવિત્ર ફરજ હું સમજું છું."

મારા શબ્દો સાંભળી જીવેશ કાંઈક ખુશ થયેલી જણાય.
||૧૩|| તેણે સહજ રિત્ત કરી માથું ઢાસી માગ જણવા હામમાંની
||૧૪|| જોવા પિતાએ આપેલી અંગુઠી કઢાકી ધીમે ધીમે પોતાના હાથમાં
||૧૫|| ઢીરમાં કહ્યું:—"આમીન ! આજની રાત્રીનાં રત્નવિચિત્ર તરોંકે
||૧૬|| મેં આ લીધી છે"

"મારાં એવાં કયાંથી સદ્ભાગી હોય કે મારી અંગુઠી
||૧૭|| તમારાં કરકમળને સોંભાવે. વાહ, પણ તમે જે આસક્તિ-ભય
||૧૮|| દર્શાવો તેનું નિવારણ શું મારાથી થઈ શકે એમ નથી ?"

જીવેશએ મારા આ પ્રશ્નનો જવાબ આપ્યો નહિ પણ
||૧૯|| જોરામની ચારે બાજુએ દષ્ટિપાત કરી જેવા લાગી ચારે બાજુ
||૨૦|| એથી સ્પષ્ટ સૌરાષ્ટ્રના મારી આસપાસ ફરી વળવા લાગી
||૨૧|| મારાં મોહાનજનને તેના સમક્ષ મુરદેહનું માવાચિત્ર વિસ્તરિત
||૨૨|| થઈ ગયું."

મેં પુનઃ પૂછ્યું:—"તમે અહિં એવાં ક્યાં બેસવથી આજ-
||૨૩|| પ્ધ છો કે, નદાસીને ધૃત્વ ને કિમ્ત ચાલતી નથી ? જે વિષ-
||૨૪|| ણી આસક્તિ હોય, તેને દૂર કરવી એ હુષિમતાનું લક્ષણ
||૨૫|| બનાય છે માટે માગ જીવના બેબુને પણ હું તમોને મદદ
||૨૬|| કરીશ ઇશ્વર મદદ દેવ છું છે. તે જેમ મૃત્યુ આપે છે, તેમ
||૨૭|| જીવન પણ આપે છે."

"તમે જે વાત કહો છો તે સત્ય છે; પરંતુ આ રચા-
||૨૮|| નનો તારાં કરી નદાસી જવું એ સહેલી વાત નથી. ઘણી
||૨૯|| દિશ્મતથી હું તમોને આને અહિં આજણ કરી લઈ છું. ઇશ્વર
||૩૦|| જાણે છે કે, તે માટે મને કેટલી વિપદ નેકરી પડી છે. અહિંથી
||૩૧|| નદાસી જવું એ કાલના મૃત્યુને આને આમંત્રણ આપવા
||૩૨|| જેવું છે."

• હું કેટલીક વાર સૂઈ વિચારમગ્ન રિયતમાં બેસી રહેો.
||૩૩|| પછી પૂછ્યું:—"અહિંના પહેરેગીરોને લાલચથી વશ પૂરી સમય
||૩૪|| એમ નથી ?"

"ના. એવી આશા રાખવી વધા છે. પહેરેગીરો એ કે
||૩૫|| મારા નોકર છે, જ્યાં એકલા નોકર. નહિ પણ આ રમણનંદ
||૩૬|| રહેલો પણ છે. મારે રહેણ કરવાનો ભાર તેઓને સિર છે કાંઈ
||૩૭|| પછી ઉપાયે હું અહિંથી અર્થધૂનનું જાળું તો તેઓનો વધ
||૩૮|| યથા નિવાર રહે નહિ. તમે જાણો છો કે અહિંના લોકો કેટલા
||૩૯|| બંધા દૂર હોય છે ? તમે તેઓની ફરિયાદો ને શોડો ધણી અનુ-
||૪૦|| લવુ લીધો તે તો વત સામીન્ય છે, એ હું અહિંથી પલાયન
||૪૧|| કરી જઈ તો પણ મને ફરીથી અહિં આવવું પડે અને તેઓની
||૪૨|| ફરિયાદો કોર શિલ્પનો ભોગ થવું પડે; પરંતુ તમારી તે રિયત
||૪૩|| નથી, તમે તમારા રહેઠાણમાં જઈ કેટલાક મહિના બાદ મારી
||૪૪|| રમણિને પણ ભૂતી જાઓ એમ છે."

મેં દરરેકે કહ્યું:—"નહિ, તમારી પરીક્ષા બૂન ભરેલી છે.
||૪૫|| તમે જાણી શકતાં નથી કે તમરા પ્રત્યે મારો અનુરાગ કેટલો
||૪૬|| બધો તીવ્ર છે ! તે પત્યર પર કાનરેલી રેખા જેવા જી-જી-સાઈ
||૪૭|| થકે એવો નથી."

જીવેશએ જાણે મારી વાત સાંભળી ન હોય તેવા ભાવ
||૪૮|| દર્શાવી કહ્યું:—"તમે તમારા રહેઠાણમાં જઈ એકાદ સુન્દરી સાથે
||૪૯|| વિવાહ કરશો. તે મુન્દરીઓ કાંઈ અમારા દેશની માફક કુસં-
||૫૦|| રકારી અને અનપક હોતી નથી. તેઓ તો ખુલ્લે મોઢે
||૫૧|| મરજમાં આવે ત્યાં જઈ દરો કરી શકે છે."

મેં માથું ઢાલનાં કહ્યું:—"ના, ના. જીવેશ, તમોને હું
||૫૨|| મારા પ્રાણ કરતાં વધુ વિશેષ ચાહું છું. આ જન્મનાં હું કાંઈ
||૫૩|| બીજી સ્ત્રી સાથે પ્રેમમાં પડું એ અસંભવીત વાત છે."

જીવેશએ ઉત્તર આપ્યો નહિ. તે મારા મોહાણ તરફ જોઈ
||૫૪|| હાથમાંની અંગુઠી ફેરવવા કરતી હતી ત્યાર પછી મારો હાથ
||૫૫|| પકડીને બોલ્યો:—"શું ખરેખર તમે મારા માટે પ્રાણ આપવાને
||૫૬|| તૈયાર છો ? કાંઈ પણ જાનના સંકોચ વગર મારા માટે આત્મે-
||૫૭|| ત્સર્ગ કરવા જેવો અનુરાગ તમારામાં છે ?"

મેં કાંઈ પણ જવાબી ચિંતા નહિ કરતા તરત જ કહ્યું:
||૫૮|| "તમે મારામાં સંપૂર્ણ વિશ્વાસ રાખો. હું નાહિલતી તેમજ કર-
||૫૯|| પોક નથી. માત્ર તમારા કુકમની જ રાહ જોઉં છું."

જીવેશ મારી નજીકમાં આવી અને મૃદુરેકે કાનમાં કહેવા
||૬૦|| લાધી:—"આમીન ! હું ઘણીજ વિપન્નાવસ્થામાં છું. મારાં
||૬૧|| જીવનની કાંઈ કિમત નથી. આ જીવન-જતા સંસારમાં કોઈ-પણ
||૬૨|| દિવમાં વંધવટ થવાનો એ હું જાણું છું જ્યાં મરવાનો ધન્ય
||૬૩|| થતી નથી આટલી નહાની ઉપર અને આડું સૈંદર્થ હોવા છતાં
||૬૪|| અવન આસા-આકાંક્ષાઓ મનમાં સમાવી જ દષ્ટ મરવા
||૬૫|| માટે શું જગતમા મારો જન્મ થયો હતો ?"

મેં કહ્યું:—"જીવેશ, હવે મેં વધારે અંધારોમાં રાખ્યો
||૬૬|| એ એપરકર નથી. તમે બધો ખુબસો કરો. તમો જી વિપદમાં

તમારું જીવન શા માટે સંશયમય છે? તમારા પ્રાણની રક્ષા નો ખોળે મારો શિર ઉઠાવતાં પહેલાં મારે તમારી દયો માહિતગાર થવું જોઈએ.”

જુબેદા—“આમીન, પ્રકૃતિ એક અદ્ભુત રહસ્ય છે. પ્રેતલોકમાં અને કૌટુંબીદોષક રસમમાં આ નીતિ દૃષ્ટિ પ્રવેશ થયો છે. તેના બધે મેં એટલી મિથળી છે કે જે કવિતાને નીચું પૂરેલા કન્યામાં આવે છે. સ્વયં કર પ્રલયકાંડ ઉપન-યમા સિવાય રહે નહિ. પરંતુ જીવન ઉપર એક અભિશાપ આવી પડ્યો છે—જીવનની નાશ નથી. માત્ર તમે છપરાઈ પ્રવળ કરો તો અપખળ મૃત્યુ સ્વોતમાંથી મને ખેંચી મારો ઉપહાર કરો. એમ છે. છતાં મારા મનમાં એક શંકા રહ્યા છે. તમે પરદેશી છો એટલે મારા નેત્રી એક દીની રમણી માટે આટલો આત્મીય કરી શકશે કે નહિ શંકા રહ્યા કરે છે. માટે હું તમોને બહુ રહસ્ય કહી શકું તેને સહ્ય માની તમે તેમાં વિશ્વાસ મૂકી શકો છો કે તે નાશવળા ધરણ છે. આમીન! તે ધણીજ અદ્ભુત રહસ્યમય કથા છે.”

મેં કહ્યું—“તમે જે શંકા કહેશો તે વાત મને તેની ભવિત અને પ્રાકૃત દરી તો પણ તમારા એકેએક શબ્દમાં પાસ રાખીશ. પૃથ્વી ઉપર એવી અનેક ઘટનાઓ અને સ્વાભાવિક રીતે જ માની શકાતી નથી. પરંતુ તમારા હું ધરણના વાક્ય માનીશ. તમે જે કહેશો તેને સહ્ય મારી અગાધ પાલન કરીશ અને મારા પ્રાણની પણ પા વિના તમારો ઉપહાર કરી તમારી સાથે વિદાય—”

સુસ કરો. ” જુબેદા મને આગળ બોલતો અટકાવી વિવાદનો શબ્દન્યાર કરશે નહિ. વિવાદ એ શી વસ્તુ નથી હું મારું છે, તમને ખબર નથી. વિવાદના માં હું બધું થઈ શકું એમ નથી. કારણ કે, મારું ત કયા વખતે દેહથી વિચિત્ર થઈ જશે. તેનો સંકો નથી.”

“પરંતુ તમારા કહેવા ઉપરથી નજી શકાય છે કે, હાથમાંથી બચવાનો તમારા હાથમાં ઉપાય છે. તે ઉપાય ખાવડો છે.”

“તમારે નજી છે? નજીથી હોય તો તમેએ તીર્થેલી તમા બરાબર પાળવી પડશે. મારી સાથે પ્રતિના અઘાત ન-શન-મમાં પ્રેશ કરવા પડશે.”

“ધણી જ મુશીબો.”

હું વધારે બેસું તે પહેલાં જુબેદાએ એક રૂપાની ઘંટી લી કે તરતજ અમિત પેશાકમાં સજ થયેલો એક દગમી 1મ તે ગોડામાં દાખલ થયો. પહેલાં તે માલીયા ઉપર થો વળ્યો અને જુબેદાને અભિપ્રાય કરી તેની રાદ બેલો 11 રહ્યો.

એટલામાં બીજી બે દારીઓ શુભ વસ્ત્ર પરિધાન કરી હાથમાં મોઢું સ્વજીવાન લઈ ત્યાં દાખલ થઈ. આ સ્વજીવાન અમિતના પાણીમાં બેસી હતું. જુબેદાએ તે પાનમાં હાથ ધીળા બેને દહ્યા ધીલ નાખ્યા બનને તે પ્રમાણે મને પણ ધીવાની આજ્ઞા કરી.

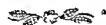
હાથ ધીમને ઘૂંટી સ્વજીવાદ જુબેદાએ મને કહ્યું— “આમીન! તમારી આત્મામાં જરા પણ બચનો સંચાર હોય તે મને પહેલેથી કહી દો. મારી સાથે તમોને મુશ્કેલી દારમાં આવવું પડશે—વધારે શું આપણને ઉભયને મુશ્કેલીમાં પણ બોજવની પડશે! કહો, તમારામાં કિંમત છે?”

હું તો સત્ય બની તેના મોઢા સામું જ નોંધ રહ્યો. પછી કિંમત લાંબી બોલ્યો—“જુબેદા, તમારા માટે મને તેના વિકરાળ કાળના સુખમાં પડવાને હું તૈયાર છું.”

જો કે, મેં આ રાખે દિગમથી તેને કહી સંભળાવ્યા, પણ તે વખતે મારું હૃદય તો ધકકડું જ હતું. રંગમાં લોરીને પ્રવદિ એક કરખો વહા કરતો હતો. હું ઉપરોક્ત જવાબ આપી શાંત મિતે જુબેદા બીજો શો હુકમ કરે છે, તેની રાદ નેત્રો તેના સુખ સામે નેપને ઉઠા રહ્યો.

જુબેદાની ધરાત પતાં જ બીજી એક બાંદીએ સ્વજી દીપક સજાગ્યો. તેમાંથી આસમાની રંગનો પ્રકાશ નીકળવા માંડ્યો, હું દિગ્મુદ બની જઈ વિચારવા લાગ્યો કે, મારી નજર સામેજ તે રહસ્યમય બનાવની શરૂઆત થઈ ગઈ છે. જુબેદા મને કંઈ રથો લઈ જવા માંગે છે! શું કરવા ઉઠે છે? આ ત્રિશીરીએ મને મુઝબો અને રાખિત બની હું હંમે રહ્યો.

અખણ

જોઈએ તો—

૩. સત્ય સાથે તમારા તનમનની કુખી દાસન કવરમાં બીડી મોકલી ઘેર બેઠે જ શાંતિ ઉપાયોથી મુખી જીવનની શરૂઆત કરી જોજો.

પંડીત પરિચલ (જ્યેતિશ વેદ) મેળાપ—૮ થી ૧૦ (૨૯) થી ૧ મિસ્ત્રીની માલ (માટુગા) છ. આઈ. પી. આર. ૧૨ થી ૬ દરરવાલા બીડીંગ ન-ન ગોસપીલા (સુખાઈ) પત્ર વ્યવહાર માટુગા કરવો.

છુપી પોલીસ

વારિકે લરાજમ-૨. છુ વી. પી. સાથે ૩ ૩-૪-૨ નિહા

લખો—મોજ-મન કાયાલય,

મોજ--મજદ ઇનામમાળા નં. ૫

રૂપિયા ચોવીસનાં અઢાર ઇનામો

નીચે જણાવેલી કુપનમાં અત્યાર સુધીમાં ખ્યાતિ પામેલા સારામાં સારા

ગુજરાતી-ફિફુ-રંગભિના હયાત

દસ નટોનાં નામ

લખી મોકલનારાઓમાં ફા. ચોવીસનાં અઢાર ઇનામો વહેંચી આપવામાં આવશે.

ઇનામની વિગત-૧. ત્રણનાં ત્રણ, ફા. દોઢનાં પાંચ બાર આનાનાં દસ મળી કુલે અઢાર ઇનામો આપવામાં આવશે. આ બધા ઇનામોના શેક્ષા રૂપિયા નહિ આપતાં તેટલી ફોસતના અમારી પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે. પુસ્તકો મોકલવાનો ખર્ચ ઇનામ મેળવનારને શિર છે. (કુપન વગરનાં નામ ઇનામની દરેકફાઈમાં લખત વધ શકશે નહિ.)

આ ઇનામનું પરિણામ ખાસ સીનેમા અંકમાં જાહેર કરવામાં આવશે.

કુપન તા. ૨૦-૩-૨૬ બપોરના બાર સુધી લેવામાં આવશે.

તા. ૨૮-૩-૨૬

દસ સારામાં સારા નટનાં નામ

૧	૨	૩
૪	૫	૬
૭	૮	૯

લી.

દ.

મું.

“ફોટોગ્રાફીનો કુંકાતો પવન”

અમારા વિશ્વામુ કેમેરા વડે તમે સાંજ ફોટોગ્રાફ પાડી શકો છો

નાના “મહાગી” રીફ્લેક્ષ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ મ મજે છે. શિપનારાઓ માટે અમુલ્ય!

ધરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાંચના “મેળી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર મળે છે આપના સેટની કીમત રૂ. ૨૪૯૦ બાળકોને આનંદ આપવાનું મુખ્ય સાધન।
વળી

“જાઈસ”ના દુરબીનો મળી શકશે

અજેજ લખો—

ફો-ટીને-ટલ ફોટો સ્ટોર્સ
૩૮-૨૫૩, હોર્નબી રોડ, ફાદ-મુંબઈ.

પૃથ્વી પરનું વીમાન—

“સ્પીડકીંગ સાઈકલ”

૪૫ વરસનો આ લાઇનનો અમારો અનુભવ સાઈકલ અને તેને લગતો છુટક સામાન મળવાનું ભરેસેદાર દેકાણું.

ચાણાવાલા એન્ડ કું

૪૩૨-૩૪ દાલબોરીવી રોડ મુંબઈ

(મફત મળતું ફેટલોગ મંગાવી જુઓ.)

મારી કથની

લખનાર—રો. મિસ્ત્રી

“સાચું કેલમાં હાની થી? સાચું મને આંખના કણની જેમ ખરકે છે. નહીં, એથી પણ વધારે.” આંખમાં ચંતો કણનો ખેંચા જેવો ન જણાયો હોય એ સાચુનાં સંતાપને ક્યાંથી જાણે!” એ હું તથી કહી ચકતી કે, આપા બોલુ બહુ જોરથી મારાથી કેમ બોલાયા. હું વિચાર કરતી ઉભી હતી ત્યાં એકાએક મારી સામે મારા પતિને ઉભેલા જોવા. એણે મને કહ્યું. “તો, અત્રેક વાર મેં તને કહ્યું, અનેક વાર મેં તને સમજાવી. ખાતું હું એક ટળી ખીછ ન ચાઉં. હજી પણ વખાન છે. સમજાય તો સારું છે, નહીં તો હું જેને તારી આંખનું કણ સમજે છે, એને માટે તારે આંખમાં સારવાં પડશે. તોરું, ક્યાંતો તને પચાતાય થશે.”

હું બોલી. “વાંક તો આંખજનો છે ને, કપડાં મને આપો છો?”

એ વણ બોલ્યા તરત જ ચાલ્યા ગયા.

મારા પિતાને સંતાનમાં હું જ હતી. મારા પિતા ગામમાં બહુ ધનવાળા ને સન્માન ગણાતા. હું મારી નાની વયમાં જ માતા વહેણી. યદ્ય દત્તી પિતાએ મને એનાં આંતરમાં ધોષ મોટી કરી હતી. એનાં લાડનો મારી ઉપર કેદા પ્રભાવ પડ્યો એ તો હું નહીં કહું.

ત્યારે હું વેશથી પિતાને ત્યાં મારાં લલિત્વનાં સુખ રચનાં જોતી ત્યારે મને એ ખજાર નહોતી કે હું એક મરીજને થરે જવાની છું. ક્યાં મારા પિતાના ધરને રાજ વેશવ ને ક્યાં એ મરીજનું લાગ્યું દુઃખ થર! હું વિષાતની એવી જ ધમ્મણ દશે! મારી આંખો સામે નદી નિરસા જ હાથ ચઈ. મનમાં એવો દદ સંકલ્પ ક્યાં કે એક દિવસ લાજને કોરે ચડી પિતાજીને સંપત્તિ વાત કહી છીં. ઉવટે એમ જણાઈ કે પિતાજીની મરજી કાંઈ નહીં હતી. એમની એવી ધમ્મણ હતી કે, મારા પતિ આદોજ રહે ને સર્વ વહીવટ સંભાળે.

ઓં વાતથી મારાં મનમાં સમાધાન થયું, કેમકે મને એક બીજો જાવ દતો. પતિ નિર્ધન દના પણ ફર પણ દના ત્યારે મારો દસ્ત મેળાવ થયો. તારે મેં મારા પતિનું સુખ કુષંઠામાંથી જોયું, તે વખતે મારે હતું, સરલતા લઈ હતું. એ બહુ અદિમાની દશે એ હું સ્વપ્ને પણ નહોતી જાણતી. મારા પિતાના બે ધને દુઃખગ્રસ્તી એ બોલ્યા. “એમ કહી નહિ ખને! મારી મા, મારા સંસારના આશ્રયમાં નહીં છે. મારામાં એટલી તો શક્તિ છે કે મારી માને.”

એની આવી વાત સાંભળી મારા પિતા બહુ રોષે બેસ્યા. કેમકે એ વાત એમણે પાંચ સાષ બેલા દના તેની વચ્ચે કહી જવામાં મારા પિતા એટલું જ જોયા. “હીક છે, જેમ સમને રમે તેમ કરો.”

પતિનું આપું વર્તન મને બહુ અજબામણું લાગ્યું. મારા બંધીએ આંખોએ વર્તી મદ. હું પણ એમની સાથે ચાલો તો આવી પણ ત્યાં મને જરાએ ગમ્યું નહિ. એ વર મને ખવા થયું. મને કાંઈએ લાખ-એકીમાં નાખી દેવા એવ સાચું. ને સુખ મારા પિતાને ત્યાં હતું એ તો સ્વખવન મણ.

તમે વાન સાંભળી જરૂર મારી કેકરી કરશે. પણ હું ને સખ છે તેમ કહું છું કે, “હું એની પ્રીતિ મેળવને જોતી જોતી થઈ હતી. દશેક ‘ઓનું કમળ’ અને ‘સેવા-મન’ સંભળી મારા કાન જોરેક ધઈ જ્યા.”

હું વિચાર કરતી કે કિષામણ સાંભળે હો લાખ! ને સાચુથી મારાં સ્વપ્ને ધિવાલ થયાં, ને સાચુએ મારાં સુખના રસ્તામાં કોરા પાથયાં, એની તરફ મમના કે, સેવાભાવ ક્યાંથી આવે!?

હું મારી સાચુને ચિકારતી નજરથી જોતી. હું સમજું છું કે તમે આ સાંભળી જરૂર મારી નિંદા કરશે. હું આપારે મારાં એ કાળીની નિંદા કરું છું. હું મને ચિકારું છું. આજ ત્યારે એ સર્વનું પ્રાર્થન કરવા અધીરી છું. પણ હાજી એ બધું ક્યારે! જ્યારે આપું છાન રૂપક વધુ ત્યારે!

(૨)

“હીકા!” કેલ્યા વર્ષો પછી આપો કામ અને પ્રેમ કાળોં ચાલે એણે કાંઈકાળો. ત્યારે એ નાના દના ત્યારે એને મા દીકરા કહી બહુ જાસથી બોલાવતી. પણ તે વખતે એ આટલા વિદ્વજ થયા દના કે નહિ એ એને વાદ નહીં. આજ મરણ પછારીએ પડેલી માતાના મુખથી આદર્શ આપો ‘દીકરા’ એવા ચાહે એના હાથને દયમણથી મણું. એ તપ માતાના આટલા પાસે જ્યા ને જોલ્યા, “જી છે મા!” માતાના મુખ ઉપર મમનદીન મુલ્યની જાણ હાથપેરી જોષ એમની આંખમાં આંસુ ભરાઈ આવ્યાં.

“હીકા! તે મારો પસ થઈ એ મારી મુદ્દ હાથપેરી અનેક કરતી રેણી ક્યાં. દોષ બેધોએ મારો છે. એને ક્યા કર.”

બહુ મહેનને આંખના આંસુને ખાળા એ ને જાન “મા! તને વડુને જોરાની બહુ ધમ્મણ દન. એ જાતી: પણ એણે ક્યાં સુખ આપું? તારી આ રખાવરખમાં એ એવું—

“ના, ના, એ મોરા મનની દીકરી છે. સુખપ મને જ છે. એને કાંઈ ન હોતો.” મોટી વર થઈ મદ વડુ પણ “આજ મને થયું સારું છે, હવે નેવતી દના ન હોતો.”

નવી વધાઈ ! નવી ખખર !

ખાસ સિનેમાનાં શૌકીનો માર્ટ

છપાય છે ! છપાય છે !! છપાય છે !!!

મોજ-મજાહનો ત્રીજો વર્ષનો

ખાસ સિનેમા અંક

બુદ્ધિ બુદ્ધિ વિદ્યાને હાથે લખાયેલા સિનેમા સખધીના લેણો,
રમુલ સ્કેચો, સિનેમા સંબધી ટુકડી વાર્તાઓ, ચિત્રો,
નટ-નટીઓનાં હવન અગ્નિ વગેરેથી

સુશોભિત દળદાર અંક તમોને

ખુશ ખુશ કરી દેશે

જાહેર ખખર આપનારાઓને

અપૂર્વ સંધિ

નેપ્ટલમેન સુધારાશતકમ્

બીસમી સદીના સુધારાએ શું શું કરતાં શિખવ્યું ?

૩૪ પગે ધસાઇ ન જાય મારે ધરમાં પણ પગે સખા-
જીત પહેરી હાલવા-ચાલવાનું.

૩૫ સંઘસમાં જઇ ચીરટ કુંકવાનું-કારજથી યુદ્ધ લુંછ-
વાનું અને સાજીથી હાથ ધોવાનું.

૩૬ વિલાયતી ચીનીખાનું ચીનાઇ વાલુઆ-હાડી ઝુમર-
તકતા સંધરવાનું. (ભણે તો ગદસમાં જ જાય)

૩૭ હાથે ચામડાની પટ્ટીવાળું ધડીયાળ અને યોગના
કાખલા જેવા ચરમા પહેરવાનું.

૩૮ મૂર્ખે કંઈ ન જાણતો હોય છતાં રવધર્મને નિન્દવાનું
પરધર્મીને વખાણવાનું.

૩૯ ઢિંકુ દોવા છતાં કુરોઈ-સીતકોતરથી વર્તવાનું-
જાગલા ખનવાનું.

૪૦ માથે શીરગી જેવા ખનવાનું. લેડી-સુંદરી સીઓ-
ની જ તહેનાત ઉઠાવવાનું. છ, સાહેબજી કરવાનું.

૪૧ પર જાનીના ગમે તેવા પહેરવેશ પહેરવાનું.

૪૨ દાઢ દાટ-કાળી જાડીટ પહેરી ચોપારી-હેઝીંગ-
ગાર્ડન-એપ્રેસી બંદર કુતરો સાથે લઈ ફરવાનું.

૪૩ દરેક વાત-વાતોમાં પોતાનાં જેવાજ રોજામાં ઈંગ્રેજ
બોલવાનું અને દેશને કુખાવવાનું.

૪૪ મને તે જાનીના માથાએ સાથે જીત સાથે એકજ ટેબલ
ઉપર એક બીજાનું એકું ખાવાનું.

૪૫ એકાંત મળતાં લેડીઓ સાથે, રંગરાગ-મોજ મગહ
દસાહસ-ખાચખાચ ભરવા કરવાનું.

૪૬ શારંગીને-રૂપિ મુનીશિને ગાળો દેવાનું. દેવ સંખ્યા
પૂજાને હાથક હેંગ હેંગ માનવાનું.

૪૭ દ્વારના ખાટા સોડા-લીંબુ, જાંબર-રાસગરી-ધુક
ભળીના કચાકચ લૂચ ફેડી ચલાવવાનું.

૪૮ ગમે તે જાતે જરૂર સરખત-આધરકીમ વી. ખાધીપી
ઉત્તમ દંદને વટલાવવાનું.

૪૯ નેહ શારંગીની વાણેને હાથે બોટી પતંગ છે તેમ
સમજાવવાનું અને નારીતક બંધવાનું.

૫૦ હાલકે, ચામડાંથી ચીની પહેરવાનું-સંધરવાનું
અને ઇંગ્લેન્ડનાં ચેરવાનું.

ખાસી રેવાડાકર મેલજી.

મોજ-મગહનાં મુરખો

એક વખત પીરોજગાદીએ પોતાના નાના ભાઈને ચીખામણ
આપતાં કહ્યું, કે ખમરદાર ! કાંઈ પણ દિવસ જીવું મોલીએ નહિ
અને ચોરી પણ કરીએ નહિ, કારણ કે પુલાવજી આપણને જીવે
છે પણ આજે પુલાવજીને જોઈ સહતા નથી.

(સાંજે પાંચ વાગે.)

પીરોજગાદી-આલો, ખદાર કરવા જઈએ. યે ! આ નવી
ખમર પહેર અને મેલી કાઢી નાખ.

ધુચી-હા, હા, હા તો નતી કાલવાનો કાલન કે ખમરજી
જીવે છે. હા, હા, હા તો નતી કાલવાનો ! હવે આને છે.

હા, હા, હા—!

પીરોજગાદી (મનમાં)-હવે ? ? ?

રેમનો લુગારી-આજ જલદી હાંકતે ! વખત તો થવા
આયો છે. ક્યારે પુના પુગારીય ?

કાંઈકર-સાહેબ, રવીંડ તો ૧૦ મેલથી છોડી દય, પણ
કામરમેથી દવા નીકળ જાતી દય તો મેં ક્યા કરું ?

એક દિવસ રદીમ ભંધારજી બે, પણ, મુરખીઓ લઈ પુત્ર
થતાં મારવાડીને ત્યાં ૧૦૦ રૂ. આપવા જતાં દયા.

રદીમ-એ ! તેરા ૧૦૦ રૂ. કેલ હમને માંઝા તો આપા
કલાક કાયક સતાયા ! કુચ હમ ચોર હે ! ક્યા હમ પેસા નહિ
દેરા દય ?

મારવાડી-નારે રોક, એ તો હમારા ધરાક સયે જીરોજી
કરવાનો ધારો છે, પણ રોક, એક આનો વ્યાજનો ક્યાં છે ?

રદીમ-કાલક વ્યાજ ? વ્યાજ વ્યાજ હમ કીકરું દેરા
નહિ, કારણ કે હમારે ધર્મને વ્યાજ લેતેકા કે દેનેકા હરામ દય !

મારવાડી-હમારે ધર્મને બે મુરખીઓ કા ખાના પણ
હરામ દય ! પીકું કપરે બે સજ સુક જાઈએ !

આફ્રિકાવાળા

બાલતો કાગળ.

ભાપણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.

(લે-ના. હરિદ્વર દિવાના)

મૂલ્ય આઠ આના.

જહારગામ વાગાઓએ દે આનાની ટીટી ટીટી.

મોજ-મગહનાં કાયકાસય

ગીરગામ ખટાઈ જીરગી- મૂલ્ય

નવી વધાઈ ! નવી ખબર !

ખાસ સિનેમા શૌકીનો માટે

છપાય છે ! છપાય છે !! છપાય છે !!!

મોજ-મજાહનો ત્રીજો વર્ષનો

ખાસ સિનેમા અંક

જુદાં જુદાં વિદ્વાનોને હાથે લખાયેલા સિનેમા સંબંધીના લેખો,
રમુછ સ્કેચો, સિનેમા સંબંધી ટુંકી વાર્તાઓ, ચિત્રો,
નટ-નટીઓનાં જીવન ચરિત્રો વગેરેથી

સુશોભિત દળદાર અંક તમોને

ખુશ ખુશ કરી દેશે

જાહેર ખબર આપનારાઓને

અપૂર્વ સંધિ

જેન્ટલમેન સુધારાશતકમ્

વીસમી સદીના સુધારાએ શું શું કરતાં શિખવ્યું ?

૩૪ પાંચ ઘંસાઈ ન જાય મારે ધરમાં પણ પગે સપાટ-
છુટ પહેરી હાલવા-આવવાનું.

૩૫ સંઘાસમાં જઈ ચીરટ ડુંકવાનું-કારખાની સુધા સુંઘ-
વાનું અને સાણધી દાઘ ધોવાનું.

૩૬ વિલાયતી ચીનીઆનું ચીનાઈ વાંકણા-હાડી કુમર-
તકતા સંધવાનું. (હાલે તો ગરમમાં જ જાય)

૩૭ દાઘે આમગાની પટીવાળું ધડીયાળ અને ઘોડાના
ઝાળલા જેવા ચરમા પહેરવાનું.

૩૮ મર્મ કર્મ ન જાણતો હોય છતાં સ્વધર્મને નિન્દવાનું
પરધર્મીને વખાણવાનું.

૩૯ કદે કિંદુ હોવા છતાં યુરોપી રીતભંગથી વર્તવાનું-
જાગંધા બનવાનું.

૪૦ માથે શીરગી જેવા બનવાનું. લેડી-સુંદરી આંખો-
ની જ તહેનાત ઉઠાવવાનું. છ, સાહેબજી કરવાનું.

૪૧ પર જાતીના ગમે તેવા પહેરવેશ પહેરવાનું.

૪૨ કાક કાટ-કાળી જાડીટ પહેરી ચોપાટી-હેંગીમ-
નાઈન-એપેલો બંદુ, કુતરોને સાથે લઈ ફરવાનું.

૪૩ દરેક વાત-વાતોમાં પોતાનાં જેવાજ રાજામાં ઉમ્મિજ
બોલવાનું અને દેશને કુલાહવાનું.

૪૪ ગમે તે જાતીના માથેસા સાથે છુટ સાથે એકજ ટેબલ
ઉપર એક બીજાનું એકું ખાવાનું.

૪૫ એકાંત મળતાં લેડીઓ સાથે, રંગરાજ-ચોજ મગ્ગ
દસાદસ-બાઈબોય ભરવા કરવાનું.

૪૬ શાસ્ત્રોને-રૂપિ મુનીયોને ગાળો દેવાનું. દેવ સંખ્યા
પૂજાને હંબક દોંગ-સેંગ આનવાનું.

૪૭ ક્ષારના ખાટાં સોડા-લીંબુ, છન્દર-રાસજરી-ધુડ
બળીના ક્યાકચ ભુજ્ય ફોડી ચડાવવાનું.

૪૮ ગમે તે જાતનું પરક શરખત-આઈડીમ વી. આઈપીઈ
ઉત્તમ દેહને વટલાવવાનું.

૪૯ રેદ ચરિતોની વાતોને હંબકે ઓટી ધતીજ છે તેમ
સમજવાનું અને નારિતક બનવાનું.

૫૦ હાડકાં સામગ્રીની ચીએ પહેરવાનું-સંધરવાનું
પને ઇન્જેક્શન લેવાંવવાનું.

ગાંધી દેવારાંકર ચેવજી.

મોજ-મગ્ગનો મુરખો

એક વખત પીરોજખાઈએ પોતાના નાના છુટાને ટીખાખજ
આપતાં કહ્યું, કે ખજારદાર ! કાઠ પણ દિવસ છુટું મોલીએ નહિ
અને ચોરી પણ કરીએ નહિ, કારણ કે છુટાખજ આપણને છુટાએ
છે પણ આ જો છુટાખજને જોઈ શકતા નથી.

(સાંને પાંચ વાગે.)

પીરોજખાઈ-આલો, બકાર ફરવા જઈએ. ડે ! આ નવી
ખજાર પહેર અને મેલી કાઠી નાંખ.

છુટો-હા, હા, હા તો નવી કાલવાનો કાલન કે ખજાખજ
ભુજ્ય છે. હા, હા, હા તો નવી કાલવાનો ! હવેમ આવે છે.
હા, હા, હા—!

પીરોજખાઈ (મનમાં)—હવે ? ? ?

રેસનો છુટારી-આઈ જલદી હાંકને ! વખત તો થવા
આવ્યો છે. ક્યારે પુના મુગારીશ ?

કાઠખર-સાહેબ, રપીડ તો ૧૦ મેલકા છોડી દય, પણ
શાયરમેંથી દવા નીકળ જાતી દય તો મેં ક્યા કર ?

એક દિવસ રહીમ ભાંખારજી બે, તથા મુરખીઓ લઈ ખુજ
થતાં મારવાડીને ત્યાં ૧૦૦ રા. આપવા જતાં હતા.

રહીમ-લે ! તેરા ૧૦૦ રા. કેસ હમને માંજા તો આપા
કલાક કાયક સતાયા ! કુચ હમ ચોર હે ! ક્યા દમ વેસા નહિ
દેના દય ?

મારવાડી-નારે રોહ, એ તો હમારા ધરાક સાથે લુતેજ
કરવાનો ધારો છે. પણ રોહ, એક આનો બ્યાનનો કર્યા છે ?

રહીમ-કાયક બ્યાન ? બ્યાન બ્યાન દમ કીકડે દેતા
નહિ, કારણ કે હમારે ધર્મને બ્યાન લેનેકા કે દેનેકા હરામ દય !

મારવાડી-દમરે ધર્મને ચે મુરખીઓ કા ખાના પણ
હરામ દય ! પીછું હમર ચે સજ મુક જાઈએ !

ઓફિસવાળા

બોલતો કાગળ.

ભાષણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.

(લેન્ડા. હરિદર દિવાના)

મુઠ્ઠા આઠ આના.

ચંદ્રશામ વાળાઓએ હ આતાની ટીની, બી.ટી.

મોજ-મગ્ગ કાયદા

ગીરગામ ખરાડે બીજીની કુબ-